

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

SBR069026222070

23

JOANNIS GERSONII

Doct̃oris Theologi & Cancellarii Parisiensis

OPERA OMNIA,

Novo ordine digesta, & in V. Tomos distributa;

Ad Manuscriptos Codices quamplurimos collata, & innumetis in locis
emendata; quædam etiam nunc primùm edita:

Quibus accessere

HENRICI DE HASSIA, PETRI DE ALLIACO, JOANNIS BREVICORÆ,
JOANNIS DE VARENIS Scriptorum coætaneorum, ac insuper JACOBI
ALMAÏNI & JOANNIS MAJORIS Tractatus, partim editi partim inediti;

Necnon Monumenta omnia ad Causam JOANNIS PARVI pertinentia.

Operâ & studio M. LUD. ELLIES DU PIN, S. Facultatis
Parisiensis Doct̃oris Theologi, & Philosophiæ Professoris Regii,

TOMUS QUINTUS,

Continens

MONUMENTA OMNIA

Quæ spectant ad condemnationem Propositionum excerp̃tarum
è Libro

JOANNIS PARVI

Nunc primum edita.

EDITIO SECUNDA.

HAGÆ COMITUM,

Apud PETRUM DE HONDT.

MDCCLXXVIII.

M O N I T U M.

Omnia ista, in quo continentur Acta & Scripta adversus Doctrinam Joannis Parvi Doctoris Parisiensis, qui scripserat; *Tyrannos per insidias à quibusvis privatis, nullo servato Juris, sive Divini, sive Humani ordine, & Confœderatione qualibet non obstante, interfici posse*, Gerlonii Operibus non immerito accensetur: fuit enim ille horum omnium author atque promotor. Ipse primus, nomine Universitatis, coram Rege Propositiones hujus reprobavit; ejus consilio, Episcopo Parisiensi & Inquisitori fuit injunctum, ut de iis Judicium ferrent; in eo Confessu Parisiensi totum ipse negotium exposuit, & gravissimam Sententiam dixit. Latà à Judicibus Sententià, nè quid in eam adversarii molirentur effecit. Tandem in Concilio Constantiensi nihil non movit, ut damnnatio Propositionum Joannis Parvi confirmaretur. Id, primum suo, deinde Christianissimi Regis, & Universitatis Parisiensis, cujus erat Deputatus, nomine, non semel voce & scriptis postulavit. Plures in Concilio adversus pestiferam Joannis Parvi Doctrinam Orationes habuit. Scripta non pauca Judicibus, & Concilio, ad eam configendam obtulit. Schedulis, Libellis supplicibus, Protestationibus, Appellationibus, aliisque Actis Judiciariis litem hanc prosecutus est, & ad extremam usque Synodi Sessionem huic negotio ardentè institit. Nihilominus tamen, post varias dilationes, nullum à Synodo Judicium obtinere potuit, & re infectà, de suo, pro expensis Causæ 125 florenos Notariis solvit. Cumque eà de causa Ducis Burgundiæ gravissimam indignationem incurrisset, solum, sub peregrini specie, vertere coactus est. Si quæras, cur terminata non fuerit in Concilio hæc Causa; respondet ipse Gersonius, in Dialogo qui editus est Operum hujus *Tom. II Part. II. p. 386*: ubi satis indicat, Ducis Burgundiæ auctoritatem in causa fuisse, ne damnaretur pestifera Joannis Parvi Doctrina. Ibi etiam rationem reddit, cur Causam hanc tam acriter prosecutus fuerit: ac demùm ostendit, non inutilem fuisse operam suam, quamvis Judicium solemne latum non fuerit.

„ Nonne, *inquit pag. 388* satis videtur, pro triumpho veritatis, quòd nulla
 „ adversus eam, post tot agitationes & pertractiones, lata est Sententia, quæ præ-
 „ sertim in rem transferit judicatam; quæ prætereà diceret, ea quæ veritatis erant
 „ læsa esse, protestantibus hoc ipsum per Litteras suas ad Christianissimum
 „ Franciæ Regem, tribus Cardinalibus, qui circumventi, præsentiam tulerant
 „ Sententiam, super nullitate Sententiæ Episcopi Parisiensis: de quâ re latius
 „ alibi. Manet igitur in robore suo detestatio falsitatis, & hæreticæ pravitatis:
 „ manet approbatio tam solemnis Sacræ Theologicæ Facultatis in Universita-
 „ tate Parisiensi, cui centum & quadraginta unus Theologi se manibus pro-
 „ priis subscripserunt: manet similis approbatio præclaræ Facultatis Decretorum
 „ in eadem Universitate, quæ similiter in se tota pondus approbationis suæ de-
 „ dit sub Litteris Patentibus: manet authenticum valdè Parlamenti Regii De-
 „ cretum, vel Arrestum, hujusmodi Doctrinæ, cum tota Propositione Joannis
 „ Parvi, capitaliter damnativum: manent deliberationes solemniissimorum The-
 „ logorum de diversis Studiis, quos perversa non subvertit affectio: manet de-
 „ nique Judicium Sacræ Synodi generalis integrum, quæ sub silentio, damna-
 „ tionem prædictarum Assertionum non reprobans, approbavit; juncto quòd
 „ in damnatione tam severa hujus Assertionis, *Quilibet tyrannus, &c.* voluit
 „ satis intelligi, alias hujusmodi, velut in sua radice, damnassee: quæ radix est;
 „ ut neminem alter occidat autoritate propriâ, quantumcumque sceleratum;
 „ neque jusjurandum propter incommodum temporale sui, vel suorum,
 „ violetur

Tom. V.

*

Sic

M O N I T U M.

Sic autem respuit deliberationes contrarias Mendicantium quorundam.

„ Sed quid (*inquit Monicus* p. 489) de Deliberationibus quorundam Mendican-
 „ tium cum magno numero respondebis? quos dicunt, factâ in unum conven-
 „ tione, se cuidam schedulæ subscripsisse, quam sigillaverunt Sigillis Generalium
 „ de quatuor Ordinibus, ut prætendunt: ubi deliberant (sed in sacco & tenebris)
 „ Assertiones istas non esse Judicio Fidei reprobandas; imò sentiendum esse, quòd
 „ ad Fidei Judicium non pertinent. Neque enim in hanc insaniam ausi sunt
 „ proflire; ut apertè dicerent, quòd veræ sunt: gloriatur tamen adversa pars,
 „ tamquam eas deliberaverint veras esse.

Cui sic respondet Volucer. „ O si scrires omnia, Monice, quæ circà Pro-
 „ cessum talem emerferunt, nunc istis, nunc aliis viis; imò inviis, & exorbi-
 „ tantis, ebiberet spiritum tuum vehemens indignatio, qualia non prosequor,
 „ ne Satytam, vel Tragædiam aggressus esse videar. Hoc unum scire potuisti,
 „ quòd prædicta deliberatio conspirata, fuit tandem oblata coram toto Con-
 „ cilio, tanquam hæreticalis, aut de hæretica pravitate vehementer suspecta,
 „ sub protestatione solemni facta per Advenam nostrum; quam tunc, nomine
 „ Regis & Ambassiatorum suorum, proposuit, de subscribendo se ad poenam
 „ talionis, si aliqui quantumcumque multiplicati, contrarium vellent sustinere.
 „ Quinetiam Sacræ Theologiæ Facultas Parisiensis, dùm ad ipsam schedula
 „ talis delata est, pro parte dicti Christianissimi Francorum Regis, suaque
 „ deliberatio quæsitâ, reprobavit eam multiplici ac efficacissima ratione, sub
 „ Patentibus Literis Sigillo suo munitis. Non igitur potest adversa pars gloriari
 „ de pluralitate majori Theologorum, neque numero.

Quanta autem sit Monumentorum ad hanc Causam pertinentium, quæ nunc
 primum publici juris facimus, utilitas, nemo est qui non videat. Celebris
 imprimis ac magni momenti Causa, quæ Ecclesiam & Politiam spectat, per plu-
 res annos acta enarratur. Eximia circà hanc Scripta, Magistrorum Sententiæ
 gravissimæ, Judicia tum Ecclesiastica, tum Civilia, quæ hucusque in tenebris
 latuerant, prodeunt in lucem. Ex una parte cernere est Gersonium ejusque so-
 cios pro veritate fortiter decertantes: ex aliâ Martinum Porreum, Cochonium,
 aliasque venales animas, ad errorem excusandum vitilitigantes. Hinc Doctores
 Sacrarum Litterarum autoritate, SS. Patrum testimoniis, nec non Legis Di-
 vinæ ac Naturalis principiis innixi, homicidium omne propriâ autoritate perpetra-
 tum damnant. Inde Scholastici ac Legulei quidam vanis subtilitatibus, frivo-
 lis rationibus, & spuriiis Legum quarundam allegationibus armati, unicuique
 pro libito, in eos, quos Reipublicæ noxios esse senserint, scævire permittunt.
 Ab illis defenditur innocentis Principis Memoria: ab his infanda cædes, quam
 totus Orbis exhorruit, asseritur, & à scelere vindicatur. Uno verbo, quâ in
 parte Veritas, & Justitia stent, nulli poterit esse ambiguum.

Hac fiducia freti, non solum ea Monumenta publici juris facimus, quæ
 Gersoniana sunt; sed & ea, quæ ipsis adversa, ut totius hujus Causæ series pateat.

Porro, Manuscripti Codices, è quibus eruta fuerunt istæc Monumenta, hi
 sunt. Manuscriptus Codex Colbertinus, continens Acta Concilii Parisiensis inte-
 gra, Librum Joannis Parvi, & sententias Theologorum in Concilio Constantiensi.
 Alii duo Codices ejusdem Bibliothecæ, num. 2537. & 2538. Codex Cælestinorum
 Avenionensium, nec non Codices nonnulli Bibliothecæ Victorinæ.

S E R I E S

S E R I E S

Eorum, Quæ in hoc QUINTO VOLUMINE

Continentur.

Acta & Monumenta omnia ad Causam JOANNIS PARVI pertinentia:

P A R S P R I M A,

Complectens Narrationem Cædis DUCIS AURELIANENSIS, & eorum quæ
insecuta sunt; nec non Librum JOANNIS PARVI.

M O N I T U M.

SYNOPSIS Chronologica eorum quæ acta sunt in
negotio JOANNIS PARVI.

	Table Genealogique de la Maison de Bourgogne.	pag. 1.
1408.	Extrait du premier Volume d'Enguerrant de Monreleux:	
23. Nov.	contenant la Relation de l'Assassinat du Duc d'Orléans com-	
	mis le 23. Novembre 1407	3.
24. 25. & 26.	Extrait du même: contenant la Relation de ce qui s'est passé	
Nov.	au Conseil du Roi sur cette affaire, & l'aven du Duc de	
	Bourgogne.	5.
8. Mar.	Extrait du même: contenant le narré de ce qui se passa au	
	Conseil du Roi, & y fut dit par Jean Petit, pour la justifi-	
	cation du Duc de Bourgogne.	7.
1408.	Extrait du même: contenant la Relation de ce qui se passa &	
11. Aug.	fut dit au Conseil du Roi, lorsque la Douairière & le Duc	
	d'Orléans y furent oûis & reçus à demander Justice contre	
	le Duc Jean de Bourgogne.	11.
8. Mar.	Justificatio Ducis Burgundiæ super cæde Ducis Aurelianensis	
	per Magistrum Joannem Parvi Doctorem in Theologia.	15.

P A R S S E C U N D A.

Continens Acta Concilii Parisiensis, super morte
Ducis Aurelianensis à Duce Burgundiæ per-
petrata; & quæ insecuta sunt in Gallia.

1415.	SUMMA Processus.	49.
10. Mar.	Actio I.	
7. Oct.	LITTERÆ Patentes Caroli VI Regis Franciæ, quibus injungit	
	Episcopo Parisiensi ejusque Officiali, ut adjuncto sibi Fi-	
	dei Inquisitore, & adhibitis in consilium Sacre Facultatis	
	Theologie Parisiensis Doctoribus, in errores Joannis Parvi	
	inquirat.	52.
4. Sept.	Deputatio Joannis Gersonii Doctoris & Cancellarii Parisien-	
	sis ab Universitate, ad agendam Causam apud Regem,	
	adversus errores Joannis Parvi.	54.
6. Sept.	Relatio in Comitibus Universitatis sententiæ Joannis Gersonii	
	dictæ coram Rege, adversus novem Assertiones Joannis Par-	
	vi, ejusque confirmatio.	55.
Idem die.	Reprobatio aliorum errorum ab Universitate Parisiensi	58.
10. Nov.	Sententiæ triginta Doctorum, de Assertionibus Joannis Par-	
	vi.	

Actio II.

SENTENTIÆ sexagintaquatuor Magistrorum, circa damnatio-
nem Propositionum Joannis Parvi.

Conclusio Sessionis hujus.

Actio III.

19. Dec.	TENOR Scheda missæ Judicibus.	79.
Ad 10. Dec.	Sententiæ 79 Magistrorum, de scheda continente Propositio-	
Jan. 1413	nes Joannis Parvi, scripto traditæ.	81.
19. Dec. 1413	Inquisitio per testes, de Doctrina Joannis Parvi.	212.
1414.	Conclusio Actionis hujus, quæ nominantur Deputati, ad exa-	
3. Januarii.	minandos codices Joannis Parvi.	215.

Actio IV.

TENOR instructionis traditæ Petro Floure, mittendo ad Ducem
Burgundiæ.

Deliberationes Deputatorum, circa Propositiones libri Joan-

nis Parvi.

Tom. V.

Schedula confecta juxta Sententiam Deputatorum, de Pro-
positionibus Joannis Parvi collatis cum Propositionibus
damnatis.

Actio V.

SENTENTIÆ Magistrorum.

Actio VI.

SERMO prævius Sententiæ Episcopi Parisiensis, & Inquisito-	
ris.	320.
Sententiæ Episcopi Parisiensis adversus librum Joannis Par-	
vi.	322.
Litteræ Regiæ adversus Librum Joannis Parvi.	325.
Summarium Censuræ latæ à Parisiensibus Magistris, & Senten-	
tiæ Episcopi Parisiensis adversus Propositiones Joannis Par-	
vi.	326.
Mandatum Regis, ut publicetur Condemnatio Joannis Par-	
vi.	332.
Litteræ Patentes Regis, adversus eos qui contra Damnatio-	
nem libri Joannis Parvi tumultuabantur.	333.
Considerationes Joannis Gersonii, circa negotium Joannis	
Parvi.	333.
Litteræ Patentes Regis, quibus proscribitur Propositio Joannis	
Parvi.	338.

P A R S T E R T I A.

Continens Acta in Concilio Constantiensi, circa
Damnationem Propositionum Joannis
Parvi.

INSTRUCTIONES Legatorum Caroli VI Francorum Regis,	
datæ Legatis suis ad Concilium Constantiense, circa ne-	
gotium novem Assertionum Joannis Parvi.	343
Epistola Ducis Burgundiæ, Patribus Concilii Constantiensis,	
& Acta super ea re in Concilio.	343
Acta in Concilio Constantiensi, circa Litteras Ducis Bur-	
gundiæ, quibus infamat Ludovicum Ducem Bavarie	347.
Delatio novem Assertionum Joannis Parvi, facta in Con-	
cilio Constantiensi, ab Oratoribus Regis Franciæ.	353.
Declaratio Episcopi Atrebatensis Oratoris Ducis Burgun-	
diæ.	356.
Ejusdem Scheda.	358.
Schedula Procuratoris Cluniacensis.	359.
Schedula Card. Cameracensis.	360.
Schedula Episcopi Atrebatensis.	360.
Memoriale continens Prosecutiones Joannis Gersonii, adver-	
sus Assertiones Joannis Parvi.	362.
Sermo contra Assertiones J. Parvi, & Reprobatio.	364.
Copia Instrumenti Decretorum.	372.
Litteræ Desavocationis M. Joannis Gerson.	374 & 376
Litteræ duo datæ à Joanne Gersonio, ad accelerandum Judi-	
cium Joannis Parvi.	380.
Epistola Anonymi ad Amicum Anonymum.	382.
Contentio de dicto Atrebatensi Episcopo.	386.
Epistola Caroli VI in gratiam Ducis Burgundiæ.	387.
Epistola Ducis Burgundiæ.	388 & 390.
Scriptum ejusdem Episcopi Atrebat.	391.
Responsio ad schedulam quæ incipit: Prætentunt defunctio-	
res.	393.
Episcopi Atrebatensis Scriptum de Novem Assertionibus Joan-	
nis Parvi.	394.
Assertio Propositionum Joannis Parvi adversus Joannem de	
Gersono.	396.
Nova positio Joannis de Gersono.	405.
Responsio J. de Rocha ad præcedentem Tractatum.	414.
Assertiones ex Joannis Gersonii Operibus excerptæ, de la:	
ad Commissarios in materia Fidei.	439.
Summaria Responsio ad hanc delationem.	445.

	Joannis De Rocha contra evasiones Joannis de Gersono super suis Assertionibus erroneis.	451.	Instrumentum Nationis Picardie.	578. 6 Mail.
23. Oct.	Protestatio Episcopi Atrebatensis.	471.	Institutio Procuratorum Universitatis Parisiensis.	575. 10 Mail.
25. Oct.	Scriptum Episcopi Atrebatensis contra Cardinalem Camera- censem.	472.	Epistola Universitatis Parisiensis ad Concilium.	571. 11 Mail.
24 & 30 Oct.	Propositio facta ab Episcopo Atrebatensi.	473.	Litteræ Imperatoris ad Cardinales.	582. 13 Mail.
	Declaratio Card. Cameracensis, circa Propositiones Joannis Parvi.	474.	Epistola trium Cardinalium, circa Sententiam irrotationis damnationis Propositionum Joannis Parvi.	585. 15. Mail.
8. Nov.	Additio ejusdem, pro sua opinione.	474.	Epistola Ducis Burgundie ad Cardinales.	587. 25 Mail.
	Responsio Episcopi Atrebatensis, ad deliberationem Card. Ca- meracensis.	475.	Schedula unius Teutonici.	589. 26 Mail.
	Clauſula circa recusatorem Cardinalis Cameracensis.	481.	Lettre de Madame de Bourgogne.	591. 28 Mail.
9 Dec.	Joannis de Rocha Avisamenta, super ulterius agendis.	ibid.	Varie Schedule Concordie.	597 ad 603. 12 Jun.
22. Dec.	Schedula Oratorum Ducis Burgundie.	483.	Epistola Sigismundi Imp. ad Synodum.	593. 8 Jun.
8. Nov.	Requeſta facta per Episcopum Atrebatensem.	483.	Requeſta facta Duci Bavarie.	597. 10 Jun.
8 Nov.	Schedula Joannis de Salinis.	483.	Epistola Ducis Burgundie, ad Deputatos.	603. 14 Jun.
8 Nov.	Alia schedula Episcopi Atrebatensis.	484.	Declaratio trium Cardinalium Judicium, circa Judicium, ab ipsis latum	606.
22 Nov.	Schedula Cardinalis Salucciarum.	484.	Conclusiones Joannis Gersonii, de Jure Episcoporum, in de- finiendis Causis Fidei.	607.
1 Dec.	Schedula Episcopi Atrebatensis.	484.	Prolixa Epistola Caroli VI ad Gallicanam Nationem.	620. dat. 9 Jul.
3 Dec.	Schedula data à Gersonitis.	485.	Epistola Ducis Burgundie ad Concilium.	629. 15 Jul.
3 Dec.	Adeam Responsio.	485.	Schedula Procuratorum Ducis Burgundie.	632.
8 Dec.	Schedula Episcopi Atrebatensis.	486.	Quinque motiva, seu rationes Deputatorum Nationis Galli- cane.	633.
1416.	Varii typi Sententia ferenda.	488.	Varie Schedule.	633. ad 636. 23 & 25 Jul.
1 Janu.	Epistola Caroli VI.	490.	Forma relationis fienda, avisata per Dominos Ardennum & An- gustinum Advocatos.	636.
4 Jan.	Contestatio litis, de negotio Joannis Parvi, inter Cardinalem Cameracensem & Episcopum Atrebatensem.	492.	Appellatio Ducis Burgundie.	640.
4 Jan.	Protestatio Cardinalis Cameracensis, circa schedulam concor- die exhibitam.	493.	Commissiones due.	643 644 ult. Jul.
5 Jan.	Schedula data per Magistrum Jordanum Morini & P. Pul- chri nepotis.	495.	Procuratorium Card. Cameracensis.	645. & 5. Aug.
	Alia per M. Stephanum Palete.	496.	Sententia Nationis Germanica, in Causa novem Assertio- num.	646.
	Alia per Episcopum Atrebatensem.	496.	Deliberatio Ambassiatoris Regis Dacie, de Ordine Mino- rum.	647.
9 Jan.	Epistola Caroli VI Francorum Regis ad Deputatos à Syno- do.	497.	Procuratorium Ambassiatorum Flandrie.	648. 5 Sept.
10 Jan.	Ejusdem Epistola, ad Procuratorem suum in Curia Romana, ut negotium Joannis Parvi prosequatur.	489.	Libellus supplex Ducis Burgundie Regi Romanorum.	650.
	Judicium Deputatorum Concilii, quò Sententia Episcopi Pa- risiensis & Inquisitoris, adversus Joannem Parvi lata ir- ritatur.	500.	Ejusdem Epistola ad Synodum Constantiensem.	656.
6 Febr.	Epistola Universitatis Parisiensis ad Concilium, de damna- tione Assertionum Joannis Parvi.	507.	Instructions pour les Ambassadeurs envoyés à Constance.	658.
8 Febr.	Schedula Sententia Card. Cameracensis.	509.	Propositio prædicata à Joanne Gersonio, de Jure Regio Chri- sti.	663.
18 Febr.	Libellus ex parte Ducis Burgundie, oblatum Synodo Constan- tienti.	511.	Schedula varia.	661 662.
18 Febr.	Requeſta Simonis de Theramo, quâ petit Regem Christianissi- mum ad agendam Causam admitti.	512.	Protestationes nomine Ducis Burgundie.	664.
2 Mart.	Epistola Caroli VI ad Oratores suos in Concilio Constantiensi, ut negotium Joannis Parvi prosequantur.	514.	Lettre du Duc de Bourgogne à ses Ambassadeurs.	665.
10 Mart.	Institutio Procuratorum à Rege.	518.	Schedula Card. Cameracensis.	670.
19 Mart.	Appellatio Gersonitarum à Commissariis Fidei.	519.	Conclusiones ejusdem.	671.
23 Mart.	Schedula Episcopi Atrebatensis, ne Christianissimi Regis no- mine negotium Joannis Parvi urgeatur.	521.	Schedula Joannis Campani.	671. 6 Oct.
24 Mart.	Instrumentum de verbis M. Jordani in Natione Gallica- na.	522.	Joannis Gersonii Memoriale exhibitum in Concilio Constan- tienti, circa negotium Joannis Parvi.	673.
	Aliud Instrumentum eâ de re.	525.	Senatus-Consultum Curie Parisiensis.	676. 19 Sept.
15 Apr.	Appellatio facta à Joanne de Theramo.	540.	Epistole due Caroli VI Francorum Regis ad Concilium Con- stantiense.	683. 11 Oct.
	Allegationes, quod in Causa novem Assertionum Rex Francia non debet admitti.	536.	Salvus conductus datus Gersonio.	686. 11 Oct.
25 Mart.	Conclusiones Nationis Gallicane.	528.	Commissio præsentata Cardinali de Verona	689. 17 Oct.
21 Apr.	Instrumentum Appellationis Procuratoris Ducis Burgundie à Judicibus, eo quò i Regem Francia admisserint.	542.	Schedula exhibitæ à Conrado Ludeking Judicibus in Fidei.	689. ibid.
28 Apr.	Epistola Universitatis ad Concilium Constantiense, de negotio J. Parvi.	543.	Additio ad eam.	689. 17 Oct.
ult. Apr.	Protestationes Simonis de Theramo.	550.	Appellatio interjecta nomine Regis Christianissimi.	691. 20 Oct.
3 Mail.	Libellus famosus Gersonitarum, cum responso.	555.	Apostoli super ea.	692.
2 Mart.	Epistola Universitatis Parisiensis ad Concilium, de negotio J. Parvi.	556.	Responsiones Card. Cameracensis.	697.
1 Oct.	Schedula producta coram Commissariis, in Causa Fidei, per P. Versailles.	562.	Motiva propter quæ non adberendum Protestationibus.	696. 7 Nov.
17 Sept.	Responsio Atrebatensis ad hanc Schedulam.	565.	Protestationes ejusdem.	704.
	Alia Schedula Episcopi Atrebatensis.	574.	Censura Facultatis Parisiensis Decretorum, adversus Propo- sitiones Joannis Parvi.	707. 1417.
	Schedula Joannis Gersonii, contra novem Assertiones Joannis Parvi.	591.	Schedula quadam.	709.
			Schedula supplicationis, ut terminetur negotium Joannis Par- vi.	709.
			Compromissum inter Joannem Gersonem & Notarios Conci- lii.	710.
			Apocha de sumptibus Notariorum.	718. 13 Mail.
			Allegationes, seu Sententie I.XI. Magistrorum in Concilio Constantiensi circa Propositiones Joannis Parvi.	721. 1416.
			Tres Tractatus Magistri de Flakemberga.	1014.
			Supplicatio exhibitæ Imperatori.	1034.
			Errata & emendata &c.	1037.
			Conclusio Operis.	1040.

S Y N O P S I S CHRONOLOGICA

Eorum quæ acta sunt in Negotio Joannis Parvi.

Anni, Men-
sa & Dies.]

1407.
29. Nov.
Regni Ca-
roli VI. Fran-
corum Re-
gis 27.
24. & 25.
Nov.

26. Nov.

1408.
Circum finem
Februarii.

2. Martij.

5. Julij.

11. Augusti.

4. Decemb.

1409.
Circum finem
Martij.

Mense Julio.

1410.
Mense Au-
gusto

Res gestæ.
Ludovicus Dux Aurelianensis Parisiis occi-
ditur, die Mercurii 23 Novembris, circa ho-
ram septimam pomeridianam.

Duobus diebus sequentibus Regium Consi-
lium habetur, in quo agitur de cæde Ducis
Aurelianensis. In posteriori Consilio, agnos-
cit Joannes Dux Burgundiæ, eam jussu suo
perpetratam.

Die 26 Novembris, Consilium Regium
habetur apud Ducem Bituricensem, à quo
Dux Burgundiæ excluditur; qui statim Pari-
siis egressus, magnâ celeritate in Flandriam per-
venit.

Ambianis, cum Ludovico Siciliæ Rege col-
loquium habet, ac justam fuisse Ducis Aurelia-
nensis cædem contendit; Causam hanc defen-
dente M. Joanne Parvo (*Petit*) Doctore Theo-
logo Parisiensi, adjunctis aliis duobus pariter
Doctoribus.

Rex vetat ne Dux Burgundiæ Parisiensem
Urbem adeat; & Ducissam Aurelianensem cum
filiis benignè excipit.

Spreto Regis Mandato, stipatus militibus,
Lutetiam Burgundiæ Dux ingreditur, & à
Parisiensibus cum gaudio excipitur. Audito
ejus adventu, Ducis Aurelianensis Vidua cum
filiis Blesos aufugit.

Audientiam à Rege petit Dux Burgundiæ,
quæ conceditur ei die 8 Martij. Ibi Joannes
Parvus longa Oratione Causam hujus tuetur in
Aulâ Palatii S. Pauli.

Dux Burgundiæ à Rege Litteras Abolitionis
obtinet, & cum eo, & cum Regina reconcili-
atur.

Die 5 Julij, Parisiis egreditur, & Atreba-
tum contendit.

Die Augusti mensis 11, Ducis Aurelianen-
sis Uxor Lutetiam redit, & à Rege de nece
mariti sui Judicium ferri postulat; necnon ejus
memoriam à calumniis in illum à Duce Bur-
gundiæ per Joannem Parvum intentatis vindi-
cari.

Causam hujus perorat coram Rege & Con-
silio, in Castro Luparæ Abbas S. Dionysii.
Post longam deliberationem pluribus vicibus re-
petitam, Dux Burgundiæ nullâ habitâ ratione
Litterarum, quas à Rege obtinuerat, proscrip-
tus est, & hostis publicus declaratus.

At ille partâ de Leodiensibus rebellibus so-
lemni Victoriâ Lutetiam ovans redit.

De compositione inter diffidentes agitur.

Die 4 Decembris Aurelianensis Ducis Vi-
dua moritur.

Ducis Aurelianensis Filii reconciliantur cum
Duce Burgundiæ in urbe Carnutensi. Burgun-
dus in Flandriam secedit.

Sed citò Lutetiam regreditur, & Regni ha-
benas suscipit.

Factâ inter Ducem Borbonium & Bituricen-
Tom. V.

sem, ac Aurelianenses confederatione, Burgun-
dus ex pacto recedit. 1410.

Joannes Parvus moritur.

Diffidia inter Factiones Burgundicam, & Au-
relianensem. 1411.

Indè Bellum civile. 1412.

Pax tandem inter partes inita. 1413.

Seditio Parisiis excitatur: cui favere creditur
Dux Burgundiæ. Eâ sedatâ, Dux Burgundiæ
cum inferiore se Aurelianensibus agnosceret,
Lutetiâ discedit.

Tum Aurelianenses rerum potiti, nihil non
moliuntur adversus Burgundiæ Ducem, accen-
so in eum Regis animo. Hinc in librum Joan-
nis Parvi instituta quæstio.

Die 4 Septembris, Joannes Gerlonius Can-
cellarius Parisiensis deputatur ab Universitate,
ad agendam Causam apud Regem, & eodem
die in Oratione, nomine Universitatis coram Re-
ge habitâ, novem Assertiones Joannis Parvi
damnat ac reprobatur. 4. Septemb.

Die 6 Septembris, refertur in Comitibus Uni-
versitatis sententia Joannis Gerfonii de septem
Assertionibus, eaque approbatur & confirma-
tur. 6. Septemb.

Alii quoque errores in iisdem Comitibus pro-
scribuntur.

CAROLUS VI Rex Franciæ Episcopo
Parisiensi, ejusque Officiali injungit, ut adjunc-
to sibi Fidei Inquisitore, & adhibitis in consi-
lium Sacræ Facultatis Theologiæ Parisiensis
Doctoribus, ac Laicis Universitatis, in erro-
res Joannis Parvi inquirat. 7. Octob.

Joannes Cuderti Licentiatus in Legibus,
Officialis Parisiensis, Deputatus Gerardi de
Monte-acuto Episcopi Parisiensis; necnon Pe-
trus de Florendinis, Joannis Poleti Inquisitoris
Generalis hæreticæ pravitatis in Regno Fran-
ciæ Deputatis, habent Comitibus in Aulâ Cu-
riæ Officialitatis Parisiensis, ad procedendum
circa negotium Joannis Parvi. Lectæ in ea pri-
ma Sessione Litteræ Regiæ; Deputatio Ger-
fonii per Universitatem Parisiensem; Censura
Propositionum Joannis Parvi, & aliorum errorum,
approbata & confirmata in Comitibus Uni-
versitatis Parisiensis: quibus lectis, triginta Magi-
stri Sententiam ferunt, Articulos legitimè re-
probatos fuisse censent, & rem istam in Judi-
cio debere tractari: atque ita conclusum. 12. Nov.

In secunda Sessione habita die 4 Decem-
bris, cui adfuerunt Episcopus, & Inquisitor,
sexaginta quatuor Magistri Sententiam tulerunt
circa Propositiones Joannis Parvi. Quidam,
Propositiones extemplò damandas cen-
suerunt; alii à damnatione abstinendum, aut
saltem supersedendum; omnes ferè, schedulas
mittendas à Doctoribus, priusquam Sententia
ferretur: atque ita conclusum. 4. Decemb.

Schedula Propositionum Joannis Parvi data
omnibus Magistris qui Parisiis aderant; horum
suffragia ex scriptis recitata, à die 19. Decem-
bris, 1414.

1413. bris, ad 5 Januarii; septuaginta novem Magistri sententiam dixerunt. Omnes, paucis exceptis, Propositiones falsas & erroneas esse judicarunt: ex iis quadraginta ferè, nunc Judicio Episcopi & Inquisitoris damnandas; ast alii super sedendum esse consueverunt, donec constaret eas esse ex libro Joannis Parvi fideliter excerptas. Ad id examinandum sex-decim Magistri sunt deputati: & quia nonnulli dixerant monendum esse ea de re Ducem Burgundiæ, missus est ad eum Petrus Floure, qui ea quæ agitabantur, ipsi exponeret. Interim facta est inquisitio per testes de doctrinâ Joannis Parvi.

Deputatis dati Codices Libri Joannis Parvi, ut eos cum Propositionibus delatis conferrent, & ad Episcopum Parisiensem ac Inquisitorem referrent.

1414. A die 19 Januarii ad diem 7 Febr. Deputati convenientes, à die 19 Januarii ad diem 7 Februarii, schedulam Propositionum ex libro Joannis Parvi excerptarum, & cum delatis collatarum confecerunt. Eadem die 7 Februarii, ad Magistros ea transmissa est.

12. Febr. Deliberatio Doctorum circa Propositiones Joannis Parvi incepit die 12 Februarii. Quinquaginta quinque Magistri sententiam dixerunt: ex iis duodecim tantum super sedendum esse à Judicio censuerunt, aut rem ad Curiam Romanam remittendam; cæteri Judicium ferendum.

23. Febr. Die 23 Februarii, convenerunt Judices duo, Episcopus, & Inquisitor, cum Prælati, Episcopis, Abbatibus, Doctoribus, & Baccalariis: habita Oratio. Lecta deinde Acta judiciaria in hoc negotio confecta, ac lata Sententia, nomine Gerardi Episcopi Parisiensis, & Joannis Poleti Ordinis Fratrum Prædicatorum Inquisitoris generalis, continens censuram novem Assertionum Joannis Parvi, & damnationem ejus libri.

25. Febr. Die 25 ejusdem Mensis, crematus est hic Liber in atrio Ecclesiæ Parisiensis.

6. Martii. Litteræ Regiæ publicantur adversus Librum Joannis Parvi.

16. Martii. Mandatum Regis emittitur, quò cavetur, ut publicetur condemnatio Joannis Parvi, de justificatione Ducis Burgundiæ.

Burgundiæ Dux ab hac Sententia Episcopi Parisiensis & Inquisitoris appellat ad Sedem Apostolicam.

23. Martii. Causa committitur in Romanâ Curia Cardinalibus de Ursinis, Florentio & Aquileiensi.

Mandat Rex suis Legatis ad Concilium Constantiense, ne nomine Majestatis suæ confirmationem damnationis Propositionum Joannis Parvi in Concilio urgeant: sed si quæstio illa in Concilio moveatur, ut suo proprio nomine agant.

19. Nov. Litteræ Regiæ ad Universitatem, ut Legatos mittat ad Concilium Constantiense, qui damnationis Propositionum Joannis Parvi confirmationem petant.

9. Decemb. Coram Rege, Dominis & Prælati, in Aula S. Pauli Joannes Gersonius Orationem habet adversus doctrinam Joannis Parvi.

27. Decemb. Litteræ Regiæ Patentes adhortatoriæ ad eam fugiendam datæ 27 Decembris.

1415. Res deferatur ad Concilium Constantiense.

26. Maij. Martinus Porreus Episcopus Atrebatensis, & Petrus Cauchon Licentiatus in Decretis, Legati Ducis Burgundiæ, Litteras illius datas 15 die Maii, Concilio Constantiensi offerunt, ne in Concilio de damnatione doctrinæ Joannis Parvi agatur: è contra Gerson Regis Franciæ & Universitatis Parisiensis Legatus, ejusque Col-

lega Petrus de Versaliis, instant nomine pri- 1415. vato, ut Judicium ea de re à Concilio feratur, promittentes ei se futuros obsequentes.

Recitantur in Concilio Litteræ Joannis Ducis Burgundiæ. Purgat sese à querelis Ducis Baviaræ, qui ipsum incusabat; quòd scripisset ad Sigismundum, quòd occidendus esset insidiis ejusdem Ducis.

Joannes Gersonius defert ad Concilium Propositiones Joannis Parvi. Episcopus Atrebatensis quærit utrùm nomine proprio, an nomine Regis. Fatetur Gerson se id facere nomine proprio, & protestatur de personis se nihil dicturum. Instat Atrebatensis, ut secundum Mandata Regis & Ducis Burgundiæ, altum sit eâ de re silentium.

Post deliberationem quatuor Nationum, annuente Sigismundo Rege Romanorum, constituuntur Judices in hac materia.

Incipiunt Judices ea de re cognoscere die 15 Junii.

Instruitur Causa.

Recusatur ab Atrebatensi Cameracensis Cardinalis.

Instant Gerson, alique ut Judicium acceleretur.

Multa hinc inde Scripta Commissariis exhibentur per reliquum annum.

Episcopus Atrebatensis hoc solum in se suscipit, Assertionem non esse Judicio Fidei reprobandas.

Initio Octobris, Promotor à Judicibus nominatur, cum Gersonius in Judicio tanquam pars stare renuisset.

Sententia Cardinalis Cameracensis circa Propositiones Joannis Parvi, cum Responsione Atrebatensis Episcopi.

Variae Schemulæ exhibitæ, continentes varia judicia de Propositionibus Joannis Parvi.

Schedula data Doctoribus & Baccalariis qui aderant.

Certos facit per Epistolam Commissarios Fidei Carolus VI, Causam Joannis Parvi suam esse.

Carolus VI jubet Procuratori suo in Curia Romanâ, ut intermissam prosecutionem de damnatione Propositionis Joannis Parvi resumat.

Interim die 15 Januarii, tres Cardinales Deputati à Pontifice ad hanc Causam judicandam, ad instantiam Joannis de Monte-justino Procuratoris Ducis Burgundiæ, in absentia Episcopi Parisiensis & Inquisitoris, præsentem eorum Procuratorem Joanne Martineti, sed Jurisdictionem illorum Commissariorum non agnoscere, Sententia tanquam in contumaces lata est, quâ Judicium per eos latum irritatur.

Scribit Universitas Parisiensis ad Concilium Constantiense, de damnatione Assertionum Joannis Parvi.

Die 8 ejusdem Mensis, Constantiæ, Cardinalis Cameracensis exhibet schedulam Judicii à Concilio ferendi circa Assertionem Joannis Parvi.

Petunt Procuratores Ducis Burgundiæ, ut sententiæ Magistrorum, qui consulti fuerant in hac Causa, Nationibus tradantur.

Eadem die, Guillelmus Monnardi Caroli VI Regis Orator, & Simon de Teramo ejus Advocatus, interveniunt in hac Causa nomine Christianissimi Regis, petuntque ad ejus prosecutionem admitti, & Cardinalem Cameracensem aliis Judicibus adjungi; recusatis Cardinalibus de Ursinis, Aquileiensi, necnon Abbate Clarevallesi & M. Ursino Taillenan-

Con-

SYNOPSIS CHRONOLOGICA.

1416. Contrà hanc schedulam datæ exceptiones die
21. Febr. 21. Februarii.
- Carolus VI Procuratores instituit ad hanc Causam in Concilio prosequendam, Remensem & Turonensem Archiepiscopos; & Joannem de Gersone, Jordanum Morini, Guillelmum Pulchrinepotis, & Petrum Versailles, Magistros in Theologia; Guillelmum Monnardum Licentiatum in Legibus, Joannem Campani Licentiatum in Decretis, & Simonem de Grandis Procuratorem in Curia Romana.
23. Martii. Oratores Ducis Burgundiæ obstant in Natione Gallicana, ne nomine Regis Franciæ hæc Causa suscipiatur.
11. April. Joannes Gersonius in publicâ Congregatione, nomine Regis defert Propositiones Joannis Parvi, & damnationem earum postulat.
- Eadem die publicantur Vota 87 Magistrorum, quorum 20 pro parte affirmativa, eas scilicet Judicio Fidei improbandas; cæteri pro negativa.
16. April. Appellant Oratores Regis à Votorum publicatione.
- Procuratores Regii, ac imprimis Joannes Morini, in Natione Gallicana negotium urgent, & queruntur de Judicibus Fidei.
- Admittuntur à Judicibus Fidei ad hanc Causam agendam Oratores Regii. Ab hoc Decreto appellant Procuratores Ducis Burgundiæ die 21 Aprilis.
- Longam Orationem habet in Concilio Joannes Gersonius, quâ totum negotium Joannis Parvi complectitur, & simul plura exhibet Scripta.
8. Maii. Legitur in Congregatione generali Epistola Universitatis, data 21 Martii.
10. Maii. Eadem Universitas, die 10 Maii Procuratores nominat, qui suo nomine urgeant damnationem Assertionum Joannis Parvi.
17. Maii. Lecta in Concilio Cardinalium Epistola Sigismundi Imperatoris, quâ Judicium Commisariorum, circa negotium Joannis Parvi irritari postulat: Et alia ad Cardinales, registrata, data Parisiis die 6. Aprilis, quæ rem vehementer urget.
15. Maii. Respondent Regi Romanorum tres Cardinales, se Sententiam tulisse de consilio peritorum in utroque Jure, atque ita judicasse.
1. Quia Causa hæc, utpote Fidei, reservata erat Summo Pontifici, nec pertinebat ad Episcopum Parisiensem de ea cognoscere.
 2. Quòd ab ipso non fuerint citati, quorum intererat.
 3. Quia nemo comparuerat coram ipsis ex parte Episcopi & Inquisitoris.
 4. Quia cum appellaverint ab hac Sententia, debent expectare finale Judicium Concilii, cui se suamque Sententiam subjiciant.
- Declarant tres Cardinales, qui Judices fuerant deputati à Sede Apostolica; se per suam Sententiam non approbasse Propositiones novem Joannis Parvi; nec de veritate, aut falsitate earum judicasse, & illasum manere ea de re Judicium; sed visum esse iis, Judicium Parisiensis Episcopi & Inquisitoris irritum, quia ad ipsos non pertinebat de negotio Fidei judicare.
- Deputati in materia Fidei totum hoc negotium remittunt ad Synodum generalem.
- Appellat Dux Burgundiæ à Judicibus.
- Cardinali Veronensi committitur istius Causæ inquisitio.
- Senatus Parisiensis Decretum adversus Propositiones Joannis Parvi.
- Appellat Procurator Regis ab iis quæ facta fuerant à Judicibus in negotio Fidei, ad Concilium generale.
- Rejicitur ejus Appellatio.
- Protestatio Oratorum Regis.
- Alia Protestatio Cardinalis Cameracensis.
- Censura Facultatis Decretorum Parisiensis adversus Propositiones Joannis Parvi.
- Oratio Joannis Gersonii adversus Doctrinam Joannis Parvi, incipiens *Nuptia facta sunt* &c.
- Per Archiepiscopum Gneinensem Parisiis alatus est Liber Joannis Falkenberg. Approbatus est sententiam Joannis Parvi, & jam tres excuserat Constantiæ libellos in ejus gratiam.
- Joannes Falkenberg ob Librum hunc in carcerem est coniectus.
- Congregatæ hoc tempore frequenter Nationes & Cardinales Librum Falkenbergii examinantes, ut perniciosissimum damnarunt.
- Galli & Poloni de Censura Joannis Parvi delata conqueruntur & protestantur. Hanc Protestationem habet Joannes Gerson in Dialogo.
- In ultima Sessione Concilii, Poloni petierunt iterum damnationem Libri Joannis Falkenberg.
- Gerson quoque damnationem Propositionum Joannis Parvi urget, & scriptis protestatur.
- Poloni cum eis non satisfaceret, ad Concilium generale proximè futurum provocant.
- Joannes Gerson, & Notarii Concilii in Causis Fidei arbitros nominant, qui de debitis horum salaris statuunt.
- Solvit Gerson 125 Florenos auri Notariis, pro expensis & salaris in hoc negotio.

16. Junii

Mense Julio.

Mense Augusto.

17. Octob.

19. Octob.

5. Nov.

7. Nov.

18. Nov.

1417.

17. Janu.

27. Janu.

8. 9. & 10.

Febr.

12. 13. & 14.

1418.

21. Febr.

22. Aprilis.

21. Febr.

16. Maii.

B. Picart Invenit.

G. V. Gouwen faulx.

JOANNIS GERSONII

Doctoris & Cancellarii Parisiensis

O P E R U M

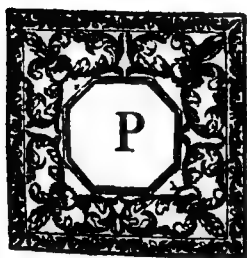
TOMUS V.

P A R S P R I M A.

Continens narrationem cœdis Ducis Aurelianensis, & eorum quæ insecuta sunt; nec non Librum Joannis Parvi.

TABLE GENEALOGIQUE

De la Maison de Bourgongne, issue du Roy Jean: & de la Maison d'Orleans, issue du Roy Charles cinquieme, cy apposee, pour servir a la lecture de ce Livre.

**HILIPPES DE VA-
LOIS** Roy de France, e-
pousa 1. **JÉANNE DE
BOURGONGNE**,
2. **BLANCHE DE
NAVARRÉ**: il eut
JEAN dit LE BON,
Roy de France, qui eut deux
femmes, 1. **BONNE
DE LUXEMBOURG**, 2. **JEANNE
DE BOULONGNE**: Mourut l'An 1364.
eut entre autres enfans,

CHARLES V. dit le Sage, Roy de France, A
epousa **JEANNE DE BOURBON**: mourut
l'An 1380. eut entre autres enfans,

PHILIPPES Duc de Bourgongne, Comte
de Flandres & d'Artois, epousa **MARGUE-
RITE DE FLANDRES**: mort 1404.

CHARLES VI. Roy de France, qui
eut **ISABELLE DE BAVIERES**, &
mourut l'An 1422.

LOUIS Duc d'Orleans, Comte de Valois,
& d'Angoulesme, qui eut **VALENTINE DE**
Tom. V. Pars I.

MILAN. Il fut tué par le **DUC DE BOUR-
GONGNE**, l'An 1407.

JEAN, Duc de Bourgongne, Comte de Flan-
dres & d'Artois, dit **SANS PEUR**, epousa **MAR-
GUERITE DE BAVIERES**, & mourut
l'An 1419.

CHARLES VII. Roy de France, epousa
MARIE D'ANJOU, & mourut l'An 1461.

CHARLES Duc d'Orleans, & Comte de
Valois, eut 1. **ISABELLE DE FRANCE**,
2. **BONNE D'ARMAGNAC**, & 3. **MARIE
DE CLEVES**. Il mourut l'An 1465.

PHILIPPES, Duc de Bourgongne, dit **LE
BON**, epousa 1. **MICHELLE DE FRAN-
CE**, 2. **BONNE D'ARTOIS**, 3. **ISABEL-
LE DE PORTUGAL**. Il mourut l'An 1467.

LOUIS XI. Roy de France, eut 1. **MAR-
GUERITE D'ESCOSSÉ**, 2. **CHARLOTTE
DE SAVOYE**. Il mourut l'An 1483.

LOUIS Duc d'Orleans, & depuis Roy de
France, XII. du nom, qui mourut l'An 1515.

CHARLES dernier **DUC DE BOUR-
GONGNE**, qui fut tué à Nancy, l'An 1477.

A

Comme

Comme Loüis Duc d'Orleans, seul Frere du Roy Charles sixiesme, fut tué dans la Ville de Paris, par le Duc Jean de Bourgongne, proche la porte Barbette; le Mecedry XXIII. Novembre, jour de Saint Clement, l'An 1407. à sept heures du soir.

Extraict du premier volume des Croniques d'Enguerrant de Monstrelet.
Chap. xxxvi.

1407.
XXIII.
Nov.

EN ces propres jours, advint en la Ville de Paris la plus douloureuse & piteuse aventure que de long temps paravant fut advenue au tres Chrétien Royaume de France, pour la mort d'un seul homme, c'est à sçavoir pour la mort du Duc d'Orleans, seul Frere germain du Roy de France, Charles le bien aimé, sixiesme de ce nom: le quel Duc, étant en la susdite Ville de Paris, fut par un Mecedry, jour de saint Clement Pape, moult grievement meurtry & mis à mort piteusement, environ sept heures apres disner, & fut cet homicide fait & perpetré par environ dix huit hommes, lesquels étoient logés en un Hostel, où étoit lors pour enseigne, l'Image de nostre Dame, auprès la porte Barbette; & là, comme depuis il fut sceu veritablement, avoient été par plusieurs jours sur intention d'accomplir ce qu'ils avoient entrepris. Et quand ce vint à ce même Mecedry, comme dit est, envoyerent un nommé Scaz de Courteheuse, qui étoit valet de Chambre du Roy, & leurs complices, devers le dit Duc d'Orleans qui étoit allé voir la Reine de France, en son Hostel qu'elle avoit n'agueres acheté de Montagu grand Maître d'Hostel du Roy, & sied iceluy au pied de la ditte porte Barbette, & là gisoit un enfant qui étoit trepassé jeune, & n'avoit point encore accompli les jours de sa purification. Lequel Scaz, venu devers iceluy Duc, luy dit de parle Roy, pour le decevoir: Monseigneur, le Roy vous mande que sans delay veniés devers luy, & qu'il a à parler à vous hastivement, & pour chose qui grandement touche à luy & à vous. Lequel Duc, ouï le Commandement du Roy, iceluy voulant accomplir, combien que le Roy rien n'en sçavoit, tantôt & incontinent monta dessus de sa mule, & en sa compagnie deux Escuiers sur un cheval, & quatre, ou cinq valets de pied, devant & derriere, portant torches; & ses gens qui le devoient suivre, point ne se hastoient: & aussy étoit allé à privée mesgnie nonobstant que pour ce jour avoit dedans la Ville de Paris de sa retenue, & à ses depens, bien six cent Chevalliers, & Escuiers. Et quand il vint assez près d'icelle porte Barbette, les dix huit hommes dessus dits, qui étoient armés à couvert l'attendoient, & s'étoient mis couvertement auprès d'une maison, & faisoit assez brun pour cette nuit: & lors incontinent, meus de hardie & outrageuse volonté, faillirent tous ensemble à l'encontre de luy, & y en eut un qui l'ecria, à la mort, & le ferit d'une hache, tellement qu'il luy coupa un poing tout jus. Et à donc le dit Duc, voyant cette cruelle entreprise ainsy être faite. contre, s'ecria assez haut, en disant: Je suis le Duc d'Orleans: & aucuns d'iceux en frappant sur luy, dirent; c'est cé que nous demandons. Entre lesquelles paroles la plus grande partie recouvrerent, & presentement par force & abondance de coups, fut abbatu

jus de sa mule, & sa teste toute escartellée, par telle maniere que la cervelle issit dessus la chauslée. En outre, le retournerent, & renverserent, & si tres terriblement le machaeterent, qu'il fut presentement mort tres piteusement. Et avec luy fut tué un jeune Escuier, qui autrefois avoit esté son Page: & quand il vit son Maître abbattu, il se coucha sur luy pour le garder, mais rien n'y fit. Et le cheval qui devant le Duc alloit, à tous les deux Escuiers, quand il sentit iceux facteurs armés d'empres luy, il commença à ronfler; & quand il les eut passés se mit à courre, & fut grand espace que ceux qui étoient sus, ne le purent retenir, & quand il fut arresté, ils virent la ditte mule de leur Seigneur, qui toute seule couroit apres eux: si guiderent qu'il fut cheu jus, & pour ce la reprirent par le frein, pour la ramener au dit Duc. Mais quand ils vinrent près de ceux qui l'avoient tué, furent menacés disant, s'ils ne s'en alloient, qu'en tel point seroient mis à mort. Hastivement s'en allerent à l'Hostel de la Reine, en criant, *Le meurtre*. Et ceux qui avoient occis le dit Duc, à haute voix commencerent à crier, *Le feu*. Et avoient leur fait par telle maniere ordonné en leur Hostel, que l'un d'eux, en tant que les autres faisoient l'homicide dessus dit, bouta le feu dedans iceluy, & puis, les uns à cheval, les autres à pied, hastivement s'en allerent où ils purent le mieux, & jettant apres eux chauslées-trapes de fer, à fin qu'on ne les peust suivre, n'y aller apres eux. Et comme renommée fut, aucuns d'iceux allerent en l'Hostel d'Artois; par derriere, à leur Maître Jean de Bourgongne, qui cet œuvre leur avoit fait faire, & commandé, comme depuis publiquement il confessâ, & ce qu'ils avoient fait luy raconterent, & apres tres hastivement mirent leur corps en sauveité. Et de ce cruel homicide fut le principal conducteur, un nommé Rollet d'Auctonville, de nation Normande, auquel paravant le dit Duc d'Orleans avoit osté l'Office des Generaux, du quel le Roy l'avoit pourvéu, à la priere & requeste du Duc, Philippes de Bourgongne deffunt; & pour ce déplaisir avisa le dit Rollet maniere comment il se pourroit venger d'iceluy Duc d'Orleans. Les autres complices furent, Guillaume Courteheuse, & Saz Courteheuse devant nommé, nez de la Comté de Ghines, Jean de la Motte, & plusieurs autres, jusques au nombre dessus dit. En apres, environ demie heure, ceux de la famille du dit Duc d'Orleans, quand ils ouïrent nouvelles de la mort & occision de leur Seigneur, tant piteuse, si fort pleuroient, & grievement au cœur courroucés, tant les Nobles, comme non Nobles, accoururent à luy, & là le trouverent mort sur les carreaux, au quel lieu il y eut grandes lamentations, & regrets des Chevalliers & Escuiers de son Hostel, & generalement de tous les serviteurs, quand ils virent son corps si terriblement deplayé: & lors, comme dit est, en tres grande tristesse & gemissemens le leverent, & en l'Hostel de Rieux Marechal de France, qui près de là étoit, le porterent en brief; & suivant iceluy corps, couvert de blanc linceul, fut porté en l'Eglise des Guillemins assez honorablement: & étoit icelle Eglise la plus prochaine du lieu, où il avoit esté mort. Et tantot apres, le Roy de Sicille, lors étant à Paris, & plusieurs autres Princes, Chevalliers, & Escuiers, oyant la nouvelle de si cruelle mort, que du seul Frere germain du Roy de France, en telle maniere perpetrée, à Paris en grands pleurs, en la ditte Eglise, si le vinrent voir, & le corps mis en un cercueil de plomb, toute nuit les Religieux de la ditte Eglise si veillerent en disant Vigiles, & Psautiers, avec les quels demeurerent ceux de sa famille: & le lendemain tres matin, fut trouvée par

par ses gens, la main, laquelle luy avoit été coupée, sur les carreaux, & une partie de la cervelle, laquelle fut recueillie, & mise au cercueil avec le corps : & tot après, tous les Princes étant au dit lieu de Paris, réservé le Roy & ses enfans, c'est à sçavoir.

Le Roy Louïs.

Le Duc de Berry.

Le Duc de Bourgogne.

Le Duc de Bourbon.

Le Marquis du Pont.

Le Comte de Nevers.

Le Comte de Clermont.

Le Comte de Vandomme.

Le Comte Saint Paul.

Le Comte Dampmartin.

Le Connetable, avec plusieurs autres, les quels estoient là assemblés, tant gens d'Eglise, comme Nobles, avec tres grande multitude de peuple de Paris, si vinrent tous ensemble à la ditte Eglise des Guillemins, & là les principaux de la famille du dit Duc d'Orleans prirent son corps avec le cercueil, & le mirent hors, & avec grand nombre de torches allumées, les quelles portoient les Escluiers du deffunt, & à chacun lez du corps, estoient, par ordre faisant grands pleurs & gémissements, c'est à sçavoir le Roy Louïs, le Duc de Berry, le Duc de Bourgogne, le Duc de Bourbon, chacun d'eux tenant la main au drap qui étoit dessus le cercueil ; & apres eux étoient, par ordonnance, chacun selon son état, les Princes, le Clergé, les Barons, tous recommandans son ame à Dieu nostre Createur : & le porterent, en icelle maniere, jusques à l'Eglise des Celestins. Et là, après son Service fait tres solennellement, fut enterré tres honorablement en une Chapelle tres-excellente, la quelle il avoit fait faire & fonder. Et après iceluy Service fait, & accompli, les Princes dessus dits, & tous les autres, se retrahirent, chacun en leurs Hostels.

Comme le Duc de Bourgogne declara au Roy de Sicile, & au Duc de Berry, que c'estoit luy qui avoit fait tuer le Duc d'Orleans.

Extraict du premier Livre, ou Volume des Croniques de Monstrelet, Chap. xxxvi.

1407. **A** Pres que le Service de mort du Duc d'Orleans fut fait & accompli dans l'Eglise des Celestins, les Princes se retrahirent, chacun en leurs Hostels, si étoient en grand soupçon de sçavoir la verité du dit homicide : & de prime face, fut aucunement soupçonné que Messire Aubert de Canny ne fut coupable, pour la grande haine qu'il avoit au dit Duc, à cause que audit Messire Aubert avoit sa femme soustraite & emmenée avec luy, & tant avoit tenuë icelle Dame en sa compagnie, qu'il en avoit un fils ; du quel, & de son gouvernement sera fait mention cy-apres. Mais en assez brief temps en suivant, on sçeut la verité du dit homicide, & que le dit. Sieur de Canny n'en estoit en rien coupable.

En ce même jour, Isabelle Reine de France, quand elle sçeut les nouvelles du dit meurtre & homicide fait si près de son Hostel, receut si grande fureur & hideur, que nonobstant qu'elle ne fut encore purifiée, neanmoins se fit mettre sur une litiere, par son frere Louis de Baviere, & autres de ses gens, & en son Hostel de Saint Paul se fit porter, en la chambre proche de la chambre du Roy,

Tom. V. Pars. I.

* forte fraieur.

& pour plus grande eurenté, se logea : & même, la nuit que le meurtre fut perpetré, il y eut plusieurs Nobles qui s'armerent, comme le Comte de Saint Paul, & plusieurs autres, lesquels se retrahirent en l'Hostel du Roy leur Souverain Seigneur, non sçachant quelle chose d'icelle befoigne s'en pourroit ensuivre.

A En - après le corps du dit Duc d'Orleans mis en terre, s'assemblerent tous les Princes, en l'Hostel du Roy Louïs, avec le Conseil Royal : & là fut mandé le Prevost de Paris, & autres gens de Justice, aux quels fut commandé par les dits Seigneurs, qu'ils fissent bonne diligence, d'enquerir si par nulle voye on pourroit appercevoir qui avoit été l'auteur, ne les complices de faire cette besogne, & avec ce, fut ordonné que toutes les portes de Paris, réservé une, ou deux, fussent fermées, & que icelles deux fussent bien gardées pour sçavoir qui en issiroit.

B Les dits Seigneurs, & le Conseil Royal se retrahirent tout confus, & en grande tristesse en leurs Hostels. Et le lendemain, qui fut le Vendredy, vingt cinquième du dit Mois de Novembre, se rassembla le dit Conseil, à l'Hostel du Roy de France, à Saint Paul. Avec lui estoient le Roy Louïs, le Duc de Berry, de Bourgogne, & de Bourbon, & moult d'autres grands Seigneurs, avec le dit Conseil Royal. Et tantot après vint le Prevost de Paris, auquel le Duc de Berry demanda quelle diligence il avoit fait, sur l'occision faite dessus si grand Seigneur, comme le seul Frere du Roy ; le quel repondit qu'il avoit fait la plus grande diligence qu'il avoit pû, mais encore n'en pouvoit sçavoir la verité, disant au Roy, & à tous les Seigneurs, que si le laissoit entrer en tous les Hostels des serviteurs du Roy, & aussy des autres Princes, par aventure, comme il croit, trouveroit-il la verité des acteurs, ou des complices. Et le Roy Louïs, le Duc de Berry, & le Duc de Bourbon luy donnerent congé, & licence d'entrer par tout, où bon luy sembleroit. Et à donc, le Duc Jean de Bourgogne, oyant la licence qui fut octroyée par iceux Seigneurs, au Prevost de Paris, eût doutance & tremer : & pour ce attrait à part le Roy Louïs, & le Duc de Berry son Oncle, & en brief leur confessa, & dit que par l'introduction de l'ennemy, si avoit fait faire cet homicide, par Rollet d'Autonville, & ses complices. Les quels Seigneurs, oyans cette confession, eurent si grande admiration, & tristesse au cœur, qu'à peine luy peurent donner reponse ; & ce qu'ils luy en donnerent, ce fut en tres grandement reprouvant la condition, & maniere du tres cruel homicide, ainsi par luy perpetré, en la personne de son propre Cousin germain. Et après qu'ils eurent ouy la connoissance du dit Duc de Bourgogne, retournerent devers le Conseil, & ne declarerent pas presentement ce qui leur avoit esté dit ; & brief en suivant, le dit Conseil finé, chacun en son Hostel s'en retournerent.

D Le lendemain, qui fut le Samedy environ dix heures devant None, furent les Seigneurs dessus dits assemblés en l'Hostel de Nesle, où estoit logé le Duc de Berry, pour tenir le Conseil Royal ; au quel lieu, pour être à iceluy Conseil vint le Duc de Bourgogne, ainsi qu'il avoit accoutumé, le Comte Valleran de Saint Paul en sa compagnie. Mais quand il vint à entrer dedans, son Oncle le Duc de Berry luy dit : „ Beau Nepveu, n'entrez pas au „ Conseil pour cette fois, il ne plaist mie bien à „ aucuns qu'y soyez : „ & sur ce, le Duc de Berry entra dedans, & fit tenir huys fermés, ainsi qu'il avoit été ordonné par le Grand Conseil. Et alors le Duc Jean de Bourgogne tout confus, & en doute, demanda au Comte Valleran de Saint Paul :

A 2

„ Beau

„ Beau Cousin, qu'avons nous à faire sur ce que voyez? Et Le Comte luy repondit: „ Monseigneur, vous avez à vous retraire en votre Hostel, puisqu'il ne plaist à nos Seigneurs que soyiez au Conseil avec eux. „ Et le dit Duc luy dit, en telle maniere: „ Beau Cousin retournez avec Nous, pour Nous accompagner. „ Et le Comte Valleran luy fit reponse en la maniere qui s'ensuit: „ Monseigneur, pardonnés moy, j'iray vers nos Seigneurs au Conseil, qui m'ont mandé. „ Et après ces paroles, le dit Duc de Bourgongne, en grande doutance, s'en retourna en son Hostel d'Artois, afin qu'il ne fut ne arresté, ny pris: sans delay; monta à cheval, fix de ses hommes étant seulement en sa compagnie; & par la porté de Saint Denys se partit, & tres hastivement chevaucha, en prenant aucuns chevaux nouveaux, sans s'arrêter à nulle place; jusque à son Chatel de Bapaulme: & quand il y eut un petit dormy, s'en alla, sans delay, à l'Isle en Flandres, & ses gens qu'il avoit laissé au dit lieu de Paris, au plustot qu'ils purent, ayant tres grande honte d'être arrestés & pris, le suivirent, & pareillement Rollet d'Autonville & ses complices, leurs vestemens changés, & deguillés, se partirent de Paris, par divers lieux, & tous ensemble, s'en allerent loger dans le Chatel de Lens en Artois, par l'ordonnance de Jean Duc de Bourgongne leur Seigneur & Maistre. Ainsy, & par telle maniere se departit iceluy Duc, après la mort du dit Duc d'Orleans, de la ville de Paris, en petite compagnie: & laissa en icelle ville la Seigneurie de France en grande tristesse & deplaisance. Toutefois ceux de l'Hostel du dit Duc d'Orleans mort, quand ils ouïrent le departement secret du dit Duc de Bourgongne, s'armerent jusques au nombre de six vingt hommes d'armes, desquels estoit l'un des principaux, Messire Clugnet de Brabant, & eux montés à cheval issirent de Paris, pour suivre le dit Duc de Bourgongne, à intention de le mettre à mort s'ils l'eussent pû atteindre: mais à ce faire leur fut par le Roy deffendu, & pour icelle cause, s'en retournerent grandement courroucez en leurs Hostels. Si fut alors par toute la ville denoncé, & tout commun, que le dit Duc de Bourgongne avoit fait faire le dit homicide. Et adonc le peuple de la ville de Paris, qui n'estoit pas bien content du dit Duc d'Orleans, pource qu'ils entendoient que par son moyen les tailles, & tous les autres subsides s'entretenoient, commencerent à dire l'un à l'autre, en secret: *le Baston Nantilleux est plané.* Cette douloureuse mort fut l'Année du grand hyver, l'an 1407. & dura la gelée soixante & six jours en un tenant tres terrible, & tant qu'au desgeler, le Neuf-pont de Paris fut abbattu en Seine, & moult firent icelles eaües & gelées de grands dommages, en plusieurs & diverses contrées.

Narré particulier de ce qui se passa, & fut dit au Conseil, par le Docteur Jean Petit; lorsqu'il y fut oüy & recen à dire, & proposer les Justifications du Duc de Bourgongne, sur le sujet de la mort du Duc d'Orleans.

Extrait du premier volume des Chronique d'Enguerrant de Monstrelet,
Chap. xxxix.

1408.
VIII.
Martii. **L**E Duc de Bourgongne ayant jugé à propos de se retirer de France, après l'adveu qu'il avoit

fait de l'homicide du Duc d'Orleans; au sortir de Paris, s'en alla à l'Isle en Flandres, où il fit assembler tous les Nobles & Clercs de son Conseil, pour avoir avis sur le fait de la mort du Duc.

De-là, il alla à Gand, où il manda tous les trois Estats de Flandres, & leur fit remonter par Maître Jean de Saneſon, comme, & pourquoy il avoit fait tuer le Duc, & leur demanda assistance, qui luy fut promise par eux, comme aussy par ceux de Douay, & d'Artois.

En suite de là il se trouva à la conference d'Amiens, avec Louis Roy de Sicile, & le Duc de Berry, pour y traiter quelque accommodement: & là assisté de Maître Jean Petit, & deux autres Docteurs en Theologie, soutint que chose licite étoit ce qu'il avoit fait au Duc d'Orleans, & que s'il ne l'eut fait, tres grandement il eut peché, & en devoit être remuneré; & fut ainſy la Conference finie & rompue sans fruit; seulement il luy fut fait deffenses de par le Roy, de venir à Paris, s'il n'y étoit mandé par sa Majesté.

Cette affaire fit diverses impressions dans l'esprit des François, selon la diversité des affections que chacun avoit, ou à la Maison d'Orleans, ou à la Maison de Bourgongne; les Parisiens favorisans fort le Bourguignon, par la haine qu'ils sembloient porter au Duc d'Orleans, à cause de la creance qu'on avoit de luy, qu'il estoit cause des tailles & subsides que l'on imposoit sur le peuple.

Quoy qu'il en soit, le Duc de Bourgongne, nonobstant les deffences qui luy avoient été faites, vint à Paris, bien accompagné; à l'entrée de laquelle fut demené grande joye par les Parisiens, & mémement les petits enfans, en plusieurs carrefours, à haute voix crioient, *Noël*, & alla loger à l'Hostel d'Artois.

Depuis ayant demandé audience au Roy, pour estre oüy en ses faits justificatifs, jour luy fut assigné, au huitième de Mars de la même Année 1407. au quel jour, en l'Hostel de St. Paul, present en estat Royal le Duc de Guienne, Dauphin de Viennois, Fils aîné du Roy; le Roy de Sicile; le Cardinal de Bar; les Ducs de Berry, de Bretagne, & de Lorraine, avec quantité de Noblesse, le Recteur de l'Université, & nombre de Docteurs, & Bourgeois.

Jean Petit, pour luy, dit & remontra les obligations, que le Bourguignon avoit au Roy, de proche parent, de vassal, de sujet, qu'il estoit Baron, Comte, Duc, Pair & Doyen des Pairs, & allié par deux Mariages avec sa Majesté; & que pour ce, il estoit obligé de l'aimer, servir, obeir, & le deffendre de ses ennemis; qu'il en avoit receu le commandement de son Pere, avec sa benediction, lors de son deceds, & qu'aussy seroit bien fâché de desobeir, & deplaire en quoy que ce fut à sa Majesté, & que ce qu'il avoit entrepris contre le Frere du Roy, s'avoit été pour le tres-grand bien de la Personne du Roy & de ses enfans, & de tout le Royaume.

Puis, avec une multiplicité de langage, dit que convoitise & avarice estoit la racine de tous les maux. Les crimes de leze Majesté, divine & humaine, estoient les plus grands; que le crime de leze Majesté divine estoit double, & party en premier, & second chef: que le premier chef estoit, lorsque l'on fait injure à Dieu, comme font les heretiques & idolatres; que le second chef est, lorsque l'on fait injure à l'Eglise son Epouse, comme font les schismatiques.

Item, que le crime de leze Majesté humaine estoit aussy party & divisé en quatre chefs.

Que le premier chef estoit, quand le crime est

est directement fait contre la personne du Roy.

Le second, quand il est directement fait contre la personne de la Reyne.

Le troisieme, quand il est directement fait contre la personne de ses enfans.

Le quatrieme, quand il est directement fait contre le bien de la chose publique.

Que ces crimes estoient si horribles & si abominables, qu'ils ne perissoient point par la mort, comme les autres, & qu'un homme pouvoit estre accusé & jugé après son deceds, & s'il étoit convaincu, il devoit estre desenterré, & ses os mis dans un sacq, apportés à la Justice, & ars en un feu.

Et outre ce, en fait de crime de leze-Majesté humaine, que tous les biens meubles & immeubles du coupable devoient estre confisqués, & acquis au Prince, & ses enfans déclarés inhabiles à toute succession, & que la convoitise étoit cause de tous ces maux. Ce qu'il prouva pour le regard du crime de leze-Majesté divine, par les exemples de Julien l'Apostat; du Moine Sergius compagnon de Mahomet; & du Prince Zambri, de la Tribu de Simeon; qui tous par convoitise, avoient ou apostasié, ou idolâtré.

Et pour le regard du crime de leze-Majesté humaine, il verifia par le fait de Lucifer, & par les exemples d'Abialon, & d'Athalia Reyne de Jerusalem, dont celuy-la fit party contre son Pere, & cette cy fit mourir ses enfans, pour tenir seule l'Etat & jouir de leur Domaine.

En suite, pour entrer en justification du Duc de Bourgogne, il fit huit Propositions veritables, ou pour mieux dire, il proposa huit verités.

La Premiere Verité.

Que tout sujet & vassal, qui par convoitise, barat, sortilege & malengin, machine contre le salut corporel de son Roy, & Souverain Seigneur, pour luy toilir, & distraire sa tres noble Seigneurie, il peche si grièvement, & commet si horrible crime, comme crime de leze-Majesté Royale au premier degré, & par consequent il est digne de double mort, premiere, & seconde.

La Seconde Verité.

JAvoit que au cas dessus dit, soit tout sujet & vassal digne de double mort, & qu'il commette si horrible mal qu'on ne le pourroit trop punir; toutefois est plus à punir un Chevalier qu'un simple sujet, en ce cas; un Baron qu'un simple Chevalier; un Comte qu'un Baron; & un Duc qu'un Comte; le Cousin du Roy qu'un étranger; le Frere du Roy qu'un Cousin; & le Fils du Roy que le Frere.

La Troisième Verité.

AU cas dessus dit en la premiere verité, il est licite à chacun sujet, sans quelque Mandement, selon les Loix morale, naturelle & divine, d'occire, ou faire occire iceluy trahistre desloyal, & tyran; & non pas seulement licite, mais honorable, & meritoire, même quand il est de si grande puissance, que justice n'en peut bonnement estre faite par le Souverain.

La Quatrieme Verité.

IL est plus meritoir, honorable, & licite, qu'iceluy tyran soit occis par un des parens du Roy, que par un étranger, qui ne seroit point du sang Royal, & par un Duc que par un Comte, &

par un Comte que par un Baron, & par un Baron que par un simple Chevalier, & par un simple Chevalier que par un simple homme.

La Cinquieme Verité.

EN cas d'Alliances, sermens, promesses & de Confederations faites de Chevalier à autre, en quelque maniere que ce soit, ou puisse estre, s'il advient que icelles tenir, & garder, tourne au prejudice de son Prince, & de ses enfans, ou de la chose publique, n'est tenu nul de les garder; ains les tenir & garder, en tel cas, seroit fait contre les Loix morale, naturelle & divine.

La Sixième Verité.

AU cas dessus dit des dittes Alliances, s'il advient que les dittes Alliances, ou Confederations tournent au prejudice de l'un des promettans, ou concedans; de son épouse, ou de ses enfans, il n'est tenu en rien de les garder.

La Septième Verité.

IL est licite à un chacun sujet, honorable, & meritable, occire le tyran, trahistre dessus nommé, & desloyal à son Roy, & Souverain Seigneur, par aguet, cautelle & epiement; & si est licite de taire, & dissimuler sa sienne volonté d'ainfy faire.

La Huitieme Verité.

Que tout sujet, ou vassal, qui pensément machinent contre la santé de leur Roy, & Souverain Seigneur, de le faire mourir en langueur, par convoitise d'avoir sa Couronne & Seigneurie, fait consacrer, ou (à plus proprement parler) fait exercer espées, dagues, badelaires, ou costeaux, verges d'or, ou anneaux, & dedier au nom des diables, par necromance, faisant invocation de caracteres, forcelleries, charmes, superstitions, & malefices, & après les bouter, & ficher parmy le corps d'un homme mort, & dependu du gibet, & après les laisser en la bouche du dit mort, par l'espace de plusieurs jours, est grande abomination & horreur, pour parfaire les dits malefices, & avec ce porter sur soy un drapel cousu, ou lié de poil deshonneste, & plain de la poudre d'aucuns des os d'iceluy mort dependu; celui, ou ceux qui le font, ne commettent point seulement crime de leze Majesté humaine au premier degré, mais sont trahistres à Dieu leur Createur, & à leur Roy, & comme idolâtres corrompus, & faussaires de la Foy Catholique, sont dignes de double mort, c'est à-dire, premiere & seconde, même quand les dittes forcelleries, ou superstitions, ou malefices sortissent leurs effets en la personne du Roy, par le moyen, & malle foy des dits machinans.

DAprès quoy, le même Jean Petit proposa encore neuf corollaires, de même nature & matiere, que les huit verités.

Enfin, descendant au fait particulier du Duc d'Orleans, il dit qu'il avoit esté tant embrasé de convoitise, & d'honneurs vains, & richesses mondaines, c'est à sçavoir d'obtenir pour soy, & sa generation, & de tollir, & soustraire pour soy, la tres noble, & tres haute Seigneurie de la Couronne de France du Roy nostre Sire, qu'il avoit machiné, & étudié par convoitise, barat, sortilege, & malengin, à detruire la personne du Roy

A 3

nostre

nostre Sire, de ses enfans, & generation, & encore qu'il avoit esté si eprins de convoitise, tyrannie, & tentation de l'ennemy d'enfer, que comme tyran à son Roy & Souverain, il avoit commis crime de leze-Majesté divine & humaine, en tous les chefs & degrés. Que pour le regard du crime de leze-Majesté divine, il en laissoit la connoissance & justice à Dieu. Mais quant au crime de leze-Majesté humaine, il soutint que le Duc d'Orleans y estoit tombé en tous les quatre chefs, & raporta de luy des choses si abominables, en fait de sortilege, & empoisonnemens, le chargea de crimes si estranges, & le taxa de si grandes perfidies, & machinations contre le Roy, la Reyne, les enfans de France, & l'Etat, qu'il ne s'en peut dire plus.

Si conclud, que le Duc de Bourgongne ne devoit en rien être blâmé, ny repris du dit cas advenu en la personne du dit Duc d'Orleans criminel, comme il disoit, & que le Roy même n'en devoit pas estre mal content; qu'au contraire il devoit l'avoir agreable & autoriser, & encore le guerdonner en trois choses; en amour, en honneur, & en richesses, à l'exemple des remunerations qui furent faites à saint Michel & à Phinées: & pour ce, que sa Majesté devoit sa renommée & bonne loyauté faire prononcer par tout le Royaume, & hors du Royaume faire publier, par Lettres Patentes, par maniere d'Epistre, ou autrement. Iceluy Dieu veuille qu'ainsy soit-il fait.

Ce fut là, & ainsy que finit Jean Petit, lequel requit le dit Duc de Bourgongne qu'il le voulsist advoüer, ce que le Duc luy accorda, & advoüa, en la presence du Dauphin, qui là representoit la personne du Roy de Sicile, avec tous les autres par-dessus nommés.

Et tost après, le Roy Charles, qui grand espace avoit esté malade, retourna en santé; devers le quel iceluy Duc se retrahit, & trouva la maniere qu'il fut racordé & reconcilié avec luy, & impetra, & aussy obtint Lettres scellées du Scel du Roy, & signées de sa main, par lesquelles luy estoit pardonné le cas n'aguieres advenu, en la personne du dit Duc d'Orleans.

Autre narré particulier, de ce qui se passa, & fut dit au Conseil du Roy, lorsque la Duchesse douairiere & le Duc d'Orleans y furent oüys, & receus à demander Justice, contre Jean Duc de Bourgongne, & ses complices, pour raison du meurtre par eux commis, en la personne du deffunt Duc d'Orleans.

Extrait des Chroniques d'Enguerrand, de Monstrelet.

1408. **L**E Duc de Bourgongne, après avoir fait pour sa justification tout ce qui étoit possible, & même obtenu les Lettres du pardon susdit, partit de Paris, le cinquième Juillet, mil quatre cent huit, pour aller à Arras, accompagné de ses deux Freres; neantmoins en indignation de plusieurs Princes, & Gouverneurs du Royaume.

Le Onzième Aoust ensuivant, vint au dit lieu de Paris la Duchesse d'Orleans douairiere, & sa belle-

filie Isabelle, l'aînée fille du Roy de France, accompagnée de plusieurs gens notables, Chevaliers & autres, tous vestus de deuil; à l'encontre des quels issirent tous les Princes, qui les conduirent & menerent devers la Reyne & le Duc d'Aquitaine, pour eux faire Requête, qu'ils pussent avoir Justice & raison, de la piteuse mort du Duc d'Orleans dessus dit deffunt, & aussy faire répondre & proposer à l'encontre de ce que le Duc Jean de Bourgongne avoit fait propoler, proclamer & divulguer contre le dit Duc publiquement n'aguieres, contre son Seigneur & mary.

Le dix neuf du dit Mois, arriva aussy à Paris le Duc d'Orleans, avec trois cent hommes d'armes, alla descendre au Louvre, y salua la Reyne & le Duc d'Aquitaine son Fils, aux quels il recommanda sa besogne & sa personne moult honorablement, comme il appartenoit; & puis prestement de là luy partant, s'en alla voir la Duchesse sa Mere, & sa femme & tant continuerent de faire Requête au Roy & à son Conseil, affin qu'il leur fust Justice du Duc Jean de Bourgongne & de ses complices, qu'elle leur fut accordée par le Roy; & eurent jour & Audiance, pour proposer tout ce qu'il leur plairoit à l'encontre du dit Duc, & de ses complices. Et à donc le Duc d'Aquitaine, représentant la personne du Roy, avec sa Mere, par le commandement du Roy, étant en habit Royal, en la grande Salle du Chatel du Louvre, presens les Ducs de Berry & de Bourbon, les Comtes d'Alençon, de Clermont, de Mortagne, & de Vendôme, & plusieurs autres Chevalliers, le Recteur de l'Université de Paris, & tres grande multitude d'autres gens; la ditte Duchesse douairiere accompagnée de son Fils le Duc d'Orleans, de Messire Pierre l'Orfevre son Chevallier, de Maître Pierre Cousinet Advocat en Parlement, & plusieurs autres gens & familiers, fit lire par l'Abbé de saint Fiacre, de l'Ordre de Saint Benoist, les choses contenues en un Livre écrit en François à luy baillé à sa main, devant tous qui là estoient, confirmées par les dits des Prophetes, des Saints, de l'un & de l'autre Testament, de Philosophes, & Histoires, publiquement, haut, & mot apres autres.

Ce Livre estoit divisé en trois parties, & en trois membres principaux. Au premier membre, il estoit dit que les Roys, comme Souverains, sont tenus de faire Justice à tous leurs sujets, à la conservation de la paix, sous sa tres noble, & tres puissante Seigneurie. Au second membre, il estoit dit & montré comme le Duc de Bourgongne ceux à luy favorables, & donnant ayde & conseil, en ce cas, injustement, & honteusement ont occis, ou fait occire Monseigneur le Duc d'Orleans. Au tiers membre, il estoit dit & verifié comme le dit Seigneur d'Orleans, mauvairement & injustement a esté accusé de plusieurs cas, & singulierement du crime de leze-Majesté, au quel il n'avoit nulle coulpe.

D Le premier membre qui regarde Justice, contenoit six raisons, pour les quelles le Roy estoit obligé à faire justice à la Dame Duchesse douairiere, & Duc d'Orleans son Fils.

La premiere, à cause de son office, qui requeroit cela.

La seconde, à cause de l'amour fraternel.

La troisieme, par pitié de la veuve, & orphelin.

La quatrieme, à cause de l'enormité du cas.

La cinquieme, à cause de la consequence.

La sixieme, à cause de la malice & orgueil du Bourguignon, qui vient plaider l'espée au poing.

Le second membre, qui regarde malice du Duc accu-

accusé, contient aussi six raisons, pour monter l'enormité du fait, & comme il ne peut estre réparé.

La première, que le Duc Jean n'avoit autorité de ce faire.

La seconde, parce qu'il a procédé sans ordre de Justice, & forme de procès.

La troisième, parce qu'ils étoient proches parens & avoient juré solennellement, & promis amitié l'un à l'autre.

La quatrième, que cette mort a été soudaine & précipitée, & a ôté le moyen au défunt de penser à soy.

La cinquième, parce que ce meurtre a esté fait par ambition, & haine du Bourguignon contre le défunt.

La sixième, en ce que le Bourguignon non seulement l'a tué, mais encore après sa mort il le veut rendre criminel, & luy ôter sa bonne renommée.

Le tiers membre, qui excuse le défunt & touche son innocence, contient aussi six fausses accusations faites contre le Duc d'Orléans, & six raisons, pour montrer que le Duc de Bourgogne l'a fausement accusé.

La première, parce qu'il étoit bon Chrétien.

La seconde, parcequ'il n'étoit point schismatique.

La troisième, parce qu'il n'estoit point forcier, ny empoisonneur, ny parricide, & qu'il n'a jamais fait aucune alliance avec l'Anglois, Henri de Lancastre, ny obtenu de billets du Pape, au préjudice du Roy & de sa lignée.

La quatrième, parce qu'il a toujours honoré la Reyne.

La cinquième, parce qu'il étoit innocent de la mort du Dauphin.

La sixième, parce qu'il n'avoit rien fait contre le bien publicq.

Ce Livre, ou Requête finissoit en ces mots.

„ Et c'est la cause pourquoy Madame d'Orléans, &

„ ses fils vinrent à toy, Sire Roy, & à vous tous du

„ Sang, & Conseil Royal, en vous suppliant que vous

„ veuillez considerer l'injure faite à iceux, & icelle

„ reparer, en la maniere qui tantot vous sera requise

„ par son Conseil, & par toutes autres manieres qu'il

A „ pourra estre fait; afinque par tout le monde soit di-

„ vulgué, que Monseigneur d'Orléans son Mary fut oc-

„ cis cruellement & injustement, & étant accusé &

„ diffamé fausement: en ce faisant, vous ferés voire

„ devoir, comme vous y estes tenus, dont vous pourrés

„ acquérir la vie Eternelle.

Ce Livre leu, le Chancelier de France ayant en-

joint, de par le Roy, à Guillaume Cousinet Advoca-

cat & Conseiller de Madame d'Orléans, qu'il fist

présentement ses Conclusions civiles, telles que bon

luy sembleroit, & iceluy les ayant faites & requi-

ses (sauf au Procureur General d'en prendre de

criminelles) le Conseil des Seigneurs du Sang Ro-

yal, & d'autres du Conseil du Roy, là étant presens,

le Duc d'Aquitaine fit repondre par le Chancel-

lier à la ditte Dame d'Orléans, que luy comme

B Lieutenant du Roy, en cette partie, & représentant

sa personne, & les Seigneurs du Sang & du Conseil

du Roy étoient bien contens d'elle, pour le fait de

son Seigneur & Mary, jadis Duc d'Orléans; &

qu'iceluy tenoient pour bien excusé & dechargé.

Et de fait bien peu après, celuy même jeune Duc

d'Orléans Charles, fit hommage à la ditte Duchesse

d'Orléans de ses Comtés, & autres terres à Char-

les Roy de France son Oncle: & pour le regard

des autres choses par luy requises, il fut dit qu'on

luy feroit bonne & briefve expedition de Justice,

tant que de ce par raison on devroit être content.

JUSTIFICATIO DUCIS BURGUNDIÆ,

Super Cæde

DUCIS AURELIANENSIS.

P E R

MAGISTRUM JOANNEM PARVI

Doctorem in Theologia.

Recitata die VIII. Martii 1408. Coram Rege.

1408.
VIII.
Martii.

PUD Illustrissimam, Præcellissimamque Regiam Majestatem, sicut verus subditus & obediens suo Regi & supremo Domino metuendissimo, Dominus meus, Dominus Dux Burgundiæ, Comes Flandriæ, Artesii, & Burgundiæ, bis Par Franciæ, & Decanus Parium, hûc accessit humillimè, & in omni humilitate, pro ei faciendo reverentiam, servitium, & omnem obedientiam, sicut tenetur, & obligatur quatuor obligationibus, quas ponunt communiter Doctores Sacræ Theologiæ, Jurium Canonici & Civilis: quarum obligationum prima est, proximi ad proximum, quâ quilibet tenetur proximum non offendere.

Secunda est, cognatorum ad illos de quorum genere geniti, vel procreati sunt, quâ tenentur parentes suos non solum non offendere; sed etiam deffendere, saltem verbo.

Tertia est, vassallorum ad Dominum, quâ tenentur non solum non offendere suum Dominum, & verbo deffendere; sed etiam deffendere factò.

Quarta est, subjeutorum ad Principem, quâ tenentur non solum non offendere Principem, verbo, & factò deffendere; sed etiam Principis injurias vindicare.

Modò dictus Dominus Burgundiæ est bonus Catholicus, & fidelis homo, Dominus bonæ vitæ, & honorabilis, & in Lege Christiana, Rex est suus proximus, per quod tenetur eum diligere sicut se ipsum, & cavere ab ejus offensa.

Item, ipse est suus consanguineus, adeò sibi propinquus, sicut suus cognatus germanus; & per hoc obligatur non solum cavere ab ejusdem offensa; sed etiam eum deffendere, saltem verbo, contra omnes, qui sibi haberent injuriam, vel offensam.

Tertiò, ipse est vassallus suus, & ob hoc, per

tertiam obligationem, ipse non tantum tenetur eum deffendere verbo; sed etiam factò, & ex omni posse.

Quartò, ipse est suus subditus, propter quod, ratione quartæ obligationis, quæ includit in se tres primas obligationes ante dictas, ipse non modo tenetur eum tueri verbo & factò, contra suos inimicos; sed etiam tenetur eum vindicare de illis qui sibi faciunt injurias, vel fecerunt, vel machinati sunt, & machinantur facere, in casu quo veniret ad suam notitiam: & adhuc ultra, ipse obligatur Illustrissimæ, Præcellissimæque Regiæ Majestati, pluribus aliis obligationibus, quàm quatuor supra dictis; quia recepit, & recipit, de die in diem, tot bona & donaria à Regia Majestate & magnificentia, non tantum sicut suus propinquus consanguineus, vassallus & subjectus, sicut dictum est; sed sicut suus humillimus Miles, Baronus, Comes, Dux, & bis Par Franciæ, & non modo Par Franciæ bis, sed Decanus Parium, quæ est prima prærogativa Nobilitatis, & Dignitatis in hoc Regno, ratione Dominii, post Coronam, & adhuc plùs Rex eum honoravit, & ei ostendit grande signum amicitiae, quòd fecit eum Patrem, in Lege Matrimonii Nobilissimi & Potentissimi Principis, Domini Ducis Aquitanie, & Delphini Viennensis, sui primogeniti & heredis filii, ex una parte; & primogenitæ filiæ dicti Domini, ex altera; & Domine Michaëlæ de Francia, & unici filii dicti Domini, & sicut Sanctus Gregorius: *Cum crescunt dona, etiam rationes crescunt donorum.*

Ipse obligatur, inter ceteros mortales, ad eum custodiendum, deffendendum, & vindicandum de omnibus injuriis, juxta posse suum: & ipse benè recognovit, recognoscit, & recognoscet semper, Deo dante, & habebit in corde suo, & memoria, obligationes supra dictas, quæ sunt duodecim numero,

mero: scilicet, proximus, consanguineus, vassallus, subditus, Baro, Comes, Dux, Par, Comes Par, & Decanus Parium; & duo Matrimonia, sunt obligationes per quas obligatur ipsum diligere & servire, obsequi, & portare obedientiam, honorem & reverentiam, eum defendere adversus omnes suos inimicos, nec tantummodo defendere, sed etiam vindicare, & vindictam sumere.

Et insuper Princeps nobilissimæ memoriæ, defunctus Dominus Burgundiæ Pater suus, laborans in extremis, sibi præcepit, quod super omnia, post salutem animæ suæ, ipse poneret cor suum, voluntatem animi, corpus & potentiam, & exponeret, quamdiu viveret, ad fideliter custodiendum personam Regis, suos liberos, & Coronam, quia ipse timebat maximè quod sui adversarii, qui moliebantur sibi tollere Coronam & Dominium, non essent, post obitum suum, fortiores quàm ipso vivente: ideo voluit obligare in lecto mortis, per Præceptum Paternum, suos filios, ad resistendum in oppositum.

Nec debet in oblivionem venire maxima fidelitas metuendissimorum Dominorum Bituriæ & Burgundiæ, ultimò defuncti, qui adeo dulciter, secure, sapienter, & fideliter custodierunt Regem, nutrierunt, & gubernaverunt, tempore suæ infantiæ, quod nunquam unum verbum, vel imaginatio suspicionis prævæ fuerit pensata, vel dicta contra personas suas. Quapropter, his rebus consideratis, dictus Dominus Burgundiæ non posset habere in hoc mundo majorem dolorem suo, vel majorem displicentiam, quàm facere aliquid quod Regi debeat displicere, vel propter quod contra eum capiat indignationem.

Et quia fortè aliqui possent dicere quod per suggestionem, vel introductionem aliquorum suorum malevolentium, Rex cepisset in corde suo aliquam displicentiam, occasione facti quod accidit in persona defuncti Ducis Aurelianensis ultimò defuncti, quod fuit factum propter bonum maximum personæ Regis, suorum liberorum, & totius Regni, sicut hic inferius ostendetur, & declarabitur, tantum & adeo quod debeat benè sufficere: ipse supplicat humillimè Regi, quod velit deponere omnem displicentiam de corde suo nobilissimo, si aliquid conceperit contra personam suam, per introductionem ante dictam, vel aliàs, & quod Rex velit ei monstrare dulcedinem & benignitatem, & eum tenere in amore, sicut suum fidelem subditum, vassallum, & cognatum adeo propinquum, sicut dictum est, attentis pluribus causis & rationibus & veris & justis, quas ego dicam hic inferius, pro justificatione dicti Domini Burgundiæ, de qua me honoravit, per Præceptum adeo expressum, quod ego non ausus sum abnuere, propter duas causas.

Prima, quia obligor ei servire, per juramentum ei præstitum, abhinc triennium.

Secunda, quia ipse respiciens quod ego eram modicè beneficatus, mihi dedit quolibet Anno grandem, & bonam pensionem, in auxilium, ad essendum in scholis; de qua pensione ego reperi mihi unam magnam partem necessitatum mearum, & expensarum; reperio adhuc, & reperiam, quando volet, de sua gratia.

Sed quando considero arduissimam materiam, de qua locutus sum, magnitudinem personarum, quas me oportet tangere in tam nobili & solemnifocitate, sicut est hic; & ex alia parte, ego me prospicio, & considero nudum sensu, carentem memoriâ, debilem ingenio, & pessimè institutum in sermone; unus nimius timor me ferit ad cor, verum adeo magnus, quod ingenium meum stupet, memoria fugit, & modicus sensus quæsi cre-

Tom. V. Pars I.

debam habere, jam me ex toto reliquit; & ita non video aliud remedium, quàm commendare me Deo Creatori, & Redemptori, suæ gloriosissimæ Matri, & Beato Joanni Evangelistæ Magistro & Principi Theologorum, quatenus me velint instruere, & conducere, & præservare à malè faciendi & dicendi, insequendo consilium Beati Augustini, qui dicit sic, Lib. 4. de Doct. Christ. circa finem: *Sive apud Regem, sive ad populum, sive apud aliquos aliquid dicturus, aut lecturus, oret ut Deus sermonem bonum det in os ejus: sic enim Regina Esther oravit pro sua Gentis temporali salute, apud Regem locutura, ut Deus in os ejus congruum daret sermonem.* Quanto magis orare debet, ut tale munus accipiat, qui pro tanti Principis, & Domini salute, in verbo & doctrina laborat.

Et quia ista materia nimis ardua est, & periculosissima, & non interest hominis adeo parvi status, sicut ego sum, de ea loqui; verum etiam, nec audere movere labia ad loquendum, specialiter in tam illustri, & tam solemnifocetate, sicut est hic. Ego vobis humillimè supplico, Domini mei metuendissimi, quod si ego dicam aliquid, quod non sit benè dictum, quod parcatur mihi, & attribatur meæ simplicitati, ignorantiae, & non malitiæ, quia Apostolus dicit: 1. Tim. 1. 13. *Ignorans feci, ideo misericordiam consequutus sum?* quia non auderem loqui de ista materia, nec dicere ea quæ injuncta sunt mihi, nisi esset ex Præcepto Domini mei Burgundiæ.

Postea ego protestor, quod ego non intendo injuriari cuicumque, aut cuicumque personæ, vivæ, vel defunctæ. Et si contingat quod ego dicam aliqua verba sonantia injurias, ego non dicam ex me, nec meo nomine, nec animo injuriandi; sed pro, & in nomine dicti Domini Burgundiæ, & ex Præcepto suo, quantum sunt ad justificationem suam, & non aliàs.

Sed posset mihi objici, quod non interest unius Theologi facere dictam justificationem; sed potius unius Juristæ. Ego respondeo, quod nullatenus meâ interest, qui non sum Theologus; sed si ego essem Theologus, benè posset meâ interesse, attenta una consideratione quam habeo in hac materia, scilicet, quod omnis Doctor Theologus teneatur excusare, & justificare Magistrum & Dominum suum, eum defendere, & tueri suum honorem, & bonam famam, quantum ratio & veritas se extendunt, præcipue quando dictus Dominus suus est bonus & fidelis, & ille oberravit.

Ego probo istam considerationem esse veram, quia hoc est officium Magistrorum, & Doctorum in Theologia, prædicare, & dicere veritatem, tempore & loco, & ob hoc vocantur Legis Divinæ Professores, quia inter alios Doctores ipsi magis tenentur profiteri veritatem, & si contingat quod moriantur pro dicendo veritatem, ipsi sunt veri Martyres. Non est igitur mirum, si obediendo Præcepto dicti Domini Burgundiæ, qui me nutrit in studio, & adhuc nutrit, Deo dante, ego sibi accommodavi pauperem linguam ad pronuncians, & dicendum illam Justificationem; quia si unquam fuit tempus, & locus prædicandi, & dicendi justitiam, & fidelitatem dicti Domini Burgundiæ; jam est tempus, & locus; & illi qui mihi scient malas grates, habebunt magnum peccatum, in videre meo: sed deberet quilibet rationalis homo habere excusatum. Et in spe quod nullus sciat mihi malas grates, pro pronuncians, & dicendo dictam Justificationem, accipio illud verbum Beati Pauli Apostoli, 1. ad Timoth. ultimo: *Radix omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes, erraverunt a Fide, & inseruerunt se doloribus multis.* Exponuntur sic Gallicè:

B

Dame

*Dame convoitise est de tous maux la racine,
Puis qu'on est en ses laqs, & on tient sa doctrine,
Apostats elle a fait, aucuns tant l'ont aimée
Les autres desloaux, bien est chose damnée.*

Hoc verbum propositum continet in se tria.

Primum est, quod cupiditas est omnium malorum radix, illis quos tenet in suis laqueis.

Secundum est, quod ipsa fecit aliquos apostatas, scilicet abnegare Fidem Catholicam, & idolatrare.

Tertium est, quod ipsa fecit aliquos proditores suis Regibus, Principibus, & Dominis superioribus.

Idcirco ego cogito declarare ista tria supra dicta, cum aliquibus veritatibus quæ mihi constituent unam Majorem; & post dictam Majorem, jungam unam Minorem, pro faciendis justificationem dicti Domini Burgundia: & ita erunt duæ Partes principales in presenti proposito.

Prima, erit Major, & secunda Minor.

Prima, continebit quatuor Articulos.

Primus Articulus continebit primum tactum in themate.

Secundus, secundum.

Tertius, tertium.

Et in quarto ponam & fundabo aliquas veritates, per modum Conclusionum, pro melius fundando dictam Propositionem, & justificationem dicti Domini Burgundia:.

Pro primo Articulo declarando, scilicet, quod avaritia est omnium malorum radix, ego respondeo cuidam instantiæ, quæ posset fieri contra.

Scriptura Sacra sic dicit: *Initium omnis peccati superbia.* Eccli. x. 15. Ergo cupiditas non est radix omnium malorum.

Respondetur, per auctoritatem beati Joannis Evangelistæ, qui sic dicit: i. Joan. ii. 15. 16. 17. *Nolite diligere mundum, nec ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo; quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vite, quæ non est ex Patre, sed ex mundo. Et mundus transiit & concupiscentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.*

Post istam auctoritatem beati Joannis, apparet clarè, quod sunt tres modi cupiditatum, qui includunt in se omne malum, scilicet cupiditas vani honoris, cupiditas mundanarum divitiarum, & cupiditas carnalis delectationis; & ita capiebat Apostolus, in verbo proposito: *Radix omnium malorum* &c. extendendo cupiditatem ad tres modos supra dictos & tactos per beatum Joannem.

Cupiditas vani honoris nihil aliud est quam mala concupiscentia, & voluntas inordinata tollendi alteri suum honorem & Dominium; & hoc vocatur in auctoritate, *Superbia vite*; & concludit omnem fastum, vanam gloriam, odium & invidiam: quia quando ille qui accenditur hac cupiditate, non potest adimplere suum inordinatum desiderium, irascitur contra Deum, & eos qui eum impediunt, & committit peccatum iræ, & statim post, concipit contra eum qui tenet Dominium, adeo magnum odium, quod se disponit ad machinandum in mortem ejus.

Cupiditas mundanarum divitiarum, nihil aliud est quam concupiscentia, & voluntas inordinata tollendi alteri bona sua mobilia & immobilia, & vocatur *Concupiscentia oculorum*, & includit omnem rapinam, & usuram.

Concupiscentia carnis, est desiderium inordinatum habendi carnalem delectationem, quæ aliquando est in accedia, sicut de Monacho, qui

non patitur surgere ad Matutinas, quia tædiofior est in lecto suo. Aliquando in gula, sicut de illo qui nimis comedit, & bibit, propter dulcem saporem. Aliquando in luxuria, pluribus modis quos non oportet exprimere. Et ita apparet verus Articulus primus, in quo dicebam quod *Cupiditas* est vera *radix omnium malorum*, eam accipiendo sicut accipiebat Apostolus, quando dicebat: *Radix omnium malorum*, &c. Et hæc de primo Articulo hujus Partis.

Pro ingressu secundi Articuli Majoris, pono unam suppositionem. Maximum peccatum possibile, est crimen læsæ Majestatis Regiæ; & ratio est, quia excellentior Rex, & dignior quam esse potest, est Regia Majestas, & ideo non potest fieri majus peccatum & crimen, quam ei injuriari; & sicut injuria est major, crimen est majus, & magis puniendum. Quamobrem sciendum est, quod duplex est Regia Majestas. Quædam est divina, & perpetua; alia humana & temporalis: & proportionaliter, duplex est crimen læsæ Majestatis, scilicet divinæ & humanæ.

Item, sciendum est quod crimen læsæ Majestatis duplex est. Primum, quando fit directè injuria supremo Regi Deo Creatori nostro, sicut faciunt illi qui committunt hæresim & idolatriam. Secundum est, quando fit injuria directè contra personam nostri supremi Regis, Domini nostri Jesu Christi; & est, quando ponitur schisma, vel divisio in Ecclesia. Itaque volo dicere quod hæretici & idolatræ committunt crimen læsæ Majestatis in primo gradu; & schismatici in secundo.

Item, sciendum quod crimen læsæ Majestatis humanæ dividitur in plures gradus, quorum ego tangam quatuor. Primus est, quando injuria fit directè contra personam Principis. Secundus est, quando injuria fit directè contra personam sponsæ suæ. Tertius est, quando est directè contra personam suorum liberorum. Quartus est, quando offensa est directè contra Rempublicam.

Uterius est sciendum, quod quia in criminibus læsæ Majestatis divinæ & humanæ, peccata & crimina sunt horribilia, quæ possunt esse; Jura ordinaverunt certas pœnas majores, quam pro aliis criminibus, scilicet quod in casu hæresis & criminis læsæ Majestatis divinæ, unus homo potest accusari post mortem, & potest fieri processus contra eum: & si contingat quod vincatur de hæresi, debet effodi & dehumari, & sua ossa poni in sacco & deferri ad patibulum, & omnia sua bona mobilia & immobilia, debent confiscari, & acquiri Principi, & sui liberi declarari inhabiles ad omnem successionem.

Hac distinctione criminis læsæ Majestatis præsupposita, volo probare secundum Articulum dictæ Majoris, per exempla, & auctoritates, scilicet quod Domina cupiditas plures esse facit apostatas, abnegare Fidem Catholicam, & idolatrare. Et quamvis inveniam plura exempla, quia longarelatu essent omnia, me restringam ad tria.

Primum exemplum est de Juliano Apostata, qui primò fuit Christianus & vir Ecclesiasticus, sed pro perveniendo ad Imperium, ipse abnegavit Fidem Catholicam, & adoravit Idola impropere Christianis, pro colorando suam malitiam & cupiditatem; „ Christus vester dixit in Evangelio suo; *Nisi quis renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Luc. xiv. 33. innuendo, postquam milites ettis Christiani; nihil debetis possidere. Et sciatis quod ille Julianus fuit homo Ecclesiasticus, maximus Clericus, & nobilissimi generis; & dicitur quod fuisset Papa,

si

si voluisset; sed non curavit, quia tunc non erat nisi pauperies in Papatu: sed ditior, & nobilior res mundi, erat Imperium, & ita desideravit ipsum. Et quia consideravit quod pagani erant fortiores, nec paterentur quod Christianus imperaret, abnegavit Baptismum & Fidem Catholicam, & se reddidit paganum, adoratore idolorum, persecutore Christianorum, & blasphematore nominis Jesu Christi, considerans, quod per hoc medium, futurus erat Imperator. Contigit igitur quod tunc Imperator obiit, & pagani considerantes Julianum esse de maximo Genere, magnum Clericum, plenum malitiâ, & maximum persecutorem Christianorum, qui plures faciebat injurias Christo Jesu, & Fidei Catholicæ, fecerunt eum Imperatorem. Nunc dicam quomodo obiit turpi morte.

Accidit, eo imperante, quod Persæ rebellaverunt: tunc congregavit magnum exercitum, pro pugnando & subjugando eos, & juravit, in recessu; & vovit diis suis, quod si posset regredi victor, ipse destrueret Christianitatem. Eundo, pertransivit per unam civitatem, nominatam Cæsaream in Capadocia, & ibi reperit unum solemnem Doctorem Sacræ Theologiæ, qui erat Episcopus dictæ civitatis, & vocabatur Basilus, * qui est nunc Sanctus Basilus, qui tunc erat homo potentissimus, & per medium suæ bonæ doctrinæ, omnes illi de Patria, erant Christiani. Accessit Basilus ad Julianum, & fecit illi reverentiam, & præsentavit tres panes ordeaceos; quam præsentationem ipse indignantissimè accepit, & dixit: *Mihi misit cibum jumentorum, & ego illi mittam pabulum equorum, scilicet tres botellos feni.* Sed probus homo Basilus se excusavit, dicendo quod erat talis panis, qualem ipse, & indigenæ comedebant. Sed Julianus juravit per Deos suos, quod in regressu suo ipse destrueret dictam civitatem, ita quod faceret eam farriferam, & non hominiferam. Transivit ultra, acturus sua bella. Sanctus Basilus, & Christiani dictæ civitatis, pariter habuerunt consilium, & advisaverunt pro salute civitatis, quod melius erat capere omnes thesauros, & jocalia, & præsentare ei, ut placaretur; & iverunt processionaliter in unum montem, juxta dictam civitatem, & ibi steterunt tribus diebus, in jejuniis & orationibus, pro impetrando apud Deum salutem suam, & dictæ civitatis. Tertia nocte, facta est visio ad sanctum Basilium, & videbat unum magnum cœtum Angelorum, & Sanctorum congregatorum coram una Domina, quæ dicebat uni Sanctorum qui dicebatur miles Mercurius: „ Tu semper „ fuisti fidelis servitor Filii mei, & meus; & „ ideo præcipio tibi quod vadas occisum Julianum Imperatorem, iniquum apostatam, qui „ adeo acriter persequitur Christianos, & dicit „ tot turpia de Filio meo, & de me præsentiali- „ ter. „ Surrexit ille Mercurius, & sicut strenuus miles, cepit scutum suum, & lanceam, quæ pendebat ad parietem Ecclesiæ, in qua sepultus erat, in dicta civitate, & perrexit in Persidem, & coram omnibus hominibus ipsius Juliani, eum occidit, ictu lanceæ, adeo quod transegit per medium corpus, & retraxit lanceam, & reportavit, nec sciverunt homines Imperatoris quid erat. Statim post visionem, Basilus venit festinè ad Ecclesiam, in qua erat sepulchrum dicti militis, & reperit quod corpus non erat, nec lancea, nec scutum: vocavit custodes Ecclesiæ, interrogavit eos de lancea, & scuto. Responderunt quod nocte præcedenti deponebantur, nec sciebant modum. Tunc regressus est Basilus in montem, ad Clerum, & populum, & dixit eis visionem: statim

Tom. V. Pars I.

* Apocrypha est tota istæ historia.

post, venerunt ad Ecclesiam prædictam, & reperiunt scutum, & lanceam in locis suis, & corpus in sepulchro, ita quod, ad hoc faciendum, non apposuit, nisi diem unum, & noctes duas. In prima nocte resurrexit, & cepit prædicta arma: secunda nocte, regressus est positum suum corpus in sepulchro, & sua arma ubi prius erant; & erat dicta lancea cruentata sanguine dicti Juliani Apostatæ taliter occisi, sicut dictum est. Et ultra, dicit Chronica, quod recipiebat sanguinem suum in altum. Item, dicta Chronica dicit, quod quidam Consiliarius ipsius Juliani habuit similem visionem, & venit ut baptisaretur ab illo, dicens, quod fuerat præsens, & viderat eum recipere sanguinem suum in suis palmis.

Secundum exemplum, est de Sergio Monacho, qui, per cupiditatem, in capite Mahometi posuit facere apostasiam quam fecit. Pro quo sciendum est, quod ille Monachus advisavit, quod Mahometus erat magnus Capitaneus armatorum, in partibus Syriæ, & ultra in armis, & quod Domini Patriæ, ferè omnes, obierant quadam mortalitate. Tunc dixit Mahometo: Si vultis mihi credere; ego faciam vos majorem totius Mundi. Breviter fuerunt concordēs, quod Mahometus tantum faceret, quod vi armorum conquireret Patriam, & cum ipse Dominus esset, ipse Monachus operaretur subtilitate, ut renunciaret Fidei Christianæ, & componeret unam Legem totaliter novam, in nomine dicti Mahometi. Ita fuit factum, & subvertentur ad eam omnes de Arabia, de Syria, & Africa, de Grenada, de Persa, de Ægypto, & de pluribus aliis partibus, quæ tunc erant Christianæ, pro majori parte, sine comparatione. Et fuit hæc apostasia facta circa septingentesimum Annum, ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi. Ipse Mahometus dedit illi Monacho magnam abundantiam divitiarum mundanarum, & ipse respexit eas, cupiditate ductus, quæ eum fecit facere apostasiam supra dictam, in damnationem perpetuam animæ suæ.

Tertium exemplum, est de Principe, & Duce Tribus Simeon, quæ erat una de duodecim Tribibus Filiorum Israël, qui Princeps erat multum potens homo, & magnus Dominus, & vocabatur Zambri, qui fuit adeo incensus cupiditate delectationis carnalis, amore cujusdam Domine paganæ, quæ quia noluit consentire suæ voluntati, nisi adoraret idola, ipse adoravit ea, & fecit adorari à pluribus subditis suis, de quibus, sicut dicit Scriptura sacra: *Fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt, & adoraverunt deos earum; initiatusque est Israël Beelphegor; & iratus Dominus, ait ad Moysen: tolle cunctos Principes populi, & suspende illos contra solem, in patibulis.* Et paululum post: *Et ecce unus de filiis Israël intravit coram fratribus suis ad sortum Madianitidem: quod cum vidisset Phinees, arrepto pugione, ingressus est post virum Israëlitem in lumbos, & perdidit ambos simul in locis genitalibus. Et occisi fuerunt viginti quatuor milia hominum.* Num. xxv. Et sic Phinees placavit Deum. Et ideo Innocentius, in *De miseria conditionis humanae*, ait: *Extrema libidinis turpiudo, quæ non solum mentem effeminat, sed corpus enervat.* Omne namque peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est; qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. 1. Corinth. vi. 18.

Notandum est in isto exemplo, quod dicit: *cunctos Principes*, quia una pars erat consentiens in illo peccato, & alii erant negligentes faciendi justitiam de tam magna injuria Deo suo Creatori illata.

Secundò, notandum quod Phinees erat ita in-

B 2

ceit-

census amore divino, & fuit adeò dolens, quando vidit talem injuriam fieri Deo, quòd non timuit se exponere morti, nec expectavit Præceptum, vel licentiam hoc faciendi, à Moysè, qui ibi erat, nec ab alio quocumque; quia Judices non faciebant debitum suum, quidam per negligentiam, alii timore ipsius Ducis Zambri. Et adhuc plùs notandæ sunt remuneratio & laus quas acquisivit; quia scriptum est, quòd Dominus dixit ad Moysen: *Phinées filius Eleazari filii Aaron Sacerdotis, avertit iram meam a filiis Israël, quia zelo meo commotus est contra eos, ut non ipse delecerem filios Israël in zelo meo. Idcirco loquere ad eum: Ecce do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipsi quam semini ejus Sacerdotium sempiternum, quia zelatus est pro Deo suo, & expiavit scelus filiorum Israël.* Num. xxv. 11. 12. 13. Et in Psalmo ciii. 50. scribitur: *Phinées placavit, & cessavit quassatio, & reputatum est ei ad justitiam, usque in sempiternum.* Et ita apparet quòd cupiditas, & concupiscentia prava, tenuit taliter in suis laqueis illum Ducem Zambri supra dictum, quòd fecit eum idolatrare. Hic finitur tertium exemplum secundi Articuli.

Quantum ad tertium Articulum Majoris, in quo debeo monstrare per exempla, & auctoritates Bibliæ sacræ, cui nemo auderet contradicere, scilicet, quòd Domina cupiditas fecit plures esse proditores & infideles apud Dominos suos superiores: quamvis possem adducere ad hoc propositum infinita exempla, & auctoritates, tam de sacra Scriptura, quam aliundè, ego me restringam ad tria quæ tangam breviter.

Primum est, de casu Luciferi, qui fuit perfectissima creatura in essentia, quam Deus fecit unquam, cui dicit Isaias Propheta: Cap. xiv. 12. *Quomodo cecidisti de cælo Lucifer, qui manè oriebaris? Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? Qui dicebas in corde tuo: Super astra cæli exultabo solum meum, . . . Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo; verumtamen ad infernum detraberis, in profundum lacu.* Pro quo sciendum, quòd Lucifer considerans se adeò nobilem, & perfectam creaturam, dixit sibi ipsi in corde suo: *Ego ponam solum, & thronum super omnes Angelos, scilicet quòd sibi obedirent sicut Deo; & ita decepit unam partem Angelorum, ut sibi facerent obedientiam, honorem, & reverentiam, per modum homagii, sicut suo superiori Domino, nec in aliquo subjicerentur Deo; sed ipsi Lucifero, qui teneret Majestatem suam æqualem divinæ, exemptam ab omni Dominio divino. Et per hunc modum voluit Deo tollere unam magnam partem sui Domini; & hoc faciebat cupiditas, & vana gloria, quæ se intruserat in animam ejus. Et quàm citò Sanctus Michaël hoc percepit, accessit ad eum dicendo, quòd malè agebat, & quòd nollet perseverare; quia quantò Deus fecerat eum pulchriorem & perfectiorem aliis Angelis, tantò debebat ostendere majorem reverentiam, subjectionem, & obedientiam ipsi Deo. Luciter respondit quòd nihil faceret: sed iterum Sanctus Michaël dixit quòd ipse, & boni Angeli non paterentur talem injuriam fieri Deo. Et breviter bellum motum est inter eos, & una magna pars Angelorum fuit pro Lucifero; sed major pars pro Michaële. Beatus Michaël occidit ipsum Luciferum morte æterna, ita quòd Lucifer & omnes Angeli sui expulsi fuerunt à Paradiso vi, & corruerunt in infernum, de quo dicit Scriptura sacra. Apoc. xii. 7. &c. *Factum est magnum prælium in cælo: Michael, & Angeli ejus praeliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & angeli ejus: & audivi vocem magnam in cælo dicentem: nunc facta est salus, & virius, & regnum Dei nostri.* Et ita*

habetur primum exemplum dicti tertii Articuli.

Secundum exemplum est, de Absalone filio pulcherrimo David Regis Judæorum, qui Absalon videns Patrem suum esse antiquum, & perdidisse grandem partem sensus sui, & fortitudinis, videre suo, perrexit in vallem Ebron, in qua Pater suus fuerat unctus, & coronatus Rex; & ibi fecit conspiracyonem contra Patrem, & se fecit inungi Regem; & devenit Hierusalem, cum decem millibus hominum quos ad se traxerat, pro occidendo Patrem, & capiendo possessionem dictæ civitatis. Pater suus audiens nova, recessit à villa festinanter trans Jordanem, mandans suos omnes fideles amicos undecumque potuit, & Absalon suos breviter. Bellum fuit juxta quandam silvam, & fuit Princeps militiæ Absalonis quidam Constabularius unus miles, dictus Amasan.

Rex David, quia antiquus erat, ex consilio Joab Constabularii sui, mansit in oppido; sed quia expertissimus erat in facto belli, adeò quòd est unus novem proborum, ipsemet ordinavit tria bella numero: quorum primi Capitaneus fuit Joab; secundi Abisai filius Sarviæ frater Joab; tertii Ethai de Geth. Bellum fuit magnum, & cruentum: pars perfidi Absalonis fuit debilior; quidam occidebantur, alii fugiebant. Accidit quòd Absalon fugiens, suspendit se per capillos, quasi miraculose, propter infidelitatem quam perpetraverat contra Patrem suum: & ultra, accidit quòd quidam eum reperiens nunciavit Joab, qui dixit ei: Si tu occidisses eum, dedissem tibi decem talenta argenti, & unum balteum. Qui respondit Joab. Pro nullo eum tangere vellem, quia audivi Regem omnibus præcipientem eum custodire vivum. 2. Reg. xviii. 11. 12. Replicavit Joab quòd Rex fecerat contra se ipsum, quia quamdiu Absalon viveret, Rex esset in periculo, nec esset pax in Regno. Et ita ductus ad eum adhuc pendentem tranxit tribus lanceis, & projici fecit in foveam quandam, & lapidare. Quando rumor venit ad David de filio occiso, ascendit unam altam cameram, & ploravit amarè, dicendo hæc verba, *Fili mi Absalon, Absalon fili mi.* 2. Reg. xviii. 33. Nunciatum est Joab, & aliis quòd Rex lamentabatur, & ita fuerunt indignati; sed Joab accessit ad Regem, & dixit ei hæc verba; *Confudisti hodiè vultus omnium servorum tuorum, qui salvam fecerunt animam tuam. Diligis odientes te, & odio habes diligentes te: & ostendisti hodiè quòd non curas de Ducibus, & servis tuis; & verè cognovi modo, quia si Absalon viveret, & nos omnes occubuissemus, tunc placeret tibi. Nunc igitur surge & procede, & alloquens satisfacere vis tuis, juro enim tibi per Dominum, quòd si non exieris, ne unus quidem remansurus sit tecum hac nocte, & pejus erit tibi hoc, quam omnia mala quæ venerunt super te, ab adolescentia tua, usque in præsens.* 2. Regum xix. 5. 6. 7. Rex considerans quòd verum dicebat, venit solum ad portam, & regratium hominibus armorum, sicut intrabant, faciendo bonum vultum & lætum.

Hic notatur quòd Joab occidit filium Regis, contra Mandatum Patris, quia erat in præjudicium Regis; quamvis Joab & Absalon fuissent semper amici, adeò quòd Joab impetraverat Absalon à Rege, pacem de homicidio quòd commiserat in personam sui fratris primogeniti filii Regis David, & ob hoc fuerat fugitivus à Regno, quadriennio.

Sed objicitur contra dicta, quia Rex David moriens, præcepit Salomoni, facere Justitiam de Joab; ita facta est. Respondeo: quamvis Joab fuerit bonus miles & fidelis, tempore quo occidit Absalom,

nem; tamen in fine dierum suorum fecit duos magnos defectus. Primus, quia occidit unum bonum militem nominatum Abner. Secundus, quia occidit unum alium militem, vocatum Amasan; proditoriè osculando trufit cultellum in corpus ejus: & quia David non punierat dictum Joab, præcepit Salomoni facere Justitiam post obitum suum, & quod puniretur in ista vita, ad evitandum damnationem perpetuam dicti Joab. Dixit: *Tu scis quæ fecerit Joab duobus Principibus exercitus Israël, Abner filio Ner, & Amasa filio Jether: quos occidit, & effudit sanguinem belli in pace. Facies ergo juxta sapientiam tuam, & non deduces canitiem ejus pacifice ad inferos*; scribitur 2. Reg. II. 5. 6. Hic notatur quod nullus est adeo probus miles, quin possit deficere in tantum, quod omnia bene facta sua ante, eum non juvent, & ideo in hastiludis & bello, nullus miles potest judicari probus, nisi post obitum. Et ita habetur secundum exemplum tertii Articuli.

Tertium exemplum erit de una Regina Hierusalem, de qua dicit sacra Scriptura 4. Reg. XI. 1. *Athalia vero Mater Regis Ochosia, videns filium suum mortuum, surrexit, & interfecit omne semen Regium. Tollens autem Josabat filia Regis Joram, & soror Ochosia, Joas filium Ochosia, furata est eum de medio filiorum Regis qui interficiebantur, & nutricem ejus, & abscondit eum a facie Athalia, ut non interficeretur.* Et misit eum secretè ad Episcopum qui eum nutritus usque ad septennium. Hoc pendente, Athalia regnavit tyrannicè, & infideliter, illo septennio. Octavo Anno, Episcopus per insidias & explorationes eam fecit occidi, & coronari Joas, qui non obstante quod esset juvenis septennis, bene gubernavit Regnum, consilio Episcopi, & aliorum proborum virorum, quia sacra Scriptura dicit: 4. Reg. XII. 1. 2. *Joas regnavit quadraginta Annis in Hierusalem, fecitque rectum coram Domino, cunctis diebus quibus docuit eum Jozada Sacerdos.* Et hic habetur tertium exemplum, qualiter ambitio, quæ nihil aliud est quàm concupiscentia, & voluntas inordinata tollendi alteri suam dominationem, fecit Athalam Reginam esse homicidam iniquam, & perfidam, ut obtineret vi, & tyrannide, Coronam, & Regni Judæorum Dominium; & quomodo per insidias & explorationes fuit occisa: quia recta ratio & æquitas est, quod omnis tyrannus occidatur turpiter per insidias & explorationes; & hæc est propria mors, quæ debent mori perfidi tyranni. Et sic facio finem tertii Articuli dictæ Majoris.

Consequenter venio ad quartum Articulum, in quo cogito ponere & fundare octo Veritates principales, per modum conclusionum, & fundamentorum, & ex illis inferre octo alias Conclusiones, per modum Corollariorum, pro melius fundando Justificationem dicti Domini Burgundiæ.

Prima Veritas.

„Omnis subditus & vassallus, qui cupiditate, „fraude, fortilegiis, & ingenio pravo machinatur contra salutem corporalem sui Regis, & superioris Domini, pro ei tollendo Illustrissimam Dominationem, peccat adeo graviter, „& crimen committit adeo horribile, sicut crimen læsæ Majestatis in primo gradu, & per „consequens, dignus est duplici morte, scilicet „prima & secunda.”

Ego probo Propositionem meam: quia omnis subditus, ita faciens, est tyrannus & infidelis suo Regi superiori Domino, & peccat mortaliter: ergo Conclusio vera, quod sit tyrannus. Probo

per Gregorium ita dicentem; *Tyrannus, est proprie qui in Republica non jure principatur, aut principari conatur: nam sicut Regnum, justus principatus dicitur, sic & tyrannis Regnum perversum nuncupatur.*

Quod crimen committit læsæ Majestatis in primo gradu, patet clarè per descriptiones supra dictas, graduum criminis læsæ Majestatis: quia committit adeo magnam injuriam & offensam, quod majorem non potest, contra Regiam Majestatem, in propria persona Principis.

Quod sit dignus duplici morte, prima & secunda, probo: quia per primam, intelligo mortem corporalem, scilicet separationem animæ & corporis. Per secundam, intelligo mortem animæ, scilicet damnationem perpetuam, de qua loquitur Evangelista Joannes Apoc. II. 11. *Qui vicerit non laideur morte secunda.* Exponitur sic: omnis creatura humana, quæ finaliter habuerit victoriam super cupiditate & suis filiabus tribus supra nominatis, ipsa non laideur morte secunda, id est, æterna damnatione.

Secunda Veritas.

„Quamvis, in casu supra dicto, omnis subditus „& vassallus sit dignus duplici morte, & „committat adeo horribile crimen, quod non „potest puniri; tamen plus puniendus est miles, „quàm simplex subditus in hoc casu; Baro quàm „simplex miles; Comes quàm Baro; Dux quàm „Comes; Cognatus Regis quàm extraneus; Fra- „ter quàm Cognatus; Filius quàm Frater.”

Hæc Propositio, quantum ad primam partem, sequitur ex veritate præcedenti; quantum ad secundam, eam probo: quia ascendendo de gradu in gradum, obligatio est major ad volendum tueri & desiderare salutem Regis, & bonum Reipublicæ. Ergo, per oppositum, qui faciunt contrarium, plus puniendi sunt, ascendendo de gradu ad gradum. Consequentia est optima.

Probo Antecedens: scilicet, quod filius plus obligatur quàm frater; & frater &c. Quia cuilibet supra dictarum prærogativarum & dignitatum correspondet certus gradus obligationis: & sicut sunt majores & nobiliores, major obligatio; & per consequens, qui plures habet & nobiliores, magis obligatur, sicut dicit Gregorius, in autoritate superius allegata. *Cum crescunt dona, etiam crescunt rationes donorum.*

Item secundò, argumento probo dictam veritatem: quia quanto est persona propinquior Regi & potentior; si faciat supra dicta, tanto est majus scandalum, quàm si esset unus pauper, longinquus à Rege. Verbigratiâ: majus scandalum est, quod unus Dux, consanguineus Regis, machinetur in mortem suam, pro ei tollendo suum Dominium, quàm esset de uno paupere subdito, qui non est suus consanguineus: & quanto machinans est propinquior & majoris potentix, tantò esset res iniquior, & majus scandalum; & per consequens, magis puniendum.

Tertiò, quia periculum est majus; ergo majus debet esse remedium punitionis.

Contra Antecedens probatur: quia machinatio propinquorum, est multò pejor quàm pauperum, & per consequens, punitionis remedium debet esse ordinatum magis pro obviando & compefendo eos à tentatione diaboli, & cupiditate; quia quando vident se adeo propinquos Coronæ, quod tangunt digito; si accidat quod tentatio cupiditatis subintret cor eorum, ipsi se disponent ad machinandum, & toto posse, manu capere dictam Coronam, & eam ponere in capite suo: sic non est de uno paupere, qui non est consanguineus Re-

B ;

gis,

gis, qui nunquam imaginaretur, nec speraret tangere dictam Coronam, nec digito, nec aliàs.

Tertia Veritas.

„ IN casu supra dicto, licitum est cuilibet subdito, sine quocumque Mandato, vel Præcepto, secundum Leges naturalem, moralem & divinam, occidere & facere occidi ipsum proditorem & infidelem tyrannum; & non modò licitum, sed honorabile ac meritorium, precipuè quando est adeò potens, quòd Justitia non potest bono modo fieri per Superiorem.

Probo hanc veritatem rationibus duodecim, ob reverentiam duodecim Apostolorum: quarum tres primæ, sunt autoritates trium Doctorum Sacræ Theologiæ; tres aliæ, sunt autoritates trium Philosophorum moralium; aliæ, sunt tres autoritates trium Legum Civilium & Imperialium; tres ultimæ, sunt tria exempla sacræ Scripturæ.

Prima autoritas est Doctoris Sancti sic dicentis, ultima Distinct. 2. Lib. Sententiarum, *Quando aliquis aliquod Dominium sibi per violentiam subripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & non est recursus ad Superiorem, per quem de tali invasore Judicium possit fieri; tunc enim qui ad liberationem Patria talem tyrannum occidit, laudatur, & premium accipit.* Loquendo breviter, & propriè, Sanctus Doctor vult dicere, quòd subditus qui occidit tyrannum supra dictum, facit opus dignum laude & remuneratione.

Secunda autoritas est Salberiensis, sacræ Theologiæ eximii Doctoris: *Amico adulari non licet, sed aures tyranni mulcere licitum est, ei namque licet tyranno adulari, quem licet occidere.*

Tertia autoritas est plurium Doctorum, quos pono simul, ne excedam numerum trium, scilicet Richardi de Media-villa, Alexandri de Hales, & Ostiensis, in Summa, qui Conclusionem præfatam ponunt in effectu. Et addo, pro confirmatione, autoritatem Beati Petri Apostoli: 1. Pet. II. 13. *Subditi, estote Regi; quasi præcellentis, sive Ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum.* Vindictam scilicet injuriarum illatarum Regi, vel machinatorum inferri per inimicos suos & malefactores. Ex quo sequitur, quòd Duces obligantur vindicare Regem, ex omnibus injuriis quæ sibi fient & machinabuntur fieri; saltem facere suum posse, & exponere ad hoc omnem suam potestatem, quoties venerit ad suam notitiam.

Deindè venio ad tres autoritates Philosophorum moralium.

Prima, est Aristotelis, in Libro *Politico*, sic dicentis: *Cuilibet subjectorum licitum est occidere tyrannum impune, & non solum licitum, imò etiam laudabile.*

Secunda, est Tullii, in Libro *de Officiis*, laudantis illos qui Julium Cæsarem interfecerunt; quamvis esset sibi familiaris amicus, eo quòd Jura Imperii quasi tyrannus usurpaverat.

Tertia autoritas, est Bocatii; *De casibus virorum illustrium*, Lib. 2. Cap. 5. *Contra superbos tyrannos, sic dicit: Dicam ego eum Regem? Honorabo ego eum Principem? Servabo ego ei fidem tanquam Domino? Non, ipse est inimicus Reipublicæ: contra istum facere conspirationem, arma capere, insidias ponere, est factum animosi, sanctissima res est, & omnino necessaria; quia Deo nullum est acceptabilis sacrificium, quam sanguis tyranni. Pro certo, dura res est, & importabilis, recipere confusionem, pro beneficiis & meritis.*

Deindè venio ad tres Leges Civiles: & quia non sum Legista, sufficit mihi dicere sententiam

Legum, sine allegando, quia non studui in Jure Canonico & Civili, nisi duobus Annis, jam lapsi sunt plusquam viginti Anni, idcirco non possum multum scire, & id modicum quod potui addiscere oblitus sum, prolixitate temporis.

Prima autoritas Legum Civilium. „ Desertores militiæ quilibet potest licitè occidere. „ Et quis est plùs desertor militiæ, quàm qui destruit personam Regis, qui est caput militiæ, & sine quo militia non potest diù durare.

Secunda autoritas: „ Cuilibet licet occidere, vel facere occidi latrones insidiantes viatoribus in sylvis, pro occidendo & spoliando; quia sunt formaliter inimici Reipublicæ, & machinantur quotidie occidere transeuntes. „

Igitur licitum est occidere tyrannum, qui continè machinatur occidere Regem suum, & superiorem Dominum, & destruere Rempublicam.

Tertia autoritas. „ Licet cuilibet occidere furem, si reperiatur eum, de nocte, in domo sua. „

Igitur, fortiori ratione, licitum est cuilibet occidere tyrannum, qui nocte dieque, machinatur in mortem sui Regis & superioris Domini. Hæc consequentia patet cuilibet sani intellectus, si velit considerare.

Antequam ingrediar materiam trium exemplorum sacræ Scripturæ, volo respondere aliquibus objectionibus, quæ possent fieri contra hoc quod dictum est, arguendo sic:

„ Omne homicidium, omni Lege est prohibitum, scilicet divina, naturali, morali, & civili. „

Igitur illud quod dictum est non est omnino verum, quòd prohibeatur Lege divina; quia sacra Scriptura dicit: *Non occides.* Exod. xx. 13.

Quòd prohibeatur Lege naturali probo; natura enim inter homines quandam cognationem instituit, quâ hominem homini insidiari nefas est.

Quòd prohibeatur Lege morali patet: quia hoc non facies aliis, quod tibi fieri non vis. Alterum non lædere, Jus suum univique tribuere, hoc est morale, insuper & in naturali Jure.

Quod prohibeatur Lege civili, probatur. Leges civiles dicunt sic: qui hominem occiderit, capite punietur, non habita differentia sexus, aut conditionis. Item, omne bellum, omnis usus armorum, inscio Principe prohibitus est: nam qui inscio Principe bellum gerit, reus est læsæ Majestatis.

Item, Regis proprium est, furta prohibere, adulteria punire, impios de terra perdere: qui igitur talia sibi appropriat, & usurpat, Principem injuriatur, & lædit, quoniam, ut dicit Lex: „ Jurisdiciorum vigor, Jurisque publici tutela, in medio constituta est, ne quis de aliquo quantocumque, que sceleribus implicito, assumere valeat ultionem. „

Pro respondendo rationibus suprâ dictis, sciendum est quòd Theologi, & Juristæ, diversimodè loquuntur de homicidio; & licet differant in loquendo, conveniunt in eandem sententiam: quia Theologi dicunt, quòd occidere hominem licitè, non est homicidium; quia homicidium in se importat quòd sit injustum. Et propter hoc dicunt quòd Moyses, & Mathathias non commiserunt homicidium, quia justè occiderunt; sed Juristæ dicunt quòd omnis occisio hominis, sive injusta, sive justa, est homicidium. Sed ultra distinguunt duplex homicidium, scilicet justum & injustum, & pro justo nullus puniri debet.

Ref-

Respondeo igitur, secundum Theologos, quod occisio tyranni non est homicidium; & ita non cadit punitio, sed remuneratio.

Quantum ad argumentum quod sic dicit: *Hominem homini insidiari nefas est.* Et quis magis insidiatur homini, quam tyrannus, continuè machinans in mortem Regis sui & Domini. Et hoc est nefas, proditio, & iniquitas; idcirco qui eum occidit, per bonam cautelam, pro salvando vitam Regis, & eum liberando à periculo, non facit nefas, sed debitum facit erga Regem.

Quantum ad Argumentum quod dicit: *Non facias aliis &c.* Respondeo quod istud facit expressè contra tyrannum, & pro eo qui eum occidit, quia ipse facit Regi quod sibi non vellet fieri; quamobrem subditus qui eum occidit mortè tali qualem meruit, in nullo facit contra dictas Leges, sed intellectum earum servat, scilicet bonam æquitatem, & fidelitatem Regi suo.

Quantum ad alias Leges dicentes: *Qui hominem occidit &c.* Dico pro responsione ad omnes tales Leges pariter, *Qu'il n'est Loy tant soit generale, ny Regle tant soit commune, qu'en aucun cas speciel n'y ait exception aucune;* id est, omnis Lex & Regula habet exceptionem aliquam.

Dico ultra, quod casus occidendi tyrannum excipitur specialiter, quando est tyrannus tali modo qui dictus est supra. Et qualiter posset inveniri casus dignior exceptione, quam superior, pro deffendendo Regem suum, & præservando à periculo & morte; præsertim quando machinationes & sortilegia ita egerunt in personam suam, quod est adeo indispotus, ut nequeat vacare ad faciendum Justitiam, & quod dictus tyrannus est adeo potens, quod Justitia de eo nequeat bono modo fieri per Regem; & ideo dicit Aristoteles: *Non est aliqua Lex, quin aliquando epikeiandum sit in ea;* & ita epikeiàre Legem, non est tacere contra Legem, in tali casu.

Pro quo sciendum, quod in omni Lege sunt duo. Primum, est sententia textualis. Aliud, est finis propter quem facta fuit Lex, quem finem, conditores Legis intendebant principaliter. Et quando accidit quod sententia textualis est contraria fini, debet epikeiàre Lex ad intentionem finis, & non ad sensum litteralem. Hoc ponit Aristoteles, & ponit exemplum de Civilibus, qui fecerunt Legem, ne alienigena receptus in civitate, ascenderet muros ejus, sub pœna capitis; quia villa erat obsessa ab inimicis, & timebant ne alienigenæ faverent inimicis: accidit quod dicta civitas impugnabatur pluribus, & extranei respicientes illos de villa debiliores, ascenderant muros, pro subveniando civitati. Philosophus quærit: peregrini ascenderunt muros, videtur quod fecerunt contra Legem: utrum debent puniri?

Respondeo quod non; quia quamvis viderentur fecisse contra sensum litteralem; tamen non fecerunt contra Legem.

Ad propositum. Leges supra dictæ, fuerunt factæ protuendo honorem Regis, bonum personæ suæ, & Rempublicam. Pono igitur casum: quod percipio unum tyrannum machinari in mortem Regis, & quod Rex sit ita indispotus, ut nequeat apponere remedium; & ultra, quod tyrannus continuè perseverat in sua malitia. Ego respicio Leges allegatas, prohibentes usum armorum &c. Utrum, servando sensum litteralem, debeam dimittere Regem in tanto periculo mortis? Nequaquam, imò debeo occidere tyrannum, & ita complebo Mandatum finale dictarum Legum; nec debeo puniri, sed præmiari, & tendo ad bonum finem, propter quem Leges dictæ fuerunt factæ: Ob hoc dicit Beatus Paulus. *Littera occi-*

dit, spiritus autem vivificat. 2. Cor. 111. 6.

Item, Leges divina, naturalis, moralis, mihi dant auctoritatem faciendi istud, in quo sum minister Legis divinæ. Et ita apparet quod dictæ objectiones nihil faciunt.

Venio ad tria exempla sacre Scripturæ; pro perficiendo veritates supra dictas.

Primum est, de Moyse, qui sine Præcepto, vel auctoritate hominis cujuscumque occidit Ægyptium, qui tyrannifabat filios Israël, & tunc non habebat auctoritatem Judicis, quæ sibi fuit collata super populum Israëlitam, ferè post quadraginta Annos, postquam hoc fecerat; & tamen multum laudatur, ut patet *Act.* vi. quia tanquam minister Legis hoc fecit. Ita in proposito, in hoc faciendo, ero minister Legis.

Secundum exemplum est, de Phinéas, qui sine Mandato, aut Præcepto quocumque occidit Ducem Zambri, sicut supra narratum est; qui Phinéas non fuit punitus, sed remuneratus grandissimè in tribus, scilicet amore, honore, & divitiis. Amore; sibi ostendit majus signum amoris, quam antè. Honore; quia reputatum ei ad justitiam usque ad sempiternum. Divitiis; quia per hoc acquisivit pactum Sacerdotii sempiternum, & non tantum pro se, sed pro tota familia sua.

Tertium exemplum, est de Sancto Michaële, qui sine Præcepto, aut Mandato quocumque Dei, vel alterius, sed tantummodò motus naturali amore, occidit Luciferum tyrannum, & infidelem Deo; & ipse Michaël fuit similiter remuneratus tribus supra dictis, scilicet amore, honore, & divitiis: quia Deus dilexit eum plusquam antè, & eum confirmavit in suo amore, & gratia. Honore; quia fecit eum militiæ coelestis Principem in æternum. Divitiis; quia dedit ei de divitiis gloriæ suæ, quantum erat capax, de quibus loquitur Apostolus: *O altitudo divitiarum sapientia & scientia Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia ejus, & investigabiles via ejus.* Rom. xi. 33. Et sic patet tertia veritas, probata duodecim rationibus.

Quarta Veritas.

IN casu supra dicto honorabilius est, magis licitum, & meritorium, quod ipse infidelis tyrannus occidatur par unum consanguineum, & subditum Regis, quam per extraneum, qui non esset de sanguine Regis; & per Ducem, quam per Comitem; & per Comitem, quam per Baronem; & per Baronem, quam per simplicem subditum.

Probo: quia consanguineus Regis magis obligatur velle bonum Regis, eum deffendere, & vindicare de injuriis, quam extraneus; Dux, quam Comes; Comes, quam Baro &c. & magis puniendus est, si sit negligens istud faciendi; Ergo, per oppositum, si bene faciat debitum in bona fidelitate, & diligentia, sibi accrescit magis decus & meritum.

Item, in hoc magis relucet amor & obedientia occisoris, vel occidere præcipientis, ad Principem & Dominum suum, quod est magis honorabile, si fuerit præpotentis Ducis, aut Comitis, &c.

Item, in hoc relucet potentia Regis, quod est multum honorabile; & quando occisor, vel dictæ occisionis præceptor fuerit nobilior, & potentior, tanto relucebit Regis potentia.

Quinta Veritas.

IN casu foederum, juramentorum, & promissorum militis ad alterum quoquomodo, si contingat quod vertatur in præjudicium Principis, sponsæ Principis, liberorum ejus, vel Reipublicæ,

„ publicæ, nullus tenetur ea servare, imò ea servare & tenere, in isto casu, esset facere contra „ Leges moralem, naturalem & divinam. „

Probo sic, secundum bonam æquitatem, dictamen rectæ rationis, & Legem divinam. Bonum Principis, cum sit persona publica, & utilitas Reipublicæ, debent præferri & supponi in omnibus talibus Propositionibus, juramentis, & confederationibus, imò excipiuntur implicitè, secundum dictamen rectæ rationis, bonam æquitatem, & charitatis ordinem, quia aliàs esset licitum inobedire Principi, imò rebellare contra Principem, quod est expresse contra sacram Scripturam, sic dicentem: 1. Petr. II. 13. *Obedite Principibus vestris, licet etiam discoloris*; & alibi: *Subjetti estote Regi*.

Secundò, arguitur. Quodcumque duæ obligationes contrariæ occurrunt, major tenenda est: sed in casu nostro occurrunt duæ obligationes, scilicet, subditi ad Principem, & confederati ad confederantem; sed nulli dubium, quin obligatio subditi ad Principem, est major, & per consequens, tenenda. Ergò conclusio vera.

Tertio sic. Quodcumque facit aliquis quod melius est, quamvis juraverit se non facturum, non perjurum est; sed perjurio contrarium, ut ponit Magister Sententiarum, *Ultima Dist. 3.* Sed in casu nostro melius est occidere tyrannum, quam permittere vivere: ergo occidens tyrannum, quamvis juraverit se non occisurum, non est perjurus; sed facit perjurio contrarium. Confirmatur per Isidorum, in Libro *Summi boni*, dicentem: *Non est observandum sacramentum*, id est, juramentum; *quo malum incurre permittitur*; sed in casu nostro malum incautè permetteretur; ergo &c.

Sexta Veritas.

„ **S**I contingat quòd dicta fœdera vertantur in „ præjudicium alterius confœderantium, seu „ sponsæ, vel liberorum, in nullo tenetur ea „ servare. „

Patet per rationes priùs tactas, & probatur sic. Quia observare fœdera, in tali casu, est contra Legem charitatis, quia quilibet magis obligatur sibi ipsi, uxori propriæ, & liberis, quam cuicumque alteri, virtute talium promissionum; & cum omnia Præcepta, & Consilia ordinentur ad charitatem, ut patet per Apostolum, sic dicentem: 1. Tim. I. 5. *Finis Præcepti, est charitas*.

Secundò arguitur: quia in talibus promissionibus intelligitur, si mihi fidem servaverit, juxta illud:

Frangenti fidem, fides frangatur eidem.

Item, subintelligitur, si Deo placuerit: sed certum est, quòd non placeret Deo, si foret contra Legem charitatis. Ergo Conclusio vera.

Septima Veritas.

„ **I**N casu supradicto, unicuique licitum est, honestum, & meritorium occidere, & facere „ occidi supra dictum tyrannum, per insidias, cautelas, & explorationes, & etiam licitum est dissimulare & tacere suam voluntatem. „

Probo per auctoritatem Bocatii, supra allegatam in tertia veritate.

Item, probo per exempla Sacrae Scripturæ, de Rege Jehu occidente Sacerdotes Baal; *Achab parum coluit Baal; ego autem colam eum amplius*. 4. Reg. x. 19. 20. Et paululum post: *Porro Jehu, licet insidiosè, ut disperderet cultores Baal, dixit: Sanctificate diem solemnem Baal*.

Item, de Joyada Summo Sacerdote, qui insidio-

sè fecit occidi Athaliam; & de hoc laudatur, ut tactum est supra.

Item, Judith occidit Holophernem per insidias, & de hoc laudatur, ut habetur in Libro Judith, quasi per Librum totum.

Item, ad hoc illa parabola, quæ habetur *Matth. XIII.* quæ Paterfamilias prohibuit incautam zizaniorum eradicationem; sed voluit expectare tempus messis, ne triticum simul cum zizaniis eradicaretur &c. quod intelligitur in occisione tyrannorum, per insidias scilicet, & bonam cautelam, debet expectari loci & temporis opportunitas, & explorari ne triticum, id est, veri & boni subditi, eradicentur cum tyrannis, id est, occidantur.

Et hinc facio unam quæstionem: quare homo, in pluribus casibus, tenetur servare fidem inimico suo capitali, & non tyranno? Causam communiter ponunt Doctores; sed quia est communis, & longa relatu esset, transibo pro nunc.

Octava Veritas.

„ **O**Mnis subditus & vassallus, qui animo delibera- „ to, machinando contra sanitatem Regis, pro fa- „ ciendo eum mori in languore, cupiditate habendi, „ Coronam suam & Dominium, fecit consecrari, vel „ magis propriè loquendo, execrari enses, dagas, & „ spadellas, & cultellos, virgas aureas, & annulos „ dedicari, nomine dæmonum, per nigromanticos facientes invocationes, characteres, sortilegia, crimina, superstitiones & maleficia, & deinceps figere, „ & tradere per medium corpus ejusdem mortui de- „ pensum patibulo, & annulos ponere intra os dicti „ mortui, per spatium plurium dierum, in magnam abominationem & horrorem, propter dicta maleficia; & insuper portare secum in uno panniculo de ossibus & pilis loci putibundi, & de pulvere aliquorum ossium ipsius depensum. Ille, & omnes qui hoc faciunt, non solum committunt crimen læsæ Majestatis humanæ in primo gradu; sed etiam læsæ Majestatis divinæ, & sunt proditores Regi, & Deo Creatori suo; & sicut idolatræ & corruptores, falsarii Fidei Catholicæ, sunt digni duplici morte, scilicet prima & secunda; præsertim quando dicta sortilegia, superstitiones & maleficia, sortiuntur suum effectum, in persona Regis, per medium malæ fidei, & crudelitatis machinantis, invocationum & nigromanticorum. „

Probatur Conclusio: quia, ut dicit Bonaventura *Lib. 2. Dist. 2. Quæst. ultima*: „ Diabolus nunquam „ satisfacit voluntati talium, nisi aliqua infidelitas immisceatur: sicut enim ad divina mirabilia plurimum facit Fides recta, prout sonant Evangelia; sic ad diabolica mirabilia multum facit Fides perversa. „ Et ideo experientia de effectu prædictarum superstitionum, secuta in personam præfati Regis, probat clarè ibi fuisse idolatriam, & Fidem perversam.

Item, diabolus nihil faceret ad voluntatem talium, in tali casu, nisi exhiberent sibi honorem divinum quem multum affectat; nec se exhiberet ad tales invocationes, ipsis invocantibus eum, nisi eum adorarent, & sacrificia, & oblationes ferrent, petitionesque, aut pacta cum ipso dæmone facerent.

Item, Sanctus Doctor 2. 2. q. *Art. 2.* dicit: *Quòd tales invocationes nunquam sortiuntur effectum, nisi fuerit falsaria corruptio Fidei & idolatria, & pactio cum demonibus*. Ejusdem opinionis videntur esse Alexander de Hales, Richardus de Media Villa, & Ofsensis, in *Summa*, & communiter omnes Doctores, qui de hac materia locuti sunt. Et sicut falsarii monetæ & pecuniarum Regis, gravissimè puniuntur; à fortiori, corruptores falsarii Fidei Catholicæ gravissimè puniendi sunt.

Primum

Corollarium Primum.

Si contingat quòd propter casus supra dictos fuerint incarcerati, & pendente processu, contra eos iudicatos, aliquis suus fautor eos liberet, vel faciat liberari per suam potentiam; ipse debet puniri, sicut proditor Regis, & criminofus crimine læsæ Majestatis, A in primo & quarto gradibus.

Corollarium Secundum.

Omnis subditus qui dat, vel spondet aliis grandem summam pecuniæ, pro intoxicando Regem; si contingat, conventionem facta, & toxicis ordinatis, quòd non sortiantur effectum, propter aliquod impedimentum subveniens, gratiâ, vel aliâs: tamen dicti machinati committunt crimen læsæ Majestatis in primo gradu, & sunt digni duplici morte, prima, & secunda: sequitur ex præmissis.

Corollarium Tertium.

Omnis subditus, qui sub dissimulatione, & fictione ludi, & speciamenti, animo deliberato, & malitiosè, ex materia de facili inflammabili, & difficilè extinguibili, procurat facere indumenta pro induendo Regem, & quòd pejus est, cum indui cum pluribus aliis, & ignem poni, pro eum comburendo, & ei tollendo suum nobilissimum Dominium; committit crimen læsæ Majestatis in primo gradu, & est dignus morte prima & secunda, præcipuè quando per istum ignem sic positum comburuntur, & moriuntur plures Nobiles turpiter, & cum magno dolore.

Corollarium Quartum.

Omnis subditus & vassallus Regis, qui fecit foedera cum aliis, quos scit esse inimicos capitales Regis, & Regni, non potest excusari de prodicione, specialiter quando mandat armatis de parte ipsorum inimicorum, qui obtinent fortalitia dicti Regni, quòd se benè teneant in ipsis, sine ea reddendo, quia dum erit opus, ipse eis auxiliabitur, vel faciet auxiliari: & insuper impedit viagia & armaturas, quæ fiunt contra dictos inimicos, eos confortando semper per vias subtiles & secretas; est proditor Regis, & Reipublicæ, & Regni, & committit crimen læsæ Majestatis in primo, & in quarto gradibus.

Corollarium Quintum.

Omnis subditus & vassallus, qui ponit fraudulenter seditionem inter Regem & Reginam, dando intelligi dictæ Reginæ, quòd Rex eam odit, adeò quòd conclusum est de morte ejus, & suorum liberorum, nec est remedium, nisi fugiat cum liberis suis extra Regnum, & ei consulendo & requirendo quòd ita faciat, offert eam conducere extra Regnum, in aliquod suorum fortalitorum; adjungens unam cautelam, necessarium esse dictam Reginam hoc tenere secretum, ne impediat, quamobrem expedit fingere plures peregrinationes, de una ad aliam, quousque sit in loco securo, tendens per hoc eam, & suos liberos mittere in suos carceres, & deinde Regem similiter, pro perveniendo, per hoc medium, ad Coronam & Dominium Regni. Ille, inquam, & omnis talis, committit crimen læsæ Majestatis in primo, secundo, tertio, & quarto gradibus. Hæc veritas sequitur ex præmissis & patet cuilibet sani intellectus, in tantum quòd me eam probare, esset velle adjuvare solem facibus.

Tomi V. Pars I.

Corollarium Sextum.

Omnis subditus & vassallus, qui cupiditate habendi Coronam & Dominium Regni, se transfert ad Papam, imponendo falsè, & contra veritatem plura crimina & vitia Regi, redundantia in suam Illustrissimam sobolem & generationem, & per hoc concludendo, quòd dictus Rex non est dignus obtinere talem dignitatem, sicut Regnum, nec sui liberi post eum, per successione, requirendo dictum Papam instantissimè, quòd velit facere declarationem super facto privationis ipsius Regis & liberorum suorum, & declarare Regnum pertinere ad dictum requirentem, & suam sobolem, & ei dare Absolutionem pro se, & omnibus vassallis dicti Regni, qui sibi adhærere voluerint, & Dispensationem juramenti fidelitatis & obligationis, quâ obligantur Regi. Ille & omnis talis, committit crimen læsæ Majestatis in primo & secundo gradibus.

Corollarium Septimum.

Si contingat quòd ille, animo deliberato, impediatur unionem Ecclesiæ & executionem conclusionum per Regem & Clerum Regni conclusarum pro dicta unionem, tendens ad finem quòd Papa consentiat suæ iniquæ Requestræ, ipse debet reputari schismaticus, & si sit pertinax, hæreticus est, & dignus adeò horribili morte, quòd terra deglutiat eum in anima & corpore, sicut Dathan, Chore, & Abiron, de quibus in Biblia: *Dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum, devoravit eos cum tabernaculis suis, & universa substantia eorum, & descenderunt vivi in infernum, operiti humo.* Scribitur Num. xvi. & in Psalmo cv. 17. *Aperta est terra & deglutivit Dathan, &c.*

Corollarium Octavum.

Omnis subditus qui machinatur intoxicare per poma intoxicata, vel aliâs, Regem, vel suos liberos, debet puniri sicut reus læsæ Majestatis in primo, & tertio gradibus.

Corollarium Nonum.

Omnis subditus, tenens armatos qui depauperant populum, spoliant & occidunt homines, & feminas violant, & ponunt Capitaneos in fortaliis, pontibus, & passagiis Regni; præterea ponunt tallias & mutua intolerabilia, fingens id esse pro guerra agenda contra inimicos Regni, deinde post collectionem ea furatur, & rapit, & eis utitur ad foedera faciendâ cum inimicis Regis & Regni; ille, & omnis talis, debet puniri, sicut committens crimen læsæ Majestatis in primo & quarto gradibus; & dignus est duplici morte, prima & secunda, id est, morte corporali, & æterna damnatione, scilicet ut mittatur in ignem æternum, qui est paratus diabolo, & angelis ejus, Matth. xxv. 41. Et hæc de quarto Articulo, & per consequens, de tota Majori.

Nunc ego venio ad declarandum & formandum Minorem, in qua ostendum, quòd defunctus Ludovicus, nuper Dux Aurelianensis, fuit adeò incensus cupiditate honoris vani, & mundanarum divitiarum, quòd commisit crimen læsæ Majestatis divinæ & humanæ, in qualibet specie graduum declaratorum in Majori: & quantum est de crimine læsæ Majestatis divinæ, spectat ad supremum Regem & Judicem. Quamobrem non faciam specialem Articulum,

C

lum; sed tangam in Articulis de læsa Majestate humana, per modum incidentis.

Declarabo igitur per Articulos, qualiter committit crimen læsæ Majestatis humanæ, in quolibet quatuor graduum prænominatorum: pro quo faciendo, divido Minorem in quatuor Articulos. In primo, de primo gradu: in secundo, de secundo; & sic deinceps.

Quantum ad primum Articulum, in quo de primo gradu, qui est quando injuria, vel offensa est contra personam Principis; sciendum quod hæc offensa potest fieri duobus modis. Primus est, machinari in mortem sui Principis: secundus est, conföderari cum inimicis capitalibus sui Principis.

Primus modus dividitur in tres species. Prima est, machinari in mortem Principis per sortilegia, maleficia & superstitiones. Secunda, per toxica & venena. Tertia est, occidere & facere occidere armis, aqua, igne, & aliis violentis injectionibus.

Quod fuerit criminofus in prima specie, probō: quia verum est quod, ut faceret Regem mori in languore, subtiliter, sine perceptione, per medium argenti, congregavit quatuor homines, quorum unus erat Monachus apostata, alter miles, alter scutifer, & alter famulus, quibus tradidit suum proprium ensē, unam spadellam, & unum annulum, B pro dedicando & consecrando, vel verius loquendo, execrando in nomine dæmonum: & quia talia maleficia non possunt bono modo fieri, nisi in locis solitariis, putaverunt portare supra dicta in turrim de Montegeio, versus Latigniacum supra Matronam, & ibi hospitati pluribus diebus. Monachus existens Magister illius operis diabolici, plures fecit invocationes Dæmonum, quarum ego duas dicam. Unam fecit inter Pascha & Ascensionem, quadam Dominica, benè manē, ante solis ortum, in uno monte, juxta tur-

Tour de rim de Montegeio; & fecit unum circulum, plures characteres, & plura supersticiosa requisita ad tales invocationes diabolicas faciendas, juxta unum dunium, & faciendo dictas invocationes, se exuit nudum, usque ad camisiam, flexit genua, & fixit dictos enses, & spadellam, per cuspides in terram, in extremitatibus dicti circuli, & dixit plures orationes, invocando dæmones: & statim accesserunt ad eum duo diaboli, in forma & figura hominum, indutorum fusto viridi, C secundum apparentiam: quorum unus vocabatur Hermas, & alter Astramen, & tunc fecit eis reverentiam adeo magnam, sicut Deo facere potuisset. Quo facto, se retraxit ad aliam partem; & ille dæmon qui venerat propter annulum, ipsum cepit, & secum detulit, & evanuit: ille autem qui venerat propter ensē & spadellam, mansit in dicto circulo, & cepit spadellam, & ipsam palpavit, faciendo plures res; deinde prostravit eam in dicto circulo, & similiter de ense, & deinceps evanuit. Statim Monachus accessit ad circulum, & reperit ipsos ensē & spadellam prostratos de lato, & eos cepit, & comperit quod dictus ensis erat fractus cuspide, in signum quod negotium factum erat, & reperit cuspidem in pulvere, ubi dæmon eam posuerat. Consequenter, expectavit per spatium semi-horæ; & alter dæmon qui apportaverat dictum annulum, regressus est, & D ei tradidit dictum annulum, qui apparebat rubeus, sicut stallaticum pro hora; & sibi dixit, quod factum erat, nec plus oportebat, nisi ponere infra os cujusdam mortui depensi, ensēque & spadellam figere infra corpus ipsius mortui, modo, inquit, quem tu scis, & statim evanuit. Dictus vero Monachus reparavit cuspidem ensis. Et ultra, pro perficiendo dicta maleficia, Monachus, scutifer, & famulus, venerunt nocte ad patibulum de Montefalconis, juxta Parisios; & ibi ceperunt unum noviter suspensum, & posuerunt super equum, pro deferendo in dictam turrim de Montegeio. Sed quia viderunt, quod nox non suffi-

Mont-falcon.

ciebat, quia dies propinquus erat, venerunt Parisios, in domum dicti militis, & equum posuerunt in uno stabulo: posuerunt etiam in os ejus annulum, ensē & spadellam fixerunt in corpus, per partes inferiores, usque ad pectus, & ibi steterunt pluribus diebus, sicut dæmones prædixerant. Consequenter, ipsi enses, spadella & annulus sic dedicati, consecrati, vel execrati propriè loquendo, fuerunt restituti ipsi Duci Aurelianensi, pro perficiendo maleficia in personam Regis. Insuper ei tradiderunt pulverem & pilos loci inhonesti ipsius mortui, pro deferendo secum; & aliqua ossa involuta in uno panniculo ipse Dux Aurelianensis gessit pluribus diebus, inter carnem & camisiam colligata cum una aiguileta intra manicam dictæ camisie, & adhuc gessisset, nisi fuisset quidam miles magni honoris, consanguineus Regis, & suus principalis servitor, & ipsius Ducis Aurelianensis, qui sibi advenit, & detulit Regi, in præsentia plurium, quorum aliqui sunt hic præsentēs. Et quia ipse miles portaverat dicta ossa, & revelavit aliqua supra dictorum, ipse Dux Aurelianensis concepit adeo magnum odium contra eum, quod ipsum persecutus est, & destruxit in honore & divitiis, non obstante quod esset consanguineus Regis, & suus.

Item, dictus criminofus Dux Aurelianensis, fecit fieri unum aliud sortilegium, per unum diem, per dictum Monachum, de una virga cornea, & sanguine rubei galliculi & pullæ albæ; quo sortilegio perfecto, virga debebat habere talem virtutem, per artem & actionem diabolicam, quod qui penes se eam portaret, faceret voluntatem suam de omnibus mulieribus quas eā tangeret: & dicebat Monachus, quod expertus fuerat in personam unius mulieris quam desiderabat, nec poterat venire ad intentum; & fuit tradita illa virga, sic sortilegisata, dicto criminoso Duci Aurelianensi, in sancta Septimana, pro faciendo contumeliam magis injuriosam Domino nostro Jesu Christo, qui in illa Septimana passus est Mortem, pro toto genere humano, & pro plus complacendo sathanæ, per quem omnia talia sortilegia, crimina, & maleficia sortita fuerint suum effectum.

Et quod ipsa fuerint eum sortita in personam Regis, ostendo per duo media. Primum est, duo morbi graves, quos statim passus est. Primus *Belnaſti* qui fuit adeo angustiosus, quod perdidit ungues & capillos, pro majori parte. Secundus, fuit *Cenomanis*, major, sine comparatione, adeo quod non loquebatur, imò apparebat potius mortuus, quam vivus.

Secundum medium est, per verba quæ cepit dicere, quam citò potuit loqui, scilicet: *Pro Deo, auferte mihi istum ensē, qui meum transfigit corpus, hoc mihi fecit bellus Frater Aurelianensis.* Et illa eadem verba pluriès replicavit in sanitate, & infirmitate, addendo hoc verbum: *Oportet ut eum occidam*, quasi vellet dicere: nisi eum occidam, faciet me mori, sine remedio.

Hic considerate, Domini mei, parumper, quid potuit movere Ducem Aurelianensem, ad faciendum illam extremam malitiam in personam sui Fratris, qui sibi semper complacuerat: & patet clarè quod ardens cupiditas perveniendi ad Dominium Franciæ.

Tertium medium est, unum verbum quod semel protulit defunctus Dux Mediolanensis, Pater Ducissæ Aurelianensis, uni nuncio, sibi præsentanti litteras ex parte Regis, quem interrogavit in quo statu erat Rex; cui respondit: in bono, Dei gratiā. Ipse est diabolus, inquit Dux Mediolanensis; & per magnam admirationem adjunxit hæc verba: Quomodo potest fieri quod sit in bono statu? Hoc est evidens signum quod fuerat consentiens, & magis propriè loquendo, autor, cum suo filio dicto, criminoso Duce Aurelianensi, ponendi Regem in tali statu; quia satis notorium est, quod desiderabat multum Dominium pro se & sua sobole, sicut patuit spe-

specialiter in persona Patru sui, Domini Barnabo, quem cepit malitiosè & proditoriè, sub umbra sanctæ vitæ; & deinde pro obtinendo suum Dominum, ipsum fecit mori.

Similiter patuit per hoc quòd mirabiliter cupivit quòd filia sua esset Regina; & credens pervenire, tractavit Matrimonium inter eam & dictum Ducem Aurelianensem pro tunc Ducem Turoniæ, unicum Fratrem Regis, considerans quòd Rex nondum habebat liberos, nec erat nisi unum os ad claudendum.

Et quòd habuerit illam intentionem, patet; quia communis fama est, quòd quando dicta filia recessit ab eo, proveniendo in Franciam, in discessu dixit: „Non quæro vos videre, quo usque sitis Regina Franciæ.” Et pro perveniendo ad hoc, dicti Duces continuè machinati sunt in mortem Regis, & suæ generationis: & ad hoc fuit medium inter eos, unus falsus hypocrita, nominatus Philippus de Mesieres, qui erat proprius Magister, faciendi prodiciones. Nam ipse fuit Cancellarius Regis Cypri, & eum prodidit: deinde mansit cum Domino Barnabo, & adivit dictum Ducem Mediolanensem, ad perdendum & destruendum ipsum Dominum Barnabo Magistrum suum. Deinceps fuit servitor & specialis amicus Ducis Mediolanensis, & advisaverunt isti duo aliquas instructiones, quas apportavit Duci Aurelianensi. Et pro faciendo rem subtiliùs, ille de Mesieres se reddidit Cælestinum, Parisiis, per hypocrisim. Et sicut Dux Mediolanensis fingebat sanctam vitam, pro decipiendo Dominum Barnabo, ita ipse fecit Duci Aurelianensi fingere, pro decipiendo & destruendo Regem: & ibat ipse Dux Aurelianensis quotidie ad Cælestinos, & ibi audiebat quotidie quinque aut sex Missas cum maxima devotione, ut videbatur, sed hic erat hypocrisis & simulatio; quia sub umbra hujus, faciebant in Oratorio suas colloquutiones, conspirationes & deliberationes, de modo perveniendi ad suam iniquam intentionem. Et non obstante quòd ipse Dux se Ostenderet ita devotum de die; nihilominus ducebat vitam dissolutissimam, per noctem, quia ferè omni nocte inebriabatur, ludebat ad taxillos, & jacebat cum mulieribus dissolutis: & finaliter, suam dissolutionem quam duxerat per noctem, & secretè, per aliquantum tempus, taliter ampliavit, & continuavit, de nocte & die, quòd fuit notoria & publica.

Ex istis habemus duo. Primum est, quòd defunctus criminosus Dux Aurelianensis, fuit autor dictarum invocationum: secundum, quòd sortitæ fuerunt suum effectum in personam Regis. Ex quibus sequitur expressè, quòd dictus Dux fuit criminosus, crimine læsæ Majestatis divinæ & humanæ, in primo gradu, & prima specie; quia faciendo prædicta, machinabatur directè in mortem & destructionem sui Regis, & superioris Domini, per dicta sortilegia, crimina, superstitiones, & maleficia &c.

Exinde volo monstrare quòd commisit crimen læsæ Majestatis, in secunda specie primi generis dicti primi gradus; quia videns per prædicta maleficia, quòd nondum obtinuerat, ex toto, suam damnatam intentionem, scilicet mortem Regis, se convertit ad faciendum eum intoxicare: pro quo faciendo voluit mercari cum pluribus, quorum duo fuerunt quibus promisit, uni quatuor millia francorum; & alteri quinquaginta millia, quorum viginti quinque millia sibi traderentur præsentialiter, sed sicut boni & fideles, ea recusaverunt, alii autem non. Et conventionem facta, & toxicis ordinatis, non sunt sortita suum effectum, impedita gratiâ Dei, & aliquorum benevolentium Regi, qui perceperunt.

Et pro ostendendo evidentiùs quòd fuit actor dictorum sortilegiorum & intoxicationum, de quibus Tom. V. Pars. I.

bus nunc sermo, verum est quòd plures & principales malefactores & intoxicatores, post ipsum criminosum Ducem, fuerunt incarcerati, pluribus locis, & diversis temporibus, & contra eos processus formati, & de quibus ordinatum qua morte debent mori; sed ipse, sua vi, quosdam liberavit, & misit in Patriam suam, & de aliis impedivit executionem Justitiæ, ne sua infidelitas detegeretur.

Item, verum est quòd circiter ferè octodecim Annos, vel novemdecim, Rex, & ipse Dux Aurelianensis, associati paucis hominibus, iverunt ad castrum Neaufle & cænaverunt & cubuerunt in castro dicto, cum Regina dicta Alba, quæ in crastino dedit eis prandium. Tunc dictus criminosus Dux, qui per cautelam finxit se iturum ad nemus spatiatum, quousque esset opportunitas complendi suam pravam intentionem, expectans quòd discus Regis esset paratus; tunc venit, & transcundo salutavit equos, & jactavit supra dictum discum certum pulverem album: deinde, post præsentationem disci coram Rege, dicta Regina benè informata de facto, fecit statim eum deponi, & fuit delatus coram Eleemosynario dictæ Reginæ, sedente ad mensam; cui fuit dictum ne comederet ex eo: & quia tetigit cibum, & misit in sportam eleemosynæ, & deinceps manducavit panem quem tenebat in manibus suis, sine eas lavando, cecidit spasmatum, & eum oportuit deferri quasi mortuum, & ceciderunt ejus capilli, barba & ungues, & nervi retractati sunt, & cecidit in languorem; & finaliter mortuus est. Et fuit dictus cibus infossus intra terram, ne homines & bestię comederent.

Et post Vesperas ipsius diei, in exitu, in præsentia Regis, allocuta est dictum Ducem, foris venientem spaciaturum à nemore: „Estis vos, bone famule? Facitis vos benè simplicem. Et respiciens Regem dixit: „quid vobis videtur Pulcher? Heu quantum est benè dispositus relinquere pisca ardere, „Et ultra dixit illi Duci: „Per sanctum Joannem, vos non facietis tam bonum. „Et ita apparet quòd commisit crimen læsæ Majestatis in secunda specie primi generis, primi gradus, & pluries.

Consequenter, venio ad declarandum quòd dictus criminosus Dux, commisit crimen læsæ Majestatis in prima & ultima specie dicti primi gradus; quia verum est quòd malitiosè cagitavit facere certos ludos, & personagia, ad modum hominum sylvestrium, quorum Rex esset unus, qui vestirentur indumentis de tela coopertis lino, canapo, & stupiis munitis sulphure, pice, & aliis rebus de facili inflammabilibus; sed benè se præservavit ab induendo, quamvis haberet habitum, reperiens fictam excusationem, quòd erat nimis strictus; sed libenter portaret torchiam ante alios, & quod pejus est, volebat quomodocumque Regem, & omnes sic habituatos copulari simul, ne Rex evaderet à combustionem, quia hoc erat sua principalis intentio: sed Dei gratiâ, unus probus & sapiens servitor Regis, dixit Regi, quòd si ignis à casu, accideret uni illorum, omnes comburerentur sine remedio. Et quando Dux Aurelianensis audivit illud verbum, pepulit suam torchiam incensam contra vultum ejus, dicendo: „Vos ribalde, de quo interponitis vos? „Et ita Rex noluit copulari. Sed Deus scit qualiter Dux Aurelianensis, de post, persecutus est illum familiarem. Et bastardus de Fundis ordinavit quòd duo famuli sui fuissent in ostio, cum duobus linteaminibus madefactis in aqua, quatenus si ignis accideret ipsi, succurrissent cum illis pannis: sed ipsi non fuerunt ita parati succurrere Magistro suo sicut ordinaverat, & ita oportuit eum mori cum magno dolore, & Comitem de Jugniaco, Dominum Erardum de Pictavis, & plures alios, per hoc quòd Dominus Aurelianensis, qui gerebat torchiam,

C 2

trufit

* Forte eos,

trusit ignem in vestimenta unius eorum, credens comburere Regem: sed per gratiam divinam, & auxilium excellentium & illustrium Dominarum Bituriae, & Burgundiae, & aliarum Dominarum & Domicellarum, ipse evasit.

Postea volo declarare quod dictus criminosus Dux commisit crimen laesae Majestatis, in secundo genere primi gradus: quia verum est quod postquam Rex, & Rex Richardus fuerunt confederati, per Matrimonium dicti Regis Richardi, & primogenitae filiae Franciae; Rex Richardus voluit alloqui Regem Patrem suum pro bono suae sanitatis, & ei dixit, quod morbi quos diu passus fuerat, sibi evenerant per medium Ducum Aurelianensis, & Mediolanensis, & quod sibi provideret in futurum: & ob hoc Rex indignatus est adeo contra Ducem Mediolanensem, quod praeco suus, gerens sua arma, non est ausus amplius ostendere se coram Rege. Quamcito autem venerunt supra dicta ad notitiam Ducis Aurelianensis, ipse concepit mortale odium contra dictum Regem Richardum: & videns quod Henricus de Lencastre erat suus major adversarius, se confederavit cum illo, tendens ad duos fines, scilicet destructionem dicti Regis Richardi, & fortificationem sui, pro perveniendo ad suam damnatam intentionem; & fuerunt concordēs Ludovicus Aurelianensis, & Henricus de Lencastre machinari in mortem duorum Regum, pro obtinendo duas Coronas, scilicet Franciae pro Ludovico; & Angliae pro Henrico: Henricus pervenit ad suam intentionem; sed Ludovicus non.

Et quod sit verum de foedere, ipse Dux Aurelianensis favorisavit dictum Henricum, & Anglicos de bonda sua, quantum potuit: & expresse mandavit Anglicis, qui erant in castro de Bourden quod se bene tenerent, ne redderent castrum Gallicis, quia ipse impediret obsidionem, vel auxiliaretur eis, quando opus esset. Impedivit etiam plura viagia contra dictum Henricum: & sic fuit tyrannus, & infidelis suo Principi, & Reipublicae, & commisit crimen laesae Majestatis, in secundo genere primi gradus.

Et ad confirmationem hujus, multum facit unum quod dicam. Verum est quod tempore quo detinebatur Rex Richardus, & Henricus de Lencastre tendebat ad faciendum eum mori, aliqui Domini Anglici sibi dixerunt quod periculum erat, propter Gallicos: quibus respondit, quod Dux Aurelianensis non pateretur quod occasione dicti Regis Richardi, aliquis insultus fieret per Gallicos contra Anglicos; & ut certiorarentur, fecit publicari Litteras Confederationis inter eos. Et sic finitur primus Articulus Minoris.

Postea venio ad declarandum secundum Articulum, in quo ostendam quod commisit crimen laesae Majestatis, non tantum in primo gradu, sed etiam in secundo, scilicet in personam sponsae Regis: quia verum est, quod citra tres Annos, cum Rex cecidisset in suam infirmitatem, dictus criminosus Dux dixit, & dedit intelligi Reginae, contra veritatem, quod Rex mirabiliter indignabatur adversus eam; idcirco consulebat ei, quod se poneret in talem locum, & etiam liberos suos, quod essent extra suam potestatem, tendens ad eos ducendum in Ducatum Luxemburgensem, pro faciendo suam voluntatem, & promittebat fidei dictae Reginae, quod eam teneret in dicto Ducatu secure & suos liberos etiam. Et dicebat ultra, quod si post sanitatem Regis perciperet quod ipsa non posset secure venire ad Regem, ad quod se promittebat laboraturum, ipse non reduceret; alioquin sibi teneret statum in Patria Luxemburgensi: & ultra adviserat quod Regina & dicti liberi sui irent peregre ad sanctum Fiacrum; deinde ad nostram Dominam de Liefse, & de isto faciendo multum & pluries instanter requisivit dictam Reginam: sed aliqui

benevoli Regis & Reginae, quibus ipsa detexerat hoc consilium, sibi dixerunt quod erat magnum periculum: idcirco dicta Regina bene advisata, se determinavit ad huc manendum. Ita apparet secundus Articulus Minoris, quod dictus criminosus Dux commisit crimen laesae Majestatis in secundo gradu.

Deinde declaro tertium Articulum dictae Minoris, scilicet quod commisit crimen laesae Majestatis, in tertio gradu. Et quamvis appareat satis per Articulum praecedentem; tamen ostendo duobus aliis modis. Primo, per toxica & venena. Secundo, fallaciis & deceptionibus.

Et quantum ad primum. Verum est quod machinabatur facere erga Dominum Delphinum, ultimo defunctum, comedere unum pomum intoxicatum & venenosum, quod fuit traditum uni puero, & sibi injectum quod deferret Delphino, nec alteri qualitercumque, qui transiens per hortos sancti Pauli, obviavit cuidam nutrici alterius filiorum Ducis Aurelianensis pro tunc tenentis ipsum filium: & quia pomum apparuit sibi pulchrum, voluit habere pro filio; sed puer portans respondit se nemini traditurum quam Delphino; nutrix autem vi abstulit, & tradidit filio suo comedendum, & statim incidit in infirmitatem, & mortuus est.

Sed hic fit una quaestio. Innocens mortuus est per pomum venenosum, quis debet puniri; puer deferens, vel nutrix tradens? Respondeo, quod neuter, quia culpa est attribuenda eis qui fecerunt deferri, & intoxicaverunt.

Secundus modus est, per fallacias & deceptiones: & quamvis satis appareat per casum super expressum, tamen declarabo aliter.

Verum est quod dictus Dux criminosus fuit, & commisit ad Papam, pro privando Regem & suam posteritatem; & malitiose composuit plura crimina detestabilia in personam Regis, redundantia in suam nobilem generationem, quae dedit intelligi Papae, requirens quatenus declararet Regem & suam posteritatem inhabiles regnare, & absolveret dictum criminosum Ducem, & sibi adherere volentes, a juramento fidelitatis, quo Regi astringebantur; & declararet dictum Ducem & suam posteritatem habilem succedere Coronae Franciae, & pro ad hoc inclinando Papam, pluries sustinuit suum factum, sicut patet in via restitutionis pecuniarum, & Epistola Tholosana, & alias, contra opinionem & conclusionem Ecclesiae Gallicanae. Et sic apparet tertius Articulus Minoris declaratus.

Deinde venio ad quartum & ultimum Articulum, quod commisit crimen laesae Majestatis, in quarto gradu, scilicet quando offensa est directe contra Rempublicam: & quamvis satis appareat ex praedictis, tamen probatur duobus aliis modis. Primus est, quia tenuit armatos in Regno, per spatium quatuordecim, aut quindecim Annorum, qui nihil faciebant quam comedere, & feminas violare. Ponebat etiam, ad libitum, Capitaneos in fortaliis, pontibus & passagiis Regni, quod est usurpare Dominium Regni.

Secundus modus est, quia imponebat tailas & mutua supra populum, fingens hoc esse pro guerra agenda contra inimicos Regni: deinde totum furabatur & rapiebat vi, & potentia sua, scilicet trecenta millia francorum, quae erant in turri Palatii, & centum millia in castro Melduni, dans ex illis pecuniis inimicis Regis & Regni, faciendo sua foedera, intentione debilitandi & depauperandi Regem, & reddendi se potentiorum perveniendi ad Coronam & Dominium Regni. Et sic apparet quartus Articulus, & per consequens, tota Minor.

Plura alia crimina laesae Majestatis maxima, & hor-

horribilissima, ne dùm in quarto gradu, sed tertio, secundo, & primo, dictus criminofus commisit, & perpetravit; pro perveniendo ad suam iniquam, & damnatam intentionem, scilicet ad Illustrissimam, & Præcellissimam Coronam & Dominium Franciæ, pro eo tollendo, subripiendoque Regi Domino nostro, & suæ inclytæ generationi: quæ alia crimina, dictus Dominus Burgundiæ declaranda & dicenda habet tempore & loco, quoties erit opus.

Et ultra, apparet etiam nostra dicta Minor declarata, ex qua juncta cum nostra Majore, sequitur clare, & in bona consequentia, quòd dictus Dominus Burgundiæ, in nullo debet culpari, vel redargui de casu qui accidit in persona dicti criminofsi defuncti Ducis Aurelianensis, & quòd Dominus Rex non solum debet contentari; sed etiam debet habere præfatum Dominum Burgundiæ acceptum, & suum factum autorisare, quando opus est.

Præterea debet ipsum remunerare in tribus, scilicet amore, honore & divitiis, ad instar remunerationum factarum Beato Michaëli Archangelo, & probò viro Phinées; de quibus remunerationibus feci mentionem in probatione tertiæ veritatis dictæ

Minoris: & intelligo sic, secundum meum rudem & grossum intellectum, quòd Dominus noster Rex cum debet diligere plùs quàm priùs, & suam fidelitatem, & bonam famam prædicare per totum Regnum, & extra Regnum publicare per Literas Patentes, per modum Epistolarum, & aliàs. Ille Deus velit, quòd ita sit, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Explicit Justificatio Domini Burgundiæ, Comitum Flandriæ, Artesii, & Burgundiæ, super facto mortis Ducis Aurelianensis, proposita publicè, per organum Magistri Joannis Parvi, Doctoris in Theologia, & Consilarii dicti Ducis Burgundiæ, Parisiis, in domo sancti Pauli, in præsentia Ducis Aquitaniæ, Delphini Viennensis primogeniti & heredis Filii Regis Franciæ, Regis Siciliæ, Cardinalis Parisiensis, Ducum Bituriæ, Britannæ, & Lotharingiæ, plurium Prælatorum, & Doctorum Universitatis Parisiensis, & aliundè, plurium Comitum, Baronum, Militum, Scutiferorum, & maximæ multitudinis aliorum hominum, diversorum statuum. Anno Domini millesimo quadringentesimo septimo, octava die Martii.

FINIS PARTIS I.

JOANNIS GERSONII

Doctoris, & Cancellarii Parisiensis

OPERUM

TOMI V.

PARS SECUNDA;

Continens

ACTA CONCILII PARISIENSIS,

super Cæde

DUCIS AURELIANENSIS,

A

DUCE BURGUNDIÆ

perpetrata,

Anno 1407.

*Habiti circa finem Anni 1413. & initio
Anni 1414.*

Et quæ in Gallia infecuta sunt.

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
ART AND
ARCHAEOLOGY
OF THE
UNIVERSITY OF
CAMBRIDGE

JOANNIS GERSONII

*Doctoris & Cancellarii Parisiensis*O P E R U M
T O M I V
P A R S I I.

S U M M A P R O C E S S U S,

Super Cæde

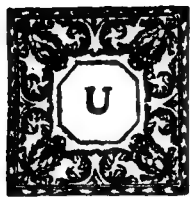
DUCIS AURELIANENSIS,

A DUCE BURGUNDIÆ

Perpetrata,

Anno 1407.

1413.

UNIVERSIS tenorem subsequen-
tis nostri Processus inspecturis. G.
Miseratione divina, Episcopus
Parisiensis, & Frater Joannes Po-
leti, Sacræ Theologiæ Profes-
sor, Inquisitor hæreticæ pravi-
tatis in Regno Franciæ, autho-

ritate Apostolica Deputatus. Salutem in Domino, A
& pro veritate Catholica decertare.

Quoniam inter causas temporibus nostris ventilatas
& discussas, causam Fidei, adversus errores plurimos,
atque pestiferos (qui post septennium hætenus inva-
lescebant, & si non occursum fuisset, fortè præva-
luissent, in perniciem, non mediocrem totius Chri-
stianitatis) non dubitamus fuisse magnam, tam uti-
litate, quàm arduitate, & solemnitate totius
Regni, præsertim quo ad errores qui in Propositione
defuncti Magistri Joannis Parvi, quam appellat
Justificationem Ducis Burgundiæ, reperti sunt, B
& post examen diligentissimum condemnati sunt:
propterea dignum duximus Processum omnem causæ
huiusmodi, fideli & autentica relatione scriptis de-
mandare, & per Notarios nostros consignare, ne
vel oblivione depercat, vel calumniam sustineat eo-
rum qui fortasse in posterum satagerent adversari.

Continet Processus universus, juxta ea quæ poste-
rius annotantur, sex Partes principales, quas judi-
cialiter, veluti capite, distinguere volumus, ut
magis evitaretur confusio, & totius tenor Processus
lucidior appareret.

In prima Parte, ponitur tenor multiplex eorum
quæ facta sunt in prima Concilii Sessione.

In secunda Parte, ponitur tenor multiplex eorum
quæ facta sunt in secunda Sessione principali.

In tertia Parte, ponitur tenor multiplex eorum
quæ facta sunt pluribus & diversis Sessionibus.

Tom. V. Pars II.

In quarta, ponitur tenor eorum quæ facta sunt
per sexdecim Magistros in Theologia, super tribus
Articulis, vel punctis principaliter deputatos.

In quinta Parte, ponitur tenor eorum quæ facta
sunt in ultimis Sessionibus, deliberando principaliter
super tota Propositione defuncti Magistri Joannis Par-
vi, & super novem Assertionibus extractis ab eadem.

In sexta Parte, ponitur tenor multiplex eorum
quæ judicialiter conclusa sunt & executi.

Consequenter, advertendum quod in prima Parte
ponuntur ea quæ particulariter sequuntur.

Primò. Modus convocationis Concilii.

Item. Tenor ceterarum Litterarum Regiarum,
in Gallico.

Item. Unius Instrumenti continentis advocatio-
nem Cancellarii Parisiensis, per Universitatem, super
reprobatione quarundam Assertionum.

Item. Tenor alterius Instrumenti, super eadem
materia.

Item. Tenor cujusdam codicilli continentis di-
versos Articulos, cum eorum reprobatione, seu qua-
lificatione doctrinali, ut Judicibus & Magistris de-
liberaturis daretur occasio salubrius providendi.

Item. Tenor deliberationum tunc habitarum,
velut ad numerum triginta.

Item. Tenor Conclusionis tunc receptæ.

Consequenter, in secunda Parte ponitur primò.

Tenor super modo convocationis Concilii Fidei,
pro secunda Sessione.

Item. Tenor deliberationum tunc habitarum,
veluti ad numerum sexaginta novem.

Item. Tenor Conclusionis tunc receptæ.

Item. In tertia Parte ponitur primò. Tenor super
modo convocationis Concilii, & tenor cedula, * quæ
apud omnes Magistros in Theologia Parisiensi tunc

D

existen-

* Videtur hic deesse eorum.

existentes, & Licentiatos & Bacchalarios Formatos, & ad alios plures, de diversis difficultatibus, ad multos etiam ex Prælati, ordinata sunt transmitti.

Item. Tenor deliberationum habitarum variis diebus & Sessionibus, tam verbo quàm scripto, velut ad numerum octuaginta, vel circa.

Item. Tenor Litterarum Regiarum, in Gallico, hortantium terminationem negotii.

Item. Tenor cuiusdam Instrumenti lecti in ultima die, vel Sessione, super causis contentis in Propositione Joannis Parvi.

Item. Tenor Conclusionum ex omnibus præcedentibus tunc acceptarum.

Item. Tenor extractorum formalium, per dictos Deputatos, à quaternis Magistri Joannis Parvi, per eos collationatorum.

Consequenter, in quarta Parte ponitur primò. In speciali, tenor deliberationis Magistri Joannis de Dulcimenillo qui deliberavit in scriptis, & etiam aliorum Deputatorum, & specialiter deliberationis Magistri G. Macheti qui similiter deliberavit in scriptis.

Item. Ponitur tenor Conclusionis tunc acceptæ, & in Instrumento redactæ.

Item. Ponitur tenor deliberationum dictorum Deputatorum, supra ponendis de dictis extractis in deliberatione in consilio Fidei propter, & tenor Conclusionis super hoc habitæ.

Consequenter, in quinta parte ponitur primò. Tenor supra modo convocationis tunc habitæ.

Item. Tenor Litterarum Regiarum, lectarum in præsentia Concilii.

Item. Tenor deliberationum multis diebus & Sessionibus habitarum, tam verbo quàm scriptis, velut ad numerum quinquaginta sex.

Item. Tenor Collationis per Magistrum Johannem Macheti tunc factæ in Aula Parisiensi, priusquam ferretur Sententia.

Item. Tenor cuiusdam partialis narrationis, de Processu Concilii, tunc factæ per Dominum Officiale Parisiensem, quæ tangit reprobationem Assertionum, in Instrumento prima Sessione exhibito contentarum.

Item. Tenor Sententiæ & Ordinationis, ex præcedenti acceptæ, quo ad totam Propositionem in se.

Item. Tenor alterius Sententiæ, quo ad novem Assertiones à dicta Propositione elicitas.

Item. Tenor supra modo executionis prædictæ Sententiæ, sicut facta est.

Consequenter, in sexta Parte. Ponitur tenor Litterarum Regiarum directarum ad omnes Principes sui Regni.

Item. Tenor Litterarum Domini Episcopi Parisiensis & Inquisitoris, ad diversos Prælatos Regni Delphinatus.

Item. Tenor Litterarum Universitatis, supra eadem materia.

Extat superius. Item. Tenor Propositionis defuncti Magistri Joannis Parvi, in Gallico.

Item. Tenor ejus Propositionis, in Latino.

Item. Tenor depositionum duorum testium, supra publicatione ipsius Propositionis Magistri Joannis Parvi examinatorum, & tenor aliquarum diligentiarum circa hoc adhibitarum.

ACTIO PRIMÆ.

IN NOMINE DOMINI. AMEN.

NOverint universi, quòd Anno à Nativitate Domini, millesimo quadringentesimo decimo tertio. Indictione septima. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, ac Domini Nostri Domini

Johannis, divinâ providentiâ, Papæ vigesimi tertii, Anno quarto; Mensis verò Novembris die trigesima, horâ primâ ipsius diei, vel circa: in Camera Officialatus Curie Parisiensis, coram venerabili & vembis circumspecto viro Magistro Johanne Cuderti, Licentiatò in Legibus, Officiali Parisiensis, & Commissario Reverendi in Christo Patris, & Domini, Domini Gerardi, permissione divina, Episcopi Parisiensis, super excessibus, criminibus & delictis commissis & committendis in villa, civitate, & Diocæsi Parisiensi, & alibi undecumque * civis clauertum, dummodò delinquentes & excedentes ejusmodi, in prædictis villa, civitate, vel Diocæsi, possint personaliter apprehendi, puniendis, & corrigendis, & in melius reformandis, etiam in causis Fidei, & hæresim sapientibus, ab eodem Reverendo Patre Specialiter & expressè deputato, nec non Religioso viro Fratre Petro Florendinis, Fratrum Prædicatorum Provinciali Generali, Reverendi Patris, & Domini Magistri Johannis Poleti, dicti Ordinis Fratrum Prædicatorum sacre Theologiæ Professoris, Inquisitoris hæreticæ pravitatis, in Regno Franciæ, autoritate Apostolica deputati, publicè se gerente, & notoriè reputato: convenientibus etiam & congregatis, loco & horâ prædictis, pluribus Magistris & Bacchaliis in Theologia infra scriptis, ex parte dicti Domini Episcopi ad hæc specialiter evocatis, ut dicebatur; præfatus Dominus Officialis, in præsentia totius assistentiæ exposuit eis quomodò, pro parte dicti Domini Episcopi vocati erant, ad præbendum salubre consilium in materia Fidei, de & super infra scriptis. Et in primis exhibuit in medio, & produxit, ac legi fecit quasdam Litteras Patentes Illustrissimi Principis Domini nostri Regis in cera crocea, cum simplici cauda pargameni sigillatas, quarum tenor, de verbo ad verbum sequitur, & est talis.

LITTERÆ PATENTES CAROLI VI. REGIS FRANCIAE,

Quibus injungit Episcopo Parisiensi, ejusque Officiali, ut, adjuncto sibi Fidei Inquisitore, & adhibitis in consilium sacre Facultatis Theologiæ Parisiensis Doctoribus, in errores Joannis Parvi inquirat.

CHARLES, Parla Grace de Dieu
Roy de France,

ANostre amé & feal Conseiller l'Evesque de Paris, ou à ses Vicaires en spirituel, & Official, Salut, & dilection. L'abondance des biens & des graces que Dieu nostre Createur de sa misericorde nous a fait, & aussi les vertueuses & loüables œuvres de nos Predecesseurs Rois de France, qui entre tous les autres Princes Chrétiens ont toujours esté les principaux Protecteurs & gardiens de Sainte Eglise, & les especiaux Deffenseurs & Champions de la Foy Catholique, & des quels la principale cure & sollicitude, a esté d'extirper & nettoyer leur Seigneurie de toutes herefies, erreurs, & autres choses malseantes en nostre Foy, tellement qu'à l'ayde de Nostre Seigneur, & par leur sainte & bonne prevoiance, nostre dit Royaume est demeuré jusques à ores sans tache & corruption d'herefies & d'erreur contraire à la

* Locus corruptus. Forè quovis locorum.

à la doctrine de nostre Mere sainte Eglise ; pour la quelle cause nos Predecesseurs Roys de France, ont esté & sont appellés es saints Canons les Rois ters-Chrétiens, nous contraignent, & doivent raisonnablement emouvoir à prendre les armes & l'esca de justice, & nous eslever à l'ayde & deffense de la Foy Chrétienne, pour faire damner & convaincre toutes heresies, & erreurs, & mesmement celles que de nostre temps seroient eslevées, & auroient esté semées en nostre Royaume. Et A il soit venu en nostre connoissance, que depuis aucun temps en ça, plusieurs heresies, erreurs, & autres choses malsonnantes en nostre Foy, ont esté dites, proferées, & mises en avant en nostre Royaume, tant en nostre ville de Paris, comme ailleurs, les quelles ont esté depuis publiées & semées en nostre dit Royaume, & dehors, en plusieurs & diverses regions, tant par écrit, comme autrement, dont plusieurs maux & inconveniens irreparables se pourroient ensuire, non pas seulement en nostre Royaume, mais par toute la Chrétienté, si provision n'y estoit mise telle qu'il appartient au cas : car les dites paroles & Conclusions sont, si comme l'on dit, fausses, mauvaises & erronnées contre nostre Foy, & la doctrine & vray entendement de la Sainte Ecriture, & par consequent offensives de la divine Majesté, & disposées à damnaison perpetuelle des ames de ceux qui croiroient, & se adhurteroient pertinacement aux dites heresies, ou erreurs ; & si sont inducives de peché B mortel, & donnant occasion de mal faire, & avec ce sont contre bonnes mœurs, tendant à destruction de toutes Seigneuries terriennes, & par consequent à la subversion de la police de toute la chose publique, & contre nostre Royale Majesté, en maintes manieres ; & si pourroient redonder à la tres grande charge, deshonneur, & blâme de Nous, & de nostre Royaume, ou qu'elles ont esté eslevées & mises sus. Pour ce est il que Nous, qui ne pouvons, ne devons tollerer ny dissimuler les dites erreurs, sans nostre conscience, & le don de nostre dignité Royale, mais en ensuivant les bonnes & santes aliures de nos dits Predecesseurs, desirant souverainement sur toutes les cures & sollicitudes regardans Nous & nostre Seignerie, de decouvrir & d'extirper toutes manieres d'heresies & erreurs qui seroient eleves en nostre dit Royaume, & de le garder & conserver en l'unité de la vraye Foy Catholique, & la Doctrine de nostre Mere sainte Eglise : Vous prions, & admonestons, & neantmoins summons, & requerons, C sur le don de vostre office, & sur peine d'être tenu & reputé fauteur, ou suspect des dites heresies & erreurs, que appelez avec vous l'Inquisiteur des heresies, ou son Commis & Lientenant, & aussi les plus notables Maistres de la Faculté de Theologie, & autres laiges Clercs de Nostre fille l'Université de Paris, en tel nombre comme il appartiendra. Vous enquerrez & vous informerés diligemment des dites erreurs, & mesmement de celles qui par nostre Procureur en Cour d'Eglise, ou autres, vous seroient démontrées, spécifiées & declarées & dont serés requis, & tout ce que vous pourrés trouver tant par écrit, comme autrement, deüement véés, & faites voir & visiter diligemment, ce que par l'inspection des Ecritures sur ce faites & publiées par temoins dignes de foi, ou autrement deüement, il vous appert des dites erreurs, & par toutes les voies, & manieres qu'il se peut, & doive faire par raison, tellement que ce soit à la louange de D Dieu, & à l'exaltation de nostre Foy, à l'honneur de Nous, & de nostre Royaume. Et en ces choses, se mesfier est, appellés avec vous l'ayde du bras seculier, si besoin en avés, le quel vous sera baillé toute fois que requis en sera par vous. Donné à Paris le septième jour d'Octobre. L'an mil quatre cent treize, & de nostre Regne, le vingti quatrième. Sic signatum. Darian.

Par le Roy. Où le Roy de Sicile, Messieurs les Ducs De Berry, & de Bar, & plusieurs autres estoient.

Tom. V. Pars. II.

DEPUTATIO

JOANNIS GERSONII

Doctōris & Cancellarii Parisiensis

A B

UNIVERSITATE,

Ad agendam Causam apud Regem, adversus errores Joannis Parvi.

Quibus Litteris Regiis solemniter, in præsentia omnis assistentiæ perlectis; statim etiam fuerunt exhibita tria publica Instrumenta supra dicto Domino Officiali, vice & nomine dicti Domini Episcopi, per venerabilem & circumspectum virum Magistrum Johannem de Gersono Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis tradita, quorum primi tenor sequitur, sub his verbis.

IN NOMINE DOMINI. AMEN.

PER præsens publicum Instrumentum cunctis pateat evidentissimè, & sit notum. Ab Anno ejusdem Domini, millesimo quadringentesimo decimo tertio. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, ac Domini nostri, Domini Joannis, divina providentia Papæ vicefimitertii, Anno quarto. In domo Religiosorum sancti Bernardi, in Congregatione generali, in loco consueto, propter hoc specialiter congregata: ex deliberatione Facultatum almæ Universitatis Parisiensis, fuit ibidem conclusum per Magistrum Johannem de Monteleone tunc Rectorem, quod in & super Propositione facta in Palatio Regio, in loco illo qui, Conciergerie dicitur, subtus galerias, in conspectu Domini nostri Regis Franciæ, Domini Aquitaniæ ejus primogeniti, plurimorumque Dominorum Ducum, & Comitum de Regis sanguine, Nobiliumque, Clerici & populi civitatis Parisiensis; per venerabilem, & magnæ litteraturæ virum, Magistrum Johannem de Gersono, in sacra Theologia Professore, & Ecclesiæ Parisiensis Cancellarium, die quarta ejusdem Mensis Septembris, ejusdem Anni; quo ipsa Universitas habet ipsum gratum, ratum, recommendatum, advocatum pro ut & concludi debeat; & in ipsa Congregatione super hoc, ut dictum, specialiter deputata & celebrata per Nationes Franciæ & Almaniæ, fuit idem Rector requisitus; nec minus per Facultatem Medicinæ, quæ super requisitis per ipsum Dominum Cancellarium factis in ipsa eadem Congregatione, suæ Matri Universitati prælibatæ, requireretur Facultas Theologiæ instantissimè, & ad extirpationem hæresium, maximè tatarum in prælibata Propositione attenderet, pro ut easdem notaverat idem Cancellarius extirpandas. Insuper & ex abundanti requisitus per Facultatem Theologiæ, ut ipsius Conclusionis in scriptis & redigendis per ipsam Facultatem in modum qui sequitur fuit conclusum supra Conclusionem facta per Dominum Cancellarium Beatæ Mariæ Parisiensis, coram Rege, in loco superius expressato.

„ Deliberat prælibata Facultas, omnia dicta in „ dicta Propositione esse sancta & Catholica, & il- „ lam Propositionem totam advocat, & dicta in „ ipsa, facit que se partem examine *, & in fu- „ turum, contra quoscunque dictum Dominum „ Cancellarium molestare volentes directè & indi- „ rectè, occasione dictæ Propositionis, vel aliquo- „ rum

D 2

* Fortè ex nunc. Loco examine.

rum dictorum in ipsa, in quocumque Iudicio, vel extra, pro dicto Domino Cancellario, ad ipsum tuendum, & protegendum, tanquam factum + perpetuum. Ita quoad deliberationem Facultatis Theologiae, fuerunt ibidem conclusae per Magistrum Radulphum vices gerentem Decani dictae Facultatis, in praesentia ipsius Facultatis, praesentibus venerabilibus viris, Magistris Nicolao de Gonerienria, Petro Galteri, & Simone Fre-
ron, ad praemissa vocatis. Omnia autem illa & singula, fuerunt acta in plena Congregatione in sancto Bernardo, propter hoc expressè celebrata, Anno, Indictione, Mense, die & Pontificatu praedictis, & praedictis Magistris ad praemissa vocatis, & quamplurimis aliis specialiter rogatis. Sic signatum.

Et ego Petrus Sansonneti recenter Presbyter, Magister in Artibus; publicus Apostolica autoritate Notarius; quia dum praemissa agerentur omnia & fierent, una cum praedictis Magistris in ipsa Congregatione praesens fui, eaque sic fieri vidi, & audiui; ideo praesens publicum Instrumentum in notam publicam redegei, scriptum propria manu, in testimonium veritatis.

Deinde sequitur tenor alterius Instrumenti
+ Fortè proprii.

RELATIO IN COMITIIS UNIVERSITATIS

Sententiae

JOANNIS GERSONII,

Dictae Coram Rege, adversus Novem
Assertiones Joannis Parvi: Ejus-
que confirmatio.

IN NOMINE DOMINI JESU CHRISTI. AMEN.

vi. Sept.
1413.

NOverint universi, praesens publicum Instrumentum inspecturi, quod Anno ejusdem Domini, millesimo quadringentesimo decimo tertio. Indictione sexta, die vero sexta Mensis Septembris. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Johannis, Divina providentia Papae vicesimi tertii. Anno quarto. In Congregatione generali almae Matris nostrae Universitatis Parisiensis, apud sanctum Bernardum, eadem die solemniter celebrata: astantibus inibi quamplurimis sacrae Theologiae & Decretorum Doctoribus, in Medicina, & Artibus Magistris, Franciae, Picardiae, Normaniae, & Anglicanae Nationum Procuratoribus, seu eorundem loca tenentibus, meque Notario publico, & testibus praesentibus infra dictis. Venerandae circumspeditionis, ac magnae prudentiae vir, Magister Joannes de Monteleone, ejusdem almae Universitatis Rector, & in ipsa Congregatione Praesidens dixit, & protulit verba subsequencia, vel consimilia in effectu.

Domini & Magistri mei praestantissimi. Feci vos hic evocari, super tribus Articulis, quorum secundus est talis: ad audiendum relationem Propositionis factae coram Domino nostro Rege, ac Dominis de suo sanguine, per Reverendum Patrem Dominum Cancellarium Ecclesiae Parisiensis. Quo sic exposito Articulo, statim & incontinenti, dictus Reverendus Pater, Magister Joannes de Gersono, Cancellarius dictae Ecclesiae Parisiensis, suam compendiosè, & elegantissimè, cum eloquentia peritissima, & decora recitavit, & fecit relationem, dicens inter cetera, quod coram dicto Domino nostro Rege, aliisque Dominis, de Regali prosapia, recitaverat quaedam Assertiones, una cum reprobationibus earum-

dem Assertionum, prout, & quemadmodum in quadam cedula papyrea, quam ipse Dominus Cancellarius, pro tunc, in suis tenebat manibus, & quam in dicta Congregatione praelegit, quamque postmodum mihi Notario infra dicto exhiberi, & tradi fecit, quae sigillata erat sigillo Rectoris, cujus tenor de verbo ad verbum sequitur, in hunc modum.

La Premiere Assertion.

Chacun tyran doit & peut estre loüablement & par merite occis, de quelconque son Vassal, & sujet, ou par quelconque maniere, mêmement par agnettes, & par flatteries, ou adulations, non obstant quelconque jurement, ou Confederation faites avec luy, sans attendre la Sentence, ou Mandement du Juge quelconque.

Cette Assertion ainsi mise generally pour maxime, & selon l'acception de ce mot tyran, est erreur en nostre Foy, & en doctrine de bonnes mœurs, & est contre ce Commandement de Dieu, Non occides, Exod. xx. 13. Glossa. *Autoritate propria, tu n'occiras point de ton auborité, & Matth. xxvi. 52. Omnes qui gladium acceperunt, & Glossa, propria autoritate, gladio peribunt.*
Item. Cette Assertion tourne à la subversion de toute chose publique & d'un chacun Roy, ou Prince.

Item. Donne voye & licence à plusieurs autres tres maux, comme à fraudes, & à violations de foy, & de serment, à trahisons, à mensonges, & deceptions, & generally à toute inobediance des sujets à son Seigneur, & à toute desloyauté & defiance des uns aux autres, & consequemment à perdurable damnation.

Item. Celuy qui afferme obstinément telle erreur & les autres qui s'en ensuivent, est heretique, & comme Heretique doit estre puni, mêmement après la mort. *Notetur, in Decretis. xxiii. quest. quinta.*

L'autre Assertion.

Michel, sans Commandement quelconque, ne de Dieu, ny d'autre, mais étant seulement men d'amour naturel, occit Lucifer de mort perdurable, & pour ce il a des richesses espirituelles, autant comme il en peut recevoir.

Cette Assertion contient plusieurs erreurs en la Foy, car Saint Michel n'occit pas Lucifer de mort perdurable, mais Lucifer occit foy même par peché, & Dieu l'occit par la mort de la peine perdurable.

Item. Saint Michel a Commandement de Dieu, à debuter Lucifer hors de Paradis: quia omnis potestas est à Deo, & hoc sciebat Michael, quia erat constitutus à Deo Princeps, quem honorem non sibi assumpsit. Nota, quomodo Michael non est ausus inferre Judicium blasphemia, sed dixit: *imperet tibi Dominus.* Vide in Epistola Judae. 9.

Item. Dieu luy eut pû bailler des richesses espirituelles, & il en eut pû plus recevoir, & ausy il ne deservi mie telles richesses par amour naturel.

L'autre Assertion.

Phineès occit Zambri, sans quelconque Mandement de Dieu, & Zambri ne fut point idolâtre.

Cette Assertion est contre le texte de la Bible, où est cette Histoire, selon l'entendement des glosses, & des Saints Docteurs, & de raison. Nombres Num. xxv. *Dixit Moyses ad Judices Israël, occidat unusquisque proximos suos, qui initiati sunt Beelphegor.* Et ecce unus 2. Glossa Josephi dicit quod Zambri Princeps in Tribus Simeon duxerat filiam ejusdem Principis Medianitarum, nomine Chozbi, & uxore jubente, in quadam solemnitate

„tate non immolavit Domino cum aliis Christi Du-
 „cibus; quomobrem cum Moyſes Eccleſiam con-
 „gregaſſet, & cum culparet coram omnibus, con-
 „feſſus eſt alienigenam duxiſſe, & idola coluiſſe,
 „& Legibus Moyſi non eſſe obnoxium, & descen-
 „dens coram omni turba, quæ ſtabat ante fores
 „tabernaculi, intravit tabernaculum uxoris, &
 „ſequens eum Phinees invenit eos coeuntes, &
 „confodit eos, &c. Et Num. xxv. *Suspende eos.*
 „Gloſſa de Lira: *Dicunt Expoſitores noſtri, quod*
 „*puniſio prima facta eſt de Principibus, per ſuſpen-*
 „*ſionem, quia aliqui erant culpabiles in transgreſ-*
 „*ſione, idolatrando; & alii, ſubditos negligere re-*
 „*primendo.* Et gloſſa Ra. Sa. *Ut poena ſit publica,*
 „*ſicut pertinet ad terrorem aliorum.*

L'autre Affertion.

Moyſe, ſans Mandement quelconque, ou autorité, occit
 l'Egyptien.

Cette Affertion eſt contre le texte de la Bible.
 Aſſ. VI. 25. ſelon l'entendement des gloſes, & des
 Saints Docteurs, & de raiſon. Textus. *Exiſtima-*
bat autem intelligere fratres, quoniam Deus per ma-
num ipſius daret ſalutem Iſraël. Sequitur. *Quis con-*
ſtituit te Judicem. Gloſſa: *Solus Deus.* *Quia non eſt*
potestas, niſi à Deo. Rom. xiii. Et Eccli. x. 5. *In ma-*
nu Dei potestas hominis. In gloſſa de Lira ponitur
 expreſſus. „Quoniam Deus per manum ipſius
 „daret ſalutem illis. Jam enim Dominus inſpirave-
 „rat Moyſi, quod liberaturus erat populum, per
 „ipſum, de ſervitute Ægypti, & ſic jam erat con-
 „ſtitutus à Deo tutor & deſſenſor populi: prop-
 „ter quod non peccavit vindictam illam facien-
 „do. 2. c. 1.

L'autre Affertion.

Judith ne pecha point en flattant Holopherne, ne
 Jehu, en mentant qu'il vouloit honorer Baal.

„Cette Affertion eſt favorable à l'erreur de
 „ceux qui ont dit, qu'en aucun cas on peut loiſi-
 „blement mentir, contre leſquel écrit Saint Au-
 „guſtin à Saint Hierôme, *Si, inquit, admiſſa*
ſuerint vel officioſa mendacia, tota Scriptura divina va-
cillabit auctoritas.

L'autre Affertion.

Joab occit Abner, depuis la mort d'Abſalon 2. c.

„Cette Affertion eſt contre le texte expreſs de la
 „ſainte Eſcriture. 2. Reg. Cap. iii. où l'on recite que
 „long temps avant la mort d'Abſalon, Joab occit
 „Abner.

L'Autre Affertion.

Toutefois que aucun fait aucune choſe qui eſt meil-
 lieure, jacoit ce qu'il ait juré la non faire, ce n'eſt
 mie parjurement, mais à eſt parjurement contraire.

„Cette Affertion ainſi generaillement miſe, eſt
 „fauſſe, & ne profite rien à ceux qui jurent ſciem-
 „ment fauſſes Alliances; car c'eſt fraude & de-
 „ception, & parjurement clair, & dire que ceci
 „faire eſt choſe licite, eſt erreur en la Foy.

Qua quidem relatione, ſicut proſertur, peracta,
 & auditis nonnullis ſupplicationibus, tunc in ipſa
 Congregatione, verbo tenus factis, omnibusque &
 ſingulis præmiſſis, & aliis Articulis & negotiis ab eis
 dependentibus, in omnium & ſingulorum Doctorum
 & Magiſtrorum tunc in prædicta Congregatione
 examinum, juxta laudabilem conſuetudinem ejus-
 dem Uniſverſitatis, deliberationibus poſitis; quæli-
 bet Facultas ad loca, ubi de arduiſſimis cauſis &
 negotiis deliberandis hætenus congregari conſuevit,
 abiit, & reſceſſit; facientes ſinguli in eiſdem litteris
 ſeſſionem ſolitam. Poſt quarum quidem Facultatum
 maturam diuturnam deliberationem, venerabilis Fa-

cultas Theologiæ, per organum venerabilis & cir-
 cumſpecti viri Magiſtri Radulphi de Porta delibera-
 vit, quod approbat omnia quæ per dictum Domi-
 num Cancellarium, in ſua Propositione recitata ex-
 titerant, ea quæ erant vera, ſancta & Catholica,
 ex quo ipſa venerabilis Facultas ſe adjuugebat cum
 ſæpe dicto Domino Cancellario, reputans hujus-
 modi factum, tanquam factum proprium ipſius Fa-
 cultatis.

Itaque ſi contingeret, in futurum, ipſum Domi-
 num Cancellarium præmiſſorum occasione viâ facti,
 aut alio quovis modo moleſtari; ipſa Facultas ſupra
 dictum Dominum Cancellarium, & ſuam cauſam,
 ut propriam cauſam, in Judicio, & extra ſuſtinere,
 & illam contra eum, qui ipſum inquietare & mole-
 ſtare, ſupra tactæ Propositionis occasione concite-
 tur, proſequi decrevit. Et tunc eadem Mater no-
 ſtra, per organum dicti Domini Reſtoris, de & ſu-
 per Propositione & relatione dicti Domini Cancel-
 larii concluſit, quod regratiabatur ipſa Uniſverſitas
 Domino noſtro Regi, ceteris que Dominus de San-
 guine, de grata audientia eidem Uniſverſitati data &
 conceſſa. Regratiabatur inſuper Reverendo Patri
 Domino Cancellario proponenti, Domino Reſtori,
 ceteris que Deputatis, de laboribus per eos ſuſ-
 ceptis.

Ad Propositionem in ſe, eadem Mater noſtra ha-
 bebat & habuit dictum Dominum Cancellarium in
 dictis ſuis omnibus propoſitis coram Rege & Domi-
 nis gratum, & advocatum; remittendo effectum
 ejusmodi cedulæ papyreæ, ut contentor in ea-
 dem deciſionum, determinationum, ac examinum
 dictæ Facultatis Theologiæ, unâ cum requæſtis per
 dictum Dominum Cancellarium, occasione cedulæ
 papyreæ factis. De, & ſuper quibus præmiſſis omnibus
 & ſingulis, ſæpe factus Dominus Cancellarius petit
 ſibi fieri per me Notarium infra dictum, & dictæ
 Uniſverſitatis, publicum Instrumentum, unum, vel
 plura acta.

Hæc ubi ſupra: præſentibus venerandæ circum-
 ſpectionis ac magnæ ſcientiæ viris Dominis & Ma-
 giſtris Radulpho de Porta, prædicto Sacræ Theolo-
 giæ Profeſſore; Johanne Guerin, Decretorum Do-
 ctore; & Joanne Grayſtoto, in Medicina Magiſtro,
 prædictarum Facultatum Decanorum, locum tenen-
 tibus, cum aliorum Doctorum & Magiſtrorum utrius-
 que Facultatis multitudine copioſa, teſtibus ad præ-
 miſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Sic ſignatum. Ver-
 num. Quia ego Jacobus Yſambardi, Clericus publi-
 cus, Apoſtolica & Imperiali auctoritate Notarius, ac
 Almæ Uniſverſitatis Pariſienſis præfatæ Scriba, præ-
 miſſis omnibus ac ſingulis, dum ſic, ut ſupra ſcri-
 buntur fierent, & agerentur, unâ cum prænomi-
 natis teſtibus, præſens intus fui, & ea ſic fieri vidi,
 & audiui, ac in notam recepi. Ideo exinde con-
 ſecto præſenti publico Instrumento, alterius manu fi-
 deliter ſcripto, præmiſſa publicando, Signum meum
 appoſui conſuetum, hic me ſcribens, manu propria,
 requiſitus, in teſtimonium præmiſſorum, & rogatus.

Post modum ſequitur tenor tertii
 Instrumenti.

REPROBATIO

Aliorum Errorum Ab Uniſverſitate
 Pariſienſi.

IN NOMINE DOMINI. AMEN.

Per hoc præſens publicum Instrumentum, cum vi. Sept.
 ctis pateat evidenter, & ſit notum. Ex Anno 1413.
 ejusdem Domini, milleſimo quadringenteſimo
 de-

decimo tertio, more Gallicano. Indictione sexta. Mensis verò Septembris, die sexta. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, ac Domini nostri, Domini Joannis, divina providentia Papæ vigesimi tertis. Anno quarto. In Congregatione generali Almar Universitatis Studii Parisiensis, videlicet Doctorum, Magistrorum quatuor Facultatum Theologiæ, Decretorum, Medicinæ, & Artium, Regentium, & non Regentium, præfatam Universitatem constituentium, & in ipsorum personis repræsentantium; apud Ecclesiam, seu Monasterium beati Bernardi, seu in Capitulo ipsius Ecclesiæ, hora illius diei quasi septima, de manè, super cunctis Articulis: & specialiter ad audiendum relationem Propositionis, coram Domino Nostro Rege, & aliis Dominis, de Regali pro sapia, per magnæ circumspeditionis, & scientiæ virum, Magistrum Joannem de Gersono, sacre Theologiæ Professorem, & Ecclesiæ Parisiensis Cancellarium, nuperrimè factæ, videlicet quarta die hujus Mensis Septembris, Parisiis, in Palatio Regali, in curia bassa, subtus galerias: & per venerandum virum Magistrum Joannem de Monteleone, Universitatis præfatæ Rectorem, Articulis prædictis in deliberationem expositis, & positis. Qua relatione sic facta, paulò post, omnes Magistri & Doctores ibidem exeuntes se traxerunt ad sua loca consueta, ad deliberandum, tam de & super Articulis aliis, per ipsum Rectorem in deliberatione positis, quàm super relatione dicti Domini Cancellarii Parisiensis. Et post longam & maturam deliberationem habitam in venerabili natione Franciæ, ad partem se trahendi, deliberavit ipsa venerabilis Natio Franciæ præfata: & præfato Magistro Joanni de Gersono regratiabatur de onere suscepto, ac honore impenso Universitati, & hujusmodi Propositione per eum facta, quæque præfatum Magistrum Joannem de Gersono, in propositis per eum, & fideliter relatis, habebat gratum, ratum & recommendatum, & advocatum. Insuper præfata Natio jungebat se præfato Magistro Joanni de Gersono, & assumebat factum suum quod contingere posset, occasione præfatæ Propositionis, & quibuscunque, tanquam factum proprium, ipsumque in omnibus, & per omnia, hujusmodi occasione, tueri velle & defendere. De & super quibus omnibus & singulis, venerabilis Procurator ipsius Nationis Franciæ, de hujusmodi Conclusionem sibi fieri petiit publicum Instrumentum.

Acta fuerunt hæc Parisiis, in dicto loco sancti Bernardi. Sub Anno, Indictione, Mense, die, Pontificatu prædictis: præsentibus venerabilibus & discretis viris, Magistris Nicolao de Goncercuria*, Joanne de Rouveroy, Joanne de Nancoulio, Jacobo Pulli, Guidone Carpentarii, Joanne Vegis, probis in Artibus Magistris, cum quibus † plurimis aliis Magistris ibidem existentibus. Sic signatum.

Et ego Joannes Testardi, Presbyter Rothomagensis Diocæsis, publicus Apostolica autoritate Notarius, quia præmissis omnibus, & singulis, dum, sicut supra, scriberentur, agerentur, & fierent, unà cum prænominatis testibus præsens fui, eaque sic fieri vidi, & audiui, ideo huic publico Instrumento manu mea scripto, signum meum solitum & consuetum apposui, in testimonium veritatis præmissorum, requisitus & rogatus.

Subsequenter verò, post lectionem dictorum trium Instrumentorum, fuit in præsentia omnium assistentium exhibitus & perlectus quidam caternus, seu codicillus, continens diversos Articulos, cum eorum reprobatione, seu qualificatione doctrinali, cujus tenor sequitur sub his verbis.

„ Universis præsentibus Articulos inspecturis. Veritatem corde credere, ad justitiam, & confessionem ore fieri, ad salutem.

Oportet, sicut dicit Apostolus, hæreses fieri, ut

* Aliter alibi scribitur. †. Forè quàm plurimis.

qui probati sunt, manifesti fiant, 1. Cor. xi. 19. Propterea jubet Apostolus Petrus paratos nos esse ad satisfactionem omni poscenti rationem de ea qua in nobis est Fide, 1. Pet. iii. 15. quoniam, dicente Canone, Error cui non resistitur, approbatur. Et per Ezechielem Dominus minatur speculatori tacenti, quia sanguinem innocentem de manu ejus requireret.

Protestatione igitur facta, de non volendi quærere dedecus, vel inhonorationem qualiumcumque personarum, nec rupturam cujuscunque boni Tractatus concordie; sed ad extirpationem vitiorum & errorum, & ad honorem Fidei, ad salutem animarum; videtur providendum contra errores, qui nostris temporibus insurgunt, aliqui verbis, aliqui scriptis, aliqui factis, vel operibus generantibus præsumptionem, quia ea perpetrare liceret.

Additur autem ad quemlibet Articulum reprobatio doctrinalis & brevis, sub correctione melius & latius determinare volentium.

Quod Prælati & Doctores deliberant omnino cessare à reprobatione errorum, publicè & scandalosè seminariorum, tam verbis, quàm scriptis, ne forè inter aliquos temporalis pax turbetur.

Error: juxta illud Gregorii; Utilius scandalum nasci permittitur, quàm veritas deferatur. Et valde perverse, & irreligiosè judicarent de uno Domino, vel Principe Catholico in Regno Franciæ; illi qui judicarent, eum pro publicatione Fidei turbari, & pacem rumpere, etiam juramento firmatam, & execrabilissima injuria imponeretur.

Quod Impedientes scienter & pertinaciter, ne publici errores in Fide & moribus reprobentur, non sunt fautores hæretica pravitas, & tanquam hæretici condemnandi.

Falsum, & contra Jus Canonicum.

Quod Prosequens zelo veritatis, & honoris Fidei, & salutis animarum, publicos errores alicujus benefactoris sui, judicandus est ex hoc ejus inimicus.

Error, & temeritas; imò judicandus est verus & fidus amicus, quia Qui converti fecerit peccatorem ab errore, &c. Imò faventes tali, in hoc, debent hostes crudelissimi reputari.

Quod Non est orandum pro salute animarum illorum qui sunt excommunicati, occasione Bullæ Urbani V. contra Compagnias; sed debent malefici quia damnantur cum diabolo & angelis ejus.

Hoc secundum est erroneum, & impium, & similiter primum, nisi intelligatur de correctionibus solemnibus, in Ecclesia.

Quod Tales non debent habere Confessionem, etiam in articulo mortis.

Hoc hæreticum est, peccant mortaliter qui hoc Sacramentum scienter impediunt.

Quod Tales non possunt absolvi, etiam in articulo mortis, nisi à solo Papa.

Hoc est hæreticum, nec hoc statuere Papa posset.

Quod Tales non possunt esse in statu salutis, nec salvari.

Istud est hæreticum & scandalosum, & impium; quia Domini sunt viatores.

Quod Talibus non esset dandus panis, etiam in articulo mortis.

Hoc est falsum, & contra illud Augustini; Si non pavisti, occidisti, &c. & hoc præsertim, si non aliunde, & hoc modo sint damnati ad mortem.

Quod Rex non posset facere gratiam talibus, cum debeant occidi, & exterminari; non debet, aut potest fieri pacis Tractatus cum eis.

Istud est falsum, & derogat Regiæ Majestati, & Christianæ pietati.

Quod Licet possunt affigi quicumque Libelli diffamatorii contra eos.

Istud est contra omne Jus, & contra omnem bonam

nam Politiam, & peccant graviter faventes, aut qui non impediunt, cum possent, & deberent.

Quod Illi omnes sunt excommunicati, qui volunt & optant talibus aliquod bonum.

Hoc est erroneum, quia excommunicatio non fertur pro sola voluntate.

Quod Omnes comprehenduntur sub pœnis Bullæ Urbani V. quantumcumque ignorantes prius tenorem ejus, & quantumcumque non moniti fuerunt, qui depraedantur Regnum, contra voluntatem Regis.

Ex hoc sequeretur quia Bulla Urbani V. comprehenderet quasi innumerabiles, qui sunt, & fuerunt post decem, aut sexdecim Annos; quia depraedati sunt Regnum contra voluntatem Regis, quia Rex non debet velle Regni sui depraedationem injustam, & ita involvuntur conscientiae multorum. Accedat ad hoc & notetur tenor Bullarum Urbani V. & Processus Domini Senonensis, contra ejusmodi excommunicationes.

Quod Universitas Parisiensis, per omnes Nationes, & Facultates, liberè deliberavit, priusquam Concilium Episcopi Parisiensis, in materia excommunicationum, occasione Bullæ prædictæ.

Et quod Omnes Litterati & Sapientes de Parisiis, consenserunt in eisdem ferendis.

Error in facto, & perperam impositus.

Quod Tales, de quibus supra, non debeant sepeliri, etiam in campis; sed à bestiis, & avibus lacerrari, & comedi.

Hoc est contra Christianam, imò naturalem pietatem.

Quod Ad pœnam capitalem talium possunt expressè tendere, tam publicè quam securè, Sacerdotes, & alii Ecclesiastici, sine periculo Irregularitatis.

Hoc est contra omne Jus Canonicum & Divinum.

Quod Isti merentur apud Deum, qui spoliant, imò qui occidunt eos quos reputant esse tales, de quibus Bulla Urbani V. loquitur, etiam si in rei veritate non sint tales.

Hoc est falsum, præsertim generaliter intellectum; quia non est procedendum ad tales pronunciationes præcipitanter, & ex levibus conjecturis.

Quod Omnes sunt & debent reputari fautores talium, & sustinere pœnas Canonicas & Civiles eis debitæ, qui unicuique fuerunt servitores eorum uno modo, vel alio; & etiam ubi non consueverunt, nec consenserunt in suis civitatibus, & similiter de suis parentibus & amicis.

Hoc est manifestè falsum, & iniquissimum, & ad homicidia & rapinas via lata.

Quod Pueri talium non sunt baptisandi.

Hoc est hæreticum & impium.

Quod Nullum juramentum factum talibus, dum capiuntur; vel cum tractatur cum eis, debet teneri, sed debent & possunt decipi per talia falsa juramenta, seu perjuriam.

Hoc est hæreticum, impium, & incivile.

Quod Talibus non debent Medici subvenire.

Hoc est impium, & incivile.

Item, providendum super sequentibus.

Quod Licet interficere Tyrannos, propria auctoritate, & Juris ordine non servato.

Hoc est erroneum, & ex parte Universitatis fuit facta Propositio contra hunc errorem, & probationes suas, & super hoc habetur cedula per Instrumentum publicum approbata. Et super hoc notetur Processus Domini Senonensis, super illa Decretali, Porro humani.

Quod Tyrannus subitanè & improvise, magis quam aliter, occidi debeat, & interfici.

Error impius, & contra rationem Decretalis. Porro humani.

Quod Confessus potest licitè generaliter dicere in publico quod non fecit quod fecit; aut quod non male fecit.

Error manifestus, & perniciosus, & poenitentiae debitæ.

Quod Confessio debet revelari, & quod potest homo cogi ad revelandum.

A Error in Fide.

Quod Licet se fingere Sacerdotem, ut sub titulo Confessionis, extorqueatur veritas ab aliquo.

Error.

Quod Licet servare honorem Domini sui, quomodoque, etiam in querela injusta.

Error manifestus, licet pro dolor! communis sit, præsertim apud Nobiles & Illustratos.

Quod Licet rapere bona subditorum Regis, per milites stipendiarios.

Quod Licet inducere Regem, ut tradat licentiam de sic spoliando.

Quod Faventes tali scientia non peccant, propter auctoritatem Principis.

Quod Non tenetur ad restitutionem.

Quod Licet sigillare tales concessiones.

Quod Unus Princeps potest, pro libito, spoliare subditos suos, nec potest aliquid facere, unde mereatur deponi.

Hæc & similia sunt erronea, & incivilia, sic generaliter intellecta, sicut aliàs ex parte Universitatis fuit Prædicatio facta & solemniter advocata.

Quod Licet pueros induere, ut gerant officium excommunicantium.

Quod Licet eos induere, ut gerant res inhonestas, loco pheretrorum, & Reliquiarum Sacrarum.

Utrumque est falsum, & incivile, & corruptivum puerorum.

Quod Licet inquirere à quocumque, sub juramenti terribilibus, quod dicat ubi sunt bona sua, vel aliena.

Quod Licet tales incarcerare, & torquere, nisi dicant ea qua petuntur.

Utrumque falsum, & incivile, & crudele.

Quod Licet memiri in tali casu, imò perjurare.

C Erroneum in Fide & moribus, licet possit, & in casu debeat celari veritas.

Quod Licet homines, licet Ecclesiasticos, tenere in Processibus coram reformatoribus laicis commissis extraordinariè, & facere carceres.

Falsum & incivile.

Quod Licet evocare homines Ecclesiasticos, etiam Doctores de Universitate, coram Commissariis profanis, in causa levi, & qua non tangit læsam Majestatem.

Falsum, & incivile, contra Cleri, & Universitatis libertatem.

Quod Licet ponere tailas, pro libito, ad succurrendum Regi contra adversarios veros & pratensores.

Falsum, & incivile.

Quod Licet captivare supposita, sicut fuit Magister Bernardus de Sorbona, ut revelent bona aliorum.

Falsum, & incivile.

Quod Licet, & expedit incutere vim deliberantibus in Consilio Regis, vel Universitatis, ut dicant qua petuntur.

Falsum, & incivile, & seditiosum.

Quod Rex, aut primogenitus suus, aut Regina, possunt violentari ut tradant servitores suos, etiam de genere suo, ad incarcerandum, aut interficiendum.

Falsum, & læsivum Regiæ Majestatis.

Quod Expedit Nobiles, super Nobilibus dominari.

Falsum, & incivile, & læsivum Regiæ Majestatis, & seditiosum, & contra Boëtii Sententiam: De

Com-

*Consolatione. Prosa 2. dicentis: Improbis flagitiosis-
que civibus urbium gubernacula relicta, pestem bonis,
ac perniciem inferent.*

*Quod Licet Pralatos & Doctores scientes, & abs-
que remedio permittentes veritatem Fidei & Doctri-
nam bonorum ladi publice, tam verbis quam scriptis,
ne temporalis pax turbetur.*

Error scandalosus, & impius, & contra illud
Christi: Matth. x. 34. *Non veni pacem mittere
in terram, sed gladium: & qui consentientes huic
errori dissimulaverunt, vel dissimulabunt, de gene-
ratis malis inde provenientibus, vel futuris, time-
re in conscientia sibi debent.*

*Quod Interfectio Ludovici Ducis Aurelianensis fuit
bene facta, pro bono Regis, & Regni Francia, per
suos interfectores.*

Hoc est hæresis, vel hæresim sapiens, judicando;
attentis circumstantiis omnibus, si non aliud allega-
tur, & probetur quod hætenus publice fuit allega-
tum, & probatum, sicut esset divina revelatio.

Sed Bullam super hoc nondum vidimus.

*Quod Rex & Domini de sanguine suo, non debent
curare de Justitia facienda, neque de reparatione la-
sionis Majestatis Regia, neque de reparatione honoris
sui, per falsissimas informationes execrabilius macula-
ti, in scandalum totius Nobilitatis, & præsertim Do-
mini Francia, & in rebellionem crudelissimam subditi-
orum ad superiores, & utrorumque ad invicem, & hoc
ne temporalis pax per illos qui injuste laeserunt, & dis-
famaverunt, conturbetur, vel ne diffumentur.*

Falsum est hoc, & incivile, neque comprehendit
in aliquo Article cedula concordatæ per Tra-
ctatum; sicut neque Fidei Christianæ læsio, neque
partis læsio, neque in corrigibilem impunitas, cum
Beneficium non feratur in invitum, vel impoeniten-
tem.

*Quod Licet * Pralatos & Doctores scientes, per-
mittentes aliquos Dominos Potentes in suis erroribus &
iniquitatibus publicis, quibus inficiunt & ladunt innu-
merabiles alios, in bonis animarum & corporum, &
hoc ne Domini tales offendantur.*

Hoc est crudele, & impium, tam pro lædenti-
bus, quam pro læsis, & pro dissimulantibus, juxta
illud Ezechiel allegatum: *Sinon.*

Sequuntur alii Articuli.

*Quod Sensus litteralis sacra Scriptura non est sem-
per verus.*

Hoc est erroneum, & scandalosum, sic absolute
dictum, & contra Scripturam sacram; quia ex solo
sensu litterali suum potest elici efficax Argumentum.

*Quod Aristoteles, & † Stoicus Thomas, & Alexan-
der de Hales, & alii Doctores determinaverunt, quod
licitum est occidere tyrannum, propria auctoritate.*

Hoc est falsum, & injuriosum Doctoribus.

Quod In nullo casu fides est servanda tyranno.

Hoc est falsum, & in civile.

*Quod Licuit interficere Ducem Aurelianensem, per
assasinos, quia non poterat bono modo fieri Justitia de eo,
per Superiorem suum.*

Error in facto, & in Jure.

*Quoniam intentio Ducis Aurelianensis, & postmo-
dum aliorum multorum de sanguine Regis, fuit ut de-
struerent Regem, cum sua Potestate, † & ad hanc in-
tentionem hæc interpretari facta omnia eis imposita.*

Hæc impositio est judicium temerarium, iniquum
& criminale, & contra illud dictum Christi rectè in-
tellectum: *Nolite judicare.* Matth. vii. 1. Contra
charitatem insuper, & honorem Regis & Regni.

● *Quod Auctoritate propria possit aliquis prosequi vin-
dictam injuriarum suarum, via facti & belli.*

* Videtur hic deesse occidere, † Fortè Sanctus, † Fortè posteritate.

Hoc est falsum & incivile, & tantò deterius,
quantò plura mala ex tali via facti proveniunt popu-
lis, civitatibus & Regnis: & ad reparationem, juxta
possibilitatem obligantur agentes, & consequentes.

*Quod Per artes magicas & ritus impios, per sorti-
legia, per carminationes, per invocationem demonum,
per quasdam immutationes, & talia maleficia nullus
unquam effectus, nisi ministerio demonum subsequitur.*

Iste Articulus reperitur scriptus & fuit condemna-
tio aliàs per Facultatem Theologiæ, sub hac forma:
Error. Nam talia quum permittit Deus contingere,
ut patuit in Magis Pharaonis, & alibi pluries; vel ad
probationem fidelium, sicut *Deuteronomii* x. ha-
betur; vel in quorundam hominum dignam flagella-
tionem; vel quia utentes, vel consulentes, propter
malam Fidem, aut alia peccata nefanda, dati sunt in
reprobum sensum, & demerentur sic illudi.

Hæc dicta sunt sine temeraria Assertionem, cum
protestatione de corrigendo, vel diminuendo, vel
addendo, si commodius & verius faciendum appareat,
vel monstretur.

SENTENTIÆ TRIGINTA DOCTORUM De Propositionibus Joannis Parvi.

C O N S E Q U E N T E R, post exhibitionem & xxx. No-
vemb.
lecturam præmissorum Instrumentorum & vemb.
codicilli, fuit etiam exhibitus, & productus
quidam alius quaternus, atque missus Facultati Theo-
logiæ, continens Propositionem quandam defuncti
Magistri Joannis Parvi, pro justificatione Ducis Bur-
gundiæ, de & super nece, seu morte defuncti Do-
mini Ludovici, Ducis Aurelianensis, Fratris Domini
nostri Regis Franciæ; cujus tenor inferius, de ver-
bo, ad verbum inseretur. Quibus sic exhibitis, &
productis, præfati Domini Officialis, & Vicarius
Inquisitorum, requisierunt Dominos & Magistros
astantes, quatenus de & super hujusmodi materia,
præfatis Dominis Episcopo & Inquisitori, & ipsis in
hac parte eorum loca tenentibus, salubre & bonum
Consilium dare vellent; & in materia, & negotio hu-
jusmodi ulterius, ad honorem, & exaltationem Fi-
dei securius providere, & procedere possent: qui qui-
dem Domini & Magistri, de, & super præmissis deli-
beraverunt, modo & forma quæ sequitur.

Et primò. Venerabilis & circumspexus vir, Ma-
gister Johannes de Gersono, Cancellarius Ecclesiæ
Parisiensis, Sacræ Theologiæ Professor, primitus
protestatur, quod non intendit injurari cuiquam, &
quod non loquitur in ista materia, ex incitatione ali-
cujus Domini, vel Principis; sed solum ad extirpa-
tionem errorum. Et dicit quod se refert Instrumento
Universitatis, & est opinionis quod moneantur om-
nes qui habent consimiles caternos ipsius Propositio-
nis Magistri Joannis Parvi, sub poenis excommuni-
cationis, ut eos afferant, & regratiantur Deo, &
Domino nostro Regi, qui ipsos monet & exquirat,
ut procedant ad extirpationem errorum & hæresium
in Regno suo, & quod de hoc dat eis libertatem &
facultatem loquendi. Et de traditis per eum in isto
Concilio, petit Instrumentum, præsentibus Domi-
nis & Magistris infra scriptis.

Secundò. Venerabilis & circumspexus vir, Magi-
ster Johannes Dachery, Magister in Theologia, re-
gratiatur, & protestatur, ut supra Dominus Cancel-
larius, & dicit quod non vult tendere ad rupturam
pacis, quoquo modo, & credit quod si Facultas
Theologiæ providisset circa errores nominatos in
Instrumento, mala quæ venerunt in ipso Regno,
non evenissent; quoniam ad Propositionem Magi-
stri Joannis Parvi, vidit ipsam aliàs, in qua sunt multi

errores

errores, & continentur. Quo verò ad Propositionem factam per Dominum Cancellarium, de qua in Instrumento fit mentio; habet ipsam, ut aliàs, ratam & advocatam, prout & habuit Facultas Theologiæ. Quantum ad errores in Instrumento contentos; vellet plenius deliberare, & ipsos videre, antequam condemnentur sententialiter. Quantum ad monitionem; placet sibi quòd fiat monitio restituendi consimiles caternos Propositionis Magistri Joannis Parvi: & nunc sunt duo Anni quòd aliqui de Facultate Theologiæ requirebant Congregationem super dicta Propositione dicti Magistri Joannis Parvi fieri; & aliqui requirebant quòd non, dicentes quòd non expediebat, & sic discussio ipsius remansit in suspensio.

Tertiò. Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Theobaldus Picardi, Ordinis Carmelitarum, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra ceteris; & stat in deliberatis aliàs per Universitatem. Quantum ad quaternos dicti Magistri Joannis Parvi, dicit quòd est facienda monitio de ipsos habendo, & protestatur quòd non vult facere partem contra aliquem, occasione ipsorum. Et ad idem Dominus Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis fuit in continenti protestatus; & apparet sibi quòd in dictis caternis sunt plura malè sonantia, vult stare & laborare ad extirpationem ipsorum, & benè credit is quòd non erit pax stabilis in hoc Regno, donec isti errores extirpentur.

Quartò. Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Mathæus Roder, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & in super dicit quòd non vult facere aliquid ad offensionem alicujus, nec ad disruptionem pacis; imò contrarium protestatur, quòd ad errores de quibus in Instrumento. Quantum est de se, ipse judicat hujusmodi errores falsos, posito etiam quòd Universitas non reputasset eos erroneos, & pro posse vult tendere ad extirpationem ipsorum. Circa Propositionem dicti Magistri Joannis Parvi, est opinionis quòd fiat monitio ad habendum consimiles caternos, ut possint plenius videri & excommunicari*: & credit quòd extirpare hujusmodi errores, est procurare pacem inter nos & Deum, & demum in Politia. Et ad hoc est laborandum constanter: quia nonnisi tempore pacis, colitur actor† pacis; & dicit quòd Domini Officialis, & Inquisitor, habent istam materiam diligentissimè visitare, & laborare ad extirpationem istorum errorum. De contentis in primo caterno, dicit quòd sunt aliqui jam reprobati in Sermonibus, & sunt confutandi hujusmodi errores.

Quintò. Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joannes Generis, Magister in Theologia, Prior de Chaumont, conformiter regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat in conclusione, & deliberatis aliàs per Facultatem Theologiæ, quantum ad errores contentos in Instrumento, & dicit quòd sunt falsi, & mali & malè sonantes. Quantum ad alios errores contentos in caternis, dicit quòd sunt extirpandi, & extirpatio eorum erit procurare pacem in isto Regno; & ideo expedit ad hoc laborare: vult quòd fiant monitiones recuperandi consimiles caternos dictæ Propositionis Magistri Joannis Parvi, & quòd de hoc etiam requiratur Dominus Senonensis, ut possint extirpari per Prædicationem. Et expedit hoc mandare per totum Regnum; & sic credit quòd erit bona pax, & firma.

Sextò. Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joannes de Dulci-Menillo, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra, & stat in deliberatione Facultatis Theologiæ. Quantum ad factum, in se, dubitat ne iste Processus impediatur pacem, & det occasionem frangendi pacem: sunt aliqui, ut dicit, qui volunt quòd visitetur Propositio Magistri Joannis Parvi, ne possint poni alii errores, & benè, & dicit

Tom. V. Pars. II.

* Fortè melius examinari. † Fortè Autor.

quòd dicta Propositio primuùs visitetur, antequam fiant monitiones recuperandi consimiles caternos. Quantum ad Articulos & errores, de quibus in parvo caterno; sunt aliqui satis clari. Et ideo apparet sibi quòd Universitas adhuc esset congreganda, & habendus bonus modus in condemnatione ipsorum.

Septimò. Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Guillelmus Pulchri nepotis, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & stat in Propositionibus aliorum. Quantum ad factum, in se, visa Littera Regia, apparet sibi quòd circa illam est providendum; & dicit quòd laborandum est circa istos errores, ut servetur pax, & serventur honor & veritas Fidei: & dicit quòd sunt aliquæ veritates Fidei quæ statim sunt publicandæ, & contrariæ earum condemnationæ, & advertendum est. Circa condemnationem, dicit quòd apparet sibi quòd Dominus Parisiensis haberet convocare Prælatos qui sunt Parisiis, & requirere Facultatem Theologiæ quid agendum & faciendum super hoc, & habere ad hoc deputatos, & quòd Judices & Concilium Fidei debent adire Regem & Consilium suum, ad notificandum sibi præmissa, qualiter ita volunt procedere. Quantum ad errores contentos in Instrumento, stat in deliberatione Facultatis & Universitatis; & ad præmissa, Facultas Theologiæ laborabit vehementer, & dabit deputatos, & istud esset notificandum glorioso Domino Duci Burgundiæ.

Octavò. Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Hericus de Villa nova, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra. Quantum ad Instrumentum & contenta in eodem, stat in deliberatione facta per Facultatem Theologiæ; dicit quòd laborandum est ad extirpationem errorum prædictorum, & per hoc procurabitur pax: verum est quòd tunc est opinionis quòd omnes Prælati & notabiles Doctorum Parisiensium convocentur, ac Facultas Theologiæ.

Item, est opinionis quòd fiat monitio ad habendum consimiles caternos Propositionis Magistri Joannis Parvi: & ad hoc est laborandum, ad extirpandum errores istos.

Nonò. Venerabilis & circumspèctus vir, frater Henricus Pistoris, Prior Claustralis Monasterii sancti Victoris, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra. Quantum ad factum in se, prout continet Instrumentum; Dominus Cancellarius fuit advocatus in sua Propositione per Universitatem; & apparet sibi quòd, procedendo ulterius, fient* debitum suum, & aliàs, circa hoc, aliæ Facultates se retulerunt ad Facultatem Theologiæ: & dicit quòd errores hujusmodi sunt condemnandi, & Propositiones contentæ in parvo caterno, & ad hoc est laborandum & procedendum. Et quòd iterum est aperiendum in Facultate Theologiæ, & habita conclusione, eam dicere in Universitate, & eâ captâ, requirere Dominum Episcopum, & Inquisitorem, ad procedendum ad condemnationem, & apparet sibi quòd expedit quòd ita Dominus noster Rex scriberet aliis Prælati, sicut fecit Domino Episcopo Parisiensi. Et sic sedarentur & informarentur quamplures de veritate Fidei, & bona intentione, & dicit quòd monitio est facienda ante omnia.

Decimò. Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Franciscus de Ecclesiis, Regens Bernardistorum, Ordinis Cisterciensis, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & stat in deliberatis aliàs per Facultatem, & Universitatem; & dicit quòd est procedendum ad condemnationem hujusmodi errorum, juxta Litteras Regias, & est procedendum ad extirpandum istas Propositiones. Et dicit quòd facienda est monitio, ad recuperandum similes caternos; & ipsis recuperatis, ad extirpationem eorum: & est opinionis quòd ita mandetur aliis Prælati.

E

Unde-

* Locus corruptus.

Undecimò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Batitoti, Ordinis Prædicatorum, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra. Quantum ad materiam in se, dicit quòd procedendum est ad extirpationem errorum contentorum in caterno. De modo procedendi, se refert ad Juristas. Quantum ad Instrumentum, se refert ad deliberata Universitatis, & Facultatis Theologiæ. De Propositione Magistri Joannis Parvi, ipsam non vidit, & ideò adhuc est visitanda.

Duodecimò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Benedictus Janciam, de Collegio sancti Dionysii, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & est opinionis quòd Dominus noster Rex scribat omnibus Prælati hujus Regni consimiles Litteras, ad tollendum omnem suspensionem &c. Quantum ad Instrumentum, stat in deliberatis aliàs per Universitatem; quia præsens fuit in deliberatione hujusmodi. Quantum ad Propositionem dicti Magistri Joannis Parvi, vellet quòd fieret informatio unde processit, & à quo, ad finem, ne, ad futurum, esset dubium de hujusmodi Propositione. Stat etiam in opinione Magistri Guillelmi Pulchrinopotis, quòd hæc notificetur Domino nostro Regi, & Parlamento. De erroribus, seu de Propositionibus inde sonantibus, est opinionis quòd extirpentur errores, & perimantur culpabiles.

Decimo tertio. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Girardus Macheti, Canonicus Ecclesiæ Parisiensis, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quòd, *Dum habemus tempus, operemur bonum* Galat. vi. 10. Dicit etiam quòd nihil faciemus ad perturbationem pacis, & quòd extirpare hujusmodi errores, est generare pacem, & quòd si ab initio obviatum fuisset hujusmodi erroribus, non habuissimus guerras quas habuimus. Adhæret Instrumento Universitatis nuper lecto. Quantum ad factum, in se, dicit quòd hoc est faciendum, & tractandum publicè in Universitate, & dubitat ne tempus labatur. Et est opinionis quòd quartus Articulus, videlicet caternus Propositionis Magistri Joannis Parvi visitetur, & communicetur, & quòd infra octo dies indè vocentur Prælati: & requirit Procuratorem Regni Magistrum Joannem de Vallieres, ibidem tunc astantem, ut circa hoc instet, juxta Litteras supra scriptas.

Decimo quarto. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Radulphus de Porta, Magister venerabilis Collegii Navarrae Parisiensis, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra. Quantum ad contenta in Instrumento Universitatis, stat cum aliis, videlicet quòd sunt errores condemnandi judicialiter; & dixit quòd Universitas amplius non esset convocanda, ad videndum an sint errores, vel non. Quantum ad caternum Magistri Joannis Parvi, dicit quòd de octo Assertionibus contentis in Instrumento Universitatis: prima, est extracta de dicta Propositione, & est opinionis quòd de modo judiciali habeatur Concilium, & quòd non est locus dissimulationi. Et si omnes fuissimus Judices constantes ab initio, mala quæ processerunt, non evenissent; nec cessabunt evenire, donec fiat reparatio. De monitione, se refert ad discretionem Judicum. Et de codice dicti Magistri Joannis Parvi, si sint plures, vel non, non curat; sed sufficit quòd habeantur plures caterni.

Decimo quinto. Magister Joannes Granoram, Ordinis Fratrum Prædicatorum, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra: & quantum ad Instrumentum Universitatis, stat cum Instrumento, & dicit quòd contra tenentes contrarium pertinaciter, esset procedendum; & miratur qualiter an Magister in Theologia fuit ausus Assertiones in ipso Instrumento contentas asserere. Et dicit quòd est facienda collatio de Instrumento ad caternum. Et credit quòd

* istæ Assertiones, & errores proponuntur coram Domino Duce Burgundiæ abhorret. Et hortatur quòd fiat diligentia ad recuperandum consimiles caternos, & credit quòd esset bonum, his habitis, notificare Domino Duci Burgundiæ. Et non solum circa ista est laborandum, imò circa alios errores. Quantum ad modum procedendi, dicit quòd non propter favores & odia, est dimittendus Processus; sed bono modo est procedendum. Et adhæret Instrumento prædicto Universitatis.

A Decimo sexto. Magister Guillelmus Cholet, Ordinis Fratrum Carmelitarum, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat cum contentis in Instrumento Universitatis: & dicit quòd illa quæ sunt ibidem, malè sonant, & quòd non est amplius quærendum an malè sonent. Quantum ad Processum, dicit quòd ad hæc est diligenter vacandum, quemadmodum Rex desiderat: dicit etiam quòd quilibet Christianus hoc deberet facere. De modo verò procedendi, dicit quòd hujusmodi errores sunt seminati per Regnum Franciæ; & ideò habita determinatione dicti Instrumenti, & deliberatione contentorum in Propositione dicti Magistri Joannis Parvi, videtur sibi quòd Rex esset requirendus, qualiter per totum Regnum istud divulgaret; & mandaret extirpare tales errores: & dabat exemplum de Libro Regum, qualiter modicum videbant quia populus in excelsis adorabat idola. Quantum ad Propositionem Magistri Joannis Parvi, dicit quòd laborandum est ad perquisitionem caternorum hujusmodi Propositionis; & credit quòd in Thesauris Regis deberent reperiri, & est facienda monitio de habendo hujusmodi caternos: & postquam omnia erunt conclusa, & Assertiones hujusmodi erroneæ condemnatæ, tunc essent commutandæ, & mittendæ per Regnum.

Decimo septimò. Magister Joannes Michaelis, Ordinis Fratrum Prædicatorum, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra: stat in deliberatione Facultatis Theologiæ, & Universitatis. Quantum ad Assertiones contentas in Instrumento, est opinionis quòd condemnentur judicialiter; & ipsis condemnatis, notificetur Regi, & aliis Prælati Parisiensibus, & Dominis de Parlamento, quòd publicentur per villam Parisiensem & Regnum; & si possit sciri veritas de Autore Propositionis contentæ in caterno, quòd condemnentur cum Authore: & si non possit sciri veritas, quòd condemnentur Assertiones ipsæ.

C Decimo octavo. Magister Petrus de Versailles, Ordinis sancti Benedicti, de Collegio sancti Dionysii Parisiensis, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quòd summè laborandum est ad extirpandum hujusmodi errores, & quòd non habebimus cum Deo nec inter nos pacem. De modo Processus, se refert ad Judices, & adhæret Instrumento lecto. Et stat in deliberatione Universitatis.

Decimo nonò. Magister de Goncuria, Licentiat in Decretis, regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat in deliberatis aliàs per Universitatem: & est opinionis quòd copia Instrumenti mitteretur aliis Studiis, ad finem, ut possent deliberare, & nobiscum convenire. Et apparet sibi quòd Universitas non est amplius super hoc convocanda, & quòd est celeriter laborandum; & per hoc roborabitur pax inchoata: & impingit Domino Cancellario, quòd nimis tardavit.

Vigesimò. Magister Petrus Parvy, Baccalarius in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut alii; & dicit sicut Magister de Versailles.

Vigesimo primò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus Galteri, Magister in Artibus, Procurator Nationis Franciæ, regratiatur, & protestatur, ut supra; deliberat sicut Magister Girardus Macheti.

Vigesimo secundò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillus Bloc, Magister in Artibus, & Baccalarius Formatus in Theologia, regratiatur, & protestatur;

* Fortè. Ista Assertiones & errores propositos,

statutur & dicit quòd celeriter est laborandum in ista materia, & quòd Rex debet scribere aliis Prælati, & habita conclusione, mittenda erit ad Papam, ad finem confirmationis.

Vigesimo tertio. Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Henricus Goibean, Magister in Artibus, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd stat in deliberatis aliàs per Universitatem.

Vigesimo quarto. Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joannes de Londa, Bacchalaris in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd dilatio reparationis istorum errorum, erit perpetuare istos errores; & est cum Magistro Guillelmo Bloquo ad Papam.

Vigesimo quarto. Venerabilis & Circumspèctus vir, Magister Joannes Samerii, Magister in Artibus, Bacchalaris Formatus in Theologia, stat in deliberatione Magistri Guillelmi Pulchrinepotis, & protestatur, & regratiatur, ut supra.

Vigesimo sexto. Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Paulus Natalis, Magister in Artibus, Bacchalaris Formatus in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat in deliberatis per Universitatem, juxta tenorem Instrumenti lecti, & est procedendum celeriter circa istam materiam, & bono modo, & protestatur cum aliis.

Vigesimo septimo. Venerabilis & circumspèctus vir, Frater Joannes de Meleons, Bacchalaris in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra, dicit quòd adhæret Instrumento; dicit etiam quòd non est tacenda ista veritas, nec silendum in ista materia.

Vigesimo octavo. Et circumspèctus vir, Magister Joannes Arnac, Magister in Artibus, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd plures sunt errores, & quòd amplius ista materia non est ponenda in Universitate, quia constat de mente Universitatis per Instrumentum, & de erroribus condemnatis per Universitatem, & videndum an contineantur in Propositione dicti Magistri Joannis Parvi; & non poterit fieri, nisi habendo originale Propositionem, quæ reperietur in Thesauro Regis, ut credit.

Vigesimo nono. Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Guillelmus Tranchevant, Bacchalaris in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & stat in deliberatione cum aliis.

Trigesimo. Venerabilis & discretus vir, Magister Joannes de Templis, dicit, & adhæret in Instrumento & reprobationibus Assertionum contentarum in eo, & dicit quòd non est retardandum à Processu, propter metum alicujus perturbationis.

Sequitur tenor Conclusionis tunc acceptæ.

Quibus opinionibus præmissis auditis & habitis, præfati Domini Officialis, & Vicarius dicti Domini Inquisitoris, per organum dicti Domini Officialis, regratiati fuerunt, ex parte Dominorum suorum, Dominorum Episcopi, & Inquisitoris, præfatis Magistris & Dominis qui deliberaverunt in hoc Concilio, de eorum salubri consilio & bono advisamento, quod principaliter in duobus punctis stabat, secundum opinionem omnium, saltem majorum & saniorum partis; primum videlicet quòd Assertionem de quibus in instrumento Universitatis, & aliis Instrumentis superius exhibitis facta est mentio, fuerunt & sunt rationabiliter reprobata, secundum quod expediens fuit & est, materiam istam non solum doctrinaliter, sed etiam judicialiter pertractare, & ad effectum ducere, & quòd hanc deliberationem referrent dictis Dominis Episcopo & Inquisitori, ut ulterius valeant in

Tomi. V. Pars. II.

hujusmodi negotio procedere, secundum quod eisdem videbitur rationabiliter esse faciendum. Acta fuerunt hæc Anno, die, loco & præsentibus quibus supra.

ACTIO SECUNDA.

SENTENTIÆ

LXIV. MAGISTRORUM,

Circa Damnationem Propositionum Joannis Parvi.

DEinde adjuvante *die quarta Mensis Decembris. Anno supra dicto millesimo quadringentesimo decimo tertio. Indictione & Pontificatu quibus supra: ad quem siquidem diem Reverendus in Christo Pater Dominus Gerardus, permissione divina Parisiensis Episcopus, & frater Joannes Poleti, sacre Theologiæ Professor, Ordinis Fratrum Prædicatorum, Inquisitor hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, autoritate Apostolica deputatus, Judices complectentes in hac parte habita prius super ipsius relatione à dictis Dominis Officiali & Vicario Inquisitoris, de actis & gestis supra scriptis & declaratis, fecerant convocari plures Dominos & Magistros infra dictos, pro maturiori & saniori consilio habendo, de, & super aliàs deliberatis, videlicet die trigesimâ Mensis Novembris proximè præteriti, de quibus superius facta est mentio coram præfatis Dominis Episcopis & Inquisitore, personaliter existentibus, adjunctis secum præfatis Officiali, & Vicario suis: convenientibus etiam & congregatis, ibidem, pluribus Dominis & Magistris, quorum memoria latius inferius describetur; necnon & pluribus aliis Dominis, & Magistris, in magno numero. Prænominatus frater Petrus Flore, Vicarius dicti Domini Inquisitoris, ex Ordinatione & Mandato dictorum Dominorum Episcopi & Inquisitoris, exposuit causas convocationis hujusmodi, recitando in effectu, supra dicta acta & gesta, in prædicta die trigesima Novembris: ac exhibendo, producendo & legendo Litteras Regias, ac Instrumenta superius descriptas ac descripta; necnon & codicillum continentem diversos Articulos, cum eorum reprobatione, seu qualificatione doctrinali, supra descriptum dicens, petens & requirens, ex parte ipsorum Dominorum Episcopi & Inquisitoris, Judicium in hac parte; pro ut etiam ipsi Domini Judices requisierunt, si ex præmissis sic gestis & habitis, ipsi poterant & debebant procedere juridicè ad condemnationem judicalem præmissarum Assertionum contentarum in Instrumento Universitatis, super quibus Domini & Magistri aliàs, ut præfertur, deliberaverunt, & si prædictæ Assertiones erant rationabiliter reprobata & exinde condemnanda: & si sic, de modo procedendi ad earum condemnationem: & ut ulterius vellent ipsi Domini & Magistri convocati, & præsentis, dare salubre consilium ipsis Dominis Episcopo & Inquisitori, in hac materia, ad exaltationem Fidei nostræ Catholicæ, extirpationem errorum; cessantibus omnibus favoribus & odiis quibuscunque. Quibus sic expositis, & in deliberatione positis; præfati Domini & Magistri, super præmissis deliberaverunt, modo & forma quæ sequitur, Et primò.

Reverendissimus in Christo Pater, Dominus Senonensis Archiepiscopus, regratiatur, & protestatur, satis conformiter ad Protestationes factas in prima Sessione, per illos qui tunc deliberaverunt; & obtulit se adimplendum omnia, etiam usque ad mortem inclusivè,

E 2

quæ

• Fortè adveniente.

1413.
vi. Decembris.

quæ præfens Concilium deliberavit, ad honorem Dei, & Fidei exaltationem, & hoc tam in Provincia sua, quam alibi.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joannes de Gersono, Magister in Theologia, Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, stat in deliberatis aliis in prima Sessione, & dicit quòd procedendum est ad condemnationem dictarum Assertionum, & exhibuit unam cedula, cujus tenor talis est.

„ Per deliberationem maturam, & concordem,
„ multum solemniter, & palam, & liberè habitam,
„ per septemdecim Magistros in Theologia, & plu-
„ rimos alios, in diversis scientiis Graduatos: die
„ sexto, sancti Andree, de mane, Anno præfenti,
„ per Concilium Fidei multum solemniter con-
„ gregatum, in camera Officialatus: præsentibus
„ & præfidentibus Domino Officiali Parisiensi, &
„ Vicario Inquisitoris; ubi, nemine reclamante,
„ fuit deliberatum, & dictum, præsentibus duo-
„ bus Notariis, quòd Assertiones contentæ in In-
„ strumento tunc exhibito, fuerunt benè, & ca-
„ tholicè, & rationabiliter reprobatae. Est autem
„ forma Instrumenti talis. *In Nomini Domini, &c.*

Deliberatum est insuper quòd expedientissimum fuerat & est, processisse & procedere in materia prædicta, & debet fieri sollemnis regratiatio Regi, & suo Consilio, super zelo ad Fidem & sanam Doctrinam, sicut in Litteris suis exhortatoriis & Patentibus apparebat: nec ista facere, est turbare pacem, sed quærere & firmare in iustitia, & veritate, ut dicebant, & optabant hoc fuisse citius adimpletum, ad Fidei honorem, ad salutem nedum temporalem, sed multò magis spiritualem Christianorum.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Dominus Parvi, Magister in Theologia, Canonicus Parisiensis, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd non intendit retardare aliquam veritatem Fidei Catholicæ, per aliquam dilationem petendam; & dicit quòd nunquam fuit in aliquo loco ubi tractaretur ista materia, nec examinavit negotium Magistri Joannis Parvi: & idè quia negotium sibi videtur arduum, tam occasione Fidei, quam ratione circumstantiarum quæ tangunt mores, & alia, idè reputat materiam arduam, propter modum condemnationis hujusmodi Assertionum, & idè nollet esse causa retardationis alicujus veritatis, & dicit quòd de præfenti nesciret deliberare in hac materia.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joannes Breviscoxæ, Canonicus Parisiensis, Magister in Theologia, Elemosinarius Domini nostri Regis, protestatur ut præcedentes; & dicit quòd si Domino Episcopo videatur, vel habuerit consilium procedere ad condemnationem dictarum Assertionum, de quibus in Instrumento Universitatis superius lecto facta est mentio, non vult eam impedire: dicit tunc quòd non vidit, nec audivit Propositionem Magistri Joannis Parvi, ex qua ipsæ Assertiones dicuntur extractæ, nisi de prima Assertionem, cum qua non staret, propter circumstantias. De aliis Assertionibus non vidit, nec audivit, & dicit quòd in ista materia cum summa gravitate est procedendum, propter arduitatem materiæ, & de præfenti in speciali nesciret quid ultra deliberare, nisi quòd mittantur cedulae, & discutiantur plenius materiæ.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister sancti Mathurini Parisiensis, Magister in Theologia, adhæret Protestationibus per alios factis, & considerat hanc materiam benè arduam; & apparet sibi quòd Facultas Theologiæ, aliàs fuerat congregata in Sancto Mathurino, super ista materia, & ponderabat arduitatem materiæ: & stat conclusivè, quòd examinatur adhuc plenius materia.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Petrus

de Diarcio, Magister in Theologia; dicit quòd quantum ad Propositiones contentas in Instrumento Universitatis; quis eas proposuerit, nescit, & se refert ad illud quòd reperietur. Videtur tùm sibi, quòd prima Assertio est erronea, & nihilominus, præsuppositis deliberationibus, si quæ sint habitæ jam, virtute Instrumentorum, per quas possit procedi ad condemnationem ipsarum Assertionum, videtur sibi dubium, si de præfenti sit procedendum, propter Glossam de Lyra, super capitulo Mathæi, tertio decimo, dicentis: quòd *Hæretici sunt alii tolerandi, ubi non possint separari a Catholicis, & ubi esset periculum schismatis, vel propter damnum divisionis Reipublicæ.* Et apparet sibi quòd Assertionem hujusmodi sunt erroneæ, & sunt condemnandæ: sed in modo condemnandi dubitat, propter prædicta.

Reverendus in Christo Pater, & Dominus, Dominus Abbas de Verzellayo, Magister in Theologia; dicit quòd istam materiam non vidit, nec vidit Propositionem Magistri Joannis Parvi, ex qua dicitur dictas Assertionem esse extractas; nec scit si illas dixerit Magister Joannes Parvi, vel aliàs non constat sibi quòd hujusmodi Propositiones fuerunt publicatæ: idè videtur sibi quòd non sunt condemnandæ, & si aliqua fuerit habita deliberatio super hoc, adhuc non videtur sibi quòd de præfenti sint condemnandæ; imò dicit quòd materia adhuc maturius deberet tractari, & protestatur & regratiatur, ut alii Domini, & Magistri fecerunt in prima deliberatione habita in hac materia.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Radulphus Paris, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quòd hujusmodi Assertionem sunt destinandæ & mittendæ apud Magistros, antequam procedatur ad condemnationem ipsarum, & dicit quòd in alia deliberatione habita in hac materia, non fuit vocatus.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Guillelmus Beuille, Ordinis sancti Augustini, Magister in Theologia, protestatur ut supra, & dicit quòd hujusmodi Assertionem sunt destinandæ, & regratiatur, ut ceteri fecerunt; & dicit materiam sibi novam, & dicit quòd aliud est, quærere an Articuli sint erronei, & aliud quærere quis eos protulerit: & idè quòd Articuli non tangunt, non solum*, imò totam Ecclesiam: si videantur condemnandi, deberet condemnatio remitti ad Curiam Romanam, & tangit materiam de divisione Græcorum, propter Articulum Spiritus sancti; & idè apparet sibi quòd bonum est quòd illi qui aliàs non viderunt istas Propositiones, quòd habeant copiam & motiva condemnationis, & deliberationis; & nihilominus, si condemnandæ sunt, quòd mittatur Processus Domino nostro Papæ, qui poterit eos condemnare ubique, & non solum Parisiis: & idè cum mittetur sibi copia, libenter videbit materiam, & stabit in veritate Fidei.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Ursinus Tailenande, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quòd fuit præfens in Propositione Magistri Joannis Parvi, quæ displicuit sibi, & dicit quòd pluries fuit locutum in Facultate Theologiæ de Libello isto; sed non fuisset visum, quòd esset procedendum ad condemnationem istius Libelli, vel aliquorum in eo contentorum. Dicit etiam, quòd fuit in relatione Propositionis Domini Cancellarii, facta per eum coram Rege, & apparuit sibi tunc quòd benè dixerat verum, tùm non erat opinionis quòd fuissent condemnandæ Propositiones istæ pro tunc, sed advocavit ipsum actum, non habuit intellectum quòd Facultas Theologiæ ita approbaret istas reprobationes, & condemnaret Assertionem alias: & idè sibi videtur quòd est facienda inquisitio, an in Libello isto continentur hujusmodi Assertionem, vel non, & si sic, tunc materia erit discutien-
* Aliquid deest.

da, & debebunt Articuli mitti illis qui vocabuntur ad deliberandum.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Egidius de Asperomonte, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quod alias vidit Propositionem Magistri Joannis Parvi, & deliberat quo ad primam Assertionem contentam in Instrumento Universitatis, quod ipsa est contra Moralem Philosophiam & eam quoniam * est de se, condemnaret, & quod Dominus Parisiensis, & Inquisitor habent ipsam condemnare; & videtur sibi quod nullo modo est desistendum à condemnatione Propositionum contentarum in Instrumento, si per Concilium reperirentur condemnandæ.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Dacheri, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quod sibi apparet quod istæ Propositiones, seu Assertiones sunt condemnandæ in se, tanquam erroneæ; & dicit quod non est retardandum à condemnatione, propter hoc quod nescitur qui eas dixit, quia multi de Parisiis asserunt ipsas: ideo sunt condemnandæ, & non loquitur de alia persona condemnanda, sed solum considerat Propositiones in se, quæ sunt erroneæ, & propter hoc condemnandæ.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Mathiæ, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quod est novus in hac materia. Dicit tamen, quod dicere homicidium licitum, est hæreticum: & dicit quod prima Propositio est erronea, nec est desistendum à condemnatione ejusdem. Alias vero Propositiones vellet videre, & plenius deliberare super eisdem.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Germanus de Rongiac, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quod non studuit materiam, & est dubius in hac materia, respectu condemnationis: & ideo stat in deliberatione Magistri Ursini Taillemante, supra scripta.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Theobaldus Picardius, Carmelita, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut ceteri supra; & dicit quod pridie fuit in ultima deliberatione, & apparet sibi quod illæ reprobationes quas posuit Dominus Cancellarius contra Assertiones contentas in Instrumento Universitatis, sunt benè ordinatæ & positæ, & sunt hujusmodi Assertiones in Instrumento positæ, condemnandæ; & stat cum Domino Cancellario, & dicit tunc quod bonum esset prius communicare, ut singuli Magistri habeant ipsas videre finaliter & conclusivè; tunc dicit, videre suo, quod sunt de præsententi condemnandæ: de modo, se refert ad Dominos Parisienses & Inquisitores.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Siemeon de Courfi, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat in opinione quam dixit Magister Petrus de Dierreio, & cum Magistro Nicolao de Lyra, quo ad factum in se, juxta tenorem dictæ opinionis, quæ continet glossam prædicti Magistri Nicolai de Lyra, *Matthæo decimo tertio*.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Nicolaus Cavache, Canonicus Parisiensis, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quod propter arduam materiam, & propter tenuitatem sui intellectus, & eo quod alias materiam non vidit, de præsententi, in particulari nesciret deliberare; & ideo vellet habere Articulos in scriptis, ut melius posset deliberare, & avizare.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Mathæus Roder, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quod alias fuit vocatus super ista materia, ubi fuit præfens Dominus Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, & plures alii notabiles Magistri, & apparet sibi, quod concorditer, ex deliberatione

tunc habita, Assertiones erant judicandæ erroneæ, falsæ, & erant condemnandæ: & nunc etiam idem quaeritur, imò juxta exiguitatem suæ scientiæ, visitavit Propositiones & scripturas; & dicit quod sanctus Thomas dicit: quod *Qui sine auctoritate aliquem occidit, peccat, & malè facit*. Et hoc idem ponit Augustinus, tertio de *Crusate Dei*, & dicit quod *Non licet alicui privata persona occidere quemquam*.

A Dicit insuper quod hic solum quaeritur de istis Propositionibus, & non de persona, & vidit plures caternos, qui dicuntur esse defuncti Magistri Joannis Parvi; an sint ita nescit: & apparet sibi quod in illis prima Propositio Instrumenti continetur, & dicit quod attento quod isti caterni fuerunt divulgati ubique, sive illæ Propositiones fuerunt dictæ, vel non, & attento scandalo ex iis orto, & subversione morum, videtur sibi fore procedendum ad condemnationem ipsarum. Nec videt quod Sarracenus, aut Paganus debet sustinere istas Propositiones: ideo deliberat quod quia Magistri omnes non viderunt istas, quod mittantur Magistris, ut plenius deliberare valeant quo ad judicalem condemnationem hujusmodi Assertionem; & dicit, prout & alias dixit, quod si reperitur per deliberationem Magistrorum, quod istæ Propositiones sint condemnandæ, quod præfati Domini Episcopus & Inquisitor habent, & debent procedere ad condemnationem ipsarum Assertionum, etiam judicialiter: & videtur sibi quod hujusmodi judicialis condemnatio non redeunda sit in rupturam pacis, imò operabitur ad pacem & conservationem pacis. Et dicit quod multi sunt Articuli Parisiis condemnati absque hoc quia missi fuissent ad Curiam Romanam: & ideo procedendum est ad condemnationem ipsorum, in casu quo hoc reperietur, absque mora, & sine remissione ad Curiam Romanam, attendita copia Magistrorum Parisiis existentium.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus de Cancellia, Magister in Theologia, Canonicus Parisiensis, dicit quod fuit in conclusione de qua in Instrumento Universitatis fit mentio, & tunc sibi fuit visum quod Assertiones de quibus in ipso Instrumento fit mentio, erant erroneæ & falsæ, & benè reprobatae, & ex illis Assertionibus, maxime in prima, multi fuerunt & sunt scandalisati, & non videtur sibi quod propter honorem Fidei, & conservationem pacis, istæ Assertiones sunt condemnandæ; & regratiatur & protestatur, ut alii faciunt.

Venerabilis & circumspectus vir, frater Johannes Generis, Prior de Calvomonte, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quod attento facto notorio, quo ad primam, specialiter, procedendum est ad ipsius condemnationem, & de aliis Assertionibus, habeant Magistri copiam, & deliberaverunt.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Delzaer, Decretorum Doctor, Canonicus Parisiensis, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quod ex quo, atque quod prima Assertio est hæretica, & mala, atque falsa, in continenti debet condemnari, & non est dilatio quaerenda, quia hæretica, prava & damnabilis.

D Venerabilis & circumspectus vir, Magister Henricus de Beagella, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quod non fuit præfens ubi materia ista alias tractaretur, & ideo vellet habere in scriptis, antequam deliberet.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Thomas de Ponte, Præpositus Monasterii sancti Germani, de Parisiis, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur; & idem dicit cum præcedenti, cum Magistro Henrico de Brangella.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus Blancboul, Magister in Theologia, commemorans in Collegio Thesaurariorum, protestatur & regratiatur,

ut supra; & dicit quòd vellet habere Articulos in scriptis, & plenius deliberare, adjiciens quòd nomine Magistri Joannis Parvi, qui mansit in dicto Collegio Thesaurariorum, & contra voluntatem totius Collegii fecit dictam Propositionem, & nullus ipsorum de Collegio fuit præsens: & dicit quòd non est de levi procedendum ad condemnationem Assertionum; & ideò dicit quòd mittantur cedulæ.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Thomas de Cracovia, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & ad idem dicit, cum præcedenti Magistro Petro Blanchout.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Jourdanus Morini, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & est opinionis quòd Propositiones, seu Assertiones in Instrumento contentæ, maxime prima, sunt condemnandæ; & vult bene quòd Magistri habeant cedulas & Articulos: & dicit quòd ista materia non capit dilationem, quia factum in se est praticatum, & Propositio in se, videlicet prima, est praticata Parisiis & alibi, & ideò non est dilatio aliqua quærenda. Non obstat autoritas Magistri Nicolai de Lyra, quia locum habet, ubi proceditur ad punitionem alicujus personæ, & non ubi impugnatur aliqua * facilitas: & ideò procedendum est ad condemnationem saltem primæ Propositionis, & quòd ad alias, habeant cedulas Magistri; & postea deliberaverunt plenius.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Johannes de Dulcemento, dicit quòd in deliberatione Facultatis Theologiæ, de qua constat per Instrumentum & dicit quòd Assertiones in Instrumento contentæ sunt condemnandæ, causa quia falsæ & erroneæ; & dicit quòd bonum esset videre caternum defuncti Magistri Joannis Parvi, ad sciendum si Articuli contineantur in Propositione sua: & ideò propter arduitatem Materiæ, est opinionis quòd mittantur cedulæ, & Magistri habeant terminum ad deliberandum plenius.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Guillelmus Choletti, Ordinis Carmelitarum, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra, & dicit quòd modicus error in Principio & in fine fit major; & quia Propositio fuit causativa plurimorum damnorum, ideò ad condemnationem ipsius est procedendum: & stat cum aliis qui petunt cedulas ad deliberandum, quo ad alias Propositiones.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Petrus Thomas Hober, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra, & est opinionis quòd vellet videre materiam; dicit quòd Propositio Magistri Joannis Parvi, nunquam sibi placuit, & dicit quòd fiant Articuli, & quòd petatur quid habeant Magistri deliberare, & an materia mittatur ad Curiam Romanam, vel ne.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Guillelmus Pulchrinepotis Magister in Theologia, regratiatur & protestatur ut supra & alii, & est opinionis quòd mittantur cedulæ Magistris, & quàm citius fieri poterit, & quòd Magistri habeant dare deliberationem in scriptis, & deliberare in publico.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Petrus de Nogente, Magister in Theologia regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quòd vellet videre doctum in materia ista, & quòd habeant Magistri cedulas.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Mathæus Mancerii, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd de præsentis non auderet deliberare, & consulit mittere cedulas; & non videtur sibi inconueniens videre, an Propositiones illæ contineantur in caterno dicti defuncti Magistri Joannis Parvi, de quo sermo.

* Forè Facultas,

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joannes de Manscone utriusque Juris Doctor, regratiatur, & protestatur ut supra; & est opinionis quòd quilibet habeat cedulas & materiam in scriptis, ad finem ut maturius posset deliberare.

Venerabilis & circumspèctus, Magister Henricus de Villanova, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & est opinionis Magistri Jourdani Morini in omnibus.

Venerabilis & circumspèctus vir, Dominus Prior de sancto Victore, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur ut supra; & dicit quòd reprobationes contentæ in Instrumento, sunt justæ & sanctæ, & per quas Assertiones sunt falsæ & erroneæ; & quòd Domini Parisiensis & Inquisitor, tenentur procedere ad extirpationem ipsarum, & debent eas condemnare; sed in modum reprobationum contentarum in Instrumento, & quòd dilatio est periculosa, & si in principio fuisset factum, non fuissent subsequuta tot mala, quæ in hoc Regno sequuta sunt: & credit quòd Deus dedit nobis spatium pacis, ut extirparentur hujusmodi errores; & est sibi bonum quòd Magistri habeant cedulas, ut plenius deliberent.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Nicolaus de Dimo, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & est opinionis quòd habeantur cedulæ & mittantur Magistris.

Venerabilis & circumspèctus vir, Robertus Gerselli, Magister in Theologia, Ordinis Carmelitarum, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd sibi videtur quòd Propositiones, seu Assertiones in Instrumento contentæ, sunt erroneæ, & condemnandæ, & maxime prima: & in residuo, se refert ad opinionem Magistri Jourdani Morini.

Venerabilis in Christo Pater & Dominus, Dominus Henricus, Episcopus Nannetensis, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd fuit præsens, cum Propositiones fuerunt propositæ per defunctum Magistrum Joannem Parvi, & dicit quòd recordatur dixisse tunc cuidam Prælati, quem non nominavit, quod illas Propositiones semel proponens revocaret, si viveret; quia non reperit in sacra Pagina Mandatum quòd quis occidat, si propria autoritate; sin verum *Non occides*, Exod. xx. 13. & an * sibi quòd nunquam erit pax perpetua, quandiu isti errores regnent; & ideò non est aliqua dilatio petenda quin procedatur ad condemnationem, saltem primæ Propositionis: verumtamen ut condemnatio fiat sollemnis, vult quòd mittantur cedulæ, & postea vocentur Magistri, cum placuerit.

Reverendus in Christo Pater, & Dominus, Dominus Abbas Sancti Victoris, regratiatur & protestatur, ut supra; & est opinionis quòd sunt dandæ cedulæ, & mittendæ Magistris, antequam ulterius procedatur in materia.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister de Castellione, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd nunquam fuit super materia vocatus, & ideò videtur quòd bonum est mittere cedulas, ut Magistri possint deliberare.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Benedictus Janciam, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & est opinionis quòd mittantur cedulæ Magistris, super Assertionibus de quibus in Instrumento fit sermo: attamen, prima facie, sibi videtur quòd sunt pessimæ erroneæ.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Gerardus Emangardi, Magister in Theologia dicit idem, quo ad cedulas mittendas Magistris.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Gerardus Macheti, Canonicus Parisiensis, Magister in Theo-

* Forè videtur loco an.

Theologia, regratatur, & protestatur, ut supra; & vult extirpare errores, & tenet primam Propositionem, erroneam, & adhæret omnibus contentis in Instrumento.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Dionysius Pegani, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & est opinionis cum Magistro Vrsino Tailleande, & petit cedulas dari & mitti Magistris.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister de Porta, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat in aliis deliberatis per Facultatem Theologiæ: & tenet quod Propositiones in Instrumento contentæ, sunt erroneæ, & dicit quod saltem prima Propositio est falsa, etiam ubi Instrumentum non potest ponere manum, & etiam ponendo omnes circumstantias, non licet alicui occidere aliquem, propria autoritate: & ideo positus omnibus circumstantiis, adhuc poneret falsa & erronea, & placet sibi quod mittentur cedulæ Magistris, ut maturius habeant deliberare.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Guilelmus Pinguefaais, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & petit cedulas mitti Magistris, antequam procedatur ulterius in materia.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Graverant, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & reputat Assertiones contentas in Instrumento erroneas: & miratur multum qualiter vir tantæ autoritatis posuerit ipsas; & ideo dicit quod visitandi essent caterni, & si posset reperiri primus caternus originalis, esset visitandus; & si dictæ Assertiones non reperirentur in eo, hoc esset ad exonerationem ipsius proponeretur* in casu ex quo reperirentur in suis caternis stat in deliberatis aliis in prima Sessione. Et est opinionis ad finem, ut negotium sit magis securum, quod mittantur cedulæ.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Joannes Baldonum, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & est opinionis quod prius mittantur cedulæ.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Joannes Biousti, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & deliberat quod Assertiones in Instrumento contentæ, sunt erroneæ: verumtamen est opinionis quod Magistri habeant cedulas, & quod mittantur cedulæ ipsis Magistris.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Joannes Michaelis, Ordinis Fratrum Prædicatorum, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat in prima deliberatione sua, & dicit quod Propositiones sunt condemnandæ, nec esset differendum, nisi propter quia Magistri non habuerunt cedulas.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Joannes Laudifsono, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat ad idem, quo ad cedulas mittendas.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Petrus de Versailles, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quod non est differendum, nisi propter illos qui non habuerunt cedulas: & est opinionis quod mittantur.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Petrus Parvi, Bacchalaureus Formatus in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quod dictum Articulis est quod præter Legem, opus est Sententia; & dicit quod prima Propositio est damnanda, & condemnanda: verumtamen cedulæ sunt mittendæ, & dicit quod si Lex permitteret occidere aliquem, adhuc opus esset Sententia Judicis.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Lam-

berti, Bacchalaureus Formatus in Theologia, protestatur & regratiatur, ut supra; & dicit quod mittendæ sunt cedulæ, ut præfigatur terminus ad deliberandum.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Philbertus de Cancuete, Ordinis Cluniacensis, Bacchalaureus in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit ad idem de cedulis.

A Venerabilis & circumspæctus vir, Frater Thomas Avis, Ordinis Carmelitarum, Bacchalaureus in Theologia, regratiatur, & protestatur ut supra; & stat in deliberationibus aliorum, videlicet quod sunt mittendæ cedulæ.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Nicolaus Lovier Elemosinarius Cadovienfer, regratiatur, & protestatur, ut supra; & est ad idem quod cedulæ mittantur.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Joannes Salverii, Bacchalaureus Formatus in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat ad idem de cedulis.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Guilelmus Tronqueti, Bacchalaureus Formatus in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & est ad idem quo ad cedulas, & quod Magistri habeant signare cedulas suas.

B Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Petrus Gatteri, Bacchalaureus in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & adhæret Instrumento Universitatis, & quod mittantur cedulæ, propter solemnitatem.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Franciscus de Ecclesiis, Prior sancti Bernardi, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quod mittantur cedulæ, & stat in prima deliberatione sua.

Reverendus Pater, Dominus Abbas Boniportus, Præsentatus sancti Berrardi, Bacchalaureus in Theologia, regratiatur, & protestatur ut supra; & est ad idem, de cedulis.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Paulus Natalis, Bacchalaureus Formatus in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & est ad idem, de cedulis mittendis.

Venerabilis & circumspæctus vir, Magister Joannes Harralliano, Bacchalaureus Formatus in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat ad idem.

C Venerabilis & circumspæctus vir, Frater Ægidius de Villani, Bacchalaureus in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & ad idem dicit de cedulis mittendis.

Venerabilis & circumspæctus vir, Frater Guilelmus de Caritate, Bacchalaureus cursor, regratiatur, & protestatur, ut supra; ad idem.

Venerabilis & circumspæctus vir, Frater Archambaudus, de Firmitate, regratiatur, & protestatur, ut supra; ad idem.

Venerabilis & circumspæctus vir, Frater Guilelmus de Joyaco, Bacchalaureus, regratiatur, & protestatur, ut supra; ad idem.

Sequitur tenor Conclusionis tunc habita.

CONCLUSIO SESSIONIS HUIUS.

Quibus omnibus auditis, & consideratis, præfati Domini Judices concluderunt hujusmodi cedulas fore mittendas singulis Magistris & Doctoribus, hujusmodi Assertiones cum reprobationibus in se continentes, quæ cedulæ fuerunt missæ, ut infra latius continetur.

ACTIO

* Locus corruptus.

ACTIO TERTIA.

1413.
xix. Decemb.

Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio. Die Martis decima nona Mensis Decembris. Indictione septima. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, ac Domini nostri, Domini Joannis, divinâ providentiâ Papæ vigesimi tertii, Anno quarto: ad quam diem, ex deliberatione præhabita, Reverendus in Christo Pater & Dominus, Dominus Gerardus, permissione divina Parisiensis Episcopus; & Frater Joannes Poleti, Ordinis Fratrum Prædicatorum, sacre Theologiæ Professor, Inquisitor hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, convocari fecerant Concilium Fidei; præsentibus ipsis Dominis Episcopo, & Inquisitore, secum assistentibus, videlicet cum ipso Domino Episcopo, venerabili & circumspecto viro, Magistro Joanne Tuderti, in Jure Civili Licentiat, ejus Officiali Parisiensi & Commissario, & cum dicto Domino Inquisitore, Fratre Petro Flore, Bacchalareo in Theologia, in domo Episcopali Parisiensi, in camera magna ejusdem Domini Episcopi; convenientibus & existentibus ibidem quampluribus Magistris & Bacchalareis in Theologia: fuerunt ibidem lectæ publicè Litteræ Regiæ superius inscriptæ, per Herneum Fresnoy Clericum, & Notarium ipsius Domini Episcopi. Et deinde, exposito per præfatum Vicarium ipsius Domini Inquisitoris, qualiter Illustrissimus & Christianissimus Dominus noster Rex requisiverat, & rogaverat, prout constabat per ipsas suas Patentes Litteras super hoc confectas, & ibidem lectas, præfatum Dominum Episcopum Parisiensem, vocato secum dicto Inquisitore seu ejus Vicario, quatenus procederet ad extirpandum hæresim & errores de Regno; & quod propter hoc ipsi Domini Episcopus & Inquisitor, dictos Magistros ibidem existentes convocaverant, juxta deliberationem aliâs habitam, ac eisdem cedulas suas super hoc miserant, ad finem quod dicti Domini ibidem vocati maturius & plenius deliberarent, & consilium salubre in facto Fidei eisdem præberent; & quod ipsos Dominos & Magistros requisiverunt, quatenus liberè dicerent deliberationes suas super Assertionibus contentis in cedulis ipsis aliâs missis, an essent erroneæ, & si sic, an condemnandæ: & quod deliberarent, & dicerent per quem modum, & illi haberent deliberationes suas in scriptis, fuerunt requisiti ut ipsis traderent. Quibus sic per eundem Vicarium dictis, aliqui astantes ibidem, se excusaverunt non habuisse illas Assertiones, nec vidisse, requirentes easdem habere; & alii opiniones suas tam verbo quàm in scriptis dixerunt, modo & forma, prout infra continetur. Deliberaverunt & ordinaverunt dicti Domini Judices quod examinarentur testes, & fieret informatio, ad sciendum utrum vera Propositio Magistri Joannis Parvi, seu ejus vera copia posset reperiri: & fuerunt certi testes examinati per Dominum Officialem Parisiensem & Commissarios infra dictos, quorum depositiones reperientur in fine Libri, in duobus ultimis foliis.

Est autem tenor cedula missa, talis.

EX parte Domini Episcopi, & Inquisitoris, & Concilii Fidei solemnissimè congregati, Magister Reverende, mittitur vobis cedula, continens Assertiones aliquas, cum suis reprobationibus: quare requirimus vos, sub poenis Juris, ut detis deliberationem vestram, publicè, vel in scriptis, vel verbotenus, si hujusmodi Assertiones, de quibus ortum est notoriè scandalum, sicut fatetur Concilium Fidei, sint erroneæ, & taliter condemnandæ; ut consequenter procedere valeamus, sicut Juris ordo postulabit.

La premiere Assertion.

C Hæcun tyran, doit, ou peut estre loüablement & par merite occis, de quelconque son vassal, ou sujet, & par quelconque maniere; mèmement par aguets, & par flatteries & par adulations: nonobstant quelconque jurement, ou foederation faite envers luy, sans attendre la Sentence, ou Mandement de Juge quelconque.

„ Cette Assertion ainsi mise generally pour
„ maxime, & selon l'acception de ce mot, tyran, est
„ erreur en nostre Foy, & en doctrine de bonnes
„ moeurs; & est contre ce Commandement de Dieu,
„ Non occides: Exod. xx. 13. Glossa: *Propria a-*
„ *uthoritate. Tu n'occiras point: Glose: De ton autorité,*
„ & Matth. xxvi. 52. *Omnes qui gladium acceperint.*
„ Glossa: *Propria auctoritate: gladio peribunt.*
Item. „ Cette Assertion tourne à la subversion de
„ toute chose publique, & d'un chacun Roy, ou
„ Prince.

Item. „ Donne voye, ou licence à plusieurs autres
„ maux, comme à fraudes, à violations de foy & de
„ sermens, à trahisons & mensonges, & generally
„ ment à toute inobediance de sujet à son Seigneur;
„ & à toute déloyauté & deffiance des uns aux au-
„ tres, & generally à perdurable damnation.
„ Celui qui afferme obstinément tel erreur, & les
„ autres qui s'ensuivent, est heretique, & comme
„ heretique doit estre puni, mèmement apres la
„ mort. *Noteur in Decretis xxiii. Questione quinta.*

L'autre Assertion.

S Ainç Michel, sans Mandement, ou Commandement quelconque de Dieu, ne d'autre; mais tant seulement men d'amour naturel, occit Lucifer de mort perdurable, & pour ce il a des richesses espirituelles autant comme il en peut recevoir.

„ Cette Assertion contient plusieurs erreurs en la
„ Foy. Sainct Michel n'occit point Lucifer de mort
„ perdurable; mais Lucifer occit soy même par peché,
„ & Dieu l'occit par la mort de la peine perdurable.

Item. „ Sainct Michel à eu Mandement de Dieu a
„ debouter Lucifer hors du Paradis, *Quia omnis Po-*
„ *testas est à Deo. Rom. xiii. 1.* Et hoc sciebat Michael,
„ qui erat constitutus à Deo Princeps: quem hono-
„ rem non sibi assumpsit. Nota quomodo Michael
„ non est ausus inferre judicium blasphemias, sed dixit:
„ *Imperet tibi Dominus.* In Epistola Judæ. 7. 9.

Item. „ Dieu lui eut pû bailler des richesses espi-
„ rituelles; & il en eut pû plus recevoir, & ainsi
„ il ne desservit mie telles richesses par amour na-
„ turelle.

L'autre Assertion.

P Hineés occit Zambri, Num. xxv. sans quelconque Mandement de Dieu, ou de Moysse, & Zambri ne fut point idolatre.

„ Cette Assertion est contre le texte de la Bible,
„ où est cette Histoire, selon l'entendement des Glo-
„ ses, & des saints Docteurs & de raison. Notés
„ Numerum. xxv. 5. *Dixit Moyses ad Judices Israel:*
„ *occidat unusquisque proximos qui initiati sunt Belphe-*
„ *gor. Et ecce unus. & c.* Glossa: *Joseph dicit*
„ *quod Zambri, Princeps in Tribu Simeon, duxerat fi-*
„ *liam cujusdam Principis Medianitarum, nomine*
„ *Chozbi, & uxore jubente, in quadam Solemnitate*
„ *non immolavit Domino cum aliis undecim Ducibus:*
„ *quamobrem, cum Moyses Ecclesiam congregaret, &*
„ *culpares eum coram omnibus, confessus est alienige-*
„ *nam duxisse, & idola coluisse, & Legibus Moysi non*
„ *esse obnoxium: & descendens coram omni turba, qua*
„ *stabat ante fores tabernaculi, intravit tabernaculum,*
„ *uxoris,*

„ uxoris, & sequens eum Phinees invenit eos coeun-
 „ tes, & confodit eos &c. Num. xxv. 4. Suspende
 „ eos, Glossa de Lyra; Dicunt expositores nostri quod
 „ punitio primo facta est de Principibus per suspensio-
 „ nem; quia aliqui erant culpabiles in transgressione
 „ idolatrando, & alii subditos reprimere negligendo.
 „ Et Glossa, Ra. Sa. Ut poena sit publica, sicut &
 „ pertinet ad terrorem aliorum.

L'autre Assertion.

Moyse sans Mandement quelconque, ou autorité, occit
 l'Egyptien.

„ Cette Assertion est contre le texte de la Bible:
 „ Actuum septimo; 25. selon l'entendement des Glo-
 „ ses, & des saints Docteurs, & de raison. Textus: A
 „ Affirmabat * autem intelligere fratres, quoniam Deus
 „ per manum ipsius daret salutem Israel. Sequitur: &
 „ 27. Quis te constituit Judicem. Glossa: Solus Deus.
 „ Quia, Non est potestas, nisi à Deo, ad Romanos deci-
 „ mo tertio. Et Ecclesiastici decimo. In manu Dei
 „ potestas + hominis, In Glossa de Lyra ponitur ex-
 „ pressius. Quoniam Deus per manum ipsius daret
 „ salutem illis. Jam enim Dominus inspiraverat
 „ Moysem qui liberaturus erat populum per ipsum
 „ de servitute Aegypti: & sic jam erat constitutus
 „ à Deo tutor, & defensor populi: propter quod
 „ non peccavit, vindictam illam faciendo.

L'autre Assertion.

Judith ne pécha point, en flattant Olophernes; ne
 Jehu, en mentant qui vouloit honorer Baal.

„ Cette Assertion est favorable à l'erreur de
 „ ceux qui ont dit qu'en aucun cas on peut loisi-
 „ blement mentir. Contre le quel erreur écrit saint
 „ Augustin à saint Hierosme. Si inquit, admissa fu-
 „ erunt, vel officiosa mendacia, tota Scriptura di-
 „ vine vacillabit auctoritas.

L'autre Assertion.

Joab occit Abner, depuis la mort d'Absalon.

„ Cette Assertion est contre le texte exprès de
 „ la sainte Ecriture. Secundo Regum, tertio Capitu-
 „ lo: la où on recite que long temps avant la mort
 „ d'Absalon, Joab occit Abner.

L'autre Assertion.

Toutes fois que aucun fait aucune chose qui est me-
 „ illeure, jasoit qu'il ait juré la non faire, ce n'est mie
 „ parjurement, mais c'est à parjurement contraire.

„ Cette Assertion ainsi généralement mise, est
 „ fausse, & ne profite rien à ceux qui jurent sciem-
 „ ment fausses alliances: car cette fraude & decep-
 „ tion, est parjurement clair. Et dire que ainsi faire
 „ soit chose licite; c'est erreur en la Foy.

SENTENTIA LXXIX. MAGISTRORUM

De schedula ad eos missa, continente
 Propositiones Joannis Parvi.

Reverendus in Christo Pater, & Dominus,
 Dominus Henricus, Episcopus Nannetensis,
 Licentius in Theologia, deliberationem
 suam in scriptis tradidit, in hunc modum.

Præmissa protestatione quod non est intentionis
 meæ aliquid asserere Catholicæ veritati contrarium,
 errori favens alicui, vel quicquam aliud malè sonans,
 aut quod cedat aut cedere valeat in cujuscumque per-

* Vulgata habet, castimabas + Vulgata prosperitas.

Tomi. V. Pars. II.

sonæ injuriam vel offensam; seu ejus bonæ famæ, quo
 statui & honori quoquomodo derogare, nec etiam
 quod paci istius Regni, generalis vel particularis, con-
 servationi causaliter, vel occasionaliter sit repugnans:
 quod si aliquod tale in hoc scripto repertum fuerit,
 quod non credo, illud examine haberi volo & habeo
 pro non scripto, supponens in eo contenta, & quidquid
 in hac materia sum scripturus & dicturus, benevolæ
 correctioni omnium & singulorum ad quos potest,
 & debet hujus correctio pertinere.

Prima Assertio videtur falsa & erronea, in qua-
 libet sui parte, sufficienterque & rationabiliter, in ter-
 minis generalibus: & licet ad ejus falsitatis depre-
 hensionem sustinere videtur quod nullo sacræ Scrip-
 turæ testimonio, nulla Doctorum auctoritate, nul-
 love rationis fulcimento firmetur; quin totum ip-
 sius fundamentum, super quibusdam aliis falsis asser-
 tionibus, exemplisque, super perverso intellectu Scrip-
 turæ sacræ fundatis, consistere dignoscatur. Nihil-
 ominùs tamen ut ejus Catholicæ veritati repugnanti-
 a Doctorum, auctoritatibus & Scripturarum testi-
 moniis ostendatur; sequitur autoritas Augustini, ter-
 tio, De Civitate Dei, quæ habetur in Decretis,
 c. xxiii. Quæstione ultima: Quicumque percussit malos
 in eo quod mali sunt, & habet causam interfectionis,
 Glossæ primæ, auctoritatem, & præced. Capite Qui
 malos. ead. quæstione quinta, Minister Dei
 est. Qui verò sine aliqua publica administratione, ma-
 leficum, furem, sacrilegum, adulterum, vel perjurum,
 vel quemlibet criminiosum interfecerit, vel trucidaverit,
 vel membris debilitaverit, velut homicida judicabitur,
 B & tantò acrius, quantò non sibi à Deo concessam Pote-
 statem abusive usurpare non timuit.

Ista autoritas videtur sola sufficere, ad clarè mon-
 strandum prædictæ Propositionis erroneam falsita-
 tem; cum tyrannus non est occidendus, nisi quia cri-
 minosus, etiam in auctoritate cujuslibet Potestatis;
 quinimò etiam condemnatum pro quocumque cri-
 mine, non licet alicui, propria auctoritate, perimere:
 quia quantò majus est & enorme ejus crimen, tantò
 gravius offendit, ipsum perimens, sine jussu; tum
 quia Superioris auctoritatem, & sui Officii debitum
 impendit & usurpat; tum etiam quia bonum publi-
 cæ auctoritatis in publica punitione malefactorum
 intentum, insolentiarum * si correctionem & informa-
 tionem quæ in se est, prohibet in favorem nocen-
 tium, & præjudicium innocentium. Quamobrem
 Alexander de Hales, Libro tertio, in Propositione: U-
 trum illi qui non habent Potestatem universaliter, probi-
 beantur maleficum occidere, dicit quod non sequitur, Iste
 interficiendus est secundum Legem: ergo qui interficit, fa-
 cit secundum Legem. Ad interficiendum enim, secundum
 Legem, non sufficit solum reatus quo dignus sit interfici, ad
 interficiendum autem, secundum Legem, requiruntur
 plura, videlicet justa causa, justus ordo, justus animus. Justa
 causa, ut reus meruit interfici & de crimine sit convi-
 ctus, & quod sit judicialiter condemnatus: justus ani-
 mus; ut fiat solo amore justitiæ, non libidinis vindictæ,
 vel appetitu pæne: juxta ad primum Augustini, quod
 habetur in Decretis xxiii. Quæstione quinta. Cum
 homo, inquit, ab homine occiditur, multum distat ut-
 rum fiat nocendi cupiditate, vel injustè aliquid auferen-
 di, sicut fit ab inimico, sicut a latrone: vel ulciscendi
 ordine, sicut à Judice, sicut à carnifice, vel evadendi,
 vel subveniendi, vel obediendi necessitate; sicut interfici-
 tur latro à viatore, hostis à milite. Prima illa duo causa
 sunt illicita, alia sunt licita. Prima videlicet propter
 „ auctoritatem, reliqua, propter necessitatem obedi-
 „ tiæ, subventionis, vel evasionis, & maxime in exem-
 „ plis positis de latrone & hoste, quorum dumtaxat necem
 „ humana Leges permittunt; non tamen sine moderami-
 „ ne, nam latro insidians in itineribus, licitè & impune
 „ occiditur, supple insidias actualiter exercendo.

* Locus corruptus.

F

Et

Et cap. Quando licet unicuique. Sive supra 1. 2. Et utrum occidens defensor verius dici valeat, quam invasor, & fur nocturnus, si fodiens inventus, sine lesione nequit apprehendi, & percussus mortuus fuerit, percussus reus homicidii non censetur, ut habetur in c. Si perfodians. De homicid. Secus de fure diurno, quia potest discerni, an ad furandum, aut occidendum venerit; & ideo non debet occidi, nisi telo se defenderis. Hostis etiam à m lite potest occidi, suple in iusto bello, ut notatur c. xxiii. Quæstione eadem. De occidendis: ubi recitantur verba Augustini ad Publicolam. De occidendis, inquit, hominibus, ne ab eis quisquam occidatur; non mihi placet consilium, nisi forte sit miles, aut publica functione teneatur; ut non pro se hoc faciat, sed pro aliis, vel pro civitate, ubi etiam ipse est, accepta legitima Potestate, si tamen ejus congruit persona. Ut est, decimo Libro, De Civitate Dei. Et habetur eodem capite vigesimo nono: Miles, inquit, cum obediens potestati sub qua legitime est constitutus, hominem occidit, nulla civitatis sua Lege reus homicidii est, imò si non interfecerit reus Imperii deserti, ac contempti est. Quod si, sua sponte, atque sua autoritate fecisset, in crimen effusi humani sanguinis incidisset. itaque unde puniatur, si fecerit injussus, inde puniretur si non fecerit jussus. Et sequitur in alio capite: Cum minister Judæis occidit eum quem Judex jussit occidi, profecto si id sponte facit, homicida est, etiam si eum occidat quem scit à Judice debere occidi. Sanctus Thomas, in capite secundo. Quæst. 69. Art. 3. quærens, *Utrum liceat privata persona hominem peccatorem occidere*, determinat in responsione, quod *Ad illum solum pertinet occidere, cui committitur cura civitatis conservanda; sicut ad Medicum pertinet præscindere membrum putridum: quoniam omnino eis commissa Principibus publicam auctoritatem habentibus, & ideo eis solis licet malefactores occidere, non autem privatis personis.* Et ad Argumentum, quod est *utile bono communi, sive occiso malefactorum utilis est bono communi; vulgò laudabile est quod privata persona occidant malefactores.* Respondet quod *facere aliquid ad utilitatem communem, quando nulli nocet, est licitum cuilibet privata persona; si autem sit cum nocumento alicujus, hoc non debet fieri, nisi secundum Judicium ejus ad quem pertinet existimare quid sit suis tradendum partibus, pro salute corporis.* Hæc sanctus Thomas, ubi supra. Præterea Frater Augustinus de Ancona, prima sua parte Ecclesiastica, quærit *An Papa possit dispensare quod aliquis alium occidat, sine transgressione divini Præcepti.* Et respondet, quod *Solum decem casus excipiuntur, in quibus hoc licet. Primus, in bello iusto. Secundus, in eo qui habet Officium Judicis, & publica potestatis. Tertius, si ex divino professo*. Quartus, si ex divina inspiratione interiori, & privato consilio Dei.* Ex quibus clarè constat quod nemo potest, vel debet aliquem propria auctoritate occidere, neque in necem alterius armari, quantumcumque fuerit criminofus: fortiori ratione, licere non potest illud subdito, vel vassallo, qui ad ejus salutem multò plus ceteris jungatur. Septimò Salberienfis Libro octavo, capite decimo nono. De interfectione plurium tyrannorum. Hoc, inquit, cavendum docent historia, ne quis illius molitur interitum, cui fidei, aut sacramenti Religione constrictus: nam & Sedechias, ob neglectam Fidei Religionem legitur captivatus. Et quod in alio Regum, unde non memini, eruti sunt oculi ejus, quia Deum cui juratur, cum ex causa justa cavetur, lapsò in perfidiam, non proposuit ante conspectum suum: sed nec veneni, licet videam ab infidelibus aliquando usurpatam, nullo unquam fure indultam lego Sententiam. Non quod tyrannos de medio tollendos esse non credam, sed sine Religionis & honestatis dispendio. Nam & David Regum quos legerim optimus, & qui excepto sermone Uria Ethai, in omnibus inculpatus incescit, licet tyrannum gravissimum sustineret, ut eum perdendi sæpe nactus fuerit

* Forè Præcepto.

occasionem; & tamen parcere maluit, confusus de Dei misericordia: qui cum sine peccato poterat liberare. De trevis ergo expectare patienter ut ille visitaretur à Domino, reddita caritate, aut in prælio caderet, aut alio iusto Dei Judicio moreretur. Si quidem ex eo potes insigniri patientia ejus quod cum oram chlamidis ejus præcidisset in spelunca: & alibi, de nocte, castra ingressus, custodis negligentiam increpasset, ipsum Regem coegit profiteri, quod David causam agebat justiore. Et hic quidem modus delendi tyrannos *nilifimus & justissimus est.* Et subjungens remedium quo uti debent tyrannorum conscientia flagellati: *Et si qui, inquit, premuntur, ad patrocinium clementia Dei humiliter confugiant, & pronas manus levantes ad Deum, devotis precibus, flagellum quo affliguntur advertant: peccata etenim delinquentium vires sunt tyrannorum.* Et explicat de salubri consilio Achior Ducis filiorum Ammon, Oloferni dato, de perquirendo an aliqua iniquitas in conspectu Dei esset in populo Israël, ad quem debellandum venerat. Num si, inquit, Deum suum prædictus populus non offendisset, ipsum subjungere nequirit.

Aliæ auctoritates præcedentes, de criminofis in genere loquuntur; & quædam de certis aliis criminibus in speciem, maxime prima autoritas Augustini, sed ista Salberienfis expressivè de tyranno à nemine, autoritate propria, puniendo, & præsertim ab eo cui fidei, aut sacramenti Religione tenetur astrictus, qualis est permaximè suus subditus & vassallus, qui fidelitatis sacramento debito, ad contenta in sex sequentibus vocabulis, Domino suo tenetur, incolume, tutum, honestum, utile, facile, possibile: incolume, quod non sit ei in damnum de secreto suo, vel de suis monitionibus, per quas tutus esse possit; & sic de aliis, suo modo. Et quia non sufficit abstinere à malo, nisi fiat quoddam bonum. At restat ut in eisdem sex supra dictis consilium Domino suo, & auxilium fideliter præstet: ut habetur xxii. quæst. cap. Quod quidem. Caput etiam formaliter habetur, Constitutione Frederici, De Feudis, Collatione decima. Hæc itaque fidelitatis præstatio supervacua & inutilis videtur, quin imò non fidelitatis præstatio, sed potius infidelitatis & perfidiæ, juramentum meritò dici posset, si vassallus, per hujusmodi juramenti præstationem, posset & deberet Dominum occidere, prætextu tyrannidis, vel alterius criminis cujuslibet: & idem, de quolibet amicitiae foedere, juramenti interpositione violato, quod nequit sine perjurio violari quod potest taliter suaderi in juramento promissio* reis. Quicumque jurat ad licitum, se facturum, aut mentaliter hoc adimplere proponit, aut non: si sit, aut postmodum cogitat proponi, & venit contra juramentum, altero non veniente, decipit credentes & per sequens est perjurus, cum perjurium sit nequiter decipere credentem. Et dicit Augustinus, Ser-mone primo: *Domini est terra.* Et habetur, 21. Quæst. 1. cap. in dolo. Si autem in jurando non intendit adimplere promissum, in dolo jurat, fallendi intentione, & per sequens se perjurat, eadem ratione. Propterea secundum Hieronymum, super Jeremiam, Lib. 2. & habetur c. causa 2. quæst. 1. cap. subsequenti. *Fusjurandum habet tres comites; veritatem, judicium & justitiam; juxta illud Jeremia, iv. 2. Vivit Dominus in veritate & in Justitia & in Judicio, si ista inquit Hieronymus deserim, nequaquam juramentum erit, sed perjurium. Veritatem, id est, conscientiam veritatis, secundum Glossam. Et quoddam aliud, capite eodem, causa & q. Ut quod jurat procedat à conscientia puritate, sine dolo proponendo, & in juramento promissorio se fideliter adimpleturum quod promittit. Judicium, id est, discretio, puta discreta deliberatio, ut non juret nisi propter veritatem, & evidentem militiam, & quod deliberatè consideret quid promittat, cui etiam, & propter quid. Justitiam, id est, quod promittit, me-*

* Locus corruptus.

dio

dio iuramento, sit licitum & honestum. Ex quo, patet quod iuramentum præstitum de fœdere amicitie fideliter observando, cum sit de se res licita & honesta, præcedenti deliberatione, & cum intentione adimplendi promissum; si non observetur, est perjurium manifestum, deficiente prima comite, idest veritate.

Ex quo etiam patet quod sine reatu perjurii, non potest quis illum occidere sponte sua tyrannum, etiam vel alium criminofum, cum quo fœdus iniit amicitie violatum vinculo iuramenti: quod patet etiam ratione; nam personæ, cui iuratur, qualitas vel conditio, non potest impedire, quoniam iurans se facturum aliud quam promittat illud juret intentione fallendi, & per consequens se perjurat, cum perjurium sit, nequiter decipere credentem, secundum Augustinum, ubi supra: aliàs enim in decepti potestate esset, intentionem decipientis qualificare ad bonum, vel ad malum, prout vellet; & sic alicujus meritum, vel demeritum ab alieno arbitrio dependeret. Præterea, ut dicit Augustinus: *Verba instituta sunt, non ut per ea se invicem fallant, sed ut eis quisque in alterius notitiam cogitationes proferat: verbis ergo uti ad fallaciam, & non ad ea ad qua instituta sunt, peccatum est.* Recitantur hæc verba 291. cap. *Omnis autem.* Sed constat quod eisdem verbis utitur iurans malo sicut bono. Ergo æquè peccat uti verbis ad fallendum malum, sicut ad fallendum bonum, cum quilibet contra verborum propriam institutionem æqualiter ipse utatur.

Item. In iuramentis promissoriis, quoniam alter habet rectum intellectum, & alter dolosum, intelligendum est iuramentum secundum intentionem illius qui habet rectum intellectum. Et eisdem causa, & quæst. cap. *Hic videtur.* Et colligitur ex his eisdem, causa & q. Si tyrannus habeat veram intentionem promissa servandi, sed alius dolosam, intelligendum erit iuramentum secundum intentionem tyranni; & dolosè iurans, si promissa non observaverit, est parjurus.

Item. *Quacumque arte verborum, vel qua intentione homo juret, Deus dupliciter aspernator, qui simplicem intentionem utriusque considerat, sic accipit sacramentum, sicut ille cui iuratur, intelligit.* Verba sunt Isidori, in capite prælibato. Sed tyrannus accipit iuramentum de fœdere amicitie tali modo quod per hoc à promittente debeat esse tutus: ergo promittens non observans huiusmodi iuramentum, apud Deum perjurus esse censetur.

Item. Si iuramentum tyranno præstitum posset licitè, derelicta veritate, violari; hoc non esset nisi quia tyrannus est hostis publicus vel privatus; sed hoc non obstat, quia Gabaonitæ hostes publici filiorum Israël erant, & per eos, Dei imperio, occidendi; & nihilominus Josue, quem fraudosa simulatione, & mendosa Assertionem fefellerant, cum ipsos, fraude cognita, populus delere vellet, hoc fieri prohibuit, propter iuramentum ipsis præstitum à senioribus Israël, ne suam fidem solveret, dum perfidiam redargueret alienam: nec quia hostis privatus, quia taliter etiam fides promissa servanda est. Vigesima secunda quæst. 1. *Noli existimare.*

Item. Omne iuramentum quod sine salutis detrimento servari potest, etiam si tale sacramentum fuerit gravissimo metu extortum, est obligatorium & tenendum in cap. *Si verò.* De iuram. 21. *Quæstione 2. in pluribus cap.* Sed tale iuramentum tyranno præstitum, saltē quod ad ipsum perimendum propria autoritate servari sine detrimento salutis æternæ, cum nulla Lege aliquis obligetur ad aliquem taliter occidendum. Glossa: *Nemo debet vel tenetur tyrannum occidere contra præstitum sacramentum.*

Item. Assertio tyrannum posse & debere perimi à vassallis & subditis, post, & contra sibi per eos præstitum iuramentum, esset generativum seditionum, &

* Deesse videtur potest, aut debet.

Tom. V. Pars. II.

conspirationum contra Dominos temporales, & maxime ad assentientis intentionem, quæ fuit juxta subjectam materiam, quemlibet appellare tyrannum, tyranni conditiones habentem, nam alios suos proposito non serviret. Cum autem, ut Ægidius de Roma, in tertio Libro Tractatus sui, *De regimine Principum*, tangens plures cautelas quibus tyrannus utitur ad suum Dominium conservandum, dicit: *Sicut nullus est fortè omnino tyrannus, quia malum se ipsum destruit, & si sit, integrum est.* Sic fortè vix aut nunquam reperitur aliquis, qui sit omnino Rex, quin aliquos tyrannifet: esset enim quasi semi Deus, si in nulla tyrannide participaret: inole esset ergo, inquit, quod dum omnes aliquid habent de cautelis Regis, & aliquid de versutiis tyrannorum, ex hoc sequeretur quod licitum esset omnes Dominos indistinctè per subditos occidi, maxime propter exactiones subditis onerosas: & non solum Dominos, sed etiam Officiarios eorundem, & præsertim Receptores, Collectores, & alios pecuniarum quoslibet Exactores; cum huiusmodi exactiones sint populo multipliciter odiosæ, & iam propter eas quam alias, sint satis proclivi ad rebellandum, & insurgendum contra Dominos temporales, ad Principatum & aliorum Dominiorum debitum modum, & ordinem subvertendum.

Præterea periculosa etiam nimis & temeraria videtur Assertio, quod iuramentum promissionum & Assertionum sit reformatio veritatis, ad incredularum & dubitantium mentes in sinceritate Fidei solidandas, si cuiquam præstitum iuramentum, prætextu tyrannidis, vel cujuscumque criminis, licitè rumpi, ad vulgi deveniret notitiam; omne iuramentum suspectum eidem redderetur: tum quia penes vulgum non distinguitur tyrannus ab alio Dominio, quin imò à plerisque reputatur tyrannus omnis pecuniarum exactor, & etiam omnis Reipublicæ regimini præsidens, & regens, & dominans non ad placitum singulorum; tum etiam, etsi tyranni conditiones agnosceret, nullam causam posset perpendere, quare magis tyranno, quam altero infringi deberet præstitum iuramentum: conceptaque huiusmodi suspicionem, universa Contractuum genera, & omnia quæ iuramenti interpositione vallantur, successu, dubia redderentur, necnon & pacis fœdera, inimicorum reconciliatio, & cetera concordie benevolæ & amoris defervient, Fide cessante vel tepescente, tepescerent vel cessarent, regnarentque dolositates, fraudes, deceptiones & diffidentie, rixæ, contentiones & diffidia, bella, rapinæ, latrocinia, violentiæ, & quæcunque alia, de quibus quævis Policia & ordo pervertitur Universi.

Aliæ duæ circumstantiæ, de insidiis & adulatione, non egent reprobatione, quia ex sola vi nominis reprobantur, præcipuè ad finem facinoris tam scelesti; & si, ut nonnullis videtur, hosti licitè parentur insidiæ: hoc tamen verum non foret, nisi in justo bello, tum in quo est licitum militare, sed etiam nec in illo casu, si per hunc committeretur mendacium, ut frangeretur promissum, ut dicit sanctus Thomas in Summa: *Si adulatio que est peccati nutrix, ut ait Beda, ad nullum finem potest licitè coerceri.* Nam, ut dicit Augustinus, Sermone primo, *Adulatio est fallaci laude deceptio.* Fallacia autem & seductio semper sonant in malum. Et Salberienfis: *Politicum. Adulator omnis virtutis inimicus est.* Et Petrus Ravennensis, in quodam Sermone: *Vitiis semper serviunt blandimenta, lenocinantur dulcia, derelictis virtutibus vera viscera sunt.* Et si adulatio erga cunctos est peccatum, & in casu veniale, erga malos tamen semper est mortale: quoniam, ut notatur 25. dist. in cap. *Alias.* Adulatio tribus modis committitur: vel attribuendo alicui bonum quod non habet; vel nimium extollendo bonum quod habet, & utrumque istorum veniale est: vel approbando malum quod habet, & istud est mortale, & tamen non exercetur, nisi circa malos, in quibus non potest nisi malum laudari.

* Locus corruptus. † Locus corruptus.

Hunc adulationis modum reprobatur Dominus per Prophetam: *Va, inquit, qui dicitis bonum malum; & malum bonum; ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: propterea captivus ductus est populus, &c.* Isaia v. 20. Et Heir. iii. Et habetur in Decretis. xi. q. 3. in capite, *Va qui dicitis.* Cum ergo insidiæ & adulatio sint de se malæ, non potest quis ad malum præcipuè ipsis uti,

Aliæ duæ circumstantiæ, *laudabiliter & merito-* *riè*, non indigent etiam reprobatione: quia si laudabiliter & merito quis posset alium spontè occidere, non obstante quocumque juramento, sequeretur quòd tam homicidium quàm perjurium esset laudabile & meritum, quod asserere est nefarium & insanum,

Ceteræ Assertiones de Michaele, de Phinées & de Moyse, quas addixit assertor, ad primæ Assertionis probationem & confirmationem, videntur etiam falsæ sufficienterque, & rationabiliter reprobatae,

Illa vero de Judith & Jehu, utrùm peccaverunt, vel non, de quo diversæ sunt opiniones, non videtur assertoris Propositio de sermone; nam si peccaverunt, juxta quorundam opinionem, & præcipuè illius de Palude, quoad Judith, dicentis, quòd *Non fuit nisi instrumentum Dei principaliter agentis.* Secundum quam opinionem necesse est tenere quòd mentita non fuit, cum omne mendacium sit peccatum, secundum Augustinum,

Et idem etiam de Jehu, de quo dicit glossator Decreti, super caput, *Nec artificiosè.* *Questione secunda*, quòd *Non fuit mentitus*, & quòd *ironicè loquutus est*, vel quòd *divina inspiratione* hoc dixerit. Per hoc tamen, si etiam verum esset, non verificaretur principalis Assertio, quia non caret autoritate, qui, Deo autore, aliquid ex quo sequitur effectus evidentis utilitatis, recta intentionaliter operatur: si verò peccaverint, secundum aliorum opinionem, est expressius contra Propositionem opinionis assertentis. Assertio verò de tempore mortis Abner videretur Scripturis contraria, prout allegat reprobatore.

Verumtamen, meo debili judicio, tantos & tam pestiferos errores, ex quibus, & quorum reprobationis dilatione vel defectu, quamplures alii sunt sequuti, à tam insigni gradus persona, coram viris tam illustribus, & multitudine tam insigni, utpotè de cunctis Statibus & Provinciis hujus Regni, & præsertim in quo degit errorum surculus, hæc venerabilis Universitas inaniter nostra cum tanta traditos & assertos audacia, pro doctrina, prout est pro dolor! manifestum, non sufficiat scripto, vel Decretis determinationibus reprobare, nisi probatio ad ejus debitum finem fructuosum sortiatur effectum, nec supersit assertor, utinam cum dignæ poenitentiae fructu sublatus de medio, ut per solemnem prædictorum errorum revocationem, ipsorum pernitentia auferretur: videtur quòd summopere est necesse prædictas Assertiones, & consequenter alias subsecutas solemniter & publicè condemnare, & cum hoc forsitan ad assertoris condemnationem procedere, viâ Juris. Sunt enim, ut ipsemet in ipsa Propositione posuit, quædam crimina, de quibus etiam post mortem accusari possunt quilibet & condemnari, veluti hæresis: & expressè habetur, sub his verbis, xxiv. *Questione secunda.* *His autoritatibus.* Et in capite *Sanè*, immediate sequenti adducitur autoritas sanctæ Synodi ad hoc probandum: quæ hoc primò probat, multis autoritatibus, Augustini & aliorum multorum Episcoporum qui hoc fecerunt: autoritate etiam Rabani, & Theophili. Et post multa exempla de his qui post mortem fuerunt taliter condemnati, licet viventes non essent accusati, sicut

Origenes, Theodorus, Mosphicanus & alii, quorum nomina subticentur. Cumque ad tam illustrium personarum, post ipsarum obitum, condemnationem, & forsitan pro minus perniciosis erroribus quàm sint isti, sancti Patres Ecclesiæ procedere decreverunt & processerunt cum effectu; non mirum, si ad tantorum errorum assertoris condemnationem, qui visus est, & à nonnullis Assertus, suo proposito inviti sensim & aliter Scripturam in prædictis Assertionibus intelligere, quàm sensus Spiritus sancti efflagitat, à quo scripta, à quo etiam gratia temporalis commodi vel Galliæ, falsas ac novas opiniones gignere, & non solum sequi, sed publicè dogmatizare visus fuit non erubescere sit via juridica procedendum. Præsertim cum pro quolibet ipsorum si, ipso vivente, super hoc convinceretur, posset hæreticus appellari, ut habetur, *Vigesima quarta. Questione prima*, in capite *Hæresis.* secundum in cap. *Hæreticus* * proximo sequenti. Quod autem à nonnullis scrupulosis &, forsitan pro zelo mortis seminari dicitur, quòd per hujusmodi condemnationem pacis turbatio, & alia inconvenientia verisimiliter sequerentur, quod videtur repugnantiam implicare. Nam si prædicti errores, præsertim de licita violatione juramenti, prætextu tyrannidis, vel alterius criminis, incorrectos remanere contigerit, firmior pacis soliditas, vinculum aliàs juramenti infirmum redderetur & fragile, prout etiam usque ad extirpationem prædicti erroris, ut dolenter creditur à pluribus, est mansurum. Hinc est quòd prædicta condemnatio, de veritatis intuitu quibusvis inordinatis postpositis affectibus, solum Deum habendo præ oculis, debite celerata † non pacis turbationi, sed conservationi deserviret potius, nec minus Catholicæ Fidei exaltationi, Ecclesiæ venerationi, honorique regio, ac Christianæ ejusdem appellationis verificationi Regnicolarum, etiam utriusque status; mentium & corporum quieti & tranquillitati, quo liberius & attentius, propulsatis erroribus, tum incommodis ipsis, & veritatis ignorantiam & occultationem dignè famulari valerent Altissimo, ad ejus laudem & gloriam, & ad ipsorum salutare remedium animarum, quod ipsis & nobis concedere dignetur author ipse pacis & veritatis, qui est via, vita & veritas benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

* Non sic reperitur in Decreto. † Locus corruptus.

Reverendus Pater Dominus Abbas Sancti Germani de Pratis, deliberationem suam in scriptis misit, in hunc modum.

Reverende Pater, & vos Domine Inquisitor. Pro responsione ad quæstionem mihi transmissam, videtur, cum correctione Dominorum & Magistrorum meorum, quòd si prædictæ Quæstiones, seu Assertiones, non fuerunt dogmatizate per aliquem; ut quid dicunt, non est opus eas condemnare? artento quòd cedere posset in dedecus Domus Franciæ in posterum. Si verò fuerint dogmatizate; tunc artento quòd tempus est deliberandi nimis breve, & quòd non potui videre Scripturas sacras, & Doctores ad sufficientiam, dico de prædictis Quæstionibus, seu Assertionibus, sicut dicunt Doctores antiqui & Catholici, scilicet sanctus Thomas, in secundo Sententiarum, distinctione ultima, articulo secundo in solutione, ad quintum & ultimum argumentum. Salberiensis, *Libro tertio. Capitulo ultimo*; Richardus de Media villa. De Hallis, in Summa, parte tertia, in materia, *De præceptis.* Præcepto quinto. Aristoteles, in suis Politicis. Tullius in tertio, *De officiis.* Capitulo septimo. Leges civiles, quæ hanc materiam satis ad longum tradunt.

Itaque

Itaque, quantum ad veritatem, vel etiam quamcumque dispositionem prædictarum Propositionum, seu Assertionum, intendo ipsas sequi, & cum ipsis stare, salvo semper meliori Judicio, nihil determinando, sed potius opinando.

Videtur & aliquibus quod aliæ Assertiones sequentes primam, non fuerunt positæ per modum Quæstionum seu Assertionum, sed per modum probationum, & argumentationum, & etiam per modum responsum.

Uterius dico quod visa difficultate materiæ, visis etiam rationibus Doctorum, attentis insuper A temporibus modernis, proh dolor! in hoc Regno vigentibus, remittenda est materia ad Apostolicam* seu ad Concilium Generale proximum: & opinio, videre meo, est magis consona Tractatui, & juramento pacis.

Et hæc sunt dicta cum benigna correctione & supplantatione vestra, Reverende pater, & Domine mi, Domini Inquisitoris, & aliorum Dominorum & Magistrorum meorum, & cum protestationibus quod jam dictis, & in posterum per me dicendis, ego semper intendo Articulis Fidei adhærere, & ubi dicit sancta Mater Ecclesia credit intendo credere, & eidem firmiter inhærere. Actum decimo octavo Decembris. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio.

* Fontè deest. Sedem.

Reverendus in Christo, & Dominus, Abbas sancti Dionysii, deliberationem suam in scripto tradidit, in hunc modum.

PRIMA Propositio est perniciofa, totius politici Status destructiva, cujuslibet status & fœderis, societatis, amicitiae, & communionis humanæ dissolutiva, omni Regiæ & dominativæ potestati inimica, Christianæ Religionis subversiva, erronea & hæretica.

Primò. Declaratur quod sit erronea, sic quod publicè asserta, sine alia pertinacia, reputari debet hæretica: & quia dicit, & repugnat textui expresso sacre Scripturæ confiteri, & exterius verbo cognoscere & profiteri, hinc est *Non occides*: Seneca, videlicet *autoritate propria*. Sic enim Scriptura sancta, & usus fidelium, & omnium Gentium & Nationum, textum hunc recipit: concordant Doctores inspirati, sensum Scripturæ sacre fidelibus tradentes, & consequenter Doctores scolastici. Ad idem sunt jura Canonica & Civilia, & determinationes Ecclesiæ, & Conciliorum Generalium: & per consequens est Propositio & Assertio quod *In quocumque casu licet homini hominem tyrannum, vel voluntariè alium occidere, absque hoc quod in eum habeat occidens legitimam potestatis usum, seu privata auctoritate*, quod idem est.

Secundo. Hæretica est prædicta Assertio, ex hoc quod circa punitionem tyranni omnem ordinem, ex statuto divinæ Legis debitum, tollit: nam dicit quod. *Quilibet tyrannus laudabiliter occiditur à sua vassallo &c.* Teste autem Christo, *Mathei vigesimo sexto*, omnis qui accepit gladium, idest non constitutus in judiciaria potestate, in sanguinem humanum armatur, & sanguinem humanum effundit, iusta autoritate non jubente, nec vocem dante, fortè concedente, peccat: & est glossa Augustini approbata per Ecclesiam & Concilia Generalia, & communem observantiam fidelium, imò omnium Gentium & Nationum. Et per consequens notoria hæresis est asserere, quod *Voluntariè licitum sit homini non habenti legitimum usum Jurisdictionis, tyrannum occidere*. Et ad hoc est textus expressus, ad Romanos: xxiv. 4. *Tu quis es qui judicas alienum servum, Domino suo stat aut cadit.*

Tertiò. Hæretica est prædicta Assertio, eo quod Dei ordinatione, & statuto, solus convictus de crimine, propter quod secundum Legem iusta poena mortis est infligenda, est interficiendus. Assertio autem prædicta asserit tyrannum esse interficiendum, non distinguens inter convictum & non convictum. Ideò & c. Quod solus convictus iustè possit interfici, textus sunt Scripturæ sacre innumerabiles, juxta quod iustum est exequens, * actum vigesimo quinto, prima ad eorum quinto, cum Glossis & earum approbationibus per Canones, & Concilia Generalia.

Quartò. Hæretica est prædicta Assertio, quia Christi Lege & Mandato, servi & subditi tenentur obedire Dominis suis, non tamen benè morigenatis, & modeste imperantibus, sed etiam discolis & indisciplinatis, & injustè opprimentibus, & gravantibus eos in corpore & bonis: imò falsa & hæretica est Assertio, quod cujusque Principis lapsus in tyrannidem, reddat eum dignum morte, & constituat quemlibet subditum suum Judicem, & legitimum executorem in Principantem. Assertio autem prædicta dicit, *chacun tyran*, non distinguens de gradu & qualificatione tyrannidis. Textus sunt rationes decimo tertio primæ Petri.

Quintò. Prædicta Assertio hæretica est ex alio medio, eo quod continet, *Quemlibet tyrannum, à quocumque sibi subiecto &c.* Clarum est autem quod in Principatu & regimine Ecclesiastico contingit tyrannidem, sicut in terreno, & per quos. Prædicta Assertio contra Concilia Generalia, & determinationes Ecclesiæ Universalis, & communem observantiam fidelium, asserit Ecclesiasticos in suos Seniores Judicium sanguinis, imò secundum humani sanguinis effusionem licitè exercere posse. Et etiam ex prædicta Assertionem habetur quod Ecclesiastica persona in laicam tyrannifantem iustè & laudabiliter poenam mortis infligit; cum in eadem dicatur, *Quelconque vassal, ou subjet.*

Sextò. Hæretica est prædicta Assertio, quia continet tyrannum per quamcumque viam laudabiliter interficiendum, etiam per mendacia & adulationes, proditores, fraudes, contra textus Scripturæ sacre: *Non sunt facienda mala, ut veniant bona.*

Ideò prædicta Assertio prima est evidenter, clarè, notoriè & manifestè erronea, & publicè asserta, sine pluribus, tanquam hæretica damnanda: non licet alicui Christiano ignorare eam hæreticam, aut de ea dubitare, vacillare, aut titubare, & quicumque cujuscumque status, sexus aut conditionis publicè asseret se habere formidinem de ea, an sit Catholica vel hæretica, est reputandus suspectus in Fide.

Secundò. Prædicta Assertio prima, est Christianæ Religionis subversiva, quia destruit fundamenta & principia: quia omnis sancta & iusta Religio semper proposuit, cum asserat tyrannum fraudibus, dolis, factis simulatis, operibus & factis ac mendosis Assertionibus, licitum esse, ex intentione, decipere & fallere, fallum & mendacium dicendo, & pacta aut promissa sibi non tenendo, & sibi adulari, vel excusando tyrannidem, aut laudando in eo quæ non sunt laudanda, quin etiam dolo & fraudulenti animo eidem jurare licitum asserit, sub intentione non servandi juramentum, sed proditoriè & simulatè eum interficiendi, & ita prædicta Assertio tollet, quæ si omnia illa, aut maximam partem eorum in quibus Christiana Religio communicat cum † Lege naturæ, & sic Christianam Religionem subvertit.

Tertiò. Et prædicta prima Assertio omni Regiæ & Dominativæ Potestati inimica, cum Regalis Potestas, & tyrannica, ex hoc differant, quia in regimine regali præest unus qui principaliter intendit utilitatem communem, magis quam propriam. Tyrannicum autem regimen est, cum præest unus qui

F 3

* Locus corruptus usque ad. Quartò. † Locus corruptus.

in gubernando magis quærit bonum suum proprium & singulare, quàm commune. Et teste Aristotele, in Politicis: *Facillimè corrumpitur Regale regimen, & convertitur in tyrannicum.*

Ideo asserere prædictam Propositionem primam, est tradere gladium, & judicariam Potestatem in manu furiosorum, ut per omnem modum, nullo ordine Juris servato, insurgant in suos Seniores, & Dominos: quia secundum eandem Assertionem, nulla præcedente Sententia Judicis, nullo Mandato superius expectato, quilibet subditus laudabiliter & virtuosè interficit suum Seniorem & Dominum tyrannisantem; & secundum hoc, quilibet subditus, quantumlibet vilis & miserabilis persona, est Judex competens, ad declarandum, diffiniendum, & sententiandum, an suus Rex, Senior & Dominus, si opprimat & exactionibus vexet suos subditos, quod sit dignus morte; imò & legitimus mortis executor, & privet eum vita. Glossa: *& Principatus cujuslibet Regis, Ducis, Principis & Domini, dependet ex arbitrio cujuslibet, quantumlibet vilis sibi subditi, si prædicta Assertio esset vera.*

Et ut sub nomine tyranni aliqua dicantur, & ostendatur quòd prædicta Assertio non potest sub aliquo sensu veritatem habere, sed est hæretica & erronea, sub quacumque hujus termini, tyrannus, acceptione; est advertendum quòd tyrannus uno modo, apud Aristotelem, sexto Politica, Capitulo octavo, dicitur, *Ille qui à populo assumitur contra divites & insignes, & libenter imponit crimina & calumniatur divitibus, & perverse trahit Dominium ad se, & excessivus est in acceptione pecuniarum, & fugat & relegat excellentes viros, insignes nobiles impugnat, & eorum sanguinem sinit.*

Ubi autem aliquis esset talis tyrannus, & notoriè talis, de eo falsa esset prædicta prima Assertio, quia Catholica veritas est, quòd sine legitima Potestate jubente, vel concedente, nulli homini licet hominem spontè, voluntariè, deliberatè & ex intentione interficere, siue fuerit tyrannus, siue idolatra, siue hæreticus, siue schismaticus, siue proditor, siue criminofus crimine læsæ Majestatis, siue dæmonum invocator, fortilegus &c.

Secundò, Morales Doctores, ut Tullius, Salaberienfis, & aliqui, recipiunt tyrannum pro illo qui per vim & violentiam nititur usurpare Potestatem regiminis in aliquam Communitatem, & contra quem illa Communitas habet justam & apertam guerram, vel ex determinatione tacita, aut expressa Principantis in ea; vel ipsius Communitatis, aut aliquorum vicem ejus gerentium: & talem tyrannum licitum est cuilibet de illa Communitate interficere, nisi sibi Lex justa humani sanguinis effusionem prohibeat, quia est hostis, & inimicus publicus, contra quem justa autoritate, mota est guerra.

Sed adhuc de tali tyranno notorio, potenti & violento usurpatore, dominatore Potestatis, falsa, erronea, & hæretica est sæpè dicta Assertio; quia omnis fraus contra promissionem & juramentum factum hosti, est illicita: itaque talis tyrannus, cum juramentis fraudulosè factis, & promissionibus fictis & simulatis decipiatur; ut deceptus interficiatur est iniquum, injustum & illicitum. Et oppositum affirmare, est asserere licitum fore nomen Dei in vanum assumere, quod est hæresis notoria.

Sub hoc sensu determinat Sanctus Thomas hanc materiam, Libro secundo Sententiarum, Quæstione ultima, Articulo penultimo, in responsione ad quintum Argumentum, Tullius inquit, *Libro suo, de Officiis, laudat eos qui Julium Cæsarem interfecerunt, quia per violentiam, nolentibus Romanis subripuerat Dominium in eos, & non erat recursus ad Superiorem, per quem Judicium de invasore posset fieri.* Ideo ad

tuitionem, liberationem & deffensionem Patriæ, licitum erat tyrannum publicum, & contra quem ipsa Communitas tacitam, vel expressam guerram habebat interficere, autoritate videlicet Communitatis, quæ notoriè habebat talem pro hoste.

Tertio modo ineptè & improprie & abusive sumitur tyrannus, pro illo qui astutè, fraudulentè & dolosè machinatur in sui naturalis Principis mortem, vel eum supplantare, & à suo Principatu dejicere satagit, & usurpare nititur suam Regalem Potestatem & Autoritatem: & quandiu talis non tyranni, sed veraciter proditoris fraus, dolus, crimen & astutià est dubia, perplexa, incerta, obscura, inevidens & ambigua; asserere quòd quilibet subditus in incerto & dubio, possit illum proditorem propriè non tyrannum licitè interficere, est erroneum in Doctrina Religionis Christianæ; & additè pertinacià, hæreticum est, & est subvertere totum ordinem justiciariæ Potestatis à Deo statutum, & à Christo homine in Lege Evangelica confirmatum, secundum quem, in omni dubio & ambiguo crimine tyrannidis, proditoris, læsæ Majestatis, vel alio, antequam poena mortis justè inferretur, requiratur ordo, videlicet quòd per habentem legitimam Potestatem & autoritatem sit malefactor damnatus, & quòd fuerit adductus & vocatus, seu deffendendi locum habuerit, & convictus fuerit legitime; & quòd aliàs sit Judex, testis & accusator.

Si autem talis proditor falsè & voluntariè tyrannus nuncupatus, manifestè & notoriè per fraudem & astutiam vellet suum naturalem Regem dejicere à suo Dominio, & in ejus propriam personam crimen læsæ Majestatis committere, & etiam in personas eidem conjunctas: & si hæc scelera non sufficient, superaddentur alia, ut hæreses, fortilegia, invocationes dæmonum: adhuc de tali proditore & criminoso falsa est sæpè dicta prima Assertio; quòd quilibet subditus sit legitimus Judex & arbiter notoriè & sufficienter, & requisitè ad hoc quòd talis licitè interficiatur: quia secundum hoc, immunes fuissent Judæi à reatu homicidii, procurando Christi mortem, quem reputabant notorium invasorem Jurium Cæsaris, *Omnis qui se facit Regem, contradicit Cæsari*, Joan. xix. 12. quia Glossa: *Christus per legitimum Judicem, ordine servato, & ex causâ rationali, non erat convictus super notorietate hujus criminis.* Ideo ejus interfektionem procurantes ex confidentia illius notorietatis, crimen homicidii incurrerunt: & quanquam notorietas criminis apud legitimum Judicem æquipolleat accusatori & testibus; ipsa tamen notorietas, etiam supposita veritate commissi criminis, non constituit quemlibet subditum Judicem, aut vindicem sui Superioris notoriè tyranni proditoris sui.

Est ergo proditorium erroneum, quòd quilibet subditus unius Domini, Comitis, vel Ducis, dicente & judicante * illicitè, suum Dominum, Comitem vel Ducem esse proditorem notorium, supremi Regis totius Regni, talis subditus illà habitâ constantià justè & laudabiliter interficiat eundem suum Dominum, Comitem vel Ducem, nullâ Sententiâ Superiorum expectatâ, nulla declaratione super notorietate per legitimum Superiorem factâ. Et generaliter tanquam catholicum tenendum, & oppositum tanquam hæreticum damnatum, & ut damnatum publicandum, quòd sine legitima autoritate vel jubente vel concedente, nulli homini licet voluntariè, spontè, & ex intentione interficere hominem tyrannum, proditorem, vel alium qualitercumque criminatum occultum, vel notorium. Non obviat de fure nocturno, depopulatore agrorum, insidiatore itinerum, desertore militiæ, adultero & adultera &c. quia interficientes tales, in casibus

* Locus corruptus.

bus concessis per Leges factas, & rationabiles, publica autoritate funguntur, & concessione Legis justæ, & autoritate Legem statuentis; & ita non privata, sed legitima autoritate concedente, hominem interficiunt.

Ubi autem reperiretur Lex expressa, de tyranno, vel de proditore interficiendo, standum esset in terminis Legis; sed non est usque ad hæc tempora reperta Lex, aut Edictum publicum, de tyranno interficiendo, per quemlibet, ex præcedentibus Legibus, quæ loquuntur de fure nocturno, depopulatore agrorum &c.

Quartò. Prædicta Assertio est cujuslibet pacis, foederis, societatis, amicitiae & Communitatis humanæ dissolutiva; quia asserit omnia hæc, videlicet foedera, pacem, contractus, pacta, promissiones, juramenta licite fieri fraudulenter, & animo non se obligandi, nec promissiones & juramenta servandi, sed fraudandi & decipiendi alium, imò & eum interficiendi. Ideò secundum hoc nulla securitas in dictis, factis, Assertionibus & promissionibus humanis; nulla fides, nulla fidelitas hominum inter se: sed essent homines perniciosissimi, varii, infidi, feroces, crudeles, inhumani, sine foedere; quia ad omnia foedera & promissiones rumpendum justè & debite, sufficeret ruptorem esse alium cui pactationibus erat obligatus, esse tyrannum, exactorem, & oppressissimum injustum sibi subditorum; & secundum divinas Leges, naturales regulas, & humanas sanctiones in populo est pacem, quietem, tranquillitatem & concordiam in terris esse illis in quibus prænominate hæ res habent fautores, protectores, defensores, dissimulatores, & palliatores, qui, illis erroribus & expressis erroribus tanquam principiis præsuppositis, & Principum inter se dissidentiam & diffidentiam, & subditorum ad Principes rebellionem necesse est oriri.

Quintò. Prædicta Assertio est totius politiæ status destructiva, quæ ordinem politicum, naturalem, imò & divina Lege ordinatum, ad Romanos decimo tertio, i. destruit & pervertit; cum dicat, ex conditione & natura culpæ tyrannidis, quemlibet vassallum vel subditum, acquirere judicariam Potestatem in suum Superiorem & Dominum, ea enim quæ sunt à Deo, ordinata sunt. Ideò inferior non portat gladium, nec est Dei Minister in punitione sui Superioris, nec justus mortis executor in eundem Superiorem, sine ordine quocumque servato: & si culpa tyrannidis, ex conditione culpæ, exponat tyrannum interficiendum, arbitrio cujuslibet subditi; quælibet alia culpa Principantis in aliqua Communitate, potissime damnosa, & noxia ipsi Communitati, subjiiceret Principantem quibuslibet de Communitate, ut esset Judex sui Regis & Principis cadentis in quamcumque culpam: quia si gravis culpa tyrannidis det auctoritatem cuilibet subdito licite interficiendi tyrannum; levis culpa exactoris aut gravationis per Principantem commissâ in communitatem, dabit cuilibet subdito auctoritatem imperativè, judicariè & magistraliter puniendi eum Principem, secundum exigentiam culpæ. Et breviter, est non solum destructivum omnis Politiæ; sed in Fide hæreticum, quòd ratione culpæ, & ex ipsius culpæ natura & conditione, sive sit tyrannus, sive idolatra, sive quicumque alius, alias acquirat auctoritatem & Potestatem secularem, quâ justè & rationabiliter posset culpam illam punire poenâ mortis, quia in Potestate judiciaria legitime constituuntur homines non ex culpa aliorum, sed ex commissione Dei, aut hominis, secundum Leges & Regulas datas.

Sextò. Prædicta Assertio est seditiosa; quia sine causæ cognitione, sine ordine, asserit tyrannum esse interficiendum à quolibet sibi subdito.

Et cum contingat quemlibet Superiorem, respectu suorum subditorum tyrannidem exercere; Abbas namque tyrannizare potest suos Monachos; Episcopus, suos Canonios & Sacerdotes; Pater filium; maritus uxorem; Dominus subditum; & arbitrio subditi subest Judicium de tyrannide sibi præsentis, taliter ut justè, in casu tyrannidis possit eum interficere, secundum prædictam Assertionem; ponere istam Assertionem in Communitatem, est excusare omnia homicidia, & dare auctoritatem seditionis movendi contra quosque Superiores Ecclesiasticos, vel temporales.

Septimò. Est prædicta Assertio perniciosissima, quia aditum parat & viam aperit ad cuncta vitiosa, scelera, maleficia & peccata; ut est, ad homicidia, perjuriam, adulteria: & propter hæc permittit ut tyrannus per juveniculum interficiatur, quia cum specificatione plurium scelerum, ponit Assertio clausulam generalem: *Par quælibetque maniera, &c.*

Quarta Assertio contenta in cedula transmissa &c. relinquitur per beatum Augustinum, sub probabilitate: dicit enim, animositate, quasdam regulas Justitiæ Moysen excessisse: sed Assertio illa & præcedens sunt erroneæ, ad sensum ad quem ponuntur in cedula, videlicet quòd liceat, vel licuerit homini hominem spontè interficere, privata auctoritate.

Quinta Assertio in cedula contenta transmissa, est notoriè erronea, cum asserat mendacium licitum.

Ultima Assertio est ita clarè, manifestè, & notoriè hæretica, quòd non est contra eam verbis, aut scriptis procedendum, sed igne aut gladio.

Item, prima, quinta & ultima Assertionem illius cedulæ transmissæ, sunt sic palam & evidenter hæreticæ, quòd quilibet Catholicus, habens usum rationis, tenetur, de necessitate salutis æternæ, impugnare falsitates oppositas Articulis contentis in Symbolo Apostolorum.

Item, illi sunt notorii defensores erroris & hæreticæ pravitate, qui consiliis, auxiliis, favoribus, aut aliis viis dant operam, ne tres prænominate Assertionem, & hæreses notoriè & publicè assertæ reprehendantur, damnentur ac impugnentur, sed impunè, & sub dissimulatione transeant.

Item, asserere pertinaciter quòd licitum sit tres dictas Assertionem & hæreses manifestas & notorias, publicè prædicatas & assertas dissimulare; & sine damnatione doctrinali, scolastica & judiciali præmittere, simpliciter, vel ad tempus, sub colore pacis terrenæ conservandæ, aut cujuscumque temporalis commoditatis obtinendæ; erroneum est in Fide, & tales assertores debent haberi ut inimici publici Fidei orthodoxæ, & notorii hostes Ecclesiæ Catholicæ, & Christianitatis adversarii manifesti: quia si licitum fuerit per dies, Menses, & Annos unam hæresim notoriam publicè assertam tolerare, dissimulare, & sine propugnatione & reprehensione permittere, ne sequatur turbatio in terrena Politia, ita licitum esset in perpetuum, & contra Textum Mathæi decimo; Lucæ duodecimo; ad Romanos decimo, cum glossis & expositionibus Sanctorum.

Item, omnes Prælati qui ex officio, Doctores, vel alii, qui ex gradu, juramento, vel promisso tenentur Fidem defendere, opportunitate habita, dissimulantes, retardantes, impediunt, aut etiam, sola omissione, negligentes impugnare, suo modo, vel doctrinaliter, vel judicialiter, secundum exigentiam personarum, hæreses notorias tres prædictas, aut alias quascumque palam assertas, habendi sunt ut fautores pravitate hæreticæ; cum evidenter hæreses publicè assertas negligant damnare, aut damnatas denunciare: quia in prædictis tribus hæresibus non est opus nova denunciatione, sed sufficit denunciare eas damnatas tanquam hæreses &c.

Vene-

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Dominus Parvi, Magister in Theologia, Canonicus Parisiensis, verbo dixit quod licet, secundum veritatem Catholicam, arcta sit via quæ ducit ad cælum, & licet omnes ad beatitudinem tendant, diverso tamen calle; & idē dicit quod non est admirandum, si homo loquitur aliter quā alii opinati sunt. Nam plures opiniones fuerunt diversæ inter Doctores & Philosophos; & tamen quilibet credebatur bonum dicere: idē supplicat ut ea quæ dicturus erat benigniter suscipiantur.

Protestatur in præmissis, ut Dominus Nannetensis protestatus fuit in sua cedula, & Protestationes consuetas vult habere pro receptis.

Considerat etiam quod laudabile sit sequi Patrum vestigia, qui consueverunt habere talem modum: quoniam aliquæ Propositiones fuerunt delatæ ad Dominos Parisiensem Episcopum, & Inquisitorem; ipsi voluerunt informari quis tale quid dixerat, qualiter & quomodō, & videre quaternos, ut possint ad longum videri, & habere personas si possint, & si non, loqui cum illis qui interfuerunt.

Et iste fuit modus observatus in condemnatione Turpillinarum; & etiam nunc sunt triginta Anni, in condemnatione cuiusdam vocati Thomas,

Hoc vidit in Curato de Medone, nunc sunt octo-decim Anni.

Idem, in Magistro Joanne de Montessono, & de pluribus aliis narravit.

Et de Magistro Joanne de Barre; & rarō vidit contrarium fieri: & idem de pluribus aliis.

Et descendens ad materiam cedulæ, dixit quod certus erat quod si Libellus sibi nuper ostensus, fuerit illius cuius dicatur, videlicet Magistri Joannis Parvi, quod prima Assertio non continetur, nec sequitur in dictis suis.

Item, quod Assertionem illam de Moyse, dicit quod vidit originale, ubi est quod Moyses sine Mandato hominis &c.

Item, in dicta Propositione loquitur de tyranno qui posset; & dicit quod non universaliter est intelligenda, quia non sequitur: Omnis homo albus currit, Glossa, omnis homo currit. Et idē illi ad quos spectat, debent perquirere Libellos. Et quia non constat sibi quis illas Propositiones dixerit, nec constat sibi quod fuerint publicatæ, vel quod scandalum generaverunt, nesciret quid, pro præsentī, in materia dicere; nisi quod videtur sibi quod visa arduitate materiæ, bonum esset convocare, non solum Theologos, imō Canonistas & non solum de isto Studio, imō de aliis Studiis quibus materia communicaretur, qui haberent materiam discutere & ventilare; & postea referrent in Concilio.

Et idē supplicat quatenus habeat aliam dilationem majorem, ut possit videre, ad longum, materiam & quaternos, ex quibus elicitæ sunt ejusmodi Propositiones, ut dicitur; & supplicat quod tollantur poenæ de cedula.

Et his sic per eum, ut præfertur, dictis per ipsum, petit Instrumentum, & petit videre ea quæ erunt conclusa, antequam aliquod Instrumentum de hoc conficiatur.

Venerabilis & circumspēctus vir, Dominus Minister sancti Mathurini Parisiensis, Magister in Theologia, dicit habuisse cedulam, & adhæret protestationibus factis per præcedentes; & dicit quod sicut periculosum est asserere aliquas Propositiones erroneas; ita periculosum est imponere alicui dixisse ipsas & pronunciare.

Et primō petit informari quis fecit illas Propositiones, ut audiatur, si vivat; & si sit deffunctus, videantur sui quaterni: & ita vidit observari de Evangelisto* Joanne de Montessono. Petit si sint

informatores sufficientes quod deffunctus Joannes Parvi dixerit illas Propositiones quæ ostenduntur. Et vidit Propositionem ipsius deffuncti, in qua habetur * : *Que Moyse, sans Mandement d'homme occit, &c.*

Quod caveatur *sans Mandement quelconque*, non vidit.

Petit majorem deliberandi dilationem in ista materia; & sibi videtur quod Propositio ipsius deffuncti debuit distribui omnibus Magistris & Doctoribus, & de hoc petit Instrumentum.

Venerabilis & circumspēctus, vir Magister Joannes Brevis-coxæ, Magister in Theologia, Elemosinarius Domini nostri Regis, volens petere Mandatum præsentis, in materia Fidei, favorabiliter protestatur, prout alias protestatus fuit, videlicet quod nihil intendit dicere directè, sed probabiliter tantum; & statuit dicere cum ultimo deliberante, in hoc quod Propositio illius Magistri Joannis Parvi examinetur, & videatur diligenter; ut videatur si illæ Propositiones contineantur in Libello suo. Et dicit primō quantum ad primam Assertionem, quod videtur sibi confusa, dubia, falsa, erronea, & male sonans: confusa, propter verba in ea posita, propter verbum *licitum* quod multipliciter accipitur, sicut de meritorio, quia non explicat de sensu; & etiam impropria, propter verbum *tyranni*, quia non applicatur ad aliquam speciem seu modum: idē accipiendum propriè, & in sua propria significatione, secundum quam acceptionem nullo fidelitatis vinculo astringuntur, ut tyranno vassali; quia ut hic non habet vassalos in hoc sæculo, dicit Propositionem falsam, quia dicit: *Omnis tyrannus à quolibet suo subdito*, imō hæretica, si *licitum* excludit omne meritum æternum: & sic non videtur sibi sana.

Item, fama est quod illa Propositio non fuit dogmatizata: & idē quia quæritur, an sit condemnanda, dicit quod mos est talis; quia Propositio condemnatur in forma in qua proposita fuerit, & arguatur ille qui eam proposuerit: quoniam ad secundam Propositionem stat cum reprobatione: & quod illa Assertio est falsa, hæretica & erronea.

Ad tertiam de Phinées, non constat sibi quod Zambri fuerit interfecus, quia palam intraverat lupanar, & non apparet quod habuerit expressè Mandatum ad sic interficiendum.

Si tamen Doctores aliter sentire videantur, non vult discedere ab ipsis: & idē timendum est circa illam Assertionem.

Ad aliam de Moyse, Augustinus, contra Faustum, dicit quod peccavit, & quod nondum erat constitutus Judex super populum: & ponit exemplum de terra inculta ad cultam. Et idē non stat cum Assertionem, nec stat cum reprobatione, imō stat cum Augustino.

Ad aliam de Judith, potest excusari de culpa, saltem mortali, de qua communiter intelligitur; quoniam Scriptura loquitur ita quod non debet condemnari, nec est procedendum ad ipsius condemnationem.

De alia, dicit quod posset excusari à culpa non veniali, sed mortali. Sic de alia de Joab &c. licet alibi Scriptura loquitur per anticipationem &c.

Et idē non est scandalum in ea, quia hominem sic arctare, non videtur sibi honestum in verbis: idē non videtur sibi condemnanda.

Septimam dicit esse falsam, & stat cum reprobatione in Instrumento, & dicit quod attempta dispositione temporum, quia non constat sibi de scandalō, videtur sibi quod, de præsentī, esset tacendum atque desistendum de ista materia.

Reverendus Pater, Dominus Abbas Vercellianensis, Magister in Theologia, dicit quod habuit cedulam, & tendit ad excusationem suam, propter facta Ecclesiæ suæ Vercellianensis.

Et

* Hic deest aliquid.

* Forè habeatur.

Et cum præmissis protestationibus per alios factis, quibus adhæret, videtur sibi pro nunc, attentâ malitiâ temporis, multisque attentis scandalis quæ possunt oriri, esse silendum de ista materia, & differri usque aliâs: apparet sibi quod ista materia tangit honorem Dómûs Franciæ, ad quam omnes tenemur.

Audivit quod solus de materia ista locutus fuit Magister Joannes Parvi, quem advocavit Dominus Burgundiæ; & ideo non posset argui, sine tangendo Dominum Burgundiæ, & hoc erit resuscitare jurgia antiqua, & dissensiones inter Dominos, & sic posset populus insurgere contra nos.

Dicit etiam quod magna differentia est inter Propositiones quas vidit, & quas posuit Magister Joannes Parvi, ut dicitur; & ideo perquirendum est quis istas protulit & dogmatizavit: & si reperiatur quod nullus eas posuerit, non est procedendum ad condemnationem ipsarum: & supplicat, ut Magister Dominus Parvi, quod etiam vellet quod Propositio Joannis Parvi communicaretur in forma omnibus. Et videtur sibi, & apparet quod verba ipsius Magistri Joannis Parvi, sunt ista quod *meritorium est*, quia liberat Provinciam à tali homine. Et petit dilationem sibi concedi majorem, ad deliberandum.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Gerssono, Cancellarius Parisiensis, postquam aliqua locutus est, deliberationem suam dedit in scriptis, cum pluribus cedula, & quaternis, de quibus in sua deliberatione facit mentionem; quæ omnia petit & voluit registrari, ad acquitationem conscientiæ suæ, & materiæ elucidationem. Tenor suæ deliberationis talis est.

„POSTULATA in primis veniâ, si vel aliâs, vel nunc videar loqui in zelo, non secundum modum, stiam qualem habere decet coram Cœtu tam celebri, dico ea quæ sequuntur.

„Primò, stò in aliâs deliberatis ex communi consensu Concilii Fidei, in prima Sessione, die videlicet sancti Andræ, ubi fuerunt Magistri in Theologia, & Bacchalaurei in notabili numero, & stat deliberatio principaliter in duobus punctis.

„Primum punctum, quod Assertiones de quibus facta fuit mentio & nunc fit, fuerunt rationabiliter reprobata.

„Secundum punctum, quod expediens fuit, & est, materiam istam non solum doctrinaliter, sed judicialiter pertractare, & ad finem deducere.

Addebantur aliquæ protestationes & regratiationes, cum quibusdam rationibus & narrationibus, quas pro nunc in forma narrare dimitto.

Quantum ad primum deliberationis punctum, videretur sufficere solemnis advocatio reprobationis illarum Assertionum facta per Sacram Theologiæ Facultatem concorditer, & per ipsam Universitatem, sicut Instrumenta super hoc facta præbent fidem.

Amplius, sufficere posset deliberatio prædicti Concilii in prima Sessione in qua ponitur, quod absque nullo dubitationis scrupulo prædictæ Assertiones fuerunt rationabiliter reprobata.

Amplius, sufficere possent deliberationes Reverendorum Patrum, nunc præsentialiter in scriptis recitata, cum suis autoritatibus, & motivis, scilicet deliberationes Domini Nannetensis, & Domini Abbatiss sancti Dionysii.

Amplius, in speciali sufficere debet quod de principio morali, sicut & istud, *Non occides*, scilicet, propria autoritate, non est licitum dubitare, nedum apud Theologos eruditos, qui tenentur explicitè credere, imò de sua Fide rationem reddere statim omni poscenti; sed etiam apud omnes habentes iudicium rationis: præsertim cum illuminatione Fidei etiam generalis. Præterea differre in hoc dare responsionem, sub prætextu quod materia est ardua, est taliter delirare, qualiter deliraret Doctor in Theologia, si peteret di-

Tom. V. Pars. II.

lationem deliberandi super hoc Articulo, *Dens est irinus, & unus*, dicendo quod materia est ardua, quia verè sic est.

Amplius, sufficere videretur quod nullus adhuc, quantumcumque conatus fuerit dissimulando, vel diverticula quærendo, dare favorem oppositæ parti, fuit ausus prædictas reprobationes reprobare, vel Assertiones approbare.

Amplius, si vellemus discurre per Doctores approbatos, ut sunt Augustinus, sanctus Thomas, & alii famati in Scolis, & Glossas authenticas allegare possemus componere grandem Librum, ad ostensionem præmissorum, sicut ex quibusdam excerptis in clausulis, & in scripto redactis, poterit apparere.

Verum quia mentio facta est de dicto sancti Thomæ, ultima, distinctione secunda; ubi loquitur incidentaliter de morte Julii Cæsaris, quæ fuit facta laudabiliter, quia scilicet invadebat Dominium Reipublicæ per tyrannidem, & non poterat reprimi, nisi occideretur. Sciendum est quod apud Romanos & Historicos, duæ fuerunt opiniones de morte Cæsaris: una quod fuit injustissimè & horrendè facta, sicut narrat ubique Valerius; & ideo fuit vindicata per populum Romanum, & fuit erectus populus & titulus triumphalis, quem vidi Romæ. Inscritur: SACRUM JULII CÆSARIS. Et appellatur nunc: ARCUS SANCTI PETRI.

Hanc opinionem secutus est claræ memoriæ Magister Nicolaus Oresme, super quintum Politicorum, determinando quod boni non faciunt seditionem, etiam ad interfectionem tyrannorum, autoritate non publica.

Altera fuit opinio Julii, & suorum sequacium, quam insequi videtur sanctus Thomas, quod Julius Cæsar ritè fuerit interfectus; quoniam erat notoriè tyrannus, ut dicebant, usurpando Monarchiam quæ penès Senatum, & populum Romanum residebat, fuit etiam interfectus autoritate legitima & publica, sicut dicunt, per Senatum.

Neutra verò opinionum prædictarum sic faciunt contra nos, sicut pro nobis, si vigilanter advertatur. Et utinam tanti ponderis essent determinationes sancti Thomæ & aliorum, quod *Non licet occidere quemquam, propria autoritate*: sicut habet pondus autoritatis apud aliquos; hoc incidentale dictum, quia favere videtur Assertioni condemnata.

Amplius, quo ad secundam Assertionem de Lucifero, nullus quidquam opponit contra ejus reprobationem, nisi quod ista Assertio & similes, videntur propositæ incidentaliter, inquirunt, & argumentativè. Ad quod respondemus, quod in materia sanguinis & mortis, non sunt adducendæ probationes frivolæ, quantum minus hæreticæ.

Sufficeret autem hæc sola Assertio ad condemnationem quæ quaritur judicialiter faciendâ. Imponit enim Michaëli criminis peccatum quod adscribunt Doctores Lucifero, si benè perpendatur: ostendit enim hæc Assertio, sub quo intellectu posita conclusio per eam quaritur approbari, sic quod sine autoritate Dei, vel hominis potest, imò debet aliquis interfici.

Amplius, Assertio tertia de Phinees, manifesta est ex principio, medio & fine vigesimi quinti capituli minorum, quia propter Chorbiscortum intiliatus erat Belphegor. Illic videatur textus expressus. Et hoc ponitur in Propositione Joannis Parvi.

Amplius, Assertio quarta de Moyse, aliquid habere videtur scrupulositatis, propter dicta Augustini, vigesimo secundo, contra Faustum: & allegat Alexander de Halis partem, in suo tertio. Sed si videatur totus Textus Litteræ, cum Glossa Ordinaria ab Augustino sumpta, super secundum Exodi, dicta sua mirabiliter elucidant nostrum principale propositum.

* *Foris excerptis.*

G.

Con-

Considerant enim Augustinus Moysen velut duplici persona. *Unus erat Propheta, de qua nihil ago, inquit Augustinus, vigesimo secundo, contra Faustum, ibidem. Alia, ut erat persona privata; de qua dicit quod consultâ Lege æterna, reperit quod non licebat ei occidere Ægyptium, secundum illam auctoritatem privatam, & hoc est pro nobis. Sed super Exodum, capite II. tractat de Moysè, ut erat persona Prophetica, habens scilicet, ex instinctu divino, judiciariam potestatem, pro liberatione populi Israël ab opprimentibus Ægyptiis, juxta sermonem beati Stephani, Actuum septimo, & Glossam Ordinariam, & Interlinearem: & secundum hoc, dicit Augustinus Moysen hanc occisionem audere potuisse. Et hoc pro nobis est, quoniam non sine auctoritate fecit illud.*

Amplius. Assertionis quintæ reprobatio, modestè, & reprehensibiliter facta est; quidquid de facto Judith, vel Jehu dicant Doctores in hanc vel illam partem: videant tamen Theologi, si sanè dictum sit quod Deus possit permittere mendacium, vel prolationem falsitatis, cum intentione fallendi, vel insidiandi.

Amplius. Assertionis sextæ reprobatio rationabiliter facta est, ne forsan illi ad quos pervenerunt quaterni, eam continentes, seduci valerent: nec est hoc nimis certare hominem, velut ex invidia, vel odio; sed est elucidare veritatem, attento quod Assertiones longè deteriores posite ab eodem homine, nondum apertæ sunt in Judicio: ut quod *Insequi semper sensum litteralem sacra Scriptura, sit occidere animam suam; & quod Quilibet tyrannus debet occidi viliter, & insidiosè, tanquam magis propria morte sua: quod est contra rationem Decretalis hujus. Pro humani.* Et ita de quibusdam aliis. Absit à me jam vicino morti, & ab his causis, tractare materiam tam sacram, depravato animo; quoniam ego inferior essem cunctis hominibus, qui me exponerem periculis mortis quotidie, per media me ipsum damnantia.

Denique, reprobatio septimæ Assertionis nullum adhuc visa est calumnatorem pati, sed aggravari debet, quia Magistro Sententiarum opponitur.

Porrò, circa secundum punctum deliberationis prædictæ, quod scilicet expediens fuit & est, istam tractare materiam, & ad finem deducere, prout ordo judicialis postulabit, ago quæ sequuntur.

Offero primò, Codicillum continentem duodecim Considerationes in hac parte, quas tradidi Elemosinario Illustrissimi Principis Domini Burgundiæ.

Offertur rursus, tanquam urgens Christianissimi Regis nostri Mandatum publicum per Litteras, & jam lectum hic est.

Offertur præterea libertas loquendi major quàm hactenus, & Judex competens, coram quo haberi Judicium, quatenus habeat pondus auctoritatis & validum robur ipsa declaratio veritatis, magis quàm ex sola reprobatione doctrinali, sicut videmus esse necessarium. Possent hic notari prohibitiones aliàs factæ & violentationes.

Offertur rursus, vox publica quæ nunc est, super inceptione præsentis materiæ, quæ si dimitteretur, vel tanquam dubia nimis differretur; hoc esset scandalum poenis & manifestus favor erroribus & errantibus, eorumque fomentum: essetque præterea in fabulam, dedecus, & scandalum, tam Concilii Fidei toties celebriter convocati, quàm ipsius Universitatis advocantis. Esset postremo in obdurationem perniciosissimam, & periculosissimam errantium; & in persecutionem crudelissimam prædicantium veritatem. Avertat hoc Magister veritatis Christus, qui est in sæcula.

Sequuntur aliqua quæ valent ad elucidationem præmissiorum: & primò, tenor unius cedulæ quæ ostensa fuit pridem Domino Burgundiæ, cum aliis, cujus tenor communiter adjungitur.

• Fuit coarctare. • Fuit deest potest. • Locus corruptus.

Cy s'ensuit une cedula, qui répond à ce qu'aucuns pourroient opposer, que la Proposition de l'Université est contre la paix, & au deshonneur d'aucuns Seigneurs.

A, LA verité de la Foy & de bonne Doctrine à contraindre l'Université de Paris donner dernièrement, le quatrième jour de Septembre, l'An mil quatre cent treize, en ses Instructions, pour parler devant le Roy, & nos Seigneurs au Palais, que cette verité demeurast toujours entière, quelque paix ou traité fut fait, ou à faire: & le proposant a reproché aucunes fausses Doctrines, pour les causes ou considérations qui s'ensuivent.

B, Premièrement, car verité est sœur de paix, & jamais on ne peut avoir paix qui vaille, ou tienne contre verité, comme dit Dieu par le Prophète: *Non est pax impiis.* Isaïe. XLVIII. 22. Partant commande Dieu: *Pacem & veritatem diligite, dixit Dominus, Zach. VIII. 19.* Aimez paix & verité, dit nostre Seigneur.

Item, si on ne pouvoit avoir autrement paix contre la Foy, & bonne doctrine, on devroit plutôt soutenir quelconque guerre, ou esclandre, selon la doctrine de Saint Gregoire: *Utilius oriri scandalum permittitur, quàm veritas deferatur.* Et à ce propos disoit Jesus Christ: *Non veni pacem mittere, sed gladium.* Matth. x. 34. Je ne suis pas venu pour envoyer la paix en terre, mais glaive & division; & s'entend, pour la verité & la Foy soutenir.

Item, sans la verité de la Foy, & des Commandemens de Dieu, les Chrétiens, soit Princes, ou autres, ne peuvent estre en état de salut: & par ainsi chacun Clerc & Prelat qui aime leur salut, doit la verité prescher & fausseté reprouver; & par special l'Université, autrement sa dissimulation seroit cause de leur damnation, & de la science propre. *Si non annuntiaveris, &c. Dixit Dominus. Ezech. III.*

C, Item, la verité de la Foy ne se doit pas seulement croire de cœur, mais se doit confesser de bouche, quand on sent que autrement elle periroit, ou que les gens se damneraient, par croire fausse doctrine au contraire; ou par mauvaise instruction, & operation, *Corde creditur, &c. Rom. x. 10.*

Item, la verité de la Foy est à prescher, quand on a lieu & temps de la dire devant Princes & ailleurs, qui la peuvent entendre & deffendre, & que le Clergé peut avoir franchise de parler: lors il n'y a point d'excusation. Et car ainsi soit, de present, l'Université n'a pû ny voulu plus dilayer qu'elle n'eust fait son devoir en la ditte Proposition, & en son adveu.

D, Item, combien que cette verité de la Foy & de bonne doctrine eust pû moult profiter, qui l'eust pluost dite constamment; & est à croire que ne fussent mie venus tant d'horribles maux en ce Royaume, se aucuns se fussent exposez jusques à la mort, pour resister aux erreurs qui ont esté racines de nos maux: non pour quant, selon le Proverbe commun: *Vaut mieulx tard que jamais.* Et est bien à croire que plusieurs se sont repentis de leur dilation ou dissimulation, par peur humaine, ou mondaine, en cette matiere.

Item, se contre la verité de la Foy & des bonnes mœurs, aucuns vouloient maintenant resister malicieusement & pertinacement, ils seroient plus à blamer, que paravant; d'autant qu'on a veu, par experience, les maux qui en sont ensuivis: & seroit cecy à leur damnation perdurable, & auroit-on cause suffisante de faire procès ouvertement contre eux, autant contre le grand, comme contre le petit,

„ & de tant plus que le grand peut plus nuire, s'il erre;
„ & plus profiter, s'il confesse vérité.

„ Item, la vérité de la Foy qui a esté preschée, ne
„ comprend quelconque personne nommement, &
„ ne tend à quelconque punition, pour le temps pas-
„ sé, mais veut que fausseté contraire soit deracinée,
„ pour le temps futur, & pour tourner à bonne pe-
„ nitence ceux qui auparavant avoient erré, sans en
„ vouloir prendre vengeance ou punition, en tant
„ qu'on ne voudroit perséverer: car lors on ne de-
„ vroit point épargner ou dissimuler qui voudroit
„ continuer. *Non est clementia bello, nulla pernicio-
„ sior pestis quàm familiaris inimicus.*

„ Item, la vérité de la Foy a esté preschée publi-
„ quement, afin que chacun puisse appercevoir
„ comment ceux qui ont la fausseté contraire dog-
„ matisée, en secret, ou à part, sont à blâmer & à hayr
„ par les Seigneurs lesquels ils ont fait errer à leur
„ damnation, se ils n'ont repentance; & à la sub-
„ version de la chose publique: & par le contraire,
„ ceux sont à aimer & à louer & à remunerer, qui ont
„ publié maintenant, ou autrefois, constamment cette
„ vérité, & en donnent bonne information. *Qui
„ conversi fecerit peccatorem, &c.*

„ Item, la vérité de la Foy qui a esté dernièrement
„ publiée & proposée, est si notoire, qu'il n'est hom-
„ me quelconque s'il a jugement de raison, qui ne la
„ puisse appercevoir legerement, soient Chrétiens, ou
„ Payens; soient Juifs, ou Sarrazins; soient jeunes, ou
„ vieux; soient Clercs, ou laïcs: car cette vérité est
„ un principe en Droit naturel, *Non occides.* Tu ne
„ tueras point. Et scait chacun qu'il ne voudroit se-
„ lon raison que on luy fist, c'est à dire, que on l'oc-
„ cit sans procès & sans autorité; & que nul ne doit
„ estre son Juge en sa cause: s'il est vray que supposé,
„ que oncques l'Université a fait proposer tres à
„ damner, & plus que n'est la mort du Roy, ou
„ d'une Reyne. Si est vray aussi que chacun homme
„ d'entendement, tant soit lay, doit repugner à la ditte
„ doctrine, selon son estat, pouvoir & scavoir, ou
„ il se damne: *Correlio fraterna cadit sub Precepto.*

„ Item, de cette vérité de la Foy ne se doit hom-
„ me plaindre; car on l'a preschée mesmement sans
„ vouloir accuser ou punir quelconque personne,
„ morte ou vive, comme on a fait protestation publi-
„ que. Et se aucuns se sentent touchés par cette ve-
„ rité, ils en doivent bien user, & remercier Dieu,
„ quand on laboure tellement pour leur salut & cor-
„ rection & des autres, lesquels ont esté, ou seroient
„ ou temps futur deceus & damnez par les erreurs
„ contraires. Sans cette bonne volonté, tels ne pour-
„ roient estre sauvés, & qui autrement les enseigne-
„ roit, ou soutiendrait ou favoriseroit, il les dece-
„ vroit & se tresbucheroit, & eux avec, à certaine
„ damnation, tant temporelle, comme éternelle. Si
„ ne se faut point icy jouer ou feindre.

„ Item, si pour la ditte vérité de la Foy soutenir,
„ aucun avoit à souffrir persécution, ou mort, fut en
„ compart, fut en occulte, il seroit vray Martyr,
„ comme on doit penser que Dieu en a plusieurs tels;
„ & celuy, ou ceux qui feroient, ou conseileroient
„ telle persécution, ils seroient tyrans, desloyaux en-
„ vers Dieu & le monde, & à persécuter par feu &
„ espée, & par tout, perdre corps, & biens, & Seig-
„ gneurie, & Benefice, par la justice, tant spirituelle,
„ comme corporelle, s'ils n'en vouloient prendre
„ commandement.

„ Exemple d'un Comte de Thoulouse, & autres. Si
„ advise bien chacun qu'il fera & a à faire: car matiere
„ de Foy n'espargne le Seigneur, ny le valet: *Puillum
„ & magnum Deus fecit.* Et si les Inquisiteurs favorisoi-
„ ent icy, ou dissimuloient, par peur, ils encourroient
„ excommunications si grandes, que le seul Pape les
„ peut absoudre; & les Prelats en encourrent l'ire de

Tom. V. Pars II.

„ Dieu; & les Princes du sang Royal, & ceux qui
„ ont à garder la Justice Souveraine du Roy, se ils ne
„ faisoient leur devoir, ils seroient à reprendre com-
„ me dissimulans en matiere qui tant est & du tout
„ subversive de la Majesté Royale, & de sa Cour de
„ Justice haute & Souveraine, & se on dit que cet-
„ te doctrine se devoit premierement dire à part &
„ non en public; on répond que la fausseté est pub-
„ liquement semée: si faut recourir à la publication
„ pour deraciner le publique vice & scandalisation:
„ *Si ergo peccata publica non sunt, secretà penitentià
„ purganda sunt, & fiat cum amore hominum & odio
„ vitiorum.* Ait Augustinus, in Regula.

Soient notées les sept verités, & ap-
pliquées au temps present.

La premiere verité.

„ Qui scait la vérité de bonne doctrine, & de
„ nostre Foy, & par sa negligence de la de-
„ noncer, soit pas correction fraternelle qui appar-
„ tient à chacun, soit par autorité Pastorale, soit
„ par severité Royale, aucune personne demeure
„ hors de l'état de salut, tel encourt la Sentence
„ de Dieu, dite par le Prophete Ezechiel: c'est qu'il
„ perit avec la personne perdue par son deffaut
„ d'annoncer vérité, soit à part, soit en public;
„ soit par parole, ou en écrit.

La Seconde verité.

„ Qui scait, ou doit scavoir, que la vérité de bon-
„ ne doctrine & de nostre Foy a esté violée de no-
„ tre temps par fausses informations, predications,
„ & libelles diffamatoires, en plusieurs points &
„ Articles, & par sa dissimulation, venant de parler
„ en faveur des Ordonnances, un tel laisse perir une
„ personne, ou plusieurs es dites erreurs, & diffa-
„ mations, tel encourt le peril dessus dit, c'est à dire
„ damnation.

La Troiesme verité.

„ Qui es cas dessus dits empesche par violence,
„ par puissance, ou par corruption des dons & des
„ promesses, que la vérité des bonnes mœurs, & de
„ la Foy ne soit publiée & réparée; il peche plus
„ grièvement que les dessus dits, & est cause de la
„ perdition de toutes les personnes qui pour ce er-
„ rent & perissent, & ne fait point à soutenir un
„ tel, sous ombre de quelque paix ou de Traité, car
„ mieux n'auroit juste guerre, qu'une telle injuste
„ paix, selon le dit de l'Evangile.

La Quatriesme verité.

„ Qui par fausses informations, & diffamations
„ criminelles, sciemment & malicieusement conseil-
„ le un Roy, ou un Seigneur, à esmouvoir son peuple
„ & ses sujets, à ce que eux persécutent aucuns qui ne
„ sont point à persécuter en telle maniere, soit par
„ glaive spirituel d'excommunications, soit par
„ materiel de occisions, tel est hors de l'estat de
„ salut, s'il ne s'en repend & s'en corrige, & s'il
„ ne laboure de son pouvoir, que l'information con-
„ traire, & bonne reduction à la connoissance de
„ la vérité, soient faites & obtenues par Lettres Pa-
„ tentes ou autrement, & ne suffit point autrement
„ quelconque Confession.

La Cinquiesme verité.

„ Qui se sent faulxement avoir esté persécuté, &
„ diffamé, au prejudice des ames & du Roy, & du
„ bien commun, & il est negligent & nonchalant
„ de procurer bonne information au contraire, &
„ que sa renommée soit relevée, tel peche grieffe-

G 2

„ menr,

„ ment, & crueusement contre foy & autrui, & est
 „ cause des maux qui se font, & sont venus par les
 „ dites fausses informations & persecutions: & par
 „ special, quand un tel est puissant Prince ou Prelat,
 „ qui souffre errer les autres, & pecher, & se dam-
 „ ner par sa negligence, ou par sa folle crainte de not-
 „ ter ceux qui sont à notter, qui est contre tout ordre
 „ de charité & contre le bien commun.

La Sixiesme verité.

„ Qui en aucun cas dessus dit, souffre par sa neg-
 „ ligence, ou empesche sous titre de paix, ou autre-
 „ ment, que le Roy ne procede à la reduction de
 „ ceux qui ont erré, par les mandemens desraison-
 „ nables faits & publiés en son nom, il est coupable
 „ contre son Roy & son salut, & ne garde pas
 „ bien la foy & loyauté envers la personne & son
 „ Royaume, mais est cause quant en foy est, de sa
 „ destruction en temporel & en spirituel.

La Septiesme verité.

„ Qui afferme obstinément que contre le bien de
 „ paix ou Traitté, a esté faite la Proposition n'aguie- B
 „ res au Palais de par l'Université, & avancée de-
 „ puis solennellement par elle, & que on devoit ces-
 „ ser de cette & semblable doctrine & instructions,
 „ faites pour reduire les errans en bonne voye de
 „ salut & de verité, tant de bonne Foy, comme de
 „ bonne vie, pour nourrir tous en bonne amour &
 „ charité envers leurs prochains, soient grands, soi-
 „ ent petits: tel qu'ainsy afferme, peche grièvement
 „ & temerairement contre le bien & le salut du
 „ Roy, & de son peuple, & de l'Université & des
 „ Prelats, & de tout le bien public; & de tant
 „ pecheroit un tel, plus comme il seroit personne
 „ publique & de Justice: car sous ombre de sage
 „ pitié, un tel occiroit les ames & les corps par cru-
 „ euse folie, & tel nourriroit non mie bonne paix,
 „ mais detruiroit, au prejudice de ceux qui perse-
 „ cutent les autres injustement, & se damnent sans
 „ repentance, comme de ceux qui sont indeüement
 „ persecutés.

„ Si conclue & advise chacun envers foy, soit
 „ grand ou petit, qu'il a affaire pour le temps pre-
 „ sent, des choses faites jusques ici au temps passé: C
 „ car le compileur de cette cedula s'en a voulu de-
 „ vant Dieu & les hommes tellement acquiter. Escrit
 „ A Paris. L'an mil quatre cent treize. Le quatrieme
 „ jour d'Octobre.

Sequuntur Clausula aliqua posita, de verbo ad verbum, in diversis locis Propositionis Petit extracta.

U Na clausula in fine tertii Articuli primæ Partis.

„ Car c'est Droit & requité, que tout tyran soit
 „ occis vilainement, par aguets, ou espiement, &
 „ est propre mort de quoy doivent mourir tyrans
 „ desloiaux.

Altera clausula similis præcedenti, in fine septi-
 mæ veritatis quarti Articuli.

„ C'est la plus propre mort de quoy tyran doit
 „ mourir, que de l'occire vilainement, par bonnes
 „ cauettes, aguets & espiement.

Altera clausula ibidem.

„ Pourquoi est-ce que on est tenu'en plusieurs
 „ cas, de garder foy & convenant à son ennemy ca-
 „ pital, & non pas au tyran. Les causes de la ré-
 „ ponse notent communement les Docteurs, &
 „ pource qu'elle est commune, & seroit longue à ra-
 „ conter, je m'en passeray à tant.

Altera clausula ex verbis Salisberienfis.

„ Est namque, si tyranno licet adulari, quem licet
 „ occidere.

Altera dicta clausula ex dictis Gregorii, circa Pro-
 positionem primæ veritatis quarti Articuli.

„ Tyrannus est propriè qui in Republica non Jure
 „ Principatur aut principari conatur: nam sicut
 „ Regnum, rectus principatus dicitur; sic & tyran-
 „ nides Dominium perversum nuncupatur.

Altera clausula in tertia Assertionem quarti Arti-
 culi, quam appellat veritatem: & hoc dictum im-
 ponitur Aristoteli, Libro *Politicorum*, pluribus locis.

„ Cuilibet subjeetorum licitum est occidere ty-
 „ rannum, & non solum licitum, imò etiam lau-
 „ dabile.

Alia clausula ibi, paulò ante.

„ Doncques il s'ensuit que les Ducs sont obligés
 „ à vanger leur Roy, de toutes injures qui luy sont
 „ faites, ou machinées à faire, ou au moins d'en
 „ faire leur pouvoir, & exposer à ce toute leur
 „ puissance, toutes & quantes fois qui viendra à leur
 „ connoissance.

Altera clausula circa quartam veritatem quarti
 Articuli.

„ Car celui qui est parent du Roy, est plus ob-
 „ ligé à desirer le bien du Roy, & deffendre à son
 „ pouvoir, & vanger de toutes injures, que n'est un
 „ estrange; un Duc plus qu'un Comte; un Comte
 „ plus qu'un Baron, &c. Et fait plus à punir, &
 „ si est greigneur, vilainie & diffame, s'il est negli-
 „ gent de ce faire que d'autrui.

Alia clausula in prima Assertionem quarti Articuli,
 quam appellat veritatem.

„ Tout sujet & vassal, qui par convoitise, barat,
 „ sortilege, & malengin, machine contre le salut
 „ corporel de son Roy, & souverain Seigneur, pour
 „ lui tollir & soustraire sa tres noble & tres haute
 „ Seigneurie; il peche plus grièvement, & commet
 „ si horrible crime de leze Majesté, au premier de-
 „ gré, & par conséquent il est digne de mort,
 „ c'est à scavoir premiere & seconde.

Alia clausula in tertia Assertionem ejusdem Articuli
 quarti, quam appellat veritatem.

„ Au cas dessus dit en la premiere verité, il est li-
 „ cite à un chacun sujet, sans quelconque Mande-
 „ ment ou Commandement, selon les droits natu-
 „ rel, moral & divin, d'occire ou de faire occire
 „ iceluy traistre, desloyal, tyran, non pas tant seu-
 „ lement licite, mais honorable & meritoire, mes-
 „ mement quand il est de si grande puissance, que
 „ justice ne peut bonnement estre faite par le sou-
 „ verain.

Alia clausula in septima veritate quarti Articuli.

„ Au cas dessus dit en la premiere verité, il est licite
 „ à un chacun sujet, honorable & meritoire, oc-
 „ cire, ou faire occire le dessus dit Tyran, traistre,
 „ & desloyal à son Roy, & souverain Seigneur, par
 „ aguets, cauettes & espiemens; & si est licite de
 „ dissimuler & taire sa volonté de ainsi faire.

Alia clausula in secundo Articulo primæ partis
 sententialiter recollecta.

D „ C'est le greigneur peché qui soit, ou qui peut
 „ estre, que crime de leze Majesté Royale. *Sequi-
 „ tur.* L'une est divine & perpetuelle, l'autre hu-
 „ maine & temporelle. *Sequitur.* Les heretiques &
 „ idolatres commettent crime de Leze Majesté di-
 „ vine au premier degré, & les schismatiques au
 „ second degré.

Deinde ponit quatuor gradus læzæ Majestatis hu-
 manæ: tandem notat qualiter ista crimina, secundum
 Leges, possunt post mortem puniri, etiam usque ad in-
 humationem ossium, & exhereditationem filiorum
 &c.

Advertendum est quòd ex omnibus colligitur suf-
 ficien-

ficienter totus tenor primæ Assertionis in cedula reprobatæ.

Item. Alia clausula de Phinées ponitur ibidem, sub hac forma, exemplo secundo.

„ Le second exemple est de Phinées qui sans Mandement, ou Commandement quelconque, occit le Duc Zambri, comme il est devant raconté au long: le quel Phinées ne fut pas puni, mais en fut loué & remuneré tres grandement en trois choses, en amour, honneur & richesses.

Item. Alia clausula de Lucifero ponitur sub hac forma.

„ Le tiers exemple est de saint Michel l'Archange, qui sans Mandement, ou Commandement quelconque de Dieu, ni d'autre, mais tant seulement meü d'amour naturelle, occit le tyran Lucifer, & desloyal à Dieu son Roy & souverain Seigneur, pource que le dit Lucifer machinoit à usurper une partie de l'honneur & Seigneurie de Dieu. Icelui saint Michel en fut semblablement remuneré es trois choses dessus dites; en amour, honneur & richesses. En amour, parce que Dieu l'aima plus que devant, & le confirma en son amour & grace: en honneur, quia fecit eum celestis militiæ Principem metuendum. Sequitur, car il lui donna des richesses de sagloire tant qu'il vou avoir: tantum quantum erat capax.

Item alia clausula ponitur de Moysé, ibidem, exemplo primo, sub hac forma.

„ Le premier exemple est de Moysé qui sans Commandement, ou autorité d'homme quelconque, occit l'Egyptien qui tyrannisoit les fils d'Israël, & pour lors iceluy Moysé n'avoit point l'autorité de Juge, la quelle lui fut donnée sur le peuple d'Israël, pres de quarente ans après ce qu'il a fait: & de ce fut grandement loué iceluy Moysé. Ut patet *Actuum septimo*, quia tantumquam Minister Legis hoc fecit.

Item, alia clausula de Judith, & Jehu ponitur in probatione septimæ veritatis ejusdem Articuli, sub hac forma.

„ Porro Jehu, licet infidiosè, ut disperderet cultorem Baal, dixit: *Sanctificate diem solemnem Baal* &c. 4. Reg. x. 20. & de hoc laudatur. Sequitur: Item, Judith occidit Holophernem per insidias, & de hoc etiam laudatur.

„ Nonobstant que Joab fut bon chevalier & loyal, pour le temps qu'il occit Absalon, neantmoins vers la fin de ses jours, il fit deux trop grandes faussetés. La premiere, car il occit ut tres bon chevalier appelé Abner. La seconde, il occit un autre bon chevalier & homme d'armes, Amazan par tres grande trahison.

Item, alia clausula ponitur circa quartam veritatem quinti Articuli, sub hac forma.

„ Quicumque aliquis facit aliquid in quod & melius, quamvis juraverit se illud non facturum, non est perjurium, sed perjurio contrarium, ut expresse ponit Magister Sententiarum, ultima Distinctione tertii.

Item, advertendum est quod licet in prima veritate quarti Articuli, videatur esse contracta locutio ad tyrannum fortilegum, propter illud verbum *Par fortilege*. Nihilominus rationes inductæ ad probationem tertiæ veritatis, relative ad primam istam; vel nihil probant generaliter de quolibet tyranno, seu reo læsæ Majestatis, in quolibet sex graduum, sic & insipienti rationes, & generaliter minorem deductionem in secunda parte principali.

„ Es trois derrains Articles, car autrement il eut trop peu prouvé sa justification, ou il conclut, que le Roy devoit avoir Monsieur de Bourgogne en son fait agreable, & l'autoriser, & plus aimer que devant, & sa loyauté & bonne re-

„ nommée faire prescher par tout le Royaume, & dehors le Royaume public par Lettres Patentes, par maniere d'Epistre, ou autrement.

Item, suppositio quod in illis octo veritatibus quarti Articuli, non loqueretur de tyranno, fortilego, vel hæretico: nihilominus Assertionis illæ pro majori parte, sunt hæreticæ; & pertinax assertor hæreticus, sicut in alia cedula demonstratur.

Alia clausula quæ ponitur in cedula, & ponitur in probatione tertiæ veritatis, sub hac forma.

„ Dit Monsieur Saint Paul, *Littera occidit, charitas autem edificat*, 2. Cor. III. VI. c'est à dire, toujours tenir le sens litteral en la Sainte Ecriture, est occire son ame.

Alia clausula circa sextam veritatem quarti Articuli.

„ In omnibus talibus promissionibus intelligitur, si alius mihi fidem servaverit; juxta illud:

Fragami fidem, fides frangatur idem.

„ Item, subintelligitur, si Deo placuerit.

Alia clausula circa septimam veritatem ponitur.

„ Pater familias prohibuit incautam zizaniorum eradicationem &c. Sequitur quod hic intelligitur de occisione tyrannorum per insidias, scilicet bonam cautelam, debet expectari loci & temporis opportunitas, & explorari ne triticum, idest viri subjecti ac boni, eradicentur cum tyrannis, idest ne occidantur.

Altera clausula ad probationem tertiæ veritatis quarti Articuli ponitur sententialiter.

„ Richardus de Media villa, Alexander de Halls, & Ostiensis, in *Summa*, conclusionem præfatam, scilicet tertiam ponunt in effectu.

Alia clausula circa Principium Propositionis.

„ Tout Docteur en Theologie, est tenu de labourer à excuser & justifier son Maistre & Seigneur, & garder & deffendre ses honneur & bonne renommée, en tant comme raison & verité se peuvent estendre, mêmement quand son dit Seigneur est bon & loyal, & n'a rien mepris. Sequitur: quia ideo dicuntur professores Legis divinæ; quoniam magis tenentur inter omnes alios Doctores profiteri veritatem. Et s'il advient qu'ils meurent pour dire verité, ils sont vrayes Martyrs.

Aliud dictum circa principium.

„ Feu Monseigneur de Bourgogne se doutoit grandement que les adversaires du Roy, qui machinoient à luy tollir sa Couronne & Seigneurie, ne fussent plus forts après son trespassement, que devant, &c.

„ Et illi commendat Dominum Bituriæ de fidelitate.

Alia clausula circa exemplum secundi Articuli.

„ Je fais conscience, inquit *David ad Salomonem*, de ce que j'ay esté trop favorable à Jacob, & pour ce, si tu ne l'en punis, tu feras cause de la damnation de son ame.

Item, notetur verba primi Articuli Tractatus Carnotensis; & Litterarum responsivarum ad diffidentiam Ducis Aurelianensis, quia notant plenam justificationem, dicendo quod ille debebat sic mori, & que nul preud homme ne le devoit laisser vivre, &c.

Item, notetur si potuisset fieri justitia per Regem, vel Curiam suam, &c.

Item, passus Propositionis, ubi fit mentio quod demones nihil agunt nisi, &c.

Item, notetur passus de epikeia, quia non expectat ad omnes eam facere, suo arbitrio.

Item, notetur pro sufficienti collectione Doctorum, super intellectu hujus Præcepti, *Non occides*. Videatur *Summa Confessorum*, super his vocabulis, *bellum & homicidium*.

G 3

S'ens

Fortè joab. † Fortè spectat.

S'ensuit la principale Affertion qui est de mot en mot, ou propre texte, en la premiere & tierce verité de la Proposition Petit au quatriesme Article.

„ Tout subiet & vassal, qui par convoitise, barat, fortilege & malengin, machine contre le salut & fanté de son Roy & souverain Seigneur, pour luy tollir, & soustraire sa tres noble & tres haute Seigneurie, peche tant A „ grièvement, & commet si horrible crime, comme de leze Majesté au premier degré : & par consequent il est digne de double mort, c'est à scavoir de premiere & de seconde ; & en ce cas, il est licite à un chacun subiet, sans quelconque Mandement, ou Commandement, selon les „ Loix, morale, naturelle & divine, d'occire, ou de faire occire iceluy traistre & desloyal tyran, & „ non pas seulement licite, mais honorable & meritoire : mesmement quand il est de si grande „ puissance, que Justice ne peut bonnement estre faite par le Souverain.

Cette Affertion, quant à la seconde partie principale qui dit que, *En ce cas il est licite*, &c. & B prise en cette generalité, comme reigle ou maxime, comme pour justifier l'occision de la quelle on entend, est contre les Loix naturelle, morale & divine, & est erreur contre nostre Foy & sainte doctrine, & celui qui l'affermiroit obstinement, seroit heretique, & comme heretique à condamner : & encore plus s'il affermoit que ce seroit vilainie, & diffame à un Duc ou Prince du sang royal, s'il étoit negligent de faire la ditte occision : & encore plus, s'il affirmoit, que par feintes alliances jurées & par guettes vilainement, comme de sa propre mort, un tel doit & peut estre occis. Et cecy, dit Maître Jean Petit, en termes generaux, que c'est la plus propre mort de quoy tyran doit mourir, que estre vilainement occis par cautelles &c. Et puis qui dit pourquoy on doit garder foy à son ennemi, & non au tyran : mais il ne donne point solution, comme il reputast clair, que foy ne doit estre gardée à un Tyran.

La probation de cette reprobation apparoit manifestement en plusieurs cas & instances, qui sont contre la ditte generale Affertion, mise pour maxime, au Majeur à venir à la Mineur, pour inferer appertement conclusion. Car premierement, un subiet peut machiner contre son Roy tellement, & si peut souvent & occultement, qu'on ne le pourroit de ce convaincre en Jugement, ou en public, & en tel cas, dit la Loy. *Est idem ad Judicium, de his qua non sunt, & qua non apparent.* Et pourtant tous Docteurs & autres, qui parlent qu'on peut ou doit occire tyrans, appliquent clairement de tyrans publics & nottoires, c'est à dire, qui sont reputés ou jugés tels, par l'autorité Souveraine, ou par eux es quels repose telle autorité : car autrement chacun pourroit dire d'un chacun, qu'il est tyran, ou machinant contre son Roy, & ainsi le tuer, de sa D propre autorité &c.

Encore ne suffiroit pas ce que dit est, c'est à scavoir qu'un tel fut notoirement tyran, & l'occire par autorité privée, s'il n'estoit clair & nottoire, & que on ne le peust nier, que la puissance Souveraine & Judiciale, ou publique autorité, n'y peut convenablement ores, ou après, mettre remede, tant en fust sommée, requise ou avisée : ou autrement s'ensuivroit ce que dit est, & grande confusion ; car chacun subiet pourroit dire, ou feindre, que le Seigneur n'y pourroit mettre remede, quand il auroit fait le coup.

Encores faut il ajouter plusieurs conditions & circonstances en divers cas es quels la ditte Affertion generale n'auroit point verité.

Quant au cas de la mort de la quelle on parle, & de ses circonstances bien avisées & pensées, comme en autre cas sans nombre, comme se ou souffroit une telle injure pour tels eschiver, ou pour bonne esperance de sa correction, ou pour eschiver sa damnation soudaine, quand autrement se pourroit faire, selon la Decretalle *Pro humani*, ou que ce fut hors del'Eglise, & par non Clercs, & que ce fut sans parjurement & mal exemple de meurtrir les Nobles, & de susciter es populaires horrible sedition.

Or, est certain qu'on doit juger la fausseté & l'erreur de l'Affertion universelle, de la fausseté & de l'erreur, selon la qualité de la fausseté & de l'erreur des singulieres, qui sont encloses en elle : car, comme dit St. Denys, *Bonum est ex omnibus circumstantiis, malum vero ex unius carentia.*

Et se aucun dit, que la ditte Affertion principale se doit entendre selon l'intention de l'afferteur, qui entendoit que toutes bonnes circonstances y fussent ajoutées, comme en glosent les Docteurs.

Reponse. Premierement l'afferteur ne doit pas parler en telle & si pesante matiere, tendant à mort, obstinement & imparfaitement, pour estre glose en tant de glose.

Item, son intention appert & doit estre entendue par la conclusion à la quelle il tendoit parvenir : quia *Intelligentia dictorum ex causis assumenda est dicendi.* Laquelle probation n'est en quelconque apparence à son propre.... s'il eut ajousté toutes les circonstances devant dites, & semblables, des quelles il ne fait mention en toute sa Proposition, ou par ignorance intolérable, ou par feinte cautelle à decevoir les escoutans.

Les autres parties principales qui disent que encores plus &c. sont manifestement heretiques en telle generalité.

Attendatur circa tertiam Propositionem quarti Articuli, quæ appellatur veritas, & est prima Affertio circa quam modò deliberandum est, quòd cum bonum sit ex omnibus circumstantiis, oportet C attendere circumstantias, pro justificatione hujus Propositionis necessarias, & sui correlarii, quia cum sit universalis, ex suis singularibus judicanda.

I.

Prima circumstantia requiritur quòd talis sit notoriè tyrannus, notorietate Juris, vel Facti ; alioquin quilibet fingere posset de quolibet quòd est tyrannus. Et notetur, quid est notorium Juris, quod scilicet quis confitetur in Judicio, vel profertur Sententia contra eum : & quid notorium Facti, quod scilicet nulla posset excusatione negari ; quia semper sic evenit ex talibus argumentis. Verum non est procedendum ad certam mortem ex incertis vel levibus conjecturis vel suspicionibus, sicut in Evangelio notavit Nicodemus.

II.

Item, requiritur quid sit notorium, talem non posse comprimi per Superiorem suum, notorietate Juris, vel Facti, ut prius : alioquin quilibet posset fingere, ut prius, & periret omnis politia & dominationis autoritas, & in Regno, & in civitate, & in domo, & generaliter in omni societate nemo sibi dicit Jus.

III.

Item, requiritur quòd non sit probabile talem posse occidi per alium, æqué benè : alioquin mille & mille deberent concurrere ad occisionem unius tyranni, sine Lege & ordine, ex quo ponit Propositio cum suis correlariis quòd à quolibet debet occidi.

IV. Item,

IV.

Item, requiritur quod non sit probabile quod expediat tolerare talem tyrannum, ne deterior exitus proveniat: alioquin periret consilium Christi, de non eradicandis zizaniis.

V.

Item, requiritur quod non sit probabile talem tyrannum esse breviter corrigibilem, quodve possit aliter comprimi cum facultate majori: alioquin non daretur locus correctioni, & timori Domini.

VI.

Item, requiritur quod non sit occisio tyranni infidiosè & subito, cum detrimento animæ suæ, ubi potest aliter fieri, prout requirit utilitas Reipublicæ: quoniam in hoc fundatur Decretalis *Pro humani. De assassinis.*

VII.

Item, requiritur quod ad occisionem talis tyranni non assumantur media de se mala, ut sunt fictæ confederationes, imò execrationes, & falsa instrumenta, & mendacia: quoniam *Non facienda mala, ut veniant bona*, secundum Apostolum, Rom. III. 8. Et quia *Simulata æquitas, non est æquitas, sed duplex iniquitas*, quia & iniquitas est, & simulatio. Per hoc est illud: B Quod justum est, justè exequi.

VIII.

Item, requiritur conformiter ad prædictam circumstantiam quod bono animo fiat, non ex vindicta vel rancore, sed monitu Legis divinæ & civilis, & pro rei communis utilitate, cum omnibus aliis circumstantiis moralibus, quin, vel ubi, &c. Ratio est sicut ad præcedentem. Unde non debet occidi per Sacerdotem, in loco Sacro, &c.

Sed quare non oppositæ sunt conditiones præmissæ ad illas veritates, imò falsitates manifestas? Respondetur quod subsumptio in Minore, habuisset instantias pro qualibet instantia requisita in morte Domini Aurelianensis, &c. Imò etiam si prædictæ conditiones omnes concurrerent, quod si aliquis esset notoriè tyrannus & incorrigibilis per Superiorem, & intolerabilis.

Sanctus Thomas, in suo Libro, *De regimine Principum*, & Magister Nicolaus Oresme, in translatione sua, circa principium quinti Articuli, dicunt & deducunt, ex intentione, quod talis tyrannus magis est iudicio Dei reservandus, quam per privatam auctoritatem, vel seditionem occidendus: videantur eorum rationes. Constat autem quod ex una parte, magis concedendum est Catholicis Doctoribus, quam Philosophis infidelibus, si forsitan aliter senserint in factis, vel in scriptis.

Ista clausula extracta est ab uno Tractatu, De regimine Principum, qui intitulatur, de Sancto Thoma.

Quia ergo unius regimen præeligendum est, quod est optimum, & contingit ipsum in tyrannidem converti, quod est pessimum, ut ex dictis patet: diligent studio laborandum est, ut sic multitudini providetur de Rege, ut non incidat in tyrannum.

Primum autem necessarium, ut talis conditionis homo ab illis ad quos hoc spectat officium, promoveatur in Regem, quod non sit probabile in tyrannidem declinare. Verum Samuel Dei providentiam erga institutionem commendans ait: *Quæsit ergo Dominus virum secundum cor suum, & præcepit ei Dominus, ut esset dux super populum suum.* I. Reg. XIII. 14.

Denum sic disponenda est Regis gubernatio, ut Rege jam instituto, tyrannidis subtrahatur occasio; vel etiam sic temperetur eius potestas, ut in tyranni-

dem de facili declinare non possit. Quæ quidem quomodo fiant, in sequentibus considerandum erit: deinde verò curandum est, si Rex in tyrannidem diverteret, qualiter posset occurrere: & quid, si non fuerit excessus tyrannidis, utilius est remissam tyrannidem tolerare ad tempus, quam contra tyrannum agendo, multis se multiplicare periculis, quæ sunt graviora ipsa tyrannide.

Potest enim contingere, ut qui contra tyrannum agunt, prævalere non possint; & sic provocatus tyrannus, magis defævit. Quod si quis prævalere posset adversus tyrannum; ex hoc proveniunt multoties gravissimæ dissensiones in populo, sive dum in tyrannum insurgitur, sive post defectionem tyranni, dum erga ordinationem Regis multitudo separatur in partes.

Contingit etiam interdum, ut dum alicujus auxilio multitudo expellit tyrannum, ille, potestate accepta, tyrannidem arripit: & timens pati ab alio quod ipse in alium fecit, graviori servitute subditos opprimit. Sic enim in tyrannide solet contingere, ut posterior, gravior fiat quam præcedens, dum præcedentia gravamina non desunt, & etiam ipse in sui cordis malitia nova excogitat.

Verum si Ragusis quondam Dionysii mortem omnibus desiderantibus, anus quædam ut incolumis, & superstes esset continuè orabat: quod ut tyrannus cognovit, cur hoc faceret, interrogavit. Tum illa puella inquit: Cum gravem tyrannum haberemus, mortem ejus cupiebam: quo interfecto aliquantulum durior successit, ejus quoque futuram dominationem existimabam magnam, tertium te importuniorem habere nos reperimus Rectorem. Itaque si tu fueris assumptus, deterior in locum tuum succedet.

Et si sit intolerabilis excessus tyrannidis, quibusdam vel visum fuit, ut ad fortium virorum pertineat virtutem tyrannum interimere, seque pro liberatione multitudinis exponere periculis mortis. Cujus rei exemplum etiam in Veteri Testamento habetur. Aod quidam Eglon Regem Moab, qui gravi servitute populum Dei premebat, sicâ fixâ in ejus corpore interemit, & factus est populi Judex.

Sed hoc Apostolicæ Doctrinæ non congruit, docet enim nos Petrus, *Non solum bonis & modestis, sed etiam discoloris Dominis*, reverenter subditos esse. *Hac est enim gratia, si propter conscientiam Dei quis sustineat, tristitia patiens injustè.* I. Pet. II. 18.

Verum cum multi Romanorum Imperatorum Fidem Christi persequerentur tyrannide, magis quod multitudo tam Nobilium, quam populi esset ad Fidem Christi conversa, non resistendo; sed mortem patienter toleraverunt tyrannum; & armati sustinentes pro Christo, laudabantur, ut in sacra Hebræorum Legione manifestè apparet, magis quod Aroth judicandus est hostem interemisse, quam populi rectorem, licet tyrannum.

Etiam in Veteri Testamento leguntur occisi fuisse hi qui occiderunt Joab Regem Juda, quamvis à cultu Dei recedentem, eorum filiis reservatis, secundum Legis Præceptum.

Esset autem hoc multitudini periculosum, & ejus Rectoribus, si præviata præsumptione attentarent præfidentium mortem, etiam tyrannorum plurium, quod hujusmodi periculis magis se exponunt mali quam boni: malis enim solet esse grave Dominium, non minus Regum, quam tyrannorum; quia secundum Sententias Salomonis, *Dissipat impios Rex Sapientem.* Prov. XX. 16.

Magis ergo ex hujusmodi præsumptione imminet periculum multitudini, de amissione boni Regis, quam remedium de subtractione tyranni.

Videretur autem contra tyrannorum sævitiam, non privata præsumptione aliquorum, sed autoritate publica prudentium.

• Fortè procedendum.

Primò

Primò quidem, si ad Jus alicujus multitudinis pertineat sibi providere de Rege, non injustè ab eadem Rex institutus, potest destitui, vel refrenari Potestas ejus, si Potestate Regis tyrannicè abutur: nec putanda est talis multitudo infideliter agere, tyrannum destituens, etiam si ei se in perpetuum subjecerit, quia hoc ipse nunc in multitudinis regimine se non fideliter gerens, ut exigit Regis Officium, meretur quòd ei fides à subditis non servetur: sicut Romani Tarquinius superbum, quem in Regem susceperant, propter ejus, & filiorum tyrannidem ejecerunt, majori, scilicet Consulari instituta Potestate.

Sic & Domitianus, qui modestissimis Imperatoribus, Vespasiano Patri, & Tito Fratri ejus successerat, dum tyrannidem exercebat, à Senatu Romano interemptus est, omnibus quæ rectè aut perversè fecerat, per Senatusconsultum justè & salubriter in unum evocatis.

Quo factum est, ut beatus Joannes Evangelista dilectus Dei Discipulus, qui per ipsum Domitianum in Patmos Insulam fuerat exilio relegatus, ad Ephesum per Senatusconsultum remitteretur.

Si verò ad Jus alicujus Superioris pertineat multitudini providere de Rege, expectandum est ab eo remedium contra tyranni nequitiam.

Sic Archelaus qui in Judæa pro Herode Patre suo regnare jam cæperat, paternam malitiam jam imitante, & Judæis contra eum querimoniam ad Cæsarem Augustum differentibus, primò quidem sibi Potestas dissimulata est, ablato sibi Regis nomine, & medietate Regni sui inter duos fratres ejus divisa. Demùm ut sic à tyrannide compesceretur, à Tiberio Cæsare relegatus est in exilium, apud Lugdunum Galliæ civitatem.

Quòd si omninò contra tyrannum auxilium humanum haberi non possit; recurrendum est ad Regem omnium Dominorum, qui est *Adjutor in opportunitatibus, in tribulatione*, Psal. ix. 10. ejus enim posse subest, ut cor tyranni convertat in mansuetudinem, secundum Sententiam Salomonis: *Cor Regis in manu Dei, quocumque voluerit inclinabit illud*, Prov. xxi. 1.

Ipse enim Regis Assueri crudelitatem, quâ Judæis mortem parabat, in mansuetudinem vertit. Ipse qui Nabuchodonosor Regem convertit, sicque factus est divinæ potentiae præco, *Nunc ergo, inquit, ego Nabuchodonosor, laudo, magnifico & glorifico Regem cali, quia opera ejus vera, & via ejus Judicia, & gradientes in superbia potest humiliare*, Dan. iv. 34.

Tyrannos verò quos reputat conversione indignos, potest auferre de medio, vel ad infimum statum reducere, secundum illud Sapientis, *Sedes Ducum superborum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro eis*, Eccli. x. 17.

Ipse enim qui videns afflictionem populi sui in Ægypto, & audiens eorum clamorem, Pharaonis tyrannidem dejecit cum exercitu ejus in mare.

Ipse est qui memoratum Nabuchodonosorem prius superbientem eis, tum non solum de Regni solio, sed etiam de hominum consortio in similitudinem bestiae commutavit; nec est abbreviata manus ejus, ut populum à tyrannis liberare non possit: promittit enim populo suo per Isaiam requiem se daturum à labore, concussione, & servitute dura quæ ante sævierat. *Isaia xiv. 3.* & per Ezechielem dixit: *Liberabo gregem meum de ore Pastorum*, Ezech. xxxiv. 10. qui pascunt se ipsos. Sed ut hoc beneficium populus à Deo consequi mereatur, debet à peccatis cessare, quia in ultionem peccati, divina permissione, accipiunt principatum Imperii, dicente Domino per Oseam, *Dabo tibi Regem in furoribus meo*, Osee. xiii. 11. Et in Job dicitur, quòd *Regnare facit hominem hypocritam, propter peccata populi*: Job. xxxiv. 30. Tollenda est ergò culpa, ut cesset tyrannorum plaga.

Sequitur tenor alterius cujusdam cedula.

Advertendum est quòd in dictis Sancti Thomæ allegatis ex illa quæstione: *Utrum licitum est obedire tyrannis*. Respondebo ad Tullium laudantem mortem Cæsaris.

Primò, non ponitur in dictis, quòd qui occidit tyrannum sine Mandato laudabatur: imò potiùs notat oppositionem in eadem quæstione, & alibi pluries: ubi determinat ex intentione, quòd non licet occidere aliquem quemcumque maleficum, propria auctoritate, hoc est sine Mandato; vel publica administratione, aut inspiratione divina, quæ Mandati vicem habet.

Item, Sanctus Thomas ibi loquitur de tyranno notorio, qui violenter invadit Dominium contra voluntatem & ordinationem Communitatis liberè volentis habere Regem unicum super se, sicut erant Romani.

Item, loquitur de illis qui interfecerunt, auctoritate Senatus, in quibus residebat judiciaria Potestas, vice populi.

Item, copulativè; quoniam scilicet talis est notoriè tyrannus: & quando notorium est quòd non est recursus ad alium superiorem. Et in Propositione *Petit tertia*, omnia ista deficiunt, quia ponit quòd *Sine Mandato potest occiso fieri* &c. & addit quòd maximè hoc est, quoniam non est recursus ad Superiorem, &c. & ita requiritur verificatio primæ partis, sicut habent exempla Domini Juristæ.

Item, nihil loquitur de notorietate quæ tamen multipliciter requiritur tam in judicando aliquem tyrannum, quàm in judicando quòd non possit esse recursus ad alium Superiorem, qui possit aut debeat facere Judicium: & ita de multis, quæ debent esse certissima, priusquam quantumcumque sceleratus, &c.

Amplius, Sanctus Thomas non dicit quòd fides non sit servanda tyranno, aut quòd per insidias, in quibus est vel mendacium, vel fractio juramenti, liceat quemquam occidere: imò determinat oppositum; loquens etiam de justo bello, secunda Quæstione, ubi loquitur de insidiis.

Item, non ponit quòd propria mors tyrannorum debeat esse vilis, subita, vel improvisa, sciebat enim hoc esse contra Christianam pietatem, sicut Concilium Lugdunense fundat illam Decretalem: *Pro humani*.

Advertendum ulterius, quòd omnia quæ possunt allegari ex dictis Doctorum, vel Philosophorum, vel Legum, vel exemplorum, vel in casu epikeiæ, aut in casu defensionis, licitè possunt secundum prædicta dissolvi: intelliguntur enim omnia quæ debite circumstantiæ positæ sunt requisitæ ad licitam occisionem, scilicet quòd fiant quomodo licet, ubi, per quem, & quomodo: & ita de reliquis. Principalis autem circumstantia est, quòd non fiat ab illo qui caret administratione publica, præsertim invasive: quia si defensivè tantummodo facit, non tam dicendus est occidere, quàm se defendere; alioquin peccaret, secundum Augustinum, & Sanctos Patres, qui privatus spontè occideret, quia sine auctoritate propria hoc faceret: qualiter agere prohibet Lex divina, naturalis ex humana, tanquam principium primum in moralibus, cujus Officium esset omnis Justitiæ & societatis humanæ funditus subversivum.

Sequitur dictum Sancti Thomæ in Forma.

Sanctus Thomas, in materia de obedientia quæ debetur eis qui potentiam Prælationis à Deo habent, in secundo Articulo illius materiæ, in respon-

responsione ad quintum & ultimum argumentum, dicit quod Tullius loquitur in Lib. de Off. &c. In casu in quo Dominium sibi per violentiam subripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & quoniam non est recursus ad Superiorem per quem Judicium de invasore possit fieri, qui enim ad deliberationem patriæ tyrannum occidit, laudatur & premium accipit.

„ Un expositeur, nommé Pierre d'Auvergne, dit „ que les vertueux & bons, ne font pas seditions, „ pour deux raisons. Une est, car souvent advient A „ que le bien commun est escherené, ou blessé pour „ telle dissention, & un bon homme aime plus le „ bien commun, que le sien propre. La seconde „ raison est : car à ce que aucun doive mouvoir „ sedition, il convient qu'il ait juste cause, & qu'il „ ait puissance : car il n'advient pas souvent que „ gens vertueux & tres bons, ayent grande puissance; & pour ce ils ne font pas sedition : mais si ces „ choses estoient ensemble, c'est à sçavoir qu'un „ homme eut juste cause, & puissance de venir à „ son intention, & sans dommage du bien commun, il pourroit raisonnablement mouvoir sedition, & se il ne le faisoit, il pecheroit.

„ C'est ce que dit Maître Pierre d'Auvergne. „ Mais sauf s'grace; quant à présent, il me semble „ autrement, & dis premierement, que se iceluy „ qui meut sedition tend à mauvaise fin, si comme „ au propre, ou honneur * de soy, ou d'autre, ou à „ vengeance, & non pas principalement au bien „ public, & est certain que telle sedition est tres B „ mauvaise, & presque toutes sont-elles; si comme il appert par les exemples mis apres en ce „ present Livre.

Item, „ S'il tend à bonne fin si comme à reformer la police & il n'est seur d'obtenir, & il ne doit pas mouvoir sedition; car il met le peuple en peril d'estre plus opprimé que pardevant, & plus suppedité, & d'estre mis en plus grande servitude.

Item, „ S'il tend à bonne fin, & il est seur d'obtenir, encore fait il mal de mouvoir sedition, se certain est, ou vray, que en la sedition sera fait aucun grand mal, si comme seroit larrecin ou homicide. Or est ainsi que sedition ne „ peut communement estre mise en effet sans grands „ maux, & se peut l'en noter en l'Evangile, ou „ il est dit que Barrabas avoit fait homicide en une „ sedition: & au temps de Claudius Cæsar, trente C „ mille Juifs furent occis en une sedition qui fut „ entre eux. Et à ce sont autres exemples innombrables, & toutes telles seditions sont sans autorité ordinaire, sans ordre de justice, & sans procès de droit, & ne sont commandées, ne approuvées par Loix, mais sont reprouvées & deffendues certainement, sur peines capitales, si comme il appert es Loix Romaines, *ad Legem Juliam, De Republica*, & en une autre reigle qui se „ commence, *De seditionis*, & est selon que l'on recite des Commandemens de Pithagore, qui disoit „ que en toutes manieres sont à fuir & à éviter & „ separer, c'est à sçavoir du corps langueur, de „ l'ame ignorance, & de la cité sedition; *Fugienda „ sunt omnibus modis, & igne & ferro abstinenda, 1010 D „ que artificio separanda langor à corpore, imperitia „ ab anima, à civitate seditio.*

Item, „ Toute fois que la sainte Ecriture fait „ mention de sedition, elle est nommée comme „ mal, Saint Paul la nombre entre autres tres „ grands maux, 3. *Ad Corinthios. Duodecimo.* Et „ de telle chose, dit le Prophete, que il vit en la „ cité iniquité & contradiction, *Vidi iniquitatem & „ contradictionem in civitate*, Ps. LIV. 16. Et donc nul „ ne doit faire ne mouvoir sedition, pour quelconque

Fort de honneur.

Tom. V. Pars. II.

„ bien qui en peut ensuivre; car selon ce que dit „ Saint Paul : *La damnation de ceux est juste, qui „ dient : Faisons mal, afin que bien vienne.* Rom. III. 8. & „ ce est verité, selon Philosophie morale.

Item, „ Encore appert ce propos par autre „ voye : car se sedition doit estre faite, ce seroit „ mesmement contre les Princes qui oppriment injustement le peuple, mais la doctrine de Saint „ Paul est au contraire; car il dit que *Il n'est payestas, qui ne soit de Dieu.* Rom. XIII. 1. Et la glose des „ Saints Docteurs, que cette verité meme de la poste „ des mauvais Princes, comme fut Pilate, & comme „ ceux dont la divine parole allegue cette glose, „ & meme que leur poste est de Dieu : mais leur „ mauvaise volonté est & vient de l'homme, & „ selon ce est à entendre ce que dit Dieu par Osée „ le Prophete. *Regnaverunt & non ex me, Principes „ exercituum, & non cognovi*, Osee VIII. 4. Et ils „ ont regné, & non pas de moy, c'est à dire „ qu'ils n'ont pas fait selon le bon plaisir de luy, „ ne il n'a pas connués leurs alliures par approbation.

„ Apres que Saint Paul a dit qu'il n'est poste, „ fors que Dieu; il dit que *qui resiste à la poste, il „ resiste à l'Ordonnance de Dieu.* Et selon la glose, „ c'est entendre de la poste bonne, & de la poste „ mal des Princes aux quels l'on doit obeir, se ils „ ne commandent peché. Et donc appert que nul „ homme ne doit mouvoir contre eux sedition.

„ Mais pour plus declarer la matiere, je argue „ au contraire; premierement, car selon Aristote en „ ses Ethiques, le bien commun est aussi comme „ une chose divine, & dont chacun doit tendre „ à le amender & le purger de mal, & ce peut estre „ re par sedition contre les mauvais Princes, ou contre les mauvais conseillers d'iceux.

Item, „ Les tyrans tiennent contre nature, par „ force & par violence en servitude leurs sujets, qui „ sont naturellement francs, & dont il loist aux „ sujets eux delivrer & mettre hors de telle peine „ par force & par rebellion, car si comme dient les „ Droits; *Vim vi repellere licet.* Il est loist de rebouter force par force.

Item, „ Aristote dit, que les bons feroient tres „ justement sedition, & donc que sedition est chose „ qui se peut justement faire.

Je responds au premier, & dis, combien que reformer la police soit tres grand bien; toutefois „ ce n'est pas à faire, fors par bon moyen, & autres manieres sont de corriger Princes, que par sedition : car selon Aristote, au vingt trois & vingt „ quatrième chapitre du tiers, Toute la multitude „ ensemble a poste ordinaire de corriger les Princes, & quand tous ensemble ont leurs deputez „ à ce sont telles corrections d'une volonté, ce „ n'est pas sedition, & se ils ne resistent à la poste, „ car ils ont poste souveraine.

„ Et ainsi firent les Romains à Neron l'Empereur, & ceux de Jerusalem de la Reine Athalie, & à ce sont deux exemples deux tyrans au „ septieme chapitre, & apres plusieurs autres, & memement quand les oppressions & tyrannies sont „ tres excessives, se peut faire justement, la multitude „ se elle n'est bestiale & servile : si comme il „ fut dit au deuxieme chapitre du tiers, & par sa „ misere & pour son peché, elle n'est digne de pouvoir, sçavoir vouloir ce faire.

„ Au second, je responds, comme dit est, que „ toute la multitude peut bien rebeller à cette „ volonté, si elle est grevée outrageusement, & sans ses demerites : mais se elle est indigne & miserable, „ combien que en elle soient aucuns bons & justes, „ toutefois il ne loist à nul de mouvoir sedition, ne division, car il seroit contre l'Ordonnance de Dieu :

H

„ Qui

„ Qui propter peccata populi regnare facit hypocritam.
 „ Job. xxxiv. 30. l'Écriture dit que il fait regner les
 „ mauvais pour les pechés du peuple. Et à ce que
 „ la Loy dit que il loist rebouter force par force,
 „ c'est à entendre entre ceux dont l'un n'est pas
 „ sujet, & l'autre Seigneur; car il ne loist pas
 „ au sujet contre son Seigneur, mais doit soute-
 „ nir en patience, & s'en passer, si comme dit le
 „ Sage, *Innocens pertransit & affliclus est damno*,
 „ Prov. xxiii. 3. Et de ce dit Amos le Prophete: *Ideo*
 „ *prudens in tempore illo tacebis quia tempus malum est*.
 „ Amos. v. 13. Pour ce le prudent en ce temps se tai-
 „ ra, car le temps est mal. Et le Sage dit: *Dives injuste*
 „ *egit & fremet, pauper autem laesus tacebit*. Eccli. xiii.
 „ 14. Le riche fait injustice, & le pauvre souffre, &
 „ se taira.

„ Mais comme dit est, bonne Communauté n'est
 „ par par droit subiecte au mauvais Prince qui en
 „ ce fait mal. Semblablement peut estre que le Prin-
 „ ce est puni par sedition laquelle est male, si com-
 „ me dit Jule César. Et David par la sedition que
 „ fit Absolon son fils. Et est possible d'une chose,
 „ que un la fasse injustement, & que l'autre la
 „ souffre justement. Et aussi comme nostre Sei-
 „ gneur dit, *Qu'il est nécessaire que esclandres vien-*
 „ *nent, & toutesfois celui est maudit par qui esclan-*
 „ *dre vient*. Matth. xviii. 7.

„ Semblablement, aucune fois de sedition
 „ vient grand bien & peut estre expedient.
 „ Car si, comme dit St. Augustin, Dieu fait venir
 „ le bien du mal. Et Boëtius dit que il adresse tou-
 „ tes choses à bien; *Ad bonum dirigens cuncta dis-*
 „ *ponit*. Au tiers, je dis que Aristote ne dit pas ab-
 „ solument que les bons font sedition, mais il dit,
 „ feroient, c'est à scavoir, si c'estoit chose à faire,
 „ & dit après, que ils ne le font pas: & pour ce ap-
 „ pert que ce n'est pas bien, car autrement ils pe-
 „ cheroient, se ils ne le faisoient, mesmement pour
 „ la reformation & salvation du bien public; car si
 „ comme dit St. Jacques: Qui scait bien faire; & il
 „ ne le fait pas; il peche. *Scienti bonum facere, &*
 „ *non facienti, peccatum est illi*. Jacob. iv. 17. Or appert
 „ donc par raison, & par Aristote, & par la sainte
 „ Écriture, que sedition n'est pas loisible, & pour
 „ quelles causes: & apperra encore, par ce qui sera
 „ après, en le onzieme chapitre. Et c'est ce qui me
 „ semble à present, sauf meilleure opinion, & avec
 „ toute bonne correction.

Circa primam correctionem, notentur ista, ubi lo-
 quitur de interfectione tyranni.

Augustinus, primo de Civitate Dei: *His excep-*
tis, quos vel Lex iusta, vel generaliter, vel ipse fons
justitia Dominus specialiter occidi jubet, quisquis ho-
minem, vel se ipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii
crimen incurrit.

Circa idem.

Glossa, Exodi, ii. *Cum minister Judicis occidit eum*
quem Judex occidi precepit, homicida non est: sed si id
sponte faciat, homicida est, etiam si eum occidat quem
scit à Judice occidi debuisse.

Circa idem.

In Decretis. Gregorius. 23. Quæstione 6. Prohi-
 betur illo Præcepto, Non occides, quemquam sua au-
 toritate, in necem alicujus armari.

Circa idem.

Alexander de Halis, tertio Libro, in illa quæstione,
Utrum maleficus prohibetur occidi? hic dicit: Aut male-
ficus occiditur ab illo qui habet ad hoc potestatem, ut à
Principe seculari, & secundum hoc non prohibetur oc-
cisio malefici: aut interficitur ab illo qui non habet po-
testatem, & secundum hoc prohibetur occisio male-
fici.

Circa idem.

Augustinus, secundo Libro contra Manichæos. Ille,

inquit Augustinus, gladium accipit, qui in illa superiori ac
 legitima potestate, vel jubente, vel concedente, in sangui-
 nem alicujus armatur.

Circa idem.

In Decretis. 23. quæstione octava: *Omnis præter*
illum, vel ejus auctoritatem, qui legitima potestate nititur,
qui, ut ait Apostolus, non sine causa gladium porat, cui
omnis anima subdita esse debet Ad Romanos. viii. *Omnis*
inquam, qui præter ejus auctoritatem gladium accepit, gla-
dio peribit.

Circa idem.

De Halis. Tertio Libro, in quæstione, *Utrum illi qui*
non habent potestatem universaliter, prohibeantur ma-
leficum occidere? In solutione secundæ rationis sic ait:
Non sequitur, inquit, multis de causis. Ille interficien-
dus est, secundum Legem, ergo qui interficit, facit se-
condum Legem. Ad interficiendum secundum Legem non
sufficit reatus solum quo dignus sit interfici. Ad inter-
ficiendum vero, secundum Legem, requiruntur plura:
justa causa, justus ordo, justus animus. Justa causa, ut
si reus meruerit interfici. Justus ordo, ut occidens ha-
beat potestatem; & convictus sit de crimine. Augustinus.
 vii. Mathæi. *Officia vindictæ possunt impleri, quomodo*
Judex, quomodo Lex. Justus animus, ut fiat solo amore
justitiæ, non libidine vindictæ, vel appetitu pœnæ.

Circa idem.

Item, de Halis, in solutione tertiæ rationis ejus-
 dem Quæstionis, quæ prius, sic ait, secundum
 Augustinum, secundo Libro, contra Faustum. *Ille ni-*
tur gladio, qui nulla superiore ac legitima potestate, vel ju-
bente, vel concedente, in sanguinem alicujus arma-
tur.

Circa idem.

Sanctus Thomas. 2. 2. Quæstione 52. Articulo
 tertio: quærens, *Utrum liceat persona privata hominem*
peccatorem occidere? determinat in responsione: Quo ad
illum pertinet occidere, cui committitur cura commu-
nitatis conservanda, sicut ad Medicum pertinet præ-
cindere membrum putridum, quando scilicet ei commissa
fuerit cura salutis totius corporis. Cura autem commu-
nis boni, ait ibidem Sanctus Thomas, commissa est Prin-
cipibus habentibus publicam auctoritatem: & ideo eis so-
lis licet malefactores occidere, non autem privatis per-
sonis. Hæc Sanctus Thomas, in propriis verbis. Idem,
 in solutione, & eodem Articulo tertiæ rationis:
 quoniam arguebatur, quod *Privata persona operatur*
illud quod est utile bono communi; sed occisio malefa-
ctorum utilis est bono communi: ergo laudabile quod
privata persona occidant malefactores. Respondet
 Sanctus Thomas quod *Facere aliquid ad utilitatem*
communem quod nulli nocet, hoc est licitum cuilibet per-
sona privata: si autem sit cum nocumento alicujus, hoc
non debet fieri, nisi secundum judicium ejus ad quem
pertinet existimare quid sit subtrahendum partibus, pro
salute corporis.

Circa idem.

Item, Frater Augustinus de Ancona: in Summa,
 quam fecit, De potestate Ecclesiastica, quærit, *An Papa*
possit dispensare quod aliquis alium occidat, sine trans-
gressione Præcepti divini? & respondet quod Solum
quatuor casus excipiuntur, in quibus hoc licet: in aliis
autem non licet. Primus exceptus casus, in bello justo.
Secundus, in eo qui habet Officium Judicis, & publica po-
testatis. Tertius, si ex divino Præcepto expresso. Ultimus,
si ex divina inspiratione interiori, ex privato consilio
Dei.

Circa idem.

Hæc eadem quæ Sanctus Thomas in sententia
 ponit, Petrus de Tharentzia in scripto, *Super Sen-*
tentias.

Circa idem.

Saliberienfis, in suo Polication, Libro tertio, ca-
 pite decimo sexto. *Accipe, inquit, gladium, intel-*
ligitur qui eum propria auctoritate usurpat, & non qui
 men-

utendum accipit ad non potestatem utique, quia à Deo potestatem accipit, Legibus servit, & Justitia & Juris famulus est: qui vero eam usurpat, & Jura deprimit, & voluntati suæ Leges submittit. In eum ergo meritis armanetur qui Leges exarmat, & publica potestate sa- vit in eum qui evacuare nititur publicam manum. Et cum multa sint crimina Majestatis, nullum gravius est eo quod adversus eum corpus justitia exerceatur tyrannus, ergo non modo publicum crimen, sed si fieri posset postquam publicum est.

Item, Salberienfis, Libro octavo, capite decimo nono, loquitur de interfectione plurium tyrannorum, circa finem, sic dicit: Hoc cavendum esse docent historia, ne quis illius molisatur interitum, cui fidei, aut sacramenti religione tenetur astrictus. Nam & Sedechias, ob neglectam fidei religionem, legitur captivatur: & quod in alio Regum, unde non memini, erui sunt oculi ejus, quia Deum, cui juratur cum ex causa justa cavetur lapsus in perfidiam, non proposuit ante conspectum suum. Sed nec veneni licet ab infidelibus aliquando usurpatam, nullo unquam Jure indultam lego Sententiam: non quod tyrannos de medio tollendos esse non credam; sed sine religionis & honestatis dispendio. Nam & David Regum quos legimus optimos, & qui, excepto sermone Uria Ethai, in omnibus inculpatus incesit, licet tyrannum gravissimum sustineret, & eum perdendi saepe nactus fuerit occasionem, ei tamen parcere maluit, confusus de misericordia Dei, qui eum sine peccato poterat liberare. Decevit ergo expectare patienter, ut ille visitaretur à Domino, reddita charitate, aut in pralio caderet, aut aliter, juxta Dei Judicio, moreretur. Si quidem vel ex eo potest insigniri patientia ejus, quod cum oram clamidis praesidiisset in spelunca, & alibi, de nocte, castra ingressus, custodis negligentiam increpasset, ipsum Regem coegit profiteri quod David causam justiorum agebat. Et hic modus delendi tyrannos utilissimus & tutissimus est. Si qui premuntur, ad patrocinium clementia Dei humiliter confugiant; & puras manus levantes ad Dominum, devotis precibus flagellum quo affliguntur avertant: peccata etenim delinquentium, vires sunt tyrannorum. Unde Achior, dux omnium filiorum Ammon, saluberrimum dedit Olopherni consilium. Perquire, inquit, nunc Domine mi, si est aliqua iniquitas in conspectu Dei eorum, & ascendamus ad eos, quoniam tradens tradet eos Deus eorum tibi, & subjugati erunt sub jugo potentia tua. Si autem non est offensio populi hujus coram Deo suo, non poterimus resistere, quoniam Deus eorum defendet eos, erimusque in opprobrium universæ terræ. Judith. v. 24, 25.

Ad idem.

In Decretis. 23. Quæstione octava: & excipitur à Libro Augustini, De civitate Dei. Qui vero sine aliqua publica administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, perjurum, vel quomcumque criminis interfecerit, aut trucidaverit, vel membris debilitaverit, vel homicida judicabitur & tanto acrius, quanto non sibi à Deo concessam potestatem abusive usurpare non timuit.

Augustinus contra Faustum.

Sic & Moysen famulum Dei fidelissimum in tota domo ejus ministrum Legis sanctæ, & Mandati sancti, justus, bonus, cui & Apostolus testatur. Nam ejus hæc verba sunt quæ commemoravi: Ministrum etiam Sacramentorum, non jam præstantium salutem, sed adhuc promittentium Salvatorem: quod & confirmat ipse Salvator dicens. Si crederetis Moysi, crederetis & mihi, de quo enim ille scripsit Joan. v. 46. Unde suo loco quantum satis videtur est, contra imprudentes Manichæorum calumnias differimus. Hunc ergo Moysen famulum Dei vivi, Dei veri, Dei summi, fabricatoris coeli & terræ, non de alieno, sed de nihilo, non premente necessitate, sed affluente bonitate, non per sui membri poenam, sed per sui verbi

Tom. V. Pars. II.

potentiam, hunc inquam, Moysen, humilem in reculando tam magnum ministerium in suspicando, fidelem in servando, strenuum in exequendo, in regendo populo vigilantem, in corrigendo vehementem, in amando ardentem, in sustinendo patientem, qui pro eis quibus præfuit Deo se interposuit consulenti, opposuit irascenti.

Hunc itaque talem & tantum virum, absit à nobis, ut ex maledicto Fausti ore pensemus; sed ex ore planè veridici Dei, qui veraciter hominem quem fecerat noverat; qui quidem etiam peccata hominum, quæ ipse non facit, & in dissidentibus ut Judex agnoscit, & in consentientibus ut Pater ignoscit.

Ex ore omnino ejus Moysen servum ejus & amamus & admiramur; & quantum possumus imitatur, cum simus longè illius meritis inferiores, etiam nullo Ægyptio vel occiso vel spoliato, nullo bello gesto, quorum ille aliud futuri indole defensoris, aliud imposito imperio Dei fecerit. Ut interim omittam quod cum percussit Ægyptium, quamquam illi Deus non præceperit; in persona tamen Prophetica ad hoc divinitus fieri ei permissum est, ut futurum aliquod præsignaret, unde nunc non ago: sed omnino tanquam nihil significaverit facta illa discussio; consultaque illa æterna Lege, reperio non debuisse hominem ab illo qui nullam potestatem ordinatam gerebat, quamvis injuriosum & improbum occidi.

Verum tamen animæ virtutis capaces, ac fertiles, permittunt sæpè vitia, quibus homines ipsum judicent, cui virtuti sint potissimum accommodatæ, si fuerint Præceptis excultæ. Sicut enim & agricolæ, cum terram viderint quamvis inutiles, tamen ingentes herbas progignere, frumentis aptam esse pronunciant: & ubi silicem aspexerint, licet erudicandam sciant, validis vitibus habilem intelligunt; quemque montem oleastris sylvestrem aspexerint, oleis esse utilem, cultura accedente, non dubitant.

Sic ille animi motus, quo Moyses peregrinum fratrem à civi improbo injuriam perpetientem, non observato ordine potestatis, inultum esse non pertulit, non virtutum fructibus inutilis erat, sed adhuc incultus vitiosa quidem, sed magnæ fertilitatis signa fundebat: ipse denique per Angelum suum divinis Moysen vocibus evocavit in monte Sinai, per quem liberaretur ex Ægypto populus Israël; cumque miraculo visionis in rubo flammante & non ardente, verbisque Dominicis, ad frugem obedientiæ præparavit.

Qui etiam Saulum Ecclesiam persequentem de cælo vocavit, prostravit, crexit, implevit, tanquam percussit, amputavit, inseruit, fecundavit: illa namque Pauli sævitia, cum secundum æmulationem patrum Traditionum persequeretur Ecclesiam, putans officium Deo se facere, tanquam sylvestre erat vitium, sed magnæ fertilitatis indicium.

Hinc etiam erat illud Petri, cum evaginato gladio, volens defendere Dominum, aurem persecutoris abscedit, quod factum satis minaciter cohibuit, dicens: Reconde gladium, qui enim gladio usus fuerit, gladio cadet. Ille autem utitur gladio, qui nulla superiore ac legitima potestate jubente, vel concedente, in sanguinem alicujus armatur.

Non utique jussit Dominus ut sævirent.

Quid ergo incongruum, si Petrus post hoc peccatum factus est Pastor Ecclesiæ; sicut Moyses, post percussum Ægyptium, factus est Rector illius Synagogæ: uterque enim non detestabili immanitate, sed emendabili animositate Justitiæ regulam excessit; uterque omnino improbitatis alienæ, sed ille fraterno, iste Dominico, licet adhuc ta-

H 2

Locus corruptus; forte odio.

men

„men carnali amore peccavit. Refecandum hoc vitium, vel eradicandum.

„Sed tamen tam magnum cor, tanquam terra frugibus, ita ferendis virtutibus excolendum.

Hæc beatus Augustinus, Libro vigesimo secundo, capite vigesimo secundo, contra Faustum.

Sequuntur aliqua exempla ab Alexandro de Halis.

„**U**trum hoc Præcepto, *Non occides*, prohibeatur occisio hominis malefici, quia indeterminatè dicitur: *Non occides*.

„*Solutio.* Homo maleficus qui reus est, potest interfici, duplici ex causa, quia homo cum interficitur odio personæ, & hoc modo prohibetur cum dicitur: *Non occides*, supple *hominem*. Quod homo quia maleficus est, occiditur odio malitiæ & amore iustitiæ, & tunc distinguendum est. Aut occiditur ab illo qui ad hoc habet potestatem ut à Principe sæculari, & secundum non prohibetur hic, prohibetur enim occisio hominis inquantum homo, & occisio malefici inordinata, & hoc est quod dicit Hieronymus, super Ezechielem. *Qui malos percutit in eo quod mali sunt & habet causam interfectionis*, id est, potestatem ut occidat peccatores, *minister est Dei*. Hoc & Alexander de Halis, *tertia parte sue Summæ*. 1. questione: Super dicto Præcepto, *Non occides* Art. 2.

„An alii qui non habent potestatem, universaliter prohibeantur maleficum interficere?

„*Solutio.* Non habens potestatem, aut interficit voluntate, aut autoritate, aut casu. Primo modo, simpliciter & indistinctè est illicitum: unde, nam sicut dicitur in Legenda beatæ Lucie: *Omnis vita à Deo solo est, nec eam dari voluit per ministerium*.

„Ut ergo auferre rem alterius sine ipsius autoritate & voluntate, semper est illicitum; sic & multò fortius occidere, quod est auferre vitam sine Dei voluntate & autoritate, cujus propriè vita est, & cujus solius est vivificare, semper erit illicitum. Unde Deuteronom. xxxii. 39. *Ego occidam, & ego vivere faciam*. Ideoque quicumque non accepit potestatem, vel à divina autoritate, quæ est in Lege; vel ab ejus voluntate, scilicet, Dei intellectu, per internam inspirationem, si interficit, facit contra illud Præceptum, *Non occides*. Si autem non habens potestatem interficit, defendendo videlicet se, hoc erit dupliciter: vel omnino prohibitione Ecclesiæ remota, & sola prohibitionem dicti Præcepti: & tunc distinguendum, quia vel talis occisio est inevitabilis, vel evitabilis. Et si evitabilis, scilicet, quod possit aliter evadere, sicut fugiendo, vel alio modo, homicida est talis sic interficiens, & peccat contra illud Mandatum: *Non occides*. Si verò sit inevitabilis quod non possit evadere, nisi interficiatur, aut occidatur, tunc homo ab homine licitè occidetur.

„Quod si qui motus ira, vel libidine vindictæ, aut doloris timore, ut dicit Augustinus, in Quæstionibus super Mathæum, occidat; multum distat utrum ulciscendi cupiditate, vel injustè aliquid auferendi, sicut fit à latrone; vel convenienti ordine, sicut à Judice; vel evadendi, vel subveniendi necessitate.

„Primo modo occidens homicida est. Secundo modo, non judicabitur aliquis homicida, quantum ad culpam, quamvis judicetur, quantum ad irregularitatem. Prohibitione verò Ecclesiæ, Nicolai videlicet Papæ, ut habet Distinct. 50. Capite: *De his Clericis quibus consulisti, scilicet qui se defendendo paganum occiderant, dicentis si postea possint per penitentiam ad pristinum statum redire, aut ad altiorum ascendere: scito nos nullam occasio-*

„nem dare, nec ullam tribuere licentiam eis quemlibet hominem quolibet modo occidendi. Nullo casu Clericis licet occidere. Ad idem est illud Martini Papæ, eadem Dist. Si quis viduam. Similiter si homicidii, vel facti, aut consilio, vel Præcepto, aut defensione, post Baptismum fuerit conscius, & per aliquam subreptionem ad Clericatum venerit; deiciatur, & in fine vite sue laicam Communionem tantum accipiat.

„Item ex Concilio Ilerdensi, de Clericis qui in obfisione positi sunt. Statutum est qui Altari ministrant, & Christi corpus tradunt, ab omni humano sanguine, etiam hostili se abstineant: quod si in hoc inciderint, purgati per Penitentiam, Officio, & Communioni reddantur.

„Si ergo materia erit poenitentiae, in occidendo fuit culpa, patet quod Clericis nulla necessitate licet occidere; laicis verò, cum prædicta conditione licet, cum inevitabilis necessitas, & nulla libido vindictæ, sed sola intentio conservationis propriæ salutis, secundum concessionem.

„Si autem non habens potestatem interfecerit casu, hic distinguitur, secundum Decretalem, Libro quinto, titulo, *De Homicidio*, quia interficiens casu, aut dabat operam rei licitæ, vel illicitæ; si rei illicitæ, reputatur homicida, contra illum Præceptum: si verò licitæ, tunc distinguendum, secundum Canonem: quia aut adhibuit diligentiam quam debuit, aut non: si sic, non reputatur homicida; si non, reputatur homicida. Unde dicit Canon. Dist. l. *Sæpe contingit dum quis operi necessario insistens, arborem inciderit, ut aliquis subitus ipsam veniens deprædatur: & idcirco si homicidium, negligentia incidentis arborem, factum est; ut homicida poenitentia debet omnino submitti. Quod si non, hæc eum Sententia non constringat*. Hoc dictus Alexander de Halis, præmissis Parte & Quæstione, Articulo decimo.

Circa Assertionem de Moyse, Glossa Ordinaria super Exod. capite secundo.

Augustinus: *Cumque prospexisset, &c. De hoc facto Moyse satis disputavimus in illo opere quod de vita Patriarcharum, adversus Faustum scripsimus: utrum indoles in eo laudabilis fuerit quæ hoc peccatum admisit, sicut solet uber terra * an vilia semina quadam herbarum quamvis inuiliū feracitate laudari, an ipsum factum justificandum sit. Quod idè non videtur, quia nullam adhuc potestatem legitimam gerebat, nec divinitus acceptam, nec humana societate ordinatam; & tamen sicut Stephanus ait in Actibus Apostolorum, putabat intelligere fratres suos quod per eum daret illis Deus salutem, ut per hoc testimonium videatur Moyses jam divinitus admonitus, quod Scriptura eo loco tacet, hoc audere potuisse.*

Secunda Assertio, quæ loquitur de Michaële, clarissimè reprobatur in cedula transmissa, nec eget alia reprobatione, quinimò ex inspiratione ejus apparet ejus falsitas & error manifestus.

Quinta Assertio quæ est de Judith, quod non peccavit mentiendo, sufficienter reprobatur in cedula transmissa, sed & nulli dubium est nullum mendacium licitum esse.

Utrum in bello liceat uti insidiis. Respondeo secundum Thomam: in bello justo licet uti insidiis, occultando scilicet ab eis ea per quæ volumus eos impugnare, quia propositum nostrum eis non tenemur aperire; sed non licet eos sic decipere quod dicatur eis falsum, vel non servetur promissum.

Utrum licitum sit bellare diebus Festivis. De hoc vide Sententiam, Libro secundo, capite duodecimo, *De feriis*, quæstione septima, à quibus operibus.

Ultima Assertio de juramento, de se manifestè falsa videtur & erronea.

* Locus corruptus.

Circa

Circa tertiam Assertionem de Phinées, qui interfecit Ducem Zambri.

Notetur Glossa quæ est in Glossa Josephi, quæ continetur in cedula transmissa, quam etiam Glossam ponit Magister, in Historiis suis, sive in Historia Scholastica, in Libro Minorum.

Circa idem.

Glossa de Lyra, super capite vigesimo quinto Numerorum, super illo verbo: *Et ecce unus.* *Iste fuit effrons & audax in peccato suo quam alii, quia erat Princeps in Tribu Simeon, ut habetur infra, & de illo dicunt Josephus & Ra. Sa. quod palam dicit Moysi coram Iudice populi, quod licite poterat ingredi in illam mulierem, & accipere in uxorem.*

Circa quartam Assertionem.

Gregorius in Moralibus, Libro vigesimo. *Moses fuit Legatus Dei, fortis mediator Dei & populi amabilis, causam populi apud Deum precibus, causam Dei apud populum gladiis allegavit.*

Circa idem.

De Lyra, Exod. secundo capite: *Moses ex divina electione, ad liberationem Hebræorum habebat auctoritatem vindicandi injurias eis factas, & hoc sciebat per revelationem divinam, & hoc est quod dicitur, Actuum. vii. 25. Existimabat enim cognoscere fratres quod per manum ipsius Deus daret salutem filiis Israël.*

Circa idem.

Quidam Glossator, super Scholasticam Historiam: *Moses cum Iudex esset, non debebat expectare vindictam facere, quia evidentia patris sceleris non eget clamore accusatoris, ut dicitur super i. Genesis quarto. Sanguis ejus clamat ad me de terra.*

Circa idem.

Magister, in Historia Scholastica, super Actus Apostolorum, sic dicit: *Cum esset Moses quadraginta Annorum, visitavit fratres suos filios Israël in terra Jethan, ubi occidit Aegyptium rixantem cum Hebræis, putans fratres intelligere, sicut ipse intelligebat in Spiritu, quod per manum ejus Dominus Israël filias de manu Aegyptiorum esset liberaturus.*

Circa idem.

De Lyra, super Actus Apostolorum, capite septimo sic ait: *Jam enim inspiraverat Dominus Moysi quod liberaturus erat populum per ipsum de servitute Aegypti, & sic jam erat constitutus à Deo tuor & defensor populi, propter quod non peccavit vindictam illam faciendo, & illa liberatio particularis fuit signum & figura liberationis generalis totius populi, faciendæ per manum Moysi.*

Circa idem.

Augustinus, super Exod. super illo: *Egressus itaque die altera, respexit duos Hebræos rixantes, & sicut ait Stephanus in Actibus Apostolorum, putabat intelligere fratres, quod per eum daret salutem illis: ut per hoc testimonium videatur Moyses jam divinitus admonitus (quod Scriptura eo loco tacet) hoc audere potuisse.*

Circa idem.

Glossa Ordinaria, super illo Actuum septimo: *Quis te constituit Principem & Judicem super nos?* sic ait Glossa: *Ignarus Propheta quia Moyses Princeps & Iudex datus est Israël. Item, Glossa Remigii: Quis te constituit? &c. Solus Deus, quia non est potestas, nisi à Deo.*

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Manchon, Magister in Theologia, protestatur, ut ceteri. Et quantum ad materiam in se, dicit quod grandis est, nec versatur tantum circa condemnationem ipsarum Assertionum, sed in alio, quia in condemnatione ipsorum, sequitur condemnatio partis. Nam fama est quod Magister Joannes Parvi, ipsas dixit, & si venerit condemnandus sequitur, & quamcumque * ad hæreses cum eo. Et

* Locus corruptus.

ubi non reperietur eas dixisse, adhuc remaneret ipse Parvi diffamatus, & diceretur: Propositiones Magistri Joannis Parvi, sunt condemnandæ. Et sic si daret opinionem suam pro nunc, timeret de poena Juris, ubi reperietur ipsum Magistrum Joannem Parvi illa non dixisse: & ideo quia tangit hominem de proquinquo, & statum hominis, vellet dare * quaternum ipsius Magistri Joannis Parvi ad longum, quem ut dicit, non vidit.

Et dicit quod non est de præsentī magna difficultas de veritate, aut falsitate ipsarum Propositionum: & in se dicit quod aliud est dicere asseritur aliquid dispositivè; & aliud dicere quis arguendo dicit: & ideo petit dilationem sibi dari ad plenius deliberandum.

Quo dicto, iterum fuit lectum Instrumentum de prædictis Assertionibus per Vicarium Inquisitoris, & ut prius, supposuit habere quaternum dicti Magistri Joannis Parvi, ac copiam Instrumenti lecti de Assertionibus; ut eis habitis, fideliter possit deliberare.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannis de Templis, Rector almæ Matris Universitatis Parisiensis, supplicat quod habeatur excusatus in dicendis; & dicit quod materia jam divulgata est: & insuper dicit quod non est magna difficultas de veritate, aut falsitate istarum Assertionum. Verum est quod habuit cedulam ad deliberandum in ista materia, & protestatur quod non loquitur hic nomine Universitatis. Protestatur etiam quod non intendit diffamare quemquam, sed obediendo Mandatis, respondet affirmativè ad cedulam sibi missam, ad honorem Fidei, & dicit, ut sibi videtur in conscientia sua, quod istæ Propositiones sunt rationabiliter reprobatae, secundum quod cedula continet; & consequenter dicit quod sunt judicialiter condemnandæ, & baptisandæ, prout in cedula continetur. Et dicit quod modus est verus & Catholicus, & propter hoc nullus Princeps debet perturbari, & vidit Doctorem qui loquitur de illa materia, & est ista deliberatio sua in effectu.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guilielmus de Veteri villa, Magister in Theologia, Ordinis Augustinensis, regratiatur, & protestatur, ut aliis; loquendo cum correctione Judicium, assistentiumque, modo & forma quibus Protestationes factæ sunt, protestatur ut Dominus Nannetensis: protestatur etiam quod per ea quæ dixit non intendit facere Assertionem aliquam temerariam, & quod cautè est procedendum.

Quo ad processum, non facit in sævitiam Cleri & læsionem populi particulariter, & apparet sibi quod non sine consilio Dei loquebatur Heri Magister Joannes Brevis-Coxæ, quia de præsentī, si fieri posset, desistendum esset: & allegavit opinionem aliàs dictam per Magistrum Petrum de Dierrio. Et narrat qualiter hæretici non sunt expellendi de Ecclesia, quoniam non possunt discerni sine magnis periculis, & cautè, ut sciatur quid verum, & quid falsum, & est cautè procedendum in damnationem aliquarum Propositionum in forma. Et dicit quod prima Propositio hypothetica continet multas catheticas: & dicit quod forma tertiæ veritatis dicti Magistri Joannis Parvi, continet quod licet unicuique vassallo machinanti in mortem sui Principis, occidere tyrannum. Et dicit quod istud Præceptum *Non occides*, est intelligendum non generaliter, quantum ad omnia viventia; sed intelligendum est in homine. Et apparet sibi quod in sex casibus excusantur homines à Præcepto.

Primò, in bello justo.

Secundò, in casu ubi quis non dat operam rei illicitæ.

Excusantur à transgressione illi qui, Deo auctore, movent justa bella.

H 3

* Foni dari.

Ex-

Excusantur illi qui familiari consilio Spiritus Sancti.

Excusantur illi qui publica auctoritate.

Primo, movet Rex bellum contra tyrannum: in casu illo licitum est cuilibet vassallo occidere tyrannum.

De Jussu Dei, etiam quis non peccaret.

De familiari consilio Spiritus Sancti, dicit quod potest inspirare causam conservationis Reipublicæ: A & isto casu licet vassallo occidere tyrannum, & allegat Vallerium, in tertio capite.

De quodam puero qui occidit tyrannum.

Item, de Catone, vidente capita interfectorum, interrogavit Magistrum suum: an liceret occidere tyrannum, qui respondit, *Abstineat qui possit*.

Et licet non actu; tamen habitu unus quisque tenetur diligere Deum.

Sic posset prima Propositio exponi. Siclicet prima Propositio cathégorica est falsa; quia tyrannus non habet vassallum.

Et ideo, juxta illud quod petatum est, expedit visitare quaternum suum, ad securè procedendum.

Item, additur: *Quibuscumque viis, etiam per insidias & adulationes*. Non videtur quod posset elici ex dictis Magistri Joannis Parvi, quia ipsemet allegavit Salberiensensem.

Item, de Judith: non peccavit, adulando Olopherni, & de Hien* qui mentiendo non peccavit; quia non est mentitus non peccavit. Habetur auctoritas Hieronymi: utilem simulationem pro tempore esse assumendam.

De Jehu dat exemplum, & dicit quod licet simulare, ad sui & suorum salutem: & ideo apparet sibi quod Articulus iste non esset condemnandus, scilicet ultimus positus in cedula transmissa.

Quo ad Moysen, qui occidit Ægyptium, sine Mandato: quia Mandatum est duplex, tacitum & expressum. Si intelligitur de tacito, non quia habuit tacitum Mandatum, quia constitutus erat liberaturus populum, & dicit quod loquitur ad colorandum dicta.

Ultra de Phinees, dicit quod Assertio est falsa & erronea: sed Magister Joannes Parvi non fecit talem, sed sine Mandato. Et dicit quod textus non dicit quod habuit Mandatum, quia Deus dedit Mandatum Moyse ut occideret & suspenderet Principes qui delinquerent.

Et Moyses mandavit Judicibus Israël ut interficerent. Et dicitur in textu, *Zelo Dei succensus*.

Et ideo, visis omnibus, & traditis heri in scriptis, non bene potest securè dare modò deliberationem suam, ut dicit: sed per modum consilii dicit quod bonum esset supercedere de ista materia, & securus esset laborare ad correctionem Dominorum, & ideo esset supercedendum, de presenti. Et videtur sibi expediens quod detur carta, ut Universitas videat si sit in forma: & ideo si Articuli traditi tangunt Joannem Parvi qui decessit, si viveret audienduseffet.

Quantum ad primam propositionem, si fuerit pululata, & publicata: & ideo esset recurrere ad Sedem Apostolicam. Quia si inveniatur quod non fuerit in forma prædicta, non plus spectaret ad Dominum Episcopum, quam ad unum alium: & ideo mittendum esset ad Curiam Romanam. Et, ut alibi, petit tempus deliberandi, & quoties vocatus fuerit comparebit.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Petrus de Dierryo, Magister in Theologia, dicit hîc & deliberat, modo & forma quibus superius in præsentî processu deliberavit; & opinionem suam dixit, atque dedit, nihil ultra adjiciendo.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Radulphus Paris, proponit quæstionem, utrum ali-

Locus corruptus; forte Jehu.

quod malum divina Lege prohibitum, liceret alicui facere; & allegavit quod non; postea arguit in contrarium de Samsone & Abraham: & protestatur ut ceteri Magistri: & fecit potestaciones consuetas. Et quærit primò, an omne peccatum ideo sit prohibitum.

Secundò, an omne prohibitum Lege humana & naturali, posset dispensari.

Quo ad primum, dicit quod Augustinus dicit, quod duplex Lex est aliquam capere pro Lege æterna, sicut fuit antequam Lex fuisset posita per Moysen. Et adhuc duplex: una quæ fuit impressa mentibus hominum; & ista est naturalis quæ fuit impressa: alia ab extra, sicut fuit illa quæ fuit data Moyse. Et dicit primò quod omnis diffinitas est peccatum mortale, & ideo peccatum, quia Lege æterna est prohibitum.

Probatur: quia omne quod agitur contra Legem divinam, peccatum est &c.

Et hoc notat Augustinus contra Faustum, & in Libro de Baptismo parvulorum, & ideo dicitur peccatum, quia Deus reprobatur: nec alia de causa peccata sunt, quàm quia per Legem prohibita; hoc est quia à fonte prohibita sunt. Ita judicandum de furto, & Præcepto, *Non occides*, & aliis Præceptis.

Prima Conclusio.

Per se malum, nullâ circumstantiâ additâ, potest non esse malum.

Secunda Conclusio.

Quod prohibitum partiale, putâ occidere, aliquâ circumstantiâ remotâ, vel additâ; utputa circumstantia, auctoritate Legis, qui non esset minister Legis, vel auctoritatem habens, & in casu quo Judex jubet, vel Deus præcipit; in isto casu non esset peccatum, imò meritorium, sicut si Abraham occidisset filium.

Tertia Conclusio.

Quod prohibitum de se est, & per se malum, Deus non potest jubere, quia est summa bonitas, & summa justitia: & ideo Deus non jubet aliquid per quod homo fieret deterior.

Inde venit ad cedulam, & allegat quod non multitudini est credendum, sed saniori parti.

Et ideo de præsentî nesciret deliberare; nec videntur sibi de præsentî condemnandæ.

Et fortè imponuntur (ut dicit) Magistro Joanni Parvi aliqua, quæ nunquam dixit; quia mortuus est, & non potest loqui, & se refert saniori parti.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Guillelmus Desrael, Decretorum Doctor, habuit cedulam, & dixit se studuisse materiæ, & protestatur, ut ceteri; & dicit quod aliqui, non ubi advertunt ad ea quæ sita, quæruntur, quia solum nolunt respondere ad quæsitum.

Secundò, de illis qui dicunt materiâ proponendam & dissimulandam, & hoc esse utile; non videt etiam utilitatem;

Et dicit quod materia est divulgata, & dicit quod reperit multos casus in Jure, ubi licet occidere quemquam impunè: ut in capite, *Si perfodiens*, &c., *De insidiatoribus publicis*. Et sunt certi casus qui sunt tenendi in terminis suis, & non extendendi: sed occidere tyrannum, non est de illis casibus, maxime quoniam intervenit juramentum, quia juramenta licita, utique sunt servanda.

Et determinavit illam quæstionem; quis magis peccat, occidere justum vel injustum?

Et

Et Sanctus Thomas querit. An alicui privato licet occidere aliquem? qui tenet quod non: quia attribueret sibi potestatem non concessam. Et ideo credit quod primus Articulus in forma qua ponitur, est falsus, & in Fide erroneus, & posset ejus assertor argui post mortem. Et licet, de Jure antiquo, hæreticus non erat excommunicatus, hodie tamen sic. Et ideo dicit, quod si constet de illis per testes, ut alias, possunt Judices facere processum, & procedere ad condemnationem ipsorum. Et stat cum cedula de reprobationibus ipsarum Assertionum, & paratus dare cedulam, quam postea non dedit.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joannes de Austria, regratiatur, & protestatur, ut ceteri; & videtur sibi quod Propositiones, & maxime prima, est erronea & falsa: etiam quærat an sint condemnandæ, videtur sibi quod non oportet condemnare omnes Propositiones falsas; sed quærare an sint dogmatizatae. Vocetur ille qui dixerit, & audiat, & forsan revocabit. Si mortuus, videantur quaterni sui, & tunc, aut ibi reperietur Propositio; in forma tunc est condemnanda, quia falsa & erronea: si non sit informis, non est condemnanda, sed illa unde illa sequitur. Et ita, videtur sibi quod nullus potest dare consilium catheticum, donec videatur quaternus ipsius Magistri Joannis Parvi.

Et in illo processu cavendum est, ne fiat divisio inter nos, quia similis causa destruxit Universitatem Pragensem. Et ideo cavendum de processu quod fiat bono modo, & ista est deliberatio sua.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joannes Geraldus, exhibuit cedulam Magistri Egidii de Asperomonte, quæ fuit lecta per Vicarium Inquisitoris, cujus tenor sequitur.

„ Ego Egidius de Asperomonte, Magister in
„ Theologia: A sexdecim Annis citra, condemna-
„ tioni prædictarum Assertionum in hac cedula con-
„ tentarum, quæ sunt septem numero adhæreo,
„ & consentio; & protestor de adhærendo, quam-
„ diu vitam duxero in humanis, condemnationi
„ earum, modo & forma quibus condemnatae sunt,
„ ut supra: præsertim condemnationi primæ Pro-
„ positionis, quæ Maxima, & fundamentum alia-
„ rum ponitur: addendo quod prædicta Proposi-
„ tio est hæretica, falsa & erronea in Fide; pro-
„ vocativa iræ coelestis, & divinæ; offensiva cum-
„ ctorum mortalium, turbativaque Dominorum; in-
„ ductiva seditionum, favens odio dæmonum quod
„ habent contra genus humanum; destructiva om-
„ nium Politiarum, & de directo contra illud Præ-
„ ceptum Decalogi. *Non occides*; Et si quis eam,
„ aut in forma, aut æquivalenter posuerit, aut pro-
„ tulerit, & eam pertinaci animo sustinuerit, hæ-
„ reticus censendus est, & fautor ejus. Et ad con-
„ firmationem prædictorum, & testimonium eo-
„ rum quæ scripta sunt in præsentī cedulæ parte,
„ ex altera, præsentī cedulæ signum meum manua-
„ le, sigillum non habens, hic duxi apponendum.
„ Die vigesima septima Mensis Decembris. Anno
„ Domini, millesimo quadringentesimo decimo
„ tertio. Sic signatum, ita & c. de Asperomonte.

Item, sequitur una alia cedula missa
pro parte dicti Egidii de Asperomonte, Magistri in Theologia. Anno
prædicto, & die Mercurii vigesima
Decembris, tradita per eum, cujus
tenor sequitur in hunc modum.

„ Reverende Pater & Domine, mi singularissime,
„ vosque venerande Magister, Domine mi In-
„ quisitor. Ego Egidius de Asperomonte, Magister

„ in Theologia. A sexdecim Annis, vestra ex parte, re-
„ quisitus, ad perhibendum fidele consilium in fa-
„ cto Fidei, super Propositionibus & Assertionibus
„ in quadam cedula contentis, mihi transmissa, dico,
„ protestationibus præsuppositis, & salvo melius
„ dicentium consilio, & judicio, quod prima Asser-
„ tio, quæ videtur tanquam Maxima & fundamen-
„ tum aliarum, videre meo, est hæretica, falsa
A „ erronea in Fide, provocativa iræ coelestis & di-
„ vinæ, & videtur favere iræ & odio dæmonum
„ quibus inardescunt continuè adversus genus hu-
„ manum, facientes effusionem humani sanguinis,
„ appetentes dissensiones & bella inter homines; &
„ etiam offensiva omnium mortalium, turbativa
„ Politiarum, & destructiva Dominorum, & directe
„ contra illud Decalogi Præceptum, *Non occides*, &
„ confestim taliter est condemnanda.

„ De aliis vero Assertionibus quæ inducuntur ad
„ probationem dictæ Propositionis falsæ; dico
„ etiam quod sunt falsæ & condemnandæ, modo
„ & forma in cedula contentis.

„ Dico ulterius, Reverende Pater, quod quan-
„ tum Parisiis, vel in vestra Diocesi accidit, quod est
B „ aliquis Libellus, undecumque venit, aut à quo-
„ cumque scriptus fuerit, qui communis est & pu-
„ blicatus, in quo sunt manifesti errores contra
„ Fidem; statim vos debetis convocare Concilium
„ Fidei, & errores, & Libellos illos condemnare. Ad
„ hoc vos debet excitare & potissimè movere Do-
„ minus Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, quemad-
„ modum laudabiliter facit & fecit Dominus Can-
„ cellarius præsens; ipse enim est vassallus vester,
„ & oculus vester dexter, quo ad hoc, qui debet ha-
„ bere aspectum, non solum ad ea quæ in Studio di-
„ cuntur; sed etiam ad ea quæ in Sermonibus pu-
„ blicis, & in Propositionibus quæ fiunt coram Re-
„ ge & Dominis, ad adducendum excusationes in
„ peccatis: sic hujusmodi, quia continet errores
„ manifestos contra Fidem, videre meo, erit con-
„ demnandus.

„ Dico ulterius quod expedientissimum foret, post
„ Sententiam vestram, & Domini Inquisitoris latam
„ in ista Quadragesima futura, convocare, nedum
„ Concilium Provinciale; sed etiam cum hoc Pro-
„ vinciali de tribus Provinciis ad ... videlicet Re-
C „ mensi, Senonensi, & Lugdunensi, & Rothoma-
„ gensi & ferè etiam Turonensi, Bituricensi, &
„ Lugdunensi; & in illo de negotiis Ecclesiæ trac-
„ tare, & errores prædictos solemnissimè, & au-
„ thenticè condemnare, & penitus extirpare.

„ Hæc dico sub correctione. Sic signatum. Eg.
„ De Asperomonte.

*Sequitur deliberatio Magistri Nico-
lai Cavaiche, tradita die Luna, de-
cima octava Decembris.*

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Ni-
colaus Cavaiche, sacre Theologiæ Professor,
comparuit coram Dominis Officiali Parisiensi, &
Vicario Inquisitoris; & eis exposuit quod in crasti-
na die recessurus erat de Parisiis, & quod non po-
terat interesse in Concilio Fidei, ad deliberandum
maturiùs, attentà materiâ super contentâ in cedu-
la sibi tradita &c. supplicans sibi terminum ternum
assignari, ad deliberandum maturiùs, attentà mate-
riâ, & attento etiam quod in viâ suo oportebit
ipsum esse per quindecim dies.

Et tunc prædicti Domini Officialis, & Vicarius In-
quisitoris, responderunt quod non erant nisi Vicarii, &
super hoc oporteret loqui cum Dominis Episcopo &
Inquisitore, & quod super hoc cum eis loqueretur &
se excusaret. In casu tamen quod non reciperetur

ex-

excusatio sua, dixit quòd est promptus & paratus dicere id quòd pro tunc sibi apparebat in prædicta materia, prout & dixit, in modo & forma quæ sequuntur.

Primò, protestatus fuit, videlicet quòd ipse non intendebat impedire, vel retardare promulgationem alicujus veritatis Catholicæ; nec etiam impedire condemnationem alicujus Propositionis hæreticæ, vel malè sonantis in Fide; quâ protestatione supposuit, quòd illi qui tendunt, pro nunc, ad condemnationem illarum Assertionum contentarum in prædicta cedula sibi tradita, tendunt ad extirpationem vitiorum, hæresium & errorum, & etiam ad emendationem & correctionem errantium in Fide, vel in moribus.

Item, supposuit & credit, ut dicebat, prout sibi apparebat, quòd quousque sibi apparebit de contrario, quòd illi qui pro nunc petunt deliberationem, intendunt & volunt evitare magna scandala, pericula & inconvenientia multa, quæ possent oriri ex levi condemnatione, vel ex nimia præcipitatione.

Istis præsuppositis, dicit quòd apparebat sibi quòd prædictæ Assertiones & Propositiones in cedula prædicta discriptæ, pro tunc non erant sententialiter condemnandæ, nisi aliquis eas posuerit, dogmatifaverit, aut prædicaverit; vel nisi ex illis ortum fuerit scandalum publicum in Fide, vel in moribus, & si aliquis eas dogmatifaverit, asseruerit & prædicaverit; vel quòd tales Propositiones sequantur ex scriptis, vel dictis alicujus: apparebat sibi quòd tales in forma, vel in terminis in quibus forent prædictæ dogmatifæ, asseræ, vel positæ, deberent dari omnibus Magistris in Theologia, & Doctoribus in Decretis, & Baccalaureis in eisdem scientiis, & notabilibus Clericis de Curia Parlamenti, & de aliis Curiis, & Collegiis Villæ Parisiensis: & quòd fieret una sollemnis Congregatio dictorum Magistrorum & Clericorum, & quòd ibi ageretur & discuteretur materia; & consequenter pro tunc, deberent dari sollemnes Deputati de utraque Facultate Theologiæ, & Decretorum; qui convenirent cum illis qui alias fuerunt deputati, ut dicitur, in ista materia, qui cum magna maturitate examinarent prædictas Assertiones & Propositiones, & tandem referrent in alia Congregatione fienda prædictorum Doctorum & Magistrorum & aliorum Clericorum; & hoc, attenta arduitate & periculo & scandalo quæ possent oriri ex nimia præcipitatione, vel levi condemnatione prædictarum Assertionum & Propositionum.

Et hæc est ejus deliberatio.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Urfinus Tailleande, regratiatur, & protestatur, ut ceteri; & protestatur quòd non intendit nunc loqui asserivè, sed probabiliter tantum, & quia super* procedendi, ut dicit, videt nunc Facultatem Theologiæ nunc congregatam, & non aliter: ideò vellet quòd Facultas Theologiæ congregaretur super ista materia, ad videndum an esset de præsentī procedendum.

Quantum ad cedulam in se, quæ concernit non solum mortuum, imò vivum: & quantum ad primam Propositionem, dicit quòd aliàs dixit quòd non poterat procedi in ista materia, nisi primitus videretur Tractatus Magistri Joannis Parvi; & ideò visitavit quaternum, & apparet sibi quòd prima Propositio elicitæ est ex tribus Propositionibus dicti Magistri Joannis Parvi, ex tertia, secunda & septima Propositionibus; & dicit quòd non obstantibus quibuscumque confederationibus factis de milite ad militem, si vergant in detrimentum Regis vel Reginæ, non sunt tenendæ: & dicit quòd est vera; & Propositiones Magistri Joannis Parvi dicunt quòd *Quicumque potest*, &c. Et ideò illa posita in Instrumento, non sequitur ex aliis: & ideò ad extrahendum ipsas,

* Forè deest modo.

deberet sic dici: Quicumque vassallus Regis per insidias niteretur occupare Regnum, licitè posset occidi per quemcumque. Et ideò, quia non est certus quòd prima Propositio fuerit formata juxta modum ipsius Joannis Parvi, ideò non tenetur super ipsam deliberare.

Deinde venit ad Michaëlem, & Propositionem loquentem de Michaële, & dicit quòd ibi sunt multa implicita quæ videntur tendere ad errorem, & ibi, *expulit eum de celo & Paradiso, vi & violentia*; & ita exponit Magister Joannes Parvi, an fecerit sine Mandato? credit, loquens quòd magis cum Mandato, quàm sine Mandato. Verumtamen non videtur sibi ex Scriptura sacra quòd auderet condemnare Propositionem contrariam, quòd sine autoritate fecerit.

Quantum ad aliam partem, quæ loquitur de amore naturali & gratuito, dicit quòd per hoc obtinuit confirmationem suæ gratiæ, & posset sustineri Propositio sua, exponendo ipsam, & ita, non ita subito esset procedendum ad condemnationem ipsarum: & non est benè dictum quòd meruit beatitudinem, per amorem naturalem; sed exponendo, modo prædicto, de amore naturali gratuito, & sic posset collocari.

Et reperit in caterno, quòd Zambri fuit idolatra & fecit alios idolatrare.

De Phinéas, quòd *sine Mandato*, intelligitur particulari. Et considerat circa istam materiam, an processit Phinéas ad occisionem Zambri, ex virtute Mandatorum, vel ex zelo Legis. Non primo modo, quia non fecit sicut mandatum erat; sed zelo Legis: quia publicè, coram populo, intravit lupanar, &c. & ipsos ambos occidit. Et ideò non esset tutum procedere ad condemnationem ipsius Propositionis, licet esset falsa.

Quantum ad illum de Moyse, dicit quòd in Propositione Magistri Joannis Parvi cavetur, *Sine Mandato hominis*: & notavit auctoritatem Alexandri de Halis, quam in scriptis legit, quæ videtur innuere quòd Moyses peccavit; & tamen si habuisset Mandatum, non peccasset.

Quantum ad alias, de Jehu & Judith, qui fuerunt laudati in Libro Regum, ut videtur textus innuere, hoc dicens: quòd *fuerunt laudati, quia mentiti fuerunt*, non esset benè tutum.

Et ita non videt quòd contineatur in Propositionibus suis quòd fuerunt laudati propter mendacium, sed quia occiderunt tales homines, & per insidias.

Quantum ad aliam Propositionem, quæ loquitur de perjurio: *Quoniam quis jurat aliquid facere*, &c. allegat Magistrum Sententiarum, & dicit quòd si viveret dictus Parvi, esset vocandus ad audiendum: tamen quia ponitur ibidem quòd si quis juravit aliquid facere, & videt illud vergi in pejus, non tenetur observare: sicut de Herode, qui juravit &c. qui non tenebatur adimplere, vel servare juramentum.

Quantum ad aliam Propositionem, & ultimam: an fuit ante, vel post occisus Baal, &c. Et ita dicit quòd istæ Propositiones non sunt ita manifestè erroneæ, quòd subito procedendum sit ad ipsarum condemnationem, & ut dixit quòd Processus iste tangit unum, non est de Foro Judicium: ideò videtur sibi quòd bonum esset remittere Processum ad Curiam Romanam: & se refert meliori judicio. Et dicit ultra quòd adhuc modificando hujusmodi Propositiones, ut sunt; nunc tamen applicando ad factum quòd credebatur proponens justificantem, malè fecit, & benè justificavit, nec videt quin erraverit.

Se-

Scedula missa per Fratrem Simonem de Courfi, fuit lecta & publicata Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, die vigesima Mensis Decembris, cujus tenor sequitur, & est talis.

„ **R**everende Pater & Domine Inquisitor. Quia A
 „ dispono me ad recessum de Parisiis, adhæreo
 „ deliberationi datæ in scriptis Domini Abbatis San-
 „ cti Germani de Pratis, super Assertionibus heri re-
 „ citatis in Concilio Fidei; nec non & Domini Can-
 „ torum * Ecclesiæ Carnotensis, quia hæc Sententia
 „ videtur satis conveniens.

„ Scriptum Anno Domini millesimo quadringen-
 „ tesimo decimo tertio. Feria quarta temporum ante
 „ Natale Domini, de manu mea propria, cum signe-
 „ to manuali. Et hoc significet ubi erit expediens, ne
 „ subeam poenas indictas. Sic signavit vester humi-
 „ lis Orator, frater Simon de Courfi, Ordinis Mino-
 „ rum, ac Sacra Theologia Professor.

„ Vel, si placet, dabitur Notariis scedula, unâ
 „ cum aliis, & supposito quod sim excusatus de
 „ comparando, usque post Festum Circumcisionis B
 „ Domini. Et fuit tradita Anno prædicto, & die vi-
 „ gesima Decembris, millesimo quadringentesimo
 „ decimo tertio, eisdem Anno & die.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Joannes Dacheri, Magister in Theologia, regratiatur, & Protestatur ut supra; & dicit quod duo continetur in cedula sibi transmissa.

Primum, de veritate & falsitate dictarum Propositionum.

Secundum, de ipsarum condemnatione: & quia alibi nolunt dare suas responsiones, sciendo an ab aliquo fuerunt dictæ; ideo circa hæc dicit aliqua.

Et primò dicit quod Magister Joannes Parvi dictas Assertiones dixerit secundum quod multi credunt; in quo casu stat cum Magistro Ursino in suo finali dicto, quod omnia illa sunt falsa & erronea. Ratio est, quia sumendo Majorem & Minorem, in ordine ad conclusionem quam intendit proponens, sunt falsæ hujusmodi Assertiones.

Et dicit quod illæ Assertiones sententialiter continentur in Propositione sua, & non solum illæ, imò peiores, & maxime illa, quod *Propria mors quæ tyrannus debet mori, est per insidias*, &c. Et dicit quod tertia Propositio sua est hæretica & erronea, & an continentur in æterno, se refert inquisitioni Judicium. Sed dicit quod dato quod hujusmodi Propositiones non fuissent dictæ ab aliquo, cum reverentia loquentium, Magistri non honestè se excusant de dando opiniones suas super earum veritate vel falsitate, quia quoties quæritur de Fide, toties quilibet debet & tenetur respondere veritatem ad quæsitum.

Dicit tertio, quod quia vult esse obedientiæ filius, dicit quod prima Propositio est erronea, destructiva totius Politicæ, causativa seditionis, & eam dogmatizare est in hæresim incidere, & stat in reprobatione facta in Instrumento, scilicet, *Non occides*. Unde, ut dicit Alexander de Halis: *Ad occidendum aliquem requiruntur iusta causa, iustus ordo, & iustus animus*.

Et adhuc sunt omnes Doctores quos vidit, puta Gregorius, Augustinus, sanctus Thomas, Salberientis, & Nicolaus Oresme. Et sic ipsa prima Propositio est erronea & hæretica, & benè reprobata: & aliæ Assertiones etiam sunt benè reprobatae, prout in Instrumento continentur.

Quantum ad secundum, scilicet an sint condemnandæ, dicit primò quod si ita sit, quod dictus Petus

eas dixerit, vel alius, ipsæ sunt condemnandæ. Ratio est quod licet sex Assertiones non sint de directo contra Præceptum Decalogi. Verumtamen adducuntur ad probationem primæ Assertionis de qua nullus debet dubitare.

Secundò, dicit quod dato quod idem Petus eas non dixerit, adhuc sunt condemnandæ.

Ratio est præcipuè, quia notorium est in ista villa, & in multis locis quod istæ Propositiones fuerunt practicatæ, occidendo homines antequam Lex permisisset.

Secunda ratio, quia omnia mala quæ venerunt in hoc Regno, à sex annis citra, propter hujusmodi Assertiones venerunt in isto Regno, & mala fuerunt continuata, ob defectum condemnationis ipsarum.

Tertio, quia quandiu istæ Propositiones & Assertiones stabunt in vigore, nunquam habebimus pacem in hoc Regno, imò de facili homines insurgent contra Dominos suos; imò aperietur via ad omnia facinora perpetranda, puta revelationes Confessionum, adulteria, furta & latrocinia, & sic sunt condemnandæ, & omnes, propter rationem dictam in primo dicto.

Verumtamen si ad condemnationem ipsarum procedatur, videtur quod non solum condemnandæ essent, videlicet prima, & illa de Judith, & alia de perjurio. Aliæ autem non, quia illa quæ tangit factum de Moyse & Phinees, posito quod essent veræ, adhuc non haberet intentum: verumtamen si aliquis eas vellet pertinaciter sustinere, essent condemnandæ. Et dedit deliberationem suam in scriptis, in hunc modum qui sequitur.

„ Reverende Pater & Domine metuendissime, &
 „ vos Domine Inquisitor. Protestationibus in tali
 „ materia fieri consuetis præsuppositis; accedo ad
 „ respondendum ad illa quæ quærentur in scedula
 „ mihi transmissa, & videre meo duo quærentur.

„ Primum est, de veritate, vel falsitate Assertionum ibidem scriptarum; & etiam de earum reprobatione.

„ Secundum est, de condemnatione dictarum Assertionum, an scilicet debeant judicialiter condemnari.

C „ Et quoniam Magistri nostri aliqui faciunt difficultatem in ista materia, & volunt scire antequam dent deliberationes suas, an aliquis eas protulerit; alii autem absolute respondent ad illud quod quæritur, non curando an aliquis hujusmodi Propositiones dixit: ideo de utroque aliquid dicam, sub omnimoda tamen correctione vestra, & Dominorum meorum, & probabiliter, nihil tamen asserendo.

„ Et primò. An aliquis eas protulerit, prout dicitur fecisse Magister Joannes Parvi; dico quod, quantum ad hoc, primò quod sto in finali conclusionem Magistri & Domini mei specialissimi Magistri Ursini Tailleande, qui ad longum & multum attentè vidit Propositionem dicti Peti, in cujus Propositione * cetera authorem dicitur posuisse illas Propositiones, quoniam *Intelligentia dictorum debet sumi ex causis dicendi*.

D „ Dixit namque Magister Ursinus quod considerando authorem dictæ Propositionis Peti, in Ordine ad Minorem quam sunt † in authore, & sub ordine ad conclusionem, quod dicta Magistri Joannis Peti, ibidem posita, sunt falsa & erronea; & in hoc secum sto: & dico consequenter quod dictæ Assertiones sunt erroneæ & rationabiliter reprobatae. Sed in hoc quod ibidem non continentur dictæ Assertiones, non sto secum, quia mihi apparuit, cum visitavi pridie illam Propositionem, quod illæ Assertiones ibidem continen-
 „ bantur

* Forè Causatoris.

Tom. V. Pars II.

* Forè deus inter, & loco Authorem, debet legi Author.
 † Forè sumit.

„bantur sententialiter, licet non eadem forma;
 „imò credo quòd si benè visitetur dicta Propositio;
 „multa pejora reperientur, quàm sint ille Proposi-
 „tiones & Assertiones. Unde in uno loco dicitur;
 „*Que c'est la plus propre mort de quoy tyrant doit mourir, que l'occire vilainement, par cannelles, aguettes & espiement*; quòd mihi apparet valdè impium
 „& crudele: melius namque esset quòd occide-
 „retur per Justitiam, & per illos qui haberent au-
 „thoritatem.

„Utrùm autem illæ Assertiones ibidem reperian-
 „tur sententialiter; remitto ad Dominos Judices,
 „qui benè sciunt discutere.

„Secundò dico quòd dato quòd nunquam istas
 „Assertiones protulerit, quòd Magistri nostri ho-
 „nestè, videre meo, Judicio non possunt se ex-
 „cusare, quin habeant respondere de veritate, vel
 „falsitate hujusmodi Assertionum, & earum repro-
 „batione, cum tempus sufficiens habuit quilibet
 „ad deliberandum super hoc; cujus ratio est, quia
 „Magistri in Theologia, & Doctores, specialiter
 „sunt obligati, ex Officio, ad reddendum omni pos-
 „cendi rationem de ea quæ in eis est Fide, prout no-
 „tatur *prima Petri. cap. tertio. Et ad Colloss. 1v. 5.*
 „ubi inquit Paulus, *In sapientia ambulate*, & se-
 „quitur, *Ut sciatis quomodo oportet unicuique re-*
 „spondere, scilicet de ipsa Fide; prout est ma-
 „teria præsens, quia tangit Præceptum Deca-
 „logi.

„Verum, inquit Ambrosius, in Libro, *De Offi-*
 „ciis, in causa Dei qui tacet, peccatum est non
 „leve.

„Et ideò Pater Reverende, volens esse verus
 „obedientiæ filius, dùm mihi loquendi adest li-
 „bertas, dico quòd prima Assertio posita in cedu-
 „la mihi data, est pernitiola, erronea, totius po-
 „liticæ subversiva, seditionis & rebellionis causati-
 „va, & eam sustinere, aut dogmatizare, esset hære-
 „sim sapere; & motiva mea ad hoc, sunt illa quæ
 „continentur in reprobatione dictæ Assertionis;
 „quæ reprobatio videtur mihi multùm rationalis:
 „& veraciter veritas Fidei, per quam reprobat
 „hæc Assertio prima, est adeò nota cuilibet habenti
 „usum rationis, quòd nullus, etiam paganus, de
 „ea debet dubitare, cùm sit unum de principiis
 „Juris naturalis, & Præceptum Decalogi, quo
 „dicitur: *Non occides*, scilicet, *propria auctoritate*.
 „Unde Alexander de Halis in suo 3. inquit, quòd
 „*Ad hoc quòd aliquis interficiat aliquem justè & se-*
 „*cundùm Legem, requiritur justa causa, justus ordo,*
 „*& justus animus*, prout fuit allegatum per Do-
 „minos & Magistros mox præcedentes.

„Et Augustinus, in primo *De Civitate*, inquit,
 „quòd *His exceptis quos justa Lex generaliter, vel*
 „*ipse fons justitiæ Deus specialiter occidi jubet, quis-*
 „*quis hominem, vel se ipsum, vel quemlibet alium*
 „*occiderit, homicidii crimen incurrit*. Et breviter
 „ad hoc sunt omnes Doctores quos vidi: Augusti-
 „nus, Gregorius, Alexander, sanctus Thomas,
 „Augustinus de Anchona, Richardus de Media
 „Villa, Salberienfis, si benè capiantur dicta sua;
 „& non minus Petrus de Tharentesia, Magister
 „Nicolaus Oresme, quorum dicta sufficienier alle-
 „gavit Dominus Abbas sancti Dionysii. Et allega-
 „tiones paratus ero dare cuilibet petenti, & sum de
 „præsentibus.

„Aliæ autem Assertiones videntur esse rationabi-
 „liter reprobatae, & sto in earum reprobatione.

„Tunc venio ad secundum, scilicet, an hujus-
 „modi Assertiones sint taliter condemnandæ. Hic
 „respondeo primò, quòd si reperitur quòd sen-
 „tentialiter eas dixerit in sua propositione, sicut cre-
 „do, reperietur adhuc pejus: sed de hoc refero me
 „ad Judices, qui* attentam arduitate materiæ, circa

* Forè qui est superfluum.

„quam sex ultimæ Assertiones sunt introductæ ad
 „reprobationem Præcepti Decalogi, & ad ejus cal-
 „umniationem.

„Ideò dico quòd illæ Assertiones sunt condem-
 „nandæ cum prima judicialiter, ne aliquod vesti-
 „gium remaneat, per quod appareat simplicibus
 „Præceptum illud Decalogi fore calumniandum,
 „aut ratione cujus circa illud habeant dubitare, eo
 „quòd *Modicum fermentum massam totam cor-*
 „*rumpit* 1. ad Corinthios v. 6. Et in hoc, pro præsentibus
 „starem.

„Secundò, dico quòd dato quòd Magister Jo-
 „annes Parvi dictas Propositiones non dixisset, quòd
 „adhuc sunt condemnandæ: cujus dicti assigno ali-
 „quas rationes.

„Quia evidens nobis est & notorium, quòd de
 „facto hic Parisiis, & alibi in Regno Franciæ, pri-
 „ma Assertio est practicata, quæ est in præjudicium
 „Decalogi, & de directo contra Præceptum ipsum;
 „& adhuc illam Assertionem quidam libenter practi-
 „carent aliqui.

„Secundum quod ad hoc me movet, est quo-
 „niam mala quæ contigerunt in hoc præsentibus Reg-
 „no, à sex Annis citra & ultra, ut videtur mihi,
 „& aliàs visum fuit, acciderunt ob crudelitatem
 „talium Assertionum, & suggestionem earum in
 „auribus simplicium: imò quòd plus est, credo
 „ipsa mala usque nos continuata fuisse, ob defe-
 „ctum reprobationis talium Assertionum, seu potiùs
 „errorum.

„Tertium quod me movet est, quandiu hujus-
 „modi Assertionibus, de quibus nunc est quæsitum,
 „adhibebitur fides, nunquam stabit firma pax in
 „isto Regno: imò semper erit de facili dispositio
 „ad seditionem & rebellionem contra Superiores
 „quoscumque, & via aperta ad quæcumque facino-
 „ra perpetranda, de directo, Fidei nostræ repug-
 „nantia, & ad furta, homicidia, adulteria, &
 „revelationem secreti Confessionum, & infinita alia.

„Et his rationibus motus, considerando ardui-
 „tatem materiæ, & præciositatem Præcepti in ca-
 „lumniationem cujus ista practicata sunt, & non so-
 „lùm verbo; dico quòd sunt omnes condemnandæ,
 „ad observationem pacis, & vinculum justitiæ &
 „veritatis...

„Veremur tamen, si mitiùs agere placet, forè
 „pro nunc sufficeret quòd tres de illis Propositio-
 „nibus & Assertionibus condemnarentur, scilicet
 „prima, secunda & ultima; & quòd aliæ non re-
 „pugnant veritatibus quas, de necessitate salutis,
 „oportet scire quemlibet adultum, habentem etiam
 „optimum judicium rationis, prout faciliter de-
 „clarari posset, & fuit tradita per ipsum, die Jo-
 „vis, vigesima prima Mensis Decembris.

„Venerabilis & circumspectus vir, Magister Jo-
 „annes Nathiæ, regratiatur, & protestatur, ut su-
 „pra alii; & dicit quòd noviter venit, & miratur de
 „multis qui adducunt ad istam materiam Fidei exem-
 „pla extranea: & dedit deliberationem suam in scrip-
 „tis, quæ fuit lecta & publicata per Vicarium. Et
 „dicit quòd illa quæ fuerant allegata de fure noctur-
 „no, & aliis homicidiis quæ isti committunt, magis se
 „habent defensivè quàm activè; & allegavit Jus: *Vim*
 „*vi repellere licet*.

„Reverende in Christo Pater, & vos Domine
 „Inquisitor.

„Præsuppono primò, protestationes lauda-
 „biles aliàs per Magistros meos præcedentes factas.

„Suppono secundò, quòd Assertiones in cedulis
 „transmissis positæ, publicè, formaliter, vel virtuali-
 „ter in ista Diocesi, ita quòd ex ipsis ortum est scan-
 „dalum, ex quo Dominationes vestræ hoc asserunt.

„Tertiò, suppono quòd mihi non est curan-
 „dum cujus sint Propositiones, vel quis protulerit

* Forè credulitatem.

cas,

„ eas, an Magister Joannes Parvi, vel alius Chri-
 „ stianus; quia videretur tendere ad acceptionem
 „ personarum, vel ad favorem vel odium, quod
 „ in materia Fidei non est licitum: propter quod Pe-
 „ tro respondenti Salvatori: *Tu es Christus filius Dei*
 „ *vivi*, responsum est: *Beatus es Simon Barjona,*
 „ *quia caro & sanguis &c....*

„ Quartò, suppono quòd de Propositionibus
 „ malè sonantibus, prolatis sive in Scholis, sive in
 „ Sermonibus publicis, hæreticis, autoritatem
 „ determinandi*, absque hoc quòd recurratur ad
 „ Curiam Romanam; cum hîc, Deo laus, sit ma-
 „ jor copia Theologorum, & Decretorum, quàm
 „ in Curia Romana; si tamen pro majori solemni-
 „ tate, & autoritate dererminationis vestræ, post-
 „ quàm fuerit facta, mitteretis eam ad Curiam Ro-
 „ manam, fortè multùm expediret, quia, ut dicitur,
 „ istæ Propositiones fuerunt publicatæ per Orbem.

„ His præmissis, recito primam Assertionem, quæ
 „ est quasi fundamentum aliarum, & suppono quòd
 „ intelligitur de occisione voluntaria, non casuali,
 „ vel necessaria: *Quilibet tyrannus debet & potest oc-*
 „ *cidi laudabiliter à quocumque vassallo & subdito, quo-*
 „ *cumque modo, etiam per insidias, & adulationes, non*
 „ *obstante quocumque juramento, vel confederatione fa-*
 „ *cta ad ipsum, sine expectando Sementiam, vel Munda-*
 „ *tum cujuscumque Judicis.* Dico quòd ista Assertio est
 „ hæretica, juxta reprobationes cedulæ ibi inductas;
 „ juxta etiam autoritatem beati Augustini commu-
 „ niter adductam, quæ allegatur in Decreto, tertia
 „ Causa, Quæstione sexta, in fine. *Qui sine aliqua pu-*
 „ *blica administratione &c.* Et etiam eadem Causa, &
 „ quasi in principio Quæstionis, *Omnis qui præter il-*
 „ *lum vel autoritatem ejus qui legitima potestate utitur,*
 „ *quia ut ait Apostolus. Non sine causa gladium portat...*
 „ *cui omnis anima sub dita esse debet, ad Romanos,*
 „ *decimo tertio. Omnis inquam, qui præter hujusmo-*
 „ *di autoritatem, gladium acceperit, gladio peribit.*
 „ Alexander de Halis, respondendo ad unum ar-
 „ gumentum ubi sic arguit: Unus omnis faciens
 „ secundum Legem, facit contra hoc Præceptum,
 „ *Non occides.* Sed demonstrato aliquo maleficio dig-
 „ no morte, verum est quòd iste est secundum Legem
 „ interficiendus, & qui interficit illum facit secun-
 „ dum Legem: ipse negat Hales, & causam ponit,
 „ quia ad hoc quòd quis sit interficiendus, secundum
 „ Legem, sufficit solus reatus quo dignus sit interfici.

„ Ad hoc autem quòd aliquis interficiat, secun-
 „ dum Legem, requiruntur tria: Justa causa. Ju-
 „ stus ordo. Justus animus.

„ Justa causa, ut reus meruerit interfici, quia
 „ dicitur Exodi, vigesimo tertio, *Innocentem & ju-*
 „ *stum non occides.*
 „ Justus ordo, ut occidens habeat potestatem,
 „ & reus convictus sit de crimine. Et allegat Am-
 „ brosius, super illud primæ ad Corinthios, v. 6
 „ *Modicum fermentum totam massam corrumpit.*
 „ Si quis potestatem non habet qui scit reum esse
 „ abjicere vel probare non valet, inimicus est,
 „ & Judicis non est sine excusatione damnare, si-
 „ cut nec Christus Judam abjecit.

„ Justus animus, ut istud fiat amore justitiæ, non
 „ libidine vindictæ, vel appetitu pœnæ.

„ Verum Augustinus, in Quæstionibus super
 „ Exod. & allegatur in Decreto: *Cum minister Ju-*
 „ *dicis occidit quem Judex jussit occidi, profectò si*
 „ *istud spontè facit, homicida est, si illum occidit etiam*
 „ *quem scit à Judice debuisse occidi.*

Dico ultimo quòd Assertio ista est, vel esse potest
 occasio multorum homicidiorum, & maxime Prin-
 cipum & nobilium; quia ut dicebat pridie Nanne-
 tensis; sicut nullus & Jure & simpliciter tyrannus, quia
 malum se ipsum destruit, & si integrum sit, impor-

* Locus corruptus † Locus corruptus.

tabile sit, ut dicit, quin sic vix, vel nunquam reperitur
 aliquis qui sit omninò Rex, quin in aliquo tyranniser.

Ista Assertio miserrima, quâ nitebatur tueri homi-
 cidium perpetratum in uno Domino, quem prop-
 ter aliquas conditiones vocabat tyrannum, nisi &
 obvietur, non solùm in isto Regno, sed per totum Or-
 bem, ista Assertio dat viam occidendi Dominos, si in
 aliquo tyranniser, sicut dicit Ægidus de Roma; &
 dicit quòd dominantes aliquid participant de cautelis
 Regis, aliquid de versutiis tyrannorum, & tantò est
 melius Dominium, quantò plus accedit ad Regnum.

Dico insuper quòd hæc Assertio est inductiva ad
 violationem juramentorum, ad prodiones, & perju-
 ria, & deceptiones, inobedientiam, imò rebellionem
 subditorum, & subversionem totius Reipublicæ.

Ex quo apparet quia necesse sit citò extirpare istam
 falsam doctrinam, quæ est hîc indispositiva Reipu-
 blicæ, & incitativa subditorum contra Dominos,
 absque hoc quòd etiam ipsa est contra Fidem, quam
 etiam debemus defendere, usque ad mortem ali-
 quis Antechristo resistet.

Dico consequenter quòd asserens Assertionem
 prædictam, si pertinaciter defendat, est hæreticus,
 & post mortem posset declarari excommunicatus,
 juxta Decretum 2. c. *Quæstione secunda, capite, Sanè.*
 & modicum ante.

De alia Assertionem, scilicet de Michaële, sto in repro-
 batione cedulæ mihi transmissæ. Verum etiam cum
 Lucifer fuerit superior in naturalibus evincere; si au-
 tem ex gratia, non potuit nisi tanquam instrumentum
 Dei.

De tertia Assertionem de Phinées, cum reverentia
 opposium dicentium, dico quòd satis benè à
 posteriori sequitur ex textu, quòd habuit authorita-
 tem occidendi ipsum zambri, ob ratione quas tangit
 Alexander de Halis; vel à divina voluntate quæ est in
 Lege: quia scilicet obedivit Superiori suo Moyfi à
 divina voluntate, scilicet divina intelligenda per inter-
 nam inspirationem: quia in textu approbatur ista occi-
 sio, quia dicitur quòd ex isto facto avertit iram Dei à
 filiis Israel, & Phinees placavit &c. & sequitur: *Es re-*
putatum est ei ad justitiam. Quomodo fuisset ad justiti-
 am reputatum? Nisi habuisset authoritatem, cum in
 simili, Augustinus allegatus sæpè, in Libro contra
 Faustum, noluerit excusare Moysem à peccato so-
 lum propter Hugo *, quia videbatur sibi tunc ip-
 sum Moysem nondum accepisse authoritatem: sicut
 nec Petrus ad abscindendum auriculam: *Qui,* ut
 dicit ibidem, *post istud peccatum factus est Pastor Ecclesiæ,*
sicut Moyses post percussione Egyptii, factus est rector
omnis Synagoga, Si Hugo †, in isto Phinées defuisset
 autoritas, sicut in illis, quare non potuisset iste sicut
 ille? Et ideo sto in reprobatione cedulæ.

De quarta Assertionem scilicet de Moyse, quamvis,
 ut tunc tangebatur, fuerit una opinio quòd peccavit: ta-
 men magis sto in opinione tacta in reprobatione, quòd
 habuit authoritatem, sub correctione Dominorum
 meorum tactorum, sicut dicit textus, *Actuum sep-*
timo, à Magistris sæpius allegatus: & ita sto cum
 reprobatione cedulæ, quòd Moyses sciebat se consti-
 tutum Principem à Deo, ad liberationem populi
 Israël, & quòd sibi incumberebat vindicare injurias
 eis factas; & ita ista Assertio nunquam † inducitur ad
 confirmationem primæ Assertionis hæreticæ & erro-
 neæ, est multùm perniciofa, sicut prius tactum est.

De alia Assertionem de Judith: Petrus de Palude
 dicit, sicut hîc aliàs allegatum fuit, quòd Judith
 in ista occisione fuit instrumentum Dei.

Secundò, communiter posset dici contra Asser-
 tionem, quòd ipsa non est mentita; sed sunt dicta
 sua capienda ad mysticum sensum, sicut legitur de
 Jacob, quid dicit Isaac Patri suo quòd ipse erat Esau:
 Sed sanctus Thomas dicit quòd in quantum mentita

* Fortè propter hoc † Fortè ergo. ‡ Hic deest aliquid. est

est, non laudatur, & sic iterum contra Assertionem: sed laudatur in quantum posuit in periculo vitam suam pro populo Israël.

De Jehu verò, dicit sanctus Thomas quòd de simulatione, seu mendacio, non necesse ipsum excusare, quia malus fuit, utpote ab idolatria Jero-boam non recedens; tamen temporaliter remuneratus est à Deo, pro destructione cultus Baal, & occisione illorum idolatrarum. Et ita sto cum reprobatione, & autoritate sancti Augustini allegata.

De sexta, quòd Joab occidit Abner, ante mortem Absalon, non video ad quid deserviebat, respectu primæ Assertionis, ista Assertio; & ideo non video aliam malitiam in ipsa non * quod est contra Bibliam, quia Absalon diu post interfectionem Abner vixit, ut textus innuit.

De ultima Assertionem, de juramento non facienti aliquid, supposito quòd juramentum fuerit licitum, sicut supponit Assertio: dicere quòd licet post mihi venire contra juramentum, scilicet facere id quod non facere juraveram, videtur dare licentiam perjurii, deceptionibus, falsis confederationibus, & aliis malis, & ita sto cum reprobatione cedulæ, & refero me ad reprobationem factam multum efficaciter, judicio meo, per Dominum meum Nannetensem.

Hæc sunt dicta sub correctione vestra, & aliorum Magistrorum, & Dominorum meorum.

Tradita per dictum Magistrum Joannem Mathia. Anno prædicto, & die vigesima prima Mensis Decembris. Et sic signatum est Joannes Mathia. Ita est.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Germanus de Rongiac, Magister in Theologia, regriatur & protestatur ut alii, & se excusavit quia fuit occupatus: verumtamen aliqua scripsit; & secundum quod sibi dicebatur, prima Assertio in terminis non continetur in caterno dicti Magistri Joannis Parvi; tamen ipsum non vidit, & se refert ad Dominos Judices, qui habebunt visitare caternos. Ignorat quis hujusmodi Assertionem posuerit, vel dogmatizaverit, & an sint veræ vel falsæ: circa hoc habet in scriptis, & dabit cedulam Notariis, infra primum diem Anni.

Sequitur tenor cedula dicti Magistri Germani.

ANtequam procedam deinceps ad materiam, protestor primò quòd per ea quæ dicturus sum, non intendo aliquid dicere, aut asserere, quod sit Fidei Christianæ, & Catholicæ contrarium; aut quoquo modo contra bonos mores, vel quod debeat offendere pias aures.

Secundò, protestor quòd non intendo aliquid dicere circa istam materiam quod sit contra honorem, vel quod debeat cedere in detrimentum, seu vituperium cujuscumque personæ; sed dumtaxat ad materiam mihi propositam, secundum conscientiam meam, & ad honorem Fidei Catholicæ respondere.

Venio igitur ad materiam primæ Assertionis, in qua dicitur, quo ad primam partem ipsius:

Chacun tyran doit & peut estre loyallement & par merite occis, de quelconque son vassal & subjet.

Istud asserere est contra sacram Scripturam, in multis passibus, & contra id quod habetur Genesis. iv. 15. *Omnis qui occidet Cain septuplum punietur.* Constat autem, quòd Cain fuit homicida & malus. Igitur vassallus, seu subiectus, licet, & meritorie non debet, nec potest occidere suum Dominum, aut Superiorem, quamvis sit tyrannus & malus, quia non habet potestatem supra ipsum judicandi esse talem: sed in tali casu debet remittere ad Judicem, seu Superiorem, accusando eum de tali malo, aut crimine in hoc faciendo. Occidendo etiam talis vass-

* Fontè nisi.

fallus peccat peccato superbiæ & præsumptionis, quia talis non debet de se tantum præsumere, quòd debeat judicare suum Superiorem ad mortem, sed debet expectare auctoritatem Judicis, seu Superioris.

Item, hoc facere, est contra illud Præceptum, *Non occides.* Exod. xx. 13. Et contra illud Deuter. v. 17. *Non occides, neque machaberis.* Item, *Qui occiderit hominem, morte moriatur.* Levitici. xxiv. 17. Item, *Qui in gladio occiderit; oportet eum gladio occidi.* *Hic est patientia, & fides Sanctorum.* Apocalipsis xiii. 10. Item, Psalmo lviii. 12. scriptum est; *Dominus ostendit mihi super inimicos, ne occides eos.*

Ex his clarè apparet quòd illa prima pars illius Assertionis falsa est & erronea in Fide, sicut posita est, de virtute sermonis.

Item, Bonaventura, super illo verbo, *Non occides* scilicet propria auctoritate; loquitur in tertio Sententiarum, 37. respondendo huic rationi, Exod. xxii. 18. *Non patieris maleficos vivere;* per quod verbum videtur præcipi occisio, dicit quòd, *Inter hac duo Non occides, & non patieris maleficos vivere, nulla est repugnantia, vel contradictio; quia in uno prohibetur homicidium innocentium & justorum; in alio præcipitur occisio malefici.* Et consequenter dicit, ad propositum, idem Doctor, quòd *In uno prohibetur homicidium, ex propria auctoritate; in alio, injungitur, ex Legis auctoritate.* Modo hæc duo non habent repugnantiam. Eandem sententiam dicit sanctus Thomas, secunda secunda, q. 64. per illius quæstionis ferè omnes Articulos. Et suorum dictorum fundamentum videtur dictum esse Augustini, in primo, *De civitate Dei*, ubi sic dicit: *Qui sine aliqua publica administratione maleficum interficit, vel homicida judicabitur, & tanto amplius, quanto sibi potestatem à Deo concessam usurpare non timuit.*

La seconde partie de cette premiere Assertion dit: *Chacun tyran &c. par quelconque maniere, mesme par aguettes & par flatteries, & adulations, non obstant quelconque jurement, ou confederation faite envers lui, sans attendre la Sentence de Juge quelconque &c.*

Istud asserere est contra Scripturam sacram. Primò contra illud quod habetur primæ Petri, secundo capitulo. 1. *Deponentes scilicet omnem malitiam, omnem dolum & simulationes, & invidias, & omnes detractiones, sicut modò geniti infantes, rationabiliter, sine dolo.* Apparet clarè quòd ista auctoritas Scripturæ est contra illam secundam partem illius Assertionis, in omnibus punctis suis.

Item, infra, eodem Capitulo. 7. 13. scriptum est: *Subiecti estote omni humane creature, propter Deum: sive Regi, quasi præcellenti; sive Ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum.* Item, infra, eodem Capitulo viii. 18. *Servi, subditi estote Dominis in omni timore, non tantum bonis, sed etiam discolis.*

Ex istis apparet quòd vassallus, aut subditus, debet obedire suo Superiori, quamvis esset malus & discolus.

Etiam in illa secunda parte, in qua loquitur de adulatione, videtur esse contra omnes Doctores sanctos, & alios. Expressè Sanctus Thomas in secunda secundæ, ostendit adulationem esse peccatum, & frequenter mortale: & ut dicit, semper mortale, cum quis adulatur alteri, ad hoc quod fraudulenter ei noceat, vel corporaliter, vel spiritualiter. Illud Sanctus Thomas deducit ibidem auctoritatibus sacræ Scripturæ. Potest videri passus.

Secunda Assertio. *Michael, sans Mandemens &c.* Dicitur quòd Lucifer occidit semetipsum, quoniam dixit: *Ascendam &c.* & sanctus Michael qui videbat clarè in essentia divina, Dei voluntate, expulit eum à Paradiso, tanquam executor divinæ Justitiæ, virtute commissionis, seu potestatis sibi datæ à Deo.

Sic

Sic apparet quòd illa Propositio est falsa & erronea in Fide, contra primum punctum tertiæ Assertionis, quòd *Phinées occidit Zambri, sine quocumque Dei, vel hominis Mandato, vel Præcepto*. Videtur etiam esse contra expressum scripturæ textum. Phinées videtur per textum, habuisse potestatem à Moyse ipsum occidendi, cum dixerit Moyses: *Unusquisque proximos suos qui initiati sunt, &c.*

Secundò, contra secundum punctum istius Assertionis videtur esse de Lyra: videtur enim ibidem innuere quòd ipse Zambri fuerit Idolatra, & elici potest ex verbis suis ibidem contentis; cum redargutus de suo peccato, ut dicunt expositores, & ipsemet De Lyra, contempsit suos Superiores monentes & redarguentes, & pertinaciter suum defectum & errorem prosequutus est, quod non sine errore in Fide factum esse videtur; quia publicè dicit Moyse coram Judicibus, quòd licitè poterat ingredi ad mulierem alienigenam, & eam ducere in uxorem; & ab eis recessit, publicè intrando locum in quo erat dicta mulier, pertinaciter & inverecundè: etiam hæc crudelitas* expressa erat contra Præceptum Legis, &c. Et hoc dicit Josephus, scilicet quòd *Confessus est alienigenam duxisse, & idola coluisse, & Legibus Moyse non esse obnoxium*: ut habetur in reprobatione illarum Assertionum.

Contra quartam Assertionem: *Qui Ægyptium, &c.* est contra sacram Scripturam, *Actuum septimo*, ut continentur in cedula:

Moyse habuit per divinam revelationem quòd constitutus erat tutor & defensor populi Israelitici, & iudex, etiam credebat suos fratres hoc intelligere. Et hoc expressè dicit De Lyra, in dicto loco, Actuum septimo: & expressiùs in Exodo, capitulo secundo, ut dicit de Lyra, quòd Per electionem divinam constitutus erat iudex, atque tutor & defensor, &c. puniendo Ægyptium, non peccavit, quia auctoritatem à Deo habuit.

Contra primum punctum quintæ Assertionis, quòd *Judith non peccavit adulando, &c.* contra arguit sic: Omnis adulatio, de ratione sua videtur defensionem & deordinationem importare; & per consequens malum & peccatum videtur, ut apparet ex dictis priùs.

Contra secundum punctum; de mendacio, Doctores, & alii sunt ad oppositionem: nam in nullo casu licitum est mentiri, quia de omni verbo otioso oportet rationem reddere. *Matth. xii. 36.*

Contra sextam Assertionem, de Joab qui occidit Abner post mortem Absalon, historia secundi Regum, tertio capitulo, cum Glossis & Doctoribus: nam ex decimo octavo capitulo secundi Regum, ubi agitur de ipsius Absalon morte, clarè patet quòd ante ipsius mortem Joab occidit Abner.

Contra septimam Assertionem, quo ad duo sua puncta, falsa & erronea, & contra Doctores sanctos, & alios quoscumque tractantes materiam perjurii. Non enim est, aut esse potest licitum, per quemcumque modum perjurare, sed omne perjurium est peccatum, & malum in se, & secundum se, ita quod nullo modo potest fieri licitè. Clarè deducit hoc Bonaventura, in tertio *Sententiarum, distinet. trigesima nona*. Ad idem est sanctus Thomas, in *secunda secunda* & ad longum deducit. Ad idem Magister Sententiarum, in eodem loco, &c. Ad idem est Hugo de sancto Victore, Libro quarto, *Sententiarum*, capitulo undecimo. Ad idem Augustinus, Libro primo, *De Sermonibus Domini in monte*: & in Libro, *super Epistolam ad Galatas*, Quæstione vigesima prima.

Verum, secundum intentionem omnium præfatorum Doctorum, omne perjurium est simpliciter illicitum, cum dicat simul quoddam inordinatum &

* Forè crudelitas expressa.

indebitum: dicit enim Bonaventura, in loco præallegato, quòd perjurium, est juramentum inordinatum, sive indebitum, sive verum sit quod juratur, vel falsum. Si quis enim jurat verum putans illud quod jurat cum verum* sit quia mendaciter jurat; & si jurat falsum, sciens illud esse falsum, vel vehementer existimans, vel opinans, se perjurat; & si jurat falsum, putans esse verum falsum quod jurat, se etiam perjurat; non quòd juret mendacium etiam mendaciter; sed quia temerè jurat: non sufficienter enim apprehendit quod jurat. Nam si falsum sit quod jurat, non tamen jurat mendacium, cum non sit cum intentione fallendi: nam quod jurat credit esse verum.

Multa alia possent dici circa istam materiam, quæ pro nunc dimitto. Sic signatum.

Ego Germanus de Rongiac, Magister in Theologia, assero hunc cæterum esse veram copiam mea deliberationis facta in scriptis aliis in presentia Concilii Fidei, super Articulis contentis in hoc cæterno. In cujus rei testimonium, signetum meum manuale huic presenti scripto subscripsi.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Mathæus Rodder, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd in ista materia tam alta, mallet tacere, quàm loqui, & protestatur, ut supra; & protestatur etiam quòd in ista materia non intendit loqui contra aliquem vivum & mortuum; imò sine læsione famæ alicujus: & in ista materia supponendum est quòd quilibet debet loqui, ut tenetur, secundum conscientiam suam, in qua quilibet debet, teneturque respondere; & protestatur quòd in ista materia non intendit loqui de Propositionibus Magistri Joannis Parvi, quia illas non vidit; sed solum vult loqui de Propositionibus sibi missis per cedulam, in qua apparet sibi quòd nullus debet dissimulare quin loquatur, & dicat illud quod sibi videtur quòd est manifestè falsa, &c. & dabit in scriptis. Qui exhibuit deliberationem suam quæ fuit lecta per Vicarium Inquisitoris, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Protestationibus per Dominos, ac Magistros qui ante deliberaverunt præmissis, & aliis protestationibus, in alma Facultate Theologiæ fieri consuetis, pluries per me factis præsuppositis; etiam quòd in ista materia non intendo loqui favore, vel odio cujuscumque ductus, nec in præjudicium, aut famæ læsionem cujuscumque personæ, vivæ vel defunctæ; sed duntaxat ad dandum salubre consilium & perhibendum fidele testimonium veritati in materia Fidei, per vos Reverendos Patres & Dominos Judices in hac parte, mandatus & requisitus, sub poenis Juris, &c.

Ut paream, tanquam filius obedientiæ, Mandatis vestris, quibus, ut mihi videtur, teste conscientia, teneor obedire, deliberò per modum qui sequitur.

Et primò mihi videtur quòd, attentis expositionibus & rationibus Doctorum sanctorum, & aliorum de hac materia loquentium, juxta illud quod percipere potuit exiguitas intelligentiæ meæ, & secundum communem doctrinam, & acceptionem terminorum in Schola Theologiæ Parisiis, &c.

Assertiones in cedula per vos mihi transmissa, in sensu quem faciunt, sunt falsæ, & sufficienter & rationabiliter reprobatae, prout in dicta cedula continentur, conformiter ad deliberationem, & advocacy Matris meæ Universitatis, & præsertim almæ Facultatis Theologiæ Matris meæ.

Secundò, mihi videtur quòd si aliquis Assertionem hujusmodi, sicut jacent, pertinaciter assereret, aut defenderet; talis esset habendus de Fide vehementer suspectus.

* Locis corruptis.

Tertiò, mihi videtur quòd cum ex hujusmodi Assertionibus ortum sit notoriè scandalum, prout hoc fateretur Concilium Fidei, secundum quod in prædicta cedula expressè mandatis, prædictæ Assertiones in forma sunt rationabiliter condemnandæ: sed quantum est de expediendi, scilicet de modo condemnationis earum, & de tempore, expediendorum consilio derelinquo.

Ista sunt, Reverendi Patres, ac Domini præstantissimi, quæ mihi pro nunc esse dicenda videntur; cum omni reverentia & honore, & sub omnimoda correctione melius dicentium.

Sic signatum, MATHÆUS RODDER, Sacra Theologia Professor indignus.

Tradita die Fovis vigesima prima Decembris. Anno prædicto, per Magistrum Rodder.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Petrus de Cautela, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; respondet breviter ad cedulam sibi missam. Credit quòd Assertiones reprobatae in cedula, sunt sufficienter reprobatae, & maximè prima: & miratur quòd aliqui faciunt difficultatem ad respondendum ad primam Assertionem, quia contrarium est ita notorium, sicut aliqua res posset: ita quòd si ostenderetur alicui pagano, diceret ipsam esse erroneam, falsam, & destructivam totius Communitatis, & politiae. Hoc valet quod tantum est de tyranno, qui non habet vassallos, quia si aliquis Princeps verteretur in tyrannidem, adhuc habet vassallos.

Quantum ad secundum, an sint condemnandæ, dicit quòd ex quo ex eis, vel consiliis in secunda, ortum est scandalum in Diocesi Parisiensi, sunt condemnandæ, ne deterius inde contingat, ex quo Deus misit nobis tempus liberè loquendi, & vobis judicandi, absque mora sunt condemnandæ: attendit quòd fuerunt publicè per Universitatem reprobatae, & advocatus fuit proponens, & nunc posita sunt sub iudicio. Et hoc est notorium: & idè dilatio condemnationis earum esset dare simplicibus spem quòd istæ Assertiones essent veræ, ex quibus postea infinita mala sequerentur, & in Fide & in moribus.

Dicit ulterius quòd retardatio condemnationis earum, visa dispositione temporum, videretur potius generare scandala & errores, quàm condemnatio ipsarum, & præsupponit quòd ista condemnatio non sit ad requestam alicujus partis injuriatæ; sed solum ad honorem Fidei, ad quem omnes tenemur. Et si aliquod malum exinde sequeretur, quod Deus avertat, habebimus scutum Fidei pro nobis.

Dicit ultimò quòd in ista condemnatione istarum Assertionum codices sunt examinandi; & si Assertiones reperiantur in ipsis, ipsi codices sunt condemnandi, qui multi sunt: & miratur multum de illis qui volunt quòd condemnatio mittatur ad Dominum nostrum Papam, cum jam sint per Universitatem reprobatae, nec est illius opinionis. Et ista est deliberatio sua.

Dominus Elemosynarius Fistaner, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd dabit consilium quòd sibi videbitur; & volens præsertim tendere: & est una quæstio. An Episcopus Parisiensis posset corrigere aliquam condemnationem per ipsum factam, de aliquibus Propositionibus: & dicit quòd visa contrarietate Magistrorum, Dominus Episcopus est excusatus à condemnatione istarum Propositionum seu Assertionum, & considerat multum statum istius Regni, & quoniam aliqui loquuntur, ista condemnatio non tangit istum, nec illum: dubitat ne ex condemnatione istarum Propositionum sequerentur multa mala. Et dicit quòd condemnatio ipsarum offenderet militem multum potentem. Et dicit quòd erat in villa Januæ, quoniam * Propositio fuit facta, & fuit loquutus

* Fortè quando.

cum Magistro Joanne Parvi, & dixit sibi quòd mirabatur qualiter cæperat illam materiam, qui dixit quòd rogatus fuit ad scribendum, per Dominum Ducem Burgundiæ, qui juravit, ut dicitur, ipsum tueri: & dixit loquenti idem Parvi quòd ostenderat pluribus notabilibus, & quòd Dominus Burgundiæ sibi juraverat ipsum servare, seu defendere, usque ad mortem, si fortè esset vocandus.

Postea verò Magister Joannes de Monteleonis Elemosynarius Domini Ducis Burgundiæ, respondens ad ultimum dictum elemosynarii Fistanensis, quòd Dominus Burgundiæ juraverat sustinere ipsum, usque ad mortem; etiam dixit quòd non, sed advocavit ipsum, sibi promisit ipsum custodire & defendere à violentiis, & de bonis temporalibus: sed quòd promiserit tenere aliquam Propositionem erroneam, aut malè sonantem in Fide, non, quia est, & erit bonus Catholicus, per Dei gratiam.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Henricus de Bragella, regratiatur & protestatur, ut ceteri; & dicit quòd omnibus attentis, expediens esset quòd materia videretur per Facultatem Theologiæ, & Decretorum, & quòd discuteretur materia inter eos, & haberent referre. Et dicit quòd apparet sibi quòd de præsentis esset tacendum de ista materia, quia multum ardua. Et ista est deliberatio sua, cum protestationibus consuetis.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Thomas de Ponte, Præpositus Sancti Germani de Præbendis, regratiatur & protestatur, ut ceteri, & dicit quòd non apparet sibi assertor; & idè in ista materia est maturè procedendum: & quòd si publicati sunt aliqui errores, hoc non est ex Propositione Magistri Joannis Parvi, sed aliundè, ex alia forsitan fabricata. Et credit quòd quoniam Instrumentum fuit advocatum, seu Propositio facta, &c. non erat tertia pars Magistrorum Facultatis Theologiæ. Et apparet sibi quòd Domini Juristæ sunt vocandi in ista materia, ut habeant deliberare inter se, & referre. Et supplicat sicut Cantor Carnotensis, Magister Dominicus Parvi, sibi dari tempus ad studendum Doctoribus. Et dicit quòd istæ Assertiones, de præsentis, non sunt condemnandæ.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Guillelmus Blancboulli, regratiatur & protestatur, ut ceteri; & dicit quòd apparet sibi quòd est defectus in processu, quia nescit an fuerint quaterni Magistri Joannis Parvi, vel ne; & si, an Propositiones sint contentæ in suis quaternis. Et videtur quòd non in forma: & dicit quòd nunquam Facultas Theologiæ fuit congregata super istis Propositionibus, & ista materia; nec unquam vidit Propositionem Parvi. Et dicit quòd quaternus primò debuisset examinari & disputari, & postea ponere materiam in deliberationem Universitatis: & idè vult quòd dentur Deputati ad visitandum quaternum dicti Magistri Parvi, quia materia tangit Regem & Regnum, & est multum arduum negotium. Et quia cedula non habent Assertorem, idè apparet quòd materia esset mittenda ad Concilium Generale, & negotium esset honorabilius, & videt Magistros varios: idè condemnare istas Assertiones, esset periculum. Et idè de præsentis, dimittatur ista materia, ex quo non sunt hujusmodi Assertiones dogmatizatae. Et dicit quòd audivit dici quòd contra Propositionem Magistri Joannis Parvi, fuit facta una Propositio: & per notabiles Clericos etiam de Anglia, fuit facta una reprobatio & replicatio, quæ est magna, quæ est penes quemdam Clericum suum.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Thomas de Cracovia, regratiatur & protestatur, ut ceteri, & dedit deliberationem suam in scriptis, quæ fuit lecta & publicata, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Re-

„ Reverendissime in Christo Pater, placuit Paternitati vestræ, mihi humili vestro, cum aliis „ Magistris meis cedula transmitti, in qua de Fide agitur: quare, præmissis protestationibus quibus adhæreo quod non intendo in denigrationem famæ alicujus personæ aliquid dicere.

„ Quibus præmissis, ego devotus Paternitatis vestræ Orator, tarda confectus ætate, quasi spicas post terga metentium recolligens dico, prout mihi apparet, quod Propositiones in cedula contentæ, sunt erroneæ, infidelitatem sapientes, ac piarum aurium offensivæ, secundum quod ipsas improbant lucenter testimonia sacra Scripturæ, nec non Magistrorum meorum præcedentium argutæ rationes. Sed quia, metuendissime Pater, prout fama Magistrorum vagatur, Propositiones in cedula contentæ, in forma, non emanarunt, ex mente „ Magistri Joannis Parvi, si placet, mandetis ut ejus codices à Magistris meis visitentur, vel per maturum ipsorum consilium materia sit benè digesta, & ut in strepitu Judicii Sententia magis authenticè terminetur: vel, si differre placet, ad præfens pro pacis tranquillitate, quoniam bonum virtutis opus pax summa laborum, pax belli exacti pretium fidera pace viget, consistit terra pace, nihil placidum sine pace, Deo vero & in terra sit pax hominibus bone voluntatis. Vel si libéret, prout viris placet „ doctissimis quod hujus negotii gravitas ad Sedis Apostolicæ celsitudinem transferatur, Præsulatus vestri pastoralem dignitatem, cum grege vobis commisso, Pastor ille æternus dignetur perducere „ perpetuum ad ovile. „ Tradita Jovis die vigesima prima Decembris, per dictum Magistrum Thomam.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Guillelmus Cholet, Carmelita, considerat duo in ista materia.

Primum est, considerat Propositiones in se, secundum quod missæ sunt, non habendo respectum Petri, vel Joannis: & quæritur an sint falsæ, vel reprehensibiles.

Secundum est, ut habent respectum ad illum à quo processerunt; & an processerunt formaliter, ut transmissa sunt, & quia non continetur in Littera ut dentur opiniones, nisi simpliciter in forma quâ missæ sunt. Et quoniam interrogabitur alio modo, ita forsitan aliter respondebit, & protestatur, ut ceteri, sicut alias protestatus fuit in ista materia. Et ideo quia hujusmodi Propositiones, seu Assertiones in forma in qua sunt, malè sonant, & aliquæ sunt hæreticæ, pessimæ & etiam aliquæ contra textum Bibliæ, & ideo sunt reprobatae per Dominum Cancellarium, & per Dominum Nannetensem; reputat ipsas falsas, maximè primam, quæ est hæretica, falsa & erronea, & contra utile bonum totius Communitatis. Aliquæ aliarum Assertionum videntur malæ, contra textum Bibliæ, & contra Glossas, ut puta de Moyse, Zambri, Phinéas, & de Judith, quæ est falsa. Ultra dicit quod non fuit laudata ex adulatione, seu mendacio, quia mentita est, sed aliâ de causâ, sicut de villico iniquitatis: non, inquit, Dominus laudavit iniquitatem, sed inquam, *Laudavit Dominus villicum iniquitatis*, Luc. xvi. 8. quia in bonum opus operatus est. Et ita deliberat absque temeraria Assertionem, quod illa & ultima malè sonant contra Fidem, & ut prædixit, se refert ad ea quæ scripta sunt per Dominum Cancellarium, & Dominum Nannetensem.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joannes Gueris, Prior de Calvo monte, dedit suam cedula, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Præmissis protestationibus in alma Facultate Theologiæ fieri consuetis, primò & ante omnia, quibus adhæreo, & adhærere intendo, quamdiù vivero.

Protestor secundò quod ea quæ in sequentibus

dicturus sum, dicam cum omni correctione & sine favore, & etiam odio cujuscunque personæ vivæ, sive mortuæ: sed dumtaxat in favorem Fidei Christianæ, ac etiam politiæ, seu etiam Reipublicæ, super requeſtis & positis in deliberationem, per Reverendum in Christo Patrem Dominum Episcopum Parisiensem, & Dominum Inquisitorem, ac etiam Concilium Fidei. Die septima Decembris. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio.

Ego frater Joannes Gueris, sacrae Theologiæ Professor, Prior de Calvo monte, delibero in hunc modum, & dico quæ sequuntur.

Primò, quod omnes & singulae Assertiones in cedula per dictos Patres & Dominos mihi transmissa contentæ, falsæ sunt, & erroneæ in Fide, condemnandæ sunt: potissimè tamen, quia ex publicatione notoria primæ, secundæ & septimæ, de quibus nulli vero Catholico, & maximè scientifico viro vertitur in dubium, quin falsæ & turbativæ publicæ pacis, seu tranquillitatis; necnon inductivæ innumerabilium guerrarum, scandalorum & inconvenientium: quia nunquam * ex hujus notoria publicatione, jam de facto in hoc Regno notoriè prædicta scandala exorta sunt, & verisimiliter plura orientur in posterum, nisi celeriter provideatur. Idcirco sub pœna fautoris hæresis, & hæreticæ pravitatis, ac etiam fautorii fomenti hujusmodi scandalorum & seditionis in Regno, ad earum reparationem & condemnationem, ex nunc, absque ampliori dilatione, seu dissimulatione, procedere debent & tenentur hi quibus ex officio incumbit, videlicet præfati Domini Episcopus Parisiensis, & Inquisitor, Error enim qui non corrigitur & cui non resistitur, &c. ut Gregorius in Registro fatetur, & potissimè tantus & tam scandalosus, ab his præcipuè qui possunt & tenentur, & maximè cum instat necessitas, & nihilominus opportunitas, approbare videtur.

Dico ulterius, & tertio quod in casu quo ipsi in hujusmodi reprobatione & condemnatione tepidi forent & remissi, quod absit, ne amplius dicta labe hæresis, sive hæreticæ pravitatis invalescat, & hoc Regnum inficiat, in præjudicium salutis animarum, ac totius Reipublicæ, tunc confestim omni dilatione postposita, Mater mea Facultas Theologiæ, imò etiam omnis Regnicola & fidelis Christianus, arduè deberet & teneretur Dominum Archiepiscopum Saxoniensem † pro hujusmodi reparatione & condemnatione faciendâ, & sub dictis pœnis ipsum exhortando, & instantèr, instantius, & instantissimè requirendo, quatenus præfatorum Dominorum Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris defectum illicò suppleret: quod etiam si in hoc tepidus esset, aut remissus, tunc ad Primatem, si quem recognoscit, recurrendum esset. Si verò ipse Primas, velut prænominati, esset remissus, aut tepidus, quod Deus avertat, finaliter ad Summum Pontificem Dominum nostrum Papam, vel ad Concilium Generale, breviorè viam semper tenendo, absque dilatione aliqua, hæc causa differenda esset. Ne enim tanta rabies amplius sæviat, & tandem per totum Orbem insanat, ab hujusmodi prosecutione nullatenus est cessandum, donec prædictæ Assertiones extirpatæ fuerint penitus de medio, & per condemnationem juridicam eradicate, ne novissimus error fiat pejor priore: exemplo Arii, qui in Alexandria unica scintilla fuit; sed cum non statim oppressa fuit, totum Orbem ejus flamma depopulata est.

Dico quartò quod omnis fidelis Catholicus, & potissimè sacrae Theologiæ Professor, cui prædicta publicatio notoria prædictarum trium Assertionum sufficienter innotuit, ad earum reparationem & condemnationem operam suam dare tenetur. Et si in hoc negotio remissus reperiatur, in favorem cujuscum-

* Forè inquam † Nomen corruptum.

cumque personæ, five timore poenæ; cum, pronunc, in constantem virum cadere non possit, aut aliàs maleficiosus impediverit, seu dissimulaverit; cum hujusmodi dissimulatio & impedimentum vergat in præjudicium salutis animarum, & totius Reipublicæ, ut tactum est: tunc talis censendus est suspectus de fautoria hæresis, seu hæreticæ pravitatis, & de fautoria scandalorum & seditionis: salus enim æterna præferenda est bono temporali, & bonum multorum bono unius; ut Jura canunt satis & c.

Consequenter dico ulterius, & quintò, in ordine, quòd hujusmodi impedimentum, dissimulatio, & retardatio processus ante dicti, videlicet ad condemnationem prædictarum trium Assertionum, & reparationem oppositarum veritatum, est de directo fomentum innumerabilium guerrarum in hoc Regno. Nam per hoc cuilibet datur audacia mentendi, fallendi, decipiendi, & sine alia differentia quemlibet occidendi, & finaliter quodlibet tale facinus audendi. Acceleratio autem condemnationis earumdem, per oppositum, directa via est mantentia bonæ pacis, ac securæ tranquillitatis in Regno: nam per hoc, hominibus malæ voluntatis, siqui tales sint, tollitur, vel ad minus refrænitur audacia, ad guerras, occasione hujusmodi Assertionum olim incæptas, & proh dolor! diuturno tempore continuatas, iterum reincipiendas: & hoc tantum in favorem Fidei, ne videlicet erroribus

condemnatis favere videantur. Ex quibus sequitur sexta Propositio, quòd impossibile est in Regno haberi bona pax, nec vera ac securæ tranquillitas, donec hujusmodi condemnatio per condemnationem publicam dictarum trium Assertionum, videlicet & quintæ & ultimæ, scilicet septimæ, facta fuerit.

Et respondendo ad quæsitum, quòd omnes & singulæ Assertiones, & potissimè prædictæ tres, ex quibus principaliter ortum est notoriè scandalum, erroneæ sunt in Fide & moribus, ac etiam scandalosæ: & idcirco ex nunc, ad ipsam condemnationem publicam, omnium morâ postpositâ procedendum est. Ex quo enim peccatum publicationis hujusmodi Assertionum publicum fuerit, ex hujusmodi publicatione, & exortum scandalum publicum & notorium; reparatio etiam publica fieri debet, ad minus per condemnationem, videlicet publicam.

In quorum omnium dictorum testimonium, præsentem cedulæ manu propria scriptæ, meum proprium Signetum manuale apposui. Die decima nona dicti Mensis Decembris. Anno quo supra. Sic signatum. JOANNES GUERIS. Tradita Veneris, vigesima secunda die Mensis Decembris.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Guillelmus Cane, tradidit deliberationem in scriptis, in hac forma.

„ Reverendissime Pater & Domine mi mutuentissime, & vos Domine Inquisitor, Domine & Pater mi Reverende, sub correctione vestra, & protestationibus in materia Fidei fieri consuetis per Dominos & Magistros meos præcedentes sæpè tactis, ad cedulam heri, scilicet vigesima hujus Mensis, mihi missam, cum omni humilitate respondeo.

„ Primò, dico quòd non credo quòd primam Propositionem ibi contentam aliquis unquam senserit, dogmatizaverit, vel asseruerit: & idcirco de illa, & de omnibus aliis in dicta cedula contentis dico sicut Dominus, & Magister meus, Reverendus Dominus Abbas Lexoviensis, scilicet Magister Ursinus Tailleande. In cujus rei testimonium, præsentem cedulam proprio signo manuali signatam, & ipsam sub Sigillo meo clausi. Sic signatum. Tradita die

„ vigesima secunda Mensis Decembris. Anno supra dicto.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Mathæus Mercerii, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur ut supra, & apparet sibi de præsentem, quòd Judicium debitè constitutum in tribus consistit.

Requiritur Judex, actor & reus. Hic non videtur reus vocatus aliquis, & idcirco debemus vocare super certo, quia qui vellet condemnare omnes Propositiones falsas, non esset condemnandi finis. Et idcirco apparet sibi quòd reus est vocandus in se, vel in dictis suis: & idcirco sibi videtur quòd in tanta causa, dandi essent Deputati, qui haberent visitare vitam suam. Et apparet sibi quòd tempore quo vivebat, ipsa fuissent tractanda, & fuisset zelus, & major Fidei favor; & tunc materia fuisset melius ventilata, & veritas scita, quia potuisset se exponere, & declarare, & ostendere intentionem suam. Et ideo Propositiones sunt generaliter positæ.

Et utinam fuisset interrogatus super prima Propositione, quia quoniam Cain interfecit fratrem suum, Dominus inhibuit videntes, ne ipsum interficerent, & hac de causa habuit salvum conductum.

Et quoniam loquitur de tyranno, an loquatur de intolerabili, vel alio.

De Michaële, quâ autoritate interfecit Luciferum.

De Phinées & aliis; utinam fuisset interrogatus de Mandato & beneplacito Dei, quia Propositio retro trahitur & Mandato comparatur.

Etiam de Judith: utrùm mentita fuit, quæ fuit mulier Sancta: non enim imponeret mendacium, nisi videret ubi de hoc. Nam Bernardus videtur dicere, quòd ipsa ex Spiritu sancto locuta est. Et de alia quæ loquitur de Absalon modicum est, & tales Propositiones modicum faciunt ad processum. Et de juramento, melius esset facere &c. quia etiam debuisset interrogari, quia ille non videtur degenerare qui * juramentum convertat in melius. Et idcirco apparet sibi quòd ad minus scripta sua essent legenda, loco ipsius qui vocatus est ad majus Tribunal; & idcirco plures termini essent dandi in ista materia, sicut in aliis causis.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Jordanus Morin, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur ut supra, & adhæret protestationibus factis. Quantum ad cedulam præsentem; videtur quòd Propositiones illæ veniunt condemnandæ, cum modificationibus contentis. Tamen disposuit, per præsentem, aliter dicere. Apparet enim sibi quòd una deliberatio est, quòd in ista materia sistendum esset in scholis: alia est extrinseca, dando dilationes in materia.

Et dicunt primò quòd in isto processu non observatur modus consuetus Facultati Theologiæ &c.

Secundò, Propositiones illæ non sunt dogmatizatae, & sic non veniunt condemnandæ.

Tertiò, non apparet quis eas dixerit.

Item, nulli testes adhuc producuntur, nec aliquis codex ostenditur.

Ex quo concluditur quòd iste processus nullus est.

Item, iste modus procedendi videtur turbativus pacis & seditionis, imò impeditivus pacis.

Item, in cedula dicitur quòd istæ Propositiones sunt reprobatae: iste modus, dicunt, videtur arctare homines ad ita deliberandum, & sic iste modus non est bonus.

Item, materia tangit personas altas, & hic videtur sistendum, vel saltem esset ad Curiam Romanam mittendum.

Item, Juristæ non sunt vocati, qui tamen deberent

† Forè Quin. * Forè, utrum;

rent vocari, tantum, laus Deo, non videt aliquem quin dissentiat istis Assertionibus, licet diversimodè deberent, & ideo dicit aliqua.

Quantum ad primum, quoniam dicebatur, non observatur modus consuetus &c. est considerandum quòd circa materiam istam est duplex Forum: primum scolasticum & doctrinale; & aliud judiciale.

In primo igitur de sermone vero, & quoniam materia occurrit, dentur Magistri qui visitent materiam & discernant verum à falso.

Secundum Forum est judiciale, quod pertinet ad Prælatos; & sic respondetur quòd Propositiones de quibus sermo, non sunt de Foro primo, & ideo non oportuit tenere modum qui observatur in illo Foro, sed Dominus Prælati tenuit bonum modum, & ordinatissime processit. Nam primò, vocavit paucos, postea plures, & demum totam Facultatem; & sic quilibet debet deliberare & dicere opinionem suam, quoniam dicitur: Assertiones hujusmodi non sunt dogmatizatae &c. & ideo aliqui cessarunt à deliberatione.

Dicit primò, quòd videat imminere periculum, & de proximo sibi licet obviare illi errori, dato quòd non fuit publicatus & dogmatizatus, & hoc debuit & debet facere.

Item, dicit quòd si illa Propositio prima non fuerit universaliter dogmatizata; tamen fuit ostensa, & dispositio est ut practicetur universaliter, & parcat sibi, si illa dicat in ista materia: quia ista materia est divulgata apud multos, & quia iste error pervenit usque ad litteratos, & in tantum pervenit, quòd multi alii errores insecuti sunt.

Nonne vidimus coram oculis nostris quòd facta fuit abandonatio illorum de Sanguine Regis, ac omnium adhærentium: & istud fuit per falsas suggestiones & malas informationes. Et sic, licet ista prima Assertio non fuerit posita universaliter; esset tamen reparanda, propter sequelam: & sic iste error non solum movet ipsum, sed alii errores subjeçti.

Item, cum dicitur, posita est universaliter, & ita non est contenta in Propositione, vel non est dogmatizata, dicit quòd, hoc non obstante, tamen ex quo secutum est scandalum, ex hoc de illa Propositione aliquid dicendum est in favorem Fidei, & commodum Reipublicæ: & ideo licet aliquid proponatur terminis non apertis; ubi tamen tangit Fidem, nihilominus nullus debet se ad hoc excusare à deliberatione, cum constet ortum scandalum notari.

Et cum loquitur de persona, dicit quòd non est necessarium ad confundendum errorem, quòd persona quæ protulit, vel dixit aliquam Assertionem erroneam vocetur, nec in primo, nec in secundo Foro: nam in Foro judiciali primo, inquiritur de errore; consequenter, si expediat, habet quærere de errante & hæretico, & ista possunt benè separari. Multum enim refert prosequi hæresim & hæreticum: quia hæreticus aliquando est tolerandus; hæresis verò notoria, non est; & sic apparet quia non est necesse vocare personam, ex quo constat de errore.

Et quoniam dicebatur ulterius quòd modus procedendi est odiosus &c. materia Fidei est causa honesta, & justa, nec est præsumendum quòd aliquis vellet odiosè procedere, consideratis pœnis, & favore quo est tractanda Fides & materia Fidei: Verum cum materia Fidei proponitur, debet haberi respectus ad materiam quæ præponitur. Nam si in Judice fuerit aliquis zelus fortè non ordinatus, verumtamen magis respiciendum ad materiam Fidei, quam ad personam illam: nam homo debet veritati testimonium perhibere.

Et cum dicebatur: deberet codex, vel caternus

Tom. V. Pars. II.

examinari, atque Propositiones istæ condemnarentur: jam responsum est, & examen est facile, nam quidquid ibi continetur, vel Catholicum vel erroneum, faciliter videbitur. Nam si assumantur aliqua vera & Catholica, ad probandum aliquam falsitatem, major est injuria Fidei. Et quoniam dicebatur: iste modus est perturbativus pacis, & status hujus Regni, sicut aliqui dixerunt; quantum ad hoc nescit benè quid dicere, licet multum cogitaverit: & heri, postquam audivit loqui Elemosynarium Domini Ducis Buigundiae, vires resumpsit, & quantum ad hoc non dubitat &c.

Unde etsi in Propositione sumitur aliquid erroneum, ipse est excusatus, cum sit persona laicalis, & ideo nullo modo venit culpandus, & quòd ibi esset aliquis error, ipsum nunquam advocasset. Et credit quòd nullus ex deliberatione ista in materia Fidei debeat turbari, vel moveri, quia hoc dicere, esset maxima injuria quæ posset imponi Regi & Regno, & istud nullum debet impedire à deliberatione.

Et quoniam dicitur: causa est mittenda ad curiam Romanam, dicit quòd ex quo aliquis error seminatur in ista Diocesi Parisiensi, Prælati debet providere & procedere.

Et ante dicitur: ista cedula videtur Magistros arctare ad deliberandum in ista materia, ad dicendum veritatem. Dicit quòd si præambulum non fuisset positum, istud non fuisset magnum malum. Verumtamen dicit, quòd duplex est Judicium. Unum est primum: aliud secundarium, & discussivum.

Quantum ad primum, apparet quòd fuit justum, quia multi deliberaverunt, ut apparet per Instrumentum, & per deliberationem Universitatis; & quoniam dicitur, debent vocari Jurisperiti, nullus contradicit.

Et quantum ad ulteriorem examinationem ipsarum Assertionum, non instat.

Nunc venit ad deliberationem suam circa istam materiam Fidei, quæ est pietas, & cum maxima pietate tractanda, sicut in materia Conceptionis, licet multi dixerunt esse conceptam in peccato: verum quia pietas est in contrarium, reverà contrarium est peccatum, ideo non est concedendum peccato.

Et ideo, quantum ad primam Propositionem, licet improprie posita esset; tamen aliquid dicendum est circa eandem, in favorem Fidei, & quia peccatum est: & dicit quòd venit condemnanda sub illis qualificationibus contentis in cedula.

Simili modo de aliis Propositionibus, de quibus non facit magnam difficultatem, nisi in quantum adducuntur ad probationem primæ, & debemus credere quòd sacra Scriptura in se continet veritatem, & in qualibet sui parte.

Et ideo stat in illa deliberatione. Et quantum ad expediens, an ipsæ inde condemnantur, vel aliàs, se refert Judicibus.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Johannes de Dulcimenillo, Magister in Theologia, protestatur & regratiatur, ut ceteri, & quantum ad cedulam sibi missam, dicit quòd tria in ea continentur. Unum supponitur, an sit ortum scandalum; credit quod sic. An sint in forma in propositione, vel ne; se refert Judicibus, & dicit quòd ex prolacione ipsarum ortum est scandalum magis passivum, quam activum. Et an sint veræ, vel falsæ, stat in deliberatione cum præcedentibus. Et an sint condemnandæ judicialiter, dicit quòd meliori modo quo possit adhibeatur remedium circa hujusmodi materiam. Unus modus est, per judicialem condemnationem: & esset opinionis quòd isti codices visitarentur; & quòd si essent aliquæ Propositionis erroneæ, ostenderentur Domino Duci

K

Bur-

Burgundiæ, & sic obviabitur inconvenientibus tactis; sic & Dominus Burgundiæ sciet bonas graes. Et hoc fiat antequam condemnentur.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Thomas Hobe, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur ut supra; & dicit quod Cedula fuit sibi noviter præsentata, & per eam injungitur sibi ut dicat opinionem.

Uterius dicit quod non potest procedere, propter brevitate[m] temporis, & petit dilationem, ac etiam deliberationem Magistri Jourdan Morini, & petit Instrumentum de hoc.

Item, sequitur Cedula Reverendi Patris Domini Abbatis de Ursicampo, cujus forma sequitur in hunc modum.

„ Super Assertionibus contentis in Cedula ex parte Reverendi in Christo Patris, ac Domini Inquisitoris; mihi, Abbati de Ursicampo, sacre Theologie Professori transmissa, videtur quod Reverendus Magister Petrus de Dierreyo convenienter deliberavit, atque consilium salubre dederit. Et idcirco ego Abbas prædictus, pro deliberatione mea circa prædictas Assertiones, sto pro nunc, in dictis præfati Magistri, contentis in Cedula, per ipsum prædictis Reverendis Patribus tradita, suam deliberationem atque consilium continente; cum protestatione tamen de addendo & diminuendo, si necesse fuerit, tempore & loco opportunis: protestando etiam quod protestationibus in Schola Theologie fieri consuetis, & aliis per me factis adhæreo, & aliis quibuscumque dictis, aut dicendis adhærere semper intendo.

Scriptum, vigesima secunda Decembris. Anni millesimi quadringentesimi decimi tertii. Tradita die vigesima secunda Decembris. Anno prædicto. Curia. Signatum. ABBAS URSICAMPI.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Guillelmus Pulchri nepotis, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur ut supra; & primò stat in deliberatione majoris partis dicti Concilii, scilicet quod visitanda est Propositio Magistri Joannis Parvi, sicut plures deliberaverunt, quia hoc est requisitum, & maximè quia ab illa habuerunt originem ea quæ hic sunt tractata; & quia multa tangit, putà homicidia, & occisiones Principum: & ideò curiosè est examinanda.

Secundò, dicit quod si viveret dictus Parvi, vocandus esset ad Judicium, quia tantum obiit piè, & benignè est tractandus. Et quantum est de advocacy quam fecit Dominus Burgundiæ, plures audiverat eundem defectum dicentes quod Major sua erat, Minor Domini Ducis Burgundiæ.

Tertiò, sibi videtur quod quamvis Dominus Parisiensis non habeat auctoritatem statuendi Articulum, quo ad totam Christianitatem; in tota tamen sua Dioecesi hoc potest, rationibus & motivis tactis per Magistrum Jourdanum Morini.

Dicit ulterius, quod quoniam dicitur: istæ Assertiones non sunt dogmatizate, ideò non sunt condemnandæ. Quantum ad hoc, stat cum eodem Magistro Jourdano, quia Propositio ipsius Magistri Joannis Parvi dogmatizata fuit, & sic specialiter istæ Propositiones, nec est materia nimis subtilis procedendi, imò grosso modo, & se refert ad Judices, siue sint dogmatizate, siue non: credit tamen quod plusquam in mille locis istæ Propositiones sunt dogmatizate. Et audivit à pluribus Prælatibus quod audiverunt à pluribus subditis quod facili moverentur contra Dominos, ex quo vident quod Parisius hoc fuit divulgatum & publicatum.

Dicit ultra, & credit quod illa Cedula data in scriptis, emanavit à Propositione dicti Magistri Joannis Parvi, quia, ut dicunt Morales, magis est periculum in Republica, quam in persona Principis.

Et ideò qui diceret quod liceret occidere tyrannum vassallo, ita dicit quod liceret occidere tyrannum Dominum propter Rempubicam, consecutivè.

Dicit ultra quod plures antiqui non erant ita obligati ad salvandum animam, sicut sunt Doctores nostri. Et ideò licet Princeps possit occidere hominem, potestate sibi data, verumtamen tenetur servare animam ipsius. Et ideò dicit, cum protestationibus, addens quod prima Propositio & consequenter aliæ, ex quo applicantur ad malefactum, sunt falsæ & erroneæ, & reprobatae sunt & condemnandæ; & tantum sunt periculosæ, quantum tangunt pacem & tranquillitatem Reipublicæ: Utrum nunc, vel aliàs, se refert Dominis Judicibus.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Petrus de Nogento, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra, & adhæret protestationibus aliorum. Quo ad illas Propositiones, apparet sibi quod materia est multum aperta, & specialiter per Magistrum Ursinum.

Quantum ad primam Assertionem, non facit difficultatem quin ipsa sit falsa, erronea & iniqua; sed difficultas est, quia non est illa quam dixit Magister Joannes Parvi: & ideò non habet Assertorem. Non apparet sibi quod sit condemnanda; & dicit quod Magister Joannes Parvi loquebatur in particulari, & non universaliter: & dicit quod non est Propositio Magistri Joannis Parvi; sed Propositio sancti Thomæ: ut puta, quam posuit in tertia veritate.

In Propositione dicti Magistri Joannis Parvi, de Michaële, dicit quod idem Joannes Parvi explicat rationem sui dicti.

Et de alia Propositione de Phinéas: loquitur opinativè. Dicit de Lyra: *Accensus zelo Dei*, & dicit quod *motus zelo Dei, non timuit occidere unum Principem* &c. Et dicit quod Propositio est sibi duplex.

Quantum ad aliam de Moyse, dicit quod ista Propositio mala est.

De alia de Absalon, est contra textum Bibliæ: & mirabatur qualiter Parvi posuit illam Propositionem, quia Joab interfecit Absalon prius.

Et de illa de Judith, & Jehu, non facit dubium: & dicit quod est toleranda. Et sententialiter est opinionis, attento quod nullus eas posuit, quod non sunt condemnandæ: & ideò dicit quod Propositio sua est visitanda, & si sit aliquid condemnandum, condemnentur. Et apparet sibi quod processus est odiosus in se, & periculosus.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Herneus de Villanova, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & exhibuit deliberationem suam in scriptis, & fuit lecta per Vicarium Inquisitoris, in plena Sessione, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Quia per vos Reverende in Christo Pater, & Domine mi metuende, & per vos Domine Inquisitor, ego vester humilis Herneus de Villanova, fui requisitus, ut deliberationem meam in scriptis, aut verbo tenus darem, super aliquibus Assertionibus in quadam Cedula papyrea mihi transmissa: ideò, præmissis protestationibus in talibus fieri consuetis, & prius per Dominos & Magistros factis, dico & delibero ea quæ sequuntur.

Et quia duo quærentur. Primum est, de veritate, aut falsitate hujusmodi Assertionum. Secundum est, an debeant nunc rationabiliter reprobari.

Idcirco primò dico quod prima Assertio contenta in Cedula sic generaliter capta, falsa est & hæretica, juxta reprobationes tactas in Cedula.

Hoc etiam clarè patet per auctoritatem beati Augustini, ad istud propositum, sæpius adductam, quæ

quæ habetur in primo, *De Civitate Dei*, & allegatur in Decreto, 33. *Quæstione septima*, in fine. *Qui sine publica administratione maleficum interficit, velut homicida judicabitur.*

Et adducit Alexander de Halis unam rationem circa istam materiam, quæ talis est: *Omnis vita à Deo solo est, nec eam dare voluit per ministerium aliqujus creature: sicut ergo auferre rem alterius, sine ipsius voluntate, & autoritate, semper est illicitum; & sic multò fortius occidere, quod est auferre vitam sine voluntate & autoritate ejus cujus propriè est vita, & cujus solius est vivificare, semper illicitum.* Unde Deuteronomi. xxxii. 39. *Ego occidam & ego vivere faciam, &c.*

Ideo concludit iste Doctor: *Quicumque non accipit potestatem vel à divina autoritate, quæ est in Legge; vel à divina voluntate, scilicet Dei intelligentia, per internam inspirationem, si interficit, facit contra illud Præceptum: Non occides.*

Item dixit hujusmodi Doctor, quòd *Ad hoc quòd aliquis interficiat maleficum, secundum Legem, tria requiruntur, scilicet justa causa, justus ordo, & justus animus: & si aliquod istorum deficiat, interficiens maleficum, incurrit crimen homicidii.*

Dico insuper quòd hæc Assertio est, vel esse potest occasio multorum homicidiorum, & maximè Principum & Nobilium, & multorum malorum, prout benè tangitur in reprobatione Cedula mihi transmissæ, ad quam me refero.

De secunda Assertionem, scilicet de Michaële, dico quòd falsa est & erronea.

Tum primò, quia Michaël non erat superior in naturalibus, vel potentior Lucifero. Unde Job de potestate naturali ipsius Luciferi loquens, dicit quòd *Non est potestas super terram, quæ potest ei comparari.* Job. xli. 24. Tum secundo, quia ex amore naturali non meruit divitias spirituales, seu dona poterat capere, & potuit cum de facto Deus sibi contulit.

De tertia Assertionem, scilicet de Phinées, dico quòd falsa est & erronea, & expressè contra Textum, & Glossas, sicut reprobatio benè tangit.

De quarta Assertionem, scilicet de Moyse, Alexander de Halis dicit & allegat ad hoc beatum Augustinum, quòd Moyses peccavit interficiendo Ægyptium, quia nondum habebat legitimam potestatem: & sic istud nihil faceret pro assertore.

Alii Doctores dicunt quòd non peccavit, unde Petrus de Palude, dicit quòd Moyses divina electione habebat auctoritatem ad liberandum Hebræos, & vindicandum injurias eis factas, & hoc sciebat per revelationem divinam, & hoc etiam apparet per allegata in cedula super hoc, ad quæ me refero.

De quinta Assertionem, scilicet de Judith, sicut alias allegatum est, Petrus de Palude dicit quòd Judith in occisione Olophernis fuit Instrumentum Dei, & sic posset dici quòd non est mentita, sed sunt dicta sua capienda ad sensum mysticum. Sed sanctus Thomas, in secunda Quæstione, dicit quòd Judith non laudatur, ex hoc quòd posuit vitam suam in periculo, pro liberatione populi Israël.

De Jehu verò, dicit quòd non est necesse ipsum excusare à peccato, vel à mendacio, quia malus fuit, ut puta ab idolatria Jeroboam non recedens: commendatur tamen, & temporaliter remuneratur à Deo, non propter simulationem, sed pro zelo quo destruxit cultum Baal.

Et ideo quoad hoc refero me ad reprobationem in cedula positam.

Sexta Assertio de Joab, est falsa & contra Textum Bibliæ, sicut sæpius est allegatum.

Septima Assertio est falsa & erronea, & inductiva, ut plurimum, ad violationem pacis & concordie Dominorum, prout tangit in reprobatione cedula.

Tom. V. Pars. II.

Et circa reprobationem istius Assertionis, & aliarum præcedentium, refero me ad illa quæ multum pulchrè dixit pridè Dominus Episcopus Nannetensis.

Et ista mihi videntur dicta circa reprobationem dictarum Assertionum, salva semper vestra, & omnium assistentium, & melius dicentium correctione, & determinatione.

De secundo quæsito; scilicet an hujusmodi Assertiones debeant pro nunc reprobari & condemnari: hoc dico, supponendo quòd hujusmodi Assertiones fuerunt dictæ & publicatæ formaliter & virtualiter in ista Diocesi, ex quibus ortum est maximum scandalum, non solum in isto Regno, sed in tota Christianitate. Et sic dico, quòd pro hujusmodi scandalo tollendo, & ad elucidationem veritatis, & Fidei stabilitatem, debetis celeriter procedere ad condemnationem hujusmodi Assertionum, quantum gravitas materiæ patitur.

Item, quamvis hujusmodi Assertiones non fuissent per aliquem prolatae; nihilominus tamen, attento scandalo ex ipsis orto, condemnari debent & possunt. Hoc fuit factum per prædecessorem vestrum. Anno nonagesimo, in quo fuerunt condemnatæ viginti sex Propositiones circa artem Magicam, quæ nunquam fuerunt prolatae per aliquem in ista Diocesi.

Item, si nunc superfedeatis de istarum Propositionum reprobatione, sequentur verisimiliter majora scandala in futurum, quam illa quæ jam secuta sunt: quæ si nunc non reprobenentur, dicent assertores earum eas fore per vos reprobatas*, & taliter fortè judicabuntur in cordibus hominum, quòd nunquam poterunt evelli, &c. Et sic incidemus in Syllam cupientes vitare Caribdim.

Item, salva reverentia dicentium, non est præsumendum quòd ex istarum condemnatione, rum-patur pax & concordia jam facta inter Dominos, imò ex hoc magis firma erit & magis stabilis, quia pax temporalis sine pace spirituali, benè conservari non potest; quæ quidem pax spiritualis consistit in debita obedientia creaturæ rationalis ad Deum, per veram Spem, Fidem & Charitatem: si ergo Fides detrimentum patiatur, tunc non habebimus perfectam pacem, bonam & firmam; quia non est pax cum impiis, dicit Dominus. Isaïæ. xlviii. 22.

Item, credo quòd si hujusmodi Assertiones fuissent à principio condemnatæ & reprobatae, mala infinita & scandala quæ jam, pro dolor, vidimus in isto Regno, nunquam ortum habuissent, nec secuta fuissent. Et hæc sub correctione ante dicta, sunt dicta de secundo quæsito. Sic signatum *Herneus de Villanova*, indignus Sacre Theologiæ Professor. Ita est: & tradita Curiae per ipsum, die vigesima secunda Decembris. Anno supra dicto.

Venerabilis & circumspectis vir, Magister Henricus Pistoris, Magister in Theologia, exhibuit deliberationem suam in scriptis, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Quia ex parte Reverendi in Christo Patris, ac Domini mei metuendissimi, Domini Episcopi Parisiensis; Venerabilis magnæque scientiæ & maturitatis viri, Domini Inquisitoris hæreticæ pravitatis, & Concilii Fidei solemnissimè congregati, missa est mihi quædam cedula continens Assertiones aliquas cum suis reprobationibus; & requisitus sum, sub poenis Juris, quatenus dem deliberationem meam, si hujusmodi Assertiones sunt erroneæ, & taliter condemnandæ judicialiter, qualiter in dicta cedula continetur. Ideò volens obedire Mandatis, tanquam filius obedientiæ, do deliberationem meam in his scriptis: præmittendo protestationes quòd non

* Fortè approbatas.

K 2

non intendo asserere nisi ea quæ à fidei Christiano asserenda sunt; nec intendo præjudicare cuiquam in dicendo, sed opinionem meam modicam exponere, ne videar incurrere poenas Juris, propter inobedientiam, quod absit.

Quibus præmissis; cum primò quæritur, utrùm dictæ Assertiones sint erroneæ.

Respondeo quòd mihi videtur quòd sunt erroneæ: & ad sic respondendum me movent aliqua, & primò reprobationes earum quæ videntur eas de directo reprobare, & videntur mihi veræ, bonæ & Catholicæ, rectæque rationi conformes, quia sumptæ sunt tam ex textu sacræ Scripturæ, quàm ex Glossis & dictis Sanctorum, & Doctorum, prout legi eas in locis allegatis: quæ etiam, repetitis vicibus, allegatæ sunt, & delatæ in præfenti Concilio. Et ideo superfluum esset eas nunc repetere.

Secundò, nos movet autoritas almæ Matris nostræ Universitatis, quæ dictas Propositiones advocando in congregatione solemni, solemniiter advocata & celebrata in sancto Bernardo, ubi consuetum est fieri congregationes solemniiores, videtur reprobasse dictas Assertiones.

Tertiò, movent me dicta & scripta Reverendorum Dominorum meorum, qui nisi sunt requestis sibi factis satisfacere, & ad quæstiones sibi propositas in præfenti Concilio directè respondere.

Quartò, movent me, quia audivi pluribus vocibus publicè ventilari præsentem materiam, & non recolo me audivisse aliquem qui diceret istas Assertiones esse veras.

Ex quibus sequitur responsio ad secundum, videlicet quòd videtur mihi quòd dictæ Assertiones sunt condemnandæ judicialiter, eo modo quo in cedula doctrinaliter condemnantur. Patet ex dictis.

Et quia non quæritur de alio in cedula mihi transmissa; ideo sufficiant prædicta, cum correctione Reverendissimi Patris, & Domini mei Episcopi Parisiensis, ac ceterorum Dominorum meorum præsentium & futurorum.

Tradita Curia, vigesima secunda Decembris, Anni supra dicti, sic signatum. FRATER HENRICUS PISTORIS, Religiosus Monasterii sancti Victoris.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Franciscus de Eccleis, Regens Bernardistarum, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut ceteri; & dicit illas Propositiones esse falsas & erroneas, & tanquam tales condemnandas judicialiter.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joannes de Castillione, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut ceteri. Et dicit quòd non intendit, &c. Et credit quòd nedum in Dicecesi Parisiensi, imò per totum Regnum ortum est scandalum ex istis Assertionibus, vel similibus.

Dicit ultra quòd prima & secunda de Lucifero, quarta de Moyse, altera de Judith, & ultima videntur sibi clarè erroneæ; aliæ non ita clarè, licet illa de Joab sit contra ordinem textus: & videtur quòd reprobatio sua est consona textui & opinioni Sanctorum.

De Phinéas, credit quòd est satis benè reprobata in cedula; an sint condemnandæ judicialiter, ipse consuleret, licet veniant de se condemnandæ in se, ac propter scandalum: tamen ne veniant majora scandala, esset opinionis quòd visiteretur quaternus ille Parvi, an istæ Propositiones sint benè elicitæ ex ipso, & non solum illæ, imò etiam aliæ, si sint. Et dicit quòd ex quaterno illo ubique publicato ortum est scandalum: & licet aliqui dicant quòd non apparet assertor, hoc non debet retardare quin veniant condemnandæ.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Guillelmus Bouticelli, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, sicut ceteri, & dicit, respondendo ad cedulam sibi missam, quòd prima Assertio

est notoriè falsa, & erronea, & directè contra Præceptum, *Non occides*, nec constat quòd dicitur de sancto Thoma, in Libro Sententiarum, ubi loquitur de illo tyranno, &c.

Quantum est de alia, de Lucifero, clarum est quòd est falsa & erronea, & est triplex mors, spiritualis, corporalis, & æterna: & dicit quòd mutatio loci ad locum, non operatur mortem.

Quantum ad illam de Phinéas, dicit quòd est contra textum Bibliæ, & est falsa.

Quantum ad illam de Moyse, si ut privatus occiderit, non est excusatus: si verò ex inspiratione divina, ut Protector plebis, non facit ad propositum.

Quantum ad aliam de Jehu, & de Judith, & de juramento, sunt similiter falsæ: & dicit quòd juramentum pro majori bono est dimittendum: ignorat, dicit, unde habuerunt exordium; & dicit quòd si emanarunt ex aliquo Libello, quòd similiter Libellus esset condemnandus.

Dicit ultra, quòd si etiam non contineantur in Propositione Parvi, honor Magistri Joannis Parvi esset servandus: an sint nunc condemnandæ, vel ne, se refert ad Judices.

Die vigesima octava Decembris, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio*. Die vigesima octava Septembris, deliberaverunt coram prædictis Dominis Episcopo, & Inquisitore, Domini & Magistri sequentes, modo & forma qui sequitur.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Thomas Hobe, Magister in Theologia, loquitur, & dicit, cum omni correctione & humilitate; super cedula missa protestatur ut ceteri, & adhæret protestationibus factis per illos Magistros, & loquitur prout crediderit opportunum, & sicut aliàs petiit Instrumentum, si super dictis suis fiat Instrumentum, petit quòd sibi legatur primitus dictum suum, ad finem ut possit corrigere, vel addere. Ita adhuc petit. Nunc venit ad cedulam, in qua sunt duæ quæstiones, ut dicit. An Assertiones sint erroneæ, & an sint condemnandæ; & visum fuit sibi respondere ad ultimam, propter duas rationes, dicit quòd pro nunc, est supercedendum ab actu judiciali, & videtur sibi quod visis præsuppositionibus Reverendorum Patrum, quòd istas probationes pro nunc non debent Judices acceptare, nec de hoc postulat ordo Juris de præfenti, & sub forma istarum reprobationum, & facit rationem talem. Quia sicut in Rescriptis Apostolicis, in Actu judiciali reprobationes debent esse elucidatæ & claræ; ita dicit quòd ista reprobatio indiget declaratione, & sic de præfenti non esset procedendum.

Et loquitur de Jehu & Judith: reprobationes istæ non sunt adeò claræ, quòd in actu judiciali possint procedere, quia illa reprobatio est negativa, & eget majori declaratione. Et si dicatur quòd includit affirmativam, illa debuit poni in deliberatione explicitè, & ita ponens primam Assertionem, potuisset se explicare, juxta dictum sancti Thomæ loquentis de ista materia; & haberet colorem dicendi quòd illa posuit ad sensum, &c. ubi dicit: *Tunc enim qui tyrannum occidit, laudatur & premiatur*. Et illa dictio, *tunc*, refertur ad dictum Tullii, in Libro *De Officiis*, qui reprobatur Julium Cæsarem, ubi increpat eum, sed non illos qui eum occiderunt. Et ideo pro nunc reprobatio non est recipienda: & dicit quòd ista dictio, *ut*, in Concilio Generali Arimensi, ubi Ecclesia Orientalis & Occidentalis erat congregata; quia illa dictio, *ut*, non fuerat sufficienter explicata, orta fuerunt maxima scandala, tam in Oriente, quàm in Occidente, in quo Concilio professi fuerant Fidem Catholicam, ubi dictum fuit quòd *Quicumque diceret Filium Dei creaturam esse, ut sunt cetera creatura, sit anathema*. Ubi omnes clamaverunt:

* Nota errorem.

Anathe-

Anathema. Et post discessum Concilii dixit quod fuit professus quod *Non erat creatura, ut alia creatura sunt* : & exinde orta fuerunt multa scandala.

Et sic istæ reprobationes non sunt de præsentī accipiendæ absque majori explicatione : & ideo termini illi positi in prima Assertionē sunt explicandi : & illi qui loquuntur quod debet puniri post mortem, explicatione indigent, scilicet si fuerit obstinatus. Quia si modò quis est obstinatus, cras poterit non esse : & ideo licet Magister Joannes Parvi seminaverit errores positos in cedula : tamen postea vixit longè, & non fuit monitus ; imò celebravit de post, & decessit ut Catholicus.

Et apparet sibi quod Magister Ursinus Taillean-de luculenter ostendit quod illæ Assertiones non possunt elici ex dictis Magistri Joannis Parvi, & apud Deum possēt, quia esset innocens, & tamen fortè convictus per falsos testes. Et ideo sibi apparet quod ista reprobatio, de præsentī, non est accipiendā : & si procedatur ad amplectendum istam reprobationem, videndum esset, & scrutandum, an ista reprobatio sit intolerabilis, & pacis Ecclesiæ turbativa : & ideo scrutandum esset, an directè respiciat materiam Fidei, vel indirectè applicetur ad impediendum Tractatum pacis habitæ Antistiodori.

Item, providendum est circa aliquam qualitatem, scilicet Ecclesiasticæ pacis turbativa, & providendum est ne ex celebratione hujus Concilii oriatur aliquod scandalum inter antiquos & juvenes Theologos, & inter Religiosos. Et ideo si Prædicatores loquantur de isto Concilio, quod dandus esset eis modus, ne haberent scandalizare istud Concilium. Et recordatur quod tempore quo Dominus Cardinalis Borrensis erat Parisiis, Dominus Cancellarius convocavit aliquos Theologos, ubi fuerunt reprobatae tres Propositiones, quæ tamen Propositiones erant falsæ & reprobationes veræ : non recordatur tamen de ipsis, sed erant in materia Confessionis, & tamen non fuerunt pro tunc condemnatae.

Præterea dicit quod vidit senes & antiquos, qui dederunt consilium suum quod est sequendum, & non displiceat subsequens, si faciat comparisonem : quia beatus Augustinus dat artem ad faciendum comparisonem inter Abraham, & quemdam alium : & ideo sequendi sunt antiquiores, & consilium per ipsos datum. Et si multi juvenes dicerent contrarium, non esset pro nunc sequendum.

Et si dicatur, Diocesis plena est scandalis istis ; qualiter poterit tolerari ? Respondet loquens, habeat Dominus Parisiensis loqui cum antiquioribus qui deliberaverunt, qui removebunt scrupulum, & si non possit sedari, negotium esset remittendum ad Sedem Apostolicam. Et si iste modus videatur prolixus, Legatus qui debet venire sit oneratus de ista materia specialiter, qui haberet onus hujus materiæ ; & ideo cavendum est in ista materia de scandalo. Et videtur sibi quod Dominus Cancellarius deberet procedere ad Licentiam, & per hos qui deliberaturi sunt, non mutabunt suam deliberationem. Et ideo ista reprobatio, de præsentī non est recipienda.

Item, videtur sibi quod hortandi sunt illi qui fecerunt istam reprobationem, quod habeant illud quod sanctus Gregorius dixit, cum perfecit Moralia, in fine Libri. Et stat quod cessandum est, de præsentī, ab actu judiciali, circa Assertiones istas, & quod standum est consilio antiquorum Patrum.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Emericus de Bituria, Ordinis sancti Augustini, regratiatur & protestatur, ut ceteri ; & venit ad cedulam.

Primò, an fuit vera, vel falsa : & quantum ad hoc, se refert ad ea quæ dicit Magister Petrus de Dierrio.

Quantum ad secundum extrinsecum ; dicit quod quamvis prima Propositio sit pejor & magis periculosa ; tamen videtur sibi quod ex ipsius condemnatione prius possunt venire inconvenientia multa, quam ex condemnatione aliquarum aliarum, & ex hoc populares, qui non fortè capient verba, movebuntur. Et advertendum est ne aliquid dicatur ad unam partem, quæ aliam impediat, ut dicit Augustinus.

Et facit tale dubium : utrū in aliquo casu licitum sit interficere tyrannum, absque hoc quod interveniat novum Mandatum hominis, vel Dei, vel miraculum : & loquitur probabiliter ; tamen ad partem negativam arguit, per illud quod continetur in cedula.

Ad oppositum arguit, quia si in corpore humano esset aliquod membrum putridum, quod nullo opere Medicorum adhibita diligentia, &c. esset procedendum ad extirpationem ipsius, ne totum corpus inficeret. Sic in corpore politico, & in una Communitate, si quis esset taliter obstinatus, vel si omnes essent occisi per tyrannum, demptis duobus, videtur quod liceret ipsis ipsum occidere.

His dictis, dicit Glossa quod *Patri licitum occidere quemlibet adulterantem cum filia propria, adjuvantis tribus*. Primò, quod reperiat ipsum in domo generis : quod occidat ambos : & quod ipsa sit in potestate patris. Modò tyrannus potest incidere in istis. Ignoscitur, &c. Et sic apparet quod hoc possit fieri sine miraculo, quia quod viâ humanâ potest inveniri, non est recurrendum ad miraculum divinum, quia hoc esset tentare Deum, quia quod homo potest facere humano modo, non est recurrendum ad miraculum divinum.

Et si dicatur : quare Augustinus non posuit illam Propositionem, cum esset vera ? Dicit quod propter periculum ; & etiam non semper est recurrendum ad scripta, ubi potest ex ratione naturali aliquid veri inveniri. Verumtamen dicit quod ipsa non est condemnanda, & maxime si non fuerit præsentata in forma quæ ponitur : & si condemnatur, quod fiat cum bona cautela.

Et dicit finaliter quod temporibus stantibus, ut nunc, non esset procedendum ad ipsius condemnationem.

Venerabilis & circumspēctis vir, Magister Geraldus Macheti, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut ceteri : & dedit deliberationem suam in scriptis, quam legit ipsemet, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Reverende Pater Domine mi Inquisitor, præsuppositis protestationibus sæpius repetitis, quibus adhæreo, licet non fuerimus hic vocati ad discutiendum Propositionem Magistri Joannis Parvi, vel utrū Assertiones per vos in cedula transmissa formaliter & sententialiter in Propositione illa contineantur ; vel dumtaxat ad dandum testimonium veritati vobis illud deposcenti & requirenti, sicut ex Officio potestis, & nobis ex debito obedientiæ incumbit testimonium perhibere. Verumtamen, quia aliqui Domini mei Patres & Magistri Reverendi, materiam istius Propositionis tetigerunt, proposui, occasione datâ, respondere aliquibus rationibus, salvationibus, expositionibus & Glossis, quæ per eos datæ sunt, & expositæ : & hoc volo facere, sub omni correctione vestra, reverentia, ac honore ipsorum ; magis ad elucidationem veritatis, quam ad contradicendum, aut verbis contendendum, quos utique & revereor velut Patres, & honorare vellem sicut Dominos & Magistros meos reverendos.

Præsupposito igitur, ad elucidationem dicendorum, & materiæ declarationem, quod extremum & summum malum poenæ quod infligi possit homini in hac vita, est mors ipsa, vel occisio ipsius, quæ

quidem cetera omnia privat, & tollit: si ergo ad condemnationem alicujus ad mortem, vel ad occisionem requiruntur testimonia vera, evidentia, & manifesta, requiruntur allegationes, rationesque claræ & lucidæ non involutæ, nec intricatæ, æquivocationes; vel amphibolia: neque enim per conjecturam, vel suspensionem quantumcumque vehementem, vel etiam probabilitatem quantumvis apparentem posset & deberet homo quispiam ad mortem condemnari: & Judex sic faciens, per conjecturas scilicet, & probabilitates & suspensiones hominem reum mortis judicans, reus esset homicidii, & reatum incurreret æternæ damnationis. Allegari possent ad hæc & Decreta Pontificum, sacri Canones, & Leges politicae & civiles, quæ Decretistis dimitto.

Suppono secundo, quod ad justificationem occisionis, vel mortis alicujus jam factæ vel illatæ; si justificatio illa efficax esse debeat & valida, requiruntur testimonia tam clara & evidentia, tamque lucida, & æquæ manifesta, absque intricatione æquivocationis, ambiguitatis & amphiboliæ, sicut & ad condemnationem faciendam requirentur, si ve ad mortem inferendam. Apparet istud, quia justificatio occisionis, vel mortis alicujus jam factæ & illatæ, talis esse debet, tamque efficax, evidens ac manifesta ad probandum vel convincendum, taliter quod si mors illata non esset, vel occisio non esset facta, illa justè & meritò propter testimonia quæ in justificatione asseruntur & proponuntur esset infligenda, vel facienda: alioquin justificatio nulla esset, & insufficienter, ac invalidè justificaret.

Apparet secundo istud: videmus quod in condemnatione hæreticorum, post mortem, illa omnia & singula adhibentur quæ fierent, si ille superveniret contra quem fit processus; ad cujus condemnationem, licet obierit, & mortuus fuerit, talia debent esse testimonia tam clara & evidentia, & allegationes ita manifestæ, non ambiguæ, non amphibolicæ, vel perplexæ, quod si non esset mortuus, jurè & meritò deberet tanquam hæreticus condemnari.

Suppono ulterius quod, quoniam in justificatione occisionis, vel mortis jam illatæ, adducuntur, & proponuntur pro testimoniis rationes, argumenta & allegationes; illæ rationes, vel argumentationes adductæ, vel propositæ, tenent vicem & locum testium; hoc est dicere, quod quemadmodum in condemnatione juridica, vel judiciali hominis ad mortem, testes producti coram Judice, palam, clarè & manifestè, non ambiguè, vel dubiè, involutè, æquivocè, vel amphibolicè deponere debent de crimine alicujus malefactoris, vel criminosi, propter quod meritò mortem ei infligendam requirunt, & proponunt: sic oportet quod rationes & persuasiones adductæ ad justificationem mortis jam alicui illatæ, probent & adducant clarè, evidenter, & dilucidè, & manifestè, illa scilicet evidentia, summa juridica, quæ sufficere debent ad mortem inferendam.

Sic ergo apparet quod ad hoc quod sciatur utrùm justificatio aliqua pro morte jam alicui illata sit ritè, benè, laudabiliter & secundum Legem facta, oportet videre an rationes, vel reprobationes, aut argumentationes pro testimoniis adductæ, sint tales, & ita evidentes & claræ, quod sufficerent ad condemnationem vel mortem, si non esset illata, vel facta, inferendam, faciendam, & promulgandam. Necessarium est etiam quod illæ persuasiones & rationes, seu allegationes, si debeant esse efficaces & validæ, habeant & observent illa quæ testes idonei producti ad accusationem alicujus ad mortem inferendam, facere & observare debent, & tenentur.

Videamus igitur, applicantes ad propositum, illa quæ observanda sunt à testibus idoneis, & testi-

moniis dandis, ad accusationem alicujus in Judicio, & consequenter ad sententiandum juxta testimonium eorum.

Primò enim: ad accusandum aliquem juridicè, non sufficit accusare per conjecturas, per probabilitates, & præsumptiones; potissimè ubi de morte tractatur, vel occisione, ad quam testimonia vera, manifesta, & evidentia requiruntur, cum de supremo hominis bono in hac vita, quod est vita hominis, agitur. Ideò talia testimonia probabilia, vel præsumptoria, si ve conjecturalia, adducta ad condemnationem alicujus, non solum digna sunt repulsionem in Judicio, verum etiam sic accusantes per conjecturas, suspensiones, præsumptiones, meritò ad poenam talionis condemnarentur.

Sic ergo, quoniam justificatur homicidium aliquod jam perpetratum & illatum, quia de morte hominis agitur; oportet, si justificatio valida dici debeat, quod allegationes, rationes, argumentationes, & persuasiones quæ adducuntur loco testium, claræ sint, dilucidæ & evidentes; tanquam manifestè, & evidenter arguant & convincant, sicut & testes producti loqui debent in Judicio.

Ex quibus apparet contra unum quod in isto concilio tactum est; quàm absurdum sit dicere quod ad justificationem homicidii, quod est extremum hominis malum in hac vita, possint rationabiliter, & justè admitti, tollerari & adduci rationes & argumentationes tantummodò probabiles, & opinativæ, ut sic loquar; vel probabiliter hominem ad mortem condemnare, vel mortem jam illatam & homicidium aliquod perpetratum velle sic probabilibus argumentis & opinando justificare, ad quod certitudo maxima, & evidentia suprema juridica requiritur ab eo quo in Regno Franciæ nulli mors infligitur judicialiter, quantumcumque & quodcumque testes clarè, & manifestè deponant de crimine, nisi ipse criminofus condemnandus crimen illud fateatur.

Secundò, ad hoc quod testimonium aliquorum testium deponentium in Judicio, super accusationem alicujus ad mortem sit efficax & sufficiens, validum & idoneum; non sufficit quod ambiguè, dubiè, amphibolicè, æquivocè, perplexè & involutè loquantur in depositionibus suis, sic quod dicta eorum & depositiones indigeant declaratione, distinctione, glossa & expositione; imò tales meritò arguerentur & increpantur à Judice de calumnia, velut dolosi & malignantes homines sophistè loquentes, & fortassis ad poenam talionis condemnarentur.

Consimiliter ergo, velle in justificatione alicujus homicidii jam illati, vel perpetrati arguere, loqui, probare, & persuadere ratione, persuasione, vel deductione, si ve argumentatione ambigua, dubia, perplexa & involuta, per amphiboliam, vel æquivocationem distinguenda, omninò absurdum est & intolerabile tales ambiguas distinctiones, deductiones & argumentationes distinguendas recipere, vel admittere, & talia glossare, exponere, interpretari & salvare, manifestè probat quod rationes illæ & allegationes non erant in tali negotio admittendæ, nec recipiendæ, quando de morte hominis agitur, & potissimè quoniam ille cujus est doctrina, non est Doctor approbatus, vel Sanctus, nec ejus doctrina est in Schola recepta: & ita non videtur necessarium sua dicta glossare, vel salvare, quæ sic involuta sunt & ambigua, ut distinctione egeant, de quo & Sapiens benè nunciavit: *Qui sophisticè loquitur, odibilis Deo est.* Eccli. xxxvii. 23.

Unde advertendum est quod aliter loquendum est in Schola Theologiæ coram viris litteratis & scientificis, aliter coram secularibus & laicis. In Scholis etiam Theologiæ possumus multa probabiliter & scho-

scholasticæ, disputationis gratiâ, quæ coram illiteratis & laicis, vel secularibus non essent dicenda, coram quibus dicendum est, non probabiliter & opinativè, sed quantum fieri potest clarè, evidenter & manifestè; & uti nomine *probabiliter*, esset indefretè & incongruè loqui, utpotè apud illos qui tales terminos scholasticos ignorant, qui omnia recipiunt tanquam asserta & indubia.

Unde etiam nec Magister Joannes Parvi dixit, nec unquam expressit quod probabiliter tatummodò loqueretur in justificatione illa quam posuit: sciebat enim non esse tunc locum, ubi apud ignaros istorum terminorum non esset loquendum, sicut in scholis opinativè vel probabiliter: sciebat enim quod irrisus fuisset meritò, dicendo quod homicidium de quo fiebat sermo, probabiliter & opinativè bene perpetratum fuisset; sciebat enim quoniam tunc non erat locus scholasticæ disputationis, vel approbationis, in qua non admittuntur, nec recipiuntur allegationes, seu argumentationes tantummodò probabiles, etiam apud Gentes barbaras, seu Nationes extraneas: scire debebat etiam non esse illuc afferenda dicta, seu argumenta alia, quæ indigerent expositione, aut interpretatione, vel distinctione, ubi charitas† sermonis exigitur, & certitudo suprema judicialis.

Noverunt nihilominus Magistri nostri Reverendi: vidi & ego ipse, junior inter eos, quod dicta erronea, vel Propositiones erroneæ, & malè sonantes, probabiliter etiam & opinativè positæ in Scholis Theologicis, revocatæ sunt ab illis qui probabiliter etiam sic & opinando posuerunt.

Ceterum, non erat opus, nec necessarium illam Propositionem glossare & exponere, quæ ut confessus est Dominus meus, ille qui salvare voluit in applicationibus suis ad factum illud quod justificare intendebat, turpiter erravit. Ad quid ergo glossabitur, vel exponetur justificatio illa quæ in applicatione sua errat, & principali suo intento? Hoc attento quod secundum regulam communem; *Intelligentia dictorum sumenda est & accipienda ex causis dicendi*.

Descendamus post ista generalia, ad improbationem expositionum, glossarum, vel salvationum, quæ datæ sunt in primo.

In exemplo de Michaële dicebatur quod amor naturalis ibidem accipitur & identificatur cum amore gratuito. Ista responsio primò affert unum æquè dubium, vel magis quàm principale, quod videlicet idem actus eliciatur ex amore naturali & gratuito, quæ sunt omninò diversa.

Item, ista Propositio est expressè contra textum litteræ, ubi dicitur sic: *Mais tant seulement men d'amour naturelle*, tantummodò est accensus amore naturali. Ceterum † est autem quod tantum, vel tantummodò est dictio exclusiva excludens omnia, & ille qui posuit non erat tam ignarus terminorum theologicorum, quin sciret amorem naturalem esse distinctum, & differre ab amore gratuito.

Item, si ista expositio recipiatur, sequeretur quod ista esset vera, juxta illam expositionem: homo, ex amore naturali, meretur vitam æternam, consequens est damnativè* apud omnes Sanctos, etiam Theologos, & consequentia probatur, quia diceret D expositor, vel glossator quod ex amore naturali, qui est idem cum amore gratuito, secundum ipsum, meretur vitam æternam, & hoc est verum. Et alia multa inconvenientia possent inferri, ut videtis.

Item, expositio ista est contra intentionem illius qui exemplum posuit, quia, si dicatur quod Michaël ex amore naturali qui est idem cum gratuito, Luciferum de Paradiso expulerit, cum secundum Sanctos & Theologos, charitas vel gratia sit instrumen-

† *Forè Charitas* † *Forè Certum*. * *Nic aliquid videtur deesse.*

tum spirituale Spiritus sancti, quod non agit, nisi Spiritu sancto movente, dirigente & impellente, sicut nec securis, nisi mota à manu artificis; sequitur tunc quod Michaël sentiebat interiùs Deum illud jubere, præcipere, & mandare: & ita non sine Præcepto Dei inspirantis, quemadmodum ponit Augustinus. Primo, De civitate Dei: *Samson habuit Præceptum, Deo interiùs jubente & impellente, ut se ipsum occideret.*

Sic & secundum eundem Augustinum, de Jepte dicere oportet, quod filiam suam interfecerit. Et tamen in exemplo sic loquitur ille qui posuit.

„ *Le tiers exemple est de saint Michell l'Ange, qui sans Mandement, ou Commandement quelconque de Dieu ne d'autre, mais tant seulement men d'amour naturel, occit le tyran desloyale à Dieu, Lucifer.*

Adhuc circa istud exemplum, quod Michaël occidit Luciferum, hoc ab uno Magistrorum nostrorum Reverendorum expositum est, quod Michaël privavit Luciferum vita aliqua, pro quanto expulit eum de Paradiso, qui quidem locus erat ipsi Lucifero pro quodam gaudio, & ita erat quædam vita ei. Hoc cum correctione videtur in duobus deficere. Primo, in hoc quod non fecit sine Mandato divino, sicut ponit Propositio, vel Assertio, *Sans Mandement de Dieu, ne d'autre*. Non enim est difficultas nostra, utrum Michaël expulerit Luciferum de Paradiso & privaverit eum gaudio illius: sed quæritur, utrum Michaël fecerit istud sine Mandato Dei, vel sine autoritate: Michaël enim non habebat auctoritatem super Luciferum ex naturalibus suis, quod si auctoritatem habuerit, oportet necessariò dicere quod hæc à Deo acceperit, constitutus ab eo Princeps militiæ coelestis.

Secundò, deficit expositio ista: quia Michaël ex amore naturali, vel ex vi naturalium suorum, non potuisset expellere Luciferum de Paradiso, vel privare eum de gaudio loci illius, quia erat longè inferior, & minus potens Lucifero, in naturalibus suis.

Proinde nihil adhuc dictum est quomodo salvari posset & exponi illa Glossa quæ ponitur in exemplo illo de Michaële, ubi dicitur: *Car Dieu lui donna des richesses de sa gloire tant comme il voulut*, id est tantum quantum erat capax. Ista Glossa utique indiguisset expositione, & adhuc indiget, nescio quare non glossabatur, nisi quia manifestè erronea est, idèò non est exponenda.

Circa aliam Assertionem de Phinées, dicebatur exponendo, quod Phinées occidisse dicitur Zambri sine Mandato, hoc est sine speciali Præcepto. Istud non sufficit: primò, quia si hoc admittitur, sequitur quod ista posset dici, quod Præpositus Parisiensis, & alii Præpositi Provinciales, interficiunt homicidas, fures & latrones sine Mandato, quia in qualibet condemnatione hominis non accedunt ad Regem, ut habeant Mandatum speciale, de occisione hujus & illius: imò in Mandato generali committitur eis, & præcipitur condemnatio specialis cujlibet malefactoris.

Item, saltem habemus ex illa expositione, quod ad justam occisionem hominis Mandatum Principis, vel speciale, vel generale*, quod est contra intentionem illius qui exemplum prædictum posuit, in isto visus est, & voluit justificare homicidium illud de quo loquebatur: non enim allegat in Propositione sua quod ille qui fecit, vel mandavit illud homicidium fieri, habuerit Mandatum generale, neque speciale à Rege, vel à Deo, quia meritò ei dictum & responsum fuisset: Doce, litteras ostende.

Item, tertio, quia dicitur in exemplo sic: *Le second exemple est de Phinées, qui sans Mandement, ou Commandement quelconque occit &c.* in quo apparet, quod omne Mandatum universaliter excludit

* *Desiderari videtur, Requiritur.*

cludit & generale & speciale, aliàs non esset ad propositum suum.

Circa istud exemplum, dictum est, allegando Magistrum Nicolaum de Lyra, quod Phinees accensus zelo Legis, & motus zelo Dei, non timuit occidere Principem unius Tribus, & ita, ut dicebatur, non videtur, quod ex Mandato fecerit.

Videte qualis consequentia: motus est zelo Dei, & Legis Dei; ergo non habuit Præceptum Dei, vel Legistatoris. Causam illationis non video: imò benè sequitur: zelus Dei eum ad id movebat & accendebat; ergo sentiebat experientialiter, Deo interiùs præcipiente, hoc esse faciendum.

Item, dicit expressè Magister Nicolaus de Lyra, super illo vigesimo quinto capite, quod mulieres erant edoctæ ex doctrina Balaam, quod non permitterent se à filiis Israël cognosci, nisi si priùs comederent de idolaticis, & idola adorarent, quæ ipse secum portabant. Et textus sic habet: *Dixitque Moyses ad Iudices Israël: Occidat unusquisque proximum suum qui initiati sunt.* Num. xxv. 5. hoc est, applicati sunt, vel adjuncti sunt Beelphegor, id est cultui illius idoli, ut ait de Lyra. Sequitur immediatè ipse Textus: *Et ecce unus de filiis Israël intravit coram fratribus suis ad sortum Madianitam vidente Moysè &c.* 6. B

Sic ait Magister Nicolaus de Lyra: *Hic, inquit, ponitur punitio prædictæ transgressionis in speciali.* Ait in idem quod *Iste fuit magis effrons & audax in peccato suo, & ita apparet quod Phinees habebat Mandatum à Moysè, qui præceperat occidi omnes, qui initiati sunt Beelphegor, & illa mulieres Madianite non permittebant se cognosci à filiis Israël, nisi adorarent Beelphegor.*

Dicebatur ulteriùs, quod Zambri fuit idolatra: hoc manifestè convincit illum qui exemplum posuit in sua Propositione, quia volebat per exemplum illud probare quod Phinees occidit Zambri sine Præcepto, quod apparet clarissimè falsum ex Textu, si fuerit idolatra, quia tales iusserat Moyses expressè occidi.

Dicebatur circa istud ab uno alio Domino meo, quod ex quo præceperat Moyses, ut habetur in Textu, Principes suspendi in patibulo, tunc debuisset juxta Præceptum Moysis Zambri suspendi in patibulo. Novit Dominus meus qui hoc allegavit, quod homines post mortem suam, utpote post decolationem capitis, sæpiùs suspenduntur in patibulo, & ita potuit fieri de Zambri, quod post illam occisionem fuerit suspensus ad solem, sicut Moyses præceperat.

Circa aliam Assertionem de Moysè, dicebatur exponendo & salvando istud quod in exemplo Propositionis, ponitur: *Sans Mandement &c. occit l'Egyptien.* Videatur Textus ad longum, & experietur quod in illo exemplo est una copulantiā composita ex duabus cathégoriis. In prima parte copulantiæ ponitur, ut benè allegabat Dominus meus, & Magister noster Reverendus, quod Moyses sine Mandato hominis occidit Ægyptium. Et in secunda parte dicitur sic: *Et pour lors iceluy Moysè n'avoit point l'autorité de Juge.* Sequitur: *laquelle autorité luy fut donnée sur le peuple d'Israel près de quarante ans apres qu'il a ce fait.* Videtis quod in secunda parte negat eum habuisse tunc autoritatem judicialiter à Deo. Patet, quia dicit quod habuit post quadraginta Annos postquam occidit Ægyptium, & non habuit nisi à Deo, ut notum est. Ergo sine autoritate, nec Dei, nec hominis fecit, secundum ipsum.

Item, dicit, quod post quadraginta Annos ab illo homicidio, accepit autoritatem Judicis: videtur esse contra Textum Scripturæ sacræ, qui allegatur in cedula, & recipitur de septimo capite Actuum Apostolorum. 25. *Existimabat autem intelligere fratres, quoniam Dominus per manum ipsius daret*

salutem. Sequitur: 27. *Quis te constituit Principem & Judicem super nos?* Glossa: *Solus Deus.*

Item, allegabatur exponendo illam Assertionem, quod Alexander de Halis recitat auctoritatem Augustini: cum sui reverentia, truncatè recitavit, benè ponitur in fine illius auctoritatis. Uterque enim, scilicet Petrus & Moyses, non detestabili immanitate, sed emendabili animositate justitiæ regulam excessit. Ex quo videtur, quod Augustinus non videtur sentire quod peccaverit in facto in se, sed magis excessit in zelo quodam nimio.

Item, quando Augustinus illam quæstionem tractat, secludit Moysen, ut erat persona singularis. Et tunc dicit: *Consulta, inquit, illa Lege aterna, reperio non debuisse hominem ab illo qui nunquam potestatem ordinatam gerebat, quamvis injuriosum & improbum, occidi.*

Item, si peccavit Moyses, sequitur manifestè contra illum qui ponit exemplum istud in Propositione sua, qui dicit Moysen benè fecisse: & assumit istud ad justificationem homicidii quod justificare intendebat. Unde sic ait in exemplo illo, quod Moyses ex illo facto multum laudatus est, ut allegat ipse proponens, Actuum septimo: unde & inquit ipse, quod tanquam minister Legis hoc fecit. Et hoc est contra eum: si enim erat Minister Legis, quoniam non fecit, ergo habuit tunc autoritatem istud faciendi: & dicit tamen, quod illam autoritatem accepit post quadraginta Annos ab illo homicidio facto.

Quidquid censerit beatus Augustinus, vigesimo secundo contra Faustum, tamen non puduit eum istud corrigere, in opere suo superiori, super Exod. ubi manifestè patet, quod illam Glossam fecit post illum Tractatum contra Faustum. Et ita standum est in dicto suo posteriori.

Fortassis enim, quoniam * scripsit contra Faustum, non memorabatur actualiter dicti illius Stephani, Actuum septimo, quod allegat in Glossa, super Exod. super illo Exodi secundo: *Cumque prospexisset huc atque illuc.* Sic ait Augustinus. *De hoc facto Moysi satis disputavimus in illo Opere, quoniam ** de vita Patriarcharum adversus Faustum scripsimus.* Et aliquibus interpositis subdit, corrigendo illud quod contra Faustum scripserat. *Est tamen, inquit, sicut Stephanus ait, Actibus Apostolorum, putabat intelligere fratres suos, quod per eum daret illis Deus salutem, ut per hoc testimonium videatur Moyses jam divinitus admonitus (quod scriptura eo loco tacet) hoc audere potuisse.* Hæc Augustinus.

Circa aliam Assertionem, de Joab & Abner, dicebatur quod ex Propositione non potest ostendi quod Joab occiderat Abner post mortem Absalon: sed benè habetur quod in fine dierum suorum: quidquid *** finis, ut dicebatur, exponendo, potest accipi pro decem, vel duodecim Annis.

Videatur Textus Propositionis, ubi habetur sic: „ Non obstant que Joab fut un bon Chevalier & loyal, pour le temps qu'il occit Absalon, neantmoins vers la fin de ses jours, il fit deux trop grandes fautes. La premiere, car il occit un tres bon Chevalier apellé Abner &c.

Sic ergo apparet in textu, quod Joab, ut ipse dicit, non fecerat illos duos defectus, propter quos, ut ipse ait, in Propositione sua, David præcepit Salomoni ut faceret Justitiam de Joab: quia sicut ipse dicit, Joab, quoniam † interfecit Absalon erat bonus miles & fidelis, & non fuisset talis si interfecisset Abner, quia per occisionem ipsius Abner Salomon fecit Joab occidi, juxta Mandatum Patris sui.

Circa ultimam Assertionem, quæ loquitur de juramento: dictum Magistri Joannis Parvi distinguendo del. † melius, quia aut capitur adverbialiter, aut no-

mina-
* Fortè quando, & deletur non * Fortè Quando ** Fortè Quando *** Fortè Quamquam, aut alias † Fortè Quando † Fortè sci licet, vel li.

minaliter, & potest, ut dicebatur, exponendo, recipi adverbialiter. Istud est clarè, ut videtur, contra textum Propositionis, ubi sic dicitur verbis Latinis: Quodcumque aliquis facit * quod melius, quamvis juraverit illud non facturum, non est perjurium: si enim melius esset adverbium, non diceretur primò quoniam aliquis facit quod melius est, quia locutio esset impropria & incongrua; sed deberet sic dici: Quicumque aliquid facit melius, removendo *li* quod pronomen: si etiam *li* melius, teneretur adverbialiter, in secunda parte non diceretur sic: quamvis juraverit illud quod est relativum de *† li* quod; sed debuisset sic dici: quamvis juraverit taliter non facturum, ut *li* taliter quod est adverbium, refertur ad *li* melius adverbialiter acceptum. Et ita apparet quòd expositio videtur esse contra textum.

Dicebatur ulterius circa istam Propositionem & Assertionem, quòd si quis juraverit quòd nunquam erit Episcopus, & efficiatur Episcopus, hoc non est perjurium, ex quo facit melius opus.

Videamus si hoc sit ad Propositum: & apparet quòd non, quia Assertio loquitur de juramento licito quòd est super materiam debitam; certum est autem quòd secundum sanctum Thomam & Doctores, juramentum illud, quo quis juravit non est illicitum. Unde dicit sanctus Thomas, secunda secundæ, Articulo septimo, in responsione ad secundum Argumentum. „Dicendum enim quòd juramentum potest vergere in deteriorem exitum dupliciter: uno modo, quia ab ipso principio habet pejorem exitum; vel quia secundum se malum, sicut cum aliquis jurat se adulterium patraturum: sive quia est majoris boni impeditivum, puta cum quis jurat se non intraturum Religionem, vel quòd non fieret Clericus, aut quòd non accipiet Prælationem, vel si quid aliud est hujusmodi; tunc tale juramentum est illicitum à principio, quia ponit óbicem Spiritui sancto. „Quod & recitatur in Summa Confessorum, Libro primo. Tit. nono. Questione decima tertia: ubi & ponuntur sex modi quibus juramentum vergit in pejorem exitum; & quintus modus ponitur; cum juramentum excludit opus de genere bonorum: ut cum aliquis jurat quòd nunquam erit Episcopus, Monachus, vel Clericus.

Dicebatur ulterius, quòd in Propositione non reperitur quòd tyrannus possit occidi à vassallo, non obstantibus juramentis & confederationibus. Legat Dominus meus in quaterno, in fine septimæ Propositionis, quæ vocatur ibidem veritas, ubi sic quaeritur, „Je fais une question, pourquoy est-ce qu'en plusieurs cas, on est tenu de garder foy & convenance à son ennemy capital, & non pas au tyran. „Et respondet sic: La cause de reponse mettent communement les Docteurs, mais pour ce qu'elle est commune & seroit longue à raconter, je m'en passeray à tant.

Videtis manifestè quòd supponit foedus, fidem, & juramentum non esse servanda cum tyranno, licet tamen servari debeant cum hoste capitali: videtis quòd atrocissimam & intolerabilem injuriam imponit Doctoribus, dicens quòd dant communiter solutionem & responsionem super ista quæstione, quasi faverent illi errori.

Post ista, venio ad respondendum ad secundum quæsitum, unde dico: Assertiones contentæ in cedula transmissa, sunt iudicio meo, benè, justè & rationaliter reprobatae, & nihilominus per reverendam vestram Paternitatem judicialiter condemnandæ, & etiam anathematizandæ; sed & habita & data à Deo, ut certum teneo, tali opportunitate, dissimulare non debetis: timeo enim ne si opportunitas ista data negligatur, præoccupatus quærat locum & spatium ut ista fiant, & non inveniat: idcirco dùm oppor-

* Fortè Quicumque aliquis. † Fortè ad.
Tom. V. Pars II.

tunum tempus habetis, operemini bonum istud quod tibi proderit, & Regno pacem conciliabit; solidabitque, Deo sic placato, quem in longa nimium dissimulatione ostendimus, † qui si placatus fuerit nobis, sperandum est quòd pacem terris reddet, ac mitescere faciet sæcula bellis.

Quantum autem ad Assertionem illam quæ de Judith, & Jehu loquitur; dico quòd pro quanto favere videtur errori illorum qui dicunt aliquod mendacium esse licitum, est condemnanda: credo enim & Jehu & Judith, mentiendo peccavisse.

A Sto finaliter cum Magistris nostris, quòd videatur Propositio Magistri Joannis Parvi, & utinam fuisset ab initio, habita libertate loquendi, visitata, cum publicata fuit: & ideo quòd non est factum tunc, fiat modo, cum Judicem habemus.

Die Veneris, vigesima nona Mensis Decembris.

Eodem Anno, & die Veneris, quæ fuit vigesima nona Decembris, coram eisdem Dominis Episcopo & Inquisitore, deliberaverunt Domini & Magistri subsequentes, modo & forma qui sequitur.

B Et primò. Super contentis in cedula per vos missa, Reverende Pater, & Vos Domine Inquisitor, protestationibus factis per Reverendos Magistros meos præsuppositis: Videtur primò, sub correctione vestra, quòd Propositiones in cedula contentæ non sunt condemnandæ. Ratio est, quia non habent, nec habuerunt Assertorem, seu Assertores cum Magistro * Joanne Parvi, eas, ut constat, & communis fama jam ubique clamat, nunquam asseruerit † ex ejus dictis sequi videantur, saltem aliquæ earum: quapropter vestræ Jurisdictioni non subijciunt, ut dicunt Jura, sicut audi à fide dignis; nec Assertiones dici debeant, cum correctione semper, cum quocumque careant assertore. Ideò irrisorium esset eas condemnare.

Item, si condemnentur, ubique dicetur quòd Propositio Magistri Joannis Parvi est donec ‡ condemnanda; & cum nunquam asseruerit, gravis injuria sibi & quasi irreparabilis: imò graviter puniri deberent, ut videtur, qui talia eidem imposuerunt quæ nunquam dixit, nec ex dictis suis sequantur.

C Item, mihi videtur, quòd supposito quòd essent hæreticæ, & quòd sequerentur ex dictis Magistri Joannis Parvi, quòd non credo; nihilominus tamen non essent condemnandæ pro nunc: patet per illud quòd dicit de Lyra, super illo verbo Mathæi, decimo tertio: *Ne forte eradicetis & triticum.* Matth. XIII. 29. Et aliàs allegatum est per Reverendum Magistrum meum, & Dominum Magistrum Petrum de Dierriò. Ideò non repeto.

Quantum ad Propositiones in se: prima falsa est, & erronea, sed illam non posuit Magister Joannes Parvi; loquitur enim de tyranno illo de quo non potest haberi recursus ad Superiorem per viam Juris, talis enim interfici potest per insidias, non obstantibus quibuscumque confederationibus, aut juramentis cum aliquo subdito Regis, vel servata fidelitate inferioris ad Superiorem: & hoc voluit Sanctus Thomas, sicut aliàs allegatum est per Reverendum Magistrum meum, & Dominum Magistrum Petrum de Nogeno, dicit sic sanctus Thomas: „Cum aliàs aliquod divinum ** sibi per violentiam subripit, nolentibus subditis, aut etiam ad consensum coactis, & non est recursus ad Superiorem, per quem de tali invasore possit Judicium fieri: tunc enim qui ad liberationem Patriæ talem tyrannum occidit, laudatur & præmium accipit. „Ecce quòd dignus est laude & præmio, qui talem tyrannum occidit. Imò illa utilis est: ut posita est in cedula, videtur esse contra intentionem

L

Ma-

† Fortè offendimus. * Fortè legendum cum Magister Joannes. ‡ Videtur deesse nec. ** Hic aliquid deest. *** Fortè Dominum.

Magistri Joannis Parvi. Nunquam enim intentio fuit, quod tyrannus Provincia, vel civitate, in domo, aut apud semetipsum esset occidendus per aliquem subditum suum: causa est hæc; quia talis multos habet Superiores per quos de ipso potest fieri Judicium, & sic illa utilis, est omnino falsa, & contra ejus intentionem.

Secunda Propositio potest habere bonum sensum, judicio meo, sicut deductum est per Dominos & Magistros, Dominum Archidiaconum, Magistrum Ursinum de Taillevande, & Magistrum Petrum de Nogento; quia licet Michaël Præceptum hoc habuerit tacitum, de occisione Luciferi; non tamen habuit de hoc Præceptum expressum; hoc est, non habetur ex Scriptura sacra quod de hoc habuit Mandatum, sicut habuit Abraham expressum Mandatum de immolatione filii sui. Et ita forsitan intellexit Joannes Parvi quod Michaël non habuit expressum Mandatum quod occideret morte perpetua Luciferum; sed amore quem habebat ad Deum, motus fuit ad occidendum eum morte perpetua. Ille tamen amor naturalis erat, quia inchoativè erat à natura; & gratuitus, quia complebatur à gratia: ferebatur enim tunc Angelus in Deum per amorem, quantum poterat fieri, secundum activitatem potentiae suae, cum nullum haberet retardativum; & cum esset in gratiam, erat gratuitus. Occidit Luciferum ipse Angelus morte aeterna, quia eum de Paradiso expulit ad poenas infernales, in quibus perpetuo erit: & propter hoc Deus dedit sibi de divitiis spiritualibus quantum voluit, & quantum erat capax, secundum merita sua; sicut solet dici de Beatis, quod quilibet de beatitudine habebit quantum poterit capere, secundum merita; scilicet quæ habuit in vita.

Tertia Assertio de Phinéas, quod occidit Zambri, *Sans quelconque Mandement, ou Commandement de Dieu, ou de Moysse*: Textus videtur esse potius, meo judicio, quod sine Mandato fecerit, quam cum Mandato: nam dicit sic Textus: *Dixit Dominus ad Moysen, Phinéas filius Elezari filii Aaron Sacerdotis avertit iram meam à filiis Israël, quia zelo meo commotus est contra eos.* Num. xxv. 11. Ecce quod zelo meo commotus est, & eos occidit; non dicit quod Præcepto Domini, vel Moysis.

Item, dicit de Lyra, super illo verbo, *Surrexit de medio multitudinis, & 7. Accensus*, inquit, zelo Dei. Idem videtur innuere quædam postilla, super illo verbo, & 6. *Et ecce unus de filiis Israël intravit, &c. Vocaverat Moyses*, inquit illa postilla, duodecim Principes, ut ipsi, secundum unam opinionem, vel secundum aliam, auctores sceleris suspenderentur eorum Consilio, & dum erat in Consilio, intravit ad scortum, quem confodit Phinéas. Videtur dicere, judicio meo, quod Phinéas, ex amore ardenti quem ad Deum habebat, & ad Legem, intravit post eum & eos coeuntes occidit.

Quarta Assertio est: *Moysè sans Mandement quelconque occit l'Egyptien.* Magister Joannes Parvi ponit, *Sans Mandement, ou autorité d'homme quelconque, occit l'Egyptien.* Et hoc est verum, quia Deus pro tunc non erat homo, autoritate tamen Dei hoc fecit; & dicit Glossa Exod. quæ est beati Augustini, *divinitus admonitus.*

Quinta est: *Judith ne pecha point en flattant Olophernes, ni Jehu en mentant qu'il vouloit honorer Baal.* Ista est falsa sicut ponitur; sed Magister Joannes expressè ponit, quod Jehu insidiosè fecit occidere Sacerdotes Baal, & de hoc laudatur; & quod Judith occidit Olophernem per insidias, & de hoc laudatur etiam: & Propositio hinc posita non est sua.

Sexta Assertio, quod *Joab occit Abner*, depuis la mort d'Absalon. De ista nescire quid dicere: nam Scriptura sacra posterius facta, aliquoties ante-

ponit, aliquoties è contra. Non hoc ponit Magister Joannes Parvi, sed ponit quod in fine dierum suorum fecit duas malas occisiones de Abner filio Ner, & de Amazan; & potuit esse quod in fine dierum suorum occidit Abner prius mortem Absalon, & postea Amazan, post scilicet Annum quinquagesimum, vel quinquagesimum quintum suæ ætatis; & sic in fine vitæ occidit Abner & Amazan.

La septième Assertion est: *Toutefois que aucun fait aucune chose qui est meilleure, j'ajoit ce qu'il ait juré la non faire, ce n'est pas parjurement, mais est à parjurement contraire.*

Apparet mihi quod ista non est damnanda, sicut factum est per Magistros meos & Dominos prænominatos: patet in casu aliàs posito, quod quis juravit quod non Prælatum, seu Episcopus erit: imminet tamen necessitas pro bono Ecclesiæ, & totius patriæ quod ipse sit; aliàs magna sequerentur inconvenientia in Ecclesia & tota patria, nisi esset Prælatum, seu Episcopus. In tali casu, sine perjurio potest acceptare, & debet Prælaturam; aliàs juramentum vergeret in pejorem exitum. Si quis juret quod ducet aliquam in uxorem, hoc est licitum; postea habeat intentionem intrandi Religionem, sine perjurio potest intrare Religionem, & dimittere rem prius juratam, alias juramentum vergeret in pejorem exitum; quod fieri non debet.

Ista enim omni humanitate quâ possum, & omni correctione, ego Dionysius Pagani, Magister in Theologia indignus, dico super Assertionem, pro aliquali responsione ad contenta in cedula per vos missa, Reverende Pater, & vos Domine Inquisitor, singulis Magistris in Theologia, tradita Curiae & Concilio, die Veneris, vigesima nona Mensis Decembris.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus ad Boves, dedit deliberationem suam in scriptis, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Reverendi Patres. Ego frater Petrus ad Boves, sacrae Theologiæ Professor indignissimus, vidi quandam cedulam per vos missam Magistris & Baccalaureis in Theologia, continentem quasdam Assertionem: vidi & quandam aliam cedulam continentem in forma quasdam Propositiones, quas dicitur aliàs posuisse defunctus Magister Joannes Parvi.

Quibus cedulis inspectis, & collatis ad invicem, dico, omninoda correctione, quod mihi videtur super materia earum, sub certis propositionibus.

Prima Propositio. De tertia Propositione Magistri Joannis Parvi, & de illa quæ dicitur prima Assertio, contenta in cedula missa Magistris, quantum ad clausulam de occidendo tyrannum, multum differunt, & longè aliter esset judicandum.

Probatur ista Propositio; quoniam in dicta tertia Propositione Magistri Joannis Parvi ponuntur tres notandæ circumstantiæ circa factum occisionis tyranni ex una parte aggravantes factum tyranni; & ex altera parte allevantes factum occidentis talem tyrannum, quæ omnino subticentur in dicta prima Assertionem.

Prima circumstantia, est magnitudo potentiae dicti tyranni, propter quam non potest de eo per Superiorem fieri Justitiæ complementum: clarum est enim, quod prætermittere Juris ordinem, vel processum justitiæ, in punitione malefactoris, circa quem, vel contra quem non potest Juris ordo servari, vel processus Justitiæ, longè excusabilius esset, quam dictum ordinem prætermittere in punitione ejus qui faciliter potest per Justitiam arceri, ubi excusaret impossibilitas, quæ hic non est.

Secunda circumstantia, est dicti tyranni per-severantia in malitia, quæ magis debet dici pertinacia & obstinatio, & ejusdem incorrigibilitas atque inemendabilitas: clarum est enim quod ali-

ter esset agendum cum malefactorum non pertinaci, sed disciplinabili, & nulla monitione emendabili; sicut aliter cum peccatore occulto, & aliter cum notorio.

Tertia circumstantia, est periculum in mora: clarum est enim quod aliter esset judicandum de facto ubi nullum esset periculum, si non fieret vel tardius fieret; ubi enim majus est periculum, ibi cautiùs est agendum.

Istæ tres circumstantiæ expressè tanguntur in dicta Propositione Magistri Joannis Parvi prædicti: in ista autem prima Assertionem omninò tacentur, & per quod aliud est judicium de ipsa, & aliud de ista; sicut aliud est judicium de dicto conditionato & certis circumstantiis determinato, & aliud de dicto absoluto & indeterminato.

Secunda Propositio. De quinta & sexta Propositionibus Magistri Joannis Parvi, & de ista prima Assertionem, quantum ad clausulam, de nonobstantia juramentorum & confederationum, multum longè differunt, & longè aliter esset judicandum; patet ista Propositio: nam in dictis Propositionibus ponuntur duæ notandæ conditiones & modificationes, quæ in dicta Assertionem prima tacentur.

Prima conditio: si promissiones, vel confederationes factæ, vel eas servare credant * in præjudicium Principis, sponsæ ejus, vel liberorum, aut Reipublicæ.

Secunda conditio in septima: si contingat talia fœdera credere † in præjudicium animæ, vitæ, vel honoris alterius promittentium, vel fœdus ineuntium, aut sponsæ, sive liberorum. De dictis duabus conditionibus nulla fit mentio in ista Assertionem, quæ tamen multum mutarent casum, & judicium de obligatione juramentorum: & per consequens, de ista & de illa, non est idem judicium.

Tertia Propositio. Ex dictis Propositionibus Magistri Joannis Parvi inferre istam primam Assertionem, non est bona consequentia: patet, quoniam hoc est de dicto modificato, conditionato, determinato, & circumstantionato inferre dictum simplex, absolutum & indeterminatum, ubi constat non valere.

Quarta Propositio. Illa quæ dicitur hîc prima Assertio; si non habet, vel habuit alium Assertorem quàm Magistrum Joannem Parvi, non est damnanda Assertio: patet; quia nec ipse eam posuit in forma, nec sequitur ex dictis ejus, ut apparet in prædictis.

Quinta Propositio. Contra manifestos hæreticos, & publicos hostes Ecclesiæ esset processus dissimulandus & omittendus, ubi ex tali processu timentur Fides, & pax Ecclesiæ, & unitas fidelium, & etiam Reipublicæ detrimentum posse pati. Hanc Propositionem in sententia eliciunt Catholici expositores, ex parabola Domini, de zizaniis & tritico, *Matthæi decimo tertio*, ubi quærentibus servis, an colligerent zizania, respondit: *Non, ne fortè colligentes zizania, eradicetis simul & triticum, sinite utraque crescere, usque ad messem.* Ubi Alexander de Halis, in tertia parte Summæ. Quæstion. De Præceptis: dicit quod zizania, sunt hæretici & hostes Ecclesiæ, quorum interfectio, seu excommunicatio intelligitur interdicta in duplici casu. Primus, cum malitia eorum non est nota: secundus casus, cum est manifesta, sed † tamen cum eis contingat multitudinem avelli à Fide, sicut aliquando contingit in exterminatione Principum, quos sequitur multitudo, vel magnitudinis magna pars: quod notatur, cum dicitur: *Ne simul eradicetis triticum.* Et allegat Augustinum ibi dicentem, quod *Multitudo non excommunicanda, nec Princeps propter hoc, cum scilicet ex hoc accideret detrimentum Ecclesiæ, vel Reipublicæ.* Et recitat ibi exemplum 2. *Regum. xix. 22.* Cum Abisai vellet occi-

dere Semei maledicentem David, dixit: *Quid mihi & vobis filii Sarvie? Hodie efficiamini mihi in sathan.* Timebat enim ne ex ejus interfectione Regnum turbaretur. Idem dicit Nicolaus de Lyra ibi, quod si contra hæreticos procedendum *, majus periculum in Ecclesia probabiliter timetur, ut de schismate & interfectione Fidelium, permittendi, ad vitandum periculum.

Sexta Propositio. Si contingat viros illiteratos, sed semper Catholicos & filios Ecclesiæ, nec unquam suspectos de aliquo errore in Fide, adhærere dictis Magistrorum in Theologia, vel eorum dicta advocare, contra quæ dicta contingat postmodum procedi: contra dictos advocatores processus esset omittendus, in prædicto casu, ubi timeretur Fides, & pax Ecclesiæ, ac bonum Reipublicæ detrimentum posse pati. Apparet: nam si contra hæreticos & assertores errorum, in casu prædicto, processus esset omittendus; multo magis contra solos advocatores.

Septima Propositio. Si contingat Magistrum in Theologia, assertorem aliquorum Doctorum ‡ decedere ab hac vita, ante inchoationem processus contra ipsum, vel ejus dicta in processu qui post ejus mortem moveretur contra ejus dicta, & eorum advocatorem maximè Potentem, probabiliter debent timere Fides & pax Ecclesiæ, ac bonum Reipublicæ detrimentum posse pati. Ista Propositio declaratur: nam probabiliter timendum est ne talis Potens totum processum habeat suspectum, & judicet totum fieri non zelo Fidei, nec amore Justitiæ; sed livore & odio, dicens apud semetipsum: Cur non contra assertorem dictorum istorum motus est iste processus, dum adhuc viveret, cum scilicet posset semetipsum defendere, & personaliter respondere, & apertè ostendere quo intellectu, qua intentione, quo sensu dicta ista asseruit, ex quibus doctrinis ea transumpserit; quid ad me de dictis ejus illiteratis sum † advocavi ipsum credens Doctori famoso, quoniam dictis Fides adhibeatur, nisi Magistrorum & Prædicatorum sacræ Scripturæ: alioquin peribit omnis certitudo & credulitas in simplicibus, si erronea essent ea quæ ipse asseruit; non tandiù tolerassent eum amatores Justitiæ, & zelatores Fidei: quatuor, vel quinque Annis remansit superstes, & nihil est acceptatum contra eum: nec esset honestum allegare in hoc casu obstantiam potentis advocatoris; quia æquè potens est nunc, sicut tunc, & ex consequenti probabiliter timendum est ne ex ista suspicionem de toto isto processu sic concepta in corde dicti advocatoris sequatur guerræ jam sopitæ resuscitatio, turbatio Regni, pacis Ecclesiæ, tranquillitatis cordium, & immunera alia quæ cedere possent in detrimentum Fidei, & boni Reipublicæ.

Octava Propositio. Ex isto processu qui nunc agitur, verisimiliter debent timeri Fides & pax Ecclesiæ, & unitas Fidelium, ac Reipublicæ bonum pati posse detrimentum. Probatur ista Propositio: nam iste processus non potest agitari, quin partibus aliis divisus, & ut supponitur, remittat † ad memoriam materia litis præteritæ; & ex consequenti, quin dictarum partium corda faciliter moveantur ad reaccendendum præteritæ litis scintillam; & ex consequenti, quin in dictarum partium cordibus generetur quædam pronitas ad ruptionem fœderum, violationem juramentorum, & irritationem pactorum pro concordia initorum; ac per hoc quin sequatur turbatio Regni, Regnicolarum impia commotio, fratrum contra fratres, filiorum contra parentes, & parentes contra filios, ut docuit experientia, tempore guerræ transactæ; ac per hoc, quin sequatur spoliatio Ecclesiarum, vastatio bonorum Ecclesiasticorum, evacuatio cultus divini, conculcatio Sacramentorum,

L 2

* Fortè cedant. † Fortè decedere, ‡ Fortè si.
Tomi. V. Pars. II.

* Fortè procedendo ‡ Fortè dictorum † Locus corruptus.
† Fortè remittatur.

& contemptio sacrorum Rituum, quæ omnia notum est cedere in detrimentum Fidei.

Nona Propositio. Non est necesse processum hunc agitari, ut claudatur via mali, ad quæ dicitur una + ex prima Assertionem. Probatur ista Propositio.

Si primò, fiat mentio de primo malo ibidem specificato, quod est transgressio illius Præcepti *Non occides*; non est demonstratum quod occidens tyrannum, in casu Propositionum Magistri Joannis Parvi, occidat autoritate propria; quoniam potius autoritate Legis, saltem implicata.

Si secundo, fiat mentio de secundo malo ibi notato, quod est subversio Reipublicæ, & dominationis Principis; Propositiones Magistri Joannis Parvi sumptæ cum modificationibus suis damnatis atque damnandis prædicant* omnem subversionem, seu subversorem Reipublicæ, & invasorem Dominationis Principum.

Si tertio, fit mentio de tertio malo ibi notato, quod est dare viam ad fraudes & violationes Fidei, & juramentorum, ad proditorias & mendacia, & deceptiones Ecclesiæ; dictæ Propositiones Magistri Joannis Parvi sumptæ, ut præfertur, non dant viam ad fraudes, sed ad prudentes cautelas, loco & tempore, & in casu necessitatis servandas, nec etiam ad violationes Fidei & juramentorum: imò detestantur proditorias conspirationes & confederationes, & illicita juramenta, ac præjudicium Principis, uxoris, liberorum ejus, & Reipublicæ: nec etiam ad proditorias; imò prohibent cum proditoribus inire foedus, & habere consortium, nec ad mendacia, quia non docent mentiri, sed in casu tacere veritatem; nec ad deceptiones, pari ratione.

Si quartò, fiat mentio de quarto malo ibi notato, quod est dare viam ad omnem inobedientiam subditi ad Dominum suum, & ad omnem infidelitatem, & diffidentiam unius ad alterum, dictæ Propositiones intellectæ, ut præfertur, non dant viam inobedientiæ subditi ad Dominum suum.

Tum primò, quia illa Propositio principalis quæ loquitur de occisione tyranni, non prætendit quod tyrannus, in illo casu, sit occidendus per suum subditum, sicut imponitur sibi in prima Assertionem; sed quod per subditum Domini Superioris, cujus tyrannus ille invadit Dominium: & ista est iterum alia causa, quare illa prima Assertio non sequitur ex dictis Magistri Joannis Parvi.

Tum secundo, quia illa Propositio principalis, & præcedentes omnibus, detestantur inobedientiam vassalli & subditi invadentis Principatum Domini sui: nec etiam dictæ Propositiones dant viam ad omnem infidelitatem, quia multum commendant & suadent fidelitatem vassalli & subditi ad Dominum suum. Quantum de fidelitate & confidentia unius ad alterum non dissuadent eam in benè promissis; & ex consequenti, si non dant viam ad ista, vel ad alia, sequitur quod nec ad æternam condemnationem, quod est ultimum malum ibi notatum in ultima Propositione.

Omnibus attentis & consideratis, processus iste inchoatus honestius & utilius ommitteretur, quam ulterius acquireretur: honestius, ad tollendam omnem suspicionem, & maxime supra notatam; utilius, ad vitanda mala supra notata, & immutabilia scandala quæ verisimiliter & probabiliter timeri debent inde posse oriri.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Radulphus de Porta, Magister Collegii de Navarra, regratiatur & protestatur ut ceteri, meliori modo quo potest respondet ad primum: stat enim, cum dicit quod + qualificationibus positus in cedula, quod sunt benè & rationabiliter reprobata. Quantum ad secundum, dicit quod est difficultas, & proponit multas rationes tactas, & specialiter per ultimum deliberantem in scriptis, & ultimum loquentem, quod ex-

+ Forè via * Forè producant + Locus corruptus.

pedientiùs est dimittere condemnationem judicalem ipsarum Assertionum. Quæ quidem difficultas tangitur ex duobus, & intendit loquens sequi dicta beati Thomæ, & de Halis, & Doctorum antiquorum: difficultas est enim, vel quia error non est clarus, vel quia ex condemnatione sequeretur scandalum.

Quantum ad primum dicit, quod ita benè reperietur in multis aliis Articulis & Præceptis.

Quantum ad secundum, scilicet de scandalo ex condemnatione errorum, & perturbatione pacis, dicit quod tangebantur duæ causæ, quia tanget personam advocantis quæ est potens; secunda, ex parte scandali, & perturbatione pacis & populi: & ideò in ista materia intendit clarè procedere.

Quantum ad primum, non est apparentia quod Dominus Burgundiæ in ista materia tangatur; imò ridiculum est hoc dicere: patet, quia præsupposito quod ipse advocavit istam Propositionem, quia clarum est quod ipse non advocavit omnia in ea contenta. Dat exemplum. Laicus vadit ad Parlamentum petens hereditatem, capit Advocatum qui proponet factum suum, & allegat Leges & Jura; & si post hoc laicus advocet ipsum, non intelligitur ipsum advocare in allegationibus, cum Jura ignoret, & ipsum non intelligitur. Et ideò dicere quod Dominus Burgundiæ advocavit Jura & allegationes ibidem factas, est ridiculum, cum Jura ignoret. Et hoc benè expressit pridie Magister Joannes de Monteleonis, dicendo quod advocavit Magistrum Joannem Parvi, quo ad bona servanda, & personam suam: & si dicatur excusare Dominum Burgundiæ, sed non Consilium suum; dicit quod non vult tales excusare, si viderint istam Propositionem. Et adhuc dicit quod vidit Propositionem Magistri Joannis Parvi: & ideò totum reducitur in ipsum, si reducat contra ipsum.

Quo ad secundam difficultatem ex parte popularium, si benè intelligatur, modica est & nulla; nam Hieronymus dicit quod sola Gallia monstribus caruit: & credit quod temporibus istis adhuc non erant aliqui errores: & est populus Parisiensis obediens, & reperietur; & de hoc est certificatus Dominus Officialis Parisiensis, ex parte aliquorum Burgensium Parisienum. Et sic apparet quod si error est clarus, parabola de zizaniis non tangit casum præsentem: & ideò procedendum est ad inspectionem errorum, si qui sint.

Quantum ad tertiam difficultatem, ubi dicitur, non est assertor aliquis &c. protestatur quod si contingat aliquam personam non ad malum sed ad bonum, & ad exaltationem personæ: & cum dicitur Magister Joannes Parvi istas Propositiones asseruit, dicitur etiam quod benè decessit & catholicè: nam dicitur quod in morte sua fecit unum quaternum, ubi erant octo folia magna, ad justificationem suæ Propositionis, nescit si sit ita, & credit oppositum, & habet unam conjecturam: nam tempore quo decessit, quidam valens Magister erat præsens, qui retulit loquenti quod fecit unum quaternum sigillatum, pro dando Domino Burgundiæ, ubi, ut dicitur, erant aliqua revocatoria dictorum per ipsum. Alia conjectura est: nam Magister Joannes Parvi dicit cuidam præsentem in sua infirmitate: Utinam nunquam didicissem verbum in Scholis, quæ sunt verba poenitentis: & hoc erat signum ipsum poenitere aliqua dixisse, vel scripsisse, aut verbo proposuisse propter scandalum oriendum: & ideò poenitebat sicut Berengarius, qui publicè erravit: & quamvis publicè poenitentiam fecisset; tamen veniens ad mortem, posuit se in timore Dei: & si videret contrarium, non videret quod catholicè decessisset.

Istis dictis, sequendo opiniones antiquorum Doctorum, venio ad Quæstionem quam fecit J. & Augustinensis heri, qui* hic non venimus ad disputandum, imò ad salubre consilium præbendum: quam Quæ-

* Forè quia

quæstionem relinquit insolutam propè astantem; & ideo venio ad Quæstionem suam, quia quærebat, utrum in aliquo casu licitum sit occidere tyrannum.

Quantum ad materiam in se, dicit Alexander de Halls, & sanctus Thomas, non licet occidere tyrannum in quocumque casu, propria autoritate, & spontè: dicit spontè, propter homicidium quod committitur coactè; & propter homicidium casuale: & dicit quod nunquam occisio hominis est licita, sine autoritate publica. Et quoniam dicitur de peregrino, quod Lex erat quod nullus peregrinus ascenderet muros &c. non facit ad propositum, quia defensio licita naturalis licita est. Idem de Patre &c. Dicit quod Lex dat sibi autoritatem: & ideo nullus debet occidere alium, sine autoritate publica licitè; nec ex probabilitate vel opinione quis debet occidi. Et antequam ulterius procedat, dicit quod termini sunt intelligendi. Et capit definitionem tyranni: nam tyrannus est is qui in Republica non justè principatur, vel non Jure principari conatur. Ista definitio obscura, sicut terminus qui definitur: quoniam dicitur, non Jure principatur. Hic notatur defectus Juris qui est duplex: vel est in titulo, vel in modo principandi. Defectus in titulo, quia non benè intravit, sed per violentiam, aut alias malè, & sic nullum Jus habet. Defectus in modo est, quoniam est verus Dominus & verum Jus habet, sed malè exequitur; nam sanctus Thomas quærit an debeamus obedire tyranno: dicit quod non, quoniam † habet in titulo, nisi superveniat novus consensus. Si sit defectus in secundo modo, dicit quod subditi tenentur sibi obedire, nisi ad illicitum jubeat, aut contra Fidem.

Ex istis apparet quod illa prima Assertio quæ ab aliquibus dicitur esse impropria, quia ibidem dicitur, quod *Quilibet tyrannus à quolibet suo vassallo* &c. dicit quod est propria satis, juxta secundum modum tyranni, quia divinum ‡ habet & Jus & potestatem, licet abutatur. Sequitur error manifestus, qui sequitur implicitè ex Assertione, & in Propositione Magistri Joannis Parvi, quia facit unam Quæstionem, quare in aliquo casu licet servare Fidem capitali hosti, & non tyranno? Respondet solutio: datur proditor, ideo non inficit circa aliam solutionem.

Sequitur secundo, quod illa Assertio Magistri Joannis Parvi, quæ ponitur in fine tertii Articuli, est pernitiola, ubi dicit: *C'est droit, raison & equité, qu'un chacun tyran soit occis* &c. Hoc est falsum; nam in-
C nuit quod propria mors tyranni est per insidias & explorationes. Ecclesia refutaret, si esset congregata, istam infidelitatem.

Item, infert ultra: licitum est hostem publicum capitalem offendere: igitur licet tyrannum occidere, non sequitur, & cum dicitur, nulla pestis efficacior ad nocendum, quàm familiaris inimicus.

Responsio non est similis, quia tyrannus, ratione potestatis sibi datæ, est tolerandus.

Sequitur tertio, quod tertia Propositio Magistri Joannis Parvi, quæ dicitur tertia veritas, non est beati Thomæ, & quoniam arguit, Tullius laudat illos qui occiderunt Julium, sanctus Thomas solvit sic: Tullius loquitur ibi quoniam * aliquis sumit sibi aliquod Dominium, nolentibus subditis, vel ad consensum coactis, & quoniam † non est recursus ad Superiorem, tunc Tullius laudat illos qui talem occidunt ad liberationem populi. Magister Joannes Parvi variat hoc & malè: nam dicit quod quoniam ** aliquis machinatur contra mortem sui Principis &c. *Il est licite à un chacun sujet d'occire, ou faire occire tel tyran, sans Mandement, ou Commandement quelconque.* Et super hoc videatur codex suus, & patet clarè de Assertione. De Michaële deficit etiam, quia non posuit aliquod verbum notorium:

† Hic deesse videtur defectum. ‡ Fortè Dominum. * Fortè quando † Etiam quando ** quando.

alioquin quilibet diceret quod justè occideret aliquem, quia diceret: iste occisus volebat usurpare Regnum, requiritur quod hoc sit notorium: Nam illa Assertio de Michaële expressè ponitur in suo Libello

Quantum ad illam de juramento, dicit quod est pernitiola & mala.

Quantum ad Quæstionem, ad remediandum de tyranno, habente scilicet titulum, quomodo remediatur, ubi Rector aliquis convertitur in tyrannidem, distinguit. Vel est excessus magnus tyrannidis, vel parvus. Si parvus, tolerandus est tyrannus. Et dat exemplum de Dionysio tyranno. Nam quædam mulier sibi obvians precabatur sibi bona; qui fuit miratus, & quæsit ab ipsa, quare sibi bona precabatur, quæ respondit, quia dubitabat habere post pejorem.

Dicit beatus Thomas: si tyrannus est intolerabilis, tunc nullo modo per personam privatam acceptandum esset ad personam suam. Et dicit ulterius quod magis est utendum autoritate publica: quia vel talis Communitas quæ sic opprimitur per tyrannum istum, habet Superiorem aliquem, vel non habet. In casu primo, non debet attentare ad depositionem ipsius, sed recurrendum esset ad Superiorem. Dat exemplum de Judæis, qui habuerunt Regem Cæsarem, & populus Hæbraicus unum Regem Archelaum, qui conversus fuit in tyrannidem, & primo fuit privatus per privationem medii Regni; & secundo per privationem totalem.

In secundo casu, ubi non habet Superiorem: in isto
B casu spectat ad Communitatem ipsum deponere; imò & interimere. Declarat de Romanis, quia Senatus Romanus deposuit quemdam Imperatorem: & de quodam alio.

Ex istis sanctus Thomas dicit, quod positis circumstantiis Tullii, mors secuta est, in personam Julii fuit licita, per Senatus autoritatem, & in Senatu in quo residebat autoritas publica; sed non dicit planè quia Julius Cæsar fuerit justè interfectus, quia de circumstantiis non erat certificatus.

Sequitur ultra: ubi autem per istas vias non potuisset adhiberi remedium, tunc recurrendum esset ad Regem Regum. Et allegavit ibi de Nabuchodonosor, qui fuit magnus tyrannus: nam in tyranno potestas est à Deo, sed non voluntas in tyranno, quia mala est.

Dicit ultra, quod quasi omnes Principantes, ab origine mundi fuerunt tyranni: tamen dicit ipse, secundum doctrinam Catholicam, est eis obediendum: quia titulum habebat hunc potest conservare per illam autoritatem: *Per me Reges regnant* Prov. VIII. 15. & tyranni regunt terreni.

Ex istis patet solutio ad Quæstionem: & ideo si aliquis dicat se habere autoritatem, oportet quod sit luce clarior.

Ex istis venit ad Assertiones. Pro illa de Michaële est erronea: & de illa de juramento similiter. Et dicit quod judicialiter procedendum est ad inspectionem illius codicis, & consequenter ad condemnationem Assertionum judicialiter. Et ista est opinio sua.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Jacobus de Liphodio magno, Ordinis Augustinensis, licet infirmus, tamen cogitavit circa materiam, & protestatur sicut ceteri. Dicit quod quærentur duo.

Primò, de erroneitate istarum Assertionum: secundo quæritur de punitione, vel condemnatione ipsarum: nam quoniam * quæritur contra aliquem, considerandum est ad intentionem proferentis. Et dicit quod non sufficit se referre ad quaternum suum, & ideo videndi sunt quaterni sui, an istæ Propositiones contineantur ibidem; & inspiciendum esset quo animo loquitur, qua intentione: nam Augustinus dicit, quod poena ærii est incerta; & dicit quod si reperiatur quod ipse posuerit, & sint erroneæ, cum materia, puniendum est. Et narrat quali-

* Fortè Quando.

L 3

ter

ter in Praga isto Anno, nam in dilationibus talibus perit Fides. Et si dicatur; hæretici nihil petunt, taceas: ha taceant, & videbo tunicam Domini mei dilaceratam, non tacebo, imò clamabo.

Quantum ad primum, dicit quod multum miratur de prima Propositione quæ est falsa, seditiosa, erronea & multiplex: falsa; nam dicit, *Chacun tyrannandoit* &c. Nam videtur hominem obligare ad occidendum tyrannum, ergo illi qui non occiderunt tyrannos, peccaverunt, & Christus. Et dicit quod si reperiatur in aliquo loco quod licitum esset occidere tyrannum, hoc est intelligendum secundum Leges ipsorum, & non secundum Legem nostram. Nam dicere quod homo se ipsum licite occidat, est hæreticum, & ita prohibuit Christus: & ideo non valent consequentiæ, si licitum sit aliquando, secundum opinionem, occidere tyrannum, quod secundum Legem nostram: & Leges positivæ sunt, sicut Medicinæ, nam ipsas oportet variare secundum diversitatem temporum. Nam reperitur in Scriptura quod ex occisionibus tyrannorum pervenerunt multa mala & infinita, & illo modo non licet occidere tyrannum.

Secundò dicit, quod visa dispositione temporum, quod homines prompti sunt ad rebellandum; dicit quod dogmatizare talia, est periculosum.

Dicit ultra, quod si licitum esset secundum veritatem, si Propositio esset vera, adhuc non esset aperienda, nec dogmatizanda; ideo est condemnanda tanquam pernitiola. Et si dicas quod in aliquo casu licet occidere tyrannum, in alio non; ergo dicere in omni casu, licet occidere tyrannum, falsum est: sicut ista; in omni casu est inobediendum Superiori, est erronea & falsa, & ultra seditiosa, ut clarum est.

Et quoniam dicitur ultra; non obstante quocumque juramento, est erroneum: & dicit; ista Propositio, quod licitum est venire contra juramentum &c. est falsa, perturbativa politiæ & destructiva, erronea & pernitiola. Nam beatus Paulus dicit: *Non sunt facienda mala ut veniant bona.* Rom. III. 8. dicit alibi *Finis controversia*, Hebr. VI. 16. scilicet, ergo venire contra juramentum hoc esset pessimum: juravi tibi solvere decem, invenio pauperem, trado tibi, facio melius tradendo indigenti, quam tibi non egenti, ergo sum absolutus à juramentis, consequens est falsum & pernitiolum, & per istum modum non erit stabilitas in mundo, nec in politiâ.

Et recitavit Historiam de Romanis, tempore Virgilio, & Carthaginensibus qui inter se fecerunt pacem, contra quam Carthaginenses venerant, & in tantum fuit processum, quod fuerunt deducti ad necessitatem magnam, depressi, & miserunt Legatum ad Romanos pro pace faciendâ: & fuit quæsitum à Legato, per quos deos firmarent pacem suam: respondit quod per deos suos: Vos non tenuistis deos vestros, jurabitis per deos nostros. Ha dicit Legatus, non sumus in tantum puniti per deos nostros, propter perjurium, quod amodò tenebimus. Et ideo se non opponere istis, est aperire viam ad omnia mala, ad fractionem Pacis.

Et narrat Historiam ab Arrio, cum debuit condemnari, fuit instructus, & habuit cedula de tenendo illa quæ debebat credere: & cautè supposuit cedula de Fide sua; & sic juravit, & crepuit ibidem medius, coram toto coetu, & reperta est cedula falsa in manu sua.

Idem, de Thebe, qualiter fuerant puniti propter quod juraverant, qui ordinaverant quod unus regnaret uno Anno, & alius per alium Annum, & in fine Anni unus noluit dimittere Regnum, sicut juraverat, ex quo multa mala provenerunt.

Et ideo dicit quod illa Propositio de juramento, est periculosissima, seditiosissima, & totius politiæ destructiva, & ita baptizat ipsam; & requirit omnes

* Forè provenerunt † Forè nos.

quod de ista Propositione fiat mentio specialis, cum sit seditiosissima & destructiva; & quod non expectetur dilatio magna in condemnatione ipsius & aliarum; nec est curandum de assertore: nec essent omnes sic vocandi ad condemnandum aliquas Propositiones falsas, nam aliàs fuit dictum: Redit hæreticus de Francia, & nunc est in Curia. Et hoc quo ad primam Propositionem.

De alia de Michaële non instat multum, nec etiam de aliis omnibus sequentibus. Aliæ sequuntur ex prima: & dicit quod in se continet errorem, aliquæ plus, aliquæ minus. Et ista est deliberatio sua quod reputat istas Propositiones condemnandas tanquam scandalosas, & quælibet ipsarum continet errorem in Fide.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Rolandus Barguenel, regratiatur & protestatur, ut supra. Et dicit primò, quod Propositiones sunt falsæ, maximè prima & ultima. Dicit etiam quod Propositiones istæ sunt collationandæ cum Propositione Magistri Joannis Parvi; & videndum si contineantur in dictis suis. Et dedit deliberationem suam in scriptis, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Præsuppositis protestationibus quas Magistri mei & Domini mei in deliberando præmiserunt, protestando etiam quod nemini intendo inferre injuriam, solum dicere *, quod videtur mihi circa proposita per vos Reverende Pater in Christo, ad observantiam Fidei & pacis.

Primò, videtur mihi, quod si solum esset deliberandum de illis Propositionibus, an sint veræ vel falsæ & hæreticæ, & an sint condemnandæ judicialiter, vel non; dicerem primò, quod quædam earum sunt falsæ, iudicio meo, & maximè prima & ultima, & malè sapiunt in Fide & moribus.

Secundò, dicerem quod nihilominus si ita nudè proponatur, nulla est necessitas condemnandi plus quam alias Fidei contrarias, de quibus non oportet facere speciales condemnationes: sed quia cedula missa prætendit eas fuisse positas tanquam Assertiones, & adhuc materia est usque huc aperta, ut videantur positæ in medium, occasione Propositionis Magistri Joannis; ideo videtur quod oportet conferre istas Propositiones cum dictis suis. Et quantum ad hoc; primò videtur mihi quod prima Propositio cedula non sequitur ex Assertionibus Magistri Joannis Parvi. Patet, quia illa cum qua videtur magis convenire, est talis, prout ego vidi in uno Registro.

Primò, ipse præmittit unam veritatem quæ dicit: *Tout sujet & vassal, qui par convoitise, sortilege, barat & malengin, machine contre le salut corporel de son Roy & souverain Seigneur, pour luy tollir & soustraire sa tres noble, & tres haute Seigneurie, peche grièvement; & commet si horrible crime, comme crime de leze Majesté, & par ce est digne de double mort.* Postea ponit unam aliam quæ talis: *Au cas dessus dit, il est licite à un chacun sujet, sans quelque Commandement, ou Mandement, selon les Loix morale, naturelle & divine, d'occire ou faire occire iceluy traistre desloyal; & non pas seulement licite, mais honorable & meritoire, mesmement quand il est de si grande puissance, que justice n'en peut estre faite bonnement par le Souverain, & il persevere en sa malice, ne se veut corriger & amander, & que peril y a en la demeure.*

Satis apparet quod prima Propositio contenta in cedula missa, est multum remota ab istis. Primò, quia ponitur ubi, *Son vassal*, referendo ad tyrannum dicendo sic: *Chacun tyrann peut & doit estre loyamment, & par merite occis de quelconque son vassal, ou sujet.*

Aliæ non dicunt sic, sed dicunt quod vassallus Domini supremi contra quem tyrannus machinatur &c. potest licite interficere talem tyrannum &c.

Item,

* For è dico.

Item, quia in Propositione cedulæ additur, *mesme-ment par agnettes, flatteries & adulations, & nonobstant quelconques juremens, ou confederations faites envers luy* &c.

Modò ista non sequitur in Propositione præfata Magistri Joannis Parvi: sed diceretur forsan quòd ista tanguntur in probationibus suis, in allegatione Salberiensis, & Bocatii. Quantum ad hoc, dubito an sufficiat ad imponendum, sequitur, & videtur quòd non, quia allegationes non sunt Assertiones, sed quælibet inducuntur ad confirmationem propositi, quasi per locum à minori.

Secundò, dico quòd illæ Propositiones quas ponunt illi solemnes Doctores, sunt magis dubiæ, & non essent leviter condemnandæ, quia omnes antiqui, Morales maximè, damnant tyrannum & tyrannidem. Fundamentum hujus est, quia est subversor Reipublicæ: & ita videtur quòd liceat cuilibet membro insurgere contra eum, ad conservationem sui & totius.

Quantum autem ad aliud quod de juramento tangitur, videbitur de hoc circa ultimam Propositionem: sed dicunt quidam, quòd quamvis ista Major non sit erronea, tamen erroneè est applicata &c.

Et quantum ad hoc, fuisset vitium, sumendo sub illo supposito: quia nihil faceret contra Majorem. Sed ad hoc posset dici, quòd licet illa prima Propositio cedulæ non sit asserta per Magistrum Joannem Parvi; tamen ipsa fuit praticata, & deducta in effectum, & inconueniens secutum est in ista Diocesi. Quare &c.

Videtur quantum ad hoc, quòd oporteret plùs exprimere talem praticam: si addicatur mors Aurelianensis Ducis, cujus anima sit cum Deo, hoc esset contra protestationes advocantium, & multum tangeret Tractatum pacis; si verò hoc dicatur, quòd illa miserabili deditio, vel abandonatione Dominorum aliàs facta, non esset ad propositum; quia siue effectus fuisset conueniens, non tamen evenisset sine Mandato quocumque &c.

Item, circa istam Propositionem videtur cautè aspiciendum, non volendo compescere subditos, vel alios, ab insurgendo contra Dominos temporales, datur Dominis licentia exercendi tyrannidem, quando via invadendi eos erit præclusa: & est bene attendendum, judicio meo, quid accadat, ut in pluribus, aut Dominos esse tyrannos, aut subditos machinari contra eos, quis* obviandum esset illi parti quæ accidit in pluribus. Per ista autem nullo modo volo Principes Franciæ notari, qui semper fuerunt benigni & mansueti: sed considero quòd ista condemnatio promulgaretur ubique, & in Italia, & alibi. In aliquibus autem partibus Domini temporales sunt multum proni ad tyrannidem.

Item, quia facta est mentio de dicto sancti Thomæ de Aquino, veritas est quòd in fine tertii Sententiarum, ubi inquit, an Christiani teneantur obedire Potestatibus secularibus, & præcipuè tyrannis; facit argumentum ex autoritate Tullii, qui *Libro de Officiis* commendat eos qui interfecerunt Julium Cæsarem, & in solutione dicit sic: „Tullius loquitur „in casu illo quando aliàs Dominium sibi per violentiam subripuit, nolentibus subditis, vel etiam ad „consensum coactis, & quando non est recursus ad „Superiorem, per quem Judicium de invasore possit „fieri; tunc enim, hoc est stantibus prædictis circumstantiis, qui ad liberationem patriæ tyrannum „occidit, laudatur & præmium accipit.

Istud quod dicit sanctus Thomas videtur quasi communis animi conceptio; & Propositio Magistri Joannis Parvi videtur continere istas circumstantias. Quare &c.

Ex istis videtur sequi quòd istud sic modificatum, non est contra illud Præceptum, *Non occides*: sicut

* Locus corruptus. *Fortè quia.*

nec executor Sententiæ Judicis transgreditur: nam talis remotio tyranni, non esset nisi executio Sententiæ Judicis, quæ est quasi scripta in cordibus, quam non oportet promulgare, ut videtur, quia spontè cadit in mentem: & sic executor non fungitur privata autoritate, sed publica. Et est adhuc considerandum quia tyrannus non subijcit se ordinationi Legum, nec potest tractari secundum communem cursum Legum, aliàs non diceretur propriè tyrannus; sicut non dicitur latro insidians in sylvis, esse tyrannus. Hic de prima.

A Quantum ad secundam, de sancto Michaële, continet multas partes. Prima est, quia Michaël occidit Luciferum: & videtur quòd iste modus loquendi posset admitti, sicut dicimus, quòd executor voluntatis Judicis occidit latronem: & minus propriè dicitur quòd peccatum suum occidit eum, vel ipsemet, quia non est nisi dicere quòd peccatum suum est ratio quòd interficiatur, & illud se tenet magis à parte passiva, quàm agentis.

Ultrà, continet illa Propositio, quòd sine Mandato, seu naturali amore: & inde videtur inferri quòd propria potestate hoc fecerit: & sic non est falsum, nec sequitur quòd propria potestate, quia nullus, nec Philosophus, nec Catholicus, dubitat quin omnis potestas sit à Deo.

B Ulteriùs, continet Propositio quòd data sunt ei divitiæ gloriæ Dei, quantum potuit capere. Registrum quod legi habet in Propositione Magistri Joannis Parvi: *quantum voluit*; & non est idem: tamen subditur, id est tantum quantum erat capax: intelligendum est, judicio meo, secundum justitiam & dispositionem recipientis: unde hoc metaphoricè distinguitur, possibile & impossibile; & uno verbo dicitur impossibile, quod non bene, vel faciliter fieri potest. Quare &c.

Quantum ad tertiam Propositionem de Phinées & Zambri, mihi videtur quòd est res satis positiva. Et mihi est dubium utrùm Phinées fuerit de Judicibus, & habuerit Mandatum. Et ista Propositio non videtur magni ponderis, considerata in se.

Quantum ad aliam Propositionem de Moyse qui interfecit Ægyptium, in *Exod.* illo deducto per Magistrum Joannem Parvi, habetur, prout ego vidi, quòd sine Mandato cujuscumque hominis. Et ideò Propositio quæ dicit quòd sine Mandato quocumque, non esset ad propositum.

C Quantum ad aliam Propositionem, de Judith & Jehu, videtur quòd non obstantibus juramentis, vel dissimulationibus præcedentes, * fecerunt bonum opus interficiendo Sacerdotes Baal, & Olophernem, prout Textus Bibliæ sonat: tamen si per hoc intulerit præfatus Magister Joannes Parvi, quòd liceat mentiri, aut perjurare, malè & erroneè inferat: non tamen percepi quòd ita inferat. Dico ergo circa hoc quòd mentiri est per se malum; & includit in ratione sua defectum, quia vox est ordinata ad exprimendum conceptum mentis: ideò si exprimat aliud, vel contrarium, deviat à fratre suo.

D Sed circa hoc mihi incurrit dubium: quia licet proximus finis vocis sit expressio concepta; tamen hic finis sub alio fine, ordinatur enim ad conservationem humanam, ut homines se mutuò coadjuvent ad perveniendum ad felicitatem, tam civilem quàm divinam: & ideò licet talis vox deviat à fine proximo; non tamen à fine remoto. Ut putà si aliquis prosequatur alium gladio evaginato, & alius fugiens, me vidente, occultet se, & prosequens à me quærat ubi sit, exprimendo conceptum mentis, per vocem impleo finem proximum, sed non remotum; imò vado contra, quia ad illam expressionem sequitur fractio conservationis civilis. Si dicatur, quòd hoc sequitur per accidens, verum est, quantum ad causam proximam, sed non quantum ad profectum.

* *Fortè præcedentes.* † *Fortè hinc.*

ren-

rentem, saltem non à fortuna, quia ipse praevidet verisimiliter illud sequi. Ideò ego sum aliquo modo in hoc puncto perplexus, utrum relicto fine proximo vocis possunt eam ordinate * licet ad finem remotum & potiorē; licet enim sit defectuositas in actu imperato, quia vox non ordinatur ad finem suum proximum; tamen non est defectibilitas propriè in actu voluntatis elicto, quæ est velle salutem huius. Unde circa hoc videtur quòd si mendacium importet voluntatem fallendi, tunc omne mendacium est culpabile, quia defectum voluntarium: si autem sufficeret ad mendacium defectus vocis à suo fine, vel deordinatio, posset dici, prima facie, quòd non includit culpam, quia defectus ille non est propriè voluntarius: non enim volo illum decipere, sed salvare eum, & talis prolatio est medium ad hoc, cui inquam, huiusmodi accidit falsitas; possunt autem velle aliquid non volent † accidens illi. Nihil tamen intendo asserere circa hoc.

Quantum ad ultimam de iuramentis, mihi videtur falsa, sicut jacet, & reprobanda: quia licet, cum quis iuravit aliquid facere, si occurrat melius impossibile, teneatur ad illud, tamen faciendo, non evitat perjurium, quamvis qui vellet ire ad Logicam, talis non perjurat faciendo melius, sed perjurat omittendo iuratum.

Ista non communicantur in illo casu, sed talis Logica non est admittenda in moralibus: verum tamen videtur quòd si aliquis esset tyrannus, cum quo alter bonus civis fecisset pacta & foedera, nesciens cum esse talem, comperto quòd ipse esset talis, videtur quòd non esset perjurium dimittere pacta. Ratio est, quia in omnibus talibus, cum debeant ordinari ad salutem Reipublicæ, subintelligitur conditio illius finis legaliter iurando: & ideò si præjudicet Sententia, non manet conditio sub qua implicita fiebat iuramentum, & per consequens nec iuramentum.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Benedictus Gentiam, regratiatur & protestatur, ut ceteri, & videtur sibi quòd prima Propositio est hæretica, scandalosa, & per consequens condemnanda tanquam hæretica, quia contra illam quam habemus de Spiritu sancto, *Non occides*: & stat in reprobatione cum Domino Cancellario.

Prima historia de Saul.

Alia de David, & de poenitentia ipsius, quia consensit in morte Uriæ.

De tyranno habet Historiam quòd Fides est servanda eidem.

Illa de Michaële Propositio potest incidere in errorem Arrianorum.

De illa de Phinées, falsa est, quia habuit auctoritatem, & factum erat notorium, & est scandalosa, quia praticata facto, verbo & scripto: nam fuerunt tres occisi impunè, ut dicebatur, quia erant tales: & ideò ista doctrina non est toleranda, imò est condemnanda, quia satis adest autoritas ordinaria & Papæ; quia Inquisitor autoritate Apostolica ordinatus est. Nec quaeritur hic quòd habeatis facere novum Articulum, licet spectat declarare quid est pro Fide, & contra Fidem. Nec est dubitandum de turbatione populi, nam locutus fui cum aliquibus, qui dixerunt, quòd propter aliquam condemnationem pro Fide, non movebuntur, nec etiam aliquis Dominus debet perturbari. Et si esset silendum, hoc esset propter auctoritatem illam de tritico & zizania &c.

Et loquitur de hæreticis, & non est de hæresibus; & si dissimulatur, dubitat ne veniat super nos maledictio illa quæ venit supra unam civitatem quam nominavit. Nec est multum insistendum de antiquioribus & junioribus: hic omnes fuerunt moniti, ut afferrent quaternos Magistri Joannis Parvi, de sua Propositione. Etiam cum protestatione pro-

cedendum ad Excommunicationem: & est assignata dies crastina.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Guillelmus Ninguifanis, Magister in Theologia, mallet, dicit, in materia filere, quam loqui: verumtamen protestatur quòd ea quæ dicit, non dicit in favorem dicti Parvi defuncti; sed probabiliter, & juxta conscientiam. Et quaeruntur duo. Primò an Assertioniones sint erroneæ: secundò an sint condemnandæ.

Circa primam non insistit, quia non credit ipsam fuisse positam per Magistrum Joannem Parvi: imò quoniam fuit locutus Magister Joannes Parvi de occasione tyranni, locutus fuit sub certis conditionibus.

Circa secundam, de Michaële, qui occidit Luciferum &c. Doctores supra apos* distinguunt de morte æterna, primâ & secundâ.

Prima, dicitur separatio creaturæ à suo Creatore, & in isto sensu haberet locum.

Secunda, dicitur mors æterna, scilicet ultimum supplicium, & quia ibi detrusus fuit Lucifer per Michaëlem, non inconvenienter dicitur Michaëlem ipsum occidisse morte æterna. Et cum dicitur, sine Mandato Dei, vel alterius, supponendum est quòd illa dictio sententiæ non excludit omne Mandatum, & hoc satis intelligitur per verba sequentia, ibi, *Motus amore naturali*. Et sic credit non esse erroneum dicere, quòd Michaël absque Mandato Dei speciali, videns Luciferum usurpare jura divinitatis, motus amore naturali, ipsum occidit, quia amor ille erat perfectus, & in illo accensus; illa Assertio non videtur erronea. Et si dicatur, Lucifer erat perfectior, quomodo igitur debellari † per Michaëlem? Potest dici quòd debellatus fuit per peccatum in naturalibus suis. Igitur quantum ad illam Assertionem, sicut præsens dicit, sine Mandato, illa dictio *sine* non excludit omne Mandatum, scilicet Mandatum Legis naturalis, & sic Phinées sine Mandato speciali Dei, motus zelo Dei, occidit Zambri, & hoc etiam fecit zelo Legis.

Quo ad quartam Assertionem de Moyse, in Propositione Magistri Joannis Parvi ponitur, sine Mandato hominis, & sic non esset calumnianda.

De alia de Judith, non multum instat, quia non credit quòd Magister Joannes Parvi eam posuit, nec potest trahi ex dictis suis.

De alia de Joab, credit quòd non contineatur in quaternis Magistri Joannis Parvi, nec potest elici ex dictis suis: ideò dicit quòd nihil aliud vult dicere circa istam.

De ultima Assertionem de juramento &c. Dicit quòd si quis juret facere duo bona; unum bonum, & aliud melius; quoties secundum bonum vertitur in melius, tenetur illud sequi: & sic potest solvi ab aliquibus, qui dicebant Magistrum Joannem Parvi dixisse, fides servanda est capitali inimico, & non tyranno, quia obligatio major solvit minorem.

Quantum ad secundum, an sint condemnandæ, dicit quòd non, pro nunc: ratio sua stat in duobus, juxta duo quæ requiruntur in fideli processu Fidei.

Primum, veridica † inquisitio, propter honorem Fidei: nam fama communis tenuit, quòd istæ Assertioniones sunt elicite ex dictis Magistri Joannis Parvi, & tamen non est notorium; & ideò istud primus esset inquirendum. Et dicit ultra, quòd quaterni, qui dicuntur de Propositione Magistri Joannis Parvi, non sufficiunt ad fundandum processum juridicum in materia Fidei: ideò oportet habere verum originale suæ Propositionis.

Item, requiritur in processu juridico, in materia Fidei, monitio contra illum qui accusatur, si sit vivens: & quia non solum tangit Parvi, imò unum Magistrum militem; ideò videtur sibi quòd procedere ad condemnationem ipsarum, non vocatâ per-

* Fortè possum eam ordinare, † Locus corruptus;

* Hic deest aliquid † videtur deesse potuit † Fortè juridica.

personâ quæ tangitur, videtur processus multum periculosus: & ideo primitus, & ante omnia, addeundus est ille Dominus, requirendus & monendus, ut si habeat aliqua tangentia materiam, quod velit communicare, quod verisimiliter est credendum ipsum facturum: & si ipse requiretur stare Sententiæ ipsius Concilii, quod tunc securius esset procedendum. Si autem requiretur, quod mitteretur ad Curiam Romanam, tunc esset mittendus. Primum, propter divisionem in Clero qui diversimodè censuit in ista materia; & ideo securius esset mittere materiam tractandam in Concilio Generali, ad evitandum divisiones & malitias hominum. Nam sicut in villa Parisiensi, quod iste processus ex invidia inchoatus est, & ideo mittendus esset ad Concilium Generale, vel saltem pro nunc cessare à processu isto, & expectare aliud tempus magis conveniens: non solum enim hæretici ad tempus sunt tolerandi; imò & errores, ut dicit Isidorus. Materia est alta, quanta nota est materia hæresis: & ideo supplicat ut cautè procedatur in materia. Et ista est deliberatio sua.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joannes Graverant, Ordinis Prædicatorum, dicit quod non fuit in illa Congregatione, ubi Instrumentum passatum, non fuit vocatus, nec Facultas fuit super hoc solemniter congregata, & ideo deliberationem suam posuit in scriptis, quam legit. Post cujus lectionem, dicit quod in aliquo casu licitum est occidere tyrannum, ubi tyrannus, nolentibus subditis, vel invitis, attribuit sibi Dominium, & de quo non post haberi iustitia, nec est recursus ad Superiorem: tunc qui occidit tyrannum ad liberationem patriæ, licitè potest occidi; & tunc si aliquis occidat tyrannum non habentem titulum invadendi suum Regem, prolem, & suam uxorem, & machinatur, licitè potest occidi, à fortiori. Ista tamen non dicit assertivè: & ideo visâ Propositio Magistri Joannis Parvi illa contenta in cedula, non benè potuit explicari ad materiam.

Item, dicit quod bonum est quod haberetur originale ipsius Magistri Joannis Parvi, & debent petere Judices, an si aliquis se faciat partem contra Magistrum Joannem Parvi, vel alium, ad poenam Talionis, & requirere & qui sunt illi.

Item, videtur sibi quod licentiarentur, antequam audirentur, ad tollendam omnem suspensionem.

Item, sequitur deliberatio dicti Magistri Joannis Graverant, Ordinis Prædicatorum, quam dedit in scriptis, in hunc modum.

Præsuppositis protestationibus fieri consuetis, conformiter ad alias per me deliberatas in aliis Fidei Conciliis; dico primò, quod Assertiones illæ in cedula per Dominum Episcopum, & Dominum Inquisitorem mihi transmissa, contentæ in forma qua jacent, iudicio meo sunt falsæ & erroneæ; & maxime prima est falsæ & erronea, mali exempli, & pessimæ sequelæ: quodque autem sequentes immediatè videntur mihi falsæ & erroneæ.

Ultima autem mihi videtur examinanda sine disputatione, non solum an sit vera vel falsa; sed etiam si Domini Judices poterunt percipere an ex vicio scriptoris malè transumpta, vel ex malitia hominis subdole imposta. Verum ad ipsarum Assertionum reprobationem curam maxime apposui: quia quamvis aliquis super illis Assertionibus delatus sit; verumtamen adhuc incertum est quis ipsas Assertiones posuit; & quia plures de Magistris nostris ad ipsarum Assertionum reprobationem multum & efficaciter laboraverunt, & quo ad mihi ipsorum labor videtur sufficere: ad aliud enim pro expediendo meo perpaucos extendi labores.

Item, dico, si reperiatur actor, vel assertor illarum Assertionum, sive dogmatifator, Judices ad quos spectat contra talem, & tuas Assertionem, prout Jurat. V. Pars II.

ris est, & rationis & temporis congruitas, sive opportunitas requirit, debent efficaciter procedere.

Item, dico quod Doctores Catholici, prout illis competit, & maxime si super hoc à Judicibus ad quos spectat fuerunt requisiti, debent & tenentur illis Judicibus, semotis quibuscumque sinistris affectionibus, dare consilium, favorem & auxilium; respectu etiam quorumcumque Minorum temporalium, omni timore deposito; ita quod pro veritate stare debent constantissimè: *Amicus enim fortis, amicus Plato, magis amica veritas*, & Fidei potissimè ampliùs, conformiter ad præsens deliberata. Miror, dixi, quomodo vir tantæ famæ, authoritatis & scientiæ, illas prænotatas Assertionem posuit: modica dico, aliqua ad memoriam reduciendo, quod non credo quod Magister Joannes Parvi istas Assertionem in cedula per Dominum Episcopum, & Dominum Inquisitorem mihi transmissa contentas asseruit, docuit, aut dogmatifavit: & ex consequenti credo quod Dominus Dux Burgundiæ, quem reputo, prout de quolibet alio de Dominis nostris Regalibus dicerem, verum Catholicum patriæ, & sive Domino nostro Regi fidelissimum, nunquam Magistrum Joannem Parvi, in illis Assertionibus prænotatis advocavit, seu approbavit: & si motivum petatur, dicam Dominis Judicibus, si super hoc fuerim requisitus.

Visis igitur & consideratis Assertionibus, & earum reprobationibus, super quibus Magister Joannes Parvi delatus est; etsi prædictæ Assertionem imponantur, & ex consequenti persona Domini Ducis Burgundiæ tangitur, & per consequens, sua in persona tota Domus Franciæ, quæ est Domus Christianissima; & incertum est an prædictus Magister Joannes Parvi ipsas Assertionem dixit, dogmatifavit, sive docuit, & ex consequenti, an Dominus Burgundiæ in illis Assertionibus ipsum advocavit, sive approbavit: quæritur utrum sine ulteriori processu Domini Judices statim & indilatè contra prædictas Assertionem debeant, & teneantur proferre Sententiam. Et, salvo meliori iudicio, pro nunc delibero quod non, quia Magister Joannes Parvi super istis Assertionibus accusatur, & incertum est an dixit, persona Domini Ducis Burgundiæ tangitur, & incertum est an illum Magistrum Joannem Parvi in istis Assertionibus advocavit, seu approbavit: super incerto autem Judex non debet ferre Sententiam. Ergo &c.

Foran dicet aliquis, quod non nisi contra Assertionem agere volo; non enim vellem lædere aliquam personam: stare non potest, quia sicut omnes sciunt, illæ Assertionem Magistro Joanni Parvi imponuntur. Quo ad hoc autem, de Assertionibus non est sermo, nisi de illo, imò istius cætus unus de majoribus dixit, audientibus multis, quod Magister Joannes Parvi pejora dixit, quam in istis Assertionibus contineantur. Et idem. Plangò, inquit, tanti Principis salutem, videlicet Domini Ducis Burgundiæ; ita quod ex suis verbis apparebat, quod tantus Princeps in via salutis non erat. Et ideo unus de Magistris deliberavit & benè, quod Assertionem tangi non possunt, nisi tangatur mortuus, & nisi tangatur vivus: quare; quia ipsis imponuntur. Nam si quis sic dicet, esset similis illi qui suum percutit focium pugno, vel gladio, super oculum & alibi, dicendo socio, non deponas contra me querimoniam, quia ut te læderem mea non fuit intentio: ibi etenim læditur mortuus, ibi læditur vivus, ibi percutitur mortuus, ibi percutitur vivus.

Item, ubi Lex, ubi Jus, ubi ratio, quod partibus delatis non auditis, imò nunc evocatis, Judex ferat Sententiam, est æquum & justum: non videtur ergo.

M

* Foran non + Foran videtur.

Item,

Item, dato quòd Magister Joannes Parvi tales Assertiones quæ sibi imponuntur non dixit, nec dogmatizavit, nec Dominus Dux Burgundiæ in aliis Assertionibus ipsum Magistrum Joannem Parvi advocavit; & Judex ante sufficientem informationem Sententiam protulit: numquid sine causa dilatur fama mortui, sine causa dilatur † fama vivi? Utique. Et quis istam reparabit famam?

Forſan aliquis dicet: & quomodò? Numquid oportet honori Fidei succurrere, & succurrendo magnum sequeretur bonum? Non dubito. Omnibus enim aliis positis, totis ex viribus & præcordiis, temporibus congruis & opportunis, ad hoc debemus semper attendere: sed avertere debemus, ne simus illi similes, de quo verè dicitur, sive fingitur, non refert quo ad hoc, qui volebat quòd capella sua alicujus Sancti Martyris dotaretur Reliquiis; & cum apud Papam, & alios Pontifices sua frustraretur petitione; fingendo se infidelem, in quodam nemore unum Sanctum Heremitam minime Deum negare volentem interfecit: quo facto, suâ capellâ collocatâ, dixit modò: velit nolit Papa, habeo Reliquias.

Cum enim finis esset bonus, non videtur; sed quoniam medium esset malum, non dubitatur; quid nobilius, quid sanctius, quid melius & ista mortalitate tractare pro Fidei justitia: sed quid tantus est honor Fidei, tanta virtus, tanta dignitas, & non requirat falsis mediis & illicitis sublevari, nec habemus a Sanctorum doctrina, ut possint committi mala & illicita, ut inde bona eveniant.

Constat autem, quòd Judex ferens Sententiam, partibus accusatis non auditis, & maxime* evocatis, & super incerto, dat operam rei illicitæ, condemnando innocentem, forſan sine causa proximum in fama lædendo: hoc non requirit Fides Sanctorum, non approbat doctrina. Modò ita est, quòd Magister Joannes Parvi delatus sit super istis Assertionibus, & sibi imponuntur, Dominus Dux Burgundiæ in hoc tangitur, & incertum est an Dominus Dux Burgundiæ advocavit, ipsis partibus non auditis, & minime evocatis, & super incerto, sine ulteriori processu, prout Juris est & rationis: quòd Domini Judices ferant Sententiam, sic prætermisso ordine Juris, nullomodò decet, nec ullomodò congruit.

Item, ponamus quòd Domini Judices, sine ulteriori processu, citò & indilatè ferant Sententiam; & postea reperiatur quòd illæ Assertiones Magistri Joannis Parvi falsò imponantur; & quòd fama Domini Ducis Burgundiæ sine causa lædatur: attendite, viri doctissimi, si Domini Judices se exponerent, quantum intrarent labyrinthum.

Attendite ergo quanta verecundia, quantum dedecus, quantave confusio Consiliariis & Dominis eveniret. Hoc habito, Dominus Dux Burgundiæ reclamandi de læsione famæ suæ, & de læsione totius Domûs Franciæ, sua in persona, quæ est Domus Christianissima, jus haberet. Ubi autem pax, ubi tranquillitas, ubi concordia? Tanto igitur discrimini non debent Domini Judices se exponere, nec hoc requirit Fides.

Item, bonus Judex primò debet examinare, postea judicare, prout materiæ arduitas, temporis congruitas, personarum autoritas videntur requirere; ne Judici dici possit illud improprium: Quare judicasti, & non examinasti?

Item, dato quòd Magister Joannes Parvi super illis Assertionibus depræhensus esset, processu vero & juridico: dato etiam quòd Dominus Dux Burgundiæ ex illis Assertionibus ipsum advocasset, de quo sibi Domini Judices essent certi: quæritur an Domini Judices statim & indilatè debent Sententiam ferre? Et videtur quòd non.

Numquid & honor Domûs Franciæ, quæ est Domus Christianissima requirit? Numquid & ordo fraternæ charitatis efflagitat, & † tantus Princeps per viros notabiles, scientificos, præfens, pervinere-tur * super hoc dulciter, & charitative moneretur: Et dicet, non dubito: Quidquid est Fidei consonum volo tenere, & contra quemcumque defendere, & habeo, & habebo pro grato & rato quidquid ad honorem Fidei feceritis, vel submitto me, de Domo Christianissima, Ecclesiæ determinationi. Et tunc in Assertionum prædictarum condemnatione si diceretur: Dominus Dux Burgundiæ, ut bonus & verus Catholicus, ut de Domo Christianissima, habet & habebit gratum & ratum quidquid ad honorem Fidei fuit ordinatum. Numquid honor tam Christianissimæ Domus servaretur, ordo Juris non prætermitteretur, non deesset fraternitatis charitas, & honor Fidei relevaretur? Nam oppositionem vides. A fortiori ergo, si non ita leviter Domini Judices ferre Sententiam in isto casu debent, nec secundum primam viam, ut satis clarè ostendit deductio.

Item, dato quòd Dominus Dux Burgundiæ in nullo tangeretur, & Magister Joannes Parvi super Assertionibus præhabitis, processu juridico depræhenderetur, ut tactum est; quæritur an Domini Judices statim & indilatè ferre debeant Sententiam? Salvo meliori judicio videretur quòd †. Nunquid considerandum est cujus vitæ, cujus famæ, cujus conditionis, cujus gradus talis persona extitit, de amicis convocandis, & post mortem potissime: & tandem Judices informare debent, an in vita retractavit, & quomodò, coram quibus, quomodò mortuus est, & si aliqui de morte sua possint facere fidem. Et tunc si retractavit, Judicibus ad quos spectat appareat: tunc quantumcumque Assertiones illæ condemnarentur ut pravæ, erroneæ, hæreticæ, & maxime si de aliqua Secta per Ecclesiam condemnata non sit, vel si aliquis nunquam de hæresi convictus fuit, ut hæreticus non damnaretur: & tunc in condemnatione Assertionum diceretur, quòd ad viam veritatis reversus est, & magis cedet Fidei ad honorem, quàm si in perfidia remansisset. Ergo si Domini Judices non habeant ita leviter, quo ad istum casum, ferre Sententiam; à fortiori nec quo ad secundum, & maxime quo ad primum, & illa quæ dicta sunt sanctissimæ Inquisitionis stilus potissime requirit.

Attendant ergò circumspecti & doctissimi viri, si nunc, consideratis prænotatis circumstantiis, & nonnullis aliis quæ memoriæ pro nunc non videntur occurrere, diceremus quòd Domini Judices statim & indilatè in materia tam ardua non debeant ferre Sententiam; an ad pauca aspicientes de facili enunciaremus.

Ista sunt dicta, Reverendissime Pater & Domine mi præstantissime, & Vos Domine Inquisitor, salvo semper Judicio, cum omni correctione & reverentia. Sic signatum: Ego Frater Joannes Graverant, in Theologia indignus Magister, ita de libero.

Tradita & lecta per ipsum, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, die Sabbati, penultima Decembris.

Venerabilis & circumspectus vir, Joannes Balduini, protestatur ut ceteri, & dicit, quòd materia tangitur in tribus.

Primum, anteneantur deliberare, & deliberationem tradere, viso quòd non apparet assertor.

Secundum, an sint rationabiliter reprobata.

Tertium est, an posito quòd aliquæ sint erroneæ, an sit procedendum ad earum condemnationem.

Circa quæ dicet, cum protestationibus, addentibus, mutantibus, & corrigentibus.

Et quantum ad primum: supponit tria notoria.

Pri-

† Loco dilatur, videtur legendum læditur. * Forſan minime.

† Forſan ut * Forſan præveniretur † Hæc desiderari videtur non

Primum est, quod in Diocesi Parisiensi ortum est notoriè scandalum, tam ex factis, quam ex dictis: ex factis; quia multa perpetranda sunt mala: ex dictis; quia post, facta laudata sunt & justificata.

Secundò, supponitur quod quoties oritur falsa doctrina, ad Dominum Episcopum spectat diligere* inquirere radicem hujus malæ doctrinæ; & eâ inventâ, ipsam eradicare: & hoc aliàs factum est per prædecessores Episcopos.

Tertiò, supponit quod hoc spectat ad Doctores, A post Prælatos, errores refutare & corrigere, Fidem & bonos mores deffendere & nutrire: & ex dictis sequitur, & tenetur respondere ad quæsitum in forma, & an sint reprobata. Primò, aperit viam ad homicidia, mendacia, perjuriam.

Quantum est de quarta, quæ loquitur de Moyse, non audeat eam asserere erroneam: nam Beatus Augustinus ait quod *Moyse peccavit occidendo illum*: de quo in Assertionem, quia sine Mandato fecit. Et licet esset constitutus tutor & deffensor populi, non tamen debuit ex levi percussione occidere Ægyptium: sicut de Petro, qui licet habuisset auctoritatem deferendi ensẽ, non tamen percutiendi.

Quantum ad sextam Assertionem, non auderet ipsam reputare erroneam, quæ loquitur de Joab; quia non videt motivum, nisi ex ordine litterarum, qui ordo non facit fidem eidem: nam aliquando in B Scriptura sacra reperitur quod posteriora recitantur prius, sicut de sorore ipsius Absalon, quæ fuit corrupta a fratre suo; & tamen prius fuit nata quam corrupta.

Alias verò quinque credit falsas & erroneas, & sufficienter reprobatas in cedula. An possint procedere ad condemnationem dicit; quod sic. An expediat nunc, refert se discretioni Judicum: & dicit, bonum erat visitare Propositionem Magistri Joannis Parvi.

Venerabilis & circumsp̃ctus vir, Magister Joannes Broust; dicit quod in cedula sibi missa duo supponuntur, & duo quærentur: supponitur quod sint aliquæ Assertiones cum suis reprobationibus, secundum quod ortum est scandalum.

Primum quæsitum, an sint falsæ & erroneæ & rationabiliter reprobata.

Secundum, an sint condemnanda.

Antequam procedat, protestatur ut cæteri, & protestatur quod si tangit aliquam personam, non C erit animo injurianda.†

Quo ad primum suppositum, dicit quod nescit, & credit primam non esse assertam ab aliquo: causa est; quia tantus Clericus, putà Magister in Theologia non posuisset ita manifestè falsam & erroneam: & ideo ponenda esset illa: nec licet cuilibet, pro libito voluntatis suæ, elicere, vel extrahere ex dictis alicujus, & ea publicare tanquam dicta, nisi habito prius consilio cum illis cum quibus de Jure spectat.

Quantum ad secundum suppositum, dicit quod sic, & activum & passivum. Activum; quia prima Propositio est publica, tanquam asserta, vel elicit ex dictis Magistri Joannis Parvi: & licet non est hoc expressè dictum; tamen quia æqualiter ibidem ponit, tunc satis assertum est ipsam elicitam ex dictis Magistri Joannis Parvi. Scandalum passivum, quia communis fama est. Secundò, quia omnis populus credit quod illa fuit Propositio Magistri Joannis Parvi.

Quantum ad quæsitum, credit quod secundum sensum exponendo cedula, omnes sunt falsæ, saltem in majori parte, & præcipuè prima, quæ est falsa & erronea. An sint rationabiliter reprobata, se refert ad ea quæ dixit Magister Jourdanus, & Magister Joannes de Dulcimenillo.

Quo ad quartam, an sint condemnanda, videtur sibi pro nunc, quod nulla ipsarum est condemnanda:

* Forſan diligenter † Forſan injuriandi.

da: causa est tacta per diversos Magistros suos; & videtur sibi quod videndus esset quaternus dicti Magistri Joannis Parvi, & illi jam publicati; sunt benè examinandi & comparandi ad quaternum Joannis Parvi: & si reperiatur quod non sint conformes, & contineant aliquos errores; videtur sibi tunc, quod procedendum esset maturè, & per magnam deliberationem & disputationem: & facta disputatione, tunc procedendum esset ad condemnationem. Si verò reperiatur conformes, essent etiam benè disputanda: & si essent interpretanda secundum sensum exponentis, si viveret; & si aliqua essent ita erronea quæ non possent salvari, tunc procedendum esset ad condemnationem ipsorum. Et apparet sibi quod aliàs deliberavit Universitas in sancto Mathurino, ubi fuerunt dati Deputati, ad visitandum Propositionem dicti Magistri Joannis Parvi.

Venerabilis & circumsp̃ctus vir, Magister Guillelmus Cholet, Ordinis Carmelitarum, habuit cedula; & supponit ut præcedens, quod antequam feratur Sententia contra aliquem, supra aliquo errore, debet fieri diligens requisitio, an fuit aliquis qui posuit istas Assertiones ex quibus ortum est scandalum; & si non reperiatur persona, putà qui migravit, debent fieri inquisitiones ex dictis & impositis tali personæ, per testes & alios: & habeatur verum originale dictorum vel si non quaterni veri, & hoc debet fieri antequam procedatur ad Sententiam aliquam, & supponit quod ista in parte, vel in toto fuerit facta per Dominos Judices & assistentes.

Supponit ulterius, quod in tali materia debet excludi quicumque favor inordinatus, vel in ratione personæ, gradus, vel aliàs; quia sicut videtur & in Historia Ecclesiastica, de Frederico Barbarossa, qui expulit Alexandrum Papam, qui devenit ad Prioratum quemdam in Venetia, ubi dum erat in mensa, visum fuit quod cap^{no} * in sypho se vidisset depositionem Papæ, & tunc eidem obedivit, tanquam Patri suo, quod fuit divulgatum: contra quem dictus Fredericus misit filium suum; & contra dictam Civitatem Venetiarum, ubi dictus filius fuit captus: & postulavit veniam à Patre Summo Pontifice. Quod videns Pater, exercitum decrevit, & fecit contra dictam civitatem: qui veniens, filius suus venit, & exivit sibi obviam, pugnaturus contra Patrem suum. Cui Pater dixit: credebam te pro me pugnaturum, etiam si omnes essent contra me. Cui filius respondit, recolo me habuisse Patrem Fredericum, sed nunc hæreticum. Et ideo in tali materia, ubi tangitur salus animarum, quilibet debet assurgere, etiam contra Patrem proprium, ubi agitur de Fide, & de his quæ Fidem concernunt.

Supponit ulterius, quod quicumque fuit in isto Concilio, loquitur ut affectatus ad unionem Fidei: & credit quod non est aliquis ita juvenis, quia de hoc aliàs locutum est, qui non debeat deponere secundum sententiam sibi traditam, secundum conscientiam suam, & ideo juvenis non est reprimenda in hac materia: & ideo quicumque loquitur in ista materia, loquitur piè, & non tangens aliquid ad disruptionem pacis cujuscumque.

Istis præsuppositis, legit deliberationem suam in scriptis, & tradidit; cujus tenor sequitur in hunc modum.

Reverendissime Pater, ac Domine mi; præsuppositis protestationibus aliàs per me in hac materia factis, honore & zelo Fidei, bona voluntate, ad continuandum quemcumque Tractatum Pacis, reverentiâ debitâ Dominis de sanguine Regali, & quibuscumque aliis personis nulli indebitè faventibus; sed Deum præ oculis, & zelum Fidei quam profitemur habendo, semper salvo meliori judicio: dico quod istæ Assertiones, ex quacumque parte,

* Locus corruptus.

vel persona veniant, quæ per modum Maximarum, seu Veritatum sitæ sunt, prout in quodam cartabello vidî, quem dicunt aliqui extractum esse de vero originali Propositionis Magistri Joannis Parvi, sunt hæreticæ, scandalosæ, & injuriosæ plurimorum Doctorum ab Ecclesia approbatorum, nec non & piarum aurium offensivæ.

Primò, hæreticæ sunt, ut patet per illud famosum & commune dictum. *Quicumque aliud, vel aliter docet, credit, sentit & dogmatizat, quam sancta Ecclesia Mater docet, credit, sentit & dogmatizat: maxime in his qua salutem concernunt animarum, hæreticus censendus est*; Sed hujusmodi Assertiones hoc faciunt.

Augustinus, in Libro suo contra hæreticos, & confirmatur per Glossam. 1. cor. undecimo: ubi sic dicitur: *Hæreticus est, qui alicujus commodi temporalis, & maxime Ecclesie Principatus gratiâ, falsus aut novas opiniones, vel gignit, vel sequitur*. Etiam ubi modicum ante dicitur: *Hæreticum non facit falsa opinio, sed pertinax in errore deffendendo*.

Idem, aliundè. Probantur hæreticæ hujusmodi Assertiones per dictum beatum Gregorium, in Registro, ubi ait: *Hæreticus est, qui dum aliquid male in pectore gerit, & non exprimit, aperte dicere præsumit*.

Item, secundum quod plures dicunt, an Magistri deposuerunt, scandalosæ sunt, quàm maxime in hoc primo, quod aperiunt viam omni inobedientiæ, rebellioni, & seditioni, falso judicio, temerariæ Assertioni, proditori, fraudi, calumniæ, perjurio, violationi fidei & cujuscumque promissi, & finaliter subversioni cujuscumque politiæ Ecclesiasticæ, vel laicis; & satis per plures Dominos ac Magistros meos hoc extitit declamatum.

Item, quod sint injuriosæ Doctoribus, apparet: & primò est contra Magistrum Alexandrum de Halis, in suo tertio, ubi de facto dicit, quod *Nulli licet maleficum occidere, nisi illi qui publica fungitur administratione justitiæ*.

Item, sanctus Thomas hoc idem dicit, 2. 2. *Questione LXIV*. Et etiam per plures Magistros satis planè allegatum est.

Item, hoc dicit Magister Richardus de Media villa, & de Tarentasia, & alii.

Item, in illo passu, ubi dicit, quod occidendus est tyrannus, etiam per insidias, videtur contradicere dictis sancti Thomæ. 2. 2. *Questione LXIV*. Articulo tertio, ubi dicit quod *In bello justo non sunt faciendæ insidie contra inimicum; imò ponit casum insidiarum*; quia dicit ipse: Contingit aliquem dupliciter decipi, vel in facto, vel in dicto: in dicto, quia ei dicitur falsum: vel in facto, quia ei non tenetur promissum, & istud semper est illicitum, dum tamen promissum sit licitum, & ad hoc allegat Ambrosium, de *Officiis*.

Secundò, contingit aliquem decipi, per hoc quod illi occultamus consilia, & istud satis licitum, ut ubi declarat; si ergo in bello justo non sunt faciendæ insidie, multò minus in tali negotio de quo nunc agitur.

Item, videtur prima Assertio injuriosa Doctori quem allegat, ponens primam Assertionem pro Maxima; quia illam Propositionem sumpsit Libro tertio *Policraticon* capitulo ultimo. Sed dimisit falsa illius: ait enim Jo. in *Policratico*, ubi supra.

Sic ergo adulari licet quem libet occidere; sed tyrannum occidere non solum licitum est, sed æquum & justum: certum est quod ibi supponit Doctor, vel supponere debet debitum ordinem justitiæ debere observari. Ubi tria concurrunt, secundum Magistrum Alexandrum de Halis, scilicet debitus ordo, justus animus & ordinaria potestas; & ubi hæc tria observantur, licet occidere tyrannum: ubi au-

tem non concurrunt non debet fieri. Et utinam vidissent illi qui hanc primam Assertionem posuerunt Jo. in *Policrat*. In quibus ponit mira contra adulatorem, ubi sic inquit: *Adulator omnis virtutis inimicus est*.

Secundò, quia clavum figit in oculo illius cum quo sermonem senferit. Et subdit paulò post: *Quid verò infidelius, quam eum cui fidem habeas circumvenire verborum blanditiis &c.*

Quomodo ergo concordabit cum æquitate & justitia, qui promissam fidem non servat, sed frangit, ut dicit una Assertio istarum: nullo modo.

Item, Augustinus super præfens *LXIX*. ait quod *Adulatio nunquam licita*. Cujus ratio est, quia plus proficitur lingua adulatoris, quàm manus persecutoris: & ideo melius pati pro veritate supplicium, quàm pro adulatione beneficium. Etiam Doctor ille dat facultatem, vel licentiam cuilibet privatæ personæ: ut patet, ejus scripta inspiciendo.

Item, occisio facta à privata persona, est potius species vindictæ, quàm debitæ justitiæ: & ad hoc facit beatus Augustinus, primo Libro, de *Civitate Dei*, capite *nigefimo secundo*, ubi ait: *His exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel ipse fons justitiæ Deus specialiter occidi jubet. Quisquis hominem, vel se ipsum, vel quemlibet occidit, homicidii crimine innectitur*. Et cap. *ib.* ejusdem Libri. *Non licet privata potestate hominem occidere, vel nocentem, cujus occidendi licentiam Lex nulla concedit: profecto etiam qui se ipsum occidit, homicida est*.

Secunda Assertio etiam sufficienter reprobata est: verumtamen, secundum Augustinum, Moyses peccavit, quamvis in Actibus Apostolorum excusetur. Unde verba Augustini, contra Faustum, Libro vigesimo secundo, in responsione hujus dubii dicit, loquendo de Petro, & de Moyse, *Uterque inquit, non detestabili immanitate, sed emendabili animositate justitiæ regulam excessit, uterque enim odio improbitatis alienæ; ille fraterno, iste Dominico, licet adhuc tamen carnali amore peccavit*.

De Michaële & aliis, sto cum Magistris meis, qui valdè luculenter declaraverunt tales Assertiones esse erroneas, quia hoc idem dicunt Glossæ, & etiam Doctores satis approbati.

De Assertionem illa, quæ dicit, quod quamvis juravit quis aliquid facere: & videtur quod non Doctores dicunt quod juramentum quod transit super materiam licitam tenendum est, nisi vergat in deteriore exitum; quod quidem contingit sex modis, pro ut heri allegatum est per quemdam Magistrum meum ex Summa Confessorum.

Item, satis temerarium est ponere illas Assertiones pro veritatibus: loquitur enim ille qui eas posuit in hac forma. *La premiere Verité. La seconde Verité. &c.* sicut nuper Legi in quodam quaternio, in quo continentur dicta Magistri Joannis Parvi, circa & Art suæ Propositionis, & ad probandum dictas suas Assertiones, quas nominat veritates, allegat exempla sacre Scripturæ, Leges, Canones, & rationes, multaque alia, quorum longus est processus: si verò non sint de propositione sua, nunquam esse tale crimen sibi imponendum: suppono tamen, quod ex dictis suis sequantur, sicut a principio dixi.

Item, si non aliundè debent reprobari quàm modo quo reprobantur, adhuc est unus modus reprobandi, & una occasio ponit tales Propositiones, ac si essent Propositiones & maxime veræ & approbatæ; quæ tamen Propositiones se ipsas falsificant, cum nullum habeant fundamentum notorium, vel probatum; sed solum suspectum & opinatum. Quapropter ea, sicut alias bina vice in hac materia deliberavi, ita nunc delibero, & dico quod illæ Assertiones malæ sunt, & erroneæ, & Fidei Catholicæ ad-

adversantes, & benè & veridicè juxta Scripturam sacram, & Doctores * dicta reprobata sunt, & dignè ulterius reprobari: & ultra, dilatio vel dissimulatio reprobationis, maxima damna & periclitationes animarum simplicium generant & generaverunt.

Uterius, dico quòd securissimus modus veritatem sciendi in hac materia, est videre codicillum Magistri Joannis Parvi, cui ista imponuntur: & videatur, si ita est, vel non, quoniam non debet imponi alicui aliquid criminofum, nisi benè constet quòd in dictis suis contineatur, vel ex eis sequatur realiter.

Item, dico quòd quamvis istud nunquam fuisset prædicatum, vel dictum ab aliquo, verumtamen facta loquuntur, vel locuta sunt, quæ videmus in hoc Regno, sicut patet cuilibet volenti respicere.

Qua propter, Reverende Pater & Domine, vos debetis istas Assertiones condemnare: & hoc maxime ne quis seductus a dæmone capiat audaciam profiliendi ad perpetrationem talium scandalorum, qualia sunt illa quæ ex fundamento & colore istarum Assertionum facta fuerunt, temporibus retroactis: etiam ne quis ingerat se ad dogmatifandum hujusmodi falsas Assertiones Fidem Catholicam sic denigrantes.

Item, dico quòd si condemnatio istarum Assertionum transeat sub ampliori dissimulatione, propter quamcumque causam, vos Reverende Pater ac Domine, nec non Mater mea Facultas Theologiæ, non modicam maculam in gloria vestra ponetis: quoniam dicitur a Regnicolis, & etiam extraneis Nationibus, quòd videtur approbare, vel consentire hujusmodi erroribus, quod absit, juxta illud commune dictum: *Qui tacet consentire videtur*.

Item, procedere ad condemnationem hujusmodi Assertionum falsarum, non est irritare aliquem, sed magis est vulnus infidelitatis sanare, quia nihil deterius; & indè quilibet Deo regratiari tenetur: hoc etiam est populares & simplices ædificare, & in viam salutis & pacis dirigere, & etiam honorem regalis Domus Franciæ relevare, & quasi dudum denigratam famam ejus ad primum pulchritudinis nitorem reducere. Hoc etiam est lucernam Fidei et si non totaliter extinctam, tamen aliquando † absconditam, super candelabrum Ecclesiæ statuere, ut qui Ecclesiam fideliter ingredi volunt.... veritatis paleam nequeant intueri. Quapropter mihi videtur, salvo semper meliori judicio, quòd Assertiones illæ falsæ sunt & erroneæ, & tanquam tales reputandæ & condemnandæ.

Item, ulterius, dissimulare reprobationem, vel condemnationem, est lupum in Aula nutrire, ignem in stupa fovere, & serpentem in sinu abscondere.

Ista sunt quæ sentio pro nunc dicenda, salvo semper meliori judicio, suppositâ semper correctione vestrâ, Reverendissime Pater ac Domine. Sic signatum. FRATER GUILLELMUS CHOLET. Regens in Collegio Carmelitarum Parisiensium, in Facultate Theologie.

Tradita, & lecta per ipsum die Sabathi, penultima Decembris. Anno millesimo quadringentesimo decimo tertio.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Squinelli, Ordinis Carmelitarum, dedit deliberationem suam in scriptis, quam ipsemet legit, audientibus prænominatis, & pluribus aliis: tenor deliberationis sequitur, sub his verbis.

Suppositis protestationibus, & salvo semper meliori judicio; cum honore & reverentia, teneo quòd Assertiones in scriptis traditæ, in sensu in quo sunt, & in sensu quem faciunt, sunt falsæ, erroneæ in Fide Catholica, piarum auriarum offensivæ, contra bonos mores, & penè ad omne malum inductivæ, &

contra sententiam Scripturæ sacre suo modo, & doctrinam Sanctorum, & Doctorum approbatorum istas materias tactantium, & per consequens damnandæ: earum verò reprobationes sunt veræ, Catholicæ, & consonæ sacre Scripturæ, & doctrinæ Sanctorum, & per consequens approbandæ.

Unde contra præmissam Assertionem est Sanctus Thomas. 2. 2. *Questione decima. Articulo secundum*: tenens quòd *Solis Principibus & Judicibus pertinet occidere malefactorem, sicut soli chirurgus pertinet abscindere membrum putridum corporis*. &c.

Hoc idem Alexander de Halis, in 3. *Questione* tertia, allegans expressè Augustinum, primo, *De civitate Dei*, ad propositum; & Canonem 23. *Questione octava*: & dans exemplum, quòd Deus permittit, imò vult quoslibet malos Principes Dominari, propter punitionem populi; sicut de Sennacherib & Nabuchodonosor, x. *Regum*, ultimo. Et de Anthiocho..... *Machabæorum*.

Prima scilicet & secunda Assertio, quia Michaël erat Deo gratus, & tunc peccasset, si Dei auctoritatem contempnisset.

Item, dicere quòd solo amore naturali meruit gloriam, est incidere in errorem hæreticorum dicentium quòd *Ex solis naturalibus quilibet potest mereri vitam æternam*. Et contra dictum Joan. xv. i. *Sine me nihil potestis facere*. Et Apostolus, *Dei gratia sum id quod sum*. 1. Cor. xv. 16.

Sicut Doctores sancti dicunt de aliis occisoribus, non dubitavi quin peccaverint, secundum dictos Doctores, & expressè Augustinus contra Faustum, dat exemplum de Petro & Moysè dicens: *Quid ergo incongruum, si Petrus post hoc peccatum factus est Pastor Ecclesiæ, sicut Moysès post percussione[m] Aegyptii, factus est Rector Sinagoge: uterque enim non detestabili immanitate, sed emendabili animositate justitiæ regulam excessit, uterque odio improbitatis aliena: sed ille fraterno, iste Dominico, licet adhuc amore naturali peccavit*.

Ex quo patet, quòd licet non peccaverint in facto, quia a Deo autorisati peccaverunt; tamen in modo.

De aliis omnes Doctores clamant, quòd omne mendacium est peccatum, licet aliter & aliter, sicut deducunt Doctores prædicti, & Augustinus in Libro, *Contra mendacium*. Philosophus, x. *Ethicorum* dicit quòd *Mendacium est per se peccatum parvum, & fugiendum, cum sit malum ex genere, & quantum plus deviat à veritate, tanto perniciosius* &c. Et si opus est, latius poteram deduci: & inde est, quòd maxime duæ primæ Assertiones, & duæ ultimæ sunt præcipuè damnandæ, cum earum sequelis.

Sic signatum. Humilis orator vester, FRATER GUILLELMUS SQUINELLI, Carmelita. Tradita per ipsum, die Sabathi, penultima Decembris. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Jacobus Joyanne, dedit deliberationem suam in scriptis, cum protestationibus, addendo, diminuendo: quæ fuit lecta per Vicarium Inquisitoris, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Supra cedula ex parte vestra, Reverende in Christo Pater, ac etiam Reverende Domine mi Domine Inquisitor, missâ mihi, Vestris obediendo Mandatis, respondeo cum correctione quæ sequitur: præsuppositis tamen protestationibus aliâ quam pluries per me factis, ac per Magistros & Dominos meos hic sæpius repetitis.

Ad primum igitur quæsitum: an scilicet Propositiones illæ sequentes in cedula falsæ sunt, & erroneæ; respondeo cum correctione, quòd in sensu quem primò prætendunt earum verba, secundum proprietatem Logicæ, eo modo quo in hujusmodi cedula inscribuntur, mihi videntur falsæ & etiam erroneæ:

ronæ: sed non credo Magistrum Joannem Parvi sensus illos unquam intendisse, præcipue quo ad illas, quarum veritates non immediatè dependent ex variis passibus historiarum Bibliæ.

Quantum verò ad secundum quæsitum; utrum hujusmodi Propositiones sint condemnandæ: sub correctione dico, quod mihi non videntur pro nunc condemnandæ. Et hoc propter aliquas rationes, jamque per nonnullos Magistros & Dominos meos tactas, & videre meo, cum reverentia tamen Magistrorum, ac Dominorum meorum, nondum plenè solutas.

Primò, quoniam ex earum condemnatione videtur mihi verisimiliter posse sequi impedimentum multò majoris boni, pacis sed* inter Dominos initiatæ, quam sit bonum quod obtinetur ex earum condemnatione.

Secundò, quod non est dubium quod ex earum condemnatione, fama communis vulgarium tenet, & reputat Propositionem Magistri Joannis Parvi esse damnatam: & ita sibi, & eam approbanti maxima fieret injuria, cum illas Propositiones, saltem pro majori parte, nunquam formaliter, imò nec virtualiter dixit.

Tertiò, quia condemnare Propositiones sic, sine assertore, esset inducere consuetudinem infinitos conficiendi & multiplicandi Articulos, quod multum est cavendum, cum pluritas jam actu confecta, quamplurimis etiam scientificis videatur onerosa.

Quartò, quia non mihi clarum, an vestræ sub sit Jurisdictioni, posse condemnare Propositionem, quæ nullum habuit assertorem.

Quintò, quoniam etiam dato quod earum præfatus Magister aliquas etiam formaliter asseruit; mihi tamen honestius & decentius videtur eas exponere ad bonum intellectum quem potuit habere, quod stando in vi ac proprietate sermonis, eas condemnare post ejus mortem, ex odio, vel vindicta nobis imputetur, cum post hujusmodi suam Propositionem supervixit, patet quod mansit, neque tamen super illis coram suo Judice fuit evocatus: & quia jamque multum solemniter per quamplures Magistros nostros, ac Dominos meos declaratum est, quæ sunt Propositiones illæ contentæ in cedula, quas ipse præfatus Magister Joannes Parvi nunquam asseruit: dati etiam fuerunt sensus veri, in quibusdam aliis Propositiones cedulæ intelligere potuit.

Ideo causâ brevitatis, & de repetendis Propositionibus ab eo non assertis; & de dandis veris sensibus aliis, pro nunc supersedeo, & ad ipsorum depositiones, quo ad hoc, me refero.

Et ista sunt, Reverende in Christo Pater, & vos mi Domine Inquisitor, quæ ego Jacobus Joyanne, Magister in Theologia, quanquàm tamen indignus sentio, circa cedulam ex parte vestra mihi transmissam.

Tradita die Sabbathi, penultima Decembris. Anni. 1413.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Joannes Michaëlis, Ordinis Prædicatorum, recepit cedulam sibi missam; & licet scripserit, dicit tamen, quod Propositiones in se, quantum potuit videre ex Textu sacræ Scripturæ, videntur scilicet falsæ, secundum plus & minus, & præsupponit protestationem; & dicit quod adducere rationes non videtur necesse, & sufficit pro rationibus dictum sancti Thomæ, an sint condemnandæ, & sufficienter reprobatae.

Stat cum reprobationibus, & si reperiatur assertor, sive in scripto, sive in verbo, sumendus esset, ut haberet revocare: & consideranda esset qualitas personæ asserentis, cum qua esset ordine judiciario procedendum, de quo se refert ad discretionem Judicum.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Petrus de Verfeilles, recepit cedulam, & intendit se-

* *In san scilicet.*

qui Magistros suos in deliberatione sua; & protestatur sicut Dominus Nannetensis protestatus est, quod non intendit tangere famam alicujus viventis: & ideo supplicat ne quis existimet quod aliqua dicet propter beneficia recepta à Domino Duce Aurelianensi; nam antequam cognovisset ipsum Dominum Ducem, informatus fuit.

Dicit de falsitatibus & erroribus hujusmodi Propositionis. Ideò quia aliàs locutus fuit in quibusdam Sermonibus, oportuit eum fugere. Et apparet sibi, quod nulli sustinent illas Propositiones tanquam veras in Fide.

Verumtamen aliqui eas exponunt. Alii sunt qui judicant eas hæreticas; sed non continentur, ut dicunt, in Propositione Magistri Joannis Parvi.

Alii ipsas clarè condemnant, & ideo dicit quod à magnis temporibus non fuit ita necessaria Confessio Fidei sicut nunc: & si fiat discursus de his quæ acta sunt à tribus Annis, non reperietur aliquando Sacramentum quia fuit violatum, & cultus Dei multum diminutus, ut putà circa Sacramentum Baptismi, circa Sacramentum Matrimonii, quia oportuit uxores jurare non favere maritis, circa Sacramentum Confessionis, & contra Præceptum *Deliges proximum* &c. quamplura alia.

Ista omnia orta fuerunt à perversa doctrina & non immeritò dictum est: ortum est notorium scandalum; & ita populus credit, quod quis benè facit occidendo vicinum suum, si credat eum proditorem, & multa alia mala.

Et quoniam dicitur: istæ Propositiones non fuerunt assertæ, & sic aliqui pertransierunt; nam hoc non sufficit, si unus Curatus veniret ad eos asserentes populum suum tenere aliquam falsam doctrinam, vos tenemini eos informare: aliqui verò parabant istas Propositiones, & ipsas aleviare à nequitia ipsarum volunt, quos nolo insequi propter favorem Fidei, quod ipsum inclinat ad hoc, quia homo debet laborare ad detegendum aliquam Propositionem, vel falsitatem alicujus Propositionis, & non vult silere, & ideo venit ad principale quod stat in tribus.

Primò, in tyranno, qui dicitur posse licitè occidi, & allegavit sanctum Thomam; satis heri fuit responsum per Magistrum de Navarra.

Et quando aliqui dicunt, de tacita autoritate licet occidere aliquem: circa istam tacitam autoritatem dicit, quod quoniam datur alicui autoritas regendi populum tacitè, intelligitur data autoritas occidendi aliquem.

Et si dicat quod quis amore rationis naturalis occidat alium: dicunt quod hoc fit tacita autoritate: hoc dicere, esset dicere nullum securè vivere; & est multum perniciosum. Et applicat hoc ad Michaëlem, qui, ut dicunt, amore naturali occidit Luciferum. Et sic dat intelligi quod secundum conscientiam aliquis & in conscientia jacet autoritas occidendi aliquem, quod est perniciosissimum hoc dicere: & quoniam dicitur ulterius, circa perjurium, dicunt quod quando aliquis facit melius, non incurrit perjurium; sanctus Thomas dicit, quod perjurium fit tribus modis.

Quando aliquis jurat facere aliquid & non facit, modo hoc non potest fieri, scilicet promittere alicui & jurare, ut ipsum decipiat, hoc non licet, imò hoc dicere est hæresis.

Aliquando committitur perjurium, non propter defectum veritatis, sed justitiæ; sicut quando aliquis jurat non intrare Religionem, quod est indifferens; & licet non intendat: & dicit quod si quis juravit non verberare hominem; si verberat, incurrit perjurium; & si non verberet, incurrit etiam perjurium, & hoc est pessimum: & ideo dicit, quod ista Propositio, prout jacet, est falsa.

Et

Et ad propositum, quando ille, ut privata persona jurat, tyranno pactum debet servare: & tunc venit ad liberationem suam.

Et supplicat, quod visitentur Propositiones Magistri Joannis Parvi: & credit quod prima Propositio fuit extracta à sua. Dicit primò quod Assertio est hæretica, quia repugnat huic Præcepto, *Non occides*. Et ideò hæretica. Dicit etiam quod repugnat huic Præcepto, *Non assumes nomen Dei in vanum*: & sic erronea. Est etiam contra Præceptum de dilectione proximi. Et etiam Propositio Magistri Joannis Parvi, quando dixit quod. *Est propria mors &c.*

Et ideò fuit facta Decretalis, *Pro humani*, & sic est hæretica.

Prima Propositio etiam est hæretica, quia admittit omnia vitia.

De aliis Propositionibus contentis in cedula: videtis, dicit, ad quem finem adducuntur. Et primò de Michaële: quando unus voluit exponere de amore naturali & gratuito, non est recipiendus; quia si ita Pelagius se exposuisset, non fuissent tot hæreses condemnatæ, sicut fuerunt: & ideò deliberat quod istæ Propositiones sunt condemnandæ & extirpandæ, nec est expectandus assertor: & quandoque hæretici sunt tolerandi, sed hæresis nunquam est toleranda, quia sicut homines tenentur curare ad extinctionem ignis in civitate, ita quilibet Christianus & fidelis, ad extirpationem hæresis recurrere. Et recitat historiam tripartitam quæ narrat de quadam hæresi quæ fuit condemnata: & scripsit Imperator Clericis ut destitissent, qui tamen noluerunt. Et ideò celeriter esset procedendum, cum maxima diligentia, ad extirpationem istarum Assertionum. Et dicit quod audivit quod sunt aliqui qui defendunt istas Assertiones.

Item, Anno Domini millesimo, quadringentesimo decimo tertio, die Mercurii, quæ fuit tertia Januarii, deliberaverunt Domini & Magistri, modo & formâ subsequenti, coram præfatis Dominis. Et primò.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Erardus Emengart, Doctor in Theologia, dedit liberationem in scriptis, quæ fuit lecta & publicata per Dominum Vicarium Domini Inquisitoris, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Reverende in Christo Pater, ac Domine mi metuentissime, hujus Christianissimæ civitatis Antistes & Pontifex. Et vos Reverende Magister, Domine Inquisitor hæreticæ pravitatis, vestris paratus obedire Mandatis, tanquam verus filius obedientiæ, dando salubre consilium in materia Fidei, secundum, & juxta modulum scientiæ meæ, super aliquibus Propositionibus mihi per vos transmissis in quadam cedula papyrea; & præmissis protestationibus factis per Reverendos Patres & Dominos meos, qui ante me elegantissimè deliberaverunt, & aliàs in scolâ Theologiæ pluries per me repetitis, quibus adhæreo, & adhærere intendo, quandiu vitam duxero in humanis; dico, nihil temerariè asserendo, ad istas Propositiones mihi transmissas.

Ad primam, quæ est ista.

„ Chacun tyran peut, & doit estre loyalement
„ & par merite occis de quelconque son vassal ou
„ subjet, par quelconque maniere, mesmement par
„ aguettes & par flatteries, ou adulations, non obstant
„ quelconque jurement ou confederation faite envers
„ lui, sans attendre la Sentence, ou Jugement de Juge
„ quelconque.

Dico quod ista Propositio falsa est & erronea in Fide, in forma in qua ponitur, sed quis * nullus etiam Propositionem asseruit, quem nominare audiverim; nec eam posuit Magister Joannes Parvi, cujus anima requiescat in pace; sed posuit istam Propositionem, quod,

* Forſan quòd.

„ Ubi esset unus tyrannus, qui per cupiditatem &
„ sortilegia, & similia, machinaretur in salutem corporalem sui Regis, vel Domini supremi, ut sibi subripiat Dominium suum: præcipue quando talis tyrannus tantæ potestatis est quod de eo, viâ Juris, non potest haberi Justitia, licitum est cui libet subdito talem tyrannum interficere.

Et de tali tyranno videatur Sanctus Thomas. *Dist. ultima, prima questionis*, quæ quærit *Utrum subditi tenentur obedire suis Superioribus, etiam tyrannis*: In responsione ad ultimum Articulum; quo articulo *Nullus tenetur ei obedire, quem licet, imò laudabiliter potest interficere*.

Sed Tullius in Libro, *de Officiis*, laudat eos qui Julium Cæsarem interfecerunt, quamvis amicum & familiarem, qui quasi tyrannus Jura imperii usurpaverat. Igitur nullus talibus debet obedire.

Ad cujus argumenti solutionem Beatus Thomas, in eadem quæstione, sic respondet in propria forma, dicens quod, „ Tullius loquitur in casu illo, quando aliquis Dominium sibi per violentiam subripit, „ nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & quando non est recursus ad Superiorem, „ per quem Judicium de tali invasore possit fieri: „ tunc enim qui ad liberationem patriæ tyrannum occidit, laudatur & præmium accipit.

De tali tyranno videtur loqui Magister Joannes Parvi, in octo veritatibus quas ponit per modum conclusionum, in decimo Articulo, pro foundatione suæ approbationis, ut apparet dicta sua volenti inspicere, & non universaliter de omni tyranno, sicut ponit prima Assertio mihi transmissa, in qua dicto mortuo, scilicet Magistro Joanni Parvi, qui nunquam eam posuit, fit injuria maxima; cum sibi imponatur quod illam dixerit, quæ hæretica & erronea est: quam tamen, ut prædixi, nunquam dixit, nec asseruit; sed illam quam videtur ponere Sanctus Thomas, ubi allegatus. Et isto modo, loqui de interfectione talis tyranni, non est, ut videtur, ad subversionem Reipublicæ, nec dat viam perjurii, imò totum contrarium, quia istud tollit omnem viam machinandi contra Regem & Superiorem Dominum suum: si enim licitum est interficere talem tyrannum, quis erit ille qui ausus erit machinari contra Dominum suum?

Item, in dicta Propositione prima, hoc quod assertor illius dixerit, scilicet quod *Licitum est talem tyrannum interficere, seu occidere per adulationes & insidias*, in tota Propositione Magistri Joannis Parvi non reperietur quod asseruerit quod licitum sit ipsum interficere per adulationes: ipse benè allegat Salberienſis*, & ipsum recipit, pro quanto facit ad Propositionem suam. Salberienſis benè dicit, ut allegat eum in Propositione suæ tertiæ veritatis, quod licitum est talem tyrannum occidere & adulari; sed dictus Magister non tantum ponit, nec tenetur sustinere totum hoc quod aliàs dixit, & ex ista radice, quod licitum est interficere talem tyrannum, de quo prius ponit dictus Magister Joannes ultimam Assertionem mihi transmissam, de minori bono, comparato ad majus bonum; quia ubi minus bonum vergit in deteriore partem, dimittere minus bonum, pro majori bono, non est perjurium, sed perjurio contrarium. Verbi gratiâ: Ego feci confederationes cum tyranno tali de quo supra; iste tyrannus veniet ad subripiendum Dominium Regis, vel supremi Domini sui, cujus sum vassallus: in casu isto teneor servare confederationes & juramenta facta tali tyranno? Patet quod non, quia vel feci tales confederationes quocumque casu contingentes, vel sub conditione tacita, vel expressa: si feci tales confederationes & juramenta, quocumque casu contingente, tale juramentum est incautum; quia ubi non est Judicium, quod Judicium est comes jura-

* Forſan Salberienſem.

juramenti, & per consequens, non est obligatorium quod ibi non sit Judicium, nec usus rectæ rationis, sed quod sit juramentum initiatum. Patet; quia sic considerans obligatur Regi & Dominis suis & sibi. Igitur confœderatio non potest fieri, quocumque casu contingente, quando sic incauta, & per consequens, non obligatoria. Ergo confœderatio non potest fieri, nisi servata fidelitate ad suum Superiorem, vel ad Superiores suos, vel ad se ipsum: & ideò, ut videtur, talis tyrannus non servat fidelitatem, confœderationes, & juramenta nulla sunt, nec perjurium, sed perjurio contrarium.

Et secundum istum sensum debet capi illa ultima Assertio, ut videtur; & de hoc pono casum istum: videlicet; feci confœderationes cum tali tyranno, quocumque casu contingente, sibi jurando quod nunquam faciam sibi malum: accidet quod volet me interficere, nec est remedium per fugam, nec alio modo, quando * me interficiat, nisi interficiam ipsum: in tali casu, debeo ergo servare confœderationes & juramenta? Dico quod non, quia juramentum fuit incautum, nec obligatorium. Et à fortiori, respectu Regis, non debeo ipsum servare, qui est persona publica, & in quo tanquam in capite residet totum bonum Reipublicæ, quia bonum commune præferendum bono privato.

Ex isto satis apparet quod sit dandum † ad illud quod aliqui possent dicere, quod non licet alicui personæ privatæ aliquem interficere: apparet quod imò, in aliquibus casibus. Nam in casu in quo non possem evadere per fugam, vel alio modo, nisi interficerem ipsum, vel nisi interficeret me, licet possem eum interficere, quamvis sim persona privata, quia vim vi repellerelicet, secundum Leges: & à fortiori, in tali casu licitum est Regi, vel subditis talem invasorem interficere.

Quantum ad secundam Propositionem quod *Michaël interfecit Luciferum*. De isto Magister Joannes Parvi agit in principio sui tertii Articuli, & ibi exponit se dicens, & sunt verba formalia Propositionis suæ. *Ainsi, idem, sic, vel ad istum intellectum; car le dit Lucifer, & tous les Anges de son costé furent chassés hors de Paradis par force, & trebuchés en Enfer*. Et quod istud sit interficere Luciferum, & alios sibi adherentes; patet per secundam probationem factam contra dictam Assertionem, in qua dicitur: *Que Dieu l'occit par la mort, de peine perdurable*. Igitur poena perpetua, infernalis vocatur mors, & per consequens, pellere hominem ad talem locum tormentorum, est ipsum interficere.

Quo ad illud quod dicitur, quod *Motus amore naturali, sine aliquo Mandato, Michaël occidit Luciferum*. Sine Assertionem temeraria, dico quod istud haberet apparentiam, sicut factum ipsius Phinées, quia, ut dixerunt multi Magistri nostri reverendi, qui ante me elegantissime deliberaverunt, non apparet ex textu Annorum viginti quinque, quod Phinées occidit Zambri ex Mandato aliquo, sed magis ex amore Legis, & ex amore ad suum Superiorem, & gratuito simul, potuit sine Mandato Luciferum interficere, ad sensum prius dictum de modo..... Idem amor potest esse naturalis & gratuitus, ut dictus Magister Joannes Parvi videtur tangere in tertio exemplo posito ante quartam veritatem immediatè. Et est sciendum quod secundum Dominum de Bonaventura, in materia, de Ordine Angelorum: ordo est à natura inchoativè, & à gratia completivè. Angeli non ferebantur in Deum per amorem, secundum ultimum potentia, cum talis amor esset etiam gratuitus, merebantur illum amorem, quantum potuerunt mereri. Et sic Michaël accepit per talem amorem divitias, quantas potuit recipere,

qui non potuit suscipere, de communi lege, nisi secundum merita. Modò sic D. D. * de malis Angelis, quod casus eorum sint eis mors; ita debet dici de bonis, quod operatio bona eorum, fuit eis visa & confirmatio eorum in bonum.

Item, dicunt aliqui quod quilibet Beatus habebit tantum de beatitudine, quantum poterit capere; & erit cujuslibet veri tota capacitas repleta, ut nihil sit vacuitatis in aliquo Beato. Et secundum hoc ponuntur beatitudines diversarum rationum: & existis, sine temeraria Assertionem, sequitur Assertionem secundam esse probabilem & non condemnandam tanquam in Fide erroneam.

Quantum ad tertiam Assertionem, quâ dicitur quod *Phinées occidit Zambri, sine quocumque Mandato*. In ista Assertionem, seu Propositionem, sum cum Magistris & Dominis meis, quod non potest bene haberi ex Textu, quod hoc fecerit ex Mandato, sed magis motus zelo Dei, vel accensus; ut ponit Textus de Lyra, in expositione illius capituli, de secunda parte illius Propositionis, *Et Zambri ne fut point idolatre*. Per expressum, in tertio exemplo secundi Articuli, opinionem ponit Magister Joannes Parvi, in Propositionem quam fecit in duobus locis clarè, ut apparet intuenti suam Propositionem, scilicet quod Zambri fuit idolatra.

Quantum ad quartam Assertionem, quâ dicitur quod *Moyès sine Mandato interfecit Ægyptium*. Istam Propositionem non posuit Magister Joannes Parvi, ut apparet volenti dicta sua respicere in ex. 3. tertiæ veritatis, in qua per expressum dicit quod *Moyès sine Mandato hominis quocumque, interfecit Ægyptium*. Et hoc est verum, quia quando interfecit Ægyptium, Deus nondum erat homo, à quo tamen habuit auctoritatem, secundum Glossam, super decimo verbo Exod. vi. *Cumque prospexisset huc atque illuc &c.*

Quantum ad quintam Propositionem, quâ dicitur quod *Judith non peccavit, adulando Olophernem, & Jehu mentiendo*. Illam Propositionem non posuit Magister Joannes Parvi, ut clarè apparet in septima veritate sua, in qua expressè dicit quod licitum est interficere tyrannum; de quo sequitur, *Paraguettes, cautelles & epiemens, & si est licite de taire & dissimuler sa volonté: & ibi nihil dixit de adulatione & mendacio.*

Quo ad sextam Propositionem, quâ dicitur quod *Joab interfecerit Abner, post mortem Absalon*. Dico quod ista Propositio non evidenter habetur ex dictis Magistris Joannis Parvi, ut apparet in secundo exemplo tertii Articuli suæ majoris Propositionis, in quo loquitur de Absalon: ubi dicit per expressum, ista verba formalia, respondendo objectioni quam fecit contra se, de hoc quod Rex David imposuit filio suo Salomoni quod post mortem ejus faceret justitiam de Joab: *Et le fit mourir. Le dit Maître Jean repond que ce ne fut pas pour la mort d'Absalon, car nonobstant qu'il fut bon Chevalier & loyal, pour le temps qu'il occit le dit Absalon; neanmoins vers la fin de ses jours, il fit deux trop grandes fautes. La premiere fut qu'il occit un Chevalier appelé Abner; l'autre fut qu'il occit un autre Chevalier appelé Amazan*. &c. Aliqui notant dictum Magistrum Joannem Parvi in verbis istis: *Neanmoins vers la fin de ses jours, il fit deux trop grandes fautes. La premiere fut qu'il occit un Chevalier nommé Abner; l'autre fut qu'il occit un autre Chevalier appelé Amazan*. Sic dico quod in Propositionem sua non habetur per expressum.

Uterius dico quod ex dictis ejus non potest clarè concludi, quod Joab interfecit Abner, post mortem Absalon, ut jam tetigi: quia non est clarum in qua ætate interfecerit Abner, & etiam Amazan.

* Fortè quin † Fortè quid sit dicendum.

* Forfan B.

Ex

Ex istis bene ad invicem combinatis, salvâ reverentiâ melius dicentium, non apparet mihi, in bona conscientia, secluso favore vel odio cujuscumque personæ manente super integritate Fidei, quod Propositiones mihi transmissæ non sunt condemnandæ pro nunc, propter aliquas causas.

Prima est, quia ut dicunt Jurisperiti, Propositiones Articulum Fidei tangentes, per nullum assertas, noster Episcopus condemnare potest, deprecato Summo Pontifice, cui hoc solum de Jure, & ex Officio incumbit.

Alia causa: quia si istæ Propositiones pro nunc condemnentur, quamvis à pluribus videantur erroneæ & falsæ; à pluribus discretis viris ad pacem Regis & Regni affectatissimis, videretur hoc magis vergi in detrimentum pacis Dominorum, Regis, & Regni, quam ad bonæ tranquillitatis & unionis conservationem & confirmationem: quam tamen tranquillitatem & pacem nos omnes, Deo duce, appetimus, & toto corde affectamus.

Alia causa: quia antequam Propositiones mihi transmissæ debite valeant condemnari: primò, & principaliter, diligentissimè Propositio Magistri Joannes Parvi debet examinari, non solum per Theologos, verum etiam per Doctores Decretorum, & Jurisperitos; quia materia nunc currens, non solum est Theologica, sed etiam Juridica. Quare istæ Assertiones quæ debentur fundari, ut asserunt aliqui, in Propositione Magistri Joannis Parvi, Jurisperitis & Decretorum Doctoribus transmittant, & supplico quòd ita fiat.

Supplico ulteriùs quòd zelo charitatis quilibet in se ipso diligenter advertat, ne Fides in aliquo lædatur, aut proximus noster quicumque, & maximè bonæ memoriæ Magister Joannes Parvi, cujus anima requiescat in pace, qui fuit frater noster in Christo: ne contra nos, vel aliquem nostrum possit dicere verba Psalmi, in forma quæ sequitur: *Deus laudem meam ne tacueris, quia es peccatoris & dolosi super me apertum est: locuti sunt adversum me lingua dolosa, & sermonibus odiis circumdederunt me, & expugnaverunt me gratis.* Ps. CVIII.

Ista, Reverendissime in Christo Pater & Domine metuendissime, & vos Reverende Magister noster, Domine Inquisitor hæreticæ pravitatis, sunt pauca & modica quæ juxta Propositiones mihi transmissas, cum omni correctione, & sine Assertionem temeraria, salvo Fidei honore, pro nunc mihi incurunt dicenda, paratus reparare, si quæ reparanda sunt, ad monitionem cujuscumque me super hoc charitativè monentis.

*Tradita & lecta, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, die Mercurii tertia *.* Sic signatum. ERARDUS EMENGART, sacra Theologia Professor, licet indignus &c.

Dominus Cancellarius exhibuit deliberationem venerabilis & circumspècti viri, Magistri Jacobi Pathomin, Magistri in Theologia, & Decretorum Doctoris, quæ fuit lecta & publicata per Vicarium Inquisitoris, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Mihi autem inter alios, salvo meliori Judicio, videtur, quòd asserere quemlibet tyrannum debere, & posse occidi licitè & meritorie, à quocumque suo vassallo, vel subdito, modo quolibet, etiam per insidias & adulationes, non obstante quocumque juramento, aut confederatione, & absque expectatione Sententiæ, vel Mandati Judicis; est errare in moribus, & in Lege divina, & canonica, in quolibet Articulo dictæ Assertionis; cum illa clausula ultima, absque expectatione Sententiæ, vel Mandati Judicis: tamen quia multi dicuntur tyranni, qui tales non sunt; nam vitium dicitur aliquando virtus, ut putà in subjecta materia.

Desiderari videtur Januarii.

Tom. V. Pars. II.

Rex est nomen virtutis, seu virtuosus, & tyrannus nomen vitii seu vitiosus: quot autem Regis nomen habuerunt, & Regia potestate usi sunt, qui tamen in rei veritate tyranni erant, sacræ & profanæ Historiæ manifestant.

Sacerdos nomen est virtuosus, quia dicitur sacra dans; & tamen constat multos Sacerdotum nomen & officium habuisse, qui in rei veritate sacrilegi erant, quibus dictis * nihilominus, cujus actio, instructio nostra, honorem impendendum esse palam monstravit, eum leprosis mundatis per eum ait: *Ite ostendite vos Sacerdotibus.* Luc. XVII. 14. Quos tamen Sacerdotes, secundum Doctores & Canones, sciebat esse sacrilegos.

Hinc Petrus, in Canonica sua: *Obedite Dominis vestris, etiam dyabolis. Regi &c.* 1. Pet. II. 18. Ista discoloritas de qua loquitur Apostolus, eadem potest esse in tyrannide: non quòd in actu tyrannifandi sit sibi obediendum, sed in licitis & honestis; & per consequens, non est occidendus, quam realiter in multis suis actibus sit tyrannus.

Ad hoc servit ista famosa historia sancti Mauricii, sociorumque ejus, cum multis aliis similibus, qui parati fuerunt obedire Imperatori, quanquam tyranno in iis quæ tyrannidem non incidebant; & tamen sibi recusaverunt in actu tyrannidis suæ, putà in persecutione Christianorum. Tamen quia aliqui sunt realiter tyranni, sed occulti, sicque de tyrannide convinci non possent, & de talibus occultis solus Deus debet judicare; Jura sunt ad hæc quamplura, & divina & canonica: non quoto ut præfens; tùm quia si tyrannus sit notorius, tamen de notorietate prius judicialiter discutiendum est, quòd Sententia aliqua super hoc feratur; eo quòd multa dicuntur notoria, quæ minimè notoria sunt.

Si in hoc casu notorietatis tyranni Sententia non est perferenda, absque discussione judiciaria, ubi minus est periculum? Multò minùs est occisio tyranni absque discussione judiciaria facienda, ubi majus periculum committitur, cum ibi cautius sit agendum.

Jura sunt ad hoc communia, tùm ex parte modi faciendi vulgare N. proverbium, quòd *Modus est pulcherrima virtus.* Hic dicitur: *Omnibus admodum, & modo agendi, dicendi, vel faciendi nitetur.*

Ex quo sequitur quòd licet de genere, actus esset bonus; tamen modus faciendi ipsum vitiat, nisi fuerit conveniens & congruus. Multò magis ubi actus, de genere, est vitiosus, sicut est homicidium; nisi justificetur per processum ordinarium; sicut constat quòd insidiæ & adulationes sunt modi incongrui agendi, seu loquendi, & disconvenientes: quare &c. tùm ex parte subditorum & vassallorum, quia tenentur Superioribus obedire, in rebus licitis; & etiam in dubiis. Nunc autem sic est, quòd dicta Assertio generatim loquitur: quare ita intellecta, errorem habet.

Tradita & lecta, pro parte dicti Domini Jacobi, Magistri in Theologia, & Decretorum Doctoris. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio. Die Mercurii, tertia Januarii.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Dominicus Chaillon, Licentiatus in Theologia, rogatur & protestatur ut ceteri; & dicit quòd post dicta, modicum sciret dicere, & apparet sibi quòd Assertiones contentæ in cedula falsæ sunt & dissonæ, potissimè prima & ultima, & ista de mendacio.

Item, videtur sibi, quòd sunt per Doctores reprobata & damnata, nec apparet sibi quòd aliquis Theologus de hoc debeat dubitare: verumtamen duo sunt dubia, seu duæ difficultates.

Prima, quia dubium est, an contineantur in Propositione Magistri Joannis Parvi.

N

Secun-

* Forè Christus + Foran ad + Forè quòd.

Secunda difficultas est, ne perturbetur pax, & ideo codices ipsius Magistri Joannis Parvi utique sunt visitandi.

Quoad secundum, videtur pro honore processus inchoati, & ut sit securius, & teneat pacem, & ut omnis suspicio cesset, tenendus esset modus tractatus per Magistrum Joannem de Dulcimenillo, videlicet quod de istis erroribus advisandus esset Dominus Dux Burgundiæ, & requirendus ejus assensus, & nulli dubium quin libentissimè hoc faciet, qui quidem assensus esset utilis & conservativus pacis inchoatæ: & ita videtur sibi, cum protestationibus consuetis in tali materia.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Guillelmus Tranchenans, habuit cedulam, & regravatur, & protestatur ut ceteri; & apparet sibi quod cedula præsupponit scandalum ortum ex hoc. Ideo videtur sibi quod Domini Judices sunt super hoc informati; & per hoc solvitur argumentum illorum qui dixerunt Propositiones non habuisse assertorem. Et hoc præsupposito, quæritur an sint rationabiliter reprobata; & sic condemnanda: dicit tamen primò, quod si istæ Propositiones sint benè vel malè extractæ, nescit; quia non vidit Librum Magistri Joannis Parvi: & videtur sibi quod hujusmodi Assertiones sunt falsæ & erroneæ, & stat cum rationibus in cedula positis.

Quantum ad tertiam Assertionem, dicit quod si assertor solum dixisset, *motus amore simplici*, non addendo *naturali*, glossa quam alii faciunt, habuisset locum. Et ideo apparet sibi quod ipsa Assertio est erronea: quia nullus amore naturali solum meretur divitias spirituales: & sic videtur erronea.

Quantum ad aliam, de Phinees: videtur ire contra textum Num. Vigesimo quinto capite, & Mandatum datum ministris Legis.

Quantum ad aliam de Judith, & Jehu: videtur sibi ut jacet, erronea; quia videtur continere quod mentiendo quis meretur.

Quantum ad aliam de Abner &c. Non videtur sibi magna cura de ista, quia ex inadvertentia, ut credit, posita fuit.

Quantum ad ultimam, de perjurio: dicit quod non videtur falsa & erronea, & est opinionis cum aliis Magistris quod visitentur quaterni.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Jacobus Magni, Licentius in Theologia, regravatur, & protestatur ut ceteri; & asserit materiam magnam & arduam: sed confidit quod Sancti per Fidem possidebunt Regna. Et ideo protestatur sicut ceteri, quibus adhæret: protestatur insuper quod nihil amore vel favore dicet, nec in præjudicium pacis.

His dictis, venit ad declarationem eorum quæ * Et prima facie, sufficeret sibi de reprobationibus factis in cedula: verum tamen aliqua dicit.

Et primò, faciet quatuor dubia. Demum veniet ad cedulam.

Primum dubium.

An liceat nunc presentem materiam tractare.

Circa quod dicit quod à Magistris temporalibus ista materia pertractari debuit, propter quatuor rationes fundatas in pace; quia omnia quæ sunt ad securitatem pacis ita sunt facienda.

Prima Assertio aperit viam falsificandi juramenta: nam Aristoteles dicit quod *Rex de facili incidit in tyrannidem*. Et ideo ista materia nunc est tractanda: nam Martellus, Rex Franciæ, videns Sectam Machoerti † incipere, non pepercit pro pace Regni, ad Sectam extirpandam.

Secunda ratio est, de timore; nam per timorem ista materia est tractanda: nam visa sunt pericula

* Hic aliquid deesse videtur. † *Falsam Machometi.*

quæ passi fuimus, temporibus retroactis, videlicet quo ista materia tacita fuit: & ideo nunc materia est tractanda, quia errores relinquere, malum est.

Tertia ratio, in amore. Aliquis potest dicere, quod ex ratione alicujus Ducis materia ista tractaretur: sed vult probare quod ex amore tractatur. Nam ille Dux debet amare vitam suam: & ex istis Assertionibus aperitur via ad occisionem Principum, qui, ut prædictum est, de facili aliquando vertuntur in tyrannidem. Et recitat historiam Ambrosii, qui vocavit Theodosium ad Fidem, quo veniente, Ambrosius posuit pedem super collum suum dicendo. *Calcabis leonem & draconem.*

Quarta ratio, de honore. Aliqui dicunt quod hic tangitur honor aliquorum, & ideo prætermittenda esset materia: dicit quod propter honorem pertractanda est materia.

Primò, propter honorem Dei & Fidei, & etiam propter honorem Regis; quia Rex Christianissimus est: & idem de honore Principum, & habitantium & Regnicolarum tangitur. Nunquid honor Universitatis maximus est? nam si dicetur quod Universitas istam materiam incepit, & dimisit, & ideo nunc est tractanda.

Secundum dubium.

An debeat tractari ista materia.

Dicit quod sic, quia ista materia dicitur hic esse dogmatizata; & fama est quod iste Libellus est multum multiplicatus. Ubi ergo tractanda est materia, nisi ubi publicata fuit? Quis non potest de ista materia, sicut hic & alias visum est, quod Universitas Parisiensis fecit revocare Joannem Papam vigesimum secundum.

Tertium dubium.

An necesse sit quod aliquis faciat se partem, vel quod sciatur quis sit assertor.

Respondet quod nullum istorum est necesse; quia si appareret Liber aliquis sine Magistro, repertus in vico, continens errores, damnatus esset.

Quartum dubium.

Utrum ista Assertiones colligantur ex Libro dicti Magistri Joannis Parvi.

Et apparet sibi quod sic; etiam directissimè extrahuntur ex dictis suis: & dicit Librum vidisse, in quo erant centum viginti quatuor Propositiones extractæ ex illo Libro, & de hoc non facit dubium.

Quantum ad primam Assertionem, dicit quod ipsa est falsa & erronea. Patet per Augustinum, Libro. De civitate *Qui sine publica administratione tyrannum occiderit, velus homicida tenebitur*. Et est periculosa: nam aperit viam homicidii, & occidendi Principes, & scandalosa, clarum; estque subversiva justitiæ, quia aperit viam quod quilibet sit Judex. Et si dicatur quod licet tyrannum occidere: ita dicetur quod licet hæreticum occidere, quia hæreticus pejor quam tyrannus: & idem de omnibus. Et si dicatur: tyrannus lædit Rempublicam. Certè ita hæreticus tangit salutem animarum: & est subversiva totius Communitatis, propter perjurium; nam perjurus tanquam homicida reputatur.

Et hoc est in præjudicium securitatis & fidelitatis: & juramentum, est maximum vinculum inter nobiles.

Et quando aliquis asseruit quod beatus Thomas videtur ponere in Secunda Secundæ quod *Si quis violenter aggrediatur aliquod Dominium, vel usurpet, nolentibus subditis, vel ad consensum coactis, ubi non est recursus ad Superiorem, qui talem occidit, laudatur*. Sed tamen per hoc non dicit quod talis esset laudandus; & ideo mens beati Thomæ fuit, quod talis non debet laudari: sed dicit, laudatur,

tur, & præmium accipit: & non dixit, debet laudari.

Quantum ad Tullium, legit quod erat inimicus Julii Cæsaris.

De Salberienſi: dicit quod non dixit quod liceret, atque permiſſum fuiſſet aliquem occidere.

Quantum ad illam de Michaële: dicit quod ipſa eſt expreſſe & clariſſimè contra Fidem, & continet errorem; erroneum eſt enim dicere aliquam creaturam aliam damnare, vel ſalvare. Modò clarum eſt quod Michaëlem occidere Luciferum, eſt ipſum damnare, qui actus damnationis ſtat in ſolo Deo, & ſpectat ad Deum: & ideo dixit: *Imperet tibi Dominus.*

Quantum ad illam de Phinées: dicitur quod habuit Præceptum, vel hoc fecit, ut filius Sacerdotis; & ſi fuit autoriſatus, non ad Propoſitionem.

Quantum ad illam de Joab: dicit quod hiſtoria illa non eſt ad intentionem, nec eſt ad propoſitum Magiſtri Joannis Parvi.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magiſter Petrus Flore, Licentiatus in Theologia, venit ad fundamentum hujus proceſſus, qui procedit, ut aſſerit, autoritate Regis, qui offert dare brachium ſeculare, ſi ſit opus; & ideo Littera Regia emanavit ex conſilio Spiritus ſancti: & dicit quod multi errores ſeminantur, & ſeminati fuerunt in iſto Regno, & aliquis fecit quæſtionem in Univerſitate de habendo proponente. Et ideo requirit Judices, ut requiratur brachium, ſeu auxilium brachii ſecularis: & recitavit aliquos errores in ſcriptis; poſtea proteſtatus eſt ut ceteri.

Quantum ad primam Propoſitionem: videtur ſibi ſufficienter reprobata, & dedit in ſcriptis deliberationem ſuam, & eam legit in hunc modum.

. Dico primò, quod prima Propoſitio, ſi generaliter accepta, benè videtur reprobata; non enim licitum eſt cuilibet quemlibet tyrannum occidere: quia habens Dominium, poteſt eſſe tyrannus, exercendo multa per abuſum poteſtatis; & talem non licet interficere, quoniam Prælatio, ſive Dominium, ſecundum ſuam formam, ſemper eſt à Deo: & ideo debitum obedientiæ cauſat; & ideo talibus Dominis, quamvis indignis, obedire tenentur ſubditi.

Hæc ſanctus Thomas, in ſcripto. *Diſt. Quadrageſima quarta.* Et currit autoritas Petri. *Servi ſubditi eſtote* &c. 1. Pet. II. 18.

Unum concedo, quod in caſu quo aliquis Dominium per violentiam ſubripit, nolentibus ſubditis, vel etiam ad aſſenſum coactis; & quando non eſt reſcuſus ad Superiorem, per quem Judicium de tali inſolore poſſit fieri; tunc enim qui illum tyrannum ad deliberationem Patriæ occidit, laudatur. Dico quod in iſto caſu, Lex dat autoritatem; & ſi non divina, tamen civilis, quæ etiam dat autoritatem interficiendi furem nocturnum, eo quod non poteſt diſcerni, utrum cauſa furandi, vel occidendi venerit; quæ etiam dat autoritatem interficiendi inſolorem, cum moderamine inculpatæ tutelæ, ubi non reſtat locus privatæ perſonæ.

Dico igitur, quod erroneum eſt in Fide & moribus, aſſerere quod licet alicui alium occidere qualemcumque, ſive maleficum, ſive alium, autoritate propria. Sicut enim auferre rem alterius, ſine ipſius autoritate, & voluntate, cujus propriè eſt vita, & cujus ſolius eſt vivificare, ſemper eſt illicitum. Quicumque ergo non accipit poteſtatem, vel à divina autoritate, quæ eſt in Lege; vel ab ejus, ſcilicet Dei, voluntate intellecta per internam inſpirationem, ſi interficit, facit contra illud Præceptum *Non occides.* Benè non ſequitur, multis de cauſis, iſte interficiendus eſt, ſecundum Legem. Gloſſa: *Qui interficit, facit ſecundum Legem.* Ad in-

Tom. V. Pars. II.

terficiendum autem ſecundum Legem, ſufficit ſolus reatus, quo quis dignus ſit interfici. Ad faciendum autem ſecundum Legem, requiruntur plura, juſta cauſa, juſtus ordo, juſtus animus. Juſta cauſa; ut reus meruerit interfici: juſtus ordo; ut occidens habeat poteſtatem, & alius conviſtus ſit de crimine, Judicis enim non eſt, ſine accuſatione damnare: juſtus animus; ut illud fiat ſolum amore juſtitia, non libidine vindictæ, & appetitu pœna.

Ex his ſatis patet, quod prima Propoſitio ſic poſita, eſt verè & doctrinaliter reprobata; & etiam ſecunda, de Michaële; & tertia, de Phinées; & alia, de Moyſe: omnes nempe habuerunt autoritatem à divina voluntate, ſaltem per internam inſpirationem. Et dicerem quod contrarium dicere, eſt blaſphemia, & injuria, contra ipſos qui fuerunt famuli diaboli.

Quantum de Judith & Jehu: licet in eis laudetur affectus; non tamen poteſt laudari mendacium; quia omne mendacium eſt peccatum, ſaltem veniale: dicere autem quod licitum ſit peccare venialiter, error videtur.

De ultima: conſtat quod illa Aſſertio eſt contra ordinem Hiſtoriæ; & ideo in proferente, ſi fuerit Doctör, poteſt argui negligentia magnâ, videnti Textum.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magiſter Joannes Domestici, pro reſponſione ad cedulam ſibi miſſam, intendit loqui de loco ab autoritate, & ſequi Dominos & Magiſtros ſuos: & dicit quod primò videnda Propoſitio Magiſtri Joannis Parvi, & habeatur originale ſi poſſit, quia multi dicunt quod ſic, & multi quod non: ſi reperiatur quod ſic, mittendum erit ad Dominum Ducem Burgundiæ, qui ut verus Catholicus, reprobabit & faciet reprobare; & ſi non ſequuntur ex dictis Magiſtri Joannis Parvi; dicit quod ſi condemnentur, debet poni illa clauſula, quod non continentur in Propoſitione Magiſtri Joannis Parvi: ſed quia malè ſonant, eſſent condemnandæ; & ideo monendus eſſet Dominus Dux Burgundiæ.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magiſter Petrus Parvi, Licentiatus, dicit quod cedula continet, *Anticeat occidere tyrannum, propria autoritate.* Et ſtat circa illud verbum, *propria autoritate.* Et allegavit Platonem, in Thimæo, & vocatur iſte Liber, *De juſtitia naturali.* Et dicit quod occidere C aliquem, propria autoritate, eſt contra juſtitiam naturalem & theologicam. In juſtitia nempe naturali requiritur unum, ſcilicet regula, & regulatum: hoc eſt manifeſtum in Regno animæ; quia non eſt aliquid faciendum ſecundum vim concupiſcibilem & iraciſcibilem, imò oportet quod regantur ſecundum rationem. Nam omnes morales ſunt concordēs, quod nihil eſt faciendum in Regno animæ, propria autoritate, niſi quod ratio ſuprema dictavit, quæ eſt Rex in Regno animæ: & ſi iſta Aſſertio offendit omne Jus naturale & morale. Benè dicit Ariſtoteles, quinto *Ethicorum*, quod *Propter Legem opus eſt Sententia Judicis*; quia Judex eſt ratio incorporata, nec habet Patrem & Matrem; & ideo propter iſtud medium, Ariſtoteles voluit quod eſſent Judices ordinati aliquid medium eſſe propter bonum ordinis. Modò omnis ordo incipit ab unitate; & ita, niſi eſſet unum caput, eſſet unum chaos: & allegavit ordinem & contexturam rerum, quod unum tendit ad aliud. Et ideo propter iſta tam non licet aliqua, propria autoritate facere. Et ideo dicit, quod prima Aſſertio eſt falſa, erronea & hæretica, & ſubverſiva totius ornatus mundi, quem Deus diſpoſuit; & ideo perverſa. Nam, *ſi perſequeris quod perſequeris.* Nam Philoſophus dicit quod *bonis mediis, boni acquirunt fines ſuos.*

Et quando quæritur ſi expedit eas condemnare:

N 2

ver-

verbum *expedit*, comprehendit unum totum integrale, scilicet utrū pertineat ad Pontificem: dicit quod sic, quia Ezechiel loquens Pontificibus dixit *Filii hominum posuerunt te &c.*

Cum asserit quia non sunt assertores; respondet: *Si non credatis mihi, saltem operibus credatis*; quia *falsa magis fama, quam verba*, & allegavit Catonem, *Cum animadverterem &c.*

Quibus auxiliis veritatis & Fidei, ac bonorum ac proborum, quomodo per diligentem inquisitionem quam faciunt Iudices†: & dicit quod ex quo nunc est opportunitas, non esset expectandum, ex quo Deus dedit tempus faciendi.

Et protestatur sicut ceteri, non tangendo personam singularem, sed solum vitia.

De codicibus Magistri Joannes Parvi; quia aliqui dicunt quod Assertiones illæ non eliciuntur ex ipsis; dicit quod actus morales habent virtutem à fine: nam allegans verum, sub falsa imagine, est cautus hæreticus.

Et ideo sibi videtur, quod prima Assertio est falsa & hæretica, & totius ordinis subversiva; & nunc condemnanda.

De aliis, de Michaële, & de Phinées; dicit quod si non habuerunt Mandatum, peccaverunt. Et illa de mendacio, est perniciosissima: nam Mandatum fuit punitum. De Anania, & sua uxore, quia mentiti, ceciderunt mortui, quia mentiti sunt de venditione agri, beato Petro Apostolo.

Et dicit itaque, quod prima Assertio, & aliæ, in quantum favent sibi, sunt hæreticæ, & condemnandæ judicialiter: & ista est deliberatio sua.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Joannes de Monteleonis, dicit, quod fuit multum occupatus, & ideo modicum intendit dicere ultra ea quæ dicta sunt; & protestatur, sicut ceteri: & in particulari protestatur quod non intendit aliquid dicere, nisi cum reverentia & correctione Dominorum Doctorum, nec contra aliquam personam: & credit, quod omnes procedunt secundum conscientiam eorum, & pro bono Fidei; & supplicat quod hoc existiment de ipso; nec habeant illi respectum quod sit servitor Domini Ducis Burgundiæ. Et ideo vult sequi maiorem partem hujus sacri Collegii. Et veniendo ad factum, quia opinio plurium sibi videtur imitanda, dicit quod videtur sibi quod Propositiones non sunt condemnandæ, nec est justum, nec congruum, modo quo positæ sunt; nec in isto præsentis tempore, eas condemnare.

Et monetur * primò, quia prætermittuntur modi requisiti ad condemnationem aliquarum Assertionum, primo modo præsentandi istas Propositiones; modus notorietatis materiæ, & etiam temporis opportunitas: prætermittitur, inquit, † materiæ notorietatis: nam ad hoc quod aliqua materia sic tractetur, debet esse clara & non ambigua: & constat quod plures in hoc Concilio dixerunt, quod non sunt Propositiones Magistri Joannis Parvi. Alii dicunt, quod non habent assertorem: & ideo adhuc deberet constare illis qui deliberaverunt quod essent, vel sequerentur ex Propositione Magistri Joannis Parvi.

Sed quia non vidit ad longum Propositionem suam, nesciret dicere, an sequantur ex Propositione sua; sed vidit extractum.

Et circa primam Propositionem, omittuntur multæ circumstantiæ, quæ reddunt illum tyrannum hostem publicum: nam dicit quod licet occidere tyrannum taliter circumstantiatum, & qui est hostis publicus.

Item, non ponitur quod tyrannus potest occidi à quolibet suo vassallo: & ideo habet unam confi-

derationem quam aliqui tetigerunt, quod occasione hujusmodi Propositionis multa scandala orta fuerunt: nam multa mala perpetrata sunt per illos qui non tenebant illam, & per illos qui eam sustinebant.

Et dicit quod licet quod nunquam facta fuisset Propositio Magistri Joannis Parvi, fuissent multa mala secuta; & sic non potest dici quod hoc proveniret occasione dictæ Propositionis: & ideo illa non sufficiunt ad condemnationem hujusmodi Propositionis.

Item, omittitur modus proponendi, qui non est aptus, quia quæcumque proponuntur Propositiones aliquæ condemnandæ, debent præsentari clarè in Concilio: & videtur sibi, cum correctione omni, quod hic proceditur sophisticè, nec proponitur totus syllogismus; statim quis perciperet falsitatem considerationis: sed hic, ut videtur, servatur una cautela, & ex hoc aliqui possent arguere Concilium: nam proposita est illa Major, nec est finis; nam si totus syllogismus fuisset propositus, tamen aliter deliberaret.

Et credit quod Dominus Cancellarius habuit justum propositum, eò quod non intendebat ulterius procedere: sed quia multi dicunt quod hoc habito, procedatur ad Minorem, & inferre considerationem, ex quibus multa mala possunt evenire. Nam aliqui quorum honor tangitur in ista materia, nunquam habuerunt opportunitatem loquendi, & servandi honorem suum; putà Dominus Burgundiæ, qui tangitur in ista materia, qui non habet nunc opportunitatem & libertatem in ista materia loquendi: non quod velit dicere quod fuit compulsus de ista materia. Et ideo apparet sibi quod multipliciter in hoc tangitur Dominus Burgundiæ, qui non vocatur; & sic possent sequi guerræ & divisiones in Regno isto: ex hoc potest dici quod adversarii sui persecuti sunt istam materiam.

Item, poterit dici quod illi qui deliberaverunt in ista materia erant servitores Dominorum de alia parte, & si calumniatur processus, & ex condemnatione ipsarum sequentur magnæ divisiones inter Nationes, civitates & villas: & ex istis concludit quod non est tutum, imò periculosum istas Propositiones nunc condemnare.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Thomas Avis, Carmelita, recepit, dicit, cedulam; regratiatur & protestatur sicut ceteri, & apparet sibi quod duo essent prætermittenda.

Primum quod dicta Magistri Joannis Parvi examinarentur diligenter, & tunc clarè videretur an hujusmodi Assertiones sequerentur ex dictis suis, directè & indirectè.

Secundum est, quod adeundus esset Dominus Burgundiæ, qui Catholicus, ut sperat; & hoc faceret multum ad stabilitatem hujus sacri Concilii, & hoc multum operaretur ad præsens Concilium & ipsum solidaret & illucidaret.

Quo ad primam, secundam & ultimam Assertionem, dicit quod istæ tres sunt falsæ & hæreticæ, & subversivæ Juris & Principatus; & ultima est destructiva totius Communitatis.

Quantum ad alias; si autoritate privata hoc fecerunt, peccaverunt graviter; si autoritate, vel revelatione divina, non peccaverunt: & ideo ipsas dimittit deliberationi Dominorum Judicum.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Joannes de Montenocon, Ordinis Cluniacensis, dicit quod duo quæruntur. Primum, utrū Assertionem sint falsæ & erroneæ & bene reprobatae: secundum, an sit condemnandæ. Præmittit protestationem consuetam; & dicit quod prima Assertio sibi videtur erronea & falsa: & dedit deliberationem in scriptis, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Re-

† Hic aliquid desideratur • Forſan movetur. † Forſan desideratur modus.

Reverende in Christo Pater & Domine mi metuentissime, vosque Domine Inquisitor.

Ego recepi quamdam cedulam per vos mihi transmissam, in qua continebantur aliquæ Assertiones, cum reprobationibus earundem, super quibus quaeritis meam deliberationem. Dico ego, protestando quod omnia quæ dicturus sum in hac materia, intendo dicere cum omni reverentia & correctione Magistrorum meorum, & sine præjudicio melioris judicii. Et primò dico quod prima Assertio in cedula contenta, est, ut jacet, perniciofa, erronea & causativa scandali: & dogmatizare eam cum pertinacia, est sapere hæresim, sicut dogmatizare quod adulterium esset bonum committere & licitum, & modestia * mea ad hoc primo sunt illa quæ ponuntur in prædicta cedula.

Secundo, quia Aristoteles in politicis, distinguit triplex genus politiae, scilicet Monarchia, Aristocratia & Oligarchia: & inter ista genera dicit quod Monarchia est regimen supremum & optimum, eo quod omnia quæ sunt hujus generis, habent reduci ad unum, quod est metrum & mensura omnium. Et juxta hoc Plutarchus Philosophus dicit, in *De remediis ira*, quod Princeps Procuratoribus & Dispensatoribus multa committit; de maximis autem, principalibus & arduis, curam & auctoritatem reservat sibi; & consequenter dicit quod ad hoc quod aliquis judicetur, non debet judicari per iram, si redargutus, causa scilicet incognita, puniatur.

Item, ad hoc movent † dicta Sanctorum Doctorum, quemadmodum Augustinus, secundo Libro, *Contra March.* In secundo Libro, *Contra Faustum*, & in Libro, *Publ.* ut per Magistros fuit multipliciter allegatum.

Item, Ambrosius, super primam ad Corinth. 2. dicit quod Judith non est ex occisione damnata, sicut nec Christus Judam abiecit. Et pro isto est Alexander, tertia parte, multis locis, quod ad hoc quod aliquis possit occidere justè alium, requiritur justus ordo, & occidens habeat potestatem, & convictum sit crimen.

Item, Sanctus Thomas, Secunda Secundæ, quæstione... Articulo 6. dicit. *Cum ejusdem actus sit Legem interpretari & Legem condere, sicut Lex tradi non potest, nisi publica auctoritate fulcita; ita etiam injustum est, si quis aliquem compellat ferre Judicium, quod publica auctoritate non fertur.* Et post dicit quod *Injustum est quod aliquis judicetur ab eo qui publicam auctoritatem non habet.*

Idem etiam dicit in eodem Libro. Quæstione sexagesima quarta: ponit differentiam inter judicium quod fit de bestia & homine. Et dicit quod quia homo naturaliter non est distinctus ab hominibus justis, idè indiget publico Judicio, ut scilicet discernatur an sit occidendus, propter salutem communem. Et in eadem Quæstione. Articulo secundo, dicit quod facere aliquid ad utilitatem communem, quod nulli nocet, hoc est licitum cuilibet privatae personæ: si sit cum nocumento alterius, hoc non debet fieri, nisi secundum Judicium ejus ad quem pertinet æstimare quid sit subtrahendum partibus, pro salute totius. Et quia nullum Doctorem reperio dogmatizantem istam Assertionem, sed potius contrarium, & quod ipsa sit causativa scandali, ut satis à Magistris nostris multum bene deductum est, apparet in judicio meo modico, quod condemnanda, nec potestis Domini Judices differre: quia, ut dicit Ambrosius, Libro, *de Off. in causa Fidei*. Ubi communionis † periculum est, etiam dissimulare est peccatum non leve. Et in eodem Libro, dicit contra dictam Assertionem, quod vir Christianus justus & sapiens, quaerere sibi vitam alienam non debet.

Quantum est de aliis Assertionibus; ego sto cum reprobationibus earundem.

Quantum ad aliam quæ loquitur de mendacio; dicit Sanctus Thomas, Secunda Secundæ, quæstione nona, Articulo tertio, quod *quia mendacium est malum ex genere, idè non potest licitè fieri.* Et in solutione septimæ rationis ejusdem Articuli, dicit quod non licitum mendacium dicere, ad hoc quod aliquis alium à quocumque periculo liberet.

Sic signatum: JOANNES DE MONTENESON.

Tradita & lecta die Jovis quarta Januarii. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, per dictum Dominum Magistrum Joannem de Monteneson.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guilelmus Fradeti, Ordinis Cluniacensis, regratiatur, & protestatur ut ceteri, & dicit quod nihil intendit dicere in favorem vel odium personæ, sed propter zelum Fidei; qui legit deliberationem suam, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Reverende in Christo Pater, & Domine mi, ad cedulam per eandem Paternitatem vestram mihi missam, in qua continentur aliquæ Assertiones cum suis reprobationibus; cum omni humilitate & obedientia debita, & sub correctione vestra & Reverendorum Magistrorum ad quos spectat &c. & etiam cum protestationibus debitis, dico aliqua.

Primò, ad primam Assertionem in qua ponitur. *Que un chacun tyrant doit & peut estre loyalement & par merite occire de quelconque son vassal ou subjet, & par quelque maniere, memement par aguettes, par flatteries, ou par adulations, non obstant quelconque jurement ou confederation faite envers luy, sans attendre la Sentence ou Mandement de Juge quelconque.*

Dico primò ad istam Assertionem, quod capiendò ipsam ita generaliter, & utendo hoc nomine tyrannus sine alia modificatione; quod ipsa Assertio est falsa, periculosa, seditiosa, contra Scripturam sacram, contra doctrinam Sanctorum, & contra illud Præceptum divinum, *Non occides*, Glossa: *propria auctoritate*; & per consequens erronea, & malè sonans in Fide. Ubi advertendum est quod Augustinus, primo, *De civitate Dei*. Capite vigesimo secundo: solum ponit duos casus in quibus licet hominem interficere, in his verbis. „ Quasdam verò exceptiones divina facit auctoritas, ut liceat hominem „ occidere, scilicet his exceptis, quos Deus occidi „ jubet, sive data Lege, sive ad personam pro tempore expressa jussione; non autem ipse occidit „ qui ministerium debet jubenti: & idè nequaquam „ contra hoc Præceptum fecerunt, qui Deo autore „ bella gesserunt: aut personam gerentes publicæ „ potestatis, secundum ejus Leges, hoc est, justissimæ „ rationis imperio sceleratos morte punierunt. Et Abraham non solum non est culpatus crudelitatis „ crimine; verum etiam laudandus est nomine „ pietatis, quod voluit filium suum nequaquam sceleratè, sed obedienter occidere &c. „ Ut sequitur in eodem capite, usque ad finem capituli.

Dico secundo ad tertiam particulam Assertionis, in qua dicitur, *Et par quelconque maniere*, quod hic est contra Scripturam sacram, *Deuter. decimo sexto*. ubi dicitur: *Quod justum est justè exequeris*: & idè quamvis licitum esset interficere tyrannum, vel quemquam alium, observari deberet processus iudicis &c.

Dico tertio, ad tertiam particulam, in qua dicitur: *memement par aguettes*. Hujus Assertionis contrarium tenet sanctus Thomas, in Secunda Secundæ, Quæstione quadragésima: ubi dicit quod. *In bello etiam licito, non est utendum insidiis*: ad istum sensum, quod nullo modo debet dici falsum, vel non observari præmissum contra hostes, in bello, etiam licito; imò contra unum, etiam semper illicitum;

* Locus corruptus. † Forè movent. ‡ Forè Communitatis

sunt enim Jura bellorum, & foedera, etiam inter ipsos hostes servanda, ut Ambrosius dicit, in Libro de Off. & probatur ratione sic: quia insidiae & fraudes videntur fidelitati opponi, sicut & mendacium. Sed quia ad omnes debemus Fidem servare, nulli homini est mentiendum: profert Augustinus, in Libro, Contra mendacium. cum igitur Fides hostibus servanda sit, ut Augustinus dicit ad Bonifacium, sequitur quod insidiis nullo modo est utendum, & etiam contra hostes.

Dico quartò, ad aliam particulam Assertionis, in qua dicitur, *non obstant quelconque jurement*; hoc est contra Scripturam sacram, Exod. 1. capite. De obstetricibus quæ mentitæ sunt Pharaoni dicentes: *Non sunt Hebraei sicut Aegyptii mulieres* &c. Et sequitur in Textu: *Benè ergo fecit Deus* &c. Super quo verbo dicit Gregorius: *Summopere cavendum est mendacium, quamvis sit culpa levioris, si quisquam mentiatur præstando beneficium; sed quia scriptum est Os quod mentitur, occidit animam Sap. 1. 11. Et, Perdes eos qui loquuntur mendacium. Pf. 7. Hoc quolibet profecti * refugiunt, ut nec vita cujuslibet per eorum falsitatem defendatur, ne noceant suæ, dum prodesse nituntur carni aliena.* Et paulò post sequitur. *Multa enim obstetricum falsa † conantur asserere, hoc genus mendacii non esse peccatum, quia edificavit eis Dominus domos: in qua compensatione magis nescitur quid mendacii culpa mereatur: nam benignitas earum merces qua potuit in aeterna vita retribui pro culpa mendacii, ad terrenam compensationem deputata est in vita sua quam tueri mendacio noluerunt qui fecerunt bona ‡ precipient, & ulterius quod expectarent mercedis premium non haberet, hæc Gregorius.*

Ex quibus verbis satis concluditur quod prædictæ obstetrices mentiendo Pharaoni peccaverunt; & tamen hoc fecerunt ad conservandum vitam puerorum Hebræorum & populi fidelis à Deo electi, de quorum semine Christus erat descensus, & in hoc fuit conservatio, non solum unius Regionis, vel Regni; imò totius Christianitatis. Ergo à fortiori, ad interfectionem unius tyranni, qui solum tyrannifaret in uno Regno, nullo modo licitum est uti mendaciis, & falsis juramentis.

Item, posset argui de Eleazaro qui non solum admittere illicita noluit, verum etiam licita noluit admittere; sub fictione tamen, & hoc ad salvandum propriam vitam, ut habetur, secundo Machabeorum. Septimo capite.

Dico ulterius ad aliam particulam Assertionis in qua dicitur: *Sans attendre Sentence ou Mandement de Juge quelconque*, hoc est falsum, & contra Augustinum. Libro, de civitate Dei, dicentem, quod *Qui sine aliqua publica administratione maleficum interfecerit, velut homicida judicabitur, & tanto amplius, quanto sibi potestatem à Deo non sibi concessam usurpare non timuit.*

Secundò hoc est contra id quod dicitur mulieri de præhenfæ in adulterio. Joan. octavo. *Mulier ubi sunt qui te accusabant, nemo te condemnavit? Quæ dixit, nemo Domine: nec ego te condemnabo* &c. Et tamen secundum Legem ipsa debebat lapidari.

Adhuc ultra Legem requiritur Sententia. Et ad istud propositum dicit Augustinus, super Joannem: *Nunquam Lex nostra judicat hominem, nisi audierit ab ipso prius, & agnoverit quid faciat, quia diceret quod non.* Et probatur ratione, sic: homo tyrannus, vel etiam quicumque alius transgressor Legis, non est naturaliter distinctus ab hominibus innocentibus & justis: & ideo indiget publico Judicio ad discernendum an sit occidendus propter salutem communem, vel non &c.

Ex quibus omnibus satis patet quod illa prima Assertio, sicut jacet, est falsa, seditiosa, contra Scripturam

turam sacram, contra doctrinam Sanctorum, & tanquam erronea condemnanda. Sed quia aliæ Assertionem quæ erant inductæ ad probationem hujus primæ Assertionis sunt multum solemniter reprobata: ideo alias probationes non adduco, pro præfenti.

Sic signatum. G. FRADETI, Prior de Villa Dei, Licentiatu in Theologia, quamvis indignus.

Tradita die Jovis, quarto Januarii. Anno Domini, millesimo quadringentesimo decimo tertio.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Philbertus de Annoio, Ordinis Cluniacensis, dicit primam Assertionem esse falsam & erroneam; & regratiatur & protestatur, ut ceteri, & dicit quod est sufficienter reprobata. Verum etiam quia reprobatio benè universaliter loquitur, quod autoritate propria quis non esset occidendus, quia Rex faciendo Justitiam, non propria autoritate facit, sed autoritate publica.

Illam de Michaële, videtur in fine favere errori Pelagii, & quando aliqui nituntur colorare amore gratuito, quia expresse dicit *solo amore*: & ideo de se est falsa & hæretica.

Quantum ad illam de Phinées: dicit quod non legitur quod hoc fecerit ex Mandato, sicut filius Regis non habet aliquam potestatem in Regno, nisi sibi committatur; & dicitur quod reputatum sibi fuit ad justitiam. Et loquitur sine temeraria Assertionem; & videtur sic quod habuit aliquod Mandatum: & ideo videtur quod ille Zambri non fuit solum occisus propter idolatriam; sed qui apud publicè intravit quod muliere. *

De alia de Moyse: Alexander de Halis videtur ipsum excusare quod non peccavit: & loquenti videtur quod peccavit; quia propter injuriam non est procedendum ad occidendum aliquem.

De alia de Judith: aliqui dicunt quod non peccavit; tamen magis tenet quod peccavit.

Quantum ad ultimam Assertionem: dicit quod ipsa est falsa simpliciter: & licet aliquando fiat contra juramentum, & excusetur propter conditiones subintellectas.

Quantum ad aliud: an sint condemnandæ, credit quod si habuerint assertorem, veniunt condemnandæ: sed quia non apparet; ideo non sunt condemnandæ secundum quod multi dicunt: sed considerat quod nisi condemnentur, erit magnum inconveniens, propter Concilium Fidei solemniter congregatum: ex alio, quia fama est quod sunt extractæ ex Propositione Magistri Joannis Parvi: & si non contineantur, ipsas condemnare etiam erit inconveniens.

Et an sint benè extractæ, vel non, Doctores sunt varii: & ideo ista diversitas magis provenit ex Assertionibus, quam aliis: & ideo deliberationes istæ cum quaterno mittebantur ad Curiam Romanam totum sigillatum, quia credit quod nos non sumus sufficientes Judices. Et ista est deliberatio sua.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Petrus Macheti, alias de Conlenessius, regratiatur & protestatur ut ceteri, & dicit: Multi dicunt quod non sunt Assertionem illæ contentæ in quaternis Magistri Joannis Parvi; ideo dicunt quod non sunt condemnandæ: ex adverso, alii dicunt oppositum. Ipse tamen dicit quod ex quo aliquæ Propositiones continent errorem, licet non appareat assertor, sunt condemnandæ; Domini tamen Juristæ convocandi sunt in ista materia; nam multi alii errores fuerunt condemnati: & dicit quod non credit quod Magister Joannes Parvi dixisset quod à quolibet tyrannus esset occidendus, sine autoritate; nam ista consequentia non est bona: tyrannus occidendus est; Glossa, à quolibet.

Quan-

* Foris quilibet perfecti † Locus corruptus ‡ Locus corruptus

* Foris quilibet perfecti

Quantum ad aliam, de mendacio: non credit quod Magister Joannis Parvi voluerit dicere quod occidere tyrannum liceret, si juramentum fuerit in contrarium: & ideo stat cum reprobationibus, quantum ad primam maximè. Sed quia non constat quod Magister Joannes Parvi eas posuerit, non sunt condemnandæ: & ideo visitandi sunt quaterni sui, & verba non sunt extendenda, imò piè interpretanda; & ideo eligendi essent viri scientifici qui materiam haberent discutere & visitare. Et ista est deliberatio sua.

Eodem Anno, die quinta Mensis Januarii, coram prædictis Dominis, Episcopo & Inquisitore hæreticæ pravitatis, deliberaverunt alii Domini & Magistri, qui restabant deliberaturi, modo & forma qua sequuntur.

Et primò.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Matiscone, Legum Doctor, dimissis excusationibus quas haberet, de non deliberando pronuncie, putà quia simplex Legista, debilis insufficientiâ, labilis memoriâ, Burgundus Natione, Aureliani studens, ab initio: ac præmissis protestationibus sæpius factis, quod sine injuria cujuscunque, sed solum ad veritatem Fidei & bonum conscientiæ, intendit dicere quæ dicturus est; deliberat in hunc modum, & capit tria puncta in cedula sibi missa nimis alta, videlicet

An liceat occidere, propria autoritate.

An per fraudes & adulationes.

Et an liceat recedere à juramento, propter melius.

Quantum ad primum, an liceat &c. Recipit unam Legem: Licet Patrem adulterum depræhensum cum filia, & etiam adulterum cum uxore occidere marito, uxorem depræhensam cum vili persona. Hoc dicunt, inquit, Leges, non jubent, imò permittunt, idest occidentem non puniunt. Non quod sit gratum Legi; sed Leges ipsos non puniunt. Et ad declarationem hujus, dicit ultra quod quæque Lex resistit actui hominis, quia prohibet actum fieri secundum quod in criminibus prohibet: & in alienationibus quas prohibet, ut in alienatione rei dotalis, & similibus. Et aliquando Lex assistit actui, ut quia vult, & factum approbat; sicut in collationibus Beneficiorum, Dignitatum, & similibus, quæque Lex non resistit, nec assistit, sed sic dimittit: velut Lex est; alteri stipulari nemo potest, Lex est, non quod Lex resistit, sed quia non assistit juxta Legem, *Non dubium C. de Lege.*

Nunc ad propositum: Lex fornicari permittit, nunquam * per hoc Lex assistit, absit; Lex non permittit perjurium: utrum dicatur Lex assistere, absit.

Et sic etiam, quamvis Lex dicat: licet occidere adulterum, non est dicendum Lex assistit; absit: & sic infert quod non propriè diceretur Lex occidere; quoniam non occidit: sicut Lex permittit vinum effundere, sed non laudat effundentem.

Et sic in proposito: Lex non laudat occidentem; & tamen permittit occidere, & si dicat aliquis: imò, actui malo Lex assistit, ut in usuris non permittantur, & licet prohibeatur scripto promissas usuras exigere. Glossa. *Lex assistit actui malo. Donatio facta meretrici valet.* Glossa. *Lex assistit, non sequitur, Lex non reperit.* Glossa. *aperit.*

Dicit ut ceteri, quod Lex non assistit; sed permittit; nec approbat, nec reprobat. Et quoniam dicitur: *Optimo Jure debentur*; hoc est secundum finem politicum, non tendendo ad finem divinum. Et sic exponitur *debentur*, id est optimo jure reprobantur. Sunt enim multæ Leges, quæ non habent locum per Legem divinam, nec Leges obstant contra veritatem Fidei.

* Fortè non quod.

Et si dicatur: licet Judici occidere maleficum, & meretur; licet militi occidere inimicum, & potest mereri; licet defendenti occidere invasorem, licet, non meretur. Glossa. *Licetum est occidere*; Quod liceat Judici occidere fatetur, & quod ista fiunt per Legem humanam, quæ non videntur dissonare à Lege divina.

Circa quod dicit, quod sicut in corpore humano licet scindere membrum putridum, læsivum totius corporis, & non est remedium aliàs; sic A Communitati, vel illi qui vicem ejus gerit, licet occidere maleficum. Sicut Glossa. *non licet vicino membrum vicini abscindere, sine ejus voluntate: sic non liceret cuiquam membrum Communitatis abscindere, seu occidere, sine ipsius communitatis mandato, vel illius qui ejus vices gerit; modo quilibet est membrum.* Et dicit Sanctus Thomas in materia de Justitia. „ Et „ si dicatur ille qui vicem ejus gerit, remissus est, „ recurratur ad illam Communitatem: & si Com- „ munitas non possit intendere; recurratur ad il- „ los qui sunt indoneiores in Communitate: & si „ dicatur periculum est in recurrendo; „ dicit quod periculum majus est in sic interficiendo. Dicit ulterius quod si quis incidat membrum proximi, sine mandato, est contra jus naturale.

Et pro hoc addicit unam rationem naturalem quam aliqui faciunt: quia quod nostrum, sine facto nostro à nobis tolli non potest. Sic Glossa. *Membrum putridum vicini, sine ejus voluntate non abscindatur.*

Ad aliquod argumentum de defendente, respondetur quod defensor intendit bonum sui, & non malum alterius. Et ideo, si contingat occisio, non est in culpa, aliam * enim occisionem non vult, & sic per consequens, non occidit. Et ita ista est impropria locutio: licet defendentem occidere, imò invadens verius, si occidit.

Ad argumentum de inimico, quem miles pugnans in occidendo meretur; respondet: Aut inimicus invadit, & sic occiditur deffendendo, & sic idem quod dictum est. Aut invaditur, & tunc, vel ipsum aggreditur miles, ad hoc quod subjiciatur, vel fugiat; vel non rebellet, quæ omnia bona sunt: si resistat & rebellet & occiditur, adhuc occiditur deffendendo. Benè dicit quod directè non licet tendere ad occidendum inimicum: dicunt nempe Theologi, de justo bello, quod justè bellantes non debent inferre damna de directo „ Si, Glossa, miles „ pugnans contra inimicum, potest aliàs propter „ mortem consequi finem intentum, putà captio- „ nem, & etiam non est occidendus ab eo inimicus: „ imò, si eum interficiat, peccat mortaliter, vel „ venialiter, quia occisio non prodest Reipublicæ. „ Et si dicatur: Lex Principis, vel Communitatis est quod occidatur, & non solum permittit quod occidat, imò præcipit eum occidi: respondet quod „ debet intelligi, occidatur; si per subjectionem, „ vel aliàs Reipublicæ non sufficienter satisfaciat; „ quia si nullo casu interficeretur, non proficeret „ ad Communitatem, & tunc peccaret qui etiam „ interficeret: & sic si potest provideri Communi- „ tati sufficienter si † morte, hoc sufficit, nec erit „ mors inferenda. „ Et si dicatur, malefactor potest occidi, dicit ut supra.

Quod si aliàs potest Communitati provideri, præter mortem, occisio non debet fieri; quia occisio non prodest Communitati, cum aliàs possit provideri, & aliàs malè mors sequeretur; quod probat sic: Lex civilis, quæ est in ratione Legis naturalis, dicit quod in bonis condemnati executio debet fieri cum minori damno, ut potest, ipsius condemnati. Et ideo executio primò incipit in mobilibus, antequam in immobilibus. Si Glossa *satisfieri potest Reipublicæ sine morte, certè mors malè inferretur.*

* Fortè aliàs. † Fortè præter. ‡ Fortè sine.

Et

Et quoniam argumentum de morte Julii Cæsaris, quam Tullius laudat, loquens respondet quod non est multum insistendum ad laudes Philosophorum antiquorum, imò dicit quod modò non sunt attendendæ talibus materiis: & recitat historiam de Socrate, scilicet illius qui erat dispositus ad lubricitatem, cuius discipuli, &c. Et etiam Guillelmus Parisiensis dicit, quod virtutes morales quæ acquiruntur ex frequentatione actuum, non perfectè acquiruntur, ^A quamvis benè virtutes infusæ: & sic benè potuit esse quod fuit quædam scintilla virtutis, putà fortissimæ, in isto qui occidit Julium; tamen non fuit perfectè virtuosus: & sic exemplum de Julio non militat, nec illud exemplum Tullii debet trahi ad consequentiam. Et ita diceret de multis exemplis in Veteri Testamento, quæ non debent applicari ad Legem Evangelicam, quæ est perfecta. Lex autem antiqua non est totaliter perfecta, ut tractat sanctus Thomas, in materia de Lege. Et sic non debemus imitari, vel accipere aliquas Leges imperfectas, nisi in quantum consonant Legi Evangelii: & sic patet quod non licet occidere, nisi Communitati, vel illi qui vicem ejus gerit: & etiam Communitati non licet, si aliàs potest satisfieri sine morte. Et sic patet quod illa prima Assertio cedula ^B est erronea, sive sit ex dictis Magistri Joannis Parvi, sive alterius.

Quantum ad secundum punctum: an per mendacia & fraudes; dicit quod sanctus Thomas, ut apparet sibi, *Secunda Secunda*, ponit quod mendacium non benè potest fieri. Et in materia de prudentia sic: sicut ex falsis benè sequitur verum; ita etiam ex aliquibus agibilibus illicitis benè elicitur, & fit finaliter unum licitum.

Ad aliud punctum, de juramento, videtur sibi quod ista Assertio sit periculosa, in quantum dat occasionem perjuriis. Sed de se, benè intelligendo, sibi videtur recta: nam, ut videtur sibi, dicunt Doctores quod juramentum non debet esse detrimentum boni, nec impedimentum majoris boni. Jurare non loqui vicino meo, tali die, an sit licitum; dicit quod non, si vertatur in præjudicium, seu detrimentum animæ ejus, si secum non loquar. Ita in meliori bono, dat exemplum de Patre esurienti, & illustri, egentibus †, cui debet dare panem? Dicit quod Patri, quia secluso juramento peccaret, & sic juramentum obligaret ad peccaret*, & sic juramentum non debet esse impedimentum melioris boni. Dicit tamen loquens quod indiget limitatione, quia licet juramentum non sit obligatorium, verumtamen Lex vult quod juramentum observetur, & obligat jurantem ad non recedendum à juramento, propter bonum Communitatis, & Reipublicæ, ne de facili simplices moverentur ad recedendum à juramento. Et sic patet responsio ad primum punctum cedula: an scilicet conclusiones sint erroneæ.

Quantum ad secundum punctum cedula; an sint condemnandæ. Arguebat hîc Elemosynarius Domini Ducis Burgundiæ, dicendo quod hîc fit unus syllogismus sophisticus, quia una pars proponitur primò, postea alia; & sic devenerunt ad conclusionem, quam non intendebat in principio; & sic homines decipiuntur, quia si totus syllogismus propositus esset, non ita dicit deliberans quod optimè dicit: quod si syllogismus sit ad decidendum, malè fit, saltem in agibilibus; tamen ipse recipit syllogismum alio modo fieri quàm manu ducit: sic posito quod aliquis sit novus in Logica, si proponatur sibi syllogismus quem non intelligeret, & primò proponitur sibi Major, post Minor, & post Consequens, & sic patet post aliam, & benè, ut melius intelligat. Sic in proposito, quia si totus syllogismus

fuiſſet propositus totus; putà si dictum fuiſſet quod istæ Propositiones fuiſſent elicitæ ex dictis Magistri Joannis Parvi, quis intellexiſſet & cepiſſet? Certè nullus, magni ponderis fuiſſet cuilibet, & sic oportuiſſet totam materiam præ pondere dimittere. Hoc dicit quia credit hoc factum eſſe bona fide, & credit quod ſolùm quæritur de Majore, & non de aliis, & si fieret ad finem decipiendi, malè fieret, quod non credit. Et quoniam dicitur: tangit Magistrum Joannem Parvi, & Dominum Ducem Burgundiæ, dicendum eſt quod etiam tangitur hîc honor Fidei: provideatur ergo honori Fidei, & quod nullus lædatur. Et in rei veritate, non videt, dicit, aliquam læſionem alicujus, vel diffamationem ex consilio; tamen in errore, populi videt læſionem. *Provideatur, Glossa, futuris periculis & animabus nostris.* Et quoniam dicitur: *Ubi eſt accusator nullus eſt testis*; dicit, vidit aliquando scriptum quod *fama habetur loco accusatoris*. Et dicit Lex quod *ubi de Fide bona agitur, de apicibus Juris non eſt disputandum; de qua enim bona Fide ageretur, inquit, niſi de Fide Catholica ageretur.* Et Guillelmus Parisiensis ait, ut dicit, quod *In Foro conscientie idem eſt accusans, accusator & testis.* Ita eſt deliberatio ſua.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magister Petrus Flore, Licentiatus, quo ad modum procedendi, dicit quod, cum Dei consilio concordando in illo in quo major pars concordat, ideò omnis, nullo contradicente, quod viſitentur quaterni Magistri Joannis Parvi per probos & ſolemnes viros, quod discretioni Dominorum Judicum relinquit, qui diligentiffimè videant omnia ibi contenta, & fideliter referant Concilio: & ſuppoſito quod ibi reperiuntur errores, quod debeatis omninò deſiſtere à perſecutione & extirpatione eorum, nunquam dicerem: quia curandum vobis eſſet ne incitaretis poenas contentas in nouella Conſtitutione: *Multorum querela.* Debetis etiam procedere, ſed quomodò? Certè ſervato ordine Curiaſ ſanctæ Inquiſitionis? Qualis autem ſit ordo dicam. Oportet primò quod præſcindatis præeminentiffimum Ducem Burgundiæ à facto Magistri Joannis Parvi, propter cauſas allegatas, quod difficile mihi, & multis videtur. Conſtat; quia à principio veſtri proceſſus, fuit intentionis veſtræ & omnium, non agere contra qualemcumque perſonam, ſed præcipuè contra errores in ſe. Et tamen per ventilationem & apertionem hujusmodi proceſſus, devenimus ad viſitationem quaternorum Magistri Joannis Parvi: & ſi ibi reperiuntur errores, ad eorum condemnationem procedendum eſt, qualiter Gloſ.

Præſcindemus factum tanti Principis, qui, ut fama refert, advocavit Magistrum Joannem Parvi, tanquam instrumentum ſuum & Advocatum. Dico pro modulo meo modico, medium pacis & concordiaſ volendo, quanquam mihi, ut dixi, difficile videatur, in quantum tangit Magistrum Joannem Parvi, quod ſuppoſito quod quaterni contineant errores, quod citandus eſt, & evocandus ad Curiam veſtram, vel in ſe, vel in ſuo interpretatur; videt quod debetis vocare hæredes & detentores bonorum Magistri Joannis Parvi: & nihilominus tam ipſos, quam omnes alios ipſum defendere & accuſare volentes, & ipſis comparentibus dare audientiam, ut Juris eſt: & ſi non poſſint eum tunc excuſare; antequam procedatis ad Sententiam, debent iterum prædicti citari per Edicta publica, ſcilicet per tres dies Dominicales, Clero & populo ad audiendum dicta congregato; ut veniant, ſi ſua putaverint intereſſe: ita quod de prædicta citatione & evocatione ſolemni habeatis publicum Instrumentum, vel publica Instrumenta.

Nunc de Domino Duce Burgundiæ, ſicut aliqui Domini valdè ſolemniſter, & reſolutè dixe-

† Locus corruptus. • Fieri peccatum.

dixerunt: Esto quod in istis quaternis reperiatur error, ipse habendus est, & reputandus sine culpa; quia ista materia non est formaliter & expressè de Articulis quos quis credere explicitè tenetur, quia laicus est: quia, ut dicit Alexander de Halis: ille qui dicit falsum de ignorantia de Articulis, aut contra Articulos quos non tenetur scire explicitè; si contra illos quos non tenetur scire, non peccat tunc. Facio Argumentum. Istos Articulos nobis traditos Dominus Burgundiæ non tenetur scire explicitè, Glof. ipsos opinando non peccat, & per consequens, ipsum in casu illo infamare de hæresi, vel suspicionem, est incurrere poenas in novella Constitutione, *Multorum querela*, contentas, & poterit prosequi jus suum contra Episcopum & Inquisitorem; & ista est major difficultas. Nonne poterit dicere, Doctorissimi viri, quod istæ conclusiones emanaverunt à Magistris & litteratis viris; & nobis scribere: Si in dictis illis error, per vos deceptus sum; vobis qui habetis clavem scientiæ & auctoritatem Doctoratus, minimè credendum erat, cum per vos Principes terreni debeant illuminari, consiliari, & edoceri in his quæ Fidei sunt & morum, quæ Fides erat ultra, cum unus unum doceat, alius oppositionem affirmet, discutatis† approbo, & non solum approbo, quin imò inquirere volo: & sicut Ecclesia credit credo, & credere intendo; & quando, & ubi, & determinatio Ecclesiæ intervenit circa ista, vel alia, faciam in omnibus in meo Dominio observari inviolabiliter: nec sum de numero, nec esse volo zizaniorum; imò de purissimo tritico Jesu Christi, utpotè de Aula, Genere, Prosapia Christianissimorum Regum Franciæ.

Dico igitur, conclusione; si pendente visitatione quaternorum Magistri Joannis Parvi, ista cum tanto Principe charitate tractarentur, vel per litteras, vel per amicum idoneum, indubiè credo quod ipse mittet vobis quaternum originale: per hoc servabitur charitas fraterna, maturitas processus, tollitur omnis suspitio sinistra; confirmabitur & consolidabitur pax, Fides exaltabitur, errores destruentur, & tandem concludetur Christianissimi Regis nostri, & altissimi, atque prudentissimi ejus Consilii Mandatum, atque desiderium, & quod nos proficere valeamus, adjuvante illo qui est Fidei nostræ actor & consummator Jesus Christus. Amen.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Petrus Richardi, Ordinis Cluniacensis, regratiatur & protestatur ut ceteri, & venit ad cedulam quæ continet tria. Duo extrinseca, & unum intrinsecum. Primum extrinsecum: an ortum sit scandalum ex istis Assertionibus; hoc est sibi ignotum, sed hæc cedula præsupponit etiam quod sint dogmatizata & dicta.

Supponit tertio quod Domini Judices sint sufficienter informati ubi sunt dogmatizata, est eidem ignotum, & ideo videtur sibi quod informationes debuissent esse factæ per nos * suspectos, & quod tales sunt quaterni qui dicuntur Magistri Joannis Parvi: quæ omnia debuissent esse lecta, secundum quod Littera Regia jubet: & si sic, credit quod Magistri non fuissent sic discordes.

Venit ad primam, nihil asserendo, sed recitando opinionem Doctorum, & dicit quod licet prima sit falsa & erronea, cum hoc stat quod licet tyrannum occidere, maximè quando non est recursus ad Superiorem de tali invalore. Nam dicit Sanctus Thomas: *Quando non est recursus ad Superiorem, & quando quis usurpat, vel vult usurpare Dominium alterius, qui ipsum occidit, laudatur, & premium accipit.*

Et loquitur de illo qui violenter subripit Dominium, & non est recursus ad Superiorem; nam tyrannus est, qui violenta dominatione populum præ-

† Locus corruptus * Foran non.

mit. nam Princeps amandus & diligendus est, tyrannus plerumque interficiendus. Et habet in scriptis verba Joannis in *Policraticon*. Et non vidit quid sit corpus Reipublicæ; nisi illud quod tenet Rempublicam in debito ordine, secundum Leges: & sic ille qui talem tyrannum occideret, haberet auctoritatem à Legibus; nam sicut in entibus est ordo, sic in corpore humano & in Republica.

Quantum ad modum procedendi, ibi est major difficultas, omnibus consideratis: quia si essent taliter læsivæ Fidei nostræ, videt plures antiquos, qui non permetterent, qui condemnarentur: & quia sibi non videntur tales; ideo proponit quod propter inconvenientiam & guerras non esset procedendum ad condemnationem ipsarum. Et ideo videtur sibi quod si materia fuisset dilata usque ad aliud tempus, & quod ista notificarentur Domino Duci Burgundiæ. Et dedit deliberationem suam in scriptis, in forma quæ sequitur.

Reverende Pater & Domine, & vos Domine Inquisitor quo ad inth.^a cedulæ missæ, dico; præmissis protestationibus in talibus fieri consuetis, quæ etiam præmissæ fuerunt pluries per Dominos & Magistros, quibus adhærere intendo, quandiu vixero in humanis.

Dico ergo quod licet prima Assertio sit falsa & hæretica, ut in cedula continetur: cum hoc stat, secundum opinionem Doctorum, tyrannum interire, & hoc maximè quando non est recursus ad Superiorem per quem de ipso Judicium possit fieri.

Prima pars patet in reprobatione istius Assertionis. Secunda probatur: nihil tamen asserendo, sed opiniones probabiles Doctorum solum recitando.

Et primo adduco rationem sancti Thomæ, in secundo Libro in scripto, *Distinctione vigesima*, quam nullus solvit, licet multi crediderunt solvere, & etiam penitus evacuare. Dicit enim in solutione illius quintæ rationis, quod *Tullius loquitur in casu quo quis Dominium per violentiam subripit, nolentibus subditis, & etiam ad consentiendum coactis, & quando non est recursus ad Superiorem, per quem de ipso Judicium possit fieri. Tunc, inquit, qui ad deliberationem patriæ tyrannum occidit, laudatur & premium accipit.* Et concordat hoc cum secunda distinctione, in corpore ejusdem conclusionis, ubi dicit, quod, *Quis potest habere dupliciter Dominium, sive Prælationem: aut propter defectum personæ, quia indignus: aut propter defectum in modo acquirendi, quia per violentiam.* &c.

Ex primo non impeditur; quia Prælatio, sive Dominium, à Deo est: sed secundus modus per violentiam, impedit Dominium, quia subripit, & non efficitur verè Dominus: & talis propriè tyrannus est, & de tali intelligit Sanctus Thomas: *Qui talem interimit, premium accipit, & laudatur.*

Item, ad idem Joan. Polu. 1. Libro. Capite secundo & tertio; postquam posuit: *Qui tyrannus est, qui violentia, dominatione populum premit: sicut qui Legibus regit, Princeps est:* & nulla alia in Theologia sunt, necnon differentiam inter tyrannum & Principem subdit: *Princeps amandus, venerandus est: & tollendus tyrannus, pravitatis imago, plerumque occidendus.*

Item, in fine tertii subdit causam interfectionis, sic dicens: *Qui à Deo potestatem accipit, Legibus servit, & iustitia & Juris famulus est: qui verò eam usurpat, Jura premit & voluntati suæ Leges submittit. In eum ergo armantur qui Leges exarmat, & publica potestas servit in eum qui evacuare nititur publicam maiestatem.* Et paucis interpositis, in fine capituli, concludit: *Et quisquis eum non prosequitur, & se ipsum, & totius Reipublicæ mundanæ corpus derelinquit.*

Ex quo videtur sequi, nihil asserendo, vel præmittendo, quod ubi non esset recursus ad Superiorem,

rem, aut ubi non potest fieri iustitia de tali tyranno, quod auctoritatem habet à corpore totius Reipublicæ; quod quidem corpus possent esse Leges quibus regitur & gubernatur ipsa Respublica; tamen etiam in debita harmonia & ordine, & in tali ordine præservatur per Leges, bene easdem ordinando & applicando; & qualiter ordinat, lædit Rempublicam, & extra ordinem suam & harmoniam ponit debitam: & ideo, qui talem interimit, auctoritatem habet à tali corpore, &c. Hæc non dico asserendo, nec sunt verba Doctoris.

Item, Tullius, in Libro de Officiis 3. Capite primo. *Nulla est nobis societas cum tyrannis, sed potius summa dissensio, neque enim contra naturam est spoliare eum si possis; quem autem honestum necare: atque hoc genus pestiferum, atque impium ex hominum communitate existimandum* est.* Et idem, in eodem tertio Libro. *Quod potest majus esse scelus, quam non modo hominem, etiam familiarem hominem occidere.* Et ad propositum: non igitur obstringit se scelere, si quis tyrannum occidit, quamvis familiarem: hæc sunt verba Tullii, &c. & sic patet illa secunda pars, non tamen dico, nisi recitativè, nihil asserendo.

Item, quo ad secundam Assertionem, & usque ad septimam inclusivè, reporto me ad textum Bibliæ, sicut apparet præcisè in textu; & maximè de Judith opinantur Doctores: & satis fuit dictum per Reverendos Patres Dominos nostros, quibus me refero, & maximè ad ea quæ dixit Magister noster Petrus de Négento.

Item, quo ad secundum, quod est intrinsecum cedulæ, scilicet de modo procedendi; dico quod considerandum est, an sint in detrimentum Fidei nostræ, & an ejus diminutionem tantam quo non possit retardari usque ad tempus; & si sit, quod non mihi videtur, sub judicio meliori & saniori: & sic non credo aliquem Magistrorum meorum quin indilatè usque ad mortem vellet procedere. Si autem possit ad tempus retardari, quod mihi conveniens videtur; tamen proponit observationem Reipublicæ, & totius Regni in se; tum etiam propter majorem fœderationem, ad solidationem Pacis inter Dominos: tum tertio, ne nos, & nostra ponamus in periculo, & ubi non constat de merito.

Et ideo sum opinionis, ut præsens materia retardetur, & in tempore intermedio visitentur quaterni, sive quaternus Magistri Joannis Parvi. *Sic signatum.* PETRUS RICHARDI, Prior Villarum Monasterii. Tradita & lecta quinta Januarii.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joannes de Montreillet, Procurator Nationis Picardiæ, ad Concilium accessit, cum una cedula quam legit Magister Simon de Moncheux, de qua fuit petita copia per Dominos Præsidentes: ac præsentibus prænominatis, cum maxima multitudine Magistrorum, quam copiam dictus Procurator promisit dare, sed non dedit.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Andreas Bernardi, tanquam filius obedientiæ, decrevit parere Mandatis, & protestatur sicut fecerunt ceteri, quibus adhæret & adhærebit.

Supponit primò, quod in antiquis consistit sapientia & prudentia, & sic bonum consilium.

Secundò, supponit quod non est licitum transgredi terminos antiquorum.

Tertio, supponit quod non est licitum meriti propriæ prudentiæ.

His præsuppositis, considerat illos, qui deliberaverunt.

Primò, putà Magistrum Dominum Parvi; Dominum Elemosynarium, Ministrum Sancti Mathurini; Dominum Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, qui Cancellarius asseruit quod non solum à paucis tempore; imò à longo, istam materiam percrutatus est.

* Foran exterminandum † Foris inniti.

Considerat alios Magistros qui postmodum deliberaverunt, qui varii fuerunt: ideo deliberare pertinescit, & memoria debet esse, quod Articulus de Spiritu sancto, non determinabatur, deliberatione subita: imò materia fuit longo tempore tractata. Et supplicat, ut non ita cito procedatur in materia ista: & ideo pauca dicet. Et videtur sibi quod prima Assertio est dissōna Fidei, & illæ Propositiones de Judith, & de juramento, videntur bene reprobatae: & dicit quod numquam debet violari juramentum.

INQUISITIO

Per testes,

de DOCTRINA

JOANNIS PARVI.

Anno Domini 1413. Die decima nona Mensis Decembris, fuerunt per venerabilem & circumspèctum virum, Dominum Officialem Parisiensem, nobis Nicolao de Villa nova, Magistro in Artibus, & Licentiatum in Decretis, altero Promotorem, & examinatorum testium Curiae Parisiensis; & Daniele Moche Presbytero, publico Apostolica & Imperiali auctoritatibus Notario, & Curiae sanctæ Inquisitionis Scriba, secum assistentibus, examinati testes subsequentes, ad informandum Dominos & Magistros in Concilio Fidei pluries evocatos, quod quidam quaternus, in dicto Concilio exhibitus, continens Propositionem defuncti Magistri Joannis Parvi, ut dicebatur, cum quo omnes alii quaterni in eodem Concilio exhibiti collationati fuerunt, fuit scriptus in camera dicti Magistri Joannis Parvi, & alibi, in Collegio Theaurariorum Rothomagensium, Parisiis, ipso sciente, vidente & audiente, prout in depositionibus dictorum testium scriptorum plenius continetur; quorum depositiones sequuntur, modo & forma sequentibus.

Discretus vir, Magister Laurentius Ouyn, Magister in Artibus, actu Regens Parisiis, in prædictâ Facultate, commorans in Claustro Brunelli, ad interfignum cuniculorum: oriundus verò de Dicecesi Rothomagensi, ætatis viginti quinque Annorum, vel circiter; ut dicit, testis juratus & examinatus; Anno & die prædictis. Nobis Notarius & Commissarius infra scriptis præsentibus, & virtute dicti sui juramenti præstiti; requisitus quid ipse sciat de, & super Propositione dicti defuncti Magistri Joannis Parvi, dum vivebat, Doctoris in Theologia, coram Rege & Dominis de suo sanguine per ipsum Parvi olim facta & publicata. Dicit & deponit per suum juramentum, quod post lapsum certi temporis, post hujusmodi publicationem prædictæ Propositionis, nescit assertius qui loquitur, per quantum temporis spatium, post hujusmodi publicationem, ipse loquens, cum Magistro Richardo Dari, nunc Magistro in Artibus, Regente ex tunc Scholarum, & pluribus aliis, bene numero duodecim regulariter, tam Magistris, quam scolaribus, in domo, seu Collegio Theaurariorum Rothomagensium Parisiis, ubi dictus defunctus Magister, Joannes Parvi tunc moram agebat, videlicet sæpissimè, in camera dicti Magistri Joannis, & aliquoties in Scolis dicti Collegii, ad scribendum Propositionem per dictum defunctum factam, & postea publicatam coram dicto nostro Rege, & aliis de suo sanguine, pro tempore existentibus, & ipsam Propositionem, pro posse suo, melioribus modo & forma quibus potuit, & magis veraciter quam potuit scripsit, una

unâ cum prænominatis, secundum quod Magister Joannes Janis, aliâs de Dodevilla, pro nunc Magister, vel Licentiatum in Artibus, & Clericus, commorans tunc cum dicto defuncto, eis hujusmodi Propositionem pronunciabat, ac secundum originale ejusdem, ut tenet, & credit firmiter testis loquens. Adjiciens, qui loquitur, quod ad hujusmodi pronunciationem & scripturam, dictus defunctus, pro aliqua parte temporis, erat præsens, videns & audiens, & sciens hujusmodi scripturam & pronunciationem. Subjungens, qui loquitur, super hoc interrogatus, quod dum hujusmodi Propositionem, testis loquens, & alii, ut præfertur, scriberent, saltem cum fuerunt in certo puncto Minoris illius Propositionis, dictus defunctus Magister Joannes Parvi, audiens certa verba in dicto passu Minoris posita, subridendo dixit loquenti, & aliis, in verbis Gallicis talia & consimilia: *Ad boves* y a mis ce mot*; declarando per tunc verbum: sed de verbo illo ad præsens non recordatur qui loquitur, quod tenet & credit firmiter in sua conscientia quod omnia & singula contenta in dicta Propositione per dictum defunctum, ut dicitur, publicata fuerunt benè, & fideliter pronunciata per dictum pronunciatorem, & scripta per ipsum testem & alios scribentes, exceptâ certâ clausulâ positâ in prædicta Propositione, videlicet de scitu & scientia Dominorum qui debebant, ut dicebatur, scire certa crimina in dicta Propositione declarata, quorum Dominorum nomina fuerunt, ut audivit dici, qui loquitur, à quaterno dictæ Propositionis amota.

Interrogatus, quis scripsit Propositionem per eum coram nobis exhibitam; dicit, quod fuit Magister Richardus Dari.

Interrogatus, quo devenit Propositio per eum scripta, & ubi est: dicit quod eam tradidit cuidam Domino Joanni Fermare, consanguineo suo, commorante, ad præsens, in prædicto Claustro Brunelli, in societate dicti loquentis. Quam Propositionem de post recuperavit; sed eam de post, unâ cum aliis suis litteris & scripturis quas miserat ad partes suas, Pater suus, præ timore Anglorum, de Grasseto in Caletto portavit, apud villam Rothomagensis, quam citius quàm poterit recuperabit, & promissit restituere prædictis Dominis, Parisiensi & Inquisitori.

Dicit tamen quod quidam Brito, nominatus Magister Oliverius de la Hache, qui tunc morabatur in Collegio de Sorbona, etiam scripsit dictam Propositionem, in camera dicti defuncti Joannis Parvi: nec aliud scit.

Discretus vir, Magister Richardus Dari Clericus, Magister in Artibus, Ebroicensis Dioecesis, commorans Parisiis, in vico Sorbonæ, in domo ficus, ætatis viginti quinque Annorum, vel circiter, ut dicit, testis juratus, & examinatus per nos Commissarios ante dictos, Anno & die quibus supra; & super facto quaternorum defuncti Magistri Joannis Parvi, requisitus & interrogatus, dicit & deponit per suum juramentum, quod verum est quod paucò tempore post Propositionem factam & publicatam per defunctum Magistrum Joannem Parvi, aliâs assertivè de tempore deponere nesciret, testis loquens, & quàmplures alii scolares, numero ad minus sex: scripsit in uno quaterno papyreo dictam Propositionem, in Collegio Thesaurariorum, sibi & dictis aliis scolaribus pronunciantem, & proferente quodam Magistro Joanne Joannis*, pro tunc servitore, & Clerico spiritali dicti defuncti, qui eis pronunciabat: & aliquoties dictus Magister Joannes Parvi veniebat ad cameram ubi scribebant dicti scolares, & ibi audiebat dictum pronunciatorem hujusmodi pronunciationem, & ean-

dem pronunciationem ratam & gratam habebat, ut prima facie apparebat; & dicebat prædictus pronunciator quod illa Propositio quam sic pronunciabat, erat Propositio dicti sui Magistri.

Et loquens, & alii qui eam sic scribebant, existimabant & credebant eam esse veram, & originalem Propositionem dicti defuncti Magistri Joannis Parvi; aliâs eam non scripsissent. Adjiciens quod eam scripsit verius quàm potuit, secundum pronunciationem dicti pronunciantis, pro Magistro Guilhelmo Oeuvriæ, de Collegio Lexoviensi. Et hodie per nos sibi exhibito dicto quaterno, & per eum viso, de folio ad folium; dicit quod est quaternus verus quem scripsit propria sua manu pro dicto Oeuvriæ, & quod omnia & singula contenta in ipso, pronunciavit præfatus Magister Joannes Joannis, Clericus dicti defuncti Magistri Joannis Parvi, in præsentia ipsius loquentis, & aliorum scribentium, numero prædicto.

Interrogatus, si ipse sciat aliquem, vel aliquos qui deberent habere, vel habeant aliquos quaternos de dicta Propositione: dicit quod non.

Item, interrogatus si ipse sciverit, quod aliquis transtulerit illam Propositionem de Gallico in Latinum: dicit quod non, nec aliud scit.

Eisdem Anno & die, nos Nicolaus de Villa nova Promotor & Commissarius, & Daniel Moche, Notarius & Scriba ante dicti, atque Commissarii in hac parte, de jussu & Præcepto Reverendi in Christo Patris, & Domini Gerardi, miseratione divina Episcopi Parisiensis, & Domini Inquisitoris hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, autoritate Apostolica deputati, accessimus ad hospitium venerabilis & circumscripti viri, Magistri Henrici de Joissaco, & etiam Fratris Reverendi in Christo Patris, & Domini Episcopi Tornacensis, & Advocati in Parlamento Regio Parisiensi, situm in vico de la Galandre, Parisiis, prope Palatium regale: & eundem Magistrum Henricum personaliter apprehensum requisivimus, quatenus si ipse habeat, vel sciebat aliquem habere copiam dictæ originalis Propositionis ipsius, nobis, ex parte Dominorum Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris hæreticæ pravitatis, traderet, seu ipsis eisdem Dominis Episcopo & Inquisitori transmitteret. Qui quidem Magister Henricus nos gratiosè recepit, & post plura verba super hujusmodi materia inter ipsum & nos habita, nobis respondit quod dictam Propositionem originalem non habebat, nec erat in possessione sua; sed benè habebat aliquas Assertiones, seu Propositiones extractas, ut dicebatur, ex dicta Propositione originali dicti defuncti Magistri Joannis Parvi, quas promissit tradere, seu mittere citius quàm commodè poterit prædictis Dominis Episcopo & Inquisitori, sub sigillo suo interclusas.

Item, cum nos loqueremur cum ipso Magistro Henrico, de nepote Domini Cancellarii Domini Ducis Burgundiæ, videlicet de Domino Archidiacono de Belna, cumque eramus onerati de loquendo de, & super hujusmodi materia, & simili requisitione, qui dicebatur habere dictam Propositionem: idem Magister Henricus nobis respondit, quod ipse onerabat se de loquendo super hoc cum dicto Domino Archidiacono citius quàm commodè posset, & faciat se fortem, quod si idem Dominus Archidiaconus aliquid haberet de hujusmodi Propositione, quod secum mitteret dictis Dominis Episcopo, & Inquisitori. Et sic hætenus responsionibus dicti Magistri Henrici; & quod etiam eundem Archidiaconum non potuimus reperire, ab inde recessimus.

Et item, postmodum subsequenter, eisdem Anno & die, accessimus ad hospitium Magistri Domini Parvi, Canonici Parisiensis, quem personaliter

* Locus corruptus. † Supra scribitur Janis.
Tomi V. Pars. II.

reperimus, & cum requisivimus modo & forma supra dictis: qui nobis respondit quod quidam sibi in secreto & de nocte apportavit Propositionem originalem, ut dicebat, dicti defuncti Magistri Joannis Parvi, quam pro majori parte legit & vidit; sed in crastino, antequam ipse dictam Propositionem perlegisset & vidisset & intellexisset, ille qui illam Propositionem sic sibi apportavit, eam venit quæsitum, & secum eam apportavit: dicit tamen quod ipse perscrutabitur, & loquetur cum illo, de hujusmodi secreto, ad finem quod det sibi licentiam ipsos nominandi & revelandi, secreto hujusmodi non obstante; prout hoc postea, ut dicitur, vivo vocis articulo retulit idem Magister Dominicus Domino Officiali Parisiensi, in geola carcerum Curiae Parisiensis existenti, non tamen in nostri præsentia.

Et ego Guillelmus le Mieu, Clericus Tracorensis Diocesis, Magister in Artibus, & Bacchalaureus in Decretis, publicus Apostolica & Imperiali autoritatis Notarius, & Curiae Episcopalis Parisiensis Scriba; quia dum præfens processus, continens in se octo viginti† & novemdecim folia, per prænominatos Judices, & coram eis fieret & ageret in*, unà cum Notario publico subscripto excepto in examinatione dictorum testium, præfens & personaliter interfui, eaque sic fieri vidi & audiui. Idcirco huic præfenti processui signum meum solitum, unà cum signeto dicti Notarii publici subscripsi & apposui, hic me manu propria subscribens, requisitus & rogatus, in testimonium veritatis præmissorum.

Et ego Daniel Moche, Præbyter Leonensis Diocesis, publicus Apostolica & Imperiali autoritate Notarius, & Curiae Parisiensis juratus, Notariusque atque Scriba Curiae sanctæ Inquisitionis, & prædicti Domini Inquisitoris; quia dum præfens processus, continens, ut præmittitur, in se octoginta & novemdecim folia, per prænominatos Judices, & coram eis fieret, unà cum Notario publico supra scripto, præfens interfui in omnibus, & per omnia, eaque sic fieri vidi & audiui. Idcirco signum meum solitum huic præfenti processui, alienis manibus raptim, & repertivè scripto, me aliis legitime occupato negotiis, unà cum signo & subscriptione prædicti Notarii, hic me subscribens, requisitus & rogatus apposui.

Sequitur tenor Conclusionis tunc habita.

ANno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, die quinta Mensis Januarii, Dominus Officialis Parisiensis palam, & pleno Concilio, ex parte Dominorum Episcopi, & Inquisitoris, petivit: An essent adhuc aliqui, seu aliquis, qui ulterius vellent, seu vellet deliberare in ipso Concilio, super Assertionem in cedula aliàs illis qui jam deliberaverant in Concilio, ex parte Dominorum Judicum ibidem præsentium & assistantium transmissa, & alia quæ posita erant in deliberatione in Concilio, & exposita per dictos Judices: qui Dominus Officialis consequenter, nemine dicente se velle deliberare, imò pluribus de Concilio afferentibus quod non restabant aliqui deliberaturi, de his quos consuetum erat in talibus deliberare: de Mandato dictorum Dominorum Judicum ibi tunc, ut præmittitur, præsentium & assistantium, dixit coram omnibus in Concilio existentibus quæ sequuntur.

Videlicet quod quoniam ipsi Domini Judices firmiter credebant omnes Professores & Licentiatos sacrae Theologiae, pro tunc Parisiis existentes, & audiverant multos solemnes Jurisperitos super præ-

missis Assertionibus, in dicto Concilio deliberare & jam deliberasse; non erat intentionis eorundem Dominorum Judicum amplius sedere in ista materia, in Sessione publica, in præfato Concilio, ut, & quemadmodum interfecerant in camera Episcopali Parisiensi, ubi pro tunc erant, donec & quousque ipsi Domini Judices, per ipsum Concilium, aut deputandos ab eodem Concilio, vel aliàs consulti, vel advisati essent qualiter, seu per quem modum, & ad quæ haberent ulterius procedere super ipsis quæ aliàs ipsi Domini Judices posuerant in deliberatione, & exposuerant in dicto Concilio.

Dixit tamen ipse Dominus Officialis, quod non intendebant præfacti Domini Judices quin audirent alibi, aliàsve, illos qui super præmissis deliberare vellent, ac se offerrent deliberaturos, si propriè non deliberassent; imò libenter ipsos audirent, non præcludentes Dominis & Magistris qui jam deliberaverant in præfato Concilio, viam addendi, diminuendi, mutandi, corrigendi, & declarandi dicta, seu deliberata per ipsos in præfato Concilio: adjiciens præfatus Dominus Officialis quod ex deliberationibus Magistrorum & Dominorum qui deliberaverant, seu dederant deliberationes suas in prædicto Concilio, verbo tenus, in scriptis, vel aliàs, saltem ex deliberationibus multo majoris partis ipsorum Magistrorum & Dominorum, dicti Domini Judices tunc ibidem præsentis, ut præmittitur, & præsidentes, concludebant, prout & concluderunt, quod Assertiones inscriptæ in cedulis ipsis Magistris & Dominis aliàs, pro parte dictorum Dominorum Judicum transmissis, & super quibus erat in Concilio deliberatum, erant bene qualificatae, & rationabiliter reprobatae, prout, & quemadmodum in cedulis ipsis qualificabantur, seu modificabantur, & reprobabantur; & qui, ut dicebat præfatus Dominus Officialis Parisiensis, pervenerat ad notitiam dictorum Dominorum Judicum ibidem personis constitutorum, nonnullos tam dicto Concilio, quam alibi publicè, & aliàs dixisse & asseruisse prædictas Assertiones positas in deliberatione in dicto Concilio, non esse, aut fuisse benè extractas, vel elicatas ex Propositione Magistri Joannis Parvi, nec contentas in ea. Asseruisse insuper per eas Assertiones non fore condemnandas, nisi per prius inspecto & diligenter inquisito, si eadem Assertiones essent, aut continerentur in dicta Propositione Magistri Joannis Parvi: ipsi Domini Judices maturè, & ex deliberatione Concilii sacrae Fidei, volentes procedere super præmissis, exhibebant tunc, prout & exhibuerunt in prædicto Concilio plures quaternos, seu sexternos, continentes, ut dicebatur, præfatam Propositionem Magistri Joannis Parvi, ipsos quaternos committentes dispositioni & ordinationi Concilii, seu omnes illos in Concilio ibi tunc præsentis inquirendo, sub poenis Juris, quod tunc deliberarent quod agendum ulterius esset, super præmissis, & qualiter procedendum: & utrum expediebat dare certos Deputatos ab ipso Concilio, qui advisarent modum procedendi ulterius, si ulterius foret procedendum; necnon collationarent ipsos quaternos inter se ad invicem, ipsosque visiterent & indagarent, si in eis continentur prædictæ Assertiones, vel aliqui alii errores, seu in Fide Catholica malè sonantia, & quaecumque piarum aurium offensiva. Qui quidem Deputati haberent certis diebus & horis per dictos Dominos Judices eis assignandis, in camera Officialatus Parisiensis, vel alibi, in loco congruo comparere; præmissa, & alia circa ea contingentia facturi: & post consequenter, communiterque facerent dicto Concilio referre, loco & tempore opportunis.

Et tunc dictus Dominus Officialis nominavit aliquos deputandos per Concilium, si placeret, videlicet, Magi-

† Forè Octoginta. • Forè ageretur.

Magistrum Joannem Brevis coxæ.
 Magistrum Petrum de Dierreyo.
 Magistrum Ursinum Tailenande.
 Magistrum Joannem Dacheri.
 Magistrum Jourdanum Morini.
 Magistrum Mathæum Rocder.
 Magistrum Petrum de Nogento.
 Magistrum Joannem de Dulcimenillo.
 Magistrum Guilielmum Pulchrinopotis:
 vel Magistrum Joannem Mathiæ, si non sit Pa-
 risius.
 Magistrum Joannem Biouft.
 Magistrum Radulphum de Porta.
 Magistrum Regentem Prædicatorum.
 De Rupella, Priorem Bernardistarum.
 Magistrum Regentem Carmelitarum.
 Magistrum Benedictum Gentiam.
 Magistrum Giraldu Macheti.

Dixit etiam consequenter prædictus Dominus Of-
 ficialis, quod si videretur expeditus * Concilio, in-
 tentioni prædictorum Dominorum Judicum erat
 mittere aliquem solemnem virum versum, seu penes
 Dominum Ducem Burgundiæ, qui haberet expo-
 sitionem ipsi Domino Duci Burgundiæ processum B
 & ordinationem Concilii, ne malè contractaretur
 de ipsis, nec de illis de Concilio, & ad obstruen-
 dum ora sinistrè loquentium de Dominis Judicibus,
 & de illis de Concilio.

Quibus sic factis, dictis & narratis per dictum
 Dominum Officialem, ac monitis per ipsos Domi-
 nos Judices, sub poenis Juris, omnibus & singulis
 illis de Concilio, ibidem tunc existentibus, in eorum
 conscientiis, & præstare consilium super præmissis, ad
 honorem sanctæ Fidei Catholicæ; coeperunt tunc
 Magistri & Domini de Concilio ibidem præsentés,
 deliberare modo, & forma, & ordine sequenti.

Et primò, venerabilis & circumspèctus vir, Ma-
 gister Dominicus Parvi, deliberavit in hunc modum;
 & dixit quod apparet sibi quod antequam ista au-
 ditio seu Sessio facta fuisset, hoc quod modo quæ-
 ritur fuisset faciendum, & parcant sibi Judices.

Et secundò, habendus erat modus scolasticus.

His habitis, fuisset visum, an fuissent condem-
 nandæ, vel absolvendæ. Verumtamen ex quo non
 ita fuit factum, apparet sibi quod erit bonum quod
 fiet.

Quantum est de alio quod petitur, de mittendo
 ad Dominum Burgundiæ; videtur sibi caritativum
 & honestum, & Judicium exonerativum.

Minister sancti Mathurini dicit quod Propositio
 Magistri Joannis Parvi erat visitanda benè & diligen-
 ter, & stat cum Magistro Dominico Parvi.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Ur-
 sinus Tailenande, ad idem; & essent Articuli le-
 gendi in Concilio.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joan-
 nes Dacheri, ad idem.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joan-
 nes Michaëlis, Ordinis Fratrum Prædicatorum, ad
 idem; & apparet sibi optimum, ad obstruendum
 ora malè dicentium.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joan-
 nes Mathiæ, ad idem; & dicit quod hoc est expe-
 diens.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Tho-
 mas Hobe, cum pluribus aliis, in magno nume-
 ro.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Jour-
 danus Morini, est opinionis quod Dominus Dux
 Aquitanie est adeundus, & informandus; quia ab
 aliquibus dicitur esse sinistrè informatus: & simili-
 ter alii Domini, ex parte Concilii.

* Forè expediens.

Venerabilis & circumspèctus vir, Minister San-
 cti dicit quod solum sufficit quod Domi-
 nus Episcopus, & Inquisitor solum adven-
 t.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Do-
 minicus Parvi, de præsentis non est istius opinio-
 nis.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Ur-
 sinus Tailenande, stat cum Magistro Jourdano.

A Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joan-
 nes Macheti, ad idem.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Ma-
 thæus Rocder, est ad idem.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Do-
 minicus Præpositus sancti Germani, ad idem: di-
 cit tamen quod nimis publicare non est bonum.

Quamplures alii relinquunt hoc discretioni Judi-
 cum.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joan-
 nes de Dulcimenillo, dicit quod Dominus Aquita-
 niæ est informandus ad partem, & postea in publi-
 co.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Ge-
 rardus Macheti, ad idem.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Be-
 nedictus Gentiam, est ad idem.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joan-
 nes de Castellione, ad idem.

Quibusdam factis & dictis, dicti Domini Judices
 concluderunt ex deliberationibus præmissorum Do-
 minorum, & Magistrorum prænominatorum, per
 dictum Dominum Officialem, nominatos pro De-
 putatis, esse à Concilio deputatos, quibus Depu-
 tatis, sub poenis Juris, injunxerunt ipsi Domini Ju-
 dices comparere in camera Officialatus Parisiensis,
 die Lunæ, ad videndum & deliberandum quid esset
 ulterius agendum.

His tamen, ut præmittitur, dictis & factis, ve-
 nerabilis & circumspèctus vir, Magister Dominicus
 Parvi, legit deliberationem suam in scriptis; & di-
 cit quod prima Propositio in forma in qua est, est
 falsa & hæretica; & in sensu in quo est, non ex-
 pedit facere magnam qualificationem, quia pericu-
 lum esset, quia malè intelligentes possent dicere:
 Talis Propositio quam posuit talis & talis, &c. quia
 non posset removeri à cordibus hominum. Et cum
 dicitur; non dixit autoritate propriâ; videtur con-
 trarium, quia allegavit Jura, & voluit solum ex-
 cludere spiritualia Mandata, nec fuit intentionis ejus
 excludere omnem autoritatem. Et sunt multi ca-
 sus quod aliqua homicidia fiant, non tamen autori-
 tate propria: & sufficit dicere in qualificatione; er-
 ror distinguit multipliciter obstinationis quam po-
 nit Nicolaus Oresme.

Et cum dicitur ibidem, *Et les autres qui ensui-
 vent*, non credit quod noluit dicere in qualibet se-
 quela; & ideò non stat omninò in reprobatione.

Quantum ad aliam de sancto Michaële, &c. in
 extracto suo continetur, *Sine Mandato Dei*; credit
 quod non voluit excludere omnia Mandata, seu om-
 nem autoritatem. Et cum dicitur, *ex amore natu-
 rali solum*; hoc est malè dictum, propter verbum
solum; & quod ex hoc meruit illa bona; non credit:
 & stat cum reprobatione in cedula, & non credit
 etiam quod propter hoc habuit tanta bona, & me-
 diùs dixisset idem quam voluit.

De alia, de Phinées, non vidit in codice quod
 Zambri fuit idolatria, nec ex hoc fuit occisus, sed
 quia publicè intraverat cum muliere prohibita; nec
 negat ipsum esse idolatram, nec stat cum glossa Jo-
 sephi.

De alia, de Moyse, vidit in originali, *Sans Man-
 dement d'homme*, & ita tendit deductio sua.

Quantum ad aliam de Judith, & Jehu, se re-
 fert ad ea quæ dixit Dominus Elemosynarius Regis.

Quantum ad aliam de Joab, hoc est contra ordinem textus: & credit quod qui dixisset Magistro Joanni Parvi, statim recessisset ab illo.

Quantum ad aliam de mendacio, seu perjurio; etiam non indigebat illa Propositione, quæ adducitur ad probationem quintæ veritatis, cui magis assentit, quam suæ reprobationi, cui non assentit: sed volenti occidere aliquem, non est licitum fabricare juramenta, vel considerationes*

* Forſan confiderationes.

ACTIO QUARTA.

Ad die 8 Jan. ad 7. Febr.

1414.

A NNO DOMINI millesimo quadringentesimo decimo tertio†. Die Lunæ, post Festum Epiphaniæ ejusdem, quæ fuit octava Mensis Januarii, coram venerabili & discreto viro, Domino Officiali Parisiensi, congregatis venerabilibus & discretis viris, Dominis, & Magistris

Ursino de Taillenande.

Jourdano Morini.

Joanne de Dulcimenillo.

Radulpho de Porta.

Joanne Mathiæ.

Mathæo Rocder.

Joanne Brout.

Francisco, Regente Bernardistarum.

Guillelmo Cholet, Regente Carmelitarum.

Joanne Dacheri.

Benedicto Gentiam.

Joanne Michaëlis, Regente Prædicatorum,

Et Gerardo Macheti,

alias, per Reverendum Patrem, Dominum Gerardum, miseratione divina, Episcopum Parisiensem; & Magistrum Joannem Poleti, Ordinis Fratrum Prædicatorum, sacre Theologiæ Professore, Inquisitorem hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, in hac parte, ex deliberatione Concilii Fidei solemniter deputatis; videlicet quoad visitandum certos quaternos, in quibus dicitur contineri Propositio defuncti Magistri Joannis Parvi, & eos examinandum: & an ex illa Propositione possint elici, seu contineantur errores, & Assertiones, tam in Instrumento Universitatis lecto, & publicato in Concilio Fidei, quam in Instrumento ultimo, de extractione ipsius, & nonnullarum aliarum Assertionum, ex eadem Propositione, lecto in eodem Concilio, in cedulis missis Dominis & Magistris Doctoribus in Theologia, & alii* latius declaratis.

Et insuper ad sciendum an in illis quaternis, seu Propositione dicti Parvi contineantur aliqui alii errores, ultra in dictis Instrumentis declarati & contenti; & ulterius ad visitandum, & diligenter collationandum dictos quaternos ad invicem, cum quaterno tradito Curiae, pro parte Domini Cancellarii Ecclesiæ Parisiensis: ipsi Domini & Magistri Deputati, in primis, & ante omnia eis dictis & expositis per dictum Dominum Officialem Parisiensem, verbis sequentibus.

„ Vos estis deputati & vocati ex parte Domini
„ Parisiensis, & Inquisitoris, & Concilii Fidei, ad
„ visitandum exemplaria Propositionis Magistri
„ Joannis Parvi, & ad faciendum collationem de
„ dictis quaternis, ad Assertiones contentas in
„ cedulis vobis alias demissis, & ad sciendum si
„ illic contineantur aliqui alii errores: & ad vi-
„ dendum aliqua alia quæ ministrabuntur, facientia
„ ad materiam eorum quæ tractantur in hoc sacro
„ Concilio; & ad dandum consequenter salubre con-
„ siliū super Assertionibus exhibitis Concilio Fi-
„ dei; super quibus Magistri nostri fuerunt auditi,„

† Forſan quarto. * Forſan alibi.

Habitâ primitus inter ipsos Magistros Deputatos collatione de persona mittenda ad Dominum Burgundiæ; deputaverunt & elegerunt venerabilem virum, & religiosum, Fratrem Petrum Flore, Licentiatum in Theologia, Ordinis Fratrum Prædicatorum, ad eundem Dominum Ducem Burgundiæ, cum quadam instructione ibi lecta, & per eundem Dominos Deputatos correctâ, & in bona forma posita, cujus tenor inferius est insertus.

A Quibus sic factis; prædictus Dominus Officialis, tunc ibidem tradidit undecim Magistris, undecim quaternos alias in Concilio exhibitos: videlicet unum Ursino; unum Regenti Bernardistarum; unum Jourdano; unum Benedicto Gentiam; unum Matthæo Rocderi; unum Joanni Dacheri; unum Guillelmo Cholet; unum Joanni de Dulcimenillo; unum Joanni Michaëlis; unum Gerardo Macheti, per eosdem Magistros deputatos visitandos & examinandos; ad fines supra dictos; eisdem Dominis Deputatis assignando diem Veneris inde sequentem, ad comparandum coram Dominis Parisiensibus, & Inquisitore, & conferendum de & super vos: visis interim & examinatis de contentis in dictis quaternis.

Acta in camera dicti; Domini Officialis, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, die octava Mensis Januarii.

B Tenor verò Instructionis traditæ dicto Fratri Petro Floure, mittendo dicto Domino Burgundiæ, sequitur in hæc verba.

Sequuntur ea quæ committenda sunt Nuncio, vel Legato mittendo ad Dominum Ducem Burgundiæ.

Primò, facta humili, debita, & consueta recommendatione illorum à quibus mittitur, dicat causam, occasionem & radicem incoptionis Concilii Fidei quod de præsentis Parisiis celebratur; quod hæc sunt & fuerunt errores & scandala Fidem & mores concernentia, quæ, ut à plurimis asseruntur, in Dicecesi Parisiensi, & alibi, in diversis partibus hujus Regni noviter orta sunt, seminata & publicata, tam facto, quam verbo.

C Secundò, explicet bonam, sinceram, & sanctam affectionem Dominorum Judicum, & singulorum qui in prædicto Concilio deliberaverunt, quam dulciter, quam benignè, pacificè & quietè auditi sunt, sine murmure, sine clamoribus, aut quibuscumque aliis inconvenientibus.

Tertiò, quod pro bono pacis, unionis, & concordie, ex deliberatione totius Concilii, nullo contradicente, prædicti Judices dederunt solennes Deputatos, & in magno numero, pro visitatione, & examinatione, & ampliori discussione singulorum quæ in dicto Concilio tacta sunt: & ejectis erroribus, si qui reperiantur, honor Fidei, fama quæ singulorum, quantum erit possibile, illæsi remaneant, & intacti.

D Quartò, quod principalis, imò sola intentio prædictorum Judicum, & singulorum deliberantium, est, & fuit, tendere ad honorem Fidei, ad bonam pacem, & tranquillitatem Regis, Regni, & singulorum Dominorum, sine distinctione, aut affectione quacumque. Quapropter, ex parte prædictorum Judicum, & assistentium, supplicetur humiliter, quatenus illorum dictis fidem adhibere nolit, qui ipsum de congruo aut informassent, aut in futurum informare vellent: quia ipsi Judices, quantum in ipsis erit, ad Fidei exaltationem, & erroris reprobationem; ad honorem Domini nostri Regis, sui ipsius, & aliorum omnium Catholicorum,

rum, auxiliante Domino, cujus res agitur, taliter in prædicto Concilio procedant, quod nullus, cuiuscumque status, aut conditionis existat, poterit, aut debeat malè contentari.

1414.
xii. Januarii.

Anno Domini, millesimo, quadringentesimo decimo tertio. † Die Veneris, post Festum Epiphaniæ, quæ fuit duodecima Mensis Januarii, coram venerabili & discreto viro, Domino Officiali Parisiensi, Congregatis Dominis & Magistris Deputatis per Dominos Parisiensem, & Inquisitorem, ex deliberatione Concilii Fidei, in camera Officialatûs Parisiensis, videlicet

Urfino de Tailenande.
Jourdano Morini.
Joanne Dacheri.
Joanne Mathiæ.
Petro de Nogento.
Francisco, Regente Bernardistarum.
Joanne de Dulcimenillo.
Gerardo Macheti.
Benedicto Gentiam.
Joanne Brout.
Radulpho de Porta.
Guilielmo Cholet,
Et Joanne Michaëlis,

fuit ante generaliter materia hujusmodi aperta. Et quoniam ipsi Domini Deputati non erant satis benè advisati ad conferendum, & referendum, &c. Ipse Dominus Officialis Parisiensis assignavit eis diem Lunæ proximam, de mane, ad conferendum, ut prius, &c.

Datum & actum in prædicta camera. Anno & die quibus supra.

1414.
xv. Januarii.

Adveniente dicta die Lunæ, quæ fuit quindecima Mensis Januarii, quia nulli Doctorum* Dominorum Deputatorum comparuerunt; fuit ordinatum per Dominos Parisiensem & Inquisitorem, ut ipsi per cedulas evocarentur, & requirerentur, juxta formam cedularum, ad comparandum coram eis, die Veneris, nona decima dicti Mensis Januarii, & ad faciendum contenta in dictis cedulis.

Tenor verò cedularum eisdem missarum sequitur, & est talis.

Magister Reverende, compareatis ex parte Domini Episcopi Parisiensis, & Fratris Joannis Poleti, Inquisitoris, die Veneris proxima, in dicta dicti Domini camera Parisiensis Episcopi, unà cum aliis Dominis, & Magistris unà vobiscum deputatis ex deliberatione Concilii Fidei; ad conferendum, & advisandum de, & super quampluribus quaternis, seu codicibus, Propositionem defuncti Magistri Joannis Parvi, ut dicitur, continentibus; seu saltem effectualiter & substantialiter extractis de eadem: nec non ad faciendum collationem de dictis quaternis, ad certas Assertiones in cedulis vobis aliàs missis contentas; & ulterius nobis præbiturus salubre consilium, si in dictis quaternis contineantur aliqui alii errores malè sonantes in Fide, & super aliis dicta die per nos vobis explicandis & declarandis.

xix. Januarii.

Adveniente autem dicta die Veneris, decima nona Januarii, comparentibus coram Dominis Parisiensi Episcopo, & Inquisitore, in camera Episcopali dicti Domini Episcopi, Dominis & Magistris

Joanne Courtecuisse.
Joanne de Dulcimenillo.
Petro de Dierreyo.
Urfino Tailenande.
Martino Rocder.
Jourdano Morini.

Foran quarto. * Foran dictorum.

Radulpho de Porta.
Petro de Nogento.
Joanne Brout.
Francisco, Regente Bernardistarum.
Benedicto Gentiam.
Guilielmo Pulchrinopotis.
Joanne Dacheri.
Guilielmo Cholet, Regente Carmelitarum.
Joanne Michaëlis, Regente Prædicatorum,
Et Gerardo Macheti, Deputatis in hac parte, per dictos Dominos Judices: deliberaverunt subsequenter Domini & Magistri sequentes, & primò.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Dulcimenillo, deliberavit in scriptis, in hunc modum.

Præsuppositis protestationibus in materia Fidei fieri consuetis, quibus adhæreo, & adhærere intendo, quandiu vixero in humanis; pro responsione ad ea, super quibus Magistri nostri plures, & ego cum eis, ex deliberatione Concilii Fidei deputati fuimus per Reverendum Patrem, & Dominum Episcopum Parisiensem, & Dominum Inquisitorem.

Ad primum punctum, quod est de collatione quaternorum, in quibus, ut dicitur, continetur Propositio Magistri Joannis Parvi, cujus anima requiescat in pace; Dico quod licet credam in eis non magnam esse differentiam, saltem quæ variet, vel immutet principale propositum: nihilominus expedit quod inter se collationentur, & ad longum videantur, ad tollendum omnem suspensionem, & obviandum illis quæ possent incongruum objici, si hoc non fieret.

Quantum autem ad secundum punctum, quod est videre an Propositiones septem in cedula contentæ, super qua examinati fuerunt Domini Magistri, & Baccalaurei, in prædicto Concilio Fidei, in dictis quaternis contineantur; vel elici possint ex eis:

Dico primò, quod prima Propositio prædictæ cedulæ, quæ principalis est in dictis quaternis, formaliter, modo & ordine quo posita est, componi, vel confici* ex dictis ibidem contentis formaliter.

Dico secundò, quod ipsa virtualiter & sufficienter elici potest ex prædictis quaternis, & contentis in eisdem, cum intentione proponentis: quæ intentio elici potest, & debet ex conclusione quam in dicta sua Propositione intendebat concludere, instituere & inferre. Illud deduci potest, discurrendo per singulas partes prædictæ primæ Propositionis cedulæ præfatæ: quæ Propositio talis est in forma.

Chacun Tyran doit & peut estre loyalement, & par merite occis de quelconque son vassal ob subjet, & par quelconque maniere, memement par aguettes, flatteries, & adulations; nonobstant quelconque jurement, ou confederation faite envers luy, sans attendre la Sentence, ou Mandement de Juge quelconque.

Quantum ad primam partem prædictæ Propositionis, videlicet quod quilibet tyrannus licitè possit & debeat meritorie & laudabiliter interfici à quolibet subiecto suo, aut vassallo, declarari posset ex multis quæ in dicta Propositione Magistri Joannis Parvi continentur, cum ejus intentione, &c.

Primum est, quod ponitur in forma in dicta Propositione, & in fine tertii exempli tertii Articuli.

C'est droit, raison & equité, que tous tyrans soit occis vilainement, par aguettes & épiemens, & est la plus propre mort de quoy tyrans desloyaux doivent mourir.

Et in fine probationis septimæ veritatis, seu Propositionis principalis quarti Articuli, conformiter loquendo, sic dicitur in forma.

C'est

* Foran desideratur potest.

C'est la plus propre mort, de quoy tyrans doivent mourir, que de les occire vilainement, par bonnes cauettes, aguettes, ou espiemens.

Secundum dictum quod Aristoteli à dicto proponente imponitur, in dictis locis Libri sui *Politico-rum*, & ponitur dictum istud in deductione tertiæ Propositionis principalis prædicti quarti Articuli, *Cuilibet subditorum licitum est occidere tyrannum im-piè, & non solum licitum, imò laudabile.* C'est-à-dire, *qu'il est licite à un chacun des subjets d'occire le ty-ran, & n'est pas seulement licite, mais honorable & A digne de loüanges.*

Tertium dictum, est autoritas Salberienfis, ut si-bi à dicto proponente imponitur, *tertio Libro Poli-crasicon. Capitulo decimo quinto.* Quæ autoritas al-legatur in loco præallegato, scilicet in deductione prædictæ tertiæ Propositionis principalis quarti Ar-ticuli. *Eidem, scilicet tyranno, licet adulari, quem licet occidere, c'est-à-dire en François: puis qu'il est licite d'occire le tyran, il est licite de le blandir par paroles & par signes.*

Quartum dictum, est autoritas Bocacii, ut præfa-tus proponens allegat, loco immediatè dicto in Pro-positione, scilicet tertiæ Propositionis principalis quarti Articuli prædictæ Propositionis principalis, in Libro, *De casibus virorum illustrium. Libro secun-do. Capite quinto,* contra superbos tyrannos, ubi de B talibus loquens præfatus Bocacius sic inquit:

Le diray-je Roy, l'honnoreray-je comme Prince, luy garderay-je la foy comme à Seigneur: nenny. Il est ennemy de la chose publique; contre cestuy puis faire conjuration, prendre armes, mettre espiemens, em-ployer forces, c'est fait de courageux, car à Dieu n'est presque plus agreable sacrifice, que le sang du tyran.

Idem ponitur, & in sententia, & in forma, & ab eodem Bocacio, repetendo; à dicto proponen-te allegatur in probatione septimæ Propositionis principalis quarti Articuli ante dicti.

Quintum dictum, est diffinitio tyranni data, a Gre-gorio, videlicet, *Tyrannus est propriè qui in Repu-blica non justè principatur, aut principari conatur.*

Hanc diffinitionem proponit præfatus proponens, vel allegat in probatione primæ Veritatis, seu Pro-positionis principalis quarti Articuli prædictæ suæ Propositionis, in qua probatione ex diff. propriis conditionibus tyranni, in genere, nititur intentum suum in prædicta prima Propositione quarti Ar-ticuli probare, de tyranno particulari, modò per eum ibidem circumstantionato. Et notandum quoad hoc quòd dictus Gregorius, in præfata tyranni de-scriptione non ponit in forma, secunda parte, li-cèt fortassis ex dictis ejusdem sequentibus aliquàlter possit elici.

Quintum dictum, est dicti proponentis, quod ponitur in præfato loco, scilicet in deductione tertiæ Propositionis principalis quarti Articuli prædictæ suæ Propositionis totalis, ubi pro responsione ad dicta & allegationes Legum Civilium, sic dicit in forma dictus proponens.

Je dis pour repondre à toutes ces Loix ensemble, qu'il n'est Loy tant generale, ny reigle tant soit commune, que en un cas special il ait exception aucune.

Et sequitur immediatè.

Je dis outre, que le cas d'occire un tyran est excep-té par special, quand il est tyran, en telle maniere com-me dessus est dit. In prima sua Propositione, seu Ve-ritate quarti Articuli, &c.

Ecce ergo ex dictis illis, qualiter patere potest ex intentione, & modo loquendi dicti proponentis, formà & sententià prædictorum, quod nedùm li-citum est, imò meritorium, & laudabile cuilibet subditorum & vassallorum, occidere tyrannum istum vel illum, sic, vel sic specificatum, aut circumstan-tionatum; sed generaliter de quolibet tyranno hoc

verum est: aliter enim, aut probationes suæ nullæ essent, aut peterent principium, ut patet confide-ranti. In omni enim materia, probationes notiores & graviores esse debent, quo nequam * probant vel inferunt. Hoc etiam patere potest aliundè, videli-cet ex radice, & principio, in quibus omnes ra-tiones quas dictus proponens allegat, de tyranno suo specificato & particulato, in præfato quarto Articulo fundantur. Omnes enim ut consiliariis fun-dantur in hoc, quòd quilibet subditorum tenetur, seu obligatur, ex divina Lege, naturali, & civili, Regem suum & Principem, pro quanto est perso-na publica, & caput Communitatis, cujus est pars, vindicare ab omnibus injuriis sibi factis, quando si-bi constat. Notum autem est quòd non est obliga-tio cujuslibet hujusmodi subditorum ad Communi-tatem in se, cujus est pars, quàm ad Principem; imò major, ut videtur: quia, ut tactum est, obli-gatio prædicta, quæ est ad Principem, est atten-dere pro quanto Princeps consideratur non ut per-sona privata, sed publica, & caput Communitatis.

Ergo rationes omnes quæ arguunt de tyranno machinante contra Principem suum, &c. Modo quo dicitur in prima Propositione præfati quarti Articuli, quòd licitè potest & debet meritorie oc-cidi à quolibet subditorum; æqualiter, imò à fo-stiori arguerent de tyranno Principe, malè tractan-te, & destruente Communitatem in se; quòd sci-licet quilibet talis à quolibet subditorum suorum, pro tuitione & defensione Reipublicæ, debet & potest meritorie interfici. Et ita patet prima parti-cula illius primæ Propositionis cedulæ ante dictæ, quòd scilicet quilibet tyrannus debet & potest me-ritorie & laudabiliter interfici, per insidias & adu-lationes. Satis patet ex prædictis, & primo dicto probationis prædictæ primæ particulæ, tertio & quarto.

In primo enim dicto illorum trium, expressè ponitur quòd *Quilibet tyrannus occidi potest & debet, par aguettes & espiemens.*

In secundo, quòd *per blanditias*, quod idem est quod adulationes; blandiri enim, ut dicit Catholi-con, idem est quod adulari: & idem tangitur in tertio.

Et hinc advertendum quòd hoc cautelosè factum est, quòd scilicet hinc una conditio, & alia alibi distinctè ponentur; quia si omnes simul positæ fuissent à singulis, statim percipi potuissent,

Advertendum secundò, quòd expressè ex Pro-positionibus octo principalibus, quas præfatus pro-ponens posuit in præfato quarto Articulo suæ prin-cipalis Propositionis in se consideratis, seclusis pro-bationibus; non sequitur, nec inferri potest Con-clusio illa quam intendit in dicta sua Propositione cum suis circumstantiis instituere, ut patet confi-deranti: benè tamen ex illis, si veræ essent, cum suis probationibus & Articulis præcedentibus, jun-ctis cum Minore, sequeretur hujusmodi Conclu-sio; ita quòd nedùm Propositiones illas octo per se sumptas; seclusis deductionibus, posuit pro Majo-re; sed similiter cum illis & tribus Articulis præce-dentibus: & hoc expressè videtur tangere in distin-ctione Articulorum prædictorum quatuor, cum di-cit; *Et pource que je pense à declarer ces trois choses, de quibus facit tres Articulos, avec aucunes verités qui me seront une Majeu-re; & apres la dite Majeu-re, je joindray une Mineure, pour parfaire la justi-fication de mon diè Seigneur de Bourgogne. Et je pense à faire deux partis principaux en ce present pro-pos. La premiere partie sera de ma dite Majeu-re; & la seconde, de ma dite Mineure.* Et sequitur clarif-симè ad propositum.

La premiere partie contiendra quatre Articles, dont

* Locus corruptus.

le premier Article declarera la premiere chose: le second la seconde: le tiers la tierce: & au quart Article je pense annexer aucunes verités, pour mieux fonder la justification de mon dit Seigneur de Bourgogne.

Et in fine quarti Articuli dicit expressè: & sic patet tota Major: & ut enim communis fama clamat, inter Dominum Burgundiæ, & defunctum Ducem Aurelianensem, ante mortem ejus, factæ fuerant & pluries renovatæ, signo & facto, confederationes & juramenta, & cetera hujusmodi: quibus non obstantibus, prædictus proponens nifus est instituire interfectionem prædicti defuncti Ducis Aurelianensis, meritorie & laudabiliter fuisse perpetratam à dicto Duce Burgundiæ & suis. Et ita, qui prædictam Propositionem audierunt, & postmodum conceperunt & intellexerunt: refert enim in talibus loqui ad populum, & in scholis coram doctis & litteratis; quamquam enim ad probationem alicujus conclusionis assumitur, sive pro mediis conclusionis, sive probationis, per modum Assertionis à simplicibus & popularibus accipitur.

Et ex hoc patet responsio ad id quod ab aliquibus hic dicitur, ut quod probationes, vel allegationes prædictæ non debent sumi, saltem secundum intentionem proponentis, in sua generalitate; sed solum pro quanto faciebant ad probationem particulariorum contrariorum. * Ad quas probandas immediate adducebantur.

Patet satis ex prædictis quod hoc dicere est petere principium; quia probationes, ut dictum est, alicujus Propositionis, debent esse notiores & communiores hujusmodi Propositione: aliter, vel nihil probarent, vel peteretur principium.

Patet secundo, quod nedum haberi debet respectus & consideratio hujusmodi considerationum, seu allegationum, ad considerationes & conditiones quas immediate deducunt & inferunt; sed etiam & principaliter ad conclusionem totalem & principalem propter quam & ipsæ Propositiones quas immediate probant, vel inferunt ex intentione proponentis, adducuntur; præcipue in casu illo quo cautelose, sicut in proposito factum est, ut tactum est modò, allegantur & proponuntur. Et sic patet secunda particula dictæ primæ Assertionis præfatæ cedulæ; quod scilicet, *Quilibet tyrannus, à quolibet subdito suo, vel vassallo, meritorie & laudabiliter interfici potest, per insidias & adulationes.*

Quo ad tertiam partem, videlicet quod hoc modo quolibet possit fieri meritorie, & laudabiliter, hoc est quod nullum modum hoc faciendi præfatus proponens reputasset illicitum; potest facere ex casu illo quem nititur cum suis circumstantiis justificare: quia extrinsecus videtur ita. Quod si aliàs esset casus excipiendus & illicitus, maximè foret hujusmodi casus ex quo subito, improvisè ex parte dicti interfecti, cum prædictis circumstantiis perpetratus est.

Hoc etiam videtur tangere prædictus proponens, in secunda Propositione quarti Articuli, ubi crimen & peccatum tyranni adeo, dicit, esset horribile & detestabile atque damnabile, quod non posset nimis, vel ad condignum puniri, ex hoc quod nullum sit genus mortis & modus aliquis punitionis, quibus tyrannus non possit & debeat justè, meritorie, & laudabiliter interfici.

Tertia particula prædictæ primæ Propositionis præfatæ cedulæ, de juramentis & confederationibus, patere potest ex prædictis. Potest etiam declarari aliundè, videlicet ex probatione quintæ Propositionis quarti Articuli prædictæ Propositionis totalis. Ut enim patet consideranti, prædictus proponens, loco illo, nititur deducere ex intentione quod, confederationes, pacta, & juramenta non debent

Tomi. V. Pars II.

* *Forsan contrariorum.*

teneri erga tyrannum illum, de quo ibidem loquitur, scilicet qui machinatur contra salutem Regis sui, &c. quoniam in illo casu vergerent in detrimentum Reipublicæ &c. Quod eodem modo, imò à fortiori, ut dictum est, dici potest de Juramentis factis tyranno principanti, malè Communitatem regenti & destruenti.

Si prædictæ rationes valcant, ultima particula prædictæ primæ Propositionis præfatæ cedulæ, scilicet, *Sans Mandement, ou Commandement quelconque*, patet satis ex tertia Propositione principali præfati quarti Articuli, & deductione ejusdem, ubi expressè ponitur; & in Propositione tertia, & in solutione ejusdem dubii; & tribus exemplis sacre Scripturæ ibidem adductis, quod quilibet subditorum, sine Mandato quocumque, autorisatur à Legge divina, naturali, morali & civili, adhuc ut impune, laudabiliter & meritorie interficiat tyrannum; imò ad hoc obligatur, & plus Superior & potentior, quàm inferior & impotentior. Et sic patet primum dictum principale, videlicet quod prædicta prima Propositio præfatæ cedulæ virtualiter & sufficienter continetur, & elici potest, & concludi ex dictis in quaternis Propositionis Magistri Joannis Parvi, cum intentione ejusdem, &c.

Dico secundo, quod secunda Assertio prædictæ cedulæ, de Michaële, ponitur in forma in primo exemplo tertii Articuli, & in tertio exemplo probationis, seu deductionis tertiæ veritatis, seu Propositionis quarti Articuli prædictæ Propositionis totalis.

Tertia autem Assertio, de Phinées, quo ad primam partem, ibidem ponitur in forma, in secundo exemplo deductionis prædictæ tertiæ Veritatis quarti Articuli: sed oppositum secundæ partis expressè ponitur in tertio exemplo secundi Articuli dictæ Propositionis totalis. Excusari tamen potest qui prædictam cedulam posuit, quantum ad hoc, per vitium scriptoris, & in correctionem quaterni, in quo prædictam elicit, vel sumpsit Assertionem.

Quarta Assertio, de Moyse, ponitur sufficienter in quarto Articulo prædictæ Propositionis totalis, in deductione tertiæ Veritatis ejusdem quarti Articuli, in exemplo primo, in quo in forma dicitur: *Moyse, sans Mandement, ou autorité d'homme, occit l'Egyptien qui tyrannisoit les fils d'Israel: & pour lors le dit Moyse n'avoit point l'autorité de Juge, la quelle luy fut donnée sur le peuple d'Israel près de quarante ans après qu'il a fait ce fait.*

Quinta Assertio, de Judith & Jehu, saltem de Judith, non habetur expressè in dicta Propositione Magistri Joannis Parvi: quia tamen historiae ibidem allegantur, in quibus & Jehu mentitus est, & Judith Olophernem adulata est; ex quibus, ut prædictum, prædictus proponens cum aliis, pro Majore & declaratione ejusdem, nititur conclusionem suam principalem cum suis circumstantiis deducere; audientes, vel etiam videntes prædictam Propositionem, sic hujusmodi auctoritates potuerunt recipere, ad removendum errorem in prædictis: videtur quod prædicta Assertio quinta, in forma in qua posita est, & ad finem in cedula prædicta, expressè sic poni potuit.

Sexta Assertio, de Joab & Abner, licet non ponatur in forma in prædicta Propositione; sufficienter tamen, & satis clarè elici potest ex primo Articulo tertii Articuli dictæ Propositionis Magistri Joannis Parvi; ubi post recitationem interfectionis Absalonis ab ipso Joab, & replicata quæ sit contra eum, de hoc quod David præcepit in loco * mortis Salomoni filio suo, quod faceret justitiam de ipso Joab; proponens ad hoc respondendo dicit: *Ce ne fut pas pour ce cas*, propter scilicet interfectionem

* *Forsan lecto.*

Ab-

Abfalonis, quòd David præcepit Salomoni quòd iustitiam faceret de Joab: sed propter casum quem statim exprimit dicens: *Car non obstant que Joab fut un bon Chevalier, pour le temps qu'il occit le dit Abfalon: neantmoins le dit Joab, vers la fin de ses jours, fit deux grandes fautes. La premiere, car il occit un tres-bon Chevalier appellé Abner: la seconde, car il occit un tres bon Chevalier appellé Amasan, par tres-grande trahison.*

Ecce ex his fatis videtur patere quòd intentio proponentis erat dicere quòd Joab interfecit prius Abfalon, quàm Abner.

Septima, & ultima Assertio prædictæ cedulæ in forma, ponitur in probatione quintæ Veritatis, seu Propositionis quarti Articuli prædictæ Propositionis Magistri Joannis Parvi; & est Major tertiarationis deductionis, seu probationis illius quintæ Veritatis, seu Propositionis.

Quantum ad tertium, super quo dati sunt Deputati prædicti, videlicet ad videndum an in dicta Propositione Magistri Joannis Parvi aliqui alii errores, à prædictis, contineantur, &c. triplex, quantum ad hoc, posset esse modus procedendi.

Unus autem esset considerandus * prædictam Propositionem totalem in se, hoc est secundum principia ejus, & conclusionem principalem, & applicationem hujusmodi principiorum ad conclusionem illam.

Secundus modus, esset extrahere & considerare dicta formalia in se particularia, Propositiones vel clausulas in dicta Propositione contentas, hinc & inde positas, malè sonantes, & dubias in Fide & moribus, & declarare quales sint, & quomodo qualificandæ.

Tertius modus, esset extrahere à dicta Propositione, nedum dictas Propositiones, vel clausulas in eadem contentas formaliter, malè sonantes, vel dubias in Fide & moribus: sed etiam cum hoc illas quæ ibidem virtualiter continentur in uno loco, vel pluribus. Primo modo procedendo, dixeram quòd conclusio principalis prædictæ Propositionis totalis, quam proponens cum suis circumstantiis instituire nifus est, mala est, & reprobanda; principia ex quibus deducuntur pejora; applicatio verò principiorum ad conclusionem, pessima.

Primum istorum fatis patet cuilibet prædictam conclusionem intuenti, quæ est hæc in forma.

„ Monseigneur de Bourgogne ne doit de rien „ estre blâmé, ne repris du cas advenu en la per- „ sonne du crimineux Duc d'Orleans, & que le „ Roy nostre Sire tant seulement ne doit pas estre „ content; mais doit avoir le fait agreable, & „ l'autoriser, entant que mestier seroit; & avec ce „ le doit guerdonner & remunerer en trois cho- „ ses: en amour, honneur & richesses, en exem- „ ple des remunerations qui furent faites à Mon- „ seigneur Sainct Michel Archange, & au vaillant „ homme Phinées, des quelles remunerations a esté „ faite mention en la probation de la tierce verité „ de nostre dite Majeure, & l'entens ainsi en mon „ gros & rude entendement. „ Dicit proponens: „ Que le Roy nostre Sire le doit plus aimer que par- „ avant, sa loyauté faire prescher par tout le Ro- „ yaume, & dehors le Royaume, publier par Let- „ tres, par maniere d'Epistre, ou autrement. „

Ecce conclusionem illam in forma quæ nota est esse falsâ, & reprobanda omnibus qui prædictum casum cum suis circumstantiis præcognoverunt: nec vidi aliquem, à tempore incoptionis Concilii, cujuscumque esset opinionis, qui eam sustinere vellet, vel diceret esse veram & Catholicam.

Secundum autem, quo ad hoc, videlicet quòd principia ex quibus illa ergo illata est, & sunt pe-

* considerare.

jora, patet intuenti prædictam Propositionem; quoniam cujuscumque politiar sunt destructiva; destructionum atque divisionum causativa; juramentorum, atque confederationum penitus annullativa. Principia enim illa sunt: Lex naturalis, moralis, civilis & divina, autorisat quemlibet subditorum, imò & obligat, & plus majorem quàm minorem ad epikeizandum, interpretandum, judicandum, determinandum qualiter & quomodo intelligi debeant, & exequi; quis debeat tyrannus reputari, judicari, & declarari quòd quilibet talis, à quolibet subditorum, absque Mandato quocumque superiori, modo quolibet, & debet & potest meritorie & laudabiliter interfici, quòd circa talem non sunt servanda juramenta, pacta & confederationes, & cetera hujusmodi.

Quantum autem ista sint reprobanda, quàm nociva, detestanda, & periculosa, quilibet sanæ mentis potest judicare.

Tertium autem, quantum ad hoc, scilicet quòd applicatio prædictorum principiorum cum deductionibus suis ad prædictam conclusionem sit pessima; patet, ut prius * prædictam Propositionem consideranti, & diligenter intuenti: quia hujusmodi principia falsa, multa & erronea includunt in se, & deductionibus suis multa falsè Doctoribus, tam Theologicis quàm aliis imponunt, ut patet in deductione tertiar propositionis quarti Articuli prædictæ Propositionis totalis. Et ad ea coloranda applicantur, vel ponuntur in numero duodecim rationes, in honorem duodecim Apostolorum, ut dicit proponens: multa enim vera & Catholica includunt prædicta principia, quæ adducuntur ad probandum, & inferendum conclusionem falsam & reprobendam, ut dictum est, per Magistros & Doctores in Theologia, qui, ut dicebat in principio prædictæ Propositionis suæ, maximè debent ipsi, & tales, esse professores veritatis.

Quantum autem malum sit, & reprobandum à Doctore Theologo, & professore veritatis, ad justificationem conclusionis falsæ & reprobandæ, adducere dicta Scripturæ sacræ & Doctorum, modo prædictorum, quilibet potest judicare. Et hoc de isto modo procedendi, quantum ad illud tertium principale.

Quantum ad secundum modum procedendi, qui est, vel esse potest, quantum ad hoc extrahere dicta formalia, Propositiones & clausulas contentas in dicta Propositione malè sonantes, & dubias in Fide & moribus; plures tales, judicio meo, possent extrahi & deberent.

Primò quidem extrahendæ essent tres Propositiones particulares in cedula ante dicta contentæ in forma.

Prima, est de Phinées, qui *Sans Mandement ou Commandement quelconque, occit le Duc Zambri.* Ista ponitur in forma in secundo exemplo probationis tertiar Propositionis quarti Articuli prædictæ Propositionis totalis; & in tertio exemplo secundi Articuli ejusdem Propositionis.

Secunda Propositio, est de Michaële Archangelo, quæ ponitur in forma fatis in tertio exemplo deductionis tertiar Propositionis prædicti quarti Articuli, videlicet, *Saint Michel l' Archange, sans Mandement quelconque, ne de Dieu, ne d'autres; mais tant seulement men d'amour naturelle, occit Lucifer de mort perdurable, & pour ce il a des richesses spirituelles, autant comme il en peut recevoir.* Hæc etiam pro majori parte ponuntur in primo exemplo tertii Articuli prædictæ Propositionis totalis.

Tertia Propositio, est quam proponens imponit Magistro Sententiarum, ultima distinctione tertii, & ponitur in forma in Majori tertiar probationis

* Forè patet.

quin-

quintæ Veritatis quarti Articuli prædictæ Propositionis principalis. *Quicumque aliquid facit quod est melius; quamvis iuraverit aliud non esse facturum, non est perjurium, sed perjurio congruum.**

Præter has tres Propositiones, quantum ad hoc, extrahendæ sunt & considerandæ quæ sequuntur. Prima clausula esset de modo pugnandi Michaëlis &c. ut in aliquo Michaëlis cum Lucifero, in quo multa ficta & adjuncta asseruntur, quæ à nullo Doctore dicta sunt, vel scripta, aut approbata. Modus iste ponitur in primo exemplo tertii Articuli Propositionis principalis.

Alia clausula: *Joab occidit Absalon, le fils du Roy David, contre le Commandement du Pere, & n'obeit pas au Commandement, pour ce qu'il estoit au prejudice dudit Roy trop grandement, & en fut tres grandement loué de Dieu & de tout le peuple. Hæc clausula ponitur in secundo exemplo tertii Articuli prædictæ Propositionis.*

Alia clausula quæ ponitur in fine tertii exempli tertii Articuli prædictæ Propositionis: *C'est droit, raison & equité, que tout tyran soit occis vilainement, par aguettes & espiemens, & est la propre mort de quoy doivent tyrans desloyaux mourir.*

Et conformiter ad hoc dicitur in probatione septimæ Veritatis, vel Propositionis præfati quarti Articuli: *C'est la plus propre mort de quoy tyrans doivent mourir, que les occire vilainement, par bonnes cautelles & espiemens.*

Aliacédula quæ ponitur in secunda Propositione, seu Veritate prædicti quarti Articuli, *Ou cas de la premiere Verité dudit quart Article, tout sujet commet si horrible + qu'on ne le pourroit trop punir.*

Alia clausula, est tertia Veritas, seu Propositio prædicti Articuli in forma, videlicet: *Au cas dessus dit en la premiere Verité, ejusdem scilicet quarti Articuli, il est licite à un chacun sujet, sans quelconque Mandement, ou Commandement, selon les Loix, morale, naturelle & divine, d'occire, ou faire occire iceluy mauvais, traistre, desloyal & tyran; & non pas tant seulement licite, mais honorable & meritoire, memement quand il est de si grande puissance, que justice n'en peut bonnement estre faite par le Souverain.*

Alia clausulæ multæ sunt consequenter positæ in deductione prædictæ tertiæ Propositionis quarti Articuli.

Una, est applicatio duodecim rationum, ad probandam prædictam conclusionem.

Tertia, in honorem duodecim Apostolorum.

Alia, est quod imponit tertiam conclusionem prædictam sancto Thomæ, in distinctione ultima secundi.

Alia, est dictum, quando Propositiones imponit Salberienfi, secundo Libro policraticon. Capite decimo quinto, ei scilicet tyranno licet adulari, quem licet occidere.

Alia, est quod hanc conclusionem dicit proponens, esse de intentione Alexandri de Halis, Richardi de Media-villa, & Ascens. In Summa.

Alia clausula: *Les Dues sont obligés à vanger leur Roy, de toutes injures qui luy seroient faites, ou machinées à faire, ou au moins d'en faire leur pouvoir, & d'exposer à ce toute leur puissance, toute fois qu'il viendra à leur connoissance. Et idem in sententia ponitur in diversis locis aliis ejusdem Propositionis totalis.*

Alia, est dictum quod imponit Aristoteli, in suis politicis, in diversis locis. *Cuilibet subjectorum licitum est occidere tyrannum impunè; & non solum licitum, imò laudabile.*

Alia, est dictum quod imponitur Bocacio, in Libro, *De casibus virorum Illustrum. Libro secundo. Capite quinto*, ubi loquendo contra superbos tyrannos, de quolibet sic inquit: *Le diray-je Roy, l'honoreray-je comme Prince; luy garderay-je la foy comme à Seig-*

* Foran contrarium + Foran desideratur crime,

Tomi V. Pers II.

near; nenny, il est ennemy de la chose publique: contre cestuy je puis faire conjuration, prendre armes, mettre espiemens, employer force, c'est fait de couragenx. Causam subdit immediatè: *Car à Dieu n'est presque plus agreable sacrifice, que le sang du tyran.*

Illud etiam quasi in forma ponitur in probatione septimæ Veritatis, seu Propositionis ejusdem quarti Articuli.

Alia clausula, est continens tres istas consequentias: *Deserteurs de Chevalerie chacun peut occire licitement. Il est licite à un chacun d'occire, ou faire occire le tyran qui machine; & tous larrons gardeurs de bois, ou de chemins. Il est licite à un chacun, d'occire un larron, s'il le trouve en sa maison, de nuit. Glos. Multo magis: Il est licite selon les Loix civiles, à un chacun d'occire, ou faire occire le tyran qui machine de nuit & jour en la mort de son Roy & souverain Seigneur.*

Alia clausula: est distinctio quam proponens facit, de homicidio, secundum Theologos & Decretistas.

Alia clausula, *Le cas d'occire un tyran*, excipitur à prohibitione Legum, & par special quand il est traistre & tyran, en telle maniere de tyrannie, comme dessus dit est, scilicet in prima Propositione quarti Articuli prædicti.

Alia clausula: *Je appercevray qu'un tyran de grande puissance & subtilité &c.*

Notetur totum usque ad clausulam sequentem scilicet: *Dit Monsieur saint Paul, Littera occidit, charitas autem ædificat, c'est adire, que toujours tenir le sens littéral en la sainte Ecriture, est occire son ame.*

Alia clausula, *les Loix naturelle, morale & divine ne donnent autorité de ce faire*, hoc de occidendo tyrannum impunè.

Alia sunt clausulæ de Moyse, Phinéas & Michaële. Et breviter tota ista tertia Propositio cum suis annexis, prædicto modo procedendo, extrahenda esset & consideranda.

Alia duæ clausulæ sunt quarta & quinta Veritates, cum suis deductionibus, in forma prædicti quarti Articuli.

Alia clausula quæ ponitur in probatione sextæ Veritatis, seu Propositionis quarti Articuli prædicti: *In omnibus promissionibus humanis intelligitur, si fidem mihi servaverit, juxta illud:*

Fragenti fides, fides fragatur eidem.

Alia clausula, est sexta & septima Veritates, seu Propositiones in formâ, cum tota sua deductione & conclusione, quæ fit in fine deductionis septimæ Veritatis & Propositionis. *Pourquoy est ce qu'on est tenu en plusieurs cas de garder foy à son ennemy capital, & non pas au tyran: les causes de la reponse mettent, dicit proponens, les Docteurs communement: mais pour ce qu'elle est commune, & qu'elle seroit trop longue à raconter, je m'en passeray à tant.*

Alia clausula, est conclusio principalis totius Propositionis quæ superius recitata est in forma.

Quantum ad tertium modum procedendi superius tractatum, extrahendo scilicet, nedum dictas conclusiones, vel clausulas in dicta Propositione totali contentas formaliter, sed etiam virtualiter &c. Cum prædictis Propositionibus, vel clausulis, addendæ essent notandæ quæ sequuntur.

Una, est Propositio prima cedulæ supra, cum aliis ibidem contentis, quæ non sunt formaliter in prædicta Propositione principali contenta.

Alia clausula, seu Propositio, est: *Dux Burgundia duodecim obligationibus obligatur vindicare Regem de Domino Aurelianensi, modo quo eum interfecit, vel interfecisset, vindicare, inquam, sine Mandato quocumque superveniente, sed sola autoritate Legis divina, naturalis & civilis ipsum ad hoc obligante.*

P 2

Hæc

Hæc Propositio principaliter ponitur in principio prædictæ Propositionis quarti Articuli prædicti.

Alia clausula, seu Propositio: *Ad prædictum factum instituendum, prædicandum & publicandum, Doctores Theologi quia veritatis professores, maxime obligantur: & si inde contingeret eos mori, veri Martyres reputarentur & deberent reputari.* Hoc in sententia ponitur, vel colligi potest ex pluribus prædictis, circa principium prædictæ Propositionis quarti Articuli: *Demon non implet desiderium invocantium eum, nisi sibi faciant, vel exhibeant, videlicet honorem Deo debitum, homagium, seu pactum, & alicujus rei donationem.* Quod insuper experientiâ effectuum superstitionum in personam Domini Regis, clarè probatur in talibus fuisse idolatriam, & Fidem perverfam. Quis autem trium modorum prædictorum utilior sit & convenientior? Dicendum quòd ille utilior & expedientior, qui propinquior est fini intento principali in prædicto Concilio Fidei: ille videlicet quo melius & efficacius providebitur contra errores seminatos & publicatos, ut à pluribus asseritur, tam facto quàm verbo, nedum in Dioecesi Parisiensi, sed alibi in diversis locis hujus Regni: ad quem modum reperiendum, & executioni deducendum, magna & discreta requiritur deliberatio, attendo ad errores prædictos, qui & quales sint, unde verisimiliter sumpserunt originem, quales habuerunt defensores, quomodo avelli possint à cordibus hominum quibus radicati & infixi, qualiter opposita doctrina publicabitur: quòd insuper hæc omnia fiant cum honore Fidei, conformiter ad Tractatum pacis, salvando, quantum erit possibile, honorem & famam singulorum.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Petrus de Dyerreo, deliberavit verbo tenus; & dixit ad idem cum Magistro Joanne de Dulcimenillo, addendo aliqua quæ habet in cedula; quam cedulam promisit, si opus esset, tradere Curie, quam postmodum non tradidit, sed stabat in effectu cum dicto de Dulcimenillo: & hæc dixit, præsuppositis protestationibus in materia Fidei fieri consuetis.

Quibus sic dictis, assignata est dies crastina ad ulterius deliberandum, & deliberabunt alii Domini & Magistri per ordinem.

xx. Jan. Adveniente dicta die crastina, Sabathi, vigesima Mensis Januarii, in Festo beatorum Fabiani, & Sebastiani, congregati fuerunt coram Reverendo in Christo Patre, & Domino Episcopo Parisiensi, & Domino Inquisitore, in camera Episcopali Parisiensi, Magistri & Domini deputati videlicet Magistri

Joannes Dacheri,
Joannes Mathiæ,
Mathæus Roder,
Franciscus, Regens Bernardistarum.
Radulphus de Porta.
Gerardus Macheti.
Petrus de Nogento
Joannes Brout

Guillelmus Cholet, Regens Carmelitarum

Et Joannes Michaëlis, Regens Prædicatorum, ad deliberandum super his, super quibus sunt deputati, quorum infra scripti deliberaverunt, hodie videlicet. Primò.

Venerabilis & circumscriptus* vir, Magister Franciscus, Regens Bernardistarum, dedit deliberationem suam in scriptis, modo & forma sequentibus.

Primum punctum primæ Assertionis, videlicet, *Que chacun tyran doit & peut estre occis*, continetur expressè in fine tertii Articuli Propositionis insertæ in quaterno per Dominum Officialem mihi tradito, ubi sic habetur: *C'est droit, raison, & equité, que tout tyran soit occis vilainement, par aguettes, & espiemens, & est la propre mort de quoy doivent mourir*

tyrans desloyaux. Et in sexta probatione tertiæ conclusionis quarti Articuli ubi, sic habetur: *Le diray-je Roy, le nommeray-je Prince, luy garderay-je la foy comme à Seigneur: nenny, il est ennemy de la chose publique, contre cestuy puis faire conjuration, prendre armes, mettre espies, employer forces, c'est fait de courageux, c'est tres sainte chose, & d'autant necessaire: car à Dieu n'est plus agreable sacrifice, que le sang du tyran.*

Tertiò, & finaliter potest elici dictum punctum ex illo quod habetur in fine nonæ Probationis tertiæ conclusionis quarti Articuli, ubi sic habetur: *Je dois deffendre mon Roy, & occire le tyran: en quoy faisant, j'ayoit que je fasse contre le sens litteral des Loix, je ne fais pas contre la fin pourquoy elles furent ordonnées, c'est à sçavoir à celle fin de garder l'honneur du Roy, le bien de sa personne & de la chose publique.*

Secundum punctum dictæ primæ Assertionis, videlicet, *Que chaque tyran peut estre occis loüablement & par merite*, expressè continetur in quarta probatione tertiæ Veritatis quarti Articuli dictæ Propositionis, ubi sic habetur: *Cuilibet subiectorum licitum est, imò & laudabile.* Et exponit sic. *C'est à dire, qu'il est licite à un chacun des subjets, d'occire le tyran, & n'est pas seulement licite; mais est chose honorable & digne de loüange.* Continetur etiam in septima Veritate quarti Articuli dictæ Propositionis, ubi sic habetur: *Il est licite à un chacun subjet, honorable & meritoire, occire, ou faire occire le dessus nommé tyran.* Continetur etiam sententialiter in sexta probatione tertiæ conclusionis quarti Articuli, ubi sic habetur, sicut jam allegatum. *A Dieu n'est de plus agreable sacrifice, que le sang du tyran.*

Tertium punctum dictæ primæ Assertionis, videlicet, *Que chacun tyran peut estre occis de quelconque son vassal, ou subjet*: Continetur expressè in qualibet probationum duodecim tertiæ conclusionis dicti quarti Articuli. Potest etiam elici dictum punctum ex responsione quam fecit ille qui pronuntiavit dictam Propositionem, etiam ad Quæstionem quam ipsemet facit, videlicet, *Quare licitum sit cuilibet occidere latrones qui parant insidias per itinera & memora ad occisionem hominum.* Respondet: *Pour ce qu'ils sont formellement ennemis de la chose publique: & certum est quòd ita est tyrannus.* Igitur &c.

Quartum punctum, videlicet: *Par quelconque maniere*, expressè sententialiter habetur in secunda Veritate quarti Articuli dictæ Propositionis, ubi sic sententialiter dicitur: *Que tout subjet & vassal, tyrannisant contre son Roy, est digne de double mort, & comme si horrible qu'on ne le scauroit trop punir.* Glosa: *Quocumque modo puniretur, citra condignum puniretur.* Nec valet, cum reverentia, consequentia illorum qui dicunt, quòd tunc vitiosè, vel culpabiliter: si hoc esset verum, posset puniri culpa, vel vitium. Non dicunt modum, imò formaliter dicunt modi scripti, & ordinis privationem, sicut pulchrè deducit Dominus Bonaventura. xx v. distinct. Secundæ, Quæstione secunda. Articulo primo.

Item, hæc determinatio quocumque modo determinans hoc verbum *occidi*, quod significat principaliter occisionem, & connotat occidentem & occisum, & non potest determinare occidentem, nec occisum: quis nimirum asseret aliquem impossibiliter posse occidere tyrannum, & indebitè debere occidere, cum implicet contradictionem? Quis etiam affirmaret indebitè occisum debere occidi, vel impotenter occisum posse occidi? Certè nullus. Oportet Glos. quòd dicta determinatio determinet hoc verbum, *occidi*, quo ad principale suum significatum, scilicet occisionem, etsi crudelior modus ejus principalis, qui est subito & improvise, absque hoc quod possit conteri occidendo licitè & laudabiliter;

* Insan circumspexit.

• Fortè desideratur crime, vel chose.

biliter; sicut qui fecit Propositionem, promittit se declaraturum & justificaturum in præambulo dictæ Propositionis. Igitur à fortiori, quocumque alio modo potest interfici tyrannus ex suis dictis, tertio & ultimo; certissimum est quòd nullus potest ab aliquo actu reputato ab aliquibus pessimo, justificari, nisi etiam justificetur à quibuscumque modis quibus actus fuit perpetratus &c.

Quintum punctum dictæ primæ Assertionis, est quòd tyrannus maximè potest occidi per insidias & adulationes. Quòd per insidias; satis patet per prædicta. Quòd per adulationes; expressè continetur in probatione secundæ tertiæ Veritatis quarti Articuli sæpe allegati; ubi sic dicitur: *Tyranno licet adulari; quem licet occidere.* Patet etiam quòd dictum punctum clarè possit elici ex dicta Propositione: nam tyranno non est tenenda fides, ut patet per sextam probationem tertiæ conclusionis quarti Articuli jam superius allegatam, & per responsionem quam fecit in fine septimæ Veritatis quarti Articuli, ubi sic habetur.

Pourquoy est-ce qu'on est tenu en plusieurs cas de garder foy à son ennemy capital, & non pas au tyran? Respondet: Les causes de la reponse mettent communement les Docteurs, & pource qu'elle est commune, & qu'elle seroit longue à raconter, je m'en passeray à tant.

Potest etiam trahi ex quinta Veritate quinti Articuli.

Ex quibus omnibus patet quòd si quis frangat quodcumque juramentum, quantumcumque licitum & honestum, quantumcumque etiam confederationem tyranno, non peccat, imò faciendo oppositum, puta si sibi juraverit quòd nunquam eum occideret, ipsum occidendo meretur laudari & honorari debet, ex dictis: quæ tamen fractio juramenti prædicti, est peccatum gravius quàm adulatio.

Igitur tyrannus per adulationes potest interfici, & occidi à quocumque, si vera sunt * dicta sunt.

Sextum punctum, videlicet: *Nonobstant quelconque jurement, ou conjuration faite envers luy.* Quòd continetur in dicta Propositione, satis patet per allegata.

Septimum punctum & ultimum, videlicet: *Sans attendre la Sentence, ou Mandement de Juge quelconque: potest elici ex dicta Propositione.* Nam secundum ipsam, *Non est tenenda fides tyranno, & per consequens, nec juramentum, nec quacumque confederatio facta ad non eum occidendum.*

Ponatur, Glossa, casus, quòd Sortes juraverit Platoni nunquam, propria autoritate, occidere, vel facere occidi ipsum Platonem: eveniat consequenter quòd Plato efficiatur tyrannus, usurpator injustè Reipublicæ, vel machinator, totis viribus, contra suum Regem, ut ejus Dominium possit usurpare, & conitet Sorti: tunc per prædictam Propositionem Sortes non tenetur servare juramentum, nec confederationem factam Platoni, Glossa potest frangere. Non autem potest frangere, nisi propria autoritate, interficiendo eum. Igitur patet dictum punctum, & per consequens totam primam Assertionem posse trahi ex præfata Propositione: potest etiam dictum ultimum extrahi ex tertia Veritate quarti Articuli.

Primum punctum secundæ Assertionis est: *Que Sainct Michel, sans Mandement ou Commandement quelconque de Dieu, ne d'autre; mais tant seulement meu d'amour naturelle, occit le dit tyran & desloyal à Dieu, Lucifer.* Et illud expressè continetur in duodecima Propositione, seu probatione tertiæ conclusionis quarti Articuli Propositionis sæpe allegatæ, ubi sic habetur: *Sainct Michel l'Archange, sans*

Mandement, ou Commandement de Dieu, ny d'autre; mais tant seulement meu d'amour naturelle, occit le dit tyran & desloyal à Dieu son Roy, & souverain Seigneur, pour ce que le dit Lucifer machinoit à usurper une partie de l'honneur, & Seigneurie de Dieu.

Secundum punctum secundæ Assertionis, videlicet: *De mort per durable,* continetur in primo exemplo tertii Articuli dictæ Propositionis, ubi sic habetur: *Sainct Michel occit iceluy Lucifer, de mort per durable.*

Tertium punctum & ultimum dictæ secundæ Assertionis est: *Que pour ce il a des richesses spirituelles, autant comme il en peut recevoir.* Et istud expressè continetur in præallegata duodecima probatione tertiæ Veritatis quarti Articuli, ubi sic dicitur: *Sainct Michel en fut remuneré en richesses, car il luy donna des richesses de sa gloire, tant comme il en vouloit avoir.* Et exponit, id est, *tantum quantum erat capax.* Et ex his patet quòd dicta secunda Assertio clarè potest trahi ex præfata Propositione.

Prima pars tertiæ Assertionis, videlicet quòd Phinées occidit Zambri: *Sans quelconque Mandement de Dieu, ou de Moysse;* expressè continetur in septima probatione tertiæ conclusionis quarti Articuli dictæ Propositionis, ubi sic habetur: *Phinées sans Mandement quelconque occit le Duc Zambri.*

Secunda & ultima pars dictæ tertiæ Assertionis, videlicet: *Et Zambri ne fut point idolatre.* Clarè deducitur ex prima parte ejus: quia si fuisset idolatra, non interfecisset eum sine quocumque Mandato. Nam ut pat. Numer. xxv. Moyses qui erat Princeps, & imprimis Phinées, & omnis populi Israëliti * quod præceperat dicens: *ψ. 5. Occidas unusquisque proximos suos qui initiati sunt Belphegor.*

Quarta Assertio est, *Moysse sans Mandement quelconque, ou autorité, occit l'Egyptien,* continetur expressè in sententia in decima probatione tertiæ conclusionis quarti Articuli pluries allegati, ubi sic dicitur: *Moysse sans Mandement, ou autorité d'homme quelconque, occit l'Egyptien qui tyrannisoit les fils d'Israël: & pour lors iceluy Moysse n'avoit point l'autorité de Juge.*

Primum punctum quintæ Assertionis, videlicet: *Judith ne pecha point en flayant Olopherne;* satis extrahi potest ex dictis in declaratione septimæ Veritatis quarti Articuli, ex illis videtur.

Item, *Judith occidit per insidias Olophernem, & de hoc laudatur.* Nam secundum beatum Thomam, in secunda secunda, *Questione quarta, Articulo tertio.* Insidiae ordinantur ad hostes fallendos; falluntur autem hostes verbo vel facto alterius, quando eis non servatur promissum, & eis dicitur falsum: & hoc semper est illicitum. Benè Augustinus, contra mendacium; *Fides hosti servanda.* Et Ambrosius, in Libro, de Officiis: *Sunt quadam jura bellicorum, & fœdera quæ etiam hostibus servanda.* Hæc Thomas†, hoc etiam est adulatio semper, ut deducit idem Beatus Thomas, in secunda secunda, *Questione 117. Articulo primo.* Et talibus insidiis, & ex consequenti adulationibus, usa est Judith, ut interficeret Olophernem, ut clarè patet, *Judith. xi. xii. & xiii. Capitulis.* Et sic patet primum punctum.

Secundum & ultimum punctum præfate quintæ Assertionis: *Que Jehu ne pecha point, en mentant, qu'il vouloit honorer Baal.* Et istud satis sententialiter continetur in probatione septimæ Veritatis quarti Articuli, ubi sic dicitur: *4. Reg. x. 18. Achab coluit parum Baal: Ego autem colam eum amplius.* Paululum post: *ψ. 19. Porro Jehu licet insidiosè, ut disperderet cultores Baal, dixit: Sanctificate diem solemnem Baal, &c. de hoc laudatur.* Sed si hoc demonstret: *Achab parum coluit Baal; si-*

* Forſan deſideratur quæ

* Locus corruptus. † Forſe Ambroſius.

ve illud: *Ego colam eum amplius*, sive hanc orationem. §. 20. *Sanctificate diem solemnem Baal*, contra mentem loquebatur: sciebat enim ipse Jehu, quod Achab nimis coluit Baal, quia colere Baal, imò interficere ejus cultores non volebat, etiam quod sanctificarent diem qua destruerentur omnes cultores, & ex consequenti ejus cultus & cultus solemnitas.

Sexta Assertio, videlicet: *Joab occit Abner*, de-
puis la mort d'Absalon, &c. expressè habetur in secundo exemplo tertii Articuli, ubi sic habetur: *Nonobstant que Joab fut bon Chevalier & loyal, pour le temps qu'il occit Absalon: neantmoins vers la fin de ses jours il fit deux trop grandes fautes. La premiere, car il occit un tres-bon Chevalier nommé Abner.*

Septima Assertio, videlicet: *Toutefois que aucun fait aucune chose qui est meilleure, jajoit ce qu'il ait juré la non faire, ce n'est mie parjurement, mais est à parjurement contraire*: Sententialiter habetur in tertia probatione quintæ Veritatis quarti Articuli, ubi sic habetur: *Quodcumque aliquis facit quod est melius, quamvis juraverit se illud non facturum, non est perjurium, sed perjurio contrarium.*

Et sic videtur, salvo semper meliori judicio, quod dictæ Assertiones possint trahi ex dicta Propositione, salvis etiam protestationibus per Magistros nostros Reverendos, ac per me factis, in * Fidei, super deliberatione dictarum Assertionum, quas habeo, & habere volo in hac extractione pro repetitis.

Sic signatum: *Ego, FRATER FRANCISCUS DE ECCLESIIS.*

Tradita per ipsum, die Sabathi, vigesima Januarii, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio. Et de modo procedendi, & aliis heri tactis per Magistrum Joannem de Dulcimenillo, stat cum ipso.

Venerabilis & circumspexus vir, Magister Joannes Dacheri, præsuppositis protestationibus, &c. dicit ad dubium quod potest esse. Dato quod illæ Propositiones non sequerentur in Propositione Magistri Joannis Parvi, an sint condemnandæ: dicit quod illæ sunt condemnandæ, etiam dato quod non essent in prædicta Propositione, & maxime prima: quia est publicata Parisiis & alibi, facto & verbo. Facto, quia in Concilio auditur ab aliquibus dicentibus quod poterant capere res alienas, & etiam interficere, &c. Et sic quod istæ Propositiones sunt condemnandæ: non quia sequuntur ex illa Propositione Magistri Joannis Parvi; sed quia publicatæ factæ & verbo: & etiam quia sunt contra Præceptum Decalogi, *Non occides.*

Et sic consequenter dicit quod si sint aliquæ Propositiones in dicta Propositione quæ denigrent dictum Præceptum, quod sint condemnandæ.

Quantum est ad factum principale; an scilicet illæ Assertiones de quibus sermo, contineantur in dicta Propositione Magistri Joannis Parvi; dicit quod videtur sibi quod omnes continentur in illa Propositione; & si non formaliter, tamen sententialiter, excepta illa de Zambri, quæ, videtur suo, non continetur.

Item, ad quoddam dubium removendum, dicit quod in fine tertii Articuli loquitur de quolibet tyranno.

Item, in correlariis suis loquitur de quolibet genere tyrannorum, in quibus declarat intentionem suam.

Item, ipse allegat definitionem tyranni quam imponit Gregorio, quamvis Gregorius non ponit, *vel principari conatur*. Et sic concludendum est quod intelligit de quolibet tyranno in universali.

De prima Assertionem: dicit quod continetur in Pro-

positione Magistri Joannis Parvi, sicut dixit Bernardista.

De illa de Michaële: dicit quod continetur.

De illa de Phinées: dicit quod non reperit illam clausulam: *Et il ne fut pas idolatre.*

Item, dicit quod illa de Moyse expressè continetur in illa.

Assertio de Judith, sententialiter ponitur.

Item, illa de Joab ponitur.

Quantum ad secundum punctum: an scilicet sint ibi alii errores a prædictis; dicit quod tota Propositione Magistri Joannis Parvi videtur sibi falsa, erronea & scandalosa, habendo respectum ad finem ad quem ordinatur. Dicit ulterius quod est erronea, crudelis & impia, & contra Decretalem *Prohumanis*. Dicit quod secunda clausula in definitione tyranni, &c. est injuriosa Gregorio, quia non ponit illam, scilicet, *vel principari conatur*. Et credit quod illam clausulam posuit Magister Joannes Parvi, ad colorandum factum suum. Et hæc est deliberatio sua.

Venerabilis & circumspexus vir, Magister Radulphus de Porta, dicit quod in cedula continentur tria puncta.

Primum, est de collatione quaternorum & illarum Assertionum ad invicem.

Secundum punctum: an ille quaternus sit erroneus, & contineat errores.

Tertium punctum, de condemnatione.

Quo ad primum, dicit quod prima Assertio sparsim ponitur in dicta Propositione: & apparet sibi quod loquitur generaliter ibi, *Chacun doit*, &c. quia dicit: *Il ny a reigle si generale qu'il ny ait aucune exception.* Et dicit quod infiniti errores sequerentur ex dictis suis, quod dicta sua sunt in Gallico.

Dicit ulterius, quod Gregorius non ponit definitionem tyranni, saltem non ponit illam clausulam, *vel principari conatur*: & si intelligebat *conatur*, id est, operatur per signa & facta: adhuc non contineret veritatem.

Uterius, dicit quod loquitur universaliter in Propositione sua de tyranno.

Clausula illa, *sine Mandato quocumque* continetur ibi. Patet insipienti.

Et clausula, de adulationibus continetur. Et malè allegat Salberiensem qui non ponit pro intentione sua, sed allegat Tullium, quia Salberienfis damnat adulationem: & sic patet quod illa clausula, de adulatione, continetur, quamvis subtiliter quæsit subterfugere per terminos exquisitos.

Item, ponit quod nulli tyranno est fides servanda.

Etiam illa clausula: *quocumque modo*, continetur in illa Propositione. Et sic dicit quod prima Propositione sparsim ponitur in Propositione majori Magistri Joannis Parvi.

Item, dicit quod secunda Assertio continetur in forma in dicta Propositione.

Illam de Moyse, continetur in illa Propositione, & etiam sequitur ex illa, & dicit quod ista Propositione est multum periculosa, quia dicit: *Moyse occit l'Egyptien qui tyrannisoit.* Quia Ægyptius non erat tyrannus; quia ad tyrannum semper requiritur Dominium justum, vel injustum; pugnabant enim in duello. Et sic est periculosa, quia simplices videntes istam Propositionem, si videant duos inter se pugnantes, ibunt moti quod conf. . . * ad unum, & interficient reliquum, dicendo quod ille alter tyrannificabat.

De illa de Jehu, dicit quod expressè extrahitur ex illa Propositione Magistri Joannis Parvi.

Sed illa de Judith, non ita expressè continetur.

Sed illa de juramento, in forma continetur.

Etiam

† Forſan est. * Forſe deſt proceſſu.

* Locus corruptus.

Etiam ista de Abner, continetur.

Et sic apparet sibi quòd istæ Propositiones non solum sequuntur: sed etiam continentur in dicta Propositione. Et dicit quòd aliud est errorem contineri in dictis, & aliud punctum, scilicet de modo procedendi. Stat cum Magistro Joanne de Dulcimenillo, quia conclusio est mala, & etiam præmissæ sunt peiores & applicationes illarum pessimæ.

Dicit ulterius quòd Sanctus Thomas non ponit quòd ille sit interficiendus qui machinatur, &c. sed qui subripit Dominium, &c. nec ponit per modum Assertionis, sed dicit quòd si circumstantiæ quas ponit Tullius essent verificatæ, ille Julius benè fuit occisus; sed non fuerunt verificatæ.

Prima circumstantia, quòd Julius volebat habere Monarchiam.

Secunda circumstantia, quòd consensu populi & Senatorum, qui habebant auctoritatem judicalem ad hoc. Et sic ut à Judice fuit occisus: tamen illæ circumstantiæ sunt falsæ.

Dicit ulterius quòd in ea continentur multa mala, erronea & scandalosa, & etiam alia erronea ab illis positis in cedula, ut patet insipienti.

De modo condemnationis judicialis, se refert ad bonum consilium Dominorum Judicum, hoc addito, quòd in quantum possibile sit bono modo quòd non tangitur aliqua persona.

Quibuscumque deliberationibus sic factis, iidem Domini Judices assignaverunt eisdem Dominis Deputatis præsentibus, & aliis absentibus evocandis, per cedulas, diem Lunæ prædictam, de mane, in eadem camera, & coram eisdem Dominis Judicibus, ad collationandum omnes quaternos apud Curiam traditos, & ad procedendum in eorum deputatione ulterius, ut fuit procedendum.

Anno prædicto, millesimo quadringentesimo decimo tertio, die Lunæ, vigesima secunda dicti Mensis Januarii, in Festo Beati Vincentii, coram prædicto Reverendo in Christo Patre & Domino Parisiensi Episcopo, & Domino Inquisitore, in camera Episcopali Parisiensi, de mane, comparuerunt Domini Deputati infra scripti, ad collationandum prædictos quaternos Propositionis Magistri Joannis Parvi: videlicet Magistri

Joannes Courtecuisse,
Mathæus Roderii.
Radulphus de Porta.
Joannes de Dulcimenillo.
Joannes Mathiæ.
Jourdanus Morini.
Franciscus, Regens Bernardistarum.
Gerardus Macheti.
Benedictus Gentiam.
Et Joannes Michaëlis, Regens Prædicatorum.

Qui quidem Magistri, tenentes undecim quaternos, quorum unum tenebat & inspiciebat præfatus Reverendus Pater, collationaverunt ipsi die †, de mane, usque ad tertiam Veritatem: & non patiente plus illa*, præfati Domini Judices assignaverunt eisdem Deputatis diem Martis sequentem, ad collationandum residuum illorum quaternorum Propositionis Magistri Joannis Parvi.

Adveniente verò dicta die Martis, quæ fuit vigesima tertia dicti Mensis, coram dicto Reverendo Patre & Domino Inquisitore, comparuerunt, de mane, Magistri

Joannes Courtecuisse.
Joannes Dacheri.
Joannes Brout.
Jourdanus Morini.

Franciscus, Regens Bernardistarum.
Radulphus de Porta.
Joannes de Dulcimenillo.
Joannes Mathiæ.
Benedictus Gentiam.
Joannes Michaëlis.
Guillelmus Cholet, Regens Carmelitarum.
Gerardus Macheti:

& collationaverunt dictos quaternos, de tertia Veritate, usque ad Minorem dictæ Propositionis. Et non patiente hora: pro tunc præfati Domini Judices assignaverunt eisdem Dominis Deputatis horam tertiam post prandium illius diei, ad collationandum Minorem, & conclusionem illius Propositionis.

Dictis verò die Martis, & hora tertia post prandium ejusdem, comparuerunt coram eodem Reverendo Patre, in sua Episcopali camera, Magistri,

Ursinus Taillenande.
Jourdanus Morini.
Joannes Dacheri.
Joannes Mathiæ.
Benedictus Gentiam.
Joannes de Dulcimenillo.
Radulphus de Porta.
Joannes Brout.
Guillelmus Cholet, Regens Carmelitarum.
Et Joannes Michaëlis, Regens Prædicatorum.

Et de Minore dictæ Propositionis Magistri Joannis Parvi, in prædictis quaternis contentæ, usque ad finem, collationem fecerunt diligentem.

Quâ quidem collatione factâ, repperunt, ut dicebant, prædictos quaternos ad invicem concordare, nihil addito vel amoto, quod sensum mutet, aut variet intellectum. Quâ quidem collatione factâ, præfatus Reverendus Pater assignavit eisdem Deputatis diem crastinam, videlicet Mercurii, vigesimam quartam dicti Mensis, ad deliberandum ulterius in hujusmodi deputatione. Et attulerunt iidem Magistri, qui habebant quaternos, quilibet suum quaternum.

Adveniente dicta die Mercurii, vigesima quarta Januarii, coram Reverendo Patre Domino Parisiensi Episcopo, & Domino Inquisitore, congregati sunt ad deliberandum Deputati ex parte Concilii Fidei, & Magistri,

Radulphus de Porta.
Jourdanus Morini, Regens Bernardistarum.
Benedictus Gentiam.
Gerardus Macheti,
Petrus de Nogento.
Joannes de Dulcimenillo.
Joannes Brout.
Joannes Michaëlis.
Mathæus Roderii.
Joannes Dacheri.
Et deliberavit primò.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Jourdanus Morini, dicit quòd fuit vocatus ad visitandum quaternos, & eos collationandum, & videndum si ibi sint aliqui errores; & de ulteriori modo procedendi. Dicit insuper quòd Magister Joannes de Dulcimenillo benè dixit, taliter quòd ultra vix posset aliquid dicere; & sic pauca dicit, quæ secundum dictamen & intentionem proponētis dicit.

Quo ad collationem, dicit, ut apparet sibi, quòd omnes illæ propositiones contentæ in illa cedula, non solum inferuntur, & sequuntur ex Propositione Magistri Joannis Parvi; imò omnes, & maxime prima

† Forè eos. * Forè hora.

prima Propositio illius cedulae, non sunt aliud quam Major illius codicis in effectu. Oportet ergo quod fiat resolutio illius Propositionis Magistri Joannis Parvi ad certum syllogismum compositum ex Majore & Minore. In resolutione syllogismus est talis: *Omnis Tyrannus meritorie & laudabiliter occidi potest à quolibet vassallo, & maxime si sit tyrannus, illo modo speciali, &c.* Sed talis est hujusmodi. Ergo, &c. & cum secundum omnem rationem tyrannidis, probat ipsum fuisse tyrannum; videtur loqui universaliter de tyranno: quia intentio proponentis erat justificare illud factum cum certis circumstantiis. Et inde vocat Propositionem suam, Justificationem.

Unum, quia factum erat reprehensibile; quia factum erat perpetratum in personam fratris Regis, & filii Regis, ratione cujus, factum aggravabatur: quia ratione illius debuisse habere aliquam præeminentiam.

Secundò, factum aggravabatur; quia erat consanguineus occidentis, modo crudele est, quem favire in proprium sanguinem.

Tertiò, factum aggravabatur; quia sine autoritate Superioris fuit interfectus; modo capere autoritatem ex se ipso, erat reprehensibile, & damnabile; quia modo insidioso & proditorio perpetratum fuit.

Quintò, etiam reprehensibile & damnabile; quia juramenta & confederationes præcesserant, modo omnia ista aggravant factum, secundum quamcumque Legem, & apud quoscumque.

Ulterius, factum aggravabatur; ratione hujus, quod illata est mors improvisè & inopinatè, quod reputatur maximè damnabile, quoad Christianos, quia talis mors infert mortem animæ. Verùm damnatur talis mors in Ecclesiâ, quia in Ecclesia dicitur: *A morte subitanea; Libera nos Domine.*

Etiam factum aggravatur; ratione loci ubi perpetratum fuit homicidium. Et sic ex istis reputatum factum gravabile & damnabile, & proponens videns factum, reputabatur damnabile, propter ista voluit excusare, & non solum excusare, imò etiam contrarium horum approbare, excludendo aggravationes prædictas per falsas exquisitas Propositiones, ut scilicet quod *Quantò quis est Regi propinquior, magis obligatur &c.*

Etiam quo ad autoritatem, videtur innuere quòd tenebatur ad hoc faciendum, sine autoritate: etiam quo ad adulationem & blanditias, & quo ad fractionem juramentorum, ex quibus factum erat aggravatum.

Videtur ipsum niti in Propositione sua, illa gravamina excludere; & sic clarè patet quòd factum malitiis involutum volebat justificare. Et dicit quòd perpetuò meruit, non solum civiliter remunerationem, imò etiam apud Deum. Et dicit quòd proponens intendebat tres conclusiones.

Prima, quòd iste actus est meritorie perpetratus, etiam merito vitæ æternæ.

Secunda conclusio, quòd istud prædicandum est per totum &c. & extra.

Tertia conclusio, quo ad hoc faciendum Rex est inducendus.

Quo ad primam conclusionem, dicit quòd est falsa, & erronea in Fide & moribus.

De secunda, dicit quòd est pejor, quia plura requiruntur ad hoc quòd aliqua Assertio sit publicanda, quam asserenda, quòd publicandum debet esse clarum & lucidum.

Sed tertia est multum retorquenda in proponentem, quòd Rex qui est caput Communitatis, inducatur ad aliquam conclusionem falsam, in præjudicium Regis & Communitatis.

Quantum ad secundum punctum principale ad quod sunt vocati &c. insistit circa ea quæ deliberavit alias.

De modo procedendi se refert ad Dominos Judices.

Et fuit assignata dies crastina, videlicet dies Joannis, in Festo Sancti Pauli.

Qua quidem die adveniente, nihil fuit factum in Deputatis, propter Processiones generales Universitatis Parisiensis, factas ad Sanctam Catharinam.

Coram Reverendo Patre Domino Episcopo Parisiensi, in ejus camera, præsentem Domino Officiali, & absente Domino Inquisitore, die sequenti, vigesima sexta dicti Mensis Januarii, fuerunt congregati Domini Deputati, videlicet Magistri

Ursinus Tailleande.

Joannes Dacheri.

Joannes Mathiæ.

Joannes de Dulcimenillo.

Jourdanus Morini.

Petrus de Nøgento, Regens Bernardistarum.

Gerardus Macheti.

Joannes Brout.

Joannes Michaelis, Regens Prædicatorum.

Radulphus de Porta; ad ulteriùs deliberandum. Et deliberavit primò.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joannes Mathiæ, deliberavit in scriptis, modo & forma sequentibus.

Protestor primò, cum aliis Dominis & Magistris meis.

Item, suppono primò, quòd cum compilatore hujus quaterni, quia absens nuncius, &c.

Secundò, quòd si vicem solius defensoris assumpsisset &c.

Tertiò, quòd vicem invaloris assumpsit; imò occisoris, civili occasione. *

Quartò, quòd crudeliter egit cum Magistro suo.

Quintò, loqui oportet minus mitè, eo quòd nedum licentiam, sed etiam Præceptum videtur dedisse ad homicidia facienda.

Ultimò, quòd nuncius † videtur agere cum ipso, qui dicta sua reprobant, quam qui volunt sustinere; sicut de Arianis, quo ad illationem primæ Assertionis forma † bonum antecedens ex dictis illius quaterni, & inferant Assertionem nobis transmissam: & sic videtur, &c.

Prima Veritas constituet substantiam antecedentis: *Tout subyet & vassal, qui par convoitise, &c. Quilibet subditus, vel vassallus, qui cupiditate, fraude, sortilegiis, & malo ingenio, machinatur in salutem corporalem sui Regis, & supremi Domini, ad finem subtrahendi sibi suum nobilissimum Dominium, peccat contra lesam Majestatem in primo gradu; & per consequens, dignus duplici morte, prima & secunda, debet, & potest laudabiliter occidi à quolibet subdito, vel vassallo, per quemcumque modum, etiam per insidias & adulationes, non obstante juramento & confederatione cum ipso facta, sine expectando Sententiam, vel Mandatum Judicis cujuscumque.* Ergo quilibet tyrannus debet & potest laudabiliter &c. Consequentia tenet; ego probo quia multiplicitas &c. Ergo consequentia bona. Antecedens probo, quia omnibus indistinctè præceptum est, *Non occides*, Glosa: *Autoritate propria*, seu spontè. Constat autem quòd non plùs uni hominum quam alteri prohibetur, nec

plùs de minùs criminoso, quam magis &c. Item, quicumque malus & criminosus est aliquis, tamen quisquis ipse, est pars Reipublicæ: & ideo facit injuriam Reipublicæ quicumque ipsum occidit absque ipsius, vel ejus qui curam gerit autoritate. Et ideo ille compilator allegat unam Legem civilem, contra suam tertiam Veritatem: & est bene ad propositum; *Regis proprium est fursa cohibere* &c. Nunc verò ad illationem, seu elicionem hujus

* Fortè occisione. † Fortè mitiùs. ‡ locus corruptus.

ante-

antecedentis ex isto quaternio & primò, de hoc quod dicit, *debet*, ad quod benè sequitur quòd potest. Istud enim patet expressè ex ultima particula tertii Articuli, ubi non solum de tyranno sic limitato, sed etiam de omni tyranno concedit quòd debet occidi, & quòd mors est turpior, tantò est magis propria: unum dicit, *c'est droit, raison & equité*, &c. Et idem dicit in sententia, juxta finem quartæ Veritatis, ubi dicit sic: *Et est à noter que c'est la plus propre mort de quoy tyrans doit mourir*, &c. Sequitur: *& potest laudabiliter occidi à quolibet subdito, vel vassallo*. Hoc totum patet clarè ex tertia Veritate, quâ dicitur: *Il est licite à un chacun sujet sans Mandement quelconque, ou Commandement, selon les Loix & Droits, naturel, moral & divin, d'occire, ou faire occire iceluy mauvais, traistre & desloyal tyran, non pas seulement licite, mais honorable & meritoire*. Si honorabile, ergo laudabile.

Item, quòd sit laudabile, apparet per auctoritatem quam imponit Aristoteli, in Politicis: *Cuilibet subjeclorum licitum est occidere tyrannum impune; & non solum licitum, imò laudabile*. Sequitur: *per quemcumque modum*, ut ante allegatum. Modus per se positus stat pro positivo, & non pro defectu, seu peccato; etiam intelligitur prout determinat li occidi, ut distribuatur pro omni genere occisionis. Et hoc sequitur ex dictis suis: quia quòd genus mortis est utilius, tantò debetur magis tali tyranno, ut jam allegatum.

Item, in principio secundæ Veritatis, dicit quòd *Quicumque talis tyrannus non potest nimis puniri*. Sequitur: *etiam per insidias & adulationes*. De insidiis & adulationibus, de bonitate intellectus, satis patet ex quarta Veritate in forma, ubi dicit: *An cas deffus dit, il est licite*, &c. Sequitur: *par agnettes, canelées, & espiemens, & si est licite de dissimuler & s'aire sa volonté d'ainsy faire*. De adulationibus, magis planè patet per auctoritatem quam attribuit Salberienfi. *Amico adulari non licet*, &c. Sequitur: *Non obstante quocumque juramento & confederatione*, &c. Hæc pars clarissimè sequitur ex quinta Veritate, & ex auctoritate Bocacii, qui innuit quòd non est sibi servanda fides.

Unum ipse imponit alibi Doctoribus, scilicet in fine septimæ Veritatis, quòd dicant quòd inimico capitali est servanda fides, sed non tyranno. Postea ponitur: *sine expectando Sententiam, vel Mandatum Judicis cujuscumque*. Hæc patet ex tertia Veritate in forma: *sans Mandement quelconque, ou Commandement*.

Et ad probandum hanc partem principaliter, quasi omnes Assertiones nobis transmissas, specialiter de Michaële, de Moysè, de Phinéès, & etiam Joab; quantum ad hoc, quòd auctoritate propria occiderunt, introduxit, ut patet consideranti.

Item, patet ex verbis illius tertiæ Veritatis quia auctoritate Judith, tunc subditus, vel vassallus, non deberet interficere; sed ille cujus Mandato hoc fieret, cujus omnem * dicit ista tertia Veritas.

Item, ad hoc est auctoritas quam imponit Aristoteli, in Politicis: *Cuilibet subjeclorum licitum est occidere tyrannum impune; & non solum*, &c.

Item, hoc dat intelligi ex responsione quam fecit Legibus quas adduxit contra se; *Qui hominem occidit, capite puniatur*, &c.

Dico ulterius quòd illud quod ipse addit in tertia Veritate, poterat benè addi huic Assertioni, & multum benè adhuc cum aggravavisset, maxime quoad vulgus, quia addit: *secundum Legem naturalem, moralem & divinam*.

Secunda Assertio est hæc: *Sanctus Michaël, sine Mandato, vel Precepto quocumque Dei, vel alterius: sed solum motus amore naturali, occidit Luciferum morte* Tom. V. Pars II.

* Locus corruptus.

perpetua, & ab hoc habuit divitias spirituales tantas quantas potuit recipere.

Ista Assertio clarè videtur elici ex ratione ultima, ad tertiam Veritatem, additâ unâ particulâ primi tertii Articuli ubi ponitur istud complexum, *morte æterna*; & tamen dicit in illa ultima ratione, quòd *Michaël, amore naturali occidit Luciferum*, quod satis innuit quòd *morte æterna*; quia alia morte non poterat mori, de Lege communi.

Tertia Assertio erat: *Phinéès occidit Zambri, sine Mandato quocumque Dei, nec Zambri fuit idolatra*. Ista Assertio reperitur satis expressè in tertio exemplo secundi Articuli extrinseca secunda particula: *Sed & Zambri non fuit idolatra*: quæ nihil malitiæ addit super primam; imò diminuit, pro eò quod, dato opposito, scilicet quòd fuit idolatra, sequitur quòd habuit Mandatum, ex textu. Etiam ex collatione quaternorum apparuit fuisse vitium scriptoris.

Quarta Assertio. *Que Moysè sans Mandement quelconque, ou autorité occit l'Egyptien*; Ista Assertio continetur satis in decima ratione ad tertiam Veritatem, quam vocat primum exemplum sacræ Scripturæ.

Quinta Assertio. *Judith ne pecha point en flattant Olopherne, ne Jehu en mentant, qu'il vouloit honorer Baal*, licet verba ista in forma, scilicet *en flattant & mentant* non experiantur † in quaternio suo, specialiter in exemplis istis; tamen intentio satis patet cuilibet advertenti, nam totum *quicumque* est in alia veritate. Jam præmiserat modico exemplo quod ponit in fine, scilicet: *Et est licite de dissimuler & s'aire sa volonté d'ainsy faire*. Nisi ergo allegaret ista exempla ad probandum quòd istud sit licitum, ad nihil sibi deservirent. Dissimulatio autem utriusque istorum, sicut patet inquenti textum, fuit in mentiando; sed specialiter dissimulatio ipsius Judith, fuit in adulando ipsi Olopherni. Dissimulatio autem ipsius Jehu, fuit in mentiando simpliciter. Et sic, quantum ad intentionem loquentis, optimè videntur extrahi ex probatione ipsius septimæ Veritatis.

Item; quantum ad opinionem audientium, quia per ista exempla volebat non solum excusare; imò justificare Magistrum suum, & quemcumque facientem, sicut isti fecerant; constat autem ex textu quòd & Judith adulata fuit Olopherni, & Jehu mentita est Sacerdotibus Baal, & ita ista exempla, ad intentionem ad quam ea adduxit, sunt multò deteriora quàm illa Assertio, si per se, & absolute sumeretur.

Sexta Assertio. *Joab occit Abner, depuis la mort d'Absalon*. Quia illa Assertio clarè elicitur ex responsione quam facit ad unam tacitam quæstionem, quòd Joab peccavit, occidendo Absalon: quia propter hoc David præcepit Salomoni in fine dierum suorum regnare * pro ipso, quòd ipsum Joab faceret occidi; respondet quòd *Joab, pro tempore quo occidit Absalon, erat bonus & fidelis*. Sed iste error non est magnæ malitiæ, nisi pro quòd vellet dicere, imò dicit hoc, quòd licuit Joab occidere Absalon, nedum auctoritate propria, imò etiam contra Præceptum & Mandatum Regis: quod non credo, imò juxta seriem textûs, fuit verus homicida & peccavit. Verum quod in hac narratione ponit unum forte stansum † in hoc quòd Joab sine adulatione locutus est veritatem Regi, & consequenter quòd dicit Regi David, paucis interpositis; *Si tu ne viens te s'oyer en la porte pour les mercier à joyeuse chere, comme ils entreront dans la ville, ils feront un autre Roy, & te osteront ton Royaume*. Textus non habet hoc, & est inductivum ad rebellionem.

Ultima Assertio. *Toutefois que aucun fait aucune chose qui est meilleure, jajoit qu'il ait juré la non faire, ce n'est mie parjurement; mais est à parjurement*

‡ Forſan exprimantur. * Forſe regnatura. † Locus corruptus.

contraire, videtur benè sumpta, in forma, ex ratione tertiæ quam adducit ad probandum quintam Veritatem.

Quantum ad dicta malè sonantia illius quaterni, nescirem benè numerare: tamen in procemio suo ponit errorem radicalem de duodecim obligationibus, in quibus ascendit usque quartam subjeutorum ad Principem, quam dicit esse tantam, quod *subjehti tales tenentur etiam facto vindicare injurias Principis, nedum factas, sed fieri machinatas, quàm citò venit ad notitiam suam circa hoc*: quia opinio etiam est nota.

In tertio exemplo sui Articuli de Phinées, dicit quod *Populus qui stabat ante tabernaculum flebat, eo quod malefactores erant ita potentes, ita quod Judices non audebant facere justitiam*.

Item, quod *Dux Zambri erat ibi cum viginti quatuor sibi alligatis, qui postquam fuerat occisus, voluerunt pugnare, in vindictam mortis ejus, & Dei gratiâ fuerunt occisi*. Non videtur verum, quia tunc solum de eadem Tribu fuissent tot occisi, nec ista fuit causa, ut videtur dicere, sed quia initati sunt Belphegor.

De Michaële multa dicit, & videantur primò, quod Lucifer decepit alios milites Angelos, & traxit eos ad se. Secundò, de dialogo sancti Michaëlis ad Luciferum, ubi fingit quod *Post inchoationem peccati Luciferi, & ante consummationem, fuit monitus à Michaële desistere*. Si ergo illam deformitatem ante consummationem viderit Michaël, quare non viderunt alii inferiores qui fuerunt mali? quam si vidissent nunquam cecidissent: unde non videtur fuisse mora temporis, saltem tanta, inter inchoationem & consummationem sui peccati. De hoc videatur, quia videtur fabula.

Item, innuit quod *Michaël suis viribus naturalibus & suorum, eiecit Luciferum cum Angelis suis, de caelo Empireo; quia habebat majorem partem Angelorum, ad evitandum auctoritatem Superioris, ut conformaret Magistrum suum sancto Michaëli*. Quoad hoc, nescio si sit minor hæresis quàm Pelagii.

De Absalon & Joab, tetigi, nisi quo ad hoc quod dixit: quod *Amicitia durante inter Joab & Absalon, Joab occidit Absalon*, quia dicit quod *semper ante fuerant amici*, quod falsum est; quia fuit bellum notorium contra Absalon.

De Athalia, videatur an fuerit occisa per insidias, C quamvis dixerit, *insidia*, vel conjuratio.

Tertia Veritas est multum periculosa & erronea, & ultra ea quæ dixi prius; quia addit: *secundum Legem naturalem, moralem & divinam*: quia non solum de præsumptis tyrannis extenderetur, sed de servitoribus consentientibus, &c., & sic est subversiva totius politiæ.

Quarta Veritas est crudelissima, & instituit propinquiores Regi in lictores & vindices criminis læsæ Majestatis, non quidem per modum Judicum.

Sexta Veritas est palam inductiva ad perjuriam, & fractiones juramentorum.

Septima Veritas est erronea, Reipublicæ subversiva, & lata via ad proditones & perjuriam, saltem cum probationibus. Alia etiam essent videnda.

Ista, Reverende in Christo Pater, & vos Reverende Magister & Domine, Domine Inquisitor, submitto Judiciis & correctionibus vestris.

De modo procedendi, se refert ad Dominos Judices, & alios Magistros.

Tradita die Veneris, vicesima sexta Januarii.

Venerabilis & circumspetus vir, Magister Vrsinus Taillenande, dicit primò, quod libenter superfederet, quia non potest dicere de facili quod omnibus placeret. Ad hoc allegavit Homel, &c. & dicit quod non dubitat, propter illa quæ dixerat in Concilio, quæ tamen fuerunt relata in Curia Domini

Aurelianensis: dicit quod vocatus est super tribus, &c.

Quo ad primum, dicit quod satis concordant illi codices.

Ad secundum, dicit quod secunda & tertia non possunt habere veritatem, nisi cum adjectore multorum, maximè tertia, nisi intelligatur de tyranno notorio: & dicit quod ibi debet præcedere monitio & correctio superna. Ex sic videtur sibi quod ille Dominus, cujus factum intendit Magister Joannes Parvi justificare, tenebatur, sub poena peccati mortalis, monere interfectum; quia simul sæpè facere queritabant: & sic oportet circumstantionare. Et sic: *Licetum est cuilibet vassallo, interficere illum qui notoriè machinatur in mortem Domini, ad finem illum, quo usurpet violemter & proditoriè Dominium Domini sui, ubi non est recursus ad Superiorem*. Quibus adhuc additis, non auderet asserere illam Propositionem: amotis adjectionibus, dicit quod est erronea.

Quo ad Minorem, credit quod crimina quæ imposuit Duci Aurelianensi erant falsa.

Uterius, dicit quod illa crimina non erant notoria. Uterius, ipse erat corrigibilis, & erat præsumendum quod erat correctus, quia à longo tempore, ut asseruit Magister Joannes Parvi, perpetraverat illa crimina: & credit quod si fuisset notorium quod ita machinatus fuisset &c. quod non fuisset derelictus sine punitione per Superiorem. Et sic credit quod ista Minor non est adoptata convenienter sub Majore; nec etiam observatæ sunt illæ conditiones, & sic est defectus in Propositione & in adoptione aliquorum Articulorum & locorum.

Quo ad Assertiones in se, dicit quod prima Propositionio non potest benè elici ex illis quæ dicit Magister Joannes Parvi; & hoc, quo ad omnes suas partes: quia iste intendit de tyranno circumstantionato.

Uterius dicit quod, propriè loquendo, non debet dici quod illæ Propositiones essent assertæ ab illo Magistro Joanne Parvi; quia videtur sibi, si quis probat aliquas conclusiones per aliquas Propositiones, arguendo quod non debet dici quod illas Propositiones asserat. Et si condemnentur, videtur sibi quod non ponatur quod sequantur ex Propositione Magistri Joannis Parvi; sed quod condemnentur per se, & absolutè.

Dicit ulterius, quod ipse non vidit quod poneretur in illa Propositione illud verbum, *mendacium*; loquitur tamen de adulatione, & allegat Salberienfis, ad probationem quod *sine Mandato licetum est interficere*: & non videt quod propriè possit ex illa Propositione trahi. Tamen dicit quod benè probabiliter potest trahi.

De illa de Michaële, sibi videtur quod satis continetur in illa Propositione. Et prima fronte, videtur sibi quod illa Propositionio possit satis sustineri; quia non intelligit per verbum illud: *Occidit eum morte perpetua*, nisi quod eum expulit.

Quo ad illud quod ponit: *propria auctoritate*, videtur sibi quod ita erat dotatus Michaël in naturalibus, quod videbat clarè quod placebat Deo, si eum expulisset &c. dicit quod aliquo modo potest sustineri: & si asserens viveret, posset dicere quod benè intelligebat de peccato.

D Ultimo, dicit quod est falsum & erroneum, nisi intelligat, de Lege ordinata.

De Phinées, dicit quod non auderet eam condemnare; quia non apparet in textu quod habuerit Mandatum: imò videtur innuere quod fecerit sine Mandato expresso, licet fortè fecerit inspiratione.

De illa de Moyse, credit quod prima pars est vera. Illa Assertio ponit quod longè post assumpsit auctoritatem Judicis, & hoc videtur Exodi textus innuere; sed auctoritas Stephani videtur innuere quod Moyse erat inspiratus quod habuisset auctoritatem Judicis

Judicis prius, & sic non auderet eam condemnare.

De illa de Judith, credit quod textus dixit quod *insidiosè fecit*; sed non ponit quod *de hoc fuit laudatus*. †

De illa de Abner & de Joab, dicit quod Magister Joannes Parvi fuit ibidem incautè locutus; tamen textus dicit quod *in fine vite sue malè habuit se*.

De ultima Propositione, dicit quod Magister Joannes Parvi adduxit illam Propositionem per modum probationis, & non indigebat aliquo modo illa Propositione. Et dicit quod non potest convenienter dici, quod homo in perjurando melius faciat; sive lege † melius recipiat nominaliter, sive adverbialiter.

Simpliciter dicit quo ad materiam, quod Propositione Magistri Joannis Parvi multa indigesta continet, & multos errores, respiciendo ad conclusionem quam intendit; quia intendit, ut apparet ex textu Propositionis suæ, quod licitum fuerat interficere Ducem Aurelianensem, per modum per quem interfectus est, & quod fuerit benè interfectus: & ista ergo est falsa, erronea & condemnanda.

De modo procedendi, se refert ad Dominos Judices.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus de Nogento, præsuppositis protestationibus communiter fieri consuetis, dicit de Assertionibus aliàs in cedula transmissis, quod si sint veræ, vel falsæ, satis benè discussum fuit in Concilio: & dicit quod non videt quod illa prima Propositio, quo ad primas suas partes, possit benè extrahi ex ista Propositione, specialiter de ista clausula *per modum omnem*, quia subjungit statim: *mesmement par aguettes & espimens*. Unum ‡ peccatum non habet modum, saltem debitum, nec habet speciem, imò habet deformitatem, * speciem & pulchritudinem, quia logicè loquendo, habet speciem in privato quatenus; & sic non videt propriè, quo ad illam clausulam, quod illa Propositio cedulæ possit elici. Et dicit quod allegabat Salberiensem, pro quanto faciebat ad propositum suum. Tamen, ut dicebant aliqui, ipse intendebat justificare mortem improvisam. Unde iste modus est pessimus pro interfecto, licet, per Dei gratiam, formæ ipsius erant in bono statu: & sic dicit quod si circumstantiæ suæ justificent Propositionem suam, non condemnentur. C

Quo ad causam de Michaële, dicit quod satis continetur in illo codice, & de ipsa non facit neque missam, neque receptam: & apparet sibi quod in scolis possit probabiliter sustineri.

De illa de Phinées, quo ad primam partem continetur: quo ad secundam autem, non continetur.

De illa de Moyse, dicit quod non videt quin illa sit vera, quia nullum habuit Mandatum ad interficiendum Ægyptium, nec potest trahi ex codice.

De illa de Jehu, apparet sibi quod non continetur in illa Propositione; & videtur sibi quod in codice, in quantum potuit, voluit evitare adulationes, & mendacia; quia ponit: *par aguettes & espimens*.

Verum non laudatur ipsa Judith in sacra Scriptura, quia adulata fuit; sed, laudata fuit quia interfecit Olophernem: & similiter Jehu non laudatur propter mendacia; sed laudatur de hoc quod insidiosè interfecit eum, imò remuneratur usque ad tertiam generationem.

De illa de Abner, dicit quod textus videtur innuere quod Abner interfecit prius Absalon. Verum, dicit quod Abner erat bonus Miles: & per hoc videtur innuere quod in interficiendo Absalon, ipse fuit bonus Miles. Sed ex illo non sequitur quod ante interfecerit duos alios: & sic non videtur sibi mala.

† *Forsan laudata*. † *Forsan largè* ‡ *Forsan Nam*

* *Hic aliquid videtur deſiderari*.

Quo ad ultimam Propositionem, dicit quod est in illo codice: utrum sit vera vel falsa non discutit; imò dicit quod est discussum in Concilio: si sint aliqui errores, dicit quod justum & rationabile est eos condemnare non condemnentur.

Quo ad veritatem Assertionum, dicit quod dato quod essent veræ, non vellet eas asserere.

Quo ad quæstionem quæ quæritur: si in illa Propositione sint errores, se refert ad ea quæ Magistri dicent.

Assignata est dies Sabbathi sequentis.

Adveniente dicta die Sabbathi, vigesima septima Mensis Januarii, coram Domino Parisiensi, & Domino Inquisitore, in camera Episcopali fuerunt congregati Domini Deputati, videlicet Domini & Magistri,

Joannes Courtecuisse.

Joannes Dacheri.

Joannes Mathiæ.

Joannes de Dulcimenillo.

Petrus de Nogento.

Gerardus Macheti.

Joannes Brout.

Joannes Michaëlis.

Benedictus Gentiam, ad deliberandum &c. & deliberavit primò.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Benedictus Gentiam, dicit quod in ista materia se habet determinare ad tria puncta tacta in cedula transmissa.

Quantum ad primum, dicit quod prima Propositio cedulæ, est realiter contenta, quantum ad sensum, in Propositione Magistri Joannis Parvi, in duabus veritatibus, demptis, *par quelconque maniere, & par flattries*, quia illud non continetur in forma. Tamen dicit quod pejus continetur; quia capit tyrannum cum circumstantiis, quod per hoc quod dicit, *non potest nimis puniri*, potest extrahi, *per quemcumque modum*, & etiam pejus illo. De adulatione ponit autoritatem Salberienſis in Latino, & etiam in Gallico: & apparet quod illa Propositio recollecta à Propositione Magistri Joannis Parvi, est recollecta per modum Majoris, in ordine ad conclusionem intentam. Et apparet sibi quod est recollecta magis autoritate, quam fieri potuit, in ordine ad proponentem, & illos quos tangere potest illa Propositio: & sic stat cum Instrumento.

Quo ad alias, de exemplis, videtur sibi quod in quantum sunt adductæ ad colorandum unum factum damnabile & execrabile, ut videtur, secundum suam conscientiam, quod sunt denominando multum malè*.

Ulterius, dicit quod cum deliberavit illam Propositionem, ut contentam in Propositione Magistri Joannis Parvi, videtur sibi pejor quam aliàs per eum denominata.

Circa secundum punctum, dicit quod fecit diligentem examinationem, & habuit extractum ab Instrumento, in quo extracto fecit quædam signa; & eadem in Propositione quam habuerat fecit, & reperit concordantiam: unde illæ Propositiones videntur sibi &c. ut in aliquo sexto &c. sibi multum malæ & erroneæ in moribus.

Unde, una Propositio potest dici moralis dupliciter. Uno modo, quia est cum Decreto divino: alio modo, quia stat in Lege morali. Et sic dupliciter etiam dici potest erronea in moribus, ubi est Decretum divinum, propositum est hæresis.

Ponit ultra quod aliqua sunt Fidei, licet non sint

Q 2

Ar-

* *Forsan malæ*.

Articuli; sunt tamen regulativa bonæ vitæ: & contradicere istis, non est error solum in moribus, imò etiam error in Fide.

Dicit ulterius quod istud Præceptum *Non occides*, est Præceptum morale, & etiam est in eo Decretum divinum oppositum.

Dicit ergo quo ad contenta in Instrumento, quod habent unam malam notam; quia qualiacumque sint in se, sunt ad deservendum uni malo actui: circa quod dicit quod quilibet Theologus tenetur detestari omnem, & asserere illud quod asserit, est malè asserere. Unde credit quod plùs placuisset Deo & hominibus poenitentia Ducis Aurelianensis; esto quod fuisset talis ut sibi imponit Propositio, quàm illa effusio sanguinis. Et sic videtur sibi quod contenta in Instrumento sunt erronea in Fide & moribus. Sed quod sunt alii errores in illa Propositione, patet: in Propositione enim ponit quod adhibenda sit plenaria fides alicui, si dicat: iste est talis, ergo debet occidi; quod est malum.

Unum aliud malum est, quod fervor hominis quem habet ad Regem, obligat, & debet obligare ad perpetrandum illud homicidium.

Item, allegare Leges particulares ad hoc, videtur sibi deceptorium.

Item, dicere quod Leges sunt interpretandæ ad finem iniquum; est impium.

Item, sine quacumque notorietate, sine quacumque justificatione, iste actus est perpetratus: & sic videtur sibi quod ille actus est damnandus.

Item, qualificare crimina, ut ipse facit, videtur sibi seditiosum quo ad populum. Unum exemplum est de Christo, qui dicit: *Nunquam Lex vestra justificat hominem, nisi audiverit ab eo prius & cognoverit.* Joan. vii. 51.

Item, in illa Propositione dicitur unum quod facit contra factum rectè, ubi distinguit gradus læsæ Majestatis; & dicit quod hæresis est maximum crimen: circa quod dicit quod de crimine hæresis quod maximum crimen, ut crimen læsæ Majestatis, non agitur, nisi convicto & vocato.

Item, Dux Burgundiæ dixit quod diabolus sibi fecerat facere: & sic apparet quod iste erat in statu poenitentis. Et quod unus Clericus veniat post, ad justificandum tale factum, videtur sibi quod est pessimum & periculosum.

Item, dicit quod Magister Joannes Parvi, de Dulcimenillo, sanctè & benè dixit. Et sic stat cum ipso, & cum istis quæ prius dixit.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joannes Brevis-coxæ, dixit quod intelligebat fuisse vocatos Magistros, non ad discutiendum circa veritatem &c. sed solum ad referendum an Propositiones cedulae contineantur in Propositione Magistri Joannis Parvi: & sic consulit quod Magistri præsentis, seu alii extraherent Propositiones. Quibus extractis vocaretur Concilium ad videndum illas.

Quoad collationem quaternorum; dicit quod codices sunt conformes. Et dicit quod multa falsa & erronea continentur in illa Propositione Magistri Joannis Parvi, non benè sonantia in auribus popularium: dicit etiam quod illæ clausulæ continentur in illa Propositione. Dicit insuper unum non positum in cedula, quod est in Propositione Magistri Joannis Parvi, scilicet in fortilegiis, quod videtur sibi superstitiosum, & sic alia mala non contenta in cedula, continentur in illa propositione.

Uterius, dicit quod idem est, ad falsitatem unius Propositionis, reprobare unum punctum contentum in ea, sicut & reprobare vinginti quatuor; & sic quod bonum esset restringere ad pauciores numerum, dum condemnentur: non tamen vult dicere, si sint plures errores, quin condemnentur.

De Michaële, dicit quod videtur sibi falsa & er-

ronea. Similiter dicit de illa de Abner. Similiter de tertia & septima, veritates sunt falsæ; in quibus duabus fundatur tota sua Propositio. Etiam accipiendum tyrannum, modo quo ipse accipit, illa Propositio universalis & generalis est falsa.

De illa superstitione, credit quod non habuit in effectum in Regem, & credit illud esse falsum.

Dicit finaliter quod prima Assertio cedulae est erronea in Fide, & contra Præceptum *Non occides*. Et secunda & tertia videntur sibi omnino falsæ.

De epikeia, dicit quod homo privatus non habet auctoritatem epikeiandi: tamen in animo suo non potest epikeiare de periculis suis.

Dicit etiam quod prima Propositio est universalis, & illo modo est falsa, nec aliàs faceret ad propositum suum, nisi esset universalis.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Mathæus Roderii, præsuppositis protestationibus quas aliàs dixit & fecit, scilicet quod non intendit notare aliquam personam, nec aliquem Dominum.

Et sic dicit quod istam Propositionem ad longum visitavit & revisitavit; & vidit alia puncta illius Propositionis, quæ non videbantur sibi sana. Postmodum extraxit quasdam clausulas; & vidit, & revisitavit pluries, & postmodum alias voluit combinare, ad videndum si illæ extractæ contingerentur integrè in Propositionibus Parvi.

Dicit insuper quod vidit cedulam Magistri Francisci, quam secum alia die portavit; & fecit collationem cum eadem quæ ipsemet extraxerat, & reperit quod omnia quæ extraxerat, & quæ erant in cedula Magistri, erant conformia; & sic, ne esset prolixus, ostendendo quomodo talis Propositio in tali puncto parum continetur, posuit illa summam in quadam cedula.

Dicit etiam quo ad collationem quaternorum, quod sunt satis conformes isti codices, & hoc reperit pluries.

Quo ad quæsitum, utrum illæ Assertiones cedulae aliàs transmissæ, contineantur in illo quaternone; dicit breviter quod prima Assertio continetur &c. & hoc legit per scripta.

Dicit insuper quod credit quod sunt plures alii errores non contenti in cedula, contenti in Propositione Magistri Joannis Parvi: quo ad hoc, se refert ad ea quæ Magister Franciscus dixit: dicit tamen quod in hoc quod dicit, quod ad Theologos pertinet proponere talia crimina, in ordine ad conclusionem principaliter intentam, scilicet tendendo ad conclusionem sanguinis, quæ comprehendit unum scelus impium crudelissimè perpetratum, scilicet subitanè, videtur sibi quod istud est erroneum.

Item, videtur sibi quod illa conclusio quam ipse concludit de illo facto, quod perpetrans sit laudandus, & præconisandus per Epistolas, & remunerandus; videtur sibi quod istud est erroneum. Et sic breviter, considerata Propositione in se, & in omnibus suis intentis & partibus principalibus: primò, quo ad Majorem, est erronea & falsa; quo ad Minorem, est criminosa & falsa; quo ad conclusionem, est falsa. Et sic videtur sibi quod tota Propositio in se, & in habitudine partium suarum, & in habitudine ad conclusionem intentam, est erronea in Fide & moribus, & scandalosa, & totius politiæ subversiva: & doctrina ista est maxime læsiva: & jam processum est ad multa mala. De auctoritate Legis, ubi dicit, quod *Sufficeret auctoritas Legis, sine Mandato*: videtur sibi quod istud est destructivum totius politiæ.

Quo ad extractas, habeant Magistri collationem, quæ ipsarum sit condemnanda.

Dicit insuper quod attenta malitia materiæ, expedit procedere ad condemnationem istarum Assertionum: & de hoc se refert ad Judices.

Ad

Ad diem Lunæ, ut prius, ad deliberandum.

Adveniente autem dicta die Lunæ, vigesima nona Mensis Januarii, coram Domino Parisiensi Episcopo, & Domino Inquisitore, in camera dicti Domini Parisiensis, congregati fuerunt Domini Deputati, Magistri,

Joannes de Dulcimenillo.

Joannes Dacheri.

Joannes Brout, Regens Carmelitarum,

Et Regens Prædicatorum.

Et Gerardus Macheti,

ad deliberandum: & deliberavit primò.

Venerabilis & discretus vir, Magister Gerardus Macheti dedit deliberationem suam in scriptis, cujus tenor est talis.

Proponitur informa primæ Assertionis, & deducitur quòd in se, & suis partibus, in Propositione Magistri Joannis Parvi continetur.

Chacun tyran doit, & peut estre loüablement, & par quelconque son assal, ou subjet, par merite occis, & par quelconque maniere, mement par aguettes, & par flateries, ou adulations, non obstant quelconque jurement, ou confederation faite envers lui, sans attendre la Sentence de Juge quelconque, ni aucun Mandement.

Probatum primò quòd Proposito Petit, loquatur de quolibet tyranno universaliter. Primò, patet per descriptionem tyranni ab eo allegatam: *Tyrannus est qui Reipublica, non jure principatur, aut principari conatur.* Et ita, cum loquatur sæpe generaliter, dicens *Quilibet tyrannus debet occidi*, sequitur quòd debet accipi secundum istam descriptionem.

Item, per distinctionem quam fecit de sex gradibus læsæ Majestatis: quia de quolibet vult intentum probare, & pro eodem tyrannizare, & lædere Regiam Majestatem.

Item, per illam clausulam tertii Articuli in fine: *C'est droit, raison & equité, que chacun tyran soit occis vilainement, par aguettes & epiemens, & est la propre mort de quoy doivent mourir tyrans desloyaux.* Nec valet si dicatur quòd licet demereatur sic mori passivè; tamen non debet sic activè perimi, quia Propositio tota tendit ad probationem hujus rei. Nam hæc clausula posita est prius quam contracta loqueretur de tyranno in quarto Article, in octo Propositionibus quas appellat Veritates.

Item, omnes allegationes suæ & rationes, & auctoritates & responsiones inductæ, circa tertiam Propositionem quam appellat Veritatem, & quæ contractæ, loquitur de una tyrannidis specie: loquitur generaliter de quolibet tyranno, vel tyrannifante, sive contra Rempubicam, sive contra caput Reipublicæ, sicut patet inspicienti: imò loquitur ad hoc generalius, ut patet de Phinees & Moyse, & de nocturno fure: & sic non erant tyranni, modo suo.

Item, tyrannifans Rempubicam, pejus facit quàm machinans contra Regem, vel Principem. Ergo si secundus debet interfici, sine Judicio, secundum eum; ita & primus, juxta consequentias quas facit de desertore militiæ &c. fure nocturno, insidiatore itinerum.

Item, quia dicit circa finem probationis tertiæ Veritatis, Article quarto, quòd ab ista regula *Non occides*, vel à similibus contentis in Legibus, excipitur tyrannus, & specialiter ille de quo loquitur sua tertia Propositio; ecce quòd ponit generalem & particularem exceptionem.

Item, quia illud pro se allegat ab Aristotele, di-

cit quòd *Cuilibet subjectorum licitum est occidere tyrannum impune, nec solum licitum, imò etiam laudabile*, quamvis Magister N. Oresme qui benè Aristotelem in *Politicis*, nihil tale imponit Aristoteli; imò oppositum, sicut patet in principio quinti *Politicorum*. Unde et si Aristoteles sicut & quidam alii Philosophi, ut Tullius & P. de Alumna, hoc fortè sensissent; hoc tamen non consonat & Ecclesiasticæ, & Apostolicæ personæ, seu disciplinæ, A juxta deductionem sancti Thomæ in suo Libro, de *Regimine Principum*: & ita patet quòd sanctus Thomas non posuit tertiam Propositionem Petit, sicut alibi clarissimè deductum est.

Secundò, principaliter probatur quòd Propositio Petit loquatur de debito occidendi tyrannum, id est quòd debet occidi; & non solum quòd hoc licitum sit, imò laudabile: primò, per clausulam allegatam in fine tertii Articuli, *C'est droit, raison & equité &c.* Ut supra.

Item, quia dicit quòd amici Regis, vel Principis, vel Reipublicæ, debent observare * omnibus modis incommodis Regis. Hoc patet in duabus clausulis extractis circa tertiam Propositionem quarti Articuli: sed occisio tyranni est modus licitus secundum eum; igitur est debitus eis.

Item, quia sæpe dicit quòd Dominus pro quo loquebatur, fecerat id quod fecerat, ad acquitandum se erga Regem, ut faceret debitum suum: unde & circa hoc videtur justificans, gravem invdiam, seu culpam dare, saltem indirectè aliis Dominis; imò omnibus subditis Regis, qui non interfecerunt citius illum Dominum, vel qui interfecionem non approbaverunt: imò Sacerdotes, interficere debuissent.

Item, quia si occidens non reputasset se obligatum interficere, ipse debuisset tenere confederationes factas, ex quo poterant licitè conservari, sine transgressionem divini Mandati: hæc ratio ad hominem, palam est convincens.

Item, Lex divina dat auctoritatem cuilibet occidendi tyrannum, secundum eum, in principali Propositione, & alibi pluries: hoc enim est principale fundamentum, licet falsissimum & hæreticum, & occidens est minister Legis, sicut loquitur de Moyse. Constat autem quòd Lex Dei dicitur Mandatum ejus; Ut ibi: *Si vis ad vitam ingredi, serva Mandata.* Matth. xix. 17. Et ibi: *Viam Mandatorum tuorum cucurri.* Ps. cxviii. 32. Et ibi: *Mandatum novum de vobis.* Joan. xiii. 34. &c. Et ibi: *In his duobus Mandatis, tota Lex pendet & Propheta;* Matth. xxii. 40. scilicet in dilectione Dei & proximi. Sequitur ergo quòd occisio tyranni reducitur ad hæc duo Mandata, vel alterum eorum.

Et ex isto concluditur quòd Propositio Petit sæpe implicat, nisi glossetur, dum dicit pluries quòd *Tyrannus debet occidi, & potest, sine quocunque Mandato, vel Præcepto.* Et tamen dicit etiam in contextu quòd *Lex divina, naturalis & humana, dat auctoritatem, quòd occidens est minister Legis.* Benè, si sic est, sequitur quòd talis occidens est etiam minister Legislatoris, & habet Mandatum ab eo, sicut monens charitativè fratrem sine novo Mandato vocaliter per hominem, habet auctoritatem, & Mandatum à Lege quòd hoc faciat; & si non facit, peccat frequenter. Ita in proposito.

Item, Propositio dicit quòd *per alium potest quis mandare ut tyrannus interficiatur.* Habet ergo talis interficiens Mandatum, & ita debet exequi: sed non minus habet ille qui mandat obligationem id agendi, quàm executor. Ergo &c. Et in hoc Propositio Petit plus ponit, quàm Assertio prima, quia dicit quòd *per alterum &c.*

Q 3

Item,

† Desideratur aliquod verbum. • Fortè obviare.

• Forfan contractè, sine commate.

Item, in hoc quod dicit, quod secundum Leges divinam, naturalem & humanam; quia est implicatio, ut ostensum, nisi glossetur.

Tertio, probatur principaliter quod Propositio Petit contineat saltem implicite & deductive illam clausulam: *de chucun son vassal, ou subjet*.

Primo, quia hoc ponit expresse dictum Aristotelis ab eodem allegatum: *Cuiuslibet subiectorum licitum est occidere tyrannum* &c. Et hic patet quod hæc est propria locutio.

Item, quia si tyrannus ille qui machinatur in mortem Regis, potest occidi à quocunque subdito Regis, sicut ponit ita sit * quod subditos qui sint etiam subditi Regis, quemadmodum erat in proposito suo; sequitur clarè quod ille tyrannus poterat occidi à suo subdito; imò debebat.

Item, *Quilibet subditus Regis potest, nedum per se, sed per alios facere occidi dictum tyrannum*, sicut ponit: igitur potest facere per subditos illius tyranni, nec obstat subjectio, vel fidelitas ad illum tyrannum, cum non est ei fides servanda, ut supponit pro claro.

Item, quia ratio cui Lex divina dat auctoritatem occidendi subdito vero, vel prætenso, seu existimato & reputato, sicut patet intuitu.

Quarto, probatur principaliter quod illa clausula, *par quelconque maniere, memement par aguettes & espiemens* &c. continetur. Primo, quia non reputat aliquod genus mortis esse illicitum contra talem tyrannum, quia dicit quod debet occidi viliter; *vilainement*, generaliter: & addit quod *hæc est propria mors tyrannorum, quod interficiantur per insidias, & ita maxime, vel memement, debent sic interfici, tanquam propria morte, & ita ponit sufficienter quod par quelconque maniere de mort soudaine, ou depourveue contra rationem hujus Decretalis: Pro humani.*

Item, si quis vellet contendere quod illa clausula: *par quelconque maniere*, debet intelligi quod per quæcunque media debeat tyrannus interfici, etiam illicita.

Respondetur primò, quod hoc non importat hoc nomen *maniere*, vel modus; sed, sicut dictum est, debet accipi de modo, vel genere mortis, & non de mediis omnibus.

Item, si Propositio Petit vult justificare omnia media, sicut vult, per quæ fuit occisio facta; invenimus quod nullum medium reputasset illicitum, sicut in Concilio allegatum est, per † adulterium potest occidi tyrannus, juxta opinionem multorum.

Item, notetur hic de justificantibus actionem popularem, in ultima captionem Dominorum: unde nullum videtur pejus medium, quam fictio falsarum confederationum, & earum ruptio; cum *finis omnis controversia sit juramentum*, secundum Apostolum *Heb. vi. 16.*

Quintò, principaliter probatur quod loquitur de *flateries, ou adulations*. Primo, quia sic allegat dictum Salberiensis, sumptum à Tullio: *Illi licet adulari, quem licet occidere*. Nec valet hic, nec alibi, si dicatur quod non asserit illa quæ allegat esse vera &c. quoniam tunc falsè & sophisticè argueret, & esset tota sua Propositio infirma & nulla: nam allegatio sumitur pro præmissa, quæ debet esse notior quam conclusio.

Item, Propositio ponit expresse; *Qu'il est licite adoucir les oreilles du tyran, & user de blandices* &c. Constat autem, secundum Grammaticos & Catholicos, quod blandiri & adulari, idem sunt, præsertim quando blanditiæ fiunt ad finem occisionis, hic est simulatio cum intentione fallendi.

Item, Propositio intendebat justificare blanditias & adulationes multas factas &c.

Sextò, probatur quod hæc clausula: *Non obstant confederations, ou sermens quelconques* &c. illic ponatur.

Primò, quia Propositio supponit pro determinato, in quadam objectione quam fecit contra se in quarto Articulo, secundum Doctores: *Licet hosti capitali sit aliquando servanda fides, non tamen tyranno*. Et illic loquitur indistinctè & indefinitè de tyranno, non specificando hunc, vel illum. Unde si semper esset intelligendum de tyranno accepto contractè, licet loquitur prima Veritas sua; tunc esset semper petitio principii, nec esset aliqua probationis apparentia in entymemate, vel syllogismo.

Item, hoc probat per rationem suam & intentionem. Nam omne tale juramentum & confederatio vergeret in deteriore exitum, secundum eum, in Propositione: ergo non est tenendum.

Item, quia dicit quod *occidere tyrannum, melius est quam tenere juramentum, vel fidem ad eum*: & ex hoc concludit in tertia ratione quintæ Veritatis quarti Articuli quod *interficiens non facit perjurium, sed perjurio contrarium*. Quare sequitur quod non est in aliquo tenendum juramentum cum tyranno.

Septimò, probatur quod hæc clausula: *sans attendre la Sentence, ou Commandement de Juge quelconque*. Illic ponitur minus generaliter, & rigorosè in scedula quod † continetur in Propositione.

Primò, sæpe sic loquitur: *Sans Commandement, ou Mandement quelconque* non addendo de Judici.

Item, in Propositione de Michaële, dicit quod *Sans Mandement, ou Commandement quelconque de Dieu, ne d'autre, occit, &c.* Et per hoc vult arguere quod ita potest occidi tyrannus, sine quocunque Mandato Dei, vel alterius; sed tantummodò amore, & zelo Legislatoris: & hic est implicatio manifesta, sicut prius deductum est, nisi glossetur. Unde quaeritur de illo amore naturali, quo solo motus fuit Michaël interficere Luciferum, & hoc licitè: si ille amor era sibi Lex naturalis, dans sufficientem auctoritatem occidendi tyrannum Luciferum. Et sic, cum illa Lex esset à Deo Legislatore, sequitur quod habuerit auctoritatem à Deo, si non sequitur quod auctoritate propria eum occidit, quod erat iniquum, imò impossibile, sine Deo approbante, & autorisante, cum omnis potestas sit à Deo, &c. Unde si admitteretur illa expositio distorta, quod occisio, seu mors Luciferi, fuit expulsio ejus à Paradiso; quamvis non appareat clarè ex narratione Propositionis Petit, quod hunc sensum intelligat, imò alium; nam non loquitur in toto contextu, nisi de morte prima & secunda: nihilominus, hoc admissio, clarum est quod Michaël, imò tota Legio Angelorum, non habebat potestatem expellendi Luciferum à Paradiso, tanquam damnatum, & aversum à facie Dei, nisi Deus hoc consideret*: imò nisi Deus principalissimè & directissimè hoc ageret, juxta Articulum Parisiensem. Dicere quod sit causa remotissima, sic quod non propinquissima; error. Velle ergo excusare hanc Assertionem de Lucifero, videtur quod sit errare, & incurrere fautoriam hæreticæ pravitatis, salvâ omnium correctione, & reverentiâ debitâ. Imò hæc Assertio imponit pejus crimen Michaëli, quam Doctores imponant Lucifero volenti assimilari Altissimo. Dimittatur deductio, causâ brevitatatis.

Item, in Assertionem de Phinées sic repetita pluries, quod *Sine Mandato quocunque, vel cujuscumque habentis auctoritatem, &c. occidit Zambri*: & sic vult concludere de tyranno occidendo. Constat autem quod si Phinées occidit propria auctoritate, peccavit: oportebat ergo quod zelus Legis daret auctoritatem, sicut volentes hoc glossare, glossant. Sed quaeritur;

si aliis

* Locus corruptus; forsitan sic legendum: sicut ponit, ita sit quoad subditos qui. † Foris propter.

† Forsan quam * Foris præciperet. vel consuleret,

si alius à Phinéas, de populo, poterat detali zelo, occidere Zambri, sine peccato: & si ita poterat; cur modò non potest sic quilibet quemlibet fornicantem occidere, zelo Legis divinæ? Et ita patet quòd ita est doctrina & Assertio pessima, & totius politiz subversiva.

Rursus, si Zambri erant idolatra, sicut correctiones habent, licet in exemplari exhibito Facultati Theologiae, ad examinandum, uno loco poneretur oppositum, hoc est magis contra Petit, quam pro eo; quoniam textus expressè ponit fuisse Mandatum à Deo, per Moysen, *Occidat unusquisque proximum suum qui iniuriatus fuit Belphegor*. Num. xxv. 5. Et quantum ad illud quod aliqui calumniantur, de glossa Josephi, qui dicit: Zambri duxisse Chorbis uxorem; quam tamen scriptum nominat scortum; hoc nihil est, quoniam diversis respectibus illa Chorbis potest appellari uxor & scortum, cum non esset Matrimonium legitimum, sed prohibitum: & ita erat scortum & uxor.

Item, in Assertione de Moyse, clarè innuitur quòd Moyses sine autoritate hominis, deinde sine autoritate judiciaria data sibi tunc à Deo, occidit Ægyptium, de quo multum laudatur, ut dicit. Et ita patet ex hoc, & ex conclusione intentio proponentis. Deinde cum subdit quòd in hoc fuit Minister Legis: patet implicatio, sicut jam Argumentatum est, nisi glossetur, glossa hæretica. Et hic quaeritur, si alius Israëlita à Moyse, poterat licite, zelo Legis, interficere Ægyptium, vel non. Si non poterat; quaeritur causa, cum Moyses non habebat plus Mandatum Dei, vel hominis, quam alius, ut hic dicitur. Si quilibet poterat occidere, patet horrendus error, quòd quilibet potest quemlibet maleficientem punire, sine Mandato quocumque, sicut patet inspicienti. Et notetur quòd Ægyptius interfectus, non erat propriè tyrannus, uno modo, vel alio; nisi valde amplè, utendo verbo isto *tyranniser*; quemadmodum Propositio utitur in hoc loco, & sicut solet dici de injuriante: iste tyrannizat illum.

Octavò, probatur iterum in speciali quòd Propositio Petit, loquitur de insidiis, non solum licitis, quæ conceduntur fieri in bellicis, dum celatur intentio adversariis, sine mendacio: sed etiam loquitur de illicitis, quæ scilicet includunt mendacium, vel fractionem Fidei, seu juramenti; quemadmodum exponit sanctus Thomas, *Secunda secunda*, ubi quaerit: *An licitum sit uri insidiis*.

Primò, probatur hoc ex intentione justificationis suæ: quia constat multa mendacia & juramenta intervenisse, antequam interficeretur Dominus Aurelianensis; & cum intendebat omnia quæ facta sunt justificare, quia dicit Dominum quem justificat, *n'avoir en rien mépris*, imò concludit præmiari, honorari & ditari, sicut Michael & Phinéas: sequitur saltem ex Articulo, per opera, quæ plus loquuntur, quam verba, illud quod intendimus deducere.

Item, allegat quòd Judith & Jehu per insidias fecerant occisiones, & de hoc laudantur. Constat autem quòd insidiæ Judith & Jehu, continebant adulationem & mendacium. Cum ergo loquatur indistinctè de insidiis, & generaliter videtur quòd approbare velit adulationem & mendacium. Et si dicatur quòd non sequitur hoc evidenter ex dictis suis, habemus saltem quòd rationabiliter fuit exclusus falsus intellectus, quem legentes Propositionem potuissent habuisse, credendo quòd totum factum Judith & Jehu, per insidias qualescumque, fuisset collaudatum. Propterea fuit laudabiliter & rationabiliter posita, & reprobata Assertio illa quæ loquitur de istis, attentò sicut diximus, quòd intentio loquentis ad hoc ibat.

Advertendum est tamen, circa istam Assertionem quæ loquitur de Joab, quòd illa fuit rationabiliter posita & reprobata, propter illos qui legentes Propositionem, potuissent credere pertinaciter, tanquam uni magno Theologo; sicut etiam multi Clerici loquuntur de Magistro Joanne Petit, quòd Joab interfecit Abner post mortem Absalonis. Et hoc esset erroneum & subversivum totius historice narrationis. Et mirum videtur quomodo Theologus inspiciens textum, potest hoc loco facere scrupulum; & dicere quòd aliquando ea quæ facta sunt posterius, narrantur prius: quoniam si hoc aliquando sic contingat; non tamen oportet in qualibet narratione historica sic dicere, & totum relinquere sub merito, tali prætextu.

Nihilominus omittantur tales minutæ & accessorie difficultates, nec ad eas, velut ad festucas, ostendantur per impugnationem pravitate hæreticæ; sed extendentes ad interiora, feramur ad id quòd principaliter intenditur, hæreses scilicet extirpare, & honorem Fidei, imò & Regiæ Majestatis, quam usurpare nemo debet in occidendo propria autoritate, alterum exaltare.

Sequuntur aliqua Conditiones.

Dico primò, quòd intentio principalis Dominorum Judicum, est extirpare hæreses de Regno isto, vel ista Diocesi. Habito ergo isto fine, cetera omnia, secundum intentionem istius, moderanda sunt.

Secundò, dico quòd accessorium, & quodam modo adventicium, & minus principale est ad istum finem collatio Assertionum propositarum in Concilio Fidei, & ad Propositionem Magistri Joannis Petit; neque enim fecit se aliquis partem illas Assertiones deducere, vel extrahere ex illa Propositione: diceretur quòd ex aliis informationibus trahuntur, sive in conditionibus, sive in secretis collationibus; seu quia ex principiis Magistri Joannis Petit malè intellectis à simplicibus, & adductionem suam ampliandis, ad istas Assertiones deducitur: quoniam illa Propositio tractatur à laicis, & in ea quotidie student: quare errare possunt principia Magistri Joannis Petit, assumendo ad occisionem omnium quos reputant tyrannos. Et hoc videmus oculis nostris in novissima persecutione Regii sanguinis, in qua credebant meritorie agere & laudabiliter. Vel etiam diceretur quòd trahuntur istæ Assertiones ex factis & operibus: quæ quidem facta & opera loquuntur, & errorem ingerunt sicut & verba. Nam thura incendens, & immolans idola, comedens de immolatis, etiam si nihil loquatur, argueretur de hæresi: sunt enim secundum Doctores actus aliqui hæreticales.

Audivimus etiam in Concilio isto recitari quòd *Pro occisione tyranni, licitum esset cum uxore sua adulterari*.

Jam in valvis Ecclesiæ Parisiensis cedulæ positæ sunt, & diu steterunt, quòd omnes qui per solam suspicionem, etiam falsam, essent reputati pro parte illorum Dominorum qui persequabantur, poterant licite interfici; & tantò magis ipsi qui reputabantur tyranni, ex quo volebant, ut æstimabat populus, coram Rege rapere & usurpare.

Vidimus quòd in occasione istorum malorum, Sacerdotes interrogati de peccatis auditis in Confessione, quasi pro tanto bono reputarent revelationem Confessionis licitam.

Habebatur & penes Curiam Propositio quæ debebat fieri, &c. & sic loquitur: *En plusieurs cas, comme actions populaires qui competent à un chacun, peut & doit estre exécuteur, & proceder à presence, & spécialement*

cialement en crime de lèze Majesté, & en autre cas qui touche la chose publique.

Dico tertio, quod Propositio Magistri Joannis Parvi, cum suis adminiculis, fuit occasio multorum errorum, malorum, & inconvenientium; & adhuc errores multiplicabit, nisi citius provideatur. Ideo quam citius debemus laborare, ut radicitus extirpentur ea quæ hic erronea notabuntur, prius quam altius & tenacius infigantur in cordibus hominum.

Dico quarto, quod reprobatio Assertionum positarum in Concilio, tollit multos errores; licet non omnes contentos in Propositione, & ergo favere debemus Fidei & exaltationi ipsius: quæ quidem Fides exaltatur per reprobationem illam ipsarum Assertionum. Nec multum insistendum videtur circa Assertionum collationem cum Propositione Magistri Joannis Parvi. Nulli enim dubium est quod reprobatio illarum Assertionum favet Fidei nostræ & bonis moribus, nec occasionem dare potest errandi, aut male agendi. Sed à multis malis retrahit, & Propositio illa dat viam multis nefandis homicidiis atque perjuriis.

Dico ulterius, veniendo ad principale intentum totius nostræ commissionis, quod Propositio Magistri Joannis Parvi in se, & in sua deductione, & in suis principiis, omnibus visis & attentis quæ in tali materia videri habent & attendi, ipsa est erronea, scandalosa, impia, bonis moribus adversa, & etiam multipliciter injuriosa.

Dico ultra, quod Assertiones positæ in Concilio, non continent omnia quæ in Propositione Magistri Joannis Parvi veniunt reprobanda, imò alia multa sunt malè sonantia, impia & erronea.

Dico ultra, quod Assertio prima posita in Concilio, de qua est principalis difficultas, quam aliae ei subserviunt, illa inquam sufficienter trahi potest ex dictis Magistri Joannis Parvi, & ex intentione quam præten- dit in scriptis suis & in se, & in ordine ad conclusionem intentam.

Priusquam ostendam illam conclusionem; respondebo ad dictum aliquorum, quod probationes ad conclusiones non sunt reprobandæ, nec condemnandæ. Videatur in Articulis Parisiensibus condemnatis per Facultatem Theologiæ, specialiter in Articulis Fratris Ludovici, Ordinis Fratrum Minorum, qui quidem revocavit in præsentia Universitatis, sub Cancellario Bonifacii, ubi probationes revocantur & condemnantur. Videatur etiam revocatio de Montefono: & idem etiam reperietur in renovatione Joannis de Merituria Abbatis Riegalisimont, in suo Articulo.

Item, ad illud quod dicitur, quod omnia posita in quatuor primis Articulis, non asserantur; patet quod imò; quia illi Articuli quatuor ponuntur ab ipso, pro Majore suæ deductionis, vel justificationis. Major autem in omni Syllogismo probativo plius asseritur, tanquam magis nota, quam conclusio. Legatur textus post thema suum, & in fine quarti Articuli.

Amplius, est respondendum in aliquibus rationibus nuper adductis.

Dicebatur quod Judith occidit Olophernem subito & improvisè. Sic Moyses Ægyptium. Sic Phinées Zambri. Dicendum quod ista exempla non sunt ad propositum casus illius de quo loquitur Magister Joannes Parvi. Certum enim est quod Olophernes erat hostis publicus, invadens Civitatem Jerusalem, quam & diffidaverat: ideo debuit esse super custodiam suam.

Ægyptius etiam interfectus à Moysè, invadebat filios Israël de facto, & opprimebat eos notoriè, de facto, & manifestè.

De Zambri, patet quod ille monitus fuerat, audiens Præceptum Moysis quod contempsit, ostendit quomodo.

dens se notoriè incorrigibilem, & contemptorem divini Præcepti. Et ita patet quod non fuerunt improvisè occisi.

Jam illa facta singularia, quæ creduntur instinctu Spiritus sancti facta fuisse, non sunt pro regula accipienda, vel extendenda.

Rursus, cum dicebatur quod intentio Magistri Joannis Parvi, erat justificare occisionem tyranni sui, de quo loquitur in prima Veritate.

Respondeo, quod verum est quod illa est intentio sua principalis & finalis; multa tamen alia adduxit ad probationem istius intenti finalis, quæ fuit etiam de intentione sua: quia in omni deductione, Major est unum principaliter intentis, licet ordinetur finaliter in conclusione. Sed ut nunc arguebatur Major sua, secundum eum, non solum includit illas octo Veritates quarti Articuli, in quibus contractè seu circumstantionatè loquitur de tyranno aliquo particulari; sed etiam includit omnes illos quatuor, ubi constat eum sæpè generaliter esse locutum.

Veniamus ad ea consequenter quæ præmisimus deducenda.

Secunda Assertio de Michaële ponitur in quaternario. Verum est quod ponitur illud de morte æterna, quia expulit de Paradiso, quam expulsionem vocat mortem æternam; quia expositio videtur distorta probatio, quia non potuit Michaël damnare Luciferum, per istam expulsionem, quia damnatio dicit quod Deus avertat faciem suam in æternum à damnato, quod non fuit à Michaële.

Secundo, hoc non fecit sine Dei Mandato.

Tertio, non fecit solo amore naturali motus.

Tertia de Phinées, quo ad primam partem continetur. Secunda non habetur in codicibus correctionibus; tamen in codice Facultatis Theologiæ habetur: *Non mie qu'elle fit idolatrer.*

Quarta Assertio de Moysè continetur: secludit etiam in secunda parte copulativè omnem auctoritatem judicariam, & non solum vel Præceptum, & ita sine auctoritate hoc fecit.

Item, falsum est quod non habuit auctoritatem Judicis, ut patet per illud, Actuum vii. 10. *Quis te constituit Judicem?* Glossa: *Solus Deus*, &c. Hoc Augustinus super Exod.

Quinta Assertio de Judith, & Jehu; illæ non continentur formaliter: quia Jehu mentitus est. Judith etiam mentita est Olopherni, & adulata est eum. Et ideo licet ista expressè non allegat Magister Joannes Parvi; ne tamen crederentur omnia quæ sunt in Historia Judith esse licita, & valere ad infestationem adulationum & mendaciorum: ideo convenienter posita est ista Assertio quinta.

Sexta Assertio de Joab, continetur in quaternario sufficienter. Septima etiam in forma continetur.

Datum die Lunæ, duodecima Mensis Februarii. Anno supra dicto. Dictique Magister Gerardus Macheti exhibuit Librum Cancellarii Ecclesiæ Parisiensis, de Propositionibus & Articulis Parisiensibus per prædecessores dicti Domini Episcopi Parisiensis condemnatis.

Item, condemnationem Propositionum Magistri Joannis de Montefono, Ordinis Fratrum Prædicatorum, die, & Anno prædictis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Brout, dicit quoad collationem quaternorum, quod non est notabilis differentia inter ipsos: sed an illæ Propositiones continentur. Sed prima, quo ad illam partem clausulæ: *Par quelconque maniere*; non continetur, ubi sibi videtur. Similiter nec illa, de Moysè. Nec illa, de Jehu & Judith, ut videtur sibi, non continetur, nec sententialiter, nec virtualiter. Sed utrùm in quaternario Magistri Joannis Parvi contineantur aliqui errores, dicit quod ibi continentur.

Forjan ut.

Forjan ut.

nentur multa quæ non asserit, nec asserere aude-
ret.

Dicit ulterius, quod dicta Magistri Joannis Parvi
deberent extrahi, & mitiori modo possibili interpre-
tari, salvo honore Fidei, & ea condemnare, si sint
erronea.

De modo procedendi, se refert ad Judices.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Guil-
elmus Cholet, dicit quod modica videtur differen-
tia inter quaternos. De erroribus contentis ibidem,
dicit quod faciendo collationem Propositionum
contentarum in Instrumento, ad Propositionem Ma-
gistri Joannis Parvi, quod illa bene erant extracta:
& etiam non solum illa in Propositione continentur;
imò multa alia quæ cum contentis in Instrumento si-
bi videntur erronea & scandalosa. Unde dicit quod
non oportebat quod ipse posuisset illam clausulam,
vel non principari conatur, &c. quia nec beatus Gre-
gorius illam ponit, nec etiam Salberienſis.

De prima Assertionem dicit: dicit illa Propositio,
quanquam non in forma ibidem non continentur; ta-
men sine dubio quo ad omnes & singulas suas partes
ibidem continetur, inspecta incerte* proponentis,
& inspectis illis quæ allegat & adducit ad propositum
suum: & dicit quod nesciret aliquid addere ultra hoc
quod quidam Magistri sui dixerunt, & specialiter
Magister Joannes de Dulcimenillo, qui bene locutus
fuit, etiam Magister Franciscus, Bernardistarum.

Dicit ulterius quod dato quod illæ Propositiones
non essent erroneæ; tamen si essent offensivæ piarum
aurium, illæ essent condemnandæ, non ut erroneæ,
sed ut offensivæ, &c. sed etiam totus Libellus, quia
modus hæreticorum est miscere multa bona & vera,
ad colorandum Propositiones falsas.

De illis de Jehu, Michaële & Judith, dicit quod
continentur in illa Propositione Magistri Joannis
Parvi.

Dicit ulterius quod Propositio ejus, inspecta men-
te, & inspecto fine ad quem tendit in Propositione
sua, nedum est erronea; sed etiam scandalosa, &
piarum aurium offensiva, & totius politiæ subversi-
va, tum Ecclesiasticæ quàm secularis. In omnibus
sententialiter se refert ad Dominum Joannem de Dul-
cimenillo, & ad Bernardistam.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Jo-
annes Michaëlis, Jacobita, dicit quo ad primum pun-
ctum, quod nulla est notabilis differentia inter codi-
ces; quoniam conveniunt in sententia. Quo ad se-
cundum punctum, an illæ Assertionem continean-
tur; dicit quod non dubitat de sex ultimis quæ sunt
adductæ adminiculo primæ, quoniam continen-
tur.

De illa de Joab; illam reputat multum scandalo-
sam, quia dat viam contra Mandatum Regis.

Dicit quo ad primam Assertionem, quod non est una
universalis, scilicet quod *Omnis tyrannus potest licite
occidi per quemcumque suum vassallum & subditum*.
Modo ista est sustinibilis; quia si haberet tyrannus Su-
periores, inferiores, ex Mandato illius Superioris, li-
cite posset interficere tyrannum. Si tamen poneretur;
per adulationem & per insidias, mala esset, fal-
sa & erronea.

De Minore & Conclusionem Propositionis non cu-
rat; quia alias remittit Regi & Principibus.

De illis de Moyse, & Michaële: dicit quod illa fe-
derunt per inspirationem; & sic habuerunt Manda-
tum, ex zelo laudatur, &c.

De Jehu, dicitur quod non erat excusandus.

De prima Propositione, dicit quod potest extrahi
quæ est impia, crudelis, falsa & erronea. Unde illa
clausula: *sine autoritate*, trahitur ex illa de Mi-
chaële.

* Foris mente.

Tom. V. Pars. II.

Dicit finaliter quod illa extracta legantur in Con-
cilio, presentibus omnibus: & dicit ulterius quod
major est falsa, & nequissima.

Assignata est dies Mercurii,
ad procedendum ulterius in
presenti materia.

Sequuntur extracta formalia de qua-
ternis Propositionis Magistri Jo-
annis Parvi, per Magistros Deputa-
tos, ad faciendum collationem de di-
ctis quaternis, &c.

Primum Dictum.

*Monseigneur de Bourgogne, en tant qu'il est sujet
du Roi nostre Sire, n'est pas seulement tenu à le gar-
der de paroles & de fait, contre ses ennemis: mais est
tenu avec ce, de le vanger de ceux qui lui font inju-
res ou les lui ont faites, ou qui les lui ont machinées,
ou machinent à faire, au cas qu'il viendra à sa con-
noissance.*

Dictum istud ponitur circa principium dictæ Pro-
positionis, in prima pagina: & statim post, enumeratis
& declaratis duodecim obligationibus quibus secun-
dum dicta proponentis dictus Dominus Burgundiæ
obligatur Domino nostro Regi; dicitur:

*Ce sont douze obligations, par les quelles il est obli-
gé à l'aimer, servir, obeir & porter reverence, hon-
neur & obeissance, & le deffendre de tous ses ennemis;
& non pas seulement le deffendre, mais le vanger &
prendre vengeance.*

Et ad propositum hoc declarandum, in deductio-
ne tertiæ Propositionis quarti Articuli prædictæ Pro-
positionis totalis, post allegationem Doctorum Catho-
licorum, & illorum confirmationem, adducit
proponens illud primæ Petri, secundo Capitulo: 13.
*Subiecti estote Regi quasi præcellent, sive Ducibus, tan-
quam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, lan-
dem verò bonorum; quia sic est voluntas Dei.*

Quod dictum in Gallico sic exponit. C'est à dire,
*Que la volonté de Dieu est que tous obeissent au Roy,
comme à excellent & souverain Seigneur, sur tous les
autres Rois de son Royaume; & puis apres aux Ducs,
comme commis & envoyés de par iceluy commis à quoy
faire à la vengeance & punition des mauvais, & à la
remuneration des bons, de quelle vengeance, à la van-
geance des injures faites au Roy, ou machinées à fai-
re. Dont il sensuit, inquit proponens, que les Ducs
sont obligés à vanger leur Roy, de toutes injures qui
luy seront faites, ou machinées à faire, ou au moins d'en
faire leur pouvoir, & d'exposer à toute leur puis-
sance, toute fois qu'il viendra à la connoissance.*

Et consequenter Proposuit præfatus proponens
quartam Propositionem quam vocat Veritatem præ-
dicti quarti Articuli dictæ Propositionis suæ totalis,
in hac forma.

*Il est plus honorable que licite, & meritoire, que
iceluy tyran desloyal soit occis, ou fait occis par un des
parens & subjets du Roy, que par un étrange qui ne
seroit pas du sang Royal; & par un Duc, que par un
Comte; & par un Comte, que par un Baron; & par un
Baron, que par un simple Chevalier; & par un simple
Chevalier, que par un simple subjet. Il le prouve, dicit
proponens: Car celuy qui est parent du Roy, est plus
obligé à garder & desirer le bien du Roy, le deffendre
à son pouvoir, & deffendre de toutes injures, que n'est
pas un étrange; un Duc, que n'est un Comte &c. &
fait plus à punir: & si est greigneur vilaine & diffam-*

R

me

me, s'il est negligent de ce faire. Ergo per oppositum: s'il en fait bien son devoir, en bonne loyauté & diligence, ce luy est greigneur, honneur & merite. Et in hoc magis relucet amor & obedientia occisoris, vel occidere præcipientis ad Principem & Dominum suum, quod magis est honorabile, si fuerit præpotentia, scilicet, Ducis vel Comitis &c. In hoc etiam relucet magis potentia Regis, quod est multum honorabile: & quantò occisor, vel dictæ occisionis præceptor nobilior, vel potentior; tantò magis relucebit Regis potentia.

Secundum dictum.

Et pour ce que par aventure aucuns pourroient dire, que par suggestion ou introduction d'aucuns ses malveillans, le Roy eut pris en son cœur aucune déplaisance vers luy, acasé du fait advenu en la personne de feu le Duc d'Orleans, darrein trespassé; le quel cas a esté fait pour le tres grand bien de la personne du Roy, & de ses enfans, & de tout son Royaume, comme il sera cy dessus montré & déclaré, tant & si avant que bien devra suffire. Je prie tres humblement au Roy qu'il luy plaise oster toute déplaisance de son tres noble courage, se aucune en a conceüe alencontre de lui, & de sa personne, par l'introduction dessus dite, ou autrement; & que le Roi lui veuille montrer douceur & benignité, & le tenir en amour comme son bon, loyal sujet, vassal, ou cousin si prochain comme il est: attendues plusieurs causes & raisons justes & raisonnables que je vous diray cy apres, pour la justification de mon dit Seigneur de Bourgogne.

Dictum istud ponitur in fine secundæ paginæ primi folii dictæ Propositionis, in quo videntur formaliter contineri ea quæ dicta sunt in Tractatu Carnotensi, ex parte dicti Ducis Burgundiæ, quibus videtur asserere se nihil mali egisse in casu prædictæ interfectionis Ducis Aurelianensis, sed justè & rationabiliter; sicut promittit proponens se declaraturum in Minore suæ Propositionis; in qua tamen sunt rationes, seu probationes tales quales.

Tertium dictum.

Respondebo quæstioni quæ, ut dicit, fieri posset ab aliquibus, quod prædicta Propositio, seu Justificatio, ad Theologum non spectat.

Se j'estoit Theologien, il me pourroit bien appartenir, attendu une consideration que j'ay en cette matiere, que tout Docteur en Theologie est tenu de labourer à justifier & excuser son Maistre & Seigneur, luy garder & deffendre ses honneurs, & bonne renommée, en tant comme raison & verité se peuvent estendre; même ment quand son dit Seigneur est bon, loyal, & n'a rien mespris. Je prouve cette consideration estre vraye: car c'est l'office de Maistre & Docteur en Theologie, de prescher & dire verité en temps & lieu; & pour ce sont-ils appelés, Legis divinæ professores, quia inter omnes alios Doctores ipsi magis tenentur confiteri veritatem. Et s'il advient qu'ils meurent pour dire verité, il sont vrayes Martyrs. Et sequitur: Ce n'est donc pas merveille se en obeissant à mon dit Seigneur de Bourgogne, qui m'a nourri en l'estude, & nourrira encore, si Dieu plaist, je presteray à lui ma pauvre langue, à prononcer & dire icelle justification: car se oncques fut lieu de prescher & dire la justice & loyauté de mon dit Seigneur de Bourgogne, il en est temps & lieu.

Dictum istud ponitur in secundo dicta * Propositionis, parum ante suspensionem † thematis, in quo dicto Propositio hæc videtur contineri, videlicet: Ad justificationem prædictam prædicandam, & justificandam, maxime obligantur Doctores Theologia, tanquam

* Forè dicto. † Forè expositionem.

veritatis professores, & si inde contingit eos mori, veri Martyres debent reputari.

Quartum dictum.

Je pense à faire deux parties principales à ce present propos, dicit proponens. La premiere partie sera de ma dite Majeure: & la seconde, de ma dite Mineure. La premiere partie contiendra quatre Articles.

Dictum istud ponitur in principio tertii folii dictæ Propositionis, statim post expositionem thematis in Gallico. Quod quidem dictum extractum est à dicta Propositione, non quidem ut erroneum, falsum, vel dubium, aut malè sonans de se in Fide & moribus: sed ut per hoc cognoscatur quod dicta sequentia omnia quæ posita sunt in prædictis quatuor Articulis, faciendo Minorem unam, à proponente asseruntur tanquam vera, & facto suo ac proposito deservientia.

Quintum dictum.

Je suppose pour verité, que c'est le greigneur peché qui soit, ou peut estre, que crime de Leze Majesté Royale, & la cause si est: Car c'est la plus noble chose & la plus digne qui puisse estre, que Majesté Royale; & selon ce que le crime est plus grand, l'injure en est greigneur &c.

Dictum istud ponitur in principio tertii folii dictæ Propositionis.

Sextum dictum.

Le Duc Zambri estoit là, scilicet in loco ubi Phinées eum interfecit, à tout vingt quatre mille, tous de son alliance. Et paucis interpositis: les quels le voudront combattre pour sa mort, scilicet de Zambri Ducis eorum: mais par la grace de Dieu ils furent les plus foibles, & furent tous tués & occis.

Dictum istud ponitur in secunda pagina sexti folii dictæ Propositionis, circa medium tertii exempli secundi Articuli.

Septimum dictum.

Phinées sans Commandement de Moysé, ne d'autre, à ce ayant autorité, partit, & il s'en vint au dit logis, & trouva icelui Zambri avec icelle jeune femme faisant leur delict; & d'un camel qu'il avoit, par maniere de dague, les occit tous deux. Et paucis interpositis: il est, inquit proponens, à noter en cet exemple, que le vaillant homme Phinées étoit si espris de l'amour de Dieu, & fut si doulent, quand il vit faire telle injure à Dieu son Roy, & souverain Seigneur; qu'il ne douta point à s'exposer à la mort, & n'attendit Commandement, ne licence de Moysé, qui étoit là, ne d'autre quelconque: pour ce que les Juges ne faisoient point leur devoir, les uns par negligence, & les autres pour doute d'icelui Zambri: & est encore plus à noter grande remuneration & louange qu'il en acquit &c.

Dictum istud ponitur in loco immediatè allegato, in dicto præcedenti, scilicet in tertio exemplo probationis secundi Articuli dictæ Propositionis; & in secundo exemplo probationis tertie Propositionis quarti Articuli dictæ Propositionis totalis, quam proponens Veritatem appellat.

De prædicto Phinées dicitur: Phinées sans Mandement, ou Commandement quelconque, occit le Duc Zambri: le quel Phinées ne fut pas puni; mais en fut loué, & remuneré tres grandement; en amour, honneur & richesses. En amour; car Dieu luy montra greigneur signe que devant, d'amour. En honneur; quia reputatum est ei ad justitiam, usque in sempiternum. En richesses; quia per hoc acquisivit

vit pactum Sacerdotii sempiternum, non tantum pro fe, sed pro tota Tribu sua.

Octavum dictum.

Lucifer voulut tollir à Dieu son Creatur & son souverain Seigneur une grande partie de sa Seigneurie, & l'attribuer à soy. Et paucis interpositis. Si tot quo saint Michel apperçeut cela, il s'en vint, & lui dit que c'estoit trop fait, & que jamais ne voulsist faire telle chose, & qu'il s'en deportat; & que de tant comme Dieu l'avoit fait plus bel & plus parfait que tous les autres Anges, de tant devoit-il montrer greigneur signe de reverence, subjection & obeissance à celui qui l'avoit fait, qui estoit son Createur, son Roy & souverain Seigneur. Lucifer lui dit: je n'en feray rien. Saint Michel lui dit, que lui, & les autres bons Anges ne souffriroient point faire telle injure à leur souverain Seigneur, & Createur. Grièvement bataille se mect entre les dits saint Michel & Lucifer; & une partie des Anges furent de l'accord & partie & ayde d'icelui Lucifer: & l'autre partie, & la plus grande, fut du costé d'icelui saint Michel, le quel occit icelui Lucifer de mort perdurable: ainsi que le dit Lucifer & tous les autres de son costé furent chassés hors de Paradis, par force, & tresbucherent en enfer.

Dictum istud ponitur in primo exemplo tertii Articuli Majoris prædictæ Propositionis: & de eisdem Michaële & Lucifero ponitur in tertio exemplo probationis tertie Propositionis totalis, quam proponens Veritatem appellat.

Saint Michel L'Archange, sans Mandement quelconque de Dieu, ny d'autre; mais tant seulement men d'amour naturelle, occit le dit Lucifer tyran desloyal à Dieu son Roy, & souverain Seigneur: pour ce que le dit Lucifer machinoit à usurper une partie de l'honneur, & Seigneurie de Dieu: & icelui saint Michel fut semblablement remuneré en trois choses dessus dites, C'est à sçavoir honneur, amour & richesses. En amour: car Dieu l'aima plus que devant, & le confirma en son amour & en sa grace. En honneur: quia fecit eum militiæ cœlestis Principem in æternum. En richesses: car il lui donna des richesses de sa gloire, tant comme il en voulut avoir: Id est, tantum quantum erat capax illarum divitiarum.

Nonum dictum.

Joab occit le fils du Roy, contre le Commandement du Pere, & n'obeit pas au Commandement, pour ce qu'il estoit au prejudice du dit Roy trop grandement, & en fut tres grandement loué de Dieu & de tout le peuple.

Dictum istud ponitur in secundo exemplo tertii Articuli prædictæ Propositionis, ultra medium.

Decimum dictum.

Non obstant que Joab fut bon Chevalier, & loyal, pour le temps qu'il occit Absalon: neantmoins vers la fin de ses jours il fit deux tres grandes fautes. La premiere: car il occit un tres bon Chevalier nommé Abner. La seconde: il occit un tres bon Chevalier & homme d'armes appelé Amazan, par grande trahison.

Dictum istud ponitur in loco immediatè allegato, scilicet in secundo exemplo tertii Articuli prædictæ Propositionis totalis, ultra medium.

Undecimum dictum.

Joab, postquam interfecerat Absalonem, s'en vint au Roy David, & lui dit verité sans fallir. C'est à sçavoir: Tu haïs ceux qui t'aiment, & aimes ceux qui te haïssent: tu eusse bien voulu que nous eussions esté

Tom. V. Pars II.

occis, & qu'Absalon vesquist, qui avons mis nos corps en tres grand peril de mort, à combattre contre lui, pour toy sauver; & pour ce les gens d'armes & le peuple en sont indignez contre toy. Que se tu ne viens te seoir à la porte pour les nourrir en joyeuseté, comme ils entreront en la ville, ils feront un autre Roy, & te offeront ton Royaume; & oncques si doulante journée ne t'advint, puisque tu ne sçais, ne se en ne fais ce que je te dis.

Dictum istud ponitur in loco immediatè allegato, scilicet in exemplo secundo tertii Articuli prædictæ Propositionis, circa medium: & extractum est, ad videndum ad quem finem proponens hoc dicebat, & an expediat populo talia publicare, vel proponere.

Duodecimum dictum.

C'est droit, raison & equité, que tout tyran soit occis vilainement, par aguettes & espiemens, & est la propre mort de quoy doivent mourir tyrans desloyaux.

Dictum istud ponitur in fine tertii Articuli, post historiam Athaliæ Reginæ, quam dicit interfecit fuisse, scilicet par aguettes & espiemens: quod tamen non habetur ex textu Scripturæ sacræ iv. Regum undecimo capite: & conformiter ad hoc dicitur in probatione septimæ Propositionis præfati Articuli quarti. C'est la plus propre mort de quoy tyrans doivent mourir, que les occire vilainement, par bonnes camelles, aguettes & espiemens.

Decimum tertium.

Tyrannus, secundum beatum Gregorium propriè dicitur, qui in Republica non jure principatur, aut principari conatur.

Istud dictum ponitur in probatione primæ Veritatis quarti Articuli prædictæ Propositionis.

Decimum quartum.

Façoit ce que au cas cy dessus, scilicet primæ Veritatis quarti Articuli prædictæ Propositionis, tout subjet & vassal soit digne de double mort, & commet si horrible qu'on ne pourroit trop punir; toute fois est plus à punir un Chevalier, qu'un simple subjet; & en ce cas un Baron, qu'un simple Chevalier; un Comte, qu'un Baron; un Duc, qu'un Comte; le cousin du Roy, que un estrange; le frere du Roy, que le cousin; & le fils du Roy, que le frere.

Hoc dictum in forma, est secunda Propositio dicti quarti Articuli.

Decimum quintum.

Au cas dessus dit en la premiere Verité, il est licite à un chacun subjet, sans quelconque Mandement, ou Commandement, selon les Loix morale, naturelle & divine, d'occire ou faire occire icelui mauvais tyran, traistre & desloyal: & non pas tant seulement licite, mais honorable & meritoire; même quand il est de si grande puissance, que justice n'en peut bonnement estre faite par le Souverain.

Istud dictum est tertia Propositio prædicti quarti Articuli, in forma, in cujus probatione per ordinem nulla ponuntur notanda.

Decimum sextum.

Primum & sexdecimum in ordine: applicatio duodecim rationum, ad probandum hujusmodi conclusionem tertiam, in honorem duodecim Apostolorum.

Decimum septimum.

Secundum & decimum septimum in ordine: quod proponens imponit sancto Thomæ prædictam tertiam Propositionem in forma, dicens: *La premiere*, inquit autoritate quam allegat, ad probandum dictam tertiam Propositionem, *est d'un Docteur saint qui dit ainfin, en la derraine distinction du second Livre des Sentences.*

Quando aliquis aliquod Dominium sibi per violentiam subripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & non est recursus ad Superiorem, per qui de tali invasione iudicium fieri possit, tunc enim qui ad liberationem patriæ talem tyrannum occidit, laudatur & premium accipit.

Decimum octavum.

Dictum tertium, & octavum decimum in ordine: quod proponens imponit Salberienfi, in suo Politicorum, Libro tertio, capite decimo, & scilicet: *Tyranno licet adulari, quem licet occidere.* C'est à dire en François, dicit proponens: *Il n'est licite à nul de flatter son ami, & est licite d'adoucir les oreilles du tyran par belles paroles: car puis qu'il est licite de occire le dit tyran, il est licite de le blaudir par paroles, & par signes.*

Decimum nonum.

Quartum dictum, & nonum decimum in ordine: Richardus de Media villa, Alexander de Halis & Ostiensis in Summa, conclusionem prædictam tertiam ponunt in effectu.

Vicesimum.

Quintum decimum, & vicesimum in ordine: quod à proponente imponitur Aristoteli in diversis locis Libri sui, Politicorum: *Cuilibet subiectorum licitum est occidere tyrannum impunè, & non solum licitum, imò laudabile.* C'est à dire, dicit proponens, *Qu'il est licite à un chacun des subjets de occire le tyran: & n'est pas seulement licite, mais est honorable & digne de louange.*

Vicesimum primum.

Sextum dictum, & vicesimum primum in ordine: quod à proponente imponitur Bocatio, in De casibus virorum Illustrum Libro, secundo capite, ubi loquendo contra superbos tyrannos, de quolibet sic inquit: *Le diray-je Roy, l'honoreray-je comme Prince; lui garderay-je foy comme à Seigneur.* Nenny, il est ennemy de la chose publique, contre cestuy puis faire conjuration, prendre armes, mettre espies, employer forces, c'est fait de couragex, c'est tres sainte chose, & du tout necessaire: car à Dieu n'est presque plus agreable sacrifice, que le sang du tyran. Et istud repetendo ponit quasi in forma, & de verbo ad verbum in probatione septimæ Propositionis, quam Veritatem appellat præfati quarti Articuli

Vicesimum secundum.

Septimum dictum, & vicesimum secundum in ordine: continet istas tres consequentias. *Deserteurs de Chevalerie chacun peut occire licitement.*

Il est licite à un chacun occire ou faire occire larrons, gardiens de bois, ou de chemins.

Il est licite à un chacun, d'occire, ou faire occire un larron, s'il le trouue de nuit dans sa maison.

Ergo multò magis: *Il est licite, selon les Loix civi-*

les, à un chacun d'occire, ou faire occire le tyran, qui machine nuit & jour en la mort de son Roy, ou souverain Seigneur.

Vicesimum tertium.

Octavum dictum, & vicesimum tertium in ordine: est distinctio quam facit de homicidio, inter Theologos & Juristas.

Vicesimum quartum.

Nonum dictum, & vicesimum quartum in ordine est: *Le cas d'occire un tyran excipitur à prohibitionne Legum civilium prohibentium hominem occidi &c. & par special quand il est traistre, & tyran, en telle maniere de tyrannie comme dessus est dit, scilicet in prima Veritate prædicti quarti Articuli.*

Vicesimum quintum.

Decimum dictum, & vicesimum quintum in ordine: *Je appeçouray qu'un tyran de grande puissance, & subtilité, machine de toute sa puissance en la mort de mon Roy, continuellement, par barat & malefice, pour lui tollir sa Seigneurie; & que mon dit Roy sera tant par lui indisposé en entendement & en force corporelle, qu'il ne scait ne pourroit mettre remede, ne en faire justice. Et en outre que icelui tyran continue en sa malnaistre de jour, je regarde les Loix cy dessus alleguées, qui me deffendent port d'armes generalement, sans licence de mon dit Roy, & me deffendent autorité d'occire autrui &c. Que dois-je faire, pour garder le sens litteral de telles Loix? Dois-je laisser le Roy en si grand peril de mort. Je reponds: Nenny, ains doibs deffendre mon dit Roy, & occire le dit tyran. En quoy faisant, jacois ce que je fasse contre le sens litteral des dites Loix; je ne feray pas contre la fin pour quoy elles furent ordonnées & faictes: ains accompliray le Commandement final des dites Loix; c'est à scavoir l'honneur, bien & conservation du Prince: les quelles choses je garderay mieux, ainsi faisant, que de laisser vivre icelui tyran, au grand danger & peril de mon dit Roy: & pour ce je ne dois pas estre puni, mais guerdonné, car je fais action meritoire, & ne tends qu'à bonne fin, c'est à scavoir à la fin pour quoy icelles Loix furent faictes. Et pour ce dit saint Paul: Littera occidit, charitas autem ædificat, 1. Cor. viii. 1. C'est à dire, que toujours tenir le sens litteral en la sainte Esriture, est occire son ame: mais pour le sens de la vraye charité, cest à scavoir tendre à la fin pour quoy la Loy divine fut faite, c'est chose que bien edifie spirituelle edification.*

Vicesimum sextum.

Et sequitur aliud dictum, quod est undecimum & vicesimum sextum in ordine: *Les Loix divine, naturelle & morale ne donnent autorité de ce faire: hoc est de occidendo, de quo immediatè dictum est: en quoy faisant, je suis ministre de la dite Loy divine.*

Vicesimum septimum.

Duodecimum dictum, & vicesimum septimum. *Pour lors que Moysè occit l'Egyptien qui tyrannisoit les fils d'Israël, n'avoit point l'autorité de Juge, la quelle lui fut donnée sur le peuple d'Israël, pres de quarante ans depuis ce fait. Ista omnia dicta, cum aliquibus præcedentibus, scilicet de Moysè & de Phinees, continentur in deductione dictæ tertie Propositionis quarti Articuli; quæ omnia contenta in dicta Propositione tertia videntur esse multum notanda.*

Vi-

Vicesimum octavum dictum.

En cas d'alliance, sermens, promesses, & confederations faites, de Chevalier à autre, en quelconque maniere que ce soit, on puisse estre; s'il advient que icelles garder ou tenir, tournent au prejudice de son Prince, de ses enfans, ou de la chose publique; nul est tenu de les garder: ains les tenir & garder, en ce cas, seroit faire contre les Loix morale, naturelle & divine.

Dictum istud est quinta Propositio in forma prædicti quarti Articuli quod hic inferitur cum prædictis, ad videndum & considerandum an ad ejus veritatem requiratur notorietas; an etiam quilibet in hoc posset esse Judex; & tertio an det occasionem simplicibus; an aliis frangendi juramenta, pactiones & hujusmodi.

Vicesimum nonum dictum.

Quandocumque aliquis facit quod melius est, quamvis juraverit illud se non facturum; non est perjurium, sed perjurio contrarium, ut expresse ponit Magister Sententiarum, ultima Distinctione.

Dictum illud ponitur per modum Majoris in tertia probatione prædictæ quintæ Veritatis quarti Articuli ante dicti.

Tricesimum dictum.

S'il advient que les dites alliances, de quibus in Propositione quinta quarti Articuli, tournent au prejudice de l'un des promettans, ou confederés, de son Epouse, ou de ses enfans, il n'est de rien tenu de les garder.

Dictum istud est sexta Propositio in forma præfati quarti Articuli, quam Conclusionem proponens nititur probare ex ordine charitatis; quia quis plus tenetur seipsum, uxorem & liberos diligere, quam alium.

Tricesimum primum dictum.

In omnibus humanis promissionibus intelligitur, si mihi fidem servaverit, frangenti fidem, fides fragatur eidem. Item subintelligitur, si Deo placuerit.

Tricesimum secundum.

Il est licite à un chacun sujet, honorable & meritoire, d'occire, ou faire occire le dessus nommé tyran, scilicet in prima Veritate quarti Articuli, & desloyal à son souverain Seigneur, par aguettes & espiemens, & se est licite de dissimuler & taire sa volonté de ainsi faire.

Dictum istud in forma est septima Propositio prædicti Articuli.

Tricesimum tertium dictum.

Jehu laudatur de hoc quod occidit Sacerdotes Baal. iv. Reg. x. 19. ubi dicitur: Ahab parum coluit Baal, ego autem colam amplius, & paululum est: Porro Jehu licet insidiosus, ut disperderet cultores Baal, dicit: Sanctificate diem solemnem Baal. Judih occidit Olophernem per insidias & de hoc laudatur.

Illud dictum, quo ad singulas ejus partes, ponitur in probatione prædictæ septimæ Propositionis quarti Articuli.

Tricesimum quartum dictum.

Je fais une question, dicit proponens in fine probationis prædictæ septimæ Propositionis quarti Articuli: Pourquoi est ce qu'on est tenu en plusieurs cas de garder foy & convenance à son ennemy capital, & non pas au tyran? Et sequitur: Les causes de la reponse, dicit proponens, mettent communement les Docteurs: mais pour ce qu'elle est commune, & que ce seroit chose trop longue à reciter, je m'en passeray à tant.

Tricesimum quintum dictum.

Sicut ad divina miracula plurimum facit Fides recta, prout sonant Evangelia; sic ad dialectica mirabilia multum facit Fides perversa: & Ideo experientia de effectu prædictarum superstitionum secuta in personam Domini Regis, probat clare ibi fuisse idolatriam, & Fidem perversam.

Item, Les diables ne feroient rien à la requeste d'iceux, & nigromanciens, si ceux invocateurs ne leur faisoient trois choses: c'est à sçavoir exhiber honneur divin, le quel ne doit estre exhibé qu'à Dieu tant seulement: pactio & convenance, par maniere d'hommage & oblation d'aucune chose: se montrer à eux faulx faire, & corrupteur de la Foy Catholique.

Dictum istud quo ad singulares ejus partes ponitur in deductione octavæ Propositionis præfati Articuli quarti.

Tricesimum sextum dictum.

Sunt multa injuriosè dicta & imposita, & nondum probata Domino Aurelianensi defuncto Domino Philippo de Messieres, & pluribus aliquibus ad longum, in Minore prædictæ Propositionis.

Tricesimum septimum dictum.

Quod est conclusio in forma dictæ Propositionis totalis, quæ sequitur in forma ex prædictis, inquit proponens.

Appert ma dite Majeure déclarée, de laquelle jointe avec nostre dite Mineure, il s'ensuit clairement en bonne consequence, que mon dit Seigneur de Bourgogne ne doit de rien estre blasmé, ne repris dudit cas advenu en la personne dudit crimineux Duc d'Orleans; & que le Roy nostre Sire tant seulement ne doit pas en estre content, mais doit avoir le fait agreable, & l'autoriser en tant que mestier seroit: & avec ce le doit guerdonner & remunerer en trois choses. En amour, honneur & richesses; à l'exemple des remunerations qui furent faites à Monsieur saint Michel l'Archange, & au vaillant homme Phinées: des quelles remunerations, fut faite mention en la Probation de la tierce Verité de nostre dite Majeure, & l'entends ainsi en mon gros & rude entendement, que le Roy nostre Sire, le doit plus aimer que paravant, sa loyauté faire prescher par tout le Royaume, & hors du Royaume publier, par Lettres, par maniere d'Epitres, ou autrement.

Anno Domini, millesimo quadringentesimo decimo tertio, die ultima Mensis Januarii, per Deputatos dicti Concilii fuit repertum, quod extracta de quibus supra immediate fit mentio, diligenti collatione de eis, ad quaternos dictæ Propositionis Magistri Joannis Parvi, per eisdem Deputatos facta, continentur in ipsis quaternis: & ita concluderunt idem Deputati, præsentibus ad hoc discretis viris, Magistro Joanne Tuderti, Licentiatum in Legibus, Officiali Parisiensi: Nicolao de Villa nova, Magistro in Artibus, & Licentiatum in Decretis: Alano Parcenalli, Magistro in Artibus Picaviensis, & Leonensis Diocesis, testibus ad hoc vocatis & rogatis.

R 3

Domi-

Domini verò & Deputati prædicti, qui hodie comparuerunt, & fuerunt præsentēs ad huiusmodi collationem, fuerunt

Magister Joannes Courtecuisse,
M. Petrus de Dierreio,
M. Joannes Dacheri,
M. Joannes de Dulcimenillo.
Magister Radulphus de Porta,
Magister Joannes Mathiæ, Regens Bernardista-
rum,
Magister Petrus de Nogento,
Magister Joannes Brout,
Magister Joannes Michaëlis,
Magister Guillelmus Cholet,
Magister Mathæus Rocderii,
Magister Jourdanus Morini,
Magister Benedictus Gentiam,
Magister Gerardus Macheti.

Dominus Parisiensis Episcopus, Præsidens in Concilio Deputatorum, die Jovis, prima Februarii, dixit eisdem Deputatis, quod ad hoc vocati erant, ut scilicet ex Propositionibus elicitis ex quaterno heri collationato ad codices Magistri Joannis Parvi; le-ctisque heri per Magistrum Joannem de Dulcimenillo, advisarent & deliberarent, si quas dictarum Propositionum expediret ponere in delibera-tione in Concilio Fidei proximo, & in brevi fiendo; & ad advisandum quid expediat ponere in delibera-tione, in prædicto Concilio Fidei.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Ursi-nus Taillenande, dicit quod sibi videtur quod duæ primæ Propositiones Magistri Joannis Parvi, non possunt stare in veritate, nisi cum supplemento; & si illa suppletio fiat, Minor non potest stare cum ipsis. Dicit ulterius, quo ad illam, quod est de sensu litterali, in qua dicitur, quod *Sensus litteralis occidit* &c. Dicit quod Magister Joannes Parvi, de sensu litterali, est falsa. Dicit etiam, quantum ad sextam Propositionem Magistri Joannis Parvi, quæ est *S'il advient que les* &c. quod ipsam attendendo universaliter, ut in dictis codicibus ponitur, non est vera. Deliberat etiam, quo ad modum proceden-di, quod Dominus Parisiensis debet advisare singu-laria dicta in singulis dictis deliberationibus Depu-tatorum, & ex illis in quibus erit concordia, con-corditer concludere: & si in aliquibus non sit ple-na concordia, in illis à majore parte concludere, di-cit quod Propositionis quæ incipit: *Monseigneur de Bourgogne*, partes possent habere colorem veritatis, dum tamen qui eas posuit, malis usus est mediis: & finaliter dicit quod, resolvendo primas Propositio-nes Magistri Joannis Parvi, quas vocat Veritates ad Minorem & conclusionem suas, quod illæ non ha-bent veritatem; imò sunt erroneæ.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Joannes Dacheri, dicit: Ista Propositio, *Monseigneur* &c. saltem quo ad ultimam sui partem, in ordine ad fi-nem quem intendebat, qui dictos codices compila-vit, est erronea, & quod debet poni in deliberatio-ne in Concilio Fidei proximè fiendo.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Ma-thæus Rocderii, dicit quod in ista Propositione, Ma-gister Joannes Parvi tendebat ad conclusionem malam, etiam ad vindictam justitiæ, seu æquitatis: sed ad vin-dictam, sive justitiam: videtur sibi tamen quod non est ponenda in deliberatione in Concilio.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Jo-anne Mathiæ, dicit quod visa applicatione istius Propositionis, quæ est quasi fundamentum totius Propositionis Magistri Joannis Parvi, tendit ad vin-dictam, quæ est ponenda in Concilio.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Jour-

danus Morini, dicit quod ista Propositio debet con-siderari in ordine ad conclusionem ad quam in-tendebat Magister Joannes Parvi, cum circumstan-tiis ibidem positis; cum quibus additione & appli-catione, dicit quod omnia illa tendunt in errorem, & sunt erronea & detestabilia. Addit qui loquitur, quod ista tota Propositio, & aliæ quas vocat Veri-tates, sunt ponendæ in deliberatione Concilii.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Jo-anne de Dulcimenillo, stat in illis quæ Magister Jourdanus dixit; adjiciendo quod extracta per Can-cellarium dicantur in Concilio, breviori modo quo poterit, reducendo ad duas, vel tres Propositiones.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Pe-trus de Nogento, dicit quod totum factum Magistri Joannis Parvi stat in tertia sua Propositione, sexta & septima; & deliberat quod illæ Propositiones po-nantur in Concilio.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Fran-ciscus, Ordinis sancti Bernardi, dicit quod debet dicta Propositio poni in deliberatione per hunc mo-dum, sub omnibus pœnis Juris. Ego rogo vos de conclusione Magistri Joannis Parvi, an sit erronea, & etiam Propositiones præmissæ, ex quibus infer-tur illa: ergo sint erronea, vel non; & sibi videtur erronea, & quod est ponenda in Concilio.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Be-nedictus Gentiam, Ordinis sancti Benedicti, dicit quod Propositio in se mala est, erronea, ac ponenda in deliberatione in Concilio.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Ra-dulphus de Porta, dicit quod Propositiones sunt capiendæ illo modo quo sunt publicatæ, ex quo pro-ponens eas non est unus, quia tunc posset eas revo-care; & dicit quod viridè procedendum est ad con-demnandam illam Propositionem, cum ex ipsa sit publicata; & ut jacet, populares, & multi alii capiunt errores: dicit quod tenemur ad reparatio-nem Fidei laborare & scandalorum. Dicit insuper quod quatuor Propositiones quas pro Veritatibus af-firmat Magister Joannes Petit, scilicet tertia, sep-tima & sexta Veritates, & Conclusio sua, ponantur in Concilio in deliberatione; quia sunt fundamenta ex quibus illa conclusio elicitur & infertur, & ad quas aliæ quasi reducantur.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Joannes Brout, dicit quod non fuit mens Concilii quod staretur contra Minorem & Conclusionem Propo-sitionis Magistri Joannis Parvi; & sic dicit quod non sunt ponendæ &c.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Guil-lemus Cholet, dicit quod bonum esset redigere & restringere illam Propositionem ad tria puncta; pu-tà ad tres, vel quatuor Propositiones in brevibus: & quod dicatur ipse Magister Joannes Petit talem Con-clusionem * per tale vel tale quid medium: & est opinionis quod ponatur ista Propositio in Concilio in deliberatione.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Jo-anne Michaëlis, Ordinis Fratrum Prædicatorum, dicit quod Propositiones Majoris Magistri Joannis Petit videntur sibi graves; & dicit quod non va-lebant rationes de Moyse, quia Moyses & illi alii illa quæ fecerunt, fecerunt per inspirationem: sed illa Propositio tendit ad mortem inopinatam, subi-taneam, quæ est pessima mors: & sic dicit quod Propositio est damnabilis, & ponenda in Concilio: sed dimittentur Minor & Conclusio Principibus.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Pe-trus de Dierreio, stat in effectu cum Magistro Jo-anne Michaëlis.

Quibus sic factis & dictis, Dominus Parisiensis Episcopus mandavit & præcepit quod legerentur Pro-

* Videtur hic desiderari aliquod verbum.

Propositiones quaterni heri collationati sigillatim; & quòd etiam sigillatim unà ipsarum perlectâ, singuli Deputati deliberarent, an ipsa esset ponenda in deliberatione in Concilio, vel non; quòd factum est. Nam Magister Joannes de Dulcimenillo eas sic legit; & dùm unam ipsarum perlegisset, omnes Deputati ordinatè & determinatè, unus post alium, deliberabant; quorum deliberationes sequuntur.

Omnes & singuli Deputati Concilii Fidei, unanimiter, ac una voce deliberaverunt, & concorditer, quòd poneretur in deliberatione Concilii Fidei, in brevi congregandi, tertia Propositio, seu Veritas contenta in codicibus, qui dicuntur continere justificationem ducis Burgundiae: quæ tertia Propositio incipit. *Il est licite.* &c.

Ad idem, & eodem modo deliberaverunt omnes & singuli dicti Deputati, de septima Propositione, seu Veritate contenta in codicibus intitulatis, *Justificatio Ducis Burgundiae*, quòd scilicet poneretur in deliberatione in Concilio Fidei.

Consimiliter, & sine quacumque discrepantia, deliberaverunt omnes & singuli dicti Deputati de ista Propositione, seu Veritate dictæ justificationis, quòd scilicet poneretur ad deliberandum super ea in Concilio Fidei proximè congregando.

Eodem modo deliberaverunt omnes & singuli dicti Deputati, de illa Propositione: *Car c'est droit* &c. quòd scilicet poneretur in Concilio &c. ad videndum an sit vera, vel falsa, seu erronea, & qualiter baptisanda.

Omnes prædicti Deputati concordaverunt in hoc, quòd illa Propositio de Joab poneretur in Concilio Fidei.

Quo ad illam, quæ est de sensu litterali; Magister Petrus de Dyerreio dicit quòd ineptè locutus est Magister Joannes Parvi, & quòd est falsa & erronea in se, licet credat quòd intelligebat de sensu grammaticali; & dicit quòd est ponenda in Concilio.

Magister Petrus de Nogento, dicit quòd apparet sibi quòd non est ponenda in Concilio; sed Magister Joannes Brout dicit quòd nescit si expediat eam ponere in Concilio.

Magister Joannes Courtecuisse, dicit quòd non ponatur in Concilio.

Ad idem est Magister Joannes Michaëlis, Jacobita.

Omnes & singuli alii, demptis illis quatuor, una voce deliberaverunt quòd poneretur in deliberatione in Concilio, & sicut à majori parte fuit conclusum quòd poneretur in Concilio.

Omnes & singuli Deputati prædicti concorditer deliberaverunt de illa Propositione de epikeia, in quâ dicitur: *Quelles Loix, divine*, &c. quòd erat quasi eadem cum tertia Veritate codicum dictorum: *Justificatio Ducis Burgundiae*, & dependens ex eadem tertia & septima veritate dictorum codicum: ideo quòd ponatur in deliberatione in Concilio, juxta tertiam, &c.

De illa Propositione quæ est, quòd *Quandocumque aliquis facit quod est melius*, &c. dictum fuit quòd aliàs posita erat in Concilio; ideo non erat opus quòd iterum poneretur.

De illis auctoritatibus Aristotelis, & Bocacii &c. Placet omnibus dictis Deputatis quòd ponantur in uno brodio inter Propositiones malè sonantes, non quòd mittantur ad deliberandum super ipsis.

De illa Propositione, quòd scilicet, *In omnibus humanis promissionibus*, &c. dicunt non quòd * ponantur in Concilio.

Quantum ad illam, scilicet, *Pourquoy est-ce que*, &c. Conclusum fuit à majori parte, & saniori Deputatorum quòd poneretur in deliberatione in Concilio; & hoc in generali.

Fortè quòd non.

Statim post, Magister Joannes de Dulcimenillo, legit conclusionem principalem intentam in dictis codicibus intitulatis in fine eorum: *Justificatio Ducis Burgundiae*. Quâ perlectâ, petivit Dominus Parisiensis omnibus & singulis Deputatis, an ipsa erat ponenda in Concilio Fidei proximè congregando.

Magister Joannes Courtecuisse, circa hoc dicit quòd præmissæ Propositiones prædictæ Magistri Joannis Parvi, sunt falsæ. Dicit ulterius quòd qui damnat illam conclusionem; adjiciens quòd qui damnat tertiam Veritatem dictorum codicum, damnat istam conclusionem. Finaliter ad conclusionem: an scilicet expediat ponere istam concludendam in Concilio, ad deliberandum super ea, dicit quòd nesciret quid dicere.

Magister Petrus de Dyerreio, dicit quòd illa Propositio est personalis, licet ex damnatione præmissarum illius Propositionis sequatur ejusdem conclusionis damnatio. Non auderet, ad præsens, dicere quòd poneretur: sed si poneretur, vellet quòd reperiretur aliquis modus mitigandi ipsam.

Magister Ursinus Tailleande, dicit quòd illa conclusio, ut in terminis jacet, est erronea: tamen est opinionis quòd non poneretur, pro nunc, in principio, seu exordio Concilii; licet benè poneretur in fine Concilii, secundum † viderentur Magistri deliberare in Concilio.

Magister Joannes Dacheri, stat cum Magistro Ursino, scilicet quòd ponatur in deliberatione in Concilio; non in principio, sed in fine.

Magister Joannes Mathiæ, dicit quòd ponatur in Concilio, mutando terminum singularem, in terminum & communem; ita quòd loco *Ducis Burgundiae*, ponatur, *Dominus*, vel *Dux* &c.

Magister Mathæus Rocderii, dicit quòd ista est conclusio principaliter intentata, & omnes præmissæ tenduntur ad justificationem ipsius; & dicit quòd nescit quid dicere; tamen super hoc se refert ad majorem partem.

Magister Jourdanus Morini, dicit quòd conclusio ista est nequissima, & ex consequenti tota Propositio ex qua infertur. Dicit ulterius, quantum est ad mala quæ passi sumus in hoc Regno; orta fuerunt ex ista conclusione, descendendo videlicet factum, quòd in ista conclusione exprimitur fuisse justè & benè perpetratum.

Dicit insuper quòd in capite cedulae Magistris transmittendæ, est ista conclusio ponenda, quæ continet tres Propositiones.

Prima, quòd actus ille, de quo in ea sermo, est justè perpetratus.

Secunda, quòd Propositio illa quam appellat Justificationem Ducis Burgundiae, est publicanda & prædicanda per Regnum & extra Regnum, quæ est pejor primâ.

Tertia contenta in ea, est quòd Rex est ad hoc inducendus, ad faciendum scilicet publicare istam conclusionem quæ est erronea: & peccat in primo gradu læzæ Majestatis, juxta modum quem ipsemet Magister Joannes Parvi ponit in duplici gradu, in Regiam Majestatem.

Magister Joannes de Dulcimenillo, dicit quòd Deputati non possunt fugere quin ipsam ponant, se conformando cum Magistro Jourdano Morini; adjiciens quòd dicatur in Concilio proximè congregando, quòd sint aliæ Propositiones erroneæ in Fide, contentæ in illa Propositione quæ nunc non ponuntur.

Item, & quòd dicatur quòd nos reperimus assertorem istarum Propositionum & conclusionis; per quod satis favetur, ad plenum, omnibus † quorundam dicentium istas non debere condemnari, quia nullus erat Assertor.

Ma-

* Fortè deest quod. † Locus corruptus,

Magister Joannes Mathiæ, dicit quòd stat in omnibus cum Magistro Jourdano Morini.

Magister Petrus de Nogento, stat cum Magistro Ursino Tailleande; & dicit quòd si Concilium condemnaret præmissas illas Propositiones, etiam condemnaret istam conclusionem.

Magister Franciscus, Ordinis sancti Bernardi, dicit quòd Dominus Parisiensis non potest benè procedere ad condemnationem alicujus Propositionis, seu Veritatis dictæ Propositionis Magistri Joannis Parvi, nisi prius condemnet istam conclusionem Magistri Joannis Parvi: idè dicit quòd est ponenda in deliberatione in Concilio. Et quia isti quaterni, ut dicit, sunt publicati in isto Regno, & etiam extra Regnum; idè stat cum Magistro Jourdano Morini: & credit quòd nullus erit in Concilio, qui non dicat istam conclusionem esse falsam & erroneam, & per consequens, præmissas hujus conclusionis.

Magister Benedictus Gentiam, Ordinis sancti Benedicti, dicit quòd circa istam materiam, à duabus partibus duas rationes videt: quia si ponatur ista conclusio in deliberatione, Dux Burgundiæ offenderetur. Quibus benè pensatis, dicit quòd ponenda est in Concilio; quia melius est offendere qualemcumque personam humanam, quàm Deum. Et stat cum Magistro Jourdano, quòd scilicet in capite Libri ponatur. Dicit insuper, quòd si esset aliquis qui vellet, seu se ingereret ad eam sustinendam, quòd esset processus faciendus contra eum, tanquam contra hæreticum.

Magister Gerardus Macheti, dicit quòd magis timere Deum, quàm homines; & dicit quòd est ponenda in Concilio, ex quo est erronea, nisi aliundè sufficienter poneretur: & dicit quòd sufficienter continetur in tertia Veritate Majoris dictorum codicum Magistri Joannis Parvi: & sic ponendo illam tertiam Propositionem, videtur sibi quòd ipsa ponatur: se tamen super hoc refert majori parti.

Magister Radulphus de Porta, dicit quòd tenet istam conclusionem Propositionis Magistri Joannis Parvi hæreticam, in forma in qua ponitur in illa Propositione, ubi dicitur: *Non solum Rex publicet istam, sed ad eam publicandum tenetur & obligatur Rex, & quòd etiam remunerandus est in tribus, ille qui hoc peccatum mortale perpetravit.*

Et tunc, veniendo ad quæsitum per Dominum Parisiensem: an scilicet ponenda sit in Concilio: dicit quòd nisi ponatur, adversarii, & malevoli dicent quòd ista conclusio est sustinibilis & vera. Dicent, & poterunt verisimiliter dicere: Dati sunt Deputati ad eliciendum errores, si qui fuissent in propositione Magistri Joannis Parvi, & illi Deputati extraxerunt tot quot errores, seu Propositiones malè sonantes reppererunt; & tamen non extraxerunt conclusionem principalem dictæ Propositionis: & sic, dicent quòd illa Propositio habet veritatem, & quòd est sustinibilis, cum non fuerit extracta ut aliæ. Et quia istud datum est intelligi popularibus, quòd scilicet factum fuit benè & justè perpetratum: & sic ad evitandum istud virus & venenum à cordibus popularium, & ne quis in futurum ex ista conclusione Magistri Joannis Parvi scandalisetur, sicut ex Assertionibus adductis ad probandum eam, dicit quòd est ponenda in deliberatione in Concilio Fidei proximè congregando.

Magister Joannes Brout, dicit quòd ista conclusio non est pro nunc ponenda in Concilio; quia attendenda est pax facta; nec spectat ad Theologos tractare, si iste actus fuit benè, vel malè perpetratus.

Magister Guillelmus Cholet, Regens Carmelitarum, dicit quòd hic agitur de causa Dei principaliter, quæ est præferenda negotio particulari cujuscumque, propter metum cujuscumque: dicit quòd

non permittatur quin ponatur in deliberatione in Concilio: unde in hoc quòd hæc conclusio dicit, quòd *Rex habeat illum gratum qui istud factum perpetravit, & quòd Rex tenetur & obligatur ad ipsum sic delinquentem diligendum & remunerandum*: dicit quòd est una mala & falsa doctrina. Dicit finaliter quòd ponatur in deliberatione cum modificatione, quòd nullus quovis modo intendit procedere ad infamiam Ducis Burgundiæ: tamen dicit quòd est ponenda cum suis circumstantiis.

Magister Joannes Michaëlis, Ordinis Fratrum Prædicatorum, dicit quòd ista conclusio Propositionis Magistri Joannis Parvi, est ponenda in deliberatione in Concilio, mutando terminos singulares illius conclusionis, in terminos communes: ut quòd dicatur: *Rex tenetur remunerare & diligere &c. totaliter, interficientem talem &c.*

Quibus sic dictis & auditis, Dominus Parisiensis concludit, à majori parte, quòd præfata conclusio erat ponenda in deliberatione in Concilio, mutando terminos singulares ipsius, in terminos communes; & eam modificando & mitigando. Quà conclusione sic captà, ipse Dominus Parisiensis iterum petivit omnibus, an consentirebant in istam conclusionem; & omnes dixerunt quòd sic: & sic statim petivit quod darent Deputatos, ad eam sic mitigandam, & mutandam in terminos communes: qui Deputati immediatè unanimiter, & concorditer deputaverunt Magistrum Joannem de Dulcimenillo, & Magistrum Joannem Dacheri, & Magistrum Petrum de Nogento, si posset interesse cum aliis tribus, ad eam sic mitigandam & mutandam in modo terminorum: & fuit instans dies Sabbathi, de mane, assignata istis Deputatis, ad referendum in Deputatis qualiter ipsam conclusionem mitigaverunt & mutaverunt, in modum terminorum, seu in terminis, & omnibus Deputatis, ad videndum si benè fuerit mitigata & ordinata per dictos suos tres, vel quatuor Deputatos; & ad videndum quid & qualiter ulterius sit procedendum; & quomodo, in ista materia.

Acta fuerunt hæc, die Jovis prima Februarii, in camera Episcopali Parisiensi, in Consilio Deputatorum, præsentibus ad hoc discretis viris, & Magistris, Nicolao de Villa nova, Magistro in Artibus, & Licentiatò in Decretis: Alano Parcenalli, Magistro in Artibus, Clericis Leonensis Dioecesis, testibus ad hoc vocatis & rogatis.

Adveniente autem dicta die Sabbathi, in Consilio Deputatorum Concilii, Fidei, dicti Deputati præsentaverunt & exhibuerunt quandam cedulam, cujus tenor inferius describitur, continentem quoddam Propositiones extractas, seu elicitas à Propositione Magistri Joannis Parvi, ad mitigandum, seu modificandum, & mutandum terminos singulares conclusionis dictæ Propositionis Magistri Joannis Parvi, in terminos communes, seu appellativos: dictà que cedulà dictà * & audità, Dominus Episcopus Parisiensis assignavit eisdem Deputatis diem Martis inde sequentem, ad avifandum & deliberandum, si prædicta cedula erat in bona forma, & ad ulterius procedendum in materia ista.

SCHEDULE

Confecta, juxta Deputatorum Sententiam.

A Nno Domini, millesimo quadringentesimo decimo tertio, die Martis post Festum Purificationis beatæ Mariæ Virginis, quæ fuit sexta Mensis Februarii, coram Reverendo in Christo Patre, & Domino, Domino Episcopo Parisiensi, in sua came-

camera Episcopali, fuerunt congregati Domini & Magistri Deputati infra scripti: videlicet,

Magister Joannes Courtecuisse.
M. Ursinus Taillemande.
M. Joannes Dacheri.
M. Joannes Mathiæ.
M. Jourdanus Morini.
M. Petrus de Nogento.
M. Franciscus, Regens Bernardistarum.
M. Radulphus de Porta.
M. Joannes Brout.
M. Joannes de Dulcimenillo.
M. Guillelmus Cholet, Carmelitarum Regens.
Et M. Joannes Michaëlis, Prædicatorum Regens.

Coram quibus fuit lecta cedula extracta, &c. cujus cedulæ tenor sequitur, & est talis.

Per Reverendum in Christo Patrem, & Dominum, Dominum Episcopum Parisiensem, & Dominum Inquisitorem hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, ex deliberatione Concilii Fidei; aliàs dati sunt Deputati sexdecim numero, super tribus Articulis.

Primus, ad collationandum inter se quaternos B quamplures Propositionis Magistri Joannis Parvi, quam ipse vocat, Justificationem Domini Ducis Burgundiæ.

Secundus, ad faciendum collationem de dictis quaternis, ad certas Assertiones in cedulis, super quibus deliberatum est in prædicto Concilio Fidei contentas.

Tertius est, an in dictis quaternis contineantur aliqui errores.

Quo ad primum. In præsentia dictorum Deputatorum facta est collatio undecim quaternorum, in quibus nulla reperta est differentia, saltem quæ sensum variet.

Quo ad secundum Articulum. Prima Assertio cedulæ: *Chacun tyran*, &c. & quarta, de Moyse; & sexta, de Joab, secundum deliberationem multo majoris partis Deputatorum, sufficienter continentur in prædictis quaternis, inspectis & consideratis conclusionem quam proponens cum suis circumstantiis C nititur justificare, & modo applicationis Majoris, ad dictam conclusionem eliciendam & justificandam.

Secunda, de Michaële; & septima, de juramento, cum prima parte tertiæ, de Phinées, secundum opinionem omnium Deputatorum, formaliter continentur in quaternis prædictis: secunda tamen pars dictæ tertiæ Propositionis de Phinées, quod scilicet *Zambri non fuerit idolatra*; non est reperta, nisi in codice uno aliàs Facultati Theologiæ transmissio.

Quinta, de Judith, & Jehu, ex deliberatione multo majoris partis Deputatorum, licet in forma non contineantur in prædictis quaternis; quia tamen Jehu mentitus est, fingendo se velle adorare Baal, & Judith, Olopherni adulata est: ne singula puncta historiarum dictarum in quaternis prædictis allegatarum crederentur esse licita, & valere ad Justificationem adulationum & mendaciorum, convenienter in prædicta cedula posita est.

Quantum vero ad tertiam, supposita descriptione tyranni quam allegat præfatus proponens à beato Gregorio, in probatione primæ Propositionis quarti Articuli prædictæ justificationis quam appellat Veritatem: videlicet *Tyrannus proprie dicitur, qui in Republica non jure principatur, aut principari conatur*. Licet valde multa reperiantur in prædicta justificatione huc inde dispersa, quæ prima facie non bene sonare videntur: aliqua tamen quæ principiora videntur, & præ ceteris consideranda, ex de-

Tomi V. Pars II.

liberatione Deputatorum super hoc à prædictis ordinatorum extracta sunt; super quibus, secundum eorum opinionem Concilium Fidei habet deliberare, & videre an rationabiliter reprobanda sint, atque condemnanda.

Primum dictum.

Il est licite à un chacun sujet, sans quelconque Mandement, selon les Loix, morale, naturelle & divine, d'occire, ou faire occire tous tyrans, qui par convoitise, A barat, sortilege, ou malengin, machinent contre le salut corporel de leur Roy, & souverain Seigneur, pour luy ravir sa tres noble & tres haute Seigneurie; & non pas seulement licite, mais honorable & meritoire; mesmement quand il est de si grande puissance, que justice n'en peut bonnement estre faite par le Souverain.

Secundum dictum est.

Les Loix, naturelle, morale & divine, autorisent un chacun sujet d'occire, ou faire occire le dit tyran.

Tertium dictum est.

Il est licite à un chacun sujet, honorable & meritoire, d'occire, ou faire occire le dessus nommé tyran, traistre & desloyal à son Roy & souverain Seigneur, par aguettes & espiemens, & si est licite de dissimuler, & taire sa volonté de ainsi faire.

Quartum dictum est.

C'est droit & raison & equité, que tout tyran soit occis vilainement, par aguettes & espiemens; & est la propre mort de quoi doivent mourir tyrans desloyaux, que de les occire vilainement, par bonnes cauelles, aguettes & espiemens.

Quintum dictum est.

Celui qui occit, ou fait occire le tyran dessus nommé, es manieres que dit est, ne doit de rien estre repris: & ne doit pas seulement le Roy estre content; mais doit avoir le fait agreable, & l'autoriser en tant que mestier & besoin seroit.

Sextum dictum est.

Le Roy doit guerdonner, & remunerer celui qui occit, ou fait occire le tyran dessus nommé, en la maniere que dit est, en trois choses; c'est à sçavoir en amour, honneur & richesses, à l'exemple des remunerations faites à saint Michel l'Archange, pour l'expulsion de Lucifer du Royaume de Paradis: & au noble homme Phinées, pour l'occision du Duc Zambri.

Septimum dictum est.

Le Roy doit plus aimer que paravant icelui qui occit, ou fait occire le dessus nommé tyran, es manieres dessus dites, & doit faire prescher sa foy & bonne loyauté par son Royaume, & dehors le Royaume, les faire publier par Lettres, par manieres d'Epitres, ou bien autrement.

Octavum dictum est.

Littera occidit, spiritus vivificat, 2. Cor. III. 6. C'est à dire, que toujours tenir le sens litteral en la sainte Escriture, est occire son ame.

Nonum dictum est.

Au cas d'alliance, promesse, ou confederations faites de Chevalier à autre, en quelque maniere que ce soit, où puisse estre; s'il advient que ils tournent au prejudice de l'un des prometteurs, ou confederés, de son épouse, ou de ses enfans, il n'est de rien tenu de les garder.

Hoc probatur ex ordine charitatis, quâ quilibet plus tenetur se ipsum diligere, uxorem & liberos, quàm alterum.

Quâ quidem cedulâ sic lectâ & auditâ, prædicti Deputati unanimiter, & concorditer, secundum multo majorem partem eorumdem, deliberaverunt prædictam cedulam coram eis tunc lectam, fuisse & esse in bonâ formâ extractam, ac modificatam, seu mitigatam in modo terminorum; & eis placuit & placebat quod ipsa cedula, in forma in qua erat, legeretur & publicaretur in Concilio Fidei proximo celebrando, pro relatione ipsorum Deputatorum fienda.

Actum, die quo supra, præsentibus discretis viris, Magistris Nicolao de Villa-nova, Magistro in Artibus, & Licentiato in Decretis; Alano Percellani, Magistro in Artibus, testibus ad hoc vocatis & rogatis.

Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, quæ fuit septima ejusdem Mensis Februarii, fuit lecta prædicta cedula Deputatorum, per venerabilem & circumspectum virum, Dominum Officium Parisiensem in Concilio Fidei, astantibus Dominis Judicibus; ac præsentibus quamplurimis Doctoribus & Magistris in Theologia, & etiam Licentiatibus, ad prædictum Concilium per dictos Dominos Judices vocatis, cum numerosâ multitudine aliorum Dominorum ibidem præsentium. Quâ quidem cedulâ, pro relatione dictorum Deputatorum, sic de verbo ad verbum per dictum Dominum Officium perlectâ, fuit conclusum quod mitterentur cedulæ omnibus Magistris & Licentiatibus in Theologia, & etiam Dominis, & aliis Magistris, secundum quod videtur Dominis Judicibus expedire, continentes præfatam relationem dictorum Deputatorum Concilii Fidei ibidem lectam, ut Magistri possent dare maturum & salubre consilium, ad ulterius procedendum in materia ista, in honorem Dei, & laudem & exaltationem Fidei nostræ Catholicæ.

Sequitur tenor Cedularum missarum Magistris.

EX parte Domini Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris hæreticæ pravitatis, Magister Reverende, mittitur vobis cedula, continens Assertiones aliquas extractas per Deputatos ad hoc ordinatos, ex deliberatione Concilii Fidei, ex quaternis pluribus Propositionibus Magistri Joannis Paryi, quam ipse vocat Justificationem Domini Burgundiæ: requirantes vos, in favorem Dei, & die duodecima Mensis Februarii compareatis in camera nostra Episcopali, ad dandum nobis salutare consilium, super prædictis Assertionibus, an sint erroneæ & rationaliter condemnandæ, ut consequenter procedere valeamus sicut ordo Juris postulat.

Præsupposita descriptione tyranni quam allegat præfatus proponens, à beato Gregorio, in probatione primæ Assertionis quarti Articuli prædictæ Justificationis, quam appellat Veritatem; videlicet, *Tyrannus proprie dicitur, qui in Republica non jure principatur, aut principari conatur.*

Prima Propositio est.

Il est licite à un chacun sujet, sans quelconque Mandement, ou Commandement, selon les Loix, morale, naturelle & divine, d'occire, ou faire occire tout tyran, qui par convoitise, barat, sortilege, ou malengin, machine contre le salut corporel de son Roi, & souverain Seigneur, pour lui tollir sa tres noble & tres haute Seigneurie; & non pas seulement licite, mais honorable & meritoire, mesmement quand il est de si grande puissance, que Justice ne peut bonnement estre faite par le Souverain.

Secunda Assertio.

Les Loix, naturelle, morale & divine, autorisent un chacun d'occire, ou faire occire le dit tyran.

Tertia Assertio.

Il est licite à un chacun sujet, honorable & meritoire, d'occire, ou faire occire le dessus nommé tyran, traistre & desloyal à son Roy & souverain Seigneur, par aguettes, & espiemens; & si est licite de dissimuler, & taire sa volonté de ainsi faire.

Quarta Assertio.

C'est droit, raison & equité, que tout tyran soit occis vilainement, par aguettes, & espiemens, & est la propre mort de quoi doivent mourir tyrans desloyaux, que de les occire vilainement, par bonnes cautelles, aguettes, & espiemens.

Quinta Assertio.

Cil qui occit, ou fait occire le tyran dessus nommé, es manieres que dit est, ne doit de rien estre repris, & ne doit pas seulement le Roy en estre content, mais doit avoir le fait agreable, & l'autoriser en tant que mestier, ou besoin seroit.

Sexta Assertio.

Le Roy doit guerdonner & remunerer celui qui occit, en la maniere que dit est, ou fait occire le tyran dessus nommé, en trois choses, c'est à sçavoir en amour, honneur & richesses, à exemple des remunerations faites à saint Michel l'Archange, pour l'expulsion de Lucifer, du Royaume de Paradis; & au noble homme Phinées, pour l'occision du Duc Zambri.

Septima Assertio.

Le Roy doit plus aimer que paravant celui qui occit, ou fait occire le tyran dessus nommé, es manieres dessus dites, & doit faire prescher sa foy & bonne loyauté par son Royaume, & dehors le Royaume, le faire publier par Lettres, par maniere d'Epîtres, ou autrement.

Octava Assertio.

Littera occidit, spiritus autem vivificat. 2. Cor. III. 6. C'est à dire que, toujours tenir le sens litteral en la sainte Esriture, est occire son ame.

Nona Assertio.

Au cas d'alliance, serment, promesse, ou confederation faite de Chevalier à autre, en quelque maniere que ce soit, on peut estre; s'il advient qu'il tourne au prejudice de l'un des prometteurs, ou confederés, de son

son épouse, ou de ses enfans, il n'est en rien tenu de les garder.

Hoc probatur ex ordine charitatis, quo quilibet plùs tenetur se ipsum diligere, uxorem & liberos, quàm alterum.

ACTIO V.

Sequuntur nomina Magistrorum, & Licentiatorum, qui habuerunt cedulas.

ET primò, Reverendus in Christo Pater, & Dominus, Dominus Episcopus Nannetensis, Licentiatuſ in Theologia.

Reverendus Pater, Dominus Abbas sancti Dionysii, in Francia.

Magistri in Theologia.

Magister Dominus Parvi.
Magister Joannis Brevis-coxæ.
Magister Petrus de Dierreio.
Magister Mathæus Roderii.
Magister Jourdanus Morini.
Magister Urſinus Tailleande.
Magister Joannes Mathiæ.
Magister Herneus de Villa-nova.
Magister Radulphus Paris.
Magister Henricus de Bragella.
Magister Guillelmus Squirelli.
Magister Petrus de Nogento.
Magister Abbas de Cormeriaco.
Magister Nicolaus de Duno.
Magister Gerardus Emengart.
Magister Jacobus Joanne.
Magister Joannes de Laudiffono.
Magister Joannes Baldoni.
Magister Joannes Brout.
Magister Guillelmus Cholet, Carmelita.
Magister Joannes Michaëlis, Jacobita.
Magister Petrus de Versailles.
Magister Thomas de Cracovia.
Magister Rolandus Braganel.
Dominus Præpositus sancti Germani de Pratis.
Magister Jacobus de Lifodio magno, Augustinensis.
Magister Guillelmus Bovella.
Magister Emericus de Bituria.
Magister Benedictus Gentiam,
Magister Dyonisius Pagani,
Magister Gerardus Macheti.
Magister Radulphus de Porta,
Magister Guillelmus Pinguis avis
Magister Joannes Dacheri,
Prior de Calvomonte.
Magister Joannes de Dulcimenillo.
Magister Guillelmus Pulchrinepotis.
Prior Sancti Victoris.
Magister Franciscus, Bernardistarum Regens.
Magister Bertrandus Paratoris.
Magister Joannes de Vinzeris, Cluniacensis,
Magister Thomas Hobe
Magister Petrus de Cautela.

Sequuntur nomina Licentiatorum.

Dominus Chaillon.
Magister Guillelmus Tranchemant.
Petrus Parvi.
Guillelmus Boncherii.
Andreas Bernardi.
Fratr Petrus de Glenesius, Cluniacensis.
Tomi V. Pars. II.

Philibertus de Anvencio.

Joannes de Montencion.

Petrus Richardi.

Fratr Jacobus Magni, Augustinensis.

ANNO Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, die Lunæ post octavam Festi Purificationis beatæ Mariæ, duodecima Februarii, coram Reverendo Patre Domino Gerardo, Episcopo Parisiensi, absente Domino Inquisitore, qui se fecit excusari, qui infirmabatur; congregatis in Concilio Fidei Dominis & Magistris infra scriptis, fuit primò lecta per Dominum Officalem quædam Littera Regia, directâ Domino Episcopo Parisiensi, continens præſentis Concilii materiam; cujus quidem Litteræ Regiæ tenor est talis.

„CHARLES, par la grace de Dieu, Roy de France, à nostre amé & feal Conseiller, l'Evesque de Paris, ou à ses Vicaires en spirituel, & Official. Salut & direction.

„Comme n'aguières nous considerans que l'abondance des biens & des graces que Dieu nostre Createur, de sa miséricorde nous a fait; & aussi les vertueuses & loüables de nos predecesseurs Roys de France, qui, entre tous les Princes Chrétiens, ont toujours été les principaux protecteurs, & gardiens de sainte Eglise; & les specieux deffenseurs, & champions de la Foy Catholique; & deſquels la principale cure & sollicitude a esté, d'extirper & nettoier leur Seigneurie de toutes heresies, erreurs, & autres choses mal sonantes en nostre Foy: tellement qu'à l'ayde de nostre Seigneur, & par leur sainte & bonne prevoyance, nostre dit Royaume est demeuré jusques à ores, sans tache, ou corruption d'heresie & d'erreur contraire à la doctrine de nostre Mere sainte Eglise. Pour laquelle cause nos predecesseurs Roys de France ont esté, & sont appellés es saints Canons, les Roys tres-Chrétiens; nous contraignent & doivent raisonnablement esmouvoir à prendre les armes, & l'escu de Justice, & nous eslever en l'ayde & deſſenſe de la Foy Chrétienne, pour faire damner & convaincre toutes heresies & erreurs, & meme-ment celles qui de nostre temps seroient eslevées, & auroient esté semées en nostre dit Royaume: nous vous eussions rescrit & mandé par nos autres Lettres patentes, que comme il fut venu à nostre connoissance, que depuis aucun tems, plusieurs heresies, & autres choses mal sonantes en nostre Foy, eussent été dittes, proferées, mises en avant en nostre Royaume, tant en nostre ville de Paris, comme ailleurs; lesquelles eussent, & ont esté depuis publiées & semées par tout nostre dit Royaume & dehors, en plusieurs & diverses Regions, tant par escrit, comme autrement; dont plusieurs maux & inconveniens irreparables se eussent pu, & pourroient ensuir: non pas seulement en nostre dit Royaume; mais par toute Chrétienté, si provision ny estoit mise, telle que appartient au cas; que appellés avec vous l'Inquisiteur des heresies, ou son Commis, ou Lieutenant, & aussi des plus notables Maistres de la Faculté de Theologie, & autres Clercs de nostre fille l'Université, en tel nombre, comme il appar-tiendrait: vous enquissiez, ou fissiez enquerir des dittes erreurs, & autrement procedissiez à la reparation, correction & amandement d'icelles: car les dittes paroles, ou conclusions, si comme l'en dit, estoient & sont fausses, mauvaises contre nostre Foy, & la doctrine & vray entendement de la sainte Eſcriture: & par consequent offensives de la divine Majesté, & disposées à damnation perpetuelle des ames de ceux qui erroient & se hurtoient pertinacement aux dittes heresies, où erreurs: & si sont inductives de peché mortel, &

S 2

„don-

„donnans occasion de mal faire : & avec ce, font con-
 „tre bonnes mœurs, tendans à destruction de toutes
 „Seigneuries terriennes; & par conséquent à la sub-
 „version de la police de toute la chose publique, &
 „contre nostre Royale Majesté, en maintes manie-
 „res : & si pourroient redonder à la tres-grande char-
 „ge, deshonneur & blâme de nous, & de nostre
 „Royaume, auquel elles ont esté élevées & mises
 „sur, ce par nous n'y estoit pourveu.

„Sur la quelle chose, combien que deslors elle fut,
 „& ait esté grandement ouverte & connue, vous
 „n'avez encore fait aucune execution; mais encore
 „pend le dit procès par devant vous, sans sur ce avoir
 „esté fait, ny donné aucune conclusion, dont nous
 „avons esté & sommes moult emerveillés; & ne sça-
 „vons considerer cause pourquoy vous doyez avoir
 „différé à faire le dit procès; nous qui ne pouvons,
 „& devons tollerer, ny dissimuler les dittes erreurs,
 „saulve nostre couronne & nostre dignité Royale:
 „mais en suivant les bonnes & saintes œuvres de nos
 „dits predecesseurs, desirant souverainement, sur
 „toutes les cures & sollicitudes, regardans nous &
 „nostre Seigneurie, de detruire & extirper toute ma-
 „niere d'heresies & erreurs, qui seroient eslevées en
 „nostre dit Royaume, & de le garder & conserver
 „en limite de la vray Foy Catholique, en la doctrine
 „de nostre Mere sainte Eglise.

„Et attendu aussi que nostre Cousin le Duc de
 „Bourgogne & ses complices, auxquels, si comme
 „on disoit, & dit que cette matiere touchoit, &
 „touche, ne se montre, ne rend point humiliant,
 „ne condescendant à venir à correction, & bon a-
 „mandement : en ore luy & ses dits complices,
 „ont fait, & font tres grifve guerre ouverte con-
 „tre nous, nostre Seigneurie, & contre ceux de no-
 „stre sang & lignage, contre & par dessus nos def-
 „enses & inhibitionis à luy si solemnellement fai-
 „tes.

„Et comme il est tout notoire, & sans ce que de ce
 „faire il ait aucun titre veritable, apparent & convena-
 „ble : & encore dient plusieurs, que l'armée & ce
 „qu'il met sus, en contempt du dit procès, de
 „nostre Foy, pour iceluy discours empescher, en
 „eux montrant pertinax & incorrigibles, & contre
 „le bien & la verité de nostre ditte Foy, & de tou-
 „tes bonnes mœurs. Nous vous prions, & admo-
 „nestons derechef, & neantmoins mandons & en-
 „joignons, sommons & requerons, sur le deub de vô-
 „stre Office, & sur les peines introduittes de Droit,
 „en cas de negligence, en tel cas; & d'être tenu &
 „reputé fauteur & suspect des heresies, ou erreurs:
 „que appellés avec vous, sçavoir le dit Inquisiteur
 „des heresies, ou son Commis, ou Lieutenant, des
 „plus notables Maistres de la Faculté de Theologie,
 „ou autres sages Clercs de nostre fille l'Université de
 „Paris, en tel nombre comme il appartiendra, com-
 „me dit est, vous enqueriés & vous informiés tres-
 „diligemment des dittes erreurs & heresies, & mé-
 „mement de celles qui par nostre Procureur en Cour
 „d'Eglise, ou autres, vous seront démontrées,
 „specifiées, où déclarées, & dont serés requis : &
 „tout ce que vous en pourrés trouver, tant par écrit
 „comme autrement, deüement veés, & faites voir,
 „& visiter diligemment, & ce par l'inspection des
 „Escritures sur ce faites, & par temoins dignes de
 „Foy, ou autrement, deüement il vous appert des
 „dittes erreurs; vous procediés en la correction,
 „reparation & amandement d'icelles erreurs, en &
 „par toutes les voyes & manieres qui se peuvent &
 „doivent faire, par raison; tellement que ce soit à la
 „louange de Dieu, à l'exaltation de nostre Foy, à
 „l'honneur de nous & de nostre Royaume, & en
 „ces choses, se mestier est, appellés avec vous l'ayde
 „du bras seculier, si besoin en avés, lequel vous se-

„ra baillé, toutefois que requis en sera par vous,
 „aussi comme autrefois, & par nos dittes autres
 „Lettres.

„Donné à Paris le quart jour de Febvrier, l'An de
 „grace, mil quatre cent & treize: & de nostre Regne
 „le trente quatrième.

Sic Signatum PAR LE ROY à la relation de
 son grand Conseil DE CASTEL.

Post quam quidem lectionem, Domini & Magistri
 sequentes deliberaverunt super cedulas eisdem trans-
 missas, & etiam super tota Propositione Magistri
 Joannis Parvi, prout per Dominum Episcopum Pa-
 risiensem hodie petitum & requisitum fuit, quod illi
 qui viderunt dictam Propositionem super illam etiam
 deliberent. Et primò.

Reverendus in Christo Pater, & Dominus, Domi-
 nus S. Nannetensis Episcopus, dedit deliberationem
 suam in scriptis, quæ fuit lecta per Dominum Officia-
 lem, cujus deliberationis tenor inferius describi-
 tur.

Reverendus in Christo Pater, & Dominus, Do-
 minus Nannetensis Episcopus, deliberat in hunc mo-
 dum.

Præsuppositis scilicet protestationibus, & sub-
 missionibus in consimili, vel potius eadem materia,
 alias per me factis, quas sæpè repetitas habere volo,
 quotiescumque de prædicta materia sum dicturus ali-
 quid, vel scripturus.

Præsupposita etiam descriptione tyranni, in præ-
 dicta cedula contenta, cum assertoris intentione,
 quæ in Minore suæ Propositionis lucidè declaratur:
 videtur mihi, prout aliàs visum fuit, quod conti-
 nentia principalis primæ Assertionis, de occisione
 tyranni, sine jussu; non minùs, imò magis est re-
 probanda, taliter circumstantionata quàm fuerit sine
 ipsis, ut patet per singulas clausulas discurrendo.
 Quod enim in hac Assertionem ponitur, *hoc licere, se-
 cundum Leges naturalem, moralem & divinam*; fal-
 sum videtur & erroneum; cum nulla Lege hoc li-
 ceat, quinimò cunctis Legibus sit repugnans: &
 per consequens quòd ad hoc aliquem autorisat, quod
 est contra secundam Assertionem: cunctis enim Le-
 gibus, ad hujus Præcepti, *Non occides*, observationem
 omnes tenemur: & quicumque ab ejus observatione
 excipiuntur, in ipsis Legibus, vel ipsarum exposi-
 tionibus exprimuntur, saltem in divina & huma-
 na.

De divina namque patet per discursum Novi &
 Veteris Testamenti, in quibus explicitè & implicitè
 cuncta continentur, ad quæ Deus obligat humanam
 creaturam; cum Lex divina sit signum verum reve-
 latum creaturæ rationali, quod est signum rectæ ra-
 tionis divinæ, volentis illam creaturam teneri, seu li-
 gari ad aliquid agendum, vel pro dignificatione ejus
 ad vitam æternam salubriter consequendam.

Talis autem notificatio divinæ voluntatis ad ho-
 minem, taliter obligari per sacram Scripturam,
 facta est ut aliquis ignorantiam non prætendat.

Similiter etiam Lex naturalis, quæ humana dicitur,
 quia moribus constat, & habetur in prima Distin-
 ctione *Decretalium*, cuncta potenter exprimit, ad
 quæ obligat creaturam, aliàs esset irrationabilis &
 injusta. Est enim Lex, ut ait Isidorus, in sexto Ethi-
 corum, in Decret. quarta Distinct. *honestæ, justæ,
 possibilis, necessaria, utilis, manifesta, & ne aliqua
 per obscuritatem in captionem contineat, nullo privato
 commodo, sed pro communi virtute conscripta.*

Ex quo apparet quòd in Lege humana, cum sit
 in scriptis tradita, manifestentur omnia, quæ red-
 dit hominem obligatum, quia est signum verum,
 humana traditione & autoritate immediatè constitu-
 tum, ligans ad aliquid agendum, vel non agen-
 dum, pro consecutione finis alicujus humani, sub-
 ordi-

ordinatio ad finem ultimum, æternam scilicet beatitudinem consequendam. Et cum in prædictis Legibus nulla reperiatur exceptio de tyranno, sicut de quibusdam aliis exceptis, expressè, clarè & lucidè reperitur, prout est etiam necesse, ad hoc quod Lex sit obligatoria: sequitur quod frivola, & pernitiosa est exceptionis huiusmodi allegatio, de qua constare non potest.

Quamobrem nulla est consequentia. Fur nocturnus, insidiator itinerum, & nonnulli alii humanis Legibus licitè puniuntur, ergo similiter & tyrannus. Nam si & antecedens concederetur, ita quod licitè tales occidi valerent à quolibet, sine iussu, hoc est propter Legis auctoritatem; quæ cum sit magis restringenda quàm amplianda, ad non expressos nullatenus se extendit. Sed istud antecedens minùs sano innititur fundamento, cum supponat aliquos autorisari à Lege, ad quos occidendos, sine quocumque iussu, vel Præcepto, quibus Lex nullam auctoritatem habuit, saltem ipsius excusabilem apoto * olim secundum Leges civiles, licebat cuilibet occidere deprehensum in turpi actu cum Matre, filia, sorore & uxore: sed Leges hodie correctæ sunt, neque nunc hoc per Leges permittitur; nisi Patri solum de aliquo, si illum in tali turpi actu cum filia deprehendat. Sed etiam hoc non juvat: nam, ut ait Nicolaus Papa: Sancta Dei Ecclesia mundanis nunquam constringitur Legibus: gladium non habet, nisi spirituale, quo non occidit sed vivificat. Trigesima tertia. Quæst. secunda. Capite. *Inter hac.* Super quo dicit glossa: *Licet Patri detur, secundum Leges, licentia occidendi; si tamen interficiat, non excusatur à culpa, vel à peccato, licet à pena civili excusetur.* In criminibus enim, dicit glossa, dico specialem concessionem Canonis esse necessariam, quo ad culpam immunitatem. Unde cum dicitur, *Non occides*, nec specialiter isti excipiuntur à Canone: ergo occidentes peccant. Per quod habetur expressè quod supra dictum est, specialem scilicet expressionem exceptionis necessariam, ut quis Legis auctoritate ab homicidio excusetur. * nam etiam omnes excepti non sunt excusabiles absolute, ut patet, occidens furem nocturnum, vel latronem insidiantem, vel alium quemlibet invadentem; nisi solum ad legitimam defensionem exactissimam diligenter observatam; ut scilicet se defendens, nullam intentionem habeat occidendi, sed se tantummodo defendendi. Nam ut ait Sanctus Thomas N. quæst. quadragesima quarta, in Articulo quo respondet ad quæstionem: „Utrum liceat alicui se ipsum defendendo, alium occidere.

„Ex actu alicujus se ipsum defendentis, sicut effectus sequi potest. Unus quidem, conservatio propriæ vitæ; alius autem, occisio invadentis. „Actus autem ex hoc quod intenditur conservatio propriæ vitæ, non habet rationem illiciti; „cum hoc sit cuilibet naturale quod se conservet in se, quantum potest. Potest tamen aliquis „actus ex una intentione proveniens illicitus reddi, si non sit proportionatus fini. Et ideo, si „quis ad defendendum vitam utatur majori violentia quàm oporteat, erit illicitum. Si verò moderatè violentiam repellat, erit licita defensio. Nam „secundum Jura. *Vim vi repellere licet*, cum tamen „moderamine inculpatæ tutelæ; nec est necessarium ad salutem, ut homo actum moderatæ tutelæ prætermittat, ad evitandum occisionem alterius, quia plùs tenetur homo vitæ suæ, quàm vitæ alienæ: sed hominem occidere non licet, nisi „publica auctoritate, propter bonum commune, ut „ex supra dictis patet. Illicitum est quod homo intendat occidere hominem, ut se ipsum defendat, „nisi ei qui habet publicam auctoritatem: quia intendens occidere ad sui defensionem, refert hoc ad

* Locus corruptus.

„publicum bonum, ut patet in milite pugnante „contra hostes, & in ministro Judicis pugnantis „contra latrones, quamvis & isti etiam peccent, si „privata libidine moveantur. „Hæc Sanctus Thomas, ubi supra.

Per quod apparet manifestè quod pro liberatione, vel salute cujuscumque alterius, non licet hominem ex intentione occidere, ad hoc * non liceat pro se ipso; & per consequens quod nec à Lege divina, nec humana est licitum; nec etiam datur auctoritas alicui, ad tyrannum, vel alium criminofum puniendum, sine iussu potestatem habentis. De lege verò naturali asserere hoc licere, valdè dissonum videtur: nam cum Lex naturalis sit signum inditum cuilibet humano, † non impedito in usu debito rationis, notificationum ‡ rectæ rationis divinæ, volentis creaturam rationalem humanam teneri, seu obligari ad aliquid agendum, vel non agendum, pro consecutione sui finis naturalis, qui finis est felicitas humana, & in multis habita conversio domesticæ, & etiam politice, cum homo sit naturaliter animal communicativum & civile: patet quod nihil licet, vel auctoritatur à Lege, quod non liceat, & auctoritetur à Lege divina, quæ omnia principia Juris naturalis continet.

Unde, secundum Ambrosium, *In Exameron: Voluntas Dei, Lex divina est.* Et Isidorus, in quinto Ethicorum: *Omnes, inquit, Leges aut divinae sunt, aut humanae. Divina natura, humane moribus constant: ut habetur in prima Distinct. Decret. Secundum enim quod principiorum naturalium indita est notificatio creaturae rationali, per immediatam irradiationem divinæ Legis, ut dicit Augustinus.* Et sanctus Thomas in prima secundæ. Quæstione nonagesima prima. Articulo secundo. *Lex naturalis, inquit, nihil aliud est quàm impressio divini luminis in nobis, quo discernimus quid sit bonum, & malum.* Quare forsitan merito dici posset quod illi qui in teneri ætate propriè moventur ad aliquid arduum, ad virtutem pertinens exercendum, huiusmodi principiis naturalibus illustrantur: si verò ad ardua vitia moveantur, signum est perturbationis virium naturalium, & conversationis ** ipsarum ad sævitiam & animi crudelitatem. Ad quod possent applicari exempla quæ tradit Valerius, in tertio Libro, Cap. 1. de Emilio Lepido, & Catone. Inquit ad hæc: *Puer progressus in aciem, hostem interemit, civem servavit: cujus tam memorabilis operis index est in Capitolio statua bullata, & incincta prætexta, Senatusconsulto posita. Iniquum enim putavi eum honori nondum tempestivum videri, qui jam virtuti fuisset maturus.* Et sequitur pro ejus laude. *Præcurrit igitur Lepidus ætatis stabilimentum fortiter faciendum celeritate, duplicemque laudem tulit è prælio, cujus eum vix spectatorem Anni patiebantur.* Emilio namque ad pietatis officium, ad proximi scilicet, & patriæ tuitionem, seu deliberationem natura virtutem singula ritè proponit, quod Catoni ad exequendum crudelitatis officium denegavit: Quibus enim in justo prælio de hoste patriæ, ad ejus & gentis Emilie perpetuam gloriam puer etiam mirabiliter triumphavit: Catoni verò natura tenelli carnificis tantæ inhumanitatis abhorrens propositum, vim negavit, ne contra ejus naturæ jura amicum eum in lecto foventem inter amplexus & levita † furtiva præsidia jugularet: quod quidem propositum licet à nonnullis eidem adscribatur, ad laudem omnium, tamen littera monstrat, ubi dicitur quod *Cum salutandi gratiâ ad Syllam prætextatus venisset, & capita proscriptorum in atrium allata vidisset; atrocitate rei commotus, pedagogum * interrogavit: quapropter nemo inveniretur qui tam crude-*

S 3

loms

* Locus corruptus. † Forsan homini. ‡ Forsan significativum. ** Forsan conversionis. † Locus corruptus. * deferatur Sarpedonem.

lem tyrannum occideret. Cùmque is non voluntatem hominibus, sed facultatem desse, quod salus ejus magno militum presidio custodiretur respondisset: ut ferrum sibi daretur obsecravit, affirmando, se pro facili eum interfectorum, eo quod in lecto illius confidere solet. Et sequitur in textu propositum Catonis. Pedagogus propositum exhorruit, & animum agnovit, eumque postea ad Syllam excussum adduxit. Nihil, inquit Valerius, hoc admirabilius. Puer in officina crudelitatis deprehensus, non extimuit victorem &c.

Ex quo patet quod hoc Catonis propositum tam à pedagogo quam à Valerio reprobatur, pro ut est etiam meritò repudiandum, tanquam impium & crudele, attenta præsertim ætatis teneritudine, ad sæva nimium properante, designanteque respondere sævo principio sui finis. Et si Cato in profecta ætate hoc dixisset, certè multò detestabilius dictum esset, quia crudelitates designaret & perfidiam voluntatis. Dicta etiam ejus non sunt pro Lege habenda, nec facta ejus etiam imitanda, quod ejus exitus patefecit: quia post victoriam Cæsaris, quia Pompeium concitaverat, maluit ultimo veneni haustu perire, quam Cæsaris miserâ vitâ, bonis, patriâque potiri.

Ex præmissis igitur apparet quod nihil secundum Legem naturalem est licitum, quod non licet secundum Legem divinam: quia etiam, ut habetur in principio Decreti; Jus naturale est, quod in Lege, & Evangelio continetur, quo quis jubetur alteri facere quod sibi vult fieri, & prohibetur alii inferre, quod sibi non vult fieri. Unde Christus, in Evangelio: *Quaecumque vultis ut faciant vobis homines, & vos eadem facite. Hec est enim, inquit, Lex & Propheta.* Matth. vii. 12. Sub quo Præcepto contrarii prohibitio intelligitur, per quandam consequentiam: nam ubi unum contrariorum præcipitur, & per consequens aliud prohibetur. Lex enim naturalis non solum explicitè, sed etiam implicitè continetur in Evangelio, ubi non solum actus interiores reales proximo damnosæ & injuriosæ, sed verbales & mentales etiam prohibentur.

Patet etiam quod nulla Lege datur, aut licet alicui ad quemcumque tyrannum taliter occidendum, quod est contra principalem partem primæ Assertionis, & contra secundam Assertionem. Nec obstant modificationes & circumstantiæ de machinatione contra salutem corporalem Regis, cupiditate, dolo, fortilegiis, vel maleficiis quibuscumque &c. Quia, ut in alio scripto meo posui, hoc excludit autoritas Augustini, de directo, quæ habetur in Decret. xxxiii. Quæstione ultima. Tertio capite. *Quicumque vero sine publica administratione furem, fortilegum, adulterum, & perjurum, vel quemcumque criminiosum interfecerit, aut trucidaverit, aut membris debilitaverit; velut homicida judicabitur, & tanto acrius quanto non sibi concessam potestatem abusuve usurpare non timuit.*

Ex qua autoritate habetur expressè, quod nullus criminiosus est sine jussu publicæ autoritatis occidendus; quin imò criminiosior, tantò gravius peccat occidens, qui plurimum Jurisdictionem impedit & perturbat: cognitio enim fortilegii, & malefactorum talium, ad Ecclesiasticum Forum spectat; & sic peccaret contra Ecclesiam, ejus Jurisdictionem impediendo. Cognitio verò machinationis contra personam Regis, ad ipsum Regem, & ad ejus Justitiam pertinet: cujus Majestatem lædere, & graviter offendere dignoscitur vassallus impediens, vel dans operam quominus talis machinator per Regis Justitiam puniatur; peccat enim contra Regiam Majestatem, impediendo suam Justitiam, quæ ad ejus pertinet honestatem, prout expressè, de forma fidelitatis; xxii. Quæstione ultima, circa finem: ubi enumerando ea ad quæ vassalus tenetur Domino Feudati, quæ continentur sub his verbis: *Incolume,*

tutum, honestum, utile, facile, possibile. Et exponendo illud vocabulum, *honestum*, dicitur: *Ne sit ei in damnum de sua justitia, vel de aliis causis quæ ad honestatem ejus pertinere videntur.*

Constat autem quod talis occidens est in damnum Regi de sua justitia, dupliciter: ipsam sibi usurpando, scilicet; & ne per Regem fieret impediendo: & per consequens, peccat contra Regiam Majestatem.

A Præterea nulla Lege permittitur, vel licet alicui pro quacumque machinatione contra suam propriam personam; quia sola legitima defensio privato cuilibet est permissa. Ergo à fortiori, nec propter machinationem aliquam contra Regem, cui munus obligatur ex ordine charitatis. Nec obstat clausula finalis dictæ Assertionis, de tanta tyranni potentia, quod per Superiorem justitia de ipso fieri nequiret: quia secundum intentionem assertoris, cui satis congruit descriptio tyranni per ipsum allegata; pauci sunt tyranni de quibus justitia nequiret fieri.

Non jure principari, duobus modis intelligi potest. Uno modo; non justo titulo Principatum alterius usurpare; & de tali tyranno non intellexit assertor, cum sit notorium illum quem nominat in sua Propositione, non usurpare Principatum Regis sui. Et si dicatur quod etsi non effectu; tamen affectu, & quod ex solo conatu principandi dicitur quis tyrannus; ut patet ex descriptione prædicta, & quod solus conatus reddit quem reum crimine læsæ Majestatis, per Leges Honorii, & Arcadii Imperatorum, quæ ponuntur in Decreto. Sexto. Quæstione prima. *Si quis cum militibus.* Respondetur quod si pro conatu voluntatis efficacia debeat quis puniri pro crimine læsæ Majestatis, pro nullo tamen crimine est aliquis tali morte plectendus subitaneâ, scilicet & improvisâ à quocumque, non solum privato, sed etiam nec à Judice, Principe, Rege, vel Imperatore.

Est etiam quod sit judicialiter condemnandus ad mortem; tamen propter debitam Justitiæ manifestationem, ad reprimendam superborum audaciam; tum etiam propter periculum animarum, tam repente & subitanè peremptarum, de quorum salute verisimiliter dubitatur, juxta id quod habetur in capite. C Pro humani. De homicidio. Libro sexto. *Cum igitur illi qui sic horrenda immanitate*, detestandaque sevitia mortem faciunt aliorum, ut ipsos faciant per assassinos occidi; non solum corporum, sed mortem procurent animarum, nisi eos exuberans gratia divina prævenierit ut sint armis spiritualibus præmuniti.* Cujus Decretalis poenam non videtur effugere, qui sub specie pietatis, ut pote salutis Regis, vel cuiusvis alterius utilitatis publicæ, vel privatz, quemcumque tyrannum, vel alium sic occideret.

Est etiam quod quacumque Lege liceret tyrannum talem occidi, de quo loquitur assertor: quamplurima requirerentur ad hoc quod alicui privato hoc liceret: videlicet quod esset notorium talem non posse comprimi per Superiorem, nec occidi per alium æquè benè; vel aliàs coerceri, & quod non posset ulterius tolerari, sicut interdum expedit de multis malis tolerandis, ne deterius provenirentur; & quod non fieret per mala media, nec mala intentione; sed solum pro Reipublicæ utilitate, cum aliis circumstantiis requisitis ad opera virtuosa; inter quas principalior esset, quod talis occisio cum animæ detrimento non esset. Quæ quidem circumstantia vix, vel nunquam potest observari in tali subitanea morte, seu occisione, juxta prædictum caput, Pro humani. Cujus edicto tamen principale dedit vitæ periculum animarum: ad quod sacro-

* Forfan minus. * Inhumanitate.

rum Canonum conditores multa stabilimenta salubria condiderunt.

Et novissimè Clemens quintus, in Concilio Vienneſi, abufum damnabilem, in quibusdam partibus introductum, & ultimo de proponendis suppliciis ſacrum, * primæ contra ſtatuta canonica negaretur, aboleri volens: omnibus Juſticiariis & Dominis temporalibus, autoritate præfati Concilii, inhibuit, ne in eorum Dominiis talis abufus, de cetero, fervaretur; locorum Ordinariis, ut ipſos ſuper hoc per cenſuram Eccleſiaſticam compellerent injungendo: alia A etiam circumſtantia, quòd non fiat per mala media, per iſtas Aſſertiones nullatenùs obſervatur; nam media per quæ prætendunt dictæ Aſſertiones talem tyrannum occidi debere, ſunt notoriè de ſe mala, utpote mendacia, perſuria, fraudes, deceptiones &c.

Quia prædictus Joannes Parvi allegat ſanctum Thomam & Salberienſem, & nonnulli alii ſecuti ſunt eum, ad principalem Aſſertionem palliandam; reſtat oſtendere quòd prædicti Doctores ſunt magis contra ipſos, quàm pro ipſis: fundavit enim ſe ſuper quandam reſponſionem ſancti Thomæ, ad ultimam rationem quam facit ſuper ſecundum Sententiarum. Quæſt. *Utrum Chriſtiani poteſtatibus ſecularibus, & præcipuè tyrannis teneantur obedire.* Arguit N. de hoc quòd Tullius laudat eos qui julium Cæſarem peremerunt, qui quaſi tyrannus jura Imperii ſurpaverat. Et B in reſponſione dicit quòd Tullius loquitur caſu illo, quando aliquis Dominium per violentiam ſibi ſubripit, nolentibus ſubditis, vel ad conſenſum coactis; & quando non eſt reſcurſus ad Superiorem, per quem Judicium de inuafore poſſit fieri: tunc enim qui ad liberationem patriæ tyrannum occidit, laudatur, & præmiu accipit.

Iſtam reſponſionem accipiunt pro fundamento Aſſertionis, de tyranno licitè puniendo, quòd tamen eſt debile fundamentum: tum quia ſanctus Thomas non aſſerit, ſed recitat intentionem Tullii; non tamen approbat ejus laudem de morte Cæſaris, quam ipſe ſanctus Thomas ſciebat Valerium reprobafſe.

Unde, in C. *De Ingratitudine.* Valerius de interfectoſibus ipſius Cæſaris loquens, hoc eis ad ingratitudinem reputavit, ait: *Orbis noſtra parentem Senatus in ampliffimo dignitatis gradu ab eo collocatus in Curia laceravit; nec duxit nefas ei vitam adimere, qui æternum Romano Imperio ſpiritum ingeneraverat. Rude nimirum illud & ferox ſaculum, conditoris ſui cruento ſædo maculatum, ne ſumma quidem poſteritatis pietas diſſimulare poteſt.*

Eſto etiam quòd uterque reprobendam mortem ipſam reprobafſet, de nihilo ſervit ad proſiſitum aſſertoris, quia mors Cæſaris non fuit perpetrata per privatum; ſed potiùs per Senatum, ut ipſe Valerius atteſtatur.

Tum etiam, quia dato quòd fuiſſet intentio ſancti Doctoris intentionem prædicti Tullii, quam in prædicta Propositione declarat, approbare; ita ſcilicet quòd ſecundum eum etiam eſſet licitum occidere talem tyrannum uſurpantem, non conſentiens D ſubditis, vel ad conſenſum coactis &c. Talis tyrannus eſſet hoſtis publicus: de quali tyranno non intellexit, licèt ad ſuum proſiſitum non ſerviret: eo quòd Dominus Aurelianenſis non uſurpaverat Dominium Regis, ut eſt dictum.

Adhuc tamen non ſequitur quòd talis tyrannus eſſet à quolibet, ſine autoritate, licitè puniendus; nec quòd ſanctus Thomas hoc expreſſerit, vel intellexerit per illam ſolutionem.

Cum ejus verbis benè ſtat quòd non omni, ſed illi ſoli liceret, ad deliberationem patriæ, etiam ſecundum intentionem Tullii, tyrannum occidere, qui

eſſet ad hoc deputatus per publicam poteſtatem; & talis occidens tyrannum autoriſatus, & referendo occiſionem ad utilitatem Reipublicæ, cum aliis circumſtantiis requiſitis, eſſet præmiu accepturus: ſi propriâ autoritate hoc faceret, non laudaretur, nec præmiu acciperet. Et talis fuit intentio ſancti Thomæ, in caſu quòd aſſertivè, & non recitativè dixerit illa verba: aliàs enim eſſet ſibi ipſi gravis, quia in Summa dixit: *Nemini licere alium ex intentione occidere, etiam ad propriæ vitæ deſenſionem,* prout ſuperiùs allegatur.

Et licèt ſit valdè calumnioſum & injurioſum tantæ ſcientiæ, & perfectionis viro, imponere quòd ex illa ſolutione ſua habeatur explicite, vel implicitè, privatae perſonæ licere tyrannum occidere, ſine autoritate publicæ poteſtatis, cum hoc non exprimant, nec innuant, ut eſt dictum: multò tamen calumnioſius & injurioſius eſt ipſum applicare ad probandum, vel probare conandum, quòd liceat occidere aliquem tali morte ſubitanea & improviſa, quòd cuicumque perſonæ, non ſolum privatae, ſed etiam publicæ, qualiſcumque, & quantumque fuerit autoritatis, eſſe licitum aſſerere, & nefandum, & ipſe ſanctus Doctor, ſi viveret, hoc damnet. Quòd etiam impoſuit proponens Salberienſi, fuit malè impoſitum, & contra ejus intentionem, & de textu truncato ſumptum, ad Doctoris injuriam & offenſam: nam ex dictis ipſius Salberienſis, in locomet allegato per proponentem, ſcilicet in tertio Libro ſui *Politicon.* Capite quinto. Licèt etiam ibi loquatur ſecundum ſæculares Leges, ſecundum quas dicit, *Tyranno licere adulari, quem licet occidere, nec modò licitum, ſed juſtum etiam & æquum eſſe:* illud exponit per verba ſequentia de publica poteſtate. Unde ſtatim poſt dicta verba ſubjungit: *In eo ergo meritò armantur Jura, qui Leges exarant; & publica poteſtas ſervit in eum, qui evacuare nititur publicam manum.*

Hoc tacuit proponens, eò quòd loquitur de publica, non de privata perſona, cui etiam per Leges gentiliu licere tyrannum, vel alium occidere, tali modo, nullibi reperietur eundem Salberienſem aſſerere, licèt diſſuſè tractet, & multa recitet de miſeris caſibus tyrannorum & mortibus: quin imò in octavo Libro, innuit expreſſè tyrannum non occidendum, amplificando de David, qui licèt tyrannum graviffimum ſuſtineret, qui eum prodendi * ſæpe nactus fuiſſet occaſionem; & tamen parcere maluit, conſiſus Dei miſericordia, qui eum ſine peccato poterat liberare. Decrevit ergo expectans patienter ut ille viſitaretur à Domino, reddita charitate, ut in prælio caderet, aut aliàs, juſto Dei Judicio, moreretur. Et hic modus, inquit, *delendi tyrannum, utiliſſimus & iuſtiſſimus eſt. Si qui præmuntur, ad patrociniu clementiæ Dei humiliter conſugiant* &c. prout latiùs poſui in alio ſcripto meo.

Unde apparet evidenter quòd prædicti Salberienſis intentio non fuerit, tyrannum poſſe occidi licitè per privatum, præſertim modo declarato per proponentem; & ſecundum etiam miſerabilis caſus eventum, ad cujus proſiſitum idem Salberienſis, ac ſi ipſum caſum futurum in ſpiritu prævidiſſet, dicit: *Hoc tamen cavendum docent hiſtoria, ne quis illius moliatuſ interitum, cui fidei Religionem tenetur aſtrictus.* Et exemplificat de Sedechia, qui quia tyranno fidem non ſervavit, lapſus in perfidiam captivatur, & ejus oculi eruuntur.

Patet igitur quòd diſſolatione + & inconvenienter allegavit, & etiam allegant deſenſores ſui prædicti, ſecundum ſanctum Thomam & Salberienſem, ad ſuum proſiſitum palliandum; quòd etiam de aliis Doctoribus per ipſum allegatis, ſi benè viſitarentur, poſſet ſimiliter demonſtrari.

Ex

* Locus corruptus.

* Forſan perdendi. + Verbum corruptum.

Ex præmissis patet etiam absurditas tertiæ & quartæ Assertionum, in quibus dicitur quod sit nedum licitum, ut in tertia; sed etiam iustum, rationabile & æquum, seu Jus, ratio, & æquitas, ut in quarta, quod *Quilibet tyrannus taliter occidatur, & quod tali morte propriè debet mori*, quod est falsum & erroneum, impium & crudele, & contrarium omni Legi.

Si verò accipiatur, *non jure principari*, pro nunc * A justè & debite principari; pauci, aut nulli essent Principes non tyranni; cum pauci, vel nulli sint, qui non devient à justo modo & debito principandi.

Et si quilibet talis Princeps tyrannus à subdito posset occidi, propter machinationem contra Regem, vel Principem suum; hoc non esset, nisi propter obligationem quam quilibet subditorum habet ad Principem suum, tanquam ad personam publicam, non privatam; & quod est caput Communitatis, & per consequens, à simili, vel etiam à fortiori, quilibet talis Princeps tyrannus, à quolibet subditorum suorum, qui non minùs obligatur ad Communitatem, cujus est pars, quam ad Principem; imò magis, posset merito & laudabiliter interfici, pro defensione & tuitione Reipublicæ per ipsum malè tractatæ, & posset perimens B confimilem excusationem prætere, de impotente justitiam consequendi; quæ esset excusatio subdola, & damnabilis in peccatis.

Patet igitur ex præmissis, quod duæ primæ Assertiones sunt falsæ & erronæ in Fide & moribus, perniciosæque, & multipliciter scandalosæ.

Quintæ verò, sextæ & septimæ absurditas sæpe fatis depræhenditur ex præmissis: nam ex constituto, prout ostensum est, quod nullus tyrannus, vel alius possit licite perimi, modis in quatuor primis afferentibus declaratis; clarum est quod prædictæ Assertiones innuunt quod immania & horrenda scelera sunt virtutes: quod etiam innuit satis quarta, æquè virtutum prima & sceleratis hominibus, pro nefandis & horrendis flagitiis debeantur, etiam à Superiore, quæ ** Jure divino & humano tales flagitiosos & sceleratos homines gravissimis suppliciis potius afficere tenentur; nec non etiam & ab illo in cujus offensam & injuriam talia flagitia sunt commissa, flagitia ipsa laudari, approbari & autorisari, ipsorumque flagitiorum autores amari, & honorari & remunerari; & multò clariores, postquam ante alia scelera perpetrata, prædictorum flagitiorum autorisationem, ad perpetratorum, vel actorum eorumdem laudem, honorem, & recommendationis sempiternæ tradendum memoriæ, scripturis, Prædicationibus, & aliis ubi libet, divulgari: quod dogmatizare, & hominum mendacium crudelitati velle imprimere, extremæ dementiæ, cum nullus sanæ mentis ignoraret talia, si ea fieri contingeret, omni rationi, Juri, & justitiæ repugnare, credere † que ad perpetuam ignominiam, dedecus, & opprobrium Regis, Regni & Regnicolarum, ad omnino odamque subversionem politiæ & Reipublicæ, eorumdem præsertim; cum etiam secundum Leges Gentilium requireretur observatio circumstantiarum supra dictarum, saltem de notorietate tyrannidis, & aliis circumstantiis supra dictis, & quod omnes & singulæ circumstantiæ requisitæ ad actum meritorium præmiandum, etiam præmio temporali observarentur: aliàs ex effectu † alicujus circumstantiæ, actus ille vitiosus redderetur; & per consequens vituperandus esset, nec posset sine gravi scandalo laudari, nec approbari, nec quovis præmio præmiari: aliàs enim passim homines à quoquam occiderentur, nec Legibus, quibus benè vivitur, opus esset. Humanæ quidem Leges, quæ secundum Isidorum, ubi supra, factæ sunt, ut earum metu humana coërceretur audacia,

tutaque sit inter improbos innocentia; & in illis improbis, formidato supplicio, refrenetur audacia, & nocendi facultas; caret penitus sine suo, cum pro scelere non formidaretur supplicium, sed præmium potius speraretur: unde non foret tuta innocentia, sed nocendi facultas & audacia præberentur. Leges insuper naturalis & divina, vitia prohibentes, forent inutiles & inanes, & opporret ad humanæ felicitatis consummationem, quam tunc dixit Sententia consummatam, quando vitia, mores sunt * concedere novas Leges virtutes prohibentes, & vitia commendantes, si, prout innuit, prædictæ Assertiones homicidia, prodiones, insidiæ, simulationes, & similia vitia non solum licita; sed etiam meritoria, laudibus & præmiis digna forent.

Qua propter prædictæ tres Assertiones, videlicet quinta, sexta & octava, & quarta etiam, quo ad ejus initium, talia deliramenta innuentes, quæ etiam detrahunt Regiæ Majestati, tanquam pestiferæ & nefandæ in Fide & moribus, erronæ, sunt, meo judicio, rationabiliter condemnandæ.

Octava Assertio est etiam pestifera & nefanda; cum sit perversiva sensûs Scripturæ sacræ; ipsam Scripturam intelligit & exponit aliter quàm sensus Spiritus sancti flagitat, quod secundum Hieronymum, & habetur in Decret. xxiv. *Questione tertia*: prout fuit allegatum, sapit hæreticam pravitatem. Nec excusat assertorem quod à nonnullis dicitur, ipsam talem exponere fecisse de sensu grammaticali, quia sensus grammaticalis propriè non est sensus; cum Grammatica, de significatione dictionum, & de congruitate tantum consideret, nec spectat ad Grammaticum cognoscere de sensu orationis qualicumque. Et dato quod sensus grammaticalis deberet dici sensus: esset extraordinarius, & spiritus †, & per consequens, de ipso non posset intelligi expositio prælibata. Nam cum terminus simpliciter ponitur, de ejus sensu principali semper intelligitur: principalis autem sensus litteralis sacræ Scripturæ est sensus inspiratus. Ergo de ipso necessario intelligenda est illa expositio, cum non ponatur objectio designativa. Sensus autem grammaticalis, si debeat dici sensus: ergo talis dispositio est dissoluta & distorta.

Nona nempe Assertio est summè pestifera & scandalosa, & contra determinationem Ecclesiæ, & opinionem sanctorum Doctorum: & omnia Jura quæ dicunt, quod etiam juramentum promissorium † vi, vel dolo præstitum, vel potius extortum, de re licita & honesta, quod servari potest sine alterius præjudicio, vel animæ detrimento; est obligatorium, & servandum; ut in cap. *Cum contingat. De jurejurando* &c. *Quamvis de pælis. Libro sexto.* Esto etiam quod vergat in præjudicium promittentis, ut in cap. *Si vero. De jurejurando.* Esto etiam quod fuerit vi extortum, nisi violentia talis fuerit, quod metum mortis, vel cruciatum corporis contineret; ut in cap. *Cum dilectus. de his qua vi, metu sue causâ sunt.* Et alibi multis Juribus.

Caveat enim promittens, & consideret quid promittit, prout etiam discretè considerare tenetur, quia discretio est una comitum juramenti: postquam enim promissio vallata fuerit juramento, servanda est, quia juramentum licitum semper est servandum, quomodocumque juretur. Ut xxii. *Questione 1. cap. Mover te*, & notatur in capitulo. *Et si Christus. De jurejurando.* Alàs autem juramentum esset vinculum iniquitatis, quod est confirmatio veritatis & in prædicto capitulo. *Et si Christus.*

Et Augustinus, & Gregorius, & Isidorus expressè omnino prædictæ Assertiones † ut habentur ipsorum auctoritates, eisdem Causa, Quæst. 2. Cap. 2. tertio capitulo sequenti, prout fuit per me allega-

* Forjan non † Forjan præmia. ** Locus corruptus. † Forjan cedereque † Forjan defectu.

* Locus corruptus. † Locus corruptus. † Forjan promissorium. † Locus corruptus.

legatum aliàs. Sanctus Thomas etiam, secunda secundæ. q. 89. Art. 70. dicit expressè quòd *Juramentum etiam vi extortum, in foro conscientie est servandum; quia licet tollatur obligatio quam habet ad illum qui vim intulit: non tamen tollitur obligatio qua quis obligatur Deo, ad tenendum quod per nomen ejus promissit; quia magis debet damnum temporale sustinere, quam juramentum violare.* Ex quo clarè patet quòd, fortiori ratione, spontè præstitum juramentum, de re tamen licita, ut est dictum, semper est servandum, & posse tenus semper promissum juramento firmatum est adimplendum; esto etiam quòd verget in præjudicium promittentis. Et si Assertiones sacrorum Canonum, & Doctorum Catholicorum, & Sanctorum non præsciens * fidem defensoribus tam iniquæ & perniciosæ Assertionis; verecundentur scilicet, & veritatem agnoscant ex dictis & factis Gentilium, quibus mortem potius pati præligere docuerunt, quam fidem per Deos præstitam violarent: quorum multa mirabilia exempla ponit Valerius, in capite, *De fide publica*: sicut de Saguntinis qui ne à fide Romanorum recederent, ultrò se, & omnia sua cremaverunt. Et de Pelicianis, † qui ut fidem Romanis servarent, adeò eorum civitatem obsessam per Hannibalem defenderent, quòd omnes & singuli, utriusque sexus, supra muros fame mortui sunt reperti. Et in primo capite, *De Ultione*, † exemplificat de Marco Attilio Regulo, qui infidiis Afrubalis ‡ ad miserabilem captivi fortunam deductus, ac missus ad Senatum Legatus, ut pro eo & quod * alio quamplures Pænorum juvenes pensarentur in contrarium, & dicto Consilio quia se reditum juraverat, ultrò propter fidei Religionem rediit, licet se sciret in reditu infallibiliter moriturum.

Alia quamplura exempla ponit ipse Valerius, de fide per Gentiles valde sinceriter observata. Per quæ exempla clarissimè constare potest quòd apud eos talis Assertio fuisset tanquam summè perniciofa & velut perfida reprobata: quantò magis a Catholicis deberet amplius, velut execrabilis reprobari: & quia non solum est de se mala & perniciofa; sed cum hoc etiam fuit deducta ad palliationem alterius pestiferæ falsitatis, possetque viam perjurii, fraudibusque, & deceptionibus aperire: videtur mihi quòd sit velut perniciofa & erronea in Fide & moribus meritò condemnanda.

Videtur etiam mihi quòd ex istis, & etiam ex aliis per me in primo scripto meo aliàs traditis, & per Magistros meos dictis & in scriptis traditis, non solum prædictæ novem Assertiones, sed etiam totalis Propositio Magistri Joannis Parvi, quæ intitulata fuit, ut dicitur, *Justificatio Domini Ducis Burgundie, de morte Ducis Aurelianensis*, potest & debet rationabiliter condemnari, & anathematizari judicialiter, & publicè, coram omni populo, tanquam palam erronea in Fide & moribus, & multipliciter scandalosa, & adversa omni bonæ politiæ; & præsertim Regiæ Majestati.

Hæc itaque Pater, & Magister Reverende, pro mea opinione, super prædictis Assertionibus vobis trado; sub vestri tamen, & aliorum Dominorum & Magistrorum benevola correctione, cui ea submitto, ubi in eis aliquid corrigendum.

Reverendus Pater, Dominus Abbas Sancti Dionysii, dedit deliberationem suam in scriptis, quæ fuit lecta per Magistrum Alanum Percenalli, cujus tenor est talis.

Premissis protestationibus, &c.

Dico primò, quòd iste Libellus, aut quaternus qui ascribitur Magistro Joanni Parvi, & intitulatur *Justificatio Domini Burgundie*, est evidenter, & clarè erroneus in Fide; quia in syllogismi deductione, in

Tom. V. Pars II.

* Foran præsent. † Foran Petellinis. ‡ Foran De Centoria fidelitate. § Foran Hannibalis. * Foran quodam.

quaterno illo contenta, Major expressè & formaliter continet plures hæreses: & quanquam vagetur in incertum, & nescit quo se arrestare in illa Majore, quia quandoque dicit, tyrannum interficiendum, autoritate Legis, naturalis, moralis & divinæ; quandoque recurrit ad epikejam; quandoque ad zelum amoris, qui esse debet subditorum omnium, autoritate exclusa; quandoque ad conditionem personæ tyrannifantis, quæ est talis positione, quòd de ea non potest fieri justitia per Superiorem: nihilominus interfert plures errores; & cum hoc, ex forma, materia & effectu deductionis contentæ in prædicto quaterno, sequuntur clarè hæreses, & dissipatio omnis æquitatis, & justitiæ hominum inter se.

Et etiam circa Propositiones mihi transmissas, dico consequenter.

Prima Propositio, seu Assertio in cedula contenta, est homicidiorum, peccatorum, & scelerum excusatoria, & justificatoria, æquitatis & justitiæ dissipativa, Fidei Christianæ repugnans, contraria & erronea, & contra textum expressum, *Non occides*, privata autoritate; & sicut erronea & hæretica * esset Assertio.

Il est licite à un chacun sujet, sans quelconque Mandement, ou Commandement, selon les Loix, naturelle, morale & divine, d'occire, ou faire occire les larrons, les idolâtres, les heretiques, ou les schismatiques. Quia ista Assertio est contra textum allegatum, *Non occides*.

Ita de Assertione primæ cedulæ; quia non reperitur concessum de tyranno interficiendo per quemlibet, plus quam de alio.

Item, Catholica veritas est, quòd sine legitima autoritate, vel jubente, vel concedente, non licet homini hominem voluntariè & spontè interficere, sive fuerit tyrannus, sive qualitercumque criminofus. Prædicta autem Assertio dicit: *Sans quelconque Mandement, ou Commandement, un chacun sujet licitement peut tuer tout tyran, &c.*

Et ita assertit tyrannum interficiendum, sine Mandato aut Præcepto Superioris, vel Legis; quia generaliter dicit: *Sans Mandement*; Et per consequens, excludit autoritatem eam Legis: & ita expressè continetur in prædicta Majori illius quaterni, in quodam non extracto, ubi addit illam clausulam: *Sans licence*. Quæ cum sit negativa, excludit licentiam Legis; ut cum hoc, in hac prima Assertione, expressè negat Mandatum Dei, vel hominis.

Item, si quilibet habeat autoritatem legitimam interficiendi, & non ex commissione Dei, vel hominis, ut dicit prædicta Assertio, quia *Sans quelconque Mandement, ou Commandement*, sed ex Lege, naturali, morali & divina, ut videtur eadem Assertio innuere; confunditur omnis ordo justitiæ & æquitatis hominum inter se, contra Fidei & Scripturam sacram; & sequela patet: quia quilibet cujuslibet indifferenter, Lege, naturali, morali & divina, est Judex legitimus superior, an sit tyrannus, eo modo conditionatus, quo in Propositione illa continetur: imò quilibet homo, quemlibet hominem potest interficere licitè, eo non vocato, nec audito, & nullâ Sententiâ latâ, dummodò in sua conscientia teneat eum, & reputet tyrannum. Ad hunc finem tendit illa Assertio, & tota deductio Joannis Parvi.

Item, quamquam Lege, naturali, morali & divina, quilibet personâ publicâ fungeretur, publica potestate, & per respectum ad quemlibet tyrannum, haberet superioritatis & justitiaræ potestatis autoritatem: ad hoc tamen ut licitè interficeretur tyrannus, requireretur ordo divina Lege institutus, vide-

T

* Videtur desiderari condemnanda.

delicet quòd audiretur & condemnaretur. *Joan. septimo. Añum, xxv. & * asserere est erroneum & hæreticum. Et idè illa prima Assertio cum circumstantiis, & clausulis totis Majoris ipsius Magistri Joannis Parvi, non concludit suum propositum, nisi subintelligatur una alia clausula erronea, videlicet, Il est licite à un chacun sujet, sans ordre, de Droit humain, ou divin, tuer tout tyran.*

Item, erronea est illa Assertio, ratione illius clausulæ: *tout tyran licite interficiendus est à quolibet subdito &c.* quia omnia crimina inclusa in descriptione tyranni, juxta illam Assertionem, & totam Propositionem dicti Joannis Parvi, sunt latentia, occulta, incerta & inevidentia, & causæ cognitionem exigunt. Ergo quamquam quilibet esset illorum, & personæ quæ ea commisisset; ad executionem tamen mortis in tyrannum in incerto, perplexo & dubio procedere debet: justitia & ordo justitarius divina Lege traditus & omnino * asserere est contra sacram Scripturam, in pluribus passibus.

Item, erroneum est in Fide, asserere, quòd quilibet sit minister & executor Legis, naturalis, moralis & divinæ; & à Legibus illis accipiat potestatem legitimam interficiendi hominem, vel faciendi hæc, vel illa; nisi circa ea habeatur de hoc Lex clara & expressa, evidens & notoria; alias omnia maleficia, omnia homicidia, furta, adulteria, excusationem & auctoritatem acciperent, secundum voluntatem & beneplacitum committentium; quia sine ostensione Legis, naturalis & divinæ, sufficeret committentes, & facientes hæc, vel ista, dicere, vel publicare hoc + asserere; quia sic egisse mihi fuit licitum, ex parte Legis, naturalis, moralis & divinæ: putà interficere idolatram, vel furem, meum juramentum non servare. Et ergo cum Magister Joannes Parvi in sua Propositione introduxerit Legem, naturalem, moralem & divinam, facientem mentionem de interfectione tyranni, &c. debet haberi, non solum pro habusatore, sed tanquam erroneus in Fide, viam parans ad excusationem & defensionem omnium homicidiorum & scelerum: quia ad sui erroris, facti & mortalis peccati defensionem fraudaliter, false & calumniose contingit: sibi Legem, errorem; imò Legem, ubi nulla est Lex.

Item, primæ prædictæ Assertionis clausula ista; *mesmement, quand il est de si grande puissance, &c.* non justificat illam Assertionem.

Tum primò, quia supponit veritatem illius Assertionis citra casum qui sequitur: *quand il est de si grande puissance, &c.*

Tum secundò, quia per negotiationem non acquiritur judiciaria potestas, sed per legitimam commissionem Dei, vel hominis. *Non est potestas nisi à Deo. Ad Romanos, decimo tertio.*

Ergo quamquam Superior non posset justitiam facere de aliquo, non quilibet ex hoc in eum * Jurisdictionis potestatem debet desuper venire, juxta illud; *Non haberes in me potestatem, nisi data tibi esset desuper, Joan. xix. 11.*

Tum tertio, quia frequenter Superiores non possunt subditos punire, latrones, vel alios malefactores, ex aliqua causa occurrente: quia ergo ex hoc quilibet acquirat potestatem Jurisdictionis, vel executionis mortis in eos, est erroneum in Fide.

Tum quartò, quia superius inter homines in potestate, est tantæ potestatis, quòd justitia non potest fieri de eo in terris, cum non habeat Superiorem. Quòd ergo quilibet licite eum interficiat, si sit dignus morte, est erroneum in Fide & moribus:

* Desiderari videtur contrarium. + Forfan desideratur Judex. † Desiderari videtur non. § Desiderari videtur est observandus. * Forfan contrarium. † Forfan aut. ‡ Forfan confingit. * Forfan eam, locus tamen est corruptus.

& in hoc puncto continetur tota nequitia Propositionis Petit. Quia quamquam variè & multipliciter garriendo, dicat in sua Majore, ex conditione & gravitate culpæ tyrannidis, dicit quemlibet Lege, naturali & divina, effici legitimum ministrum, & executorem mortis in tyrannum, etiam omni ordine subducto, & ut coloratius loquitur, addit illam clausulam, *mesmement, &c.*

Hæc sunt clarè erronea, & totius politiz ordinis dissolutiva.

Item, secunda Assertio principalis cedulae est falsa & erronea in Fide, & aperit modum autorisandi omnia crimina, & de Jure naturali, quod respicit congruum & debitum ordinem hominis, ut homo est naturæ rationalis, clarum est quòd illud Jus naturale nihil continet de interfectione tyranni; imò generaliter, non loquitur de interfectione hominis. Jus autem morale dicit solum, *Non occides.* Divinum autem Jus, ab ipso Præcepto, *Non occides,* excipit illos qui legitima potestate, & causa rationabili, ordine servato, pro boni communis observatione occidunt: sed quòd prædicta, naturalia, moralia & divina, ab illo Mandato, *Non occides,* omnes obligante, excipiant tyrannum, tanquam licite interficiendi per quemlibet, & sine ordine servato, est voluntarie dictum falsum, contrarium, & erroneum in Fide.

Item; tertia Assertio cedulae est erronea, pro quanto duabus præcedentibus Assertionibus jungit, quòd quilibet laudabiliter & meritorie interficit tyrannum, *par agnettes & espiemens*: quia aliquando divina Lege judiciali prohibitum erat per industriam & insidias occidere proximum, nec excludebatur tyrannus, cum tota sua falsa, *qui par convovise, barat, &c.*

Ergo dicere quòd tyrannus licite interficiatur per insidias, divina, naturali & morali Lege; est asserere dictam Legem per Moysen introductam, fuisse iniquam, injustam, naturali morali & divinæ Legi repugnare, &c. quia *Exod. xxi. 14.* dicit Lex generaliter: *Si quis per industriam & per insidias occiderit proximum suum, ab altari meo evelles eum, ut moriatur.*

Item, notari debet ordo litteræ divinæ Legis allegatæ in præcedenti Articulo. Nam dicit textus. *Y. 12. Qui percussit hominem, volens occidere, morte moriatur. Qui autem non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in manibus ejus, constituam tibi locum ubi fugere debeas.* Et tunc sequitur Lex allegata: & quamquam expressè in his Legibus fuerunt judiciales, morale tamen est, quòd percussus hominem, cum intentione & voluntate occidendi, peccat: sed qui percutit sine insidiis, & casualiter, non peccat in casu, vel habeat * auctoritatem excusantem. Et ita, in Lege illa morali, divinæ Legis Præceptum est, & semper fuit, & erit, quòd per industriam & insidias, sine auctoritate, occidens proximum suum, peccat. Idè hæreticè allegat Petit, quòd per insidias licitum interficere tyrannum, & divina Lege, quam non allegat; sed tanquam assertor novæ Legis, circa homines mortificandos, aut vivificandos.

Item, quarta Assertio est erronea in Fide; quia generaliter continet omnem tyrannum interficiendum per insidias, excludendo à tyranno mortem ordinariam malefactorum, per Judicem & Sententiam, &c.

Et in istis Propositionibus notari debet error istius Magistri Joannis Parvi; quia quamquam Magister, & authenticus institutor Legum, dicit æquitatem & justitiam esse, ut tyrannus quilibet viliter, inhonestè occidatur, sine textu, sive ratione; & derisioni omnium Nationum exponit moralia Legis Christianæ.

* Forfan habet.

Item,

Item, quinta, sexta & septima Assertiones, sunt erroneæ in Fide & moribus.

Veritas hujus dicti dependet ex præcedentibus; & quod mortalis culpa homicidii efficiatur licita, virtuosa & meritoria, & subsequenti autorisatione Principis, est erroneum: quod etiam Princeps teneatur autorisare, & gratum habere interfectionem hominis, factam per privatam personam, sine licentia Judicis, vel Legis, & sine ordine debito, secundum Jus divinum.

Item, octava Assertio est falsa & erronea, ad sensum ad quem applicatur in Propositione prædicta Magistri Joannis Parvi. Verum est quod in certa Scriptura sacra, sensus grammaticalis qui prima facie terminum importat, non semper est recipiendus, ut Judic. ix. 8. *Iverunt ligna ut ungerent super se Regem; dixeruntque olivæ: Impera nobis, &c.* & alibi, in pluribus locis. Sed in prædicta Propositione, sæpe dictus Magister Joannes Parvi, fluctuans in incerto, introduxit unam magnam harengam de epikeia, & Lege charitatis; & facit fraudem, quia allegat Leges positivas prohibentes hominem ab homine interfici, sine legitima autoritate, quasi divina Leges hoc idem non prohibeant; cum tamen divina, & apud omnem Gentem naturalis Lex sit, *Non occides, sine legitima autoritate*: in certis casibus sunt contrariæ bono communi, & æquitati naturali, & tunc cessat earum obligatio, & licet possunt epikeiari per quemlibet, secundum rationem, vel veritatem. Et ut verbis ejus gallicè utar, dicit sic.

J'appercevray un tyran de grande puissance & subtilité, continuellement machiner, de toute sa puissance, à la mort de mon Roy, par barats, malefices, & trahisons, pour luy tollir sa Seigneurie: les Loix me deffendent occire autrui, sans autorité. Quæ Leges sunt non solum humanæ, sed etiam divinæ, ut constare debet cuilibet fideli Catholico, Dois-je laisser mon Roy en peril de mort? Qui præfatus Petit respondet: Je dois deffendre mon Roy, & occire le dit tyran, & en ce faisant, j'ajoit que je fasse contre le sens litteral des dites Loix; je ne fais pas contre la fin pourquoy elles furent ordonnées. Et ita formaliter & expressè dicit, quod omiſſa Lege, ex textu Legis, de non occidendo alium, sine autoritate, quæ divina est, ut dictum est, debet sequi finis & intentio Legislatoris, cujus intentionis arbiter, Judex, & epikeies est cuilibet, secundum dicta illius Petit.

Tertiò, asserit quod contrariè agens Mandato Legis divinæ, *Non occides*, aut saltem virtuosè, laudabiliter & meritoriè operatur, & servans Mandatum Legis, nolens occidere, quia prohibet Lex divina, peccat; & hæc omnia clarè sunt erronea.

Item, nona Assertio, juncta probatione, non videtur erronea in Fide, licet sit nimis generaliter posita, propter illam clausulam: *En quelconque maniere*. Quia in ostensione generali foederis, promissionis, aut pacti, subintelligitur persona promittentis excepta, & persona Principis & Communitas, & uxores & filii: nec negat ista Assertio quin ex pacto & promissione sequatur obligatio; sed ubi denegaret obligationi divinæ, quæ ex ordine charitatis est, suspenderetur obligatio introducta per juramentum, & curret alia. Ut si juravi alicui fidelitatem; & me, uxorem, aut alios offendat; deffendere me possum, uxorem ac filios. Et hæc materia tractatur, *De Jurejurando, in antiquis. Cap. Petisio nostra. in glossa.*

Et circa hanc materiam, de juramento, & confederationibus, prænominatus Magister Joannes Parvi, asserit unum errorem ex Fide, in quodam alio passu non extracto; ubi ponit non modo recitative; sed assertive, quia nulla fides debet servari proditori tyranno, quamvis servanda sit in pluribus casibus fides hosti: & sui dicti rationes dicit, alle-

Tomi. V. Pars II.

gatas diffusè per Doctores, quas omittere se dicit, causâ brevitatis: & hæc Assertio est erronea & hostis Reipublicæ est, & deterior; & magis Communitati damnosa, quàm tyrannus qui Communitatem & defendit ad suam utilitatem, & ut hostis eam destruit & impugnat.

Item, prima Assertio sæpè nominatæ cedula mihi traditæ, repugnat Juri Civili & Canonico: nam C. *De maleficiis & Mathematicis*, in pluribus Legibus, tales Nigromantici, Sortilegi & Divinatores, & mentes hominum alienare dicuntur, & declarantur humani generis, & Reipublicæ inimici, & læsæ Majestatis crimen committere; & tamen Lege finali, prohibet Jus justum, æquum & rationabile, ne interficiantur à privata persona, dato quod essent manifesti & notorii.

Verum Lex: „Quicumque maleficiorum labe pollutum audierit, depræhenderit, occupaverit, illico ad publicum protrahat, & judicium oculis communis hostem salutis ostendat. Quod si quisquam ex quolibet genere hominum, contra hoc interdictum veni- re tentaverit; aut clandestinis suppliciis, etiam manifestum reum maleficiæ artis oppresserit, ultimum supplicium non evadet. „Causam subdit: „Ne prius fortassis inimicum, sub hominum vindictæ nominis consilio atrocior confecerit. „Et quantum tangit crimen læsæ Majestatis in personam Regis, aut sibi convictas; Leges Civiles, & Canonice expressè dicunt, quod antequam bona temporalia committentium crimen læsæ Majestatis capiantur, arrestantur, leventur, ac citò explicentur; requiritur Sententia delatoria; nec licitum cuilibet subdito suo, privata autoritate, & ante Sententiam, manum appetente * in bonis exterioribus illius qui crimen læsæ Majestatis commisit.

Ergo magis in personam nulli licet manum apponere, mortis Sententiam supra eum exequendo; nisi post declarationem Judicis legitimi, & eo mandante, aut concedente. Et omnino asserere quod liceat cuilibet Lege, morali, naturali & divina, interficere tyrannum, juxta applicationem primæ Assertionis, est virtualiter asserere quod Leges, naturales, morales & divinæ sunt injustæ, & æquitati Juris Civilis & Canonici contrariæ & repugnantes.

Tradita per dictum Abbatem, die duodecima Mensis Februarii. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Joannes de Gersono, Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, stat cum Episcopo Nannetensi, & dedit deliberationem suam in scriptis, cujus forma sequitur.

Attendatur circa tertiam Propositionem quæ appellatur Veritas, & est prima Assertio circa quam modò deliberandum; quod cum bonum sit ex omnibus circumstantiis, oportet attendere circumstantias pro verificatione hujus necessarias Propositionis & sui correlativi: quia cum sit universalis, ex suis singularibus judicanda est.

Prima circumstantia, quod talis sit notoriè tyrannus, notorietate Juris, vel facti; alioquin quilibet fingere posset de quolibet quod est tyrannus. Et notetur quid est notorium Juris; quia scilicet confitetur in Judicio, vel profertur Sententia contra eum; & quid notorium facti, quod scilicet nulla potest excusare † negari, quia semper sic evenit ex talibus argumentis. Unde non est procedendum ad certam mortem ex incertis, vel levibus conjecturis, vel suspicionibus.

Item, requiritur quod sit notorium talem non posse comprimi per Superiorem suum, notorietate Juris, vel facti, ut prius: alioquin quilibet posset finge-

T 2

* Forſan apponere. † Forſan excusatione.

ro

re, ut prius, & periret omnis politia & Dominationis autoritas, & in Regno & in civitate, & in domo, generaliter in omni societate.

Item, requiritur quod non sit probabile talem posse occidi per alium, aequè benè: alioquin mille deberent concurrere ad occisionem tyrannii, sine Lege & ordine; ex quo ponit Propositio, cum suis correlariis, quod à quolibet debet occidi.

Item, requiritur quod non sit probabile quod expediat tolerare talem tyrannum, ne deterior exitus proveniat: alioquin periret consilium Christi, de non eradicandis zizaniis.

Item, requiritur quod non sit probabile talem tyrannum esse leviter corrigibilem, vel quod possit aliter comprimi cum facultate, vel facilitate majori: alioquin non daretur locus correctioni, & timori Dei.

Item, requiritur quod ad occisionem talis tyranni non assumantur media de se mala, ut sunt fictæ confederationes, & falsa juramenta, & mendacia: quoniam, *Non sunt facienda mala, ut eveniant bona*, secundum Apostolum: Rom. III. 8. Et quia, *Simulata aquitas, non est aquitas; sed duplex iniquitas*: quia iniquitas est & simulatio. Pro hoc est illud: *Quod justum est, & justè exequeris*.

Item, requiritur quod non fiat occisio insidiosè, & subito, cum certo detrimento animæ suæ, ubi potest aliter fieri, prout requirit utilitas Reipublicæ; quoniam in hoc fundatur Decretalis, *Pro humani. De assisus, in sexto*.

Item, requiritur, conformiter ad præcedentem circumstantiam, quod bono animo fiat, non ex vindicta, vel rancore, vel ambitione; sed intuitu Legis divinæ & civilis, ac pro rei communis utilitate; cum omnibus aliis circumstantiis moralibus, *Quando, & ubi, &c.* Ratio est sicut ad præcedentem: non debet occidi per Sacerdotem in loco sacro. Sed quia non oppositæ sunt conditiones præmissæ ad veritates illas, imò falsitates manifestas; respondetur quod sumptio in Minore habuisset instantias pro quolibet circumstantia requisita in morte Domini Aurelianiensis, &c. Responsio: si prædictæ conditiones omnes concurrerent, quod scilicet aliàs esset notoriè tyrannus & incorrigibilis per Superiorem, & intolerabilis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Mathiæ, stat cum præcedenti, quo ad totam Propositionem in se, & errores.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Thomas de Cracovia, dedit deliberationem suam in scriptis, cujus tenor sequitur.

Reverendissime Pater, & vos Domine Inquisitor, metuendis vestris Mandatis obtemperans, recepi cedulam errores continentem pestiferos; & ita non recusatis pro Fidei certamine grandes subire labores; juxta illud Senecæ: *Non potest athleta magnos spiritus ad certamen proferre, qui non est diu flagellatus: multum enim adjicit sibi virtus laceffita*. Juxta illud Hieronymi, in Epistola. *Nullus athleta sine labore coronatur*. Deus enim cum omni Angelorum militia certamen vestrum spectat, & vobis pro Fide certantibus, parat æternitatis coronam, qui bonum certamen certastis, cursum consummastis, & in reliquo reposita est vobis corona justitiæ; & non solum vobis, sed etiam viris doctissimis, qui aspectibus quaternos eis assignatos contemplantes, Propositiones erroneas extraxerunt, tanquam zizania de frumentis: quorum ego sequens vestigia, dictos errores in cedula contentos, reputo falsos, Fidei repugnantes, ac piarum aurium offensivas: sunt etenim uti sentes quæ infructuosis spinis agrum uberem suffocant. Sic campo molli arista florescenti triste malignatur lilium, nascique volenti obviat, & floribus præclusis invidet hortum, & quasi flos rosarum in diebus vernis refragat aqua na-

talis tumulto * successit dulcis rosa, dives amictu, dives odoratu, dulciosa comes requiescit etiam in bestio præ orando pectore mor. † aromate seltis inserta, vernantibus florem, ac pullulat in rosulam, vel olivam, donec felici gressu vias per sydereas gradientes, cum grege vobis commisso devenientis locos lætos vobis commisso & amæna viridariam fortunarum nostrarum, sedesque beatas in præsentibus & in futuro, per gloriam sempiternam.

Sic signatum. J. CRACOVIA, perpetuus vestra paternitatis mansuetudinissima orator.

Tradita per ipsum, die Luna, vigesima secunda Februarii. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Benedictus Gentiam, est opinionis quod tota Propositio Petit in se, est condemnanda tanquam erronea, & scandalosa, & quod errores contenti in cedula sunt condemnandi, & manifesti sunt errores, & stat in deliberatione sua aliàs.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Radulphus de Porta, prout sibi melius videtur, pronunciat opinionis aliorum, scilicet Domini Episcopi Nannetensis, & aliorum.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Cholet, in dictis Dominorum Nannetensis & Abbatis sancti Dionysii, ac Domini Cancellarii, & protestatur de addendo, si opus fuerit.

Venerabilis & circumspectus vir, Dominus Prior Sancti Victoris, stat cum Domino Abbate sancti Dionysii, & cum Domino Cancellario, in dictis eorum.

Dominus Prior de Claromonte, stat cum Abbate sancti Dionysii.

Assignata est hora tertia post prandium, ad comparandum in dicto Concilio.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister de Dierreio, dicit quod consideratis agitatibus in dicto Concilio; Propositiones contentæ in cedula sunt falsæ, erroneæ & condemnandæ; sed an nunc, non auderet hoc consulere, quia dubitat ne exitus esset deterior nunc quàm alias: & apparet sibi quod sunt benè qualificatæ per Dominum Cancellarium: verum tamen vult audire alios, & stat cum tribus primis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Mathæus Rocder, alter Deputatorum ad visitandum Propositionem Magistri Joannis Parvi, in se, dicit quod eam visitavit; & videtur sibi quod quatuor primæ Propositiones sunt falsæ in Fide & in moribus, & erroneæ; & similiter tres aliæ Propositiones.

Quantum ad octavam, dicit quod est erronea & scandalosa, & stat cum duobus primis, & etiam cum Domino Cancellario.

Quantum ad Propositionem Petit totalem in se, dicit quod est in se corrupta, falsa & erronea, & judicialiter condemnanda, cum protestationibus consuetis. De tempore, se refert ad discretionem Judicum & consilii ipsorum: est que assignata dies crastina, horâ octavâ. Et post prandium, horâ tertiâ, ad audiendum deliberationes aliorum Dominorum.

Quâ die crastinâ, videlicet Martis decima tertia Februarii adveniente, deliberaverunt Magistri sequentes.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Henneus de Villanova, stat cum tribus primis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus de Versaillius, ad idem.

Do-

* Locus corruptus. † Locus corruptus.

Dominus Prior sancti Bernardi, ad idem.

Venerabilis & circumspēctus vir, frater Jacob Magni, ad idem, cum tribus primis.

Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, die decima quinta Mensis Februarii continuata à dicta die Martis.

Magister Dominus Parvi excusavit se, quia debet visitare Dominum Barrensem; attamen Dominus Parisiensis ipsum requisivit, sub poenis, ut veniret post prandium, si posset, & aliis horis assignantibus *, præsētibz Domino Episcopo Nannetensi, & Inquisitore, & Domino Officiali.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Joannes de Austria, dicit quòd aliàs habuit cedulam super qua deliberavit, & vidit secundam: se submittit iudicio meliorum, & dicit quòd si placeret supercedere de ista materia, usque ad aliàs, esset illius opinionis: tamen dicit quòd ultima Propositio est falsa & condemnanda; etiam octava & nona, & illa quæ loquitur de Lege divina & humana, falsa est.

De prima, dicit quòd est sibi ambigua, sed est scandalosa, & non auderet dicere quòd est condemnanda. Et allegat textum: *Maleficum non patiaris vivere inter vos*, Exod. xxii. 18. &c.

Utrum intelligatur de Iudicibus, vel aliis, non studuit, quia dicit quòd est necesse omnes Propositiones falsas condemnare, nec etiam hæreticas; & de B tota Propositione, dicit quòd non esset ausus dicere quòd condemnanda, vel ne, & se refert ad illud quod Concilium ordinabit & concludet.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Gerardus Macheti, Canonicus Parisiensis, deliberavit in scriptis, modo & forma qui sequitur; & dicit quòd Propositiones sunt condemnandæ, & etiam tota Propositio in se est anathematizanda.

Ad quæ sita per Reverendum Patrem Dominum Episcopum Parisiensem, & Inquisitorem; primò, deliberando circa Assertiones in se consideratas, & separatas à suo toto, vel à totali Propositione à qua extrahuntur: dico primò, quòd prima Assertio falsa est in Fide & moribus, destructiva omnis Regiæ potestatis.

Secunda Assertio falsa est & erronea in Fide & moribus, scandalosa & nequissima, & contra omnem Legem, naturalem, divinam, & moralem.

Tertia Assertio est malè sonans in moribus, & impietatem sonat & crudelitatem.

Quarta Assertio est erronea, impia, inhumana, & crudelis, scandalosa, piarum aurium offensiva, quæ & poenitentia salutari adversatur.

Quinta Assertio est falsa & erronea in Fide, & Dominationi multipliciter injuriosa, quæ & Regem nititur ad malum inducere, & privatum autorizare homicidium.

Sexta Assertio, & similiter septima, falsæ sunt & erroneæ in Fide & moribus, piarum aurium offensivæ, & læsivæ Regiæ Majestatis.

Octava Assertio malè sonat in Fide, cum sensu litteralis Scripturæ sacræ sit verus semper, ex quo sensu & solo tali sumi potest efficax argumentum; nec hoc intendebat Apostolus dicens quòd *Littera occidit*.

Nona Assertio sic generaliter posita, falsa est & erronea in Fide & moribus, scandalosa, & ad perjurium viam præbens.

Dico ultra quòd Assertiones istæ, consideratæ ut in suo toto, vel Propositione à qua extractæ sunt, sunt falsæ, plures errores continentes in Fide & moribus, scandalosæ, & longè peiores in applicatione sua, quàm sic nudæ consideratæ.

Dico ulterius quòd plures aliæ Assertiones conti-

nentur in illa Propositione malè sonantes, scandalosæ, impiæ, piarum aurium offensivæ, erroneæ in Fide & moribus, quarum aliquæ sufficienter reprobatae sunt in Concilio Fidei celebrato.

Circa totam Propositionem in se, quia illam visitavi, & consideravi; delibero quòd illa doctrina est pernitiola, falsa & erronea in Fide & moribus, scandalosa, omnis politiæ destructiva, viam præbens ad homicidium, perjuriam, adulationes, offensiva Regiæ Dominationis, injuriosa multipliciter, & indigna piis auribus.

Finaliter delibero quòd Assertiones in cedula transcripta sunt condemnandæ, & tota etiam Propositio anathematizanda, ex qua, ut credo, omnia, vel plurima mala orta sunt quæ passi sumus, & timendum est ne deteriora contingant, si errores illi perdurent.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Joannes Michaëlis, stat cum deliberatione Magistri Petri de Dierreio.

Dominus Præpositus sancti Germani, stat in deliberatione Magistri Joannis de Austria; & apparet sibi quòd dictus Magister Joannes benè dixit.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Joannes Baldouini recepit cedulam continentem novem Assertiones; & protestatur sicut aliàs protestatus fuit, & interim fuit lecta Littera Regia; & dicit quòd illæ novem Assertiones sunt falsæ & erroneæ, & rationabiliter sunt condemnandæ: ad hoc ipsum movent rationes & Jura allegata per Dominum Episcopum Nannetensem, & Dominum Abbatem sancti Dionysii.

Quantum ad qualificationes quas fecit Dominus Cancellarius, stat cum illis.

Quantum ad Propositionem totam in se, eam visitavit; & est clarum quòd Assertiones ibidem continentur & plures aliæ, virtualiter; & sic videtur sibi in conscientia sua quòd est tota condemnanda.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Petrus Migiti, Licentiatus in Theologia, protestatur sicut ceteri protestati fuerunt.

Quo ad primam Assertionem, dicit quòd ibi non videtur sibi aliqua falsitas, secundum videre suum.

Quo ad secundam Assertionem, dicit quòd potest deduci ad illud, *Maleficum non patiaris vivere super terram*. Exod. xxii. 18. Et adducit exemplum de membris hominis; si unum nocet alteri, aliud membrum se opponit.

Et Dominus Cancellarius notificavit sibi quòd caveret ne deliberando dicat aliquas hæreses; & protestatur quòd si sic, de faciendo * partem contra ipsum. Et recessit absque hoc quod ulterius deliberaret.

Venerabilis & circumspēctus vir, Magister Dominicus Parvi, cum correctione Concilii, & cum protestatione addendi & diminuendi, secundum quod sibi videbitur.

Primò, adhæret protestationibus aliàs factis, cum reductione ad meliorem formam obedientia Fidei, & cum benevola supportatione dicendorum.

Considerat finem ad quem tenditur, scilicet ad habendum salubre consilium in isto facto: & quia finis Fidei est servare Fidei integritatem & exaltationem, dicit illud quod sibi videtur, quòd est una Propositio cedulae quam vellet segregare ab aliis, scilicet illa quæ loquitur de sensu litterali Scripturæ &c.

Dicit insuper quòd proveniendo ad finem qui tenditur ad unionem Fidei, pacis, & unionis Reipublicæ, ipse, nec alius potest Propositiones condemnare, vel condemnandas judicare, donec sciverit utrum processerunt, & ortum habuerunt, judicio

T 3

* Foran assignatis.

* Foran desideratur se + Foran unde.

cio suo, & donec viderit, ad longum, ad quem sensum dictæ fuerunt. Et ideo supplicat quod sibi nunc parcatur: & dicit, ut supra, quod absque dilatione trium, vel quatuor Mensium, non posset deliberare. Et apparet sibi quod, pro nunc, non est procedendum ad condemnationem ipsarum.

Sed an sint falsæ, vel erroneæ; dicit quod non est avifatus: credit tamen sensum litteralem Scripturæ sacræ esse à Spiritu Sancto revelatum, & ipsum verum esse.

Aliæ vero Propositiones, dicit, sunt visitandæ.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Joannes Brevis-coxæ protestatur ut prius protestatus fuit, & dicit quod probabiliter dicit illud quod dicit infra, per suum juramentum; & supplicat quod dicta sua benigniter recipiantur: quamvis non credebatur nunc loqui. Quibus dictis, videtur sibi primo, quod prima Assertio ex qua aliæ dependent, est nuda circumstantiis quæ requiruntur ad ejus veritatem. Et recitavit primam Assertionem; & dicit quod ultima clausula potest habere duplicem sensum: præsertim quando est tantæ potentie. An intelligatur, quando Superior est talis *, non videtur providere sibi in quo casu non posset sustinere Propositionem. Si verò intelligatur quod excluderet auctoritatem publicam, in illo casu posset excusari. Et videtur sibi quod illa Propositio sic generaliter posita, non potest defendi, quia generaliter loquitur, *Tout tyrant* &c. quia non dicit de tyranno occulto, vel aperto; quia occidere nunquam est licitum, nisi in casu necessitatis: ut propter præsentiam eminentis periculi. Et sic videtur quod Propositio, quia non excludit nisi personam Principis, non est vera, nec consona Juri divino.

An condemnanda, vel ne; dicit quod illa Propositio potest condemnari, explicando sensus erroris à quibus non potuit excusari à Fide, & de quibus non est dubium, nec in futurum poterit dubitari. Et si videntur aliàs condemnari, vel nunc, se refert &c.

Quantum ad secundam, ad idem.

Quantum ad tertiam, addit ultra primam, quæ loquitur de insidiis, quæ sunt fraudes & malitiæ; & videtur quod insidiæ non tantum sonant sicut fraudes; verumtamen eam condemnat cum aliis.

Idem de octava, & septima.

Quantum ad illam, de sensu litterali, stat cum Magistro Dominico Parvi.

De ultima, dicit quod est erronea & falsa, si universaliter posita fuerit.

Et ista est deliberatio sua; & potestatur de addendo & diminuendo. Et ita videtur sibi quod tota Propositio est condemnanda, quia continet dictas Assertiones.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Ursinus Tailenande, quantum ad primam Propositionem, considerat quod non potest habere veritatem, vel colorem veritatis, nisi supposito quod tyrannus de quo loquitur, sit notorius & manifestus. Et apparet sibi quod etiam Judici non licet procedere ad alicujus condemnationem, nisi contra convictum, vel confessionem †, propter quamcumque suspicionem: allegat auctoritatem: *Nolite judicare, & non judicabimini.* Luc. vi. 37. nisi de manifestis, & notoriis: est differentia inter notorium & manifestum; quia aliquid potest mihi ‡ manifestum, & non notorium aliis. Et ideo credit quod in prima Propositione, ad hoc quod haberet veritatem, requireretur quod ibi esset notorietas: & de exemplis adductis, quod notoria essent.

Videtur sibi secundo, quod necessarium est quod procedat correctio fraterna, juxta illud, *Matthæi, decimo octavo capite*, antequam aliquis particularis pro-

* Aliquid desideratur. † confessum. ‡ Videtur desiderari esse.

cédatur ad actum &c. in actibus publicè: & credit quod debet fieri correctio publica.

Et quantum ad aliam partem: ubi non potest haberi recursus ad Superiorem; quod debet esse notorium, antequam quis posset procedere ad punitionem alicujus: & ideo dicit illam Propositionem erroneam, nisi illis additis, & additio quod nullum aliud esset remedium providendi, & ideo dicit quod est error in Fide, nisi sit circumstantionata.

A Omnes aliæ sequuntur ad istam.

De illa, *Littera occidit*, dicit quod ineptè posita fuit; & dicit quod actor intellexit de sensu grammaticali.

De illa Propositione, videtur sibi quod intendebat dicere de obligatione cum privata persona, non habendo respectum ad obligationem primævam ad uxorem & liberos, & sic posset sustineri: sed generaliter intelligendo, esset falsissima & erronea: & dicit quod Minor sua est impertinens, adhuc additis circumstantiis.

Quantum ad Propositionem in se, dicit quod continet multos errores & est erronea & ineptissima, & dicit quod fortè expediret negotium referre Papæ.

Venerabilis & circumspexit vir: Magister de Laudifono, deliberat ad idem cum Magistro Ursino.

Reverendus in Christo Pater, Dominus Abbas de Carmeliaco stat cum duobus præcedentibus.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Gerardus Emangart, ad idem, cum Magistro Ursino Tailenande.

Anno Domini 1413. Die Veneris, xvi. Mensis Februarii.

xvi. Feb.
more
Galli-
cano.
1413.
nunc
1414.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Radulphus de Paris, aliàs fecit quæstionem circa materiam istam, & reservavit unum Articulum, scilicet, an in aliquo casu licet aliquem interficere: & protestatur quod non intendit aliquid dicere contra doctrinam sanctæ Matris Ecclesiæ, nec aliquid dicere dissonum Fidei, ut aliàs protestatus fuit: & dicit quod in illis Propositionibus sunt multi termini dubii.

Et apparet sibi quod prima Propositio, est una Propositio hypothetica, quæ benè non potest exponi, nec eidem responderi per unam Catholicam: & ideo si constaret alicui ex evidentia facti, quod aliquis machinaretur in mortem sui Principis, vel ad ipsius depositionem tenderet; an liceret ipsum occidere. Et ideo dicit quod aliquando *prohibitum* habet multas circumstantias, ut puta non occidere. Et Adam cui inhibuitur ne gustasset de pomo, qui, nisi fuisset inhibuitur, non peccasset: & ideo propter peccatum perdidimus libertates nostras, hoc, vel aliud faciendi.

Et allegat historiam de Abraham, cui fuit præceptum ut immolaret Isaac, quia si sic fecisset, non peccasset, quia nutu Dei; & tamen interfecisset innocentem.

Et *prohibitum* capitur dupliciter. Uno modo naturaliter, & est prima Propositio, quod homicidium nequiter factum, ex libidine, illud est indispensabile, nisi fieret per ministerium Legis; aliàs non potest fieri: & ideo occidere hominem, se, vel alium, est illicitum; & si quis esset minister Legis, vel constitutus, tunc liceret.

Quantum ad secundam Assertionem, dicit quod non autorisant, imò damnant homicidia: nam de Lege divina, quando Cain occidit fratrem suum, ipse peccavit, & dixit Deo ad puniendum homicidium: *Omnis qui invenerit me, me occidet.* Gen. vi. 14. Nequaquam, dicit Dominus, quod quicumque occide-

rit Cain, centuplum punietur Gen. iv. 4. Et post constitutionem Legis, *Non occides*: postea Dominus dixit: *Infontem & innocentem non occides*. Exod. xxiii. 7. Et sic Dominus videtur epikeiare Legem suam.

Et allegat Aristotelem, in Libro, *Ethicorum*, quod *Epikeia est directiva Juris civilis*, quia Legislatores non potuerunt praevidere omnes circumstantias: & ideo propter casus particulares oportet modificare. Et ideo licet Leges scribantur, non sunt semper tenendae in terminis suis: & ideo nullae tales Leges autorisunt talem tyrannum.

Quantum ad tertiam Assertionem, dicit quod continet terminos multum æquivocos. *Meritorium* capiendo aeternaliter, Propositio esset falsa; si intelligatur *meritorium*, temporaliter, forte posset esse vera, quantum ad veterem Legem; si capitur illo modo, *Littera occidit*, id est, non aperiebat vitam aeternam.

Quantum verò ad alios sensus, puta juxta illud, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c.* Judæi capiebant litteraliter; & ideo littera occidit, & posset tolerari dictum, & ita intelligebat proponens.

Quantum ad juramentum, dicit quod qui jurat incaute, non tenetur servare juramentum, secundum Magistrum Sententiarum: & ea quæ dixit non intendit ponere assertivè.

Et condescendit finaliter saniori & sapientiori parti hujus Concilii.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Jordanus Morini, dicit quod apparet sibi quod non potest dari certum Judicium de Propositionibus, nisi fiat de tota Propositione in se: & ideo loquitur de Propositione in se, & de illis Assertionibus cedulæ, ut sunt in tota.

Et ideo dicit quod intentio proponentis est ad inferendum tres conclusiones.

Prima, est mala. Secunda, pejor. Tertia, pessima. Prima est, quod actus ille fuit licitus.

Secunda est, quod hoc erat publicandum: hoc est pejus.

Tertia est, quod Rex debebat remunerare: hoc est pessimum.

Quantum ad primam: actus ille fuit damnabilis; quia perpetratus fuit in personam fratris Regis, & filii Regis.

Secundò, quia erat per Magnum perpetratus etiam quantum ad modum effusionis sanguinis, ex quibus actus ille reputabatur damnabilis, & intolerabilis.

Tertiò, proponens intendit in Propositione sua remove istas occasiones repræhensibilitatis, per obligationes quas posuit in Propositione sua: & ideo incidit in errores; quia amisso modo debito, ille induxit illas obligationes, & sine ordine justitiæ: & applicare tales obligationes ad talem actum, erat impium & crudele. Et ideo prima est erronea, & condemnanda.

Quartò, dicebatur actus ille repræhensibilis; quia sine autoritate Judicis. Proponens ad hoc tollendum induxit Leges, & ea quæ allegat, & per hoc incidit in tyrannidem, & videtur tyrannizare; & ideo prima Assertio est tyrannica. Et multa alia facta adduxit, ad probandum dicta sua.

Quintò, actus dicebatur repræhensibilis; quia subito modo: hoc est inhumanum. Quia etiam condemnato ad mortem non licet ipsum occidere subito, nisi per Justitiam, & debito modo. Consequenter erat repræhensibilis actus ex circumstantiis, propter juramentum, & confederationes. De novo etiam, propter verba & colloquia inter se: & ideo actus ille damnabatur ex hoc, quia proditorie &c.

Modo tota Propositio nititur salvare perjurium,

& alias circumstantias; & sic apparet quod tota illa Propositio est ad justificationem actus illius. Et sic incidit proponens in illos errores: & est ipsa injuriosa Doctoribus, & sacræ Scripturæ, quia nititur applicare Scripturam sacram, ad palliandum actum illum damnatum, & ad conclusionem nefandam.

Et sic patet quod prima Assertio est mala: nam asserere illud quod est reputatum malum, secundum reputationem notabilium personarum, bonum, videtur erroneum in Fide & moribus. Modo actus ille reputabatur malus: & ideo dicere ipsum esse bonum & licitum, est erroneum in moribus & Fide.

Et sic tota ista Propositio in se intrat Forum Theologicum, per hoc quod loquitur demeritoriè: & sic tractare illam materiam, nullo modo est derogare Foro civili.

Dicit secundò, quod secunda conclusio erat pejor, quæ loquitur de publicatione & prædicatione: nam illud quod paratur, debet esse purum, clarum & digestum: & ideo de doctrina tam pestifera, quod esset prædicanda, hoc est malum.

Et tertia est pessima; quæ dicit quod ad hoc faciendum Rex erat inducendus; quia Rex non debet aliquid facere, nisi justum: & ideo ipsum inducere ad hoc, erat nefandum. Et ideo dicebatur quod ista materia tangit Regem, qui, ut dicitur, illam doctrinam publicavit, & mandavit publicari: & ipsum ad hoc faciendum inducere, est pessimum.

Et sic Propositiones istæ extractæ, sunt falsæ, malæ, & erroneæ: & ideo ista Propositio est mala, impia, subversiva totius status politici, injuriosa & seditiosa: & sic videtur quod sit Libellus diffamatorius. Etiam fuit facta in præsentia Judicis, & non fuit expectata Sententia, & fuit practicata.

Et apparet sibi quod est igne & gladio laceranda. Igne in Foro nostro; & laceranda in Foro judiciali.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Dulcimenillo, præsuppositis protestationibus, dicit quod cedula quarta continet duo, per modum suppositionis; & duo, per modum conclusionis.

Præsupponit quod Propositiones sunt contentæ in Propositione Magistri Joannis Parvi, de quo non dubitat: quia ita repertum est per inspectionem.

Secundum suppositum, est de diffinitione tyranni.

Primam partem reperit per Gregorium. Deinde venit ad conclusiones.

Prima est, an Propositiones, seu Assertiones sunt erroneæ.

Dicit quod dupliciter sunt condemnandæ. Uno modo in se: secundò, * respectum totius, & finis aliarum Propositionum.

Dicit ultra quod illæ Assertiones, in forma in qua sunt, falsæ sunt, & erroneæ in Fide & moribus; & quod ad hoc, se refert ad rationes allegatas per Dominos præcedentes, quo ad Propositionem quæ loquitur de propria morte &c. tyranni. Et quia videtur posita per modum principii, ad justificationem actus commissi; dicit quod est erronea.

Idem, quantum ad illam, *Littera occidit*, quæ vita intentione + ipsius proponentis accipienda est, in sensu proprio, ex quo posita est in scriptis, nec est exponenda.

Quantum ad ultimam, de confederationibus, ut est in se, est erronea, falsa & scandalosa in Fide & moribus: & similiter aliæ.

Dicit ultra quod hujusmodi Propositiones peiores sunt, adjunctæ cum aliis contentis in Propositione, quàm consideratæ in se: & ideo dicit quod illæ Assertiones adjunctæ cum aliis, multò peiores sunt, quàm simpliciter.

An

* Videtur hic desiderari quoad + Legendum videtur, juxta intentionem.

An sint condemnandæ; dicit quòd sic. An seorsum; vel in toto suo publicatæ sunt: tertio, quia defensatæ.

Dicit etiam quòd ad condemnationem totius non solum sunt explicandæ istæ, imò multæ aliæ contentæ in tota Propositione in se.

Dicit ulterius quòd ista non sufficiunt ad condemnationem, nisi aliud fiat: ratio; quia errores multi jam infixi sunt in cordibus hominum. Ideò habenda sunt remedia contraria, & principia contraria, de quibus populus debet informari.

Et de qualificatione istarum Propositionum, stat cum præcedentibus; & eo modo quo dixit, sunt condemnandæ.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Johannes de Castellione, deliberat, præsuppositis protestationibus; & dicit quòd prima est erronea in moribus, in Fide.

Et similiter secunda, est erronea in Fide & moribus.

Tertia, malè sonat, juxta Legem dicentem: *Hominem homini insidiari nefas est.*

Quantum ad illam de insidiis, ipsa est erronea, impia & crudelis.

Quinta, sexta & septima, sunt erroneæ in Fide & moribus, Regiæ Majestati detractivæ.

Octava, malè sentit in Fide.

Nona, est erronea in Fide & moribus.

Et dicit quòd sunt rationabiliter, & juridicè condemnandæ: quando, ubi, & quomodò; se refert discretionem Dominorum Judicium. Et dedit istas responsiones in scriptis.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Rolandus Barguenel, considerat multa, & indispositionem temporis; & dicit quòd non est plene deliberatus. Et petit tempus ad visitandum istas Propositiones: sed nihilominus; pro præsentì, deliberavit ut sequitur.

Istis omnibus consideratis, videtur mihi quòd non omnes illæ Propositiones sunt condemnandæ; quia quædam non sunt assertæ, vel non dicitur, à quo: aliquæ autem sunt dubiæ. Et ultima, de juramento, esset reparanda, modo possibili, sed non Concilio * quòd pro tunc condemnetur.

Quantum autem ad reprobationem istarum factam per Dominum Cancellarium, modus ille fuisset indirectus, videtur, & non est talis processus inducendus, propter pericula; & maximè in tam arduis, quæ tangunt Fidem & Principes: tamen quia Dominus Cancellarius prout æstimandum est, bono zelo, & fervore Fidei processit; consulerem quòd reperiretur medium, ut ipse non haberet notam, & etiam quòd nullus Dominorum irritaretur; & maneremus in pace.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Petrus Parvi, Licentius in Theologia, quo ad duas primas Assertiones quòd dicitur quòd Lex naturalis autorizat occidentem talem tyrannum; ad hoc respondet, quòd Lex naturalis potest considerari in se: & videtur sibi quòd est quoddam transumptum rationis divinæ. Et videtur sibi quòd Leges quæ sunt ad regimen totius Communitatis, emanaverunt à tota Communitate; & ideò scribuntur. Et de illo quod fit autoritate istarum Legum, nullus potest murmurare: secus de Judicio, vel illo quod fit autoritate unius solius, vel per unum solum. Et ideò ista Lex naturalis scripta in corde istius, vel illius, aliquem non autorizat, nec dat autoritatem sic faciendi; quia alius posset murmurare. Et ideò duæ Assertiones primæ sunt inciviles, malæ, & scandalosæ, & subversivæ ordinis politici, & nunquam habent respectum ad totum. Videntur esse hæreticæ; quia Lex Dei est pura & immaculata.

* Forfan verbum consilio;

Aliæ tres quæ sequuntur, videntur sibi insensatæ, & sine ratione, afferentes secum pernitiem primarum Assertionum. Alia quæ est de sensu litterali, si non fuisset scripta, non curaret multum; sed quia scripta, est condemnanda cum aliis, & similiter ultima est falsa. Et sic dicit quòd omnes istæ Assertiones sunt condemnandæ & anathematizandæ, & etiam tota Propositio Petit, in se, quia istæ Propositiones capiunt malitiam a tota, in se.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Andreas Bernardi, Licentius in Theologia, dicit quòd isti termini, *terminus*, & *autoritas*, propriè, Dei est.

Item, *autoritas*, propriè, est totius Communitatis, quæ excusat, & dat autoritatem occidendi aliquem, nec licet aliter, autoritate propria, aliquem interficere. Et ideò apparet sibi quòd ista justificatio quæ dicitur Domini Burgundiæ, continet Propositiones scandalosas & erroneas in Fide & moribus, & sapiunt hæresim.

De ipsarum condemnatione, an nunc, vel aliàs, consuleret quòd ista materia præsens tam clarè tractata, remitteretur ad Concilium Generale, vel ad Curiam Romanam: & in hoc magis onus removeretur ab hominibus, & obstrueretur os iniqua loquentium.

Et ista dicit, cum protestatione addendi, & diminuendi; & tradidit in scriptis.

Quo ad primam Assertionem, se refert ad Magistros qui primò deliberaverunt.

Sequitur ejusdem deliberatio, data in scriptis.

Excusationibus præmissis, quibus in materia tam ardua summè indigeo, adjectis protestationibus in hoc actu fieri solitis, quibus firmiter adhæreo, firmiterque adhærere intendo, quandiu vitam duxero in humanis, quas supplico habere repetitis.

Reverendissime mi Pater, ac Domine metuentissime, aggredior, recensurus ad formam traditæ petitionis; favore, rancore omnibus abjectis, secundum dictamen nostræ conscientiæ ordinatæ: cum omni reverentia, & honore tantorum virorum, videtur mihi quòd distinguendum sit de tyranno, ac etiam de autoritate propria, si aliquis, ex Præcepto occulto divino interficeret unum malefactorem, & non publicaretur illud Mandatum, nisi solum diceretur: interficere tyrannum, autoritate propria, in Foro nostro judiciali & contentioso; non tamen in Foro conscientiæ suæ, esset autoritas sua, sed autoritas Dei.

Rursum, si aliquis corrigeret unum incorrigibilem, qui conaretur destruere totam Rempublicam, nec haberet superiorem Judicem; velut Imperator; & esset incorrigibilis, saltem quòd certo tempore, ut puta tribus diebus, & duceret ad effectum, in prædicto tempore, destruere finaliter Rempublicam, & ulteriorem processum generationis, ut puta amputare mammillas omnibus mulieribus; videtur qui interficeret eum, non autoritate propria, sed autoritate Reipublicæ, faceret destructivè. Dico tamen quòd si aliquis præsumeret, ex libidine avaritiæ, dominandi, vel alio quovis modo, non habendo aspectum ad Deum, vel ad Rempublicam, vel ad malum præteritum, vel futurum, talis interficiens male faceret & peccaret: & adeò autoritas propria venenum includere videtur, & cadit sub distinctione. Insuper tyrannus habet plures species. Alius est, qui nititur dominari sine Jure. Alius, qui affligit populum injustè. Alius, est destructor finalis Reipublicæ, & talis est interficiendus à quolibet membro illius Reipublicæ. Et sic sanctus Aldatus Episcopus Claudi-

dissestræ adjudicavit Saxonem tyrannum, ut habetur in Cronicis Britonum: inquit enim iste Sanctus, *Etsi enim omnes liberare niterentur: Ego enim in frustra conciderem.* Insequens nempe Samuelem Prophetam, qui cum Regem Agap Amalach* in captivitatem tenuisset, concidit ipsum in frustra dicens: *Sicut fecisti Matres sine liberis, sic etiam faciam hodie Matrem tuam sine liberis inter mulieres*, ut habetur primo Regum. xv. cap. 33.

Item, Roberdus Vintoniensis Monachus, introxicavit †, & se ipsum & tyrannum Regem Joannem, quia non potuit aliter corrigi, nec interfici; & jam destruxerat C. & L. Ecclesias, in Regno Angliæ, faciendo unam forestam de illa quæ jam vocabatur foresta nova, sic intendens facere de omnibus Ecclesiis sui Regni; & tamen prædictus Monachus commendabilis redditur ex prædicta interfectione, ex gestis Anglorum, ut patet per Monachum Gestrensem, Libro quinto suæ Politicæ.

Præterea Judith vidua à bono Hieronymo magnis laudibus attollitur, super interfectione adulatoria Olophernis, in Prologo Libri Judith; sic inquit: *Accipite Judith viduam castitatis exemplum, & triumphali laude, perpetuis eam præconiis declarate, hanc enim non solum faminis sed etiam viris imitabilem fecit, qui castitatis ejus remunerator, virtutem ei talem tribuit, ut inimicum ab omnibus hominibus vinceret, & insuperabilem superaret.* Numquid etiam à Domino benedicatur Joël inter mulieres; quæ dormiendo interfecit Sisare, ut habetur, quinto Judicum. Super quo verbo, glossa Magistri Nicolai de Lyra; *Non solum rem licitam fecit Joël, sed etiam meritoriam.* Hi nempe omnes tyranni fuere.

Qua propter ex prædictis videtur quod tyranni in suprema specie tyrannidis, à quolibet membro illius Reipublicæ perimi licetè possunt: nec tales eum interficiunt, autoritate propria; sed autoritate Reipublicæ, licet occulta.

Et ideò, cum omnimoda reverentia tractare de tyranno, & de autoritate propria, est impertinens ad mortem Principis interfecti, cum quilibet illorum terminorum prædictorum habeat plateas latas.

Sed quærendum esset, primò, an fuisset tyrannus, vel non, & in qua specie tyrannidis; & antalis propter talem speciem tyrannidis possit interfici ab alio, quàm à suo Judice ordinario: & tunc limpidius pateret veritas, & discussio redderetur securior.

His nempe attentis, de hujusmodi negotii acceleratione, teste conscientia, arbitror, usque ad tempus fore differendum, cum hujusmodi acceleratio numerum pariat fructuum; sed potius effecere videatur: nec differre ad tempus, damnosum erit; quoniam nec vos, Reverendissime Pater, nec aliquis ex Concilio Fidei notam matutinam incurere videbitur; aliundè, munimenta omnia penès vos semper paratissima remanent, quæ executioni, dum vobis libuerit, demandare poteritis. Sed quomodo ac sanctius fiet, vester sedabitur animus, securè atque sanctè fiet, non hæsito, si præsentem viam tam discretè, tam maturè per viros rutilantes ingenio discussam, tamdiu in scola divini amoris eruditos, tam probatos atque expertos in Fidei certamine, ad Concilium Generale in proximo celebrandum transmittere proponatis. Hoc nempe facientes, ingens onus vestris ab humeris deponetur, vester honor, totiusque Concilii illæsus conservabitur: postremò, os loquentium quod nundum obstruatum est, sed ubi sepulchrum patens, indubiè obstruetur.

Verumtamen de hujus materiæ ampliori prosecutione, me refero discretionis vestræ, Concilioque Fidei, secundum quod postulat Juris ordo.

• Foran Agap Regem Amalec • Foran introxicavit.
Toms. V. Pars II.

Et hæc sunt dicta, Reverendissime in Christo Pater, cum omnimoda correctione vestra, & aliorum Dominorum Patrum hic existentium, cum protestatione semper, de addendo, vel diminuendo, si necesse fuerit, vel requisitus fuerim.

Anno Domini 1413. Die xvii.
Februarii.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister de xvii. Feb. Matifcone, protestatur, ut alias, & visitavit cedula. 1414.

lam; & dicit quod prima Assertio, cum sequentibus, usque ad septimam, tangunt materiam homicidii, & de justificatione. Hoc Præceptum, *Non occides*, est Præceptum negativum, obligans semper, & pro semper: quamvis recipiat exceptionem. Et licet tenendum esset in terminis, nec recedendum ab eo, nisi propter certas & evidentissimas causas; venit ad exceptiones: in defendendo se, non est exceptio, quia defendens non occidit, licet sequatur occisio, quia defendendo resistit & insistit.

Item, de inimico, insistens debellationi inimici, insistit, vel ad fugam ejus, vel ad debellationem ejus, & in isto actu non est exceptio, si sequatur mors. Quærit inimicum capitalem Sortis* eum insequitur ad eum occidendum, Sortes fugit, inimicus sequitur, Sortes incidit in vicum qui non habet exitum, inimicus stat in buto expectando socios suos: an licet Sorti evadere? Videtur quod sic, quia ob unum finem tendit, scilicet ad fugam; videtur quod non, quia non est faciendum malum ut bonum eveniat: quia actus iste non esset rectus; quia facit malum, ut perveniat ad bonum finem: & ideò actus ille non esset rectus, quamvis civiliter non esset puniendus.

Item, diceret in alio casu, de latrone publico, qui mercatorem ducit secum ad occidendum, & constat de hoc; an liceret ipsum occidere? Et esset actus rectus ipsummet occidere ad deliberandum alium. Credit quod actus non esset licitus, sed insistendo ad deliberationem mercatoris, non habendo respectum ad occisionem, actus esset licitus. Et ideò Præceptum tenendum est in terminis suis. Et ideò actus homicidii tantum est licitus in Communitate, vel in illo qui habet regimen Communitatis; quia habet Dominium & potestatem. Sicut de illo qui habet membrum putridum, quæritur an epikeia ibi possit habere locum. Videtur quod sic, juxta illam quæstionem, de portis civitatis non aperiendis, quæ recepit epikeiam.

Et sic, ut in hoc Præcepto, *Non occides*, cum correctione credit quod iste casus non recipit epikeiam: quia dato quod sic, non potest modus ille observari, qui expedit Communitati & civitati: patet, concessa facultate cuilibet judicandi; non tamen quilibet habet discretionem judicandi. Quia etiam in accusato de furto, requiritur cognitio causæ, & circumstantiæ facti, attendendo an propter necessitatem, vel alias? Et idem de homicidio; an per ebrietatem, vel alias? Et epikeia non potest habere istum modum. Et ponatur quod concedatur epikeia, & Judex dicat: *Iste occidit per epikeiam*, quantum erit Sententia periculosa, clarum est quod quia homines habent multas passiones, & habent odia inter se, quod vix homo perfectus possit resistere: & sic daretur occasio periculorum.

Et ideò non obstat argumentum, de portis civitatis non aperiendis; quia non est ibi periculum epikeiæ; quia homines ibidem, & in illo casu, non habent passiones.

Ex istis patet responsio ad Assertionem contentas in cedula, quod sunt erroneæ illæ septem Assertiones.

V

Hic aliquid desiderari videtur.

Quan-

Quantum ad illam; de *Littera occidit* &c. dicit quod sensus litteralis non occidit; sed quia est dictum commune, & allegatur contra Judæos, & ideo quia est modus communis loquendi, & potest accipi ad bonum sensum, ipsam non condemnaret.

Ultima, loquitur de juramento, & promissionibus; &c. habet contra se textum Legis. Lex dicit quod contra omnes Dominum defendere licet; & credit conclusionem esse malam. Et recitavit de multis contractibus, sicut de emptione & venditione, ubi intervenit juramentum. Et credit ipsam esse erroneam, & multo pejus sonat, quam alia quæ erat in prima cedula; & est erronea sic assumpta. Et dicit ultra quod finis non est fortè salus animarum, ut istæ Propositiones reducantur de errore ad veritatem: dicit quod ex quo finis iste intenditur; & ideo nullatenus trahatur ad factum particulare, quia etiam non quæritur. Et ideo non respondet.

Item, hoc spectat ad Forum judiciale humanum, & non ad spirituale. Et si dicatur: tangunt Leges humanas: benè quidem, nec iste finis tangitur ad concludendum contra personas, nec est verisimile quod si ita fuisset ostensum Magistro Joanni Parvi, quod fuisset pertinax. Et ideo expedit restringere inimicitias toto posse, quod non est tendere ad factum particulare, quia hoc esset retorquere in aggravantem: & ideo tacendum est de particulari facto. Si aliquis diù steterit, non est quærendum ampliùs, quia non est periculum in Republica, & non expedit antiqua facta recitare: & ideo ut tendamus ad mediationem, quemadmodum Dominus noster Jesus Christus fuit Mediator inter nos & Deum. Et est verisimile de reconciliatione. Nunquid igitur istæ sunt condemnandæ? Aliqui dixerunt quod sic; aliqui quod non.

Guillelmus Parisiensis ponit unam virtutem quæ vocatur tractabilitas, & finis non est salus animarum; & ideo si tendatur ad condemnationem, argumentaretur inimicitia: sed prædicentur erroneæ, non onerando aliquam personam, & dicendo quod Dominus B. non erat Theologicus. Et non stetur in uno rigore, quia factum est antiquum; & ideo consuleret remittere ad Concilium Generale. Et ita sic deliberat.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Guillelmus de Bivilla, Augustinensis, dicit quod credebat materiam esse terminatam: & ideo cum correctione omnium, protestatur quod non intendit loqui in favorem humanum; sed in honorem Dei, & Universitatis Parisiensis.

Quantum ad primam Propositionem; dicit quod secluso Mandato Dei tacito & expresso, & hominis tacito & expresso, erroneum est dicere, cuiquam licere hominem occidere, Hoc est Augustini: & in Epistola quam scribit ad Rufinum. Et concludit quod *Qui sine legitima autoritate hominem occidit, homicida est.*

Et dicere, licere alicui transgredi Præceptum, est erroneum. Et videtur quod Propositio non sonat sensum epikeiticum, ex quo dicit, quod est meritorium & honorabile. Certum est quod nullum est tale, nisi à Deo acceptum: nam Phinées occidit Zambri, & non loquitur ex textu, quod habuit Præceptum, saltem expressum.

Idem de Moyse, qui non habuit auctoritatem, nisi privatam. Et idem de Samfone, & pluribus aliis. Et ideo si ipse intelligit Propositionem, sicut est, dicit erronea.

Quantum ad secundam, dicit quod Leges positæ sunt ad puniendum malos, & laudandum bonos: sed dicere quod liceret actualiter cuilibet, est erroneum. Sed hoc licet solum Judicibus actualiter: habitualiter licet cuilibet, secundum Leges. Nam

Lex Naturæ est, & unum ejus principium, *Deo est obediendum.*

Ergo si mandet Sorti hominem occidere, & occidat, obedit: & si liceret Sorti, ita & uni alteri. Et ita, dicere quod Leges morales actualiter autoriscent, &c. est erroneum, sed habitualiter sic.

Quantum ad tertiam *

Quo ad primam; item, dicit quod non licet sine autoritate.

Quo ad secundam; veritas est. Quod si Judith ostendisset voluntatem suam, Olophernes non fuisset occisus; & tamen prætacuit suam voluntatem: & ideo Scriptura non negat quin hæc is cautelis liceat uti.

Quo ad quartam; dicit quod Leges dicunt quod criminosi debent puniri: nam mors communis est, nec violenta mors est semper turpis: putà de Christo & Stephano, & aliis. Nam Leges quæ primæ Legi sunt contrariæ, non sunt Leges. Et ideo dicit quod justum est & rationabile, quod tyrannus turpiter occidatur.

De quinta Assertionem; dicit ut de prima.

Et idem de octava Assertionem; sicut præcedens qui deliberavit: nam per litteram, intelligitur Vetus Testamentum; & per spiritum, Novum Testamentum, modo certi ne malis † Antiqui Testamenti esset occidere spiritum. Et ideo non esset multum curandum de condemnatione ipsius.

De nona Assertionem, dicit quod non vidit ipsam, & laudat præcedentem qui deliberavit. Et ideo si, salvâ conscientia, posset supersedi à materia, esset supersedendum. Et ideo consuleret remittere materiam ad Concilium Generale.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Jacobus de Liphodio magno, Augustinensis, protestatur sicut ceteri Magistri protestati sunt, alias, ut dicit, deliberavit, & stat in his quæ alias deliberavit. Verum, quia Propositiones istæ videntur differre ab aliis, ideo dicet aliqua, ad obediendum Mandatis Domini Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris: nam in facto Fidei non debet esse favor aliquis.

Quantum ad primam Assertionem; dicit ipsam multipliciter falsam. Nam dicit: *unicuique.* Igitur Sacerdotibus & aliis. Dicit ultra: *Tyrannum machinantem.* Nam differentia est & inter machinantem, & illum qui de facto operatur. Et ideo nimis largè locutus est. Et quando dicit: *meritorium, & honorabile,* &c. Nam contrarium est verum; nam meritorium & laudabile est tyrannos non occidere; nam nullum est meritorium, nisi sit rationi consonum. Modo ratio, est quædam Lex: ideo si est honorabile & meritorium; igitur à Lege divina. Et sic concludit Propositionem esse secundum Legem divinam, quod est falsum.

Dicit ultra, quod implicat in se contradictionem: nam non occidere alium, est consilium Christi.

Dicit ultra, quod illa Propositio, est gestis & dictis Sanctorum contraria. Nam Ptolomæus, dum ducebatur ad supplicium, prohibuit occidere tyrannum: igitur prohibuit meritorium. Et etiam de Petro, qui dixit: Christus docuit nos non occidere, sed vivificare.

Quod sit contraria, notum est de pluribus historiis, & repugnat doctrinæ Sanctorum: & reputat eam esse erroneam in Fide & moribus, & merito judicialiter condemnanda.

De secunda, dicit quod doctrina Christi est Lex divina. Modo Legi divinæ repugnat, & etiam doctrinæ Christi: nam Lex moralis est consona Legi divinæ. Et ideo, ex quo Lex divina non autorisat, nec moralis, nec naturalis: & ideo Propositio est tripliciter falsa. Nam temporibus retroactis, multi fuerunt tyranni; & tamen non legitur quod aliqui

* Hic aliquid desideratur. † Locus corruptus.

qui sancti occidissent aliquos tyrannos, quod est mirum, ex quo, ut dicit Propositio, hoc fuisset meritum & licitum ac honorabile.

Quantum ad tertiam; dicit idem quod de prima: nam Valerius Maximus tractat istam materiam, de senibus qui petebant venenum: non eis licebat; sed oportebat quod peterent à Judicibus. Et ideo ipsa aperit viam ad id quod omni Lege est reprobata.

Quantum ad quartam; jam solum est, & eidem cum prima.

Quantum ad quintam; dicit quod est falsa, & erronea in Fide & moribus, & mortifera doctrina, & damnabilis: quia culparum defensiva, juxta illud Isaïæ. v. 20. *Vana, qui dicunt malum bonum, & bonum malum.*

De sexta; dicit sicut de quinta.

De septima; sicut de prima.

De octava; dicit quod est periculosa: nam Magister Huc. de Gandavo quærit, utrum omnis sensus literalis Scripturæ sit verus; qui determinat quod sic: nam dicere contrarium, tunc tota Scriptura sacra esset dubia: & proponens exponit, & ideo destruit totam Scripturam sacram, & eam reddit suspectam: & quia ratione liceret epikeiare in uno casu, ita in omnibus, quod in Scriptura sacra non licet. Et dicere contrarium, esset destruere Scripturam sacram. Et ideo dicit quod octava Propositio est falsissima, erronea in Fide & moribus, contra Doctores sacros, doctrina pestifera, & ideo judicialiter condemnanda.

Quantum ad nonam Assertionem; dicit quod alias locutus fuit de ista: & dicit quod est pessima Assertio, & pessime digesta, pestifera doctrina, ad omnia perjuriam viam habens, & contra omnem modum, & perturbativa totius humanitatis: & ideo concludit quod tota Propositio Magistri Joannis Parvi est condemnanda, tamquam multipliciter scandalosa in Fide & moribus, erronea & periculosissima; ita quod à principio Studii non fuit ita pestifera doctrina; & ex ista Propositione possent infinita mala provenire. Et recitavit de Origene: nam post ipsum reperta sunt ejus Opera; & dicit quod Clerici devoti, & Heremitæ, & Monachi sustinebant doctrinam Origenis; Episcopi & Prælati reprobarunt aliqua dicta ipsius, & finaliter extracta fuerunt malè sonantia, & finaliter obtinuerunt Prælati & Episcopi, & reduxerunt alios ad veritatem. Et ideo dicit quod nominare Autorem, vel non nominare, non est magnum periculum: nam materia satis divulgata est, & cum nimia deliberatione procedendum est in ista materia, salvâ tamen justitiâ. Et ita deliberat.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Mathæus Mercerii, protestatur ut ceteri.

Quantum ad Assertionem; dicit quod nesciret undequaque loqui: sed apparet sibi quod inimici civitatis licite expellendi sunt à singulis: & habet in scriptis, & tradidit, quam ipsemet legit.

Sequitur ejus Deliberatio.

Il est licite à un chacun &c. Inimici Patriæ & Communitatis, licite invaduntur, occiduntur, & contra eos bella moventur. Ergo videtur quod inimicus, aut inimici capitis, seu Principis sunt invadendi, & licite extirpandi, qui machinantur, ut dictum est. Et hoc dixit sanctus Thomas in illa quæstione secundi Sententiarum: Utrum Christiani potestatibus secularibus, & præcipue tyrannis obedire teneantur.

Et cum arguitur, de morte Julii Cæsaris, qui quasi tyrannus Jura Imperii usurpaverat, cujus mors laudatur. Et Tullius, Libro *De Officiis*, laudat eos qui cum interfecerunt. Beatus Thomas in solutione illius argumenti exponit dictum Julii, dicens,

Tomi V. Pars. II.

quod intelligendum est de tyranno, qui sibi Dominum per violentiam subripuit, nolentibus subditis, & cum non est recursus ad Superiorem, per quem Judicium de invasore possit fieri: tunc enim qui ad liberationem patriam tyrannum occidit, laudatur, & præmium accipit. Ex quo videtur quod cuicumque licitum est talem occidere.

Item, caput à membris singulis est protegendum & defendendum, à naturali Jure; nec per hoc præstat audaciam insurgendi contra Dominos; sed solum contra tales usurpatores & subreptores & tyrannos, ut terreantur vitam tenere abominabilem. Etiam malefici, sortilegi non sunt permittendi vivere, secundum sacram Scripturam.

Item, si Magister Joannes Parvi locutus fuit cum protestatione, non debet condemnari; sed illi culpandi sunt, qui tempore quo vivebat, debuerunt cum convenire, & non convenerunt; sed expectaverunt tempora tanta, in læsionem causæ, quam causam Fidei vocant: & in hoc non se monstraverunt fortes in Fide, neque magnos zelatores, pro ut se profitentur; quia jam veritas non potest extorqueri.

Ex quo videtur quod conformiter ad sacram Scripturam locutus est, in detestationem & extirpationem tyrannorum, atque sortilegorum. Et sic sex Propositiones inde sequentes censentur esse veræ.

Octava Propositio, *Littera occidit, spiritus autem vivificat.* Hoc dicit Apostolus 2. *Ad Corinthios*. III. 6. Videtur quod sensus artificialis, aut litteratorius, non adjuvante spiritu, occidit: quia qui aliter divinam Scripturam intelligit, quam Spiritus Sanctus suggerat, errat. Sic 1. *ad Corinthios*. Octavo. 1. *Scientia autem inflat, Charitas verò adificat.* Quia scientia sine Charitate facit superbire, & sic littera expoulet* & sine spiritu, facit errare: & sic videtur esse vera.

Nona Assertio. *En cas d'alliance, ou confederation faites d'un Chevalier à autre, s'il tombe au prejudice de luy, de son eponse, ou de ses enfans, il n'est de rien tenu de les garder.*

Item, dicitur quod si quis juraverit fœdera, in illo juramento tacite intelligitur, & præsupponitur quod hoc facit ad conservationem corporis proprii, & bonorum: & ita, si quis insurgat contra corpus, & bona, aut suorum intimorum, sicut est uxor, & liberi, qui censentur esse pars corporis; mariti, sive Patris; apparet quod talis tenetur sibi providere resistendo: nec videtur denegare; & sic Propositio videtur habere veritatem: si Propositiones etiam sint erroneæ, & protestatus sit se corrigere; non est condemnandus.

Protestor quod non intendo aliquid dicere ad determinandum; sed ad aversandum, cum protestatione sanioris consilii habendi, & meæ informationis ulterioris.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Henricus de Bragella, protestatur sicut ceteri; & dicit quod libentius sileret, quam loqueretur: & loquitur de prima, & de illa, *Littera occidit.*

Quantum ad illam; apparet sibi quod quidam Doctor dicit, *Littera occidit animam.* Id est, sensus literalis corporalem occidit &c. Legit in scriptis quandam auctoritatem ad hoc; & ideo, prima facie, Propositio vadit juxta sensum per ipsum lectum.

De ultima; videtur sibi, prima facie, quod est ambigua; & prima facie, non videtur condemnanda: se tamen refert saniori parti.

Quantum ad primam Propositionem; videtur quod non posset sustineri: nam videtur quod homo se defendendo, potest alium occidere: & sic videtur invadenti Rempublicam, de tyranno. Et al-

V 2

legas

* Locus corruptus.

legat Salberiensem. Et videtur sibi quòd non est ita mala, sicut aliquibus videtur: & ideò non est sufficiens ad dandum consilium. Et ideò apparet sibi quòd bonum fuisset quòd fuissent deputati Magistri, ad disputandum materiam: & fortè expediret negotium mittere ad Curiam Romanam. Et dicit quòd non auderet ipsas condemnare, & absolvere, vel ipsas judicare erroneas, vel ne, propter rationes hinc inde.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Guilelmus Blanchart, tradet in scriptis; ut aliàs deliberavit: & dicit primò quòd vidit in consilio Prælatorum Parisiis, quòd quamvis fuissent viri clarissimi in materia Ecclesiæ, fuerunt dati Deputati in magno numero, ad discutiendam materiam quam una pars tenebat, & alia pars oppositum. Et ideò apparet sibi quòd bonum esset dare consimiles Deputatos. Et aliàs dixit quòd materia erat mittenda ad Curiam Romanam, & adhuc dicit, ad Concilium Generale, ad evitandum mala futura, & etiam negotium esset majoris autoritatis.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Guilelmus Squirilli, Carmelita, præsupponit illa quæ aliàs dixit.

Quantum ad primam Assertionem; dicit quòd est erronea in Fide Catholica, in triplici Lege per ipsum allegata; & habet in scriptis, & legit.

Sequitur ejus Deliberatio.

Suppositis protestationibus debitis; dico ad Assertionem in cedula mihi transmissa, secundum instinctum Spiritus Sancti.

Et primò, ad materiam ipsarum, & sensum in quo sunt, & quem faciunt: & demum ad quæsitum.

Et quia prima est fundamentalis; idcirco ad ipsam principaliter dico, quòd ipsa est erronea in Fide Catholica, in triplici Lege per ipsum allegata, contra determinationem Doctorum hujusmodi materiam tractantium; & scandalosissima.

Primum patet, tam ratione Fidei, quam ratione ejus objecti & adhesionis. Unde secundum Augustinum, Sermone xxii. Fides dicitur à facto & dicto, conformiter ad divinum Præceptum. Modo ista Assertio dicit: licitum fore, absque Mandato, vel Præcepto, tyrannum occidere. Divinum præceptum dicit: *Non occides*, scilicet absque autoritate Legis, vel divinæ inspirationis: sicut de Moyse legitur, interficiente Ægyptium. Et ita, secundum Doctores, prohibetur omnis propria autoritas occidendi hominem.

Item, Fides semper unitur veritati, non falsitati, aut dubietati. Sed ista Assertio multa inducit, vel falsa, vel saltem dubia, quæ tanquam vera & certa asserit: ut pote quòd machinatio fuit contra Regem, propter cupiditatem, & per fortilegia, vel maleficia, quæ videntur magis voluntariè & suavisè dicta, quam verè probata. Et ita, circa hoc quæreretur qualiter ita proponens noverit, vel quia præfens fuerit; & hoc non per ipsummet, vel sibi narratum fuit; quia quæreretur per quem, seu per quos, omnes tacuit; & per consequens, magis fuerunt hæc adinventæ, quam verè probata. Declarationes Domini Cancellarii sunt approbandæ & tenendæ.

Similiter est erronea in Lege naturali, creaturæ rationali indita, quæ nihil aliud est, quam impressio divini luminis in nobis: juxta illud Prophetæ: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*, Ps. lv. 7. Quo quidem lumine, rationalis creatura habet discernere inter bonum & bonum, secundum judicium, seu dictamen practicum intellectus, seu rectæ rationis: & istud dicitur Lex rationalis in rationali creaturæ. Sed ista Assertio, secundum omnes sui partes, est

contra dictamen rectæ rationis, ut patet, discurrendo per ejus singula membra; Igitur est erronea in Lege naturali, cujus effectus est, conformiter operari ad Legem.

Item, Lex naturalis æqualiter obligat, cum ipsa sit indispensabilis. Si igitur ista Assertio haberet aliquid veritatis, secundum Legem naturalem, omnes indifferenter & indispensabiliter obligaret: hoc tamen est falsum; quia sicut ad abscindendum membrum putridum, non pertinet nisi Medico; ita ad puniendum malefactorem, non pertinet nisi Judici autorisato, secundum sanctum Thomam, & alios Doctores hanc materiam tractantes, prout in cedula alia nuper declaravi, & quæ pro nunc supponuntur.

Item, ista Assertio est contra Præceptum Legis moralis, *Ne facias alteri, quod tibi fieri non vis*: Sed secundum dictamen rectæ rationis, nullus debet vel sic occidi, ut notum est: ergo propositum.

Item, Lex naturalis inducit pietatem: propter quod dicit Apostolus. i. ad Thimot. iv. 8. quòd *Pietas ad omnia utilis est*. Ista autem Assertio inducit scelerum crudelitatem; quare patet clarè quòd est erronea in Lege naturæ: & propter ista, & alia quæ possent hic adduci benè, dicit Apostolus, ad Romanos, secundo. 14. *Gentes quæ Legem non habent, naturaliter ea, quæ Legis sunt, faciunt*, ubi Glossa: *Si non habent Legem scriptam, tamen habent Legem naturalem, quia quisque intelligit & sibi conscius est quid bonum, & quid malum*.

Est insuper erronea in Lege morali: nam Lex moralis ambit omnem virtutem moralem. Hæc autem Assertio omnem talem abjicit, ut patet, discurrendo per singulas ejus virtutes morales; nam notum est quòd omnem ordinem subvertit, Jurisdictionem usurpat honestam, refecat promptitudinem omnis malitiæ, inducit viam ad omnem divisionem, seditionem, & penè ad omne malum aperit: sicut luculenter aliàs deducebat Dominus Cancellarius, cujus dicta habeo pro probationibus.

Cum ergo Justitia sit omnis virtus, quinto *Ethi-corum*: sequitur manifestè propositum: & sicut dicitur de ista virtute; ita clarè dici potest de aliis.

Demum, est erronea in Lege divina, sicut manifestè apparet per proprias conditiones divinæ Legis, quas notat Propheta, in Psalmo decimo octavo. 8. dicens: *Lex Domini immaculata* & nullam peccati turpitudinem permittens, *convertens animas*: quia non solum exteriores actus dirigit; sed etiam interiores, *testimonium Domini fidele*, propter certitudinem veritatis & invariabilis rectitudinis; *sapientiam præstans parvulis*, in quantum ordinat ad supernaturalem finem & divinum.

Ista verò Assertio totum oppositum ponit in se, & in suis dependentibus, ut patet intuitu.

Item, deducit maleficia esse meritorium.

Item, sua declaratione, tertia & quarta & ultima Assertionibus, violat fidem, & approbat in fidelitatem, sicut clarè in eisdem patet: vel saltem manu ducit fidelitatem, aut fidem promissam non tenendam, in contumeliam Fidei & ejus objecti.

Ex quibus sequitur quòd abjicit spem, ut nullus in alium speret amicitiam habere, nec securè convivere, & ita ordinem charitatis; sicut patet, deducendo ordinem fructuum charitatis, quos enumerat Apostolus. 4. ad Corinth. xiii.

Ex quibus manifestè sequitur quòd ista Assertio, cum suis sequelis, est erronea in Lege divina.

Ex quibus sequitur quòd secunda Assertio est erronea in Fide & moribus. Patet: quia dicit quòd sic occidendo tyrannum proditoriè, ad mentem primæ Assertionis, est licitum in prædicta triplici Lege. Ex quo sequitur quòd tertia Assertio est erronea,

ronca, crudelis & impia, sicut deduxerunt Magistri nostri Reverendi, & signanter sicut deduxerunt in sua Propositione Magister noster Reverendus Dacheri, cui me conformo. Et sic respondeo ad questionem &c. quod istae novem Assertiones sunt erroneae, modis praedictis, & praesuppositis in declarationibus materiae earum, promulgatis per Magistros nostros, ut praefertur.

Venerabilis & circumspetus vir, Magister Thomas Hobe, dicit quod illud quod dicit, dicit in favorem Fidei; & dicit quod favendo Fidei, non sunt condemnandae istae Assertiones: & reperit quod Stephanus, praedecessor Domini Episcopi Parisiensis, condemnavit multas Propositiones; & intravit modum praecedentem. Et habet in scriptio quosdam Articulos quos condemnavit. Et postquam vidit dicta & facta dicti Stephani, rediit ad Propositiones.

Dicit quod non sunt absolvendae de condemnatione. An sint condemnandae, petit dilationem deliberandi. Videtur sibi quod non sunt condemnandae per Dioecesim Parisiensem, usque ad examen Apostolicum. Dicit quod Legatus a latere debet hic venire; & ideo mittendae sunt Propositiones ejus examinationi.

Venerabilis & circumspetus vir, Magister Petrus de Nogento, protestatur sicut ceteri, quibus adharet, bene scit quod Salvator multum prohibet omnem occisionem; & ideo prohibet suo fratri. Reperit etiam quod Doctores sancti dicunt quod aliqui non possunt occidi, nisi in duobus casibus.

Primo, per Judicem, & ordine judiciario servato. Alio modo, ex inspiratione. Et ultra istos, sanctus Thomas videtur ponere quod licitum est interficere illum tyrannum. *Qui subripit Dominium, nolentibus subditis, vel ad consensum coactis.*

Et petit, si casus fuit notorius omnibus: in dicto casu haberet locum dictum beati Thomae: & ideo si esset notum alicui, videtur quod mereretur occidens talem tyrannum, & non fecisset distincte, nisi fuisset dictum beati Thomae. Et ideo non videtur sibi clarum: aestimat tamen Propositiones magis erroneas, quam oppositum: sed non auderet dicere & jurare quod essent contra Articulum Fidei, quam aestimat eas haereticas. Et ideo apparet sibi quod sunt erroneae, a prima, usque ad septimam, inclusive.

De illa, de *Littera occidit*; dicit quod apparet sibi quod loquebatur de sensu grammaticali, & abutitur termino, & non facit magnam vim de illa Propositione.

Quantum ad ultimam, dicit quod sanctus Thomas dicit quod, *Majus vinculum non absolvit minus, ubi sunt impossibilia: sed ubi non sunt, majus non absolvit minus.* Et ideo non videtur sibi quod sit ita mala, sicut multi dicunt.

De salubri consilio; se refert ad bonum consilium quod habebunt Judices.

Venerabilis & circumspetus vir, Magister Nicolaus de Duno, dicit quod modicum cogitavit; & protestatur sicut ceteri.

Quantum ad Propositiones in se, & de prima, apparet sibi quod sanctus Thomas videtur declinare ad istam conclusionem, quod in casu quo de tyranno tali non posset haberi Judicium, licite potest occidi, & amplius non debet dici homicidium: & facit unam questionem; an si aliquis rem suam non possit recuperare ab alio, ipso sciente; utrum liceat suam subripere: & dicit, ut sibi apparet; quod quidam dicunt quod potest retinere rem; sed in modo recuperandi peccavit, quia non recuperavit cum debito modo, quia antiquam ipsam habere non debuit, nisi de voluntate possidentis vel autoritate Superioris. Ideo Gaufridus quidam allegat, dicit quod non peccavit in modo recuperandi, nec in re-

cuperando, ubi non potest fieri per Judicem; modo bono, in casu, licet singulari personae recuperare rem suam, & hoc videtur Augustinus sensisse, ubi dicit: *Non &c.*

Et hoc potest applicari ad propositum: & ideo apparet sibi quod non sunt modo condemnandae: & protestatur de aliter dicendo, si alias eidem aliud appareat.

Quantum ad illam; *Littera occidit*; credit quod ipse subintellexit ad bonum sensum, & sic credit quod non sit condemnanda.

Circa nonam; non est advisatus.

Venerabilis & circumspetus vir, Magister Americus de Bituria, Augustinensis, quantum ad primam, & secundam, & ad totam cedulam in se, ad opinionem illius qui alias deliberavit, scilicet cum Magistro Joanne de Matiscone.

Quantum ad primam; dicit quod illa & consequenter aliae, est falsa & erronea. Verum est, pro ut alias dixit, apparet sibi quod materia debet tractari dulciter, absque quod aliqui Domini tangerentur, & ut dicit, non dubitat quin Propositio in se sit falsa & erronea: sed non taliter quod non posset esse aliquis casus ubi tyrannus non posset occidi. Non dicit quod posset sine autoritate; & ideo in condemnatione ipsius Propositionis, esset applicandus sensus condemnationis. Et dicit quod omnibus visis & attentis, non sunt modo condemnandae. Et ita est deliberatio sua.

Venerabilis & circumspetus vir, Magister Guillelmus Graverant, Jacobita, Magister in Theologia, dicit quod materia est grandis. Verumtamen dicit quo ad primam Propositionem, praemissis protestationibus, & salvo meliori judicio semper. Dicit ergo primo quod differentia est inter Mandatum & auctoritatem; quia aliquando auctoritas adest, aliquando non est Mandatum.

Item, notat quod distributio recipit determinationem, & recipit ipsam, etsi nunquam minor fuisset subsecuta: & videtur quod sit vera, & oppositum ejus; non est licitum alicui, sine Mandato &c. ut occidat, vel faciat occidi &c. Et videtur quod sit periculosa. Nam sequitur quod subditus potius debet permittere quod Dominus suus appellatur * a suo Domino, quam occidat talem tyrannum, qui ipsum expelleret.

Item, sequitur quod talis subditus licite permetteret quod talis Rex interficeretur a tali tyranno, vel invasore, quod est magnum inconveniens; cum subditus teneatur suo Domino: quia quilibet invaditur in suo Principe, scilicet quilibet subditus. Sequitur etiam quod potius subditus debet permittere quod tota politia, & totum bonum regimen perdat, quam occidat talem tyrannum, quod est inconveniens. Sequitur etiam quod talis subditus qui interfecit tyrannum, liberando Regem suum a morte, puniretur a Rege; quod videtur inconveniens, quod Rex occideret illum qui ipsum liberavit a morte: & sic sequitur quod ipsa est falsa & mala. Igitur prima vera.

Item, in aliquo casu licitum interficere tyrannum, *Ubi tyrannus sibi subripit Dominium, per violentiam, nolentibus subditis, vel ad consensum coactis, & ubi non est recursus ad Superiorem, tunc qui talem occidit, laudatur & premium accipit.*

Tunc capit tres tyrannos, quorum unus invadit aliquod territorium, ubi non est Dominus: capit alium tyrannum, qui invadit Regnum & Regem, cujus non est subditus: & alium, qui invadit Regnum, & est subditus.

Primus, est malus; secundus, pejor; tertius, pessimus. Primus, est malus, quia tyrannus; secundus, pejor, quia invadit Regnum & Regem; & tertius, pessimus.

V 3

* expellatur.

Igitur, si aliquo casu liceat occidere secundum tyrannum; multo magis tertium. Nec obstat Præceptum, *Non occides*, intelligitur, *sine auctoritate*. Nam iste jam habet auctoritatem Legis ad deffendum Dominum suum. Nam qui non custodit Regem, filius mortis est.

Et ideo videtur sibi quod ita citò Propositio non est condemnanda: quia aliquibus videtur vera; & ideo Domini Judices debent advertere ad hoc: nam legit quod Dominus Stephanus annullavit quasdam condemnationes factas per suum prædecessorem, & exhibuit unam Litteram, sigillo Curiae Parisiensis sigillatam, quam legit Dominus Officialis. Et ita, apparet sibi quod Propositiones sunt adhuc discutiendæ, & consuleret negotium ad Curiam Romanam mittendum: & credit in conscientia quod non posset melius fieri; & ita consuleret.

Eadem die post prandium, horâ viâ.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Nicolaus Petitenote, Magister in Theologia, dedit deliberationem suam in scriptis, quæ fuit lecta per Magistrum Alanum Percevaux, Magistrum in Ar-

B tibus, cujus tenor est talis. Præsuppositis protestationibus in materia Fidei fieri consuetis, cum protestatione de addendo & diminuendo, illa quæ dicturus sum submitiendo correctioni vestræ, & omnium Magistrorum, & Dominorum meorum.

Reverende in Christo Pater, & vos Domine Inquisitor.

Dico primò, quod prima Assertio quâ dicitur: *Il est licite à un* &c. prout mihi videtur, scandalosissima est in moribus, ad insurrectionem contra Dominos suos incitativa, totius Reipublicæ & communionis ejusdem destructiva, & ad omne malum inductiva, & omnium veneno possibili contingente in politia prægnans, & circumvoluta; adeò quod non credo purum humanum ingenium à Deo creatum, sufficienter inconvenientia verisimiliter ex ea, in Republica possibilia, explicare valere; & per consequens, homicidiorum, peccatorum, & scelerum excusatoria & justificatoria; æquitatis & justitiæ dissipativa, & repugnans Christianæ Fidei, & erronea in Fide.

Secundò, dico illas sex Propositiones, quas ex ea sequentes reputo, etiam erroneas, & quasi consimiliter baptisandas.

Tertiò, dico quod octava, quæ loquitur de sensu litterali Scripturæ, quod erronea est, in forma quâ jacet.

Quartò dico quod nona Propositio sic posita, in sua generalitate, quamvis de ea, pro præsentī, supercedere posset; tamen dico quod in quantum applicata est ad fulciendum primam, cum aliis sequentibus, eisque fomentum præstans, quod est suspectum* in Fide, ex parte applicantis: & Reverende Pater, & Domine mi, rationes hic ponere, quæ ad hoc me movent, esset longum enumerare: sed eas loco & tempore, dum super hoc fuero requisitus, paratus ero dare: sed pro nunc, me refero ad illa quæ super hoc dixerunt Reverendi Patres & Magistri mei, qui ante me deliberaverunt. Insuper delibero quod de condemnatione ipsarum, putà de loco & tempore, & aliis circumstantiis, refero me ad discretionem Judicum, & eorum ordinationem.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillemus Franchenant, dicit quod adhæret protestationibus in ista materia fieri solitis.

Circa primam, sic dicit: quod illa Propositio sic posita, est erronea in Fide & moribus, & baptisan-

* *Forsan quod est suspecta.*

da, sicut nunc baptisata fuit per præcedentem.

Quo ad sex immediate, sunt scandalosæ, specialiter illa quæ dicit quod *est propria mors* &c.

Quo ad illam quæ videtur loqui de commendatione talis occidentis, est erronea in Fide & moribus, & injuriosa Regiæ Majestati.

Quo ad sextam, taliter.

De septima, dicit quod est erronea & scandalosa, & Regiæ Majestati injuriosa.

Quo ad octavam, *Littera occidit*, sicut jacet, contradicit sensui Scripturæ, & opinibus sanctorum Doctorum, & est erronea, quamvis exponendo in sensu grammaticali, posset habere veritatem.

Et de ultima, dicit quod est inductiva ad omnia perjuria: & ideo est erronea in Fide & moribus.

An sint nunc condemnandæ; se refert ad discretionem Dominorum Judicum.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus Richardi, Ordinis Cluniacensis, Licentiatum in Theologia, protestatur sicut ceteri.

Quo ad primam, usque ad penultimam exclusivam, dicit, ut videtur, quod in illa generalitate quæ sunt positæ, sunt falsæ; licet alias, ex dictis sancti Doctoris, qui dicit quod *Qui tyrannum, nolentibus subditis, vel ad consensum coactis* &c. occidit; laudatur, & premium accipit.

Verum, quia non exprimitur, non vult adhærere: & quia non reperit in sacra Scriptura quod talis tyrannus sit occidendus, sine auctoritate Judicis, & potius vult adhærere dictis Scripturæ sacre, quàm imagini* suæ; alias, ut sic, reputat Propositiones illas falsas.

An sint erroneæ; dicit quod non esset ausus dicere quod essent erroneæ.

Quo ad alias ultimas, est opinionis Magistri Petri de Nogeno.

Quo ad salubre consilium; se refert consilio Judicum, & discretioni ipsorum & sui consilii.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Philibertus de Antegneio, Cluniacensis, dicit quod duo quærentur: an sint falsæ & erroneæ; & si sic, an sint pro præsentī condemnandæ.

Quantum ad primam & sequentes, quæ sequuntur ex ea, considerat duo.

Primò, definitionem tyranni: verumtamen adhæret protestationibus aliis factis per eum; & dicit quod tyrannus qui describitur, est pejor quàm unus alius, qui vellet dominari in aliquo loco, ubi non esset aliquis Dominus, quem, secundum aliquos, licet occidere. Modo alius est pejor: nam qui occidit tyrannum, sine Mandato, certum est quod peccat. Et loquens non excludebat omne Mandatum: & ideo ista materia intendit loqui quasi de inimico capitali: & dicit quod invadentem me occidendo, ubi alias non possum evadere, non male facio, ad præservandum me: quanto minùs, si ita esset, quod iste inimicus capitalis vellet interficere Regem. Et ideo videtur sibi quod prima Propositio benè potest sustineri, & non est condemnanda.

Quantum ad aliam, de insidiis & cautelis, videtur scilicet quod Augustinus allegat illud, *Josue octavo*. Ubi præcepit Dominus quod ponerentur insidiæ civitati.

Et si prima est vera; consequenter & aliæ, in qua prima non videt aliquam falsitatem.

Quantum ad illam, *Littera occidit*; intelligebat loquens secundum codicem* litteræ. Sed bonus sensus litteræ est capiendus.

De ultima, videtur sibi magis difficilis: verumtamen non multum tangit errorem; tamen videtur sibi sustinibilis, & in ea non videt falsitatem. Et dicit

* *Forsan imaginationi.* * *Forsan corticem.*

dicit quòd dato quòd essent falsæ; verumtamen non viderentur sibi condemnandæ, pro nunc.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Ægidius Chammardi, Cluniacensis, in Theologia Licentiatus, protestatur sicut ceteri, & dicta sua submittit correctioni Dominorum, & Concilii. Et excusavit se, quia non habuit magnum tempus: & quia prima Assertio definita est per aliquos ex dictis sancti Thomæ. *Secunda secunda. Distinctione ultima.*

Et, cum reverentia dicentium, apparet sibi quòd nullum ibi futurum est, per appellationem primæ Assertionis: nam sanctus Thomas expressè notat notorietatem facti, ut patet ex dictis sancti Thomæ: & clarum est quòd modus ipsius sancti Thomæ notat notorietatem facti; juxta illud: *nolentibus subditiis, vel ad consensum coactis.* Et ideò illi qui causant affirmativam ex dicto illo, modica applicatio est. Et ideò citius applicaret sanctum Thomam ad contrarium, ut in prima secundæ. *Lxi.ª Quest.*

Et ideò dicit primam Assertionem non habere fulfillmentum ex parte dicti sancti Thomæ.

Secundò, dicit ipsam esse nullius valoris; quia machinatio, ex parte sui, non dicit actum exteriorem, sed interiorem solum: & ideò dicere quòd liceret talem per quemcumque occidere, malè dictum est; quia non est judicandum de interioribus. Et ideò illa Assertio falsæ est & erronea. Et ideò sanctus Thomas, in materia de homicidio, benè tangit, an liceat occidere perturbatorem Reipublicæ: & dicit quòd licet talem occidere, non per quemlibet, sed per habentem potestatem. Et dat exemplum, de Medico, qui habet curam totius corporis, cui licet amputare membrum putridum: sic non licet alicui privatæ personæ occidere perturbatorem Reipublicæ, nisi haberet Mandatum, & curam Reipublicæ. Et ideò, dato quòd machinatio jungatur actui exteriori, adhuc, secundum sanctum Thomam, non liceret privatæ personæ talem tyrannum occidere. Et ideò idem sanctus Thomas, qui, ubi factum est ita subitum, quòd nullam patitur * ut ad Judicem possit haberi recursus; tunc necessitas illa secum addit dispensationem. Sed ubi non est periculum in mora, nullo modo licet privatæ personæ aliquem tyrannum occidere, nec ita interpretari Regem; quamquam benè concedit quòd quilibet tyrannus notorius, prorumpendo ad actum exteriorem, quòd puniendus est, & juxta Thomam occidendus: sed quòd C per quemlibet, non potest invenire.

Et ideò dicit quòd prima est falsæ & erronea, & talis reputanda.

Quantum ad alias quæ sequuntur ipsam; secum portant suum venenum: & consequenter dicit ad ipsas, quòd Leges non autorisunt talem occidentem.

Et de quarta; dicit, ut supra, de tyranno interiori: de exteriori, dignum est quòd viliter puniatur.

De Phinées; dicit quòd non repræhenditur à sacra Scriptura: nam Augustinus dicit loquendo, quòd ubi bellum apertè geritur, an insidiosè, vel apertè procedatur, non multum curandum est: & ideò, in forma in qua jacet, est falsæ.

De quinta; dicit quòd est falsissima.

De sexta; dicit quòd est mala & pessima, & dat occasionem unicuique imponendi alteri quòd esset tyrannus.

De septima; dicit quòd est falsæ; quia refertur ad primam fundamentalem: nam Bonaventura dicit quòd multæ sunt Propositiones veræ in altis materiis, quæ non modo sunt prædicandæ.

Quantum ad aliam; de *Littera occidit.* Quòd altercatio fuit inter Doctores, de expositione illius.

* Desiderari videtur moram.

Nam Gregorius, in principio Moralium; dicit sic: *Multa mysticè dicuntur, alia allegoricè, quæ humilior sine errore dici non possunt.*

Et Magister Alexander de Halis distinguit: Nam verba dupliciter intelligenda sunt. Primò, secundum sensum communem quem verba important in se: iste vocatur sensus glossalis.

Alio modo, qui subjacet sermoni, qui ex parte facti ad mentem proferentis verba; iste est semper verus: & credit quòd proferens intelligebat de sensu grammaticali.

De ultima; dicit quòd ut jacet non est vera; sed falsæ: quamquam in multis posset habere veritatem. Sed generaliter intelligendo, dicit quòd est corrigendum.

An sint condemnandæ, dicit quòd Magister Urbanus benè locutus fuit: & stat cum eo, & cum Eclesiastico nostro Regis.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Dominicus Chaillon, Licentiatus, dicit quòd sensit multos esse concordēs in ista materia; & Commissarii fuerunt deputati qui extraxerunt, & viderunt materiam: ideò vellet stare in dictis ipsorum. Et stat in deliberationibus ipsorum, de quorum fiducia confidit: & stat cum majori parte ipsorum.

Venerabilis & circumspèctus vir, Magister Nicolaus de Brayo, legens de mane in Decretis, Parisiis; dicit quòd inter tantos viros sibi tacendum esset: verumtamen favore obedientiæ, & cum omni correctione, dicit, quantum ad primam Assertionem, ipsum facit dubium, quomodo hæretici, in cap. 2. De homicidio, & habet in scriptis.

Et dicit quòd prima Assertio portat malam Doctrinam: & ideò non est toleranda. Et allegat Concilium Viennense, quòd *Quicumque diceret usuras non esse peccatum, hæresis.* Et ideò si aliqua doctrina falsæ seminata fuerit, & contra Præceptum, non auderet illam colorare, nisi quòd est erronea: & si cum pertinacia, esset hæretica. Et si quis assereret quòd liceret fornicari, peccatum est, & contra sacrum Matrimonium, ideò hæreticum, juxta C. Ad abolendam. De hæreticis.

Et quando dicit Assertio, quòd *machinabatur in mortem sui Principis* &c. ut supra, dicit quòd prima Assertio habet malam doctrinam, & consequenter aliæ: nam conditio aggravat peccatum; quia non licet per insidias aliquem occidere; imò gravant. Nam, ut dicit Joan. M. C. *Pro humani. De homicidio. in sexto.* Ubi adhuc quis diffidatus est, non licet ipsum per insidias occidere.

Quantum ad aliam partem; quòd summè præmiandus est: nam ille qui liberavit patriam &c. præmiandus est &c.

Quantum ad aliam, *Littera occidit.* An liceat glossare Præcepta Decalogi. Et generaliter se refert ad Professores Juris divini: verumtamen intelligenda est juxta præcedentia & subsequencia, & secundum materiam subjectam: & ideò licet in se contineret veritatem; verumtamen posita inter alias, videtur esse falsæ. Jura sunt communia.

Quantum ad ultimam; se refert ad ea quæ dixit Dominus Joannes de Matiscione: nam fides servanda est inimico & hosti. Et ita videtur sibi quòd ex quo Dominus est Ordinarius loci, ubi est copia nobilium, & Doctorum utriusque Juris, ubi seminat aliqua falsæ doctrina, Dominus debet insurgere ad extirpationem, etiam in particulari. Et ideò benè agunt Domini Judices, de hoc quòd insurgunt ad extirpationem, idictorum errorum & falsæ doctrinæ seminatae, si quæ sit. Et cum aliqui dicebant: Non sunt mala antiqua refricanda; benè dicunt, ubi essent remissa, alias non; & si totum esset correctum, non essent refricanda.

Quantum ad modum agendi; se refert ad discretionem.

tionem Domini, & hujus sacri Concilii. Et ita est opinio sua.

Die Luna XIX.^a Februarii.

Venerabilis & circumspexit vir, Magister Guilmus Pinguis avis, Magister in Theologia, protestatur sicut ceteri; & dicit quod nihil intendit asserere. ^A

Videtur sibi circa primam Assertionem difficultas: stat circa illud verbum: *Sans Mandement*. Et habet dubium circa mentem illius qui dicitur eas posuisse; & non credit quod habuit intellectum excludendi Mandatum Legis, naturalis, moralis & divinæ, per ea quæ subjungit, loquendo de Legibus: & ideo solum exclusit Mandatum Principis, sive illius qui habet administrationem Communitatis. Et in isto casu dubium est sibi, propter dictum sancti Thomæ, scilicet quando talis est tantæ potentiae, quod de eo non possit fieri Justitia. Nam subdit sanctus Thomas: *Qui talem tyrannum occidit, laudatur, & premium &c.*

Alia difficultas est, propter sensum verborum: *Sans Mandement*. Nam Præceptum, & Mandatum inducunt obligationem, respectu subditi. Et ideo sibi ^B dubium est, si licitum est cuilibet subdito, titulo legitimæ defensionis, additis conditionibus, alium posse interficere. Non auderet determinare quin licitum esset cuilibet subdito, habenti notitiam sufficientem de machinatione in mortem sui Principis; maximè quando esset tantæ potentiae, talem occidere: non videtur sibi erroneum; si amore justitiæ, & non invidia & rancore moveatur.

Hoc fulcitur ex nimia subnectione membrorum ad invicem, in corpore mistico. Quæ similitudo allegatur in pluribus passibus; & in isto casu, non credit quod talis subditus teneretur hoc modo facere, ita quod obligaretur: & ideo quo ad hoc, non auderet definire, aut judicare illam Assertionem esse erroneam, nec sequentia ex ista.

De tertia, quæ loquitur de cautela & insidiis, quæ aliquando sunt licitæ; & credit quod non est erronea: alia sequuntur ex illa.

De quarta, in principio, ubi includeret omnem alium modum, malè dictum esset.

Tres alia sequuntur ex prima.

De octava, de sensu literalis, videtur sibi quod si capiatur pro sensu literalis, pro illo quem primitus littera sonat, vocatur grammaticalis, haberet fortè veritatem.

De ultima Assertionem, dicit quod major obligatio solvit minorem: & ideo videtur sibi quod non esset reprobanda.

Quantum est de expediendi, videtur sibi quod melius esset dimittere & remittere, quam hinc sententia-liter condemnare. Et si procedatur ad condemnationem, melius esset qualificare sensum in genere, ne in posterum possit fieri calumniatio.

Et finaliter remanet dubius super omnibus Assertionibus. Et ita est deliberatio sua.

ACTIO VI.

1414.
XXII.
Febr.

Quibus omnibus & singulis, sicut præmittitur, actis, dictis, factis, gestis, in præsentis negotio, & causa Fidei; prænominati Domini Judices per suas cedulas imitari * & significari fecerunt Clero Parisiensi existenti, qualiter ipsi, annuente Domino, cujus causa geritur, in aula Episcopali Parisiensi, eodem Anno, die vigesima tertia Mensis Februarii, eorum Sententiam, seu Ordinationem, in & super præmissis ferrent, & pronunciarent.

* Forſan iotimari.

Quà die adveniente, ac convenientibus in eadem aula prænominatis Dominis Judicibus, cum plurimis Dominis, Prælatibus, Episcopis, Abbatibus, Dominisque & Magistris, ac Doctoribus, & Baccalaureis, in diversis scientiis, in maxima multitudine congregatis, factoque Sermone publico, & proposito verbo Dei sub his verbis: *Clama ne cesses, &c.*

SERMO PRÆVIUS SENTENTIÆ

Episcopi Parisiensis.

Clama, ne cesses, sicut tuba exalta vocem tuam.

^Jussit hoc olim Dominus: Isaïæ Prophetæ. LVIII. 1.

Jussit & in persona ejusdem Domini istud idem Ezechiel, Prælatibus omnibus, atque Doctoribus, prout notatum est, satis minaciter Ezechielis, xxxiii. *.

Propterea ne à memoria caderet, frequenter hoc verbum clamoris repetit Ecclesia Mater nostra, in Epistola hodie nostræ hujus sextæ feriæ, cujus initium sic habet. *Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam.*

Hujus Præcepti formam expressit supremus noster Pastor, Speculator & Doctor, de quo pluries referunt Evangelistæ quod clamabat populis. Quemadmodum in die magno Solemnitatis Paschalis. *Qui sitis, veniat ad me, & bibat.* Joan. vii. 37. Dùm & in parabolis loquens, clamabat: *Qui habet aures audiendi, audiat.* Matth. xi. 15. Denique: *Cum clamore valido.* Heb. v. 7. Cum ingenti, hoc est nostræ salutis desiderio, orans & expirans, exauditus est, pro sua reverentia.

^C Jussus sum & ego ipse, quamvis abortivus, quamvis & raucus, non tam exterioris, quam interioris vitio; jussus sum, inquam, per Reverendum Patrem, ac Dominum, Dominum Parisiensem, hujus sacræ Sedis Antistitem, nunc, in præsentia tam celeberrimæ convocationis sacri Coetus hujus, clamare, veluti in quodam præludio solemnissimi, arduissimique negotii istius quod nunc restat agendum.

Clamo igitur, quo ad possum, vice versa, clamo, & velut aron in sylvis reclamo, & remugio; ac velut inter olores, juxta buccolicum Virgilii carmen, ancer strepo; dicens cum omni humilitate ad Reverendissimum Patrem pastorem sollicitudinem & sublimitatem vestram, Præful dignissime.

Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam. Isaïæ. LVIII. 1. *Super montem excelsum ascende tu qui evangelizas Sion, exalta in fortitudine vocem tuam qui evangelizas Jerusalem, exalta & noli timere.* Isaïæ. XL. 9.

^D Quod si fortè quæsieritis, Isaïæ Prophetæ verbo: *Quid clamabo?* 7. 6. Respondent verba nostro themati contigua: *Annuntia populo meo scelera eorum, & Domui Jacob peccata eorum* 7. 1.

Ecce populus paratus est audire. Clama igitur, non clamabis surdis, nec aspidi surdæ obturanti aures suas, ut non audiat vocem incantantis sapienter. Quid enim Coetus iste copiosissimus aliud quærir? Quid suæ expectationis, aut suspensionis attentio postulat, nisi ut clames?

Nunquid tibi dicere videtur illud Job. xiii. 23. *populus iste tuus? Quantas habeo iniquitates & peccata? Scelera mea, atque delicta ostende mihi.*

Clama

* Forſan XXI. 11. † Videtur desiderari vocis.

Clama ergo, ne cesses, ne formides, ne taceas, ne fileas, neque compescaris, exalta quasi tuba vocem tuam: Quoniam ecce inimici tui, & qui oderunt te extulerunt caput. Super populum tuum malignaverunt consilium. Ps. LXXXII. 3.

Clama, & dic populo tuo veritatem, non clam, non in abscondito, non in latibulis, non in tenebris, non in angulis, veritas non quærit angulos; non in susurratione trepida; non in blesâ, vel submissâ, seu tremula, aut timore depressâ vocis dimidiatione; sed plano, aperto, plenoque, ut dici solet, ore; imò & buccinali clangore.

Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam. Clangentibus etenim tubis, vel buccinis altè personantibus ex ore Sacerdotum, ac vociferante omni Israël, corruerunt muri Jerico; instabilis scilicet ac defectibilis, & varii omnes errores. Nam ut Jerico interpretatur Luna, quæ defectum patitur, & instabilitatem. Habetur historia, Josuë, sexto capitulo.

Grande profecto malum est credite n. ihi, grande nimium malum, atrox læsio, damnum incomparabile. Quid ni igitur clamandum est? Experientia vox habet: qui fortiter fungitur, fortiter clamat.

Clamavit olim super incredulitate Judæorum Pastor noster Jesus mansuetissimus, atque adeò clamavit, velut supra communem sensum: ut dicerent etiam noti sui, Quoniam in furorem versus est. Marc. III. 20.

Coarguitur ex hoc exemplo crudelis & ficta pietas; imò dissimulatio mendax, & enervis torpentium, aut silentium ad injurias Christi, & nostræ Fidei; ad suas autem maximas contumelias insanientium: quasi vis illa clamosa, vis irascibilis, data nobis sit ad vitia, non ad virtutes; non ad reclamandum iracundiùs contra peccata.

Cæcus ille Evangelicus increpatus à turbis quæ præibant, & quæ sequebantur, ut taceret, magis ac magis clamabat: Jese fili David, miserere mei, Luc. XVIII. 39.

Clamat Mater funus, imò vulnus exiguum nati sui.

Clamat mundanus damnum pecuniæ; Desletur lacrimis amissa pecunia viris*, inquit Horacius.

Clamat carnalis, læsionem deliciarum suarum.

Quid singula dinumero?

Clamat unusquisque, quælibet anus, ut habet Proverbium, dolorem suum, & suorum corporalem. Dicam aliquid altius, aliquid urgentius.

Clamat sanguis occisi de terra, & centum millium occisorum; nempe quatuor peccata, ob sui enormitatem, clamare ad Dominum, referunt sacra Eloquentia.

Clamat homicidium inhumanum. Genesis IV. 10. Dixit Dominus ad Cain fratricidam: Vox sanguinis fratris Abel clamat ad me de terra.

Clamat secundo, afflictio orphanorum & pupillorum. Exod. XXII. 22. Vidua & pupillo non nocentis, si laeseritis eos, vociferabunt ad me, & ego exaudiam clamorem eorum.

Clamat tertio, fraudulenta retentio laborum. Jacobi. V. 4. Ecce merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est a vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabaoth intravit.

Clamat postremo, infandum illud peccatum Sodomiticum. Genesis XXVI. 20. Clamor Sodomorum & Gomorreorum multiplicatus est, descendam & videbo utrum clamorem qui venit, opere compleverint.

Et tu Pater optime, à clamore cessabis? videns, sciens, & sentiens calamitosissimam errorum & hæresum pestem, multiplices heu gladios; stragem nedum factam, sed futuram, si non occurrum fuerit, in animabus & in corporibus subditorum.

Clamavit ecce Rex noster Christianissimus, clama-

Tom. V. Pars II.

* Forſan veris

gens & personans terrificâ Litterarum suarum potentum buccinâ; suadens, exhortans, & obtestans, quod adversus pestiferam errorum in suo Regno detrahentium aciem consurgens vigilanter pollicetur. Ne timeas auxilium forte brachium suum dextrum; Rex ipse potentissimus, & quasi insignis ille equus, descriptus a beato Job: Procul odoratur bellum. Job. XXXIX. 29. ubi audierat vocem buccinæ tuæ: nec varios horret strepitus, juxta Maronis dictum, descriptis egregium equum.

Et tu Pastor inclyte, sic admonitus, sic obtestatus, adjuratus, dissimulabis, torpebis, cessabis, adhærebit inter ista certissima damna, tot inter strages, neces, & vulnera populi tui; adhærebit, inquam, lingua faucibus tuis, aut palato tuo, tanquam cani muto, non valenti latrare; tanquam speculatori consopito, non valenti, imò deteriori culpâ, sive quod deterius est, nolenti tubæ signum dare, tuba clangere? Procul hoc a te, procul, Pastor egregie, confidimus de vobis meliora, vicinioreque salutem, tamen ita loquimur: nam & equo voloci, ultroque currenti profuit calcar; profuit tubam, aut clangorem.*

Videmus, Reverende Pater, per industriam vestram, & paternam sollicitudinem, quemadmodum per tres jam ferè Menses propalata sunt, discussæ, atque deprehensæ per sapientissimos & eruditissimos in sacris Litteris viros, copiosissimis & efficacissimis deliberationibus, cum omni libertate loquendi, deprehensæ sunt, inquam, falsitates impiæ, falsitates lethiferæ, falsitates armatæ. Qualiter armatæ? Gladiis variis verborum, scriptorum & operum; armatæ minis & terroribus, ad puniendas nedum animas, sed corpora; ad tollendum, ac funditus exterminandum à populo Christiano custodes optimos, sibi datos à supremo Rege nostro Christo; quæ sunt Fides, & virtutes, ac Præcepta, de dilectione Dei & proximi.

Inter quæ nimirum Præcepta, unum est, ut de reliquis interim fileamus, humanæ societatis singulare vinculum, Non occides.

Aliud, est honoris, divinæ veritatis inter homines, & pro hominibus conservativum: Non perjurabis; Nam esse testatus est Apostolus: Hebr. VI. 16.

Omnis controversiæ finem, juramentum. Et ecce heu! consurrexerunt ex adverso, sicut inventum est, qui à sex Annis palam proponerent, qui justificarent, ut credebant, qui scriptis redigerent, stationariis publicis exponerent, quaquà versum, longè per Orbis partes dispergerent; licere, imò debere per privatos, passim interfici licere; præterea, nullum fidelitatis juramentum tenere, vel observari. Quid dicam adhuc? Quid querar? Quid clamem? Hoccine sæculum! ô mores! ô tempora! ô genera sacrilega! ô cælum, ô terra, ô maria, ô Neptuni! clamate adversus ista.

Eia ergo, Reverende Pater, eia Domine Inquisitor generalis hæreticæ pravitatis; quid superest, nisi ut clametis? Clamatis denunciationem Sententiæ judicialis, per quam, velut per gladium ancipitem confodiatas has varias doctrinas & peregrinas, quibus posset populus abduci; exterminetis vulpes demolientes vineas, nedum Diocesis istius, sed & aliarum, hos apros de sylva, singularem hunc ferum hæreticæ pravitatis, qui depastus est vineam vestram deturbetis, expellatis, aboleatis, damnetis, anathematizetis mucrone, vel † ultra compareant, vel invalescant.

Alioquin, formidanda nimis vobis esse deberet illa per Ezechielem Domini comminatio: Ezechiel XXXI. 7. Es tu filius hominis, speculatorem dedisti domui Israël: audiens ergo sermonem ex ore meo, annuntiabis eis ex me. Si me dicente ad impium: morte morieris, non fueris

X
* Hic aliquid desiderari videtur. † Forſan ne, hoc vel

fueris locutus, ut se custodiat impius à via sua: ipse impius in iniquitate sua morietur; sanguinem autem ejus de manu tua requiram. Si autem annunciant te ad impium, ut à viis suis convertatur: & non fuerit conversus à via sua, ipse in iniquitate sua morietur; porro tu animam tuam liberaſti.

Et vos liberate animas vestras, ô Judices electi, ô Patres conscripti, Duces in hac parte constituti; clamate veritatem, & promittente Christo, credite; ipsa veritas, quæ omnia vincit, liberabit vos. A Joan. viii. 32. Liberabit profectò, etsi non ab incurſibus obſtinationum & malignantium, aut à persecutionibus, aut tribulationibus rerum, aut corporum, quæ omnia propria sunt stipendia Christianorum, præſertim bonorum, & maximè præſidentium, quibus incumbit veritatem, cum omni constantia prædicare: nam *Omnes qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patientur.* 2. Tim. iii. 12. Liberabit tamen ipsa veritas à suppliciis æternis, à servitute horribili, & in libertatem perennem filiorum Dei tandem adducet, ubi cives Angelici clamare non cessant: *Soli Deo honor, virtus & gloria.* Præſter hoc nobis ipse idem qui est veritas, & benedictus in sæcula. Amen.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magister Joannes Tuderti, Licentiatus in Legibus, Officialis Parisiensis, in præſentia omnium ibidem existentium, vice, & nomine prænominatorum Dominorum Judicum, narravit, & recitavit totum proceſſum ſuperius agitatum; qualiter & quomodo proceſſum fuerat, & fuit, in hujusmodi Concilio & materiâ Fidei, in quorum præſentia fuerunt lectæ ſupra ſcriptæ Litteræ Regiæ, ac Instrumentum publicum almæ Matris Universitatis Parisiensis, ſuperius in principio hujus proceſſus inſertum.

Similiter fuit lecta deliberatio Dominorum Deputatorum datorum in dicto Concilio Fidei, ac Aſſertiones per ipſos Dominos Deputatos extractæ à quaternis prædictæ Propositionis Magistri Joannis Parvi; & poſtmodum fuerunt lectæ quædam aliæ Litteræ Regiæ ſuperius inſertæ.

Post quarum quidem Litterarum lecturam, idem Dominus Officialis Parisiensis recitavit, qualiter & quomodo, ex relatione Dominorum & Magistrorum Deputatorum, ex parte Concilii Fidei, ad viſtandum deliberationes, & opiniones Dominorum Magistrorum, Licentiariorum, & Baccalareorum in Theologia, & aliorum Jurisperitorum, qui deliberaverunt in hujusmodi Concilio, repertum fuerat, & erat, quod Propoſitio quæ dicebatur eſſe Propoſitio Magistri Joannis Parvi, erat damnanda, una cum Aſſertionibus in eadem contentis, quæ ibidem tunc lectæ fuerunt, cum earum modificationibus.

Quibus ſic actis, dictis, geſtis & recitatis, prænominati Domini Judices proceſſerunt ad eorum Ordinationem, ſeu Sententiam, in, & ſuper præmiſſis pronuntiandam, & ferendam; & pronunciaverunt & tulerunt in ſcriptis, modo & forma quæ ſequuntur.

SENTENTIA

Episcopi, & Inquisitoris Parisiensis,
adverſus Librum

JOANNIS PARVI.

NOS GERARDUS, miſeratione divina, Episcopus Parisiensis; & Frater Joannes Poleti, Ordinis Fratrum Prædicatorum, ſacræ Theologiæ Profeſſor, Inquiſitor hæreticæ pravitatis in

Regno Franciæ, autoritate Apoſtolica Deputatus, Judices competentes in hac parte.

Univerſis Chriſti fidelibus præſentes Litteras inſpecturis. Salutem in Domino, & incorruptam Fidei veritatem ſincera mente tenere.

Sciens Apoſtolus ex teſtimonio Legis & Chriſti, quoniam. *Non ex ſolo pane vivit homo, ſed ex omni verbo quod procedit ex ore Dei.* Matth. iv. 4. Voluit nos panem verbi Dei, qui eſt panis vitæ & intellectus, ſanum & incontaminatum ſumere, & à peſtifero cavere, doctriniſque variis & peregrinis non abduci. Nihil enim periculoſius, quàm ſi pro pane intellectualis vitæ, ſumatur toxicum, & ſel aſpidum hæreticalis doctrinæ.

Hæc nos conſideratio permovit, ut doctrinas varias & peregrinas; imò peſtiferas noſtris, unde dolor, temporibus, & in his civitate & Diœceſi Parisienſi, tam verbis, quàm ſcriptis, & etiam factis, populo Chriſtiano, pro pane divini verbi miniſtratas, exterminare, & penitus abjicere ſtuderemus, ne ſermo læthiferæ doctrinæ, velut cancer ſerperet in populis; præſertim nobis ſubditis: neque pro vitali pane veritatis, panis ſumeretur mortiferæ falſitatis. Acceſſit ad hoc opus tam religioſum, ſalubre & pium, Regalis devotio, ad idem movens, pariter & exhortans.

Propterea, cum ad noſtram notitiam, certiffimis devenerit documentis, quòd inter ceteros errores in noſtris prædictis civitate & Diœceſi ſeminatos, Propoſitio Magistri Joannis Parvi, Parisiis dogmatifata, & publicæ venditioni expoſita, quæ ſic incipit.

Par devers la tres-noble & tres-haute Maieſtè Royale, & ſic finitur. Publier par Lettres patentes, par maniere d'Epiftres, ou autrement iceluy. Dieu veuille que ainſi ſoit-il fait, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Quam etiam Propoſitionem, ipſe proponens appellat, Juſtificationem Domini Ducis Burgundiæ; nititur, ſecundum principalem intentionem proponentis juſtificare, & deſſendere Aſſertiones plurimas, quæ tamen per ſacrum Fidei Concilium repertæ ſunt erroneæ in Fide & moribus bonis; ac multipliciter ſcandalofæ; in perditionemque cederent, nedùm ſpiritalis animarum vitæ, ſed etiam & corporum, ſi durare diutius ſincerentur.

Nos, evocato, vicibus repitis, Magistrorum & Licentiariorum in Theologia Parisiis existentium, & aliorum peritorum ſaluberrimo, ſapientiſſimoque conſilio, diù, multumque deliberantium; Chriſti nomine invocato, ad ejus laudem, gloriam, & honorem ac Fidei exaltationem, decrevimus, per præſentes, quòd ante dicta Propoſitio Magistri Joannis Parvi in ſe, & ſuis Aſſertionibus principaliter intentis, & in ea contentis, ac in proceſſu latius declaratis, eſt abolenda, atque damnanda, tanquam erronea in Fide & bonis moribus, ac multipliciter ſcandalofa; & eam ſic abolemus, & damnamus, ac cremandam ſolemniſter decernimus, cremarique præcipimus & jubemus: monentes ſubditos noſtros, cujuſcumque ſtatus, gradus, conditionis, aut præminentie exiſtant, primò, ſecundò, tertio, ac una canonica monitione pro omnibus, ſub poena excommunicationis, quam in ipſos in his ſcriptis ferimus, niſi fecerint quòd mandamus, ut ipſi, infra ſex dies, poſt quam præſentes pervenerint ad eorum notitiam; quorum ſex dierum duos pro primo; duos pro ſecundo; & reliquos duos pro tertio, & peremptorio termino eis assignamus; ſi quos habent penes ſe quaternos hujusmodi Propoſitionem in ſe continentes, nobis afferant; ſeu afferri faciant, ut de eis diſponere valeamus, juxta & ſecundum formam & modum noſtræ condemnationis hujusmodi: inhibentes nihilominus,

&

& interdicentes omnibus & singulis supra dictis, sub eisdem poenis, ne deinceps quisquam ipsorum audeat prædictam Propositionem asserere, prædicare, publicare, deffendre, seu dogmatifare, publicè, vel occultè. Quod si quis audierit, vel sciverit aliquem in hac parte culpabilem, nobis infra octo dies, vel Cancellario Parisiensi, denuntiare teneatur.

Item, Sequitur tenor condemnationis dictarum Assertionum, de quibus supra fit mentio, in hac verba.

GERARDUS, miseratione divina, Parisiensis Episcopus; & Frater Joannes Poleti, Ordinis Fratrum Prædicatorum, sacre Theologiæ Professor, Inquisitor hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, autoritate Apostolica Deputatus; Judices competentes in hac parte. Salutem in Domino.

Notum facimus, quod die datæ præsentium, habita prius matura deliberatione cum peritis, certas Assertionones extractas de Propositione Magistri Joannis Parvi, quam ipse Justificationem Domini Ducis Burgundiæ appellavit, cum modificationibus, & qualificationibus eis per Concilium Fidei datis condemnavimus, & reprobavimus; condemnamus atque reprobamus: quarum Assertionum, de verbo ad verbum, tenor sequitur in hunc modum.

Prima Assertio.

Il est licite à un chacun sujet, sans quelconque Mandement, ou Commandement, selon les Loix, morale, naturelle & divine, d'occire, ou faire occire tout tyran, qui par convoitise, barat, sortilege, ou malengin, machine contre le salut corporel de son Roi, & souverain Seigneur, pour lui tollir sa tres noble & tres haute Seigneurie; & non pas seulement licite, mais honorable & meritoire, mesmement quand il est de si grande puissance, que Justice ne peut bonnement estre faite par le Souverain.

Erronea in Fide & moribus, & multipliciter scandalosa.

Secunda Assertio.

Les Loix, naturelle, morale & divine, autorisent un chacun sujet d'occire, ou faire occire le dit tyran.

Erronea in Fide & moribus, ac legimus morali. *

Tertia Assertio.

Il est licite à un chacun sujet, honorable & meritoire, d'occire, ou faire occire le dessus nommé tyran, traître & desloyal à son Roy & souverain Seigneur, par aguettes, & espiemens, & est la propre mort de quoy doivent mourir tyrans desloyaux, que les occire vilainement, par tres bonnes cannelles, & espiemens; & si est licite de dissimuler, & taire sa volonté de ainsi faire.

Est falsa, erronea, scandalosa.

Quarta Assertio.

C'est droit, raison & equité, que tout tyran soit occis vilainement, par aguettes, & espiemens, & est la propre mort de quoy doivent mourir tyrans desloyaux, que de les occire vilainement, par bonnes cannelles, aguettes, & espiemens.

Erronea, crudelis & impia.

Quinta Assertio.

Cil qui occit, ou fait occire le tyran dessus nommé, es manieres que dit est, ne doit de rien estre repris; &

* Poran Legibus, morali &c.

Tomi V. Pars II.

ne doit pas seulement le Roy en estre content, mais doit avoir le fait agreable, & l'autoriser en tant que mestier, ou besoin seroit.

Erronea in Fide & moribus, & Regiæ Dominationi injuriosa.

Sexta Assertio.

Le Roy doit guerdonner & remunerer celui qui occit, en la maniere que dit est, ou fait occire le tyran dessus nommé, en trois choses; c'est à sçavoir en amour, honneur & richesses, à l'exemple des remunerations faites à saint Michel l'Archange, pour l'expulsion de Lucifer du Royaume de Paradis; & au noble homme Philinées, pour l'occision du Duc Zambri.

Erronea in Fide & moribus, scandalosa, & Regiæ Majestati injuriosa.

Septima Assertio.

Le Roy doit plus aimer que paravant celui qui occit, ou fait occire le tyran dessus nommé, es manieres dessus dites, & doit faire prescher sa foy & bonne loyauté par son Royaume, & dehors le Royaume, le faire prescher par Lettres, par maniere d'Epîtres, ou autrement.

Erronea in Fide & moribus, scandalosa, ac Regiæ Dominationi injuriosa.

Octava Assertio.

Littera occidit, spiritus autem vivificat. 2. Cor. III. 6. C'est à dire que, toujours tenir le sens littoral en la sainte Escripture, est occire son ame.

Expositio distorta & erronea.

Nona Assertio.

Ancas d'alliance, serment, promesse, ou confederation faite de Chevalier à autre, en quelque maniere que ce soit, ou peut estre; s'il advient qu'il tourne au prejudice de l'un des prometteurs, ou confederés, de son eponse, ou de ses enfans, il n'est de rien tenu à les garder. Hoc probatur ex ordine charitatis, quo quilibet plus tenetur se ipsum diligere, uxorem & liberos, quam alteros.

Falsa & erronea secundum se, & ad perjuriam viam præbens.

Inhibentes & interdicentes omnibus & singulis, cujuscumque status, gradus, ordinis, & conditionis, aut præminentie fuerint, sub poena excommunicationis, quam in ipsos in his scriptis ferimus, si contrarium fecerint, ne deinceps quisquam audeat prædictas Assertionones asserere, prædicare, publicare, deffendre, seu etiam dogmatifare, publicè vel occultè. Quod si quis audiverit, vel sciverit aliquem in hac parte culpabilem, nobis infra octo dies, vel Cancellario Parisiensi, denuntiare teneatur, sub eadem poena.

Præterea, die Dominica sequenti, quæ cantatum fuit in sancta Dei Ecclesia: *Invocavit me*. Quæ fuit vigesima quinta Mensis dicti Februarii, prædicta Propositio coram maxima populi multitudine, præhabito verbo Dei, in parvisio Ecclesiæ Parisiensis, fuit publicè combusta & igni tradita; præsentibus ad hæc omnia & singula Dominis Prælati, ac Magistris & Doctoribus, & aliis, in Litteris patentibus & Instrumentis super hoc confectis, nominatis & descriptis.

Item, Sequitur tenor quarundam Litterarum rogatoriarum prælatorum Dominorum Judicum, in hunc modum.

REVERENDO in Christo Patri, ac Domino, Domino Meldensi Episcopo, seu vestris in spiritualibus,

X 2

bus, & temporalibus generalibus Vicariis, ac Officiali.

GERARDUS, Dei gratiâ, Episcopus Parisiensis; & Frater Joannes Poleti, Ordinis Fratrum Prædicatorum, sacre Theologiæ Professor, Inquisitor hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, autoritate Apostolica Deputatus, Judices in hac parte competentes. Salutem in autore & consummatore Fidei, Domino nostro Jesu Christo.

Ad Reverendæ Paternitatis vestræ notitiam, præsentium tenore, deducimus, quod nos, ex Officii nostri debito, ad extirpationem errorum, in civitate & Dioecesi Parisiensi seminatum procedentes, ex deliberatione Concilii Fidei, vicibus repetitis, coram nobis congregati, nuper in aula Episcopali Parisiensi, pro Tribunali sedentibus, in præsentia nonnullorum Prælatorum, & plurium aliorum Doctorum, Magistrorum & Licentiariorum, in diversis scientiis, & aliorum virorum Ecclesiasticorum, & secularium, circa statum Fidei, & ipsius Fidei exaltationem, quandam Sententiam, seu Ordinationem nostram in scriptis protulimus, in hunc modum.

NOS GERARDUS, miseratione divinâ, Episcopus Parisiensis, & Frater Joannes Poleti, Ordinis Fratrum Prædicatorum, sacre Theologiæ Professor, Inquisitor hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, autoritate Apostolica Deputatus, Judices competentes in hac parte.

Universis Christi fidelibus præsentibus Litteras inspecturis, Salutem in Domino, & incorruptam Fidei veritatem sincera mente tenere.

Sciens Apostolus, ex testimonio Legis, & Christi, quoniam *Non ex solo pane vivit homo, sed ex omni verbo quod procedit de ore Dei.* Matth. iv. 4. Voluit nos panem verbi Dei, qui est panis vitæ & intellectus, sanum & incontaminatum sumere, & à pestifero caverè, doctrinisque variis & peregrinis non abduci: nihil enim periculosius, quam si pro pane intellectualis vitæ, sumatur toxicum, & fel aspidum hæreticalis doctrinæ.

Hæc nos consideratio permovit, ut doctrinas varias & pestiferas nostris, unde dolor! temporibus, & in his civitate & Dioecesi Parisiensi, tam verbis, quam scriptis, ac etiam factis, populo Christiano, pro pane divini verbi ministratas, exterminare, & penitus abjicere studeremus, ne sermo lethiferæ doctrinæ, velut cancer serperet in populis, præsertim nobis subditis, neque pro vitali pane veritatis panis sumeretur lethiferæ falsitatis. Accessit ad hoc opus tam religiosum, salubre & pium, Regalis devotio, ad idem movens pariter & exhortans.

Propterea, cum ad nostram notitiam, certissimis deveniret documentis, quod inter ceteros errores, in nostris prædictis civitate & Dioecesi seminos, Propositio Magistri Joannis Parvi Parisiis dogmatizata, & publicæ venditioni exposita, quæ sic incipit.

Par devers latres-noble Majesté Royale. Et sic finitur. *Par Lettres, par maniere d'Epistres & autrement iceluy. Dieu veuille que ainsi soit-il fait,* qui est benedictus in sæcula sæculorum, Amen.

Quam etiam ipse proponens appellat Justificationem Domini Ducis Burgundiæ, nititur secundum principalem intensionem proponentis justificare, & defendere Assertiones plurimas, quæ tamen per sacrum Fidei Concilium repertæ sunt erroneæ in Fide & bonis moribus, & multipliciter scandalosæ, in perditionemque cederent, nedum spiritualis vitæ animarum, sed etiam & corporum, si durare diutius sinerentur.

Nos, evocato, vicibus repetitis, Magistrorum, & Licentiariorum in Theologia, Parisiis existentium, & aliorum peritorum, saluberrimo sapientissimoque

consilio, diù multumque deliberantium, Christi nomine invocato, ad ejus laudem, gloriam & honorem, ac Fidei exaltationem, decrevimus, ac decernimus per præsentibus, quod ante dicta Propositio Magistri Joannis Parvi, in se, & in suis Assertionibus principaliter intentis, & in ea contentis, ac in processu latius declaratis, est abolenda, atque damnanda, tanquam erronea in Fide & bonis moribus, ac multipliciter scandalosa; & eam sic abolemus, & damnamus, ac cremandam solemniter decernimus, cremarique præcipimus & jubemus: monentes omnes subditos nostros, cujuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, aut præeminentiæ existant, primò, secundò, tertio, ac una canonica monitione pro omnibus, sub pænâ excommunicationis, quam in ipsos in his scriptis ferimus, nisi fecerint quod mandamus, ut ipsi infra sex dies, postquam præsentibus pervenerint ad eorum notitiam; quorum sex dierum duos pro primo; duos pro secundo; & reliquos duos pro tertio & peremptorio termino eis assignamus; si quos habent penes se quaternos, hujusmodi Propositionem in se continentes, afferant, seu afferri faciant, ut de eis disponere valeamus, juxta & secundum formam & modum hujusmodi nostræ condemnationis: inhibentes nihilominus, & interdicentes omnibus & singulis supra dictis, sub eisdem pœnis, ne deinceps quisque audeat prædictam Propositionem afferere, prædicare, publicare, defendere, seu dogmatizare, publicè vel occultè. Quod si quis audiverit, vel sciverit aliquem in hac parte culpabilem, nobis infra octo dies, vel Cancellario Parisiensi, denuntiare teneatur.

Post ejusdem Ordinationis seu Sententiæ prolationem, Dominica sequenti, quæ cantatum fuit in sancta Dei Ecclesia, *Invocavit*, quæ fuit vigesima quinta Mensis Februarii, præfatam Propositionem, coram magna populi magnitudine, præhabito verbo Dei, in parvisio Ecclesiæ Parisiensis publicè fecimus cremari.

Quapropter vos, in Juris subsidium, & favorem Fidei, & quantum in Domino possumus, exhortamur, quatenus ad prædictorum errorum condemnationem, & extirpationem hujusmodi, nostram Ordinationem, seu Sententiam, per vestras civitatem & Dioecesi publicari solemniter faciatis: universis & singulis subditis vestris dantes districtius in Mandatis, quatenus sub pœnis Juris, omnia & singula in prædicta Ordinatione & Sententia supra scripta contenta, efficaciter observare studeant & observent: universos & singulos, quos aliquos quaternos, prædictam Propositionem Magistri Joannis Parvi continentes, in vestra prædicta Dioecesi penes se habere agnoveritis; ad ipsos quaternos vobis, infra certum competentem terminum per vos præfigendum, tradendos, & realiter, per censuram Ecclesiasticam compellatis: & si quos contrarium facientes reperieritis, ipsos pœnis canonicis taliter puniatis, quod ipsorum pœnæ cunctis cedant transgressoribus ad terrorem: in præmissis omnibus & singulis, tam diligenter & sollicitè vos habentes, quod velut Fidei zelator fervidus debeatis, & in præsentem laudabiliter commendari, & in futuro feliciter præmiari.

Datum Parisiis, sub sigillis nostris, una cum signis manualibus Notariorum nostrorum subscriptorum. Anno Domini, millesimo quadringentesimo decimo tertio, die Lunæ post *Mei oculi*, quæ fuit duodecima Mensis Februarii.

Item, *Sequitur tenor quarundam Litterarum Regiarum, in hac verba.*

LITTERA REGIS.

Adversus Librum Joannis Parvi.

SENTENTIA,

Seu

CAROLUS CONDEMNATIO

Dei gratiâ Francorum Rex.

Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris.

Adversus Propositiones Joannis Parvi.

Universis & singulis Archiepiscopis, ceterisque Prælati, & aliis viris Ecclesiasticis Jurisdictionem spiritualement habentibus, per totum Regnum nostrum constitutis: Salutem, & Fidem Christi sinceram, sine qua impossibile est Deo placere, dilectionem singularem.

Quoniam omnis potestas à Deo est, sceptrum Regiæ Majestatis de manu Dei suscepimus: dignum est ut in Lege ejus jugiter ambulemus, & nostrorum Progenitorum imitatione, nos Evangelicæ veritatis constituamus defensores: nam sicut nostra Regia dignitas divino Christianæ Religionis titulo gloriosius insignitur; sic decet nos omnia quæ promotionem, exaltationem, & honorem ejusdem Christianæ Religionis respiciunt, totâ vigilantia promovere: sic enim Deum speramus habere propitium, adiutorem in nostris necessitatibus, si Legis suæ Decreta studuerimus inviolata servare, & adversus errores de Regni nostri finibus fecerimus extirpari.

Nuper igitur, tam ex insinuatione Christianissimæ filiæ vestræ * Universitatis Parisiensis, quam aliunde cognovimus, quod quidam errores contrarii nostræ Fidei, bonisque moribus quamplurimum adversantes, humanam confundentes pietatem, pacemque cujuslibet politici regiminis conturbantes, ac multipliciter scandalosi, citra paucos Annos fuerunt in hac urbe Regia, & per totum Regnum nostrum seminati; & specialiter in quadam Propositione, quam actor ejusdem, Magister Joannes Parvi nuncupatus, Justificationem Ducis Burgundiæ fecit appellari, in qua quidem Propositione dictus actor, in suis Assertionibus principaliter intentis, Legem immaculatam humanis divinitus inspiratam cordibus, hæreticali quamplurimum labe perfudit, pestiferam, horrendamque doctrinam in agro Dominico seminando, spiritualibusque alimentis venenum immiscens læthiferum: unde, proh dolor! tantus error cæcis animis invaluit, ut simplex populus, gensque facile credula, à viis Domini procul abjecti, per devia, in perditionem ambulabant.

Quamobrem, dilectum & fidelem Consiliarium nostrum, Episcopum Parisiensem; ac dilectum nostrum Inquisitorem hæreticæ pravitatis, diligenter commovimus, ut tam æstuanti morbo salubriter occurrerent: qui animadvertentes hanc labem in ovili Dominico jam gravem intulisse jacturam; post diligentem, ac solemnem negotii comminationem, per egregios sacræ Theologiæ Professores, ac Licentiatos, aliosque Jurisperitos tam numerosos, tamque solemniter super hoc convocatos, diu multumque deliberantes, dictam Propositionem, tanquam erroneam in Fide & moribus, ac multipliciter scandalosam, abolendam, atque damnandam esse decreverunt, eamque per saluberrimum Fidei Concilium judicialiter condemnaverunt, cremandamque publicè, pro ut decet, ordinarunt, & cremari fecerunt; quemadmodum ex inspectione Sententiæ super hoc, per dictos Episcopum, & Inquisitorem promulgatæ præmissa possunt latius apparere, cujus siquidem Sententiæ, seu condemnationis tenor dignoscitur esse talis.

* nostræ:

NOS GERARDUS, miseratione divinâ, Episcopus Parisiensis; & Frater Joannes Poleti, Ordinis Fratrum Prædicatorum, sacræ Theologiæ Professor, Inquisitor hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, Judices competentes in hac parte.

Universis fidelibus Christi, præsentibus Litteras inspecturis, Salutem in Domino, & incorruptam Fidei veritatem sincera mente tenere.

Sciens Apostolus ex testimonio Legis & Christi, quoniam *Non ex solo pane vivit homo, sed ex omni verbo quod procedit ex ore Dei*, Matth. iv. 4. Voluit nos panem verbi Dei, qui est panis vitæ & intellectus, sanum & incontaminatum sumere, & à pestifero cavere, doctrinisque variis & peregrinis non abduci: nihil enim periculosius, nihil perniciosius, quàm si pro pane intellectualis vitæ, sumatur toxicum, & fel aspidum hæreticalis doctrinæ.

Hæc nos consideratio permovit, ut doctrinas varias & peregrinas, imò pestíferas nostris, unde dolor! temporibus, & in his civitate & Diocesi Parisiensi, tam verbis, quàm scriptis, ac etiam factis, populo Christiano, pro pane divini verbi ministratas exterminare, & penitus abicere studeamus; ne sermo lethiferæ doctrinæ, velut cancer serperet in populis, præsertim nobis subditis, neque pro vitali pane veritatis, panis sumeretur mortiferæ falsitatis.

Accessit ad hoc opus tam religiosum salubre & pium Regalis Devotio, ad idem movens pariter & exhortans.

Propterea, cum ad nostram notitiam, certissimis deventis documentis, quòd inter ceteros errores in nostris prædictis civitate & Diocesi seminos, Propositio Magistri Joannis Parvi Parisiis dogmatifata, & publicæ venditioni exposita, quæ sic incipit.

Par devers la tres-noble & tres-haute Majesté Royale. Et sic finitur: Par Lettres patentes, par maniere d'Epistres, & autrement iceluy. Dieu veuille qu'ainsi soit-il fait, Qui est benedictus in sæcula sæculorum Amen.

Quam etiam Propositionem ipse proponens appellat, Justificationem Ducis Burgundiæ, nititur secundum principalem intentionem proponentis justificare, & defendere Assertiones plurimas; quæ tamen per sacrum Fidei Concilium repertæ sunt erroneæ in Fide & bonis moribus, & multipliciter scandalosæ; in perditionemque cederent, nedum spiritualis vitæ animarum, sed etiam & corporum, si durare diutius sinerentur.

Nos, evocato, vicibus repetitis, Magistrorum, & Licentiariorum in Theologia, Parisiis existentium, ac aliorum peritorum saluberrimo, sapientissimoque consilio, diu multumque deliberantium, & Christi nomine invocato; ad ejus laudem, gloriam & honorem, ac Fidei exaltationem, decrevimus & decernimus per præsentibus, quòd ante dicta Propositio Magistri Joannis Parvi in se, & in suis Assertionibus principaliter intentis, & in ea contentis, ac in processu latius declaratis, est abolenda, atque damnanda, tanquam erronea in Fide & bonis mori-

moribus, ac multipliciter scandalosa; & eam sic abolemus & damnamus, ac cremendam solemniter decernimus, cremarique præcipimus & jubemus: monentes omnes subditos nostros, cujuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, aut præminentiae existant, primò, secundò, tertio; ac una canonica monitione pro omnibus, sub poena excommunicationis, quam in ipsos in his scriptis ferimus, nisi fecerint quod mandamus, ut ipsi infra sex dies, postquam præsentibus pervenerint ad eorum notitiam, quorum sex dierum duos pro primo; pro secundo duos; & reliquos duos pro tertio & peremptorio termino eis assignamus: si quos habent penes se quaternos, hujusmodi Propositionem in se continentes, nobis afferant, seu afferri faciant; ut de eis disponere valeamus, juxta & secundum formam & modum hujusmodi nostrae condemnationis. Inhibentes nihilominus & interdicentes omnibus & singulis supra dictis, sub eisdem poenis, ne deinceps quicquam ipsorum audeat prædictam Propositionem afferere, prædicare, publicare, deffendere, seu dogmatizare, publicè, vel occultè. Quod si quis audierit, vel sciverit aliquem in hac parte culpabilem, nobis, infra octo dies, vel Cancellario Parisiensi, denuntiare teneatur.

In cujus rei testimonium, sigilla nostra, unà cum signis manualibus nostrorum in hac parte Notariorum, his præsentibus duximus apponenda.

Datum Anno Domini 1413. die vigesima tertia Mensis Februarii. Indictione septima. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, ac Domini Joannis, divinà providentia Papæ vicesimi tertii. Anno quarto.

Nos itaque, qui nostros subditos in sancta salutarique Religione permanere, & à Mandatis Dei non declinare votis intimioribus exoptamus, ac cultum Catholicum hoc in Regno Christianismo specialiter sitimus adaugeri; vos omnes & singulos, tanquam Christianae Religionis zelatores, in obsequium Fidei requirimus, exhortamur, piaque obsecramus Charitate, quatenus præfatam dictae Propositionis judicalem condemnationem & abolitionem in vestris Dicecesibus, territoriis ac Jurisdictionibus publicetis, seu faciatis diligenter & solemniter publicari. Dignum est enim, ut cum pestis hæc ubique dilatata sit, & jam Ecclesiastica Sanctio, ubi proficiat ad medelam, ipsamque Sententiam, juxta sui formam pro ut decet insequendo, unusquisque vestrum suos subditos admoneat, sub poenis in eadem Sententia contentis, ut omnes & singulos quaternos, dictam Propositionem, vel ejus partem in se continentes, ubicumque reperiri poterunt vobis afferant, seu afferri faciant; ut de eis juxta, & secundum formam dictae condemnationis disponere valeatis, eos scilicet faciendo, coram Clero, & populo, palam & publicè cremari: inhibeatque, & parte vestra, inhiberi faciatis, sub poenis Juris, ne quis deinceps, cujuscunque status, præminentiae, aut conditionis extiterit, præfatam damnatam Propositionem, ac nefariam doctrinam in ea contentam, verbo & aliàs fovere, publicare, deffendere, sustinere, seu dogmatizare audeat, publicè, vel occultè. Quod quia si quis aliquem obstinati animi perceperit contrarium facientem, illud vobis, ac etiam Procuratori, & Advocato nostris, in vestris Curiis pro nobis existentibus, infra sex dies, sub jam prædictis poenis revelare teneatur; quibus siquidem Procuratori & Advocato, seu Consiliario nostris, harum serie, præcipimus & mandamus, ut si quis, vel si qui suae salutis immemores, contra prædicta, seu horum aliqua reperti fuerint attentare, seu etiam attentasse, aut aliquantulum deliquisse, seu de prædictis, aut eorum aliquibus culpabiles, vel suspecti existere, contra eos, tanquam contra tanti, tam-

que enormis delicti reos, viriliter & rigidè, sine personarum acceptione procedant, procedique faciant & procurent, ad poenas legitimas infligendas: vosque etiam contra eos, juxta facti qualitatem, per cenuram Ecclesiasticam procedatis, secundum Jura & canonicas Sanctiones.

Ceterum, ne in tam gloriosæ, tamque justissimæ operationis materia, pallium aliquod excusationis prætereundum valeatis; omnibus Justiciariis, Officiariis, ac subditis nostris, harum serie, damus in Mandatis; eisdem nihilominus districtè præcipientes, quatenus vestris & vestrum cuilibet, seu Deputatis à vobis, quoad impletionem præmissorum, dent juvamen, consilium & favorem, impartiantur vires & auxilium brachii secularis, si super hoc fuerint, vestri parte, requisiti. Datum Parisiis, decima sexta die Martii. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio. Regni verò nostri, trigesimo quarto.

SUMMARIUM CENSURÆ

Lata à Magistris Parisiensibus:

Necnon

SENTENTIÆ

EPISCOPI PARISIENSIS

Adversus

PROPOSITIONES

Joannes Parvi.

Universis præsentibus Litteras, seu præsens publicum Instrumentum, transcriptum, transumptum, seu exemplar inspecturis.

Curiarum Episcopalis Parisiensis: necnon Archidiaconi Parisiensis; Gullielmi Ecclesiae Parisiensis, de Joslayo vulgariter nuncupati; & Guidonis Archidiaconorum Brie, in Ecclesia Parisiensi Officiales: Salutem in Domino, & præsentibus fidem indubiam adhibere.

Ne post Litteras obtentas, Instrumentave publica, aut alia quævis documenta, quorum interest, propter viarum pericula, & discrimina, aliove fortuito casu, qui provideri non valent, humano judicio contingat ipsas deperire, vel consumi, facultasque probationis favorabiliter amplianda coarctetur, aut depereat; sacrorum Jurium conditores providè statuerunt, ne ipsorum copiis, sive transumptis, vel exemplariis ordinariis Judicium, ipsorumve Delegatorum, aut Commissariorum fulcitis auctoritatibus, plena fides adhibeatur.

Exhibita siquidem coram nobis Officialibus prædictis, villæ, civitatis & Dicecesis Parisiensis, Judicibus ordinariis, in parqueto superiori domus Episcopalis Parisiensis, loco ad Jura reddenda solito, pro Tribunali sedentibus, per venerabilem, & circumspectum virum, Magistrum Joannem de Tulleris, in Jure civili Licentiatum, Procuratorem, & procuratorio nomine Illustrissimi & Serenissimi Principis, & Domini nostri, Domini Caroli Francorum Regis, in Foro Ecclesiastico Parisiensi, petitio continebat, quod præfatus Dominus noster Rex, tam in sacro Generali Concilio Constantiensi, quam alibi, coram nonnullis Judicibus, quodam rotulo, seu publico Instrumento, quatuor pecias colatas ad invicem continente, sub signis & subscriptionibus vener-

nera-

nerabilium & discretorum virorum, Magistrorum Joannis de Atrio; Joannis Cachaloe; & Joannis Maugyon, Notariorum publicorum confecto, signatoque, & subscripto, & suis signis manualibus in colaturis, & aliis partibus dicti rotuli, seu publici Instrumenti etiam signato, quem tunc in suis tenebat manibus, indigebat, & quem, ob notoria nobis, & universi Regni hujus incolis viarum pericula, abfque ipsius Domini nostri Regis causæ periculo, deferre, defferrive facere non valeret, nec auderet, ut asseruit, coram nobis, & etiam affirmavit; dictorumque Notariorum super nominatorum signa, & subscriptiones, per testes Fide dignos infra scriptos, coram nobis productos, juratos & examinatos, approbavit, seu approbari fecit.

Cujus quidem rotuli, seu publici Instrumenti tenor, de verbo ad verbum, sequitur, per hunc modum.

Et primò, incipiendo à prima parte rotuli, sequens tenor in hæc verba,

Sequuntur novem Assertiones extractæ de quodam codice, quem actor intitulat, seu nominat, Justificationem Domini Ducis Burgundie, super interfecionem Domini Ducis Aurelianensis; & qualificata modo qui sequitur, & exposita Judio Concilii Generalis Constantinensis.

Premiere Assertion.

Il est licite à un chascun sujet, sans quelconque Mandement, ou Commandement, selon les Loix, naturele, morale, & divine, de occire, ou faire occire tout tyran, qui par convoitise, barat, sortilege, ou malengin, machine contre le salut corporel de son Roy & Souverain Seigneur, pour lui tollir sa tres-haute & noble Seignuerie; & non pas seulement licite, mais honorable & meritoire: mesmement quand il est de si grande puissance que Justice n'en peut bonnement estre faicte par le Souverain.

Erronea in Fide & bonis moribus, & multipliciter scandalosa.

Seconde Assertion.

Les Loix, naturele, morale, & divine auctorisent un chascun sujet, de occire, ou faire occire le dit tyran.

Erronea in Fide & moribus, ac Legibus, naturali & divinæ injuriosa.

Tierce Assertion.

Il est licite à un chascun sujet, honorable & meritoire, de occire, ou faire occire le dessus nommé tyran, traître & desloyal à son Roy, & Souverain Seigneur, par aguets & espiements; & est la propre mort de qui doivent mourir tyrans desloyaux, que de les occire vilainement, par tres-bonnes cautelles, aguets, & espiements; & est licite de dissimuler & taire sa volonté de ainsi faire.

Falsa, erronea & scandalosa.

Quatre Assertion.

C'est droit, raison & équité, que tout tyran soit occis vilainement, par aguets, & espiements; & est la propre mort de quoy mourir tyrans desloyaux doivent, que les occire vilainement, par bonnes cautelles, aguets & espiements.

Erronea, crudelis & impia.

Quinte Assertion.

Celui qui occit, ou fait occire le tyran dessus nommé, manieres que dict est, ne doit de rien estre repris,

& n'en doit pas seulement le Roi estre content; mais doit avoir le fait agreable, & le auctoriser entant que mestier ou besoing seroit.

Erronea in Fide & moribus, ac Regiæ Dominationi injuriosa.

Sexte Assertion.

Le Roi doit guerdonner & remunerer celui qui occit, en la maniere que dict est, ou fait occire le tyran dessus nommé, en trois choses: c'est à sçavoir, en amour, honneur & richesses, à l'exemple des remunerations faictes à saint Michel l'Archange, pour l'expulsion de Lucifer du Royaume de Paradis; & au noble homme Phinée, pour l'occision du Duc Zuambry.

Erronea in Fide & moribus, scandalosa, ac Regiæ Dominationi injuriosa.

Septiesme Assertion.

Le Roy doit plus aymer que auparavant celui qui occist, ou faict occire le tyran dessus nommé, ez manieres dessus dictes; & doit faire prescher sa foy & bonne loyauté, par tout son Royaume, & dehors le Royaume, le faire publier par Lettres patentes, par maniere d'Escrire, ou autrement.

Erronea in Fide & moribus, scandalosa, ac Regiæ Dominationi injuriosa.

Huictiesme Assertion.

Littera occidit spiritus vivificat 2. Cor. iii. 6. c'est à dire que tousiours tenir le sens litteral en la sainte Escripiture, est occire son ame.

Expositio distorta & erronea.

Et neuvieme Assertion.

En cas d'alliance, serment, promesse, ou confederation, faicte de Chevalier à autre, en quelque maniere que ce soit, ou puisse estre, s'il advient qu'ils tournent ou prejudice de l'un des promettants, ou confederés, de son épouse, ou de ses enfants, il n'est de rien tenu à les garder. Hoc probatur ex ordine caritatis, quo quilibet plus tenetur se ipsum diligere, uxorem & liberos, quam alterum.

Falsa & erronea, secundum se, & ad perjuriam viam præbens.

Prima Assertio.

Licetum est unicuique subdito, absque quocumque Mandato, vel Precepto, secundum Leges, naturalem, moralem, & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, vel malum ingenium, machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & supremi Domini, pro auferendo sibi suam nobilissimam & altissimam Dominationem: & nedum licitum, sed honorabile & meritorium, maxime quando est tanta potentia, quod Justitia non potest bono modo fieri per Supremum.

Erronea in Fide, & moribus, ac multipliciter scandalosa.

Secunda Assertio.

Leges, naturalis, moralis & divina, auctorisant unumquemque subditum, de occidendo, vel occidi faciando dictum tyrannum.

Erronea in Fide & moribus, ac Legibus, naturali, morali & divinæ injuriosa.

Tertia

Tertia Assertio.

Licetum est unicuique subdito, honorabile & meritum, occidere, vel occidi facere supra nominatum tyrannum, proditorem & infidelem suo Regi, & supremo Domino, per dolos, vel explorationes & insidias; & est propria mors quâ debent mori tyranni infideles; occidere scilicet eos viriliter, per optimas camelas, vel explorationes, dolos, & insidias, & est licitum dissimulare, & silere voluntatem suam de sic faciendo.

Falsa, erronea & scandalosa.

Quarta Assertio.

Ius est, ratio & equitas, quod omnis tyrannus occidatur viliter, per dolos, explorationes & insidias, & est propria mors quâ debent mori tyranni infideles; occidere scilicet eos per bonas camelas, vel explorationes, dolos, & insidias.

Erronea, crudelis & impia.

Quinta Assertio.

Ille qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra dictum, modis praedictis, non debet de aliquo reprehendi, & Rex non debet solum esse contentus; sed debet habere factum acceptabile & auctorizare, quantum opus vel necessitas esset.

Erronea in Fide & moribus, ac Regiæ Dominationi injuriosa.

Sexta Assertio.

Rex debet premiare, & remunerare illum qui occidit, modo qui dictus est, vel occidi facit tyrannum super nominatum, in tribus rebus; scilicet, amore, honoribus & divitiis; exemplo remunerationum factarum sancto Michaeli Archangelo, pro expulsiōe Luciferi à Regno Paradisi; & nobili homini Phinees, pro occisione Ducis Zambri.

Erronea in Fide & moribus, ac Regiæ Dominationi injuriosa.

Septima Assertio.

Rex debet plus amare quam prius, illum qui occidit, vel occidi facit tyrannum prænominatum, modis supra dictis, & debet facere predicari suam fidem, & bonam fidelitatem per Regnum, & extra Regnum facere publicari per Litteras, in modum Epistolæ, & aliter.

Erronea in Fide & moribus, scandalosa, ac Regiæ Dominationi injuriosa.

Octava Assertio.

Littera occidit, spiritus autem vivificat 2. Cor. III. 6. Hoc est dicere quod semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam.

Expositio distorta & erronea.

Nona Assertio.

In casu socialitatis, juramenti, promissionis, seu confederationis factarum ab uno milite ad alterum, quocumque modo istud fiat, aut fieri possit; si contingat quod istud vertatur in prejudicium unius promittentium, aut confederatorum, sponse sue, aut suorum liberorum, ipse de nullo tenetur eas observare: hoc probatur ex ordine charitatis, quo quilibet plus tenetur seipsum diligere, uxorem, & liberos, quam alterum.

Falsa & erronea secundum se, & ad perjuriam viam præbens.

Sacri Concilii determinatione salva, omnes Magistri, Licenciati, & Baccalarii in Theologia infra scripti, in attestationem Catholicæ veritatis, deposuerunt Propositiones novem præscriptas, falsas & erroneas esse, secundum qualificationes eisdem appositas.

In cujus rei testimonium, ipsi nomina sua, propriis manibus subscripserunt; sic signantes. J. Chachaloe. J. Atrio. J. Maveyon. Joannes Briviscoxæ, Magister in Theologia, Decanus Facultatis. Joannes Dacherri, Magister in Theologia, Episcopus Silvanectentia. Petrus de Dyerreyo, Magister in Theologia. Guillelmus Abbas sancti Germani de pratis, actu Regens. Radulphus Par..., Magister in Theologia. Radulphus, Monasterii beatæ Genovefæ Abbas. Joannes de Austria, Magister in Theologia, actu Regens. Philipus, Monasterii beati Dionysii Abbas. Germanus Famuli, alias de Rutigiaco, Magister in Theologia. Theobaldus Picardi, Ordinis beatæ Mariæ de Monte Carmeli. Petrus de Cautella, Magister in Theologia, actu Regens. Thomas de Ponte, Magister in Theologia, actu Regens. Petrus Blanbouilly, Magister in Theologia. Frater Joannes de Trecis, Magister in Theologia. Joannes de Dulcimenillo, Magister in Theologia. Frater Joannes Generi, Magister in Theologia, actu Regens. B. de Hotot, Magister in Theologia. Hervéus de Villanova, Magister in Theologia. Frater Henricus Pistoris, Magister in Theologia. Joannes de Castellione, Magister in Theologia. Frater Guillelmus Boticolli, Magister in Theologia. Benedictus Gentiani, Magister in Theologia. Gerardus Emengart, Magister in Theologia. Ego Petrus de Nogento, habeo eas suspectas de hæresi. Gerardus Macheti, Magister in Theologia. Radulphus de Porta, Magister in Theologia. Joannes Baldunii, Magister in Theologia. Guillelmus Truchevent, Magister in Theologia. Eustachius de Morfello, Magister in Theologia, Parisinus. Martinus de Brueriis, Magister in Theologia, Parisinus. Joannes Lambert, Magister in Theologia. Joannes de Rouviroy, Magister in Theologia, Parisinus. Frater Joannes de Vernone, Magister in Theologia. R. Barguenel, Magister in Theologia. T. de Cracovia, Magister in Theologia. Joannes de Laudifono, Magister in Theologia. Petrus Richardi, Magister in Theologia. Martinus Talayero, habeo suspectas in Fide & moribus. Dionysius Pagani, H.T. * quod istæ Propositiones sunt scandalosæ, & præsumptuosè dictæ. T. Hoberan, præmissæ Propositiones, de interfectione Tyranni, videntur michi scandalosæ, crudeles & impiæ.

Sic signati:

J. Cachaloe. J. de Atrio. J. Maveyon. J. Cachaloe. Frater Guillelmus Seguini, Ordinis Prædicatorum, Licentiatus in Theologia. Frater Laurentius Chrispiniani, Licentiatus in Theologia, Ordinis Carmelitarum. Frater Jacobus Forestarii, Bacallarius formatus in Theologia, & præsentatus. Frater Philipus Reydor, Bacallarius formatus & præsentatus. J. de Gondamvillani, Bacallarius formatus. Frater Joannes Pinsonis, Ordinis Præmonstratensis, Bacallarius formatus. Frater Martinus Billorry, Ordinis Prædicatorum, Bacallarius formatus. Petrus Guepin, Bacallarius formatus. Guillelmus Martini, Bacallarius formatus. Radulphus Recuchon, Bacallarius formatus. Frater Seguinus Cognati, Ordinis Carmelitarum, Bacallarius formatus.

Ego Michaël Brunelli Bacallarius formatus. Jacobus de Celeriis, Bacallarius formatus. Frater Jacobus Villeti, Ordinis Carmelitarum, Bacallarius

* Forfan H

rius

rius formatus. Frater Petrus Morelli, Bacallarius formatus. Domnus Joannes Ruffi, Bacallarius formatus.

Sic signati.

J. Cachaloe. J. de Atrio. J. Maveyon. Joannes de Porta, Bacallarius formatus. Joannes Petor, Bacallarius formatus. Domnus Joannes de Villanova, Bacallarius formatus. Frater Guillelmus Nunti, Ordinis Prædicatorum, Bacallarius formatus. Frater Joannes de Trolehan, Bacallarius formatus. Frater Joannes de Nemore, Bacallarius formatus. Frater Joannes de Montibus, Bacallarius formatus. Petrus Gakteri, Bacallarius formatus. Frater Egidius de Platea, Bacallarius formatus. Robertus Reginaldi, Bacallarius formatus. Petrus Guillemeti, Bacallarius formatus. Albertus Fabri, Bacallarius formatus, de Ordine Fratrum Prædicatorum. Guichardus Bondillion, Bacallarius formatus in Theologia.

Sic signati.

J. Cachaloe. J. de Atrio, J. Maveyon. J. Cachaloe. Frater Joannes de Hannoilles, Bacallarius Petrus Forgeti, Bacallarius. Frater Michael Viela, Bacallarius. Joannes Probi, Bacallarius. Frater Henricus Centurionis, Bacallarius. Frater H. Lupi, Bacallarius, Abbas Monasterii de Castellariis. Frater Yvo Cueni, Bacallarius. Frater Archambaudus de Firmitate, Bacallarius. Frater Guillelmus de Acheriis, Bacallarius. Egidius de Priches, Bacallarius. Joannes de Crauvach, Bacallarius. Joannes de Louda, Bacallarius. Frater Joannes David, Ordinis Carmelitarum, Bacallarius. Frater Joannes Guillemere, Bacallarius. Frater Bernardus Caufacii, Bacallarius. Matheus Lormier, Bacallarius. Simon Richerii, Bacallarius. Joannes Hervei, Bacallarius. Gaufridus de Heilleis, Bacallarius. Guillelmus Guillet, Bacallarius. Michaël de Crenoyo, Bacallarius. Petrus Michaëlis, Bacallarius. Hugo de Origniac, Bacallarius. Egidius Carlerii, Bacallarius. Egidius Remondi, Bacallarius. Jacobus de Hemptines, Bacallarius. Alexander Cavelier, Bacallarius. Joannes Amici, Bacallarius. Franciscus Patrignon, Bacallarius. Joannes Benedicti, Bacallarius. Petrus Beum, Bacallarius. Joannes Ruffossa, Bacallarius. Vivanus Robolleti, Bacallarius. Robertus Fleury, Bacallarius. Guillelmus Mestronis, Bacallarius. Joannes Crassi, Bacallarius. Guillelmus Horserii, Bacallarius. Petrus de Longo-campo, Bacallarius. Nicolaus de Bellismo, Bacallarius. Radulphus le Danois, Bacallarius. Joannes Fabry, Bacallarius. Guillelmus Hardy, Bacallarius. Frater Joannes Hemardi, Bacallarius. Frater Jacobus Inferii, Bacallarius. Guillelmus Garnerii, Bacallarius. Rogerus Boyum, Bacallarius. Joannes Balliguen, Bacallarius. Joannes Clerici, Bacallarius. R. de Bourceyo, Bacallarius. M. de Loch, Bacallarius. Arnoidus de Linchaut, Bacallarius. Gillebertus Mamet, Bacallarius. Guillelmus le Poigneur, Bacallarius. Alexander de Faulzyz, Bacallarius. Joannes Hulin, Bacallarius.

Ego Nicolaus de Bello-ramo, habeo eas suspectas de hæresi, vel errore. Ego Joannes Laurentii, Bacallarius, habeo suspectas de hæresi. Ego Guillelmus Anglici, Bacallarius, habeo suspectas de hæresi. Guillelmus de Escarvilla, Bacallarius. Robertus de Cuilla, Bacallarius.

Sic signati.

J. Cachaloe. J. de Atrio. J. Maveyon. Joannes Pigache, Bacallarius. Robertus Anelme, Bacallarius in Theologia, habet eas suspectas de hæresi. Joannes Churuel, Bacallarius in Theologia. Frater Robertus de Bellomonte, Religiosus Ordinis S. Benedicti. Guillelmus Custrarii, Bacallarius in Theologia.

Tom. V. Pars. II.

Sic signati.

J. CACHALOE. J. MAVEYON. J. DE ATRIO.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

xix. Augusti.
1416.

Noverint universi præsens publicum Instrumentum inspecturi, quod Anno ejusdem Domini, millesimo quadringentesimo decimo sexto. Indictione nona: die verò decima nona Mensis Augusti, Apostolica Sede Pastore carente, in congregatione venerabilis Facultatis Theologiæ Studii Parisiensis, apud sanctum Maturinum, Parisius, eadem die, solemniter celebrata. Astantibus quamplurimis sacre Theologiæ Doctoribus, nec non ejusdem Facultatis Licentiatis & Bacallariis, ad infra scripta specialiter vocatis, nobisque Notariis publicis, & testibus præsentibus infra scriptis.

Venerandæ circumspeditionis, ac magnæ scientiæ vir, Magister Joannes Brevis-coxæ in Theologia Professor, ejusdem Facultatis Decanus, & in ipsa Congregatione Præsidens; eisdem Magistris, Licentiatis, & Bacallariis sic congregatis, seriósè exposuit, quomodo Christianissimus & Serenissimus Princeps, Carolus, Dei gratiâ Francorum Rex, nuper ad Dominum Rectorem almæ Universitatis præfatæ præsentem, Nuncios suos miserat, per quos dici & exponi fecerat, quod in præsentem Concilio Constantiensi sunt nonnulli Magistri, Licentiati, & alii, tam de Ordine Mendicantium, quam alii, nitentes, nescitur quo spiritu ducti, deffendere, sub certis coloribus, novem Assertiones ex Propositione quondam Magistri Joannis Parvi veraciter extractas Parisius, per Reverendum in Christo Patrem, Dominum Episcopum Parisiensem, meritò damnatas, quas & justificare nitebantur; gloriantes in multitudine vocum & opinionum.

Eà propter, idem Dominus noster Rex, volebat, & requirebat, quod omnes Magistri, Licentiati, & Bacallarii, venerabilem Facultatem Theologiæ prædictæ Universitatis Parisiensis repræsentantes, in fidem & testimonium prælibatæ condemnationis, approbationis, & aliorum præmissorum, nomina sua, & cognomina, in præsentem rotulo, in quo prædictæ Assertiones, in Latino & Gallico sunt scriptæ, in eademque Congregatione, coram omnibus ibidem existentibus lectæ, subscriberent & apponerent; prout secundum Deum, eorum conscientiam, & scientiam à Deo eis ministratam, viderent faciendum.

Requires insuper Dominus Decanus eisdem Magistros, Licentiatos & Bacallarios, ut præmissa attestarentur, & approbarent, prout, & quemadmodum eorum professio requirit, & exigit; & conformiter ad requestam Domini nostri Regis, in signum veri testimonii, nomina & cognomina sua in præsentem rotulo apponerent, & subscriberent.

Addidit autem ulterius venerandæ circumspeditionis & magnæ scientiæ vir, Magister Radulphus Racuchon, almæ Universitatis Parisiensis Rector, ibidem præsens, quod Dominus noster Rex protestabatur quod non vult aliquem cogere ad se subscribendum, nec aliquem inducere ultra suam conscientiam & voluntatem, nec prece, nec pretio, nec vi, nec metu, nec timore alicujus poenæ.

Quibus sic factis & deductis, prælibati Magistri, Licentiati, & Bacallarii, tanquam veri Fidei Catholicæ zelatores, concluderunt & decreverunt in prælibato rotulo se inscribere, ac nomina & cognomina sua apponere, ut omnibus Christi fidelibus constet & appareat prædictas novem Assertiones fuisse & esse justè, sanctè, & catholicè damnatas.

Qua conclusione recepta & habita, per prius tamen collatione de præcedentibus Assertionibus ad

* X

origi-

originales Litteras per nos Notarios infra scriptos factâ, nec non eadem conclusione in nostris Regi-
stris redactâ; præfati Magistri, Licentiati & Ba-
callarii, per ordinem, nomina & cognomina sua,
in præfenti rotulo scripserunt, & apposuerunt,
modo & formâ quibus in dicto rotulo apparere po-
test.

Acta fuerunt hæc Parisius, apud sanctum Matu-
rinum. Anno. Indictione, quibus supra: & Indictio-
ne decima. Diebus verò diversis.

Et primò, aliqui se inscripserunt die decima Men-
sis Augusti prænominati, præsentibus ad hæc ve-
nerabilibus & discretis viris, Magistris, Nicolao
de Longolio, & Guidone de Versailles, in Arti-
bus Magistris. Alii verò se inscripserunt, Anno.
Indictione quibus supra, die verò duodecima Men-
sis Septembris; præsentibus prænominatis, unâ
cum discreto viro, Magistro Garcilio Mercatoris,
in Artibus Magistro. Alii verò, die decima tertia
predicti Mensis Septembris; præsentibus discretis
viris, Domino Michaële Lotonii, Præsbytero; &
Joanne Parnant, Clerico. Alii verò & ultimi, se
inscripserunt, Anno & Indictione quibus supra; die
verò vicesima secunda Mensis Octobris; præsen-
tibus venerabilibus & discretis viris, Magistris Nico-
lao de Longolio; Garcillio Mercatoris, prænomi-
natis; Petro de Assenseriis; ac Guidone de Ver-
sailles, in Artibus Magistris, Parisiensis, Tulen-
sis, Rotomagensis, & Ligonensis Diocesium, B
testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et Ego Joannes de Atrio, Clericus Cameracensis
Diocesis, Magister in Artibus, & Bacallarius in
Theologia, publicus Apostolicâ auctoritate Nota-
rius, Signiferque, atque Scriba Curiae con-
servationis Privilegiorum dictæ Universitatis; quia
præmissis omnibus & singulis, dum sic, ut præ-
missum est, proponerentur, protestarentur, de-
ponerentur, scriberentur, agerentur, & fierent;
unâ cum testibus supra, & Notariis infra scriptis,
præfens interfui; eaque sic fieri vidi, & audi-
vi; collationemque de Assertionibus supra scriptis, cum
Litteris originalibus condemnationis dictarum As-
sertionum, cumque Notariis subscriptis, audienti-
busque testibus ante dictis, feci diligenter: id-
circo huic præfenti publico Instrumento inde confe-
cto, alia manu fideliter scripto, signum meum so-
litum apposui, hic me manu propria subscribendo,
in fidem & testimonium veritatis omnium & sin-
gulorum præmissorum, requisitus.

Rasuras hujus Litteræ, R. super verbo, *explora-
tionis*, in dictis Assertionibus expressis, necnon
hujus dictionis, *amore*, fideliter approbo.

Signati J. DE ATRIO.

Verum quia ego Joannes Cachaloe, Magister
in Artibus, & Bacallarius in Decretis, Rectorque Par-
rochialis Ecclesiæ sancti Martini de Gliseuria, Ro-
thomagensis Diocesis, publicus Apostolica & Im-
periali auctoritatibus Notarius, ac almæ Universi-
tatis Parisiensis Scriba, præmissis subscriptionibus
nominum & cognominum prædictorum, collatio-
nique dictarum Assertionum superius scriptarum,
cum originalibus Litteris condemnationis, omni-
busque aliis & singulis, dum sic, ut subscribuntur,
concluderentur & fierent, unâ cum Notariis & te-
stibus præsentibus infra scriptis, præfens interfui;
eaque sic fieri vidi & audi-
vi, ac in notam recepi. Ideo exinde confecto præfenti publico Instru-
mento, alterius manu fideliter scripto, signum meum
solitum & consuetum, hic me propria manu subscri-
bens apposui, in testimonium veritatis omnium & sin-
gulorum præmissorum, requisitus & rogatus.

Rasuras hujus litteræ R. super verbo, *explora-
tionis*, præscripto, & super dictione, *amore*, fideliter
approbans signavi. J. CACHALOE.

Et ego, Joannes Maveyon Parisiensis, publicus
Apostolica & Imperiali Auctoritatibus Notarius,
quia supra scriptarum Assertionum, ad Litteras ori-
ginales collationi, nominumque, cognominumque
per præfatos Magistros, & Bacallarios subscrip-
tioni factis, protestationibusque supra scriptis, omni-
busque aliis & singulis, dum ut supra scribuntur,
agerentur & fierent, unâ cum prænominatis testi-
bus, præfens fui; eaque sic fieri vidi & audi-
vi: id circo præfenti Instrumento, in forma publica reda-
cto, per alium fideliter scripto, me aliis occupato
negociis, unâ cum signis & subscriptionibus venera-
bilibus & discretorum virorum, Notariorum supra
scriptorum, signum meum solitum apposui, hic me
manu propria subscribendo, in testimonium verita-
tis præmissorum, requisitus.

Rasuras super vocabulis, *explorationes*, & *amore*,
sub signo meo manuali fideliter approbans. Sic sig-
nati J. MAVEYON.

Quo quidem rotulo, seu publico Instrumento, co-
ram nobis Officialibus prædictis sic exhibito & osten-
so, & per nos viso, & diligenter inspecto & visi-
tato; præfatus Magister Joannes de Tulleriis, Pro-
curator præfatus, nomine Procuratorio quo supra,
nobis supplicavit, & nos cum instantia requisivit,
quatenus, ut cum ipse Dominus noster Rex supra
scripto rotulo pergamenæ, seu publico Instrumen-
to, & ejus tenore, ac contentis in eodem indi-
geat, nec ipsum, dum, quotiens, & coram quibus
esset necessarium exhibendi habeat facultatem, seu
de ipso facere fidem, ne ipsius originale amitti con-
tingeret in futurum, vel ejus series, propter ali-
quem casum fortuitum deperiret, auctorit. moris
& morum. *Interposition* Decretorum, dictum
rotulum, seu publicum Instrumentum per Notarios
publicos infra scriptos, transcribi, & in publicam
formam redigi facere dignaremur & vellemus; in
hiis interponendo auctoritates pariter & Decre-
ta.

Nos itaque Officiales supra scripti, dicto rotulo,
seu publico Instrumento, sic coram nobis ostenso,
& contento in eodem, per nos visis, & visitatis;
supplicationi ipsius Magistri Joannis de Tulleriis,
Procuratoris præfati, nobis factæ, tanquam justæ &
Juri consonæ, in hac parte, annuentes; subnomi-
natos Magistros Joannem de Atrio; Joannem Ca-
chaloe; & Joannem Maveyon Notarios prædictos,
coram nobis presentes, & constitutos, diligenter
examinavimus & interrogavimus: qui coram nobis
confessi fuerunt, & recognoverunt, se publicos esse
Notarios, signaque manualia & signeta publica in
dicto rotulo facta & apposita fuisse & esse eorum
vera signa & signeta, sive impressiones, tam pu-
blica, quàm manualia, quibus utuntur, & in Offi-
cio publico uti consueverunt.

Et præterea, per depositiones & relationes venera-
bilibus & discretorum virorum, Magistrorum Ri-
chardi Colini, Magistri in Artibus, Senonensis; &
Girardi, Clerici, Notarii publici, Cavaracensis * Dico-
cesiorum, pro dicto Magistro Joanne de Atrio, & Al-
lanii Quadrigarii, in Artibus Magistri, & Henrici
Baronis, Notariorum publicorum, Clericorum Ba-
yocensis, & Leonensis Diocesium, pro dicto Ca-
chaloe; nec non & Joannis Isamberti, & Joannis Va-
chereti Educensis Diocesis, pro supra nominato
Maveyon, testium coram nobis productorum &
juratorum, sufficienter & debitè informati, ipsos
supra nominatos Magistros Joannem de Atrio; Jo-
annem Cachaloe, & Joannem Maveyon, fuisse &
esse Notarios publicos, & pro talibus reputatos pa-
lam, & notoriè; & ad quos, pro conficiendis In-
strumentis habetur communis recursus, & haberi
convenit.

Hiis

* Forſan Cameracensis.

Hiis itaque auditis, & recepto ipsius Magistri Joannis de Tulleriis, Procuratoris Regii prædicti, Juramento solito & debito; ipsum rotulum, seu publicum Instrumentum transcribi, exemplarique & collationari per Notarios publicos, & infra scriptos fecimus, & mandavimus; ipsisque Litteris transcriptis, transumptis, sive exemplatis, & publicatis, nostras interposuimus, & tenore præsentium, interponimus auctoritates, pariter & Decreta: volentes, & decernentes, præsentium tenore, transcripto, transumpto, sive exemplari hujusmodi rotuli, seu publici Instrumenti, de cetero, tantam fidem adhibendam fore, & adhiberi debere, in Judicio, & extra, sicuti dicto rotulo originali, seu publico Instrumento; eandemque vim & eundem vigorem perpetuò habere, & habiturum, ac si in Judicio forent idem rotulus, seu publicum Instrumentum exhibiti.

In quorum omnium, & singulorum fidem, & testimonium, præsentis Litteras, seu præsentis publicum Instrumentum, seu transcriptum, vel transumptum, per Notarios publicos infra scriptos, exinde fieri, & in hanc publicam formam redigi mandavimus; sigillorumque Curiarum nostrarum fecimus appensione muniri.

Datum & actum in Perqueto superiori Episcopalis Parisiensis Curiae. Anno Domini, millesimo quadringentesimo decimo sexto. Indictione decima, Mensis Novembris, die quarta. Sede Apostolica Pastore carente. Præsentibus venerabilibus, & discretis viris, Magistris Gerardo Macheti, sacrae Theologiae Professore, Canonico Parisiensis. Joanne Ruffi, Clerico, in Decretis Licentiatò, Advocato in Foro Ecclesiastico Parisiensis; Petro Fautrey, in utroque Jure Bacallario, altero Promotorum Curiae Parisiensis; Joannem Pernant; Mauricio Deriam, Clericis, Trecentis Leonensis, Ligonensis, & Parisiensis Dioecesium oriundis, & Parisius commorantibus, testibus unà cum prænominatis testibus, pro parte prædictorum Notariorum, coram nobis productis, & per nos juratis & examinatis, ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. [†] RADULPHUS DE PORTA, *Magister in Theologia*. ^o PETRUS DE CLAMENGIIS, *Bacallarius*. NICOLAUS CIRENIS, *Bacallarius*.

Et ego Guillelmus Le Mieu, Clericus Trecorensis Dioecesis, Magister in Artibus, & Bacallarius in Decretis, publicus Apostolica & Imperiali auctoritatibus Notarius, & præfati Domini Officialis Parisiensis Scriba; quia præmissis omnibus, dum, ut supra scribuntur, per dictos Dominos Officiales, & coram eis fierent & agerentur, unà cum prænominatis testibus, ac Notariis publicis subscriptis, præfens & personaliter interfui, eaque sic fieri vidi & audiui; factaque diligenti collatione de præfenti transcripto, ad supra scriptum Instrumentum, seu rotulum, cum Notariis publicis subscriptis, ipsi ad invicem concordare inveni, nil addito, vel remoto quod sensum immutet, aut variet intellectum: idcirco præfens publicum Instrumentum in hanc publicam formam redactum, & per alium fideliter scriptum, me aliis occupato negociis, signo meo solito, unà cum prænominatorum Officialium signetis, & Curiarum prædictarum sigillis, præsentibus appositis, signisque & subscriptionibus dictorum Notariorum subscriptorum signavi; hic me manu propria subscribens, requisitus & rogatus, in testimonium veritatis præmissorum.

Constat de vocabulis interpositis ad talia signa, in fine hujus scripti interlineis ^o & de rasuris, & in vocabulis. JOANNES DAVID. HARDY, *Bacallarius*: *Doctores. Decima nona*: quæ vocabula, rasu-

ram & interlineas hic fideliter approbo. G. LE MIEU *ainsi signé, avec parrasse.*

Et ego Daniel Moche, Presbyter Leonensis Dioecesis, publicus Apostolica & Imperiali auctoritate Notarius, & Curiae Parisiensis Juratus, quia de supra dicto rotulo, seu Instrumento originali, ad præfens transumptum, seu transcriptum ex eo originaliter sumptum, unà cum Notariis publicis supra & infra scriptis, collationem feci diligentem, eorumque tenores ad invicem concordare inveni, nil addito, vel remoto quod sensum mutet, aut variet intellectum; præmissisque omnibus & singulis, dum sic, ut præmittitur, per dictos Dominos Officiales, & coram eis fierent & agerentur, unà cum prænominatis testibus & Notariis publicis, supra & infra scriptis, præfens & personaliter interfui, eaque sic fieri vidi, & audiui: idcirco signum meum solitum huic præfenti publico Instrumento, seu transumpto, vel transcripto, in hanc publicam formam redactò, per alium fideliter scripto, me circa alia legitime occupato negotia, hic me manu propria subscribens, unà cum dictorum Dominorum Officialium signetis, ac prædictarum Curiarum sigillis hic appositis, signisque & subscriptionibus dictorum Notariorum, in testimonium veritatis præmissorum, requisitus & rogatus, apposui.

Rasuras & interlineas in dictionibus sequentibus factas, videlicet JOANNES DAVID. HARDY, *Bacallarius. Doctores. Decima nona*. Et vocabula in hujusmodi Instrumenti fine, ad signa sequentia posita, post rogatis videlicet ^o RADULPHUS DE PORTA *Magister in Theologia* [†] NICOLAUS SIRENIS *Bacallarius*. ^o PETRUS DE CLAMENGIIS *Bacallarius*, hic fideliter approbantes. Ita est, MOCHE. *Ainsi signé avec parraphe.*

Et Ego Joannes Reran, Clericus Leonensis Dioecesis, publicus Apostolica & Imperiali auctoritatibus Notarius, & Curiae Episcopalis Parisiensis Juratus, præmissis omnibus & singulis, in subscriptionibus Magistrorum Guillelmi Le Mieu, & Danielis Moche supra scriptorum consentit * & declaratis, unà cum eisdem Magistris, Guillelmo, & Daniele, Notariis publicis, ac testibus supra scriptis, præfens interfui, & collationem de dicto rotulo originali, seu publico Instrumento subscripto, ad hujusmodi transumptum, seu transcriptum, cum dictis Notariis diligenter feci, ipsosque ad invicem concordare inveni: ideo signum meum consuetum huic publico Instrumento, manu alterius scripto, hic me propria manu subscribendo, apposui, rogatus, in testimonium veritatis præmissorum.

Rasuras & interlineas in dictionibus sequentibus factas, videlicet, JOANNES DAVID. HARDY, *Bacallarius. Doctores. Decima nona*. RADULPHUS DE PORTA, *Magister in Theologia*. NICOLAUS SIRENIS, *Bacallarius*. PETRUS DE CLAMENGIIS, *Bacallarius*: non vicio, sed errore factas, hic fideliter approbantes. KERAN. *Ainsi signé, avec parraphe.*

Avec quatre sceaux pendants, chacun à une bande de parchemin, par esgalle distance. Lesquels sceaux sont doubles, les plus hauts à.... plus près du parchemin, de la grandeur d'un escu blanc, estans à deux faces: & les plus bas, plus petit; en cire rouge, en une seule face, avec quatre parraphes authentiques, avec lignes & Croix entrelassées; avec les noms au bas, trois à costé & à l'opposite des attestations. Une de LE MIEU: l'autre de DANIEL MOCHE: & la dernière de KERAN. Et la quatrième parrasse par dessus les trois, vingt lignes & à la marge, qui est celle de DANIEL MOCHE: vis à vis de la quelle, & à l'autre marge, est la signature & parrasse de G. LE MIEU.

* Forfan contentis.

* X 2

Cat.

Collationné sur l'original en parchemin, avec les sceaux en leur entier, qui est conservé dans les Archives des RR. PP. Celestins d'Avignon, par moy F. N. Bazin, Prieur des PP. Celestins d'Avignon. Le 20. May. 1684.

MANDATUM REGIS

Quod publicetur condemnatio Propositionis Magistri Joannis Parvi,

De Justificatione Ducis Burgundiæ, supra morte Ducis Aurelianensis.

CAROLUS, Dei gratiâ Francorum Rex.

xvi.
Mart.
1414.

Dilectis & fidelibus Consiliariis, gentibus nostrum præfens Parlamentum tenentibus, & quæ futura nostra tenebunt Parisii Parliamenti; Salutem in eo per quem Reges regnant, & Legum conditores justa decernunt. Prov. viii. 15.

Quoniam omnis Potestas à Domino Deo est, sceptrumque Regiæ Majestatis de manu Domini suscepimus; dignum est ut in Lege jugiter ambulemus, & nostrorum primogenitorum imitatione, nos Evangelicæ Veritatis constituamus defensores. Nam sicut nostra Regia dignitas, divino Christianæ Religionis titulo gloriosius insignitur; sic decet nos omnia quæ promotionem, exaltationem, & honorem ejusdem Christianæ Religionis respiciunt, totâ vigilantia promoveri; sic enim speramus Deum habere propitium, adiutorem in nostris necessitatibus, si Legis suæ Decreta studuerimus inviolata fervare, & adversos errores de Regni nostri finibus fecerimus extirpari.

Nuper igitur, tam ex insinuatione charissimæ filiæ nostræ, Universitatis Parisiensis, quam aliundè, cognovimus quod quidam errores contrarii nostræ Fidei, bonisque moribus quamplurimum adversantes, humanam confundentes pietatem, pacem cujuslibet politici regiminis conturbantes, ac multipliciter scandalosi, citra paucos Annos fuerunt in hac urbe Regia, & per totum Regnum nostrum seminati; & specialiter in quadam Propositione, quam actor ejusdem Magister Joannes Parvi nuncupatus, Justificationem Ducis Burgundiæ fecit appellari. In qua quidem Propositione dictus actor, in suis Assertionibus principaliter intentis, Legem immaculatam divinitus inspiratam cordibus, hæreticali quamplurimum labe perfudit; pestiferam, horridamque doctrinam in agro Dominico seminando, spiritualibusque alimentis venenum immiscens lætiferum: unde, proh dolor! tantus error cæcis animis invaluit, ut simplex populus, gensque facile credula, à viis Domini procul abjecti, per devia, in perditionem ambulabant.

Quamobrem, dilectum, ac fidelem Consiliarium nostrum, Episcopum Parisiensem; ac dilectum nostrum Inquisitorem pravitatis hæreticæ, diligenter commovimus, ut tam æstuanti morbo salubriter occurrerent: qui animadvertentes hanc labem in ovili Dominico jam gravem intulisse jacturam, post diligentem & solemnem negotii examinationem, per egregios sacre Theologiæ Professores, ac Licentiatos, tam numerosè, quam solemniter super hoc convocatos, diù, multumque deliberantes, dictam Propositionem, tanquam erroneam in Fide & bonis moribus, ac multipliciter scandalosam, abolendam, atque condemnandam esse decreverunt; & eam per celeberrimi Fidei Concilium judicialiter condemna-

runt, cremandamque publicè, pro ut decet, ordinarunt; quemadmodum, prout ex inspectione Sententiæ, seu condemnationis super hoc per dictos Episcopum & Inquisitorem promulgatæ, quam unà cum præsentibus sub contrasigillo nostro vobis mitimus alligatam, præmissa possunt latius apparere.

Nos itaque considerantes quod jam dicta Propositione inventa est in suis Assertionibus, non solum divinam & æternam, sed etiam temporalem Majestatem offendere; & ob hoc desiderantes, ut nedum in Ecclesiasticis Curiis, sed etiam per totum Regnum nostrum, & potissimum in nostra capitali Curia, ipsius pestiferæ Propositionis abolitio, ac condemnatio divulgetur, ejusdem, prout decet, concrematio, seu laceratio subsequatur; vobis præcipimus, ac mandamus, districtè nihilominus injungentes, quatenus dictam Episcopi & Inquisitoris Sententiam, judicalemque condemnationem faciatis coram vobis in nostra Curia solemniter publicari, ac in Registris, ac Libris dictæ nostræ Curie, ad perpetuam memoriam registrari; ipsamque damnatam Propositionem, seu ejus quaternos, aut particulas, ubicumque, & apud quemcumque reperiri poterunt, faciatis in vestro Auditorio palam & publicè, tanquam nobis injuriosam & læsivam nostræ Majestatis, & Regiæ dignitatis, lacerari: inhibendo, præcipiendoque, ex parte nostra, sub poena confiscationis corporis & bonorum, ne quis deinceps, cujuscumque status, dignitatis, præminentie, aut conditionis existat, dictam Propositionem, & nefariam doctrinam in ea contentam, verbo, aut aliter fovere, publicare, defendere, sustinere, seu dogmatizare audeat, publicè vel occultè.

Quod si quis aliquem sciverit contrarium facientem, illud Procuratori nostro generali quam citius commodè poterit, sub jam dictis poenis denunciare teneatur; cui siquidem Procuratori nostro damus, tenore præsentium, in Mandatis, ut contra omnes, circa præmissa, vel eorum aliqua delinquentes, viriliter & rigidè, nomine nostro, procedat, seu procedi faciat, & procuret; ad legitimas poenas, secundum dilecti qualitatem, infligendas: vobis etiam, ut si quem, vel aliquos reperieritis in præmissis offendere, aut nostris jussionibus, inhibitionibus & Præceptis supra dictis, ausu temerario contraire; illum, seu illos taliter punire, corrigereque studeatis, quod ceteris omnibus cedere valeat in exemplum, quoniam sic volumus, & ex nostra certa scientia decrevimus, & per præsentis ordinamus: Litteris subrepticiis, vel Mandatis à nobis impetratis, vel in posterum impetrandis non obstantibus quibuscumque.

Datum Parisiis, sexta decima die Martii. Anno Domini, millesimo quadringentesimo decimo tertio; Regni verò nostri trigésimo quarto.

Signatum PER REGEM, in suo magno Consilio G. MAUREGART. Et à tergo. Lecta, & in Parlamento Curia publicata, die quarta Mensis Junii. Anno Domini 1416. BAYE. Au Registre croisé. Fol. 3.

LETTRES PATENTES
DU ROY
CHARLES VI.

Pour empêcher les mouvemens contre
la condamnation des Proposi-
tions de Jean Petit.

A tous ceux qui ces lettres verront.

1414.
XIX.
Nov.

A Ndry Marchant, Chevallier, Conseillier,
Chambellan du Roy nostre Sire, Garde de
la Prevosté de Paris. Salut: sçavoir faisons,
que nous, l'An de grace, mil quatre cent & qua-
torse, le Mardy quinze jour de Janvier, vismes u-
nes Lettres du Roy nostre dict Seigneur, scellées
de son grand scel, en simple queue, & cire jau-
ne, des quelles la teneur s'ensuit.

CHARLES, par la grace de Dieu ROY DE
FRANCE.

A nos chers & bien amés, les Recteur & supposit B
de nostre fille l'Université de Paris, Salut & di-
lection.

Il est venu à nostre cognoissance, que en nostre
dicte fille l'Université a plusieurs de ses suppoz &
escoliers sedicieux, empescheurs & troubleurs de
paix, lesquels de jour en jour s'efforcent en toutes
les manieres qu'ils peuvent, de mettre de nouvelles
diffentions & debats en nostre dicte fille: & pource-
que à nostre pouvoir desirons, pour les inconveniens
qui le temps passé en sont advenus, & pourroient en-
cores advenir, obvier à telles divisions, & separer &
mettre hors iceux sedicieux d'avec les bons & paifi-
bles. Nous, par l'avis & deliberation de nostre Con-
seil, vous requérons, & neantmoins mandons, sur
toute la bienveillance & amour que tousjours vous
estes montrés avoir au bien de nous, & de nostre Ro-
yaume, & que encores sçavons certainement que
vous y avés, que tous tels sedicieux & troubleurs de
paix que vous pourrés sçavoir en nostre dicte fille,
vous, par privation, refecation, ou autrement, éloi- C
gnés & mettiés hors d'icelle, en les nous denonçant,
ou à nostre Conseil, pour au surplus y pourvoir,
comme il appartiendra, par raison.

Et outre, que en Processions, Predications, ne au-
trement, vous ne souffriés, ou laissiés aucunes nou-
velétés faire, qui pussent tourner à commotion de peu-
ple, ou sedition: & avecque ce, que au Concile Ge-
neral, qui brièvement, au plaisir de Dieu, se doit
celebrer à Constance, vous ne envoyés en Legation,
ou Ambassade, de par nostre dicte fille l'Université,
aucuns Massagers, pour quelconque matiere que ce
peut estre, que premierement vous ne les cognois-
siés estre feurs, & bien affectés au bien, honneur &
proffit de nous, & de nos Royaume & Segnorie; &
singulierement à la cause de la Foy, touchant la con-
demnation de la Proposition de feu Messire Jean Pe-
tit, laquelle nous avons prins, & prenons à soute-
nir, & faire deffandre comme nostre propre cause; D
en faisant sçavoir en plaine Université, à tous les dits
suppoz & escoliers, que nostre plaisir & volonté
est, que tous nos sujets, & autres quelconques
estrangers, demourants en nostre dict Royaume,
de quelconque estat, ou condition qu'ils soient, ain-
sy le fassent, si cher qu'ils desirer y paisiblement vi-
vre & demorer, & qu'ils aiment le bien, & hon-
neur de nous. Et aussy que lesdits Messagers & Am-

bassadeurs que nostre dicte fille enverra au dict Con-
cile, le jurent pareillement.

Et outre, que nostre entencion n'est point, ou cas
que vous y envoyés aucuns Messagers de nostre
Royaume, ou d'ailleurs, suspects en cette matiere,
ou qui aucunement iroient, ou s'efforceroient d'aller,
ou faire le contraire de ce que dit est, que ils jouissent
en aucune maniere de nostre Saufconduit, en allant,
demourant au dict Concile, ne en retournant: ain-
sois, des-maintenant pour-lors leur denions & rom-
pons: & est nostre entencion, se ils sont nos subjects,
de les punir comme rebelles & desobeissans à leur
Souverain Seigneur: & en toutes ces choses pour-
vées en telle maniere, que nous en doions estre con-
tens, & que par deffaut de bonne provision, aucun
inconvenient ne s'en puisse ensuir; en faisant ces pre-
sentes lire, & publier en pleine Congregation, &
Assemblée de nostre dicte fille, afin que aucun des
suppoz d'icelle ne puissent du contenu en certes
nos Lettres avoir, ou pretendre aucune igno-
rance.

Donné à Paris le dix-neufième jour de Novembre. 1414.
l'An de grace, mil quatre cents & quatorze, & de Nov.
nostre Regne le trente sixième.

Ainsi signées. PAR LE ROY. à la relation du
grand Conseil, tenu par Monseigneur le Duc de Berry,
ouquel les Comtes d'Eu, & d'Armignac, & plusieurs
Prelats, Chevaliers & autres du dit grand Conseil,
estoit. G. DE MAUREGART. Et au dos des dites
Lettres estoit escript ce qui s'ensuit.

Presentata per Ambaxiatores Regios, inter quos
erant Episcopi Meldensis, & Baxalonensis. Milites,
Domini DE ULARU. DE RAMBOULETO.
DE MOYACO: & quamplures notabiles, in ple-
na Congregatione, in sancto Bernardo; & ibidem
lecta, Sabbathi XXIV. Novembris. i. v. c. xiv.

Et nous, à ce present transcript avons mis le scel de la
dicte Prevosté de Paris, l'An & jour premier dessus dict.

L'extraict cy-devant est signé par GYNIER, a-
vec parrapke authentique, avec le sceau du Roi, pen-
dant en une bande attachée au dit parchemin, lequel
sceau est en cire verte.

Collationné sur l'original en par chemin, conservé dans
les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy
F. N. BAZIN, Prieur desdits Peres Celestins d'A-
vignon.

CONSIDERATIONES

MAGISTRI

JOHANNIS GERSON

Cod.

Doctoris, & Cancellarii Parisiensis

2537.
fol. 152a

Circa negotium Joannis Parvi, &
Cædem Ducis Aurelianensis.

S Equitur tertia pars principalis Propositionis fa- 1414.
cta coram Rege, Dominis & Prælatibus in aula 17. Dec.
bassa sancti Pauli. Anno quadingentesimo
quarto decimo. Die quarta Decembris, ex parte U-
niversitatis Parisiensis, quæ eandem Propositionem
advocavit.

Postquam secunda congratulatio Regi facta est,
ob exhibitionem suæ Regalis præsentis gratissimam;
dicendo plausibiliter: Ecce Rex.

Postquam insuper datum est intelligi, quemad-
modum tetras, seu quaternarius divinarum virtutum
comitatur Regem qui sedet in folio Judicii, ut intui-
tu suo dissipet omne malum, id est bellum, divisio-

*X 3

nes,

nes & schismata: quæ virtutes, sunt misericordia & veritas, iustitia & pax, per quas reconciliatus est, & cottidie reconciliatur homo Deo.

Postquam rursus explicatæ sunt requestæ Regis, per solemnissimos viros factæ Universitati, & fundatæ in prædictis virtutibus, misericordia & veritate, iustitia & pace; dataque est affirmativa responsio; supplicando, vice versa, quod Universitati sua privilegia, quæ benignitas Regia contulit, ipsa per veritatem & iustitiam conservaret in pace, ut experimento probaremus & exultaremus, *Ecce Rex.*

Tandem, juxta instructiones ab Universitate datas, Sermo de ipsa pace Regni nobis habendus est, res proculdubio saluberrima, sed ardua & alta: pro cujus explicatione duodecim occurrebant considerationes aliæ missæ Domino Duci Burgundiæ. Sed abbreviato verbo reducemus ad quaternarium, conformiter ad prædictas quatuor virtutes, sororio nexu junctas.

Sit igitur, post invocationem auxilii divini, Sanctorum, Sanctarumque omnium quorum hodie celebritas agitur.

Consideratio Prima.

Pax inter Christianos solida & vera non fit, sine veritate, aut contra veritatem Fidei & morum.

Fundavit in hac consideratione alma Universitas Parisiensis Litteras universis Christi fidelibus directas, super approbatione Sententiæ latæ per Dominos Episcopum Parisiensem, & Inquisitorem, de consilio Magistrorum in Theologia, & Licentiariorum, contra Propositionem defuncti Johannis Parvi, quam idem Johannes appellavit, Justificationem Ducis Burgundiæ; Justificationem videlicet, super nece vili & subita Ducis Aurelianensis, sicut de bestia, & quoniam hæc Littera satis publice* omittuntur.

Pro consideratione facit illud Gregorii: *Utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas deferatur.* Et illud Christi cum glossa: *Non veni pacem mittere in terram, sed gladium*, Matth. x. 34.

Exempla quoque Moyſis & sanctorum Martyrum, zelantium pro Fide: Lex data, *Deuteronom.* xiii. cum similibus multis ad hoc tendunt.

Hæc consideratio confirmatur per Leges canonicas & civiles, quæ poenas excommunicationis & extremi supplicii promulgant contra dogmatizatores hæresum. Non autem habenda est pax cum talibus, quando vel sunt pertinaces notoriè, vel etiam de pertinacia suspecti vehementer; quousque sunt purgati, Fidem quam credere tenentur ad iustitiam, ore confitendo ad salutem.

Constat præterea quod *Sine Fide impossibile est placere Deo.* Heb. xi. 6. & cum eo pacem habere; quia *quis restitit Deo*, &c. Job. ix. 4. Nec pax consequenter habebitur cum proximo, impediente superbia intellectus, quæ dicente Sapiente jurgia suscitatur: nec pax habebitur cum seipso; quoniam *Cor impij sicut mare fervens quod quiescere non potest?* Isaiæ lvii. 20. Qualis autem impietas deterior, quam infidelitas invenitur?

Quo circa, Mater Universitas, dum dedit in Mandatis, ut proponens loqueretur de pace, conjunxit, ut de veritate & iustitia sermo similiter haberetur. Sunt enim sorores istæ connexæ, quemadmodum & virtutes Cardinales, prout à Psalmista notatum est, dum ait: *Misericordia & veritas obviaerunt sibi, Iustitia & Pax osculata sunt.* Ps. lxxxiv. 11.

* Locus corruptus.

Hinc est quod Cabalistæ seditiosè nolentes aliàs de pace fieri Sermonem, sub interminatione mortis prohibebant consequenter, nec de misericordia, nec de veritate, aut iustitia quisque prædicans aut proponens loqueretur.

Rursus apparet quod si Tractatus aliqui compositi sint, aut componendi, non est permittendum quod aliquid erroneum contra Fidem contineant, in quocunque Articulorum; alioquin Tractatus esset invalidus, & tanquam rumpendus: exempli vulneris malè sanati, in quo ferrum vel spina remansit; ut enim denuò recrudescat & adaperiatur, cum dolore grandi, necesse est; alioquin sua contagione corrumpere totum corpus.

Hoc valet ad tollendum de Tractu Carnotensi primum Articulum, quia favet hæresibus & eas sapit, dum asseritur quod mors Ducis Aurelianensis facta est pro bono Regis & Regni.

Amplius, induci posset ad propositum, de Jona nolente iustam à Domino veritatem prædicare, qui suâ præsentia perturbabat obindè navem, usque ad periculum naufragii.

Item, de filiis Israël, de quibus non recessit ira Dei, quousque Achor dedisset gloriam Deo, per confessionem veritatis.

Denique patet quàm sapienter Anno præterito, Concilium Fidei Parisius, in prima Sessione habita, die sancti Andreæ, conclusit concorditer, expedientissimum esse & fuisse loqui de veritatibus Fidei oppositis ad errores pullulantes & dogmatizatos verbis, operibus & scriptis; dicentibus omnibus quod hoc agere, non erat turbare pacem, sed eam querere firmam in iustitia & veritate: nec scandalum, si oriatur, datum erit, sed acceptum; & ideo contemnendum.

Consideratio Secunda.

Pax ideo non fuit hætenus benè stabilis & fixa in Regno, post septennium; quoniam veritas Fidei, & bonorum morum per oppositos errores fuerat velut in exilium detrusa. Si enim *Pax multa diligentibus Legem Domini, & non est illis scandalum*, Ps. cxviii. 165. Quid per argumentum à contrario sensu sequatur, non est ambiguum.

Si verò quæsierit aliquis: in quo fuerit veritas læsa. Docebitur facilliter, ex aspectione Sententiæ de qua loquitur prima Consideratio. Sed impingunt alii dicentes: hæc, inquiunt, Sententia, nullos in particulari damnat errores.

Respondetur primò, quod ultra condemnationem generalem, est alia, quæ novem Assertiones nominatim reprobatur.

Respondetur insuper, juxta Prædicationem ab uno de Magistris nostris in Theologia, factam aliàs in Civitate Laudunensi, juxta Considerationem præterea notatam à beato Bernardo, in suo de *Consideratione*; dum de malitia Romanorum loqueretur, notans quod uno nomine tota satis exprimitur, cum dicitur: *Romanus est.* Dicimus similiter quod sufficiens errorum omnium condemnatio, & explicatio continetur in hoc titulo prænominato; hæc: *Justificatio Ducis Burgundiæ*; intelligatur, *super nece Ducis Aurelianensis*, quoad circumstantias mortis ejus. Oportuit itaque, ad justificationem hujus necis, & circumstantiarum; Propositiones in præmissis & Regulis, vel Maximis, assumere, palam erroneas in Fide & moribus, sicut etiam inductæ sunt.

Attendamus circumstantias quatuor inter ceteras.

Prima est, quod Ludovicus Dux Aurelianensis frater unicus Regis, neque subditus Johannis Ducis Burgundiæ, neque iusticiabilis erat.

Se-

Secundò, non fuit idem Dux Aurelianensis monitus, vel diffidatus à Duce Burgundiæ, super criminibus postmodum impositis, nec à suo Iudice condemnatus; imò nec aliquo monitus, nec Iudex etiam, scilicet Rex, super hoc fuit requisitus, nec sunt illa crimina taliter notoria, quòd nulla potuerunt tergiversatione negari.

Tertiò, foederationes plurimas sub terribilibus juramentis factas, & reiteratas habebant ad invicem dicti duo Domini, quòd neque sibi ipsis inferrent damna, neque inferri permetterent; sed facere volentes revelarent.

Cùm etiam per Ducem Burgundiæ pararentur insidiæ, longo tractatu temporis, per sicarios, vel assassinos pretio conductos, plurima & varia familiaritatis, & amicitiae signa, publicè & privatim Duci Aurelianensi sæpiùs ostendebat.

Quartò, dùm Dominus Aurelianensis nihil adversi suspicans, aut sibi præcavens, regrediretur à visitatione Reginæ noviter puerperæ; juxta sanctum Paulum, ipse, subita & atrocissima morte, tanquam esset canis, viliter oppressus est, unà cum armigero suo.

Ecce quatuor circumstantias multum contrarias prædictis quatuor virtutibus misericordiae, veritati, justitiae & paci: videatur applicatio. Oportuit igitur ad justificationem hujus necis, suarumque circumstantiarum, multos, sicut prædicimus, errores inducere.

Exempli gratià; quòd licet hominem occidere, propria auctoritate, nullo ordine judiciario conservato.

Quòd licet hominem occidere viliter, sicut bestiam.

Quòd licet hominem occidi facere per insidias, non monitum, non diffidatum, non damnatum.

Quòd licet hominem occidi facere, subito, per assassinos pretio conductos, contra rationem Decretalis, *Pro humani*. Est autem nomen hoc, assassinus, vulgatum in Italia: quod undecunque sumptum sit, non approbatur uni genti, vel patriæ; sed tale hominum genus significat, qui pretio conducti, occidunt homines, ex improviso; & ita, quantum in eis est damnant eos, sic enim mihi quærenti à Domino Cardinali Pisano, responsum est.

Quòd licet blandiri, vel adulari homini, qui proponitur interfici, ut non præcaveat; sed confidato. Et ad hoc inducitur exemplum Judith, & Hieu, quasi benè fecerint, mentiendo.

Quòd licet in prædictis casibus & circumstantiis, juramentum, vel confederationes solemniter factas, & quæ absque peccato servari non possunt, infringere: unde circa hoc ponit talem Assertionem.

Quotiescunque aliquis faciat aliquam rem quæ est melior, licet juraverit illam non facere; hoc non est perjurium, sed perjurio contrarium.

Hoc ideo ponit, ut ostendat quòd melius fuit Ducem Aurelianensem occidere, quàm confederationes observare.

Quòd prædicta omnia fieri, & quodlibet eorum, non solum licitum est, sed sæpè debitum & meritorium vite aeternæ, & à Rege temporaliter remunerandum.

Et in casibus præmissis expressè concludit justificationem, & in hac forma judicialiter reprobat.

Quòd ab hoc Præcepto, Non occides, excipitur tyrannus, qui in Republica non rectè principatur, aut principari conatur.

Sicut describitur justificans. Et hoc expressè ponit.

Quòd tyrannus hujusmodi debet occidi viliter, &

per insidias, subito & improvisè; quoniam hæc est magis propria mors quàm debet interfici. Ut expressè ponit idem justificans.

Quòd fides non est servanda hujusmodi tyranno, sicut aliis hostibus.

Petit ipse sibi ipsi diversitatis rationem; sed ad Doctores remittit quia notissima est, ut dicit.

Quòd quilibet tyrannus potest & debet licitè & meritorie occidi, à quocunque vassallo suo, vel subdito, etiam per blanditas & adulationes, & insidias, non obstante quocunque juramento, aut confederatione factis cum eo, non expectato Mandato Judicis cujuscunque.

Hæc Assertio inventa est sufficienter contineri in Justificatione prædicta; quòd omnes causam audientes confestim horrebant & improbabant.

Quòd omnis Lex, naturalis, divina & humana, dat auctoritatem agendi talia & taliter, ut dictum est.

Hæc expressè posita est & damnata.

Quòd in casu socialitatis, juramenti, promissionis, seu confederationis factarum ab uno Milite ad alterum, quocunque modo istud fiat, aut fieri possit; si contingat quòd istud vertatur in præjudicium unius promittentium, aut confederatorum, sponsæ suæ, aut liberorum, ipse de nullo tenetur eas observare. Hoc probatur, inquit, ex ordine caritatis, quia quilibet tenetur plus diligere seipsum, uxorem & liberos, quàm alterum.

Hæc in forma posita, est damnata; sed hæc probatio ordinem caritatis, quo plus diligenda est Fides quàm anima, & anima, quàm corpus, evertit.

Quòd Michaël occidit Luciferum, aeterna morte, sine Mandato Dei quocunque, vel alterius; & inde constitutus est Princeps militia celestis.

Similiter Phinées occidit Zambri, sine Mandato quocunque Dei, vel alterius.

Et similiter Moyses Aegyptium: & inde laudati sum, & meritorie egerunt.

Hæc pro argumentis inducta sunt, quæ tamen sunt erronea.

Quòd licitum est facere confederationes, & juramento firmare, dùm faciens scis quòd non vult, aut debet eas servare, & hac ut efficacius fallat.

Hoc ex ipso facto quòd justificari quæritur, satis datur intelligi.

Quòd occisio Ducis Aurelianensis, cum circumstantiis prædictis facta, fuit licita, laudabilis & meritoria; imò debita, sub pœna peccati mortalis ad Deum, & infidelitatis, seu prodicionis ad Regem; & quòd omisso fuit, aut fuisset damnabilis: & quòd omnes & singuli fideles, vel amici Regis, tenentur benè contentari de prædicta occisione, nec reprehendere eam verbis, signis, aut factis: alioquin sint habendi & persequendi tanquam inimici Regis, & proditores ejus, etiam per tumultum popularem, dùm habetur suspicio contra aliquos quòd tales sint.

Hæc apud benè considerantem ex ipso justificationis modo consequitur.

Quòd sumentes arma, occasione prædicta, volendo scilicet vindicare mortem illam, sunt excommunicandi virtute Bullæ Urbani quartæ, & debet eis negari Confessio & sepultura.

Denique, multa alia horrenda dogmatizata sunt, & practicata sunt, occasione ista, tanquam licita, quæ occupant adhuc animos omnium ferè popularium: & inde ad rebelliones & seditiones quasi irremediabiliter inclinantur, & erroribus pleni sunt contra Fidem & salutem; sicut in quibusdam Opusculis notatum est. Destructio quoque civitatum infinium, ut Sueffionensis, per Regnum. Similiter incarceratio facta de hominibus, Ducibus, & de nobilibus, ex utroque sexu, contra Regis auctoritatem: dicentibus ipsis qui hæc imperabant fieri, quòd hæc erat actio popularis, & debita unicuique, suo

Jure. Hæc inquam supra quàm satis, esse ostendunt quæ diximus.

Ite nunc igitur, ite, & permanentibus iis erroribus contra Fidei veritatem, vos pacem ratam & stabilem expectate; attento quòd non destruuntur aut revocantur, sed deffenduntur totis conatibus, & foveantur. Unde cum Rex esset nuper coram Attrebato, cum exercitu suo, Dux Burgundiæ, post omnia, per se & suos facta, usque ad illos dies, sic scribi fecit in tribus publicis Instrumentis.

Nous affirmons que nous ne pensâmes onque de faire chose qui deus déplaire au Roy. Hoc Latine: Affirmamus quòd nunquam cogitavimus facere quod deberet displicere Regi.

Ex hoc sequitur utique quòd nihil fecerat quod Rex deberet improbare. Nam operatio non est sine cogitatione; propterea si non cogitavit, nec fecit. Hæc autem affirmatio publica & autentica quid importet pertinaciæ in criminibus & erroribus contra Regem & Deum & universalem Ecclesiam notoriè commissis, & per Sententiam damnatam, horror est cogitare, nec ad explicandum verba quæcunque sufficiunt; indignitas nempè rei, dùm exuperat elocutionis facultatem.

Denique Judicibus Fidei, & Magistris qui dederunt consilium, ipse Dux publicam infert contumeliam, vocando eos complices; qui terminus in malum semper sonat: dicendo prætereà quòd contra rationem & Jus egerant, sicut vult ostendere, protestationem suam faciendo, quæ conditionalis est; quæ tamen non purgat, sed inquinat: nec aufert à cordibus populorum errores, sed dissimulando & captiosè loquendo, fovet, pro ut etiam certissima docet experientia apud multos.

Quid multa! Ipse totum Regnum, à Rege usque ad infimum fecit hæreticare, quantum in eo fuit, tam operibus, quàm verbis & scriptis. Mandaverat, vel petiverat nihilominus ipse Dux, ut Propositio Petit examinaretur diligenter.

Cur hoc facere debuerat, si nollet examinato-ribus dare fidem? Absit quòd hoc, exemplo Herodis, mandaverit fieri, qui Magis dixit; *Ite & interrogate diligenter de puero*, Matth. ii. 8. qui erat veritas. Hic tamen non ad adorandum, sed perdendum anhelabat.

Consideratio Tertia.

Pax in Regno propterea diù turbata fuit, quia misericordia soror pacis, vel defuit, vel in credulitatem conversa est. Omittimus interim Sermonem de misericordia, & opposita crudelitate, prout respiciunt corporalia, locuturi de spiritualibus operibus, inter quæ correctio multiplex, scilicet doctrinalis, & judicialis, & fraterna numeratur, dùm quis converti facit peccatorem ab errore viæ suæ &c. Et hoc per ministerium verbi Dei, quod dicitur, panis vitæ & intellectus, de quo potest intelligi illud vulgatum: *Pasce fame morientem, si non pavisti occidisti.*

Hæc itaque fraterna correctio fundatur in illa justificatione Christi. Math. xviii. 15. *Si peccaveris in te frater tuus, corripe eum* &c. ac sub Præcepto cadit apud omnes, pro loco & tempore; cujus omissio, vel negligentia, licet videatur aliquando misericordia, revera crudelitas magis dicenda est, ut notat Augustinus, in Regula.

Porro judicialis, & juridica correctio spectat principaliter ad Sedem Apostolicam, & ad sedentem in ea Summum Pontificem: spectat etiam ad Prælatos & Inquisitores, contra quos, si desides sint, lætæ sunt graves Sententiæ.

Ceterum, correctio doctrinalis, etsi spectet ad

prædictos Papam & Prælatos, ex officio, quod obligat eos esse paratos reddere rationem omni poscenti de ea quæ in ipsis est Fide & Spe; spectat nihilominus ad Doctores & eruditos in sacris Litteris, ex talento commisso. Spectat quoque illud ad Propheticum Ezechielis dictum, de speculatore, qui debet insonare buccinâ.

Proinde similia multa tradita de Pastoribus, sunt ad utrosque communia: ad Prælatos quidem, juridicè, & doctrinaliter; sed tamen doctrinaliter ad reliquos.

Demum, judicialis executio & correctio, dùm pertinax incorrigibilitas reperitur in errantibus, spectat ad Reges & Principes & Judices seculares, juxta Canonicas & Civiles Sanctiones.

Hæc ideò prænotavimus, ut ex iis cognoscamus si hætenus per septennium viguit misericordia, corrigens errantes isto quadruplici modo, fraternâ licet, judicialiter, doctrinaliter, & capitaliter, seu corporaliter.

Itaque sicut absentia nautæ, vel negligentia, causa est naufragii navis: & stulta Medici misericordia, malè parcens ægroti doloribus, nedum non sanat, sed plerumque mortem inducit, sua crudeli, ut ita loquamur, clementia: sic deteriori incomparabiliter, culpabiliorique pietate, imò impietate, fit dissimulatio, palpans adversus errantes, seu favore adulatorio malè inflammante, seu timore humano malè deprimente & muto. Error, inquit Canon, *cui non resistitur, approbatur.* Nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare.

Consequenter, ex iis possumus agnoscere si misericordia, qualem loquimur, satis fuerit exhibita, quæ Fidei veritatem ministraret in spirituales elemosynas Domino Duci Burgundiæ & suis adhærentibus, super justificatione hæreticali cædis ante dictæ. Potuit excusare forsitan aliquos defectus sufficientis informationis de dicta justificatione; defectus etiam denunciatorum, seu accuatorum: quamvis, secundum glosam gen. nn. *notatum. *Evidentia patrati facinoris clamore non indiget accusanti*; excusavit alios, & si non à toto, tamen à tanto, tempestas calamitosi, seditiosique temporis violenta, minax, improba nimis, & importuna. Dedit tandem Deus aliquando tempus aliquod, & si non usquequaque serenum, turbidum tamen minus, quando posset esse animus in consulendo, deliberando, judicando, exequendo liberior: & ita lata est illa quam prædiximus judicialis Sententia, adversus justificationem Ducis Burgundiæ.

Ceterum, prævenit ad hoc opus salutare pia Christianissimi Regis exhortatio, comitata quoque est & subsecuta, quemadmodum patentes ejus Litteræ, Mandata & dicta palam insinuant.

Benedictus Deus, qui dedit hanc voluntatem in cor Regis, quoniam dicente Salomone: *Cor Regis in manu Dei est, quocunque volueris inclinabit illud.* Prov. xxi. 1.

Amplius idem Rex, exemplo prædecessorum suorum, talem habuit & habet de sacra Theologiæ Facultate, seu de Magistris in eadem Parisius existentibus reputationem, ut absque ulla dubitatione susceperit Sententiam de consilio eorum latam manutendam, deffendendamque, sicut causam propriam: similiter & personas suscepit protegendas, quæ in hoc opere salubri operam, vel consilium tradiderunt. Scire potuit ipse Rex, quemadmodum narraverunt Patres nostri de Johanne xxii. qui cùm sensisset aliter, de visione beata, quàm habebat recta Fides, Rex Franciæ Philippus convocavit apud nemus Vincennarum Magistros Theologiæ Facultatis, inter quos fuerunt, de Lira, & Durandus. Peti-

* Locus corruptus.

Petivit ab eis quid sentirent : & cognito per eos opinionem Domini Papæ erroneam esse , subintulit : *Et si velis*, inquit *perpetuam remanere contra deliberationem vestram , quod nolit Deus , tradam ligna nemoris hujus , ad exterminationem ejus , si non in Avione + satis erunt.* Consonum * satis illud est , de reputatione Theologiæ Facultatis , quod non facile erret in iis quæ sunt Fidei. Unum facit dictum nuper per Dominum Papam , Johannem xxii. sicut fideles retulerunt.

Nam cum dicerent ei quidam Mendicantes. *Ecce , Beatissime Pater , Parisienses erraverunt in facto reprobationis Bullæ nostræ. Si erraverunt*, inquit Papa subridens , *me cum talibus errare dimitte.* Notans absurditatem & improbabilitatem , ne dicamus impossibilitatem verbi Mendicantium.

Liceat tandem ex præmissis concludere , quod præstans scienter impedimentum , commissivè , vel ommissivè , consilio , vel auxilio , ne Dux Burgundiæ recognoscat publicè & absolutè quod peccavit , & erravit in Fide & bonis moribus , justificando , aut justificari faciendo notoriè & scandalosè interfectionem Ludovici quondam Ducis Aurelianensis , & circumstantias necis illius omnes : talis est inimicus mortalis dicti Ducis Burgundiæ & salutis suæ , & peccat ad eodè graviter , quod si in hoc sit pertinax , condemnandus est , ut fautor hæreticæ pavitatis.

Redditurus est insuper rationem de omnibus damnis , tam spiritualibus , quam temporalibus inde provenientibus , vel venturis.

Recogitet idcirco quilibet , sive Prælati , sive Doctores , aut alius , quemadmodum dissimulaverit in hac materia , vel dissimulabit , favore , vel timore , vel negligentia , pro ut quilibet scit , aut scire debet ; qualiter obligatur ad correctionem fraternam , seu doctrinalem , aut judicalem ; præcipuè Summus Pontifex , cum sacro Cardinalium Collegio , aut etiam Generali Concilio , attento , sicut dictum est , quod *Evidentia patrati sceleris , clamore non indiget accusantis.*

Additum est in relatione pro correlario , quod si Papa , quod absit , deprehenderetur notoriè favere prædictæ justificationi , aut Domini Cardinales ; ita esset vehementior & appertior causa depositionis eorum , quam fuerit in altero contententium nunc secum de Papatu , vel suorum Anti-Cardinalium.

Rursus , in hac Fidei materia tam expressa & notoria , locum habet illud Christi : *Qui non colligit mecum dispergit.* Luc. xi. 23. Et illud aliud : *Dubius in Fide infidelis est.*

Amplius , ex iis patet rationabilitas Edicti Regis , quo vult ut nullus mittatur ad Concilium Generale , qui sit notatus , vel suspectus favere prædictis erroribus.

Quod si quis opposuerit , dicens : Volo ire ad Concilium : volo libertatem habere dicendi quæ sentio. Esto ; dum talia dixerit , quæ non sunt expressè determinata per Ecclesiam esse contra Fidem & bonos mores , quemadmodum est in præmissis , quæ sunt nedum contra Fidem ; sed contra primas impressiones Juris naturalis , de quibus nullus capax rationis dubitare permittitur , etiam ydiota , vel paganus. Quid de homine Catholico & adulto , qui Judex super homines etiam institutus , censebimus ?

Compescatur igitur curiositas proterva , quærere volens in scirpo nodum , & attendat illud Comici ; *Quod actum est ne agas.* Alioquin magis agendum est coheritionis + facti , quam ratiocinationibus Juris.

Hoc sciens Reverendissimus in Christo Pater ,

+ Forjan Avione. • Locus corruptus. + Locus corruptus. Forjan coërtionibus.

Tom. V. Pars II.

Dominus Archiepiscopus Biturienfis , nuper in Concilio Prælatorum Franciæ , dum illic præsideret , palam asseruit : *Nos*, inquit , *de Sententia Domini Episcopi Parisiensis , & Inquisitoris , quæ condemnat Propositionem Johannis Parvi , sicut per Litteras eorum & Regis , ac Universitatis sufficienter constituit , non idcirco loqui dimisimus qui negligere , vel dubitaremus : sed quia totum quod actum est , iustum , rationalissimum & verissimum notoriè reputamus , & in defensione stamus & stabimus , ut Rex mandat , & Status nos obligat.* O responsionem tali viro , talique Prælatorum Concilio dignissimam !

Attendatur demum quod in examinatione dictæ Propositionis , tanta deliberandi libertas fuit , ut dum uni Licentiatorum in Theologia deliberanti dixisset unus , & de senioribus Magistris in eadem Facultate. *Nolite sub prætextu vestrae deliberationis hæreses asserere , quia pati non possem.* Judices Fidei susceperunt graviter verbum istud , adeo ut ipse Magister hoc sentiens , spontè discesserit à Concilio , nec postmodum præsentiam suam , dum alii deliberarent , exhibuit ; quod etiam Licentiandis in Theologia collata est Licentia à Cancellario Parisiensi , priusquam deliberarent ; quatenus esset eis animus in deliberando liberior.

Consideratio Quarta.

Pax stabilis , sicut exigit quod misericordia & veritas obviant sibi invicem , modis præactis , quia misericordia fovet veritatem ; sic oportet illud quod sequitur impleri : *Justitia & pax osculata sunt.* Pl. LXXXIV. 11. Itaque , *Semota justitiâ , quid sunt Regna*, inquit Augustinus , *nisi magna latrocinia ?* Similiter sine justitia , quid est pax ? Nisi guerra , sub vitis & erroribus involuta.

Porro , *Simulata justitia , non est justitia , sed duplex iniquitas.* Quia & iniquitas est & simulatio , teste eodem Augustino.

Dicimus verò justitiam esse simulatam , quando videtur Fides confiteri sub quadam generalitate & conditionibus , quæ ipsis etiam hæreticis communis & familiaris. Re autem ipsa , Fides impugnatur per errores particulares , scandalosos & impios , nec auferri cernuntur , sed foveri.

Hoc dictum sit * ratione protestationis illius quam fecit Dominus Dux Burgundiæ in Ecclesia Cameracensi , hoc Anno , die nona Octobris , quam prius protinus , ut audiui factam , priusquam legissem in scriptis , exultavi vehementer. Sic veritas , sciunt & alii plures. Æstimabam enim talem esse protestationem illam , quæ sufficeret ad purgationem prædicti Ducis ; quia personam , in veritate , revercor & diligo , sed erroribus odium debetur , non pax , aut amicitia. Proinde , lecto tenore protestationis , sensi , tristis , aliter esse quam credidi ; nec purgationem , sed sordidationem esse : juxta illud , de Apocalypsi maledictum : *Qui in sordibus est , sordescat adhuc.* Apoc. xxix. 11. Subit animum illud Comici. *Tu in eodem luto hæsit.* Oportet enim quod erroris asserti , vel advocati publicè , notoriè , absolutè , determinatè , scandalosè , injuriosè & contumeliosè , sit protestatio , vel detestatio , seu revocatio publica , notoria , absoluta , determinata , ædificatoria , reconciliativa , humilis & satisfactoria ; præsertim ubi tales sunt errores , quorum oppositas veritates teneatur assertor explicita Fide , corde credere , & ore confiteri : quemadmodum est in causa præsentis.

Acclamantes autem quosdam audire mihi videor : Quid iste loquitur pax , pax ; & ecce turbatio , non pax. Turbatur nempe concordia coram Attrebatō misericorditer inita , agente hoc clementia Principis

** X

Illu-

• Forjan sit.

Illustris & heredis Regni, Domini Aquitaniae: quoniam inter Articulus concordiae illius, nulla de Fidei veritate, vel de iustitiae, qualis dicta sit, conservatio-
ne fit mentio. Objeci mihi metipso, fateor, hunc scrupulum, adjurans si veritas Fidei, & honor Dei, & aequitas Judicii in errorum depulsione vilipenderetur, aut prorsus emitteretur: persuadebam id mihi fieri omnino non posse, neque debuisse. Propterea dum studiosus Articulus ipso revolverem, oblat-
tus est unus, quo dicitur: Honor Regis maneat illaesus. Et applaudens: satis est, inquam, honor quippe Regis diligit Judicium, & oculi ejus Fidem respiciunt. Assumpsit sibi jam causam Fidei, Judiciumque ejus sub Edictis publicis, atque patentibus, tanquam causam suam, sicut & verè sua est.

Sit igitur in primis verbum Regis stabile in tota hac Fidei materia necesse est: alioquin nullo pacto manebit illaesus honor Regis, neque coronae suae, quae corona pro gemma pretiosissima, titulum Christianissimi Regis praefert.

Denique, si non demus gloriam Deo, quam pro quadam parte sua canentes Angeli dederunt sibi nascenti; timeamus ne pax pars nostra, pax scilicet data hominibus bonae voluntatis, auferatur à nobis. Gloria verò qualiter dabitur, si Lex ejus, quae est veritas, impunè passim, scandalosè conculcetur for-
dissimis errorum pedibus, nec sublevetur. Nuper idcirco, dum pro spe pacis initae peteretur dici, *Te Deum laudamus*; non insoletè respondit unus: sit ita, dummodò verum fiat quod sequitur, *Te Dominum confitemur*. Demus inprimis gloriam & honorem Majestati divinae & Legi, agamus causam suam, & ipse non deseret nostram. Astringitur tamen hoc agere specialiori vinculo, Dux insignis, Dominus Aurelianensis modernus, si Patris sui, si suam, suaeque posterioritatis civilem vitam servare vult, destruendo mortem talis infamiae, qualis imposita, quae non minùs odibilis habenda est ipsa morte naturae: alioquin videat quomodo gratus erit paterno affectui, non reddendo vicem; neque crudelis sibi ipsi, negligendo famam: neque enim in Tractu cadunt Fides & fama.

Eheu tot bella gesta vidimus! meum non est approbare illa; causa dabatur pro vindicta mortis corporalis: & quid quaeso fiet de morte civili, si non provisum sit, in ævum mansura; est autem promissionis iter parvum, patens, pium, sanctum, securum; acceptum Deo & hominibus, sine caede & sanguine, justum, nec plurimo sumptu egens. Expeditisset planè citius hæc facta fuisse; *Sed melius est*, juxta quod dicitur, *tardè quàm nunquam*.

Subinde memineritis, Serenissime Rex, quemadmodum in hoc eodem loco, dum proponerem aliàs coram Majestate vestra; suadebam quatenus provideret eadem Majestas de bono consilio, ne dissiparetur Regnum, aut mutaretur Dominium, quod nunquam nos videre contingat. Conati sunt aliqui tum indignationem vestram, quae, dicente Sapiente, *mors est*, adversum me suscitare: sed veritas super omnia vincens, & filia vestra Universitas mecum obstiterunt. Nihilominus post, illa tempora quae contigerunt, nos maestissimè vidimus; talia quippe fuerunt, quibus nisi Deus, & nihilominus de sanguine vestro, aliorumque vestrae Dominationi fidelium sedulitas providissent; vix hodie una, per totum Regnum, civitas in obedientia debita persistisset.

Postremò, ne quis ad inimicitiam, vel læsionem Domini Ducis Burgundiae, ea quae diximus, & quaerimus*, affirmo constanter quòd idem Dominus, vel in vita hac, vel post vitam sentiet & recognoscet quàm utiliter sibi deservimus, suaeque salutis

* Hic aliquid desideratur.

& posteritati suae, mei similes, & ego. Recognoscat utinam in vita, ad salvationem, ne post vitam sentire cogatur ad damnationem æternam: & posteritas sua ad exheredationem. Credat, quaeso, credat Judicibus, & Concilio Fidei, quos nec falli posse, nec fallere velle, probabile est, in tam clara sanctaeque Fidei materia.

Habeant, oro, grandius auctoritatis pondus consilia prænominatorum saluberrima, quam adulationes, fabulationes & deceptiones hujusmodi ignorantium; quorum aliqui plus de occisione animalium vel hominum, quàm de Religione cogitant & curant. Neque enim per nos quaeritur ejusdem Ducis punitio, vel infamatio aut exhereditio; quemadmodum quilibet in Concilio Fidei deliberans protestabatur; sed procuratur ejusdem absolutio, salvatio, & reconciliatio stabilis apud Deum & homines. Quod aliter fieri non posse demonstramus, nisi concurrant quatuor virtutes; misericordia praeveniens; veritas erudiens; justitia satisfaciens, & pax reconcilians: quas oculo mentali respicimus assistere comites Regi nostro, dum devoti proclamamus & clamamus: *Ecce Rex benedictus*; ipse qui ad nos praesentialiter modò venit in nomine Domini. Et nos cum eo benedicat Rex Regum, Jesus Christus, in æternum.

LITTERÆ PATENTES

R E G I S,

Quibus damnatur Propositio Joannis Parvi. Quilibet tyrannus, &c.

CAROLUS, Dei gratiâ Francorum Rex.

Universis praesentes Litteras inspecturis. 1414.
xxvii.
Decemb.
Gratia vobis & pax in eo cujus oculi Fidem respiciunt, sine qua placere ei nemo potest.

Regia Majestas nostra quantis ad respectum, honorem & zelum Fidei stimulis urgeatur, paucis primùm aperiemus: de hinc rem ipsam sub compendio tradentes, finem in explicatione intentionis nostrae, & in exhortatione faciemus.

Francorum tradunt Historiae, Annalesque praedecessorum nostrorum gesta describunt, quòd dum inclytissimus, ac victoriosissimus Rex Clodovæus, de tenebris infidelitatis ad Christianae Religionis admirabile lumen, Deo trahente, venisset; dumque post Baptisma susceptum, protinus sacro liquore, per columbae speciem, in vasculo visibili, coelitus allato, Beatissimus eum Remigius consecrasset in Christum Dominum*; mox idem Praesul, Spiritu sancto plenus, prophetica voce nunciavit: beatum fore Regnum Franciae, feliciterque duraturum, si Fides in eo Catholica persisteret; Fidem nempe justitia, Regnorum quaedam vitae comes, non deserit, quoniam *Justus ex Fide vivit*. Hebr. x. 38.

Hujus vocis ex caelo tonantis, Clodovæus, suaeque Regalis posteritas non immemor; sed eam retinens alta mente repositam, vigilantissimo hactenus studio Fidem excoluit, protexit & erexit: debellavit ubilibet haerese, cum suis actoribus, contrivit errores impios, quibus se nunquam sustinuit infici. Hinc est elogium: *Sola Gallia monstra non habuit*.

Porrò quid aliud est? quòd praedecessores nostri, poten-

* For san Domini.

potentissimus inter ceteros, Carolus Magnus, incomparabilis Rex & invictissimus Imperator, dedicaverunt celeberrimum in urbe Regia Parisiensi Studium Litterarum, velut alterum Troyæ, & Athenis Palladium; velut præterea fontem illum non Parnassi, sed Paradisi, qui quatuor Facultatibus, quasi totidem fluviis intelligibilibus rigat universam superficiem terræ; cum irrigatione germinant & adolefcunt pulcherrimæ salubrium doctrinarum plantulæ, de quarum suavissimo fructu satiat terra.

Illic cernere est præcipue flumen quartum Theologicæ Facultatis, cujus impetus lætificat civitatem Dei, vomens aquas sapientiæ salutaris salientis in vitam æternam, secus quarum decursus aquarum, plantatum est lignum Fidei saluberrimæ, quæ inde gignitur, nutritur, deffenditur, roboratur.

Rectè quidem hæc facta sunt; nam cum oporteat Regem copulare sibi, Salomonis exemplo, sapientiam in sponfam, & sororem, cujus sapientiæ vox est, *Per me Reges regnant, & Legum conditores iusta decernunt*; Proverb. viii. 15. Cum rursus, jubente Domino, Rex qui sedet in folio Judicii descriptum habere debeat Deuteronomium Legis, & à Sacerdotibus exemplar sumere, ut non surrepat vitiosa per errores depravatio, & ut in eo legens assidue Rex sapiens sit, & veritas non * custodiat. Quid præclarius in Regno nostro, quidve divinius potuit à Christianissimis Progenitoribus nostris institui? Quid à nobis, nostrisque posteris studiosius convenit observari, quam ut abundet idem Regnum nostrum viris, quos erudierit Dominus, & de Lege sua docuerit: qui parati sunt omnipotenti reddere rationem de ea quæ in ipsis est Fide & Spe. Ita nimirum fit, ut & sapientia quæ de sursum est, & penes nos exuberet, & Fides quæ Regna vincit, quæ justitiam operatur, quæ adipiscitur re-promissiones.

Datur proinde Sacerdotibus nostris sapientia & intellectus. Ad quid ista? Sanè ut rectum & solidum ferre Judicium noscant, si quid in Fide vel ambiguum, vel devium surrexerit, vel quod sit Legis Deuteronomii corruptivum: sic enim jussit Dominus ad eos habere recursum. Sic præterea procul exturbari potest quidquid doctrinæ salutari molitur adversum pestilens improbitas hæreticorum, vel errantium: neque enim minus est Fidem servare jam positam, quam plantare; Fide quidem delabente, surgeret oppugnatrice ejus infidelitas, monstrum horrendum, ingens, quod Regnum subverteret à Fide derelictum.

Talem à nobis, ô salutifer Christe, pestem averte.

At verò quæsieris: Cur hæc tam alto sunt orsa principio? Planè fatebimur imprimis, jocundum nobis, nec ingratum esse, in istorum consideratione versari, quæ contulit Deus; simulque volumus ostendere quantum sit autoritas, pondus & robor præstandum in his quæ veritatis Catholicæ declarationem & elucidationem respiciunt, quando dicatur, aliqua per tales quales prolocuti sumus de ipsius approbatione sententia*, quoniam eos in omni sanctarum Litterarum eruditione præcipuos esse constat, quos vel fallere, vel falli posse nemo facile judicaverit. Cognoverunt hoc diversæ per Orbem Nationes universales, & Regna; cognovit etiam ipsa quandoque Romana Sedes, dum olim & nuper, si quid apud eos ambiguum in doctrina Christianæ Religionis obtigerat, certitudinem ab ipso Concilio Fidei Parisiensi existente postulare nec puduit, nec piguit.

Consequenter, ut transeamus vetera, & aperiat intentus nostra præfens, perspicuum fieri volumus ex præmissis, quanto cum assensu omnium

Tom. V. Pars II.

* Forfan cum. * locus corruptus.

assumenda sit illa judicialis Sententia, quam nuper ad exhortationem nostram, coassumpto Inquisitore pravitatis hæreticæ, & Concilio Fidei solemnissimè convocato, sæpè & multum rem ipsam examinante, tulit dilectus & fidelis Consiliarius noster Episcopus Parisiensis, adversus hæreses pestiferas jam jamque erumpentes, jam ipsum nostrum † ad divisionem, & ad eam quæ consequitur desolationem præparantes. Jam demum Legis divinæ Deuteronomium, quod aspicere continua meditatione nos

A convenit, perniciofa mendositate violare conantes: ita prorsus exurgere debuit ipse Pastor & Præsul, tali suffultus celeberrimo Fidei Concilio, ubi de tot Magistris in Theologia, ac Licentiatis, qti Parisiis, ut assolet, aderant, nullus omisus est, qui non quod vellet haberet fas liberè, vel dicere verbo, vel scriptis tradere.

Sic profectò, sic Præsul ipse, speculator datus & adjutus, cernere potuit quemadmodum vineam Dominicam exterminaret aper de sylva, & singularis ferus depasceretur eam. Audiebat illud de Canticis: *Capite nobis vulpeculas parvas, quæ demoliantur vineas*, Cant. ii. 15.

Urgebat subinde formidanda jussio multiplex & aperta Legum pœnarium, quas contra desides, ad extirpationes hæresum, hæreticorumque divina simul & humana promulgavit autoritas.

Nos propterea Sententiam ipsam jussimus sub Edicto publico per universum Regnum nostrum validam observari, & exequi, scribente ad hoc ipsum charissima filia nostra Universitate Parisiensi: quæ Sententia damnat Propositionem scandalosissimam, cui titulum actor imposuit: *Hæc est*, inquit *Justificatio Ducis Burgundie*. Justificatio videlicet super interfectione crudelissima unici fratris nostri, Ducis Aurelianensis, cui propitiatur Deus, vocemque sanguinis ejus clamantem exaudiat.

Ecce quod hæc Propositio suum in tituli fronte Judicium portat, suam maledictionem. *Va*, inquit *Propheta, qui justificatis impium pro muneribus*. Isaïæ. v. 23.

Asserit illic Joannes Parvi, alligatum se tot muneribus præstitis & speratis à Domino suo, qui ei jubenti præstare linguam suam, obniti nequiverit, nolens Propositionis actor videri, sed probator.

Nullus idcirco rectè mirabitur, si præfatam Sententiam, Justificationis hujus necis & sceleris damnativam, decrevimus manutenere, deffendique facere, viis omnibus accommodis, veluti causam propriam, sicut quâ Regiæ Majestatis nostræ decus, tanquam præterea causam Fidei; quemadmodum sufficientissima nos informatio docuit hanc esse Fidei causam, cujus nos Fidei protectores divina dignatio posuit, & ad hoc cogunt Leges; ad hoc præclara prædecessorum exempla vehementer accendunt. Attendimus ultra, sicut Summo Pontifici, & sacro Cardinalium Collegio scripsisse jam meminimus, & sicut operum vox luctuosa propalare non desinit, quod à reproba Propositione illa, velut ab origine venenata, latius eruperunt horribiles in Regno nostro seditiones & bella plusquam civilia, prædationes ubique & clades imminere, & plurima mortis imago. Negabatur Baptisma parvulis; Oratio viatoribus; Confessio morientibus; Eleemosyna fame pereuntibus; Sepultura etiam prophana defunctis: nulla ætas secura fuit, nullus sexus, nulla cognatio, nullus sacer locus; sed ubique heu! fera regnavit Erynnis, quasi terrificæ boans.

Vos patria validas in viscera vertite vires.

Porro nundum plenè cessavit quassatio, nec procellosus armorum & tempestatum quievit æstus.

Det tandem aliquando tranquillitatis portum, qui

** X 2

ven-

† Videtur desiderari Regnum.

ventis & mari imperat, reducat pulchram pacem, qui sororem ejus veritatem jam in lucem eduxit: & qualiter eduxit? Hoc factum est, dùm prædicta Propositio nefanda, post exactissimam * comperta est secum includere plures errores funestos explicitè contra Fidem, & moralem divinorum Præceptorum doctrinam, mentibus humanis naturaliter inscriptam. Hæc dominationem omnem temporalem, simul & spirituales nequiter evertit; hæc vias patenter aperit seditionibus popularibus, A perjuriis, rebellionibus, odiis implacabilibus, tumultuationibus ignobilium contra nobiles; imò ordine confuso, nobilium ad invicem, similiter ignobilium. Conspicitur deformis illa Reipublicæ facies, qualem deplorabat Apostolus, schisma detestans illorum dicentium: *Ego Pauli, ego Apollo, ego Cepha.* 1. Cor. 1. 12.

Præterea, quid quòd dicta Propositio laudat fieri necesse subitas, & viles nobilium etiam personarum, per ficiarios pretio conductos, quales Generalis Concilii Sanctio tantum damnat; per excogitatas insuper insidias, nulla diffidatione prævia, per blandimenta subdola, per confederationes juramentis terribilibus publicè firmatas; relicto tandem penitus omni ordine judiciario, vel Superioris Edicto: & audet nihilominus hæc execranda Propositio impudenter asserere, tale facinus immanissimum, fieri secundum Jus omne, divinum, naturale & humanum. Audet contra sententiantes insectari, tanquam nostros & Reipublicæ capitales inimicos, adeò quidem, ut conclusivè determinet, nos oportere mæfissimam illam & atrocissimam charissimi & unici germani nostri necem, vilem & subitam, approbare; nos debere prorsus actorem divitiis, opibus & honoribus augere familiaribus, quasi fuerit alter Michaël & Phinéas: denique publicis itaque * gentium collaudatoriis illum Litteris efferre nos debere concludit; pro nephas, æquissime rerum arbiter Christe! quasi videlicet Regia nobis à te potestas desuper data sit, non in vindictam malefactorum, sed in laudem, præmium & honorem, & qualium, heu! malefactorum. Quis illa dinumeret, quis fatis inculpet & damnet? Subindè, quid injurius justificatione criminis, & talis criminis, in quo C quid laudemus quid remuneremus perpendit.

Numquid actorem laudabimus? Sed in eo defuit judicialis autoritas, & Regiam nostram spernens, invalidamque prædicans & enormiter lædens usurpavit, tot abutens beneficiis, tot necessitudinibus, quibus Majestati etiam pro ipso jactante tenetur obnoxius. Numquid ministros laudabimus? Sed eorum impietate, prodicione, vecordia, crudelitate, sævitia, cupiditate nihil execrabilius, fœdus, tetrius excogitari potest. Numquid facti modum laudabimus? Sed hic per præmeditatas diu insidias, per confederationum plurium simulationes, per blanda mille amicitiarum signa fallacia, ad subitum fraterni, Regiique sanguinis exitum, tamquam de bestia processum est: & hoc horâ tenebrarum, & in tali civitate, ubi securitas plebeis etiam & advenis esse debuerat. Numquid operis rationem & causas laudabimus? Atqui nihil ibi probabile prius, nihil posterius inductum est pro testimonio quod tali notorietate constet, qualem, secundum Leges, divinas & civiles necesse est, ubi vilissimus etiam homo vitâ privatur. Qualis Nempe est Lex? quæ non præmonitum, non auditum, non convictum morte damnaverit, sicut à Nicodemo & Paulo notatum est? Numquid tandem facinoris hujus eventum laudabimus & remuneratione donabimus; Sed obindè florentissimum istud pridem Regnum nostrum, jam per septennium tot calamitatibus nefandis attritum est, tantum in eo sanguinis humani fufum fuit, ut æstimationem omnem

* Desiderari videtur inquisitionem, † ubique.

effugiat. Sed ipsam forte Justificationem laudabimus? Istic autem, sicut edocti sumus, suspecta vehementer de hæresi pertinacitas, nec apparens adhuc sufficiens corrigibilitas invenitur. Quo pacto? Sic manet quippè scandalum in Fide multipliciter datum verbis, operibus & scriptis; manet inscripta tenaciter infamiae sordidissimæ, indignissimæque nota, quæ non minus odibilis est ipsa morte; naturæ manet jactura, Reipublicæ & personis inflicta supra numerum; manet utique, nec tolli cernitur, sed favere. Quare? Quondam * illis ad quos spectat, tam authoritativè quàm doctrinaliter tradere Legem Dei, scandala nescientem, nedum non creditur, sed contumelia palam irrogatur: neque Edictis suis, neque nostris obedientia præstatur; ubi tamen veritas est tam explorata dijudicataque, cui nullus capax rationis naturalis, etiam ethnicus, aut paganus obviare deberet.

Opponet aliquis, & dicet: Ecce totiens Tractatus pacis compositi sunt, indulta sunt omnia: post hæc præteritarum injuriarum meminisse, quid nisi malorum est? Responsum habeat quisquis hoc dixerit. Cessaret utinam scandalorum violenta continuatio nobis ac Reipublicæ præjudicantium, & nos ab eorum rememoratione, non inviti, cessaremus: non horrescit referens animum †, sed cicatrix male sana dum redit, in vulnus aperiatur oportet; & urget ingratitudo. Quamquam jam damnata repetere †. Quale rursus illud est, pacem verbis; operibus bellum gerere, ac corde loqui? Operibus credere jubet Christus, mentiri quippe nesciunt, verbis autem rara fides; ideò, quia mendaces faciunt ut vera dicentibus non credatur. Et quid? ubi perjurium docetur, authorisatur, approbatur; mirabile, magis verò miserabile dictu: ita tamen est. Retorqueamus enim oculos ad prænominatam Justificationem, & quid pro veritate tradit regula videbimus. At enim sub hæc forma.

In casu socialitatis, juramenti, promissionis, seu confederationis factarum ab uno milite ad alterum, quocumque modo istud fiat, aut fieri possit, si contingat quòd istud vertatur in præjudicium unius promittentium aut confœderatorum, sponsa sua, aut suorum liberorum, ipse de nullo tenetur eas observare: hoc probatur, inquit, ex ordine charitatis, quo quis plus tenetur se ipsum diligere uxorem & liberos, quam alterum.

Animadvertite quantam ad perjurium fenestram aperit hæc Assertio. Ite nunc, & cum sectatoribus doctrinæ talis confederationes ratas & stabiles expectate. Sed & probatio sua, dùm ordinem prætendit charitatis, ipsum perversius evertit. Nonne præstantior est anima corpore, & Fides auro. Sic Regulus sentit: sic Fabritus; sic antecessores nostri, beatus Ludovicus & Joannes, alique sine numero, qui cum grandi & certo sui, suorumque præjudicio, juramenta servarunt. Prospiciebant clarissimi viri jusjurandum non repugnans animæ salutis, sit licet damnosum rebus, aut corpori, sit initum cum hostibus, non esse violandum: aloquin tota D radicitus humanæ societatis civitas periret.

Ceterum, quo magis elucescant ea quæ diximus, utque virus læthiferum, quod sparsim injustissima hæc Justificatio, sub involucri rationum & allegationum interclusum tenet, se prodat, collectumque foris erumpat, quia latet anguis in herba: inferamus hic Assertionem unam pro parte charissimæ filiae nostræ Universitatis Parisiensis, nobis alias cum sua reprobatione per eam approbata & avoata propositam, quæ Assertio inventa est sufficienter elicta fuisse a dicta Propositione damnata, quam † publica relatione solemni Magistorum in Theologia commissorum per Judices, & Concilium Fidei super examina-

* Quoniam. † Forsan, nam horrescit referens animus. † Locum corruptum. † Locum corruptum.

minatione ejusdem Propositionis, prout etiam ipse Dux Burgundiæ petivit fieri, facta est certa Fides.

Præsupposito igitur quid per tyrannum justificans intelligit.

Tyrannus, inquit, ille est qui in Republica non rectè principatur, aut principari conatur.

Audiant universi, audi cælum, & auribus percipe terra, quid hæc Assertio monstri contineat.

Quilibet tyrannus potest & debet licitè & meritorie occidi per quemcumque vassallum suum, vel subditum; etiam per insidias & blanditias, vel adulationes: non obstante quocumque juramento, seu confederatione fidelis cum eo, non expectatâ Sententiâ, vel Mandato Judicis cujuscumque.

Quis Assertionem, hanc ô verax Deus! non, protinus audiam, quis non eam illico scandalosissimam & seditiosissimam, absque ulla dubitatione dijudicet? Pronum quidem est, non insolitum subditis, notam tyrannidis Superioribus ascribere, habere eam veluti compertam atque notoriam, nec egentem testibus, aut Judice: consequens erit ergo, secundum doctrinam hanc, imò debitum cuilibet, Jure suo, neces Superiorum vilissimas & subitas exercere. Laudabuntur insuper actores, sicut viri fortes, & amatores libertatis; ipsis quoque plausibiliter & certatim vulgus insolens & ad novitates noxias semper arrectum congratulabitur; cupidè, miserèque serviet: quo nihil potest seditiosius & insulcius, nihil infelicius & confusibilis inveniri. Nec tamen tale fieri nedum legimus ex historiis, sed ipsi vidimus oculis, & ingeminus. O mores! ô tempora! Siccinè spernitur tua, Petre, jussio, *Servi, subditi estote in omni timore Dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis.* 1. Pet. II. 18. Sed neque subditis oportuerat per spiritum erroris & doctrinæ Dæmoniorum, prænotatam profundius in hanc vastam insaniarum falsarum & seditiorum voraginem demergere, unde vix emergant. Exposita quippè fuit venditioni publicæ viperea doctrina hæc . . . quoque ad tegendum, suggerendumque * tradita est.

Verum quisquis adest habens zelum Dei & proximi, qui præterea conservationem Fidei salubrumque Præceptorum; qui salutem animarum; qui Reipublicæ tranquillitatem; qui dominationis cujuslibet spiritualis, vel temporalis à Deo constitutæ decus, & robur exoptat; exurgat petimus, agat viriliter; præcipuè Judex Ecclesiasticus, constans sit ad deturbandum funditus ab omnium hominum terminis & cordibus detestandam hanc Propositionem, cum suis erroribus omne confundentibus, fasque nefasque. Quos errores esse impios, quis post admonitionem, vel negat, vel dubitat? Homo præsertim Judex constitutus, quomodo fidelis est, qualiter ostendit se paratum corrigi, quomodo vult Ecclesiam audire, quæ veritates oppositas his erroribus jubet explicata Fide teneri? *Non occides, inquit, Non perjurabis,* & ita de reliquis moralibus Præceptis. Sit nobis hic cum Apostolo fas dicere. *Si quis aliud evangelisaverit, etiam Angelus de celo, anathema sit,* Galat. I. 9. Nam, per Dei atque hominum fidem! si juramentum sanctissimum, quod est *omnis controversia finis.* Heb. VI. 16. ac præcipuum humanæ societatis vinculum, nihili pendere licuerit, dum cavetur aliquod sibi, vel suis præjudicium; si cuilibet in causâ necis alterius non diffidati, non moniti, non auditi, non convicti sibi Jus dicere fas fuerit; si fictis proinde blanditiis, ac insidiis subitis cum blanditione corporis, & ut in se est, animæ, per sicarios pretio conductos, abuti concessum sit? Quid in divinis & humanis rebus tutum, quid ratione constans superesse videbimus? Quamobrem nemo non videt quàm justa certissimaque ratione prohibuerimus, sub Edictis publicis, anathe-

* *Locus corruptus.*

matifata hanc Propositionem ab omnibus finibus nostri Regni, eamque ab ipso terrarum Orbe quaquaversum exturbare suademus, denuntiamus, inploramus demum diem zelus noster accusamus*, sed *Evidentia patratæ facinoris clamore non indiget accusantis.*

Eia nunc tempus faciendi, dum sedent Judices in Judicio, dum collectum est Generale Concilium. His tandem animadversis, & aliis quamplurimis in Fidei processu sermone latiori descriptis, compulsa Regiam Majestatem nostram ratio multiplex, ultra jam apertas, hæc in communem omnium notitiam deducere recogitamus. Itaque quid egregius Rex & Propheta erexit † in morte Abner, quam subdola prodicione Joab intulerat, in ultionem sanguinis fratris sui Azazel, & ut Josephus scribit, propter ambitionem, timens ne David eum militiæ Principem ordinaret. O fallacissima nimis & cæca semper ambitio! Fingebat se Joab infandum scelus hoc in obsequium David Regis, cujus amantissimus fieri volebat, perpetrasse: sed cum audisset David sapientissimus rem gestam, ait: *Mundus ego sum, & Regnum meum apud Deum, usque in sempiternum, à sanguine Abner filii Ner; & veniat super caput Joab, 2. Reg. III. 28. sequitur: Retribuat Dominus facienti malum juxta malitiam suam.* III. 39.

Tali nos obtestatione purgamus, super truculentâ nece charissimi & unici germani nostri, quem pro nostro, Regni que nostri bono non puduit actorem asserere, ab ipso iussam esse, nosque eam approbare debuisse contendit: sed obnitimur, profectò obnitimur; nosque exemplo David, tam execrandi facinoris, neque conscios fuisse, neque approbatores esse firmamus.

Quia tamen apud nos misericordia superexaltat Judicium; voluit clementia nostra pluries ad reconciliationem & pacem intendere jam efficaciter, utinamque benigniter; sed plerosque abutentes clementiâ Regum scripsit Asuerus inveniri.

At verò potuerat obindè fortassis ex his confederationis existimatio quorundam falli, quasi nos aliquid vel in favorem criminis, vel in præjudicium, seu læsionem Catholicæ veritatis conari, vel agi cogitavimus. Quocirca proclamamus cum Apostolo, quod nihil possumus adversus veritatem; nec certè volumus, nec, Deo propitante, volumus, sit licet ipse Dux Burgundiæ caro & sanguis noster, sit mille modis astrictus nobis; neque sibi tamen, neque propriis etiam liberis favere noster esset animus, ubi dispendium Fidei, vel perniciēs sequeretur animarum. Scimus jussisse Christum non amandos esse filios, uxorem, aut fratres, plusquam se. Hinc eum dixisse credimus: *Non veni pacem mittere in terram, sed gladium.* Matth. x. 34. & *Inimici hominis domestici ejus.* v. 36. Proinde Moyses, omnium mansuetissimus, quanta severitate tam operum quàm Legum divinarum usus sit zelo conservandæ Legis; ipsi denique Martyres omnes, quanta pro Fide passi sunt tormenta, satis instructi sumus. Nulla igitur ratione, nullo sanguinis, vel fœderis aspectu, pacem, erroribus impiis & scandalosis nostra possit ostendere † devotio, eo quod expedit aliquando quosdam in interitum carnis trahi, ut spiritus salvus fiat, Utque ceteris exemplum sint, & salus: quidque Jonas dixit: *Tollite me, & mittite me in mare,* Jon. I. 12. Sic actum est, & cessavit tempestas. Dedit Achor gloriam Deo, lapidibus obrutus est, & ab Israël indignatio fugit Dei. Transfossus est Absalon pendens, & Regnum Juda velut invito David, paci redditum est. Interemit Salomon, jussu Patris, præfatum Joab, qui fuderat sanguinem belli in pace, causam finalem necis hujus fuisse pacem Regni dat Salomon intelligi, dum ait: *David autem & semini ejus, &*

** X 3

do-

* *Locus corruptus.* † *Forſan egerit.* † *offendere.*

domui & throno illius sit pax in æternum, 3. Reg. II. 33.

Denique, terminum facientes, in exhortatione populi postulamus à Domino, tandem erroribus occurrat; omnes in unitatem Fidei cogat, nemo sibi blandiatur de sublimi potestate; nemo de impunitate confidat, se seducens, quasi prosperum scelus, dicente Tragico, virtus habeatur.

Itaque non irridetur, qui pusillum & magnum fecit Deus; veniet hora, veniet, neque longè abest quando *Potentes potenter tormenta patientur*, Sap. vi. 7. quibus nihil profuerit, obfuerit potius, effugisse momentaneam punitionem, vel confusionem apud stultos in sæculo, dum detinetur iustitia Dei in mendacio: quæritur autem fieri sub velo quodam vel deffensionis improbæ, vel justificationis simulatæ, quæ duplex est iniquitas. Qualis nempe iustitia? Quando perseverant scandala præstita, nec auferri, sed foveri cernuntur. Neque enim placere potest fictus Deo, qui nec offendicula sua, sicut nec Salomon, idola tollere satagit; nec damna quoad potest restituit, nec ore Confessionem Fidei facere vult salutarem.

Væ, væ, quærentibus gloriam propriam & vanam; qualis fuit Saül post peccatum: *quales illi quos arguit Christus: Quomodo potestis credere, qui*

gloriam ab invicem recipitis, & gloriam quæ à solo Deo est non queritis? Joan. v. 44. Planè nobis ita traditum est: effrenis libido gloriæ propriæ usque ad contemptum divinæ, parturit in Ecclesia Dei deformissimos & infaustos errorum foetus, ab eadem Matre conceptos, quæ radix malorum est. Hoc de prioribus hæreticis per Historias; de modernis verò per experientias, in diversis Regionibus & Regnis, non sine gravi dolore, sentimus. Sed alacriter ad exterminationem portentorum huiusmodi, ne vincant, nos Progenitorum nostrorum exempla secuti; nos in Domino fidei; nos de Summi Pontificis, & omnium in commune orthodoxorum iudiciis, consiliisque benè creduli, totam devotionis nostræ sedulitatem, zelum, potestatem offerimus. Favet piis desideriorum conatibus Christus, qui pro Petro rogavit, ut non deficeret Fides sua; & nostra quæ sua est, nunquam Fides deficiat, & ex operibus se ostendat: *Quoniam hæc est victoria quæ vincit mundum, Fides nostra*, 1. Joan. v. 4.

Datum in villa nostra Parisiensi, vigesima septima die Decembris. Anno Domini 1414. Regni verò nostri trigesima quinta.

Sur le reply, PER REGEM, in suo magno Consilio. MAUREGART. Et est scellé de cire jaune.

SECUNDÆ PARTIS FINIS.

J O A N.

JOANNIS GERSONII

Doct̃oris & Cancellarii Parisiensis,

OPERUM

TOMI V

PARS TERTIA.

Continens

ACTA IN CONCILIO CONSTANTIENSI,

Circa Damnationem Propositionum

JOANNIS PARVI.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

PHYSICS DEPARTMENT

JOANNIS GERSONII
Doct̃oris & Cancellarii Parisiensis
OPERUM
TOMI V
PARS III.

INSTRUCTIONES LEGATORUM
CAROLI VI
REGIS FRANCORUM.

Data Legatis suis,

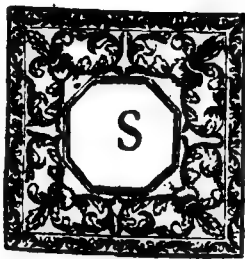
A D

CONCILIIUM CONSTANTIENSE:

Circa negotium novem Assertionum Joannis Parvi.

Cod.
2538.
fol.
122.
verso.

1415.
xiii.
Martii.

U^MPTUM ex Instructionibus Serenissimi Domini nostri Regis Franciæ, xiii. Martii, in civitate Constantiensi apportatis, per Magistrum Jordanum Morini, & Guillel-

lmo prædicto, & Petro de Versailles, se gerentibus pro Ambassiatoribus præfati Domini nostri Regis.

Et pro parte Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ, Archiepiscopi Bisuntino, & Vienne-
nensi, Episcopo Attrebatensi, Vicedomino Remen-
si, & Elemosynario præfati Domini Ducis, se geren-
tibus pro Ambassiatoribus ejusdem Domini Ducis.

Item, dicti Magistri, Jordanus, & Guillel-
mus, dicent Ambassiatoribus prædictis, quòd Rex
ad requestam Domini Ducis Brabantiæ, & alio-
rum de sua comitiva, quòd Dominus Rex ordi-
navit, vult, & eis mandat, quòd in facto con-
demnationis Propositionis Magistri Joannis Parvi,
non se faciant partem, nec faciant prosecutionem
ex parte Regis, in petendo; provisò quòd simi-
liter mandetur per dictum Dominum Burgundiæ
suis Ambassiatoribus existentibus in dicto loco
Constantiæ, & quòd faciant similiter: quam-
vis sit voluntas, & ordinatio Regis, quòd ipsi de-
fenderent dictam condemnationem, si materia ef-
fet mota ex alia parte, & videatur esse expediens,
& similiter responsa super hoc facta poterunt com-
municari dicto Imperatori & alibi.

Tom. V. Pars III.

Datum Parisius, per Regem, in suo Consilio
xiii. die Martis. Anni millesimi quadringentesi-
mi quarti *decimi. Et sunt signatæ dictæ Instru-
ctiones isto modo. CHARLES. *Par le Roy, en
son Conseil.* Maliere. G. Beaunieps.

Hæc clausula translata est de Gallico in Latini-
um, & Gallicum extractum est signatum manu
propria G. Pulchrinepotis, apud Ambassiatores dic-
ti Domini Ducis.

Sumptum ex quibusdam Litteris præfati Domi-
ni Ducis, scriptis suis Ambassiatoribus xiv. Martii.
Anni prædicti.

Frater noster Dux Brabantiæ, & nostri alii Am-
bassiatores Parisius existentes, nobis notificave-
runt quòd fuit conclusum in Consilio Domini mei
Regis, quòd scribat suis Ambassiatoribus qui sunt
in Constantia, quòd ipsi non faciant aliquam men-
tionem de materia Propositionis Magistri Joannis
Parvi, nec se faciant partem; provisò quòd nec de
nostra parte faciamus prosecutionem in petendo.

Et videtur dictis nostris Ambassiatoribus quòd
nos debemus facere conformiter & similiter. Te-
nuimus super hoc nostrum Consilium, per quod
conformiter conclusimus; & ideò, in casu quo
vos videritis quòd dicti Ambassiatores se abstine-
rent à loquendo de dicta materia, similiter super-
seatis. Quæ Litteræ erant sic signatæ. BORDES.

De ista clausula habent copiam dicti Domini
Episcopus Carcassionensis, Magistri G. Pulchrine-
potis & P. de Versailles, sub signato manuall
Magistri Petri Cauchon, quæ est translata simi-
liter de Gallico in Latinum.

Y 2

E P I S.

* Legendum videtur quinti

EPISTOLA

DUCIS BURGUNDIÆ,

*Patribus Concilii Constantiensis: &
Acta super eare in Concilio.*

IN NOMINE DOMINI. Amen.

PER hoc præfens publicum Instrumentum, cunctis pateat evidenter quod Anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quindecimo. Indictione octava. Die verò vicesima sexta Mensis Maii. In domo Fratrum Prædicatorum Constantiensis, Provinciæ Moguntinæ, in Refectorio dictæ domus. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri, Domini Joannis, divinâ providentiâ Papæ vicesimi tertii, Anno sexto &c. In congregatione Nationis Gallicanæ, circa horam octavam, post mediam noctem. Reverendus in Christo Pater, Dominus Martinus, Episcopus Atrebatensis, & venerabilis, & circumspectus vir, Magister Petrus Cauchon, Licentius in Decretis, Vicedominus Ecclesiæ Remensis, Ambaxiatores Illustrissimi Principis Domini Joannis Ducis Burgundiæ; quasdam Litteras clausas, ex parte dicti Domini Ducis dictæ Nationi sic congregatæ præsentarunt, quas in eadem Congregatione publicè legi petierunt: & incontinenti, in dicta Congregatione publicè lectæ fuerunt.

Quarum quidem Litterarum, Sigilli dicti Domini Ducis impressione ab extrâ sigillaturum, & suo signo manuali ab intrâ signatarum, ut prima facie apparebat tenor, ab extrâ, videlicet in superscriptione, talis est.

Reverendissimis in Christo Patribus, ac venerabilibus & doctissimis viris Nationis Gallicanæ, in sacro Concilio Constantia existentibus, amicis meis præcarissimis.

Ab intrâ verò, de verbo ad verbum, tenor sequitur, & est talis.

Reverendissimi Patres in Christo, venerabiles ac doctissimi viri.

„ Per Reverendum Patrem Episcopum Sancti Poncii, & demùm per Venerabilem Patrem Abbatem Sancti Joannis Reomenfis Consiliarum meum &c. Similis ferè tenor. „

„ Binas vestrarum circumspectionum Litteras nuper recepi; quæ primò, statum miserabilem Ecclesiæ sacrosanctæ, proveniente ambitione contententium de Papatu; modos quos tenuit Dominus noster Papa modernus, quibus minimè contentamini; suum recessum à vestro sacro consortio; quibus etiam subterfugiis differt implere quod debet & promisit, pro ipsius unione sanctæ Matris Ecclesiæ, serioliùs narrant. Et tandem, per ipsas me gratiosissimè rogatis & requiritis, quod ipsum Dominum nostrum in meis Dominiis nullatenus receptem vel recipiam: & si jam, tempore receptionis Litterarum foret ibi, taliter eum custodiam, quod de ipso, pro bono Universalis Ecclesiæ possitis liberè disponere, vel quod eum statim remittam ad Concilium Generale. Subjungentes quod Fidem indubiam dare velim præfatis Reverendis Patribus, super michi per eos dicendis, parte vestra. „

„ Quibus lectis, & eorum auditâ credentiâ, vehementer dolui, cum sperarem unionem optatissimam, ex oblatione sanctissima cessionis Domini nostri nuper facta, celeriter assequendam,

„ quam proth dolor! jam cerno differri. Spem tamen concipio, si vestra sacratissima Synodus à coeptis non desistat, quæ si perseveret, pulcherrime aperiet Deus ostium misericordiæ suæ, ad solatium singulare lamentabiliter divisorum, & ne vaxillet vestra Congregatio sanctissima; sed per veritatis nucleum, mendaciorum cortice sublata, pascatur; cui, malivolorum relate, suggestum est, me prædictum Dominum nostrum velle recipere, fovere, & conducere, in præjudicium unionis Ecclesiæ, & contra determinationes Synodi vestræ sacratissimæ. Veritatem rei gestæ, cui sine repulsi mendacii contradictione fas non erit, præsentibus vobis expono. „

„ Post recessum Domini nostri à Constantia, ipse Dominus noster statim misit ad me solennes Oratores suos, per quos michi mandavit omnino nescienti, quomodo, vel propter quid recesserat; quod ad hoc Constantiam dimiserat, solum ut præmissa compleret, in propria persona volens ire Niciam, ad renunciandum, sicut promiserat in cedula sua. Si humiliter, si reverenter ipsos debui recipere, & eis gratè respondere, quos nuncios sciebam Papæ Patris nostri Sanctissimi, ab Ecclesia pro tali habiti, & tenti, non reprobati, non condemnati, promittentis se velle cedere, & omnia facere quæ forent ad bonum unionis Ecclesiæ, judicent vestra Paternitates. Insanum quippe crederet, ut æstimo, vestrum quilibet, etiam prudentissimus, Papam qui ad omne bonum bene dispositus crederetur, dicere se nolle recipere, & præsertim sub spe ipsum inducendi ad quælibet meliora. Ea propter eis respondi, quod ipsum Dominum nostrum animo libenti & jocundo reciperem, sic, ut præfertur, dispositum; & tandiù tractarem honorificè, quandiù persisteret in sua bona voluntate. Si quæ præparatoria facta fuerint, ut securiùs ad Patriam accederet, quorum rumor ad vestras circumspectiones pervenerit, referat, obsecro, ad prima responsa quæ dispositioni Fidem nullo modo possunt adoptari*. Nempe, Reverendissimi Patres, venerabiles ac doctissimi viri, de veritate gestorum vestris Litteris, & præfatorum Reverendorum Patrum relatione, plenius instructus, quibus asseritis recessum præfati Domini nostri clandestinum, scandalosum esse; & si recipiatur à quoquam, per hoc præjudicari non modicum Ecclesiasticæ unioni, quam totis viribus, & toto posse perquirere vellem: non insanè consilium mutavi, disponens nunquam contra deliberationes vestras, quibus omnino cum ceteris Principibus Catholicis adhærere conclusi, præfatum Dominum nostrum recipere vel receptare: quin imò vobiscum cum præfatis unanimiter laborare, ad extirpationem præsentis pestiferi scismatis, per omnes vias, per vestrum Cœtum sanctissimum advisandas, & concludendas. Et si quid in contrarium per oblocutores differri contingat, curetis rejicere, precor, ut mendacia nam nunquam mente concepi primittis, vel postea, quod vergere crederem in præjudicium unionis prædictæ, vel conclusionum vestrarum. „

„ Præterea, Reverendissimi Patres, & eruditissimi viri, relatu fide dignorum comperi, per nonnullos homines, paucos magni status, aliquos verò modici, ipsorum complices, & fautores Constantiæ stantes, omnes autem inimicantes michi, quantum in eis est, honorem meum multipliciter aggravari, & præsertim in

„ ma-

* Locus corruptus.

„ materia Fidei Catholicae, occasione cujusdam
 „ Propositionis nuper factae coram Domino meo
 „ Aquitaniae Duce, primogenito Domini mei Re-
 „ gis, & multis Principibus Franciae, omnisque
 „ status Regni multitudine numerosa, in qua di-
 „ cunt multos errores in Fide fore contentos, per
 „ me, ut mendaciter asserunt, cum suis erroribus
 „ approbatae: quibus, precor, nullam adhibeatis cre-
 „ dentiam; attentis quae praedicta sunt modis per
 „ eos tentis, non inverecundis tantum, sed etiam
 „ rabidis, de quibus per Ambaxiatores meos vo-
 „ biscum stantes potestis, si placet, plenius in-
 „ formari.
 „ Considerent, rogo, circumspectiones vestrae,
 „ quod licet immeritus, de Domo gloriosissima
 „ Franciae originem duxi, quae, gratia Dei, mon-
 „ stris haereticarum pravitate contaminata nusquam
 „ fuisse legitur, Patre non solum Catholico, ve-
 „ rum ferventissimo zelatore Fidei progenitus,
 „ & ardentissimo persecutore unionis Ecclesiae fi-
 „ lio Regis Franciae, non Theologus, non eru-
 „ ditus subtilitatibus Fidei, sed firmiter credens
 „ & confitens simpliciter quae nobis per Christum,
 „ per Apostolos, & per sanctam Matrem Eccle-
 „ siam tradita sunt, utpote Christianus Princeps,
 „ miles & laicus, paratus non solum credere
 „ quae sancta Mater decrevit Ecclesia; sed etiam
 „ tueri & defendere, manu militari, usque ad
 „ effusionem proprii sanguinis, & meos subditos
 „ ad ea credenda & defendenda compellere, si
 „ sit opus. Videant qui sunt delatores, quid mo-
 „ vet eos dicere quod approbando Propositionem
 „ praedictam, errores approbavi quos nunquam
 „ cognovi, nec scivi, vel intellexi: cum, si qui
 „ fuerint, meum excefferint intellectum. Si cun-
 „ cta pensetis, odio dicuntur & infania, non Fi-
 „ dei zelo; quod satis prohdolor! ostenderunt in
 „ Francia, dum eorum quidam vesania ducti, nisi
 „ sunt sub umbra veritatis Fidei dogmatizare nul-
 „ lam pacem mecum posse componi, ratione ap-
 „ probationis praedictae.
 „ Attendant ulterius, quaeso, vestrae Reveren-
 „ tissimae Paternitates, quid in Propositione pra-
 „ missa demeruerim, si etiam plurimos contineret
 „ errores, quod negant plurimi; si proferatur illa
 „ quae veraciter per Magistrum Joannem Parvi pro-
 „ lata est; non illa quae sub suo nomine conficta
 „ dicitur Parisius per emulos meos, & inimicos,
 „ me non vocato, vel dicto Parvi; loco non tu-
 „ to, taliter qualiter condemnata: nam sola fa-
 „ cta quibus conclusionem volebam inferri,
 „ quam querelam dicto Parvi tradideram, qui
 „ litterarum more, Majorem factis proposuit
 „ praelibatis, ex quibus Conclusionem intulit, in
 „ modum sillogici Argumenti. Si quid de suo, mi-
 „ chi non cognitum quidem, nec quilibet erudi-
 „ tus bene percepisset, proposuit per approbatio-
 „ nem generalem, quid mihi restat impingen-
 „ dum? quod si mihi constitisset erroneum, nun-
 „ quam approbasset; quin imò approbantibus qui-
 „ buscumque restitisset. Ergo repellantur, sup-
 „posito, qui tam inverecundè & mendaciter ni-
 „ tuntur asserere in Fide me quidpiam deliquisse,
 „ & non solum repellantur, verum puniantur per
 „ Justitiam Sanctissimi Concilii: qui, & quam-
 „ vis simulent se nichil directè agere velle contra
 „ me; hanc tamen habent damnatissimam volun-
 „ tatem, quia quaerunt dicta Propositionem dolum
 „ nata, guerram novam in Regno Franciae, quod
 „ avertat Altissimus, perniciosissimè suscitare;
 „ quam timent fore sopitam. Et me vestra Syno-
 „ dus sacratissima Catholicum teneat, vestris dif-
 „ finitionibus factis, & fiendis, ceterorumque
 „ Sacrorum Conciliorum humiliter adhaerentem,
 „ nec volentem quidquam sustinere quod sit erro-
 „ neum, vel contrarium sanae doctrinae, seu Fi-
 „ dei orthodoxae. Et si per approbationem pra-
 „ missam, sic generaliter factam, veniat, vel in-
 „ telligatur aliquid approbatum, quod per san-
 „ ctam Matrem Ecclesiam decerneretur contra-
 „ rium veritati Fidei Catholicae, vel sanae; ve-
 „ litro Coetui Sanctissimo notifico, me nunquam in-
 „ tellexisse, voluisse, vel velle talia approbare,
 „ & ea, supplico, pro non dictis, vel approbatis
 „ per vos haberi, quae corrigenda diffinitionibus
 „ vestris submitto. Supplico tamen affectuosius,
 „ ut valeo, quod si quid in hac materia per pra-
 „ missos, vel alios, coram vestris circumspectioni-
 „ bus producatur examinandum, cum expressio-
 „ ne nominis mei, vel dicti Magistri Joannis Par-
 „ vi, seu aliter quorumcumque; taliter ventile-
 „ tur & discutatur, vocatis Ambaxiatoribus meis,
 „ quod evidenter vobis constet de Propositioni-
 „ bus per dictum Parvi veraciter probatis, ita quod
 „ aliae, dictis nominibus, non damnentur per eos
 „ confictae, vel mendaciter assertae, quibus suf-
 „ ficeret id habere, quod in dedecus meum re-
 „ dundare posset, & discordias in hoc Regno se-
 „ minare; considerans quod vulgus, alta non sa-
 „ piens, per malos & astutos facilliter inducitur,
 „ maxime sub spe boni, praesentim Fidei, ad cre-
 „ dendum quae per hypocritas & fucios praedi-
 „ cantur. Quorum nonnulli de praedictis con-
 „ vincuntur fore similes, qui vestrum gloriosissi-
 „ mum Coetum mendaciis voluerunt decipere, plu-
 „ ries asserentes Regnum Franciae, perditionis ex-
 „ positum periculo, si Propositio praemissa non
 „ damnetur, cuius errores singulares laetialiter in-
 „ fecerunt; cum reverà nulla de dicta Propositio-
 „ ne fieret in Regno vel quasi memoria, nisi pra-
 „ dicti, sua malitia, in odium mei, & Regni subver-
 „ sionem, modis tyrannicis, materiam dictae Propo-
 „ sitionis, nomine meo, & dicti Parvi mendaci-
 „ ter confictae, sicut fertur, excitassent. Amba-
 „ xiatores meos, & servitores vobiscum execu-
 „ tores & procuratores in meis & suis agendis, velitis
 „ habere specialiter recommissos, & mecum rescri-
 „ bere quaeque grata. Reverendissimi Patres, ve-
 „ nerabiles ac doctissimi viri, Christus vos conser-
 „ vet in vinculo pacis, & caritatis, & taliter la-
 „ borare concedat, quod pacem habeamus opta-
 „ tam in diebus nostris.
 „ Scriptum Divioni, die decima quinta Mensis Die
 „ Maii. xv.
 „ Tenor subscriptionis talis est. „ JOANNES, Maii.
 „ DUX BURGUNDIAE, COMES FLANDRIAE,
 „ ARTHESII ET BURGUNDIAE, &c. sicut
 „ gnati, *Jehan G. le Bois.*
 „ Quibus quidem praesentatione, lectura & pu-
 „ blicatione duarum Litterarum, ut supra describi-
 „ tur, factis: venerabilis & circumspéctus vir, Ma-
 „ gister Joannes de Gersonno, sacrae Theologiae
 „ Professor, Cancellarius Ecclesiae Parisiensis, Am-
 „ basiator, ut dicebat, Serenissimi Christianissimi-
 „ que Principis, Domini Caroli, Dei gratia Fran-
 „ corum Regis, & almae Universitatis Parisiensis,
 „ protestatus fuit, & dixit quod nomine suo pro-
 „ prio, ut privata persona, per tunc, super con-
 „ tentis in praedictis Litteris, petebat & supplica-
 „ bat fieri & habere Justitiam hujus sacri Generalis
 „ Constantiensis Concilii: cui etiam se submittebat;
 „ potestati sibi reservata, quod habita super hac de-
 „ liberatione, nomine dictorum Regis, & Univer-
 „ sitatis, si sibi videatur, illud idem facere possit &
 „ valeat. Et incontinenti, venerabilis & Religio-
 „ sus vir, Magister Petrus de Versailles, sacrae Theo-
 „ logiae Professor, Ordinis Sancti Benedicti, in di-
 „ cta Legatione Regia dicti Domini Cancellarii Col-
 „ lega,

lega; etiam nomine suo proprio, & tanquam privata persona, & simili protestatione facta, dicto Domino Cancellario se adjunxit, & dictis per eum adhæsit. Et tunc dictus Dominus Episcopus Atrebatensis, & Magister Petrus Cauchon Ambassiatores, & nomine dicti Ducis Burgundie, dixerunt quod dictam submissionem admittebant, & Justitiam dicti sacri Concilii petebant, & etiam, nomine dicti Domini sui, se submittebant determinationi prædicti sacri Concilii.

De, & super quibus omnibus, & singulis supra dictis, præfati Dominus Cancellarius, & Magister P. de Versailles, & eorum quilibet, petierunt & petunt per me Notarium publicum, ibidem tunc præsentem, intra scriptum, sibi, & eorum cuilibet, fieri atque tradi publicum Instrumentum, seu publica Instrumenta, unum vel plura.

Acta fuerunt hæc, Anno. Indictione. Die. Mense, Pontificatu, & loco prædictis; præsentibus Reverendissimis in Christo Patribus ac Dominis, Dominis Jo. Patriarcha Antiocheno, prædictæ Nationis Præsidente, Reginaldo Remensi... Bisuntinensi & Jo. Viennensi Archiepiscopis, Domino Leone de Roseto, Decano Valentinenfi, dictæ Nationis Promotore, cum pluribus aliis Prælati, Doctoribus, & Magistris, ac notabilibus personis, ibidem pro Natione Gallicana congregatis: testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Ego vero Michael Bolosonis, de Nantuaco, Lugdunenfi Diocesis, Clericus, autoritate Imperatoris Notarius publicus, ac sacri Constantiensis Concilii, pro Natione Gallicana Conscriba: omnibus & singulis supra scriptis, in mei, & testium supra scriptorum, ut præmittitur, præsentia factis, dum sic agerentur & fierent, una cum ipsis testibus præsens interfui, eaque fieri vidi & audiui, & de ipsis notam recepi, ex qua hoc præsens publicum Instrumentum, in hanc publicam formam redactum extrahi, & scribi, alterius michi fidelis subscrituri manu feci, meque manu propria subscripsi, signumque meum, quo in Tabellionatus Officio uti consuevi apposui, requisitusque & rogatus tradidi, in robur & testimonium præmissorum. BOLSONIS. *Ainsi signé avec paraphe authentique au costé.*

Collationné sur l'Original en parchemin, conservé dans les Archives des RR. PP. Celestins d'Avignon, par moy A. Bazin Priseur des dits Peres Celestins d'Avignon.

A C T A

I N

CONCILIO CONSTANTIENSI

Circa Litteras

DUCIS BURGUNDIÆ,

Quibus infamat

LUDOVICUM DUCEM BAVARIÆ.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

^{1415.}
^{19.}
^{Junii.} **P**ER hoc præsens publicum Instrumentum, omnibus tam præsentibus quam futuris notelcat, quod Anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinto decimo. Indictione octava. Die verò Martis quarta, Mensis Junii, in Refectorio Domus Fractum Prædicato-

rum Constantiensis, post horam octavam, ante meridiem, ubi tunc Natio Gallicana erat congregata, supervenit tunc Serenissimus Princeps & Dominus, Dominus Sigismundus, Dei gratiâ Romanorum semper Augustus, & Ungariæ Rex &c. & in ejus comitiva Illustris Princeps Dominus Ludovicus, Dux in Bavaria.

Qui quidem Dominus Sigismundus Rex in dicta Congregatione dixit, quod Illustris Princeps Dominus Duc Burgundiæ consanguineus suos, sibi scripserat quasdam Litteras quæ tendebant ad diffamationem præfati Domini Ludovici Ducis, propter aliqua verba quæ ortum habuerant à Domino Duce Austriæ: & propterea supplicavit idem Dominus Ludovicus Dux præfato Domino Regi, quod ad sui excusationem, præsentialiter, in dicta Congregatione, coram Dominis Prælati & omnibus aliis ibidem existentibus & congregatis, diceret factum rei gestæ.

Qui quidem Dominus Rex dixit, quod nuper præfatus Dux Austriæ sibi dixerat quod si idem Rex iret Niciam, quod ipse debebat vel occidi in Sabaudia, vel in Burgundia; & si non posset capi, aut occidi, antequam applicuisset Niciam, quod in Nicia debebat capi, vel occidi, idemque Rex præfatum Dominum Ducem Austriæ interrogaverat, quomodo ipse sciebat ista: qui Dux dixit Domino Regi, quod ipse interrogaret præfatum Ducem Ludovicum qui sciebat hoc, & melius sibi diceret quam ipse.

Postmodum verò præfatus Rex interrogavit Ducem Ludovicum super præmissis: qui quidem Ludovicus Dux respondit Domino Regi, quod nichil sciebat de præmissis, & quod si aliquid scivisset, vel audivisset, quod hoc incontinenti sibi notificasset; sed nunquam audiverat, neque sciverat verbum.

Et tunc idem Dominus Rex dixit sibi quod super hoc interrogaret præfatum Ducem Austriæ, quem post modum interrogavit. Qui Dux Austriæ dixit quod hoc erat verum, & quod Dominus Joannes Papa præmissa tractari fecerat cum Dominis Duce Burgundiæ, & Comite Subaudiæ, & quod ipse Dux Austriæ debebat esse unus; & quod in Francia ipse Papa transmisserat unam cameram Illustrissimo Principi Domino Duci Aquitaniæ, Delphino Viennensi, ut ipsum confederaret, & ab ipso posset habere adjutorium & favorem: nam ipse Dominus Dux Burgundiæ debebat ipsum Dominum Joannem, tunc Papam, ducere ad dictum Dominum Ducem Aquitaniæ, in Franciam.

Et tunc Dominus Atrebatensis Episcopus surrexit, & dixit quod secundum quod intellexerat, vos Serenissime Princeps, dixistis quod præfatus Dominus Ludovicus Dux in Bavaria, dixerat vobis prædicta verba.

Et tunc Imperator dixit præfato Domino Episcopo Atrebatensi: non, imò dixi quod fuit Austriæ: sed præfatus Dominus Ludovicus Dux dixit quod Dux Austriæ sibi dixerat, & adhuc dixit idem Imperator quod multi fuerint præsentibus, & potissimè Domini Cardinales Ostiensis, & Cameracensis, ac Archiepiscopus Viennensis, & quod ipsi dixerant quod per totam Franciam idem Imperator posset ire ita securè, sicut per terram suam: nam idem Dominus Dux Aquitaniæ ipsum honorificè reciperet, tractaret, & festinaret. Etiam Dominus Ostiensis dixit quod Domini Burgundiæ & Sabaudiæ impenderent omnem honorem & omne servitium si possibile, benè & fideliter, sicut tenentur Domino suo, & ultra, si possibile eis foret.

Et Dominus Ostiensis præfatus obtulit se remanere

nere, in carceribus, in quantum concernebat Dominum Comitem Sabaudiae, quod nunquam cogitavit aliquid quod esset in detrimentum dicti Imperatoris, imò fuit & est semper paratus obedire sibi, & servire fideliter, ut suo supremo Domino naturali.

Dominus verò Archiepiscopus Viennensis, dixit quod Dux Burgundiae nunquam etiam fecerat, nec dixerat aliquid, nec ullo unquam tempore faceret, quod esset in dedecus, seu praedictum dicti Domini Imperatoris.

Postmodum surrexit Dominus Episcopus Dolensis, qui dixit quod fuit praetens in verbis prolatis per dictum Dominum Ducem Ludovicum, & dixit quod semper dixit verba narrativa Domini Ducis Austriae.

Idem dixit Rector, & unus alius de Universitate Parisiensi.

Et tunc idem Dominus Ludovicus Dux dixit quod malè fuerat scriptum, potissime involvendo in istis verbis Dominum Ducem Aquitaniae, qui erat primogenitus Regis Franciae, eorum Domini naturalis.

Et tunc dictus Dominus Episcopus Atrebatensis, dixit quod ipse & alii Ambaxiatores Illustris Principis Domini Ducis Burgundiae, se referebant ad Litteras quas sibi scripserant.

De quibus omnibus idem Dominus Dux Ludovicus petiit fieri publicum, & publica Instrumenta, per me Notarium publicum infra scriptum, cum insertione Litterarum transmissarum super hoc Nationi Gallicanae, Constantiae, & insertione copiae Litterarum missarum dicto Imperatori, inclusae in praefatis Litteris Nationi Gallicanae praedictae, per praefatum Dominum Ducem Burgundiae transmissis.

Quarum quidem Litterarum praefatae Nationi Gallicanae, per praefatum Dominum Ducem Burgundiae transmissarum, tenor, de verbo ad verbum, tam ab extrà, quàm intrà, sequitur, & est talis, ab extrà.

Reverendissimis in Christo Patribus, & venerabilibus ac doctissimis viris Nationis Gallicanae, in Sacro Concilio Constantiae existentibus, amicis meis praecariis.

Ab intrà.

Reverendissimi Patres in Christo, spectabiles & doctissimi viri.

„ Quia crudelem prudentes appellant, qui famam propriam negligit: quaedam teterrima, quae manifestè convincuntur, non solum mendacia, sed & falsissima, quae Ludovicus de Bavaria contra Dominum meum, & filium, Dominum Ducem Aquitaniae, primogenitum Domini mei Regis Franciae, fratrem meum dilectissimum, Comitem Sabaudiae, & me, honorem ipsorum, & meum, coram Serenissimo Principe, ac Domino Domino Segismundo Dei gratia Romanorum & Hungariae Rege semper Augusto, Domino & consanguineo meo praecariissimo, & vestris circumspectionibus protulit, reprimere volens, & adinventam mendaciter, ostendere quasdam Litteras scriptas dicto Serenissimo Principi Domino meo, quarum copiam dictis vestris circumspectionibus, praesentibus inclusam transmittito, vestro Coetui sacratissimo supplicans quatenus dicto Ludovico hosti meo capitali mendaciis assueti, qui tam inverecunde non est veritus diffamare Dominum suum, & nepotem, dictum fratrem meum dilectissimum, qui nunquam sibi nocuit, & me mendaciter & falsè in praesentia tantorum, quibus de veritate relatis per eum contraria per dictos Dominum & filium & fratrem breviter poterit

constare, fidem nullam adhibere velitis. Quinimò ipsum tanquam mendacem & detractorem repellere, ingratum quae beneficiorum tot & tantorum, quae recepit indignus à gloriosissima Domo Franciae, in qua maculam proditoris, Dei, Ecclesiae, Principis tanti, & totius Christianitatis, palam & publice ponere visus est; & ipsum Serenissimum Principem inducere quod dicto Ludovico nullo modo credat, ipsumque repellat à sua nobili comitiva, ne polluitur suis fedis moribus, quem jam mendaciter & falsè voluit decipere: pretendens illa quae credere fas non est, & quae tanti Principes potius mori, quàm cogitare, & per alios cogitata, severitate Iustitiae vindicare vellent: concludentes cuncta quae retulit similia ferè. Solum nempe praetendit, ut per fas & nefas, Deo, honore, quae postpositis, se vindicare valeat, & ad damnabilia quae conatur, tortis anfractibus pervenire, suo more.

„ Et vestram Congregationem Sanctissimam conservet Altissimus, & dirigat in viam pacis, cujus coadiutor existere cupio, ad gloriam singularem Scriptum Divioni, die xxvi. Mensis Maii. xxvi. Reverendissimi Patres in Christo, spectabiles ac doctissimi viri.

„ Vestris circumspectionibus supplico quantumcumque valeo, quatenus intare velitis erga praefatum Serenissimum Principem quod propter mendacia dicti Ludovici non obmittat sanctissimum suum propositum eundi Niciam, & transeundi per Burgundiam & Sabaudiam, in quibus reperiet fratrem meum praedictum, & me, suos servitores fidelissimos, paratos ipsum honorificè, juxta vires, recipere, & securè conducere, & securitates inluper quascunque possibiles sibi dare, quamvis supervacuae petentur. Nam erit inter illos qui sibi melius, & fidelius servire vellent, & possent, & eum custodire, quàm faceret dictus Ludovicus, factior & zaniae perverissimus. JOANNES DUX BURGUNDIAE, Comes Flandriae, Arthesii, & Burgundiae. Jehan J. de Marle.

Copiae verò Litterarum per eundem Dominum Ducem Burgundiae praefato Domino Imperatori missarum in eisdem Litteris Nationi Gallicanae transmissis inclusae, tenor, de verbo ad verbum sequitur, & est talis.

„ Serenissimo ac potentissimo Principi Domino Sigismundo, Dei gratia Romanorum, & Hungariae Regi semper Augusto, Domino, & consanguineo meo praecariissimo. Copia.

„ Serenissime Princeps, ac potentissime Rex semper Auguste, Domine & consanguinee praecariissime.

„ Per Oratores meos Constantiae stantes & alios quamplures, nuper accepi quod & plurimis servitoribus meis & aliis, à multis scriptum est, Ludovicum de Bavaria palam in praesentia vestrae Majestatis & plurimorum Magnatum sacri Concilii, non semel tantum, sed iterata vice, sine rubore, falsè & mendaciter, sub more, dixisse me cum Domino meo, ac filio Aquitaniae Duce, & fratre meo praecariissimo Comite Sabaudiae, quod omnium pessimo deterius censeretur debet, in necem vestram crudeliter conspirasse. O inexcogitatum genus mendacii! O servilem modum nocendi! Qui dum, Nobilium more, sumere nequit arma, lecorum, & susuriorum carpit mendacia.

„ Ordiamur à capite. Nepotem, & Dominum suum dum oriri nititur, suffocat * infamiam. Gloriosissimam Domum Francorum quae filiam

„ fo-

* Locus corruptus.

„ fororem dicti Ludovici pro Matre recepit, tanta feditate maculare non veretur, à qua tot recepit beneficia non merita; sed liberalitate quæsitæ quædam, cetera verò scripta præter condignum novum germen innoxium nobilissimum quidam & tot salutare populis lingua mendaciter crudeliter necat fratrem meum præfatum, vestræ Serenitatis fidelissimum, & prudentissimum Principem, qui nunquam sibi nocuit, tantis infamiis, sceleribus, nec non hiis tantum, sed nunc & aliis pluribus horrendis, mendaciter terminans, *adventum vestræ Majestatis, eundo Niciam, per Burgundiam & Sabaudiam totis viribus dissuasit, subjungens quod in Burgundia ultra... teneo captivos de Constantiensi Concilio, ceteris insidiatis transeuntibus, volens per hoc rumpere dictum sacrum Concilium & unionis sacratissimæ persecutionem impedire. Si vestra prospiciat Serenitas quis talia dixit, vilescit auctoritas, cum sit inimicus; vilescit & amplius, si relatoris sui pensetur conditio, qui suo Domino, vestræ videlicet Majestati, fidem quantumtulam servat, non animo, sed armis dare compulsus est. Sed & magis convincitur vilescere, si relatorum materia pensetur. Quis enim credere posset nos tres tanta facinora conspirasse? quæ si debite resolvant, prodicionem expriment Dei primitus, Ecclesiæ, vestræ Serenitatis, & totius populi Christiani. Tinniant aures, talibus referre mendaciis, horreat totus Orbis audire quid est tanti Principes tantæ prodicionis machinaverint in crimen convertat quisque Catholicus justæ severitatis Judicium contra tam crudelia venientem, quæ nec credi debent, nec à quocumque bonæ fidei patienter audiri. Non est novum, Serenissime Princeps, quod dictus Ludovicus talia seminavit qui suis astutiis Domum Franciæ gloriosissimam, à multis temporibus, quantum in se fuit, mendaciis polluens & nefando sedans regimine, perniciosissime divisit. Tali non præbeat, obsecro, vestra Serenitas credentiam, qui si contra dictorem non inveniret, ex prædictis falsa convincitur retulisse, dictorum Domini mei, & filii, fratris que mei dilectissimi excusationem pro nunc exaggerans; quamvis eorum innocentiam testis idoneus & defensor firmissimus, si foret opus, esse vellem, cum non dubitavi ipsos, quibus relata rescripti, si mendaciter imposita, honorifice repressuros: sed me semper suum tenet servitorem, vassallum & consanguineum fidelissimum, nec obmittat, humiliter precor, vestra Majestas, propter eum, vel sua mendacia, transire per Burgundiam, in quâ humiliter, fideliter, & honorificentius vestram Serenitatem recipiam, quàm alibi possem; quam tamen non abnuo, & alibi, totis viribus visitare, si talis sit locus qui michi securus esse valeat, & necessitas inevitabilis non impediatur cursum. Et si quæ diffidentia, quod absit, animus vestræ Majestatis surripiat, præcipiat securitates possibiles sibi dare, quas negare nefandissimum reputarem.

„ De detentis autem, testor Deum nichil me scire, cum nec hæc vel alio modo mendaciter, asseruit, vellem quomodocumque sacrum Con-

„ cilium rumpere, vel impedire dicit sicut aliàs scripsi, assistere volo toto posse. Ex quo tamen per Oratores meos nuper regressos, & alios vobiscum stantes, captivorum rumor innotuit, diligentiam fieri mandavi, ut si repantur aliqui, captivantibus condignè punitis relaxentur captivi, Edito publicè promulgato, ne sub pœna capitis, in meis Dominiis talia committantur, dans cunctis dicti sacri Concilii securum & saluum eonductum eundo, mandando & redeundo, si talia non ferant, vel committant, seu commiserint, propter quæ quicque peritus riti judicaret ipsos non debere salvo conductu gaudere.

„ De præmissis autem, & aliis, ut plenius & perfectius vestra Serenitas informetur, propono quantum citius mittere meos Oratores, qui delatores convincent mentitos esse eis, super honore meo debite respondendo, quoniam tanta crimina, tam falsè, tam mendaciter, inde decus præfatorum Domini mei, & filii, fratris mei præcarissimi, ac mei relata, sine representatione possibili diutius tolerare non possum.

„ Vestram Serenitatem conservet Altissimus, cum prosperitate cupita, quæ me semper gratum habeat, & præcipiat quæque grata, totis viribus adimplenda.

„ Scriptum Divioni die xxvi. mensis Maii. Ve-xxvi.
„ stræ Majestatis humillimus & consanguineus Maii.
„ Joannes Dux Burgundiæ, Comes Flandriæ, Arthesii & Burgundiæ. Datum & actum Constantiæ Provinciæ Maguntinæ. Anno. Indictione. Die. Mense & loco quibus supra. Apostolica Sede vacante. Presentibus Reverendis in Christo Patribus Dominis Reginaldo Archiepiscopo Remensi; Roberto Episcopo Macloviensi, & Joanne electo Silvanetteni, ac venerabilibus Prioribus Dominis, Joanne Cistercii; & Petro Sancti Maxentii Cabilonensis, & Pictaviensis Diocesis, Monasteriorum Abbatibus, & pluribus aliis Dominis Prælati, Magistris & Doctoribus, ac aliis notabilibus personis, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.,

Et Ego Joannes Ginardi, Clericus Pictaviensis Diocesis, publicus Apostolica & Imperiali auctoritatibus, ac sacri Generalis Constantiensis Concilii, pro Natione Gallicana Notarius: quia præmissis omnibus & singulis, dum, ut præfertur, in Congregatione dictæ Nationis Gallicanæ dicerentur, proponerentur, requirerentur, agerentur, & fierent, unà cum prænominatis testibus, præfens fui, eaque sic fieri vidi & audiui. Ideo huic presenti publico Instrumento quod per alium, me aliis occupato, scribi fideliter feci, & in hanc publicam formam redegi, manu mea propria me subscribendo, signum meum consuetum apposui, in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum, requisitus & rogatus. *Avec saphraphe authentique à costé.*

Extrait sur l'Original en parchemin, conservé dans les Archives des Reverends Peres Celestins d'Avignon, par moy. Ainsi signé. A. Bazin, Prieur des Peres Celestins d'Avignon.

* locus iste est ferè per totum corruptus.

D E L A T I O

Novem Assertionum

JOANNIS PARVI,

Cod. 2538.
Fol. 290.
Facta Concilio Constantiensi, ab Ambassadors Regis Franciæ.

Anno. xv.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

vii.
Junii.
2415.

TENORE præsentis publici Instrumenti, cunctis pateat evidenter & sit notum, quod Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo quinto. Indictione octava. Die Veneris septima Mensis Junii, post meridiem, sancta Sede Apostolica Pastore destituta. In Refectorio Fratrum Minorum Constantiæ, Moguntinæ Provinciæ; ubi, Reverendissimis, Reverendisque Patribus & Dominis, Petro, tituli sancti Grisogoni, Presbytero Cameracensi; & Francisco, tituli sanctorum Cosmæ & Damiani, Diacono Florentino, Cardinalibus vulgariter nuncupatis, præsentibus; & aliis Nationum, ac super facto Fidei per sacrum Constantiense Concilium deputatis, una cum pluribus aliis Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus & Prælatibus, nec non in Theologia, & Jure Magistris & Doctoribus, aliisque notabilibus personis, in magna multitudine, propter infra scripta, & alia negotia factum Fidei concernentia specialiter congregatis; in nostrorum Notariorum & testium infra scriptorum præsentia. Præfatus Reverendissimus Pater Dominus Cardinalis Cameracensis, narravit commissionem sibi, & aliis deputatis super facto Fidei factam, & quasdam hæreses pullulasse in pluribus locis, & præsertim in Thuringia; super quibus dixit fore providendum, & subjunxit quod Serenissimus Princeps Dominus Sigismundus, Romanorum & Hungariæ &c. Rex, zelo Orthodoxæ Fidei, aliàs & pluries institit, & sollicitavit, tam supradictos, quam alios Dominos Nationum deputatos super facto Fidei, & totum Concilium, quod ante recessum suum apud Niciam materia Fidei tractaretur, & omnes hæreses & errores, quantum esset possibile, extirparentur, & causæ super hoc inchoatæ terminarentur, & non coeptæ inchoarentur; aut saltem fieret diligentia possibilis, ante ejus recessum: quoniam desiderabat esse particeps cum sacro Concilio tanti boni; & quæ indicata forent per ipsum sacrum Concilium, executioni debitæ demandari, & idcirco si essent aliqui, quialiqua alia, materiam Fidei tangentia scirent, illa proponerent, & provideretur de opportuno remedio: protestans tamen quod non deberent tangi, seu nominari personæ; sed materia exponeretur, secundum facti veritatem, ad evitandum scandala, quæ propter expressionem nominum oriri possent.

Quibus sic, vel aliàs consimiliter in effectu dictis & prolatis per dictum Dominum Cardinalem Cameracensem, venerabilis vir Magister Johannes de Gerssonno, in sacra Theologia Magister, Cancellariusque Ecclesiæ Parisiensis, narravit aliàs in Natione Gallicana proposuisse, & adhuc proposuit, de, & super certis erroribus & Assertionibus condemnatis Parisius, per Reverendum Patrem, Dominum Episcopum Parisiensem; quos errores, seu Assertiones, & eorum condemnationem contineri dixit in quodam papiri folio, seu cedula, quam legendam ibidem exhibuit, & tradidit, itaque tunc submisit, prout adhuc se submittit Judicio,

Tom. V. Pars III.

& correctioni dicti sacri Concilii, cum aliis protestationibus tunc factis, & nunc repetitis, & aliàs, ut in talibus est moris. Quæ quidem Assertiones, cum condemnatione earum, in dicto folio papiri descriptæ, fuerunt ibidem, alta & intelligibili voce lectæ, per venerabilem virum Dominum Bertholdum de Wildughen, Decretorum Doctorem, ac sacri Palatii Apostolici causarum Auditorem: quarum tenor, de verbo ad verbum, sequitur & est talis.

A

Prima Assertio.

Licet unicuique subdito, absque quocunque Mandato vel Præcepto, secundum Leges naturalem, moralem & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, vel malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & supremi Domini, pro auferendo sibi suam nobilissimam & altissimam Dominationem; & necdum licitum, sed honorabile & meritorium; & maxime quando est tanta potentia, quod justitia non potest bono modo fieri per Supremum.

„ Erronea in Fide & moribus, ac multipliciter „ scandalosa. „

Secunda Assertio.

Leges naturalis, moralis & divina, autorisunt unumquemque subditum, de occidendo, vel occidifaciendo dictum tyrannum.

„ Erronea in Fide, & moribus; ac Legibus naturalibus, morali & divina scandalosa. „

Tertia Assertio.

Licet unicuique subdito, honorabile & meritorium, occidere, vel occidi facere supra nominatum tyrannum, proditorem & infidelem suo Regi & supremo Domino, per dolos & insidias; & est licitum dissimulare & silere voluntatem suam de sic faciendo;

„ Falsa & erronea & scandalosa. „

Quarta Assertio.

Ius est, ratio & equitas, quod omnis tyrannus occidatur viliter, per dolos & insidias, & est propria mors quæ debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eorum viliter, per bonas cautelas, dolos & insidias,

„ Erronea, crudelis & impia. „

Quinta Assertio.

Ille qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis prædictis, non debet de aliquo reprehendi, & Rex non debet solum esse contentus, sed debet habere factum acceptabile, & autorisare, quantum opus, vel necessitas esset.

„ Erronea in Fide & moribus, scandalosa; ac „ Regiæ Dominationi injuriosa. „

Sexta Assertio.

Rex debet premiare & remunerare illum qui occidit, modo qui dictus est, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, in tribus rebus, scilicet in opibus, honoribus & divitiis; exemplo remunerationum factarum sancto Michaeli Archangelo, pro expulsiōe Luciferi à Regno Paradisi; & nobili homini Phinées, pro occisione Ducis Zambri;

„ Erronea in Fide & moribus, scandalosa; „ ac Regiæ Dominationi injuriosa. „

Septima Assertio.

Rex debet plus amare quam prius, illum qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis supra

Z

pra

pra dictis, & debet facere predicare suam fidem & bonam fidelitatem, per suum Regnum, & extra Regnum facere publicari, per litteras in modum Epistola, & aliter.
„ Erronea in Fide & moribus, scandalosa; ac
„ Regiæ Dominationi injuriosa. „

Octava Assertio.

Littera occidit, spiritus autem vivificat 2. Cor. III.
6. hoc est dicere quod semper tenere sensum litteralem A
in sacra Scriptura, est occidere animam suam.
„ Expositio indiscreta & erronea. „

Nona Assertio.

In casu socialitatis, juramenti, promissionis, seu confederationis factarum ab uno milite ad alterum, quocunque modo istud fiat, aut fieri possit; si contingat quod istud versatur in prejudicium unius promittentium, aut confederatorum, sponse sue, vel suorum liberorum; ipse de nullo tenetur eas observare: hoc probatur ex ordine caritatis, quo quislibet plus tenetur se ipsum diligere, uxorem & liberos, quam alterum:

„ Falsa & erronea, secundum se, & ad perjuriam viam præbens. „

Post cujus quidem cedulae lectionem, Reverendus Pater Attrebatensis Episcopus, unus de Ambassiatoribus, ut dixit, Illustrissimi Principis Burgundiae, tanquam Ambassiator in dicto Concilio Generali Constantiensi, & nomine dicti Domini Ducis Burgundiae, dixit & proposuit quod sibi, & aliis Ambassiatoribus ejusdem Domini Ducis visum est, quod dictae Assertiones condemnatae, ut profertur, tangebant quandam prætentam Sententiam, per præfatum Dominum Episcopum Parisiensem, & Inquisitorem hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ latam, in prejudicium honoris, famæ & status præfati Domini Ducis: à qua tamen, pro parte dicti Domini Ducis ad sanctam Sedem Apostolicam, & Concilium Generale, in quantum sua intererat, & quatenus ipsum Dominum Ducem ipsa Sententia tangebatur, aut tangere posset in futurum, exitit legitime appellatum.

Idcirco dictus Dominus Attrebatensis Episcopus, quo supra nomine, à dicto Domino Cancellario Parisiensi petiit; si ipse loqueretur & proponeret prædicta, ut Ambassiator Christianissimi Principis Domini Regis Francorum, naturalis, & Superioris Domini dicti Domini Ducis, & sui; aut si alio, & quo, seu cujus nomine loquebatur.

Secundo, quia ipse Magister Johannes de Gerssonno fecerat mentionem de quadam Sententia lata per dictum Dominum Episcopum Parisiensem; etiam interrogavit eum, si intendebat loqui de illa prætentia Sententia lata per dictos Dominum Episcopum Parisiensem, & Inquisitorem, contra Propositionem Magistri quondam Johannis Parvi, semel & unica vice verbaliter propositam Parisius, de Mandato dicti Domini Ducis, quæ Sententia dicitur fuisse lata xxiii. die Mensis Februarii, Anni quadringentesimi xiii.

Super quibus, etiam idem Dominus Episcopus Attrebatensis petiit interrogari ipsum Dominum Cancellarium, per dictos Dominos Præsidentes.

Cui Domino Attrebatensi dicti Præsidentes respondērunt, quod fuerat aliàs ordinatum, præfate Serenissimo Principe, Domino Sigismundo Romanorum & Hungariæ &c. Rege, quod ita intendebant facere, & non aliàs, & de hoc protestati fuerunt.

Et tunc præfatus Magister Johannes de Gerssonno Cancellarius respondit, & dixit quod ipse pro nunc, seu de præfate, loquitur & loqueretur tanquam Magister in Theologia, seu Theologiæ Professor, denunciator præfate Sententiæ Domini Episcopi

Parisiensis, latae tanquam Catholicae Parisius, super novem Assertionibus erroneis in dicta cedula contentis, & in dicta Sententia damnatis, ut etiam in hoc Concilio reprobarentur.

Præfatus verò Dominus Attrebatensis Episcopus, nomine quo supra, narravit qualiter à dicta Sententia fuerat appellatum ad sanctam Sedem Apostolicam, pro parte dicti Domini Ducis, quatenus sua intererat, & causa commissa in Romana Curia Reverendissimis Patribus Dominis Cardinalibus des Ursins, Florentino & Aquilegiensi, & citatio ad partes decreta, & inhibitio facta &c.

Verumtamen, ex ordinatione, & propter inhibitionem dudum factam per olim Johannem Papam xxiii. Conciliumque, & Dominum Regem Romanorum prædictis Ambassiatoribus dicti Domini Ducis; & etiam propter inhibitionem etiam super hoc factam per Christianissimum Regem Francorum, prout apparere poterat ex tenore quarundam instructionum suis Ambassiatoribus transmissarum; & etiam propter quamdam ordinationem eis factam per dictum Dominum Ducem, in favorem unionis sanctæ Matris Ecclesiæ, & præfatis Concilii, noluerunt hanc materiam propagare in dicto Concilio Generali, agendo, aut appellationem prædictam activè prosequendo; ne ex ista materia scandala insurgerentur, occasiones ministrarentur, propter quæ, seu quas, prosecutio unionis Ecclesiæ sanctæ Dei turbari posset in aliquo, aut quomodolibet impediri, minimè processerunt; sed purè passivè se habuerunt in præmissis, usque ad præfens tempus, nec procedere intendunt, nisi quatenus artati erunt procedere, neque facere aliquid contra instructiones & voluntates dictorum Dominorum Regis & Ducis: & de hoc protestatus fuit, licet per dictum Magistrum Johannem de Gerssonno plurima jam fuissent dicta, scripta & attemptata contra præmissa, pro ut dixit. Et ut omnibus pateret evidenter de præfatis inhibitionibus, & voluntatibus dictorum Dominorum Regis Franciæ, & Ducis Burgundiæ, ipse Dominus Episcopus Attrebatensis exhibuit quamdam papiri cedulam, quam dicit fuisse translatam de Gallico in Latinum, in earum sensibus & formis, in quibus sunt in originalibus Litteris, quam idem Dominus Episcopus publicè legit, in forma quæ sequitur.

Sumptum in Instructionibus Serenissimi Domini nostri Regis Franciæ, XXI. Maii, in civitate Constantiensi apportatis per Magistros Jordanum Morini, & Guillelmum Pulcrinepotis, præfate Domno Episcopo Carcassonensi, Magistris Guillelmo prædicto, & Petro de Versellis, se gerentibus pro Ambassiatoribus ejusdem Domini Ducis Burgundiæ; Archiepiscopis Bisuntino, & Viennensi, Episcopo Attrebatensi, vice Domino Remensi, & Elemosinario præfate Domini Ducis, se gerentibus pro Ambassiatoribus ejusdem Domini Ducis.

Item. Domini Magistri Jordanus & Guillelmus, dicent Ambassiatoribus prædictis, quod Rex ad requestam Domini Ducis Brabantiæ, & aliorum de sua comitiva ordinavit, vult & eis mandavit, quod in facto condemnationis Propositionis Magistri Johannis Parvi non se faciant partem, nec fa-

faciant prosecutionem ex parte Regis in petendo, proviso quod similiter mandetur per dictum Dominum Ducem Burgundiae suis Ambassiatoribus existentibus in dicto loco Constantiensi, & quod faciant similiter: quamvis sit voluntas & ordinatio Regis quod ipsi deffenderent dictam condemnationem, si materia esset mota ex alia parte, & videretur esse expediens; & similiter responsa super hoc facta, poterunt Communicari dicto Imperatori & alibi. Datum Parisius per Regem, in suo Consilio. xxiii. die Martii, Anni millesimi quadringentesimi quarti decimi. Et sunt signatae dictae instructiones, isto modo. CHARLES. *Par le Roy, en son Conseil*, Malliere, G. Beaunieps.

Hæc clausula translata est de Gallico in Latinum, & Gallicum extractum, est signatum manu propria Guillelmi Pulcrinepotis, apud Ambassiatores dicti Domini Ducis.

Sumptum ex quibusdam Litteris præfati Domini Ducis, scriptis suis Ambassiatoribus, xxiv. Martii, Anni prædicti.

xxiv. Mart. **F**RATER noster Dux Brabantiae, & nostri alii Ambassiatores, Parisius existentes, nobis notificaverunt quod fuit conclusum in Consilio Domini mei Regis, quod scribebat suis Ambassiatoribus qui sunt in Constantia, aut vadunt Constantiam, quod ipsi non faciant aliquam mentionem de materia Magistri Johannis Parvi, nec de nostra; & videtur dictis nostris Ambassiatoribus quod nos debemus facere conformiter: & similiter tenuimus super hoc nostrum Consilium, per quod conformiter conclusimus. Et ideò, in casu quo vos videritis quod dicti Ambassiatores se abstinerent à loquendo de dicta materia, similiter supersedeatis. Quæ Litteræ erant sic signatæ. *Bordes.*

De ista cedula habent copiam dicti Dominus Episcopus Carcassonnensis, Magistri G. Pulcrinepotis, & P. de Versellis, sub signato manuali Magistri Petri Cauchon, quæ est translata similiter de Gallico & Latinum.

Post quarum quidem inhibitionis & ordinationis lectionem, dictus Dominus Episcopus Attrebatensis, pro dicto Domino Duce, & aliis Ambassiatoribus collegis suis, iterum protestatus est quod per eos præfata materia fuerit tenta in suspensio, usque in præfens; nec adhuc est apperta seu inchoata: & quod non intendunt venire contra præfatas Ordinationes, quibus humiliter obediverunt, & semper volunt obedire, ut tenentur; & si aliqua in contrarium fiant, quod non imputetur eis, sed illa fieri procurantibus. Et tandem petiit idem Dominus Episcopus Attrebatensis Sententiam & Processum per dictum Dominum Episcopum Parisiensem factam & latam exhiberi, & copiam eorum atque dictarum Assertionum lectionem sibi dari.

De quibus omnibus & singulis præmissis, præfata partes, & earum quælibet, quatenus earum quamlibet tangunt, & pro suo interesse, petierunt unum vel plura; publicum & publica, Instrumentum seu Instrumenta, per nos Notarios infra scriptos sibi fieri atque dari.

Acta fuerunt hæc Anno, Indictione, die & loco quibus supra: præsentibus inibi Reverendissimis, Reverendisque Patribus & Dominis, Johanne Viennensi, Nicolao Gnesnensi, Bartholomæo Mediolanensi, Antonio Ragusino, Archiepiscopis: Johanne Gobonensi, Nicolao Merleburgensi, Nicolao Bathoniensi & Roberto Silviberiensi, Episcopis: & Magistris Bertholdo de Wildunghen Decretorum Doctore, Sacri Palatii causarum Apostolici Auditore, Johanne Abondi, Theo-

Tom. V. Pars III.

dorico, de Monasterio Ursino Taillevande, Johanne Weilles, Sacrae Theologiae Professoribus; & pluribus aliis Prælatiis, Doctoribus & Magistris, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et ego verò, Michael Bolosonis de Nantuaco Lugdunensis Diocesis Clericus, autoritate Imperiali Notarius publicus, ac sacri Constantiensis Generalis Concilii Conscriba, omnibus & singulis supra scriptis, dum sic, ut præmittitur, agerentur, & fierent, unà cum Notario publico infra scripto, ac dicti sacri Concilii etiam Conscriba, & testibus supra nominatis, præfens interfui, & de ipsis notam recepi, ex qua hoc præfens publicum Instrumentum in hanc formam publicam redactum, & alterius fidelis Substituti manu scriptum, me aliis occupato negotiis, manu mea propria, subscriptione facta, per me in talibus solita, signo meo autentico quo utor in talibus oneratus officio, signavi, requisitusque & rogatus, tradidi, in robur & testimonium præmissorum.

Et ego Gifelerus de Boventen. Clericus Maguntinensis Diocesis, publicus autoritate Apostolica & Imperiali, ac sacri Generalis Constantiensis Concilii, pro Natione Germanica Notarius, omnibus & singulis supra scriptis, dum, ut præmittitur, agerentur, & fierent, unà cum Notario publico dicti Sacri Concilii, pro Natione Gallicana Scriba, & testibus supra scriptis, præfens interfui; eaque sic fieri vidi & audiui, de quibus hoc præfens Instrumentum in hanc publicam formam redactum, & per alium fideliter scriptum, unà cum Notario supra scripto confeci, subscripsi, & publicavi, signoque & nomine meis solitis & consuetis consignavi, rogatus & requisitus, in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum.

Episcopus Attrebatensis dixit verba sequentia in Sessione publica celebrata die xv. Junii iv. c. xv. nomine Ambassiatorum Illustrissimi Principis Ducis Burgundiae.

Cod.

2537.

fol.

115.

verso.

xv.

Junii

1414.

NOs humiles Ambassiatores Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiae, in quadam causa per aliquos nuper introducta, si, & pro quantum, & in quantum ista causa tangeret, aut tangere posset directè, vel indirectè præfatum Dominum nostrum, statim in Protestationibus per nos alias factis, quantum ad Reverendissimum Patrem Dominum Cardinalem Cameracensem, & ab eo excipimus*, quo ad causam istam, donec aliud à præfato Domino nostro habuerimus in mandatis, propter causas alias loco & tempore opportunis allegandas; de quibus præfatus Dominus Episcopus, nomine quo supra, petiit Instrumentum &c.

BRUNETI.

Jo. Guiardi habet notam Instrumenti.

Prima Cedula.

PRimò. Sententia Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris Franciae, quæ de Jure est nulla, ut non dicatur iniqua, verbum temperando, adnullo, & quidquid inde & ex ea secutum est, irritum & inane declaretur.

Item. Cum super principali materia nullus apparuit accusator, nec denunciator, nec infinuatio clamorosa; Judices Commissarii, sive sacrum Concilium, non intendunt, sicut non debent in causa, & ulterius procedere; tam veritates Parvi, quam Assertiones per Johannem de Gersono eidem

Z 2

dem

* locus corruptus

dem Parvi falſo impoſitas, in ſua probabilitate reliquendo, ſilentium perpetuum imponentes ſupradictis Epifcopo, & Johanni de Gerſſonno, atque Promotori, ſuper hac cauſa, propter abuſus per eodem commiſſos in hac parte, propter ſupra dicta.

Item. De calumnioſa denunciatione quam fingit Johannes de Gerſſonno fore Evangelicam, quo ad hoc ſatis debet ſufficere quòd ad arbitrium Judicum pœnæ impoſitio relinquatur moderanda, prout exigentia materiæ & ſtatus requirunt tam illuſtris ac generoſi Principis & præpotentis, cujuſmodi eſt Princeps iniquè ſuper his diffamatus.

Propter præmiſſa, non intendunt recedere à requeſta aliàs per eos petita, ſuper condemnatione illius Propoſitionis: *Quilibet tyrannus* &c. quæ fuit eis taliter qualiter denegata; ſed volunt in primis illam de verbo ad verbum, & per Decretum explicari.

fol.
116.

Cedula tradita xv. Maii, per Dominum Procuratorem Cluniacenſem.

PRO parte Domini Ducis Burgundiæ proponitur, quòd malè & injuſtè contra rei veritatem, & contra ſuam bonam tamam, per inimicantem eidem Domino Duci, Epifcopum Pariſienſem, dudum condemnata fuit quædam Propoſitio facta per Magiſtrum Joannem Parvi, in Aula ſancti Pauli Pariſienſis &c. & per eundem Dominum Burgundiæ advocata; ab ejuſmodi condemnatione, ad Sedem Apoſtolicam, vel Concilium Generale, per eundem Dominum extitit appellatum.

Pro parte verò Domini Cancellarii Eccleſiæ Pariſienſis, & quorundam aliorum ſibi in hac parte adhærentium, proponitur, quædam Aſſertiones, novem in numero videlicet &c. à nescitur quâ perſonâ, aut quibus perſonis emanaffe, & in certis codicibus ſcriptas & repertas eſſe, ut dicitur, ex quibus, judicio Domini Cancellarii, & ſibi adhærentium prædictorum, ſcandalum & veritatis Catholice præjudicium ſequi poſſent, niſi hujus ſacri Concilii determinatio provideret.

Ad igitur oſtentionem veritatis, prædictorumque Domini Burgundiæ, & Magiſtri Joannis Parvi honorem reparandum & famam, & ad ſerenationem animorum dictorum Domini Cancellarii, & ſibi adhærentium ſuper dicta veritatis Catholice materiæ, pariterque ad potiorem firmitatem in itæ pacis Principum & Regni Francorum, adimpleantur ſequentia, & per modum iſtum.

Primò. Ab hac ſancta Synodo, aut ſuis; vel Sedis Apoſtolice, ad hoc ſpecialiter deputandis, aut deputatis, Proceſſus & Sententia dicta condemnationis factæ per dictum Dominum Epifcopum Pariſienſem, viſitabuntur; & pro quanto defectuoſi reperti fuerint, adnullabuntur, prout fuerit rationis.

Item. Octo Propoſitiones principales, cum ſuis probationibus, quas dictus Magiſter Joannes Parvi in dicta ſua Propoſitione, veritates appellat, in quibus fundavit Majorem ipſius Propoſitionis; à quibus quidem octo veritatibus certas Propoſitiones quas cenſent erroneas, dicuntur extraxiſſe, & ratione quarum dictus Dominus Epifcopus Pariſienſis hujusmodi Propoſitionem dicti Magiſtri Joannis Parvi, tanquam errores multipliciter continentem, damnavit; per dictam Sacram Synodum, ſeu ejus ad hoc deputatos vel deputandos viſitabuntur, prout in dicta Propoſitione præfati Magiſtri Joannis Parvi verè & formaliter continentur, an ſint aliæ à prædictis Aſſertionibus, per dictum Do-

minum Epifcopum damnatis, vel ex eis ſequentes: & an ſint veritati, aut probabilitati, aut bono intellectui, ſeu piæ expoſitioni diſſonantes, vel conſonantes, aut abſque morum, vel Fidei præjudicio ſuſtinibiles.

Item. Quòd prædicti Dominus Cancellarius, & ſibi adhærentes, prout eis videbitur, exhibeant examini, & Judicio ejusdem ſacri Synodi quaſcumque Aſſertiones & Propoſitiones voluerint.

Item. Et quòd dicti Dominus Cancellarius, pariter & ſui adhærentes, ad reformandum & reparandum læſionem famæ & honoris quæ dictis Domino Duci Burgundiæ, & Magiſtro Joanni Parvi, per dictos Proceſſus & condemnationem facta extitit, & ex dictis Proceſſu & condemnatione contra eodem Dominum Ducem, & Magiſtrum Joannem Parvi inſurrexit, in quantum poterunt intendant, & poſſetenus procurabunt; quodque etiam hoc mediante dictorum Domini Cancellarii, & ſuorum adhærentium inſtanter procurabitur, & certiffimè obtinebitur in eo qui facit utraque unum, & eſt benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Cedula tradita per Dominum Cardinalem Cameracenſem.

Eod.
verſo.

HÆc * autem ſancta Synodus declarat quòd per præmiſſam condemnationem novem Propoſitionum, vel etiam per condemnationem nuper factam de illa Propoſitione: *Quilibet tyrannus* &c. Eadem ſancta Synodus non intendebat; nec intendit Juri alicujus perſonæ, ſeu famæ ipſius, vel honori præjudicare, ſeu quomodolibet particulariter derogare; cum nullus particularis aſſertor ſeu deſſenſor earundem, coram dicta ſancta Synodo fuerit ſpecialiter, vel judicialiter accusatus.

* Per manum Abbatis Clarevall. in Conventu Prædicatorum, Dominica, ſcilicet undecima die Auguſti.

Cedula Epifcopi Atrebatenſis.

CUM pro bono pacis pectoris & temporis reformandæ in Eccleſia Militante, hæc Sacroſancta Synodus Constantienſis, in Chriſti nomine, Spiritus ſancti inſtinctu noſcatur congregata, ut tandem populum Chriſtianum redemptum Chriſti ſanguine pretioſo, ad pacem æternitatis reducat & deducat, ſcandala cupiens ab agro Eccleſiæ tollere, intendens ſummoperè præteritis finem imponendo, eorum cauſas radicitus excidens, aditus futuris poſſibilibus præcludens, quantum poteſt difinit, decernit & declarat, quòd cum occasione quarundam novem Aſſertionum, quarum tenor ſequitur & eſt talis &c.

Aliqua ſcandala in quibuſdam mundi partibus, ut dicitur, fuerunt per malevolos ſuſcitata, & veriſimiliter ſuſcitari in poſterum timentur oritura & præſertim apud minus doctos: quæ tamen dictæ novem Aſſertiones non ſunt tanquam erroneæ condemnandæ, eò quod de earum poſſibilitate ſine evidenti contradictione Fidei Sacræ Scripturæ, & bonorum morum, ſunt opiniones graves magnorum Doctorem eas aſſerentium probabiles, ut præfertur, teſtimonio Scripturarum naturalium, moralium & divinarum.

Ea propter hæc ſancta Synodus erroneas in Fide & moribus fore non declarat; ſed ne occasione earundem ſcandala ſequerentur graviora, earum probabilitati derogare non intendens, ipſarum tamen doctrinam publicam ſuſpedit, ſub pœnis &c. Verum quòd Epifcopus Pariſienſis, & Inquiſitor in Regno Franciæ, quandam prætenſam Sententiam

tiam tulerunt, quā visi sunt eas tanquam erroneas in Fide & moribus condemnare; quod tamen tam ex defectu judiciariæ potestatis, quā propter prædictarum Assertionum probabilitatem, & conformitatem ad prædictas Scripturas minimè facere potuerunt. Quapropter dictam suam Sententiam annullat, & nullam fuisse aut esse, præsentium tenore diffinit & declarat, perpetuum silentium imponendo dictis Episcopo & Inquisitori, & quibus aliis præsentibus & futuris; ne occasione dictarum Assertionum novem, aut dictæ præsentis Sententiæ, sic annullatæ, & pro nulla declaratæ, imponant, aut imponere audeant quomodocumque, aut qualitercumque, directè vel indirectè, per se, aut per alium, occultè aut publicè, cuicumque aut quibuscumque, personæ aut personis, vivæ aut defunctæ, vivis aut defunctis, dictas Assertiones, aut occasione ipsarum hæresim seu errorem audeant imponere in futurum, sub prædictis pœnis, & impossitoribus criminum hæresis & erroris in Fide & moribus à Jure inflictis & declaratis.

ad æternam salutem rectas facere, solidare vincula pacis, scandala tollere de Regno Dei, quod est Ecclesia, votis communibus inardescens, earum dogmatizationem, & in publicis Actibus allegationem, prædicationem, aut aliàs promulgationem, approbativè vel reprobativè sessionabiliter prohibeat & Catholicis omnibus interdicit sine præmissis & eorum quolibet, ne restaurabitur enormitas contumeliæ & inhonoranda crudelitas, tot modis & vicibus in Principem tantæ Majestatis evomita, qui debitor est ad honorem proprium, & famam suam negligere non intendit.

MEMORIALE

Continens prosecutiones Joannis Gerssonii,
Adversus Assertiones Joannis Parvi.

Cod.
2438.
fol.
260.
verso.

Cod.
2437.
fol.
117.
verso.

Cedula Cisterciensis, & Clarevalensis.

AD hoc quod super processu &c. concordie Tractatus utilis & efficax habeatur, decerni poscitur in sancte Synodi sessione.

Primò, quod Sententiæ Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris Fidei, in condemnationem Assertionum &c. lata Parisius tali die &c. Cum autem Juris ordine, multipliciter exorbitasse reperiantur, irritæ cum sequelis suis decernantur & omnino nullæ; Episcopo tamen ipso ab omni, si placuerit, impetitione super hoc immuni semper & libero permanente.

Item. Propositio condemnata pridem: *Quilibet tyrannus* &c. modificetur per Concilium, quod non intendit quibuscunque viventibus vel mortuis per ejus condemnationem in aliquo derogare; cum hoc addendo quod nulli fas sit Assertionem imponere vel attribuire cuiquam, extra Judicium, nisi reus in hoc inventus legitimè fuerit & convictus.

Item. Ne discordiarum renovetur immanitas, quod nullus possit aut debeat, occasione dogmatizationis, approbationis vel defensionis, usque in præsens, harum Assertionum, de suspitione vel errore contra Catholicas veritates & sanam doctrinam, argui quomodolibet, vel notari.

Item. Quia dictarum Assertionum liberam dogmatizationem, seditionibus, homicidiis & perjuriis viam præbere dicit denunciatis, & omnimodè magis earum judicialis per Concilium reprobatio, vel condemnatio, tanquam omnis excussiva timoris, tam principantium quàm hostiliter sævientium tyrannidi, oppressioni subditorum irremediabili, totiusque Reipublicæ subversioni, faciliter occasiones & ausus aperiret effrenes: pensatis similiter Doctorum celebris famæ non paucorum sententiis, Assertionem hujusmodi probabiles, & illæsa Fide sustinibiles esse, quidam dictis, alii verò scriptis authenticis asseverantium, quodque nec assertorem habent, neque scandalo fuerunt, nisi quantum adversæ partis molimina suscitaret: sancta Synodus Assertionem ipsas, sine judiciali decisione, vel in alteram partem obligatoria determinatione relinquendas pro nunc esse statuat & decernat.

Item. Cum ex præmissarum Assertionum dogmatizatione, sensus quidam extranei & scandalosi, licet ab emulis unde supra prodeunt, recepti fuisse dicantur, & cum in futurum verisimiliter elici possent, sacra Synodus fidelium Christi semitas

Memorialia sequentia, præter plurima alia, quæ gratiâ honestatis dimittuntur, efficaciter probant, & clarè ostendunt quod Magister Joannes de Gerssonno, qui asserit se Ambassiatorem Christianissimi Regis Franciæ, movit & promovit, procutusque est, activè factum condemnationis Propositionis quondam Magistri Johannis Parvi, in scandalum Illustrissimi Ducis Burgundiæ, & hoc per septem Menses & infra continuantes, ante citationem effectui demandatam Episcopi Parisiensis, & Fratris Joannis Poleti &c. qui fuerunt citati xxiv. Mensis Octobris. Anno xv. in Concilio Generali Constantiensi.

Et primò. Die Jovis, post *Quasimodo*, xi. Mensis Aprilis, in stupha magna habitationis R. P. Domini Cardinalis Cameracensis, de ipsiusque scitu & beneplacito, & in ipsius præsentia, assistentibus quamplurimis Prælati, Episcopis & Abbatibus, Doctoribus, Licentiatis & Bachalariis, specialiter in Theologia Facultate. Post plurima verba punitiva, legit cedulam sequentem, quam primò projecerat, per despectum, ad pedes dicti Domini Cardinalis, eo quod non ita citò dabatur sibi tempus ad legendum, sicut affectabat inde totus furiosus videbatur. Est autem tenor cedulæ talis.

„Conformiter ad instructiones Christianissimi Regis Francorum, & carissimæ filiæ suæ Universitatis Parisiensis, & ad Litteras Patentes ejusdem Regis, & etiam ejusdem Universitatis, proponantur, & Conclusiones, quas defendere nos offerimus, si quis apponere quicquam voluerit.

„Condemnatio Propositionis defuncti Magistri Johannis Parvi fuit catholicè facta, tanquam de Propositione continente errores plurimos in Fide, & bonis moribus, & multipliciter scandalosos. Providendum est prædictis erroribus, ad extirpationem &c. Condamnationi prædictæ repugnantes, pertinaciter &c. illi sunt fautores prædictæ pravitatis hæreticæ, qui Ducem &c. attendatur quod, prædicta condemnatio facta est Parisius &c.

Cedula prædicta cum quatuor Conclusionibus suis, & cum attendatur &c. fuit exhibita per Procuratorem Ducis Burgundiæ, die Martis xxv. Mensis Junii, ad docendum quod ipsi non moverunt primò, nec activè materiam condemnationis &c.

Item. Sequens Propositio fuit distributa per dictum de Gerssonno nonnullis Universitatibus & Magistris in Theologia, ac pluribus aliis Magistris fuit publicè communicata, in scandalum præfati Domini Ducis, & Magistri quondam Johannis Parvi, scilicet Constantiæ, in Concilio Generali existentibus, die quarta Junii, Anno xv.

Sequitur casus brevis Sententia lata Parisius, contra Propositionem Magistri Johannis Parvi, qua intitulatur, Justificatio Ducis Burgundiæ.

Præsuppositis modis & circumstantiis mortis improviſæ &c. cum pluribus aliis mendosis in quadam cedula contentis per Dominos Ambaſſiatores & Procuratores, exhibita Dominis Judicibus Fidei, ad eundem effectum, die Lunæ, ſecunda Septembris. Anno eodem.

Item. Die Martis, quarta Junii. Anno eodem: ad dicti Gerſon inſtigationem; coram deputatis quatuor Nationum, fuerunt lectæ quædam Litteræ Regiæ, ut dicitur, Patentes, die data xxvii. die Decembris. Anni M. ccccxiv. In quibus Litteris continebantur dictæ novem Aſſertiones, quæ narrabantur fuiſſe extractæ à Propositione Magiſtri Parvi, quam appellabat Juſtificationem &c. Parisius condemnata. Et rogabat dictus Gerſon, ex parte Regis, quod Concilium dictam Sententiam confirmaret.

Item. Die Veneris vii. Junii ejuſdem Menſis, poſt prandium; Dominis Cardinalibus Cameracenſi & Florentino, præſentibus, & quamplurimis aliis Ambaſſiatoribus &c. Dixit Gerſon quod in Regno Franciæ pullularunt certi errores, inter quos tradidit novem, in quadam Sententia, quos dixit Parisius fuiſſe condemnatos per Episcopum Pariſienſem; cujus Sententiam aſſerebat fuiſſe catholicè latam, & illam, ut talem, paratus erat ſuſtinere, uſque ad ignem: & in hac parte ſe faciebat denunciatores, de quo petit Inſtrumentum, & habet ſignatum M. B. loſonis, & Gijceus.

Item. Die Sabbati viii. Junii, ejuſdem Menſis, horâ Veſperorum, in domo Florentini, Domino Sigifmundo Rege Romanorum Sereniſſimo præſente, & Domino Florentino cum nonnullis aliis, fuit hæc materia per Dominum Cameracenſem agitata.

Item ix. Junii, ejuſdem Menſis, in magna Aula Auguſtinentium, tertiâ horâ poſt meridiem, idem de Gerſono, præſente multitudine copioſa Doctorum Theologiæ & Decretorum, propoſuit ut ſupra die Veneris, & exhibuit unum rotulum in quo continebantur dictæ Aſſertiones, cum quibuſdam prætenſis & frivolis reprobationibus earundem, de quibus dicebat ſe eſſe denunciatores. Et erant illi termini, *dolus, viliter*, in tertia & quarta Aſſertionibus. Et tradidit Notario publico, ſcilicet Magiſtro M. Boloſonis.

Item. Die Mercurii, xx. Junii, ejuſdem Menſis, in domo Auguſtinenſium, eadem materia fuit per eundem de Gerſono agitata, præſente Domino Rege Romanorum, dictis duobus Dominis Cardinalibus, & Dominorum Ambaſſiatorum, Doctorum &c. multitudine copioſa.

Item, Die Sabbati, quæ fuit xv. Junii. in Seſſione fuerunt dati Commiſſarii in cauſis Fidei &c. & eadem die, horâ Veſperorum, convenientibus dictis Commiſſariis in magnâ ſtupha Auguſtinenſium, dictus de Gerſono novem Aſſertiones prædictas produxit tanquam erroneas &c. Et ibidem dixit quod alias denunciaverat, & adhuc denunciabat, ſecundum tenorem cujuſdam cedulæ per eum tunc exhibitæ, quæ incipit: *Coram vobis, Reverendiſſimi Patres & Domini præclariffimi &c.*

Item. Eadem die & hora, exhibuit aliam cedulam continentem dictas Aſſertiones, cum earum prætenſis & frivolis reprobationibus, quod debuit notari in Proceſſu.

Item. Die Lunæ xvii. Junii, ejuſdem Menſis, requiſivit Dominos Commiſſarios præſatos quod ſecundum formam Juris procederent celeriter ad confirmationem condemnationis earundem. Quæ petitio debuit poni in Proceſſu.

Joannis Gerſonii Sermo, contra Aſſertiones Janis Parvi, circa Præceptum, Non occides. Tom. II p. 11. p. 338.

Sequitur: Reprobatio novem Aſſertionum.

Primò, per Authoritates.

Secundò, per Rationes.

Tertiò, per Exempla.

PRIMA PARS.

Continens Authoritates jam relatas ſupra, in Sententia a Joanne Gerſonio lata in Concilio Pariſienſi.

Post quas ſequitur.

Quoniam deſunt multis Reverendis Magiſtris in Theologia, qui ſunt in hoc ſacro Constantienſi Concilio, originales Libri Sanctorum: placeat quod pro reprobatione primæ Aſſertionis, & aliorum ex ea ſequentium, videant igitur originalia Sanctorum poſita in Decretis 2. q. 1. per totum; ubi dicitur quod *Nullus eſt condemnandus*, præſertim ad mortem, *abſque judiciario ordine*: imò etiam, quod *In notoriis, oportet quod per Judicem notorietas declaretur*: quanto minus hoc poſſet fieri per illum qui non habet publicam authoritatem? Et quod *Idem non eſt accusator, teſtis & Judex*; videantur in ſpirituſuali capitula iſta. Primum, ex authoritate Auguſtini: *Nos in quemquam*. Secundum, ex authoritate Constantini: *Judex criminoſum*. Alterum ex verbis Auguſtini. *De poenitentia multi corriguntur*. Et capite ſequenti ex eodem Auguſtino: *Si peccaverit*. Alterum ex authoritate Evariſti Papæ: *Deus omnipotens*.

* forte ſpeciali.

SECUNDA PARS CONSIDERATIONIS.

Per rationes.

Prima Ratio.

Subditus & vaſſallus non eſt Judex legitimus Domini ſui, ad judicandum eum perſonaliter, præſertim ad mortem; ſed in caſu primæ Aſſertionis oporteret oppoſitam dare, quæ dicit quod licitum eſt unicuique &c.

Hoc autem non eſſet verum, niſi occiſor conſtitutus eſſet undecumque Judex legitimus occiſi, ita quod ex oppoſito ſequitur oppoſitum; & tali poſſet dici, quis te conſtituit Judicem ſuper iſtum non ſubditum, non præmonitum, te, inquam, ſubditum Dejus vel vaſſalum, vel ſervum forte viliffimum.

Porro, qualis Lex permittit in cauſa mortis alterius, quod idem teſtis ſit, Judex, pars, & executor? Et quod ſi, juxta Legem divinam, nemo ad teſtimonium vnius debet mori; quanto minus ad teſtimonium nullius? Rurſus, ſi culpatus Apoſtolus illum qui judicat alienum ſervum? De illo quid dicemus qui proprium judicat Dominum, etiam ad mortem turpiſſimam? cum dicit Petrus: *Servi ſubditi eſſote in omni timore Domini, non tantum bonis & modèſtis, ſed etiam diſcolis*. 1. Pet. ii. 18. Nondicit: Inſterſicite.

Ampliùs. Populares non poſſunt ad arbitrium punire Dominos ſuos, ſicut eſt condemnatus Articulus

culus contra Wicleff: sed hæc Assertio dicit longè pejus, quia dicit quòd subditi possunt occidere, imò debent, sicut infra deducetur, qualicumque fidelitatis juramento non obstante. Et ita, juxta dictum Serenissimi Romanorum Regis, perniciosior est hæc doctrina, quàm proprius Wicleff, in hac parte, unde & in aliquo Articulo damnato ponit Wicleff, quòd Principes, vel laici possunt Clericis delinquentibus remove bona temporalia: hic autem dicitur quòd à Principibus tyrannificantibus removeri debet vita, autoritate privata, vel populari; posset igitur, à fortiori, similiter removeri pecunia.

Amplius. Sacerdos non potest prædicare, nisi autoritate publica fungatur; sicut patet ex condemnatione unius Articuli Wicleff, & Joannis Huls, & per Decretalem. Cum autem prædicatio non sit de se illicita, quemadmodum occisio hominis; sequitur quòd absque autoritate publica, seu jussione, non poterit tyrannus occidi: & pejor est in hoc Assertio, quàm Joannis Wicief, ut mediare dicebatur. Similiter argueretur de Libellis famosis, quos non licet ponere contra quemcumque, propria autoritate: hoc tamen minùs est quàm occidere.

Similiter arguitur, de accusatione in Judicio: quia nisi probat accusator, punitur poenâ talionis. Punitur ergo rationabiliùs ille qui occidit, si in probatione, quòd egit rationabiliter, defecerit. Et ita de similibus multis, quæ nedum Lege divina, sed naturali & politica prohibentur, quatenùs nemini sit fas sibi ipsi Jus didiscere, secundum Leges. Similiter apud pueros in scholis, hæc est statuta Lex, ut nullus de altero quantumcumque lædente ipsum, vindictam accipiat; alioquin verberatur tanquam lædens autoritatem Magistralem. Imò & apud latrones, Turcas & paganos, Lex hujusmodi perseverat. Imò & apud dæmones, pro statu præsentis, juxta quod arguit Christus de iathana qui nequam in se ipsum divisus est. Rursus hoc est contra hierarchicum ordinem cujuslibet naturæ, per quam, secundum Dionysium, constitutum est à Lege divina, ut infima reducatur ad superna, per media, nemo sibi Judicis autoritatem vel honorem usurpet.

Amplius. Si ab hoc Præcepto venerabili, *Non occides*, excipitur tyrannus; vel hoc est propter enormitatem criminis, & hoc, non quia hæreticus est pejor; vel quia reperitur expressum in Juribus, & hoc non, imò prohibitum.

Amplius. Si ille qui vult occidere Regem suum, potest à quolibet interfici, aliter quàm vim vi repellendo: cum inducere Regem ad peccatum mortale, ut est hæresis, sit pejus; poterit ergo quilibet interfici, qui machinatur Regem inducere ad hæresim vel peccatum.

Amplius. Si sufficit ad interfectionem dicere, quòd interfectus volebat occidere Regem, absque alio documento notorio; videmus quanta esset libertas in occidendo Dominos suos, pro arbitrio subditorum.

Amplius. Fiat deductio contra omnes Assertiones, simul una principali radice; quæritur itaque, si peccatum tyranni det unicuique subdito, vel vassallo autoritatem legitimam occidendi eum: aut vassallus peccat differendo; si peccat, ergo tenetur interficere eum statim dùm potest: & ita jam non est tyrannum licitum interficere, sed debitum. Si non peccat, ergo tenetur observare juramentum fidelitatis, quo tenetur Domino suo ut vassallus: & ita, si interficit, perjurus est, & peccat, & sic est ex consequenti, non meretur; cujus oppositum dicit prima Assertio, & tenetur servare juramentum fidelitatis, seu confederationis, cujus oppositum di-

cit ultima Assertio, & non tenetur occidere per insidias & turpiter, contra alias Assertiones. Unde Judex ordinarius & legitimus non posset hoc licitè, quia deberet ordinem Juris observare, scilicet vocando eum, & examinando, cum ceteris circumstantiis.

Amplius. Resolvendo materiam ad radicem difficultatis, videbimus quòd non potest inveniri verificatio primæ Assertionis, & consequenter aliarum, nisi in casu solo, ubi vim vi oporteret pro Rege repellere, in casu scilicet quòd Rex esset in tali periculo mortis, per unum proditorem, de quo loquitur Assertio, quòd non posset aliter evadere mortem, nisi proditor ille, vel tyrannus mox interficeretur per unum vassallum Regis qui hoc posset, & nullus, pro tunc, alius defensor appareret; in quo casu peccaret vassallus Regis, si non defenderet Regem à morte, etiam per occisionem proditoris, si non posset aliter fieri. Et ita veniemus ad hoc, quòd vassallus in nullo casu potest interficere prædictum proditorem, nisi in casu necessitatis, in quo peccaret omittendo: constat autem quòd prima Assertio, consequenter aliarum, generalius se extendunt, & ideò falsæ & malæ sunt.

Amplius. Subditus & vassallus, qui privata Lege interficit proditorem illum vel tyrannum, de quo loquuntur Assertiones, non habet plùs de autoritate legitima, quàm haberet Judex ordinarius prædicti tyranni, sicut constat: sed Judex ordinarius, sicut Rex, non posset interficere talem proditorem non monitum, non citatum, non convictum. Patet igitur falsitas Assertionum.

Amplius, quæritur. Si subditus vel vassallus interficit tyrannum illum de quo loquuntur Assertiones: aut hoc facit propria autoritate, interficiendo eum; vel hoc solum facit, quia interdict protegere Regem suum à morte: si primum intendit principaliter, ipse peccat, estque homicida propriè, etiam ubi aliter justè meruisset mori, secundum Augustinum & Doctores: si secundum principaliter intendit, hoc non potest contingere, nisi in casu justæ & necessariæ defensionis, scilicet vim vi repellendo, cum moderamine inculpatae tutelæ, & hoc est, quòd Rex suus non potest aliter evadere. Constat autem quòd Assertiones generalius posita sunt.

Amplius. Assertiones concludunt quòd interfecto, de quo fit sermo, debet laudari, & remunerari, tam à Rege quàm à ceteris; & quòd debet factum suum laudari & publicari tanquam licitum & meritorium. Rex igitur, vel quicumque alii fideles, si reprobant illum interfectorem, & dicunt quòd malè fecit; vel si voluit eum vexare, diffamare, vel privare*, peccant gravissimè & injustè agunt: imò errant in Fide & moribus, & sunt maledicti, dicentes bonum malum & malum bonum; & si hoc pertinaciter agunt, hoc est si nolunt desistere, sunt palam hæretici. Quæia verò sint hæc & inconvenientia, cæcus est qui non videt.

Amplius, quæritur. Si talis proditor potest repelli ab occisione Regis, per alium, & alio modo, confederatus poterat, & ita debebat servare juramentum fidelitatis, & confederatum non occidere; sed dicitur secundum. Ipse igitur erat solus qui hoc modo & hoc tempore debebat Regem suum defendere, & ita nullus alius hoc poterat vel debebat quin peccasset. Loquitur ergo minus generaliter Assertio.

Amplius. Arguitur in speciali contra illam Assertionem quæ ponit quòd observare semper sensum litteralem sacræ Scripturæ, est occidere animam suam: & hoc ponitur, quia dicit assertor quòd cuilibet licitum interpretari sensum Scripturæ sacræ, & divinorum Præceptorum, & uti epicheia,

* foris punire.

cheia, quando casus occurrit; sicut ponitur de hoc Præcepto, *Non occides*, quod in casu necessitatis inevitabilis, volendo defendere civitatem unam, vel suum Regem, potest aliquis, privata autoritate, invales occidere, sine agendo contra verum intellectum hujus Præcepti, *Non occides*.

Videamus hic primò quod habemus ex hac declaratione illud quod prius arguebamus, scilicet quod in solo casu necessitatis, ubi non patet aliter salvatio sui Regis, Assertio prima haberet veritatem. Rursus dicimus quod in casu talis necessitatis, occisor esset innocens apud Deum, & non esset verè homicida; quia non intenderet occidere, sed Regem suum à morte imminente protegere: sicut Judex non rectè intendit interficere; sed Legibus obedire. Dicamus consequenter quod si posset ostendere judicialiter, talem fuisse casum necessitatis inevitabilis, judicaretur absolutus, imò laudaretur. Sed si non vult, aut non potest ostendere, tunc Judex publicus debet eum sicut verum homicidam reputare, & damnare, non laudare. Constat autem quod Assertiones loquuntur sub generalitate majori.

Amplius. Circa Assertionem de juramento, seu confederatione; quæritur si transgrediens confederationem poterat abique peccato servare illam, vel non: si primum, tunc tenebatur illam observare, & transgrediendo peccabat, quia non vergebat in detrimentum animæ. Si secundum, illud juramentum non fuerat licitum, si tale periculum animæ præjudiciabatur dum fiebat juramentum, aut si non præjudiciabatur tale periculum animæ, sed occurrit nunc ex improvito, benè conceditur quod peccaret observando talem confederationem, sed hoc esse non potest, sicut argutum est prius, nisi dicatur quod fortior obligatio supervenit, propter casum necessitatis inevitabilis, quæ compellit occidere talem confederatum, vim vi repellendo, cum moderamine inculpatæ tutelæ, & non est alius casus in quo juramentum illud non sit observandum, stando in terminis in quibus Assertiones pejores positæ sunt.

Amplius. Ibidem, sub brevibus terminis. Aut Assertio hæc nova loquitur de præjudicio temporali, vel spirituali. Si primum, tunc tale præjudicium, etiam mortis corporalis, non impedit quin Fides sit servanda, ex quo non vergit in animæ detrimentum: quoniam hoc requirit ordo charitatis, quod plus debet amari anima, quam corpus. Si autem loquitur principaliter de præjudicio animæ; tunc Assertio vera esset: sed hoc debuisset explicari, quod nedum non factum, sed oppositum datum est intelligi: loquitur enim Assertio de præjudicio uxoris vel liberorum. Constat autem quod juramentum factum à marito, vel à Patre, non vergit in præjudicium uxoris, animæ, vel filiorum, licet aliquando vergat in præjudicium temporale, sicut patet in juramentis Nobilium, qui redeunt ad suos hostes, relinquendo Patriam, uxores & liberos, & reddendo se in carceribus suorum hostium, quorum arbitrio possunt mori. Patet etiam de mercatoribus, qui pro servando fidem, perduntque suam totam substantiam.

Amplius. Arguitur inquisitivè, præsupposito casu Assertionum. Quæritur utrum occidens tyrannum cum quo habet confederationes, sciat certitudinaliter & notoriè quod ille tyrannus sic machinatur in mortem Regis &c. Aut scit hoc tantummodò probabiliter, aut per conjecturas: primum non ponitur in Assertionibus, & secundum non sufficit ad inferendum certam mortem. Præterea Assertio loquitur de machinatione per fraudem, vel sortilegia. Sed sæpius evenit quod talia sciri nequeant certitudinaliter, ex notorietate, cum

machinatione, de vi vocabuli, & similiter fraus nocens secretum vel celationem.

Amplius. Inquiritur, si tyrannus ille, seu proditor, de quo fit sermo, posset & vellet coram Judice ordinario judicari; an esset autoritate privata interficiendus per subditum, vel confederatum, aut vassallum: & constat quod non; quia nullus quantumcumque criminofus, vel adversarius, debet interfici, privata autoritate, si potest per publicam autoritatem fieri Justitia de eo: imò nec damnatus ad mortem, potest autoritate publica * interfici, quoniam sit homicidium verum & malum. Sic diceretur de desertore militiæ, de fure nocturno, de insidiatore in stratis publicis, imò de hostibus in bello iusto, quia si possunt isti & similes subjungi, judiciario ordine, & publico, ille ordo semper est proponendus. Oportet igitur quod interficiens tyrannum, de quo sermo, sciat certitudinaliter quod nullo modo potest de illo tyranno Justitia fieri, neque sufficiunt conjecturæ. Sed hoc non ponit Assertio: quare &c.

Amplius. Confirmando præmissa, sic arguitur: Rex nullum quantumcumque criminofum potest aut debet occidere, vel occidi facere, Juris ordine prætermisso, si potest ordinariè, sine manifesto periculo Reipublicæ procedere: constat autem quod nulla privata persona habet majorem autoritatem supra non sibi subditum, quam Rex habeat in subditos: ergo &c.

Amplius. Cum contingat ab omni Coetu & Politia tyrannidem exerceri, sicut Papa potest esse tyrannus super Ecclesiasticos; & Abbas super Monachos & Capellanos; & maritus contra uxorem & servos; ecce quanta datur licentia, quod quilibet possit ut tyrannus interfici, etiam per Sacerdotem & in loco sacro, & per vilissimas personas & confederatas, & subito sine diffidatione, per veneficia & per mendacia. &c.

Amplius. Licet istæ Assertiones videantur solum loqui de tyranno; illæ tamen extenduntur ad omnem hominem generaliter, sive virum, sive mulierem. Ratio est; quia de qualibet persona dici potest quod machinatur in mortem sui Regis, vel naturalis Domini, per fraudes vel sortilegia, & quod hoc facit, ut auferatur Dominatio Regalis vel naturalis à suo Rege vel Domino. Constat autem quod ex casu Assertionis, licitum est, imò meritorium talem personam occidere, vel occidi facere, propria autoritate. Et si opponitur quod non, quia Superior potest de tali persona sumere Judicium, hoc non valet: primò, quia quilibet poterit oppositum fingere vel asserere; ex quo non requiritur certitudo & notorietas, sicut deductum est prius. Item. Quia Assertio prima cum addit istud adverbium, maxime, ** præsupponit veritatem illorum quæ præmissa sunt; sed ipse casus in quo magis seu maxime illa quæ præmittuntur habent veritatem. Exemplum est in Juribus: non autem præmittitur quod non possit aliter fieri Justitia.

Amplius. Epilogando sic arguitur: Præcepta moralia, præsertim generalia, quæ data sunt hominibus, tanquam prima principia regulantia vitam uniuscujusque habentis usum rationis, debent esse clarissima, & quæ non egeant difficili & varia interpretatione; & maxime illa quæ conservant humanam Politiam in sui firmitate & civilitate, sicut ista tria, *Non occides. Non assumes nomen Dei tui in vanum*, Exod. xx. 7. non occides per industriam & insidias.

Itaque Præceptum quodlibet præsupponit unam Assertionem, quæ non minus tenenda, quam Articulus Fidei, ut istud Præceptum, *Non occides*, præ-

sup-

* forse melius privata. ** forse deest non.

supponit, quod nullatenus est occidendum, sic intelligendo, quemadmodum Legislator debet intelligi; & ita de reliquis: propterea error in talibus, est error in Fide, quæ præsupponit, & subternit sibi Jus naturale. Unde licet occidere, non sit hæresis; tamen asserere quod liceat occidere, est hæreticare: & ita de perjurio & reliquis. Constat autem, ex determinatione Doctorum omnium, quod Præceptum istud, *Non occides*, habet hunc intellectum planum & grossum, quod nullus homo debet occidi ab alio sponte, vel ex intentione, si non habeat publicam auctoritatem, vel administrationem. Debet igitur teneri in suis terminis, nec est alicui fas aliter interpretari: dicitur autem sponte, vel ex intentione, propter illos qui vim vi coguntur repellere, aut qui occidunt à casu; tales intentionem occidendi non habent.

Rursus, hoc Præceptum: *Non assumes nomen Dei tui in vanum*; docet quod omne juramentum deliberatè & licitè factum, est servandum, dum non vergit in animæ detrimentum, etiam usque ad mortem corporalem; quia plius debet anima & ejus Fides diligi, quam corpus. Unde si prohibetur omne mendacium, magis multò perjurium: non negatur tamen quin in omni juramento rationabilis autoritas Superioris, & Dei reverendis*, & Prælati dispensatis† intelligatur excepta.

Rursus, hoc Præceptum, de non occidendo, per industriam & insidias, docet quod nullus potest parare insidias licitè proximo, tanquam media licita, per quæ moriatur ex improviso; & hoc, inter cetera, propter periculum damnationis animæ, cujus salus debet præferri salutem, nedum corporis alicujus, sed proprii; ita quod nullus, non præmonitus, nec diffidatus, potest voluntariè interfici, quia si sit diffidatus, jam non debet cenferi mortuus subito, cum sibi præcavere debuerit.

Constat autem quod novem Assertiones prænotatae patenter evertant hæc tria Præcepta sic intellecta, & per Doctores sacros sic exposita, & quæ sunt de primis impressionibus, vel inscriptionibus naturæ, seu Juris naturalis, & quæ nemo capax rationis permittitur ignorare.

Amplius. Si tyrannus contractè acceptus pro illo qui machinatur in salutem Regis sui, debet licitè interfici à quocumque subdito &c. multò magis debet interfici, aut mandari interfici tyrannus ille qui machinatur contra salutem totius Reipublicæ, quanto bonum commune melius est quam bonum particulare; & quod hoc licitè fiat à quolibet subdito Reipublicæ &c. Hoc autem dicere, est palam favere huic Assertioni, *Quilibet tyrannus &c.* quæ ut hæretica damnata est in hoc sacro Concilio.

Amplius. Deduci præmissa possunt per exempla ab historiis sacris, & aliis authenticis assumpta, ostendendo qualiter nemo, privata auctoritate, occidens alterum sponte, & absque divina revelatione laudatur, sed inculpatur, conformiter ad dicta & auctoritates Sanctorum. Nullus præterea frangens juramentum, volens evitare proprium dispendium, vel suorum, laudatur; sed non insidiæ in quibus est mendacium, vel juramenti fractio, unquam laudata sunt.

Ex hac consideratione respondetur faciliter & veraciter ad omnes historias quæ possent induci pro præmissis Assertionibus. Unde si laudantur occisores tyrannorum, vel aliorum, hoc est quia fungebantur publica auctoritate; ut quia occisi, erant hostes Reipublicæ & diffidati; aut divina revelatione quandoque fiebat hoc.

Sic patet quod dicendum est de Lameth, qui occidit Caïn, quamvis sceleratissimum, quia inde punitus est. Gen. 1v.

Tom. V. Pars III.

* foris legendum reverentia. † foris dispensatio.

De Moyse, qui occidit Ægyptium, Exod. 11. & 12. ubi patet quod habuit Mandatum à Deo.

De Simeone, & Levi, qui occiderunt Sichimitas; & inde maledictionem Patris incurrerunt; Gen. xxxiv.

De Phinees, qui occidit Zambri. Num. xxv. Ubi patet quod habuit Præceptum à Deo, & Moyse.

De armigero, qui interfecit Saül, patet quod male 2. Reg. 1.

De Ajoch, qui occidit Eglom. Judith. 111. Hoc benè, quia erat hostis publicus diffidatus.

De Jaël qui interfecit Sisaram. Judith. 1v. Videatur de Lira, quare laudatur.

De Samuele qui occidit Aghog; pater, Regum Decimo sexto. Benè, quia erat hostis publicus.

De Absalon occiso per Joab 2. Regum. Decimo tertio, Benè, quia erat hostis publicus, & vita fuisset periculosissima.

De Abner filio Ner, quem idem Joab occidit, fundendo sanguinem belli in pace. Secundo Regum. In hoc pessimè, & inde occisus est per Salomonem.

De Helia, qui occidit Prophetas Baal 3. Regum xviii. Benè quia habuit Præceptum Dei.

De Jehu, qui indiosè loquutus est, nec tam de mendacio laudatur quam de zelo. 4. Regum. x. Sicut & Judith non laudatur de mendacio, sed de vero:

De Olopherne occiso à Judith. Judith. xiii. ut supra.

De Athalia, quam occidit Joyadas 4. Regum. xi. Benè, quia erat hostis publicus, & Joyadas habebat auctoritatem.

De Johas occiso à servis. 4. Reg. xii. Servi puniti sunt.

De Sennacherib occiso à filiis, 4. Regum xix. Hoc justo Dei Judicio, cum peccato filiorum.

De Sedechias, qui fregerat pactum initum cum pessimo idolatra Rege Babilonis; inde tamen punitus.

De Regulo, qui rediit ad Carthagenenses, servissimos ut servaret fidem: imò tunc erat mos Romanorum, quod si quis non observaret juramentum suum præstitum hostibus, mittebatur captivus & ligatus ad eos; sicut narrat Tullius 3. de Officiis.

Item, de morte Julii Cæsaris fuerunt apud Romanos sententiæ contrariæ: quidam, sicut Valerius Maximus, & sui similes, dixerunt mortem ejus fuisse injustissimam, & vocant interfectores ejus patricidas, quia non reputabant eum tyrannum: alii, sicut Tullius, dixerunt oppositum, quia reputabant Cæsarem publicum tyrannum atque notorium, & pro tali à Senatu & populo Romano habitum; & ita consequenter dicebant eum auctoritate publica rationabiliter occisum.

Sequitur schedula quædam circa declarationem falsitatis primæ Assertionis, quæ fundatur circa illa quæ habentur 2. Quæst. 1.

Itaque pro declaratione primæ Assertionis, quæ sic incipit: *Licetum est unicuique subdito &c.* Placeat attendere quantum bonum: & similiter verum fuit ex omnibus circumstantiis, ut dicit Dionysius. Si deficit una circumstantia, Propositio universalis redditur falsa: requiruntur autem multæ circumstantiæ, si prædicta Propositio debet dici vera.

Prima Circumstantia.

Requiritur ad verificationem ejus quod ille de quo loquitur, sit notoriè tyrannus talis sicut describitur, & hoc notorietate Juris, vel facti. Alioquin quilibet fingere posset de quolibet quod est

Aa

ty-

tyrannus. Et notetur quod sit notorium Juris, qui scilicet reus, confitetur in Judicio, & protetur Sententia contra eam: & quid est notorium facti, quod sileat * nulla potest excusatione negari; quia scilicet sic semper evenit in talibus argumentis. Unde non est procedendum ad certam mortem, ex incertis & levibus conjecturis, vel suspicionibus non probatis.

Item, requiritur quod sit notorium talem, de quo loquitur, non posse comprimi per Superiorem Alium; & hoc notorietate Juris vel facti, ut prius; alioquin quilibet fingere posset, ut prius; & ita periret omnis Politia & dominationis autoritas, & in Regno, & in Civitate, & generaliter in omni societate.

Item, requiritur quod non sit probabile talem de quo loquitur non posse occidi per alium aequè benè: alioquin mille & mille deberent concurrere ad occisionem unius tyranni, sine Lege & ordine; ex quo ponit Assertio cum suis corollariis quod à quolibet debet tyrannus talis occidi.

Item, requiritur quod non sit probabile quod expediat tolerare talem tyrannum, ne deterior exitus proveniat: alioquin periret consilium Christi, de non eradicandis zizanias &c.

Item, requiritur quod non sit probabile talem tyrannum esse faciliter corrigibilem; vel quod possit aliter comprimi cum facilitate majori: alioquin non daretur locus correctioni & timori Domini.

Item, requiritur quod non fiat occisio talis tyranni insidiosè & subito, cum certo detrimento animæ suæ, ubi potest aliter fieri, prout requiritur utilitas Reipublicæ & animæ salus; quoniam in hoc fundatur Decretalis, *Pro humani. De assassinis.*

Item, requiritur quod ad occisionem talis tyranni, non assumantur media de se mala, ut sunt fictæ confederationes, imò execrationes, & falsa juramenta, & mendacia; quoniam non sunt facienda mala ut eveniant bona. *Rom. III. 8.* secundum Apostolum: & quia simulata æquitas non est æquitas, sed duplex iniquitas; quia iniquitas est & simulatio pro hoc & illud: *Quod justum est, justè exequeris.*

Item, requiritur, conformiter ad præcedentem circumstantiam, quod bono animo fiat hæc occisio, non ex vindicta, vel rancore, vel ambitione: sed intuitu Legis divinæ, & civilis, & pro rei communis utilitate, cum omnibus circumstantiis aliis moralibus, quando & ubi oportet &c.

Ratio est sicut ad præcedentem, verum non debet occidi per Sacerdotem in loco sacro &c.

Imò, si prædictæ conditiones omnes concurrerent, quod scilicet aliquis esset notoriè tyrannus & incorrigibilis per Superiorem, & intolerabilis subditis.

Nihilominus sanctus Thomas, in suo, *De Regimine Principum, ad Regem Cypri*; & Magister Nicolaus Oresme, in translatione sua, circa principium quinti Politicorum; & alii plures, dicunt & deducunt, ex intentione, quod talis tyrannus magis est Judicio Dei reservandus, quàm per privatam autoritatem, vel seditionem occidendus. Videatur eorum rationibus.

Constat autem quod in hac parte magis credendum Catholicis Doctoribus, quàm Philosophis infidelibus, si forsitan in factis, vel in scriptis: quemadmodum judicabant opus esse fortitudinis, semetipsum occidere: & multa alia similia, quæ Lex Christiana condemnat.

Et notetur in prima Assertionem illud adverbium *maximè* quod præsupponit veritatem illius quod præcedit, & illud est clarè falsum quod sic permittitur.

* *foris* scilicet

COPIA INSTRUMENTI, Cod. 2537. fol. 1415. XIX. Aug.

Quomodo Facultas Decretorum Parisiensis increpat, non adhæret, imò deservat Magistrum Johannem Gerson, tam in quadam Propositione facta coram Rege.

Tom. V. Histor. Universit. Parisiensis
Pag. 236. 254.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

N Overint Universi, hoc præsens publicum Instrumentum inspecturi, quod Anno ejusdem Domini mccccxiii. more Gallicano; Indictione septima, Mensis Decembris die ultima, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris ac Domini nostri Johannis, divinâ providentiâ Papæ xxiii. Anno quarto, alma Matre Universitate Parisiensis convocata, & solemniter congregata apud sanctum Maturinum, post Sermonem dictæ Universitatis, super duobus Articulis, quorum primus erat ad audiendum Litteras Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ: secundus, & ultimus Articulus, erat super supplicationibus, & injuriis. Litteris verò præfati Domini Ducis Burgundiæ in dicta congregatione præsentatis, & per eandem Universitatem benigniter receptis, & in præsentia omnium Dominorum Doctorum, & Magistrorum singularum Facultatum, & Nationum ibidem congregatorum, à diversis eadem Universitati transmissis, pluribusque aliis negotiis eandem almam Matrem Universitatem tangentibus, per magnæ scientiæ virum Magistrum Joannem de Templis, ejusdem almæ Matris Universitatis Rectorem declaratis, propositis, & narratis, & per eundem in deliberationibus ante dictorum Dominorum Doctorum, & Magistrorum positis: singulæ Facultates & Nationes se traxerunt ad partem, & ad loca sua consueta, ut super iis deliberarent quid agendum esset super prædictis. Et post magnam, diuturnam, & maturam deliberationem inter venerabiles Doctores venerandæ Facultatis Decretorum habitam: in mei, Notarii publici, testiumque infra scriptorum, ad hoc vocatorum, & rogatorum præsentia, personaliter constitutus Venerabilis, Religiosus, & circumspectus vir, Dominus Robertus de Becco, Prior Prioratus de Prato, Ordinis sancti Benedicti, Rothomagensis Diocesis, Decretorum Doctor, & Decanus ejusdem venerandæ Facultatis Decretorum; dixit, & declaravit quod super Litteris præfati Domini Ducis Burgundiæ, ac aliis, in præfata Congregatione lectis, negotiisque per præfatum Dominum Rectorem narratis, & in deliberationibus Doctorum, & Magistrorum ibidem congregatorum positis; eadem veneranda Facultas Decretorum deliberavit, modo & forma sequentibus.

Primò. Super Litteris Communitatis Civitatis Remensis, & venerabilis Capiutli Ecclesiæ Remensis, Facultas vult laborare pro Domino Abbate sancti Remigii Remensis, & juvare ipsum, quantum poterit, erga Regem, & Dominos de sanguine suo, & etiam Dominum nostrum Papam, scribendo pro ipso, & procurando quod Rex, & Domini scribant dicto Domino nostro Papæ, & etiam Dominis de Capitulo Remensi, eos exhortan-

tantes quod eligant præfatum Dominum Abbatem in suum Præfulem; ac aliis quibus fuerit scribendum.

Et quo ad proposita, & narrata per præfatum Dominum Rectorem de Concilio Generali, deliberavit eadem Facultas quod, omnibus viis, & modis possibilibus, fiat diligentia de convocatione ipsius Concilii Generalis.

Et quantum ad rotulum, videtur eidem Facultati quod expedit ipsum differre, usque post Concilium Generale, certis de causis etiam ad hoc moventibus.

Quò verò ad Litteras Domini Ducis Burgundiae, eadem Facultas Decretorum sibi regratiabatur, de multiplice communicatione suarum Litterarum, de bona affectione quam semper habuit, habet, & habere intendit ad bonum pacis, bonum Regis, Domini Aquitaniae, bonae villae Parisiensis, & totius Regni. Vultque eidem scribere, sibi regratiando, & ipsum exhortando, ut perseveret in suo bono, & sancto proposito.

Uterius deliberavit eadem Facultas quod proponatur coram Rege, Domino Aquitaniae, & aliis Dominis de sanguine suo, exponendo eisdem, & suo Consilio, bonam affectionem ipsius Domini Ducis, declarando omnia & singula puncta contenta in dictis Litteris suis Universitati transmissis, & etiam coram Dominis de Parlamento, si sit opus, & civibus de bona villa Parisiensis; & quod Domini exhortentur ad tenendum cedula Pacis per eos concordatam, & juratam, in praesentia Regis, in suis terminis; eos requirendo, & eis supplicando quod si aliquid fuerit factum, aut attemptatum in contrarium tenoris dictae cedulae, quod illud reparetur.

Insuper deliberavit eadem veneranda Facultas, ut cesset omnis occasio divisionis, & turbationis, quod injungatur Prædicatoribus, tam Religiosis, quam Secularibus, ne in suis Sermonibus & Prædicationibus habeant aliqua dicere, vel prædicare, quæ scandalizare possint populum, & quæ potius possent esse turbativa pacis, quam ejusdem conservativa & inductiva. Et circa hoc, deliberavit dicta Facultas, quod sicut alias non habuit, ita adhuc non habet Magistrum Johannem Gerson Cancellarium Ecclesiae Parisiensis advoatum, de Propositione quam fecit Coram Rege, in Palatio, reprobando Propositionem Magistri Joannis Parvi.

Et ulterius, protestatione specialiter, & expressè, primitus per eandem venerandam Facultatem facta, quod non intendit, nec vult aliquo modo impedire Processum Fidei; imò penitus, sicut semper, temporibus retroactis, pro eadem certavit, adhuc temporibus praesentibus, parata est certare; prout & temporibus futuris, per Dei gratiam certabit, quotiens opus erit, dixit eadem Facultas, quod quia modi tenti & habiti per dictum Cancellarium, in Processu noviter inchoato, coram Domino Episcopo Parisiensis, super dicta Propositione præfati Magistri, sunt generativi seditionis, divisionis, & guerrae, ac perturbationis Regni, quam conservativi, & inductivi pacis, unionis, & concordiae; dicta Facultas imponebat, & imponit, quantum in ea est, eidem Cancellario, & iis adherentibus, super hoc silentium, sub poena privationis, ne ulterius de praesenti procedat in hujusmodi Processu: nec vult, seu intendit eadem Facultas dictum Cancellarium sequi in ista materia.

Insuper protestata fuit memorata Facultas, quod non intendit advoare, nec habet advoatos illos qui sigillaverunt Litteras, nuper ex parte Universitatis praedictae civitatibus hujus Regni transmissas; quia nunquam Facultas consentiit quod in illa forma mit-

Tom. V. Pars III.

terentur. Et licet idem Decanus tradiderit claves Facultatis, nullo modo fuit sibi factum verbum de illis Litteris sigillandis; sed duntaxat de Litteris praesentiae: quia si dictus Decanus hoc scivisset, prout fuerat sibi prohibitum à Facultate, nunquam tradidisset ad eas sigillandas.

Quo ad supplicationes factas in dicta Congregatione; Facultas easdem concessit & concedit.

De, & super quibus praemissis omnibus, & singulis, præfatus Dominus Decanus, & nonnulli alii Domini Doctores dictae Facultatis ibidem personaliter existentes, petierunt à me Notario publico infra scripto, sibi fieri, & confici publicum Instrumentum unum, & plura.

Acta fuerunt in Capitulo Ecclesiae sancti Maturni Parisiensis, sub Anno, Indictione, Mense, die, & Pontificatu praedictis; praesentibus Venerabilibus & Discretis Viris Magistro, oriundo Pisis, Gerardo de Hoya, Magistro in Artibus, Cameracensis Diocesis: & Nicolao Martini Cathalanensis Diocesis, Clericis testibus ad hoc vocatis specialiter, & rogatis.

Et ego Bartholomaeus de Edgo, Belvacensis Diocesis, publicus Apostolica, & Imperiali auctoritate, Curiaeque Parisiensis Notarius juratus; dum praemissa omnia, & singula deliberata fuisse per venerandam Facultatem Decretorum dicerentur & declararentur, per dictum Dominum Decanum, unà cum praenominatis testibus, praesens interfui, eaque in notam recepi: ideoque hoc praesens publicum Instrumentum aliena manu scriptum, & sub eadem verborum forma triplicatum, signo meo solito signavi, hic me propria manu subscribendo, in testimonium veritatis praemissorum, requisitus.

Littera advoationis Magistri Johannis Gerson, per Facultatem Decretorum in Universitate Parisiensis. fol. 2.

Universis praesentes Litteras inspecturis. Decanus & Collegium Facultatis Decretorum, in 1415. alma Universitate Parisiensis. Salutem in Domino. Aug.

Hodie siquidem in Congregatione nostra Generali, apud sanctum Joannem Hierosolimitanum Parisius, super duobus Articulis solemniter celebrata, quorum primus Articulus erat, ad audiendum Litteras Facultati nostrae transmissas: secundus verò, super supplicationibus & injuriis;

Venerabilis Vir Magister Johannes de Monteleonis, Magister in Artibus, & Licentiat in Theologia, in eadem Congregatione personaliter comparens, qualdam credentiae Litteras, ex parte Illustrissimi Principis, Domini Ducis Burgundiae, perlegendas praesentavit. Post quarum quidem credentiae Litterarum lectionem, illico, & incontinenti, praefatus Magister Johannes de Monteleonis seriatim, & compendiosè, suam explicuit credentiam, dividens eandem in sex * particulas.

In prima, recitavit qualiter regratiabatur ipse Dominus Dux Burgundiae Facultati nostrae praedictae, in eo quod Facultas nostra semper ad bonum Regis, & Regni, & ad ea quae ad pacem fuerunt, & erant, tetendit, & laboravit; offerens se propter eam nostrae Facultati, & singulis supplicatis nostris: supplicando insuper, ut nos pro ipsius pacis mantenentia, omnibus modis possibilibus, sicut hactenus fecimus, laborare, justificationesque ipsius Domini Ducis, super juramenti pacis retardatione recipere vellemus.

In secunda, recitavit quomodo Litterae quaedam diffidentiales, quae ab Imperatore Romano-

A a 2

rum

* Quatuor tantummodò hic sequuntur.

tum habuisse dicebantur, taliter qualiter extiterant adinventæ.

In tertia, enarravit præfatus de Monteleonis laudabilem excusationem dicti Domini Ducis Burgundiæ, de iis quæ eidem Domino Duci imponebantur, super quadam confœderatione quæ cum Anglicis dicebatur esse facta.

In quarta, quæ trimembris est, supplicavit ut Magistrum in Theologia, de quadam Propositione condemnata in Concilio Generali desavoare, ipsumque à sua Legatione & revocare: & nihilominus solemnes deputatos, ad supplicandum Christianissimo Principi, Domino Duci Aquitanie, ut honor Regis & Regni, in condemnatione facta in Concilio Generali ante dicto, de quadam Propositione, quæ vocatur error Franciæ, reparetur, & conservetur, etiam dare & concedere vellemus.

Igitur notum facimus universis, & singulis præsentibus Litteras inspecturis, quod habita matura & diuturna inter nos, uti in arduis negotiis solitum est fieri, de, & super omnibus, & singulis præmissis deliberatione; tandem ex deliberationibus nostris, per organum venerabilis & circumscripti viri Magistri Livini Nevalinch, Decretorum Doctoris, & in ipsa Congregatione Præsidentis, conclusimus retribere præfato Domino Duci Burgundiæ, regratiando sibi de bona & sincera affectione quam habet ad bonum Regis, & Regni, & ad pacem, & tranquillitatem ejusdem Regni: offerendo nos ad prosecutionem, & mantenentiam pacis, omnibus viis, & modis possibilibus; reputando nihilominus dilationes per dictum Magistrum Joannem de Monteleonis allegatas, in juramento pacis non præstito, fuisse & esse sufficientes, canonicas, & rationabiles.

Secundò. Conclusimus quod nunquam credidimus quod dictus Dominus Dux Burgundiæ aliqua commiserit, propter quæ Dominus Imperator debeat malè contentari; nec credimus dictas Litteras diffidentie * construxerunt.

Tertiò. Conclusimus quod nunquam credidimus, nec adhuc credimus aliqualem confœderationem inter Regem Angliæ & dictum Dominum Ducem Burgundiæ fuisse factam, imò totum oppositum credimus, prout etiam quicumque sanæ mentis, & verus Francigena idem in mente credere debet.

Quartò. Conclusimus quod non reputamus defunctum Magistrum Joannem Parvi asseruisse Propositionem condemnatam in dicto Concilio; sed potius per illum qui adinvenit eam, ex quo nullus alius assertor apparet. Et sicuti nunquam Magistro Joanni Gersson in prosecutione præsentis condemnationis Propositionis Magistri Joannis Parvi, factæ per Reverendum Patrem Dominum Episcopum Parisiensem adhæsimus; ita etiam nec de præfati adhæremus. Imò ipsum Magistrum Joannem Gersson deadvocavimus, prout tenore cujusdam publici Instrumenti super hoc confecti, latius apparere videtur, præsertim cum nunquam in dicta condemnatione fuerimus evocati.

Quintò. Conclusimus quod vellemus ut jam dictus Magister Joannes Gersson à sua Legatione revocatus esset.

Sextò. Revolvendo maculam quâ Regnum Franciæ notari posset, si præfatus error, sic error Franciæ vocaretur; conclusimus dare deputatos, prout dedimus, & damus, ad supplicandum præfato Domino Duci Aquitanie, ut ipse velit rescribere Concilio Generali, quatenus Concilium conservet honorem Regni, super condemnatione prædicta.

Volumus insuper, & tenore præsentium

* Locus corruptus.

Litterarum concedimus fieri & tradi prælibato Domino Duci Burgundiæ Litteras patentes, sigillo nostro sigillatas, de, & super omnibus & singulis præmissis. In quorum præmissorum testimonium sigillum nostrum præsentibus Litteris duximus apponendum. Datum & actum ubi supra. Anno Domini mccccxv. die xxi. Mensis Augusti.

Sequuntur aliæ Litteræ, quomodo Natio Picardiæ in Universitate Parisiensi desavoat Johannem Gersson.

fol. 3.
1415.
xix.
Aug.

Universis præsentibus Litteras inspecturis. Procurator & Natio Picardorum in Universitate Parisiensi. Salutem in eo qui est omnium vera salus.

Nuper siquidem in Congregatione nostra Generali Parisius, apud sanctum Julianum pauperem, ad audiendum aliqua proponenda ex parte Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ solemniter celebrata: Venerabilis & Discretis Vir Magister Johannes de Monteleonis, Magister, in Artibus, & Licentius in Theologia, in eadem Congregatione comparens: quasdam credentia Litteras, ex parte ejusdem Domini Ducis Burgundiæ, perlegendas præsentavit. Post quarum lecturam illico dictus Magister Joannes de Monteleonis suam compendiosè, & seriatim exposuit credentiam, eandem in quatuor dividendo particulas.

In prima, regratiabatur nobis dictus Dominus noster Dux Burgundiæ, per organum dicti de Monteleonis, eo quod Natio nostra semper ad bonum Regis, & Regni, & ad ea quæ ad pacem sunt tetendit, & laboravit; cum exhortatione, ut nos pro ipsius pacis mantenentia, omnibus viis possibilibus, sicut hætenus fecimus, laborare, justificationesque ipsius Domini Ducis super juramenti pacis retardationis recipere vellemus.

In secunda, recitavit ipse exponens quomodo quadam Litteræ diffidentiales, quæ à Romanorum Imperatore ortum habuisse dicebantur, taliter qualiter extiterant adinventæ.

In tertia, explicuit laudabilem excusationem dicti Domini Ducis, de iis quæ eidem Domino Duci imponebantur, super quadam confœderatione quæ cum Anglicis esse facta dicebatur.

In quarta, quæ trimembris est, requisivit ipse exponens, ut Magistrum Joannem Gersson, Magistrum in Theologia, de quadam Propositione condemnata in Concilio Generali desadvocare, ipsumque à sua Legatione revocare, & nihilominus solemnes deputatos, ad supplicandum Christianissimo Principi Domino Duci Aquitanie, ut honor Regis, & Regni, in condemnatione facta in Concilio Generali antedicto, de quadam Propositione quæ vocatur error Franciæ, reparetur, & conservetur, concedere vellemus.

Notum igitur facimus universis, & singulis præsentibus Litteras inspecturis, quod habita matura, & diuturna inter nos, sicuti in arduis negotiis solitum est fieri, de, & super omnibus, & singulis præmissis, deliberatione: tandem, ex deliberationibus nostris, conclusiones per organum Procuratoris nostri, tunc in eadem congregatione præsentis, condidimus infra scriptas.

Primò enim conclusimus, Altissimo Domino nostro Jesu Christo, & postmodum dicto Domino Duci Burgundiæ, gratiarum actiones multipliciter referre, de bona, ac vera affectione quam hætenus habuit, prout adhuc habere non desinit idem Dominus Dux, ad ea quæ ad pacem sunt, & ad bonum Regis & Regni: offerentes nos prop-

ter-

tereà, totis conatibus, ad conservationem, & mantenentiam ejusdem pacis. Quòd verò aliquandiu, ad pacis noviter reintegratæ confirmationem, & mantenentiam juramentum præstare distulerit, in hoc firmiori & permanentiori diuturnitati consuluisse credimus.

Secundò. Conclufimus quòd firmiter credimus scivisse, & perfectè scire, Regem Romanorum causam diffidentiae, contra prædictum Dominum Ducem, nusquam habuisse justam, nec habere. Quamobrem, lætando congratulamur, de bona, & sincera tantorum Principum concordia.

Tertiò. Conclufimus quòd indubitanter credimus, prout à cunctis Christicolis credendum, nunquam in nobilem, tamque generosum, ac Christianissimum Principem, & cum Domino nostro Rege, & Domino Duce Aquitaniae multipliciter confederatum, incidisse quòd confederationem, promissionem, ullamve conventionem cum Anglicis, verbo, facto, vel opere inierit præfatus Dominus Dux Burgundiae.

Quartò. Conclufimus quòd præfatum Magistrum Johannem Gersson Legationi nostræ Matris Universitatis Parisiensis prædictæ, nec adjunximus, nec adjungi volumus; quinimò in quantum adjunctio quo ad Legationem Universitatis per Facultates superiores, & alias Nationes concessa, nobisque, nostris deliberationibus, & conclusionibus præjudicare posset, attento quòd, respectu totius corporis, membrum ejusdem Universitatis dicimur & sumus; ipsum Magistrum Johannem Gersson penitus, & omnino, in quantum possumus revocamus; præsertim causis, rationibus, & motivis infra scriptis.

Quorum quidem motivorum primum, in quadam cedula papyrea, aliàs coram Reverendo Patre Domino Parisiensi Episcopo, ac etiam Inquisitore hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ tunc instituto, perlectâ, ac signò manuali Notarii, & Scribæ ipsius Domini Inquisitoris signatâ continetur; cujus cedulæ papyreæ tenor, de verbo, ad verbum sequitur in hunc modum.

„Reverende Pater, vosque Domine Inquisitor: „quia in cedula per vos Magistris nostris in Theologia transmissa, & per Dominum Cancellarium nostræ Dominiæ, ut advoat pluries, composita, continetur quòd Propositiones in eadem cedula infra scriptæ, sunt per Universitatem condemnatæ: ne ex ignoto procedatis, deliberavimus hu- „jus rei veritatem vobis intimare. Veritas est, Re- „verende Pater, quòd postquam Dominus Cancellarius præfatus, prædictas Propositiones in sua Propositione in palatio facta coram Domino nostro Rege, ceterisque Dominis de sanguine Regis, tore hæreticas, & erroneas prædicavit: accessit ad Universitatem, requirens ut ipsa „eum in his quæ proposuerat vellet habere „advoatum.

„Super qua Requeſta, aut supplicatione, pro tunc „deliberavimus ipsum non habere advoatum, aut „inadvoatum, quousque plenius eſſemus informati. „Sed postmodum, considerato processu quem hucusque tenuit, habuimus, & adhuc de facto habemus ipsum simpliciter defavoatum, & irrecommendatum. Non enim possumus satis mirari, visâ prudentiâ ejus, quomodo tam pravæ considerationis extitit in hoc, quòd primò istas Propositiones esse hæreticas, ac etiam contra Fidem denuntiavit, & quantum in se fuit, condemnavit; „& postmodum procurat, & procuravit easdem „condemnari: ordo namque ille videtur Juri contrarius, ac etiam perversus. Quare videtur quòd „quia hujusmodi Propositiones, quantum in se fuit, „publicè condemnavit, in ipsarum condemnationem

„ne, aut reprobatione, si condemnari, aut reprobati debeant, tanquam testis idoneus, aut aliquo „modo Judex non habeat admitti, sed ab omnibus „potius debet reprobare. Datum apud sanctum Julianum, Anno Domini mccccxiii. Die quinta „Mensis Januarii. Tradita & lecta in Concilio Fidei, coram Domino Episcopo Parisiensi, & Domino Inquisitore, Anno cccccxiii. Die quinta Januarii, per Procuratorem Nationis Picardiæ, nominatum Montrelait, per organum Magistri Simonis le Bocheux. sic signata. G. Massardi. „Moche,

Secundum motivum est, quòd ipse Magister Joannes Gersson, videns & sentiens in inchoatione Processus prædictæ condemnationis, majorem & seniores partem omnium Theologorum deliberantium, dicentium, & asserentium materiam illam nullatenus inculpandam fore; publicè & testatus, & potestatus est, Propositiones ante dictas personam dicti Domini Ducis Burgundiæ nullo modo inspicere, credens & cupiens, vulpinosè tamen, oculos eo clarius videntium excæcare; sicuti experientia, quæ rerum Magistra extitit, longè magis edocuit.

Nam condemnatione dictarum Propositionum per dictum Dominum Episcopum Parisiensem promulgata, illicò, & incontinenti, prælibatus Magister Joannes Gersson easdem Propositiones condemnatas, Justificationem prælibati Domini Ducis Burgundiæ nominavit, & nominari procuravit. Et mala malis accumulans, ipse, quem furor, impetus pariter, & odium excitabant, immemor protestationis per ipsum prius factæ in quadam Congregatione generali dictæ Universitatis, apud sanctum Maturinum solemniter celebrata, quandam cedulam papyream, in dicta Congregatione perlegendam, quam sanctam, & canonicam appellabat, realiter, & de facto exhibuit, & produxit, cujus tenor de verbo ad verbum sequitur in hunc modum.

„Præstans scienter impedimentum, commissivè, „& omisivè, consilio, & auxilio, ne Dux Burgundiæ recognoscat publicè, notoriè & scandalosè „interfectionem Ludovici quondam Ducis Aureliensis, & circumstantias necis illius; omnis talis „est inimicus mortalis dicti Domini Ducis Burgundiæ, & salutis suæ, & peccat adeò graviter: & „si in hoc sit pertinax, condemnandus est ut fautor hæreticæ pravitatis. Redditurus est insuper „rationem de omnibus damnis, tam spiritualibus, „quàm temporalibus inde provenientibus, vel futuris. Recogitet idcirco quilibet, sive Doctor, „sive Prælati, aut alius, quemadmodum dissimulaverit in hoc materia, vel dissimulabit, favore, „vel timore, vel negligentia, prout quilibet scit, „aut scire debet, qualiter obligatur ad correctionem fraternam, seu doctrinalem, aut judicalem; „præcipuè Summus Pontifex, cum sacro Cardinalium Collegio, aut etiam Generali Concilio: attento quòd evidentia patrati sceleris clamore non „indiget accusantis. Denique talis qualis prædictus, „est censendus impeditor pacis, & boni tractatus in hac parte; quoniam circa hunc errorem versatur „principalis ratio debati, seu belli in Regno Franciæ,

Quâ sic, ut præfertur, perlectâ papyreâ cedulâ, memoratus Joannes Gersson palam, & manifestè dixit, & exposuit, quòd se formabat, & faciebat partem principalem in hac parte, contra dictum Dominum Ducem Burgundiæ, in prædictæ condemnationis ulteriori prosecutione. Et licet prædictæ Propositiones nulliter sint Propositiones dicti Magistri Joannis Parvi: nihilominus tamen præfatus Magister Joannes Gersson, eos qui condemnationem prædi-

ctæ justificationis minimè comprobant, labe fau-
toriae hæresis contra Deum, & justitiam, conta-
minare non veretur. In quo nec Summo Ponti-
fici, tunc in sancta Dei Ecclesia præfidenti, nec
etiam sacro Concilio, quovis modo defert ipse
Magister Johannes Gerson: sed potius ex præmis-
sis perniciofa, venenosa que implicatio objici po-
test. Nam Parisius, in Sermone publico expli-
cuit, quòd si Angelus descenderet de cælo, & si-
bi nuntiaret oppositum, & diceret, ipsum judica-
ret reum anathematis. Unde si Magister Johan-
nes Gerson Propositiones per dictum Dominum
Episcopum Parisiensem condemnatas, eadem, &
confimiles, Propositionibus defuncti Magistri Jo-
hannis Parvi esse dicat, & ipsæ Propositiones Ma-
gistri Johannis Parvi nondum fuerint per dictum
sacrum Concilium condemnatae; sed in discussio-
ne earundem nonnulli egregii Doctores Propositio-
nes dicti Magistri Johannis Parvi, tanquam veras
& canonicas reputaverint, & æstimaverint, ipse
Magister Johannes Gerson, ausu temerario, ne dum
divinæ, quinimò & angelicæ inspirationi suum
sensum præferre non abhorruit. Si verò alias cre-
dat esse à Propositionibus dicti Magistri Johannis
Parvi, ipse indebitè eas vocat Justificationem Do-
mini Ducis Burgundiæ. Propter quod non solum
desavandus, sed, suis exigentibus demeritis, ve-
nit, juxta sacrorum Canonum instituta, atrociter
puniendus.

Tertium verò motivum est, quòd licet ante, pro-
pter bonum pacis integerrimè inter Dominos Re-
gales assequenda, cunctis Regnicolis inhibitu ex-
stitisset, ne quis, quovis quæsito colore, prædi-
ctæ condemnationis materiam aperire præsumeret:
nihilominus tamen prædictus Magister Johannes
Gerson, nescitur quo spiritu ductus, ne quicquam
in prosecutione dictæ condemnationis per eum fa-
cta obtinuisse, & ita à suis stolidis cœptis cecidi-
sse videretur; quandam Propositionem, quæ
ullo nunquam tempore in Christianissimo Regno
Franciæ assertorem habuit, per dictum sacrum
Concilium condemnari procuravit. Cujus quidem
Propositionis condemnatio, nisi de salubri reme-
dio, per dictum sacrum Concilium, provisum exti-
terit, in ejusdem famosissimi Regni Franciæ ce-
det opprobrium, & discrimen: præsertim cum ab
exteris Nationibus, præacta Propositio condem-
nata, error Franciæ nuncupetur & vocetur: quæ
tamen, si non in aliis Regnis, multo minùs in Re-
gno Franciæ habuit assertorem.

Quapropter, secundum Juris dispositionem,
sæpe dictus Magister Johannes Gerson, aut præ-
dictæ Propositionis assertorem quærere, aut asser-
toris penam subire tenetur.

Quintò. Conclufimus quòd, præmissis attentis,
quæ nulla tergiversatione celari possunt, præli-
batum Magistrum Joannem Gerson in toto suo
processu delavavimus, prout tenore præsen-
tium desavovimus.

Conclufimus insuper, prædictæ infamiæ huic
Regno Franciæ, occasione prosecutionis dicti
Magistri Johannes Gerson impositæ, repara-
tionem, pro viribus, non solum apud eundem
Dominum nostrum Regem, & Dominos de Re-
gali profapia; sed etiam apud Papam futurum,
& sacrum Concilium ante dictum prolequi &
procurare. Nolumus tamen, nec intendimus per
ea quæ superius scripta sunt, iis que per dictum
sacrum Concilium conclusa, aut determina-
ta sunt, quovis modo derogare. In quorum om-
nium, & singulorum Fidem, & testimonium præ-
missorum, sigillum nostrum præsentibus Litteris
duximus apponendum. Datum Parisius, in dicta
nostra Congregatione Generali solemni ter congre-

gata. Anno Domini Mccccv. die xix. Mens
Augusti.

LIBELLI DUO

Dati à JOANNE GERSONIO

Ad Accelerandum Judicium causæ

JOANNIS PARVI.

Sequitur Libellus diffamatorius datus pro Cod.
parte adversa. * Die Martis xx. Au- 2537.
gusti. iv. xv. fol. 28.

*Videatur hæc exhortatio, ad remedian-
dum in materia Fidei.*

Poscitur à vobis Reverendissimis Patribus Do-
minis Magistris, & Doctoribus, Commissariis
per hoc sacrum Generale Concilium super omni-
bus causis Fidei.

Poscitur ratio de ea quæ in vobis est Fide, quam
reddere, jubente Petro, parati semper esse debetis,
nedum uni vel alteri, sed omni.

Poscitur autem hæc ratio jam pridem, & imi-
tantes, super certis Assertionibus damnatis, tam do-
ctrinaliter, quàm judicialiter in Christianissimo Re-
gno Franciæ per diversas Provincias.

Denique poscitur hæc ratio, non per unum
dumtaxat, vel alterum; neque per homines contem-
tibilis status, quibus tamen debitores essetis.

Poscitur per Christianissimum Regem Franciæ,
sub Litteris Patentibus, sub instructionibus publi-
cis & repetitis.

Poscitur à Charissima ejus filia Universitate Pa-
risiensi, per nuncios ad hoc ipsum juratos & instru-
ctos.

Poscitur à Serenissimo Romanorum Rege, ex
certo & fervido devotionis zelo, & intuitu præ-
missorum.

Petit hoc ipsum tota per Regnum Franciæ &
Delphinatum Ecclesia, sciens occurrendum esse
scandalis animarum & corporum, trahentibus ori-
ginem ex his Assertionibus pestiferis.

Petit hoc, ex officio, Promotor hujus Concilii,
speciali ad hoc per vos commissione fortiter atri-
ctus.

Petit hoc denique vester honor, vester zelus ad
Fidem, vestra ad Deum & ad hoc Sacro-sanctum
Concilium obligata devotio.

Has igitur postulationes audire, his petitioni-
bus intendere, his clamoribus altis auditum præ-
bere, quo pacto differtis? Qua ratione dissimula-
tis? Numquid ideò fortè quia Fidei veritas in hac
re non satis explorata est? At verò per summos &
celeberrimos Theologos & Doctores, diu multum-
que deliberantes data est certitudo, omni excep-
tione major, quæ si contradicentes inveniat, eo
magis operam dare vos oportuerat, liberè loquimur,
ut per novam celeremque examinationem, contra-
dictionibus hujusmodi scandalosissimis via clau-
deretur: quamvis qui aperto verbo directè pa-
lam obsistat, necdum vidimus, est hic adeò veri-
tas perspicua: † res in tenebris agitur; timore fu-
gaque. Numquid præterea dilatio fit, quia vel asser-
tor ignoratur vel minus esse potens cognoscitur?
Atqui primùm testimoniis patentibus & multis re-
fellitur, quibus derogare nedum incivile est, sed
penè impium; alterum tollit Jacobi jussio: Jac. 11.1.

Nolite,

* idest nomine Legatorum Regis Galliarum.

† Locus corruptus.

Nolite, inquit, fratres, in personarum acceptione habere Fidem Domini nostri Iesus-Christi gloria.

Si Papæ ipsi Concilium hoc non pepercit, non eum timuit; cui parcendum est? Quem timendum judicabit? Sed lædatur honor magni Principis & seditiones orientur. Videte, quæsumus, ne contingat illud, *Qui timet pruinam: irruet super eum nix*: Job. vi. 16. illud itidem.

Decidit in fillam, cupiens vitare caribdim.

Quoniam si hoc non feceritis, lædatur honor, non cuiuscunque hominis, sed Dei, sed fidei, sed huius sacri Concilii, sed vestri omnium, sed Christianissimi Regis Franciæ, & Charissimæ Filiæ suæ Parisiensis Universitatis, immo & Serenissimi Romanorum Regis, si confundatur hic ab expectatione sua, & à petitione tam verbo, quam scripto, cui sigillum proprium est affixum.

Ceterum, si non seditionibus & bellis finem, sed fomentum & continuationem vestra hæc dissimulatio præbuerit, nutriet hæreses, & errores mortiferos. Quid dicimus, nutriet? Augebit potius, fortificabit, cumulabitque.

Quam verò crudelis sit pietas impietatem nutriens & errores, ipsi videritis formidare: præterea seditiones ex veritate, & hæresum damnatione per aliquem fuscitatum iri; quid aliud est quam illum talem, vel tyrannum, vel juxta Christi verbum, canem aut porcum reputare?

Æquali* proinde erit, pro Dei atque hominum fidem; huic finis negotio, si non nuda in te veritas Fidei pulcherrima castissimaque diligitur, si non ipsa inanes hominum favores fortissima vincit. *Qui observat veniunt*, inquit Sapiens non feminat: & *qui considerat nubes nunquam metet*. Eccle. xi. 4. Qui præterea Deum non invocat; illic, dicente Psalmista, trepidat timore, ubi non est timor: At Ps. xii. 5., *A. è contra. Time Deum*, consulit Augustinus, & *homines non timebis*. Quod si quis formidolosus; abscedat, tanquam ex Lege ineptus bello: neque velit fieri Judex, nisi virtute valeat irrumperè iniquitates.

Postremo si quaeritur causa prius tali modamine terminari, ut neminem lædat, hoc fieri non potest, credite, tangeret aliquos & magnos, quidquid actum vel non actum tandem extiterit. Tangantur verò non immeriti, sed meriti. Tangantur petimus, & lædantur ad sanationem, & salutem, in spiritu lenitatis & veritatis, non in spiritu vehementi contritionis & perditionis. Præponatur, obsecramus, amor & Lex spiritus, Legi carnis; honor perpetuus, decidenti flosculo gloriæ præsentis. Felix itaque confusio quæ supra modum immensum gloriæ pondus operatur, misere eo qui propter nos saturatus opprobriis, Deus benedictus in sæcula; in quo bene valete, viriliter agite, fideliter atque feliciter.

Sequens Requesta fuit producta judicialiter per N. de Gonesia; Jordanum Morini. G. Pulcrinepotis. & Jo. Baldoini. Die Martis XX. Mensis Augusti, Anno XV. in loco Sessionis.

xx.

Aug.

Exponitur coram vobis Reverendissimis Patribus & Dominis, & ceteris Commissariis per sacrum Concilium in causis omnibus Fidei &c. Quod cum materia Fidei sit favorabilissimè tractanda, & aliter quam materiæ profanæ, cessantibus diffugiis & dilationibus non necessariis, sine figura & strepitu Judicii. Cum præterea possint hæreses & errores damnari, non habendo respectum ad perso-

* Forè Et qualis.

nas, sicut novissimè visum est omnibus Nationibus, & jam practicum est in hoc Concilio, & in aliis multis Conciliis. Cum insuper novem Assertiones exhibitæ, & expositæ vobis Dominis Commissariis, non habeant in hoc Concilio aliquos qui se dicant ipsarum assertores, vel defensores esse vel fuisse, proprio, vel alieno nomine: nihilominus vos Domini Commissarii, loquendo cum reverentia debita, nondum processistis, nec proceditis ad examinationem veritatis, vel falsitatis earundem novem Assertionum, jam à novem ebdomadis & ultra vobis in linuatarum. Placeat ad exaltationem Fidei, & celerem errorum extirpationem, conformiter ad factam vobis super hoc commissionem, & ad intentionem seu petitionem Serenissimi Principis Domini Regis Romanorum, qui conclusionem super prædictis novem Assertionibus habere ferventer exoptat, & ad tollendum scandala jam exorta & verisimiliter oritura, procedere ad celerem examinationem prædictarum novem Assertionum, ut consequenter ad conclusionem debitam, hoc sacrum procedat Concilium: alioquin timendum est de offensa Dei, & læsione Christianæ Fidei, & quod hoc sacrum Concilium principaliter congregatum, ad hæresum extirpationem, & emendationem errorum, non habeat causam legitimam vos super prædictis quomodolibet arguendi.

EPISTOLA

Anonymi,

A D A M I C U M

Parisius Anonymum.

Quia scio vos affectare agitata in sacro Concilio, & specialiter in causa D. Ducis Burgundiæ rei & defensoris legitimi, quantum suâ interest, contra 19 Assertiones exhibitas per M. Joannem de Jarlon alias denunciatores Evangelicum.

Ex qua re noveritis quod ipse Jarlon, livore ductus invidia, odii & inimicitie; cum favore, consilio & auxilio Ludovici Ducis Baviaræ, & nonnullorum aliorum, contra & præter instructiones Regis delatas suis Ambaxiatis per M. Guillelmum Pulcrinepotis, & Jordanum Morini, super hoc specialiter ordinatos, inhibitionem continentes de persecutione, aut introductione dictæ materiæ condemnationis illarum 19. Assertionum, suo nomine proprio, ut Doctor Theologicus & zelator Fidei, ut dicebat, introduxit dictas novem Assertiones tanquam erroneas in Fide & moribus, reprobata Parisius, eo absque quod dixerit eas fuisse condemnatas per Episcopum Parisiensem coram certis Commissariis & deputatis à Concilio, inter quos erant D. D. Cardinales Cameracensis, & Florentinus; & protestatus fuit à principio, quod non intendebat alicujus nomen exprimere, nec contra honorem & famam alicujus præjudicium generare. Petitioni cujus Jarlonis intercessit D. Episcopus Atrebatensis, protestatus inter cetera quod Ambaxiatores Regis, & D. Ducis ad invicem concordaverant, juxta suas instructiones, non intrare materiam præsentem, certis ex causis, juxta Mandatum Regis.

Ideo contra dictas instructiones & concordata non volebant venire, & protestabantur quod non per ipsas Ambaxiatis D. Ducis primò introducebatur materia præsens, imò purè passivè & defensivè se habere protestabantur; & quod ipse Jarlon sibi bene præcaveret de faciendo contra dictas instructiones Regis, cujus Ambaxiator erat, & quod materia erat periculosa valde, & turbativa pacis Regni &c.

Quo

Quo facto, Præfatus D. Episcopus dixit D. Cameracensi Cardinali, quod in hac materia non intendebat dictus Dux Burgundiæ ipsum habere & acceptare pro Judice, imò ipsum habebat suspectum, certis ex causis declarandis tempore & loco: & ulterius quod ipse, neque dicti Commissarii, qui se gerebant pro Coniudicibus, fuerant deputati in plena Sessione publicâ, prout moris erat in aliis materiis, & verum erat. Quod videns Rex Romanorum, putans Ambaxiatores dicti D. Ducis velle fugere, statim procuravit, in crastino fieri Sessionem, prius habitâ deliberatione inter 4. Nationes, de constituendo Iudices in hac materia, & generaliter in omni materia Fidei, sub certa forma; & de qualibet Natione 4. Doctores, videlicet duos in Jure Canonico, & duos in Theologia; & cum ipsis fuerunt adjuncti 4. Cardinales, videlicet de Ursinis, Aquilegensis, Cameracensis & Florentinus, & sic fuerunt viginti Coniudices in Summa.

Sed in plena Sessione dictus Atrebatensis protestatus est, quod non intendebat consentire Cardinalem in Cameraco quem suspectum habebat. Et nihilominus die Sabbati quæ, fuit 25. Junii, sedentibus pro Tribunali Iudicibus præfatis, cum ipsis, dicto Cardinale de Cameraco, qui voluit desistere, præfente Rege Romanorum, ipse Jarson reproduxit dictas ix. Assertiones, ut prius.

Et in continenti, pro parte D. Ducis dixit dictus Episcopus quod si illæ ix. Assertiones erant illæ quæ alias fuerant condemnatæ Parisius per Episcopum Parisiensem, credebatur interesse D. Ducis, eo quod ab illa Sententia ab eo fuerat appellatum ad Curiam Romanam, vel Sacrum Concilium, & causas dicti interesse offerebat monstrare, tempore, & loco: sed primitus & ante omnia, recusabat pro Iudice dictæ Ambaxiatæ præfatum D. Cardinalem de Cameraco, certis ex causis tunc datis in scriptis.

Ex quibus dictis Cardinalis fuit conturbatus, quia fuerant lectæ publicè dictæ causæ, & erant aliquæ quæ tangebant honorem suum & famam, videlicet odium inter ipsum & defunctum M. Joannem Parvi, occasione prosecutionis unionis Ecclesiæ: & ibi tangebatur occasio propter quam alias fuerat privatus ab Universitate, & prosequente dicto defuncto M. Joanne Parvi.

Item, amicitia simul & familiaritas habita cum ipso de Jarsono.

Item, specialiter quia dixit in Iudicio, quod si recusaretur in hac materia, & non esset Iudex, ipse foret pars principalis in prosecutione, cum multis causis.

Et finaliter, post assignationes diversas in dicta causa, & super naturam recusationis, dixit quod nolebat impedire causæ accelerationem, propter ipsius præsentiam, & quod non interesset amodo: & sic confusus abiit, in magnam displicentiam dicti Jarson & suorum sequacium.

Tandem interrogatus ipse Jarson, unde venerint illæ novem Assertiones, & qui eas reprobaverat erroneas in forma, in qua tradidit eas, &c.

Respondit quod ad hoc dictus Ambaxiator non habebat respondere, ex quo nolebat se facere partem formalem ad eas defendendum; sed in casu quo vellet eas defendere, eis responderet.

Finaliter, tædio affectus, exhibuit Sententias binas Episcopi Parisiensis, cum Litteris Regis, & Universitatis Parisiensis.

Ex quarum tenore inspecto, fuit decretum, declaratum & definitum per Iudices, quod dictus D. Dux Burgundiæ habebat interesse sufficiens in defensione Processus: & fuerunt ulterius admittæ Ambaxiatæ ad probandum dictum interesse, materiâ principali dictarum novem Assertionum suspensâ, usque ad tempus & horam competentia.

Puto vos satis scire, qualiter & quomodo tangitur interesse in præfenti materia: quod satis resultat ex Sententia Episcopi Parisiensis, in qua tangitur D. Dux præfatus, cum justificatione Ducis Burgundiæ &c. & quod à dicta Sententia appellaverat, &c.

Amplius. Super dicto interesse prosequendo, & impediendo ne dictæ novem Assertiones condemnarentur, seu in eis quoquo modo procederetur, nisi prius definito supra dicto interesse; fuit datus Libellus continens tria, vel quatuor puncta, videlicet quod defunctus M. Joannes Parvi, semel & unica vice proposuit pro D. Duce Burgundiæ, tali tempore & loco, &c. Et in illa Propositione posuit octo Propositiones quas appellavit viii. veritates, quæ sunt tales, &c.

Inscriptæ sunt in Libello, quæ sunt octo veritates alias à præfatis ix. Assertionibus exhibitis per dictum Jarson in materia, sensu, forma & verbis, sustinibilesque & opinabiles, absque Fidei Catholicæ læsione; & quod dictas novem Assertiones nunquam proposuit dictus Parvi in sua dicta Propositione, &c.

Et consequenter petitur quod declarentur esse alias ab illis ix. & sustinibiles prout sequitur.

2. Quod Sententia Episcopi Parisiensis cassetur, & annuletur; cum per eam condemnentur Propositiones M. Joannis Parvi, tanquam continens errores plurimos, cujus contrarium verum est.

Item, petitur finaliter, & concluditur quod ipse Jarson puniatur ut calumniosus, & falsus adscriptor errorum & hæresum &c.

Cui Libello recusavit & recusat respondere dictus Jarson, dicendo quod ad hoc non tenetur, certis de causis: imò petivit non cogi, aut compelli ad respondendum, imò Iudicio abfolvi; cum ipse, tanquam purus denunciator & Evangelicus, præfatas novem Assertiones exhibuerit Iudicio Fidei, ut Concilium sacrosanctum ordinet & disponat, ut ei videtur bonum; nec eas defendere, seu in dicto Iudicio tenetur ulterius procedere, sive in Processibus involvi.

Et adhuc fuit replicatum quod imò tenebatur Libello respondere, & Iudicium subire.

Et finaliter, super hac materia fuit taliter processum, quod heri fuit dies assignata ad audiendam ordinationem Iudicum; an ipse Jarson debeat dici destituisse à Processu, aut calumniarior puniri, prout petitur per ipsum D. Ducem.

Et sic aperte patet quod adhuc est initium Iudicii, licet fuerint tantæ in materia, plusquam triginta dictæ: nam ter in hebdomada proceditur in causa, nisi superveniat impedimentum. Et credatis quod adversarii crediderunt habere conclusionem & condemnationem dictarum novem Assertionum in una hebdomada, attentis favoribus quos hebebant per Regem Romanorum, qui multa protulit enormia de D. Duce, quem visus est habere pro capitali inimico, & hoc ad suggestionem dicti Ludovici de Bavaria, qui dictum Regem regibat, pro tunc, cum uxore sua, ut fertur hîc communiter. Et vix fuit aliquis in hoc Concilio qui auderet loqui de materia præfenti, pro D. Duce in bonum.

Imò videns ipse Rex quod non potuit obtinere conclusionem condemnationis dictarum novem Assertionum, ut volebat, licet sollicitaverit Iudices, quantum potuit, per ejus præsentiam in Iudicio, sæpiissime & per nuntios & Litteras: dixit quod nunquam iret ad locum conventionis, videlicet Niciam, donec esset finis dicti Processus.

Et quod plûs est, ipse exivit civitatem Constantiæ, per 8. dies; & juravit publicè, ut dicebatur communiter, quod non rediret, nisi prius expedito dicto Processu. Quare oportuit, pro satisfaci-

ciendo sibi, quòd quædam alia Propositio vocata *Quilibet tyrannus*, quam Jarson prius petivit condemnari ab Episcopo Parisiensi, quæ tamen non fuit, de qua scitis quòd condemnata fuerit ad satisfaciendum dicto Regi, qui putabat quòd dicta Propositio esset una de contentis in Propositione M. Joan. Parvi; & ita datum est sibi intelligi, & sub illo colore fuit condemnata, ipso Rege præfente, unde gavisus est, & omnes adversarii quod communiter dicebant ignorantes, quòd Propositio Parvi fuerat condemnata.

Longum esset verbis enarrare poenas, injurias, & opprobria quæ passi sunt dictus Episcopus, & M. Petrus Cauchon, qui soli, ex parte D. Ducis suscipiunt & habent onus

Sed Deo laus. Post recessum dicti Regis, Ambaxiatores præfati securiores quàm antea, & liberius tractaverunt materiam & Processum, cum bono consilio.

Et nunc patet zelus Fidei quo processit ipse Jarson, & sui sequaces, quibus etiam displicet quòd negotium non ducitur ad eorum voluntatem, & specialiter de pace Regni & Franciæ reformata. Et scitis quòd vellent modò negotium nunquam fuisse hic inceptum.

Cardinalis de Cameraco nixus est concordare partes ad suum libitum, sed non potest sufficienter; quia voluit nuper per unam scedulam per eum confectam sedare Processum, sed non potuit, cujus copiam mitto præsentibus interclusam.

Speramus hic omnes habere bonum exitum & honorabilem in materia, quia totum Concilium vellet Processum terminari ad bonam pacem & concordiam Ducis, & ad hoc interponunt vires aliqui Dominorum Cardinalium & Doctorum. Et si non habeatur finis per concordiam, non ita citò habebitur per Processum, quia adhuc sumus in principio, ut potestis considerare: quia restat adhuc probare intentionem circa Libellum exhibitum, & examinare dictas Propositiones hinc inde, quæ non fient ita citò, & sine magno discursu.

Episcopus Parisiensis citatus est, ad Requisitionem D. Ducis, in dictâ causâ appellationis, & speramus, die adveniente, causam apertius terminari, quæ nulla est ipso Jure.

Nolite recipere in displicentiam, quòd dictus Atrebatensis & ego sæpius vobis non scripsimus, quoniam, in veritate, non fuimus ausi etiam pro propriis negotiis alibi scribere, propter strictum modum custodiæ portarum, & aliis de causis.

Ipse namque dictus Episcopus salutavit vos vicibus repetitis, & sæpiissime loquitur de vobis, recognoscendo curialitates per vos eidem exhibitas. Hæc de Processu.

Veruntamen noveritis quòd inter ix. Assertiones dictas, & illas octo veritates Parvi, est magna differentia, in sensu, materia & forma: quoniam à tertia veritate subtracta sunt verba: *Quando non vult se corrigere, nec emendare, & specialiter quando est periculum in mora*. Et similiter ex aliis Propositionibus distorta aliqua verba mutantia valde sensum dictarum veritatum.

Et solum restat nobis probare quòd illæ octo veritates sunt contentæ in Libro dictæ Propositionis Parvi, juxta formam exhibitam in Judicio: quod facile probabitur; quoniam jam commisimus ad partes Divioni, pro faciundo collationem Librorum ibi reperiendorum. Scriptum Constantiæ. vi. Sept.

Tenor scedula Cardinalis de Cameraco.

„ Hæc S. Synodus declarat quòd per præmissam condemnationem ix. Propositionum, vel etiam per condemnationem nuper factam de illa
Tom. V. Pars III.

„ Propositione: *Quicumque tyrannus*. eadem S. Synodus non intendebat, nec intendit Juri alij, cujus personæ, seu famæ ipsius, vel honori præjudicare, seu quodlibet particulariter derogare; cum nullus particularis assertor, seu defensor earundem; coram dicta Synodo fuerit specialiter, vel judicialiter accusatus.

CONTENTIO

De dicto.

ATREBATENSIS EPISCOPI

Oratoris

DUCIS BURGUNDIÆ,

Circa Propositiones Joannis Parvi.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

PER hoc præfens publicum Instrumentum cunctis pateat evidenter, quòd Anno ejusdem Domini, millesimo quadringentesimo quinto decimo. Indictione octava. Die jovis duodecima Mensis Septembris. Inter sextam, & septimam horas, post meridiem. Sede Apostolica Pastore carente. In Aula Episcopali Constantiensi, Provinciæ Maguntinæ, quâ Domini Judices, & Commissarii in omnibus causis Fidei per sacrum Constantiense Generale Concilium deputati pro tribunali sedere consueverunt, & post ipsorum à dicto loco immediatum recessum, meique Notarii publici, & testium infra scriptorum præsentia, personaliter accedens Reverendus in Christo Pater & Dominus, Dominus Martinus, miseratione divina Atrebatensis Episcopus; honorabilibus viris Magistris Conrado de Velden, & Joanni Baers, michique, Notariis in dictis causis Fidei deputatis: dixit & protulit hæc verba, vel consimilia.

„ In effectu ego vidi quandam minutam cujusdam Instrumenti, super nonnullis verbis per me aliàs hic in Judicio prolatis, super facto novem Assertionum aliàs judicialiter denunciatarum de quibus Monachus ille petiit Instrumentum.

„ Placet michi quòd Instrumentum illud redigatur in mundum in forma dictæ minutæ.

„ Cui Domino Episcopo, ego Notarius infra scriptus, statim dixi, & protuli verba sequentia.

„ In effectu, Reverende Pater, ego etiam vidi dictam minutam, & quantum est de me, ego non intendo signare in forma in qua est, quia defunt ibi aliqua verba prolata, & in aliis non est positus ordo prolacionis verborum. Nam pridie, cum de novem Assertionibus loqueremini, dixistis quòd dictæ novem Assertiones erant probabiles, & illa verba omittuntur in dicta minuta.

„ Præterea, in dicta minuta cavetur quòd vos dixistis quòd dictæ novem Assertiones non spectabant ad Fidem explicite: & tamen veritas est quòd cum de ipsis loqueremini, dixistis primò quòd dictæ novem Assertiones non pertinebant ad Fidem. Et cum religiosus & honestus vir Magister Petrus de Veriailles, Magister in Theologia, replicasset quòd imò spectabant ad Fidem, & petisset Instrumentum, super hoc quod dixeratis; vos statim subjunxistis quòd vos intelligabetis quòd non pertinebant ad Fidem ex

B b

„ pli-

„ plicitè, qui ordo verborum non servatur in di-
„ eta minuta.,

Quibus sic per me, ut præfertur, expositis, ip-
se Reverendus Pater statim subjunxit hæc verba,
vel consimilia in effectu.

„ Verum est quod ego dixi, & adhuc dico,
„ quòd illæ novem Assertiones non pertinebant ad
„ Fidem explicite, & quòd sunt probabiles, &
„ opinabiles; & benè probabo illi Monacho quòd
„ sunt probabiles, & probabilitate neutrali, citra
„ tamen determinationem Ecclesiæ; & benè vo-
„ lo quòd audaciter ponatis ista in Instrumen-
„ to.,

De, & super quibus præmissis omnibus & singu-
lis, discretus vir, Magister Jacobus de Cirelio,
Magister in Artibus, tunc præsens, petiit à me
Notario publico infra scripto, sibi fieri & con-
fici unum, vel plura, Instrumentum, vel Instru-
menta.

Acta fuerunt hæc sub Anno, Indictione, Men-
se, die, hora, & loco prædictis: præsentibus supra
scriptis Magistris Conrado, & Joanne Baers, No-
tariis publicis; ac Joanne Verbois, Magistro in
Artibus, Colonienfis Diocesis, cum pluribus aliis
testibus, ad præmissa vocatis specialiter & ro-
gatis.

Et ego Guillelmus Picardi Clericus Bituricensis
Diocesis, Licentiatu in Decretis, publicus Apo-
stolica & Imperiali auctoritate, ac in causis Fidei,
unà cum præfatis Connotariis Notarius; dictorum
verborum probationi, ceterisque præmissis omni-
bus & singulis, dùm sic, ut præmittitur, fierent
& agerentur, unà cum prænominatis testibus,
præsens interfui, eaque sic dici & proferri hinc
inde audiui. Idcirco huic publico Instrumento,
alia manu scripto, & ex inde confecto, signum
meum solitum, publicando apposui, hinc me ma-
nu propria subscribens, in testimonium veritatis
præmissorum, requisitus & rogatus. *Avec paraphe
authentique, à costé.*

*Collationné sur l'Original en parchemin, conservé dans
les Archives des RR. PP. Celestins d'Avignon, par
Moy. Ainsi signé N. Bazin, Prieur des dits Peres Ce-
lestins d'Avignon.*

EPISTOLA

CAROLI VI.

In favorem Illustrissimi Domini

DUCIS BURGUNDIÆ.

Cod. 2537. fol. 6. xxxi. Data Aug. 1415. Recep-
pta die xxii. Sept.

CAROLUS DEI GRATIA FRANCO-
RUM REX.

Omnibus presentes Litteras inspecturis.
Cum propter plures causas, & considerationes,
cum multitudine armatorum transissemus ante vil-
lam Attrebatensem; & illic ex parte carissimi &
dilectissimi cognati nostri Ducis Burgundiæ, in ma-
gna reverentia & humilitate, accessissent carissimi
& amantissimi, cognatus, & cognata nostri, Dux
Brabantiae, & Comitissa Hanxonie, & nostri
dilecti deputati, ex parte trium Statuum Flandriæ,
habentes procuratorium, & potestatem, pro par-
te dicti cognati nostri Burgundiæ; qui pro ipso
nostro cognato nobis exposuerunt exculationes
suas, & etiam magnas & integerrimas volunta-
tem, & affectionem quas ad nos habet; & fece-
runt nobis talem obedientiam quod nos fuimus
contenti: & ab illo, tunc recepimus dictum no-

strum cognatum Burgundiæ in nostro bono amo-
re, & gratia; & cum hoc ordinavimus de pace
inter omnes nostros subditos; quam pacem dictus
noster cognatus Burgundiæ solemniter juravit per
veram Crucem, est sancta Dei Evangelia, & de
hoc tradidit suas Patentes Litteras, magno suo si-
gillo sigillatas.

Notum facimus quòd eundem cognatum no-
strum Burgundiæ tenemus, & reputamus, ac vo-
lumus teneri, & reputari ubique, pro nostro bono
consanguineo, vassallo, subdito & benevolo, non
obstantibus quibuscunque nostris Litteris factis per
nos publicari in contrarium, quas nolumus alicujus
esse effectus, contra tenorem præsentium, neque
eisdem præjudicare. Et inhebemus omnibus nostris
subditis quibuscunque, præsentium tenore, sub
poena incursum nostræ indignationis, quòd occasio-
ne dictarum nostrarum Litterarum per verba, Præ-
dicationes, neque aliter dicant, aut faciant aliquid,
ad onus, infamiam, aut dedecus nostri dicti con-
sanguinei Burgundiæ, quocunque modo sit.

Ea propter, damus in Mandatis nostris dilectis &
fidelibus Consiliariis tenentibus, aut qui tenebunt
nostrum Parlamentum; Præposito Parisiensi; &
omnibus nostris Senescallis, Ballivis, Præpositis, &
aliis nostris Justiciariis, & Officiariis quibuscunque,
& eorum Locotenentibus & cuilibet eorum, si-
cut ad ipsum pertinebit; ne faciant, aut fieri
permittant aliquid quod sit in contrarium prædicto-
rum; puniendo quolibet transgressores, & quem-
libet eorum, tali punitione, secundum exigen-
tiam forefacti, quòd sit in exemplum ceteris om-
nibus aliis, à talibus abstinendi. Et ultra hoc, fa-
ciant presentes publicari, vbicunque oportebit.
Volentes fidem adhiberi vidimus illarum Littera-
rum, facto sub sigillo Regio, & authentico, si-
cut huic originali. In cujus rei testimonium, sigil-
lum nostrum fecimus præsentibus apponi. Datum
Parisiis, ultima die Augusti. Anno Domini m.
cccc. xv. Regni verò nostri xxxv. Sic signatum.
*Per Regem, ad relationem magni Consilii teni per Do-
minum Ducem Aquitania. MAUREGARD.*

Recepta per nos Episcopum Attrebatensem, &
Petrum Cauchon, Vicedominum Remensem, in
domo habitationis nostræ Constantiæ, per curso-
rem Domini Ducis, vocatum *Cuer de Roy*. Die Mar-
tis xxii. Mensis Septembris, inter decimam &
undecimam horas, ante meridiem. Aperta, & visa
super campos, per Dominos Decanos * & mili-
tes infra scriptos, redeuntes à Constantia, inter
civitatem, & oppidum de Staim, ut retulit di-
ctus cursor: in præsentia Magistrorum Jo. Ali-
maris, G. Britonis, & nonnullorum aliorum. Ea
propter non fuerant contenta in dictis Litteris, ali-
ter dictis Ambaxiatoribus recedentibus notificata.

* de Besançon. & d'Authun. Comme il est marqué au bas
de la page.

A nos tres-chers & bien amez, Reve-
rend Pere en Dieu L'Evesque d'Ar-
ras; Le Vidame de Reims; Les
Doiens de Besançon & d'Autun,
Messire Philibert de Saint Legier,
Messire Gui d'Armenies Conseillers
de Monseigneur, & ses Ambassadeurs
à Constance, & à chacun d'eux.

M Argueritte Duchesse de Bourgogne, Con-
telle de Flandre, d'Artois, & de Bourgogne. verso.
Reverends Peres en Dieu, & tres chers & bien
amez.

Veu-

Veulliez sçavoir que on *Attermant nomme Dietrich de Rouchemonse & pere iuene, a enuoié par deça ses Lettres deffiances à lencontre de Monseigneur, pour occasion de certain argent qu'il luy demande, pour l'avoir servi en armes, comme il dit. Et pour ce qu'il est à douter qu'il ne se perforce du vous faire faire, ou faire domage, nous vous signifions ces choses tantost que les avons sceuës, afin que vous vous teniés sur votre garde. Et quant est aux autres besoignes dont nous avons à écrire au long devers vous, Gregoire partira dans trois ou quatre jours, au plus tard, qui vous portera toutes nouvelles, ensemble la provision faite sur la conduite des affaires de Mon dit Seigneur à Constance. Le saint Esprit vous ait en la sainte garde. Escrit hastivement à la † Pruréré. Ce Mardy xv. jour de Septembre.

Cod.

* Locus corruptus. † Fortè aliter legendum.

2537.
fol. 7.

*Copie des Lettres par Madame la Duchesse, au Parlement de France.
L'An mil cccc. & xv.*

1415.
vii.
Maii.

LA Duchesse de Bourgogne, Contesse de Flandre, d'Artois & de Bourgogne.

Tres chers & especiaux amis.

Il est venu à nostre connoissance, que pour Requetes faites par vertu de certaines Lettres qu'on dit estre données par Monseigneur le Roy, aux gens d'Eglise estans à Constance, qui se disent estre Ambassadeurs de Mon dit Seigneur le Roy, aux gens d'Eglise étant au saint Concile, Beneficiés au Royaume & au Dalphiné; & menaces que les dits, eux disans Ambassadeurs, ont donné aux dits gens d'Eglise, de perdre leurs Benefices qu'ils ont es dits Royaume & Dalphiné, & de encourir l'indignation de Mon dit Seigneur le Roy, se ils ne s'adjoignent, & poursuivent la cause de l'Evesque de Paris, & de l'Inquisiteur, à lencontre de Monseigneur; les dits, eux disans Ambassadeurs, ont trouble & scandalisé le dit saint Concile, en telle maniere, que le Cardinal de Venise, qui estoit l'un des Juges commis par le dit saint Concile, à connoitre de la cause d'Appel qui presentement pènt entre Mon dit Seigneur, & ses adversaires, a renvoié icelle cause, en tant que en luy en est, à la Chancellerie, & doute t'on que pareillement fassent les Cardinaux de Plaisance, & de Veronne concommis & conjuges en icelle: les quelles choses, comme chacun peut sçavoir, certainement ne procederent oncque du sceu, ne de la volonté de Mon dit-Seigneur le Roy. Car il n'est pas à presumer, que par telle maniere il voulsist Monseigneur, qui est son sang, estre tellement foulé en sa Justice, & en sa grande cause, qui redonderoit à la charge & deshonneur de luy, & de toute sa posterité, & que ceux qui telles choses pourchassent, le procurent, au grand deshonneur de Mon dit-Seigneur le Roy, comme chacun peut voir clairement. Car ce faire est, & seroit, se pourveu n'y estoit, faire & donner grande impression au dit saint Concile, de non administrer Justice, & de contraindre les dits gens d'Eglise Beneficiés es dits Roaumes & Dalphiné; à faire contre leurs consciences. Les quelles choses, ainsi que chacun scait, seroient publiées par toute Chrestienté, considéré qu'il y a gens de toutes les Nations d'icelle Chrestienté. Es quelles choses Mon dit-Seigneur le Roy auroit si grande charge & deshonneur, que plus ne pourroit: attendu la justice de la cause principale, & les damnables manieres dessus dites. Pour la quelle cause, Nous,

qui vous scavons estre sages, prud-hommes, chargés de garder la Justice de Mon dit Seigneur le Roy & de sa Cour Souveraine, escrivons devers vous, & vous prions, tres chers & especiaux amis, tant affectueusement, & de cœur que plus pouvons, que ces choses veuilliés remontrer à Mon dit Seigneur le Roy, & autre, par tout où bon vous semblera, & procurer y estre pourveu, en faisant cesser du tout les choses dessus dites, tellement que l'honneur de Mon dit Seigneur le Roy ne soit en ce aucunement blessé; & que Mon dit Seigneur puisse avoir, & obtenir sa bonne Justice au dit saint Concile, sans le troubler, & ne luy donner empêchement par telles voies damnables. Car y seroit à douter qu'il en vint plu'stost mal que bien.

Tres chers & especiaux amis, le saint Esprit vous ait en sa sainte garde. Escrit à Roure, le vii. jour du Mois de May.

A nos tres chers & bien amés, Reverend Pere en Dieu l'Evesque d'Arras, & le Vidame de Reims, Conseillers de Monseigneur, & ses Ambassadeurs a Constance, & a chacun d'eux.

MARGUERITTE Duchesse de Bourgogne, Contesse de Flandre, d'Artois, & de Bourgogne &c.

xiii.
Maii.
m.cccc.
xv.

Reverends Peres en Dieu, & tres chers, & bien amez.

Nous avons receu vos Lettres, faisant mention du Cardinal de Venise, qui a renvoié la cause d'Appel en la Chancellerie; & que vous avés senti que le Cardinal de Plaisance le feroit ainsi, aux quels elle estoit commise avec le Cardinal de Veronne, du quel vous n'en attendiés pas moins, & que les adversaires de Monseigneur ont requis, par vertu de certaines Lettres impetrées au nom de Monseigneur le Roy, l'adjonction de tous ceux du Royaume & du Dalphiné en cette cause; & menaciés tous les Beneficiés de perdre leurs Benefices, s'ils ne s'adjoignent en la ditte cause, contre Mon dit Seigneur. Sur quoy vouliés sçavoir que, ainsi qu'il est contenu en vos dittes Lettres, nous escrivons de cette matiere aux gens tenans le Parlement, & par le porteur de ces aux quatre Nations étant au dit saint Concile, & à nostre cousin le Duc Louis de Baviere, Comte Palatin du Rin, pour y tenir la main, par la maniere que vous pourrés, par la copie de nos lettres que nous leur escrivons cy-dedans encloies. Et avons enuoié à Mon dit Seigneur vos dittes Lettres, en luy recrivant qu'il seroit bon qu'il en fist écrire par Mon dit Seigneur le Dalphin, Madame la Dalphine, & par beau frere de Hainaut à Mon dit Seigneur le Roy, au dit Concile, & autres qui bon luy semblera. Si vous prions, Reverends Peres en Dieu, & tres chers & bien amez, que toujours vous vouliés perseverer en votre bonne volonté, & faire la meilleure poursuite que vous pourrés, ou fait de Mon dit Seigneur, ainsi que vous voiez qu'il est besoin: & nous ferons toujours faire diligence de vous briefvement envoyer tout ce que l'on pourra, pour vos necessités, & pour conduire le fait de Mon dit Seigneur. Le saint Esprit vous ait en sa sainte garde. Escrit à Rouvre le vii. jour de May. 3. de Mars.

Bb 2

Scrip.

*Scriptum Episcopi Atrebatensis, Datum.
XI. Octobris. 1415.*

Cod. 2537. fol. 119. **S**I novem Assertiones pertineant ad Fidem, secundum intentionem Joannis Gersson; qua temeritate condemnavit eas Episcopus Parisiensis, cum sciret aut scire deberet quod hujusmodi materiae Fidei declaratio & diffinitio, ac novorum Articulorum Fidei ordinatio, ad sanctam Sedem Apostolicam, aut sacrum Concilium Generale dignoscitur* & haberent dicere quid hæreticum, & quid Catholicum debeat reputari? Et in hoc usurpavit Judicium alienum, auctoritatem sanctæ Sedis Apostolicæ, & sacri Concilii Generalis, periculose, & non sine suspitione hæresis eas condemnando, 24. q. 1. *Quotiens Fidei ratio &c.* & recitatur à sancto Thoma. 2^a. 22. q. xi. Articulo secundo.

Quid dicetur si non reprobatu dicta Sententia iniqua Episcopi Parisiensis absolute & simpliciter? Numquid ceteri particulares Episcopi dicent, & quilibet eorum: Ita licet michi facere novos Articulos Fidei, sicut Episcopus Parisiensis fecit. Et ita, quod unus condemnabit, alius approbabit, vel forsitan ipsorum successores. Ecce incertitudinem Fidei & divisionem evidentem; aut multiplicabuntur credenda in infinitum, & sic imponetur onus grave Religioni Christianæ, quod non portaverunt Patres nostri.

Ex quibus evidenter sequuntur Fidei divisio & schismata hæreticalia. Quod Deus avertat. Absit hoc ab isto sacro Concilio Generali, ut talibus det occasionem, aut præbeat ingressum talibus &c.

Si verò non pertineant ad Fidem, sicut nec pertinent de facto, ante determinationem Ecclesiæ; quare eas condemnavit, oppositas ipsarum mandando teneri sub Fide? Numquid non hæreticum, est mandare aliquid sub Fide esse tenendum, quod non est Fides, aut quod est non Fides, neque per Ecclesiam approbatum, cum dicat Augustinus, quod *Evangelio non credrem, nisi ad hoc me auctoritas Ecclesiæ commoveret.* Videatur igitur quod iustum est; & quod æquum est judicetur.

* *Videatur deesse pertinere.*

*Schedula Joannis Gersonii
Circa novem Assertiones Joannis
Parvi.*

Quæritur utrum novem Assertiones, Fidei
Judicio sint reprobandæ.

Cod. 2538. fol. 257. verso. Deliberatio Gers. sonii. **E**GO Johannes de Gerssonno Magister in Artibus, & in Theologia, Cancellarius Parisiensis, volens parere Mandatis Reverendissimorum Patrum, ac ceterorum Dominorum Commissariorum in causa Fidei; dico affirmativè quod hæ novem Assertiones exhibitæ, sunt Judicio Fidei reprobandæ per hoc sacrum Concilium, & quod jam nimis tardatum est; si intelligantur quod sint reprobandæ, id est, quod dignæ reprobari, quod discernere maximè spectat ad Theologos; si accipiatur, quod reprobandæ, id est, quod expedit eas reprobare, quod spectat ad omnes qui possunt temporum atque personarum perpendere*; ita quod dicere volo quod has Assertiones reprobare licet, decet & expedit, imò necesse est, necessitate Præcepti divini affirmativi, sicut inferius docebitur.

Sto præterea in deliberatione Reverendissimi Patris Domini Cardinalis Cameracensis publice

* *Hic aliquid deest.*

tradita, quod hæc doctrina est erronea in Fide & moribus, & tanquam hæretica, scandalosa, seditiosa; & ad fraudes, deceptiones, mendacia, ac prodiones & perjuriam viam præbens, & quod pertinaciter doctrinam hanc perniciosissimam asserentes sunt hæretici, & ut tales, juxta Canonicas & legitimas Sanctiones puniendi.

Deberent autem sufficere rationes & auctoritates allegatæ, cum auctoritate tanti viri, imò cum auctoritate tot sapientissimorum Doctorem & aliorum in sacris Litteris eruditissimorum, nedum Universitatis Parisiensis, sed de aliis Universitatibus, ac Provinciis Regni Franciæ, qui doctrinam hanc pestiferam doctrinaliter reprobaverunt, & judicialiter condemnandam esse sensuerunt, quibus non minus deferendum fuerat, quàm delatum fuit per hoc sacrum Concilium Universitatibus & Ordinariis de Anglia & de Praga, circa improbatione doctrinæ Wicleff & Hus.

Nihilominus, pro elucidatione majori materiae, distingo novem has Assertiones in quatuor partes, juxta diversitatem materiae.

Reprobatu itaque quarta Assertio dicens:

„Jus est, ratio & æquitas quod omnis tyrannus occidatur villanè, Gallicè, *villainement*, per explorationes & insidias, & est propria mors quæ debent mori tyranni, occidere scilicet eos per bonas cautelas, explorationes & insidias: quoniam hæc est universalis, nec dependet ex aliquo casu, & debuerat proponi tanquam una Maxima, respectu primæ Assertionis, & aliarum quinque ex ea sequentium vel collateralium, quæ tyrannum contrahunt ad unam speciem tyrannidis.”

Reprobatu secundo, octava Assertio, quæ sensum litteralem Scripturæ sacræ dicit aliquando falsum esse, siue mortiferum.

Item, reprobatu tertio una Assertio, quæ nulum juramentum dicit esse tenendum, si vergat in præjudicium jurantis, vel uxoris suæ, vel liberorum.

Reprobatu quarto prima Assertio cum secunda, tertia, quinta, sexta & septima, quæ dependent ab invicem, propter casus connexionum; licet quælibet addat malitiam specialem ad primam unde dependent.

Epilogans igitur, dico primò, quod hæ Assertiones spectant ad Fidem, sicut ista: *Quilibet tyrannus*, quæ damnata est tanquam erronea in Fide & moribus, & hæretica, & per consequens spectans ad Fidem. Contrariè & oppositum dicere, reputo hæreticum.

Dico secundo, quod errantium multitudo per depravationem affectûs, vel ignorantiam, aut aliter, non facit prædictas Assertiones probabiles; cum *Stultorum infinitus est numerus*: Eccle. 1. 15. similiter & hæreticorum.

Dico tertio, quod reputantes has Assertiones probabiles, habent consequenter dicere quod sunt temerariè assertæ in Fide & bonis moribus, pro regula & Lege vivendi; & quod ex talibus reputatis probabilibus procedere ad certam mortem, non absolvit, sed accusat homicidam.

Dico quarto, quod eæ Assertiones non possunt verificari per fugas adversariorum, scilicet fingendo casum mortis inevitabilis, vel casum divinæ revelationis, vel voluntariè glossando, vel allegando casum aliquem singularem vivificationis aliarum, cum sint universaliter positæ; & ita de reliquis diffugiis.

Dico quinto, quod non est licitum Prælati, Doctoribus, Pœnitentiariis, Judicibus etiam secularibus, in causis civilibus, seu Consiliariis eorum, vel Confessoribus negare, vel dubitare falsitatem harum Assertionum, postquam fuerunt eis sufficienter propo-

positæ, atque declaratæ. Non enim solum hæreticus est qui asserit contra Fidem; sed qui falsas opiniones contra eam gignit, vel sequitur, secundum diffinitionem Augustini.

Dico sextò, ad formam propositæ Quæstionis, quod ex Assertionibus sunt Fidei Judicio reprobandæ, idest debent dignè reprobari; imò de necessitate Præcepti affirmativi debent reprobari, prout deductum est.

Præstendunt deffensores aliqui doctrinæ hæreticalis novem Assertionum, & condemnationum earum, quia directè non possunt per indirectum impedire. Turbaret, inquiunt, pacem factam, & divisiones induceret ista condemnatio. Sed respondetur in oppositum primò; quia doctrina hæc, est radix divisionum, quâ remanente non succussa, magis ac magis divisiones pullularent &c.

Sequitur Responsio ad Cedula[m] quæ incipit:

Præstendunt deffensores, &c. Gerson.

Seditiosi Belial filii, furiis infernalibus agitati, cum se concernunt à suarum seditionum finibus impeditos, more canum hiantes, rabie virulenta, patulis rictibus, ipsorum obices possidentis se disponunt, & quos non valent mordaciter toxicare, latratibus rabidis aërem insectibus afficere non possunt.

Sanè quemdam Augusti Cæsaris sub Edicto cœlestis militiæ canticum decantatum mellifluè continentem Lucæ. 11. à Christi *Pacifici testimonium*. . . . prædicantem per indirectum publicant impeditorem damnationis erroris, eo quod inducebat * seditionem istorum nutrire schismata, ac Pacis inita fœdera violare, quod ii seditiosi refellunt doctrinam per ipsos falsò erroneam æstimatam inquietans divisionum radicem, quâ nunc succissa intensius & extensius pullulabunt ex Litteris Regiis & Universitatis Parisiensis suum falsum propositum confirmare nitentes: quas Litteras qualiter extorserunt effectus monstrat pacis per eos crebrius impeditæ, ad plenum, Dei gratiâ, reformatæ, ut Litteræ patulò demonstrarunt publicè, in hoc sacro Constantiensi Concilio Generali.

Delatantes 2. doctrinam quam nequiter pestiferam nominant, de qua sermo, omnem pacis firmitudinem enervare, dum, inquiunt, homicidia insidias & perjuriam fovet, sicut liquet cuilibet intuenti; sed mentita est iniquitas sibi ipsa nempe tyrannicidia suffert, proditioes aufert in Regum diademata conspirantes, quod isti seditiosi non penitus sunt exortes † juramenta priora & fortiora judicans per carentia suis comitibus nullatenus temeranda.

Sed tertio, clamitare rabidè non cessant & materiam in hoc sacro Concilio non condemnandam, juxta dictum Canonis approbari. *Error cui non resistitur, approbatur*: Quod malè subsumi clarè liquet, non enim est error omne quod erroneum ab infectis per errores pestiferos judicatur, sicut nec amarum quod à palato infecto humoribus falsò judicatur amarum. Non enim ex ipsa relinquitur tore indifferenter homines occidendos, sed tyrannos & infideles proditores suorum Regum diademata usurpare conantes: nec etiam perjuriam licita fore docet; sed juramenta obligatoria per inconvenientiam pro debito non existere violanda.

Quartò verò, suos ululatus obsonos taliter prosequuntur. Consueverunt, inquiunt, hæretici postquam suorum errorum venena vomuerunt, dicere: sileatur, pacis vincula non rumpantur. Et exem-

* Locus corruptus, ferè per totum

† Alter locus etiam corruptus.

plificant de Dario cum fautoribus suis; sed liquet nequiter perperamque subsumi, falsò applicando proposito quod hæresis nulla macula tordidatur: sed ut ex immediatè præcedentibus est ostensum, hujusmodi seditiosi Cerbero colligati, quæ ad pacem faciunt justitiam & veritatem, & Dominorum, ac eorum Dominorum altissimorum conservationem, hæreses satagunt nominare, ut sic seditionum proditorumque optatum sortiantur effectum, qui Jure prosequuntur judicialiter per appellationem, & juxta demerita amplius prosequuntur usque in unguibus Justitiæ per sacrum Concilium finaliter & sententialiter lacerandi.

Rursus, provocant ad ulteriùs attendendum, non posse dici majorem injuriam alicui Christiano potissimè Principi, vel Prælato Consiliario, sive Principum Confessori, quàm quod suscitabit gheras, divisiones, si materia Fidei terminetur; quod falsè ad hypothesim applicatur. Sed amplius fuerunt inquietantes: Illi sunt seditiosi & scandalosi qui doctrinas scandalosas & seditiosas seminant, non qui jam pestiferè seminatas & nimis pro dolor! adultas eradicare contendunt: sed ii seditionum actores, bonum semen reputant zizaniam, ita enim ipsos furiarum malitia excæcavit, ut bonum semen malum reputent: & è contra, *Va igitur is qui dicit, malum bonum, & bonum malum*. Itaiæ. v. 20.

Denique, malitiosè & quasi blasphemis vocibus Bimpingunt in sacrum Concilium Generale, quærentes ubi Fidei veritas ostendetur, si in Concilio Generali subticenda censetur? Nonne Gregorius inquit, *Utilius scandalum nasci permittitur, quam Fidei veritas relinquatur*. Sed falluntur isti, ut sæpius præmissum est, subtrahendo, cum hæc materia non pertinere ad Judicium Fidei debeat meritò declarari.

Demum & finaliter, quærunt malitiosè hujusmodi quæstionem.

Qualis tandem crudelior impietas, quàm errantibus in via mortis nolle petitum tramitem ostendere veritatis? Sed proculdubio, quæstio ista fit ad procaciter subsumendum: cum sacrum Concilium omnibus errantibus ostendere sit paratum callem sacre Fidei veritatis.

Est autem immanissimum & Deo displicibile super cuncta, cum malitiæ stimulis agitati, nituntur C seminare discordias inter fratres, præsertim ex quorum discordia cunctorum malorum genera sunt exorta; & plura, nisi seditiosorum istorum malitia retundatur disposita sunt oriri; quos ab iniquitatis via, ad semitam suæ gratiæ, fraternæque & pacificæ caritatis perducatur Rex pacificus Jesus Christus qui est pax nostra, & Deus dilectionis & pacis, qui caritas est, regnans cum Patre & Spiritu sancto per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Scriptum Episcopi Atrebatensis,

De novem Assertionibus Joannis Parvi.

Attente, si placet, motivum sequens ponderetur.

Quæritur ab adversariis: si istæ novem Assertionibus pertineant ad Fidem, cum non fuerint alias damnatæ per Ecclesiam, nec corruptæ. ^{Cod. 2538. fol. 223.} aut formaliter aliquem Articulum Fidei, nec ex eis sequatur corruptio alicujus Articuli: qua temeritate condemnavit eas Episcopus Parisiensis, cum scire teneatur quod Fidei declaratio & novorum Articulorum ordinatio, atque Symboli explicatio ad Summum Pontificem pertineant & ad Concilium Generale; & habent dicere quid hæ-

hæreticum & quid catholicum debeat reputari, prout declarat sanctus Thomas 2.^a 2.^a q. 1. Articulo ultimo: & habetur xxiv. q. Quotiens.

Numquid non alii Episcopi particulares similiter, & eadem auctoritate dicent, quod licet eis similiter Propositiones hujusmodi ad Fidem trahere, & de illis novos Articulos facere; aliquas earum condemnare, condemnatione hæreticali; & contrarias approbare, approbatione catholica & fidei?

Et sic contingeret quod, stante varietate opinionum diversorum Doctorum, diversi Episcopi de eisdem Propositionibus diversas ferrent Sententias & omnino contrarias; quibus Sententiis præciperent & mandarent suis subditis universis, ut Fide tenerent oppositas Propositiones talium Propositionum sic per eos damnatarum.

Cum igitur aliqui eorum tales Assertiones Fide approbarent; alii verò reprobarent: evidenter sequitur incertitudo Fidei, & impositiooneris gravioris Religionis Christianæ, quod Patres nostri non portaverunt, & divisio Catholicæ veritatis.

Si autem dicunt adversarii quod dictæ novem Assertiones ad Fidem sic de facto non pertinent antè determinationem Ecclesiæ, sed quod eas debet tanquam hæreticas condemnare. Qua temeritate, ante hujusmodi condemnationem Ecclesiæ eas prædicaverunt & affirmaverunt publicè hæreticas; cum hæreticum sit aliquid Fide tenere, quod non est Fides, aut quod est non Fides.

Nam si licuit Beato Augustino dicere quod non crederet Evangelio, nisi ad hoc ipsum commoveret Ecclesiæ auctoritas; rationabiliter dicitur istis adversariis, quod ante dictam determinationem nondum factam, cum dictas Assertiones hæreticas Fide tenuerunt & publicarunt, ac invecundè publicant in hoc sacro Concilio Generali; Reges, Principes, & cunctos Christi fideles qui eos audierunt, fefellerunt, ut pseudo Prophetæ & deciperunt, oberrare eos facientes in invio & non in via, unde contentio, proh dolor! mortifera inter eos est effusa, quam placare celeriter dignetur ille qui est Pax nostra Jesus Christus Filius Dei benedictus.

Ad dubium quo quæritur: *Nunquid novem Assertiones &c. sint Fidei iudicio reprobanda*, non transcendendo de genere in genus, si sunt veræ vel non veræ; quia vitium est, secundum Philosophum, secundò posteriorum, ad propositum respondens, salva determinatione Ecclesiæ semper, dico quod non, & hoc ex doctrina & fundamento sancti Doctoris Thomæ de Aquino, parte prima q. 32. Art. 4. dicentis quod quando circa ea quæ etiam ex Scripturis sacris sequuntur, sunt opiniones diversæ Doctorum, ad illa credenda nemo obligatur, quo ad usque per Ecclesiam præcipiantur aut ordinentur credenda.

Unde in primitiva Ecclesia multæ erant opiniones Doctorum sustentabiles, & sine Fidei præiudicio, quas hodie asserere esset hæreticum, quia oppositum per Ecclesiam exstat determinatum: ut de processione Spiritus sancti, de Baptismatis formâ, de visione animarum, de paupertate Christi, & similia.

Ex quo fundamento sequitur quod omnes Assertiones ex sacra Scriptura opinabiles, circa quas diversæ sunt opiniones Doctorum, sunt materiæ Fidei impertinentes, ut gratiâ exempli, de observatione Legalium ad Galatas. 11. de qua Hieronymus & Augustinus adversantur: uno dicente, in earum observantia Petrum peccasse, scilicet Augustino: alio verò, scilicet Hieronymo, simpliciter illud negante.

Similiter de occisione Ægyptii per Moysen Exod. 11. de qua Ambrosius & Augustinus opposita sentiunt. Nam unus actum commendat, ut Ambrosius, in Libro, *De Officiis*; alter verò actum culpât, ut Augustinus, in *De Questionibus Exodus*.

Unde & per locum à majori correptione, sequi videtur quod cum circa novem Assertiones præfatas diversæ & opposita Doctores sentiant, nec per Ecclesiam quid sit tenendum determinatum, quod ad materiam Fidei minimè trahi debent.

ASSERTIO PROPOSITIONUM

Cod.

Joannis Parvi, adversus Magistrum
Joannem de Gersono.

2537.
fol. 10.

NE contingat aliquos dubia aut falsa, pro certis & veris recipere, & ex hoc ignorare veritatem Propositionis dudum factæ per Magistrum quondam Joannem Parvi, certis de causis, ad Requestam Illustrissimi Principis, Domini Ducis Burgundiæ, & publicatæ in Aula Regiæ Domus sancti Pauli Parisius, Anno Domini m. ccccvii. die vii. Mensis Martii, vel circiter; & præsumptæ reprobationis dictæ Propositionis factæ per Magistrum Joannem de Gerson coram Rege & Dominis de genere suo, in regali palatio Parisius, Anno Domini m. cccc. xiii. die Lunæ quarta Mensis Septembris, dicto Magistro Joanne Parvi per mortem sublato de medio, Anno ccccxi. cedulæque traditæ per Episcopum Parisiensem aliquibus Doctoribus & Magistris in Theologia, extractæ, ut asserit, à dicta Propositione Johannis Parvi, ad habendum super iis deliberationem eorum, ad procedendum ulterius contra dictum Parvi, & ejus Propositionem in causa Fidei; quæ cedula fuit exhibita die viii. Mensis Decembris, Anni prædicti, ad reddendum deliberationem eorundem xiii. sequenti. Necnon cujusdam alterius cedulæ extractæ, modo prædictæ, per quosdam deputatos per dictum Episcopum, pro causa prædicta, missæ die Mercurii vii. Mensis Februarii ejusdem Anni, dictis Magistris, ad dandum deliberata per eos die Lunæ immediate sequenti, quæ erat xii. Februarii; super quibus, reprobatione præsumpta, cedulis, & deliberatione, factus est Processus, ut dicitur, dicti Episcopi Parisiensis, fundatus & sententiatum contra dictam Propositionem Johannis Parvi, xxiii. sequenti: dignum esse videtur ut octo veritates super quibus dictus Magister Johannes Parvi Majorem dictæ suæ Propositionis fundavit, quas Magister Johannes de Gersonno de facto nifus est reprobare, ut inferius patebit, cum suis probationibus & reprobationibus, in eorum formis & sensibus, nihil addito aut remoto, recitentur, ut eos legentes & videntes, facta comparatione ad invicem utrumque, ac comperta veritate quæ super omnia vincit, eam honorantes judicent æquitatem.

Prima Veritas.

Quilibet subditus & vassalus, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegia, & malum ingenium machinatur contra salutem corporalem sui Regis & Superioris Domini, pro tollendo sibi & subtrahendo ab eo suam nobilissimam & altissimam dominationem, peccat tam graviter & committit tam horribile crimen, sicut est crimen læsæ Majestatis in primo gradu; & per consequens est dignus duplici morte, scilicet prima & secundâ: quia quilibet subiectus & vassallus sic faciens,

est

est tyrannus, infidelis suo Regi & Domino superiori, peccatque mortaliter.

„ Probavit autoritate beati Gregorii dicentis:
„ Tyrannus est propriè qui in Republica non jure principatur, aut principari conatur. „

Secunda Veritas.

Licet in casu prædicto quilibet vassallus & subditus, sit dignus duplici morte, & committat tam horribile crimen, quod non posset nimis puniri; tamen plus puniendus est unus miles, quam unus simplex subditus; & in isto casu unus Baro, quam unus simplex miles; & unus Comes, quam unus Baro; unus Dux, quam unus Comes; cognatus Regis, quam extraneus; frater Regis, quam Extraneus, & filius Regis quam frater.

„ Probavit hanc ex majoritate obligationis naturalis, gradualis, & feodalis.

„ Item, ratione majoris scandali.

„ Et tertio, ratione majoris periculi Regi imminentis, propter propinquitatem talis tyranni. „

Tertia Veritas.

In casu prædicto licitum est unicuique subiecto, sine quocunque Mandato, aut Præcepto, secundum Leges moralem, naturalem, & divinam, occidere aut facere occidi illum eundem proditorem, infidelem, & tyrannum; & non solum est licitum, sed est honorabile & meritorium; maxime quando ipse est tam grandis potestatis, quod iustitia non potest de eo fieri bono modo per Superiorem, & quando perseverat in sua malitiâ, nec se vult corrigere nec emendare, & specialiter quando est periculum in mora.

„ Probavit hanc duodecim rationibus; quarum tres primæ erant fundatæ in autoritatibus solemnium Doctorem in Theologia, scilicet sancti Thomæ, in secundo Sententiarum, *Distinctio ne ultima*. Sarisberienfis, in summa sui Policratici. *Lib. III. cap. xv.* Alexandri de Halis: Richardi de Media villa, & Astenfis, in suis Summis.

„ Tres aliæ fundabantur in tribus autoritatibus trium Philosophorum, scilicet Aristotelis, in *Politico*, in pluribus locis. Tullii, *De Officiis*; & Bocassii.

„ Tres aliæ rationes fundabantur super tribus autoritatibus Legum civilium.

„ Prima, est in desertoribus militiæ.

„ Secunda, in insidiatoribus viarum publicarum.

„ Et tertia, de fure nocturno.

„ Tres ultimæ fundabantur super tribus exemplis sacre Scripturæ.

„ Primum exemplum, est de Moyse. *Exodi secundo.*

„ Exemplum secundum, est de Phinees. *Numeri xxv.*

„ Tertium exemplum, est de Michael Archangelo. *Apocalypsis. xii.*

Quarta Veritas.

In casu supra dicto, magis honorabile, licitum, & meritorium est quod ille Tyrannus infidelis sit occisus, aut fiat occidi per unum de Parentibus, & subiectis dicti Regis, quam per unum extraneum, qui non esset de Sanguine Regali; & per unum Ducem, quam per unum Comitem; per unum Comitem, quam per unum Baronem; per unum Baronem, quam per unum simplicem militem; per unum simplicem militem, quam per unum simplicem subiectum.

„ Probavit hanc ratione majoris obligationis.

„ Item, quia in hoc magis relucet amor & obedientia, atque potentia Regis prædicti &c.

Quinta Veritas.

In casu alliganciarum, juramentorum, promissionum, & confederationum factarum militis ad alterum, quomodocunque sit, aut esset possit; si contingat quod eas servare vergat in præjudicium sui Principis, ejus sponsæ, suorum liberorum, aut Reipublicæ, non tenetur talis miles eas servare. Imò in tali casu eas tenere & servare, esset facere contra Leges moralem, naturalem & divinam.

„ Probavit hanc rationibus & autoritatibus pluribus.

„ Prima, erat de dictamine bonæ æquitatis & rationis, etiam secundum Legem divinam.

„ Secunda, erat de obligationibus, unâ majori, & aliâ minore, ad invicem contrariis, quarum major est tenenda.

„ Tertia, erat fundata super autoritate Magistri Sententiarum: *Distinctio ultima, tertii*; ubi tangitur materia de juramento promissorio, cuius impletio, si vergat in deteriore exitum &c.

Sexta Veritas.

Si contingat quod dicta alligancia vergant in præjudicium animæ, vitæ, aut alterius promittentium & confederationum, sua sponsæ, aut suorum infantium, in nullo tenetur eas servare.

„ Probavit per rationes immediate tactas in præcedenti veritate; & addidit, quia servare confederationes, illo casu, est facere contra Legem caritatis; quia quilibet magis obligatur sibi ipsi, si uxori, & filiis propriis, quam cuicumque alteri.

„ Item, in talibus promissionibus intelligitur, si ille cui fidem promisi, mihi fidem servaverit, & si Deo placuerit &c.

Septima Veritas.

In casu prædicto, licitum est unicuique subiecto, honorabile & meritorium, occidere, seu occidi facere supra dictum tyrannum, proditorem, & infidelem suo Regi & superiori Domino, per astutas, cautelas, & insidias. Et est licitum dissimulare & tacere suam voluntatem sic faciendi.

„ Probavit autoritate Bocassii, *quarto Libro, De casibus virorum Illustrum &c. cap. v.*

„ Item, exemplo sacre Scripturæ, de Rege Jehu. *iv. Reg. ix. cap.*

„ Item, de Arthalia, quæ fecit interfici omne semen Regium Eod. *Libro cap. xi.*

„ Item, de Judith, quæ occidit Olofernem per insidias; & de hoc laudatur. *Judith*, quasi per totum, & specialiter *xiii. capitulo.*

Octava Veritas.

Quilibet subiectus & vassallus, qui à proposito deliberato machinatur contra salutem sui Regis, & superioris Domini, pro faciendi ipsum mori in langore; cupiditate habendi Coronam & Dominationem: facit consecrari, aut magis propriè loquendo, execrari, in nomine demonum, enses, dagas, pugiones, aut cultellos, virgas, aut annulos aureos facit dedicari in nomine demonum, per nigromanticos facientes invocationes, characteres, sortilegia, superstitiones & maleficia; & post facit imponi & figi per corpus mortui dissuspensi de patibulo, & dictos annulos facit poni in ore mortui prædicti; & facit dici, spatio plurium dierum, cum grandi abominatione & honore, pro perficiendis dictis maleficiis: & una cum hoc, portat supra se in uno pinnulo ligato & consuto, de ossi-

offibus & pilis loci inhonesti dicti mortui diffuspenſi; illi & omnes qui hoc faciunt, non ſolum committunt crimen laſa Maieſtatis humane in primo gradu, imò committunt crimen laſa Maieſtatis divina, etiam in primogradu, & ſunt proditores & infideles Regi ſuo, & Deo ſuo Creatori, & ſicut idolatra, & corruptores falſarij Fidei Catholica, ſunt digni duplici morte, ſcilicet prima & ſecondâ, maxime quando dicta ſortilegia, ſuperſtitiones & maleſicia, ſortiuntur ſuum effectum in perſona Regis, per medium credulitatis dictorum machinatorum, invocatorum, & nigromanticorum.

„ Probavit hanc authoritate Domini Bonaventuræ, Lib. II. Diſt. VI. Quæſt. ultima; dicentis: *Dialus, bolus nunquam ſatiſfacit voluntati talium, niſi alia, qua falſitas immiſceatur &c.*

„ Item, authoritate ſancti Thomæ 2^a. 2^a. q. XI. Articulo 2°.

„ Item, Alexandri de Halis, & Ricardi de Media-villa, & Attenſis, in ſuis Summis.

Quæritur utrùm prædictæ octo Propositiones, quas Parvi vocavit veritates, ſint erroneæ in Fide & moribus. Et apparet quòd non, per præcedentia.

• Nihilominus Magiſter Johannes de Gerſſono videtur tenere opinionem contrariam, & dicit quòd ſic, prout publicè aſſeruit, & publicavit coram Rege, die quarta Septembris, Anni ccccxiij. ſupra dicti, ſecundùm quòd apparet ex tenore cujuſdam B Instrumenti ſuper hoc confecti VI. die Menſis Septembris, per Jacobum Yſembardi, Clericum Metenſem, publicum Notarium, & almæ Univerſitatis Pariſienſis Scribam, occasione ſequentis concluſionis per eum fabricatæ & extractæ, ut aſſerit, ſuper, & de dictis octo veritatibus dicti Parvi, ad ſuæ libitum voluntatis, quam dicto Parvi de Gerſſono malitioſè impoſuit, etiam in publicis Prædicationibus, & diſputationibus, in veritatis Fidei & ſacræ Scripturæ detrimentum, ſcandalum, & jacturam, dictique Parvi, & illius inclitiſſimi Principis, de cujus Mandato dictam Propositionem publicavit.

fol. 12. *Sequitur Concluſio fabricata per Magiſtrum Johannem de Gerſſono, quam ad ejus inſtigationem Episcopus Parisienſis miſit nonnullis Doctoribus & Magiſtris in Theologia almæ Uni-verſitatis Parisienſis, cum ſuis reprobationibus. Die Veneris VII. Decembris. Anni ccccxiij. ad reddendum deliberationem ſuam die Mercurii XIII. ſequenti, in forma quæ ſequitur.*

„ **E**X parte Domini Episcopi Pariſienſis, & Inquiſitoris, & Concilii Fidei ſolemniffimè congregati, Magiſter Reverende, mittitur vobis cedula, continens Aſſertiones aliquas, cum ſuis reprobationibus. Quare requirimus vos, ſub pœnis Juris, ut detis deliberationem veſtram publicè in ſcriptis, vel verbo tenùs, ſi huiusmodi Aſſertiones ex quibus ortum eſt notoriè ſcandalum, ſicut fatetur Conſilium Fidei, ſint erroneæ, & taliter condemnandæ, ut conſequenter procedere valeamus, ſicut ordo Juris poſtulat, & hoc infra diem Mercurii xiii. hujus Menſis Decembris.

Quilibet tyrannus poteſt & debet licitè, & per meritum occidi à quocunque ſuo vaſſallo, aut ſubjecto, aut per quemcunque modum, maxime per inſidias, & per ſtaterias, non obſtante quocunque juramento, aut conſa-

deratione facta apud eum, ſine expectando Sententiam, & Mandatum Judicis cujuſcunque.

Sequitur reprobatio hujus Concluſionis, in forma.

„ **H**Æc aſſertio ſic generaliter poſita, & ſecundùm acceptionem hujus vocabuli, *tyrannus*, eſt error in noſtra Fide, & in doctrina bonorum morum; & eſt contra Præceptum Dei: *Non occides.* Gloſſa propria authoritate: & contra hoc quòd dicit Dominus noſter: *Omnes qui gladium acceperint, Gloſſa, propria authoritate: gladio peribunt.*

„ Item, hæc Aſſertio vergit in ſubverſionem totius Reipublicæ, & uniuiuscuſque Regis, aut Principis.

„ Item, dat viam & licentiam ad plura alia mala, ut ad fraudes, violationes Fidei, & juramenti, & ad proditones & mendacia ac deceptiones, & generaliter ad omnem inobedientiam ſubjecti ad Dominum ſuum, & ad omnem infidelitatem & diffidentiam unius ad alterum; & conſequenter ad æternam damnationem.

„ Item, ille qui aſſerit obſtinatè talem errorem, & alios qui inde ſequentur, eſt hæreticus, & tanquam talis debet puniri, etiam poſt ſuam mortem. Notatur in Decretis. xxiii. q. v.

Omnia præmiſſa continentur in forma, in Instrumento ſupra dicto.

VIdens autem dictus Magiſter Johannes de Gerſſono quòd malè detràhebat prædictis veritatibus; ſentiens quòd improbabiler impoſuerat ſibi dictam Propositionem ſic per eum fabricatam, ut præfertur, ob hoc, fraudem per eum commiſſam in falſa recitatione & truncatione dictorum Parvi eſſe deprehenſum à præfatis Magiſtris reſpicientibus eam merito, & tanquam adinventam, & falſè impoſitam dicto Parvi; impudenter ſuum errorem ſuſtinere intendens, alio trectu conſilio, nescitur ſi meliori, confixit & compoſuit malitioſè ſequentes Propositiones; volens ſuadere præfato Episcopo quòd juſtè proceſſerat, & intendebat procedere contra dictum Magiſtrum Johannem Parvi, ſuam præfatam Propositionem hæreticare, & destruere intendens, falſò ſequentes Propositiones impoſuit dicto Magiſtro Johanni Parvi, aut dictus Episcopus, ejus ſuaſu, quamvis aliud prætendebat dictus Episcopus, ut patebit in intitutione cedulæ infra ſcriptas Propositiones continentis; non timens dictus de Gerſſono offendere illum qui intuetur corda filiorum hominum, cujus oculis nuda ſunt omnia & aperta, & qui novit cogitationes ſuas in hac parte eſſe vanas; non advertens illud Sapientis, *Qui operit odium fraudulentè, revelabitur malitia ejus in Conſilio.* Proverb. xxvi. 26.

Quapropter mutando vocem, recedendo quæ à ſua præfata fabricata concluſione, compoſuit ſequentes Propositiones ex terminis dictarum octo veritatum inordinatè per eum deſcriptas, extractas, ut aſſerit, ex terminis dictarum octo veritatum, prætermittendo malitioſè ſenſum ipſarum, & principales circumſtantias, modificationes, & differentias earundem, ut patet eas intuentibus, & ad invicem comparantibus diligenter.

Sequitur tenor cedulæ transmissæ ex parte Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris, præfatis Doctoribus & Magistris. Anno prædicto. Die Mercurii, septima Februarij.

„ Magister Reverende, mittitur vobis cedula continens Assertiones aliquas extractas per A deputatos ad hoc ordinatos per nos, ex deliberatione Concilii Fidei, ex quaternis pluribus Propositionis Magistri Johannis Parvi, quam ipse vocat Justificationem Domini Burgundiæ; requirentes vos in favorem Fidei, ut die Lunæ, de mane, compareatis in camera nostra Episcopali, ad dandum nobis salubre consilium super prædictis Assertionibus, an sint erroneæ & rationaliter condemnandæ, ut consequenter procedere valeamus, sicut ordo Juris postulat. „

* Præsupposita descriptione tyranni, quam allegat præfatus proponens à beato Gregorio, in præfatione primæ Propositionis quarti Articuli prædictæ justificationis, quam appellat veritatem, videlicet: Tyrannus propriè dicitur, qui in Republica non jure principatur, aut principari conatur.

* Nota quòd tacet casum Parvi.

Prima Assertio.

fol. 13. * Licitum unicuique subdito, absque Mandato quocunque, vel Præcepto, secundum Leges naturalem, moralem & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, vel malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & superioris Domini, pro auferendo sibi suam nobilissimam & altissimam Dominationem: & nedum licitum, sed honorabile & meritorium; & maxime quando est tanta potentia, quòd justitia non potest bono modo fieri per Supremum.

„ Condemnatur sicut erronea in Fide & moribus, ac multipliciter scandalosa. „

* Videatur tertia veritas Parvi.

Secunda Assertio.

* Leges naturalis, moralis, & divina, autorisant unumquemque de occidendo, vel occidi faciendo dictum tyrannum.

„ Condemnatur sicut erronea in Fide, & moribus; ac Legibus naturali, morali & divinæ, injuriosa. „

* Videatur eadem tertia veritas.

Tertia Assertio.

* Licitum est unicuique subiecto, honorabile & meritorium, occidere, aut occidi facere supra nominatum tyrannum, proditorem & infidelem suo Regi & superiori Domino, per explorationes & insidias. Et est licitum dissimulare, & tacere suam voluntatem de sic faciendi.

„ Condemnatur sicut falsa & erronea & scandalosa. „

* Videatur septima veritas.

Quarta Assertio.

* Jus est, ratio & equitas, quòd omnis tyrannus occidatur villanè per explorationes & insidias. Et est pro-

Tom. V. Pars III.

* Videatur eadem septima veritas.

pria mors quâ debent mori tyranni infideles, scilicet occidendo illos villanè per bonas camelas, explorationes & insidias,

„ Condemnatur sicut erronea, crudelis & impia. „

Quinta Assertio.

* Ille qui occidit, aut facit occidi tyrannum superius nominatum, modis prædictis, non debet de aliquo reprehendi, & non debet solummodo Rex esse contentus, imò debet habere factum gratum & autorisare, in tantum quantum quòd opus, & necessitas esset.

„ Condemnatur sicut erronea in Fide & moribus, ac Regis Dominationi injuriosa. „

* Trahitur ex probationibus tertiæ veritatis, & specialiter ex exemplis sacræ Scripturæ.

Sexta Assertio.

* Rex debet præmiare & remunerare illum qui occidit, modo prædicto, aut facit occidi tyrannum superius nominatum, in tribus modis, scilicet in amore, honore & divitiis, ad exemplum remunerationum factarum sancto Michaeli Archangelo, pro expulsiōe Luciferi de Regno Paradisi; & nobili Phinées, pro occisione Ducis Zambri;

„ Condemnatur sicut erronea in Fide & moribus, scandalosa; & Regiæ Dominationi injuriosa. „

* Similiter sicut præcedens trahitur.

Septima Assertio.

* Rex debet plus diligere quàm ante, illum qui occidit, aut facit occidi tyrannum superius nominatum, modis supra dictis; & debet facere predicare suam fidem, & bonam fidelitatem per suum Regnum, & extra Regnum; debetque facere publicari, per Litteras, in modum Epistolæ, aut alio modo.

„ Condemnatur sicut erronea in Fide & moribus, scandalosa, ac Regiæ Dominationi injuriosa. „

C * Item, similiter prædictis notetur pro tribus istis Assertionibus Propositionis Parvi conclusio finalis.

Octava Assertio.

* Littera occidit, spiritus autem vivificat 2. Cor. III. 6. Hoc est dictum, quòd semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam.

„ Condemnatur sicut expositio falsa, & erronea. „

* Videatur finis probationis. Et probatio sumitur ex Legibus civilibus.

Nona Assertio.

* In casu alliganciarum, juramenti, promissionis, aut confederationis factarum militis ad alterum, quocunque modo sit, aut esse possit; si contingat quòd illæ vergant in præjudicium unius promittentium, aut confederatorum, sua sponsa, aut suorum liberorum, talis non tenetur eas servare. Hoc probatur ex ordine Caritatis, quo quilibet plus tenetur se ipsum diligere, uxorem & liberos, quàm alterum:

„ Condemnatur sicut falsa & erronea, secundum se, & ad perjuriam viam præbens. „

* Videantur quinta & sexta veritas.

Hæc Cedula fuit instrumentata, & signata signo manuali Scribæ Officialis Parisiensis.

G. Le Mieu.

C c

Quæ.

Quæritur utrùm prædictæ Propositiones, sive Assertiones sic fabricatæ, truncatæ per dictum Magistrum Johannem de Gersone, vel per Episcopum Parisiensem, sint eadem realiter, & habeant eundem sensum, aut sequantur formaliter & necessario ex ipsis.

Videtur quod non; quia Propositionibus veris, conformibus Legi divinæ, & bonis moribus, non possunt esse eadem, aut sequi ex ipsis formaliter, vel necessario, aliquæ Propositiones erroneæ in Fide & moribus, cujusmodi sunt, ut dicit de Gersone, prædictæ novem Assertiones: sed prædictæ octo veritates Parvi sunt hujusmodi. Ergo &c. Major non negatur, & Minor patet ex præcedentibus probationibus earundem; & per amplius probabuntur, si & quando fuerit conveniens & necesse.

Oppositum tenet dictus Magister de Gersone, aut Episcopus Parisiensis, prout imposuerunt dicto Parvi, ut patet ex novem Assertionibus eorum immediatè præcedentibus, impositis dicto Magistro Parvi, quas reputant erroneas ex Fide & moribus.

Facta comparatione diligenti dictarum novem Assertionum de Gersone, ad veritates octo Parvi præcedentes, apparet manifestè dictum de Gersone falsè & diminutè dicta Parvi recitasse, & casum suæ Propositionis tacuisse, & à suis veritatibus differentias & circumstantias principales dolosè subtraxisse; specialiter, à tertia veritate subtraxit id quod sequitur, videlicet, *Quando talis tyrannus de quo loquitur Parvi, perseverat in sua malitia, nec se vult corrigere, nec emendare; & specialiter, quando est periculum in mora.*

Item, ex opposito dictarum veritatum Parvi, quod videtur asserere de Gersone, sequitur quod aliquis viator, in casu Parvi, existens in gratia, lege stante, potest esse perplexus, imò esset de facto, in dicto casu, inter duo mala culpabilia prohibita per Præceptum: quod est erroneum in Fide & moribus.

Item, in dicto casu, stante veritate oppositi dictarum veritatum Parvi, staret aliquem licitè, & absque culpa posse conientire in mortem sui Regis & superioris Domini justii & innocentis: quod est erroneum, ut supra.

Item, dicere, in casu subiti & imminentis periculi non patientis tantam moram, ut ad Superiorem possit haberi recursus, aut aliter evitari, absque discrimine graviore, necessitatem inevitabilem ex tali periculo inductam, non habere dispensationem, aut interpretationem sibi annexam, à communi casu Legis absolventem, videtur esse erroneum, eo quod necessitas non habet Legem, nec peccat aliquis in illo quod vitari non potest.

Item, quod in tali casu malefactores & hostes Reipublicæ occidere, aut occidi facere, non contrariatur Præcepto Decalogi quo homicidium prohibetur, prout videtur sentire beatus Augustinus, Libro primo, *De libero arbitrio*

Item, sequitur quod illud Præceptum, *Non occides*, debet intelligi de occisione innocentis, aut de illa quæ fit livore propriæ vindictæ, aut autoritate privata; quia, secundum hoc, includit in se formaliter rationem injusti mali & indebiti; non autem occisio quæ fit autoritate Legum prædictarum, de qua loquitur Parvi in suis veritatibus præactis, ut patet ex earum tenore & probationum suarum.

Item, quod dictus tyrannus occidit suum supremum Dominum quantum in se est, machinando proditoriè in ipsius necem, odio & cupiditate, mente & consensu, cum intentione & proposito

pertinacibus suam damnatam intentionem opere complendi; est hujusmodi Præcepti, *Non occides* prævaricator & transgressor.

Item, sequitur quod tyrannus de quo Parvi loquitur, per dicta Johannis de Gersone, conformiter loquendo ad Legem Christi, est occidendus; sic arguendo: Omnes qui gladium acceperint, propria autoritate, gladio debent perire: sed tyrannus de quo loquitur Parvi, gladium accipit, propria autoritate, contra suum Regem & superiorem Dominum, contra quem nullam potest habere auctoritatem propriam: ergo gladio debet perire. Sed publica autoritas officinaria non potest, per casum Parvi, talem tyrannum interficere: ergo vassallus, autoritate publica commissiva, hoc est autoritate Legem &c. potest ipsum interficere laudabiliter, divinum Judicium in eum exercendo. Quod est propositum.

Ex quibus patet solutio ad objecta Magistri Johannis de Gersone, ut detur occasio cognoscendi errores temerè impositos ex Propositionibus Parvi, per Johannem de Gersone. Sequentia sub determinatione sanctæ Matris Ecclesiæ, aut sacri Concilii Generalis.

Dictæ octo veritates, super quibus fundavit Majorem suæ Propositionis Magister Johannes Parvi, quæ sunt octo veritates supra dictæ, in casu specificè per eum designato, & absque præjudicio Fidei, aut sacre Scripturæ sustinibiles, conformes bonis moribus, observatrices divinorum Præceptorum, secundum intellectum eorundem, conservatrices Reipublicæ in statu debito, Imperialis & Regalis Domini, & omnis veri justii Principatus, fraudes præcludunt, violationes fidelitatis interimunt; proditorum, mendacia, & iniquitates damnant; obedientiam debitam quibus debetur, si ab eisdem fuerit substracta, restituunt & conservant; securitatem quoque atque confidentiam & durabilitatem in Republica multiplicant, atque fovent, membra ejusdem ad suum caput debitè ordinant, & à vita non abducunt æterna.

Item, quicumque constanter sustinet contra Episcopum Parisiensem, inimicum Capitem Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ, & Magistri Johannis Parvi, ejusdem consortem in hac parte, dictas octo veritates, non intendens placere hominibus, sed Fidei & sacre Scripturæ Catholicæ veritati, cupiens innocentiam proborum maculatam per præsentem condemnationem prædictarum veritatum reformari & reparari, est in hoc bonus, moralis, fidelis Catholicus, benè sapiens in Fide & moribus, & rectè docens.

Ex quibus sequitur quod prima conclusio, cum tribus sequentibus quæ illi innituntur, quam posuit dictus Magister Johannes de Gersone, & legit in quadam cedula, die Jovis xi. Aprilis, coram magna multitudine Doctorem in Theologia, & quam dicit se velle sustinere usque ad mortem inclusivè, quæ est hæc in forma, videlicet:

„Condemnatio Propositionis defuncti Magistri „Johannis Parvi, fuit catholicè facta, tanquam de „Propositione continente errores plurimos in Fide „de & bonis moribus & multipliciter scandalosus.

Est temeraria; quia non includit determinationem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, aut Concilii Generalis. Est insuper iniqua & injusta.

Item, ex eadem radice sequitur quod dictæ condemnationis Assertio nititur, quantum in se est, auferre privilegium speciale sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & sacro Concilio Generali à Christo collatum, à sanctissimis Fide & Patribus usque in præsens approbatum.

Item, sequitur quod à dicta Sententia iniqua &

erronea, si & pro quanto dictas veritates temerarie condemnavit licuit appellare, sicut de facto ab ea extitit legitime appellatum ad sanctam Sedem Apostolicam, aut ad hoc sacrum Concilium Generale.

Item, sequitur quod illi qui ad dictam appellationem faciendam, & ad ipsius persecutionem deriderunt, aut dabunt in posterum auxilium, consilium, aut favorem, sunt quoad hoc veri Catholici, veritatis Fidei, & sacrae Scripturae, ac bonorum morum fervidi zelatores, & fortissimi defensores.

Ex quibus omnibus sequitur quod dictus Magister Johannes de Gerssone, qui à proposito, & malitiose, ut verisimiliter apparet ex praedictis, dictas Propositiones imposuit dicto Magistro Johanni Parvi, quas asseruit, & publice praedicavit ut supra, & pertinaciter asserit, ut dicitur, praeter hoc quod peccavit mortaliter, incidit in poenas alias Juris, ipso facto, teneturque, de necessitate salutis, scandala per eum propter praemissa, notorie ac malitiose procurata, cum denigratione famae praedictorum Principis & Magistri, ac multorum aliorum reparare, errores suos publice revocando.

Finaliter attendatur, si placet, quod dictus Episcopus Parisiensis est Judex particularis & incompetens, inimicus perniciosus praefati Illustrissimi Domini, & dictus du Gerssone sibi coassistens in hac parte, fuit à magnis temporibus, & est, ut ostendit, mortalis inimicus dicti Parvi, etiam dum vivebat, prout satis notum est apud illos qui ambos noverunt. Insuper quod tempore quo tulerunt praedictam praetensam Sententiam, ne dicatur iniquam, dictus Episcopus, & Inquisitor, nulla erat Parisius libertas sufficiens, aut talis quod pateret liber, aut tutus accessus ad dictum locum, seu dictos praetensos Judices, illis specialiter quos hac materia poterat tangere & tangebatur: nec fuerunt debite evocati. Nec potuit esse apud nonnullos magnos Doctores in hac materia, animus in consulendo liber, quorum multi tenuerunt & tenent quod modus procedendi fuit incompetens, quod patebit in Processu judicialiter, Deo duce.

Iterum notetur praecipitatio Processus & Sententiae praetensae praedictorum, in tam ardua materia, super qua merito sancta Sedes Apostolica erat consulenda, qui fuit factus & sententiatus, aut sine deliberatione utriusque Jurisperitorum, Divini & Canonici, aut fuit factus, completus & praetensè sententiatus à septima die Februarii, quā debuerunt referre dicti Jurisperiti suas deliberationes, usque ad xxiii. ejusdem Mensis & Anni supra dicti. Si majorem lapsum temporis requirebat, judicent sapientes.

Multae aliae circumstantiae dictum Processum annullantes, ordini judiciario de praesenti relinquuntur.

Nova positio Magistri Johannis de Gerssone.

Volumus propter elucidationem veritatis, & extirpationem quarundam opinionum confurgentium in Juribus positivis non intellectis, ad puram Fidei regulam, notare tres Conclusiones quae ab aliquibus dicuntur fuisse praedicatae, jungendo reprobationes tam ex practicatis in hoc sacro Concilio Constantiensi, quam aliunde, multiplici ratione.

Cod. 2538. fol. 197. Extat etiam in Cod. 2513. fol. 35.

Tom. V. Pars III.

Prima Conclusio.

Quod nulla Propositio philosophicalis vel moralis condemnanda est per Concilium, eo quod in talibus non se debet occupare, cum non sint de Fide: haeresis autem est dogma falsum Fidei orthodoxae contrarium.

Oppositum autem hujus Conclusionis practicum est in multis erroribus Johannis Wicleff, & Johannis Hus, qui moralia respiciunt, ut quod *Fratribus non liceat mendicare*. Unde & falsum est, imò haereticum quod nulla moralia sint de Fide: unde ista damnata per Ecclesiam, ut haeretica, quod *Usura non sit peccatum*, & ista, quod *Non licet jurare*, & ita posset explicari de multis; & ista quae novissime damnata est ut haeretica, *Quilibet tyrannus &c.*

Unde pro regula generali; omnis Propositio contenta in sacra Scriptura spectat ad Fidem: quoniam Assertio pertinax opposita non stat cum Fide: & similiter omnis Propositio ex ipsa deducta in consequentia probabili & vera, ad eandem spectat Fidem. Et reducitur haec regula ad illud de Symbolo Nicano: *Secundum Scripturas*; & ad illud, *Qui locutus est per Prophetas*; & ad illud, *Unam sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam*, deductio facilis est.

Alterra Conclusio, vel pars Conclusionis.

Dum damnandi sunt errores, debent simul evocari & damnari haeresum assertores.

Oppositum practicum est in erroribus Wicleff, qui prius condemnati sunt judicialiter, quam ipse Wicleff evocaretur & damnaretur, licet sub nomine ejus damnati sint. Verum est quod dum quæ sita est damnari sua memoria, citatio decreta est. Similiter ista, *Quilibet tyrannus &c.* Similiter alia, de non communicando laicis sub utraque specie &c. Et ita solitum est fieri in multis Conciliis, in quibus Apocrypha, quae certo carent auctore, condemnantur. Verum est tamen quod postmodum possunt & debent haeresum assertores, nisi desistant, condemnari.

Notetur exemplum de falso numismate inscripto nomine Regis quod damnatur, non damnato Rege. Sic in proposito, potest contingere de falsa doctrina, sicut in cedula per Promotorem judicialiter exhibita latior est deductio, quae incipit: *Asserere quod non liceat &c.*

Facit ad hoc quinta distinctio Decreti, ubi reprobantur Opuscula ab haeticis instituta, sub nominibus diversorum Sanctorum, ut est Evangelium sancti Thomae, sancti Bartholomaei, sancti Andreae, & ita de reliquis, sicut de itinerario Clementis, de vita Petri, & de transitu beatae Virginis. Constat autem quod nec Apostolus, nec Virgo Maria fuerunt evocati, dum damnarentur errores isti sub eorum titulis praenotati, nec ipsis adjudicatum est aliquod interesse. Unde *, si error Graecorum, de processione Spiritus sancti, damnatus est, ipsis non vocatis, sicut dicit Dominus Bonaventura.

Amplius. Sic arguitur ratione. Quandocunque duo sunt separata, quorum unum est principale, & aliud est accessorium, principale potest defendi, ut in responsione Johannis de Rocha; vel terminari, accessorio remanente non tacto, & praesertim quando terminatio non habet necessariam dependentiam. Sed interesse Fidei, circa Libellum haereticalem, est principale, sic quod ex errore, tanquam

C c 2

ex

* forte deest non mirandum.

ex parte rea criminis læsæ Majestatis divinæ, constituitur sufficiens Judicium apud Prælatus, officio, ut hanc partem damnet. Interesse verò personale concernens intitulationem talis Libelli, est purè accessorium & separabile. Poterit igitur primum interesse terminari, & alterum differri, vel dimitti.

Amplius. Evenire frequenter potest quòd Libellus hæreticalis inficiet unam Dioecesim; & persona, cujus nomine Libellus intitulatur, non erit de illa Diocesi, nec per consequens subjiçietur Jurisdictioni illius Episcopi. Non oportebit igitur quòd Episcopus evocet eum, dùm damnabit illum Libellum erroneum, & suæ Diocesi pestiferum, quia de iis quæ foris sunt nihil ad eum, & esset irrisoria citatio.

Amplius. In casu præcedenti contingere potest quòd persona errans sit tyrannus potens, vel hostis Reipublicæ, vel inimicus reputatus à Rege sub quo est Prælatus qui damnat hæreses; ubi si citaretur hujusmodi tyrannus vel hostis, nulla esset utilitas, sed major hostilitas in dilatione damnationis errorum penderet in subditis Prælati talis grande dispendium.

Amplius. Non oportet in decisione, vel determinatione doctrinali condemnativa alicujus erroris quòd evocetur errans, quamvis nominetur. Non igitur oportebit hoc in damnatione judiciaria, de necessitate divini Præcepti, cujus vinculum majus est, quàm vinculum Juris positivi.

Et si dicatur quòd in casibus prioribus potest saltem fieri citatio generalis in valvis Ecclesiarum.

Respondetur primò, quòd hæc citatio non concernit necessariò damnationem errorum ad quam obligatur Prælatus divino Præcepto, & non sic ad citandum.

Respondetur secundò, quia posset talis citatio accessoria cedere, multis casibus, in præjudicium causæ principalis, propter versutias, vel astutias Advocatorum, vel Procuratorum, conductorum prece, vel pretio per unum potentem tyrannum, vel hostem Reipublicæ, vel seditiosum, refugientibus ex adverso defensoribus veritatis, vel causâ iusti metus, vel ex pusillanimitate, aut aliàs interponebantur. Quippè statim appellationes frivolas, imò pestiferæ ad Curiam Romanam, ubi tantus esset tractus, quantus labor, & expensæ, & quàm inutilis aliquando finis, colligitur faciliter ex iis quæ vidimus ex videmus. Et ita Pastor & Doctor, pro grandi merito, grandi damno multaretur.

Exemplum pro præmissis inducitur de Rege Franciæ, qui fecit damnari Parisius errorem, *De visione beata*, quem tenebat Johannes xxii. eodem Johanne Papa non vocato, vel audito.

Altera Conclusio.

Quòd per inferiores ad Concilium Generale, vel ad Sedem Apostolicam, non sunt errores condemnandi judicialiter, imò nec doctrinaliter, ut aliqui intellexerunt; nisi sint prius per Ecclesiam condemnati: quoniam istæ sunt Majores causæ, quæ referendæ sunt, ut dixit, ad Apostolicam Sedem.

Oppositum pacticatum est in hoc sacro Concilio, quod approbavit condemnationes factas per Universitates & Ordinarios, in Anglia, & in Praga, quas tamen temerarias & iniquas, si verum ille diceret, debuisset reprobasse.

Unde Prælati & Doctores tenentur multa scire explicitè, quæ populus non tenetur explicitè cognoscere. Sed ubi insurgeret turbatio in populo, & error explicitus, Prælati possunt, & debent ple-

bem ab erroribus hujusmodi revocare judicialiter, & aliàs. Verum est quòd Sententia eorum non ligat extraneos, ut est præcisè per ipsos lata, nisi pro quanto deducitur sufficienter in Scriptura sacra.

Denique nulla est controversia, vel contradictio, etiam apud Dominos Juristas, quin in causis Fidei respiciant expressè & explicitè Articulos Fidei, & illa quæ sunt per Ecclesiam jam ut hæreses damnata; vel per Scripturam sacram, cujus auctoritate nititur Ecclesia, possint & debeant ordinari, & inquisitiones cognoscere: ut si quis diceret quòd *Usura est licita*, quòd *Fornicatio non est peccatum mortale*, quòd *Quilibet tyrannus debet occidi &c.* sicut nuper damnatum est; nullus dubitat quin Episcopus, & Inquisitor habeant cognoscere.

Contra tertiam Conclusionem præmissam, notetur sequens Conclusio extracta de Tractatu composito Anno Domini M. CCC. LXXXV. per Facultatem Theologiæ, & approbato per Universitatem Parisiensem, misso olim Domino Clementi Papæ; qui Tractatus est penes Reverendissimum Patrem Dominum Cardinalem de Chalanco.

Secunda conclusio est in primò Articulo.

„Quòd ad Episcopos Catholicos pertinet, auctoritate inferiori & subordinata, circa ea quæ sunt Fidei judicialiter diffinire.

„Probatur auctoritate Pauli, *Actorum* xx. 28. ubi dicit: *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei &c.* Unde patet quòd Jure divino, & auctoritate Spiritus sancti, Episcopi positi sunt ad regimen Ecclesiæ Dei.

„Regimen autem importat judiciariam auctoritatem. Ergo sequitur quòd ad eos pertinet auctoritate judiciali inferiori & subordinata, id est, sub præmæ auctoritati subiecta, Ecclesiam regere, & per consequens, de Fide cognoscere, & in ea diffinire.

„Unde quòd de tali regimine ad Fidem pertinebat loquatur Apostolus, ex hoc patet, quia ibi hortatur ipsos adversus hæreticorum Fidem, subvertentium nequitiam vigilare. Nam immediate sequitur. *Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, & exurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se, propter quod vigilate, &c.* *Act.* 20. 29.

„Et ideò exemplo Pauli, Summus Pontifex, & Generale Concilium, sub gravium comminatione poenarum, ad vigilem hæreticæ pravitatis expugnationem alios hortantur Episcopos.

„Unde *Extr. de hæretic. in Cap. Excommunicamus*, in fine, sic concluditur: *Si quis enim Episcopus super expurgando de sua Diocesi hæretica pravitatis fermento negligens fuerit, vel remissus, ab Episcopali officio deponatur, & in locum ipsius substituantur idoneus, qui velit & possit hæreticam confundere pravitatem.*

„Hoc autem non posset Episcopus, nisi haberet in hac parte judiciariam auctoritatem. Et ideò ibidem præmittitur quòd Episcopus debet hæreticos ad suam præsentiam convocare, & convocatos punire. Et in Capitulo *Ad abolendam*, eo titulo, dicitur quòd pertinet ad Episcopos per Dioceses suas hæreticos judicare, & quòd ipsi errorem suum, ad arbitrium Episcopi regionis, debent publicè abjurare; quòdque etiam illi qui fuerint à Diocesani Jurisdictione exempti, nihilominus in iis quæ sunt contra hæreticos instituta, ipsorum subeant Judicium, & eis in hac parte, tantumquam à Sede Apostolica Delegatis, non obstantibus libertatis Privilegiis, obsequantur.

„Ex quibus omnibus satis patet quòd tam de Jure divino, quàm humano, ad Episcopos pertinet, & pra-

„pravitatem hæreticam judicare; & per consequens, „Assertiones hæreticas condemnare judicialiter, & a- „uthoritate judiciaria veritates Catholicas diffinire. „ „Attendatur circa præmissa, quod si nullæ causæ „Fidei deciderentur per Ordinarios, & præsertim in „locis in quibus sunt Studia Generalia Theologo- „rum; sequerentur inconvenientia maxima in Fide „& moribus: quoniam, ut in pluribus, Mendicantes „sunt illi qui prædicant, & possent ad libitum di- „cere quæ vellent, absque timore reprehensionis; „quoniam in Curia Romana nulli ferè sunt Theolo- „gi, nisi Mendicantes. Et sic ibidem quasi essent „partes & Judices.

„Quia rursus apud ipsam Curiam Romanam præ- „dictæ causæ Fidei, ut plurimum, manerent indis- „cussæ vel indeterminatæ, sicut experientia docuit „in multis.

„Quia denique pauci reperirentur Prælati & Do- „ctores qui possent & vellent subire dispendia & „expensas, quas in Processibus Fidei eos facere ne- „cesse esset.

„* Deben tamen Episcopi retardari in extirpatio- „ne hæresum, sed animari, sicut patet, *Extr. de „hæretic. Cap. excommunicamus.*

„Postremo, quidquid sit de aliis Episcopis & Uni- „versitatibus; attamen apud Episcopum & Univer- „sitetatem Parisiensem istud habetur de consuetudi- „ne rationabili & approbata, ac legitime præscripta, „sicut patet de condemnatione Articulorum Pari- „sienfium, & de juramento Bachalareorum, quod fa- „ciunt ante lectionem Sententiarum, in manibus Can- „cellarii Parisiensis, quod tale est.

„*Si audieritis aliquem dogmatizantem contra sanam „doctrinam, & specialiter in favorem Articulorum Pa- „risiensium damnatorum, revelabitis infra octo dies Episcopo, „vel Cancellario Parisiensi, qui fuerit pro tempore ve- „stro.*

„Concordat pro conclusione Scriptura divina, „pluribus locis, specialiter prima Petri tertio. *Pa- „rati, inquit, ad satisfactionem &c.* & Malachiæ „II. 7. *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam &c.* Et „in Epistolis Pauli ad Thimoteum, & ad Titum, & „*Exod. xviii. Et Deuter. xvii.* Et si dicatur quod „Episcopi, & Inquisitores possunt errare; certè ita „potest errare Papa; nihilominus spectant ad eum „causæ Fidei.

„Item, si Doctores possunt doctrinaliter tracta- „re materias Fidei, quia datur eis in Licentia pote- „stas determinandi & interpretandi Scripturam sa- „cræ; constat quod Episcopi, ex officio, sunt Do- „ctores, & possunt docere populum autoritative, pœ- „nas scilicet apponendo. Item, causæ Matrimoniales „sunt de Majoribus causis, quæ nihilominus ab Or- „dinario sæpè determinantur.

„Item, omnis error damnatus est jam per Scriptu- „ram sacram explicitè, & implicitè, sicut patet, *Extr. „de hæret. Cap. Damnatus.* Unde dicit Augustinus „quod si quid alibi noxium est, hæc damnatur, sci- „licet in Scriptura: unde damnatio, etiam per Pa- „pam, vel Concilium Generale, non est nisi quæ- „dam Juris divini declaratio, cum appositione De- „creti pœnalis.

„Patet igitur quod secunda conclusio præfata, de „Tractatu ante dicto, est sufficienter fundata in Jure „divino & humano, & in consuetudine laudabili „legitimè præscripta; nec propter unam glossam „Magistrallem in Decretalibus vel Decretis, etiamsi „reperiretur ad oppositum, damnanda est, sed te- „nenda.

„Et ita remanet tertia conclusio falsa per Magi- „strum Tholosanum, id est Johannes de Rocha, po- „sita. Vide fol. 76.

„Facit pro promissis, ad ostendendum de consue- „tudine laudabili legitimè præscripta, quod nedum

„Hic deesse videtur Non

„in Universitate Parisiensi; sed in aliis Studiis gene- „ralibus sit protectio communis per Theologos, „dum faciunt aliquos actus, quod nihil dicent con- „tra Articulos Parisius condemnatos, vel qui alibi „sint rationabiliter condemnati.

Sequitur Objectio, & Responsio, quæ in prædicto Tractatu posita sunt.

„Sed contra prædicta objicitur, quia licet ad ali- „quem inferiorem Papa pertineat, vel pertinere „possit hæreses manifestas & explicitas judicialiter „condemnare, in quo casu videntur procedere illa „quæ dicta sunt in secunda & quinta conclusionibus; „tamen videtur quod nec Episcopus, nec Facultas, „aut alius Papa inferior, possit condemnare judicia- „liter & solemniter hæreses implicitas, de quibus „inter litteratos & in sacris Litteris eruditus est „quæstio vel dubitatio; quales videntur Conclusio- „nes prædictæ, vel earum aliquæ, quas Facultas „Theologiæ condemnavit. Et ad hoc videtur ratio

„& autoritas concordare: irrationabile enim ap- „paret quod Episcopus Parisiensis, qui quandoque „non est Theologus, nec in sacris Scripturis peritus, „possit opinionem Doctorum Theologiæ senten- „tialiter condemnare. Item, ad hoc est autoritas „Innocentii Papæ, in Cap. *Quotiens* 24. q. 1. ubi ait. „*Quotiens ratio Fidei ventilatur, arbitror omnes fratres „& Coepiscopos nostros non nisi ad Petrum, id est, ad sui „nominis & honoris auctorem referri debere.* Et ibidem „dicit glossa: *Aliud est quæstionem de Fide motam ter- „minare; quod nulli, præter quam Romana Sedi permitti- „tur, sicut hic dicitur. Aliud est ipsam sine diffinitione „ventilare; quod Patriarchæ & Primates facere pos- „sunt; sicut ibi continetur.* Et postea glossa obji- „ciens ait. *Extr. de hæret. Cap. Ad abo- „lendam.* Nam ibi innuitur quod illi sunt vitandi „tanquam hæretici, quos ipsi Episcopi vitandos di- „xerunt.

„Sed dic, quod illud intelligendum est, quando „tale quid dicunt quod certum est esse hæresim. Hic „verò cum dubium est. Cui concordat glossa, 80. „*Dist. cap. 11. super verbo, Fide, ubi ait: Sed ex- „pone sic: in Fide, id est fideliter ut possit agitare „causam Fidei, sed non procedere ad Sententiam.*

„Ex quibus omnibus patet quod nullus inferior „Papa potest determinare sententialiter quæstio- „nem motam de Fide, præcipuè quando litte- „rati dubitant & contrariè opinantur.

„Ad quod concordat Innocentius tertius, *Extr. „De Baptismo & ejus effectu*, ubi dicit: *Majores „Ecclesie causas, præsertim Articulos Fidei tangentes, „ad Petri Sedem referendas &c.* Et ad hoc etiam fa- „cit Cap. *Fidei fundamentum. De Summa Trin. & Fi- „de Cath. in Clementinis.*

„Sed ad ista respondetur. „Et primò. Dicendum est quod omnia ista Jura „loquuntur de causis, seu Quætionibus Fidei ter- „minandis & diffiniendis judicialiter. Et ideò in „nullo faciunt contra Facultatem Theologiæ, qui „possit Quæstiones etiam apud aliquos litteratos „dubias scholasticè terminare, & doctrinaliter dif- „finire, antequam ad Sedem Apostolicam refe- „rantur, sicut supra est ostensum in primo Arti- „culo hujus capituli.

„Secundò. Dicendum est, respondendo ad ratio- „nem nunc factam, quod nec Episcopus Parisiensis, „nec alius quicumque non Theologus, nec in sacris „Scripturis peritus, potest, aut debet, sine Theolo- „gorum consilio, opiniones Doctorum Theologiæ „in Fide dubias, & non manifestè hæreticas, sen- „tentialiter, seu judicialiter condemnare.

„Tertio. Dicendum est quod, non obstantibus „C c 3 „præ-

„prædictis Juribus, Episcopus Parisiensis, vel alius,
„de Concilio Facultatis Theologiæ, seu Theologo-
„rum sacrae Scripturæ, potest tales opiniones, si
„ostendantur esse contra Fidem, sententialiter con-
„demnare, imò, in casu, hoc potest sola Facultas
„Theologiæ, sicut patet ex quarta & quinta con-
„clusionibus, & earum probationibus.

„Quartò. Dicendum est ad omnia illa Jura, quòd
„intelligenda sunt de judiciaria diffinitione, vel Sen-
„tentia suprema: sed per hoc non tollitur quinali-
„qui inferiores Papa possint hujusmodi quæstiones
„terminare, & judicialiter diffinire, diffinitione & Sen-
„tentia inferiori & subordinata, sicut patet ex di-
„ctis & dicendis, & etiam ex Bulla Domini Urbani
„quinti, inferius allegata: ita quòd suprema diffini-
„tio dicitur Sententia absolute & simpliciter; sed
„subordinata diffinitio Episcoporum Catholicorum
„inferiorum non sic universaliter obligat. Et ideò
„non dicitur diffinitio, vel Sententia, nisi secundum
„quid.

„Et sic diffinire, vel sententiare, vocat ibidem glo-
„sa, *ventilare*, quia non est simpliciter terminare.
„Cum hoc tamen stat, quòd obligat suos subditos.
„secundum quid, scilicet quousque per Sedem A-
„postolicam, vel Summum Pontificem aliter fuerit
„sententiarum & diffinitum.

„Et supposito quòd talis inferior Sententia, vel dif-
„finitio non obligaret, in casu, ad credendum, quia
„staret, in casu, quòd illud sic diffinitum esset hære-
„ticum; tamen regulariter obligat ad oppositum
„non dogmatizandum, vel publicè docendum in Dio-
„cesi Episcopi sic diffinentis. Et sicut deinde est de
„Episcopis, sic dicendum est de aliis personis, vel
„Collegiis, ab Potestate, vel auctoritate habenti-
„bus, respectu suorum subditorum. Hæc ibi.

„Ubi notandum est quòd hæc glossa potest aliter
„intelligi, ubi scilicet, & quando Propositio con-
„traria Fidei, vel non generavit scandalum in una
„Diocesi, vel ubi potest sine periculo nesciri, seu
„dissimulari, vel ubi non habetur sufficiens consi-
„lium Theologorum, declarando quòd explicitè re-
„pugnat Fidei, vel sacrae Scripturæ, quòd idem est:
„secus judicandum est, si scandalum ortum est, si
„periculum est in nesciendo, si Theologorum adsit
„frequentia.

Placeat tandem attendere quòd in Curia Roma-
na plerumque est minor abundantia Theologorum,
quàm conluevit esse Parisius, exempli gratiâ. Et
dum inde trahitur causa Fidei per appellationem
ad Curiam Romanam, solet remitti ad Universi-
tatem Parisiensem, sicut visum est pluries, tempo-
ribus nostris.

Propterea non videtur rationabile causam Fidei
per tot solemnissimè agitatam & discussam, remit-
tere discutiendam uni, duobus, vel tribus Cardi-
nalibus non Theologis, sicut Dominus Balthasar
nuper Papa Johannes xxiii. facere conatus est, in
causa condemnationis Propositionis defuncti Ma-
gistri Johannis Parvi, quæ usque modò pendet
coram Domino Cardinali des Urins, non sine gra-
vibus damnis & expensis Domini Episcopi Pari-
siensis, & Inquisitoris.

Rursus ad principale sic arguitur. Constat ex
decursu nascentis Ecclesiæ usque nunc, quòd Præ-
lati qui sunt Pastores & Doctores, & alii Doctores
non Prælati, consurrexerunt adversus hæreses, pri-
mò doctrinaliter disputando, scribendo, arguen-
do, increpando, non remisso semper Judicio ad Se-
dem Apostolicam, vel Generale Concilium; & ne-
dum doctrinaliter hoc fecerunt, sed judicialiter
quilibet in sua Diocesi: & certè si doctrinaliter
poterant, fas similiter eis erat judicialiter hoc fa-
cere, cum damnatio judicialis non addat ad do-
ctrinalem, præter adjunctionem poenæ in subditos

rebellantes. Sic enim dicit Apostolus, quòd *Opor-
et Episcopum instructum esse in doctrina sana, ut possit
eos qui contradicunt, revincere.* Tit. 1. 9.

Dicitur eis præterea in persona Jeremiæ quòd
constituti sunt ut evellant & destruant &c. Et
hoc idem Ezechielis iii. & xxxiii. sub figura spe-
culatoris palam ostenditur.

Unde si semper oporteret causas Fidei, dum
insurgunt per Universum, remittere ad Sedem A-
postolicam, ipsa Sedes non sufficeret terminare,
etiãsi haberet tot Auditores causarum Fidei, quot
Auditores causarum prophanarum: in quibus ta-
men Fidei causis non apparet quòd aliquis sit Au-
ditor constitutus ordinarius; oportet enim tales
Auditores esse Theologos eruditissimos & incor-
ruptissimos. Et talium quanta fuerit & sit raritas
in Curia Romana, nimis, pro dolor, docuit expe-
rientia! ecce enim quòd in sacro Collegio tot
Cardinalium, vix fuit & est binarius Theologo-
rum.

Dicere igitur, sub prætextu cujusdam Decretalis
Papalis, dicentis quòd majores causæ referendæ sunt
ad Sedem Apostolicam, & nulli alii, per universum
Orbem Pastores & Doctores debeant se de ejusdem
causis intromittere, est apertissimè nedum errare,
sed delirare & insanire, & irritum facere Manda-
tum Dei, propter Traditiones hominum.

Concludimus ergo quòd sicut errores aliqui per-
niciocissimi fuerant ante celebrationem hujus sacri
Constantiensis Concilii, de auctoritate Papæ & suæ
Curia introducti, per erroneum intellectum quo-
rundam Jurium positivorum, per adulatores, vel tex-
tuales homines: ut quòd Papa non subiciebatur
Concilio Generali; quòd non poterat committere
simoniam in collatione Beneficiorum; quòd ne-
mo poterat ei dicere, *Cur ita facis?* quòd non o-
terat celebrari Concilium sine eo in quocunque
casu; & ita de plurimis; qui quidem errores dam-
nati sunt per hoc sacrum Concilium verbis & fa-
ctis: sic in proposito, necessariò fieri convenit de
talibus erroribus qui dicti sunt; ut quòd Prælati
inferiores non habeant judicare de Fide, præter
quàm fortè de Articulis Fidei, quantumcunque
suppetat eis copia Theologorum, quantumcunque
præterea scandalum grave suis subditis imminet;
quòd insuper damnari non possunt, aut debent er-
rores, nisi prius, vel simul evocentur errorum asser-
tores; & quòd aliter faciendo Sententia nulla est
vel iniqua, licet principale sit justissimum, scili-
cet errorum damnatio; quòd denique non sunt
damnandæ Propositiones, si possunt ad aliquem
sensum bonum trahi, vel pro aliquo casu dabilè
sophisticè glosari; & ita de reliquis: ut quòd Præ-
cepta Decalogi non spectant ad Fidem; quòd ma-
terix disputabiles non spectant ad Fidem, nec sunt
Judicio Fidei reprobandæ. Quæ omnia magnam
afferunt perniciem in Ecclesia sancta Dei.

*Occasione præmissorum, ut creditur, hæc
duæ Quæstiones formantur.*

Prima Quæstio.

UTRUM secundum Jura Canonica, possit aliquis
Episcopus, ex Privilegio, vel consuetudine præ-
scripta, Propositiones apud aliquos dubias in Fide
vel moribus, declarare ut erroneas in Fide & mo-
ribus, & in sua Diocesi subditos suos ad hoc te-
nendum cohercere, reservata determinatione Se-
dis Apostolicæ, vel Concilii Generalis, & hoc præ-
sertim ubi Studia Generalia sacrae Scripturæ vi-
gent.

Secunda Quaestio.

Utrum secundum Jura Canonica, Propositiones quæ de se sunt erronæ in Fide & moribus, ideò semper de Jure dicantur dubiæ, quia aliqui, etiam Theologi, se dicunt de illis dubitare.

fol. 202. *Sumptum & originale Bullæ, quæ damnat errores Wicleff, in Concilio Romano, & approbata est per Constantinense Concilium.*

JOHANNES Episcopus servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. In Generali Concilio &c. Datum Roma, apud sanctum Petrum. Quarto nonas Februarii. Pontificatus nostri Anno tertio. habetur To.... Conciliorum, Pag. . . . 1415. . .

fol. 205. Joan. Gers. son. xii. Nov. **P**laceat attendere diligenter per doctissimos & sapientes viros, qui sunt præbituri, sub jurejurando, salubre consilium, in materia Fidei, qualiter omnes rationes Episcopi Attribatenfis, & sibi adherentium, volentium justificare novem Assertiones in examine Magistrorum nunc positas, procedunt, secundum casum inevitabilis necessitatis.

In quo casu tamen, animus occidendi, propria auctoritate, à sanctis Doctoribus non laudatur, nec approbatur, licet secundum Leges humanas, talis impunitus permaneat, si hoc constet legitimè, alias non.

Attendantur ergo circumstantiæ in prædictis Assertionibus omittæ & etiam expressæ. Tunc clarissimè patebit quòd prædictæ Assertiones casum inevitabilis necessitatis nedum includunt, imò positivè & patenter excludunt.

Et primò videantur circumstantiæ ex parte illius quem licitum est taliter occidere: loquitur itaque prima Assertio de illo qui *machinatur* &c. nam machinari, importat actionem occultam & prolixam, & per consequens, non patentem ac inevitabilem: sed videamus in quid machinatur. Non dicit Assertio in mortem, sed in salutem corporalem Domini sui.

Postea verò non dicit Assertio, *pro auferendo sibi vitam*, sed solum, *pro auferendo Dominationem suam*.

Deinde videamus per quæ media talis machinatur. Non dicit Assertio quòd habeat ipse jam gladium extensum, ut percutiat Regem; sed dicit *per sortilegia*, quorum effectus est dubius ac incertissimus, nec propinquus.

Additur, *per fraudes, dolos, & malum ingenium*. Qui termini sunt generales, signantes actus interioris, non patentes de se, sed potius ignotos. Patet igitur ex parte illius qui occiditur, quòd dictæ Assertiones casum prædictum, scilicet necessitatis inevitabilis non includunt, sed excludunt.

Considerentur insuper circumstantiæ positæ ex parte modi agendi, quoniam dicitur, *per explorationes & insidias*, ut dicunt Assertiones tertia & quarta. Sed clarum est quòd explorationes & insidias important longam præmeditationem, & specialiter tales insidias quæ sunt juramento fidelitatis & socialitatis velatæ, sicut innuit nona Assertio, quæ salvare nititur ac justificare confederationes tales quòd non sint obligatoriæ: excludunt igitur ex circumstantiæ casum necessitatis inevitabilis.

Sed diceret adversarius quòd includitur talis

casus in hoc complexo, quando est tanta potentia, quòd justitia non potest bono modo fieri per supremum.

Respondetur primò, quòd hoc complexum non negat quin aliquo modo non possit fieri justitia de eo, sed dicit, bono modo. Et videatur si minus malum esset quòd per Supremum, non servato Juris ordine, talis interficeretur, quàm per ipsum cui non est alter subditus, ubi nulla justitiæ scintilla concurrat. Non est igitur casus necessitatis inevitabilis, ubi per suum Supremum, vel alios milites, aliis modis interfici potest talis.

Consequenter oporteret quòd in omnibus circumstantiis quæ ponuntur, esset auctoritas Juris, aut facti. Et hæc additio circa omnes circumstantias, & earum quamlibet palam omittitur, vel ex ignorantia, vel potius ex astutia; quoniam in subsumendo ad has Maximas, seu regulas generales, nulla apparentia, nulla probationis fuisset efficacia.

Denique placeat attendere quòd in quarta Assertionem, quæ est veluti Major ad alias sex, similiter in octava & nona, coartatio nulla fit ad casum circumstantionatum.

Propterea concludendum est certissimè quòd doctrina hæc tota perniciosissima & hæretica, consequenter ad deliberationem Reverendissimi Patris Cardinalis Cameracensis; imò ad condemnationem factam in Francia, cum solemnitate tali, de quali Litteræ Patentes, etiam judicialiter exhibitæ, præbent Fidem.

Advertent etiam deliberaturi, qualiter Episcopus Attribatenfis, in tota deductione sua, & in XII. dubiis motis per eum, atque divulgatis, ponit aliter casum quam appareat ex isto textu Assertionum. Unde in quarto dubio notat quòd alia via non pateret salvandi Regem à morte; qui casus est necessitatis inevitabilis, nisi per istum, & isto modo.

Sedita non ponunt Assertiones, sicut constat.

Præterea possunt retorqueri sua dubia contra eum, applicando ea ad quartam Assertionem, quæ loquitur generaliter de omnibus tyrannis occidendis per industriam & insidias, & vilanè, id est sine diffidatione, ut idem Episcopus exposuit.

Concluditur ergo quòd tales dubitationes, sicut & allegationes suæ, nihil proficiunt ad propositum: & quòd Assertiones, nedum prima, sed omnes simul junctæ, destruunt omnem politiam & securitatem Principum, & dant viam apertissimam ad homicidia proditoria, & ad omnia perjuria, ad violationem totius sacre Scripturæ, & specialiter Decalogi.

Non est idcirco fas alicui Catholico super iis sufficienter monito, & specialiter Theologo, vel Prælato quomodolibet dubitare, sub pœnis hæreticæ pravitatis, etiam non expectatâ alia Sedis Apostolicæ, & Concilii Generalis Sententiâ.

D E R O C H A,

Super Tractatu qui incipit:

Voluimus &c. Joan. Gersson.

Fidei sacre veritas, Apostolicæ Sedis, Ecclesiæ Romanæ & Universalis auctoritas, honoris proprii tuendi necessitas, me compellit, minimum Theologorum, Doctorem Tolosanum, nonnulla per me in hoc sacro Concilio prædicta defendere, atque, per consequens, ad objecta contra me, per nonnullos, in medium deducta, posse tenus repondere, & contra responsiones factas meis ratio-

tionibus replicare; salvâ tamen determinatione sanctæ Sedis Romanæ, & hujus sacri Concilii Generalis, repræsentantis Ecclesiam Universalem sacrosanctam.

Sanè oblatum mihi extitit quidam codicillus, incipiens per hæc verba.

Voluimus, propter elucidationem veritatis, & extirpationem quarundam opinionum consurgentium ex iuribus positivis, non intellectis, ad Fidei regulam notare tres conclusiones quæ à quibusdam dicuntur fuisse prædicatæ, jungendo reprobationem, tam prædicatis in hoc sacro Concilio, quam aliunde, multiplici ratione.

Et quia in dicto Libello proceditur mixtè; modò, arguendo contra conclusiones; post, respondendo ad meas rationes; & iterum, redeundo contra prædicata ad argumentationes: idcirco adversarios, quocunque ierint, persequendo,

Primò, respondebo ad rationes contra conclusiones,

Secundò, replicabo contra adversariorum solutionem,

Et tertio, iterum respondebo ad eorum additas rationes.

Pro primo, imponitur mihi per adversarios prima conclusio talis.

Nulla Propositio philosophialis, vel moralis, condemnanda est per Concilium, quod in talibus non debet se occupare; cum non sit de Fide. Hæresis autem est dogma perversum Fidei Orthodoxa contrarium.

Contra quam conclusionem arguunt adversarii sic dicentes.

Oppositum autem conclusionis practicum est in multis erroribus Johannis Wiclef, & Johannis Huf, qui moralia respiciunt, ut quòd *Fratribus non liceat mendicare*. Unde & falsum est, imò hæreticum, quòd nulla moralia sunt de Fide. Unde ista damnata est per Ecclesiam ut hæretica, quòd *Usura non sit peccatum*, & illa, quòd *Non licet jurare*: & ita posset exemplificari de multis. Et ista quæ novissimè damnata est ut hæretica. *Quilibet tyrannus &c.* Unde pro regula generali, omnis Propositio contenta in sacrâ Scriptura, spectat ad Fidem, quoniam Assertio pertinax opposita non stat cum Fide: & similiter; omnis Propositio quæ potest ex ipsa deduci in consequentia probabili, & vera, ad eandem spectat Fidem. Et reducitur hæc regula ad illud. *Qui locutus est per Prophetas, & ad illud, Unam sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam.* Deductio facilis est.

Ut autem veritas melius videatur, Primò, ostendam quòd hæc conclusio mihi falsè imponitur per collationem, cum alia conclusione per me posita.

Secundò, respondebo ad rationem pro quanto adduceretur contra dictum meum.

Pro primo, sciendum quòd conclusio posita per me in Sermone de Nativitate Virginis, fuit ista.

In sacro Concilio, debent tantum, tanquam hæreses condemnari, contra determinationem Ecclesie, sacra Scriptura & Fidei veritatem errores; & eorum etiam assertores, fautores, & defensores debent tanquam hæretici condemnari.

Hæc conclusio probatur, quia secundum Hieronymum: *Hæresis est dogma perversum, contrarium Fidei Orthodoxa*, quo ad primam partem.

Sed quo ad secundam, per illud vulgatum: *Non sufficienter extirpantur errores, cum eorum perseverant & serviunt assertores.*

Ex quo, conclusione, inferebatur correlariè quòd contra errores, in merè philosophicis sententiis, nec Fidem tangentibus, scilicet sermonciali, naturali, sive morali, sacrum Concilium non dignatur suum condemnativum Judicium explicare.

Ex quo corollario isti notantes falsè, tradunt

dictam conclusionem, abstrahentes furtivè, seu aliàs malitiosè totum hoc complexum, in merè philosophicis sententiis, nec Fidem tangentibus. Modò clarum est quòd non est idem sensus, nec sunt eadem verba conclusionis per ipsos falsè extractæ, & correlarii per me prædicati, quòd ipsi habent necessariè concedere: quoniam si non sunt contra determinationem Ecclesie, sacram Scripturam, vel contra Fidei veritatem purè philosophici, nec Fidem contingentes errores, non sunt tanquam hæreses condemnandæ. Et sic patet falsa ascriptio dictæ conclusionis mihi facta, & per ipsos conficta.

Secundò, respondetur ad objecta, cum dicunt *de prædicatis in hoc Concilio*, super erroribus Johannis Wiclef, & Johannis Huf; quòd ista practica in nullo militat contra me: quoniam clarum est quòd multi ex erroribus illis concernunt Fidem, nec sunt merè philosophici, ut quòd *Non est licitum Fratribus mendicare* &c. hoc enim tangit Christi Concilia. Et sic dicendum est de alijs Articulis, quòd non sunt merè philosophici. Et tantum de prima conclusione.

Quantum ad secundam conclusionem mihi impositam, quæ talis est:

Dum damnandi sunt errores, debent simul evocari & damnari hæresum assertores.

Contra quam objiciunt sic.

Oppositum practicum est in erroribus Wiclef &c. Circa quòd primò, notandum est quòd in præfato Sermone intuli: secundò correlariè, ex dicta conclusione per me prædicata, sic dicens: *Ad errores sufficienter extirpandos, si sint cogniti distinctè ipsorum assertores, sunt citandi, vocandi & corrigendi.* Ubi clarè patet quòd totum istud complexum dimittitur furtivè, vel malitiosè; *Ad sufficienter extirpandum.*

Item dimittunt hoc complexum, *si sint cogniti distinctè.* Item, mutant substantiam Propositionis, dum dicunt: *dum damnandi sunt errores, debent simul evocari & damnari hæresum assertores.*

Ad videndum autem meam Propositionem, expono istud adverbium, *sufficienter*, ut æquipolleat huic complexo, quòd ultra non est necessarium: ut, *sufficienter comedi, pro nunc, id est, non est necesse me, pro nunc, ultra comedere.*

Sic ergo exponitur ista Propositio. *Ad sufficienter extirpandum errores &c.* Quia adhuc est necesse corrigere assertores, quemadmodum fuit allegatum per Magistrum Johannem de Gersono Cancellarium nostræ Domine Parisiensis, in quadam cedula quæ incipit: *Conformiter ad informationem Christianissimi Regis Francia &c.* Ubi in secunda Propositione sic dicit: *Providendum est prædictis erroribus, ad extirpationem errantium, quia non sufficienter extirpantur errores, dum notorie perseverant, & serviunt eorum assertores.*

Ubi dicit quòd providendum est istis erroribus, ad extirpationem errorum, & emendationem errantium.

Hujusmodi autem emendatio non fit melius, quàm errantes evocando, ut fecit Johannes xxii. in condemnatione Articulorum Johannis de Poliacco, ipso vocato & citato.

Item, ad propositam conclusionem facit dictum allegatum, *non sufficienter* & dixi notanter, *si sint cogniti distinctè*: quia si in uno regno curreret aliquis error, & non esset notatus in particulari assertor illius vel notificatus; error ille tunc esset condemnandus, absque hoc quòd aliquis assertor esset evocandus.

Sic ergo apparet de veritate illius Propositionis

* In domo Cardinalis Cameracensis, xi. die Aprilis 1415. præsentibus & in sacra Theologia Doctoribus, ultra vel circa numerum 70. novem.

nis, & de furtiva sublatione multorum essentialium illi. Similiter apparet malitiosa mutatio, cum præfatam Propositionem mutaverim in temporalem, addendo hanc dictionem *simul & dum*, quæ non sequitur ex mea. Non enim sequitur; *ad hoc quòd sufficienter extirpentur errores &c. Ergo dum damnandi sunt errores, debent simul evocari &c.* Quia stare quòd post, vel ante fuissent vel forent evocandi. Nec objectiones eorum procedunt in aliquam.

Unde cum Articulo primo de Wicleff, qui prius fuit condemnatus judicialiter, quam fuerit evocatus: respondetur quòd non erat notus pro tunc esse assertor: sed benè fuisset, & frustra citatus fuisset, cum jam diu mortuus esset, tamen ejus memoria damnari debuit. Decreta fuit citatio, non contra ipsum jam mortuum, sed contra quemlibet qui vellet tueri memoriam ejus. Qui si tunc vixisset, haud dubiè citatus & evocatus fuisset; sicut & Johannes Hufs hinc citatus fuisset, nisi per se comparuisset, & Hieronymus etiam fuit citatus.

Ad instantiam de illa, *Quilibet tyrannus &c.* quæ fuit condemnata absque assertore vocato, respondetur, quòd assertor non fuit notificatus sacro Concilio, neque distinctè notus eidem. Quam non notificationem factam sacro Concilio non credo carere scrupulo: quia illi quicquid denunciaverunt credo quòd fecerunt præjudicium Fidei, si noverunt illum distinctè, ipsum non revelando; attento quòd *Non sufficienter extirpantur errores &c.* ut supra.

Quòd si dicatur quòd non debuit assertor notificari, tum propter timorem, tum propter diffamationem: primum non; quia, aut ille timor erat in denuntiante, & hoc non apparet; quia aliàs verbo & scripto nominaverunt illum assertorem, licèt falsè.

Dicetur quòd timebatur ne sacrum Concilium auderet procedere ex timore. Sed hoc non est dicendum, quia hoc esset in infamiam sacri Concilii, cujus majorem partem non oportet timere assertorem.

Nec erat non notificandus assertor, propter infamiam ejus, quia per antea verbo & scripto per denuntiantem fuit diffamatus, & falsè.

Ad aliam instantiam, de non communicando sub utraque specie laicis, clarum est quòd sacro Concilio non fuit aliquis notificatus in particulari assertor; quòd esset communicandum sub utraque omnibus idifferenter, & non dubito, quia quando sibi erit notum & distinctè, quòd citabuntur modificati assertores.

Ad aliam, cum dicitur quòd ita solitum est fieri in multis Conciliis, in quibus Apocrypha, quæ certo carent actore, condemnantur: patet quòd non facit contra Propositionem prædicatam meam: quia postquam certo carent actore, non est distinctè notus assertor.

Ad aliam, de exemplo falsi numismatis inscripti nomine Regis, quòd damnatur, Rege non damnato: & sic in proposito, potest contingere de falsa doctrina, sicut in cedula per Promotorem judicialiter exhibita latior est deductio, quæ incipit: *Asserere quòd non liceat &c.* Patet responsio.

Primo, quia in isto exemplo est inepta & iners applicatio. Unde Rex non debet damnari ex inscriptione non impressa per ipsum, sed cusor falsæ monetæ. Et ita debet assertor falsæ doctrinæ: quòd patet. Aut enim falsa doctrina est damnata aliàs per Ecclesiam, vel evidenter sequens ex illa, aut non. Si primum; tunc illam doctrinam non oportet damnare, sed declarare fuisse damnatam, & vocare & corrigere assertorem. Si se-

Tom. V. Pars III.

cundum; tunc assertor etiam est vocandus, ad videndum mentem ejusdem.

Ad aliam instantiam, quæ fit de quinta distinctione Decreti, ubi reprobantur Opuscula multa, quæ fuerunt ab hæreticis instituta, sub nominibus diversorum Sanctorum, ut Evangelium sancti Thomæ, sancti Andreæ, sancti Bartholomæi, & ita de reliquis, sicut de itinerario Clementis, de vita Petri, de transitu Beatæ Mariæ Virginis: constat autem quòd non Apostoli, nec Virgo Maria fuerant evocati, dum damnarentur errores isti, sub titulis eorum prænotati; nec ipsis adjudicatum est aliquod interesse. Unde error Græcorum, de processione Spiritus sancti, damnatus, ipsis non vocatis, sicut dicit Bonaventura. Sed ista instantia in nullo militat contra Propositionem per me prædicatam; quia non est, nec fuit notum Ecclesiæ illa opuscula fuisse illorum quibus hæretici ascripserunt, imò notum est non fuisse. Ideò non oportuit illos citare, nec illis adjudicare aliquod interesse.

Præterea mirandum est, & satis blasphemum, cum applicatur quòd Virgo Maria, & Apostoli debuissent citari. Quòd si benè arguatur, oportet dicere quòd Virgo gloriosa & Apostoli, fuerunt illorum assertores; quòd dicere, est blasphemum. Quòd si dicatur quòd fuerant per aliquos infamati, debuissent evocari, secundum Propositionem prædicatam: sed non sequitur quòd Ecclesiæ notum fuit hæreticos illos falsè eis attribuisse errores: quòd si non fuisset notum, si tunc vixissent, evocandi fuissent.

Ad illud de errore Græcorum, dicitur sicut dictum est de errore communicationis sub utraque specie, quia non est notificatus distinctè, vel denuntiatus in forma aliquis erroris illius assertor.

Secundò, posset dici, sine tamen præjudicio, & assertionem, quòd forsan fuisset convenientius, ad sufficienter extirpandum errorem, imò necesse illos evocari, quia potuissent manu duci, vel saltem fienda erat diligentia de manu ducendo ipsos. Credo quòd esset benè factum, & fiendum, pro reductione Græcorum, quòd evocarentur, pro rationibus audiendis, vel ad ipsos mitterentur viri solemnes, prudentes & litterati in Juribus divinis & humanis, ad ipsos manu ducendum.

Quòd si à principio, ante condemnationem errorum, factum fuisset, æstimo quòd non pejus quam accidit, imò melius contigisset: & tunc vulnus non tantum inveteratum, citius medicaminis antidotum recepisset, juxta dictum Poëtæ:

Principiis obsta, sero medicina paratur.

(Cum mala per longas convaluerint moras.)

Et licèt Ecclesia non erraverit, in Articulum condemnando; tamen salvo meliori judicio, evocandi erant, & in non vocando forsan minus sanè factum fuit. Nec est mirum, si in processu vel forma aliquando erretur, principali materia integra remanente. Nec est tantum inconveniens dicere sic: Quòd Ecclesia dederit occasionem Græcis descendendi à Latinis, propter statuta facta per Romanam Ecclesiam.

Tertiò, dicitur consequenter quòd non concludit contra me, quia dixi: *Ad extirpandum sufficienter.* Modo iste error non est extirpatus sufficienter, licèt Ecclesia fecerit quòd in se est, quò ad materiam, quia non sufficienter extirpantur &c. Et sic patet responsio ad omnia illa quæ adducuntur de prædicatis Conciliis Generalibus.

Sed restat respondere ad rationes.

Ad primam, cum arguitur: Quandocunque duo sunt separata, quorum unum est principale, & aliud accessorium, principale potest defendi, accessorio remanente non tacto, & præsertim quando terminatio non habet dependentiam. Sed in-

Dd

teresse

teresse Fidei, circa Libellum hæreticalem est principale; sic quod ex errore, tanquam ex parte re criminis lætæ Majestatis divinæ, constituitur sufficiens Judicium apud Prælatus, ex officio, ut hanc partem damnet. Interesse vero personale concernens intitulationem talis Libelli, est purè accessorium & separabile. Poterit igitur primum interesse terminari, & alterum differri, vel dimitti.

Ad istam rationem respondetur, quod non militat; quia non nego quin negotium Fidei possit terminari, non vocato assertore. Sed dixi quod *ad sufficienter extirpandum errores &c.* Vel dico quod terminatio sufficiens ad extirpandum errores, sufficienter habet necessariam dependentiam ab emendatione, vel punitione assertoris, & evocatione; & quod illa duo sint inseparabilia & necessaria ad sufficienter extirpandum errores. Et fortè magis necessarium est evocari & corrigi assertorem, cum majus periculum sit de viva voce assertoris, quàm de mortua, quæ non plus potest inficere quàm sonet. Assertor autem potest probare & improbare, respondere, replicare & prædicare, inficere, & multiplicare, ac seminare.

Ad aliud, cum dicitur quod potest frequenter evenire quod Libellus hæreticis inficiet unam Diocesim, & persona cujus nomine intitulatur non erit de illa Diocesi, nec per consequens subicietur Jurisdictioni illius Episcopi; non oportebit igitur quod Episcopus evocet eum dum damnabit illum Libellum erroneum, & suæ Diocesi pestiferum; quia de iis quæ foris sunt nihil ad eum, & esset irritoria citatio. Dicitur primò, quod non militat argumentum; quia dictum est ad sufficienter extirpandum &c. Non autem sufficienter extirpantur errores, illo non citato vel non correcto vivente, & qui posset haberi, dato etiam quod damnaretur per Episcopum, & posset ille Libellus.

Secundo dicitur quod falsum supponitur, videlicet quod Episcopus particularis possit Libellum illum, autoritate ordinaria, condemnare. Quia aut ille Libellus est damnatus, aut non: si sic, non debet damnari, nec potest per Episcopum particularem, tanquam hæreticus; licet ubi scandalum, vel periculum timetur, posset interim prohiberi & remitti ad Apostolicam Sedem judicandus, approbandus, vel reprobandus; vel ad Concilium Generale.

Ad aliud, cum arguitur, quia in casu præcedenti contingere potest quod persona errans sit tyrannus potens, vel hostis Reipublicæ, vel inimicus reputatus à Rege sub quo est Prælatus qui damnat hæreses; ubi, si citaretur hujusmodi tyrannus, vel hostis, nulla esset utilitas, sed major hostilitas & in deliberationem damnationis penderet in subditis Prælati talis grande dispendium.

Dicitur primò, quod supponitur falsum, scilicet quod Prælatus Ecclesiasticus, sub Rege existens, possit condemnare Libellum talem, ut est dictum, sed bene alias damnandum talem declarare.

Secundo, dicitur quod dato quod Episcopus particularis posset, adhuc talis errans est evocandus, & sequeretur multiplex utilitas.

Primò, in causa & in processu.

Secundò, quod Episcopus faceret quod in se est. Nec debet æstimare quod sequeretur major hostilitas, imò quod teperceret, vel cessaret.

Si enim compareret, posset manu duci, vel per Regiam potentiam coherceri. Nec est timendum de majori hostilitate, ad sufficienter extirpandum errores, & præsertim ubi talis citatus, vel æstimatus errans, fuisset denunciatus, aut aliàs diffamatus. Nec ex hoc præjudicaretur subditis, ex dilatione; quia interim possent prohiberi errores. Quin imò conferretur subditis, ex criminoli vocatione, & præ-

judicaretur Fidei, ex hostis ejus sævientis in eam dimissione.

Ad aliud, cum sic arguitur: non oportet in decisione, vel determinatione doctrinali condemnativa alicujus erroris, quod evocetur errans, quamvis nominator: * non igitur oportebit hoc in damnatione judiciaria, de necessitate divini Præcepti, cujus est vinculum majus, quàm vinculum Juris positivi.

Dicitur primò, quod consequentia nihil valet; quia decisio, vel determinatio doctrinalis, condemnativa alicujus erroris, distat multum & differt à judiciali in processu, & potest fieri per quemcunque habentem auctoritatem exponendi sacram Scripturam, & errores eidem oppositos doctrinaliter reprobandi; nec oportet talem habere auctoritatem judiciariam citandi. Judiciaria autem damnatio pertinet ad Summum Pontificem, vel Concilium Generale, vel deputatos eorum tantum, qui possunt evocare, & debent errantes, si sint cogniti & delati, ad sufficienter extirpandum errores.

Secundò, dicitur consequenter quod ad sufficienter extirpandum errores illos doctrinaliter, essent evocandi assertores amicabiliter, vel aliàs altutè, si essent cogniti distinctè, propter multa, & propter ipsos per rationes convincendos. Et hoc esset conforme correctioni Evangelicæ.

Tertio, dico quod est de necessitate divini Præcepti assertores per illos ad quos spectat, si possint haberi. Et ad hoc debet fieri diligentia. Et per consequens sunt evocandi quàm citius commodè poterit. Et hoc potest fundari in istis Præceptis de maleficis, blasphemis, & idolatris occidendis. Hoc etiam patet per quandam Conclusionem doctrinalem positam per Facultatem Theologicam Parisiensem, in qualificatione doctrinali errorum Johannis Hufi, Conclusionem primam, quæ talis est. *Assertores notorie & pertinaciter Articulos præfatos, sunt hæretici, & ut tales judicialiter condemnandi, & ne ceteros inficiant, sunt diligentissime cum doctrinis suis scandalosis expurgandi.* Quod si diligentissime, ergo per omnem viam juridicam ipsi hæretici, vel assertores errorum, cum doctrinis suis sunt damnandi, & per consequens evocandi.

Amplius, adversarii, ad eorum propositum fortius roborandum, contra se taliter instant. Et si dicatur quod in casibus prioribus potest saltem fieri citatio generalis in valvis Ecclesiarum, & respondent sic, quod hæc citatio non concernit necessario damnationem errorum ad quam obligatur Prælatus, divino Præcepto, & non sic ad citandum.

Sed hæc responsio non satisfacit, quin ad sufficienter extirpandos errores necessario requiratur evocatio vel citatio, sive punitione assertorum, vel emendatio; ad quorum alterum tenetur Prælatus etiam, juxta posse, de necessitate divini Præcepti.

Secundò. Dicunt ad instantiam suam quod *Talis accessoria posset cedere in multis casibus, in præjudicium cause principalis, propter versutias, vel astutias Advocatorum, vel Procuratorum corruptorum Dprece, vel pretio, per unum potentem tyrannum, vel hostem Reipublicæ, vel sediciosum, refugientibus ex adverso defensoribus veritatis, vel causam justam metus, vel ex pusillanimitate, aut alias. Interponerentur quippe appellationes frivola, imò pestifera ad Curiam Romanam, ubi tantus esset tractus, quantus labor & expensæ; & quam inutilis aliquando finis, colligitur faciliter ex iis quæ videmus & videmus: & ita Pastor & Doctor pro grandi merito, grandi damno multaretur.*

Sed apparet quod hæc responsio fundatur in sup-

* Hic deest aliquid.

supposito falso, quòd Episcopus particularis possit sic judicialiter novas opiniones, ut dictum est, tanquam hæreticas condemnare, cum dicit, de appellatione ad Curiam Romanam.

Item, ista responsio adducit unum quod videtur concludere quòd coram Episcopo particulari tales Processus non sunt fiendi; sed solum coram Papa, vel Concilio Generali, propter maiorem potentiam coercendi tyrannos, quam non habet Episcopus particularis. Papa namque potest omnes & Principes invocare, etiam præceptivè, contra rebelles Fidei. Non sic Episcopi particulares. Nec talis citatio asserre potest præjudicium propter astutias Advocatorum, quoniam in causa Fidei, quilibet tenetur per se respondere, & non per Advocatum; quin imò prohibentur Advocati, ut patet *extr. de hæret. in Clementinis*. Nec in Curia Romana oporteret refugere veritatis defensores; cum Promotores Fidei, pro cuius defensione nullus timere debet. Quòd si talis timor ibi caderet, potius argueretur & caderet coram Episcopo particulari, ubi securitas & potentia minor.

Præterea ex ista responsione nunquam deberet fieri citatio alicujus potentis Domini in causa Fidei, vel alia, propter pericula possibilia quæ per istos sunt adducta.

Rursus isti pro sua confirmatione adducunt exemplum de Rege Francorum, qui fecit damnari Parisius errorem, *De visione beata*, quam tenebat Johannes xxii. eodem Johanne Papa non vocato, vel audito. Istud autem exemplum non probat.

Primò. Quia ex hoc non fuit error ille sufficienter extirpatus, saltem quo ad assertorem. Et sic exemplum, in nullo militat contra meam conclusionem.

Secundò. Quia istud non fuit propriè damnatio, sed quædam declaratio scolastica & prohibitio.

Tertiò. Quia idè non fuit Johannes Papa vocatus, quia non erat hæreticus declaratus, & sic nec declaratus inferior quolibet Catholico. Nec poterat vocari per illos qui se reputabant illo inferiores: saltem non erat declaratum quòd erant Superiores. Et sic non est ad propositum, quia vocandi sunt assertores per Superiorem notum esse Superiorem. Et tantum de secunda conclusione notata per adversarios istos.

Consequenter notabatur tertia conclusio sub his verbis. Quòd, per inferiores ad Concilium Generale, vel ad Sedem Apostolicam non sunt errores condemnandi judicialiter, imò nec doctrinaliter, ut aliqui intellexerunt, nisi prius sint per Ecclesiam condemnati: quoniam istæ sunt majores causæ, quæ referendæ sunt ut dicitur ad Apostolicam Sedem.

Contra istam conclusionem sic arguit primò. *Oppositum prædicatum est*, inquit, &c.

Supra quam conclusionem ostendetur primò, quòd falsè & nequiter est notata, seu extracta ex mea Propositione.

Secundò, quòd malè improbata, pro quanto ex illa mea intenderet improbare.

Primò, inquam, est falsè notata, quia conclusio prædicata fuit ista. „ Et si ad Papa inferiores „ pertinet in materia Fidei per Ecclesiam determinata, judicialiter aliquem hæreticum declarare, & „ declaratum condemnare, tam in materia nondum „ per Ecclesiam discussa & declarata, non spectat, „ neque licet alicui, nisi Papæ, vel Concilio Generali, vel eorum autoritate, aliquas opiniones tanquam hæreticas judicialiter, quamquam doctrinaliter, condemnare, vel reprobare. „ In qua conclusio-

Tom. V. Pars III.

sione sequentes Propositiones sententialiter continentur.

Prima; quòd „ ad Papa inferiores pertinet in „ materia Fidei per Ecclesiam discussa judicialiter „ diffinire, videlicet declarando Assertionem illam „ damnatam aliàs per Ecclesiam vel inferentem illam „ lam damnatam & esse hæresim, & assertorem per „ tinacem esse hæreticum, & illum tanquam hæreticum condemnare. „

Secunda Propositio; „ quòd in materia Fidei nondum „ per Ecclesiam discussa & declarata, non „ spectat, neque licet alicui inferiori Papæ, vel Concilio Generali, vel non habenti autoritatem alterius, illorum aliquas Propositiones tanquam hæreticas judicialiter condemnare. „

Tertia Propositio; „ quòd Papa inferiores possunt „ in nondum per Ecclesiam discussis aliquas Assertionem „ scholasticè & doctrinaliter reprobare. „

Ex quibus manifestè apparet nequam intellectus, & perversus illorum qui notaverunt, vel illorum qui intellexerunt, imò nec doctrinaliter, ubi affirmativam convertunt in negativam: quia si *quamquam doctrinaliter*, affirmat; & si *imò nec doctrinaliter*, negat.

Restat respondere ad objectiones illorum.

Ad primam, cum dicunt de practicatis in hoc Concilio, quòd „ approbavit condemnationes „ factas per Universitates, & Ordinarios, in Anglia, & in Praga; quas tanquam temerarias & iniquas, si verum ille diceret, debuisset reprobare. „

Ad quod dicitur, negando quòd oppositum prædictæ Conclusionis sit practicatum in hoc Concilio sacro.

Et cum dicitur quòd „ *Approbavit condemnationes factas per Universitates, & Ordinarios &c.* „ Dicitur quòd approbavit factas per Universitates scholasticè & doctrinaliter; & per Ordinarios judicialiter, non autoritate ordinaria, sed Apostolica: Cum Contuariensis sit Legatus notus, & Pragensis esset ad hoc specialis Commissarius per Sedem Apostolicam specialiter deputatus. Per hoc patet quòd nihil faciunt contra.

Ad illa quæ post deducuntur, cum dicitur primò quòd „ Prælati & Doctores tenentur scire multa explicitè, quæ populus non tenetur explicitè cognoscere; sed ubi insurgeret turbatio in populo & error explicitus, Prælati possunt & debent plebem ab erroribus hujusmodi revocare judicialiter, & aliàs; verum est quòd Sententia eorum non ligat extraneos, nisi pro quando deducitur sufficienter ex Scriptura sacra. „

Ad quod dico, concedendo quòd Prælati tenentur plebem revocare judicialiter, in iis quæ sunt hæretica manifestè per Ecclesiam declarata, vel etiam doctrinaliter, ubi periculum vel scandalum apparet; seu prohibitive: non tamen tanquam hæretica judicialiter condemnare, sed ad Papam vel Generale Concilium referre.

Ulterius, ad illud quod sequitur cum dicitur „ Denique nulla est controversia vel contradictio; „ etiam apud Dominos Juristas, quin in causis „ Fidei, quæ respiciunt expressè & explicitè Articulos Fidei, & illa quæ sunt per Ecclesiam jam „ ut hæresis damnata, vel per Scripturam sacram, „ cujus autoritate nititur Ecclesia, possint & debent Ordinarii, & Inquisitores cognoscere „: ut si quis diceret quòd *Usura est licita*. Quòd, *fornicatio non est peccatum mortale*. Quòd, *Quilibet tyrannus &c.* Sicut nuper damnatum est, nullus dubitat quin Episcopus, & Inquisitor habeant cognoscere. Clarum est autem quòd hoc contra conclusionem non militat, imò concordat cum ea quæ fuit per me prædicata.

Dd 2

Sed

Sed ulterius contra eandem Conclusionem sic dicunt. „Notetur sequens Conclusio extracta de Tractu composito Anno Domini M. CCCLXXXVIII. „per Facultatem Theologiæ, approbato per Universitatem Parisiensem, olim missio Domino Clementi Papæ, „qui Tractatus est penes Reverendissimum Patrem Dominum Cardinalem de Chalanco. Quæ est secunda Conclusio in primo Articulo talis.

„Ad Episcopos Catholicos pertinet autoritate inferiori, & subordinata, circa ea quæ sunt Fidei, judicialiter diffinire.

Sed ista Conclusio non militat contra meam Conclusionem prædicatam. Quinimò in eodem sensu concordant. Unde in iis quæ sunt Fidei jam per Ecclesiam discussa, pertinet ad Episcopos judicialiter diffinire.

Ad auctoritates adductas.

Ad primam Pauli, Actor. xx. 28. *Attendite vobis, & Universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei* &c. „Unde patet quod Jure divino, & autoritate Spiritus sancti, Episcopi positi sunt ad regimen Ecclesiæ Dei. Ad regimen autem importat, seu pertinet, autoritate judiciali inferiori, & subordinata, supremæ autoritati subiecta, Ecclesiam regere, & per consequens de Fide cognoscere, & in ea diffinire. Unde quod de tali regimine ad Fidem pertinente loquatur Apostolus, ex hoc patet, quia ibi hortatur ipsos adversus hæreticorum Fidem subvertentium, nequitiam vigilare. Nam immediatè sequitur, *Y. 29. Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, & exurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se: propter quod vigilate.* Et ideo, exemplo Pauli, Summus Pontifex, & Concilium Generale, sub gravium comminatione poenarum, ad vigilem hæreticæ pravitatis extirpationem alios hortantur Episcopos. Unde extr. de hæret. in cap. *Excommunicamus*: sic concluditur. *Si quis enim Episcopus, super de ex-purgando de sua Diocesi hæretica pravitatis fermento negligens fuerit, vel remissus; ab Episcopali officio deponatur, & in locum ipsius aliter substituitur idoneus, qui velut & possit hæreticam confundere pravitatem.* Hoc autem non posset Episcopus, nisi haberet in hac parte judiciariam autoritatem. Et ideo ibidem præmittitur quod *Episcopus debet hæreticos ad suam præsentiam convocare & convocatos punire.* Et in vi. ad abolendam. cod. iii. dicitur quod pertinet ad Episcopos per Dioceses suas hæreticos inquirere, & quod ipsi errorem suum ad arbitrium Episcopi regionis debent publicè abjurare, quodque etiam illi qui fuerunt à Diocesani jurisdictione exempti, nihilominus in iis qua sunt contra hæreticos instituta, Episcoporum subeant iudicium, & eis, in hac parte, tanquam à Sede Apostolica delegatis, non obstantibus libertatum Privilegiis, obsequuntur. Ex quibus omnibus satis patet quod tam de Jure divino, quam humano, ad Episcopos pertinet & pravitatem hæreticam judicare, & per consequens, Assertiones hæreticas condemnare judicialiter, & autoritate judiciaria veritates Catholicas desinire.

Ad quæ omnia patet Responsio ex jam dictis.

Uterius, hortantur ipsi ad attendendum circa præmissa, quod

„Si nullæ causæ Fidei deciderentur per Ordinarios, & præsertim in locis in quibus sunt Studia Generalia Theologorum; sequerentur inconvenientia maxima in Fide & moribus: quoniam, ut in pluribus, Mendicantes sunt illi qui prædicant, & possent ad libitum dicere quæ vellent, absque timore reprehensionis: quo-

niam in Romana Curia nulli ferè sunt Theologi, nisi Mendicantes; & sic iidem quasi essent partes & Judices.

„Rursus, apud ipsam Curiam Romanam prædictæ causæ Fidei, ut plurimum, manerent indiscussæ, vel indeterminatæ, sicut experientia docuit in multis.

„Denique pauci reperirentur Prælati, & Doctores, qui possent & vellent subire dispendia & expensas quas in processibus Fidei reos facere necesse est. Debent tamen Episcopi non retardari in extirpatione hæresum, sed animari, sicut patet Extr. de hæret. cap. *Excommunicamus*.

Postremò, quidquid sit de aliis Episcopis & Universitatibus; hætenus apud Episcopum & Universitatem Parisiensem istud habetur de consuetudine rationabili & approbata, ac legitime præscripta, sicut patet de condemnatione Articulorum Parisiensium, & de juramento Bachalau-reorum, quod faciunt ante Lecturas Sententiarum, in manibus Cancellarii Parisiensis, quod tale est.

Si audieritis aliquem dogmatizantem contra sanam doctrinam, & specialiter in favorem Articulorum Parisius damnatorum; revelabitis infra octo dies Episcopo, vel Cancellario Parisiensi qui fuerit pro tempore vestro.

Concordat pro conclusione Scriptura divina in pluribus locis, specialiter 1. Petri iii. 15. *Parati ad satisfactionem, omni poscenti rationem reddere de ea qua in vobis est Fide.* Et Malachiæ i. *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam.* Et in Epistolis Pauli, ad Timotheum. Et ad Titum. Et Exod. xxiii. & Deuteron. xxii.

Ad quæ omnia dicitur: & primò, ad primum de Mendicantibus, quod *iidem essent partes & Judices* &c.

Idem argumentum potest fieri, quod in Universitate non essent tales causæ judicialiter terminandæ, quia cum Parisius sint plures Theologi Seculares, & Regulares, alii quàm Mendicantes, & quæ * prædicant & determinant, non posset ibidem discuti quæstio talis, ubi esset aliquis error assertus per alium Theologum quàm Mendicantem.

Dicitur ulterius, negando consequentiam primam, quod *absque timore reprehensionis possent Mendicantes* &c. Tum quia major rubor & majus dispendium esset eis, & magis ibi timerent quàm inter cognatos & notos.

Item, irreverenter loquuntur de paucitate Theologorum in Curia Romana, cum sint plures, tam adventicii quàm residentes, etiam non Mendicantes: nec propter hoc essent partes & Judices. Prædicatores enim non libenter faverent Minoribus errantibus, quin imò liberius persequerentur, experientia teste, nec è contra, nec Hæremicæ Carmelitis, nec è contra. Nec debet æstimari in facto Fidei quod sit favor inordinatus, nisi aliàs appareret, sicut me recolo interfuisse Vesperis cujusdam Bernarditæ in quadam Universitate, in qua respondens ordinationem istam, & benè habuit ibidem positam revocare: *Episcopus sanctus sit improprie.* In eadem Universitate, & aliis Vesperis, quidam secularis istam concessit arguenti Magistro, *Deus est falsitas, & Deus est summa falsitas*, quam scio non fuisse revocatam ibidem.

Nec, idem Judex & pars, cum solus reus esset pars ad Curiam evocatus, & non Magistri in Curia residentes, nisi per illos sustineretur, quod non est præsumendum.

Ad secundum, cum dicitur quod *ut plurimum causa maneret indiscussa in Curia Romana*: per hanc

* forte qui

ta-

rationem probaretur quòd nulla causa Fidei, aut ratio aliqua, esset in Romana Curia discutienda: quod tamen non concludit; nec experientia est testis, saltem ex defectu Romanæ Curiae, vel Concilii ad hoc sufficientis. Nec pluralitas Theologorum confert Jurisdictionis auctoritatem. Hoc argumentum etiam videtur Romanam Curiam de Fidei negligentia blasphemare.

Ad aliud de dispendiis: etiam per istam rationem probaretur, raro aliquam Fidei questionem ad Sedem Apostolicam referendam, imò nullam aliam causam Rempubicam contingentem: quòd falsum est. Ipsi quoque debent aestimare quòd Magistri pro causis Fidei, cujus sunt professores, velent subire dispendia nedum bonorum, sed etiam personarum, sicut & isti facere se prætendunt in causa per ipsos in hoc sacro Concilio denunciata, & ultra denuntiationem diligentissimè prosecuta, procul pulso quocunque timore mundano vel humano. Ad quem finem, hoc ipsi noverunt, & Deus.

Ad aliud, quòd non debeant Episcopi retardari, sed animari in hæresum extirpatione, patet per dicta.

Ad aliud, de consuetudine Episcopi & Universitatis Parisiensis, & de Articulis & juramentis Bachelariorum, non concludit Jurisdictionem Episcopi, vel Universitatis.

Quantum ad condemnationem illorum quæ per Ecclesiam sunt discussa Judicia, tanquam hæresum vel errorum in Fide; licet ubi periculum, vel scandalum verisimiliter timeretur, seu appareret, posset illa prohibere vel suspendere, donec Papa, vel Generale Concilium, an esset hæretica vel Catholica diffinisset. De Universitate Parisiensi, si quem Articulum damnaverit in præteritum, vel damnet aliàs in futurum, hoc scholasticè & doctrinaliter facere potest. Et hoc habet de consuetudine, vel longissima præscriptione, nec aliter præscripsit.

Ad auctoritates. Ad primam, cum dicitur, *Parvi omni poscenti reddere rationem*: patet quòd loquitur de ratione doctrinali, aut judiciaria, in per Ecclesiam jam discussis.

Item, ad illud Malachiae, patet quòd doctrinaliter intelligit. Aliàs de quolibet Sacerdote quantumcunque simplici, posset argui quòd haberet hujusmodi Judicium. Vel in singulari loquitur de Summo Sacerdote, sive Summo Pontifice, in quo talis Jurisdictio custoditur.

Instant magis contra Conclusionem suam isti sic inquiringes: *Si dicatur quòd Episcopi, & Inquisitores possunt errare, certe ita potest & Papa; nihilominus spectant ad eam causam Fidei.*

Sed contra istam responsionem. Si velit quòd in causis Fidei nondum in se, vel virtualiter evidenter damnatis, vel declaratis, possint Episcopi, & Inquisitores cognoscere judicialiter, & diffinire Propositiones noviter esse hæreticas, sicut & Papa, propter hoc quòd utrique possunt errare, non videtur verum; quia non posse errare non hujusmodi Jurisdictio sed tantummodò Potestatis plenitudo Papæ data à Christo. Nec est æquè verisimile Papam errare, sicut Episcopum particularem. Non enim dixit Christus Lucæ. xxii. 32. cuilibet Episcopo particulari, vel Inquisitori: *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat Fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Dixit autem Petro. Nec ideo, ut dictum est, quòd non possit errare, attribuitur Apostolicæ Sedi.

Item, amplius arguunt sic adversarii. *Si Doctores possunt doctrinaliter tractare materias Fidei, quia datur eis in Licentia Potestas determinandi & interpre-*

* Locus corruptus.

tandi Scripturam sacram; constat quòd Episcopi, ex officio, sunt Doctores, & possunt docere populum auctoritative, pœnas sibi apponendo.

Ad quòd dicitur, concedendo quòd possunt doctrinaliter populum informare, & ubi scandalum timeretur, prohibere etiam sub pœnis, ne talis doctrina dogmatizaretur, usquequò Sedes Apostolica, vel Concilium Generale plenè consulere-tur, remittendo damnandam vel approbandam talem doctrinam Papæ, vel Concilio Generali.

Ad aliud, cum arguitur quòd *Causæ Matrimoniales sunt de majoribus causis, quæ nihilominus ab Ordinariis sæpè determinantur.*

Respondeo concedendo. Sed non propter hoc sequitur quòd causæ Fidei nondum per Ecclesiam discussæ, debeant per Ordinarios terminari. Nec sequitur: Aliquæ majores causæ sunt per Ordinarios terminandæ; ergo causæ Fidei omnes. Nec etiam sequitur: Majores causæ. Unde *extra. de Baptismo & ejus effectu. cap. Majores*, specificatur de Articulis Fidei.

Ad aliud, cum sic arguitur. „Omnis error damnatus est jam per sacram Scripturam explicitè, vel implicitè, sicut patet, *extr. de hæret. cap. Damnatus*. Unde dicit Augustinus quòd *si quid alibi noxium est, hic damnatur*, scilicet in Scriptura sacra.

„Unde damnatio etiam per Papam vel Concilium Generale, non est quidem Juris divini declaratio, cum appositione Decreti pœnalis.

Respondetur quòd, errorem damnari, potest intelligi multipliciter.

Primò. Exemplariter, vel etiam regulariter, ut scilicet per aliquid, tanquam per regulam, vel exemplar.

Secundò. Scholasticè, & doctrinaliter.

Tertiò. Consultivè.

Quartò. Judicialiter.

Primò. In sacra Scriptura omnes errores contra ipsam, in ipsa, seu per ipsam damnantur, ut per regulam, exemplar, formam, sive normam; quia est regula & exemplar per quam omnia damnantur, vel sunt damnata tanquam repugnantia tibi.

Secundo modo, Facultas Theologiæ, hoc est Doctores in eadem.

Et etiam tertio modo.

Quarto modo. Sedes Apostolica, & Concilium Generale, in iis quæ aliàs non fuerunt damnata, vel inferentia aliàs damnata, ostendendo assertores, & declarando contra illa tenere, & consequenter contra illos procedendo.

Et cum dicitur quòd „declarando per Papam, non est nisi declaratio Juris divini, cum appositione Decreti pœnalis, dicitur quòd est duplex declaratio.

Quædam in illis quæ nondum per Ecclesiam sunt discussa formaliter, vel evidenter consecutivè, quam solus Papa facere potest, vel Concilium Generale.

Alia est declaratio illorum qui tenent contra hujusmodi declarationem primam. Et licet pertinet ad Episcopos, & se habent hujusmodi declarationes distinctæ, quemadmodum declaratio Majoris & Minoris in practico syllogismo: quemadmodum Papa declarat, quicumque asserit A errat in Fide, Episcopus particularis declarat B asserentem A errare in Fide. Licet ergo non sit Papæ condemnatio, nisi declaratio Juris divini, cum appositione pœnarum; tamen illa condemnatio, & Episcopi declaratio, sunt distinctæ, & distincti Juris: quia Papæ est, nondum aliàs declarati in se,

Dd 3

vel

vel evidenter consecutivè; Episcopi autem est, executivam illius, vel subsumptivam, sub applicantiâ Juris jam declarati. Præsuppositi ergo Judicium Episcopi particulare † primam Papæ discussionem. Licet Episcopi in nondum per Ecclesiam discussis possint, ubi periculum timetur verisimiliter de scandalo, doctrinaliter agitare, & etiam prohibere, non tamen tanquam hæretica aliqua condemnare.

Et cum ulterius dicunt; patet igitur, quia secunda Conclusio præfata de Tractatu ante dicto, A est sufficienter fundata in Jure divino & humano, & in consuetudine laudabili præscripta, nec propter unam glossam magistralem in Decretalibus, vel Decretis, etiamsi reperiretur ad oppositum, damnanda est, sed tenenda: concedo ad sensum sapius dictum, aliter non.

Unde melius est tenere textum, & glossam Decretalium & Decreti, ad intellectum Doctorum, quæ non contradicunt, vel contrariantur Juri divino, ut malè dixit xxxii. error missus de Scotia Parisius: Nec blasphemant sacram Scripturam, ut dicit xxxiii. Nec in sapientia quam habent mundana sunt Ægyptii juxta xxxviii. & quæ non debet, velut palca, pro magna parte excludi ab Ecclesia, juxta xxxix. Nec sunt sapientia Babilonica, ut hic fuit aliàs prædicatum coram sacro Concilio Generali, etiam vocando latrunculos, tenentes Conclusiones fundatas in textu Decreti & in glossa. Melius, inquam, est adherere talibus textibus B & glossæ, quam propriæ opinioni, penitus in nullo textu sufficienter fundatæ, imò expresse repugnant textui per omnes Doctores cum glossis ritè intellectos, & communiter.

Uterius cum dicitur, „& sic remanet tertia „ conclusio falsa per Magistrum Tolosanum posita, „ Hoc est manifestissimè falsum. Quinimò Conclusio posita contra Tholosanum, per Parisiensem, est falsa & erronea, & à pluribus hæretica reputata.

Rursùm confirmant suum Propositum sic inquiringes.

„ Facit pro præmissis, ad ostendendum de consuetudine laudabili legitimè præscripta, quòd nondum in Universitate Parisiensi, sed in aliis Studiis Generalibus fit protestatio communis per Theologos, dum faciunt aliquos actus, quòd nihil dicent contra Articulos Parisiis damnatos, C „ vel qui alibi rationabiliter sunt condemnati.

Dico quòd protestatio est laudabilis, in hoc quòd protestantur se nihil dicere velle in favorem Articulorum Parisiis, vel alibi rationabiliter damnatorum, scilicet scholasticè, & doctrinaliter: quia quilibet debet velle nihil dicere in favorem falsitatis rationabiliter, doctrinaliter, vel scholasticè reprobatæ. Non esset autem semper error dicere aliquid in favorem Articulorum Parisiis, vel alibi damnatorum, cum damnatio fuerit aliàs revocata. Ideò oportet addere *rationabiliter*. Sed non sequitur quòd possit per ipsos Episcopum & Universitatem aliquid per Ecclesiam non discussum, tanquam hæreticum judicialiter condemnari, licet possit per Episcopum tanquam periculosum suis subditis prohiberi, & sic remitti ad Sedem Apostolicam, vel Concilium Generale tanquam hæreticum reprobandum, vel Catholicum approbandum, ut sapius est expressum.

Denique isti ad suum propositum ampliùs ostendendum obijciunt contra se, per objectiones aliàs per me factas sub iis verbis.

„ Sed contra prædicta obijcitur quòd licet ad „ aliquem inferiorem Papam pertineat, vel pertinere possit hæreses manifestas, & explicitas juxta † Locus corruptus.

„ dicialiter condemnare, in quo casu videntur „ procedere illa quæ dicta sunt in secunda & quinta Conclusionibus; tamen videtur quòd nec Episcopus, nec Facultas, aut aliàs Papæ inferior, possit condemnare judicialiter & solemniter hæreses implicitas, de quibus inter litteratos & in sacris Litteris eruditos est quæstio, vel dubitatio; quales videntur Conclusiones prædictæ, vel etiam aliquæ quas Facultas Theologiæ condemnavit.

„ Et ad hoc videtur ratio & auctoritas concordare. Irrationabile enim apparet quòd Episcopus Parisiensis, qui quandoque non est Theologus, nec in sacris Scripturis peritus, possit opiniones Doctorum Theologiæ sententialiter condemnare.

„ Item, ad hoc est auctoritas Innocentii Papæ III. in cap. *Quotiens*. xxiii. q. 1. ubi ait: „ *Quotiens ratio Fidei ventilatur, arbitror omnes fratres & Coepiscopos nostros non nisi ad Petrum, id est, ad sui nominis auctorem, debere referri.* Et ibidem dicit Glossa. *Aliud est quæstionem de Fide motam terminare, quòd nulli præter quam Romanæ Sedi permittitur, sicut hic dicitur: aliud est ipsam sine diffinitione ventilare; quòd Patriarchæ & Primates facere possunt, sicut ibi continetur.* Et postea Glossa obijciens ait: *videtur contra. Extr. de Hæret. Ad abolendam.* Nam ibi innuitur quòd illi sunt vitandi tanquam hæretici, quos ipsi Episcopi dixerint vitandos.

„ Sed dic quòd illud intelligendum, quando tale quid dicunt quòd certum est esse hæresim: hic verò cum dubium est. Cui concordat Glossa lxxx. *Dist. Cap. 11.* super primo verbo *Fide*, ubi ait: *sed expone hic, in Fide*, id est fideliter, ut posset agitare causas Fidei, sed non procedere ad Sententiam.

„ Ex quibus omnibus patet quòd nullus inferior Papa potest determinare sententialiter quæstionem motam de Fide, præcipuè quando litterati dubitant, & contrariè opinantur. Ad quòd concordat Innocentius III. *Extr. de Baptismo, & ejus effectu*, ubi dicit: *Majores Ecclesiæ causas, præsertim Articulos Fidei tangentes, ad Petri Sedem referendas &c.* Ad hoc etiam facit. *Cap. Fundamentum. de sum. Trin. & Fide Cath. in Clementinis.*

Ad quas objectiones respondent multipliciter.

Et primò, sic dicunt: quòd „ omnia ista Jura „ loquuntur de causis, seu quæstionibus Fidei terminandis & diffiniendis judicialiter, & ideò in „ nullo faciunt contra Facultatem Theologiæ, „ quin possit quæstiones, etiam apud aliquos litteratos dubias scholasticè terminare, & doctrinaliter diffinire, antequam ad Sedem Apostolicam referantur, sicut supra est ostensum, in „ primo Articulo hujus capituli. Sed constat quòd „ ista responsio validat meam conclusionem, & „ invalidat illam adversariorum.

Secundò, respondent sic: quòd „ nec Episcopus Parisiensis, nec alius quicumque non Theologus, nec in sacris Scripturis peritus, potest „ aut debet, sine Theologorum consilio in Fide „ dubias & non manifestè hæreticas quæstiones „ sententialiter, seu judicialiter condemnare. „ Sed ista responsio non evadit difficultatem.

Nec enim Papa, nisi miraculum concurreret, vel revelatio specialis, posset, sine consilio Theologorum, quæstiones hujusmodi terminare. Licet ergo quòd cum consilio, sicut non loquitur, non possum sine manibus debellare Regem, ergo possum cum manibus meis. Unde ex negativa non sequitur affirmativa, non positâ circumstantiâ termini.

minorum; sicut non sequitur: Chimæra non potest videre sine oculo, vel lapis; ergo potest videre cum oculo.

Præterea Patriarchæ & Primates non possunt sine Theologorum consilio ventilare quæstionem. Sed cum hoc, per cap. *Quotiens est terminanda quæstio; ad Sedem Apostolicam est referenda.* Ergo à fortiori, in Episcopis. Ceterum, in discussis per Ecclesiam, Episcopi non possunt etiam aut debent judicare sine consilio Theologorum.

Item, consilium non dat Jurisdictionem, sed præsupponit.

Tertio respondent sic: quod, „non obstantibus prædictis Juribus, Episcopus Parisiensis, vel alius, de consilio Facultatis Theologiæ, peritorum sacre Scripturæ, potest tales opiniones, si ostendantur esse contra Fidem, sententialiter condemnare. Imò in casu, hoc potest sola Facultas Theologiæ, sicut patet ex quarta & quinta Conclusionibus, & earum reprobationibus. „

Sed etiam ista responsio in nullo evadit Articulum, pro quanto probat quod in iis quæ nondum per Ecclesiam sunt discussa, Episcopus particularis non potest. Unde cum dicunt, *Non obstantibus Juribus prædictis, Episcopus potest &c. si ostendantur esse contra Fidem.* Quod verum est; si ostendantur evidenti ostensione, ita quod inferant evidenter oppositum Fidei, potest tunc Episcopus sententialiter condemnare, id est fore condemnatum per Ecclesiam, vel tanquam hæreticum, & in Fide erroneum declarare; non autem in illis quæ sunt dubia, & in quibus graves in Theologia oppositum opinantur, nec evidenter Fidei sacre repugnant, vel sequentibus ex eadem: nec competit Facultati Theologiæ, quæ nullam Jurisdictionem in hoc habet, sed etiam potest doctrinaliter, consultivè, & scholasticè reprobare.

Falsè ergo dicitur; si ita intelligantur quarta & quinta Conclusiones, quod judicialiter solum possit Facultas Theologiæ &c.

Quarto, respondent sic inquires:

„Dicendum est ad omnia illa Jura, quod intelligenda sunt de Judiciali diffinitione, & Sententia suprema; sed per hoc non tollitur quin aliqui interiores Papa possent Quæstiones hujusmodi terminare, & judicialiter diffinire, diffinitione & Sententia inferiori & subordinata, sicut patet ex dictis & dicendis; & etiam ex Bulla Domini * V. allegata: ita quod suprema diffinitio Papæ Catholici, qui est Universalis Episcopus, omnes, & ubique obligat. Et ita hujusmodi diffinitio dicitur Sententia absolutè & simpliciter. Sed subordinata diffinitio Episcoporum Catholicorum inferiorum non sic universaliter obligat. Et ideo non dicitur diffinitio, vel Sententia, nisi secundum quid. Et sic diffinire vel sententiare, vocat ibidem glossa *ventilare*, quia non est simpliciter terminare.

„Cum hoc non stat quod obligat suos subditos, secundum quid, scilicet quousque per Sedem Apostolicam, vel Summum Pontificem aliter fuerit sententiatum & diffinitum.

„Et supposito quod talis inferior Sententia, vel diffinitio non obligaret, in casu, ad credendum, quia staret in casu quod illud sic diffinitum esset hæreticum; tamen regulariter obligat ad oppositum non dogmatizandum, vel publicè docendum, in Diocesi Episcopi sic diffinientis. Et sicut dictum est de Episcopis, sic dicendum est de Collegiis, vel aliis personis ad hoc potestatem, vel auctoritatem habentibus, ratione suorum subditorum. „

* deest forse Urbani

Verum hæc responsio non potest stare cum textu, nec cum glossa, nec per se.

Primò, non cum textu, quia secundum eum, cum ratio Fidei ventilatur, talis ventilatio est ad Sedem Apostolicam referenda: ergo non alibi terminanda. Tenet consequentia; quia quod est alibi referendum, ibi est terminandum, & non alibi.

Item, sequitur: Episcopi solum possunt ventilare: ergo non terminare. Sicut sequitur: solum potest movere: ergo non quietare; quia dicitur oppositum, potest quietare. Ergo non solum potest movere.

Item, non potest stare cum glossa, quæ dicitur, quod *Nulli præter quam Romanæ Sedi permittitur quæstionem de Fide motam terminare.* Ergo nulli Episcopo particulari permittitur.

Item, dicit glossa quod *Primates possunt, & Patriarcha, quæstionem sine diffinitione terminare.* Ergo omnes Episcopi possunt terminare. Tenet consequentia, per locum à majori distinctione.

Item, non potest stare cum glossa, LXXX. *Dist. super verbo Fide*, ubi sic: *possunt agitare causas Fidei, sed non procedere ad Sententiam*; ita quod *li*, Sententia, stat confusè & distributivè.

Item, non potest stare per se responsio dicta: quia si est Sententia secundum quid, & terminatio & diffinitio, & non simpliciter talis diffinitio subordinata, sequitur quod non sit Sententia, terminatio, vel diffinitio. Sicut sequitur: est homo, & in quid, ut homo mortuus, & non simpliciter. Ergo non est homo. Præterea dicit responsio quod obligat suum subditum, secundum quid, quousque per Sedem Apostolicam, vel Summum Pontificem aliter fuerit sententiatum, vel diffinitum talis Sententia subordinata.

Sed contra: quia per adversarios, Jure divino, canonico, civili & naturali, & ex statu hierarchico, Episcopi habent Jurisdictionem diffiniendi, & causas Fidei terminandi. Et per consequens, talis autoritas non videtur præsupponere Potestatem supremam, seu ab illa dependere, sic quod per illam posset cassari vel annullari, & quod obliget usque ad illam, & non ultra.

Item, contra hoc quod dicit: quod *Talis inferior Sententia, vel diffinitio, non obligat in casu, ad credendum, quia staret in casu, quod illud sic diffinitum esset hæreticum; tamen regulariter obligat ad oppositum non dogmatizandum, vel publicè docendum in Diocesi Episcopi sic diffinientis.* Ex primò sequitur quod simplex nunquam, aut rarò esset certus quando deberet in hoc obedire Episcopo diffinienti in non sibi evidenter repugnantibus Articulis Fidei, quia nunquam, aut rarò esset certus quando diffinitum esset Catholicum vel hæreticum. Et idem sequeretur, diffiniente Papa, qui etiam potest errare, Fidem diffiniendo.

Uterius, illud quod subditur apparet erroneum, & malè sonans, & Fidei præjudicans, scilicet quod *Hujusmodi Sententia inferior, regulariter obligat ad oppositum non dogmatizandum*, quia si illud diffinitum esset mihi evidenter hæreticum, teneor contra illud dogmatizare, non obstante Episcopi vel Papæ diffinitione; ubi autem non constaret, teneor sibi credere.

Demum, adhuc notant isti adversarii, dicentes quod „Hæc glossa potest aliter intelligi, ubi scilicet, & quando Propositio contraria Fidei, vel non generavit scandalum in una Diocesi, vel ubi potest sine periculo nesciri sive dissimulari, vel ubi non habetur sufficiens consilium Theologorum determinandi quid explicite repugnet Fidei, vel sacre Scripturæ, quod idem est. Secus judicandum est, si scandalum ortum „ est,

„ est, si periculum est in nesciendo, si Theologorum assit frequentia. „

Sed istud notatum non sufficienter respondet; quia nec generatio scandalum, nec periculum nesciendi, nec consilium Theologorum, dat Jurisdictionem, ut clarè patet.

Uterius, attendunt, & attendi rogant quòd in Curia Romana plerumque est Theologorum abundantia minor, quàm consuevit esse Parisius, exempli gratià; & dùm trahitur causa Fidei per appellationem ad Curiam Romanam, solet remitti ad Universitatem Parisiensem, sicut visum est pluries, temporibus nostris. Præterea non videtur rationabile causam Fidei per tam solemnissimos agitatam & discussam, remittere discutiendam uni, duobus, vel tribus Cardinalibus non Theologis, sicut Dominus Balthasar nuper Papa Johannes xxiii. facere conatus est, in causa condemnationis Propositionis defuncti Magistri Johannis Parvi, quæ usque modò pendet coram Domino Cardinali de Urbinis, non sine gravibus damnis, & expensis Domini Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris.

Ubi tanguntur tres rationes.

Prima videtur concludere velle quòd Parisius est magis congruum causas Fidei judicari, quàm per Sedem Apostolicam. Quod falsum est, & jam superius est responsum.

Secunda ratio videtur velle idem concludere, propter remissionem causarum Parisius. Quòd si aliquando fuit factum, fuit propter consilium, non autem propter hoc habebant authoritatem judicialiter condemnandi, nisi in remissione eis committeretur.

Tertia ratio idem videtur concludere velle: sed procedit æquivocè. Concedo nempe quòd inconveniens esset consultivè, vel scholasticè, sive doctrinaliter agitatum per tot & tantos, remittere uni, vel duobus, vel tribus consultivè, ceteris paribus. Sed non est inconveniens scholasticè reprobatum, vel consultivè per centum Doctores solemnissimos, remittere tribus, duobus, vel uni ad judicialiter reprobandum, cum illi centum ad hoc nullam authoritatem haberent. Nec in hoc malè facit Dominus Balthasar, quondam Johannes Didus, imò benè, in causa condemnationis, quæ nulla fuit, & pro tali meritò extitit declarata per d. ctos Dominos Cardinales.

Item, ad principale sic arguunt. Constat ex discursu nascentis Ecclesiæ usque nunc, quòd Prælati, qui sunt Pastores & Doctores, & alii Doctores non Prælati consurrexerunt adversus hæreses.

Primò, doctrinaliter disputando, scribendo, arguendo, increpando, non remisso semper Judiciò ad Sedem Apostolicam, vel Generale Concilium: & nedum doctrinaliter hoc fecerunt, sed judicialiter, quilibet in sua Diocesi. Et certè si doctrinaliter poterant facere, fas similiter eis erat judicialiter hoc facere, cum judicialis damnatio non addat ad doctrinalem, præter adjectionem pœnarum in subditos rebellantes. Sic enim dicit Apostolus, ad Tit. 1. 9. quòd oportet Episcopum instructum esse in doctrina sana, ut possit eos qui contradicunt doctrinæ suæ revincere.

Dicitur eis præterea in persona Hieremiæ quòd constituti sunt ut evellant & destruant &c. Ex hoc idem Ezechielis iii. & xxxiii. sub figura speculatoris palam ostenditur. „ Unde si semper oportet, ret causas Fidei, dùm inturgunt per universum „ Orbem, ad Sedem Apostolicam referre, ipsa „ Sedes non sufficeret terminare, etiam si haberet „ tot Auditores causarum Fidei, quot sunt Auditores causarum profanarum; in quibus tamen

causis Fidei non apparet quòd aliquis Auditor sit constitutus ordinarius. Oportet enim tales Auditores esse Theologos eruditissimos, & incorruptissimos: & talium, quanta fuerit & sit raritas in Curia Romana, nimis, prohi dolor! docuit experientia. Ecce enim quòd in sacro Collegio tot Cardinalium, vix fuit, & est binarius Theologorum. „

Ex quibus verbis trahitur argumentum primum de Pastoribus & Doctoribus qui consurrexerunt adversus hæreses doctrinaliter & judicialiter, quilibet in sua Diocesi, & licitè. Sed hoc negatur, nisi in discussis per Ecclesiam, delarando illa olim fuisse damnata, vel inferentia damnata; nec valet consequentia: si doctrinaliter poterant, quòd esset fas judicialiter, in nondum discussis per Ecclesiam.

Et cum dicitur quòd nihil addit hujusmodi damnatio judicialis, qui nullus * est in Episcopis particularibus, respectu talium. Ad authoritatem Apostoli, quòd Episcopus debet esse instructus ad revincendum &c. conceditur, scholasticè, vel etiam prohibitive, ubi periculum timeretur, & in discussis per Ecclesiam, aliàs judicialiter, ut est dictum.

Ad illud de Hieremia, clarè patet convinci quòd solum loquitur de Papa in Ecclesia Militanti, qui solus est constitutus semper Gentes & Regna universa populi Christiani. Vel etiam potest intelligi de evulsione vitiorum quoad Episcopos particulares, qui essent Prælati in diversis Regnis, vel etiam de evulsione errorum discussorum & errantium.

Ad idem de speculatore, in Ezechiele.

Et cum arguitur ultrà, quòd non sufficeret Sedes Apostolica terminare &c. si haberet tot Auditores &c. mirandum est, ubi isti reperiunt tot errores, quia modicum audiri fatigari Romanam Curiam, & Universitates quòd oporteat habere tot Auditores. In respectu namque causarum profanarum, causæ Fidei sunt valde paucæ. Nam in isto Concilio, quòd jam duravit per Annum cum dimidio, vel quasi, non vidi causas Fidei promoveri, nisi vel Johannis Wicleff, & Johannis Hufi, vel Hieronymi, vel denuntiatis contra Christianissimum Regnum Franciæ, sine assertore: sic quod à multis temporibus paucæ, in respectu causarum profanarum, causæ Fidei insurrexerunt. Nam pro una causa Fidei, sunt centum profanæ, nec oportet constitui aliquem ordinarium Auditorem, imò nec debet, quia pro causæ nobilitate & difficultate sola Sedes Apostolica est ordinaria, & esse debet.

Et cum ulterius dicitur quòd oportet tales Auditores esse Theologos eruditissimos; istud ego reputo falsum: oportere videtur necessitatis, quòd non possit ferri Judicium nisi per Theologos; quia Processus judicarius fieri potest per Juristas, & debet melius quàm per Theologos.

Sed in examine Propositionum, an sint Catholicæ vel hæreticæ, est necessarium consilium Theologorum in sacro Collegio, non tamen Auditorum incorruptissimorum. Non veritas ibi est, ut isti injuriosè imponunt; est tamen, Dei gratià, abundantia, ut communiter, Theologorum eruditissimorum & incorruptissimorum, tam de Collegio, quàm de aliis in Romana Curia, ad consulendum, & doctrinaliter reprobandum.

Concluditur ergo quòd dicere super textu Decretalis dicentis, quòd *Majores causa referenda sunt ad Sedem Apostolicam, nulli alii per Universum Orbem Pastores & Doctores debent se eisdem causis intramittere*: est apertissimè nondum errare, sed delirare.

ro,

* Locus corruptus.

re & insanire, & irritum facere Mandatum Dei, propter Traditiones hominum.

Quæ conversio, si intelligatur quòd nullo modo se debeant intromittere de causis Fidei, sive indiscussis per Ecclesiam, sive discussis, utique bene concluderent esse insanè dictum. Sed concludere quòd sit error, dicere quòd Episcopi non se possunt intromittere diffiniendo de causis dubiis Fidei per Ecclesiam non discussis, decernendo noviter Propositiones Catholicas sive hæreticas, alias non damnatas, malè & pessimè concludunt. Non est enim errare, sed viam sequi veritatis, nec efficitur irritum Mandatum Dei, propter Traditiones hominum. Jus enim divinum & canonicum in hoc non discrepant, sed concordant.

Sed per oppositum, isti adversarii Mandatum Dei & Ecclesiæ infringunt, ad usurpandum Jurisdictionem Sedis Apostolicæ, & sacri Concilii Generalis, & dirumpunt, quantum in ipsis est, Privilegium Ecclesiæ Romanæ.

Uterius, concludunt quòd sicut errores alii perniciosissimi fuerant ante celebrationem hujus sacri Constantiensis Concilii, de autoritate Papæ, & suæ Curiae introducti, per erroneum intellectum quorundam Jurium positivorum, per adulatores, vel textuales homines; ut quòd Papa non subieciatur Concilio Generali; quòd non poterat committere simoniam in collatione Beneficiorum, quòd nemo poterat ei dicere, *Cur ita facis?* quòd non poterat celebrari Concilium sine eo, in quocunque casu, & ita de pluribus. Qui quidem errores damnati sunt per hoc sacrum Concilium, verbis & factis. Sic in proposito, necessario fieri convenit de talibus erroribus qui dicti sunt: ut quòd Prælati inferiores non habeant judicare de Fide; præter quàm fortè de Articulis Fidei, quantumcunque suppetat eis copia Theologorum, quantumcunque præterea scandalum grave suis subditis imminet; quòd insuper damnari non possint, aut debeant errores, nisi prius, vel simul evocentur eorum assertores; & quòd aliter faciendo Sententia nulla est, vel iniqua, licet principale sit iustissimum, scilicet eorum condemnatio; quòd denique non sint damnandæ Propositiones, si possunt ad aliquem bonum sensum trahi, vel pro aliquo sensu dabili sophistice gloriari; & ita de reliquis: ut quòd Præcepta Decalogi non spectant ad Fidem; quòd materiæ disputabiles non spectant ad Fidem, nec sunt Fidei Judicio reprobandæ. Quæ omnia magnam afferunt perniciem in Ecclesia sancta Dei.

In qua conclusione horribiliter in argumento, per simile, claudicatur, cum faciunt similitudinem inter illos errores, verbis & factis, per sacrum Concilium condemnatos, per eisdem recitados, & Propositiones veras & Catholicas prædicatas & superius recitatas, quæ, ut ostensum est ad oculum, non sunt eadem cum illis in materia, forma, vel sensu quas adversarii recitarunt.

De aliis Propositionibus facit ibidem comparisonem cum erroribus superius in hac conclusione recitatis, ut puta: non sunt damnandæ Propositiones ad aliquem bonum sensum trahibiles, vel pro aliquo casu dabili sophistice gloriabiles, quarum alium ab istis assertorem non novi.

Uterius, cum dicit: *Et ita de reliquis*: ut quòd Præcepta Decalogi non spectant ad Fidem. Quod utique verum est, sic accipiendo spectare ad Fidem, quòd sint merè credita, & nullatenus scita, vel cognita in lumine naturali: & de ista, quòd materiæ disputabiles non spectant ad Fidem, nec sunt Fidei Judicio reprobandæ, cujus alium ab istis, nescio assertorem.

Sed ista per me assertur, & fuit asserta, quòd

Tom. V. Pars III.

nulla Propositio est Fidei Judicio, tanquam hæretica condemnanda, vel in Fide erronea, quæ non repugnat determinationi Ecclesiæ, Fidei veritati, vel sacre Scripturæ, non repugnantia evidenti.

Ultimò. Adversarii, occasione prædictorum, quaerunt duas tales Quaestiones.

Prima est: „Utrum secundum Jura Canonica possit aliquis Episcopus, ex Privilegio, vel consuetudine præcepta, propositiones apud aliquos dubias in Fide, vel moribus, declarare ut erroneas in Fide & moribus, & in sua Diocesi subditos suos ad hoc tenendum coercere, reservata determinatione Sedis Apostolicæ, vel Concilii Generalis, & hoc præsertim ubi Studia Generalia Scripturæ sacre vigent.

„Secunda. Utrum secundum Jura Canonica Propositiones quæ de se sunt erroneæ in Fide & moribus, ideò semper de Jure dicantur dubiæ, quia aliqui etiam Theologi se dicunt de illis dubitare. „Ad primum dico, sine tamen præjudicio Sententiæ melioris.

Primò, quòd aliqui Episcopi, ex privilegio Papali, vel commissione eis facta per Sedem Apostolicam, possunt Propositiones apud aliquos dubias in Fide & moribus, declarare ut taliter erroneas, & in sua Diocesi subditos suos ad hoc tenendum coercere, reservata determinatione Sedis Apostolicæ, vel Concilii Generalis, si alicui Episcopo sit commissum per Sedem Apostolicam super hoc, vel Privilegium datum. Et esset rationabilius fieri tales commissiones, ubi Studia generalia Scripturæ sacre vigent, ceteris paribus cunctis, quàm Episcopis particularibus carentibus Studio generali Theologiæ.

Secundò, dico distinguendo de dubio, quemadmodum solet distinguere, quòd quædam est dubitatio Juris, & quædam Facti.

Sit ergo, quòd aliquid esse dubium in Fide & moribus dupliciter intelligi potest. Uno modo, eò quòd aliqui dubitant, non tamen quòd sit in se dubium, quia jam est per Ecclesiam determinatum sive discussum; & tale quid potest Episcopus particularis, sine privilegio, aut speciali commissione Papæ, sed ex officio, declarare esse erroneum in Fide & moribus, vel hæreticum, per hoc quòd est ab Universalis Ecclesiæ tanquam tale reprobatum. Nec oportet in hoc reservare determinationem Apostolicæ Sedi, vel Concilio Generali, cum jam fuerit determinatum. Et potest hoc quicunque Episcopus particularis, sive habeat sub se Studium Theologiæ generale, sive non. Tamen hoc debet agere, propter varias circumstantias possibiles cum consilio Theologorum.

Aliud est dubium eo, quia non est discussum per Ecclesiam in se, vel virtualiter, vel consecutivè, nec apparet evidenter quòd repugnet sacre Scripturæ, vel quòd inferat evidenter aliquod per Ecclesiam jam damnatum, & quia multi graves Doctores & solemnes in sacris Litteris eruditi contrariè opinantur, & habent utrique rationes apparentes. Tunc dico quòd nullus Episcopus particularis, autoritate ordinaria, potest tale dubium judicialiter terminare, videlicet Assertionem tanquam Catholicam approbare, aut tanquam hæreticam condemnare.

Hanc Sententiam probo aliquibus rationibus: quarum prima sit ista.

Si Episcopus particularis possit in nondum discussis per Ecclesiam &c. diffinire; sequitur quòd quilibet Catholicus tenetur & obligatur, de necessitate salutis, credere & tenere diffinitionem & determinationem in dubiis.

Secunda. Dictis pertinentibus ad Fidem cujuslibet Episcopi particularis, & quòd quilibet Episcopus

Ec

co-

copus talis potest ad hoc quemlibet Catholicum obligare: consequens est falsum, & contra hujusmodi assertores, quod Episcopus potest in nondum discussis per Ecclesiam, in Tractatu cui nunc respondetur, in quarta evasione, ad Decreta contra se deducta, ubi dicunt quod *Sententia Papa, est Sententia simpliciter & omnes universaliter ligans. Episcopi autem particularis, secundum quid, & tantum ligans subditos suos*. Patet etiam falsitas, quia nullus potest aliquem non sibi subditum ad Legem aliquam obligare. Consequentia principalis probatur; quia quilibet Catholicus tenetur & obligatur credere, & tenere in dubiis pertinentibus ad Fidem, de necessitate salutis, tanquam Fidem Catholicam, omne illud quod est definitum esse Fides Catholica; sed per omnem illum ad quem spectat ex officio, talia & taliter definire. Sed ad quemlibet Episcopum particularem hoc spectat, ex officio, & ordinariè, & ex statu Hierarchico & Pastoralis, fundato in Jure divino & naturali, præsuppositio divino, cui nullum Jus positivum rectè intellectum contradicit. Ergo or* adversariorum, in præfato Tractatu, & in Conclusionibus prædicatis per Magistrum Johannem de Gerslono coram sacro Concilio, prima conclusione, & post repetita per Magistrum Petrum de Verfailles. Sed Major probatur; quia si non teneretur quilibet Catholicus in dubiis pertinentibus ad Fidem credere omni illi ad quem ex officio spectat, per consequens illa autoritas esset frustra definiendi, sive determinandi, & non magis teneretur quis credere habenti talem auctoritatem, quam non habenti, quod videtur absurdum.

Præterea videretur quod nulli habenti hanc Jurisdictionem esset credendum, quia questionem, cur plus de uno quam de alio: †

Sed ad istam rationem dicitur primò, quod ad Episcopum particularem pertinet, ex officio, definire in dubiis de Fide Catholica in sua Diocesi, & pro sua, sed non in alia, nec pro alia.

Sed contra; quia non dicitur Fides Catholica solum respectu unius Diocesis particularis, sed respectu omnium, ita quod omnes Catholici obligantur ad illam: ergo si ex officio pertinet ad Episcopum definire aliquid esse Catholicam Fidem; ex officio spectat ad eum definire illud ad quod universaliter omnes Catholici obligantur, ut sic breviter arguatur ex definitione sua, hoc est Fides Catholica. Ergo ex sua definitione, hoc est ad quod omnes Catholici obligantur.

Secundò, dicitur, ad majorem conclusionem probativam, quod verum est, dum tamen rectè definiat, sic quod ubi esset hæreticum definitum, non esset sibi credendum, ut innuebatur in quarta responsione superius allegata, quâ nitebatur respondere ad Decreta.

Sed contra: Quia aut in dubiis tenetur quilibet Catholicus credere illi ad quem spectat &c. quod rectè definit, aut non. Si non, ergo in dubiis non tenetur credere definitum, etiam neque Papæ, nisi evidenter constet ipsum rectè definivisse. Quod videtur absurdum, quia sufficit quod non sibi constet ipsum hæreticè definivisse. Si sic, ergo tenetur credere definitum.

Præterea in dubiis, & ubi non esset evidentia hæresis, nunquam esset aliquis certus Catholicus, quando deberet credere definitum; quia nunquam esset certus an rectè definivisset.

Ceterum, ex hoc sequitur quod in dubiis evidentiâ faceret obligationem credulitatis, & non autoritas Ecclesiæ. Et sic tantò obligaret, imò plus, in casu, non habens auctoritatem, quam habens.

* Locus corruptus, foris error. † Hic aliquid deest.

Secundò, probatur consequentia eadem ex Fidei universitate. Unde Fides Catholica dicitur Catholica, quia universalis, non universalitate logica, sive prædicativa, quod Fides Catholica sit universalis & prædicativa de qualibet alia Fide, sed dicitur à *Catha* Græcè, quod est *universum* Latinè, quia omnes universaliter Christiani obligantur ad eam, de necessitate salutis. Unde Anathasius in Symbolo. *Quicumque vult salvus esse, ante omnia opus est ut teneat Catholicam Fidem; quam nisi quisque integram inviolatamque servaverit, absque dubio in aeternum peribit*. Et in fine. *Hec est Fides Catholica; quam nisi quisque fideliter, firmiterque crediderit, salvus esse non poterit*.

Tunc ultra. Iste Episcopus particularis, demonstrato Parisiensi, potest definire A dubium pertinens ad Fidem, esse Fidem Catholicam. Ergo potest A definire ad quod omnes Catholici obligantur, ex sua definitione.

Secundò, principatur. Si Conclusio adversariorum sit vera, sequitur divisio in Fide Catholica, sic quod aliquis Catholicus obligatur ad aliquam Fidem Catholicam, ad quam alius Catholicus non est obligatus. Patet consequentia: si solus Episcopus Parisiensis definiat A esse Catholicum, & Catholicam Fidem.

Tertiò, principatur. Ex hoc iterum sequitur divisio & contradictio, imò contrarietas in Fide Catholica, contra illud Apostoli, *Unus Deus, una Fides, unum Baptisma* Ephel. iv. s. sequeretur, juxta sententiam Pauli, Christum esse divinum.

Consequentia prima probatur: quia in dubiis aliter & contradictorie, imò contrariè posset Episcopus Parisiensis definire Archiepiscopo Tolosano, & è contra; & cum tam bono consilio Clericorum, tanta auctoritate, & tam rito processu, & tunc tantè teneretur credere Archiepiscopo Tholosano, sicut Episcopo Parisiensi quilibet subditus ejus.

Item, quartò. Si Sententia Episcopi ligat, ligat semper, non obstante Sententia Papæ, in Fidei definitione. Consequens est falsum, & contra hujusmodi assertores in quarta responsione præfata. Consequentia probatur. Quia si ligat, ipsa est Catholica, quia hæretica non ligat ad credendum per adversarios, sed Catholica semper ligat, nec per hæreticam posset cessari. Ergo dicitur quod per similem rationem probarem quod in qualibet causa quæcumque prophana, Sententia Episcopi, si ligat, semper ligat, non obstante Sententia Papæ; quia si ligat, ipsa est justa & non injusta, & si injusta, semper ligat. Dicitur quod non est similis ratio; quia non est verum quod si ligat, ipsa sit justa, quia injusta ligat. Unde Sententia Judicis justa, vel injusta, tenenda est.

Secundò, non est verum quod si justa, semper ligat; quia interposita appellatio deobligat, nec est simile de justo & injusto, hæretico & Catholico.

Item, quintò. Quia non majus periculum est in peccatorum absolutione, quam in Fidei definitione. Sed constat & absque dubio, instinctu Spiritus sancti, quod multi sunt casus soli Papæ reservati. Ergo pari formaliter, vel à majori, debet ita esse, quod solus Papa potest in dubiis de Fide Catholica definire.

Item, sextò, arguitur exemplo Pauli & Barnabæ. *Actor. xv.* qui licet doctrinaliter reprobassent hæresim de Circumcisione sub dubio tunc currentem; non tamen judicialiter reprobarunt, sed ad Generale Concilium Apostolorum Hierosolimis retulerunt, & inde determinationem ad Nationes reportarunt. Reprobassent autem judicialiter, si Jurisdictionem ad hoc habuissent, propter pericu-

la multa. Hoc signat consilium Jetro Sacerdotis Madian datum Moyfi, de Judicibus particularibus ad minus difficilia diffiniendum, & de majoribus & difficilioribus causis ad radiosum & cornutum Moysen referendis. *Exodi xviii.*

Ad secundam Questionem patet per distinctionem aliam de dubio.

Unde quoddam dubium potest dici crassum, eo quia dubitans non facit quod in se est, de certitudine perquirenda.

Aliud est violentum, propter rationes apparentes, & graves contrariè opinantes.

Primum dubium non facit dubium in Jure, quamquam in Facto: secundum autem sic.

Ex prædictis apparet, an prima Conclusio posita & prædicata per Magistrum Johannem de Gersfano, & Magistrum Petrum de Versailles, sit vera, & quomodo vera, quâ sic dicitur.

„ Ad Reverendos & Deo amabiles Episcopos spectat, ex statu Hierarchico & Pastoralis, qui fundatus est in Jure divino & naturali, præsupposito divino, cui nullum Jus positivum ritè intellectum contradicit, quod ipsi possint in suis Diocesibus nedum doctrinaliter, sed judicialiter scandalosos errores in Fide & moribus damnare, & hæreticare, hoc est hæreticales decernere, & anathematizare, respectu plebis suæ, ita tamen quod hoc fiat autoritate subordinata ad Sedem Apostolicam, & Concilium Generale, & de Concilio in Theologia peritorem. „

Patet etiam de secunda, quæ talis est.

„ Ad Episcopos spectat posse scandalosos errores condemnare judicialiter, etiam dum intuituati sunt ab aliquo nomine personali, absque hoc quod oporteat semper personam aliquam prius, aut simul judicialiter vocare, vel damnare. „

De tertia etiam, quæ sic dicit.

„ Ad Episcopos, ex obligatione suscepti Pastoralis Officii, & suæ consecrationis, dum se scire profitentur utrumque Testamentum, spectat cognoscere firmiter & explicite quod Præcepta Decalogi, cum eo quod sint de Jure naturali, Canonico & Civili & Morali, sunt nihilominus de Jure Divino, & de Fide proprie dicta, prout in Scriptura sacra tradita sunt, adimplenda ex Fide, Spe & Caritate, pro consecutione felicitatis æternæ. Et ita spectant ad Judicium Fidei, & similiter Assertiones eis oppositæ. „

De ista conclusione apparet qualiter Præcepta moralia Decalogi non sunt de Fide proprie dicta, sic quod sint merè credita, & nullatenus evidentia in lumine naturali.

His tamen* obstantibus, ad Judicium Fidei pertinent Assertiones repugnantes eisdem. Cujusmodi tamen non sunt novem Assertiones datæ examini per Judices Fidei, incipientes, *Locutum est* &c.

Patet etiam de quarta, quæ talis est.

„ Ad Episcopos spectat ex perfectione suscepti Pastoralis Officii, profiteri veritates Catholicas, & oppositos errores diffiteri, usque ad mortem, pro salute gregis: Et hoc secundum præparationem animi. Spectat etiam cognoscere cum Gregorio, quod *Utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas deferatur.* „ Quæ Conclusio vera est, sed per multos malè applicata, qui scandala procurant innumera pro sua opinione quam credunt esse veritatem, nolentes etiam credere Deo, si oppositum revelaret.

Finaliter, ad ista adversarii quandam Bullam addunt.

Tom. V. Pars III.

* Videtur deesse non

ducunt, ad probandum intentum suum lumpum, ut dicunt, ex originali Bulla, quæ damnat errores Wicleff in Romano Concilio reprobatos; & est approbata per Concilium Constantiense, cujus tenor talis est.

JOHANNES EPISCOPUS,

Servus Servorum Dei.

Ad Perpetuam rei Memoriam.

„ IN Generali Concilio, inter omnes Apostolicæ Sedis instantias, quas de regimine Christiani populi &c. Et finitur sic. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, quarto nonas Februarii, Pontificatus nostri Anno tertio. „

Credo hanc Bullam adversarios adduxisse, propter narrativam, quâ dicitur quod per facti evidentiam, & plures Sententias diffinitivas, tam auctoritate Apostolica, quam nonnullorum Archiepiscoporum in suis Consiliis, & locis insignibus, dicta doctrina continet notoriè dogmata hæretica, & errores in Fide.

Ad quod dicitur primò, quod narrativa non fundat efficax argumentum in Jure.

Secundò, dicitur quod illi Archiepiscopi, auctoritate Apostolica, ut superius dictum est, Cantuariensis, tanquam Legatus natus; & Pragensis, tanquam Commissarius specialis, damnaverunt. Sed fortius instatur, quia dicunt quod constat ex pluribus diffinitivis Sententiis, tam auctoritate Apostolica, quam nonnullorum Archiepiscoporum &c. Ubi constat quod numerant plures auctoritates, Apostolicam videlicet, & Archiepiscopales.

Respondetur primò, quod stat Episcopos diffinisse notorietatem, quod in dictis Opusculis continerentur errores; non tamen illos damnasse auctoritate ordinaria.

Secundò, dicitur quod declaraverunt illos errores tanquam evidenter determinationi Ecclesiæ repugnantes, auctoritate ordinaria. Et hoc facere potuerunt, ut superius est præmissum, ut de substantia panis, quam dicunt remanere in Sacramento Altaris, & aliis erroribus pluribus, asserentes prædictos errores. Nec oportet super hoc Reverendos & Deo amabiles Episcopos brevis adulationibus commovere, ad rescidendum jurisdictionem, quam non negant, imò fideliter conservantur apud Sedem Apostolicam residere.

Supra dicta omnia submitto correctioni & determinationi, atque Judicio, & totali examini sacri Concilii Generalis, & Sedis Apostolicæ; supplicans humiliter & requirens instanter omnes & singulos in hoc sacro Concilio existentes, & primitus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales & ceteros Reverendissimos Patres, ac Doctores insignes utriusque Juris, divini videlicet & humani, quatenus mecum instare dignentur, ut hujus altercationis litigium Sententiâ sacri Concilii breviter terminetur, pro Fidei veritatis elucidatione, & honore, ac Jurisdictione tuendis Sedis Apostolicæ, & Sacri Concilii Generalis, ipso præstante qui est Via, Veritas, & Vita, & sponsus Ecclesiæ Sacro sanctæ, & Matris nostræ, non habentis maculam neque rugam, Jesus Christus Deus & Dominus noster, qui in Trinitate perfecta vivit & regnat in sæculorum sæcula benedictus.

A M E N.

E c 2

A S.

A S S E R T I O N E S

*Ex Joannis Gersonii Operibus exscriptæ,*Delatæ ad Commissarios, in materia Fidei:
cum Notis.

PER EPISCOPUM ATREBATENSEM. A

Prima Assertio.

* *Non est ferè ita modicus, si vellet exponere vitam suam, pro tollendo vitam tyranni, qui non possit invenire modum, & viam ipsum interficiendi, & ab eo liberare.*

Videtur erronea, sapere hæresim, quia est Propositio multum propinqua, vel eadem huic Propositioni. *Quilibet tyrannus &c.* Vergit etiam in subversionem totius Reipublicæ, & uniuscujusque Regis, aut Principis. Dat viam & licentiam ad plura alia.

* In Tractatu qui incipit; *Vivat Rex.*

In tertia Veritate 2. partis ejusdem.

Sequentes continentur in Tractatu qui incipit: Venient dies cum auferetur &c. B

Secunda Assertio.

* *Possibile est aliquem citatum coram Judice in causa Fidei, renuere prestare juramentum, & semper remanere verum Fidelem.*

Videtur malè sapere in Fide, quia talis circa Fidem infideliter agit, dat etiam occasionem citatis in causa Fidei de non præstando juramentum.

* In 8. Consideratione Tractatus qui incipit: *Venient autem dies.*

Tertia Assertio.

* *Si timore mortis, vel alia passione, motus quis, vocaliter neget ea quæ sunt Fidei, nec possit, aut velit se sufficienter purgare, possibile est ipsum semper esse Fidelem.*

Videtur erronea, ac apostasiæ in Fide inductiva; & quia talis circa Fidem infideliter agit: dat etiam ista Assertio occasionem negantibus Fidem, ne se purgent sufficienter.

* In eadem 8. Considerat. in Tractatu eod.

Quarta Assertio.

* *Papa notoriè hæreticus, semper manet Papa, usque ad Sententiam depositionis latam contra eum, aut nisi cesserit.*

Videtur erronea in Fide, & sapere hæresim; quoniam sequeretur quòd aliquid esset caput ministeriale Ecclesiæ, quod non esset membrum ejus, quod implicat contradictionem. Et patet consequentia, quia Papa, quandiu remanet Papa, est caput ministeriale Ecclesiæ Militantis. Et tamen omnis hæreticus notoriè, est extra Ecclesiam, cum sit infidelis, & ut dicit Apostolus, secundæ ad Corinthios vi. 15. *Quæ pars Fidelis cum infidelis?* quod est dictum, nulla.

* In 16. Consider. Eod. Tractatu.

Quinta Assertio.

* *Nec Summus Pontifex, nec aliquis alius debet*

* In 8. Consider. Eod. Tractatu.

conari ut Canones positivi, vel alia traditiones Canonica, ubique per totam Ecclesiam observentur.

Videtur falsa & erronea, & inductiva ne omnes Christiani obediant Summo Pontifici in suis Præceptis, vel cuicunque alteri.

Item, improbat conatum Summorum Pontificum & Conciliorum Generalium, conantem suas Traditiones & Statuta ab Universis Christi fidelibus observari.

Item, inducit subditos ad non obediendum suis Dominis, sive Imperatori; suis Regibus, vel aliis Principibus.

Item, inducit, seu prohibet, ne super facto Fidei, vel aliis fiat aliquod Statutum obligans universaliter sacro sanctam Fidelium communionem.

Sexta Assertio.

* *Papa dedit occasionem Græcis, per hoc, ab Ecclesia discedendi.*

Videtur temeraria & scandalosa, & sanctæ Sedis Apostolicæ injuriosa, & Domini nostri Jesu Christi inhonorativa, apud quem non est distinctio Judæi & Græci, qui non dedit occasionem scandali quibuscunque, licet iniqui Pharisei ex bona doctrina sumpserint scandalum. Et sic in proposito, Papa condendo Canones, sive Regulas populū Christianum ad salutem dirigentes, non dabit occasionem Græcis discedendi à Latinis, cum quibus debent habere Fidei unitatem. Si autem ex iis susceperint, non fuit data occasio, sed accepta.

* In 8. Consider. ejusdem Tractatus.

Septima Assertio.

* *Non est auferibilis sponsus Ecclesiæ Christus ab Ecclesia sponsa sua, & filius ejus; sic quòd remaneat Ecclesia in sola muliere; imò nec in solis mulieribus nec in laicis solis, lege stante, non facta divinitus nova institutione.*

Hæc Assertio videtur temeraria, & erronea, ac scandalosa Fidei pietati, quæ creditur, in sola beatissima Virgine triduo remansisse Passionis, & per consequens, Ecclesiæ.

* In 7. Consider. ejusdem Tractatus.

Octava Assertio.

* *Auferibilis non est ab Ecclesia Militante sponsus suus Christus homo, quin semper influat in eandem Ecclesiam sponsam suam per membra varia, gradus Hierarchicos Officiorum & administrationum ac dignitatum & statuum ab ipso constitutorum, dum Ecclesiam primitus & edificavit.*

Videtur erronea & corruptiva Articuli Fidei, de Dei Omnipotentia.

* In quinta Consider. ejusdem Tractatus.

Nona Assertio.

* *Ablatio unius membri ab Ecclesia, corpori ejus deformitatem, & grandem imperfectionem inducit.*

Videtur falsa & erronea & scandalosa. Nam plura membra perdit cottidiè per obstinationem multorum in culpis mortalibus, in quibus perseverant cum impoenitentia finali decedentium.

In quinta Considerat. ejusdem Tractatus.

De-

Decima Assertio.

* Non existente Papa certo & unico, Ecclesia non gaudet suorum integritate membrorum, & praesertim membri principalis.

Videtur temeraria, scandalosa, & injuriosa Ecclesiae, quia tempore scismatis clarum fuit, & Fide creditum, alterum contententium de Papatu fuisse verum Papam & unicum; quia Papatus multiplicari non potest simul & semel, quamvis non fuerit certus universis in Christum; & tamen Ecclesia mansit integra, cum sit unica, eo quod est una Fides, & unum Baptisma.

* In 9. Considerat. conclusio illam ejusdem Tractatus.

Undecima Assertio.

* Non est pax habenda cum dogmatizatoribus haeresim, quando vel sunt pertinaces notorie, vel etiam de pertinacia suspecti vehementer, quousque purgati sint Fidem quam credere tenentur ad justitiam, ore confitendo ad salutem.

Videtur erronea, seditionum nutritiva, & continuativa, atque Actorum in hoc sacro Concilio irritativa, praesertim loquendo de Pace civili, de qua loquuntur Propositiones.

Probatur primò, quia in hoc sacro Concilio Generali fuerunt multa decreta & diffinita, per quae Pax est reformatum cum nonnullis notorie schismaticis, schismate inveterato, & pro talibus declaratis in Concilio Pisano, qui tamen non sunt purgati, ut dicit Assertio, & specialiter non sunt professi Fidem dicti sacri Concilii Pisani.

Item, Apostolus semper profert pacem in suis Epistolis quibuscumque, specialiter Galatis, qui inciderant in haeresim, & errorem eorum qui observabant Legalia, & hoc antequam converterentur & se errasse confiterentur, quam inter eos servavit, & mediante pace eos correxit.

Item, Ecclesia fecit pacem cum Lombardis, antequam reciperent Fidem Catholicam. Et in memoriam ejus pacis conclusit & determinatam, in die Sanctorum Gervasii & Protasii, Introitus Missae fuit institutus, *Loquetur Pacem Gentibus*, ut habetur in Rationali divinorum Officiorum.

Item, *Cum omnibus hominibus, si possibile sit, Pacem habentes.* ad Romanos XII. 18.

* In prima Considerat. Tractatus, qui incipit, *Venient autem dies.*

Duodecima Assertio.

* Non habita pace cum Deo, nec pax consequenter habebitur cum proximo.

Videtur erronea, scandalosa, seditiosa, & documentis sacrae Scripturae contraria, praesertim loquendo de pace civili, de qua loquitur assertor. Patet per exempla: Primum, de Josue, qui fecit pacem cum Gabaontis infidelibus, *Josue* IX. Secundum exemplum, de pace inter Israël & Amorrhæum, tempore Samuelis. I. Reg. Tertiū exemplum, est de pace quam Salomon habebat ex omni parte, 3. Reg. x.

Item, contra dictum Psalmistae dicentis in personam Christi: *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus.* Ps. CXIX. 7.

Item, contra illud: *Si quando accesseris ad expugnandam Civitatem, offeres ei primum pacem.* Deuteronomii. XX. 10.

* In dicta prima Considerat. ejusdem Tractatus.

Decima tertia Assertio.

* Afferere mortem alicujus Principis esse factam pro bono Regis & Regni, sapit haeresim.

Videtur falsa & erronea. Est enim contingens ad utrumlibet, ex operatione hominis dependens. Ergo ad Fidem non videtur pertinere.

A * In dicta prima Considerat.

Decima quarta Assertio.

* Ab hoc Precepto, Non occides, non excipitur tyrannus, qui in Republica non jure principatur, aut principari conatur.

Hæc videtur falsa, erronea, & sapere haeresim illorum qui dicunt maleficos non esse puniendos poenâ corporali, specialiter mortis, quod est expresse contra sacram Scripturam.

* Sumitur ex secunda Considerat. & octava erroris includi.

Quinta decima Assertio.

* Protestatio conditionalis in materia que assertitur Fidei, nondum per Sedem Apostolicam, vel Generale Concilium diffinita, non purgat, sed inquinat.

Hæc videtur erronea in Fide, & contra omnem modum Scholæ Theologiæ, quibus dicitur: *Protestor &c. Et si contingat &c. Revoco &c.*

* Sumitur ex 2. Considerat. Articuli: *Ita nunc igitur.* Et in quarta eam recitat scandalosè, circa medium ejusdem Tractatus.

Sexta decima Assertio.

* Si Papa, aut Domini Cardinales deprehenderentur notorie favere Propositioni Magistri Joannis Parvi, nondum damnata per Sedem Apostolicam, vel Concilium Generale, ista esset vehementior & apertior causa depositionis eorum, quam fuerit in altero nunc secum contententium de Papatu, vel suorum anti Cardinalium.

C Hæc videtur falsa & temeraria, cum materia contententium sit notorie per Ecclesiam condemnata, ista verò non, nec ipsius actor.

Item, nimis temerarie condemnat Judicem supremum, disciplinam Ecclesiae subterfugiendo, propriae Sententiae innitens, cui omnes parere, de necessitate salutis contemnens † obedire.

* Ex tertia Considerat. ejusdem Tractatus.

Septima decima Assertio.

* Rationabile fuit Edictum, quo edicebatur quod nullus mitteretur ad Concilium Generale, qui esset notatus, vel suspectus favere aliquibus erroribus per aliquos estimatis.

Hæc videtur favere haeresibus; quia tales viderentur non solum mittendi, sed etiam compellendi, ut veritas Fidei magis elucidaretur, & suorum errorum correctionem recipiant salutarem.

* Ex eadem.

Octava decima Assertio.

* Probabile est Judices & Concilium Fidei Episcopi Parisiensis, nec falli posse, nec fallere velle, in materia Fidei nondum per Ecclesiam declarata, vel determinata, cujus neutra pars nondum expresse exiit per Ecclesiam approbata, vel reprobata.

Hæc videtur praesumptuosa, falsa & temeraria, quia

Ee 3

* Ex eadem, circa finem.

† Locus corruptus.

quia probabile est, imò necesse quemlibet viatorum, non confirmatum in gratia, posse falli & fallere : dicere contrarium, videtur sapere hæresim Begardorum.

Decima nona Assertio.

* *Sententia Episcopi particularis, lata in materia Fidei, prætensa per aliquos nondum per Ecclesiam explicitè declarata, est Catholica.*

Videtur temeraria & erronea in Fide, inductiva ac sapere hæresim ; quia contradicit doctrinæ Ecclesiæ, quæ dicitur : *Omnes causa Majores ad Sedem Apostolicam referantur.*

Item, est subjugare omnes Fideles Sententiæ, seu Judicio unius Episcopi particularis.

Item, esset dividere Fidei unitatem.

* Posita per Gerſonem in Concilio, in domo Cardinalis Cameracensis, in præsentia nonnullorum Magistrorum in Theologia.

Vicesima Assertio.

* *Omnis Propositio habens plures sensus, quorum alter est falsus, est tanquam erronea condemnanda.*

Videtur erronea & falsa, atque doctrinæ Evangelicæ & Apostolicæ, pro maxima parte, destructiva. Patet de his Propositionibus. *Pater Major me est.* Joan. XIV. 28.

Item, secundæ ad Corinthios quinto. 21. de Christo loquens Apostolus dicit : *Qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit Deus.* Et sic de multis aliis Propositionibus, tam Juris divini, quàm humani.

* Per Gerſonem in quodam Sermonem qui incipit : *Prosperum iter &c.*

Vicesima prima Assertio.

* *Alique Assertiones sunt condemnanda tanquam erronea in Fide & moribus per Episcopum particularem, de quarum veritate est opinio varia inter Doctores solemnes, non vocatis ad Judicium Assertionibus eandem, specialiter ante dictarum Assertionum declarationem.*

Videtur temeraria, erronea & scandalosa, ac præcludere viam, ne veritas Catholica palam veniat in lucem. Patet : quia non sufficienter extirpantur errores, dum notoriè perseverant & sæviunt errorum Assertores.

Item, est inducere novitatem contra Judicia sacrorum Conciliorum, & determinationem Ecclesiæ, quæ Assertores primò cum suis Assertionibus damnare continebant.

* Verſailles.

Vicesima secunda Assertio.

* *Si Angelus Dei descenderet de cælo, & nuntiaret Assertori istarum Assertionum oppositum suæ opinionis, non crederetur sibi; imò, quod plus est, neque Deo.*

Videtur erronea, & contumeliosa, & contra Articulum Fidei, specialiter de Dei omnipotentia, veritate, infallibilitate, & impeccabilitate, qui plus potest facere, quàm intellectus humanus possit intelligere, declaratque evidenter assertorem fore pertinacem.

* Per Gerſonem, in publico Sermonem Parisius.

Vicesima tertia Assertio.

* *Principia Fidei versantur circa principia Legis naturalis.*

Videtur sapere hæresim, eò quod videtur ponere quòd Fides innitur rationi naturali.

* Conclusio Cardinalis Cameracensis, exhibita in quadam cedula Judicibus in causis Fidei, secunda die Septembris.

Vicesima quarta Assertio.

* *Johannes Hufs, hereticus declaratus, & condemnatus per sacrum Concilium Generale, si habuisset Advocatum, nunquam fuisset convictus.*

Hæc videtur malè sapere de autoritate, sapientia, scientia ac Justitia Concilii Generalis, & calumniativa Actorum hujus sacri Concilii Generalis, & Doctorum in utroque Jure, & quorumlibet Bachalareorum Articulorum in quavis Facultate graduatorum, & Universalis Ecclesiæ per hoc sacrum Concilium representatæ.

* Verſailles 26. Septembris, coram Judicibus in causis Fidei. Anno xv.

Vicesima quinta Assertio.

* *Doctor Christianus, asserens publicè quòd mallet habere Judæos & paganos pro Judicibus in causa Fidei, quam deputatos in eadem causa per Concilium Generale, debet de hæresi esse suspectus vehementer.*

Videtur contumeliosa & injurio à huic sacratissimo Concilio Generali, & suæ autoritatis non solum depressiva, sed etiam enervativa

* Per Gerſonem, XII. Octobris, in Natione Gallicana. Anno xv.

Reverendissimis Patribus ac excellentissimis Doctoribus Commissariis in causis Fidei, per sacrum Concilium deputatis.

Quia fama publica laborat, & de hoc est apud graves & bonas personas opinio aggravata, quod præcedentes Assertiones sunt falsæ, erroneæ, hæresim sapientes, & scandalosæ, & piarum aurium offensivæ, prout apparet multis Doctoribus conscientiosis, litteratissimis, ac Deum timentibus, quarum aliquæ continentur in Tractatibus, quorum unus incipit : *Vivat Rex.* Aliquæ in illo qui incipit : *Venient autem dies cum auferetur &c.* Aliæ verò, in illo qui incipit : *Postquam jocunda congratulatio &c.* Reliquæ autem in quodam Sermonem qui incipit : *Prosperum iter faciat &c.* Et in quibusdam aliis publicè prolatis per aliquos in sacro Concilio Generali. Inde est quòd dicti venerabiles Doctores, intendentes hæresim extirpationem, & errorum cupientes scandala jam orta tollere, pro posse, ac sedare & repellere ex dictis Assertionibus possibiliter oritura. Vestris reverendissimis Paternitatibus, in Fidei favorem dictas Assertiones examinandas devotè representant, humiliter implorantes vestrum benignum Officium, ut super eisdem inquiratis, & inquiri faciatis veritatem, inde facturi quòd Juris ordo & rationis suadebit.

Johannes Gerson, in Sermonem facto die
Nativitatis Beatae Virginis, in Eccle-
sia Cathedrali Constantiensi, Anno
XXVI. posuit Conclusiones sequentes.

- „ Joseph fortè fuit conceptus sine peccato ori-
„ ginali, sicut & Beata Virgo.
„ Joseph fuit Pater Christi, secundum genera-
„ tionem, nisi timeret offendere pias aures. Pa-
„ tet, quia fuit eadem caro propter mutuum con-
„ sensum; & quia Beata Virgo fuit terra Joseph, jux-
„ ta illud: *Terra nostra dabit fructum suum.* Pl.
„ LXXXIV. 13.
„ Spes est de puero pro quo oraverunt, mortuo,
„ in voto, ut Deus ipsum Baptismo fluminis conse-
„ cret, prout est Baptismo Flaminis consecratus.
„ Joseph excessit in excellentia Sanctitatis om-
„ nem creaturam post Christi animam, & Virginis
„ gloriolæ.,

Eod.
V.

Conclusiones Gersonis.

Ad Reverendos & Deo amabiles Episcopos spe-
ctat, ex statu Hierarchico, & Pastoralis, qui fun-
datus est in Jure divino, & in naturali, præsuppo-
sito divino, cui nullum Jus positivum ritè intelli-
ctum contradicit, quod ipsi possint in suis Dioce-
sibus nedum doctrinaliter, sed judicialiter, scan-
dalosos errores in Fide & moribus damnare & hæ-
reticare, hoc est, hæreticales decernere & ana-
thematizare, respectu plebis suæ: ita tamen quod
hoc fiat autoritate subordinata ad Sedem Apo-
stolicam, & Concilium Generale, & de consilio
in Theologia peritorum.

Ad Episcopos spectat posse scandalosos errores
condemnare judicialiter, etiam dum intitulati sunt
sub aliquo nomine personali, absque hoc quod o-
porteat semper aliquam personam prius, aut simul
judicialiter evocare, vel damnare.

Ad Episcopos, ex obligatione suscepti Pastora-
lis Officii, & suæ Consecrationis, dum se scire
profiterentur utrumque Testamentum, spectat co-
gnoscere firmiter & explicitè quod Præcepta De-
calogi, cum eo quod sunt de Jure naturali cano-
nico, civili & morali; sunt nihilominus de Jure
divino & de Fide propriè dicta, prout in Scriptu-
ra sacra tradita, sint adimplenda ex Fide, Spe &
Caritate, pro consecutione felicitatis æternæ; &
ita spectant ad Judicium Fidei, & similiter Affir-
mationes eis oppositæ.

Ad Episcopos spectat, ex perfectione suscepti
Pastoralis Officii profiteri veritates Catholicas, &
oppositos errores diffiteri, usque ad mortem, pro
salute gregis sui, & hoc secundum præparationem
animi. Spectat etiam cognoscere cum Gregorio,
quod *Melius scandalum nasci permittitur, quam ve-
ritas deferatur.*

Cod.
2537.
fol.
127.

Sequitur summaria responsio ad formam
& sine glosa, per singulas Propositio-
nes malè nuntiatis, XXI. Octobris, in
loco publicæ Sessionis.

Prima Assertio.

Non est ferè ita modicus, si vellet exponere vitam
suam pro tollendo vitam tyranni, qui non posset
invenire modum & viam ipsum interficiendi, & ab eo
liberare Patriam.

Responsio.

Hæc Propositio vera est in forma, sicut & aliz
septem per Episcopum Atrebatensem malè tractæ,
pro suo proposito, in quibus honorificè contume-
liâ actorem afficit, juxta verbum Hieronymi de
Rufino. Unde Propositio hæc clarè loquitur de
posse facti, non Juris, sicut sanctus Thomas scri-
bit similiter *Libro primo, de Regimine Principum*
Cap. XI. qui non favet huic errori: *Quilibet tyran-
nus &c.*

Secunda.

Possibile est aliquem citatum coram Judice, in causa
Fidei, rennere præstare juramentum, & semper reman-
ere verum Fidelem.

Tertia.

Si timore mortis, vel alia passione motus quis, vo-
caliter neget ea quæ sunt Fidei, nec possit, aut velit se
sufficienter purgare; possibile est ipsum semper esse Fi-
delem.

Responsio.

Hæ duæ Assertiones sunt verissimæ, imò ne-
cessariæ & Catholicæ, quia viator ille Fidelis est,
qui habet Fidem in intellectu, licet depravatus
sit in affectu & effectu; Fides enim stare potest
sine Caritate.

Quarta.

Papa notoriè hæreticus, semper manet Papa, usque ad
Sententiam depositionis latam contra eum, aut nisi
cesserit.

Et reprobatur, quia talis non est membrum.
Ergo non est caput.

Responsio.

Hæc non est Assertio in textu, cujus impugna-
tio cadit manifestè in errorem Wicleff & Hufs,
ponentium quod nullus est Prælatus, nullus Sa-
cerdos, nullus Dominus, dum est in peccato mor-
tali. Arguunt enim quod non sunt membra Eccle-
siæ, & ex consequenti nec capita, sicut hic ar-
guitur.

Quinta.

Nec Summus Pontifex, nec aliquis alius debet co-
nari ut Canones positi, vel alie Traditiones Canonice
ubique per totam Ecclesiam observentur.

Sexta.

Papa dedit occasionem Gracis, pro hoc, ab Ecclesia
discedendi.

Responsio.

Hæ duæ Assertiones deficiunt in forma, & ca-
lumniosè reprobantur, sicut patet in textu, qui
Catholicus & Moralis est.

Septima.

Non est auferibilis sponsus Ecclesie sua Christus ab
Ecclesia sponsa sua & filiis ejus, sic quod remaneat Ec-
clesia

clesia in sola muliere, imò nec in solis mulieribus, imò nec in laicis solis, lege stante, non facta divinitus nova institutione.

Octava.

Auferibilis non est ab Ecclesia militante sponsus suus Christus homo, quin semper influat in eandem Ecclesiam sponsam suam per membra varia, gradus Hierarchicos Officiorum & Administrationum & Dignitatum & Statuum ab ipso constitutorum, dum Ecclesiam fundavit primitus, & edificavit.

Nona.

Ablatio unius membri ab Ecclesia, corpori ejus deformitatem & grandem imperfectionem inducit.

Decima.

Non existente Papa certo & unico, Ecclesia non gaudet suorum integritate membrorum, & praesertim membri principalis.

Responsio.

Hæ quatuor Assertiones veræ & Catholicæ sunt, sicut ponuntur in textu; & calumniosè falsoque reprobantur in favorem quorundam Articulorum Huius, circa finem, ubi notatur quòd Ecclesia benè regeretur sine Papa.

Undecima.

Non est pax habenda cum dogmatizantibus hæresim, quando vel sunt pertinaces notoriè, vel etiam de pertinacia suspecti vehementer, quousque purgati sunt, Fidem quam credere tenentur ad justitiam, ore confitendo ad salutem.

Duodecima.

Non habita pace cum Deo, nec pax consequenter cum proximo.

Responsio.

Hæ duæ veræ sunt in forma textûs, quia non contrahitur ibi sermo prout impugnator imponit, ad nudam pacem civilem, qualis inter latrones, & quodammodo inter dæmones reperitur. Patet ex probationibus.

Decima tertia.

Afferere mortem alicujus Principis esse factam pro bono Regis & Regni, sapit hæresim.

Responsio.

Hæc Assertio vera est, & reprobans se monstrat ignorare quid est sapere hæresim, & facit consequentiam impossibilem, dum ait: Hæc Propositio est contingens, ergo non sapit hæresim.

Decima quarta.

Ab hoc Præcepto, Non occides, non excipitur tyrannus, qui in republica non Jure principatur, aut principari conatur.

Responsio.

Hæc Assertio vera est, & opposita hæretica,

damnata per hoc Concilium, Quilibet tyrannus &c. Et impugnans se fallit turpiter dum arguit inde quòd tyrannus non esset occidendus, juxta illud, Maleficos non patieris vivere. Exod. xxii. 18. Occidendus certè est quandoque, sed publica autoritate, imò seditiosa præsumptione.

Decima quinta.

Protestatio conditionalis in materia qua assertitur Fidei, nondum per Sedem Apostolicam, vel Generale Concilium diffinita, non purgat, sed inquinat.

Responsio.

Hæc Assertio non est in textu, sed alia quæ vera est, sobria & Catholica, sicut patet in hæreticorum protestatione generali, quæ non salvet eos, sed inquinat, dum pertinaciter verbis aut factis, particularem defendunt errorem.

Decima sexta.

Si Papa, aut Domini Cardinales deprehenderentur notoriè favere Propositioni Magistri Johannis Parvi nondum per Sedem Apostolicam, vel Concilium Generale damnata, ista esset vehementior & apertior causa depositionis eorum, quam fuerit in altero contententium nunc secum de Papatu, vel suorum anti-Cardinalium, & essent omnes hæretici.

Responsio.

Hæc Assertio non est in textu, sed alia quæ vera est, & utinam non verificata, de quibuscumque faventibus pestiferæ huic doctrinæ, per sacram Scripturam, & ita per Ecclesiam sufficienter, imò evidenter reprobata.

Decima septima.

Rationabile fuit Edictum, quo edicebatur quòd nullus mitteretur ad Concilium Generale, qui esset notatus, vel suspectus favere aliquibus erroribus per aliquos estimatis.

Responsio.

Hæc Assertio deficit in forma, & fit verbum de mittendis per Universitatem Parisiensem, & non de quibuscumque mittendis ad Concilium, sicut patet ex litteris & juramentis valdè licitis atque Catholicis.

Decima octava.

Probabile est Judices & Concilium Fidei Episcopi Parisienses nec falli posse, nec fallere velle in materia Fidei nondum per Ecclesiam declarata, vel determinata, cujus neutra pars nondum expressè exiit per Ecclesiam approbata vel reprobata.

Responsio.

Hæc Assertio videtur improbari protervè, quia non accipitur illic, nec in locutione communi posse logicale vel absolutum, sed morale: nec est verum quòd materia de qua illic fit mentio, non sit per Scripturam sacram sufficienter & expressè determinata, in quam credendo nullus errat, sicut circa decimam septimam dicebatur.

Decima nona.

Sententia Episcopi particularis lata in materia Fidei præ-

præfensa, per aliquos nondum per Ecclesiam explicite declarata, est Catholica.

Responsio.

Hæc Assertio non habetur in forma, sed in alia quæ vera est, & ab omnibus Ordinariis, & Universitatibus generalibus defendenda: & sequitur ex approbatis in hoc sacro Generali Concilio.

Vicesima.

Omnis Propositio habens plures sensus, quorum alter est falsus, est tanquam erronea condemnanda.

Responsio.

Hæc Assertio non invenietur posita, sed una alia quæ vera est, & per hoc sacrum Concilium practicata.

Vicesima prima.

Aliqua Assertiones sunt condemnanda tanquam erronea in Fide & moribus, per Episcopum particularem, de quarum veritate est opinio varia inter Doctores solemnes, non vocatis ad Judicium assertoribus earundem, B specialiter ante earum Assertionum declarationem explicitam, per Ecclesiam, aut Sedem Apostolicam.

Responsio.

Hæc Assertio non est in textu, sed una alia quæ vera est, & per hoc sacrum Generale Concilium practicata.

Vicesima secunda.

Si Angelus Dei descenderet de cælo, & nuntiaret assertori istarum Assertionum oppositum suæ opinionis; non crederet sibi, imò quod plus est, neque Deo.

Responsio.

Hæc Assertio calumniosè ponitur, tam in forma, quam in impugnatione; quia textus non ponit hoc exemplum, *Oppositum opinionis*, sed loquitur de op-
posito firmæ Fidei Catholicæ: & sic loquendo, non incurritur Luciferiana superbia, sed humilitas Catholica. Alioquin Apostolus fuit Luciferianus ad Galatas, secundo. Et in reprobatione applicatur male hæc Scriptura: *Non erit impossibile apud Deum omne verbum.* Luc. i. 37.

Vicesima tertia.

Principia Fidei versantur circa principia Legis naturalis.

Responsio.

Hæc Assertio fallit in forma, quamvis benè con-
ceditur de multis Fidei principiis, sicut sunt dictamina practica correspondentia iussionibus decem Præceptorum moralium, ut est ista: Proximus non est occidendus, propria autoritate.

Vicesima quarta.

Johannes Hus, Hæreticus declaratus, & condemnatus per sacrum Concilium Generale, si habuisset Advocatum, nunquam fuisset convictus.

Tom. V. Pars III.

Responsio.

Hæc Assertio videtur imponi & reprobari pro-
tervè, quia conformis est modo loquendi commu-
ni; quemadmodum dicitur de aliquo pigritante:
Ille nunquam veniet, vel nunquam fecerit, licet
sciamus quandoque quod veniet, vel fecerit infra
horam. Item, hæc locutio erat valdè possibilis,
propter casus multos, & sine culpa Concilii.

Vicesima quinta.

Posita est sub duplici forma. Una sic habet.

Ego mallem habere Judæos & paganos, pro Judicibus, in causis Fidei, quam Deputatos in eadem causa per Concilium Generale.

Altera sic.

Doctores Christiani asserens publicè quod mallet habere Judæos, aut paganos, pro Judicibus, in causa Fidei, quam Deputatos in eadem causa per Concilium Generale, de hæresi merito debet esse suspectus vehementer.

Responsio.

Hæc utraque Propositio falsè ponitur, & nimis
crudè generaliter, & injuriosè propter causas plu-
rimas quæ tempore suo & loco poterunt explica-
ri; & satis notoriæ sunt quo ad aliquos. Unde non
est novum, vel hæreticum, quod in materiis mo-
ralibus Juris naturalis quæ communes sunt apud
Judæos & Saracenos. Porro, si pars adversa re-
pulit & repellit aliquos solemnes viros in Scriptu-
ra sacra & Juribus eruditissimos, tanquam suspectos
in hac causa Fidei & morum, quorum unus fue-
rat etiam per hoc sacrum Concilium deputatus,
solus inter Dominos Cardinales Theologos secu-
laris; ubi sic fortè non repulisset quosdam Judæos
vel Saracenos eruditos in Præceptis Legis natura-
lis, non est ita reprehensibile verbum aliquod tale,
si de aliquibus volatiler prolaturum est, ex ze-
lo causæ Fidei, quæ jam ferè per quinque Men-
ses protracta, & vix nunc inchoata.

Et attendatur quod istæ Propositiones exhibi-
tæ, non generaverant scandalum, & sunt veræ in
propriis formis suis. Et si referantur ad intentio-
nem ponentium & causas dicendi, sunt inde mul-
tò clariores.

Propterea, non est simile de illis novem Af-
sertionibus, quoniam generaverunt grande scan-
dalum, & sunt in suis propriis formis erroneæ. Et
si ad intentionem & finem & causas dicendi refe-
rantur, apparebunt multò potentiùs erroneæ,
quoniam positæ dicuntur ad justificationem mor-
tis unius Principis, non diffidati, nec accusati, nec
convincti apud Superiorem suum.

Et ita de reliquis circumstantiis malis quæ ex
Litteris * Patentibus & authenticis dicuntur suffi-
cienter apparere: & longè aliter quàm Episcopus
Attrabatenfis in suo casu posuerit.

Ac proinde rationes suæ vel allegationes nihil
ad propositum, vel falsè concluditur in plurimis.

Ceterum, parati sumus hæc omnia latius decla-
rare, & ostendere certis rationibus, quod prædi-
cta cedula in suis reprobationibus continet hære-
ses manifestas, prout aliquatiter notatum est.

Compescatur hæc multiplex & hæreticalis ca-
lumnia, juxta providentiam sacri Concilii, ut ca-
lumniosi discant modestiùs se habere circa docen-
tes, vel scribes elucidationem veritatis. Colla-
tio facta. JOAN. BAERS.

Ff

JOAN.

* Ut in pagina penultima responsionis Joa. de Rocha.

Cod.
2537.
fol.
129.

JOANNIS DE ROCHA

Contra Evasiones

JOHANNIS DE GERSSONO

Super suis Assertionibus erroneis.

ADversus reponſiones dictas impugnacionibus factis contra aliquas Propositiones, seu Assertiones denunciatas vobis Reverendissimis in Christo Patribus, & Dominis Judicibus in causa Fidei deputatis, tanquam malè sonantes aliquas; alias tanquam scandalosas, & piarum aurium offensivas, & nonnullas tanquam erroneas, hæreticas, vel hæresim sapientes: & declarationes, seu potius obfuscationes dictarum Assertionum, & ut videtur defensionibus pertinaces, instatur zelo Fidei, ut evidenter veritas eluceſcat, errorumque rubigo penitus abradatur, ut & pertinacia appareat, seu falsitatis* defendentis; & Judicium Fidei adversus tales, & eorum erroneas Assertiones assurgat.

Et primò, contra titulum contradicentem reſponſionibus, & defensionibus Assertorum errorum. Dicitur namque sic in titulo. *Sequitur summaria reſponſio, ad formam, sine glosa, per singulas Propositiones malas nuntiatae xx. Octobris, in loco publicæ Sessionis.*

Titulus autem iste duo falsa continet, quorum unum videtur erroneum in materia Fidei.

Primum siquidem falsum est, cum dicit quòd respondetur, *ad formam, & sine glosa.* Quod manifestè apparet falsum in prima Propositione quam glosat, tanquam clarè loquendo de via Facti & non Juris. Clarum est tamen quòd in textu non ponitur aliquis istorum terminorum, *Facti, vel Juris*, nec istud complexum, *via Facti, vel Juris.*

Secundò, patet idem esse falsum in secunda & tertia Propositionibus, quas declarat de Fide in intellectu; non tamen in affectu, vel effectu: quod tamen non ponitur in textu.

Tertio, patet in undecima, & duodecima, ubi dicit quòd non contrahitur ibi sermo ad pacem civilem nudam, qualis habetur inter latrones, & quodammodo inter dæmones reperitur. Quod non ponitur in textu.

Quartò, patet in xiv. ubi exponit quòd non excipitur tyrannus ab occisione, publica auctoritate, sed seditione præſumptuosa: quòd non ponitur in textu.

Quintò, patet in xv. ubi exponit de protestatione generali hæreticorum, quæ non salvat eos, sed inquinat; dum pertinaciter verbis aut factis particularem defendunt errorem: quæ expositio non ponitur in textu.

Sextò, patet idem in Propositione xvii. pro quâ dicit quòd fit verbum de mittendis per Universitatem Parisiensem &c. quæ non ponitur in textu.

Septimò, patet idem in Propositione xviii. in qua dicit quòd non accipitur illic, nec in communi locutione posse logicali &c. de quo tamen nulla vox, vel littera est in textu.

Octavò, patet idem in Propositione xxii. in qua dicit quòd loquitur de opposito firmæ Fidei Catholicæ: quòd tamen non habetur in textu.

Nonò, patet idem de xxiii. quam concedit de multis Fidei principiis, sicut sunt dictamina practica &c. quæ non ponuntur in textu.

Decimò, patet idem de xxiv. quam exponit

* forse fallitas

per modum loquendi communem, de aliquo pigritante quòd nunquam veniret &c. quòd non ponitur in textu.

Secundum falsum contentum in titulo, quòd est erroneum in Fide, ut videtur, est quòd illæ Propositiones fuerunt malè nuntiatae. Aut enim intelligit quòd sunt malè nuntiatae, ita quòd malè factum fuit illas nuntiare; aut quia malè sunt extractæ, hoc est, falsè, de codicillis unde sunt extractæ. Secundum non, ut ostendetur per Libros ubi continentur illæ formaliter, aut ex quibus formaliter consequuntur: ergo primum.

Et tunc denunciare aliquas Propositiones quæ aliquos scandalifant, & malè sonant apud multos & graves in Theologica Facultate, & offendunt pias aures, tanquam apparentes erroneæ in Fide, est malè nuntiare: quòd videtur erroneum, & præjudicare Fidei, & Judicio ejusdem, & favere erroribus. Quotiescunque enim aliquis scandalizatur de aliqua Propositione, tanquam malè sonante apud graves, debet conari ad auferendum scandalum: quòd melius fieri non potest, nec feceritis, quàm per Judices Fidei. Sic autem est in Proposito.

Unde istæ Assertiones visæ & auditæ, multos graves scandalifarunt, & sic apparet quòd titulus est falsus, & videtur erroneus in facto Fidei, & hoc remitto vestris Reverendissimis Paternitatibus B declarandum.

Ut autem melius reſponſionum, seu potius pertinacium defensionum falsitas & pertinacia videatur, est per singulas discurrendum.

Et primò, cum dicitur ad primam, quòd est vera in forma, & quòd clarè loquitur de posse Facti, non Juris; expositio, glosa, vel reſponſio hæc non servat Propositionem quâ dicitur. *Non est ferè ita modicus, si vellet exponere vitam suam pro tollendo vitam tyranni, qui non posset invenire modum & viam ipsum interficiendi, & ab eo liberare Patriam.* Sic enim loquitur clarè de via Facti, non Juris; Ita posset dici de quocunque quantuncunque iusto, quòd non est ferè tam modicus, si exponere vitam &c.

Secundò, quia iste loquitur ibidem contra tyrannos, exaggerando & ostendendo de posse Juridico naturali, qualiter quodlibet membrum debet conari ad expellendam tyrannidem, omnibus viis, & modis rationabilibus: nec idem excipit, nisi viam seditionis.

Item, de Jure divino & humano apparet quòd loquatur, quia dicit quòd tyrannus est inimicus Dei & hominum, & quòd sine excusatione debet interfici, allegando illud Sapientiae xvi. 4. *Oportebat illis quidem supervenire interitum sine excusatione exercentibus tyrannidem.*

Item, quando istud esset magis contra bonos Principes; tum quia mali magis diligunt malos quàm bonos, & minùs vellent quærere viam ad interficiendum, quàm bonos, qui sunt eis per justitiam & dissimulationem † vitæ exosi.

Quantum ad bonos autem, nunquam illi utuntur via facti. Ita quòd de bono quantumcunque modico, non potest intelligi Propositio.

Item, scandalosum est quòd iste loquatur in publico Sermone de posse, quòd simplices intelligunt, in ore Doctorem, pro posse juridico, cum inter se post conferant dicta Prædicatorum per locum ab ore dicentium: Hoc possumus facere: ita enim dixit & prædicavit talis Prædicator.

Præterea modus loquendi vulgare & etiam derisorium *, præsertim in materia morali; cum loquuntur de posse facere aliquid, est de posse juridico.

Item,

† forse dissimulitudinem

* Forse peritorum m.

Item, laici nesciunt distinguere inter posse viâ Facti, & viâ Juris &c.

Præterea cum dicitur quod scandala sunt exorta propter viam Facti, interficiendo tyrannum, nec dicit hic assertor cur concurreret scandalum, illud non dedit intelligi, clarè distinguendo, & viam Facti reprobando. Quapropter in exponendo vel fix gloriando istam Propositionem, videtur se cooperire cum cauda simiæ, sive capræ. Et ideo videtur ista Propositio, ut sonat, revocanda & condemnanda.

Quantum ad secundam Propositionem, & tertiam, de renuente præstare juramentum in causa Fidei, & de abnegante Fidem, timore mortis, nec se volente purgare, quod quilibet talis est verus Fidelis, & quod quælibet istarum est verissima, necessaria & Catholica; istud non videtur, imò videtur erronea, tum quia pariformiter dæmones essent veri Fideles, cum habeant Fidem informem. Jac. II. 19. *Dæmones credunt* &c. De qua Glosa, ad Rom. 1. 17. super illud, *ex Fide, in Fidem*. Est Fides informis quæ est dæmonum, & nomine tenus Christiani. Quod autem dæmones possint dici veri Fideles videtur absurdum.

Item, si tales sunt veri Fideles, ergo & veri Christiani, quod est contra Ambrosium: quia *Qui dicit se Christianum, non faciens opera Christiani, mentitur*.

Item, Magister Alexander de Halis, in expositione Mandati. Exod. xx. 7. *Non assumes nomen Dei tui in vanum*: sic dicit. *Assumitur nomen Dei in vanum, corde, ore, opere. Corde, per infidelitatem; ore, a paganis & hæreticis. Opere, ut qui Sacramentum percipit, sed malè vivit*. Et concludit Doctor. *Tu autem fidelis anima, non assumes nomen Dei in vanum, nec Fide, nec Sacramenti perceptione*. Constat autem quod quilibet qui est in peccato mortali, assumit nomen Dei in vanum, & per consequens, non est Fidelis Christianus & verus.

Item, sicut homo mortuus, non est verus homo; ita nec Fidelis mortuus, est verè Fidelis. Sed iste qui habet Fidem informem est Fidelis mortuus, à Fide mortua dictus. *Fides enim sine operibus mortua est*, secundum Jacobum. c. xi. 20. 26. Ergo &c.

Item, iste infideliter agit in Fidem, ergo est infidelis.

Item, iste habet necessariò in hoc casu intellectum depravatum, quia intellectus sibi dictat non esse jurandum in causa Fidei; non est enim nolitum, vel volitum, nisi præcognitum: hoc autem dictamen est erroneum. Et sic videntur illæ Propositiones falsæ, & malè sonantes, & faurices apostasiæ, quia dicerent se in corde habere bonam Fidem, & abnegantibus Fidem.

Quæ Propositiones erant.

Possibile est aliquem citatum coram iudice, in causa Fidei, tenuere præstare juramentum, & semper remanere verum Fidelem.

Alia.

Si timore mortis, vel alia passione motus quis vocaliter neget ea quæ sunt Fidei, nec possit aut velit se sufficienter purgare, possibile est istum semper esse Fidelem.

Papa notoriè hæreticus, semper manet Papa, usque ad Sententiam depositionis latam contra eum, aut nisi cesserit. Dicit sic. „ Hæc non est Assertio in textu, „ cuius impugnatio tendit manifestè in errorem „ Wicleff & Hufs, ponentium quod nullus est „ Prælati, nullus Sacerdos, nullus Dominus, „ dum est in peccato mortali: arguunt enim quod „ non sunt membra Ecclesiæ, & ex consequenti „ nec capita, sicut hic arguitur. „

Ad videndum autem pertinaciam ipsius & falsitatem; primò ostendendum est quod hæc Assertio

Tom. V. Pars III.

est sua, quam tenet tanquam probabilem, & firmat rationibus ex intento.

Secundò, ostenditur quod non impugnat improbationem.

Quantum ad primum, dicit sic, in xvi. Consideratione, circa principium.

„ Sunt duæ opiniones, ut aliàs tangebatur, de „ destitutione Papæ. Una ponit quod Papa, dum „ labitur in hæresim jam damnatam, est, eo facto, „ per Deum depositus, & perdidit, Jure divino, „ Papalem dignitatem; sive hæc hæresis sit se- „ creta, ut ampliant aliqui; sive sit manifesta, „ ut placet aliis loqui restrictius.

„ Tradunt alii quod nullus ritè in Papam electus, redditur per aliquod crimen, eo facto, depositus, licet benè sit deponendus, & manet talis ritè electus, semper Papa, usque ad Sententiam depositionis latam contra eum per Ecclesiam, vel Generale Concilium; aut nisi cessarit sponte sua, quemadmodum in aliis Episcopalis dignitatibus dicunt esse certum. Itaque resolutio finalis hujus opinionis quam nunc dicimus probabilem stat in hoc quod, * Sicut nullus ritè efficitur Papa, lege stante, & nisi fieret nova revelatio, vel miraculosa institutio, nullus, inquam, talis ritè efficitur Papa, nisi per legitimam Electionem Dominorum Cardinalium, aut aliorum quibus hæc potestas collata fuerit per Ecclesiam, aut Generale Concilium: sic nullus talis ritè electus definit esse Papa, nisi per legitimam destitutionem ab Ecclesia, vel Concilio, vel ab eis quibus voluerit conferre Ecclesia, sive Concilium, hujusmodi Potestatem, qualis tamen nondum collata esse reperitur.

„ Probabilitas hujus opinionis fundata est aliàs in alio Opusculo, & nunc breviter repetimus, dicendo aliqua.

„ Primo, quod status Hierarchicus in Ecclesia debet esse certus & constans. Da oppositum. Jam Ecclesia non fuisset instituta sufficienter, quia subditi remanerent semper expositi discrimini peccati mortalis, in obediendo, vel non obediendo suis Superioribus, cum non posset eis constare sufficienter quando Superiores perdidissent Jus in præsidendo, vel ipsum retinerent. Ac proinde dicimus consequenter, quod titulus Ecclesiasticæ dignitatis & autoritatis, non est fundatus in sanctitate; quemadmodum dixerunt hæretici, qui nominantur *Pauperes de Lugduno*, & alii similes, sicut deduxit Bonaventura, in *Distinctione xxv. quarti*. Alioquin nihil esset certum in actibus hierarchicis. Sicut *nemo scit an odio vel amore dignus sit*, Eccle. ix. 1. sic ex eadem radice patet quod per præscientiam, vel reprobationem æternam, non datur, vel aufertur præcisè titulus Ecclesiasticæ dignitatis. Nam Judas præscitus fuit Apostolus, & multi prædestinati carent dignitate.

„ Sequitur ampliùs, quod titulus Ecclesiasticæ dignitatis non est fundatus in donis gratuitis latentibus in anima; quia de illis constare non posset subditis, nisi fortè per revelationem, & præsertim, si sint dona quæ statim habita, statim perdi possint. Quod dicitur propter characteres indelebiles, postquam semel habiti sunt, & de quibus, præsupposita Fide, potest haberi sufficiens certitudo, dum aliquis ritè suscipit Sacra imprimantia tales characteres.

„ Addamus rursum, quod sicut injustus, hoc est, sine caritate, & in peccato mortali, potest justè dominari temporaliter, & Rex, vel Princeps, justo titulo; sic potest esse Episcopus, vel

Ff 2

* Nota hic Conclusionem intentam per Jo. de Gersson.

„ Sacerdos. Et hoc sequitur ex prioribus : quia
 „ imaginationes aliquorum nostri temporis in An-
 „ glia, & alibi, qui posuerunt omne Dominium,
 „ & omnem Dominationem fundari in Justitia &
 „ Caritate, & quod sine ea nihil potest esse ju-
 „ stum, neque iuste fieri, neque possideri, quod
 „ utique repugnat Assertionibus sacræ Scripturæ,
 „ in locis plurimis, in quibus idolatræ & pessimi
 „ homines & reprobi appellantur Reges, ut Saül,
 „ Cyrus & Achab. Unde Christus docuit quod
 „ Phariseis & reprobis daretur obedientia in do-
 „ ctrina eorum, dum ait : *super Cathedram Moysi*
 „ *sedebunt Scribæ & Pharisei. Quæ dicunt facite &c.*
 „ Matth. xxiii. 2.

„ Dicamus consequenter quod dignitates Ecclesiæ
 „ non fundantur in Fide interiori, neque in Spe, si-
 „ cut nec in Caritate. Patet ex eisdem fundamentis.
 „ Ac proinde sequitur ulterius quod, deficientem
 „ te Fide, in aliquo Prelato, non est consequens
 „ ut mox perdiderit Pastoralem dignitatem, quia
 „ nec Fides est ejus necessarium fundamentum.

„ Patet amplius quod Canones sacræ Scriptu-
 „ ræ, ac Summorum Pontificum, dicentes hære-
 „ ticos esse vitandos, & ethnicos, & anathemati-
 „ zatos : verum dicunt, dum constat eos tales es-
 „ se, & maxime per Sententiam judicariam, ac
 „ per propriam confessionem & facti evidentiam.
 „ Nihilominus quod tales sint eo facto deponen-
 „ di à dignitatibus, & quod eas perdant, sine de-
 „ stitutione, non habetur ex eisdem Canonibus :
 „ aut si aliqui Canones videntur hoc sonare de
 „ notoriis & manifestis hæreticis, quod sunt eo
 „ facto depositi, intendi possent quod contra ta-
 „ les non requiritur processus juridicus ordinarius
 „ ad degradandum eos per Sententiam diffinitivam,
 „ sicut in occultis & non confessatis o-
 „ porteret.

„ Dicimus ergo, concludendo probabiliter,
 „ quod sicut humana electio dat Jus & titulum ad
 „ Papalem dignitatem, si homo sit capax hujus-
 „ modi electionis atque dignitatis, & si sit viator
 „ baptizatus, sic per humanam destinationem per-
 „ dit illam præsidendam, & non aliter, eo invi-
 „ to, sive sit hæreticus, sive scismaticus.

„ Et dum componitur quod non potest esse
 „ membrum Ecclesiæ, quantum minus potest esse
 „ caput : & multa alia in hanc sententiam. Re-
 „ spondetur quod ratio vel similis, si perpendatur.
 „ Unde omnino fuit illa quæ fundavit omnes er-
 „ rores de quibus prædictum est, quod *Solus iustus*
 „ *iuste dominatur; vel est Sacerdos; vel consecrat.* &
 „ ita de similibus.

„ Notemus ergo, sine progressu longiori, quod
 „ multæ sunt connexiones membrorum in corpo-
 „ re mystico Ecclesiæ, sicut diversæ sunt in eodem
 „ corpore unitates.

„ Una est unitas Caritatis, & isti soli habentes
 „ Caritatem dicuntur membra vera Ecclesiæ.

„ Alii, quantumcunque Fideles, sunt verè præ-
 „ cisa membra & emortua. Imò sunt pro-
 „ ditores Domini sui, nec familia ejus hoc modo
 „ dici possunt.

„ Alia est unitas in donis naturæ, sicut omnes
 „ homines connectentur in intellectu & in ra-
 „ tione.

„ Alia est unitas, in simili participatione Sacra-
 „ mentorum, & præsertim in unitate Baptisma-
 „ tis, in quo character imprimitur : in qua uni-
 „ tate connectuntur omnes qui Baptisma ritè sus-
 „ ceperunt, & ubi Fidem actualem, vel habi-
 „ tualem perdidissent. Et unico videtur absolute
 „ sufficere ad hoc quod aliquis ritè in Papam E-
 „ lectus maneat caput Ecclesiæ, quousque fue-
 „ rit per Sententiam diffinitivam depositus.

„ Nolo tamen propterea dicere quod semper
 „ sit obediendum tali hæretico, vel non sibi re-
 „ sistendum, aut quod sit appellatione Papalis di-
 „ gnitatis honorandus, quando in casu, sicut jam
 „ tactum est, potest Papa verus manens Papa,
 „ licet etiam ligari vel incarcerari, vel in mari
 „ demergi. Quanto magis posset ei obedientia, vel
 „ reverentialis nominatio denegari..

Hoc tamen in Tractatu præfato, Considera-
 tione præallegata.

Quæ omnia volui hic inferere, ut plenè videatur
 mens compositoris Tractatus, quæ patet primo,
 ex resolutione quam facit, imò Opinionis
 sciendæ, quam nunc dicit probabilem.

Secundo, apparet ex hoc quod dicit quod probabilitas
 hujus opinionis aliàs in alio opusculo est
 fundata, & quam nunc breviter repetit.

Tertio, patet per rationes quibus nititur, quæ
 tamen nihil valent.

Unde prima non valet, cum dicit quod status
 Hierarchicus debet esse certus & constans. Con-
 ceditur quoad statum in se; non tamen quoad
 supposita, & per se. Si enim quod iste sit Papa vel
 ille, esset essentielle statui Ecclesiæ, tunc status
 Ecclesiæ nullus esset, cum nullus Papa esset. Et
 sic, quod sit certum & constans quod ille sit Papa
 vel ille, non est necesse; nec sequitur quod propter
 hoc Ecclesia fuerit malè instituta & insuffi-
 cienter.

Et cum arguitur, quia subditi remanerent ex-
 positi discrimini peccati mortalis, in obediendo,
 vel non obediendo suis Superioribus, cum non pos-
 sit eis constare sufficienter quando Superiores per-
 didissent jus suum in præsidendo, vel ipsum reti-
 nerent : hic dicitur, negando consequentiam, &
 dicitur quod in obediendo, dato quod A non sit
 verus Papa, B & C & D. niterentur, si ipsum
 credant esse verum Papam, & credant propter
 auctoritatem eligentium illum, nec constet eis de
 alio legitimo obitante, ita quod non requiritur
 certitudo evidentiæ, vel etiam securitatis, nisi in
 quantum certitudo opponitur dubitationi, quam
 non debent habere, nisi appareat legitima causa
 inducens talem dubitationem, & ei debent obe-
 dire, donec constet ipsum non esse Papam : quod
 est, vel per declarationem defectus electionis;
 vel propter hæresim, de qua constet; vel propter
 depositionem, ita quod in isto argumento, cui
 Cinnitur, multiplicentur plures errores.

Primus, quod status Hierarchicus Ecclesiæ in-
 certus & infecurus, si nullus sit Papa.

Secundus, quod etiam fuit incertus, cum Jo-
 hannes Maguntinus præfedit sicut Papa.

Tertius, quod omnes de Universalis Ecclesiæ e-
 rant expositi discrimini peccati mortalis, de obe-
 diendo vel non obediendo Superioribus, propter
 talem incertitudinem. Nec valet quod secundo
 deducit, quia licet status dignitatis Ecclesiæ non
 sit fundatus in sanctitate, taliter quod non sit Præ-
 latus, nisi existens in gratia, ut dixerunt erronei
 hæretici, *Pauperes de Lugduno*, & *Wicleff*, & *Huss*,
 nec etiam Dominium; tamen licet non requiratur
 Caritas, requiritur saltem Fides informis, ut
 videlicet Papa saltem non sit hæreticus, vel ido-
 latra, paganus, aut de Secta Judæorum.

Nec etiam fundantur tituli præfati Ecclesiasti-
 cæ dignitatis in prædestinatione, cum requiritur
 ad minus Fides informis. Aliter, oporteret inde
 habere in Papam unum idolatram, seu Soldanum
 Babiloniæ, vel perverium ad Judæismum. Licet
 etiam non sit fundatus in donis gratuitis gratum
 facientibus; tamen oportet quod habeat pro fun-
 damento, ad minus Fidem informem.

Conceditur etiam Episcopus, Sacerdos & Papa,
 contra

contra illos de Anglia Wicleff & Hufi: & quòd obediendum est, Juxta Christi Præceptum, Prælati designatis in sedentibus super Cathedram Moyfi Scribis & Phariseis. Sed negatur illud quod dicitur contrà; quòd dignitates Ecclesiasticæ non fundantur, hoc est, non requirunt Fidem interio- rem, saltim informem, illæ videlicet dignitates in quibus non imprimitur character. Aliter enim, si enim * requirerentur, staret quòd scilicet totaliter desperato staret dignitas Papalis.

Responsio etiam quam facit ad rationes, dicentes hæreticos esse vitandos, ethnicos & anathematizatos; videtur contra, cum dicit quòd verum est, dùm constat eos esse tales: ergo Papa notoriè hæreticus, vitandus est, & anathematizandus, & per consequens non potest solvere nec ligare.

Et sic amisit Jurisdictionem, & consequens, Papatum: Papatus enim nomen est Jurisdictionis. Et maxime, inquit, per Sententiam judicariam. Ergo sine Sententia, cum li maxime teneatur semper comparative, secundum illum assertorem.

Cum autem addit nihilominus, quòd tales sint eo facto depositi à dignitatibus, hoc non habetur ex ipsis Canonibus, sed contra expresse xxiv. q. 1. cap. *Audivimus*. dicitur de hæretico quòd *jam nullum potest deicere jam prostratus*. Et sequitur: *Hi qui extra Ecclesiam sunt, nec ligare possunt, nec solvere, nec reconciliando Ecclesiasticam Communionem reddere, nec excommunicando ejus societate privare, quæ ipsi hæresi vel scismate polluti, siue Sententia notati penitus carere probantur*. Et sequitur: *Liquido constat eum qui ab integritate Catholica Fidei recedit, maledicendi vel benedicendi potestatem minimè habere, Catholicum namque nupote se superiorem, maledicere non valet*. Ex quo apparet quòd ipso facto est depositus; tum quia prostratus; tum quia extra Ecclesiam; tum quia non habet potestatem; tum quia minor quolibet Catholico.

Fortè dicitur quòd intelligitur, Sententia præcedente, quòd non potest, sed ante Sententiam potest. Contra, quia Papa respondet quòd hæreticus Ravennas excommunicare non potuit, qui tamen nondum erat depositus per Sententiam.

Item, patet de glossa, ibidem de quantumcunque occulto excommunicato, *Nulla est quacunque Sententia per eum lata*.

Apparet ergo ulterius, ex responsionibus quas facit ad objecta, quòd ex intentione tenet ipsam opinionem.

Item, apparet ex hoc quòd sequitur responsionem, ubi concludit ipsam, dicens: *Dicamus ergo &c.* Et ulterius apparet per hoc quòd dicit quòd oppositum fundavit omnes errores dictos, si hæretici non sint membrum Ecclesiæ; quòd non est verum: quia illi fundant se quòd quodlibet peccatum mortale privat Prælatione & Dominio; quòd est hæreticum. Non autem sequitur quòd si quodlibet peccatum mortale non privat, quòd hæresis non privat.

Ex quo apparet quòd tantè æstimat suam opinionem esse veram, quantè æstimat opinionem hæreticorum esse falsam. Quæ tamen opinio hæreticorum non sequitur ex hoc quòd Papa definit esse Papa per hæresim.

Ultimò, apparet manifestè suum intentum, cum amplius concludit notando: *Notemus ergo*, inquit. Ubi ponit quòd esset verus Papa unus qui totaliter abnegasset Fidem, notoriè, & factus esset pessimus & notorius idolatra, relicta totaliter Lege Christi, & totaliter ab Ecclesia separatus.

Quòd si dicatur quòd non est totaliter separa-

* *forè Non; locus corruptus.*

tus, quia character est unitas Ecclesiæ: ex hoc sequeretur quòd damnati, essent de Ecclesiæ unitate. Et sic staret aliquem damnatum esse Papam.

Quòd si dicatur quòd damnati non habent cum Ecclesia unitatem, cum non sint de Ecclesia; saltim sequitur quòd mulier baptisata, & post effecta idolatra, possit esse Papa, cum habeat talem unitatem. Et sequitur quòd Johannes de Maguntia fuit Papa verus.

Quòd si dicatur ultra characterem ex * sexus virilis, non videtur; cum Papatus non est ordo, sed tantum dicat Jurisdictionem; quæ sexui muliebri non repugnat.

Item, character non est nisi signum distinguens, & signans illum esse de unitate Fidei: quòd signum tunc est falsum, ut videtur.

Uterius, videtur contradicere sibi ipsi, cum dicit: „ Nolo tamen dicere propterea quòd semper „ sit obediendum tali hæretico, vel non resistenti „ dum, aut quòd sit appellatione Papalis dignitas „ tis honorandus, „ quia in casu, sicut jam tactum est, posset Papa verus, manens Papa, licet etiam ligari & incarcerari, vel in mare mergi. Quantò magis posset sibi obedientia vel reverentialis nominatio denegari. Unde si verus Papa, ergo quandiu ab Ecclesia toleratur, est sibi obediendum, & quia tandiu habet Potestatem & Jurisdictionem præcipiendi, ligandi, solvendi, & per consequens nec est sibi resistendum, quia *Qui Potestati resistit, ordinationi resistit* Rom. xiii. 2. Nec videtur quin sit appellandus Papa, cum verè correspondet, & signum sicut signatum. Et per consequens, quis poterit eum ligare aut incarcerare, aut mergere in mari, nisi prius data Sententia, & per consequens deposito ipso primò?

Sic igitur patet qualiter ex intentione tenet istam Propositionem.

Hæc impugnatio quam facit reprobationis factæ in errorem Wicleff, contra Assertionem, continet veritatem, cum dicit quòd reprobatio cadit manifestè in errorem Wicleff & Hufi, ponentium quòd *Nullus est Prælati, nullus est Sacerdos, nullus Dominus, dùm est in peccato mortali*. Clarum est quòd hæc consequentia est nulla, cum dicitur quòd *Nullus est Papa, dùm est hæreticus; ergo nullus est Sacerdos, vel Prælati, vel Dominus, cum est in peccato mortali*; quia ista consequentia deficit in duobus. Arguitur enim ab interius negativè, ad superius à duabus partibus, & à parte subjecti; quia non sequitur: *Nullus est Papa dùm est hæreticus. Ergo nullus est Sacerdos, Prælati vel Dominus, dùm est hæreticus*. Clarum est quòd ista consequentia non valet; tum quia staret quòd esset Papa & non Sacerdos: tum quia dato quòd quilibet Papa esset Sacerdos; tamen adhuc staret quòd desineret adhuc esse Papa, & tamen non desineret esse Sacerdos, quia in Sacerdotio imprimitur character, non autem in Papatu.

Secundo, non valet consequentia à parte peccati, quia non sequitur. *Destituitur ab Officio propter hæresim, ergo propter quodlibet peccatum*. Sicut non sequitur: *Nullus est in tali Officio propter hæresim; ergo nec propter aliquod peccatum*.

Quantum ad quintam & sextam, quæ sunt:

Nec Summus Pontifex, nec aliquis alius debet conari ut Canones possint, vel alia traditiones Canonice ubique per totam Ecclesiam observentur. Alia: *Papa dedit occasionem Gracis per hoc, ab Ecclesia discendendi*.

Dicit quòd hæ duæ Assertiones deficiunt in forma, & calumniosè reprobantur, sicut patet in textu, qui Catholicus & moralis est. Quòd autem istæ non deficiant in forma, patet de prima,

ff 3

eum

Locus corruptus; forè exigi

cum sic ait, octava Consideratione Tractatus incipientis: *Auferibilis*.

Dicamus, ex incidenti, contra, quod nec Summus Pontifex, nec alius debet conari ut Canones positivi, vel alia traditiones humana observentur ubique per totam Ecclesiam, & per omnes invariabiliter Nationes.

Hæc est Propositio prima, in qua additur, *solùm, & per omnes invariabiliter Nationes.* Quod sequitur ex illo *totam Ecclesiam*, ita quod est convertibile. Non enim verior Ecclesia nunc, quam in die Pentecostes, de quo, Actorum xi. 5. *Erant autem habitantes in Jerusalem viri religiosi, viri Judæi, ex omni Natione qua sub cælo est.* Sequitur ergo: *non debet conari ut observentur per totam Ecclesiam.* Ergo non debet conari quod observentur invariabiliter per omnes Nationes.

Detur oppositum, quod *Per omnes nationes.* Ergo *Per totam Ecclesiam.*

In secundo verò nihil additur, nisi fortè quod non affert errorem in materia Fidei, si sit adverbium dubitandi, cum *Dubius in Fide infidelis est.* extr. de reg. Juris. Si verò sit adverbium eventus tunc & sine dubitatione, sicut sequens Propositio declarat immediatè, ubi sine forte dicitur.

Dat propterea cottidie materiam litium & scrupulorum gravium, dum æquali tenore quæritur observari Lex humana, sicut canonica, vel civilis: quemadmodum custodire divinam absque ulla variatione necesse est. Venit inde illa Christi consequentia. Matth. xv. 6. *Irritum fecistis Mandatum Dei propter Traditiones hominum.* Ubi manifestè includitur unus error, quod Christi conquestio venit de hoc, quod Leges positivæ mandabantur per totam Ecclesiam observari, quod est manifestè falsum, & contra Evangelium, sed propter irrationabilitatem Legum per Phariseos impositarum. Unde dicebat Christus: *3. Deus dixit. Honora Patrem tuum & Matrem &c. Qui maledixerit Patri vel Matri morte moriatur. Vos autem dicitis, quicumque dixerit Patri, vel Matri, munus quodcumque est ex me cui proderit, & non honoraverit Patrem suum, & Matrem suam &c.* Ubi Glossa Ordinaria; *Impietatem sub nomine pietatis inducunt, docet quod. . . . Domini, qui bonus est Pater obsequiis parentum præstatur & pro. . . . suis.* Unde Patres, ne sacrilegii crimen incurrant, Deo confite. . . . devitant & egestate conficiuntur.

Et Glossa interlinearis: *Deus dicit, imbecillitati consulens, honora Patrem &c. dando necessaria, & Qui maledixerit Patri, vel Matri, debitis obsequiis parentes indignos judicaverit, morte moriatur aterna. Vos &c. vestra autem Traditio contraria est, hæc scilicet, Parentibus compellatis, 5. 5. Quicumque dixerit &c. Patri, vel Matri: munus quodcumque est, &c. quod Deo oblaturus eram, in tuos consume cibos, tibi prodest, ô Pater; * ut timeant consecrata comedere, non pro Deo, offero tibi, ipsi prodest quasi non, imò sacrilegus esses, si acciperes, quia Dominus Deo donavit, nihil tibi proderit si dies dederò.*

Ita, *Fecistis irritum Mandatum Dei*, sustentandis parentibus, propter Traditionem vestram, quæ vestræ servit avaritiæ. 5. 7. *Hypocrita benè prophetavit de vobis Isaias. Prævidit Isaias in Spiritu superbiam Judæorum, quod in dolo repugnarent Evangelio.*

Sic igitur oportet quod Christi conquestio provenit de hoc quia Mandata illorum contrariabantur Mandatis Dei, vel Evangelio. Non ergo ex hoc quod conabantur rationabiles Leges per totam Ecclesiam observari. Sic ergo apparet quod nihil mutatur in forma Propositionis quod ipsam reddet benè sonantem.

Dicit ulterius quod calumniòse reprobatur.

Erat autem reprobatio prima quod *Ea Assertiones improbabant conatum Summorum Pontificum.* Quod

* Aliquid videtur deesse in isto passu.

patet, cum dicit quod *Nec Papa, nec aliquis alius, debet conari.* Ergo si conetur, vel conatus est, indebitè facit, vel fecit. Idem de Conciliis Generalibus.

Secunda improbatio, quod *Inducit ad non obediendum Prælati & Dominis*: quia si Prælati non debet præcipere, ergo Præceptum est indebitum; & per consequens subditi non tenentur obedire.

Tertia improbatio erat, quod *Prohibebat ne fieret statutum aliquod Ecclesia super facto Fidei, vel alias, obligans universaliter Ecclesiam sanctam Dei.* Patet, cum Traditio aliqua positiva possit fieri super facto Fidei.

Ex istis etiam sequitur quod Græci non malè fecerunt discedendo à Latinis; & quod discessio eorum debet Romano Pontifici imputari; & quod Papa nihil debet præcipere, nisi sciat quod acceptabitur per illum, aut per illos quibus præcipiet; quia daretur eis occasio discedendi. Et ideo istæ Propositiones ambæ videntur sapere hæresim manifestam retractativam ab obedientia Summi Pontificis, & etiam quorumcunque temporalium Dominorum.

Præterea non respondet ad argumenta quomodò Græci, occasione accepta, non data, discesserunt.

Item, quomodò dicitur quod in textu apparet sensus qui est Catholicus & moralis, & illum malè fuisse reprobatum. Et hic apparet pertinacia, viso textu.

Et nota quod dictio negativa præcedit li *Canones positivi & alia Traditiones.* Et per consequens confundit confusè, & distributive pro quibuscumque. Et per consequens, Papa non debet conari ad faciendum ubique observari Statutum, de non injiciendo manus in Clericos, violenter: Et sic de omnibus aliis Canonibus positivis.

Quantum ad septimam, octavam, nonam, decimam, quæ sunt septima talis. *Non est auferibilis sponsus Ecclesia Christus ab Ecclesia sponsa sua & filius ejus, sic quod remaneat Ecclesia in sola muliere, imò nec in solis mulieribus, imò nec in laicis solis, lege stante, non facta divinitus nova institutione.*

Octava talis.

Auferibilis non est ab Ecclesia militante sponsus suus Christus homo, quin semper influat in eandem Ecclesiam sponsam suam per membra varia gradus Hierarchicos Officiorum & administrationum & dignitatum & statuum ab ipso constitutorum, dum Ecclesiam fundavit primitus & edificavit.

Nona talis.

Ablatio unius membri ab Ecclesia, corpori ejus deformitatem, & grandem imperfectionem inducit.

Decima talis.

Non existente Papa certo & unico, Ecclesia non gaudet suorum integritate membrorum, & præsertim membrorum principalis.

Dicit quod ex quatuor Assertiones sunt veræ & Catholicæ, sicut ponuntur in textu, & calumniòse, fallèque reprobantur in favorem quorundam Articulorum Hufi, circa finem, quod Ecclesia benè regeretur sine Papa.

Primò, ostendetur quod benè arguebantur Assertiones & reprobabantur.

Secundò, ostendetur quod reprobatio non favet errori Hufi.

Primò, inquam, quantum ad primam Assertionem, quod Ecclesia non possit esse in sola muliere, vel in solis laicis, lege stante, quin possit fieri quod omnes Ecclesiastici, præter unam solam mulierem, Apostatarent à Fide, vel si omnes morerentur, dempta una sola muliere, pro tunc non moriente, sed supervivente, quod forsan erit in fine

fine seculi. Et nota quod non, præcedit *auferibilibus*, & per consequens negat potentiam auferendi, nec respondetur ad rationem de Virgine.

Secunda improbat, quia negabat Omnipotentiam Dei, quæ potest auferre sponsum à sponsa, ne influat per membra varia gradus hierarchicos Officiorum & Administrationum, Dignitatum & Statuum &c.

Istud Argumentum est contra primam, nec respondetur, sicut nec ad adducta contra primam. Præterea necessitat divinam causalitatem ad extra: quod est error gentilium Philosophorum.

Tertiò, improbat illa ablatio unius membri &c. de Ecclesia, à qua auferuntur multa membra cottidie; quorum tamen ablatio non inducit deformitatem: ipsa enim tunc non esset illa sponsa Christi, non habens maculam neque rugam.

Quartò, improbat illa, non existente Papa veridico. Ad quod insolubiliter arguebatur: quia tunc in toto tempore schismatis, Ecclesia non fuit gavisâ suorum integritate membrorum, & præsertim membri principalis; & per consequens, cum ante scisma gauderet, post ablatum est istud membrum. Et sic deformitas est inducta: imò, ex hoc sequitur quod Ecclesia non fuit integra.

Quòd autem reprobationes istæ non sint in favorem Articulorum Huls, patet. Huls enim vult ostendere quod Papa non sit necessarius, imò superfluous & nocivus regimini Ecclesiæ: quod est hæreticum. Sed ex hoc non sequitur quin Ecclesia possit esse in sola muliere, & in solis laicis, lege stante, & quin possit esse sine gradibus hierarchicis. Nec sequitur quod sit deformis ex ablatione unius membri. Non enim oritur talis deformitas in corpore mystico, sicut in corpore naturali: si essent multa capita etiam subordinata, esset monstrum, non sic in corpore mystico. Etiam plures oculi quàm duo, plures manus quàm duæ, ostenderent deformitatem in corpore naturali; non sic in corpore mystico.

Dicitur etiam quod, casu posito quod Ecclesia remaneret in solis laicis, vel in sola muliere non sequeretur quin Ecclesia benè regeretur. Ecclesia enim benè facit rea * in Virgine, & etiam Deus benè reget Ecclesiam sine Papa, si vellet. Et etiam benè regitur Sede vacante nunc, per sacrum Concilium. Sed non sequitur quin æquè benè vel melius regatur, Papa existente, & per Papam. Nec sequitur quin Papa sit necessarius, necessitate conferente, non necessitate simpliciter, quin Ecclesia posset benè regi sine ipso. Sed nec ex hoc sequitur quod sit superfluous vel necessarius, sicut hæreticus intendebat.

Quantum ad undecimam & duodecimam, quæ tales sunt.

Non est pax habenda cum dogmatizatoribus hæresum, quando vel sunt pertinaces notorie, vel etiam de pertinacia suspecti vehementer, quousque purgati sint, Fidem quam credere tenentur ad iustitiam ore confitendo ad salutem.

Alia.

Non habita pace cum Deo, nec pax consequenter habebitur cum proximo.

Dicit quod eæ duæ Assertiones sunt veræ in forma textus, quia non contrahitur ibi, ut impugnator imponit, ad nudam pacem civilem, qualis inter latrones, & quodammodo inter dæmones reperitur.

Ut autem videatur mens sua, de qua pace loquitur, videatur textus suus, qui talis est. Postquam dicit quod *Leges canonica & civiles penas excommunicationis & extremi supplicii promulgant contra dogmatizatores hæresum*: subjungit:

* Locus corruptus: forè, fuit recta.

Non autem est pax habenda cum talibus, quando vel sunt pertinaces notorie, vel etiam de pertinacia suspecti vehementer, quousque purgati sint, Fidem quam credere tenentur ad iustitiam, ore confitendo ad salutem.

Constat præterea quod *Sine Fide impossibile est placere Deo*, Heb. xi. 6. & cum eo pacem habere, quia *quis resistit Deo & pacem habet?* Job. ix. 4. Non habita autem pace cum Deo, nec pax consequenter habetur cum proximo, impediendo superbia intellectum, quæ dicente Sapiente Prov. xxviii. 25. iurgia suscitatur. Nec pax habetur cum se ipso. Quoniam *Cor impij sicut mare fervens*. Isaia lvi. 20. quod quiescere non potest. Qualis autem impietas deterior quàm infidelitas invenitur?

Quocirca Mater Universitas, dum dedit in Mandatis ut proponens loqueretur de pace, conjunxit, ut de veritate & iustitia ratio specialiter haberetur. Sunt enim sorores istæ connexæ, quemadmodum etiam virtutes Cardinales, prout à Propheta notatum est, dum ait: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi &c.* Ps. lxxxiv. 11. Hinc est quod cribochristæ seditiosè nocentes, alias de pace fieri sermonem, sub interminatione mortis, prohibebatur; consequenter, ut de misericordia, nec de veritate, aut iustitia, quisque Prædicans, aut Proponens loqueretur.

Rursus, oportet quod si Tractatus aliqui compositi sint, aut componendi, non est permittendum quod aliquid erroneum contra Fidem continetur in quocunque Articulorum: alioquin Tractatus esset invalidus & tanquam repellendus; exemplo vulneris malè sanati, in quo ferrum vel spina remansit: ut enim denuò recrudescat & aperiatur, cum dolore grandi necesse est: alioquin contagione sua corrumpit totum corpus.

Hoc valet ad tollendum Tractatum Carnotensem, primum scilicet Articulum, quia favet hæresibus, & eas sapit, dum asseritur quod mors Ducis Aurelianensis facta est pro bono Regis & Regni, ubi manifestè apparet quod loquitur de pace civili & ad illam contrahitur sermo, ut apparet ex modo loquendi ibidem, cum loquitur de Tractatibus pacis factis, & fiendis, & de Tractatu Carnotensi, qui, clarum est quod fuit Tractatus de pace civili, quem, quantum ad primum Articulum, dicit sapere hæresim, & per consequens illam pacem infringendam; & illum Tractatum invalidum, ita quod pacem civilem intendit impedire, & debere infringi, & bellum agi, ex eo quia non habetur pax cum Deo.

Et tunc restant argumenta de practicatis in hoc sacro Concilio cum Gregorio, & nunc existente in practica cum Petro de Luna.

Item, aut loquitur de pace pectoris, aut temporis. Non pectoris, quia quilibet, quantumcunque etiam Fidei inimicus, quamdiu est in via, est diligendus ex caritate, & pax pectoris est cum illo habenda. Ergo loquitur de pace temporis, quæ communis est bonis & malis, & quæ inter malos, etiam latrones, potest esse bona, dummodo sit ad malum, sicut inter dæmones est mala, quia ad malum. In qua pace est necessarium quod nihil admisceatur in præjudicium Fidei, ut scilicet adhæreatur: sed non est simpliciter necessarium ad talem pacem, facere purificationem, quæ melius forsan posset haberi, casu, post, vel etiam sine tali dispositione, ex multis aliis certis causis: ut si esset aliquis tyrannus potentissimus hæreticus, cui tota Christianitas resistere non posset, & nisi fieret pax, totam Christianitatem exterminaret, qui tamen nunquam esset dispositus ad confessionem Fidei; imò ad impugnationem majorem: clarum est quod pax esset fienda cum eo.

Et

Et ita fuit tempore Juſtini cum Theodorico hæretico Rege, per Johannem Papam & Martyrem, & Boetium, & Severinum, facientes pacem cum Theodorico hæretico Arriano, etiam reddentes Eccleſias Catholicas Arrianis. Aliàs tota illa erat in periculo gladii.

Quantum ad decimam tertiam, quâ dicitur quod aſſerere mortem alicujus Principis eſſe factam bono Regis & Regni, ſapit hæreſim, dicit A ſic:

Hæc Aſſertio vera eſt, & reprobans monſtrat ſe ignorare quid eſt ſapere hæreſim, & facit conſequentiam impoſſibilem, dum ait: hæc Propoſitio eſt contingens, ergo non ſapit hæreſim.

In hæc Aſſertione aſſertor eſt mirabiliter benè deceptus, quia aliud eſt dicere mortem alicujus Principis eſſe factam pro bono Regis & Regni, & quod benè fuerit facta; vel quod bonum quod intendebatur inde eveniret.

Primo modo loquendi, hoc dependet à voluntate & corde humano, quod eſt inſcrutabile, nec aliquis habet judicare præter Deum, & quibus revelavit, & propter illum qui fecit, & qua intentione hoc fecerit, & quid intendebat, ſi intendebat bonum Regis & Regni. Imò, niſi de intentione opoſitum conſtare, potiùs eſt aſſumendum de bona intentione, quàm de mala; quia in dubiis ſemper interpretandum eſt ad meliorem partem; ita quod aſſerere hæc mortem eſſe factam pro bono Regis & Regni, eſt cuiuslibet, niſi Deo & facienti, & quibus eſt revelatum, dubium. Et potiùs debet quilibet aſſumere illam fuiſſe factam pro bono. Et per conſequens hoc eſt aſſerere aliquod quod eſt dubium eſſe hæreticum; quod eſt temerarium & forſan ſapiens hæreſim, quod relinquo iudicio Fidei. Et ideo meritò illa fuit denunciata, & improbatio fuit bona, nec fecit illam conſequentiam. *Hæc Propoſitio eſt contingens, ergo non ſapit hæreſim.* Unde hæc conſequentia fuit ita facta. *Eſt enim contingens ad utrumlibet, ergo non ſapit hæreſim.* Iſte aſſertor non fuit in iſta reſponſione deceptus per amphiboliam: ipſe enim intellexit quod *ly contingens* contrueretur cum Propoſitione. Et non eſt verum. Sed mors illa fuit contingens ad utrumlibet, dependens à voluntate humana, utrum fieret bona intentione vel mala: ergo aſſerere mortem &c. non ſapit hæreſim.

Ad quartam decimam, & quintam decimam, quibus dicebatur.

Ab hoc Præcepto Non occides, non excipitur tyrannus qui in Republica non jure principatur, aut principari conatur.

Alia.

Proteſtatio conditionalis in materia qua aſſeritur Fidei, non per Sedem Apoſtolicam, vel Generale Concilium approbata, non purgat, ſed inquinat.

Reſpondet quod prima Concluſio vera eſt, & oppoſita hæretica, damnata per hoc ſacrum Generale Concilium in illa, *Quilibet tyrannus &c.* Et impugnans ſe fallit turpiter, dum arguit inde quod tyrannus non eſſet occidendus juxta illud, *Maleficos non patieris &c.* Occidendus certè eſt quandoque, ſed publica authoritate, non ſeditioſa præſumptione.

Hæc Aſſertio patet quod non eſt vera, quia ſecundum aſſertorem ſunt occidendi quandoque tyranni. Ergo non excipiuntur ſimpliciter, ſed tantum ſub intellectu, ſcilicet *publica authoritate*; nec oppoſita eſt damnata: licet enim hæc ſit damnata *Quilibet tyrannus eſt occidendus a quolibet ſubdito.* Non tamen iſta.

Tyrannus eſt occidendus, qui poteſt occidi benè, & à non ſubdito ſuo.

Nec impugnans ſe fallit arguendo; quoniam

aſſertor fundat ſe contra Aſſertiones quæ dicunt quod Lege naturali, morali, & divina talis tyrannus occiditur, qualis eſt in caſu. Ex hoc arguit quod excipitur ab illo Præcepto *Non occides.* Ergo intelligit quod etiam fiat publica authoritate Legum illarum, non excipitur. Quod eſt error & contradicſtio.

Ad quintam decimam, de proteſtatione &c. Reſpondet quod iſta Aſſertio non eſt in textu, ſed alia quæ vera eſt, ſobria & Catholica; ſicut patet in hæreticorum proteſtatione Generali, quæ non ſalvat eos, ſed inquinat, dum pertinaciter verbis aut factis particularem defendunt errorem.

Primò, probatur quod iſta ſit in textu, vel illa quæ inferit iſtam formaliter. Dicit namque ſic, in Tractatu qui incipit, *Postquam Jucunda &c.* Conſideratione ſecunda, contra Dominum Ducem Burgundiæ. „ Denique Judicibus Fidei, & „ Magiſtris qui dederunt conſilium, ipſe Dux „ publicam inferit contumeliam, vocando eos „ complices, qui terminus in malo ſemper ſonat, „ dicendo quod contra rationem & Jus egerunt, „ ſicut verifiſimiliter oſtendetur, proteſtationem „ ſuam faciendo, quæ conditionalis eſt, quæ tamen non purgat, ſed inquinat, nec aufert à „ cordibus populorum errores, ſed diſſimulando & „ captioſè loquendo. „

Tunc arguitur.

Proteſtatio conditionalis in materia novem Aſſertionum quæ aſſeritur Fidei, & quæ nondum eſt per Sedem Apoſtolicam, vel Concilium Generale diſcuſſa, non purgat, ſed inquinat: ergo proteſtatio conditionalis quæ aſſeritur in materia Fidei, nondum per Sedem Apoſtolicam, vel Generale Concilium diſcuſſa non purgat, ſed inquinat. Conſequentia nota, ab inferiori non diſtributo, ſicut loquitur: Hic homo non currit: ergo homo non currit. Et ſic apparet quod ipſa eſt in textu: vel illa quæ iſtam formaliter inferit, nec illa quæ eſt in textu eſt ſobria & Catholica, ſed erronea, & nimis opprobrioſa, neque inferitur ex iſta quam hic dicit, de proteſtatione hæreticorum. Dato enim quod iſta proteſtatio eſſet hæretici, quod tamen eſt falſum, non ſequeretur proteſtationes hæreticorum &c. non purgant: ergo hæc non purgat. Arguit enim à ſuperiori ad interius, ſine diſtributione. Quantum minùs ſequitur, cum iſta proteſtatio ſit Catholici, & Catholica.

Quod ſi velit dicere quod ibi *ly proteſtatione* ſtat conſuſe & diſtributive, quia indefinita in Jure &c. Clarum eſt quod, cum proteſtatio iſta ſit Catholica & Catholici, quod non concludit. Et præterea exemplum quod hic ponit non eſt ad propoſitum. Sed enim proteſtatio Generalis in materia Fidei, cauſa per Eccleſiam diſcuſſa, non purget. Sed oportet deſcendere ad Minorem, cum materia nondum per Eccleſiam diſcuſſa, & opinabitur utque ad diſcuſſionem. Sola ſubmiſſio in iſto ſufficit, & purgat ab inquinamento hæreticæ pravitatis, ſeu potiùs præſervat; ſicut patet de Abbate Joachim. *extr. de ſum. Trin. & Fi. Cathol. Damnatus.* Præterea non ſequitur generalis; generalis proteſtatio non purgat, ergo inquinat, quia pertinacia & deſenſio errorum, ſive ipſi errores deſenſi, ſordidant & inquinant, & non proteſtatio generalis, quæ de ſe non habet rationem maculæ ſive ſordis.

Ad ſextam decimam, quæ talis eſt.

Si Papa, aut Domini Cardinales deprehenderentur notoriè favere Propoſitioni Magiſtri Johannis Parvi, nondum per Sedem Apoſtolicam, vel Generale Concilium damnata, iſta eſſet vehementior & apertior cauſa de-

depositionis eorum, quam fuerit in altero contendendum nunc secum de Papa; vel suorum Anticardinalium, & essent omnes heretici.

Respondet sic quod *Hæc Assertio non est in textu, sed alia quæ vera est. Et utinam non verificata de quibusdam faventibus pestifera huic doctrina per Scripturam sacram, & ita per Ecclesiam sufficienter, imò evidenter reprobata.*

Ista autem responsio non satisfacit. Primo, quia vel ista Assertio est in textu, vel illa ex qua ista formaliter infertur. Ponitur enim sic in tertia Consideratione Tractatus Præcepti, qui incipit: *Postquam jocunda* &c.

Additum est in relatione, pro correlario, quod *Si Papa, quod absit, deprehenderetur notorie favere prædictæ justificationi, aut Domini Cardinales, ista esset vehementior causa depositionis &c.* Sed Propositionio quædam Joannis Parvi, quæ dicitur *Justificatio Ducis Burgundia*, nondum est per Sedem Apostolicam, vel Generale Concilium condemnata. Ergo si Papa, aut Domini Cardinales deprehenderentur notorie favere Propositioni Magistri Joannis Parvi, nondum per Sedem Apostolicam, vel Generale Concilium condemnata, ista esset vehementior &c. Ita quod ista sequitur syllogismum expositionem * ex illa quæ posita est in textu, quam dicit esse veram, & utinam non verificatam in aliquibus, sic quod ibi dubitat illam esse verificatam, & per consequens dubitat de aliquibus Dominis Cardinalibus, aut de Papa, aut aliquo Cardinali, faventibus huic doctrinæ. Quod quàm sit injuriosum Collegio sacro, videant Domini Cardinales: quam doctrinam dicit esse pestiferam, per Scripturam sacram, & ita per Ecclesiam sufficienter & evidenter condemnata: quod utique ostendere non posset de Scriptura sacra, quæ nunquam fecit processum contra dictam Propositionem; nec sententia aliqua potest inveniri in sacra Scriptura, damnans ipsam, nec aliquid quod sequatur ex sacra Scriptura, sed nec Ecclesia. Cum enim dicitur Ecclesia, sic, vel intelligitur Universalis, & constat quod illa non condemnavit.

Quod si dicat assertor quod Episcopus Parisiensis hoc fecit, ergo Ecclesia; negatur consequentia, si intelligatur de Universali Ecclesia. Et prætereà Episcopus Parisius iniquè processit & nulliter, ut manifestè patet Theologis & Juristis, considerando Judicem, Concilium & processum. Et per consequens patet quod nec Scriptura sacra, nec Ecclesia damnaverunt sufficienter & evidenter.

Ad decimam septimam, in qua dicebatur: *Rationabile fuit Edictum quod edicebatur, quod nullus mitteretur ad Concilium Generale, qui esset notatus, vel suspectus favere aliquibus erroribus per aliquos æstimatis.*

Respondet quod hæc Assertio deficit in forma, & sit verbum de mittendis ad Concilium per Universitatem Parisiensem, & non de quibuslibet mittendis ad Concilium, sicut patet ex Litteris, & juramentis valde licitis atque Catholicis. Ut autem videatur forma Assertionis, narretur quod habetur in Tractatu, *Postquam jocunda*, ubi supra.

Amplius. Ex iis apparet rationalitas Edicti Regis, quo vult ut nullus mittatur ad Concilium Generale, qui sit notatus, vel suspectus favere prædictis erroribus. Quod si quis diceret, volo ire ad Concilium, volo libertatem habere dicendi quæ sentio. Esto, dum talia dixeris quæ non sunt expressè determinata per Ecclesiam esse contra Fidem & bonos mores, quemadmodum est in præmissis. Ex qua formaliter sequitur: Cum prædicti quos vocant errores, sint æstimati per assertorem, & complices suos; ergo rationale

Tom. V. Pars III.

* Hic aliquid desit; forte expositum.

fuit Edictum quo edicebatur &c. Consequentia ista est nota per syllogismum expositum.

Et cum dicit ultra quod sit verbum de mittendis per Universitatem; apparet primò quod non, quia Rex edicebat, vel volebat quod aliquis simpliciter mitteretur, ut dicit textus.

Item, quia non est verisimile quod Rex hoc vellet, de mittendis per Universitatem, quin etiam id vellet de mittendis per ipsum, & per alios Dominos, & per Regnum suum.

Item, apparet manifestè ex modo loquendi assertoris, cum ait quod si quis opposuerit, dicens, ita hic loquitur universaliter. Si quis, id est, si aliquis opposuerit dicens: volo ire; respondet esto, dum talia dixeris quæ non sint contra Fidem, ita quod nullus deberet ire qui non sustineret istam Fidem. Et per consequens, si aliquis in hoc erraret, non deberet ire, cum tamen deberet compelli, ut dicebatur in reprobatione assertoris. Nec patet ex juramentis, de licitis, & Catholicis. Quæ juramenta, si fuerint de sustinendo Sententiam Episcopi Parisiensis, non videntur illicita, in hac materia: imò hoc videretur favere monopolium in Judicium Fidei, cui non intendit se submittere, nisi decerneret secundum intentionem ipsorum, ut videtur ex juramento.

Ad decimam octavam, quæ talis est.

Possibile est Judices, & Concilium Fidei Episcopi Parisiensis nec falli posse, nec fallere velle, in materia Fidei nondum per Ecclesiam declarata & determinata. Ejus neutra pars nondum expresse existit per Ecclesiam approbata, seu reprobata.

Respondet sic. *Hæc Assertio videtur improbari propter, quia non accipitur illic, nec in locutione communi, posse logicale; nec est verum quod materia de qua illic sit mentio, non sit per sacram Scripturam sufficienter & expresse determinata, in quam credendo nullus erat, sicut circa decimam septimam dicebatur.*

Sed hæc Assertio videtur sufficienter improbata; quia aut loquitur de posse logico, aut naturali, aut juridico. Non naturali, quia naturaliter pro statu naturæ lapsæ, possibile est quemlibet viatorem non confirmatum in gratia, posse falli & fallere velle. Ergo de Juridico. Quod dupliciter intelligitur: ita quod si fallerentur aut fallerent, hoc non esset Juridicum. Et hoc verum est: sed & hoc de quolibet est dicendum; imò impossibile est aliquem posse fallere, vel falli isto modo.

Alio modo, ut non possit falli, nec fallere in Jure; quod est falsum, cum & Ecclesia sæpè fallatur, ut *extr. de Sent. excommunicationis*; Et Judices sæpè falluntur per testes, vel ex ignorantia Juris, vel malitia sequente, cujusmodi est in proposito. Nec est verum quod ista materia sit sufficienter per sacram Scripturam, & expresse determinata, sicut fuit responsum in reprobando responsionem ad impagnationem decimæ sextæ Propositionis.

Ad decimam nonam, qua dicebatur.

Sententia Episcopi particularis lata in materia Fidei præfensa per aliquos nondum per Ecclesiam explicitè declarata, est Catholica.

Respondet adversarius quod hæc Assertio non habetur in forma illa, sed in alia quæ vera est, & ab omnibus Ordinariis & Universitatibus generalibus defendenda, & sequitur ex approbatis in hoc sacro Generali Concilio. Ex quo sequitur quod hæc Assertio est vera in alia forma. Ergo hæc Assertio est vera in forma, cum alia forma sit forma. Sed ostendo quod habeatur in forma, vel quod hæc sequitur ex illa quam dicit in forma. Dicit enim sic, in quadam cedula tradita hoc Anno, in hospitio Domini Cardinalis Cameracensis quæ incipit, *Condemnatio* &c. *Condemnatio Episcopi Parisiensis*.

Gg

sen-

fiensis, lata contra Magistrum Johannem Parvi, est catholice lata. Et hanc eandem asseruit in Refectorio Fratrum Minorum, coram omnibus Nationibus congregatis ibidem. Ergo Sententia, seu condemnatio Episcopi particularis; lata in materia Fidei præsentia, per aliquos nondum per Ecclesiam explicitè declarata, est Catholica. Tenet consequentia, cum condemnatio Episcopi Parisiensis, sit Sententia Episcopi particularis, & in materia quæ prætenditur Fidei, & illa Sententia prætenditur per assertorem Catholicam; & canonicè lata, quæ nondum fuit per Ecclesiam explicitè declarata, ut ostensum est, & est notorium & manifestum, quia ad hoc laborant.

Et potest allegari contra eos illud Comici: *Quod actum est, ne agatur; unde si actum est, quomodo est agendum. Et si agendum, quomodo actum est*

Et cum dicit quod est ab omnibus Universitatibus generalibus defensanda, hoc videtur movere seditionem contra Ecclesiam Romanam, vel Concilium Generale, aut Ecclesiam Universalem, ut determinata per Universitates, vel potius per Episcopos particulares defendant tanquam Catholica. Et sic nulla causa Fidei ad Sedem Apostolicam devolvetur, vel Concilium Generale.

Nec est verum quod sequatur ista Assertio ex approbata in hoc Sacro Concilio Generali. Licet enim approbaverit Sententiam Archiepiscopi Cantuariensis contra Wicleff, tanquam Legati nati Sedis Apostolicæ, & Archiepiscopi Pragensis, tanquam Commissarii Apostolicæ Sedis, & Universitatis Pragensis reprobationem Catholicam errorum Hufs: non tamen sequitur quod Episcoporum particularium approbaverit Sententiam judicalem, tanquam Catholicam, sive universalem & universaliter obligantem. Quinimò sacrum Generale Concilium catholicè reprobavit, & solum potuit Catholica & Apostolica Sedes, seu Deputatus condemnare, vel Deputati per eam.

Ad vicesimam, cum dicebatur.

Omnis Propositio habens plures sensus, quorum alter est falsus, est tanquam erronea condemnanda.

Respondet sic.

Hac assertio non invenitur posita, sed una alia quæ vera est, & per hoc sacrum Concilium predicata. Hac Assertio fuit per eum posita, ut potest probari per Instrumenta & per testes.

Ad vicesimam primam, quando dicitur quod.

Aliqua Assertiones sunt condemnanda tanquam erronea in Fide & moribus, per Episcopum particularem, de quarum veritate est opinio varia inter Doctores solemnes, non vocatis ad iudicium assertoribus earum specialiter, ante dictarum Assertionum declarationem explicitam per Ecclesiam, aut Sedem Apostolicam.

Respondet sic.

Hac Assertio non est in textu; sed una alia quæ vera est, & per hoc sacrum Concilium practicata.

Sed si bene conspiciatur, hæc est sua in forma; quoniam hæc Assertio in forma sequitur ex dictis assertoris; quoniam Assertiones novem impositæ Parvi, sunt condemnandæ per eum tanquam erroneæ in Fide & moribus, per Episcopum Parisiensem; de quarum veritate est opinio varia inter Doctores solemnes; nec fuerunt vocati assertores earum specialiter ante dictarum Assertionum declarationem explicitam per Ecclesiam, aut Sedem Apostolicam.

Et cum dixit quod est alia quæ est vera, quæ per hoc sacrum Concilium est practicata, hoc est falsum & repugnans.

Aut enim intelligit de Episcopo particulari Parisiensi, aut de Archiepiscopo Cantuariensi, aut Pragensi. Non primum, quia Generale Concilium non practicavit adhuc aliquid condemnatum

per Episcopum Parisiensem quod condemnavit: nec de Archiepiscopo Cantuariensi, quia, ut dictum est, istos errores Johannis Wicleff, auctoritate Apostolica condemnavit; & etiam quia sacrum Concilium in practicando condemnationem errorum Wicleff, ipsum citavit, vel quemcunque alium volentem defendere ejus errores & memoriam.

Idem patet de Hufs, quia Hufs fuit vocatus per Concilium sacrum, & sæpius fuit sibi data copia respondendi, prout est manifestum. Sed dicitur quod fuit practicatum in hoc sacro Concilio, quod errores de Communionem sub utraque specie fuerunt damnati, & tamen non fuerunt vocati assertores. Sed clarum est quod talis condemnatio non est facta per aliquem Episcopum particularem. Item, secus est, ubi est notus assertor, & ubi non est reus nisi in generali.

Ad vicesimam secundam, quæ dicitur.

Si Angelus Dei descenderet de celo & nuntiaret assertori istarum Assertionum oppositum suæ opinionis, non crederet sibi, imò quod plus est, neque Deo.

Respondet sic.

Hac Assertio calumniose ponitur, tam in forma quam in impugnatione, quia textus non ponit hoc complexum oppositum opinionis, sed loquitur de opposito firmæ Fidei Catholice. Et sic loquendo non incurritur Luciferiana superbia, sed humilitas Catholica: alioquin Apostolus fuit Luciferianus, ad Galatas, secundo. Et in reprobatione applicatur male hæc Scriptura: non erit impossibile apud Deum omne verbum. Luc. 1. 37.

Licet hæc Assertio non ponatur in textu in forma; tamen oppositum novem Assertionum, quod dicitur firma Fides apud eum, si sibi assentiret, deberet esse conforme regulæ sacri Concilii, quod nunquam declaratur, & in cujus iudicio ipsarum Fides, vel non Fides pendet, & per consequens opinio. Sed si dicatur oppositum opinionis, si Fidei, si in iis quæ respiciunt Dei actionem ad ex. 1. * . . . contingentem; videtur blasphemia: imò videtur quod tam iste assentiat opposito novem Assertionum, quam huic Articulo: *Resurrectio erit: vel dies iudicii.*

Patet, quia si Deus ordinaret quod dies iudicii nunquam erit, vel Resurrectio generalis, & revelaret isti assertori istam, *Resurrectio non erit*, teneretur sibi credere, & crederet, non dubito, & non crederet opposito novem Assertionum, hoc est fortius adhærere opposito Assertionum, quam Articulo de Resurrectione, quod est absurdum, & præsertim cum Deus posset Legem datam respicientem proximum mutare. Et dato quod oppositum istarum Assertionum esset contra Legem istam, posset Legem illam in oppositum mutare; & sic illam revelare, & teneretur sibi quisque credere. Ideo est blasphemum.

Quapropter bene inducebatur illa Scriptura ad propositum: *non erit impossibile apud Deum omne verbum*, &c. Et sic restat Luciferiana superbia &c. Talem superbiam incurrit Paulus ad Galatas, secundo, qui nunquam dicit quod non crederet Deo; sed si quis aliàs, etiam si Angelus descenderet de celo, eis evangelizaret, anathema esset. Quod si dicatur quod ex quo esset anathema non deberet sibi credere? Verum est, nisi constaret sibi quod ex parte Dei evangelizaret, cui tunc credere teneretur sicut & Deo.

Ad vicesimam tertiam, quæ dicitur.

Principia Fidei versantur circa principia Legis naturalis.

Respondet quod

Hæc Assertio fallit in forma, quamvis bene concedatur de multis principiis Fidei, sicut sunt dictamina præctica

* f. exempla regularia.

eticata correspondentia iussionibus decem Præceptorum moralium, ut est ista: Proximus non est occidendus, propria auctoritate.

Hæc Assertio fuit data in forma, hoc Anno, in quadam cedula, vel in inferenti istam formaliter per assertorem, & complices suos. Quæ si vera est, pagani sunt fideles, cum habeant principia illa.

Ad vicesimam quartam; quæ dicitur quod

Si Johannes Hufs, hæreticus declaratus & condemnatus per sacrum Concilium Generale, habuisset Advocatum, nunquam fuisset convictus.

Respondet sic.

Hæc Assertio videtur imponi & reprobari protervè, quia conformis est modo loquendi communi, quemadmodum dicitur de aliquo pigritante, iste nunquam veniet, vel nunquam fecerit, licet sciamus quandoque quod veniet, vel fecerit infra horam.

Item, hæc locutio erat valde possibilis, propter casus multos & sine culpa Concilii.

Sed hæc Assertio non imponitur, nisi veridicè, contra protervos & temerarios de sacro Concilio obloquentes: nec modus loquendi de Concilio debet esse conformis materiæ loquendi contra pigritantes, præsertim in materia Fidei.

Item, facit iste respondens consequentiam falsam & impossibilem, quia non sequitur: Hæc locutio erat possibilis; ergo vera, vel Catholica. Hæc enim est possibilis: Dies Iudicii non erit: & tamen ipsa est hæretica. Vel ista, Resurrectio generalis non erit. Jam consequens hujus consequentiæ est injuriosum, imò etiam fallum implicans: quia quicumque calus evenissent, posita prudentiâ sacri Concilii, istos potuisset extinguere, vel vitare, cum ratione ex sacris Scripturis sumpta.

Ad vicesimam quintam & ultimam, quæ ponitur sub duplici forma. Prima.

Ego mallem habere Judæos & pagn spro Judicibus, in causis Fidei, quam deputatos in eadem per Concilium Generale.

Secunda doctrina.

Doctor Christianus asserens publicè quod mallet habere Judæos aut pagnos pro Judicibus in causa per Concilium Generale.

Respondet.

Utræque Propositio falsè imponitur & nimis crudè & generaliter & injuriose, propter causas plurimas, quæ tempore suo, & loco poterunt explicari, & satis notoriè sunt quoad aliquos. Unde non est novum, vel hæreticum quod in materiis Fidei moralibus juris naturalis, quæ communes sunt apud Pagano & Sarracenos.

Sed hæc Assertio creditur totaliter, quemadmodum ipsa fuit per ipsum asserentem imposita, & ex tota testium præsentium totionis * Nationis Gallicanæ decreta, & generaliter sicut fuit proposita: non tamen fuit denunciata in injuriam assertoris, sed ad correctionem ejusdem.

Utrum autem ipse assertor illam posuerit in injuriam magis particularem, hoc noverit iste. Scio tamen quod ipsa Propositio Judices Fidei diffamavit, & quod redundat in injuriam non modicam Iudicium Fidei sacri Concilii Generalis deputatis per eosdem.

Quæ autem sunt illæ causæ, cur istæ Propositiones secundæ falsæ & nimis crudæ & generaliter injuriosæ, quæ tempore & loco suo poterunt explicari, & satis notoriæ sunt, debeat explicari, ut illis contra quos militant causæ istæ sciarentur, & ab aliis discernentur qui in hoc sunt communes.

Et cum dicit ulterius quod *Non est novum, vel hæreticum quod in materiis Fidei etiam de Trinitate &c.* Licet hoc non sit novum vel hæreticum, in certo casu, & ad certum actum; non tamen esset ta-

Tom. V. Pars. III.

* Locus corruptus. foris totius.

lis eligibilior Cardinalibus vel Prælatibus, vel Doctoribus sacre Theologiæ per sacrum Concilium deputatis, quod in materia Fidei dicitur errare non posse. Et istud videtur hæreticum, insanum & erroneum, & injuriosum, dicere quod sint eligibiliores Judæi, vel pagani, talibus Iudicibus, & tantis, & per tantum Concilium, & ad tantum negotium deputatis. Nec valet quod dicit quod, *Si pars adversa repulsi & repellit aliquos solemnes viros in sacra Scriptura & Juribus eruditissimos, tanquam suspectos in causa Fidei & morum, quorum unus fuerat per hoc sacrum Concilium deputatus solus inter Dominos Cardinales Theologus secularis, ubi sic forte non repulisset quosdam Judæos & Sarracenos &c.* Quoniam si quis fuerit repulsus per partem quam dicit assertor adversam, hoc non nisi tanquam notatus evidenter de inimicitia quam iste assertor non potest nec potuit notare in Iudicibus Fidei, aut alleget inimicitias. Possunt autem manifestè ostendi inimicitias illius qui fuit repulsus. Et iterum in materia Fidei non mallet pars adversa habere Judæos & Sarracenos.

Et cum dicit quod *Non est ita reprehensibile verbum sic volatilius prolatum.* Verba non debent, in materia Fidei, & contra Iudices, imò contra Concilium sic volatilius emitti, præsertim per sacre Paginæ professores. Sagittæ enim tales, ut illæ quæ mittebantur volatiles contra Jovem, in sagittantes, & ipsas volatilius emittentes, fuerunt retrocedendo reflexit.*

Et cum dicit ulterius quod *Ista Propositiones non generaverunt scandalum, & sunt vera in propriis formis; & si referantur ad intentionem ponentium & causas dicendi, sunt inde multum clariores,* Propterea non est similiter de illis novem Assertionibus, quoniam generaverunt grande scandalum, & sunt in suis propriis formis palam erroneæ. Et si ad intentionem, & Fidem, & causas dicendi referantur, apparebunt multo patentiùs erroneæ, quam positæ dicantur ad justificationem mortis unius Principis non diffidati, nec accusati, nec convicti apud Superiorem suum. Et ita de reliquis circumstantiis malis quæ ex Litteris Patentibus, & authenticis, in suo casu posuerit. Ac proinde rationes suæ, vel allegationes, nihil ad propositum concludunt, vel falsè concludunt in plurimis.

Ceterum, parati sumus hæc omnia latius declarare, & ostendere certis rationibus, quod prædicta in suis replicationibus continet hæreses manifestas, prout aliquid notatum est.

Compescatur igitur hæc multiplex & hæreticalis calumnia, juxta prudentiam sacri Concilii, ut calumniosi discant modestiùs contra docentes vel scribentes elucidationem veritatis. † Qui in hoc manifestè & planè retunditur, cum Propositiones istæ denunciatae scandalum malum generaverint in multis qui Libros illos viderunt & perlegerunt, ac multos audientes dictum Assertorem alias verbotenus proponentem, non sunt veræ in propriis formis, imò videntur multis insignibus Doctoribus in Theologia erroneæ, malè sonantes, quamplures & nonnullæ sapere hæresim, etiam ad intentionem dicentis, & cum pertinacia defendentis, & ex causis assignatis dicendis.

Istæ verò novem Assertiones nunquam scandalum generaverunt, nisi in quantum iste Assertor, cum complices suis, ipsas interpretatus est ad malum sensum, & quæ etiam per ipsum, vel ad complices sunt confictæ, saltem non in forma nec in æquivalenti, cum veritatibus Magistri Johannis Parvi, & illas ad malum suum sentium traxit, & quantum potuit sic publicavit. Nec ipsæ in forma sua sunt erroneæ, nec ad intentionem dicentis, nec ex causa dicendi: citra tamen de-

G g 2

ter-

* foris reflexæ † Locus corruptus.

terminationem sacri Concilii, omnia ista dicendo, prout etiam sufficienter fuit ostensum per Dominum Episcopum Attrebatensem, per rationes vivaces, & per solutiones claras & patentes datas ad argumenta adversariorum, quæ nullius sunt declarata momenti.

Positio autem Magistri Johannis Gersson, quam fecit in loco publicæ Sessionis, ostenditur multis erroribus hæresibusque permixta, ut ostenditur locis & temporibus opportunis.

Et quia iustum est & rationabile, judicialiter quod dictæ novem Assertiones, quibus tamen nullus est adhuc datus assertor, Magistrorum examini exponantur: ita requiro quatenus Assertiones denuntiatae, & post pertinaciter defensatae, & aliquæ publicatae hic coram sacro Concilio Generali, de quibus sunt multi scandalisati: supplicatur vestris Reverendissimis Paternitatibus & Dominationibus metuendissimis, ac etiam requiritur primò, secundò, tertio, ac quartò de superabundanti, pro zelo Fidei & ad vitandum scandala, ne cordibus gentium remanerent, quatenus tùm Assertiones quàm defensiones, sive palliationes Magistrorum in sacra Pagina, & Doctorum utriusque Juris tradentur examini, declarandæ an sint veræ, vel falsæ, vel erroneæ, vel malè sonantes, aut piarum aurium offensivæ, aut ipsarum nonnullæ, ut multi & graves æstimant, hæresim sapientes, ut veritas Fidei elucescat.

Cod. 2537. fol. 120. verso.
Hæc protestatio fuit facta XXIV. die Octobris, in Ecclesia Cathedrali Constantiensi, de mane.

Ego Martinus, Episcopus Attrebatensis, humilis in sacra Theologia Magister, protestor primò, quòd in hoc Actu, nec in quocumque alio per me, Dei gratiâ, imposterum fiendo, sicut nec in præcedentibus dudum per me factis quibuscumque, nunquam intendi, nec de præsentī intendo aliquid dicere, aut asserere; immò intendo non dicere, quòd sit contra determinationem sacro sanctæ Matris Ecclesiæ, sacratissimorum Conciliorum Generalium, aut hujus sacro sancti Concilii Generalis Constantiensis, seu contra veritatem Fidei Catholicæ, seu sacre Scripturæ, aut etiam contra bonos mores: vel quovis modo possit offendere pias aures. Quòd si oppositum contingeret, quòd Deus avertat, vel ex ignorantia mea, quæ magna est; vel ex alia causa quacumque, ex nunc, pro ut ex tunc, omne tale dictum, aut assertum habeo pro non dicto, aut asserto, & illud ex nunc, prout ex tunc, revoco, cassò, irritò & adnullo, & offerro me humiliter promptum & paratum, ad suscipiendam emendationem, & correctionem hujus sacri Concilii Generalis, & ad revocandum omne tale dictum, cassandum, irritandum, & adnullandum, ubi, quando, & qualiter dictaret illud per me debere fieri sæpè dictum hoc sacrum Concilium Generale; cujus diffinitionibus, & Decretis jam factis, & fiendis, & etiam conclusionibus, & conclusionibus per ipsum eligendæ, vel eligendis, determinandæ, vel determinandis, super novem Assertionibus, de quibus materia hic ventilatur, adhæreo firmiter, indubiè & inconcussè, & adhærere intendo, quamdiù vitam duxero in humanis.

Secundò, protestor quòd in præsentī Actu non gero Ambassiatam Principis, aut alterius personæ, sive Status cujuscumque, nec intendo gerere, nisi pro quantum fuerit opus, aut necesse: sed solum vires gero quæstionem proponentis, de Mandato

Reverendissimorum Patrum, & excellentissimorum Doctorum, in causis Fidei deputatorum per hoc sacrum Concilium Generale, qui XVI. die Octobris Mensis hujus, mihi per expressum injunxerunt, ut partem negativam aperirem rationibus, & scripto tenens, hujus quæsti: scilicet, utrum novem Assertiones coram ipsis, per Magistrum Johannem de Gerssono Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis agitatae, Fidei Judicio sint reprobandæ.

Et quia eorum Mandatis volo, prout teneor, pro semper obedire, idcirco tanquam organum ipsorum & bajulus, proponam quoque proponenda.

Tertio, protestor quòd non intendo aliquid dicere, quòd sit propriè in injuriam personæ cujuscumque: sed solum intendo ad elucidationem Catholicæ veritatis, & ad declarationem iniquæ falsitatis.

Et si non haberem verba adeò reverencialia in omnibus dicendis, non credant aliqui quòd propter hoc intendam excedere à charitate & dilectione fraterna; quia debitam reverentiam & honorem cordiales volo semper habere ad omnes, maxime autem ad domesticos Fidei.

Et finaliter, quæque jam dicta, aut dicenda in præsentī Actu, dicam probabiliter, & secundum quòd dictamen rationis & conscientiæ, ac instinctus Spiritus sancti mihi ministrabit, secundum formam juramenti per me emissi in præsentia, & de Mandato Reverendissimorum Dominorum Judicum.

ALIUD SCRIPTUM

Episcopi Attrebatensis, adversus Cardinalem Cameracensem.

Cod. 2537. fol. 120.

Cardinalis Cameracensis xxv. Octobris.

* Conclusiones Astrologicas præposuit Theologicis: inde leviter intulit, principia Fidei versari circa principia Legis naturalis.

* Exequiæ Cardinalis Barenfis.

Responsio.

Si Collegium in hoc vellet partem assumere, quia Cardinalis est, & sustinere vellet Propositionem malè sonantem, exponeret se magno periculo &c.

Item, in materia præsentī quæ tangit multos Principes, sub quorum Dominiis habent sua Beneficia, possessiones &c.

Item, si per medium Collegii, cum violentia, importunitate aut aliàs condemnarentur aliquæ Propositiones, & præsertim istæ &c.

Notetur quòd multæ sunt Universitates solemnes quæ eis non assentirent in tali condemnatione, sic esset destruere statum Cardinalium, & cujuslibet eorundem, & quòd de præsentī se redderent inhabiles ad electionem &c. Et si procederent ad talem electionem &c. forsân non reciperetur pro Summo Pontifice per eos electus, propter suspensionem de hæresi.

Item, status Cardinalatus non attenditur, quòd ad approbationem, vel reprobationem aliquarum Assertionum, tanquam approbandarum Fidei Judicio; sed Episcopi, & Doctores, de Mandato sanctæ Sedis Apostolicæ, tales materias debent tractare, & super illis deliberare, & quid sit de illis de Fide tenendum declarare, Papa verò concludere habet & diffinire, &c.

Item, si singulariter aliqui Cardinales vellent se con-

constituere partem, aut Promotores, in causa Fidei; hoc non obstante, à prosecutione non est desistendum, nec subticendum est, quin veritas Catholica palam fiat: si secus autem fieret, per tales modos & comminationes, quod Collegium assumat sibi causam, propter honorem Collegii, quia Cardinalis est, & nihilominus fovet Assertiones erroneas & hæreticas, esset tyrannizare in Religionem Christianam, quod nequaquam permitterent Principes Christiani. Avertant igitur Domini Cardinales, si qui sint, ne dijudicent causam eis ignotam, & de qua ad eos non spectet judicialiter cognoscere, & omni favore, odio &c. postpositis, veritate comperta, conjudicent Concilio Generali æquitatem.

Cod.
2537.
fol.
161.

PROPOSITIO

*Facta in loco Sessionis, 24. & 30. diebus
Octobris, Anno millesimo quadringentesimo decimo quinto.*

Episcopus Attrebatensis.

IN præsentia hujus sacratissimæ Celsitudinis, cujus gesta magnifica per Orbem Universum gloriosè prædicantur.

In assilientia suæ subtilissimæ limpiditinis, cujus circumspeditione, Catholicæ Ecclesiæ status & mores virtuosè regulantur, de præsentia materia, tam dignissimæ Altitudinis, ut etiam ingenia Jerarchica eam non concipiant, nisi divinitus luminosè doceantur, loqui pertimesco, pensata dicendorum arduitate, auditorum subtilitate, sensus & intellectus meorum exiguitate. Nec mirum, quoniam grandes materias ingenia parva non sufferunt, sed mox in ipso suo conatu ultra vires ruunt & succumbunt.

Fateor si quidem quod quantumcumque quis de fonte Pegateo sit potatus; etiam si linguis hominum loquatur, aut Angelorum; si in Mercurium transformetur, aut Tullium; si dulcescat Titi livii lactea eloquentia; aut certè si Demosthenis suavitate peroret; dignè loqui nequaquam poterit de dicendis. Nihilominus tamen ego, cujus sensus modicus, intellectus brevis, memoria labilis, sed eloquia incompressa in tantum existunt, ut non nisi æsonans, & cymbalum tinnens à prudentibus debeam meritò judicari.

Sed oro, ut is qui docet hominem scientiam, osque mutorum aperit, & linguas infantium facit disertas, nunc det sermonem rectum & benè sonantem in os meum, ut & intellectum meum vero Fidei lumine infundat & illustret, affectum quoque igne caritatis inflammet: sed & labiis polutis, calculo ignito, seraphico ministerio, expurgabit, linguam refrænans temperet, & os meum adornet, præconio Catholicæ veritatis, cujus veritatis inardescens fervore adversus errores carnalium, atque animalium hominum, arcem turris Davidicæ, clipeis Theologicarum rationum communis, Spiritu sancto vos evocante, conscendistis. Vos scilicet, sacratissimi Ecclesiæ Pastores, & experitissimi Rectores, atque eruditissimi Doctores & Magistri, qui estis belli hæreticalis Duces triumphales, super cujus turres etis speculatores positi, & custodes pariter & defensores, ut per vos cunctis adversitatibus, erroribus, & hæresibus eliminatis, & destructis, Deo uno & vero, Christiana Religio, tranquilla devotione gaudens, pacifica ac secunda, perhennique serviat libertate. In quo bello constituti, contra hæreticam pravitatem se extollentem adversus Dei scientiam, & doctrinam Ecclesiæ sacro sanctæ, vos

hortatur ipsa Catholica veritas, ut veros suos pugiles, & athletas strenuos & fideles, quatenus sitis fortes in bello & pugna cum antiquo spiritu, in principio spiritualis belli hujus.

Stantes in facie primæ aciei proponens in medio Ecclesiæ verba sancti Apostoli: *Confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus, & induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli*, ad Ephes. vi. 10.

In quibus verbis confert audaciæ stabilitatem.

DECLARATIO.

Cardinalis Cameracensis, circa Propositiones Joannis Parvi.

Cod.
2537.
fol. 43.

EGO Petrus Cardinalis Cameracensis, tanquam Doctor Theologus, in testimonium veritatis requisitus, dico, & per juramentum affirmo, me firmiter credere, & nullatenus dubitare, quod quælibet dictarum novem Assertionum catholicè condemnanda est in forma superius scripta.

Et nihilominus, ex condemnatione hujus Propositionis, *Quilibet tyrannus. Potest & debet licet & meritorie occidi per quemcumque vassallum suum, sive subditum, etiam per insidias, & blanditias, vel adulationem, non obstante quocumque juramento, seu Confœderatione factis cum eo, non expectata Sententia, vel Mandato cujuscumque Judicis.* Quæ condemnatio in una * Sessione hujus sacri Concilii facta est, patet manifestè condemnatio earundem Propositionum. Nam continent doctrinam illam virtualiter, & in simili radice fundantur, & addunt circumstantias alias plurimum aggravantes, sicut de auctorisatione cujuslibet Legis divinæ, naturalis, & humanæ, respectu talis homicidii in secunda Propositione.

Item, de turpitudine & vilitate mortis, in tertia.

Item, quod Rex debet approbare tale homicidium in tribus sequentibus.

Item, ad confirmationem erroris, addit quod litteralis sensus Scripturæ sacræ occidit animam.

In octava denique, quod in nullo ligat juramentum, vel confœderatio facta inter aliquos, si vergat in præjudicium alterius jurantium; vel confœderatorum, sponsæ suæ, aut liberorum. Et ita de reliquis

Quare patet quod doctrina hæc & similis, condemnanda est, prout & prædicta Propositio condemnata, videlicet tanquam erronea in Fide & moribus, & tanquam hæretica, scandalosa, seditiosa, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, proditones, perjuriam vias præbens; & pertinaciter doctrinam hanc perniciosissimam asserentes sunt hæretici, & ut alis, juxta canonicas Sanctiones puniendi.

In testimonium præmissorum, manu mea me subscripsi.

* Sessione xv.

ADDITIO

Cardinalis Cameracensis, pro sua opinione, die VIII. Novembris.

Anno M. CCCCXV.

EX quo manifestè sequitur quod asserere inter Catholicos dictas Propositiones esse probabiles, vel fortan veras; est erroneum, & sapiens hæresim: & quod Doctor Theologus hoc publicè in hoc sacro Concilio, & coram Judicibus Fidei asserens, habendus est de hæresi vehementer suspectus.

G 3

Unde

Unde pro fundamento condemnationis hujus pestiferæ doctrinæ, licet multa possent allegari de Jure naturali, divino, & humano; tamen specialiter contra eam pauca sufficiant quæ sequuntur.

Primò, quia hæc doctrina est contra duo Præcepta Decalogi, videlicet contra illud, *Non occides*, Exod. xx. 13. scilicet absque autoritate judicaria; & illud, *Non perjurabis*, Levit. xix. 12. Ubi omne juramentum jubetur observari, quod non vergit in detrimentum animæ; & contra illud Exodi xxi. 14. *Si quis per industriam occiderit proximum & per insidias, ab altari meo evellas illum, ut moriatur*; & contra illud, xxiii. q. v. Cap. *Non occides*, quod sumitur ab Augustino, Libro De Civitate Dei, ubi dicitur: *Is igitur exceptis, quos vel Lex iusta generaliter, vel Spiritus sanctus iustitia Deus, specialiter jubet occidi, quisquis hominem, vel seipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur*. Et xxiii. q. viii. Cap. *Quicumque*, quod sumitur ab eodem Augustino, eodem Libro, ubi dicitur: *qui sine publica aliqua administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, & perjurum, vel quemlibet criminis interfecerit, aut trucidaverit, vel membris debilitaverit, vel homicida judicabitur, & tanto acrius, quanto non sibi à Deo concessam potestatem abusive usurpare non timuit*.

Est denique contra rationes condendi Decretalem illam, *Pro humani. De homicidio. Libro vi.* editam in Concilio Lugdunensi; ubi contra interfectores per assassinos ponitur poena excommunicationis, depositionis à dignitate, honore, Ordine, Officio, & Beneficio, ipso facto: & quod quicumque talis fuerit, à toto Christiano populo perpetuò diffidatus est: sic quod postquam probabilibus constiterit argumentis, aliquem scelus tam execrabile commississe, nullatenus alia excommunicationis, vel depositionis, seu diffidationis adversus eum Sententia requiratur.

Item, dicta doctrina multò magis est condemnanda, quia multò pejus circumstantionata est, quàm illa damnata Propositio Johannis Wicleff, quæ ponit quod populares possunt ad eorum arbitrium Dominos delinquentes corrigere.

Item, hujus doctrinæ condemnatio non minus fieri potest absque speciali expressione de ejus assertore, quàm illa quæ nuper in una Sessione facta est contra errorem in Bohemia, de Communicatione populi sub utraque specie &c.

* In testimonium præmissorum, manu propria me subscripsi. P. Cardinalis Cameracensis.

• Hoc totum sequens est de sua manu.

Cod.
2538.
fol.
220.
verso.
Extat
etiam
in Co-
dice
2513.
fol.
90.
verso.

R E S P O N S I O

EPISCOPI ATREBATENSIS,

Ad deliberationem Domini Cardinalis
Cameracensis.

Cum vos, Reverendissimi in Christo Patres, & Domini Commissarii, in causis Fidei per hoc sacrum Concilium deputati, ordinaveritis quod quilibet Doctor Theologiæ habeat vobis dare, infra certum terminum, suam intentionem, videlicet utrum novem Assertiones, pro examine, sint Fidei Judicio reprobandæ; & liceat unicuique Doctori in Facultate prædicta, etiam super hoc publicè respondere, prout experientia comprobavit, per responsionem publicam, factam viii. die No-

vembris, per Reverendissimum Patrem in Christo Dominum Cardinalem Cameracensem, & vestris Paternitatibus exhibitam, & per eandem receptam.

Idcirco, Ego M. Episcopus Atrebatensis, tanquam Doctor Theologus in testimonium veritatis requisitus, salva tamen determinatione sacrosancti Concilii, & sanctæ Sedis Apostolicæ, credo & affirmo quod nulla dictarum novem Assertionum est Fidei Judicio reprobanda, nec aliqua illarum est condemnanda, ex condemnatione illius Propositionis *Quilibet tyrannus* &c. Cum nullo modo sequatur ex aliqua illarum novem Assertionum, sed nec ex omnibus simul, nec continent doctrinaliter illum, vel virtualiter, nec in simili radice fundantur, quod patet.

Non enim sequitur. *Licetum est unicuique subdito* &c. *occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium* &c. Ergo *quilibet tyrannus* &c. Tum quia ibi arguitur à parte in modo, ad suum totum in modo, cum distributione.

Et clarum est consequentiam non valere, sicut nec valet. *Licetum est unicuique interficere furem nocturnum, qui venit ad occidendum*. Ergo *quilibet fur nocturnus potest & debet licetè interfici a quocunque*.

Sicut nec sequitur: *Quemlibet hominem album video, ergo quemlibet hominem video*. Tum quia in Assertionibus fit de tyranno taliter specificato. In illa verò, *Quilibet tyrannus* &c. de tyranno universaliter capto.

Tum quia ad mentem Assertionum à parte subiecti, ly *unicuique subdito* capitur pro vassallo immediatè Regi subdito. Et in illa, *Quilibet tyrannus* &c. capitur pro quocunque, etiam subdito tyranno, sive subiecto.

Patet quod nec sequitur ex prima, nec ex secunda, neque tertia; cum in secunda specificetur, dicendo quod *Leges auctorisunt de occidendo dictum tyrannum proditorem & infidelem suo Regi* &c. Nec sequitur ex quarta. Licet enim dicat quod *Omnis tyrannus infidelis, sit villanè occidendus*; non tamen dicit, *a quolibet subdito suo*. Nec sequitur ex quinta, sexta & septima. Non sequitur: *Ille qui occidit supra nominatum tyrannum, non debet de aliquo reprehendi*, ut dicit quinta, imò debet premiari, ut ait sexta; & illum debet Rex plus amare ut canit septima, ergo *quilibet tyrannus* &c. Nec sequitur ex octava: *Littera occidit* &c. clarum est. Sed nec ex prima, in casu socialistis &c. quæ est nona.

Sed quod nec ex omnibus simul, patet, quia si ex aliquibus debeat sequi, videretur quod ex prima & quarta. Quarta enim dicit quod *Omnis tyrannus infidelis, est villanè occidendus*; & prima dicit quod *Licetum est unicuique subdito* &c. Ergo videtur quod sequatur quod *Omnis tyrannus sit occidendus villanè, a quolibet subdito suo*. *Quilibet tyrannus* &c.

Sed manifestum est quod subiectum primæ Assertionis, *Licetum est unicuique subdito*, supponit, & accipitur respectu prædicati, quod est, *Quemlibet tyrannum qui per cupiditatem* &c. Quod prædicatum est taliter qualificatum. Et in secunda capitur subiectum universaliter, sed non respectu cujuslibet subditi, ita quod ly *a quolibet subdito*, in nullo supponit, respectu talis prædicati, *Quemlibet tyrannum* &c. nec in ambabus simul.

Unde si quia in quarta ponitur, *Omnis tyrannus* &c. Non tamen respectu talis prædicati, *a quocunque subdito*. Et in primo ponitur quod *Licetum est unicuique subdito* &c. non tamen respectu talis prædicati, *quemlibet tyrannum* &c. inferretur ista, *Quilibet tyrannus* &c.

Eodem modo inferam de quocunque demonstrato ut determinato, fortè inferam istam: *Hic est*
dia-

diabolus, ex dictis & contentis in sacra Scriptura: unde capiam istud complexum. *Hic est, Matthæi*, xvii. & istud prædicatum, *diabolus Matthæi*, iv.

Sic igitur apparet manifestè quòd istæ novem Assertiones non continent virtualiter illam. *Quilibet tyrannus* &c. nec per consequens veniunt. Fidei Judicio reprobandæ ex condemnatione illius.

Dico ulterius quòd ex nulla circumstantia aggravante sunt dictæ Propositiones Fidei Judicio reprobandæ. Non enim propter primam, scilicet authorisationem talis tyrannicidii: quin imò ista circumstantia est allevians in secunda Propositione, nec propter illam de villanitate &c. quâ dignus est talis tyrannus occidi, ut in tertia & quarta.

Nec propter illam quâ Rex debet approbare tale tyrannicidium, ut in sexta, quinta & septima.

Nec ex additione confirmationis erroris, ut dicit dictus Dominus Cardinalis, cum non sit error quod *Semper tenere sensum litteralem, occidis animam*, qui ly *sensum litteralem*, supponit ibi confusè tantum. Et clarum est quòd semper accipere sensum litteralem quem faciunt Propositiones in sacra Scriptura, est error, imò inducit in errorem, ut ait expressè Gregorius, in *Moralibus*. Lib. i. cap. 3. in Prologo, ut in octava.

Hæc ex illa circumstantia, quòd *De nullo teneatur miles servare promissiones, seu confederationes factas alteri militi, si vergant in præjudicium* &c. in casu *socialitatis* &c. cum prius & ampliùs teneatur ex ordine caritatis vitare suum præjudicium quàm, aliter.

Nec est verum quòd hæc doctrina & similis sit condemnanda, prout hæc prædicta Propositio. *Quilibet tyrannus* &c. est condemnata; videlicet tanquam erronea in Fide & moribus, & tanquam hæretica, scandalosa, seditiosa, & ad fraudes, deceptiones, mendacia & perjuriam vias præbens.

Ex quibus omnibus infero.

Primum, quòd hanc doctrinam asserentes opinabiliter, citra determinationem sacri Concilii Generalis, & sanctæ Sedis Apostolicæ, non sunt hæretici, & ut tales, juxta canonicas Sanctiones legitimas puniendi.

Secundò, infero quòd non sequitur manifestè, imò totum oppositum, quòd asserere inter Catholicas dictas Propositiones esse probabiles, aut forsitan veras, non est erroneum, aut sapiens hæresim, nec Doctor Theologus hoc taliter publicè asserens, in hoc sacro Concilio, & coram Judicibus Fidei, est habendus de hæresi vehementer suspectus.

Tertiò, infero quòd oppositum testificans, sub juramento temerè jurasse videtur. Nec contra has Assertiones fiunt, aut factæ sunt aliquæ rationes, seu deductæ in medium, quæ videantur alicujus ponderis, vel momenti.

Unde, cum dicitur primò, quòd hæc doctrina est contra duo Præcepta Decalogi, videlicet *Non occides, absque auctoritate judiciali*. Et illud: *Non perjurabis*: ubi omne juramentum jubetur observari, quod non vergit in detrimentum animæ; & contra illud Exodi. xxi. *Si quis per industriam occiderit proximum suum. . . & per insidias, ab altari meo evelles eum ut moriatur*. Et contra illud xxiii. q. v. cap. *Non occides*, quod sumitur ab Augustino, Libro *De civitate Dei*, ubi dicitur, *his igitur exceptis, quos Lex iusta generaliter, vel Spiritus sanctus iustitia Deus specialiter jubet occidi, quisquis hominem, vel se ipsum, vel quemlibet occiderit, homici-*

dii crimine innectitur. Et xxiii. q. viii. cap. *Quicumque*, quod sumitur ab eodem Augustino, eodem Libro, ubi dicitur: *Qui sine aliqua administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, perjurum, vel quemlibet criminis interfecerit, aut trucidaverit, aut membrum debilitaverit, vel homicida judicabitur, & tanto acrius, quanto non sibi à Deo concessum Potestatem abusive usurpare non timuit*. Est denique contra rationes condendi Decretalem illam. *Pro humani*. Lib. vi. editam; in Concilio Lugdunensi.

Ad quæ omnia dicitur primò, quòd hæc doctrina non est contra illa duo Præcepta. Patet. Non est enim contra primum, cum dicitur, *Non occides*; quod glosatur distortè, & aliter quàm Spiritus sanctus efflagitat, cum dicit, *absque auctoritate judiciali*. Si enim ista glosa esset convertibilis cum Præcepto, tunc sequeretur quòd nullus posset occidere furem nocturnum; sed nec etiam vim vi repellere liceret. Ergo occidens in multis casibus, non occidit judicialia officaria auctoritate; tamen occidit auctoritate Legis, cujus est minister, in casu, & non ex officio, ut declarat Doctor irrefragabilis Alexander de Halles, de occidente in valorem suum ad mortem: *Quem*, inquit, *occidit ut minister Legis & justitia, non tamen ex officio*. Et dat exemplum de laico baptisante, in casu necessitatis, qui baptizat, non ex officio, & licitè ut Legis minister, in casu necessitatis. Non ergo sic glosatur illud Præceptum, nec ita communiter glosatur, sed sic: *Non occides, scilicet innocentem, livore vindictæ, aut propria auctoritate*.

Constat autem quòd tyrannus non est innocens, nec talis subditus eum intericit auctoritate propria, sed legum; non livore vindictæ, sed amore conservationis Principis sui, & Reipublicæ; nec contra Præceptum illud, *Non perjurabis*, ubi juramentum jubetur observari quod non vergit in detrimentum animæ: quod verum est, si tamen adsint tres comites, Judicium, Justitia, & Veritas. Et etiam conditiones quæ infinitè subintelliguntur in omni juramento promissionis, quæ sunt secundum. . . . Lib. ii. rubrica xxiv. de jurejur. §. iii. *Quot sunt species*, ubi dicit sic. *In omni juramento intelliguntur istæ conditiones tacite. Faciam hoc, si Deo placherit. Si Papa, quia ejus auctoritas videtur excepta*, xxv. q. i. §. ultimo; *versu*, ipsi namque. *Item, si res in eodem statu permanserit ut videtur. Qui gladium suum deposuit, & illum furiose repetit, non teneor reddere, etiamsi juravi*. xxii. q. ii. *Ne quis*.

Idem Raimundus, §. xvii. *In Summa*. Et Innocentius, in glosa super Cap. *Quemadmodum*.

Idem. *Si mihi fidem servaveris. Non servanti enim fidem, fides non est servanda. Unde si non facis quod promissisti, non teneor, ut extr. de jurejur. Pervenit. 2. & cap. Sicut*. Idem Raimundus. Idem etiam Innocentius.

Item, *Si praeceptum tale quid quòd juratus non fuisset, si Mandatum tale scivisset. & extr. de jurejur. veniens*. Et cap. *quintavallis*. Et pariformiter videtur dicendum, si tale quid eveniat quòd non jurassem, si illius rei scivisset eventum.

Ubi apparet quòd juramenta non obligant, quæ non habent conditiones requisitas. Est quòd possent salvari sine animæ detrimento. Unde sine animæ detrimento, si mihi fidem non servas, possum servare tibi fidem, & tamen non teneor, ut patet ex dictis.

Ad secundam.

Ad illud Exodi, xxi. *Si quis per industriam* &c. habet intelligi necessariò, livore vindictæ & auctoritate

ritate propria : quia aliter occidens inimicum suum, in iusto bello, per insidias, esset ab altari Dominico evellendus & moreretur. Quod falsum est, & contra illud. cap. Dominus, xxiii. q. ii.

Ad tertiam.

Ad illud Augustini, Libro, *De civitate Dei*. Illa autoritas solvit se ipsam, & facit pro Assertionibus, quoniam Lex iusta naturalis, moralis & divina talem occisionem generaliter autorisat.

Ad quartam.

Ad illud etiam Augustini, habetur necessario intelligi, autoritate privata, alias non liceret fufem nocturnum occidere, nec vim vi repellere, quod est falsum. Licet enim eos interficere, qui publica administratione, intelligendo per illam, auctoritatem judicariam ordinariam, ut iupra.

Ad quintam.

Ad illud quod dicitur quod est contra rationes B condendi Decretalem illam &c. apparet quod est manifeste falsum, ex textu Decretalis, quæ loquitur de illis qui ex vindicta sitiunt humanum sanguinem, immanitate horrenda, & favit a detestanda.

Ratio verò de occisione corporis & animæ, licet currat contra illos qui sic agunt, livore vindictæ; non tamen currit in hoc casu, sicut nec in subito perimente latronem nocturnum, vel vim vi repellente; cum secundum Augustinum, ille qui sic vadit ad furandum de nocte, vel invadit ad mortem, ipse sit causa mortis propriæ corporis & animæ utriusque.

Ad sextam.

Ad sextam, cum subjungitur quod dicta doctrina multò magis est condemnanda, qua multò pejus circumstantionata est, quàm illa damnata Propositio Johannis Wicleff, quæ ponit quod *Populares possunt ad eorum arbitrium corrigere suos Dominos delinquentes*: negatur simpliciter, & quia aliter non probatur, nec ad Propositionem aliquam respondetur, nec etiam est ad propositum.

Item, cum dicit quod huiusmodi doctrinæ condemnatio non minus fieri potest absque speciali expressione de ejus assertore, quàm illa quæ nuper in una sessione facta est contra errorem in Bohemia, de Communicatione populi sub utraque specie &c. dicitur quod non est simile, quia nullus in speciali extitit diffamatus de illa Communicatione; sed tantummodo in Generali, saltem quod constiterit sacro Concilio.

De istis autem novem Assertionibus diffamatus fuit falsò, iniquè & perperam, mortuus perlucidæ memoriae Magister Johannes Parvi, & Illustrissimus Princeps Dominus Dux Burgundiæ, ut patet in Sententia Episcopi Parisiensis præfensa, & in Propositionibus factis coram Serenissimo Rege Francorum, per Magistrum de Gerssone, & in Tractibus suis quibusdam.

Ex quibus sequitur quod prima Assertio, cum secunda & tertia, & similiter quarta, sunt verè absque fidei præjudicio, aut sacræ Scripturæ sustinibiles, terrenæque Reipublicæ, & omnis iusti Principatus, ac fidelitatis inter Principes & subditos conservativæ.

Patet hoc, quia sacra Scriptura omnis veritatis quam ratio colligit auctoritatem continet, cum

illam aut apertè affirmat, aut nullatenus negat, sed sacra Scriptura, ex nulla ejus parte, Assertionibus contradicit, maxime dùm Præceptum, *Non occides*, quod magis ceteris videtur eis contradicere, in nullo contradicit: ergo &c. Minor patet tam per præcedentia, quàm per xxiv. rationes, & per auctoritates Doctorum, ac allegationes sacræ Scripturæ, factas in Propositione partis negativæ questionis.

Sed pro verificatione quartæ Assertionis, sic arguitur: Supposito quod explorationes & insidias sint à Domino præceptæ, ut patet *Numeri* xxi. 5. *Joseph* xviii. Cuilibet tyranno, secundum rigorem justitiæ, tali tyranno hostili de quo loquitur Assertio, debetur pro pœna, non solum occidi villanè, sive ignobiliter per bonas cautelas, explorationes, & insidias, sed etiam ipsi ex justitia debetur, juxta illud: *Misericordia enim Domini, quia non sumus consumpti*. Thren. iii. 22.

Tertio. Igitur omnis tyrannus, secundum rigorem justitiæ, meruit graviora, quàm occidi villanè, seu ignobiliter, per bonas cautelas, explorationes & insidias. Sed dùm comparativus præsupponit positivum, consequens est omnino quod *Omnis tyrannus meretur occidi villanè* &c. Sed quoniam jus est, ratio & æquitas, quod unicuique reddatur & pariter debetur quod meretur; idè omni semoto dubio, apud quemlibet scientem Jus, est ratio & æquitas quod omnis tyrannus occidatur villanè per explorationes & insidias. Et est propria mors.

Sequitur ulteriùs quod quinta, sexta & septima Assertiones sunt veræ ex eadem radice quæ præcedentia.

De octava verò dicitur quod est Catholica & vera. Probatur: quia sumo istos textus sacri Evangelii, *Mathei* xviii. & xix. capp. quibus dicitur: *Si oculus, manus, aut pes tui, te scandalisat, abscinde eos &c. sunt enim Eunuchi qui castraverunt se ipsos propter regnum cælorum*.

Aut adverfarius recipit istos textus secundum sensum litteralem, & licet se ipsum mulitare, quod prohibetur hoc Præcepto, *Non occides*: vel redibit quod *Licetum est in casu, occidere absque judiciaria Potestate*, quod est prima Assertio: aut transibit ad sensum spirituales litteræ, & habebitur propositum hujus octavæ Assertionis.

De nona dicitur quod est vera, in sensu propositio, & ad perjuriam, multaque alia peccata & damna temporalia viam præcludens. Quod patet, tam in rationibus factis in proponendo pro parte questionis negativæ, quàm per supra dicta.

Et confirmatur sic. Justitia enim, dùm est comes juramenti, manifestum est quod nullum juramentum socialitatis, quocunque modo fit, obligat, nisi ad æqualitatem justitiæ. Sed æqualitate justitiæ nulli fit præjudicium, sed dantat inæqualitate justitiæ, ad quam nullus obligatur, nec potest obligari. Et liquet ex quaternis * præjudicii quod præjudicium imponat inæqualitatem justitiæ. Ergo manifestum est quod in casu socialitatis juramenti, seu promissionis &c. sicut in assertionem.

Ex quibus omnibus concluditur, salva tamen determinatione hujus sacratissimi Concilii Generalis, aut sanctæ Sedis Apostolicæ, quod pars negativæ questionis est tenenda, scilicet quod ex novem Assertionibus &c. non sunt Fidei iudicio reprobanda.

Et hæc dicta sint cum omni humilitate & reverentia, & cum cauta sollicitudine inquirendi Catholicam veritatem; quæ compertâ, semper fui, sum, & ero paratus eidem indubie & firmiter assentire.

Class

* Locus corruptus.

Cod. 2538. fol. 118. verso. *Clausula contenta in Actis concernentibus exonerationem Domini Cardinalis Cameracensis, quantum ad hoc quod non voluit ulterius esse Judex in causa Fidei novem Assertionum.* A

D Enique Reverendus in Christo Pater Dominus Leonensis Episcopus, retulit aliis Dominis Judicibus & Commissariis, qualiter Dominus Cardinalis Cameracensis sibi dixerat quod in hujusmodi causa ulterius, tanquam Judex interesse, vel se intromittere noluit.

Alia Clausula.

Henricus de Piro, Promotor, dixit quod si, & in quantum dicti Domini Judices & Commissarii vellent quod ipse esset Promotor in causis Fidei, petiit idem Magister Henricus quod aperiretur, & sibi publicarentur attestations testium receptorum, de & super prætenfa recusatione dicti Domini Cardinalis Cameracensis.

Ad quod dicti Domini Commissarii respondendo dixerunt, quod super dicta recusatione, & aliis eam tangentibus, amplius instandum non erat, eo quod idem Dominus Cardinalis Cameracensis de ista causa per expressum omnino se exonera-verat, nec de eadem ulterius se intromittere voluit.

Cod. 2537. fol. 141.

JOANNIS DE ROCHA

Advisamenta, super ulterius agendis.

Primò.

R Epellendus est ab examine cedularum Reverendissimus Pater, & Dominus Cardinalis Cameracensis, & ab omni Actu judiciali, in facto Fidei, in hac causa, cum se fecerit partem, & ita promiserit in domo Augustinensium dicens: *Postquam non vultis me Judicem, ego ero Promotor.* Et ita etiam facto ostendit. Nec valet cum dicit quod liberè se absentavit ab interesse &c. non enim vult se absentare ab hac causa, cum utraque causa importet præjudicium & interesse &c. ex falsa attributione.

Secundò.

Non solum est à Judicio in hac causa repellendus, sed etiam à testimonio, cum testificatus fuerit, etiam medio juramento, ut dicit, ante Requisitionem, vel Mandatum factum sibi per Judices, & sic se ingessit, & qui se ingerit &c.

Tertiò.

Omnes qui juraverunt Sententiam Episcopi Parisiensis sustinere, sunt à testimonio repellendi, cum sint pars manifestissima.

Quartò.

Nulla modo est negotium differendum, neque amplius disputandum in scriptis & verbis, cum consenserint, post materiæ disputationem in cedulis dandis Magistris. Et si disputetur, sit injudicialis examini dictorum Magistrorum; tum quia nunc Tom. V. Pars III.

quam isto modo erit finis, quia ipsi replicant, & alii respondebunt, & sic consequenter; tum quia Judices in causa Fidei habent judicare secundum testimonia Magistrorum, non secundum disputata; tum quia ex hoc sequetur briga non modica; tum quia iterum oportebit venire ad cedulas Magistrorum, & idem quod prius.

Quintò.

Non est differendum, propter materiæ arduam & subtilitatem; non enim est subtile & arduum judicare utrum dictæ Assertiones sint Fidei Judicio reprobandæ. Imò est valde, utrum pertineant ad Fidem, vel ne, secundum quod dicit Dominus Cameracensis, & ita tenet illa pars tota.

Sextò.

Non est differendum propter hoc, ut videatur quæ Regula dabitur universalis in facto morum, per sacrum Concilium, & in Pœnitentiaria, quia si declarantur ad Judicium Fidei non pertinere, sicut nec pertinent; nec approbantur, & sic non dabitur Regula moralis, nec Lex.

Septimò.

Ista practica, in condemnatione illius, *Quilibet tyrannus*, facta ad instantiam ipsorum, non fuit observata de disputatione Magistrorum. Imò multi fuerunt contempti, ut potest ostendi per Instrumenta.

Octavò.

Ista practica non fuit Parisius observata in Sententia prætenfa Episcopi Parisiensis de disputatione, cum etiam Magistri fuerint contempti nec vocati. Imò multi dixerunt quod non erant Judicio Fidei reprobandæ &c. Alii verò quod Sedes Apostolica erat consulenda, vel Concilium Generale.

Nonò.

Item, nonò, mirum est quod nunc petatur dilatio, & quod materia Fidei non expediatur, nisi simul cum interesse, cum oppositum fuerit petitum isto Anno totiens, dicendo causam Fidei non debere impediri per causam prophanam, cum sint causæ distinctæ; quia una causa est devoluta per appellationem, alia per solam denunciationem, & per consequens habent Judices distinctos per Potestates distinctas delegatas. Unde Papa tunc commisit factum appellationis, & sacrum Concilium causam Fidei, super denuntiatione.

Decimò.

Cum sint distinctæ, ideò dicit Dominus Cameracensis se absentasse ab una, & non ab alia.

Item, sunt compescendi per Judices qui minantur Magistris quod si teneant Assertiones istas non fore Judicio Fidei reprobandas, Rex Franciæ hæreticabitur per illas. Quod falso & nequiter dictum est; quoniam esto quod unus laicus ad seductionem Prælati sui credat falsum; dum tamen intendat credere quod sancta Mater Ecclesia credit fideliter, Catholicus est.

C E D U L A

*Exhibita Dominis Commissariis, lecta
die XXII. Decembris.*

xxii.
Dec.
1415.

P Etunt humiliter, & cum instantia requirunt Ambassiatores Illustrissimi Principis Ducis Burgundiae per V. R. P. mandari opiniones & testimonia egregiorum Magistrorum, & aliorum, de quibus constat per Cedula, juxta ordinationes vestras productas in Actis, & processu, redigi & incorporari, rejectis Cedula illorum qui jurarunt sustinere & defendere Sententiam & Condemnationem Episcopi Parisiensis, nec non illorum qui se partem constituerunt, de quibus eisdem P. V. constat factis, & quanto citius fieri poterit relationem, ut inde Sententia ferri possit per sacrum Concilium, specialiter ante instans Festum Nativitatis, seclusis quibuscumque aliis disputationibus exquisitis.

Ex-
dem.
Verso.

R E Q U E S T Æ

*Facta Dominis Judicibus in causis Fidei, B
per Episcopum Attrebatensem. VIII.
die Novembris IV. XV.*

viii.
Nov.
1415.

Primò, quoniam Fidei nostrae sacro sanctae non est humana cognitio, quae decipi potest, sed veritas divina in sacris Scripturis & doctrina sanctae Matris Ecclesiae revelata & declarata; ideò non sufficit ad condemnationem cujusvis datae Propositionis, quod Magistri in Theologia dicant eam esse haereticam, si non assignaverint regulam Fidei, aut passum sacrae Scripturae, seu doctrinae sanctae Ecclesiae sanctae Dei, cui talis Propositio adversatur.

Quapropter petit, nomine aequitatis & rationis, praefatus Episcopus, qui de Mandato vestro apperuit partem negativam Quaestionis coram vobis ventilatae, ut in deliberatione Magistrorum praefatus modus observetur.

Item, quia materia novem Assertionum pro magna earum parte, pertinet ad Doctores Juris Canonici & civilis, eo quod dicitur in aliquibus earumdem, *Licetum est &c. secundum Leges naturalem, moralem & divinam*; & in ultima ipsarum agitur de juramento promissorio; petit ut dicti Doctores ad deliberationem istam admittantur, & nequaquam ab ea excludantur, quia processus Episcopi Parisiensis fuit & est vitiosus, eo quod in Concilio suo eos non vocavit, sed ipsis contemptis, fecit dictum suum processum vitiosum, ut patet de se, & patebit in processu. Et ut melius & clarius materia aperiatur eisdem Doctoribus, ipsis vocatis coram vobis Dominis Judicibus, dies brevis & juridica assignetur partibus, scilicet affirmative & negative, ad allegandum unica vice, & sub eodem contextu, hinc & inde, prout moris est in Curia Romana, & dictis Doctoribus porrigantur Cedulae, recepto eorum juramento.

*Producta in Judicio sequens Cedula, per
Magistrum Jo. de Salinis, die VIII.
Novembris IV. XV.*

Reverendissimi Patres, quia de illis xxv. Assertionibus aliàs per me &c. & pro mihi adherentibus evangelicè denunciatis Ecclesiae, apparuit assertor, scilicet Magister Joannes de Gersono, Cancellarius Ecclesiae Parisiensis, in eo quod quasdam expositiones satis frivolas dictarum Assertionum fecit legi per quemdam suum familia-

rem, penultima die Octobris; propter quod peto in Fidei favorem, ut dictae xxv. Assertiones tradantur examini Doctorum utriusque Juris, divini scilicet & humani.

C E D U L A S E Q U E N S

foli

*Fuit exhibita per Dominum Episcopum
Attrebatensem, die VIII. Novem-
bris. IV. XV. coram praefatis Dominis
Commissariis.*

Quoniam quidam familiaris Magistri Joannis de Gersono, Cancellarii Parisiensis, quamdam Cedula legendo, die penultima Octobris, in primo Articulo dixit quod haec Propositio: *Non est ferè ita modicus, si vellet exponere viam suam pro tollendo vitam tyranni, qui non posset invenire modum & viam ipsum interficiendi, & ab eo liberare Patriam.* Est vera in forma, sicut & aliae septem per me Episcopum Attrebatensem, malè tractae, ut falso asserit, ad meum propositum: respondeo sibi quod quidquid sit de veritate, aut falsitate dictae Propositionis, de quo non ago de praesenti, haec est sua in forma, cum decem aliis, sicut paratus sum ostendere eidem incontinenti, nisi Opuscula sua negaverit, super quibus fundavi xii. rationes, quarum octo probant efficaciter hanc Assertionem: *Licetum est unicuique &c.* Et tres aliae probant illam Assertionem octavam, quae incipit: *Littera occidit, Spiritus autem vivificat &c.* Et si velit audire sibi non placentem veritatem.

C E D U L A

Cardinalis Saluciarum. 22. Novembris.

Declaramus per dictum Parisiensem Episcopum vocari debuisse heredes quondam Magistri Joannis Parvi, nec non & Dominum Burgundiae, pro suis in causa praesentis, si quae habebant, interesse; qui tamen non vocati & omnino indefensi fuerunt: eosdem Parvi, & Dominum Ducem Burgundiae pronuntiamus, in praefata Sententia Parisiensis Episcopi nullatenus comprehensos, nec comprehendi posse, quovis modo.

Per hoc autem non intendimus Sententiae praedictae hic per appellationem devolatae, in iis quae spectant ad veritatem Fidei derogare, quam Romano Pontifici in proximo futuro Concilio Generali remittimus terminandam.

A L I A C E D U L A

*Ultima Novembris, Vivariensis, & per
Patriarcham Antiochenum, prima
Decembris.*

Per hanc autem nostram diffinitivam Sententiam non intendimus aliquas Propositiones Fidem tangentes approbare, vel reprobare, iis ad quos de Jure pertinet determinatio simpliciter.

* Hæc clausula supponit cassationem Sententiae Episcopi Parisiensis.

R E S P O N S I O

Tertia Decembris &c. Patriarcha praedicto. Per Episcopum Atrebatensem.

Sententia praetensa Episcopi Parisiensis diffinitur, & decernatur fuisse & esse nulla, & quod novem Assertiones de quibus fit mentio in eodem Judicio Fidei non veniunt reprobandae. De ceteris autem Propositionibus Fidem tangentibus, ordi-

ordinet sacrum Concilium, prout Spiritus sanctus illud inspirabit.

In causis Fidei.

1415.
Cod.
2538.
fol.
209.

Pro parte Dominorum Judicum & Commissariorum in causis Fidei deputatorum, intimatur omnibus & singulis Dominis Doctoribus, & Magistris in Theologia, ac Bachalariis formatis, tam Prælati, quàm alii, qui cedulas quarundam novem Assertionum ab eisdem Dominis Commissariis receperunt, & nondum opiniones suas super eisdem tradiderunt, quatenus in favorem Fidei per totum diem Veneris proximè instantem, hujusmodi suas opiniones tradant, prout aliàs juraverunt & etiam ordinatum extitit. Alioquin pro non datis habebuntur, nec deinceps recipientur, vel admittentur, & non dantes de perjurio meritò reprehendentur. Datum die Mercurii, undecima Mensis Novembris.

*Data per Gerssonitas: pervenit ad manus meas * tertia die Decembris.*

Desideramus nos de Francia scire & informari à Dominis Prælati & Doctoribus aliarum Nationum, & specialiter in quibus sunt Universitates solemnes, & Studia Theologiæ, super duobus Articulis sequentibus.

Primo. Si condemnentur unquam errores aliqui, etiam sub nomine errantium, ut Wicleff & Huls; non factò simul processu contra errantes, hoc est, non evocatis prius eis judicialiter, sive tales sunt mortui, sive vivi.

Secundò. Si super materiis quæ non concernunt immediatè & expressè, sub propria verborum forma Articulus Fidei contentos in Symbolo, vel quæ materiæ non sunt damnatæ per Ecclesiam, sub propria verborum forma, procedant unquam Ordinarii locorum, damnando scilicet errores qui sunt contra Scripturam sacram, & contra Præcepta Decalogi, & contra bonos mores, non referendo semper tales causas ad Sedem Apostolicam terminandas.

* Episcopus Atrebatensis loquitur

Ad Cedula prædictam immediatè respondetur.

Sciant illi qui se esse de Francia dicunt, suisque desideriis Franciam adhærere falsò se jactant; sciant ipsi nunquam in Franciâ naturale lumen cognitionis taliter occubuisse, nec eos qui viri * Franci sunt, Franciamque per figmenta infaniæ, potius quàm ignorantia nullatenus maculare nituntur, ad tantum cæcitatæ affectum devenisse, quod dubitaverint partem aliquam penitus inauditam, super eo quòd error pro libito æstimatur, & nihilominus falsò, atque distortè ascribitur, non posse, neque debere contra lumen totius æquitatis, etsi omne Jus positivum extinctum esset, sine partis evocatione, & cum ipsius accusatione, vel ascriptione condemnari. Nec Judex omnium Deus, Judicia sua fecit, neque ipsius primi & radicalis omnium peccatorum † vindictam Judicalem accepit, quin partem vocaret. *Adam ubi es? Gen. III. 9.*

Quantum ad secundum Articulum, veritas suggerit, & jura clamant, ad quem de non jam determinatis per Ecclesiam ad Fidem pertinentibus determinationi statuentia, vel etiam prætermittenda pertineat. Quod si non soli Sedi Apostolicæ, vel Generali Concilio; tunc à diversis Sedibus Episcoporum, per sensum diversitatem credibilia sta-

Tom. V. Pars III.

* fortè veri.

† fortè Parentis

tim plurimum augerentur, & interdum mutuo repugnarent.

Quòd autem error contra Præcepta, & bonos mores levi Judicio, & corde affectato in dicta cedula latenter supponitur nunc provida deliberatione Magistrorum, quid aut quale sit, & an Fidei Judicio reprobari debeat, videndum esse inquiritur.

C E D U L A

EPISCOPI ATREBATENSIS

VIII. Decembris. Anno xv.

Cedula quædam &c.

Cod.
2538.
fol.
225.
verso.

Declarentur Sententiæ Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris nullæ simpliciter, quæ tamen una cum hoc deberent dici & decerni falsæ & iniquæ, eò quod Illustrissimo Principi Domino Duci Burgundiæ devotissimo Christiano, ac fidelissimo, & lucidæ memoriæ Magistri Joannis Parvi crimen hæresis malitiosè imposuerunt, & eos publicè & notoriè diffamaverunt de eodem, quòdque novem Assertiones in dictis Sententiis contentæ, secundum Judicium famosissimorum Theologorum hic & nonnullis aliis locis existentium, Judicio Fidei nequaquam sunt reprobandæ.

Ponderentur sequentiæ, si placet, quomodo à duobus Annis citra, dictus Princeps fuit publicè diffamatus, occasione prædicta, & specialiter hic in Concilio Generali.

Item, quòd si quæ Litteræ, aut instructiones, à Rege Franciæ emeruerunt, de quibus Johannes de Gerssono & ceteri in hac materia frequentius loquuntur, extortæ fuerunt, & surreptitiæ impetratæ, tanta rei veritate tempore guerrarum sufficitarum propter prædictam ad defensionem veritatis in præmissis.*

Item, quoad materiam præsentiarum Sententiarum, Magistri Jordanus Morini, & Guillelmus Pulcrinepotis, cum quibusdam aliis, nequaquam debent audiri; tum quia non sunt ad hoc sufficienter fundati, tum quia dicunt se defensare præfatas Sententias, & de hoc emisserunt juramentum incautè & temerariè, cum sciunt, aut scire debeant dictos Episcopum, & Inquisitorem, nullam in hac parte habuisse Jurisdictionem, neque tenuisse processum juridicum: sciuntque insuper illas novem Assertiones nunquam fuisse per dictum Parvi propositas, nec in sua Propositione esse contentas, in propriis sensibus, substantia atque forma; nec ignorare debent eas ad Judicium Fidei nequaquam reprobativè pertinere.

Item, non debent movere animos quorumcunque, allegationes quarundam Litterarum, quas prætendunt circa hanc materiam à Rege emanasse, cum per Litteras Regis hic publicatas cum magna maturitate Consilii dicti Regis, pro pacis confirmatione, postremò & nuperrimè datas revocatæ sint, & annullatæ.

Item, non debet aliquem movere regressus & præsentia Serenissimi Regis Romanorum, eò quod timetur ne ipse debeat moveri & inclinari ad condemnationem dictarum novem Assertionum: quia si prima illarum condemnnetur, quæ tamen non venit condemnanda, ut petitur, Lex Imperialis divi Henrici septimi Imperatoris, orthodoxæ recordationis, Proavi ejusdem Domini Regis, quæ incipit. *Quoniam nuper condemnaretur eadem condemnatione quâ prima Assertio, si contingeret eam condemnari, quòd non libenter permitteret dictus Dominus Rex, prout possunt assermare sapientes.*

Hh 2

Item,

* Locus corruptus.

† Hic aliquid desit

Item, non valet, si dicatur quod attendatur qualiter illa Propositio, *Quilibet tyrannus* &c. fuit condemnata, quia latissima differentia est inter ipsam, & illas novem Assertiones, quia hæc: *Quilibet tyrannus* &c. ad destructionem Principum tendit; istæ verò ad eorum conservationem. Sunt multæ aliæ differentiae, ut patet intuentibus eas, & ad invicem comparantibus diligenter, quare non est simile.

Finaliter & conclusivè, debet sufficere ad minus quod prædictæ præsentis Sententiæ diffiniantur, & determinentur nullæ, & omnia inde secuta, ut taceatur, falsæ & iniquæ: & quod novem Assertiones de quibus fit mentio in eisdem, non sunt Fidei Judicio reprobandæ, ut taceatur quod sunt veræ & approbandæ.

Alioquin petimus nobis fieri Judicium, & nihilominus quod in nullo differatur propter præmissa.

Item propria.

Dicetur Sententiam, seu Sententias Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris, ipso Jure nullam, & nullas fuisse & esse, ac pro nullis declarabuntur, & quidquid inde sit secutum, ipsasque novem Assertiones in præsentis Concilio denunciatas in Propositione defuncti Magistri Johannis Parvi, in materia, forma & sensu nullo modo contentas esse, siue comprehensas: imò octo veritates, quarum tenor talis est &c. contentas in dicta Propositione Magistri Johannis Parvi, alias esse ab illis novem Assertionibus in sensu & in forma fore sustinibiles, ac Fidei Judicio esse reprobandas.

DECLARATIO HENRICI VII.

Romanorum Imperatoris.

X. Decembris, tradita Domino des Ursins. Anno XV.

fol.
226.

HENRICUS septimus, divina favente gratiâ, Romanorum Imperator, & semper Augustus. Ad reprimenda multorum facinora, qui ruptis totius debitæ fidelitatis habenis, adversus Romanum Imperium in cujus tranquillitate totius Orbis regularitas requiecit, hostili animo animati, conantur, nedum humana, verum etiam totius * Præcepta, quibus jubetur quod omnis anima Romanorum Principi sit subjecta, sceleratissimis factionibus, & assiduis rebellionibus demoliri: ne ex eorum absentia in detestando læsæ Majestatis crimine retardetur, & tanti sceleris nephanda temeritas remaneat impunita, hac Ediçtali, Deo propitio, perpetuò valitura sanciamus, ut in quocunque læsæ Majestatis crimine, & maximè ubi contra Romanorum Imperatores, vel Reges aliquid quod dictum crimen tangat asseritur commissum, possit procedi per accusationem, inquisitionem, seu denuntiationem, summariè, & de plano, sine strepitu & figura Judicii, prout illi qui Jurisdictioni præest videbitur expedire.

Ad hæc, si qua Communitas, Corpus, vel Collegium, vel alia quævis persona, cujuscunque status, dignitatis, vel conditionis existat, super dicto crimine, per Nuntium, vel Litteram, seu etiam per Ediçtum publicè propositum citata, vel citatum, neglexerit in termino, personaliter, vel legitime comparere, contra ipsam vel ipsum, per vim, ac si præsentialiter omnibus interfuisset, ut lis foret legitime contestata, tam ad receptionem testium, quam ad Sententiam diffinitivam, & ejus executionem procedatur, Legibus, vel consuetudinibus non obstantibus quibuscunque.

Hanc autem generalem Legem extendi jubemus

* hic aliquid deesse videtur.

ad præterita, præsentia, & futura, quam ex nunc, absque alterius temporis expectatione transcursum, integrum rigorem decernimus obtinere.

Quoniam nuper ad auditum nostrum deductum est, quod inter nonnullos fideles & subditos nostros, Lombardiæ Provinciæ, aliorumque locorum Italiæ, disceptationes & dubia sæpius oriuntur: an infidelis & rebellis Imperii quisquam reputari debeat, nisi prius per nostræ Majestatis Sententiam condemnandus appareat: Nos attendentes quod acta prava malorum, potius quam verba Sententiarum, ipsos faciunt poena condignos, & eo ipso quod quis peccat correctionem meretur, & quanto plùs differtur punitio, tantò amplius culpa crescit, & gentibus in exemplum perniciosius transit: Tenore præsentium declaramus, decernimus, & pronuntiamus quod illi omnes, & singuli sunt rebelles & infideles nostri Imperii, qui quomodo-cunque publicè, vel occultè, contra nostrum honorem, infidelitatis, & rebellionis opera faciunt, & in nostram, & Imperii prosperitatem aliquid machinantur, contra Nos, siue Officiales nostros, in iis quæ ad eis commissum Officium pertinent rebellando.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam declarationis & pronuntiationis infringere, vel casu temerario contraire. Si quis autem attentare præsumperit, indignationem nostram, & poenam mille librarum, nostræ Cameræ solvendarum se noverit incursum. Datum Pisis. iv. non. Aprilis, Regni nostri Anno quinto, Imperii vero Anno primo.

Nota quòd Martis xvii. Decembris, Magistri Jordanus, ac Pulchrinepotis Cod. 2538. petierunt a Dominis Commissariis sibi fol. 214 dari publicam audientiam, quam eisdem concesserunt prædicti Commissarii, ad diem Jovis sequentem, & eam acceptarunt, sed minimè illam compleverunt.

T Y P I S E N T E N T I Æ

nomine Concilii ferendæ.

Sancta Synodus &c. * Visis actis & actitatis in causa rx. Assertionum denunciatarum coram Judicibus & Commissariis super causis Fidei per ipsam Synodum deputatis, & visa relatione eidem Synodo per dictos Judices & Commissarios facta: viso etiam processu facto per Dominos de Ursinis, Aquilegiensem, & Florentinum Cardinales, & volens totam hanc causam simul terminare, pronunciat, decernit & declarat Sententias latas per Episcopum Parisiensem, simul cum Inquisitore hæreticæ pravitatis, in & super dictis Assertionibus, & condemnatione Propositionis Joannis Parvi, quam appellavit Justificationem, quæ sic incipit &c. fuisse & esse nullas, & nullius roboris, vel momenti, & in quantum de facto processerunt ad illud quod tangit, vel aliquo modo tangere potest Illustrem Dominum Dominum Ducem Burgundiæ, seu ejus Statum, vel honorem: vel quatenus eidem posset directè vel indirectè aliquod asserre præjudicium; & similiter etiam quatenus in aliquo concernit, vel concernere potest honorem, seu memoriam quondam Magistri Joannis Parvi, seu eidem, vel ejus honori, seu memoriæ, seu ejus heredibus & successoribus, directè, vel indirectè aliquid asserre præjudicium, illud revocat, cassat, irritat & annullat, ac nullius roboris, vel momenti esse decernit & declarat; & hoc multis rationibus & causis, de quibus constat in dictis actis: & maximè, quia

visâ

* Cardinalis Aquilegiensis, die 18. Decembris.

vifâ dictâ Propositione Joannis Parvi, conftitit, atque conftat quod ix. Affertiones præmiſſæ, non fuerunt dicti Joannis Parvi, ſeu contentæ in dictâ ſua Propositione, in forma neque ſenſu. Et in omnibus & ſingulis prædictis, Dicta Synodus præfatum dominum Ducem, & dictum Joannem Parvi, & ejus memoriam, ejusque heredes & ſucceſſores abſolvit & liberat per præſentes, decernens & ſtatuens quòd dictus Dominus Dux, aut quondam Joannes Parvi, ſeu ejus memoria, vel ejus heredes, & ſucceſſores, occasione, vel cauſâ dictarum Sententiarum latarum per Episcopum Pariſienſem, & Inquiſitorem prædictos, vel ab iſtis Sententiis dependentium vel connexorum, vel ad ipſas quoquomodo pertinentium, nullo unquam tempore poſſunt impeti, moleſtari vel inquietari, de Jure, vel de factò.

* Eaſdem autem Affertiones, viſis prædictis, auditis per dictam Synodum variis opinionibus plurium Doctòrum ſolemniū, quorum aliqui eas aſſerunt veras, & ſuſtinerunt, abſque Fidei contradictione, Fideique Judicio fore non reprobandas; aliique eaſdem fore eodem Judicio reprobandas; dicta Synodus, juſtis & rationabilibus cauſis ad id ſuadentibus, differt terminare, ſeu approbare: ſed earum determinationem, ſeu approbationem ad Concilium Generale futurum reſervat.

* Hæc conclusio non acceptatur.

Cedula propria XIX. Decembris tradita dicto Domino Cardinali; pro Quæſtione præcedenti.

† Eaſdem autem Affertiones per Doctòres in Theologia diſputatas, & examinatas, diligenter, repertaſque per multo majorem partem, & ſanctiorem probabiles & ſuſtinibiles, ſine Fidei & ſacra Scriptura corruptione, & per conſequens non fore Fidei Judicio reprobandas; aliis ex Doctòribus aliter ſentientibus de eiſdem, ſue probabilitatis relinquentes, earum ampliorem declarationem & determinationem certis de cauſis, reſervat proximo futuro Concilio Generali.

† C'eſt de la main de l'Evêque d'Arras.

Petrus Cauchon XIX. Decembris.

DE dictis autem novem Affertionibus diſputata publicè & ſolemniſter, diebus pluribus inter Doctòres Quæſtione, an Judicio Fidei ſint reprobandæ; examinataque materiâ diutius per ſingulos eorum, ex ipſorum opinionibus ſcripto traditis, comperta eſt multo major & ſanior tenore eaſdem fore probabiles, & minimè Fidei Judicio reprobari debere.

Nihilominus tamen, certis de cauſis, ulteriorem determinationem circa eas differt, uſque ad primum inſtans futurum Concilium Generale, eas ſub probabilitate relinquendo, interimque, ne occasione ſumpta ex ipſis, ſuſcitantur rixæ, & jurgia inter aliquos, prohibet ne quis temerè legendo, diſputando, docendo, vel prædicando, aut aliàs apertivè, ſive reprobativè ejſdem utatur quoquo modo.

Antiochenus Patriarcha, XVIII. Decembris. cccc. xv.

SANCTA Synodus &c. Viſis actis & actitatibus in cauſa novem Affertionum denunciatarum coram Judicibus & Commiſſariis ſuper cauſis Fidei per ipſam Synodum; & viſa relatione eadem Synodo per dictos Judices & Commiſſarios factâ; viſoque proceſſu factò per Dominos de Urſinis, Aquilegienſem, & Florentinum &c.

Et volens totam cauſam ſimul terminare, pronunciat, decernit & declarat Sententiam latam per

Episcopum Pariſienſem, ſimul cum Inquiſitore hæreticæ pravitatis &c. ſuper dictis Affertionibus, fuiſſe & eſſe nullam, & nullius roboris, vel momenti. Et ulterius eadem Sententiâ pronuntiat, decernit, & declarat eadem ſancta Synodus, Illuſtrem Dominum Ducem Burgundiæ, & quondam Magiſtrum Joannem Parvi, ſeu ejus memoriam, eorumque heredes & ſucceſſores, ab omni proceſſu dictæ cauſæ, contentiſque in eodem, fore abſolvendos, & abſolvit: decernens & ſtatuens quòd nullo unquam tempore poſſit dictus Illuſtris Dominus Dux, vel dictus quondam Magiſter Jaonnes, ſeu ejus memoria, vel ejus heredes & ſucceſſores, occasione, vel cauſâ Sententiæ latæ per dictos Pariſienſem Episcopum, & Inquiſitorem, vel ab ipſa Sententia dependentium, vel connexorum, vel ad ipſam quoquomodo pertinentium impeti, moleſtari, vel inquietari, de Jure, vel de factò. Inhibens ex certis cauſis animum ſuum moventibus, omnibus & ſingulis cujuſcunque Status vel conditionis exiſtant, etiam ſi ſint Prælati, vel in ſacra Pagina Magiſtri, ne de dictis Affertionibus, aut ſuper eiſdem publicè vel occultè aliquid tractare, diſponere, vel innovare præſumant legendo, ſcribendo, prædicando, vel aliter quomodocumque, ad uſque proximum futurum Concilium Generale. Adjicientque quòd ſi qui temerario uſu, contra prædicta, vel aliquod præmiſſorum venire præſumpſerint, per Judices competentes, tanquam hujus ſacræ Synodi contemptores pœnis Canonicis coercentur.

EPISTOLA

CAROLI VI.

FRANCORUM REGIS.

SEQUENS Littera fuit primò lecta in Natione Gallicana. Die 3. Februarii. Deinde fuit exhibita aperta Dominis Judicibus Fidei, & lecta coram ipſis. Die 21. ejusdem Menſis. Anno xvi.

Dilectis & fidelibus Conſiliariis noſtris & Ambaxiatoribus noſtris Joanni Gerſon, Jordano Morini, Guillelmo Pulcrinepotis, & Petro de Verſailliis ſacræ Paginæ Profeſſoribus.

Ex parte Regis

Dilecti & fideles noſtri:

CUM nos in pacis auctore, noſtrorum Regni & ſubditorum pacis habentes affectum, caritiſſimo cognato noſtro Duce Brabantia, Nunciisque & Oratoribus cariffimæ noſtræ Duciffæ Hollandiæ, necnon & Deputatis Communitatum trium Statuum Flandriæ, pro parte cariffimi conſanguinei noſtri Ducis Burgundiæ miſſis ad nos, requirantibus vobis, & aliis in Sacro Conſtantienſi Concilio noſtris nunc Ambaxiatoribus mandaffeſmus, ut à proſecutione Propositionis defuncti Magiſtri Joannis Parvi, dudum per dilectum & fidelem Conſiliarium noſtrum Pariſienſem Episcopum, & Fratrem Johannem Poleti, hæreticæ pravitatis in Regno noſtro, eo tunc Inquiſitorem, convocato Fidei Conſilio celebriter Pariſius condemnatæ, & per diverſas Regni noſtri civitates noſtris publicatæ mandatis, tacente eodem conſanguineo noſtro, taceretis, noſtroque nomine proſequi, partemve facere ceſſaretis, ſperantes ſimiliter pro dicti conſanguinei noſtri parte ceſſari, prout à prædictis, ſui parte, precantibus receperamus in promiſſis.

Verum, cum nuper fide digno relatu cognoverimus, pro dicti noſtri conſanguinei, & ſuorum parte, dictas condemnationem, advocationem &

Hh 3

pu-

publicationem, multis mediis impugnari, contra nostræ concessionis intentum, qui eam velut Dei & propriam, manutenere, & defendere volumus & volumus, nec deferere valemus indefensam, salvo nostræ Regiæ Majestatis honore: Vobis propterea mandamus, quatenus ad dictæ condemnationis defensionem, velut nostræ Regiæ Majestatis propriam, sicut erga nos fideles haberi cupitis, viis omnibus juridicis, prout vestra viderint discretionem expedire, celeriter & diligenter intendatis, secundum nostras Instructiones, & Litteras alias concessas à nobis; sic agentes in earum defensione, quod Dei zelus, Fidei favor, nostræ Regiæ Majestatis honor, in vestrarum diligentiarum prudentia manifestior appareat: remque tam arduam in Consistorium publicum, prout aliarum hæresum materias tractatas scivimus examinandam, si videritis expedire, requirendo fidem de dicendis in hac re, parte nostri, præsentium exhibitori, quem propter id destinamus ad vos, plenariam habentes. Datum Parisius [x. Januarii.

CHARLES.

J. MALLIERE.

Cod.
2538.
fol.
228.
initio
Anni
1416.

LIBELLUS SUPPLEX

Plurium

MAGISTRORUM PARISIENSIIUM.

Reverendissimo in Christo Patri, ac Domino metuendissimo, Domino Cardinali de Ursinis, supremo sanctæ Sedis Apostolicæ Penitentiario.

Supplicant, petunt & requirunt, cum quanta possunt instantia & devotione, plurimi Magistrorum Parisiensium, pluresque alii diversorum Studiorum, in sacro Concilio existentium, quod cum ipsi priusquam advenerint ad hoc sacrum Concilium, crediderint indubitanter quod in casu novem Assertionum denunciatarum, non esset licitum in Foro Conscientiæ sic agere, vel docere sicut prætendunt istæ Assertiones, propter Præcepta Dei ad oppositum data, de non occidendo propria autoritate; & de non procurando*, ubi juramentum potest servari sine peccato, & de non occidendo per insidias hominem non præmonitum, non diffidatum.

Crediderint insuper quod Scriptura sacra verissima sit, in omni sensu suo litterali, qui est primarius, & principalis sensus suus: & credant prætereà quod hæc Assertio. *Quilibet tyrannus* &c. fuerit rationabiliter condemnata, ut erronea in Fide, & moribus, & hæretica: quæ Assertio sufficienter in hiis novem includitur.

Et cum ad vos, Reverendissime Pater, ratione Officii vestri prædicti, & ad alios inferiores Penitentiarios, & similiter ad Fratres quatuor Ordinum Mendicantium, qui se de Confessionibus audiendis intromittunt, spectet cognoscere, & certificare, quid de talibus dubiis, in Foro conscientiæ sentiendum sit, & agendum; placeat responsionem veram, certam, & celerem dare prædictis supplicantibus, super præmissis Assertionibus: quid scilicet agere & consulere debeant, in conscientia, super eisdem; quia tales casus possunt sæpè contingere, & de facto jam contigerunt: super quibus oportet præbere, & habere salubre consilium, ab illis maximè qui se de Confessionibus audiendis intromittunt, sicut a Medicis ægritudines, & remedia cognosci necesse est.

Est igitur petitio hæc in effectu; Utrum hæc

* forse perjuratio

novem Assertiones sint in Foro conscientiæ, tanquam veræ & laudabiles, salubriter approbandæ, sic quod agentes, vel docentes conformiter ad has Assertiones, sint laudandi, remunerandi & multipliciter honorandi, prout dictæ Assertiones exprimunt manifestè. Fit hæc eadem supplicatio, seu petitio, Reverendissimo Patri Domino Cardinali Ragusino, qui de Officio magnæ Penitentiariæ, tanquam sibi debito, nuper contendebat.

Et in casu quo non dederitis, prout tenemini, ex debito Officii, super præmissis salubre consilium & responsum, protestantur habere recursum ad Concilium Generale.

CONTESTATIO

LITIS

De negotio Joannis Parvi, inter Cardinalem Cameracensem & Gersonem, ex una parte: Et Johannem de Rocha, Ordinis Fratrum Minorum, ex alterâ.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

Per hoc præsens publicum Instrumentum cunctis pateat evidenter & sit manifestum, quod Jan. Anno à Nativitate Domini, millesimo quadringentesimo decimo sexto. Indictione nona. Mensis vero Januarii die quarta. Apostolica Sede Pastore carente, coram Reverendissimis in Christo Patribus, & eruditissimis viris, Dominis Commissariis, in omnibus causis Fidei per sacrosanctum Generale Constantiense Concilium deputatis, ac quamplurimis egregiis Magistris, Doctoribus, & Bachalariis Formatis in Theologia, ad Mandatum, & Requestam dictorum Dominorum Commissariorum, in Aula Episcopali Constantiensi, Provinciæ Maguntinæ solemniter congregatis; in meique Notarii publici, ac testium infra scriptorum ad hæc vocatorum specialiter & rogatorum presentia. Quia Reverendissimus in Christo Pater & Dominus, P. Cardinalis Cameracensis ibidem tunc præsens, resolvendo materiam novem Assertionum alias coram ipsis Dominis Commissariis denunciatarum, ad terminos paucos & claros, dixerat quod hæc novem Assertiones pertinent ad Fidem, quia ad eam sicut & ad Scripturam sacram sequuntur, vel repugnant, & reducuntur ad hunc Articulum Symboli, *Qui locutus est per Prophetas* &c.

Dixerat secundo, quod saltem spectant ad mores, & sic veniunt Judicio Fidei reprobandæ, quemadmodum practicum est in hoc sacro Concilio, & in multis aliis, de Propositionibus quæ minus videbantur ad Fidem pertinere: sicut etiam invenitur in Bulla Mendicantium, de multis Articulis.

Concluserat tertio quod hæc Assertiones veniunt Judicio Fidei reprobandæ: imò sunt jam sufficienter reprobata, in condemnatione facta per Concilium, de illa Propositione: *Quilibet tyrannus* &c. quæ similis est quartæ Assertioni, junctis prima & ultima: & adduntur in aliis Assertionibus aliæ malitiæ.

Tunc Religiosus vir, Magister Joannes de Rocha, de Ordine Fratrum Minorum, surrexit & dixit ea quæ sequuntur, vel similia, in sententia, & effectu.

Ego volo loqui propter honorem Fidei, propter honorem Christianissimi Regis Francorum, propter honorem quatuor Ordinum Mendicantium.

cantium; & ex consequenti, propter honorem meum.

Et dico primò, quòd Fides, capiendò propriè, est de illis quæ sunt purè credibilia, juxta illud Augustini: *Quid est Fides? nisi credere quod non vides.*

Dico secundò, quòd Fides capitur magis largè, pro omnibus quæ continentur in sacra Scriptura, vel quæ sequuntur ex ea.

Dico tertio, consequenter, respondendo ad prædicta tria puncta tacta per prædictum Dominum Cameracensem, quòd hæc novem Assertiones non sunt de Fide, nec propriè, nec largè sumpta: quia non repugnant Scripturæ sacræ, nec contentis in eadem, neque Præceptis Decalogi contrariantur in aliquo; sed conformantur eidem.

Dico consequenter, quòd hæc novem Assertiones non sunt contra bonos mores.

Dico finaliter, quòd propter præmissas causas, non sunt Judicio Fidei reprobandæ.

Quibus auditis, venerandæ circumspectionis vir, Magister Joannes de Gersonno, Cancellarius Parisiensis, dixit in effectu, quòd expediebat ista scire, scilicet intentiones Fratrum Mendicantium, de quatuor Ordinibus, in suis deliberationibus. Unde, licet dolendum esset, ut dicebat, quòd virus esset in vulnere, gaudendum tamen erat quòd aperiretur, & sanies efflueret: quia per hoc citius, & salubrius sanaretur.

De & super quibus omnibus & singulis supra dictis, præfatus Dominus Cancellarius Parisiensis, petiit à me Notario publico, infra scripto, sibi confici, atque tradi publicum Instrumentum, seu publica Instrumenta, unum, vel plura.

Acta fuerunt hæc, Anno. Indictione. Mense. Die, & loco prædictis: presentibus venerabilibus & circumspectis viris, Magistris Nicolao de Gonesia, Magistro in Theologia. Joanne Campani, Licentato in Decretis. Dominis Joanne Reginaldi, & Andree de Curia, Presbyteris Laudunensis, Remensis, Cameracensis & Parisiensis Dioecesium, unà cum pluribus aliis testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et ego Guillelmus Picardi, Clericus Bituricensis Diocesis, publicus, Apostolica, & Imperiali autoritate Notarius, præmissorum, hinc inde, verborum prolationi præfens, unà cum prænominatis testibus interfui: idcirco huic publico Instrumento, alià manu scripto, signum meum solitum publicando apposui, hinc me manu propria subscribens, in testimonium veritatis præmissorum, requisitus & rogatus. *Avec sa parr. affe authentique à costé.*

Collationné sur l'original en parchemin, conservé dans les Archives des R.R. P.P. Celestins d'Avignon, par moy, ainsi signé. F.N.B.A.Z.I.N. Prieur des dits Peres Celestins.

PROTESTATIO

Cardinalis Cameracensis

Circa schedulam concordie, in negotio novem Assertionum.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

NOverint universi & singuli præfens publicum Instrumentum inspecturi, quòd Anno à Nativitate Domini millesimo quadrin-

gentesimo sexto decimo. Indictione nona. Die Sabbati, quarta Mensis Januarii, coram Reverendissimis in Christo Patribus & Dominis Cardinalibus, & nonnullis Dominis Prælatibus & Doctoribus in materiis Fidei, per sacrum Concilium Generale Constantiense deputatis Commissariis, in magna Aula Palatii Episcopalis Constantiensis, pro Tribunali sedentibus, & in plurimum Doctorum & Bachalariorum in sacra Pagina, ibidem super materia Fidei convocatorum, nostrorumque, Notariorum infra scriptorum præsentia; personaliter constitutus Reverendissimus in Christo Pater & Dominus Petrus Cardinalis Cameracensis.

Post plura inter eosdem Magistros, Doctores & Bachalarios, super quarundam novem Assertionum materia, per honorabilem virum Magistrum Johannem de Gersonno, Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, coram ipsis Commissariis depunctatarum altercata; petiit instanter & requisivit, quatenus ipsius & Ambassiatorum Christianissimi Regis Francorum ibidem præsentium, pro parte, duæ Cedulae pro modo concordie, in materia novem Assertionum prædicatarum, ut dicebat, alias compositæ & exhibitæ, quarum una, ut etiam asseruit, fuit alias præfatis Dominis Commissariis per ipsum Reverendissimum Patrem Dominum Cardinalem Cameracensem, & alia quasi ejusdem sententiæ vel effectus, postea per Dominos Ambassiatores prædictos præsentata legentur: quarumque Cédularum, una videlicet dictorum Ambassiatorum, fuit ibi lecta: quas quidem Cédulas etiam requisivit ipse Dominus Cardinalis Cameracensis examinari per Magistros & Bachalarios in sacra Pagina, ad sciendum si in ipsis Cédulis servabatur honor Fidei, & ostendendum quòd ibi non lædebatur honor Domini Ducis Burgundiæ, aut cujuslibet alterius personæ. Tenor autem Cédulæ prædictæ ibi lectæ sequitur, & est talis.

„ RECOGITANS hæc sacro Sancta Synodus „ Constantiensis, se divino munere congregatam „ esse, ad procurandum, totis conatibus, ea quæ „ pacem nedum spirituales, sed temporales recipiunt. „ Sentiens præterea quòd in Christianissimo „ Franciæ Regno divisiones plurimæ subortæ „ erant, quæ, Domino miserente, conquiescere „ sperantur: unde congaudet in Domino hæc „ Sancta Synodus & gratias agens congratulatur „ actoribus & conservatoribus veræ pacis. Ipsa „ nihilominus eadem Synodus satagens, exemplo „ boni Medici, tollere radicibus occasiones „ divisionum hujusmodi; & attendens quòd, durante „ iis divisionibus, fuerunt super materiis „ quarundam Assertionum nunc per quosdam publicatarum „ verbo vel scripto; nunc per alios „ reprobatarum, contentiones variæ perlatae, „ etiam ad sanctam Sedem Apostolicam; deinde „ ad hanc Synodum Constantiensem: super „ quibus si non apponeretur finis debitus, non „ est dubium spirituales inde tranquillitatem ac „ temporales posse turbari.

„ Qua in re, præhabitis deliberationibus maturis, „ declarat hæc sancta Synodus; decernit „ & diffinit, quòd novem Assertiones judicialiter „ Commissariis super omnibus causis Fidei, etiam „ per Promotorem Concilii absque assertore denunciatae, non sunt dogmatizandæ, sustinendæ, „ vel asserendæ, & ita dogmatizationem „ ipsarum omnium & singularum, cum Propositione „ in qua contineri dicuntur, prohibet & „ reprobat deinceps fieri, tanquam de doctrina „ in Fide, & bonis moribus erronea, sub pœnis „ à sacris Canonibus institutis.

„ De-

Cod.
2538.
fol.
227.
iv.
Jan.
Anno
xvi.

„ Declarat nihilominus eadem Synodus, quod
„ nec ab Sententia, nec ab alia lata Parisius, vel
„ alibi, quæ concernat novem has Assertiones,
„ vel Propositionem eas continentem, Illustris
„ Princeps Johannes & Dux Burgundiæ etiam te-
„ netur, vel ligatur: cum nulla, sicut accepimus,
„ lata fuerit contra personam ejusdem Ducis, ju-
„ dicialis Sententia, sicut nec dari debuit aut po-
„ tuit, ipso non vocato, vel audito „

Super cujus quidem cedulæ lectura, publicatio-
ne & exhibitione ibidem factis, prælibatus Do-
minus Cardinalis Cameracensis petiit sibi à nobis
Notariis publicis infra scriptis, fieri atque tradi pu-
blicum, seu publica Instrumentum, vel Instru-
menta.

Acta sunt hæc Constantiæ, Provinciæ Magun-
tinae, in Aula majori Curiae Episcopalis Constanti-
ensis, sub Anno à Nativitate Domini, millesimo
quadringentesimo decimo sexto. Indictione, die
& Mense quibus supra, Apostolica Sede Pastore
carente. Praesentibus ibidem venerabilibus & e-
gregiis viris, Magistris Nicolao de Gonneffia, in
sacra Pagina; Jacobo de Cyresio, & Johanne Ma-
joris, in Artibus Magistris, Laudunensis, Tre-
censis & Remensis Dioecesis, ac aliis in multitu-
dine copiosa testibus ad præmissa vocatis speciali-
ter & rogatis.

C E D U L A

Cod.
2538.
fol.
254.
Verso.

*Data per Magistros Jordanum Morini,
G. Pulchrinepotis, Domino Cardina-
li de Ursinis, quinta Januarii.*

Hæc Cedula fuit iterum data per Joannem
Gerßon, Mercurii VIII. Januarii, coram
Dominis Judicibus. Anno XVI.

supra
fol.
210.

SI causa Fidei circa novem Assertiones, inci-
piendo ab illo quod novissimè dictum est, pro
parte quatuor Ordinum Mendicantium, per or-
ganum Magistri Joannis de Rocha Cordigeri;
poterit haberi celerior finis in dicta causa, sine
querendo aliud interesse personale, cum istæ Af-
sertiones hic habeant assertores atque defensores,
nec oportebit præterea per diversa, vel æquivoca
vagari; cum hæc causa posita sit in parenti con-
tradictione, scilicet ista. *Eæ Assertiones sunt verae.
Eæ Assertiones non sunt verae.*

Restat igitur solum videre quæ pars habebit
potiores rationes. Et hoc poterunt judicare non
Theologi, sicut qui sunt Theologi; imò & laici,
vigentes in iudicio naturali rationis, & in expe-
rientia publicæ consuetudinis. Et si reperiatur ipsas
esse falsas, consequens est, de necessitate, quod sint
errores in Fide & moribus, & Iudicio Fidei re-
probandæ.

Ad hoc autem exequendum clariùs, honestiùs
& efficaciùs, pro relatione facienda apud Natio-
nes per vos Dominos Commissarios, videtur quod
habenda est disputatio inter paucos, ut putà duos
de una parte, & duos de alia, qui apunctaciùs e-
lucidabunt & resolvent materiam, sine contentio-
ne, quàm fieri possit per solas Scripturas, dum
homines non se mutuo intelligunt, nec in idem
conveniunt.

Placeat igitur Reverendissimis ac sapientissimis
Paternitatibus vestris ordinare quod sic fiat in pri-
ma convocatione Concilii Fidei, & insequentibus,
usque ad complementum.

C E D U L A

*Tradita per Magistrum Stephanum Pa-
letz, Magistrum in Theologia, Na-
tionis Germanicæ, die Mercurii, VIII.
Januarii, Dominis Commissariis in
causis Fidei.*

Reverendissimi Patres & Domini ceteri ve-
nerandi, sicut in proxima convocatione hic
in loco fuit humiliter supplicatum, ex parte plu-
rium Magistrorum, ut scripta Doctorum in ma-
teria novem Assertionum vestris Dominationibus
præsentata, sine nominatione personarum quæ
nolunt nominari, in favorem Fidei publicentur,
sic ex nunc supplicatur vestris Paternitatibus, ut
petitio eorum, cum sit iusta & rationabilis, exau-
ditionis mereatur affectum; attentò quod in ma-
teria beneficiis, vel injuriarum, ante prolationem
Sententiæ sit necessarium dicta testium publicari;
quantò magis in ista materia arduissima, sic so-
lemniter, & publicè ventilata, necessarium est
scripta Doctorum coram Doctoribus in isto Au-
ditorio publicari, quæ dicta testium repræsentant,
cum eadem, in favorem Fidei, & testimonium
veritatis Catholicæ perhibuerunt, juramento me-
dio requisiti: attentò etiam quod Reverendus in
Christo Pater, Dominus Episcopus Attrebatensis,
cum scriptura super materia illarum novem Af-
sertionum Doctoribus per vestras Dominationes
injuncta & commissa, hoc idem postulavit, asse-
rens quod nollet stare simplici Assertioni Docto-
rum, in condemnatione, vel approbatione dicta-
rum Assertionum, nisi scriberentur motiva, & pro-
barentur per auctoritates & rationes.

*Eadem die Mercurii, Dominus Epis-
copus Attrebatensis coram Dominis
Judicibus exhibuit quandam Cedula
hujus tenoris.*

IN vestro judiciali conspectu, Patres Reve-
rendissimi, denuntiatis dudum quasdam novem
Assertiones tradidistis examini Doctorum sacre
Theologiæ, ac Bachalareorum formatorum, quos
de diversis Regionibus convenisse in unum, ac
huic sanctæ Synodo assistere reperistis. Qui vestris
Mandatis obtemperantes, suas opiniones dederunt,
juxta vestram ordinationem, & secundum jura-
mentum per eosdem in vestris manibus emissum,
super questione Proposita, & publicè ac solem-
niter disputata, pro sua qualibet parte.

Nunc autem suppliciter petimus, nos Amba-
siatores Illustrissimi Principis Domini Ducis Bur-
gundiæ, ut vestræ Commissionis Officium ulteriùs
peragatur, potiore effectum colligentes saluti-
feri consilii, & optimæ deliberationis Doctorum,
& Bachalariorum prædictorum; & eum referen-
tes huic sacre Synodo, ut fiat denique sessionalis
atque sententialis responsio, pro salubri informa-
tione Conciliorum Christi Fidelium, si dictæ Af-
sertiones Iudicio Fidei veniant reprobandæ, aut
ne.

Nam hoc ipsum, juxta conditionem materiæ,
titulo prudenter instituto, perquiritis, nec in re
tanta bubulcos, rusticos, idiotas, laicos, & ig-
na-

naro, sed totius Orbis litteratissimos & eruditissimos consules & peritissimos sollicitè quæsiuistis, & Dei gratiâ, hic copiosissimè inuenistis.

Eia igitur, non jam videantur in hoc sacro Concilio negligi Sacrosanctæ Fidei consules, & doctissimi Theologiæ Professores, quos jussu vestro, solertissimos & sagacissimos illius materiæ digestionem, decisionesque dictis præclaris, & sententiis solidissimis, nunc instituisse, diligenter & fideliter cognoscitis laborasse, ac id quod major & & sanior pars, insuspectaque Doctorum prædictorum peritia demonstrat, ad salutiferam Judicii confirmationem celeriter deducere dignemini & velitis. Hoc enim petitur instantissimè, ne querelæ de vestri Judicii tarditate materiam habeat Illustrissimus Dux Burgundiæ ante dictus, cuius interesse adjudicatis, justitia suadente.

Hoc idem poposcit frequentius dudum, harum Assertionum denunciator: & ut celeriter occurratur toti mundo, ut fingit, ab hoc pereunti exemplo, ad hoc taliter qualiter Apostolicas falsi numismatis compti Sanctis*, letiferi panis, aquæ toxicatæ sive potionis, cancri serpentis ignisque accendentis.

Poposcit idipsum frequentius Henricus de Piero sacre Synodi Promotor. Poposcit insuper ille idem qui vestræ modicæ dilationi, per eum æstimatæ contumeliosæ detrahendo, Paganos vel Judæos in Judices Fidei peroptavit. Poposcit iterum ille & sui sequaces, ut examini citissimè eadem materia præberetur & in ea concluderetur. Et id ipsum nunc poscitur à nobis præfatis Ambassiatoribus, ut de illo peritissimo ac digestissimo examine suscepta vestræ quidem circa Assertionem præactas formatæ Questionis sanior, major atque peritior Doctorum, ac Bachalariorum prædictorum determinatio, autoritate hujus sacre Synodi roboretur.

Et petit ut hac Cedula in Actis, & actis hujus processus poneretur. Et petit Instrumentum tunc sibi fieri &c.

* Locus corruptus

Cod.
2538.
fol.
228.
verso.

EPISTOLA CAROLI VI.

Francorum Regis.

Ad Deputatos à Synodo.

Discretis viris Commissariis super materiis Fidei a Sacrosancta Generali Synodo deputatis, nostris caris unitis.†

Scripta Parisius
IX.
Jan.

CAROLUS, Dei gratiâ, Francorum Rex, Discretis viris Commissariis super materiis Fidei à Sacrosancta Generali Synodo deputatis nostris caris amicis: Salutem, & hærefes extirpare.

Vestras discretionem comprobamus, quod missos nostros Oratores ad Universalis Ecclesiæ sanctum Concilium benignè nostris in agendis excepistis, illam præmaximè Dei, & in qua vivimus Fidei, nostramque causam Propositionis defuncti Joannis Parvi, dudum per dilectum & fidelem Consiliarium nostrum Ge. Episcopum Parisiensem, & Fratrem Joannem Poleti, hæreticæ

Tom. V. Pars III.

† *forte amicis*

pravitatis eo tunc in Regno nostro Inquisitorem, celebri convocato Concilio, catholicè condemnata, quam nos, & carissima filia nostra Parisiensis Universitas advoavimus, & per nostras Regni nostri civitates, Litteris nostris pulicari mandavimus, vestras discretionem in zelum Fidei requirentes, quatenus causam ipsam, quam velut propriam defendere volumus & volumus, nec deferere valemus indefensam, salvo Dei, & nostræ regis Majestatis honore; nostrosque Oratores & Nuncios in earum defensione, quantum Fidei fervor in vobis est, justitiæ favoribus amplecti velitis recommitto: & in hac re nostris eisdem Oratoribus, quibus per dilectum nostrum Nuncium & Oratorem Magistrum Guillelmum Monardi, Licentiatum in Decretis, nostram significari fecimus voluntatem, auditum benignum, & fidem præstare plenariam. Et si qua velitis quæ possumus, ea nobis significare curetis compleatur*. Datum Parisius, nona Januarii.

* *Verbum corruptum.*

CHARLES.

Sic signatum MALLIERE.

EPISTOLA CAROLI VI.

Regis Francorum,

Ad Procuratorem suum in Curia Romana, quâ jubet ut intermissam prosecutionem de damnatione Assertionum Joannis Parvi resumatur.

Ex parte Regis.

DILECTE ET FIDELIS NOSTER.

Cum nos, in pacis auctore, nostrorum Regni, & subditorum pacis habentes affectum, carissimo consanguineo nostro Ducis Brebancii, Nunciisque & Oratoribus carissimæ nostræ consanguineæ Ducissæ Hollandiæ, necnon & Deputatis Communitatum trium Statuum Flandriæ, pro parte carissimi consanguinei nostri Ducis Burgondiæ missis ad nos, requirentibus nostris in sacro Constantiensi Concilio tunc Ambaxiatoribus mandassemus, ut à prosecutione Propositionis defuncti Magistri Joannis Parvi, dudum per dilectum & fidelem Consiliarium nostrum Parisiensem Episcopum, & Fratrem Joannem Poleti, hæreticæ pravitatis, in Regno nostro eo tunc Inquisitorem, convocato Fidei Concilio, celebriter Parisius condemnata, & per diversas nostri Regni civitates nostris publicatæ Mandatis, tacente eodem nostro consanguineo taceritis; nostroque nomine prosequi, partemve facere cessaretis; sperantes similiter pro dicti consanguinei nostri parte cessari, prout à prædictis, sui parte, precantibus receperamus in promissis.

Verum, cum nuper fide digno relatu cognovimus, pro dicti nostri consanguinei & suorum parte, dictas condemnationem, advoationem, & publicationem multis mediis impugnari, contra nostræ concessionis intentum, qui eam velut. & propriam manutenere & defendere volumus & volumus, nec deferere valemus indefensam, salvo nostræ Regis Majestatis honore. Vobis propterea mandamus, quatenus ad dictæ condemnationis defensionem, velut nostræ Regis Majestatis propriam, sicut erga nos fidelis habere cupitis, vni omnibus juridicis, prout dictorum Am-

Ii

ba

baxiatorum & vestri, discretionem viderint expedire, celeriter & diligenter intendatis, secundum nostras instructiones, & Litteras alias concessas à nobis: sic agentes in earum diffensione, prout Dei zelus, Fidei fervor, nostræque Regiæ Majestatis honor, in vestrarum diligentiarum prudentia manifestus appareat, remque tam arduam in Consistorium publicum, prout aliarum hæresum materias tractatas scivimus examinandam, si videritis expedire: requirendo Fidem de dicendis in hac re, parte nostri, præsentium exhibitori, quem propter id destinamus illuc, plenariam habentes. Datum Parisius x. Januarii. *Signé au bas.*

CHARLES. Avec parraphe. De l'autre côté. MALLIERE. Et à une bande coupée du dict parchemin au bas, ou estoit le sceau, est écrit. Dilecto & Fidei Secretario & Procuratori nostro in Curia Romana, Magistro Joanni de Riparia.*

Collationné sur l'Original en parchemin, conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy. Ainsi signé F.N. Bazin, Prieur des dits Peres Celestins d'Avignon.

* Ce mot qui est en blanc, est effacé par de l'encre qu'on a jeté dessus qui le couvre, & tout ce que nous en pouvons voir est en ci ou Dei.

CEDULA CAROLI VI.

Francorum Regis.

Dilectis & fidelibus nostris, Nationem, ex parte Regis, nostram Franciæ representantibus in Generali Concilio Constantiensi.

Dilecti & fideles nostri.

* GRATUM Deo pariter & acceptum vos impen-disse credimus obsequium, dum in Generali Ecclesiæ Concilio, illam Dei & in qua vivimus Fidei, nostramque causam Propositionis defuncti Johannis Parvi, dudum per dilectum & fidelem Consiliarium nostrum Gerardum Episcopum Parisiensem, & Fratrem Johannem Poleti, hæreticæ pravitate eo tunc in Regno nostro Inquisitorem, catholicè & solemniter condemnatæ, cujusmodi condemnationem nos, & carissima nostra filia Parisiensis Universitas, ut nostis, advocavimus, & per diversas nostri Regni civitates mandavimus publicari, sinceræ veritatis, ut autumamus, amore, favere cepistis & tueri, & quin potius proponitis adhærere: Vos, per viscera sanctæ Matris Ecclesiæ, quæ cunctas hæreses extirpare præcipit, hortamur; vobis nihilominus mandantes, quatenus vestris capris inhærentes, & causam ipsam, quam velut propriam defendere volumus, & volumus, nec deferere, salvo Dei & nostræ Regiæ Majestatis honore, quovis modo valeamus, habere recommissam; nostris Oratoribus & Nunciis, in ejus diffensione, favorem, consilium & solamen præstando, & in hac re nostris eisdem Oratoribus, quibus per dilectum nostrum Nuncium & Oratorem, Magistrum Guillelmum Mommardi, Magistrum in Artibus, & Licentiatum in Decretis, nostram fecimus significari voluntatem fidem cedulam præbendo. Datum Parisius x. Januarii.

CHARLES.

Sic signatum MALLIERE.

* Lecta fuit hac Cedula in Natione Gallicana. Die Lunæ. Tertia Mensis Februarii Anno xvi.

JUDICIUM

Deputatorum Concilii.

Quo Sententia Episcopi Parisiensis & Inquisitoris, adversus Librum Joannis Parvi cassatur.

Cod.
2538.
fol.
304.
1416.
xvi.
Januarii.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

PRIDEM Dominus Balthasar Cossa, tunc Johannes Papa xxiii. quandam Commissionis, sive supplicationis cedulam nobis Jordano, miseratione divina Episcopo Albanensi, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali, per certum Apostolicæ Sedis cursorem præsentari fecit, quam reverenter, ut decuit, suscepimus, hujusmodi sub tenore.

BEATISSIME PATER.

UDUM accepta occasione super quadam asserta Propositione, per quemdam Magistrum Johannem Parvi, sacre Theologiæ Professore, Parisius, ut dicitur facta, qui * devotus Sanctitatis vestræ filius Johannes Dux Burgundiæ prætenditur Advocatus, Reverendus Pater Dominus Gerardus, Episcopus Parisiensis, & quidam Joannes Poleti, pretensus hæreticæ pravitate in Regno Franciæ Inquisitor, ad quorundam æmulum prosecutionem, malitiosam dictam Propositionem, tanquam, ut asserbat, à sana doctrina Fidei Catholicæ deviantem, & Libros in quibus scripta dicebatur, comburi &c. ut dicitur, sententialiter mandaverunt. A quibus omnibus idem Dominus Dux, tanquam verus Fidei Christianæ zelator Catholicus, in quantum præmissa eum, ejusque Statum, honorem, atque Fidem concernere poterant, etiam pro suæ bonæ famæ, sui que Christiani nominis conservatione, ad Sanctitatem Vestram, & sanctam Sedem Apostolicam appellavit. Dignetur igitur eadem Sanctitas causam & causas appellationis, & appellationem hujusmodi, ac etiam principalis nullitatis, iniquitatis, & injustitiæ dictæ pretenstæ Sententiæ, ac etiam processum † in præmissis factorum & habitorum, una cum dependentibus, emergentibus, & connexis, tam conjunctim, quam divisim alicui Prælato probo viro, in Curia Romana residenti committere audiendas, decidendas, & sine debito determinandas, cum potestate citandi Episcopum & Inquisitorem prædictos, & omnes alios qui sua interesse crediderint, in Curia Romana & extra: ac etiam eis, & aliis quibus totiens quotiens opus erit inhibendi, sub pœnis formidabilibus; non obstante quod aliàs causa & causæ hujusmodi non sint in dicta Curia legitimè devolutæ, vel aliàs finiendæ; & cum potestate etiam, præmissa omnia & singula, per Edictum publicum, in Romana Curia & alibi, si opus fuerit, & ad aliqua loca non patuerit tutus accessus, exequendi, & ex officio procedendi &c. & cum potestate restituendi, ad prosequendam hujusmodi appellationem, cum toto suo effectu, non obstante lapsu primi facti, infra quod propter turbationes quæ fuerunt in Regno Franciæ, & quædam alia, commodè prosequi non valuit; Juribus, stilo, Constitutionibus Apostolicis, & aliis contrariis non obstantibus quibuscunque.

In fine vero dictæ Commissionis, sive supplicationis cedulæ, scripta erant de alterius manus littera, Litteræ superioris litteræ ipsius cedulæ præpositus & omnino dissimili & diversa hæc verba, videlicet.

* Locus corruptus. † foris processum.
† Verbum forsan nunc inusitatum.

De

„ De Mandato Domini nostri Papæ; audiant
 „ Reverendissimi Patres Domini Cardinales de Ur-
 „ sinis, Aquilegiensis, & Florentinus. Citent e-
 „ tiam per Edictum, inhibeant & restituant, & pro-
 „ cedant ut petitur, & deputent Promotorem ad
 „ Causam &c. & quilibet eorum procedere valeat
 „ citra conclusionem & Sententiam diffinitivam. „

Cujus quidem Commissionis, seu supplicationis cedulæ rigore, nos Jordanus Episcopus & Cardinalis, Judex & Commissarius prædictus, de dictorum Dominorum Aquilegiensis, & Florentini Cardinalium nostrorum Collegarum, in hac parte, Mandato expresso, & voluntate in solidum; etiam virtute Commissionis procedentes, ac citatione, inhibitione, & compulsores per nos, ad providi & circumspecti viri, Magistri Petri Couchon, præfati Illustrissimi Principis, Domini Johannis Ducis Burgundiæ principalis, in ipsa nobis facta & præsentata Commissione, principaliter nominati, per providum virum, Magistrum Johannem de Monteleonis, ipsius Domini Ducis principalem Procuratorem constitutum substituti, Procuratoris instantiam, prout de ipsorum constitutionis & substitutionis Mandatis idem Magister Petrus Couchon coram nobis legitimè edocuit, contra venerabilem Patrem Dominum Gerardum Episcopum Parisiensem, & Fratrem Johannem Poleti Inquisitorem, ex adverso, principales etiam in eadem nobis facta Commissione principaliter nominatos, omnesque alios & singulos sua interesse credentes, communiter, vel divisim; etiam peremptorie decretis, & concessione & Jurisdictione nostra legitimè perpetuata, præfatus Balthasar Cossa citatione, inhibitione & compulsores hujusmodi, ut præfertur, Decretis nondum executioni mandatis, tuit per sacrosanctum Generale Constantienſe Concilium Universalem Ecclesiam repræsentans, omni dignitate, etiam Papali, privatus & destitutus.

Deinde verò, ad dicti Magistri Petri Procuratoris præfati Domini Ducis principalis instantiam, contra præfatos Dominos Gerardum Episcopum, & Fratrem Johannem Poleti, ex adverso, principales, & alios sua interesse credentes, alias citationem & inhibitionem de novo extra Romanam Curiam & ad partes concessimus, & decrevimus, ac per nostras certi tenoris Litteras contra eoldem Dominum Gerardum Episcopum, & Johannem Poleti Inquisitorem prædictos, aliosque omnes & singulos sua interesse credentes, eosque citari fecimus & mandavimus, quatenus certo peremptorio & competenti termino, in adrem secunda citatione expresso, comparerent coram nobis, vel alio forsan interim, loco nostri, surrogando Judice, & Commissario, per se, vel per Procuratores suos idoneos, ad causam & causas hujusmodi sufficienter instructos, cum omnibus Juribus & munimentis, causam & causas hujusmodi tangentibus, præfato Illustrissimo Principi Domino Johanni Duci, principali, ejusve legitimo Procuratori pro eo; de & super omnibus & singulis in ipsa Commissione contentis, de justitia responsuri; ac in causa & causis hujusmodi processum & procedi visuri, aliisque dicturi, facturi, audituri, allegaturi, & receptum quod justum foret, & ordo dictaret rationis; cum certificatione quòd, sive in dicto citationis termino comparerent, sive non, nos nihilominus, vel surrogatus Judex prædictus, ad omnia & singula præmissa, & alias, prout Juris foret procederemus, seu procederet, dictorum citatorum absentia seu contumacia non obstante, prout in dictis nostris citatoriis & inhibitoriis sigillo nostro sigillatis, ac in forma solita & consuetata expeditis plenius continebatur.

Tom. V. Pars III.

Quibus quidem nostris secundariis Litteris in partibus, ut moris est, etiam in personis Domini Episcopi, & Fratris Johannis Inquisitoris prædictorum, & alias debite executis, & de ipsis partibus, una cum earum executionibus reportatis, & coram nobis per providum virum, Magistrum Johannem de Montejustino, in Curia Romana, & etiam præfati Domini Ducis principalis Procuratorem, prout de suæ procuratoris mandato, etiam coram nobis legitimè edoctum extitit, ac nomine procuratorio ejusdem Domini Ducis judicialiter & in scriptis reproductis.

Nos tunc, Jordanus Episcopus, & Cardinalis, ac Judex, & Commissarius prædictus, de dictorum Dominorum Aquilegiensis & Florentini Cardinalium, nostrorum Collegarum, in hac parte, Mandato expresso, & voluntate, in solidum, ac etiam virtute Commissionis inter partes prædictas ritè & legitimè ad ulteriora procedentes, ad præfati Magistri Johannis de Montejustino Procuratoris instantiam, eoldem Dominum Episcopum, & Fratrem Johannem, ex adverso, principales, omnesque alios, & singulos, sua interesse credentes, & eorum Procuratores, si qui essent in Curia Romanâ pro eisdem, ad dicendum vel opponendum quicquid verbo, vel in scriptis contra hujusmodi Commissionem, citationem & exemptiones supra dictas dicere, sive opponere volebant ad certum terminum peremptorium, per audientiam publicam Litterarum contradicatarum Romanæ Curiae, fecimus & mandavimus.

In quo quidem termino comparuit in Judicio, coram nobis, dictus Magister Johannes de Montejustino Procurator, quo supra nomine, & dictam citationem audientiae in eadem audientia debite executam repræsentavit facto & in scriptis, citatorumque in eadem contentorum, non comparentium contumaciam accusavit, ipsosque contumaces per nos reputari petendo.

Et tunc, discretus vir, Magister Johannes Martineti, dictorum Gerardi Episcopi, & Fratris Johannis Poleti Inquisitoris, ex adverso, principalem Procurator, ibidem præfens, quoddam Instrumentum procuratoris publicum, quamvis limitatum, coram nobis produxit, ac in Jurisdictionem nostram nullatenus, ut asseruit, consentiens: nihilominus contra Commissionem, citationem & executionem supra dictas, verbo duntaxat, excepit; protestans excipere facto, & in scriptis suis, loco & tempore congruis: & ob hoc copiam productorum, nomine procuratorio petiit, quam eidem fieri decrevimus, atque tradi volumus per hujusmodi præsentis causæ Notarium & Scribam infra scriptum.

Subsequenter verò, comparente in Judicio coram nobis præfato Magistro Johanne de Montejustino Procuratore, & quemdam Libellum, sive summariam petitionem facto, & in scriptis producente, cujus tenor sequitur & est talis.

CORAM vobis Reverendissimis in Christo Patribus, Dominis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, videlicet Dominis Jordano Episcopo Albanensi, de Ursinis, Antonio Aquilegiensi, & Francisco Florentinensi, vulgariter nuncupatis, Judicibus & Commissariis à Sede Apostolica, ac partibus infra scriptis, cum potestate quòd quilibet vestrum valeat &c. specialiter deputatis, proponit in Jure Procurator, & procuratorio nomine Illustrissimi Principis Domini Johannis Ducis Burgundiæ, Comitum Flandriæ, Arthesii &c. Quòd licet condemnatio, seu determinatio opinionum in Fide insurgentium, ad solam Sedem Apostolicam spectet; nihilominus tamen quidam Dominus Gerardus, præfatus Episcopus Parisiensis, & Frater

li 2

Johan

Johannes Poleti, pro Inquiretore hæreticæ pravitas in Regno Franciæ tunc se gerens, falcem suam in messem alienam mittentes, ac Judicium ad eos minimè pertinens temerè usurpantes, nullisque auctoritate, Jurisdictione, aut alia sufficienti potestate suffulti, non vocatis neque citatis legitimè illis quorum intèrerat, ac nullo processu juridico super hoc factò, nec aliquo Juris ordine observato, sed penitus prætermisso, quasdam præfensas Sententias, in quibus præfatum Dominum Ducem nominarunt, nulliter & perperam protulerunt, & quas Assertiones quasdam, novem numero, truncatas & confictas; & quandam Propositionem, quas falsò quondam Magistro Johanni Parvi ascripserunt, tanquam Justificationem dicti Domini Ducis per eundem, ut dicebant, propositas, velut in Fide & moribus erroneas &c. temerè & de facto damnare præsumpserunt: nec non quosdam cartabellos, quos Propositionem Magistri Johannis Parvi, pro justificatione Domini Ducis factam appellarunt, licet falsò, igne cremandos decreverunt, cremarique jusserunt; & de facto, dictas præfensas Sententias vilissimè & ignominiosè exequendo, fecerunt publicè concremari, inhibueruntque; & alia nephanda plura attemptarunt, quæ in suis præfensis Sententiis dicuntur contineri, & quæ alias facti immanitas patentius demonstrat.

Cum igitur præfati Domini Ducis, qui in eisdem præfensis Sententiis & processibus per expressum nominatur, & qui ab eisdem & inde subsecutis, salva eorum nullitate, tam pro se, quam pro sibi adhærentibus, & aliis quorum interesse poterat, appellavit, licet obstante hujusmodi nullitate non esset appellare necesse, valde interfit quòd præfensa Sententia, & processus hujusmodi, ac præmissa omnia & singula, & alia inde secuta nullæ, nulli, & nulla declarentur, vobisque Reverendissimis in Christo Patribus, ac Dominis Commissariis prædictis nullitas præmissorum omnium cum omnibus dependentibus, incidentibus, emergentibus, & connexis, tam conjunctim quam divisim, per olem Johannem Papam commissâ extiterit.

Ea propter petit dictus Procurator, nomine quo supra, per vos Reverendissimos Patres, Dominos Cardinales & Commissarios ante dictos, per vestram Sententiam & Ordinationem pronuntiarî, decerni & declarari præfensos Processus, Sententias, condemnationes, cremationes, inhibitiones & executiones prædictos & prædictas, ac omnia inde secuta, fuisse & esse nullos, nullas & nulla, invalidas & invalida, cassos, cassas & cassa, ac nullius fuisse & existere roboris, nec momenti; eosque, eas & ea subjacuisse & subjacere vitio nullitatis, & quatenus de facto processerunt per modum nullitatis cassandos, irritandos & annullandos; cassandas, irritandas & annullandas; cassanda, irritanda & annullanda fore; & per vos cassari, irritari & annullari; ipsosque per Gerardum & Fratrem Johannem Poleti Inquiretorem prædictos, & eorum quemlibet in solidum expensis in hujusmodi causa, occasione præmissorum, pro parte dicti Domini Ducis, tam in partibus, quam coram vobis & alibi factis, de quibus & de faciendis in * antea solemniter protestatur condemnandos fore & condemnari: & super præmissis tam conjunctim, quam divisim & alias, prout convenit atque decet, justitiam ministrari, vestrum in quibus potest & debet, benignum officium humiliter implorando.

Et protestatur dictus Procurator, quòd præmissa possit corrigere, emendare &c. & quòd per ea quæ prædixit, & in posterum quomodolibet in hujusmodi causa dicturus est, non intendit se ad onus superflue prolationis alligare, seu alstringere,

sed solum duntaxat ad ea quæ sufficiunt, seu sufficere possunt, ad intentionem suam, præfatiq; Domini Ducis, & aliorum quorum interest consequendam. Et ultra protestatur quòd per præmissa, & alia quæcunque dicta, & dicenda, nihil intendit ad intentionem adversariorum, seu aliqujus eorum confiteri, sed potius diffiteri & negare, prout diffitetur & negat.

Nos tunc ad ipsius Magistri Johannis de Montejustino Procuratoris instantiam, dictum Magistrum Johannem Martineti Procuratorem prædictum, per certum Sedis Apostolicæ Cursores, & nihilominus præfatos Dominos Episcopum, & Inquiretorem, per audientiam * Litterarum contradictarum, ad dicendum & opponendum quicquid verbo, vel in scriptis contra hujusmodi Libellum, seu petitionem summariam dicere, seu opponere volebant, ad certum terminum peremptorium & competentem, citari mandavimus atque fecimus.

Quo termino adveniente, comparuit in Judicio coram nobis, præfatus Magister Johannes de Montejustino, Procurator, & citationem audientie in eadem debite executam reproduxit, dictorumque citatorum in eadem contentorum non comparentium, ac etiam dicti Magistri Johannis Martineti ibidem præsentis, nihil contra dictum Libellum, sive petitionem summariam verbo, vel in scriptis dicentium, vel nec opponentium, contumaciam accusavit, ipsosque contumaces per nos reputari instantè postulavit.

Nos tunc Dominum Episcopum, & Inquiretorem prædictos absentes, & etiam dictum Magistrum Johannem Martineti ibidem præsentem, nihil tamen contra dictum Libellum opposcentes, nec excipientes, reputavimus justitiâ exigente, contumaces.

Et nihilominus, quia dictus Magister de Montejustino assererat se de quibusdam Litteris, sive Instrumentis, quæ, ut dicebat, venerabilis & circumspèctus vir, Magister Joannes de Gersono Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, coram Judicibus in causa Fidei, seu Assertionum prædictarum per sacrum Concilium Constantiense Deputatis judicialiter produxerat, & quæ penes Notarios in eadem causa Assertionum scribentes, vel alterum eorum esse debebant, indigere.

Nos, Jordanus Cardinalis prædictus, eosdem Notarios & quemlibet eorum, instante dicto Magistro Johanne de Montejustino, ad portandum & exhibendum coram nobis Instrumenta, seu Litteras hujusmodi primò simpliciter, & deinde ad idem secundo, sub pœna, ad certum peremptorium & competentem terminum citari & compelli, per certum Sedis Apostolicæ Cursores, viva voce fecimus & mandavimus.

In quo quidem & secundo termino, discretus vir, Magister Conradus de Velden, Secretarius præfati Domini Cardinalis Florentini, alter Notariorum, in prædicta causa Assertionum, & Scribarum, ad hæc de Mandato nostro citatus, & compulsus, duas Litteras, unam sigillis Episcopi, & Inquiretoris prædictorum; & aliam sigillo Serenissimi Principis Domini Regis Francorum sigillatas; in quibus quidem Litteris quædam Sententiæ per Episcopum, & Inquiretorem, super condemnatione novem Assertionum, & Propositionis prædictarum Parisius latæ continebantur, & etiam narrabantur, exhibuit & produxit: asserens idem Magister Conradus, illas coram dictis Dominis Judicibus in causa dictarum Assertionum deputatis per præfatum Magistrum Johannem de Gersono productas extitisse.

Post

* forte audientiam, aut auditionem.

Postquam quidem exhibitionem dictarum duarum Litterarum, per eundem Magistrum Conrardum, ut prae-mittitur, coram nobis factam, praefatus Magister Johannes de Montejustino, ibidem praesens, dictas duas Litteras judicialiter coram nobis reproduxit, in quantum faciebant pro interesse praefati Domini Ducis consequentiam, & non alias, nec alio modo: petens nihilominus idem de Montejustino sigilla, & signa in eisdem Litteris apposita, & appensa, per dictum Magistrum Johannem Martineti ex adverso, Procuratorem, & quosdam alios testes quos tunc produxit, recognosci.

Quae signa & sigilla tunc per eosdem Martineti & alium testem, recepto ab eis per nos primitus juramento, quod dicerent veritatem, recognita extiterunt.

Deinde vero, instante dicto Magistro Johanne de Montejustino, nos praefato Magistro Johanni Martineti, ex adverso, Procuratori, assignavimus; nec non eosdem Dominos Episcopum & Inquisitorem, per audientiam contradictarum, ad dicendum, opponendum & excipiendum, si, & quicquid verbo in scriptis dicere, opponere, vel excipere vellent contra dictas duas Litteras; ut profertur, exhibitas & productas, ad certum & peremptorium terminum, per audientiam contradictarum citari mandavimus & fecimus.

Quo termino adveniente, nos, ad instantiam praefati Magistri Johannis de Montejustino, coram nobis in Judicio comparentis, & citationem proximè dictam in audientia contradictarum legitimè executam reproducentis, ac etiam Dominorum Episcopi, & Inquisitoris praedictorum, nec non dicti Magistri Johannis Martineti eorum Procuratoris praedicti non comparentium, nec quicquam verbo, vel in scriptis, contra dictas duas Litteras dicentium, opponentium, vel excipientium, contumaciam accusantis, reputavimus, prout fuerunt, contumaces.

Consequenter autem, productis pro parte dicti Domini Ducis certis aliis Instrumentis, ac etiam illis, & omnibus actis causae meritis visis & intellectis; illisque etiam in plurium Dominorum Cardinalium, ac Praelatorum, & aliorum Jurisperitorum, nec non etiam in Rota, cum Auditoribus ejusdem diversis & iteratis consilium* per nos & nostros Collegas praedictos habitis, positis & plenius recensitis.

Tandem nos Jordanus, Cardinalis de Urfinis, Judex & Commissarius, una cum, ac de voluntate, & Mandato dictorum Dominorum Aquilegiensis, & Florentini Cardinalium, nostrorum, in hac parte, Collegarum praedictorum, ipsique volentibus & consentientibus, ad praefati Magistri Johannis de Montejustino Procuratoris instantiam, eundem Magistrum Johannem Martineti ad concludendum & concludi videndum, vel dicendum causam, si quam haberet rationabilem, quare concludi non deberet, allegandum; nec non audiendum per nos & Collegas nostros praedictos ferri & in scriptis promulgari Sententiam, & ad audiendum super hoc voluntatem nostram, & Collegarum nostrorum praedictorum ad certos diem & horam inferius annotatos, per certum Apostolicæ Sedis Curialem: necnon Dominos Gerardum Episcopum, & Fratrem Johannem Poleti Inquisitorem, praedicti ipsius Magistri Johannis Martineti partes ante dictas, etiam ad ipsius Magistri Johannis de Montejustino Procuratoris instantiam, ad actus & terminos praenotatos, ad diem & horam inferius etiam descriptos; per audientiam publicam Litterarum contradictarum Romanae Curiae citari fecimus & mandavimus: quos etiam diem & horam eidem Magistro Johanni de Monteju-

* forte consilii.

stino Procuratori instanti & petenti, ad idem & eisdem actus statuimus & diximus praefigendum.

Quibus die & hora advenientibus, comparentibus in Judicio coram nobis Magistro Johanne de Montejustino, ex una; & Johanne Martineti, Procuratoribus praedictis, nominibus procuratoriis quibus supra, partibus, ex altera; idem Magister Johannes de Montejustino Procurator, dictam citationem audientiae contradictarum in eodem debite executam, facto & in scriptis repraesentavit, Dominorumque Episcopi & Inquisitoris praedictorum, & aliorum citatorum in eodem contentorum non comparentium, nec aliquid rationabile allegantium praefato Magistro Joanne Martineti ex adverso, Procuratore, semper praesente, & audiente, contumaciam accusavit, ipsosque contumaces reputari, & in eorum contumaciam, una cum eo concludi, & pro conclusio haberi per nos instanti postulavit, quantumque in eo fuit, concludit in eadem.

Nos tunc, una cum dicto Magistro Johanne de Montejustino Procuratore concludente, & secum concludi petente, in hac causa, praefatis Dominis Cardinalibus nostris in hac parte Collegis praesentibus, volentibus, mandantibus, & consentientibus, ut praefertur, duximus concludendum, & conclusimus, habuimusque, & haberi volumus pro conclusio in eadem.

Et nihilominus praefato Magistro & Johanne de Montejustino procuratore instante, & Sententiam ferri petente; Nos, Jordanus Cardinalis de Urfinis praedictus, una cum praefatis Dominis Aquilegiensi, & Florentino Cardinalibus, Judicibus & Commissariis, nostrisque in hac parte Collegis, ac etiam ipsi nostri Collegae, & eorum quilibet, una nobiscum in domo habitationis nostrae existentes, & pro Tribunali sedentes; ac de nostri, ac etiam de dictorum Dominorum Aquilegiensi, & Florentini Cardinalium, Judicum & Commissariorum, nostrorumque, in hac parte, Collegarum voluntate & Mandato; necnon de Jurisperitorum consilio, praehabita cum eisdem, ut profertur, matura deliberatione & sufficiente, ad nostram Sententiam & Ordinationem proferendam, in hujusmodi causa duximus procedendum, & processimus; eamque per ea quae vidimus & cognovimus, ac de praesenti cognoscimus & videmus, pro praefato Domino Duce Burgundiae, ad instantiam & petitionem dicti Magistri Johannis de Montejustino Procuratoris, & contra Dominos Gerardum Episcopum, & Johannem Poleti Inquisitorem, praedictos, in scriptis tulimus, & per praesentes proferimus, in hunc qui sequitur modum.

DE Jurisperitorum Consilio, per hanc nostram Sententiam & Ordinationem quam ferimus in his scriptis, pronuntiamus, decernimus & declaramus praetensos Processus, Sententias, condemnationes, cremationes, inhibitiones & executiones, praedictos & praedictas, ac omnia inde secuta, fuisse & esse nullos, & nulla, invalidos, invalidas & invalida, cassos, cassas & cassa, ac nullius fuisse, nec existere roboris, nec momenti, eosque, eas & ea subjacuisse & subjacere vitio nullitatis: & quatenus de facto processerunt, per modum nullitatis cassandos, irritandos & annullandos, cassandas, irritandas & annullandas, cassanda, irritanda & annullanda fore; cassamus, irritamus & annullamus: condemnationem expensarum in hujusmodi causa coram nobis legitimè factarum ex causa omittentes.

Lecta, lata, & in scriptis promulgata fuit haec nostra Sententia per nos Jordanum Episcopum, necnon Dominos Aquilegiensem & Florentinum Cardinales, Judices & Commissarios praedictos,

li 3

per

per organum tamen nostrum atque vocem.

Constantiæ, Provinciæ Maguntinæ, Sacro sancta Synodo Universalem Ecclesiam repræsentante, ibidem in Spiritu sancto legitime congregata, in domo habitationis nostræ, in Vesperis, nobis inibi, unâ cum præfatis Dominis Aquilegensi, & Florentino Cardinalibus nostris Collegis ad Jura reddendum, pro Tribunali sedentibus, & prædictæ Sententiæ ibidem, suis propriis manibus & nobis unâ cum eis subscribentibus.

Sub Anno à Nativitate Domini M. ccccxvi. Indictione nona, die verò Mercurii quinta decima Mensis Januarii, Sede Apostolica Pastore carente.

In quorum omnium & singulorum Fidem, & testimonium præmissorum, præsentem Litteras, si-ve præsens publicum Instrumentum, hujusmodi nostram Sententiam & ordinationem in se continentes, si-ve continens, ex inde fieri & per Antonium Notarium publicum, nostrumque & hujusmodi causæ coram nobis Scribam infra scriptum subscribi, & publicari mandavimus, nostri-que, unâ cum præfatorum Dominorum Aquilegensi & Florentini Cardinalium, nostrorum, ut præferatur, Collegarum, sigillorum appensione, jussimus communiri; præsentibus ibidem honorabilibus & circumspèctis viris, Dominis Stephano de Cechano, Priore Urbis, Salvato de Pirteto Apostolicarum, & Cyno de Lombardis de Pisis, sacræ Penitentiariæ Litterarum Scriptoribus, & Johanne Baers Notario publico, cum pluribus aliis testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et ego Antonius Dominici de Prato, Clericus Pystoriensis Diocesis, publicus Apostolicæ & Imperiali autoritate Notarius, ac Reverendissimorum Dominorum Cardinalium de Urfinis, Aquilegensi, & Florentini, Judicum & Commissariorum præfatorum, & hujusmodi coram eis Scriba; quia prædictæ Sententiæ prolationi, omnibusque aliis & singulis præmissis, dum sic, ut præmittitur, per præfatos Dominos Cardinales, Judices & Commissarios, & coram eis fierent & agerentur, unâ cum prænominatis testibus præsens interfui, eaque omnia & singula sic fieri vidi & audiui: ideoque hoc præsens publicum Instrumentum per alium, me aliis occupato negotiis, fideliter scriptum, ex inde confeci, subscripsi, publicavi, & in hanc publicam formam redegi, signoque & nomine meis solitis & consuetis, unâ cum appensione sigillorum præfatorum Dominorum Cardinalium Judicum, & Commissariorum signavi, rogatus & requisitus, in Fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum.

EPISTOLA

Universitatis Parisiensis,

ad Concilium Constantiense.

De Damnatione Assertionum Joannis Parvi.

Die vi. Fe-
brua-
rii.
1416. **M**agna nos spes habebat, Patres orthodoxi, & Deo amabiles Domini, confestim errores & hæreses, eos præsertim qui notoriè scandala pepererunt, pariuntque, censurâ vestri Judicii proterendos esse: hoc enim erat præcipuum, post ad apertam unionis viam, in sacro Concilio peragendum; quemadmodum de erroribus alibi terrarum seminatis, & assertoribus eorum, ubi nulli etiam ex Principibus interpellare, sed multi resistere vi-

debantur, laudabiliter expletum conspicimus.

Putabamus hanc erga Galliam Judiciorum vestrorum piam severitatem non defore, prout in illa condemnatione saluberrima: *Quilibet tyrannus* &c. ceptum erat. Sed vix mundo à scandalis, vix nonnullis qui materiam Fidei castissima simplicitate & integritate tractandam, ac sine figura & strepitu Judicii, prophano more, & apud priscos Patres sanctos inusitato, ipsam tractare, ne dicamus involvere, conati sunt, usque ad hanc adeò perniciem, quòd ubi succindendæ fuerant hæreses, permancant antiquæ, & novæ deteriori germinare succrescant. Loquimur de damnabili, & apud nos, optimo Jure damnata Propositione defuncti olim Joannis Parvi, cum mortiferis Assertionibus suis, quæ dùm apud Cetum vestrum celeberrimum, & sanctissimum funditus extirpari quasitæ sunt; inventi sunt nonnulli, præsertim de Mendicantium Ordinibus, à veritate deviantes, neque attendentes quæ recta sunt, undecumque fuerit, non benè moti, qui deliberationes suas in abscondito, & sæculo tradiderunt primò: dehinc, improbitate quorundam, priusquam debitum subirent examen, quaquà versum, per Christianissimum Franciæ Regnum, velut authenticæ resperse sunt, accumulantes peiores errores prioribus. Contra quorum deliberationem scripsit Theologiæ Facultas, & nos scripta laudantes insequimur.

Qua in re, si non matura celeritate provisum extiterit, radicabitur & repullulabit in dies malum tam seditiosæ, & notorie scandalosæ, hereticali-que doctrinæ multiplicis, nedùm in grandem perditionem & contagionem animarum simul & corporum, sed in maculam culpandæ dissimulationis inelubilem, quod avertat Deus, sacratissimi Cetus vestri; ad quem idcirco querelam hanc moestissimam deferimus, ut tota sollicitudine & vigilantia, salubre remedium curet apponere: alioquin testes sunt super nos cælum & terra, quòd si apud nos obviare studuerimus, consueto & legitimo more nostro, per damnationem talium infelicitè repullulantium errorum, excusati & liberati sumus ab omni nota contemptus Judiciorum vestrorum, & eorundem expectatione, quæ in manifestum apud nos, & forsitan externos cederet, in Fide & moribus detrimentum. Quod Regem decebat, id peregit; cùm suprema ejusdem Regis, & sui Parlamenti Curia, & suum salubre Consilium eandem damnarint, & per Regnum decreverint prohibendam.

Nos autem inquisitione facta, per inscriptionem Theologorum, Magistrorum, Bacallariorum & Licentiatorum spontè factam, usque ad numerum centum quadraginta, & amplius; eam iterum damnandam comperimus: similisque insuper Canonistarum, Doctorum, Bacallariorum, & Licentiatorum facta declaratio. Unde semper in illa veritatis firmitate manebimus, à qua nemo potest fidelis resilire, si non, contemptâ conscientia, periculis animam temerè exposuerit. Res cognita, res digesta vobis judicanda præsentatur, quam jam Lex divina & Decalogus ipse dijudicat.

Sola restat vestræ Sacræ Congregationis prolatio.

Agite igitur, ut cum Fide Justitia; cum Pietate Veritas elucescat: nec sic impunè sacra Scriptura mundano favore polluat, & invidia, odiisque terrenis lacescita succumbat.

Dignetur ergo vestræ Congregationis sanctissimæ colenda beatitudo, nos ab hac formidine, ab hoc periculo, ab hac contagiosissima labe, quæ ut cancer serpit, quantò citius liberare, ut veritas liberet vos: in qua benè valete, & vincite; nostris

Nostris Ambassiatoribus qui huc usque vestro sacro consorcio interfuerunt, nostroque venerabili supposito, Magistro Henrico Pistoris, Magistro in Theologia, & Priori Ecclesiae sancti Victoris prope Parisios, viro moribus & scientia probato, portitori praesentium, semper in hac causa, ceterisque in agendis, pro parte nostra, fidem & audientiam concedentes.

Scriptum Parisius, in Congregatione nostra Generali, apud sanctum Maturinum solemniter celebrata, die sexta Mensis Februarii.

Au bas signé, en l'endroit qu'on signe les Lettres.

Vestri humiles Rector, & Universitas Studii Parisiensis.

Laquelle Lettre est pliée en trois, & l'adresse est.

Sacro sanctae Constantiensis Synodo Generali, in Spiritu sancto legitime congregatae. Avec le grand sceau sur la même Lettre.

Collationné sur l'Original en papier, conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy F. N. Bazin, Prieur des dits Peres Celestins d'Avignon.

Cod. 2538. fol. 231. SCHEDULA SENTENTIAE,

Producta per D. C. Cameracensem, in praesentia Dominorum Judicum in causis Fidei, Die Sabbati VIIII. Februarii. Anno XVI.

REcogitans haec Sacrosancta Synodus Constantiensis, se divino munere congregatam esse, ad procurandum totis conatibus, ea quae ad pacem nedum spiritualement, sed temporalem respiciunt; quod utique fieri nequit, nisi vera Fides, quae per dilectionem operatur, inviolata subsistat: sentiens praeterea quod in Christianissimo Franciae Regno divisiones plurimae subortae erant, quae, Domino miserente, & ad concordiam clementissimi Regis animum, cum suis Principibus & Baronibus inclinante conquiescent; unde congauDET in Domino haec sancta Synodus, & gratias agens, congratulatur actoribus talis pacis, conservatoribusque fidelibus.

Ipsa nihilominus eadem Synodus satagens, exemplo boni Medici, tollere radicibus occasiones divisionum huiusmodi, ne deinceps nimia facilitate repullulentur; & attendens quod durantibus iis divisionibus, fuerunt super materiis quarundam Assertionum nunc per quosdam publicatarum, verbo, vel scripto, nunc per alios reprobatarum, contentiones variae perlatae etiam ad sanctam Sedem Apostolicam; deinde ad hanc Synodum Constantiensem, super quibus, quoniam Fidei, moraliumque Praeceptorum veritatem directe concernunt, si non apponeretur finis debitus, non est dubium spiritualement inde tranquillitatem, ac temporalem posse turbari.

Qua in re, praehabitis deliberationibus maturis, & recepto communi consensu partium hic existentium, declarat haec Sacrosancta Synodus, decernit & diffinit, propter praemissas & alias rationes, ad ea faciendum moventes, quod ix. Assertiones judicialiter coram Commissariis super omnibus causis Fidei etiam denunciatae, non sunt dogmatizandae, sustinendae, vel asserendae; & ita dogmatizatores ipsarum omnium & singularum cum Propositione in qua contineri dicuntur, prohibet & reprobatur deinceps fieri, sub poenis a Sacris Canonibus institutis, sed sunt reprobandae; & ita prohibet, & reprobatur, tanquam falsas & scandalosas, non intendens Juri alicujus personae, vel

honoris praedjudicare, seu quamlibet* derogare; cum nullus particularis assertor, seu defensor earumdem coram hac Synodo fuerit judicialiter accusatus.

Prohibet insuper propter certas rationes, dogmatizationem deinceps fieri cujusdam Propositionis, quae diversis & variis exemplaribus inventa est & inscripta, sub nomine defuncti Magistri Johannis Parvi: super qua Propositione illustris Princeps Jo. Dux Burgundiae protestationes multas publice fecit, quarum unam huc direxit per Litteras sigillo suo & signo proprio manuali roboratam, continentem inter cetera talem verborum formam.

„ Considerent, rogo, circumspectiones vestrae, quod licet immeritus de Domo Franciae originem duxi, quae Dei gratia monstris haereticarum pravitate contaminata nusquam fuisse legitur, Patre non solum Catholico, verum ferventissimo zelatore Fidei progenitus, & ardentissimo prosecutore unionis Ecclesiae, filio Regis Franciae, non Theologus, non eruditus subtilitibus Fidei; sed firmiter credens & confitens simpliciter quae nobis per Christum, per Apostolos, & per sanctam Matrem Ecclesiam tradita sunt; utpote Christianus Princeps, miles & laicus, paratus non solum credere quae sancta Mater decreverit Ecclesia; sed etiam tueri & defendere manu militari, usque ad effusionem proprii sanguinis, & meos subditos ad ea credenda & defendenda compellere, si sit opus. „

Sequitur.

„ Me vestra Synodus sacratissima Catholicum teneat, vestris diffinitionibus factis & fiendis, ceterorumque sacrorum Conciliorum hujusmodi adhaerentem, non valentem quicquam sustinere quod sit erroneum, vel contrarium sanctae doctrinae, seu Fidei orthodoxae: & si per probationem praemissam sic generaliter factam, scilicet de Propositione Magistri Johannis Parvi, veniat & intelligatur aliquid approbatum, quod per sanctam Matrem Ecclesiam decerneretur contrarium veritati Fidei orthodoxae, vel sanctae doctrinae; vestro Coetui sanctissimo notifico, me nunquam intellexisse, voluisse, vel velle talia approbare, & ea supplico pro non dictis vel approbatis per vos haberi, quae corrigenda diffinitionibus vestris submitto. „

Qua protestatione, & humili submissione pensatis, decernit haec eadem sancta Synodus, eundem Illustris Principem Ducem Burgundiae habendum esse in hac parte Catholicum; cum huic diffinitioni in materia ix. Assertionum praemissarum eum sentire speramus.

Declarat insuper eadem Synodus quod a nulla Sententia Parisius, vel alibi lata, concernente praedictam Propositionem Magistri Johannis Parvi, vult eundem Illustris Ducem teneri vel ligari; cum nec aliqua, sicut fertur, lata fuerit contra personam ejusdem Ducis judicialis Sententia.

Denique commonet & hortatur haec sacra Synodus praefatum Ducem, quatenus ipse, sicut generosum decet & Christianum Principem, nullis pravae suasionis stimulis moveatur, occasione praetertorum gestorum, vel dictorum in iis Fidei materiis, ad exercendum contra personam quamcunque rancoris vel odii fomitem: sed in Christi caritate, quae Non irritatur, & concundet utilitati †. 1. Cor. XIII. 6. sint omnia pacifica, sicut omnes ad unum pacis aeternae finem nitimur pervenire.

* Quomodolibet. † veritati.

Sequitur quædam parva primò tradita per Dominum Cardinalem Cameracensem Ambassiatoribus Domini Ducis Burgundiæ per † Concordia &c.*

HÆC sancta Synodus declarat, quòd per præmissam condemnationem novem Propositionum, vel etiam per condemnationem nuper factam de illa Propositione. *Quicunque tyrannus* &c. eadem Synodus non intendebat, nec intendit Juri alicujus personæ, seu famæ ipsius, vel honori præjudicare, seu quomodolibet particulariter derogare, cum nullus particularis assertor, seu deffensor eorumdem, coram dicta Synodo fuerit judicialiter accusatus.

Producta & exhibita per Dominum Cameracensem, die Sabbati VIII. Februarii, coram Dominis Commissariis, & lecta publice per suum Secretarium: super qua Dominus Cameracensis petiit Instrumentum, presentibus &c.

† *foris deest* Cedula. * *foris pro.*

xxx.
& xxx.
Cod.
2538.
fol.
235.
verso.

LIBELLUS

Ex parte Ducis Burgundiæ oblatus Synodo Constantiensi.

SIVE

Requesta exhibita & lecta coram Commissariis &c. & de ea petita sunt Instrumenta, die XVIII. Februarii post prandium, in Aula Palatii. Anno XVI.

Reverendissimis Patribus, Dominis Judicibus in causis Fidei, per hoc sacrum Concilium Deputatis, pro parte Illustrissimi Principis Ducis Burgundiæ, humiliter de sequentibus supplicatur.

ET primò, cum quædam novem Assertiones per aliquos zelum Fidei non habentes confictæ, & quondam Magistro Johanni Parvi malitiosè & falsò impositæ fuerint, in læsionem memoriæ ejusdem Magistri Johannis Parvi; ac etiam in præfati Domini Ducis scandalum & jacturam; & per quemdam Magistrum Jo. Gersson, quamvis calumniosè, denunciata in præfati Concilio extiterint: petunt & instanter requirunt Ambassiatores, & Procuratores præfati Domini Ducis per V. R. P. eundem de Gerssonno declarari & pronunciari à dicta denunciatione calumniosè destituisse, prout aliàs pluries extitit petitum per eosdem.

Secundò, cum in causa dictarum novem præfatarum Assertionum, justè & rationabiliter decreveritis, & fueritis interlocuti, præfatum Dominum Ducem habuisse & habere interesse, ipsumque ad illud admiseritis, à quibus minimè fuit appellatum: petunt iidem Ambassiatores & Procuratores, quòd super petitis in Libello, pro parte ipsius Domini Ducis coram vobis oblato, velitis, juxta formam & conclusionem ejusdem, Justitiam ministrare.

Tertiò etiam, quia dictæ novem præfate Af-

sertiones, quarum occasione præfatus Dominus Dux multipliciter sine causa in suis fama, nomine, & honore præclarissimis læsus fuit, atque tactus, post publicam & plenissimam apparitionem materiæ earum, pro & contra, de Mandato V. R. P. factam, fuerunt traditæ Magistrorum Licentiariorum & Bachalariorum in Theologia Formatorum examini, qui medio juramento per eos in manibus vestris, seu per vos, vel Deputatorum præstito, super eisdem Assertionibus, suas opiniones etiam juxta ordinationem vestram tradiderunt.

Ea propter supplicant Ambassiatores & Procuratores prædicti, pro quantò præfatum eorum Dominum, modo præfacto tangunt, aut tangere possunt; quatenus absque ulteriori mora, opiniones prædictas, illis tamen rejectis, quæ meritò sunt repellendæ, nec non omnia actitata in processu præfatarum ix. Assertionum hujusmodi, fideliter hujus sacri Concilii Nationibus referre, illaque in scriptis redigi, & etiam signis & subscriptionibus plurium Notariorum communiri facere dignemini; ut sic, iis mediantibus, præfens sacrum Concilium, Justitia mediante, judicet & terminet, si prædictæ Assertiones sint Judicio Fidei reprobandæ, vel ne: aut aliàs diffiniat id quod B Jus & Justitia suadebunt.

Has autem petitiones & requestas pluries factas, & nunc repetitas, petunt Ambassiatores & Procuratores prædicti in Actis causæ inferi, & de iis sibi fieri publica Instrumenta, unum, vel plura, ad futuram rei memoriam.

REQUESTA

Domini Symonis de Teramo Advocati &c.

Exhibita coram Dominis Commissariis in Cod. causa Fidei. die XVIII. Mensis Februarii. Anno Domini M. cccc. xvi. 2538. fol. 236.

Reverendissimi in Christo Patres & Domini. Quemadmodum vestræ Dominationes audiverunt, venerabilem & circumspexit virum, Magistrum Guillelmum Mommardi, Nuncium & Oratorem Christianissimi Principis, Domini Caroli Francorum Regis Illustrissimi, suam credentiam prudentem exposuisse.

Ego Symon de Teramo hujus causæ, pro parte promotionis ejusdem, per easdem vestras Dominationes deputatus, atque sacri Consistorii Apostolicæ Sedis Advocatus, non recedendo, sed potiùs inhærendo jam dictis & expositis per præfatum Magistrum Guillelmum; requiro, postulo, & humiliter peto, ut supra dictum Dominum Guillelmum Mommardi, Nuncium & Oratorem Regium, & alios in Romana Curia Procuratores ejusdem Domini Regis, pro interesse præfati Christianissimi Francorum Regis ante dicti admittere, eisque, & mihi Promotori causæ hujusmodi copiam processus in hujusmodi Fidei causa agitati decernere, & communicare velitis: & protestor quòd ante Decretum hujusmodi processus, ad ulteriora in ipsa causa procedere minimè debeatis.

Item, quòd præfatus Magister Guillelmus, & alii præfati Christianissimi Regis Procuratores, & Ambassiatores, & præcipuè in materia existentes, ad hujusmodi causam, & ejus prosecutionem admittantur, eo quòd prædictus Dominus Francorum Rex suum singulare prætendit interesse, & sui Regni; præsertim ex hoc quòd ipse novem Asser-

Assertiones ex Propositione Joannis Parvi, pro justificatione prætenſa nefandiſſimæ necis inclytæ recordationis Domini Ludovici quondam Ducis Aurelianenſis, dilectiſſimi & unici fratris Regis Francorum ante dicti, infideliter & ſcandaloſe compoſita, extractæ ſint.

Item, ne ipſe Chriſtianiſſimus Rex de errore argui poſſit, ex quo Aſſertiones illas tanquam erroneas ſubprimi, aboleri & caſſari, & ut à Fide & moribus devias denunciari in ſuo Regno juſſit & fecit.

Item, ne pervertatur fidelitas in ſubditis Regni ſui, verſus Superiores & Dominos.

Item, ne pervertatur debita politia, & civile regimen in Regno ſuo.

Item, ne ſcandala in ejuſdem Regno eſſent, quæ ex dictis Propositionibus, ſeu Aſſertionibus, ſi non damnarentur, poſſent in ejus Regno contingere, & evenire; & ex aliis pluribus quæ in facto ex quo Jus reſultat, cum expediet, deducuntur.

Et proteſtor quòd ad actus aliquos non procedatis, in hac cauſa, niſi ad illos; niſi ipſis Nunciis & Procuratoribus dicti Domini Regis primitus evocatis, & ſolemniter requeſitis.

Item, ſimili modo requiro, ſupplico & peto, quatenus, Reverendiſſimi Patres, conſideretis ſtatum, conditionem & qualitatem perſonarum, à quibus votum in hac cauſa ſuſcipitur.

Item, quòd illis conſideratis, deliberationes & opiniones Magiſtrorum in Theologia, & aliorum in ipſa cauſa Fidei vota ſua deliberantium & dantium, & nomina eorundem publicare, atque in publico legi facere velitis; ut numeri ad numerum, zeli ad zelum, ac rationum ad rationem, ſuppoſitionum ad ſuppoſita calculis præhabitis, ſupra dictæ necis fundamento ex qua ortæ ſunt attempto, poſſimus ad veram earundem devenire condemnationem. Et proteſtor quòd aliis ordine, modo, ſeu forma, ad deciſionem relationum, ſeu aliam diſpoſitionem in hac cauſa faciendam minimè procedatur.

Præterea vos, Reverendiſſimum Patrem, & Dominum Cardinalem Cameracenſem requiro, hortor, & quantum instantius poſſum deprecor, ut attentà veſtrâ præcellenti & gloriſicatâ ſcientiâ, efficaciter, velut unus Judicum inter ceteros non minimus, per olim Joannem Papam xxiii. & hoc ſacrum Concilium Generale deputatus eſtis, velitis honorem & onus aſſumere, præfatas Aſſertiones, & earum errorem examinandi, unâ cum præfatis Dominis meis Commiſſariis hic præſentibus; illumque errorem, unâ cum ante dictis referendi, & condemnandi, quatenus Commiſſio vobis omnibus facta patitur, & ut tenemini veritatem Fidei ſummopere deſenſare, quacumque excuſatione ſemota: cum prætenſæ ſuſpitionis cauſæ, pro parte Ducis Burgundiæ, & ſuorum Procuratorum conſictæ fuerunt; & ſunt, ſalvâ conſingentium reverentiâ, falſæ, inſufficientes, & minus legitimæ, prout eaſdem intuenti patet. Vosque Reverendiſſimos Patres & Dominos, ſupra dicti Domini Cameracenſis Collegæ, & Conjudices, ſub Omnipotentis diſtricto Judicio, D obteſtor & requiro, ut eundem Dominum Cardinalem Cameracenſem veſtrum Collegam ad audiendum, diſputandum, & judicandum, ut unum ex vobis admittatis, & ex nunc admittere velitis, & quòd aliàs, ipſo abſente, contempto, vel irrequeſito minimè procedere debeatis: proteſtans aliàs de contemptu ejusdem, & nullitate proceſſus.

De & ſuper quibus &c. peto à vobis Notariis publicis & Tabellionibus ſubſtantibus perſo-

Tom. V. Pars III.

narum teſtimonio conſici publicum Inſtrumentum.

SYMO DE TERAMO;

Advocatus, ut ſuprà.

Item, proteſtor quòd non procedatur cum perſonis ſuſpectis. Nomina autem veſtrorum Collegarum quos ſuſpectos habeo, ſunt videlicet, Dominus Cardinalis de Urſinis. Dominus Cardinalis Aquilegienſis. Dominus Abbas Clarevallis; & Magiſter Urſinus Taillevande.

Rejcta fuit hæc cedula præcedens, & contra eam datæ exceptiones generales, die xxi. Februarii: & poſtea & in continenti, fuit porrecta quædam ſupplicatio tria puncta continens, quæ habetur per tria folia ante; de qua fuerunt petita Inſtrumenta: & nihilominus quòd infererentur in Actis cauſæ, & præter Notarios Judicum, fuit petitum Inſtrumentum à Magiſtris Joanne Pilon, & Guidone, Procuratore Episcopi Bajonenſis.

EPISTOLA

CAROLI VI.

Francorum Regis.

Ad Joannem de Gerſſono, & alios Oratores ſuos ad Concilium Conſtantiense, ut negotium Joannis Parvi urgeant.

CAROLUS, Dei gratiâ Francorum Rex.

Dilectis & fidelibus noſtris, Jacobo Archiepiscopo Turonenſi, Magiſtro Joanni de Gerſono, Jordano Morini, Guillelmo Pulcrinepotis, & Petro de Verſailles, ſacræ Theologiæ Profeſſoribus, Ambaxiatoribus noſtris, Salutem, & dilectionem, diligentiamque. De commiſſis noſtris, dilecti & fideles, quod etſi timor Dei, Zelus * naturæ nexus clara noſtri Chriſtianiſſimi tituli, noſtrorumque progenitorum ſedula Juſtitie laus, famoſiſſimum Libellum, hæreticalem, ſcandaloſum, humani ſœderis æmulum, Propositionem Magiſtri Joannis Parvi, quam in fronte *juſtificationem Burgundiæ Ducis* intitulat actor ejus, dudum per dilectum & fidelem Conſiliarium noſtrum Gerardum, Episcopum Pariſienſem, & Magiſtrum Joannem Poleti, ex tunc in Regno noſtro hæreticæ pravitate Inquiſitorem, nobis exortantibus, convocato Theologiæ veritatis, humanique Juris Profeſſorum cœtû celebri catholicè condemnatam, noſtram Regiam Majeſtatem cogerent victrici Juſtitie brachio proſequi: Regnum tamen noſtrum ut inteſtinis à diſſenſionibus diù valdè concuſſum, pacemque pernecellariam propemodum exulem, proprii nominis pretio redimeremus, ſperantes in pacis auctore, pacis effectum; voluimus in Regno noſtro pacem firmiter ſtabiliri, ne ſubditis noſtris ad arma proſilientibus, ſceptrum nobiliſſimum Regni noſtri fluere, collabi, ruere, donec ad extremas miſerias non ceſſaret. Et ab inde cariſſimo conſanguineo noſtro Duce Brebancii, cariſſimæque conſanguineæ noſtræ Comitiffæ Hollandiæ Nunciis, Oratoribus etiam tripartiti Status; patriæ noſtræ Flamigorum ſupplicibus victi præcibus, pro parte conſanguinei noſtri Ducis Burgundiæ miſſis ad nos: vobis ac aliis noſtris tunc Ambaxiatoribus

K k

bus

* Locus corruptus.

bus ad Universalis Ecclesiae sanctae Synodi Conventum praesentibus, per Regia nostra scripta mandassimus; ut a prosecutione sceleratissimi illius Libelli, viperataeque fecis ejusdem, tacente eodem consanguineo nostro superfederetis; sperantes, ipsius pro parte, sic agi, ut à praedictis, suo nomine, precantibus, receperamus in promissis. Sed nobis obedienter nimium tacentibus; contra nostrae concessionis intentum, condemnationes, advocaciones, publicationes, & causam ipsam impugnari cum audivissemus, dilectum Magistrum nostrum Guillelmum Monardi, cum nostris Regiis instructionibus & Mandatis ad vos, ut causam, & A rem ipsam Dei, Fidei, nostramque propriam, loquentes cum fiducia verbum ejus, nomine nostro deffenderetis, transmisimus. Verum & quod nuperrime audivimus, fide digno relatu, tres Cardinales, sub obreptitiae Commissionis expiratæ pre-textu, praetermisso quidem, ne dixerimus vel omisso, sed everso Juris ordine, Consilarii nostri, & Inquisitoris Procuratorum, in causam quam palam nimium gravaverant à suo relaxati Judicio, sprete Justitia, quo spiritu ducti non videmus, processum quem tanti rigoris examen coaservatus tantorum Theologiae, Juriumque peritorum numerus, longâ temporis morâ visitavit, unico verbo damnaverunt; & nedum damnare contenti, vicio subiacere nullitatis saepe dictum processum decreverunt.

Hanc igitur inauditam gloriosi nostri nominis ignominiam, si moleste, si egrè ferimus, si denique vehementer offendimur in ea qua verbis Justitiae nostra damnatur inaudita sed repulsa Justitia. Quis nisi morbo rationis eger ignoret, cujus sana existimatio est hæc; ut unde Jura nascuntur, inde talis injuriæ procedat occasio Christi † laterales Legis Decalogum, sic potente expugnant.

Vestris igitur discretionibus, sub fide qua nostrae Regiae Majestati confidentius ab experto scimus exercitas* districtius injungimus, & vestrum cuilibet, præhabita matura magni Consilii nostri deliberatione, præcipiendo mandamus, ut pro domo Dei vos murum opposcentes, vice nostra, sicut Fidei zelus, nostri Regni decor, in votis vestris est, sedulius solito, ceteris abjectis, causam hanc Dei & nostram, quam cum ipsius adjutorio relevare intendimus, sincerissimè deffendere, prosequi & agere, juridicis quibuscumque viis, non cessetis: nonobstante quòd aliàs, ut dictum est, à nobis habuissetis in Mandatis, ut, ipso cognato nostro desistente, superfederetis; universis Regni nostri subditis, atque nostris præcipientes, parte nostra, ut in hiis auxilium, consilium vobis præbeant & juvamen, ceteros exortando, ut vobis ad id opem præstent efficacem: scituri quòd neglectum quem feceritis in hiis, vos & ipsi, infidelitatis vicio comparabimus, & vobis adversantes Deo & nostrae Majestati reputabimus adversari.

Datum Parisius, secunda die Mensis Martii. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo quinto; & Regni nostri trigesimo sexto.

A costé, un peu bas du present extraict est signé: PER REGEM avec un petite paraphe. Et plus bas, sur le milieu, signé MALLIERE avec paraphe, scellé du grand sceau du Roy, en cire jaune, a deux faces, attaché au mesme parchemin.

Collationné sur l'Original en parchemin, conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy. Ainsi signé. F. N. BAZIN, Prieur des dits Peres Celestins d'Avignon.

† Locus corruptus.

* Locus corruptus.

EPISTOLA

CAROLI VI.

Francorum Regis.

Qua Procuratores instituit, qui negotium Joannis in Concilio Constantiensi prosequantur.

CAROLUS, Dei gratiâ Francorum Rex.

UNIVERSIS Christi fidelibus salutem, & praesentibus indubiam dare fidem. Martii

Coelestis nostris Christianissimis progenitoribus ¹⁴¹¹ facta repromisso, nullis fore temporibus gloriosi sui sceptri ruituram coronam, si in suorum Regnorum Dominiis recta Fides nesciret occasum, nostram coëgit Majestatem, ut Libellum famosissimum, scandalosum, Propositionem Magistri Joannis Parvi, quam *Justificationem Ducis Burgundiae*, sui in Libelli fronte descripsit, jam tunc in hac nostra Parisiensi civitate venenose serpentem, per dilectum & fidelem Consiliarium nostrum Gerardum, Parisiensem Episcopum, & Magistrum Joannem Poleti, hereticae pravitate in Regno nostro tunc Inquisitorem, examinari requireremus; quam exinde, convocato Theologicae veritatis, & utriusque Juris Concilio celebri, condemnatam advocavimus, & per diversas nostri Regni civitates mandavimus ad Dei laudem publicari: quæ omnia nuper audivimus contra Juris ordinem cassata, vicioque nullitatis in gloriosi nostri nominis ignominiam subiacere declarata fuisse, è quibus scandalosis innumeris damnis semita lata per nimium aperitur.

Nos igitur, sperantes in eo per quem prospera cuncta succedunt, fidelis initii foelicem exitum de dilectorum nobis in Christo fidelium Reginaldi Remensis, Jacobi Turonensis Archiepiscoporum, Magistrorum Joannis de Gersonno, Jordani Morini, Guillelmi Pulcrinepotis, & Petri de Versailles, sacrae Theologiae Professorum, Guillelmi Monnardi Licentiat in Legibus, Joannis Campani Licentiat in Decretis, & Simonis de Grandis Procuratoris in Curia Romana, & eorum cujuscumque circumspectâ prudentiâ, solertiisque diligentia, certam gerentes ab expertis artibus fiduciam quoque, per eos gestâ, nostro nomine, ratificando, ipsorum & eorum quemlibet in solidum facimus, nominamus, constituimus, & creamus nostros veros, certos & indubitatos Nuncios, Oratores, Procuratores, negotiorum gestores, ad prosequendum nomine nostro, & pro nobis, condemnationem dictae damnatae Propositionis, sive Libelli, Assertionumque ejusdem, per modum & formam simplicis querelæ, adhæSIONIS appellationis; aut aliam quamcumque, impugnationemque quorumcumque processuum adversum nos, honorem, aut famam nostris, & Regni nostri, aut dictos nostros Consiliarium & Inquisitorem, & eorum quemlibet, occasione damnatae Propositionis ante dictae, vel Assertionum in eadem contentarum, deppendentiarum, incidentiorum emergentium, quovis modo factorum, aut fiendorum, per quoscumque Judices, Auditores, Commissarios, Cardinales, aut alios, autoritate sacrosanctae Generalis Constantiensis Synodi, aut alia quavis constitutos, deputatos, aut datos, aut constituendos, sive dando, aut deputandos, quomodolibet in futurum,

turum, ipsos Judices, & eorum quemlibet suspectos recusandum, dicendum & arguendum; aliosque sibi, nomine nostro, dari requirendum, causamque totam ac materiam dictæ Propositionis, & quascumque ejus sequelas, deppendentias, emergentia, & connexa, coram sacrosancta Synodo, & in plena Sessione, sive coram Fidei Commissariis, deputatis, aut deputandis, evocari petendum, & requirendum, coram eadem sancta Synodo, aut deputatis, aut deputandis ab eadem, ac aliis, ubi, & quodcumque pro nobis, & nomine nostro comparandum, petendum & requirendum, famæ, honoris, & Regii nostri nominis, adversus quoscumque, cujuscumque dignitatis, gradus, authoritatis & præminenciæ, etiam si Cardinalatus, aut Episcopalis existant reintegrationem, restitutionem, & prosecutionem: & generaliter ad comparandum coram quibuscumque Judicibus ordinariis, sive delegatis, & coram eisdem, & eorum singulis agendum, prosequendum, & defendendum quascumque causas Fidei criminales, Ecclesiasticas, civiles; injuriarum, verbalium, & realium nos, & Regnum nostrum modo quovis tangentes, contra quascumque personas: dantes & concedentes dictis Procuratoribus nostris, & eorum cuilibet, in solidum, plenam & liberam potestatem, ac Mandatum speciale, præmissa omnia, & singula faciendi, necnon dicendi, petendi, exercendi, & Judicio standi, & comparandi. Libellum, & Libellos, & quascumque petitiones & requisitiones summarias, & alias dandi, & offerendi, ac recipiendi, eisque respondendi, & responderi postulandi, excipiendi, replicandi, duplicandi, triplicandi & quadruplicandi: litem, seu lites contestandi; contestatas lites prosequendi, de calumnia vitanda & de veritate dicenda. In animam nostram jurandi, & subeundi cujuslibet alterius generis licitum juramentum quod postulat ordo Juris. Ponendi, proponendi, & Articuli; additiones & declarationes dandi, responsionibus & Articulis respondendi, & suis respondere faciendi & petendi, ac, si necesse fuerit, probandi. Litteras remissorias, ad partes, nobis fieri, & decerni petendi, & obtinendi. De loco & Judicibus conveniendi, & concordandi: Judices & Notarios eligendi. Articulos, exceptiones & alia pro parte nostra data, & danda admitti. Petendi testes. Instrumenta, Litteras, Jura; & quæcumque alia probationum genera producendi, & productis ex adverso objiciendi. Et de productis omnibus, actitatis, & attestationibus copiam nobis decerni petendi: testes jurare videnti, & in eos, & eorum dicta dicendi. Crimina & defectus opponendi. Beneficium absolutionis, & restitutionis in integrum, & ad cautelam, semel, & pluries, quodcumque opus fuerit implorandi, petendi, & obtinendi. Quascumque Litteras & Rescripta impetrandi; protestandi: exceptiones cujuscumque generis dandi, interrogatoria faciendi, Judicis Officium implorandi, in causa & causis concludendi, renunciandi, renunciarique & concludi petendi: Sententiam & Sententias tam interlocutorias quam diffinitivas ferri petendi, & audiendi, & ab ea, seu eis, & quolibet alio gravamine nobis illato, seu inferendo, semel, & pluries provocandi, & appellandi; appellacionemque & provocationem hujusmodi ac nullitatum causas prosequendi, & finiendi, ac finiri faciendi, & petendi Apostolicas instanter, & instantissimè, petendi & recipiendi Litteras, & quascumque Commissiones. Justitiam, vel gratiam in se continentes impetrandi, & obtinendi, & impetratis ex adverso opponendi, contradicendi, & excipiendi, paciscendi, concordandi, & transi-

Tom. V. Pars III.

gendi. Unum, vel plures Procuratorem, seu Procuratores loco sui, & cujuslibet ipsorum, cum simili potestate substituendi; & eum, vel eos, quando majori parti ipsorum placuerit, & videbitur faciendum; revocandi, & onus procuracionis hujusmodi in se reassumendi; & iterum, totiens quotiens substituendi; præsentis procuratorio nihilominus semper in suo robore duraturo. Et generaliter, omnia alia, & singula faciendi, dicendi, procurandi, & exercendi in præmissis, & quolibet eorum quæ nos facere, dicere, & exercere possemus, si præsentis & personaliter interessamus, & quæ causarum & negotiorum merita considerant, & requirunt: etiam si talia sint quæ Mandatum exigant magis speciale. Promittentes in verbo Regio, & bona fide, nos gratum, ratum, firmum & stabile habituros quidquid per dictos nostros Procuratores, & eorum quemlibet actum, gestum, dictum fuerit, vel procuratum in præmissis, & ea tangentibus, connexis, emergentibus, deppendentibus & sequelis &c. Dicti nostri Procuratores totiens quotiens, pro dictarum nostrarum causarum, & negotiorum utilitate, & tuitione, de subditis nostris, & Regni nostri, tot tantas & tales personas, de quibus eis & eorum cuilibet visum fuerit accommodum congregent, convocent, & convocari faciant; qui dictis agendis assistant, cum eisdem auxilium consiliumque præbeant, & juvamen, & ea faciant quæ sibi duxerint injungenda. Quibus mandamus, ut in præmissis, & quolibet præmissorum pareant, tanquam nobis. Dictos nostros procuratores, & eorum quemlibet, ab omni satisfactionis onere, & quibuscumque dandis cautionibus relevantes, per expressum, & hiis præsentibus, ubique terrarum relevatos esse volentes.

In quorum omnium robur, & testimonium præmissorum, præsentis Litteras nostrum procuratorium continentes, Regii nostri sigilli fecimus appensione muniri. Datum Parisiis, secunda die Mensis Martii, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo quinto, & Regni nostri xxxvi. PER REGEM. *Ambas du parbeemin, & a gauche, & au demy poulse au dessous, & tant ce peu avancé sur le milieu. MALLIERE avec parasse. Et au milieu une bande de parchemin pendant, au bout de la quelle est le sceau du Roy en cire Jaune.*

Collationné sur l'Original conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy F. N. Bazin; Prieur des dits Peres Celestins d'Avignon.

INSTRUCTIONES QUÆDAM

Pro Archiepiscopo Colocensi.

Memoria Reverendissimo in Christo Patri, Domino Archiepiscopo Colocensi, super referendis sacre Imperiali Majestati, super factis Illustrissimi Domini Ducis Burgundiae.

Deliberata in sancto Stephano, ubi fuit Dominus Augustinus. xiv. Martis, hora quâ dabantur Apostoli &c. refutatorii Gerssonitis. Anno 1416.

Primò. Quòd ab adventu Nuntiorum dicti Domini Ducis ad hoc Concilium, per sacram Imperialem Majestatem, & Johannem tunc Papam, fuit eis injunctum, quòd in causa Assertionum &c. supersederetur, ne perturbaretur processus unio-

Kk 2

219

nis Ecclesiae. Cui iussioni humiliter paruerunt.

Item. Quod adversariis importunè instantibus, oportuit eisdem Nuncios defensivè, licèt invitos, venire ad causam, in qua processus completus & publicatus est, per quem clarè liquet quòd de octuaginta quatuor vocibus Magistrorum, Licentiariorum & Bachalariorum formatorum in sacra Pagina, plusquam sexaginta clarè deposuerint pro parte dicti Domini Ducis Burgundiae; paucissimis remanentibus clarè in opinione contraria, exceptis iis qui sunt pars formata, numero decem, vel circa.

Et propterea pars dicti Domini Ducis summè cuperet hanc causam, mediante Iustitia, terminari.

Si tamen sacrae Imperiali Majestati videtur super sedendum in causa, ex causis animum suae Majestatis moventibus; non usque ad Ecclesiam* Summi futuri Pontificis; sed usque ad proximum futurum Concilium super sedendum foret: praesertim quia Summus Pontifex, in primordiis suae assumptionis, pro universalis status Ecclesiae reparatione erit multifariam occupatus; nec Concilium, post assumptionem Summi Pontificis, posset usque ad finem praesentis causae, qui verisimiliter prolixus erit, commodè continuari; nec ex natura sui, haec causa Fidei debet per Papam, sine Concilio, rationabiliter terminari, praesertim cum per Concilium fuerit inchoata, practicata, & quasi conclusa.

Ceterum, dignentur vestrae Reverendissimae Paternitates attendere, ut sacra Imperialis Majestas, postpositis quibuscumque malivolorum susurris, ad honorem & commodum sacri Romani Imperii, & suae Majestatis se convertere, attenta antiqua & sincera affectione ipsius Domini Ducis circa suam Majestatem, quam in partibus Hungariae & Turciae potenter, & magnificè demonstravit: attento insuper magnifico desiderio memorandae vindictae, ad quam totis cordis visceribus anhelat idem Dominus Dux, pro execranda strage & effusione Christiani sanguinis, eodem Domino Duce praesente, & captivato, dudum per Turchos execrabiler perperata. Attentis insuper variis, & praenotabilibus obsequiis, in quibus idem Dominus Dux, tam in Francia, quam in Italiae partibus poterit, prout & debet, quia vassallus Imperii, & summè cupit fideliter obedire.

Et pro iis omnibus, Reverendus Pater Dominus Episcopus Attrebatensis, & Dominus Vice-dominus Remensis, Ambassatores dicti Domini Ducis, per suas Litteras, ad praedicta omnia, omni suo ingenio inducent, & exhortabuntur dictum Dominum Ducem: qui indubiè sperant quòd vestrae Reverendissimae Paternitates eundem Dominum reperient votivè inclinatum, & promptum ad omnia Mandata sacrae Imperialis Majestatis.

* forte Electionem

AUGUSTINUS.

Cod.
2538.
fol.
288.
verso.

APPELLATIO GERSSONITARUM

à Commissariis in causis Fidei.

XX.
Martii
1416.

ANNO M. CCC. XVI. Indictione nona. Sede Apostolica vacante Pastore. Die Jovis XIX. Mensis Martii: inter quintam & sextam horas, post meridiem. In Palatio Episcopali Constantiensi, coram Dominis Iudicibus in causis Fidei deputatis; illis tunc in loco eorum solito pro Tribunali sedentibus: fuit judicialiter interposita praesens

appellatio per Symonem de Theramo, tanquam Advocatum Ambassiatorum Regis Christianissimi Franciae, videlicet Johannis de Gerssonno, Jordani Morini, G. Pulcrinepotis, & Fratris Petri de Versailles, ibidem praesentium, & manualiter per dictum Symonem judicialiter dictis Commissariis tradita, dicentem, protestantem, & appellantem, prout in cedula continetur, petens Instrumentum &c. Praesentibus Andrea Bernardi. Pe. Salomonis, sacrae paginae Professoribus; & nobis Conrado de Velden, G. Picardi, & Jo. Baers, Notariis & Scribis in causis Fidei, ac pluribus aliis testibus &c.

Licèt vos Reverendissimi Patres, & Domini, Domini Iudices, & Commissarii, ad extirpandum haerese, & errores quoscumque Fidei contrarios, ac sacro sanctae Generali Constantiensi Synodo specialiter deputati, certas Requestras, tam pro parte Christianissimi, ac Illustrissimi Domini Caroli Francorum Regis, per suos Oratores, Ambassiatores & Nuncios, quam pro parte Magistrorum Symonis de Theramo, Henrici de Piro, hujus causae pro parte promotionis, atque sacri Consistorii Apostolicae Sedis Advocati, ac Promotoris, à sacro Concilio praedicto deputatis factas, recipere & admittere debuissetis. Ex quibus quidem Requestris, & aliis in Iudicio, coram Dominationibus vestris productis, & exhibitis; constat, praefatum Christianissimum Francorum Regem, in causa hujusmodi suum singulare pretendere interesse; certis de causis & Requestris eisdem, per Dominum Symonem Advocatum praedictum factis, contentis coram Vestris Dominationibus productis, & exhibitis; & aliis loco & tempore, si opus fuerit latius declarandis: de quo solemniter protestati fuerunt Oratores, Ambassiatores, & Nuncii, atque Advocatus, & Promotor ante dicti, & adhuc protestantur. Nihilominus Requestras ipsas per eosdem Dominos supra scriptos factas, & Ambassiatores ejusdem Domini Regis ad causam ipsam admittere & recipere non curastis; quin imò id saltem tacite recusastis, ad alias deliberationes, & Tractatus in hac causa per vos habitos, & actus alios deveniendo, sive deveniri decernendo, in ipsius Christianissimi Francorum Regis, Regnique sui, & Regnicolarum, totiusque Christianae Religionis, Ambassiatorumque, Oratorum, & Nunciorum, Advocatique, & Promotoris praedictorum praedictum non modicum, & gravamen. Eapropter Ambassiatores, & Oratores, & Nuncii, Advocatus, & Promotor praedicti, sentientes se, & dictum Christianissimum Francorum Regem ex praemissis gravatos & oppressos, fortiusque in posterum gravari, & opprimi dubitantes; à vobis omnibus & singulis, vestraeque audientia totali, ac non admissione praefati Christianissimi Francorum Regis, pro suo interesse, & supplicationibus hujusmodi, & iustitiae recusatione, & aliis gravaminibus ex actis causae hujusmodi colligibilibus, ad sacro sanctum Generale Concilium Constantiense, à quo vos estis Deputati, & sanctam Sedem Apostolicam, in his scriptis provocant & appellant: ac Apostolos primo, secundo, tertio, instantè, instantius, & instantissimè, per vos sibi dari petunt. Et protestantur quòd praemissa possint corrigere: quodque ad aliquos actus non procedatis, hujusmodi appellatione pendente, nisi ipso Christianissimo Francorum Rege, aut ejus legitimo Procuratore, sive Ambassiatoribus, Oratoribus, & Nunciis praedictis Protestantur etiam quòd, hujusmodi appellatione pendente, nihil innovetur. De, & super quibus omnibus & singulis, praedicti

Am.

* Nota quòd hic deficit unum verbum; & circa in originali.

Ambassiatores, Oratores & Nuncii, Advocatus,
& Promotor prædicti petunt sibi fieri & confici
Publicum, seu publica Instrumenta, unum, vel plura.

I N S T R U M E N T U M

Oppositionis,

Contra Symonem de Teramo.

Anno XVI.

Cod.
2538.
fol.
244.
verso.
xxiv.
Martii
1416.

C E D U L A

Cod. EPISCOPI ATTREBATENSIS,

2538.
fol.234- *Ne Christianissimi Regis nomine, negotium Joannis Parvi prosequantur.*

XXIII. Mensis Martii, habita in Natione Gallicana. Anno XVI.

Cedula Attrebatensis in Natione Gallicana. XXIII. Mensis Martii, nominibus quibus supra, per Magistrum Jo. lecta Notariis ejusdem Nationis, præsentate dicto Givardi, Magistro Symone, & supra qua petit sibi fieri Instrumentum à Notariis; specialiter à Magistro Jo. Givardi prædicto, & Jo. Baers.

CUM Magister Symon de Teramo, nescio quo ductus spiritu, intendat gloriam singularem Christianissimi Regis Francorum maculare, eo quod nititur, ut ex ejus verbis apparet, eundem Dominum Regem trahere in causam Fidei, secundum communem modum loquendi quorundam; & in qua, ut dicitur, tractatur materia hæresis: vel sub suæ Majestatis colore, quarit processum Fidei impedire; quæ quantum sunt scandalosa & vituperabilia Christianissimæ Domui Franciæ clare vident eidem bene & fideliter servientes, & eam sinceriter diligentes.

Quapropter nos Ambassiatores Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ, suæ sincerissimæ fidelitati quam habet ad præfatum Christianissimum Regem Dominum nostrum Superiorem inhærentes, & ego in speciali, M. Episcopus Attrebatensis, fidelis & juratus Consiliarius ejusdem Domini Regis; requirimus, quatenus dictus Magister Symon sufficiens ad hoc Mandatum exhibere compellatur, aut manifestè dicat qui sunt illi qui posuerunt hæc verba in ore suo, cum non vellet confictor eorumdem reputari: & consequenter requirimus, & requiro, nominibus quibus supra, omnes Regnicolas dicti Regni Franciæ, ut defensionem honoris præfati Domini nostri Regis viriliter assurgentes, nobiscum assistant ad prosecutionem validam faciendam super reparatione honoris dicti Domini Regis, jam læsi per dictum de Teramo. Contra quem protestamur quod nisi aliud Mandatum ostenderit, & adinventor prædictorum, non immerito debeat reputari. Singulariter verò Procuratorem ejusdem Domini nostri Regis requirimus, & requiro de præmissis.

Notarii sunt, Jo. Givardi, & Baers, ad faciendum Instrumentum specialiter, cum omnibus aliis ibidem presentibus & requisitis.

A IN NOMINE DOMINI. Amen.

PER hoc publicum Instrumentum cunctis notum sit & pateat evidenter, quod Anno à Nativitate Domini, M. cccc. xvi. Indictione nona; & die Martis xxiv. Mensis Martii, horâ septimâ post mediam noctem, Apostolica Sede vacante; & Sacro sancto Generali Concilio Ecclesiam Universalem representante, in civitate Constantiensi, Provinciæ Moguntinæ, residente: convocata præclara & insigni natione Gallicana, de Mandato Reverendi in Christo Patris & Domini, Domini Johannis, miseratione divina, Episcopi Gebennensis, tunc ejusdem Gallicanæ Nationis Præsidentis; & in magno Refectorio Domus Fratrum Prædicatorum Constantiæ, ut est moris, solemniter congregata, pro nonnullis punctis, & Articulis sacrum Concilium, & ipsam Nationem concernentibus deliberandis, pertractandis, & concludendis, & postea per ipsum Concilium expediendis. In qua quidem Congregatione interfuerunt Reverendi in Christo Patres, Domini Domini Johannes Patriarcha Constantinopolitanus, Aniciensis, Tholonensis Episcopi, & alii Episcopi, Abbates, ac egregii & famosi Domini, & Magistri sacre Theologiæ Professores, utriusque Juris, & in altero ipsorum Jurium Doctores, & Licentiati, in Artibus & Medecina Magistri, Bachallarii, & alii notabiles viri circumscripti, in grandi numero. Post aliqua proposita & deliberata in eadem Natione, præfatus Reverendus Pater Dominus Præsidentis posuit in deliberatione ejusdem Nationis, quod Domini Reverendissimi Judices & Commissarii, in omnibus causis Fidei per hoc Sacrum Concilium deputati, petierant, & requisiverant, in favorem Fidei, ut melius, ac magis maturè, & deliberatè procedere valerent in dictis causis Fidei, quod dicta incluta Natio Gallicana, quæ viris literatis & scientificis clare dignoscitur, eligeret, daret & deputeret decem Notabiles viros, Magistros, & Doctores, tam Prælatos, quam alios, pro assistendo, & consulendo, ac audiendo, & videndo cum ipsis Dominis Judicibus processibus & causis materiam Fidei concernentes.

Quo quidem Articulo sic in deliberatione Nationis posito; & egregio Legum Doctore, Domino Symone de Teramo, Advocato Consistoriali Curie Romanæ, ipsam Nationem intrante, & coram dicto Domino Præsidente dictæ Nationis, ac nostrum Notariorum infra scriptorum præsentia, personaliter constituto, Venerabiles & circumscripti viri, Magistri Johannes de Gerssonno; Jordanus Morini; Guillelmus Pulcrinepotis; & Frater Petrus de Versailles, Christianissimi Principis Domini nostri Regis Francorum Nuncii; & Ambassiatores ibidem tunc præsentis: per organum tamen dicti Magistri Guillelmi Pulcrinepotis, sacre Paginæ Professoris, nomine Ambasiatoris dicti Domini Regis, petierunt & requisiverunt, quatenus dictus Dominus Symon de Teramo audiretur super certis per eum proponendis, antequam super hujusmodi Articulo, de dictis decem personis eligendis procederetur, vel deliberaretur.

Et tunc Reverendus in Christo Pater & Dominus, Dominus M. Attrebatensis Episcopus, Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ Ambasiator, huic petitioni factæ, & audientiae se op-

K k 3

po:

ponendo dixit, quòd casu quo dictus Dominus Symon Advocatus vellet aliquid, nomine dicti Christianissimi Regis Francorum proponere, & loqui de quodam processu pendente coram dictis Dominis Commissariis, tam super nullitate Sententiæ Episcopi Parisiensis, quam etiam super novem Assertionibus hujusmodi, niteretur & vellet periculosè involvere, prout aliàs, nomine dicti Domini Regis, in ipsius, sui que honoris, nominis gloriosi, & Regni Christianissimi grave scandalum, periculum, & jacturam, tam coram dictis Dominis Judicibus, quam in hac Natione insigni proposuerat, & involvere nifus fuerat, sine Mandato, vel advoatione quibuscunque; ipse Dominus Attrebatensis Episcopus, nomine Ambassiatorio prædicto, & tanquam dicti Domini nostri Regis Consiliarius juratus, se omninò opposuit quòd dictus Dominus Symon non audiretur, nisi prius doceret de Mandato super hoc à dicto Domino Rege sibi facto, vel alia advoatione sufficienti, de quibus nondum docuerat; licet pro parte dicti Domini Ducis super hoc fuisset requisitus.

Quà oppositione dicti Episcopi Attrebatensis non obstante, dictus Dominus Symon Advocatus, instantèr, & iteratò, requirentibus dicti Domini nostri Regis Ambassiatoribus, concessà sibi per dictum Dominum Præsidentem, de consensu majoris partis Nationis, audientià, & facto silentio in eadem Natione: quàmplura, & diversa, super materia dictarum novem Assertionum, & nullitatis Sententiæ dicti Domini Episcopi, ibidem vocatus, & requisitus per Ambassiatores Regis, tanquam Advocatus, pro defensione hujusmodi causæ, per Dominos Judices, & Commissarios causarum Fidei specialiter deputatus, eleganter proposuit; narrando, inter alia, qualiter dicti Domini Ambassiatores Christianissimi Regis Francorum, se coram dictis Dominis Commissariis causarum Fidei petierunt admitti, ad defensionem causæ dictarum novem Assertionum, pro interesse dicti Domini Regis, & alias Requeſtas fecerunt, quas iidem Domini Judices, & Commissarii minimè admittere curaverunt, imò denegaverunt, saltem tacitè.

Quapropter ipsi Domini Ambassiatores ab ipsis Dominis Judicibus appellaverunt: propter quam quidem appellationem dicebat nihil fore innovandum, cum eorum Jurisdicção, & Judicium esset suspensum; nec ad electionem decem personarum prædictarum, ad petitionem dictorum Dominorum Judicum, minimè fore procedendum.

Verumtamen dixit, in casu quo ipsa venerabilis Natio ad electionem dictarum personarum procedere vellet, supplicavit quatenus eligerent personas tales quæ partibus non suspectæ essent, quæ potestatem haberent corrigendi minùs benè gesta per dictos Dominos Commissarios in causis Fidei, & etiam cognoscendi de causa suspicionis contra nonnullos ex dictis Dominis Judicibus, quos ibidem dixit se non velle nominare: & plura alia dixit & proposuit; ac etiam duas parvas papyri cedulas legi fecit, quas penès Notarios Nationis dimittere noluit, licet ad hoc, ut copia de eisdem haberetur, per dictum Dominum Attrebatensem super hoc fuisset instantèr requisitus.

Ad quæ quidem proposita, tam dictus Dominus Attrebatensis Episcopus, quam etiam Dominus Arduicinus de Novaria, Advocatus, pro parte dicti Domini Ducis, multum notabiliter, & eleganter responderunt. Et inter alia, dictus Dominus Episcopus Attrebatensis ostendit quàmplura pericula, & inconvenientia quæ sequi possent, si dictus Dominus noster Rex Christianissimus invol-

veretur in materia & processibus Fidei, maxime ad sustinendum unam partem, vel alteram, in materia Fidei dubia: quia, cum litium eventus dubii sint, & dictus Dominus noster Rex cadere & deficere posset de consequendo intentum, & partem suam obtinendò, quòd esset in maximum scandalum dicti Domini Regis, & Regni Francorum, ac totius Domus Regiæ, sui que nominis gloriosi, & Christianissimi: quòdque ob minorem* Petrus de Luna, & sui complices, aliàs nisi sunt imponere maculam in Regno & Domo Franciæ; & nomen illud gloriosum delere; & sic nimirum, si hoc in præſenti Concilio, ubi quàmplures varix Nationes existunt, & aliquæ non multum benivolæ ad ipsum Regem & Regnum, formaliter in casum & eventum prædictos, ita facere conarentur. Quapropter instantèr requisivit dictum Dominum Præsidentem, ut ad electionem dictarum decem personarum procederet, & quatenus compelleret dictum Dominum Symonem, ad dicendum de sufficienti Mandato; vel quòd faceret se super eum ibidem propositum advoari. Et super hoc exhibuit quandam papyri cedulam tenoris subsequenti.

Cum Magister Symon de Teramo, nescio quo ductus spiritu, intendat gloriam singularem Christianissimi Regis Francorum maculare; eò quod nititur, ut ex ejus verbis apparet, eundem Dominum Regem trahere in causam Fidei, secundum communem modum loquendi, & in qua, ut dicitur, tractatur materia hæresis: vel, sub suæ Majestatis colore, quærit processum Fidei impedire: quæ quantum sunt scandalosa, & vituperabilia Christianissimæ Domui Franciæ, clarè vident eidem benè & fideliter servientes, & illam sincere diligentes.

Quapropter nos Ambassiatores Illustrissimi Principis, Domini Ducis Burgundiæ, suæ sincerissimæ fidelitati, quam habet ad præſatum Christianissimum Regem Dominum nostrum Superiorem inhærentes; & ego, in speciali, M. Episcopus Attrebatensis, fidelis & juratus Consiliarius ejusdem Domini Regis, requirimus, quatenus prædictus Magister Symon sufficiens ad hoc Mandatum exhibere compellatur; aut manifestè dicat, qui sunt illi qui posuerunt hæc verba in ore suo, cum non vellet eorundem autor reputari: & consequenter requirimus, & requiro, nominibus quibus supra, omnes Regnicolas dicti Regni Franciæ, ut defensionem honoris præfati nostri Regis viriliter assurgentes, nobiscum assistant ad prosecutionem validam faciendam super reparatione honoris dicti Domini Regis jam læsi: & nisi aliud Mandatum ostenderit, confictor & adinventor prædictorum non immeritò debet reputari. Singulariter verò Procuratorem ejusdem Domini nostri Regis requirimus, & requiro de præmissis.

Quà quidem cedulâ sic exhibitâ, & in dicta Natione per me Johannem Guiardi, ipsius Nationis Notarium publicè & altâ voce lectâ, etiam audiente dicto Magistro Symone de Teramo, ac copiâ ejusdem, per dicti Domini nostri Regis Ambassiatores petita, & per Dominum Præsidentem concessâ & decretâ; prælibatus Dominus Attrebatensis Episcopus, & honorabilis vir, Dominus Petrus Cauchon, Vicedominus Remensis, nomine Ambassiatorio dicti Domini Ducis Burgundiæ, petierunt sibi, ad omnem futurum eventum, tam super exhibitione, & lectura cedulæ hujusmodi, quam super omnibus aliis, & singulis præmissis; tam per nos Notarios publicos infra scriptos, quam per quoscunque alios Notarios in eadem Natione tunc præſentes, fieri sibi & tradi publicum Instrumentum, & publica Instrumenta,

* Locus corruptus.

unum,

unum, vel plura; totam ipsam Nationem in testimonium præmissorum omnium, & singulorum, invocando.

Acta fuerunt hæc, sub Anno, Indictione, Mense, die, hora, & loco prædictis: præsentibus Reverendis in Christo Patribus, Dominis Johanne Patriarcha Constantinopolitano. Ogerio Episcopo Augustensi. Jo. Abbate Cisterciensi. Magistris Jo. Ademare. Nicolao de Gonnassia. Et Fratre Johanne de Rocha, Ordinis Fratrum Minorum, sacre Theologiæ Professoribus, & nonnullis alijs Dominis Episcopis, Abbatibus, Magistris, & Doctoribus, ac alijs notabilibus personis diversorum statuum, graduum & Ordinum, in magno, & grandi numero, & multitudine copiosa, testibus ad præmissa vocatis specialiter, & rogatis.

Et quia ego Johannes Baers, Clericus Morineus Diecefis, publicus Apostolica & Imperiali auctoritate Notarius, præmissis omnibus & singulis, dum sic, ut præmittitur, & subscripta sunt, agerentur, & fierent, unà cum prænominatis testibus supra, & Notariis publicis, infra scriptis, præfens interfui, eaque sic vidi fieri & audiri, ac in notam recepi. Idcirco huic publico præfenti Instrumento, manu aliena fideliter scripto, propria manu me subscripsi, & signum meum publicum hic apposui consuetum, rogatus, & requisitus, in testimonium veritatis omnium præmissorum.

Et ego Johannes Riviani, Canonicus Antifiodorensis, publicus Apostolica auctoritate Notarius, præmissis omnibus, & singulis, dum sic, ut præmittitur, agerentur, dicerentur, & fierent, unà cum prænominatis Dominis, testibus ac Notariis publicis, supra & infra scriptis, præfens interfui, eaque sic fieri vidi, & audiri, ac in Notam recepi. Ideo hoc præfens publicum Instrumentum manu aliena fideliter scriptum, propria manu subscripsi, & signo meo publico consueto signavi, in fidem & testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum, requisitus & rogatus.

Et me Pasquerio de Vallibus, Clericus Ambianis oriundo, publico Apostolica & Imperiali Auctoritatibus Notario, qui præmissis omnibus & singulis, dum sic, ut præmittitur, fierent, & agerentur, unà cum testibus prænominatis, & Notariis supra scriptis præfens interfui, eaque omnia & singula sic fieri vidi & audiri. Ideo huic præfenti publico Instrumento manu aliena fideliter scripo, signum meum, me hic propria manu subscribendo, apposui consuetum, in testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum; requisitus.

INSTRUMENTUM

Cod.
2538.
fo.
294.
xxiv.
Martii
1416.

De verbis Magistri Jordani Morini prolatis in Natione Gallicana, XXIV. Martii, in contumeliam Judicium in causis Fidei &c. Anno D. XVI.

IN NOMINE DOMINE. Amen.

PER hoc præfens publicum Instrumentum, cunctis pateat evidenter, quod Anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexto decimo. Indictione nona. Apostolica sede Pastore carente. Die verò xxiv. mensis Martii, in civitate Constantiensi, Provinciæ Maguntinæ, in qua

sacrum Generale Concilium celebratur, & residet, in præfenti; Reverendus in Christo Pater, & Dominus Johannes, Dei gratiæ Episcopus Gebennensis, inclyta & famosa Nationis Gallicanæ in dicto Concilio existentis Præfatus dictam Nationem, ut est fieri consuetum convocavit, & congregavit, dicta die Martii, horâ septimâ post mediam noctem, pro nonnullis in dicta Natione, & per ipsam Nationem deliberandis, sacrum Concilium concernentibus, & post eorum deliberationem expediendis. Quâ quidem Natione, die & hora prædictis, in Refectorio magno Domus Fratrum Prædicatorum, ubi dicta Natio congregari consuevit, solemniter congregata. In qua Congregatione interfuerunt Domini Patriarcha Constantinopolitanus, nonnullique Episcopi, & Abbatibus, Magistri in Theologia, Doctores utriusque Juris, seu in altero ipsorum Jurium Licentiatum, in Artibus & Medicina Magistri, Bachallarii, & alii notabiles & famosi viri, in grandi numero, ipsique sedentibus & audientibus, dictus Dominus Præfatus proposuit multa in dicta Natione, & per ipsam Nationem deliberanda.

Inter quæ proposuit, quod Domini Judices per sacrum Concilium dati, ordinati & deputati, ad cognoscendum de causis materiam Fidei tangentibus & concernentibus, petierunt & requisierunt propter favorem Fidei, ut melius, ac magis maturè & deliberatè procedere valerent in dictis causis Fidei, quod dicta inclyta Natio Gallicana, quæ viris literatis & scientificis abundare dignoscitur, eligeret, atque daret decem notabiles viros, Magistros & Doctores, ipsosque deputeret, & ordinaret, ad assistendum & consulendum eis, ac examinandum, & videndum cum ipsis processibus & causis materiam Fidei concernentes.

Qua Propositione facta; statim, & antequam ad alia procederetur, Domini venerabiles & famosi Magistri, Johannes de Gersono, Jordanus Morini, Guillelmus Pulcrinepotis, & Dominus Petrus de Versailles, Prior Prioratus de Calvomonte, Parisiensis Diecefis, Serenissimi Christianissimique Principis Domini Francorum Regis Ambasiatores, petierunt & requisierunt audiri Magistrum Symonem de de Teramo, utriusque Juris Doctorem, Advocatum Consistorialem.

Et in continenti Reverendus in Christo Pater, Dominus M. Episcopus Attrebatensis, dixit quod in quantum Dominus Advocatus proponere vellet aliquid, pro parte Domini nostri Regis, quod tangeret materiam quarundam novem Assertionum materiam Fidei, ut à nonnullis asseritur, continentium, quod cederet in impedimentum Justitiæ, & ipsum Dominum nostrum Regem in processu dictarum novem Assertionum periculosè involveret, prout aliàs coram dictis Dominis Judicibus nifus fuerit, quod non audiretur, nisi prius doceret de Mandato & potestate sua.

Et postea Magister Jordanus Morini, & alii Domini Ambasiatores præfati Domini nostri Regis, requisiverunt quod audiretur, propter favorem Fidei, & præfati Domini nostri.

Et tandem præfatus Dominus Præfatus, imposuit omnibus silentium: & de consensu omnium dictæ Nationis ibidem existentium, nullo tunc aliter contradicente, fuit ordinatum quod dictus Magister Symon Advocatus audiretur: & fuit multum & ipatiosè auditus; & multum elegantur proposuit de pluribus & diversis, inter quæ materiam dictarum novem Assertionum coram dictis Judicibus in materia Fidei deputatis denunciatarum, seriose deduxit & proposuit.

Post cujus Propositionem, præfatus Dominus Episcopus Attrebatensis, & egregius Doctor Dominus

minus Arduicinus de Novaria, Conſiſtorialis, ac Illuſtriſſimi Principis Domini Ducis Burgundiae Advocatus, pro parte ipſius Domini Ducis, in continenti multum eleganter, contra propoſita per dictum Magiſtrum Symonem Advocatum ſe- riosè replicarunt.

Tandem verò venerandæ circumſpectionis & ſcientiæ vir, Magiſter Jordanus Morini, ſacræ Theologiæ Profeſſor, petita etiam per eum à dicto Domino Præſidente, & obtentâ audientiâ, ad dicendum & proponendum in huiusmodi materia quæ dicere & proponere vellet: dixit inter cetera publicè, quòd multum mirabatur de modo tento per dictos Dominos Iudices in materia Fidei deputatos, & quòd modus per ipſos tentus in cauſis Fidei eſt malus, pernicioſus, injurioſus, periculoſus & ſcandaloſus Fidei; & hoc eſt paratus, atque vult palam & publicè coram omnibus ſuſtinere.

Poſtea, cum licentia dicti Domini Præſidentis, Magiſter Urſinus Taillevande, & etiam Dominus Abbas Clarevallenſis, Ciſterciensis Ordinis, qui ſunt de Conjudicibus in dicta materia Fidei, per ſacrum Concilium deputatis & ordinatis, dixerunt quòd hoc quod dixerat idem Magiſter Jordanus, tangebatur eos, & quòd hoc erat malè dictum. Et iterum Magiſter Jordanus eadem verba replicavit; dicens ulterius quòd erat magis periculoſus & ſcandaloſus quàm ipſa materia Aſſertionum in ſe, & magis indigens reformatione.

Et in continenti, ex permiſſione dicti Domini Præſidentis, venerandæ circumſpectionis & ſcientiæ vir, Dominus Johannes de Gerſſonno, ſacræ Theologiæ Profeſſor; locutus fuit & pauca dixit: ſed dixit quòd Magiſter Jordanus Morini prædictus benè dixerat, & quæ dixerat erant vera, & ſtabat cum eo in præmiſſis.

Quibus per Reverendum Patrem Dominum Epiſcopum Attrebatenſem, & venerabilem, & circumſpectum virum Magiſtrum Petrum Cauchon auditis & intellectis; ipſi, & tanquam Ambaſſiatores præfati Domini Ducis Burgundiae, & tanquam membrum huius ſacri Concilii, & etiam dicti Domini, Abbas Clarevallenſis, & Urſinus Taillevande, pro ſe & aliis Conjudicibus, & Collegiſ ſuis, in cauſis Fidei deputatis, & in quantum verba prædicta per dictum Magiſtrum Jordanum publicè dicta veniunt in contumeliam dicti ſacri Concilii & ſuam, revocarent. Et de præmiſſis petierunt, & requiſierunt plura, publicum & publica, Inſtrumentum & Inſtrumenta, per nos Notarios publicos infra ſcriptos, & quemlibet noſtrum, ibidem tunc præſentes: præſentibus Reverendis in Chriſto Patribus, Dominis Johanne, Patriarcha Conſtantinopolitano; Ogerio Epiſcopo Auguſtenſi; Johanne Abbate Ciſterciensis; Magiſtris Johanne Ademare, Nicolao de Gonneſſia, & Fratre Johanne de Rocha, Ordinis Fratrum Minorum, ſacræ Theologiæ Profeſſoribus, & nonnullis aliis Dominis, Epiſcopis, Abbatibus, Magiſtris, & Doctoribus, ac aliis notabilibus perſonis diverſorum Statuum, Graduum & Ordinum, in magno & grandi numero, ac multitudine copioſa, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et quia ego Johannes Baers, Clericus Morinenſis Dioceſis, publicus Apoſtolica & Imperiali authoritatibus Notarius, præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præmittitur, & ſubſcripta ſunt dicerentur, proponerentur, replicarentur, agerentur & fierent; unà cum Dominis teſtibus ſupra, ac Notariis publicis infra ſcriptis, præſens interfui, eaque dici, peti, proponi, replicari, fieri, vidi & audivi, ac in notam recepi. Idcirco

huic præſenti publico Inſtrumento ſuper indè confecto, aliena manu fideliter ſcripto, propria manu, unà cum Notariis publicis infra ſcriptis me ſubſcripſi, & ſignum meum publicum hic appoſui ſolitum, rogatus & requiſitus, in teſtimonium veritatis & ſingulorum præmiſſorum.

Et quia ego Iohannes Viviani, Canonicus Antiſiodorenſis, publicus Apoſtolica authoritate Notarius, præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præmittitur, dicerentur, proponerentur, replicarentur, agerentur & fierent, unà cum Dominis teſtibus ſupra, ac Notariis etiam ſupra & infra ſcriptis, præſens interfui; eaque ſic dici, peti, proponi, replicari & fieri vidi & audivi, ac in notam recepi. Ideò huic præſenti publico Inſtrumento inde confecto, aliena manu fideliter ſcripto, manu propria, unà cum Notariis publicis ſupra & infra ſcriptis, me ſubſcripſi, & ſignum meum publicum appoſui ſolitum, in fidem & teſtimonium præmiſſorum, requiſitus & rogatus.

Verum quia ego Guido Syolle de Nanto, Biſuntinenſis Dioceſis Clericus, in Artibus Magiſter, publicus authoritate Apoſtolica Notarius, præmiſſis omnibus, & ſingulis, dum ſic, ut ſuperius ſcripta ſunt, agerentur, dicerentur & fierent, unà cum teſtibus & Notariis præſcriptis & nominatis, præſens & perſonaliter interfui; eaque ſic fieri vidi & audivi. Ideò hic me manu propria ſubſcribens præſens publicum Inſtrumentum aliena manu fideliter ſcriptum, ſigno meo ſolito ſignavi, in teſtimonium veritatis omnium & ſingulorum præmiſſorum.

Et me Paſquerio de Vallibus, Clerico de Ambianis oriundo, publico Apoſtolica & Imperiali authoritatibus Notarius, qui præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præmittitur, fierent, & in dicta Natione Gallicana, unà cum prænominatis teſtibus & Notariis præſens interfui, eaque ſic fieri vidi & audivi. Ideò huic Inſtrumento aliena manu fideliter ſcripto, me propria manu ſubſcripſi, & ſignum meum, quo in talibus utor, appoſui conſuetum, in teſtimonium veritatis omnium, & ſingulorum præmiſſorum, requiſitus.

CONCLUSIONES

Nationis Gallicanae.

Circa petitiones Joannis Gerſonis, & Epiſcopi Attrebatenſis.

Cod.
2538.
fol.
241.
verso.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

PER hoc publicum Inſtrumentum cunctis notum ſit, & pateat evidenter, quòd Anno à Nativitate Domini M. cccc xvi. Indiſtione nona. Die xxvi. verò Jovis, viceſima ſexta Martii, ante meridiem: Martii Apoſtolica Sede vacante, & ſacro ſancto Generali Concilio, Eccleſiam Univerſalem repræſentante, in Civitate Conſtantienſi, Provinciæ Moguntinae reſidente: convocata præclara & inſigni Natione Gallicana, de Mandato Reverendi in Chriſto Patris, & Domini Domini Johannis, miſeratione divina Epiſcopi Gebennensis, tunc ejuſdem Gallicanae Nationis Præſidentis, & in magno Refectorio Domus Fratrum Prædicatorum Conſtantienſium, ut eſt moris, ſolemniter congregata, pro nonnullis punctis, & Articulis illa die deliberandis, & concludendis, & expediendis: in qua quidem Congregatione interfuerunt Reverendi in Chriſto Patres, & Domini, Domini Iohannes Patriarcha Conſtantinopolitanus; Anicienſis, Thelonienſis Epiſcopi, & alii Epiſcopi, Ab-

Abbates, ac egregi & famosi Domini Magistri, sacre Theologie Professores, utriusque Juris, seu in altero ipsorum Jurium Doctores, & Licentia- ti, in Artibus & Medecina Magistri, Bachallarii, & alii notabiles & viri circumscripti, in grandi numero. Petitaque deliberatione suppositorum ejus- dem Nationis, super Articulo, die Martis ultimo præterita eidem Nationi proposito: An scilicet, Dominis Judicibus, & Commissariis in causis Fi- dei deputatis petentibus & requirentibus in fa- vorem Fidei, hæc Natio insignis, quæ viris litte- ratis abundare & clarere dignoscitur, dare debeat decem notabiles Doctores, Magistros, tam Præ- latos, & quos, qui eisdem assistere & consulere habeant, super certis dubiis in processu Fidei oc- currentibus.

Venerabiles & circumscripti viri, Magistri Jo- hannes de Gerssonno, Jordanus Morini, G. Pul- crinepotis, & Frater Petrus de Versailles, ibidem pro, & nomine Ambassiatorum Christianissimi Regis nostri Francorum, per organum tamen Do- mini Magistri Guillelmi Pulcrinepotis, sacre Theo- logie Professoris, instanter requisiverunt dictum Dominum Præsidentem, quatenus antequam ul- terius ad deliberandum super hujusmodi Articulo instanter * legeretur quædam parva papyri cedu- la: quod sibi concessum extitit: & lecta fuit pu- blice, alta voce, in eadem Natione, sub forma quæ sequitur.

ISTA cum omni instantia petunt, & requirunt Ambassiatores Christianissimi Regis Franciæ, incly- tæ Nationi Gallicanæ.

Primò. Quòd Natio det Deputatos qui nobis assistant in prosecutione causæ Fidei, sicut Rex in suis Litteris requirit, cum pars adversa nullos Deputatos voluerit recipere, pro tractanda con- cordia, juxta deliberationem Nationis, quando Litteræ Regiæ fuerunt præsentatæ ipsi Nationi.

Item. Cum appellaverimus ab istis Judicibus Fi- dei, nec eos reputemus Judices nostros; requiri- mus quòd si dantur Deputati, quòd non dentur ad conferendum cum eis in materia nostra; sed dentur ad examinandas Requeſtas nostras sæpè factas in Judicio Fidei, an sint justæ, vel non: & etiam ad videndum causas nostræ appellationis à præfatis Judicibus, & recusationis quorundam.

Item. Cum ista materia sit grandis & ardua, tangens honorem Fidei, Regis, & Regni sui, con- vocentur specialiter Prælati hujus Nationis, & maxime Regni Franciæ, tam Episcopi, quàm Cardinales.

Item. Quòd si deputentur aliqui in prædicta materia; cum multi sint nobis suspecti in ista Na- tione, quòd prius dentur nobis nomina, antequam procedatur ad aliquem actum in ista materia, ut ipsos possimus repellere, si causam habeamus suspicionis.

Istas Requeſtas, Domine Præsident, prædictæ Nationis Gallicanæ, nomine Ambassiatorum re- quirimus instanter adimpleri, tanquam justas & rationabiles. Et in casu quòd aliter feceritis, pro- testamur de appellando &c.

Post cujus quidem cedulæ lectionem, Reveren- dus in Christo, Dominus Attrebatensis Episcopus, pro, & nomine Ambassiatorum Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ, petita per eum co- pia dictæ cedulæ, & sibi concessa, pro quanto tangere, vel concernere posset dictum Dominum suum Ducem, ad ipsam cedulam respondendo: dixit, quòd quia primus Articulus supra dictæ ce- dulæ, loquitur de parte adversa, sine expressione alicujus personæ, petiit quatenus dictus Magister Guillelmus Pulcrinepotis, & alii sui Ambassiato- res prædicti, hujusmodi partem adversam quam prætendunt in dicta cedula, exprimerent, & per

Tom. V. Pars III. * forte insisterent,

expressum nominarent & declararent; cum Am- bassiatores ipsius Domini Ducis non habeant ali- quam causam controversiæ, aut litis, contra quos- cumque Ambassiatores; & præsertim contra Am- bassiatores Christianissimi Regis nostri Franco- rum, sive sint veri Ambassiatores, sive prætensi, prout asseruit dictus Dominus Attrebatensis Epif- copus, subjungendo quòd prout sibi videbatur, quòd Dominis Judicibus in causis Fidei postulan- tibus, & requirentibus consilium, nullo modo sine periculo suspicionis sinistrae posset denegari, & quòd circa hoc ipsa Natio insignis diligenter & attentè habebat advertere & attendere.

Et tunc præfatus Magister Johannes de Gers- sonno, incipiendo loqui, dixit se velle exprimere causam, quare ipse, & sui in hac parte adhæ- rentes, erant malè contenti de prædictis Dominis Judicibus in causis Fidei & processu eorum: ex eo videlicet quòd novem Assertiones de quibus coram ipsis contenditur, jam, à decem Mensibus elapsis, denuntiatae fuerunt coram ipsis, simplici- ter, & nudè; nondum tamen potuerant obtine- re quòd Magistri & Bachallari in Theologia, ha- berent disputationem & collationem mutuas inter se super eisdem Assertionibus, ut se invicem in- telligere valerent: sed nonnulli Magistrorum, in uno angulo; & alii, in alio angulo, super hu- jusmodi materia scripserunt, quòd dixit omnino fore absurdum.

Ad quæ & alia, per dictum Magistrum Johan- nem de Gerssonno proposita respondendo, dixit venerabilis & circumscriptus vir, Magister Petrus Cauchon, Ambassiator dicti Domini Ducis Bur- gundiæ, quòd propterea nihil deberet latere ip- sam Nationem, & hoc sacrum Concilium, imò totum deberet fieri manifestum, & omnibus pu- blicari: quia cum hic * processus & materia Fidei, & sic ab omnibus approbari, vel reprobari debet: quare petiit quòd processus Dominorum Judicum prædictorum, actaque, actitata, & gesta per eos, circa hujusmodi materiam Assertionum, singulis Nationibus, & toti Concilio referrentur & publi- carentur, ut si qui defectus reperti fuerint, corri- gi valeant, & deinde Justitia fieri, & ministra- ri per hoc sacrum Concilium.

Et quia etiam in eodem Articulo primò fiebat mentio quòd deputati fuissent nonnulli per ipsam Nationem, quos, ut asseritur à nonnullis, Am- bassiatores dicti Domini Ducis recusaverant reci- pere; iidem Domini Ducis Ambassiatores ad hoc respondendo dixerunt, quòd nunquam ipsa Natio super hoc aliquos deputaverat; nec ipsi etiam un- quam pacem veram, vel tractatores ejusdem re- cusaverant, nec subterfugere voluerunt: imò, an- tequam materia hujusmodi Assertionum inchoaretur, sæpius insisterunt quòd de eadem taceretur & superfederetur, propter scandalum quòd inde eve- nire dubitabant, prout evenit.

Et tunc præfatus Magister Jordanus Morini, asserendo quòd habebat instruere ipsam Nationem de veritate, dixit quòd quando Litteræ per Do- minum nostrum Regem ultimæ ipsi Nationi scriptæ, super eo quòd ipsa Natio se adjungeret huic processui, præsentatæ eidem Nationi fue- runt, & per omnes tunc in eadem Natione con- gregatos elamatum fuisset quòd erat laborandum pro pace; Reverendissimus in Christo Pater, Do- minus Turonensis Archiepiscopus, tunc ejusdem Nationis Præsident, plures tradidit Deputatos, quos ipsi Domini nostri Regis Ambassiatores accepta- runt; licet ipsius Domini Ducis Ambassiatores, ut dixit, ipsos totaliter recusaverant, dicentes quòd vellent erant tres in Natione hujusmodi, quos ipsi sollem acceptare.

* forte sic

Ll

Ad

Ad quod respondendo, dixit præfatus Magister Petrus Cauchon, hoc omnino carere veritate: & ut ipsi Nationi de contrario constaret, dixit quòd ipse, nomine Ambassiatorio Domini sui Ducis, ad finem petitum per Dominos Judices & Commissarios causarum Fidei, erat paratus nominare, & tradere triginta sex personas, de notabilioribus ejusdem Nationis, qui numerus longè distat à tribus, ex quibus ipsa Natio decem personas quas vellet consequenter eligere posset, ad sui beneplacitum. A

Quibus & aliis diversis hinc inde altercatis, prælibatus Dominus Præfatus ambas partes requisivit, quatenus Nationem exirent; ut ipsa Natio, in eorum absentia, quietius valeret super hinc inde dictis, & propositis deliberare. Cui quidem Requestæ partes prædictæ tandem obtemperaverunt, & ipsam Nationem exiverunt.

Post quarum egressum, præfatus Dominus Præfatus vota singulorum in eadem Natione existentium requisivit, & scrutatus est: an scilicet decem personæ notabiles, & quæ, essent deputandæ, ad assistendum & consulendum dictis Dominis Judicibus in causis Fidei. Et tandem, singulis votis exquisitis, & in scriptis redactis, ipsoque Domino Præsidente laborante ad eliciendum conclusionem ex eisdem votis, intraverunt eandem Nationem.

Primò. Honorabilis vir, Magister Johannes de Montejustino, Procurator dicti Ducis, & consequenter prælibati Domini, Attrebatensis Episcopus, & Magister Petrus Cauchon, asserentes ad eorum notitiam devenisse quòd ipse Dominus Præsident aliàs, & aliter concludere voluit, quam petitio, seu quæstio in deliberatione ejusdem Nationis posita habuit, & continebat, & ex eadem concludi posset, aut deberet: unde in hac parte reputabant se gravatos. Quapropter, nomine dicti Domini Ducis Burgundiæ, in quantum hujusmodi conclusio ipsum tangere posset, conclusioni hujusmodi se opposuerunt, protestantes de gravamine, & de recurrendo ad remedia Juris.

Et tunc præfatus Dominus Præsident dixit, quòd non intendebat aliàs, nec aliter concludere, quam esset positum in deliberatione: & ut plenius super conclusione hujusmodi deliberare valeret, ipsam conclusionem distulit facere usque ad diem crastinum.

Super quibus omnibus, & singulis, prælibati Domini Ducis Ambassiatores petierunt sibi, ad omnem futurum eventum, & finem debitum, à nobis Notariis infra scriptis confici, atque tradi publicum Instrumentum, & publica Instrumenta, unum, vel plura.

Acta fuerunt hæc sub Anno, Indictione, Mense, die & loco prædictis: præfatis Reverendis in Christo Patribus, Dominis Johanne Patriarcha Constantinopolitano; Aniciensi & Tholonensi Episcopis; Johanne Abbate Cisterciensi; Johanne Ademare; Nicolao de Honniffia *, & Fratre Johanne de Rocha, Ordinis Fratrum Minorum, in sacra Pagina Magistris; ac alia multitudine Dominorum Prælatorum, Doctorum, Magistrorum, Licentiariorum, Bachalliariorum, & aliarum personarum, diversorum statuum, graduum & Ordinum, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Deindè verò, die Veneris sequenti, videlicet. xxvii. prædicti Mensis Martii, ante meridiem, convocata prædicta insigni Natione Gallicana, & solemniter congregata, modo & loco supradictis, postquam præfatus Dominus Præsident quamplures Articulos tunc expedandos, in deliberatione ejusdem Nationis posuisset, & expediri fecisset: tandem legi fecit publicè quamdam papyri cedu-

* forse Gonnessia

lam; conclusionem super hesterna deliberatione continentem, sub forma quæ sequitur.

QUIA † Judices dicti generaliter in materiis Fidei deputati per Concilium, petierunt sibi dari per Nationem Gallicanam decem deputatos, super certis dictas materias Fidei tangentibus, eisdem explicandis; fuit die xxvi. Martii per Præsidentem Nationis prædictæ positum in deliberatione, an deberent prædicti deputari, & eis dari, & qui. Unde super primo, videlicet, an deberent deputari, fuerunt audita vota singulorum, ut moris est. Ex quibus votis, seu majori parte ipsorum concluditur ut sequitur.

Primò. Quòd dentur Deputati, qui in materiis, de quibus videtur esse contentio, coram prædictis Judicibus, inter Ambassiatores Illustrissimi Principis Ducis Burgundiæ, habeant pro parte tractare pacem, & concordiam; cum potestate, casu quo pacem & concordiam facere non possent, requirendi prædictos Judices & Nationes alias, quòd prædictæ materiæ suspendantur usque ad electionem futuri Summi Pontificis, saltem usque ad Concilium unitum cum Obedientia dudum Domini Petri de Luna.

In aliis autem materiis Fidei, concluditur quòd dentur Deputati, ut petitur. Fuit etiam visum quamplurimis quòd super hoc esset per Nationem scribendum prædicto Christianissimo Regi, & Illustrissimo Principi Duci Burgundiæ.

Qua quidem conclusione sic lecta, prælibati Domini, Domini Ducis Burgundiæ Ambassiatores, per organum tamen dicti Magistris Petri Cauchon, Vicedomini Remensis, proponendo dixerunt, quòd pro quanto dicta deliberatio faciebat ad bonum pacis, benè placebat eisdem: sed in quantum erat dilativa, & impeditiva Justitiæ dicto Domino Duci ministrandæ, stando semper in protestationibus, die hesterna, per eosdem Ambassiatores factis, se opponebant, & protestabantur adhuc de habendo recursum ad remedia Juris.

Consequenter, præfatus Dominus Attrebatensis Episcopus, nomine etiam Ambassiatorio dicti Domini Ducis, multum eleganter, & prolixè in effectu sequentia *, quæ in quadam cedula super hoc per eum confecta, & nobis Notariis infra scriptis postea tradita effectualiter continebantur, & continentur: videlicet quòd hujusmodi deliberatio, seu conclusio, erat peregrina, & omnino aliena à dicta petitione, quæ per dictum Dominum Præsidentem, in deliberatione Nationis fuerit posita, & pro qua solum ipse, & alii sui Ambassiatores, ad rogatum ipsius Domini Præsidentis, die hesterna, exierant de Natione una, cum illis qui se dicunt Ambassiatores dicti Domini nostri Regis Francorum, ut liberiùs Natio deliberaret, prout deliberavit; & sic, per consequens, dicta Natio deliberaverat super alia materia, quam super illa quæ posita in deliberatione, in ipsorum Ambassiatorum præsentia, ipsis Domini Ducis Ambassiatoribus non vocatis, nec auditis; imò spretis, in præjudicium grande ipsius Domini Ducis, & Justitiæ suæ, pro quanto causa novem Assertionum dictum Dominum Ducem concernit.

Quare dictus Dominus Præsident, concludendo pro cedula ibidem lecta, ¶ superius scripta continetur, dictum Dominum suum Ducem gravabat. Et ideò, non recedendo etiam à protestationibus heri per eum, & nunc per dictum Magistrum Petrum Cauchon, nomine Ambassiatorio factis, dictæ deliberationi & conclusioni se, eodem nomine, opponebat, cum protestationibus præ-

† forse Quia Domini Judices, & Commissarii in materiis Fidei deputati.

* forse deest protulit aut dixit

¶ forse deest prout.

prædictis de recurriendo ad remedia Juris.

Præterea, quia in deliberatione prædicta dicitur, *Inter partes*, petiit ut idem Dominus Præfident vellet exponere hujusmodi verba; cum contra quosque Ambassiatores quorumlibet Principum non reputabant se habere partem, nec ipsos esse partes contra eos in quacunque causa, præsertim illos qui dicunt se esse Ambassiatores Christianissimi Francorum Regis, quodque talis modus concludendi, & loquendi, erat magis discordiæ nutritivus, quam pacis.

Item, dixit quod videtur multum mirabile, quod cum dictæ novem Assertiones per eum qui eas denunciavit, tam in Regno Franciæ, quam in Concilio, dicantur esse erroneæ in Fide, & bonis moribus, ut asseruit pluries, & adhuc asserit dictus denunciator; & quod in Regno Franciæ, occasione istarum hæresum, quæ in dicto Regno ortum habuerunt, plures hæreses, & errores subortæ sunt & creverunt; & cum Christianissimus Dominus noster Francorum Rex velit omnes hæreses à Regno suo exterminari: quomodo aliquis, præsertim de dicto Regno, præsumere, dicere, vel concludere præsumat, quod eundem Assertionum Judicium, & determinatio, ad futurum Summum Pontificem reservetur? Tùm primò, quia nescitur quando erit Summus Pontifex: & dum erit, etiam plura agere habebit, & circa multa alia grandia ipsum versari oportebit. Tùm etiam, si Concilium Generale, ubi est, & dicitur esse fons & origo Justitiæ, æquitatis, & scientiæ, timeat super iis diffinire, quomodo Summus Pontifex non timebit? Tùm etiam, si modò non diffiniat Concilium Generale; nunquid dicetur, aut dici poterit, quod ignorantia, aut timor servilis potestatis mundanæ, aut aliquis alius respectus inordinatus, quibus humanum judicium perverti consuevit, apud dictum Concilium liberavit? quod pro nephas est dicere, aut cogitare. Tùm insuper, quia isto tempore medio, populi remanebunt in errore, tam Ecclesiastici, quam Reges, & Principes, eo quod istæ Assertiones fuerunt in Regno Franciæ prædicatæ & declaratæ, & in præfenti Concilio publicatæ & denunciatæ, tanquam erroneæ in Fide, & moribus: unde mota & proposita est, in præfenti Concilio; & solemniter disputata quæstio hæc: utrum hæ novem Assertiones Judicio Fidei sint reprobandæ?

Cum igitur, teste Beato Augustino, tam hæreticum sit aliquid Fidei † quod non est Fides, aut quod est non credere; quam hæreticum est negare, vel abstrahere à Fide quod Fide credendum est: & ergo quia hæ novem Assertiones, si sint veræ aut probabiles; & oppositum earum teneatur pro Fide; ecce errorem manifestum in populo Dei.

Si verò sint reprobandæ, tanquam erroneæ, & teneantur tanquam veræ, aut probabiles; ecce errorem ex alia parte. Et sic est inducere errorem, quocunque dato, & per Concilium Generale, in Religione Christiana, per suspensionem supra dictam.

Item dixit: Considerandum quam maximè, & advertendum, quod scandalum ex hoc insurgit dicto Regno Franciæ Christianissimo, & huic præclarissimæ Nationi; quia ille qui denunciavit, est de Regno Franciæ, & de Natione ista; & petiit pluries, unà cum complicitibus suis, dictas novem Assertiones confestim condemnari, tam per dictos Dominos Commissarios, quam per hoc sacrum Concilium, ad honorem, & exaltationem Fidei, ut dicebat, & motum, Regis & Regni prædictorum, & ante examen earundem Assertionum.

Tom. V. Pars III.

* Illud verbum videtur corruptum. † videtur desiderari credere.

Nunc autem, examine factò, & datis deliberationibus Dominis Commissariis prædictis, venerabilium Doctorum, Magistrorum & Bachalliariorum in sacra Pagina, qui nollent aliud loqui quam quod veritas sacre Scripturæ suaderet, & qui nollent se damnare pro quocunque vivente; modò ipse idem denunciator, & sui complices, instant pro deliberatione prædicta, & ipsam requirunt; quibus hæc insignis Natio minus debite assentire videtur. Ex quo apparet evidenter quod hæc Natio quæ totis viribus debet laborare ut Regni nostri infamia tolleretur; nititur, & laborat ut in sordibus remanens, gloria ipsius hæresibus maculetur; ad quæ Natio hæc venerabilis, multum debet attendere, & etiam ad Regnum Bohemiæ, & ad alia circa hæc attendenda.

Item dicit, quod in hoc ista Natio faciat injuriam dictis Dominis Doctoribus, Magistris, & Bachallariis, quod * est inquirere & declarare doctrinaliter Catholicam veritatem, quos confu- luit semper sancta Romana Ecclesia, in quæstionibus de Fide motis declarandis.

Item dixit, quod major nota scandali gravioris infertur huic præclaræ Nationi ex dicta deliberatione & conclusione; quia inde sic denegare Judicibus in causis Fidei consilium, à peritis in Jure divino pariter & humano quærentibus, non caret omnimodè scrupulo fautorio hæreticæ pravitatis; sed per dictas conclusionem & deliberationem denegatur, cum non respondeatur ad petitionem eorundem. Igitur &c. Et sic scandalum quod ex publicatione dictarum Assertionum ortum est, & per totum Orbem divulgatum, non tollitur, sed nutritur, & augetur per prædicta.

Item. Ad hoc quod dicitur in hujusmodi conclusione, quod deputandi habebant tractare de pace; dixit quod mirabile videtur; cum tractare inter aliquos, sit secundum veram æstimationem de aliquo dubio inter † judicare, & unusquisque bene judicet de iis quæ novit, & horum bonus Judex sit. Necessè est autem, ad hujusmodi Tractatum pacis; quod tractatores plenam habeant notitiam de materia discordiæ inter partes.

Si igitur aliqui Ambassiatores, aut alii, dicunt se esse partes in hujusmodi causa Fidei, necesse est quod hujusmodi tractatores plenam habeant notitiam de processu & deliberationibus Doctorum, Magistrorum, & Bachalliariorum prædictorum, factis in dicta causa, ut, comperta veritate, melius judicent secundum æquitatem. Et cum tale Judicium debeat per hoc sacrum Concilium approbari, quæ approbatio non debet fieri de ignoto, aut ignorato; necesse est, ad dictum Tractatum, quod dictus processus, & dictæ deliberationes Doctorum, Magistrorum, & Bachalliariorum prædictorum palam fiant, & publicentur omnibus Nationibus hujus sacri Concilii. Et insuper, quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari, & nihil sit quod plùs omnes tangit, quam ipsa Fides Catholica, & hic dicitur esse processus Fidei; sequitur quod ut approbetur de dicto processu illud est Fide approbandum, dictus processus debet fieri omnibus manifestus, quia nunquam incognita sacrum Concilium approbaret.

Ex quibus omnibus, dictus Dominus Attrebatensis Episcopus inferendo conclusit, quod relatio est facienda palam & publicè de dicto processu & deliberationibus Doctorum Magistrorum, & Bachalliariorum prædictorum, in hoc sacro Concilio, & in Sessione publica, vel quatuor Nationibus, cum Collegio Dominorum Cardinalium simul congregatis: quod fieri petiit & requisivit dictus Domi-

LI 2

nus

* forte quorum.

† Desideri videtur plurimos.

nus Attrebatensis Episcopus, pro, & nomine Ambassiatorum dicti Domini Ducis Burgundiæ, propter reverentiam Dei, exaltationem Fidei, honorem hujus sacri Concilii, & propter conservationem illibatam præminentie & titulorum singularum Christianissimæ Domûs, religiosissimæ Ecclesiæ, & Regni devotissimi Franciæ; & ut discordiæ per nonnullos in dicto Regno suscitata, sub colore dictarum novem Assertionum per eos malitiosè confictarum, & innocentibus scienter impositarum, brevius & clariùs terminentur & finiantur.

His dictis & propositis, præfatus Dominus Præfatus, nulla data super præmissis responsione, & ceteri alii in dicto loco congregati, à dicto loco recesserunt. Et tunc præfatus Dominus Attrebatensis Episcopus, nomine quo supra, ad omnem futurum eventum, petiit sibi super præmissis omnibus & singulis, à nobis Notariis infra scriptis, & singulis aliis Notariis & Tabellionibus, pro tunc ibidem præsentibus, sibi fieri, atque tradi publicum Instrumentum, seu publica Instrumenta, unum, vel plura, & tot quot sibi fuerint necessaria; omnes & singulos in eadem Natione tunc existentes, in testimonium præmissorum omnium, & singulorum invocando.

Acta fuerunt hæc sub Anno, Indictione, Mense, diebus, & horis prædictis: præsentibus ibidem Reverendis in Christo Patribus, ac Dominis Tholonenſi, & Augustensi Episcopis; Johanne Abbate Cisterciensi; nec non venerabilibus & circumspectis viris Magistris Johanne Balduini in sacra Pagina; Johanne Rippart in Decretis Magistris, almae Universitatis Parisiensis Ambassiatoribus. Johanne Ademare. Nicolao de Gonesia, & Fratre Johanne de Rocha, Ordinis Fratrum Minorum, sacre Theologiæ Professoribus, ac alia multitudine Dominorum Prælatorum, Doctorum, Magistrorum, Bachalliariorum, & aliarum personarum, diversorum statuum, graduum & Ordinum, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et quia ego Johannes Baers, Clericus Diocesis Morinensis, publicus Apostolica & Imperiali auctoritate Notarius, præmissis omnibus, & singulis, dum sic, ut præmittitur, proponerentur, allegarentur, narrarentur, replicarentur, agerentur, dicerentur, & fierent, unà cum Dominis testibus, ac Notariis publicis infra scriptis præfens fui; eaque, prout scripta sunt, sic vidi, & audiui proponi, allegari, narrari, dici, replicari, ac fieri, ac in notam recepi. Idcirco huic præfenti publico Instrumento super inde confecto, aliena manu fideliter scripto, me aliis negotiis legitime præpedito, propria manu, unà cum Notariis publicis infra scriptis me subscripsi, & signum meum publicum hic apposui solitum, rogatus & requisitus, in testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum.

Et ego Jo. Riviani, Canonicus Antisiodorensis, publicus Apostolica auctoritate Notarius, præmissis omnibus, & singulis, dum sic, ut præmittitur, proponerentur, narrarentur, allegarentur, replicarentur, agerentur, dicerentur, & fierent, unà cum Dominis testibus, ac Notariis publicis, supra, & infra scriptis, præfens fui; eaque sicut supra sunt scripta, sic vidi, & audiui proponi, allegari, narrari, dici, replicari, & fieri, ac in notam recepi. Idcirco huic præfenti publico Instrumento manu aliena fideliter scripto, manu propria, unà cum aliis Notariis publicis, supra, & infra scriptis, me subscripsi, signumque meum publicum consuetum hic apposui, in veritatis testimonium præmissorum, requisitus & rogatus.

Et me Pasquierio de Vallibus, Clerico de Am-

bianis oriundo, Bachallario in Decretis publico, Apostolica & Imperiali auctoritate Notarius, qui præmissis omnibus & singulis, dum sicut supra scribuntur, fierent, dicerentur, & agerentur, unà cum testibus, & Notariis publicis supra scriptis, præfens interfui; eaque omnia, & singula sic fieri vidi, & audiui, ac in notam sumpsi. Idcirco huic publico Instrumento exinde confecto, manu aliena fideliter scripto, signum meum, me hic propria manu subscribendo, apposui consuetum, in testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum, requisitus & rogatus.

ALLEGATIONES

Cod.
2538.
fol.
339.

In causa novem Assertionum,

Quòd Rex Franciæ non debet admitti.

ARDICHINUS de Novaria, Advocatus.

IN causa novem Assertionum &c. dicitur Sere-
nissimum Principem Dominum Regem Fran-
corum non fuisse, nec esse admittendum, ratione causæ, & ejus status, ratione deficientis interesse, & ratione deficientis voluntatis ipsius Domini Regis.

Ratione enim causæ Rex admitti non debet, nisi ad audiendum, ut ex inde instruat quid tenere habeat, & ut decisa per Synodum exequatur; non autem ad sustinendum in Synodo aliquam partem, quia causæ Fidei non Regali Sanctione, sed Synodali Judicio terminandæ sunt. LXXXVI. dist. Nisi nos. cum cap. & nota in cap. fin. De iis quæ fiunt à Prelatis. Per hoc enim quòd aliquam partem sumit defendendam, se Judicem in causa constituere videtur, prout etiam factis improvidè in quibusdam Litteris, appellat processum suum, condemnationem Episcopi Parisiensis &c.

A Jure autem prohibitum est Dominis temporalibus judicare, vel cognoscere de causis Fidei; aut earum processum quomodolibet impedire, sub poena excommunicationis, quam contra facientes incidunt, ipso facto. Et si eam per Annum sustinuerint; ut hæretici sunt condemnandi. in cap. Ut inquisitionis: de hæretic. Libro sexto.

Attendant ergo qui Dominum Regem in tanto periculo ponere quærunt, quid agunt, cum per admissionem Regis non est dubium processum hujusmodi causæ impediri, ut experientia docet.

Ratione status causæ &c. non est admittendus.

Primò, quia per viam denunciationis fuit causa primò inchoata. Deinde denunciatore desistente, fuit processum per inquisitionem, ex officio: quod etiam fieri non debuisset; quia non debuit de una via ad aliam transiri, ut notant Doctores. in cap. Licet. Tit. de Simonia. Quantò ergo minùs ad tertiam viam, & ad novum Judicium est transeundum. Vult enim causam instruere ex iis quæ facti sunt; ut patet ex appellatione: cum tamen hæc sit causa Juris. Ut etiam novos Judices, recusat antiquos. Et breviter non video quo Jure sit cum eo procedendum.

Item, præsupposito quòd ad hanc causam omnes admittendi essent, quia popularis; certè præventioni locus esset, & ille qui præoccupavit in causa,

fa, debet litem prosequi: alii autem possunt assistere, si velint, ne colludatur; non autem facere causam propriam. *Nov. in rubrica. ff. de popu. Act. l. cum qui. §. in popul. ff. de iurejur.*

Secundo, dicitur quod non est admittendus, ratione deficientis interesse. Hi etiam quorum non interest non sunt audiendi. *l. non solent. ff. de appell. rejicien. cap. cum inter. rubr. de Electione.* Sed Domini Regis non interest specialiter, plus quam alterius.

Primo, quia hæc causa Juris est, non habita ratione ad aliquod factum.

Secundo, quia displicentiam necis, de qua pars adversa loquitur, diu remisit. Et sic actio fuit extincta, quæ resuscitari non potest. *l. Qui res. §. Arcam de solm.* Quod autem Dominus Rex remisit displicentiam, constat per confessionem adversariorum, & per Litteras Regis apud Acta productas.

Tertio, dicitur quod non est admittendus, quia non vult. Dicitur enim in Littera Mandati, quoniam remisit omnem displicentiam &c. & quod non intendit materiam movere, nisi pro parte Domini Ducis moveatur: & ita mandavit Nunciis suis. Nunc autem relatum est ei quod materia mota sit pro parte Domini Ducis. Quare &c. Sed hoc notorie falsum est quod pro parte Domini Ducis fuerit primo mota, ut constat ex Actis, & toti Concilio. Ergo &c.

Secundo, in ista Littera mandat fieri prosecutionem condemnationis Propositionis Magistri Johannis Parvi. Hic autem non agitur de illa, sed de novem Assertionibus, quæ nullo modo continentur in ea. Et hoc petium fuit in principio per Dominum Ducem pronuntiari, scilicet has novem Assertiones non esse contentas in Propositione Magistri Johannis Parvi. Ergo non est audiendus, nisi hoc modo primo expedito.

Cod.
2528.
fol.
340.

ANNO XVI. XI. * Aprilis

IN NOMINE DOMINI. Amen.

PER hoc præfens publicum Instrumentum cunctis notum sit, & pateat evidenter, quod Anno à Nativitate Domini M. cccc. xvi. Indictione nona, Apostolica Sede vacante, & sacro sancto Generali Concilio Ecclesiam Universalem repræsentante. Die verò Sabbati, undecima Mensis Aprilis. Horâ Vesperorum, vel quasi, ejusdem diei: congregatis in numero sufficienti, juxta tenorem Commissionis ab ipso sacro Concilio super hoc factæ Reverendissimis, Reverendisq; in Christo Patribus & Dominis de Urfinis, Aquilegensibus, & Florentino, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus; Laudensibus & Leonensibus Episcopis, & Jacobo electo Pennensis; nec non viris egregis, & circumspicendis Magistris, Urfino Taillevande; Theodorico de Monasterio; & Nicolao Dynkepuel, sacre Pagine, & Hugone Holbach, utriusque Juris Professoribus, Judicibus & Commissariis in causis Fidei, unâ cum nonnullis aliis suis in hac parte Collegis: & cum clausula, quod si non omnes interesse voluerint, aut poterint, quod tamen decem ex ipsis procedere valeant &c. per sacrum Concilium in Sessione publica solemniter deputatis, in Aula magna Domus Episcopalis Constantiensis, & loco eorum solito, pro Tribunali sedentibus, ad Jura reddendum, audiendumque, & expediendum causas eisdem Dominis Judicibus & Commissariis, per honorabilem virum Magistrum Johannem de Gerssonno, Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, tanquam, ut prætendebat, erronearum in Fide & mo-

ribus denunciatarum, & postmodum examini Magistrorum, Licentiariorum, Bachalliarum in Theologia, sub titulo hujus Quæstionis.

An hujusmodi novem Assertiones sint Fidei iudicio reprobandæ, per dictos Dominos Judices & Commissarios: audientibus, scientibus & non appellantibus dicto Magistro Johanne de Gerssonno, & aliis qui pro parte Officii, quam parte Illustrissimi Principis Domini Johannis Ducis Burgundiæ, Comitis Flandriæ, Arthasii, & Burgundiæ, in dicta causa novem Assertionum intervenerunt, & comparuerunt, traditarum & positarum. Quarum quidem Assertionum tenor de verbo ad verbum sequitur & est talis: *Licetum est unicuique subdare &c.* & ponuntur omnes Assertiones cum titulo Quæstionis. *

Comparuerunt judicialiter coram eisdem, Reverendus in Christo Pater, Dominus Martinus, Attrebatensis Episcopus, nec non venerabiles viri, & circumspicendi Magistri, Petrus Cauchon, Vice Dominus Remensis, Licentiat; Frater Petrus Salomonis, sacre Theologiæ professor, Ambassiatores & Nuncii; nec non Johannes de Montejustino, Archidiaconus de Lincyo, in Ecclesia Tullensi, Procurator dicti Domini Johannis Ducis Burgundiæ, prout de ejusdem procurationis Mandato, apud Acta causæ hujusmodi novem Assertionum legitime constat: exponentes per organum egregii utriusque Juris Doctoris, Domini Archidichini de Novaria, eorum in hac parte Advocati: & proponentes in effectu quod licet per magnum temporis spatium, hujusmodi causa novem Assertionum, & earum materia coram eisdem Dominis Judicibus, & Commissariis ventilata solemniter, & tractata, ac per Magistros, Licentiatos & Bachallarios formatos in Theologia, in præfenti Concilio tunc in copiosa multitudine residentes, examinata & discussa fuisset, ex Ordinatione Dominorum Judicum & Commissariorum prædictorum, ac de consensu illorum qui se tunc partes in hujusmodi causa constituerunt: dictique Magistri Licentiat & Bachallarii formati, medio eorum juramento super hoc, in ipsorum Dominorum Judicum, seu Commissariorum manibus præstito, vota, seu opiniones, in scriptis, judicialiter eisdem Dominis Judicibus & Commissariis, realiter tradidissent, jam pluribus Mensibus elapsis: & licet etiam tam pro parte dicti Domini Ducis Burgundiæ, qui in hujusmodi causa admixtus extitit, pro suo interesse, prout in Actis ejusdem est deductum, & declaratum; quam etiam pro parte præfati Magistri Johannis de Gerssonno, ac nonnullorum sibi adherentium; & sub nomine & titulo Christianissimi Domini Regis Francorum, in hujusmodi causa se ingerentium, & ibidem comparientium, sæpius petium & supplicatum judicialiter fuisset, & esset, hujusmodi vota & opiniones publicari, & copiam ipsis tradi & decerni: nihilominus tamen petitiones hujusmodi nondum per eisdem Dominos exaudita, nec suum fortiter fuerint effectum. Ea propter præfati Domini Ambassiatores, & Procuratores Domini Ducis Burgundiæ ante dicti, ut finis huic materiæ, & disceptationi celerius imponatur; & veritas in lucem pateat, & declaretur hujusmodi vota & opiniones Magistrorum, Licentiariorum, & Bachalliariorum formarum in Theologia prædictorum, super hujusmodi novem Assertionibus judicialiter exhibitæ, & exhibitæ publicari, & aperiri; ac sibi, & parti suæ, aliis que petentibus, & habere volentibus copiam decerni, tradi & concedi, per Dominos Judices & Commissarios prælibatos, debitâ

L 13

cum

* Ponuntur Assertiones de verbo ad verbum, cum titulo Quæstionis, prout erant in Instrumento.

* In serie hujus voluminis, apponitur xxi.

cum instantia poſtularunt; attento præſertim quòd dictus Magiſter Johannes de Gerſſonno, ac alii ſibi in hac parte adhærentes, & ut præfertur, in hujusmodi cauſa intervenientes, & ſimili modo ſæpius judicialiter petierunt; allegantes ad hoc quòd Fides in ſaccho recludi non debebat, & plura alia quæ in Actis cauſæ hujusmodi leguntur & continentur.

His itaque modo præmiſſo petitis, & aliis diverſis ſuper hujusmodi materia, inter dicti Domini Ducis Burgundiæ Ambaſſiatores, & Johannem de Gerſonno, & alios prædictos ſibi, ut præfertur, in hæc parte adhærentes, hinc inde altercati & diſputati; præfati Domini Judices & Commiſſarii, ad Jura reddendum adhuc, prout & ſupra, pro Tribunali ſedentes, poſt longam & maturam deliberationem præhabitam, & unanimiter concluſam, omnia & ſingula vota, dicta, ſeu opiniones Magiſtrorum, Licentiariorum & Bachalliariorum formatorum in Theologia prædictorum, hætenus iſſis Dominis Judicibus, & Commiſſariis, ſuper hujusmodi novem Aſſertionibus, per dictum Magiſtrum Johannem de Gerſſonno, ut præfertur, denuntiatis, data & exhibitæ, ſeu datas & exhibitæ ſimpliciter publicarunt; ac Domini Ducis Burgundiæ Ambaſſiatoribus, & Procuratoribus prædictis, & aliis quibuſvis petentibus & habere volentibus copiam eorundem votorum & dictorum, ſeu opinionum prædictarum, fieri, tradi & expediri decreverunt, per nos Notarios & Scribas cauſæ hujusmodi infra ſcriptos, ſine tamen expreſſione propriorum nominum & qualitatum perſonarum quæ ipſas opiniones, ſeu ipſa dicta & vota ſcripſerant & judicialiter tradiderant.

Quæ quidem propria nomina, & qualitates perſonarum prædictarum, pro tunc, ſubſcribi & minime tradi, vel declarari in eiſdem copiis tradendis voluerunt, certis ex cauſis ipſos Dominos Judices & Commiſſarios ad hoc moventibus.

Quam quidem copiam, ex vero originali regiſtro fideliter extractam, & debite collationatam, trecentum & octoginta folia, comprehenſa in viginti tribus codicibus papyreis ſequentibus continentem, manibus propriis noſtrorum Conrad de Valden, & Johannis Baers, Notariorum & Scribarum cauſæ hujusmodi per Dominos Judices, & Commiſſarios prælibatos ad hoc deputatos, in quolibet dictorum trecentorum & octoginta foliorum, manibus alienis, nobis Notariis & Scribis prædictis aliis negotiis præpeditis, ſcriptorum, ſignatam & ſubſcriptam, Ambaſſiatoribus, & Procuratoribus præfati Domini Ducis Burgundiæ ante dictis, hoc petentibus, & requirentibus; nos Notarii & Scribæ præfati infra ſcripti, juxta & ſecundum hujusmodi Decretum & Ordinationem Dominorum Judicum, & Commiſſariorum prædictorum, poſtmodum dedimus, tradidimus, deliberavimus & conſignavimus, prout in ſequentibus viginti tribus codicibus dicta trecentum & octoginta folia tam ſcripta, quam non ſcripta continentibus plenius continentur.

De quibus omnibus & ſingulis ſæpè dicti Domini Ducis Burgundiæ Ambaſſiatores & Procuratores petierunt ſibi fieri & tradi Publicum Inſtrumentum, & publica Inſtrumenta, unum vel plura, ad omnem debitum*, & ad perpetuam rei memoriam.

Acta fuerunt hæc, quantum ad publicationem, & Decretum prædictum, per præfatos Dominos Judices, ſeu Commiſſarios, ut præmittitur. Factum ſub Anno, Indictione, Menſe, die, hora & loco quibus ſupra: præſentibus ibidem venerabilibus & circumſpectis viris Magiſtris Henrico Thibout, Magiſtro in Medicina; Fratre Natali Lalani, Or-

* fore eventum

dinis Prædicatorum; Johanne de Plebe; Presbytero dicti Domini Cardinalis Florentini Carerario*; Jacobo de Eſculo, Litterarum Apoſtolicarum Scriptore; & Petro Bruneti Presbytero, cum pluribus aliis teſtibus ibidem aſtantibus, ad præmiſſa vocatis & rogatis.

Quò verò ad traditionem & expeditionem copiar prælibatarum, per nos Notarios & Scribas præfatos, juxta Decretum dictorum Dominorum Judicum & Commiſſariorum, prælibatis Dominis Ambaſſiatoribus, & Procuratoribus dicti Domini Ducis Burgundiæ, ut præfertur, factam in dicta civitate Conſtantiensi, & domo habitationis dicti Domini Attrebatensis Episcopi, ſub Anno & Indictione prædictis, die verò Lunæ xx. Menſis Maii, præſentibus ibidem Religioſis viris Magiſtris Johanne de Vincellis; Johanne Marſcalli, in Theologia; Guilielmo Britonis; in Decretis Licentiat; Johanne Cavelle, in Artibus Magiſtro, cum pluribus aliis teſtibus ad hoc vocatis & rogatis. [*Hic aliquid deeſſe videtur.*]

* ſuit Camerario

Hæc Appellatio fuit interpoſita xv. Cod. Menſis Aprilis, per Dominum Symonem de Theramo; pro Gerſſonno &c.

Anno xvi.

Quoniam à vobis Reverendiſſimis Patribus, & Dominis, Dominis Judicibus & Commiſſariis in cauſis Fidei, & errorum in Fide & moribus, à ſacro ſancta Generali Conſtantiensi Synodo ſpecialiter deputatis nuper, videlicet die Sabbati undecima præſentis Menſis Aprilis, hora Completorii, vel quaſi, ejusdem diei, in loco ſolito congregatis, in cauſa coram vobis, ſuper quadam Propoſitione quondam Magiſtri Johannis Parvi, ſeu novem Aſſertionum ex indè extractarum, virtute & autoritate dictæ deputationis, ut dicitur, introducta; Oratores, & Ambaſſiatores Chriſtianiffimi Principis Domini Regis Francorum, videlicet Magiſtri Johannes de Gerſſono Cancellarius Parisienſis, Jordanus Morini, Guillelmus Pulcrinoporis, & Petrus de Verſailles Magiſtri in Theologia, ac Symon de Theramo dicti Domini Regis Advocatus, & per vos Dominos Commiſſarios pro hujusmodi cauſæ proſecutione Advocatus ſpecialiter deputatus, cum omni instantia petierunt præfatum Chriſtianiffimum, & Illuſtriſſimum Principem Dominum Carolum Francorum Regem, ſeu ſe ipſos Oratores, ipſius Procuratores, ad hæc ſufficienti poteſtate ibidem edocta & exhibitæ ſulcitos, ejus nomine, pro ſuo intereſſe legitime, ad cauſam ipſam, in ſtatu & terminis quibus erat admittere, & ipſum Dominum Regem, ſeu Oratores, & Procuratores admiſſos audiri, tam in facto, Quàm in Jure: licet etiam ipſi petierint, & diligenter inſtiterint, & fuerint proteſtati, quòd antequam admitterentur, & poſtquam admiſſi eſſent, audirentur plenè, & debite, tam in Jure, quàm in facto; antequam ad actum aliquem in cauſa ipſa procederetur, prout de Jure non debebatur: licet etiam uſque nunc pro parte ipſius Domini Regis, vel alicujus alterius ſe in cauſa ipſa partem conſtituentis, cauſa ipſa inſtructa non fuerit, nec deſenſa: licet etiam, pro parte præfati Chriſtianiffimi Regis oblatum & proteſtatum fuerit, quòd poſt ejus admiſſionem, cauſam inſtruere,

defendere, & talia media deducere obtulerint, per quæ de iustitia & veritate causæ, & deductorum in eadem, clarè poteratis, & possetis instrui, & informari: & licet specialiter & expresse, pro parte dicti Christianissimi Regis, fuerit protestatum, quod ad publicationem votorum & consiliorum redditorum per nonnullos qui dicuntur in sacra Pagina Magistri, in causa ista, pro votis, & consiliis, ad decisionem requisiti, non deveniretur, & eadem vota, seu consilia non publicarentur, * causis & rationibus infra scriptis.

Primò. Quia ex hoc præjudicium non modicum præfato Domino Regi ad causam venienti, circa ipsius causæ prosecutionem gerebatur.

Secundò. Quia consilia ex quibus Sententiæ ferendæ, aut decisiones causarum ferendæ veniunt, publicanda ad partis instantiam non sunt; sed illud fieri est à Jure, optima ratione, inhibendum.

Tertiò. Quia talia in facto proponi, ipsius Domini Regis nomine, poterant, & offerebantur: quibus visis, & attentis, Magistri qui consilium dederant, iterum consulendi fuerant, & consulti consilia reformassent; quod nunc, post publicationem votorum, non sine suspitione repeti poterit, & præcipue cum eis facultas patuit cum partibus colloquendi.

Quartò. Quia scandala ex illa publicatione multa & plurima sequi poterant.

Quintò. Quia illorum publicatio, est comminatio qualis sit futura Sententia ferenda.

Sextò. Quia saltem fieri non debuit modo & forma quibus facta fuit: debuit enim ipsa non partibus, sed peritis in Jure divino, & humano fieri, ad effectum conferendi, & examinandi rationes, & causas; consulendi zelum, gradum & auctoritatem consultorum, sicut est moris & Juris, prout fuerat, & tunc fuit à vestris Reverendissimis Paternitatibus instantè petendum.

Septimò. Quia per ipsam publicationem patet ipsam admissionem præfati Domini Regis captivam fuisse. Quid est enim aliquem ad causam admittere, & admissum, antequam ad ulteriora procedatur, non audire? Nam nedum ipse Christianissimus Rex; sed quælibet vilis persona, nedum in causa Fidei, quia nulla major; sed in qualibet alia etiam materia, post aliquem ad causam admissum, antequam ad ulteriora procedatur, illi termini, & dilationes legitime dantur, infra quos &c. quas admissus possit, & debeat, si qua proponere, vel producere, vel allegare intendat, & velit: & licet pro parte dicti Domini Regis oblatum fuerit prædicta & alia, quæ ad ostendendum dictam publicationem, fieri non debere, & alia ad justificationem præsentis appellationis facientia, velle coram vobis, quatenus expediret, ostendere vel docere: nihilominus vos Reverendissimi Patres, prædictis omnibus & singulis minimè attentis, neque consideratis; die & hora, ibidem, in hujusmodi causa tum ardua, & gravi, nimis præcipitanter, & ferventer, ad ulteriora, ex abrupto, procedentes, præsentia vota, atque consilia in scriptis redacta, certorum Doctorum, sive Magistrorum ad hoc, ut dicitur, requisitorum in dicta causa, occasione dictarum Propositionis & Assertionum habita; & forsitan super falso casu citra veritatem in esse posito scrutata, ad importunam quorundam assertorum Domini Ducis Burgundiæ Oratorum, & Procuratorum instantiam, ut dicitur, publicatis, & publicari fecistis, & mandastis, & eorum copiam eisdem Oratoribus, & Procuratoribus dicti Ducis decrevistis; licet de facto contra omnem æquitatem, & Juris rationem, præmissa, & singula, pro parte præfati Illustrissimi Princi-

* forse degli ex

pis, Domini Regis proposita, & oblata, saltem tacitè repellendo; Juri, æquitati, & honori præfati Christianissimi Regis minimè deferendo, Oratoribusque, seu Procuratoribus prædictis causam, & occasionem subornationis, aut aliàs malignandi.

Idcirco Conradus Ludeking, Procurator, & procuratorio nomine præfati Illustrissimi Domini Regis, ad hoc per præfatos ipsius Procuratores substitutus, sentiens ipsum Dominum Regem, & se, nomine procuratorio ejusdem, per dictam præsentiam publicationem, ex qua quamplurima scandala verisimiliter possent exoriri, & alia contra Juris & rationis debitum, & in præjudicium dicti Illustrissimi Regis resultant, multipliciter gravatos, & dubitans de gravaminibus subsecuturis; à dicta præsentia publicatione, ac aliis gravaminibus ex præmissis, & actis præsentis causæ, coram vobis habitis quomodolibet colligibus, in iis scriptis; ad sanctam Sedem Apostolicam, & dictum Concilium Generale provocat & appellat, & Apostolos petit, primò, secundò, & tertio; ac instantè, instantius, & instantissime sibi dari & concedi.

Anno:
xvi.
die ix
Martii

INSTRUMENTUM APPELLATIONIS

Procuratoris Ducis Burgundiæ, à Judicibus &c. in Causis Fidei.

Eò quod Regem Francorum admiserunt ad Causam novem Assertionum &c. de qua appellatione fuit usus idem Procurator, certis de causis, ex deliberatione Consilii ejusdem Domini super hoc præhabita.

Cod.
2538.
fol.
325.
Anno
1416.
xxi.
Aprilis.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

PER hoc præsens publicum Instrumentum cunctis pateat evidenter, quod Anno à Nativitate Domini m. ccccxvi. Indictione nona. Die verò Martis vicesima prima Mensis Aprilis, videlicet ante tertiæ, & post secundæ horæ ejusdem diei post meridiem pulsationem, Apostolica Sede Pastore carente, in nostrum Notariorum publicorum, & testium infra scriptorum, ad hæc specialiter vocatorum præsentia; personaliter constitutus venerabilis & circumspèctus vir, Magister Johannes de Montejustino, in Curia Romanâ, & ut asservit, Illustrissimi Principis Domini Joannis Ducis Burgundiæ Procurator; ac ejus procuratorio nomine, & ad opus omnium illorum quorum interest, seu interesse poterit, quomodolibet in futurum, videlicet in ista magna domus Episcopalis Constantiensis, in qua Reverendissimi Reverendique, ac venerabiles & circumspècti Patres, Domini Judices in causis Fidei per lacrum Generale Constantiense Concilium deputati, soliti sunt suam Audientiam in dictis causis tenere; & præsertim in causa novem Assertionum, in eodem Concilio, per Venerabilem virum Magistrum Jo. de Gerssonno, ut idem Procurator assererat, denuntiatarum, tenere & dare consueverunt.

Qui quidem Magister Johannes de Montejustino, Procurator, nominibus, & ad opus quibus supra, ad fines effectus, ut dicebat, meliores & utiliores quibus poterat, petiit à discreto viro Clemente Grossi, dictæ Sedis Apostolicæ cursore, ibidem existente; ipsumque interrogavit, si sciebat ubi erant dicti Domini Judices & Deputati: & si debe-

bebant, vel crederet quòd deberent hodie suam tenere in dicta causa novem Assertionum, vel alias in causis Fidei Audientiam.

Qui quidem Clemens cursor eidem Procuratori respondendo dixit, quòd præfati Domini Iudices illuc non erant, & quòd suam Audientiam in causis prædictis, ut firmiter credebat, dicta die non tenerent.

Et tunc dictus Magister Johannes, Procuratorio nomine & ad opus quo supra, dixit & exposuit quòd si iidem Domini Iudices, & Deputati essent ibidem præsentibus, ab eis, à nonnullis gravaminibus præfato Domino Duci ac sibi, nomine quo supra per eosdem Dominos Iudices, ut asseruit, in causa dictarum novem Assertionum factis & illatis, libentiùs provocaret & appellaret: & cum eorum præsentiam pro tunc non haberet, nec commodè habere posset; idcirco idem Magister Johannes de Montejustino, nomine, & ad opus quibus supra, coram nobis Notariis infra scriptis, tanquam coram authenticis & publicis personis, ac in testium infra scriptorum præsentia, à præfatis Dominis Iudicibus, & à gravaminibus, in quadam papyri cedula, quam tunc tenebat, expressatis, declaratis, & specificatis, ad præfatum sacrum Generale Concilium Constantiense, & Sanctam Sedem Apostolicam, in scriptis provocavit & appellavit: ac Apostolos semel, secundò & tertio, sæpè, sæpiùs, & instanter, saltem testimoniales, à nobis Notariis publicis sibi dari petiit, & etiam requisivit; protestans de dicta appellatione sua eisdem Dominis Iudicibus, & aliis quibus opus esset intimanda, & ea loco & tempore debitis prosequenda &c. prout & quemadmodum in eadem appellationis cedula nobis Notariis infra scriptis exhibita & tradita, ac in nostris manibus reposita latiùs continetur.

Cujus cedulæ tenor sequitur in hæc verba.

Proponit appellando Procurator, & nomine procuratorio Illustrissimi Principis Domini Johannis Ducis Burgundie.

Comme au cayer cy joint.

EPISTOLA

Universitatis Parisiensis

A D

Concilium Constantiense

De negotio Joannis Parvi.

Die xxviii Aprilis. Anno 1416. Gregiis, Reverendissimis, atque inclytis Patribus in omni gente delectis, in sacro Constantiensi concilio Universalem Ecclesiam representantibus, humiles, devoti, & vobis obsequiosi.

Rector & Universitas Studii Parisiensis, pacem dare multam diligentibus Legem Dei, ut non sit eis scandalum, atque objectis erroribus, multitudini credentium sit cor unum & anima una.

Quoniam

Concordiâ parva res crescunt, discordiâ maxima dilabuntur.

Nascentem pacem, plantulamque tenellam, lenibus fovere necesse est, & mutuâ in alterutrum benivolentiâ dulci & placido in labore gratam expectare quietem. Quamquàm enim, ut apud Aristotelem est, plusquàm dimidium totius sit principium, non illic quies, sed plusquàm totum est ipsa felicius operis consummatio, ibique residere virtutis est, si jam serenitatis aliquid, aut deco-

ris in Ecclesia quæsitum, non id quia habetur aspernandum.

Nam certè,

Non minor est virtus quàm querere parta tueri.

Nocte & die vigiliæ, curæ, & sollicitudines in pretio sunt opus facientibus, somnus subsequens suavior, ipsaque blanda futura quies tolerabilem facit esse laborem. Res digna est, cum animos occupemus, fructus subsequens mentes advocat, ac si inexpectum hoc transeat, id præcipuum omittimus, quo nobis animarum salus undequaque petita potiùs præparanda consilii * fatis est auxilii copia omnia suppetunt si cuncta ligantem, ne dispergantur, teneamus unitatem, ex quo de Ecclesiæ familia sumus, omnia pro ipsa familiariter ferenda sunt.

Nos autem absentes omnia adire pericula, dum prodessemus, atque dura pati mente firmavimus. Neque si inimici inveniendi sint omnes homines, non illa deferenda Ecclesia, quam Christus Jesus prosequatur ad mortem. Legitimus Ecclesiæ filius qui obstentatam tantam pacis occasionem brevem, tam optatam, & olim insperatam amitteret, quoniam.

Pax plenum virtutis opus, pax summa laborum.

Aut enim illa viros demoniali malitia superaret, aut bestiis subesset insensatus.

Cum autem in vobis concordiam tenueritis, eandem parabitur populis, qui ad vos ora expectantia vertunt gratius aliquid auditura. Non ea loqui iniquæ linguæ est, non pacem Dei quæ exsuperat omnem sensum suadere, contumeliosum. Neque hæc quæ loquimur ex animo fiduciâ distituto procedunt. Spectata est vestra constantia, probata desideria; sed fortassè cum succedunt prospera, cum pacis patefactus adventus in parvis, si mixtio voluntatum discrepantium supervenerit, erit ad majora transitus, & accessoria divisio unanimitati principali noceret.

Hæc eo ipso in medium veniunt, quia fama refert aliquibus in Nationibus suscitari dissidia, ut de Præsidentis honore sit in Nationibus diversitas, atque hic Joannistarum Præses, ille Gregoristarum se appeller, mosque in Concilii sumptus exordio sit abjectus, qui pro tranquillitate tenenda tradebatur.

Quamquàm verò hæc Nationibus illis intranea sint, & ut credimus cedenda † faciliter extranea ferre possunt incommoda, & in vocibus hominum niaculam in Ecclesia, Clerique turpitudinem macularent ¶, ut qui omnia, præteritumque schisma propter Christum, coelicamque pacem contempsisse feruntur; jam mundanæ præminentia, jam inanis gloriæ dilectione nimia, ac odii præteriti recordatione mordeantur, & zelum Christi terrenus amor supervacuus impediatur.

Tollite, tollite tantum pacis offendiculum, nam pacem invenire laboriosum; jurgia litesque novare facile est; & quod cum gravitate paratur, lenia rejiciunt, cum semel excrevit jurgii materia, non in promptu mitescere, & ad iracundiam citius, quàm ad mansuetudinem commotus animus impellitur. Non his primis pro cathedris decertare convenit, qui una pro sede pacificè statuent, suos intellectus captivantes in caritate quæ non amulatur, non querit quæ sua sunt; sed omnia sustinet 1. Cor. xiii. 14. vocati sunt. Nec tale improperium admittendum est, ut & simplices nostrorum operum accusatores habeamus, qui nostros motus, turbidamque, & in quærendis honoribus contrariam irrideant voluntatem; & potiùs nostra in his, quàm in bonis sequantur exempla, cum semper ad malum prona sit nostra semifracta fragilitas.

* Locus corruptus. † Locus corruptus. ¶ forte cumularent.

Si in Potentatibus, si inter Primates, qui forma facti gregis, sit non æquanimis colluctatio; in minoribus quid nisi furor & inordinatus strepitus audietur?

Novistis ipsi, cum primum Statutum in Præsidentibus, & pacifica consuetudo maneret, egregie venere singula sine discrepantia, & acta omnia processere feliciter.

Si igitur illa auferatur, concordia auferetur, & fortasse spes auferetur, quam jucundis animis advenientem suscepimus.

Redeat, quæsumus, in priscam consuetudinem, in probatum usum Præsidentiae conditio, illeque Sedem sortiatur, cui talis Statuti coordinatione debetur, & qui unicæ * Christi sponsæ quærimus unitatem, unum simus, quoniam ipsa pax divisa nusquam habitat, & in pace factus est locus Domini.

Si otium refugitis, si ut non desides pigritent animi, & ne cum non habent ubi se exerceant, surgant in alterutrum; materiam rerum majorum expectativam vultis, ad errores extirpandos currite. Adest doctrina pestilens, de occisione sine auctoritate, per mendacia & perjuria Parisius damnata, Magistri Parvi Propositio, per quam & Gallia lacerata atque excruciatæ est: eam si non tollitis, gladio fortasse Gallorum Regia Majestas abolere cogetur.

Instat quominus congregitur viros, & bella miscet horrida, ut non sit domus, non etiam pauperis tugurium, quod non contumeliis plenum sit, neque unquam tam iniquè de illa dicemus, quin dicta iniquitas exsuperet. Non pudet vos, & pios animos dictum hoc offendit, & demum eorum vos miseret, si qui sint qui eam, non dicimus deffensare, sed etiam excusare conentur, ut ob humanam amicitiam, Fidem sibi faciant inimicam, & Lex Dei mansueta, atque ejus misericordiae multæ, qui non vult mortem peccatoris, jam in sensum reprobum, atque in humanis odiis, fraudibus, & morte inopina justificandis ostendat. †

Proh Dei, atque hominum fidem! Non satis erat uno errore per eam vilescere, si non octo pariter jungerentur. O quam faciliter uno ex vitio in multa viri demerguntur!

Verum, non errores absconditi, nec è Theologiarum penetralibus, & arcanis extracti versutiæ, sed primas veritates evertunt, ipsumque diripiunt Decalogum; ut etiam Tabulæ Moysi, hanc propter peccati vitulinam adorationem, iterum confringantur; *Non occides: Non perjurabis.* Nonne Mandata digito Dei scripta sunt, & hæc brachium malignantis delebit? Quid manifestius? Quid lucidius? Non parabolâ hac tecta sunt, non sensus latentes involuti, idque solum hac in prohibitione cavetur, ne quis sua auctoritate homicidium perpetret, perjuriumve committat.

Attendite quid Exod. xxi. 14. scriptum sit: *Si quis, ait Scriptura, per industriam occiderit proximum suum, aut per insidias: ab altari meo evelles eum, ut moriatur.* Et Gen. ix. 6. *Quicumque effuderit sanguinem humanum, effundetur sanguis illius: ad imaginem quippe Dei factus est homo.* Etiam in Psalmo satis dolos, perjurium, & propria auctoritate sanguinem effusum abhorre judicatur Dominus, cum ait David, Ps. v. 7. *Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus.* Ex nos contra hæc divina edicta humanâ corruptione veniemus, & Orbem miscebimus discordiis, quem per hæc Præcepta Dominus in pace constituit.

O nimiam in malignitatibus apertam confidentiam, etiam in malefactorum Scripturâ colorandis gloriabitur vir, quem malefactorum non pigebit, induratus! Heu quantum scelus, ut quis offensus non credatur, iterum gravius offendere, & cul-

Tom. V. Pars III.

* forsan unicæ

† forsan assiliat

pam protegere culpâ, cum ait Augustinus, quod *Peccare malum est, perseverare pejus, nolle penitere mortale.* Sed qui magis increpandi, aut audentes incipere, aut fovere malitiam? Videatis: utinam cunctis ut inobis cernere datum esset *, quid flagitii scriptum illud fordidum paraverit; nostra non per tempora reparandum. Tempus fuit, nosque ruinæ tantæ turbis agitati ac de furore labiis condolentes, ut si homines omnes † sua simul consilia congestissent, nihil tulissent auxilii, cum furor sæviens rapidis curreret impetibus, omniaque obvia sterneret, ac ipse timor justus in animos constantissimorum cadebat, & mortem raptim, effugientibus multis.

Pedibus timor addidit alas.

Et qui vidit testimonium perhibet, ut vos credatis. Vidimus, ut quodcumque † feritas odium armasset, aut excitasset invidiam, sequens vindicta Justitia dicebatur, ac unusquisque alterius in necem tantum potestatis habebat, quantum inimicitiae conceperat.

Quid pacta infecta narrare jam opus est? Quid strages innumeras eloqui? Aures hominum rumor implevit, & cum vobis hæc ipsa referimus, non per novâ, aut inaudita vagamur: sed quoniam dolor, & rei tam miserandæ recordatio mentes implebat, talia in scripta prorumpimus: idque scribendi contulit materiam, quod ex Dominis Cardinalibus tres adversantium forsan, aut involutis decepti sermonibus, aut importunitate coacti, seu temporum inducti, sperata qualitate, adversum processum hunc, & nostro subiequuto consensu, per Reverendum Parisiensem Episcopum, & Inquisitorem hæreticæ pravitatis factum nuper attemptasse feruntur, ut in hoc fortasse non satis divinus timor abundaverit.

Credimus, finisque docebit, Parisiensem Episcopum plus parti providisse, majusque fecisse, quam ipsa sibi, dum cum Fidei semper integritate, scitote etiam immeritam servabat honestatem.

Scitote, Patres, quod illius processus in serie & servabatur gravitas, & Judicii debita etiam aderat auctoritas. Potest enim & Jure, & consuetudine Parisiensis Episcopus, a suorum subditorum cordibus errores abicere, quoniam scriptum est: Pet. v. 2. *Pascite qui in vobis est gregem Dei,* pabulo scilicet salutaris doctrinæ, ut ne quid mortiferum, se immisceat, quin protinus excutatur: idque de more habemus, ut Articulus Parisius damnatus etiam non fovere juremus. Et ad hoc idem ex nostris pars, Sacra Theologorum Facultas, ad Clementem VII. suam pridem misit Epistolam, per quam talem Articulorum damnationem rationabilem atque juridicam asserbat.

Videant universi, quis erit eventus, si solum Generale Concilium, solive Summi Pontifices hanc sibi potestatem accipiant; cum tarda sint Generalia Concilia; cum non semper apud Papam major sit copia Clericorum. Extendent errores, in tempus, radices, ut posterius eradicari non valeant, & inulta Fidei sincera maneat integritas.

Verum Juris inopes, ad injuriarum opem, & Justitiâ destituti, ad talia subterfugia se convertunt: ideo venienti tutius occurrere morbo. Ac ipse Christus Discipulis, cujus sequaces sunt Episcopi, præcepit dicens, *Ite, docete omnes gentes.* Matth. xxviii. 19. Habetis vobiscum qui talis erroris seminaria, tantamque pestem diffundunt, atque se obijciunt deffensores, qui fortasse ut sibi gratiam concilient humanam, aspernantur divinam.

Sed videant quid agant, ut non aliis prodesse putantes, se ipsos perdant. O scelera! O Inau-

Mm dita

* forsan est † forsan legendum ut si homines singuli
† forsan quandoque

data maleficia, & blasphemiarum genera sacrilega! Tantumne Fides patitur detrimentum, ut etiam impunè talia fautores inveniant! Quamvis enim suis verbis rem obscuram faciunt, eam qui noverit, facilem reputabit.

Res pervia est, collucent ficta undequaque mendacia, si prudenter inspecta sint. Sed vos non imprudentes, neque adeò ineogitati, ut verbis fale-
ratis, aut rebus dissòno sermone ducamini: quod enim * misericorditer, aut demùm illiberaliter actum est, verba dulcia, aut familiaria colloquia non admittit.

Verumtamen antiquum manet ingenium, & toties exercitæ artes, atque ad unam injuriam justificandam fraudes adinventæ non cessant. Sed contra insistere in Fidei robore necesse est, totasque apponere vires, ut non sic mortem inopinam, & inimicitiam, perjuriam, fraudesque subeamus.

Quis Principum adeò securus est, ut universorum in conspectu placuerit? Non ipse Christus hoc invenit, sed mortem falsò crimine, perjuri-
que testibus coloratam ferebat: quamquàm tamen de populi subversione, scandalosique maleficiis Judæi eundem falsè culpabant; non tamen propria auctoritate damnarunt; & qui Judex erat universæ carnis, ex se non voluit ultionem; sed à Patre æterno, cujus ipse unigenitus, Judicium expectavit. Neque ipse Cain nequissimus datus est in manus hominis, ut alteri eundem occidere sua spontè liceret. Nos autem Legi subiecti, adeò videbimur contumaces, ut nobis ipsis nullo titulo tribuamus vindictam, quam ipse Dominus sibi reservavit; aut iis, quibus potestas à Domino Deo est, specialiter instituit.

Audite, audite, Patres, & illius deformis voluminis, quòd de Libro vitæ coelestis deleatur venenum attendite. Satis erat homicidium docuisse, si non & homicidii modum, horridamque formam docuisset; pro maximo enim peccato mortem infligi magnum est. Hæc tamen adulterina doctrina subitam & horribilem homicidii formam edocuit, ut cum corpore periclitetur & anima, si non pietas divina indulgeat, qui corpus † occidunt, animam dijudicare non possunt, quæ soli divinæ Justitiæ submissa est.

Ergò quo pacto quis subita, & ignominiosa morte proximum justificatus damnabit? Nemo hæc intelligit, ipsique, quorum nutu res agitur, strictum in hac re ratiocinium non intrabunt: sed circa volant. Si rerum natent in superficie, multum eis est; dum rerum evidentiam aperiendam moventur †, nec illis mentiri verecundum, qui mendaciis miscenda perjuriam prædicant, testimoniique divini venerantur fracturam: *Sepulchrum enim patens guttur eorum, & linguis suis dolosè agebant.* Pl. xxi. 3. O quantum ex spiritali damno, talis erroris fautores, temporalia disposuere pericula? Nemo adeò securus, ut alteri fidem habeat; imò sibi ipsi credere non licitum, cum sibi ipsi contradicere jam licebit.

Confurgant Principes, & adversus errorem hunc cuncti conveniant, aut regia linqunt insignia. Ubi Fides? Ubi fœdera tantos firmata per Annos. Sic impunè franguntur? Si sic civilia linqi pacta licet, omnes in eremo solitariam vitam ducant, cessetque inter homines Principatus; quoniam qui justè subesset, cæteros injustè subiceret, quantumque quis sanguinem sitiens ferocitate superaret, tantum sævire posset in ceteros, cum nemo sine crimine vivit. Et si dixeremus, quod peccatum non habemus, nos ipsos seducimus. 1. Joan. v. 8. O perditissima morum introductio! O regis apicibus adversarissimum documentum! Tollite, ait

Augustinus, tollite Justitiam, & quid sunt Regna, nisi magna latrocinia?

Nunc videamus, quibus viis violentiùs enervatur Justitia, quàm ut quibuscumque inimicari, etiam inimicitia exequi, Justitiæ titulo concessum sit. Sic Respublica in partes manibus rapidis lacerabitur; & nullo rerum habenas moderante, suis concurrent impetibus, atque Aстреa terras cæde madentes relinquet, quòd eventurum in futuris, ex præteritis judicamus.

O dogma pestiferum, & mortis hostium * patens factum satis, & plusquam satis. Præceptis, & ignobile vulgus, semper majoribus invidet, ut non jam furor ipsis in plebanis acuatur; & seditionum, turbulentæque stragis donetur occasio.

Longè à doctrina hac Petrus animos avocabat, cum ait: *Servi, subditi estote in omni timore Dominis; non tantum bonis, & modestis, sed etiam dyscolis.* 1. Pet. ii. 18. Et alibi: *Deum time, Regem honorifica.* 1. 17. Post Deum enim, Scriptura Principatum prohibet injuriam, cum ait: *Diis non detrahes. Et Principi populi tui non maledices.* Exod. xxii. 28.

Diem vidimus, ut victis Legibus, & in fugam versâ Justitiâ, hujus contactu doctrinæ, alias in partes diffuerent, quæ posteriùs industriâ, & mulcendi suavitate reconvenerunt.

Sed quis insidias collaudatas, quis probatas fraudes, & explorandi magnificatam hac in Propositione fallaciam non agnoscat; quam tamen Leges, & Canonica Sanctio, Theologiæque veritates exhorrent. Ipseque David in exemplo est, qui insidiarum scelus, & mortem imprævisam inimici Saûlis perverfi, caputque ejus adversantis apprehensione vilem abnuvit.

Atque ipse Joab à Salomone, Præcepto Patris morte didicit, quid mors insidiis perpetrata deposcat. De Rege ipso Achab durum Judicium & poenæ crudeles exhaustæ sunt, quoniam in Naboth justificanda morte, cujus vineam concupierat, perjuriam, mendaciæque inhonesta commisit.

Scitote, Patres, quoniam omnia plena insidiis, & ubique timor, si non Secta hæc, interitum docens, intereat.

Unum autem in ipsa satis admirari non sufficimus, quòd etiam vitiis meritum, & inhonestitatibus rependit honorem; neque sufficit violenta cecidisse manu, si non & qui cecidit nomine deciderat; atque etiam occisor, qui cum cadente mortuus in reatus mortem deciderat, ad gloriam, & laudem assurgat impœnitens.

Longè hæc à Scripturarum serie, neque tale quicquam etiam de justissimè judicantibus legitur allegatum; quoniam, ut apud Aristotelem est, *Premium virtutis honor.*

Nos igitur qui iidem nunc sumus atque olim, ex omnibus Facultatibus congregati, scelus hoc abhorrentes, cujus qualitatem argumentis, experientiæque cognovimus, vobis tanquàm Gallicæ prosperitatis causam commendamus. Propter hoc in præsentem nostram Congregationem nunc specialiter evocati, & id una voce clamantes, assistentibus nobis in sua Facultate ferè quadraginta sacræ Theologiæ Magistris, multisque sacri Canonis Doctoribus amplissimè congregatis, quos iidem ardor & rei, & Fidei zelus exagitat, pluribusque ex aliis Facultatibus viris studiosissimis & præclaris, quorum tota cohors iis rebus aspirat, qui aut hoc damnandum semen, aut viros, animasque perdendas, & Regna evertenda, una & eadem voce elocuti sunt, seque iis in sententiis morituros, aut caput periculis objecturos asserunt, omnia propter Christum captivantes, ut in Fidei integritate, sine qua impossibile placere Deo, atque in pace Patriam constituent.

Re-

* forsan deest durities.

† forsan deest iudicio.

‡ Locus corruptus.

* forsan osium.

Rogamus igitur, & pro Fide preces interponimus, ut rei tantæ non desit auxilium: nam si vobiscum non invenimus, ubi quæreremus? Si à vobis in iis Gallia deferatur afflictæ; quem posterius adiutorem, nisi Regem, aut sæcularem potestatem invenietis.

Vos in Spiritu sancto vocati, per eum igitur, cujus oculi Fidem aspiciunt, obtestamur, periculis occurrere, nam velut cancer hæc doctrina serpit in populos, & jam Regna inficit extra. Si tamen aliquid terrenæ potestatis absterreat, vincat amor Fidei, & qui pro extirpandis erroribus vocati estis, *Videte*: juxta illud 2. Joan. 8. *ne perdatis quod operati estis; sed mercedem plenam recipiatis*; benè incepta enim laudamus, cum illud venenosum dogma; *Quilibet Tyrannus &c.* de medio sustulistis.

Omni ergo fidei ex corde doctrina hæc procul absit, & si hanc terra aliqua suscipiat, illa infidelis sit inhabitata, ut morte in alterutrum per eam commissa, aut fessi persecutionibus suam duritiam ad Fidem concernant; aut sic per eam, ut apta est, minuantur, * quod eorum incredulitatem facilius confundamus.

Si autem, seu temporum malitiâ, seu facili quorundam voluntate, aliquid in contrarium processus facti Parisiis actum sit, ad statum priorem reducatur, & *Facite*, ut ait Jeremias. xxii. 3. *Judicium & Justitiam, alioquin deserta erit domus hæc.* Et vos animos constitueris in pace; Reges gentium dommabuntur eorum, ipsaque Justitia malis frenum reponet. Sic benedicet Dominus terram suam, quæ dabit fructum suum, quo per viam ad Patriam transeamus.

Ut autem æmulorum Fidei subterfugiis, atque vaniloquiis sit ad plenum satisfactum, labiaque claudantur iniqua, plusquam satis maledictis insolentia, insolitum peregrinus, quod præsentem Epistolam Facultatum, & Nationum sigillis ex proposito muniremus, ut major animorum pateret conventio, ipsaque petita nostra unanimitas roboraret, ne scripta nostra tam impudenter lacefferent, cum ubi nientes consensus alligat, quam animo libenti seminarent, verbo discordiam prædicant; quod enim Regis ex scriptis non verentur obloqui, contra nostra confidenter audebunt; sed ipsa Fidei veritas, atque hæc eadem nostræ conformitatis approbatio, falsitatem convincent.

Scriptum Parisiis sub nostro communi sigillo, cum adjunctione prædictorum, in nostra Generali Congregatione, solemniter apud sanctum Maturinum celebrata, die vigesima octava Mensis Aprilis. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo sexto.

J. CACHALOE. avec paraphe.

Sigillum Nationis Normaniæ.	deest	Sigillum Facultatis Medicinæ.
Sigillum Facultatis Theologiæ.		Sigillum commune Universitatis.
Sigillum Facultatis Doctorem.		Sigillum Nationis Gallicanæ.
Sigillum Nationis Anglicanæ.		

Extrait sur l'original en parchemin, tous les sceaux pendans, tiré de notre dépôt, on archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy F. N. BAZIN Prieur des dits Peres Celestins, ce quinzième Avril 1684. en foy de quoy, je me suis signé. Ainsi signé. F. N. BAZIN. Prieur des Celestins.

Tom. V. Pars. III.

* fortè muniantur

PROTESTATIONES

Symonis de Theramo,

Advocati Regis Franciæ: & Episcopi Attrebatensis, ex parte Ducis Burgundiæ.

Cod. 2538. fol. 285. verso.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

PER hoc præfens publicum Instrumentum cunctis notum sit, & pateat evidenter, quod Anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexto decimo. Indictione nona. Die vero Jovis ultimâ Mensis Aprilis, antè meridiem. Apostolica Sede vacante, & Sacro sancto Generali Concilio, Universalem Ecclesiam representante, in civitate Constantiensi, Provinciæ Maguntinæ, residente: coram sacro Cardinalium Collegio, ac Prælatibus, Doctoribus, Magistris, Ambassiatoribus, Procuratoribus, & aliis quampluribus notabilibus personis quatuor Nationum, totum ipsum sacrum Concilium constituentibus, & representantibus, in Ecclesia majori, & loco publicæ Sessionis, more solito congregatis, & generalem Congregationem pro certis tunc expediendis celebrantibus; nostrorumque Notariorum, & testium infra scriptorum præsentia, propter hoc personaliter constitutus egregius Legum Doctor, Dominus Symon de Theramo, Serenissimi & Christianissimi Regis Francorum assertus Advocatus, nomine ipsius Domini Regis, petiit à dicto Concilio sibi audientiam concedi in materia Fidei. Quâ quidem audientiâ sibi favorabiliter concessâ, & factò ibidem silentio; idem Dominus Symon, primò quasdam Litteras Patentes per dictum Dominum Regem ipsi sacro Concilio, super materia quarundam novem Assertionum, coram Dominis Judicibus Fidei denunciatarum directas, publicè legi fecit.

Quibus perlectis, idem Dominus Symon quamplurima, & diversa, super eadem materia novem Assertionum, multum prolixè, & extensè, publicè proposuit; & inter alia narravit qualiter dicti Domini Regis Ambassiatores, & Procuratores, à dictis Dominis Judicibus causarum Fidei, propter certam publicationem votorum, & opinionum Magistrorum, & Bacchalariorum in Theologia, super dictis novem Assertionibus datarum, & alia gravamina, ut dicebat, appellaverant; prout in quadam appellationis sedula, quam etiam ibidem publicè legi fecit, plenius contineri dicebat.

Post cujus quidem appellationis cedulæ lectionem, Reverendus in Christo Pater, Dominus Attrebatensis Episcopus, & ceteri alii Illustrissimi Principis, Domini Joannis Ducis Burgundiæ Ambassiatores, Advocati, & Procuratores, & nomine dicti Domini Ducis Burgundiæ, copiam dictarum Litterarum, nec non audientiam publicam à dicto sacro Concilio, ad respondendum aliquibus dictis, & propositis per dictum Dominum Symonem, ipsum Dominum Ducem Burgundiæ quamplurimum, ut dicebant, concernentibus, & tangentibus, sibi dari, & concedi, cum instantia debita postularunt.

Et tum Ambassiatoribus dicti Domini Ducis Burgundiæ, pro parte ipsius sacri Concilii, ut præferatur, congregati, extitit responsum, per organum

M m 2 nam

nun Reverendissimi in Christo Patris, & Domini Domini Cardinalis Florentini, quod propter horam tardam, & propinquam prandio, pro tunc audientiam habere non valebant; sed quod die Sabbati proximo instanti, secunda videlicet Mensis Maii, qua die, etiam more solito, Congregatio Generalis fieri deberet, audientiam publicam haberent: & illam diem pro audientia publica, dictum sacrum Concilium, per organum dicti Domini Cardinalis, eidem Dominis Ambassiatoribus concessit, & assignavit.

Qua quidem die Sabbati adveniente, & dicto sacro Concilio in loco praedicto, & ut praefertur, ante meridiem ipsius diei congregato, praefatus Reverendus Pater Dominus Attrebatensis Episcopus, associatus nonnullis aliis ipsius Domini Ducis Burgundiae Ambassiatoribus, & Procuratoribus; in dicto loco, coram dicto sacro Concilio personaliter constitutus; assumpto theumate: *Sequamini vestigia ejus, qui peccatum non fecit* 1. Pet. 2. 21. 22. multum prolixè, & diffusè quamplura proposuit; inter cetera narrando, & explicando, primo, tam processum, & modum procedendi Parisius, per Reverendum in Christo Patrem, Dominum Parisiensem Episcopum, & Inquisitorem haereticae pravitatis in Regno Franciae, super condemnatione praetensa praedictarum novem Assertionum; quam etiam in praesenti Concilio, ad prosecutionem & instigationem Magistri Johannis de Gerssonno, Cancellarii Ecclesiae Parisiensis, coram Dominis Iudicibus, & Commissariis praedictis, in causis Fidei deputatis, & Nationibus ejusdem sacri Concilii tentum & habitum.

Quo quidem narrato processu, praefatus Dominus Attrebatensis Episcopus, nomine Ambassiatorio quo supra, petiit instantè, & requisivit egregium utriusque Juris Doctorem, Dominum Ardicinum de Novaria, ipsius Domini Ducis in hac parte Advocatum, & Consiliarium, super responsione danda aliquibus, ut dicebat, frivole, in notam dicti Domini Ducis, per dictum Dominum Symonem de Theramo ultimatae dictis, & propositis: nec non ad concludendum in hac parte, pro, & nomine dicti Domini Ducis & nonnullas requistas faciemus.*

Cui quidem Domino Episcopo Attrebatensi iterato responsum extitit, per organum dicti Reverendissimi Patris, Domini Cardinalis Florentini; quod hora erat tarda nimis, & quod die Martis sequenti, etiam in plena, & publica Congregatione tunc † concedens Domino tum celebranda dicere, proponere, & concludere compleret quidquid vellet.

Dicta verò die Martis, quinta scilicet Mensis Maii, ante meridiem, congregato dicto sacro Concilio, more solito, & Congregationem Generalem celebrante, in loco publicae Sessionis praedicto, personaliter constituto dicto Reverendo Patre, Domino Attrebatense Episcopo, & petente praefatum Dominum Ardicinum Advocatum audiri, pro parte dicti Domini Ducis, super conclusione, & responsione danda, & facienda, alias, ut fertur, dictis & propositis per dictum Dominum Symonem de Theramo: Venerabilis, & circumspectus vir, Magister Johannes de Gerssonno Cancellarius Ecclesiae Parisiensis, & nonnulli alii, sibi instantè petierunt, pro parte Serenissimi, & Christianissimi Regis Francorum, super materia hujusmodi Assertionum, & super aliis, ipsius Domini Regis pro parte dicendis, audiri à dicto sacro Concilio; dicto Domino Attrebatensi dicente, quod prius finire, & concludere debebant pro parte praefati Domini Ducis.

* Locis corruptus.
no, tum celebranda,

† forsan melius concedente Domi-

Nihilominus concessa extitit, per praesens, ipsi Magistro Johanni, favore dicti Domini Regis audientia: & tunc idem Magister Johannes de Gerssonno etiam multum prolixè, super materia hujusmodi novem Assertionum proposuit, & quamplures Litteras, & certas* legi publicè fecit: & tandem Propositionem, ut asserbat, publicè idem Dominus Cancellarius, alias Parisius, per quondam Magistrum Johannem Parvi, de hujusmodi novem Assertionibus factam, & per dictum Dominum Episcopum Parisiensem damnatam, in quodam Libello descriptam, eidem sacro Concilio exhibuit, & in manibus Reverendorum Patrum, Dominorum Prothonotariorum sanctae Sedis Apostolicè posuit: & hiis peractis, ac dicto Domino Attrebatensi Episcopo, iterato nomine quo supra, audientiam sibi dari petente; praefatus Dominus Cardinalis Florentinus eidem Domino Attrebatensi respondit, quod die Sabbati proximo instanti, audientiam publicam haberet.

Qua die Sabbati, nona scilicet dicti Mensis Maii adveniente, & dicto sacro Concilio in loco publicae Sessionis praetacto, ut praefertur, congregato; praefatus Reverendus in Christo Pater, Dominus Attrebatensis Episcopus, nomine quo supra, post quarundam Litterarum, pro parte Universitatis Parisiensis, eidem sacro Concilio, super materia harum Assertionum directarum lectionem, & ibidem, ad instantiam dicti Magistri Johannis de Gerssonno, & Symonis de Theramo, ac nonnullorum aliorum factam, & post nonnulla hujusmodi materiam concernentia, ibidem per eos dicta, & proposita, assumendo sibi Theuma. *Rogamus vos Fratres, per adventum Domini nostri, & nostra Congregationis in ipsum; ut non cito moveamini a vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per Epistolam, tanquam inisset dies Domini.* 2. Thesi. 11. 1. 2.

Quibus verbis per eum hic prolatis, ac quibusdam Litteris patentibus, continentibus, ut dicebat, in effectu, quod incluta Facultas Decretorum, & Natio Picardiae, in Universitate Parisiensi praedicta, nunquam consenserant hiis quae in Litteris ibidem, pro parte dictae Universitatis Parisiensis exhibitis, & perlectis, scribebantur, & continentur; petens ut Litterae Facultatis Decretorum, & Nationis Picardiae praedictae ibidem super hoc publicè legerentur, & ut ipse, ac dictus Dominus Ardicinus, pro, & nomine dicti Domini Ducis, pro adimplendo & concludendo super per eum alias, videlicet die Sabbati, tertia hujus Mensis Maii, in hujusmodi materia propositis & inchoatis pacificè audirentur, & brevis audientia sibi, nomine dicti Domini Ducis, concederetur.

Et hiis verbis per dictum Dominum Episcopum Attrebatensem prolatis, illico factus fuit in dicta Congregatione tantus tumultus, strepitus, & clamor per nonnullos, tam ab infra, quam ab extra locum dictae Sessionis, & circumquaque eundem, quod nec ostiarii, nec quivis alii pacificare, & silentium ibidem procurare potuerunt: propter quem quidem tumultum, & clamorem, in auribus audientium satis scandalosum, omnes & singuli, tam Praelati, quam alii sacrum Concilium ibidem representantes, à dicto loco recesserunt, dicto Domino Attrebatensi minime audito; neque aliquo termino, vel die, pro audientia habenda, per ipsum Sacrum Concilium sibi praefixo, vel assignato; ipso Domino Attrebatensi tunc de tumultuosa impressione, & injuria, ac denegatione audientiae hujusmodi protestante, & Instrumentum petente.

Demum, adveniente die Lunae proximo sequente,

* foris cartas.

te, undecima ejusdem Mensis Maii, & dicto sacro Concilio ante meridiem ejusdem diei iterato, in dicto loco Sessionis publicæ, more solito & prædicto, solemniter congregato, & Congregationem Generalem celebrante: post plurima proposita, & allegata coram dicto sacro Concilio, in quadam causa Reverendi Patris Domini Electi Argentinensis; & hujusmodi causâ, per dictum sacrum Concilium, pro illa die, expedita: præfatus Dominus Attrebatensis Episcopus, per organum dicti Domini Ardicini, præfati Domini Ducis Burgundiæ in hac parte Consilarii & Advocati; nomine ipsius Domini incepit loqui & continuare sermonem super per eum in hujusmodi materia novem Assertionum aliâs propositis & inchoatis: & ipso Domino Ardicino verbum assumente, in continenti dictus Dominus Symon de Theramo, assertus Advocatus dicti Domini Christianissimi Regis Francorum, interrompendo verba dicti Domini Ardicini; dixit publice, & voce elevata, quod dictus Dominus Ardicinus volebat loqui de materia prædictarum novem Assertionum, & quod dictus Dominus Attrebatensis satis super hoc fuerat auditus; & quod nulla audientia parti dicti Domini Ducis, in hujusmodi materia erat per dictum sacrum Concilium concedenda, neque pars ipsius Domini Ducis ulterius audiri debebat.

Quibus quidem verbis, seu aliis in effectu similibus, per dictum Dominum Symonem ibidem prolatis; in continenti factus fuit strepitus, clamor, & tumultus, prioribus, ut præfertur, aliâs factis graviores, & scandalosiores. Et quamvis dictus Dominus Attrebatensis Episcopus vocem exaltando, audientiam instanter, pro dicto Domino Duce postularet; dicendo quod satis erat mirandum, quod attento quod cuicumque minimæ personæ, in Concilio Generali audientia dari consuevit, & debet; & præsertim attento quod quamplura gravia & enormia dictum Dominum Ducem, ejusque famam, & honorem tangentia, & concernentia, coram dicto sacro Concilio, per præfatum Magistrum Johannem de Gerssonno, & dictum Dominum Symonem ad longum, & plenariè, patienter per ipsum sacrum Concilium audita fuerant; quod præfatus Dominus Dux in suis justificationibus, & excusationibus ad plenum etiam non audiebatur: petendo iterum & iterum, nomine dicti Ducis brevissimè audiri. Nihilominus tamen tumultus, strepitus, & clamor hujusmodi plus continuabantur & invaluerunt; & taliter, quod nullus silentium imponere, vel procurare valuit, & quod dicta Generalis Congregatio propter hujusmodi tumultum scandalosum, parte dicti Domini Ducis inaudita, omninò dissolvebatur, nullo termino eidem parti dicti Domini Ducis Burgundiæ, pro audientia per eam præpetita præfixo, concessio, vel assignato: Et tunc præfatus Dominus Attrebatensis Episcopus, nomine Ambassiatorio quo supra, protestando de hujusmodi tumultuosis impressionibus, & aliis præmissis omnibus, & singulis, prout supra scribuntur; & sic, ut præfertur, diversis diebus, & horis dictis, factis, & gestis; petiit sibi, tam per Patres Reverendos, Dominos sanctæ Sedis Apostolicæ Prothonotarios, quam per Notarios infra scriptos, & alios quoscumque Notarios, & Tabelliones publicos, ibidem præsentis, confici,

atque tradi, ad omnem finem debitum, & necessarium, ac futurum eventum, publicum Instrumentum, & publica Instrumenta, unum, vel plura, ac tot, quot sibi fuerint necessaria.

Acta fuerunt hæc, sub Anno, Indictione, Mensibus, diebus, horis & loco prædictis: præsentibus Reverendissimis, Reverendisque in Christo Patribus, Dominis, miseratione divina, de Ursinis; de Columpna; de Chalanco; Placentino; & Fusci, sacro-Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus: Constantinopolitano, & Antiocheno Patriarchis; Vathoniensi; Sarisberienfi; Tridentino; Concordienfi: Præsidente Nationis Italicæ, sancti Florii; Præsidente Nationis Gallicanæ, & Tholonenfi Episcopis: Præposito Quinque-Ecclesiensi; Præsidente Nationis Germanicæ; Præsidente Nationis Anglicanæ; Cisterciensi; Clarevalensi; Belliloci; de Cormeriaco; de Ursicampo Monasteriorum Abbatibus; nec non Magistris Johanne Almaris; Fratrem Iohanne Vinzellis, sacre Theologiæ Professoribus; Hermano de Verch, sanctæ Sedis Apostolicæ Prothonotario; cum pluribus aliis Dominis, Prælatibus, Doctoribus & Magistris diversorum statuum, dignitatum, graduum, & ordinum, & alia multitudine populi numerosa, testibus ad præmissa vocatis & rogatis.

Et quia ego Ioannes Baers Clericus Diocesis Morinensis, publicus, Apostolicæ, & Imperiali authoritate Notarius, præmissis omnibus & singulis, dum sic, ut præmittitur, & supra scripta sunt agerentur, proponerentur & fierent, unâ cum Notariis infra scriptis, & testibus supra nominatis, præsens interfui, eaque sic fieri & proponi vidi, & audiui, ac in notam recepi. Idcirco huic publico Instrumento super inde confecto, aliena manu, me aliis negotiis legitime præpedito, fideliter scripto, propria manu me subscripsi, & signum meum publicum, unâ cum signis & subscriptionibus publicis Notariorum publicorum infra scriptorum apposui solitum, rogatus & requisitus, in testimonium veritatis omnium, & singulorum præmissorum.

Et me Pasquierio de Vallibus, Clerico de Ambianis oriundo, Bacallarius in Decretis, publico Apostolica & Imperiali authoritatibus Notario, qui præmissis omnibus, & singulis, dum sic, ut præmittitur, proponerentur, allegarentur, dicerentur, agerentur, & fierent, unâ cum Notariis supra, & infra scriptis, ac testibus supra nominatis, præsens interfui; eaque omnia, & singula, sic fieri vidi, & audiui. Ideo publico Instrumento manu aliena fideliter ex inde confecto, me hîc propria manu subscribendo, signum meum, quo in talibus utor, apposui consuetum, in testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum, requisitus & rogatus.

Et ego Iohannes Viviani Canonicus Antistiodorensis, publicus Apostolica authoritate Notarius, præmissis omnibus & singulis, dum sic, ut supra scribitur, proponerentur, allegarentur, agerentur, dicerentur, & fierent; unâ cum Notariis præscriptis, & testibus ante nominatis præsens fui, eaque sic fieri vidi, & audiui. Ideo hoc præsens publicum Instrumentum, manu aliena fideliter scriptum, inde confectum, me manu propria subscribendo, signo meo consueto signavi; in fidem, & testimonium omnium, & singulorum præmissorum, requisitus, & rogatus.

Cod.
2538.
fol.
330.
verso.

LIBELLUS FAMOSUS

Gerſſonitarum

Publicatus 31. die Maii. 1416.

R Ex Francorum conqueritur
Quod inter Regni lilia
Spinarum radix nascitur,
Errorum ferens folia
Cui Chaym obsequitur
Approbans homicidia.

Hen Chaym generatio
Odibilis & perversa
Sub hypocrisis pallio
Fidei præfert ad-versa
Constantiæ Concilio
Per dogmata diversa.

Abel proles conculcatur
Dum opprimitur veritas
Dum sic Fides impugnatur
Et Judicii æquitas
Et dum nimis exaltatur
Adulatrix mendicitas.

O Ecclesiæ Pastores
Huic pesti resistite,
Et vos Fidei Doctores
Veritati succurrite
Adversus hos seductores
Viriliter concurrите.

RESPONSIO

Facta die tertia Maii. Anno eodem.

EX titulo Christianissimus
Rex Francorum plangit flebiliter
Quod Scharioth nidus nequissimus
Liliorum sanguinem turpiter
Sic diffamet, ut impiissimis
Hæresibus sordescat viliter.

Hic Herodes glorians pellibus
Et advena meritò dicitur
Verbum verax cum hoc sequentibus
Pauperibus nequam prosequitur
Cui brachium atque complicitibus
Regis dextram minans turbabitur.

O proditrix rabies lurida
Quæ sic Regnum invadis liberum
Malitia plurimum rabida
Imitatis tartari Cerberum
Cum doctrina tua perturbida
Concilium perturbas prosperum.

A Regnum totum das in ridiculum
Lætitiâ ingerens hostibus
Orbi toti profers spectaculum
Tuis falsis positionibus
Fidem, Regnum dans in periculum
Procuratis per te scismatibus.

Succurrat nunc Ecclesia
Christianissimo Regi
Regno ferat auxilia
Totique fidei gregi
Jam Antichristi prælia
B Parantur divinæ Legi

Sancti Patres animadvertite
Doctoresque sacri Concilii
Diffamatis plenè succurrite
Juxta libram veri judicii;
Ut Constanter agentes, debite
Reportetis coronam bravii.

Hic debet referri Propositio facta co-
ram Concilio Generali Constantiensi, ^{v. Maii}
die 5. Maii, Anno 1416. quæ extat su-
pra. Tom. 2. Operum Gerlonii. P.II. p.
C 319.

EPISTOLA

Cod.
2538
fol.
332

Universitatis Parisiensis

AD CONCILIUM

Fuit lecta in Congregatione Generali, IX. ^{xix. Martij}
die Maii, in loco Sessionis. Anno Do-
mini millesimo quadringentesimo, sex-
todecimo. ^{1415. lecta 19. Maii}

E Gregiis, Reverendissimis, atque inclitis Patribus
ex omni dilectis, in sacro Concilio Constantiensi
Universalem Ecclesiam representantibus, humiles,
devoti, & vobis obsequiosi, Rector & Univer-
sitas Studii Parisiensis, pacem dare multam diligen-
tibus Legem Dei, ut non sit eis scandalum atque
abjectis erroribus, multitudini credentium sit cor
unum & anima una.

Quoniam Concordiâ parva res crescunt, discordiâ
maxima dilabuntur.

Nascentem pacem, plantulamque tenellam le-
vi-

vibus fovere necesse est, & mutua in alterutrum benevolentia dulci, & placido in labore gratam expectare quietem: quamquam enim, ut apud Aristotelem est, plusquam dimidium totius sit principium, non illic quies, sed plusquam totum est ipsa felicior operis consummatio, ibique residere virtutis est, si jam serenitatis aliquid, & decoris in Ecclesia quaesitum, non id quia habetur aspernandum.

Nam certè,

Non minor est virtus quam querere parta mereri.

Nocte & die vigiliæ, curæ, & sollicitudines in pretio sunt opus facientibus, somnus subsequens suavior, ipsaque blanda futura quies tolerabilem facit esse laborem. Res digna est, cum animos occupemus, fructus subsequens mentes advocat; ac si inexpectatum hoc transeat, id præcipuum obmittimus, quo nobis animarum salus undique petita, potius præparanda consilii satis est * auxilii copia: omnia suppetunt, si cuncta ligantem, ne dispergantur teneamus unitatem. Ex quo de Ecclesiæ familia sumus; omnia pro ipsa familiariter ferenda sunt.

Nos absentes, omnia adire pericula, dum prodessemus, atque dura pati mente firmavimus. Neque si inimici inveniendi sint omnes homines, non illa deserenda est Ecclesia, quam Christus Jesus prosequatur ad mortem: non legitimus Ecclesiæ filius, qui ostentatam tantam pacis occasionem brevem tam optatam, & olim insperatam amitteret, quoniam.

Pax plenum virtutis opus pax summa laborum.

Aut enim ille viros dæmoniali malitia superaret, aut bestiis subesset, insensatus.

Cum autem in vobis concordiam tenueritis, eandem parabitur populis, qui ad vos ora expectantia vertunt, gratius aliquid auditura. Non ea loqui iniquæ linguæ est, non pacem Dei, quæ exsuperat omnem sensum suadere contumeliosum: neque hæc quæ loquimur ex animo fiducia destituito procedunt. Spectata est vestra constantia, probata desideria: sed fortasse cum succedunt prospera, cum pacis patefactus adventus in parvis, si mixtio voluntatis discrepantium supervenerit, erit ad majora transitus, & accessoria divisio unanimiati principali noceret.

Hæc, eo ipso, in medium veniunt, quia fama refert aliquibus in Nationibus suscitata discidia, ut de Præsidentis honore sit in Nationibus diversitas, atque hic Johannistarum Præses, ille Gregoristarum se appellat, mosque in Concilii sumptus exordio sit abjectus, qui pro tranquillitate tenenda tradebatur.

Quamquam verò hæc Nationibus intranea sint, & ut credimus, sedanda faciliter, extranea ferre possunt incommoda, & in vocibus hominum maculam, in Ecclesiæ, Clerique turpitudinem cumulant; ut qui omnia, præteritumque scisma propter Christum, coelicamque pacem contempsisse feruntur, jam mundanæ præminentiae, jam inani gloriæ dilectione nimia, ac odii præteriti recordatione mordeantur, & zelum Christi, terrenus amor supervacuum impediatur.

Tollite, tollite tantum pacis offendiculum; nam pacem invenire laboriosum; jurgia, litesque novare facile est; & quod cum gravitate paratur, lenia rejiciunt: cum semel excrevit jurgii materia, non in promptu mitescere, & ad iracundiam citius quam ad mansuetudinem commotus animus impellitur: non iis primis pro cathedris decertare convenit, qui una pro sede pacificè statuenda, suos intellectus captivantes, in Caritate, quæ *Non emulatur, non quaerit que sua sunt*, 1. Cor. XIII. 14. sed omnia sustinet, vocati sunt: nec tale improprium admittent-

* forsan &

dum est, ut simplices nostrorum accusatores operum habeamus, qui motus nostros, turbidamque & in querendis honoribus contrariam irrideant voluntatem; & potius nostra in his, quam in bonis exempla sequantur, cum semper ad malum prona sit nostra semel fracta fragilitas.

Si in Potentatibus, si inter Primates qui forma facti gregis, sit non æquanimis colluctatio, in minoribus quid nisi furor & inordinatus strepitus audientur? Novistis ipsi, cum primum Statutum in Præsidentis & pacifica consuetudo maneret, egregiè venere singula sine discrepantia, & acta omnia processere feliciter.

Si igitur illa auferatur, pax auferetur, concordia auferetur, & fortasse spes auferetur, quam jocundis animis advenientem suscepimus.

Redeat quaesumus in pristinam consuetudinem, in probatum usum Præsidentiae conditio, illeque Sedem sortiatur, cui talis Statuti coordinatione debetur; & qui unitæ Christi sponsæ quaerimus unitatem, unum simus; quoniam ipsa pax divisa nusquam inhabitat, & in pace factus est locus Domini.

Si otium refugitis, si ut non desides pigritent animi, & ne cum non habent ubi se exercent surgant in alterutrum; materiam rerum majorum expectativam vultis, ad errores extirpandos currite.

Adest doctrina pestilens, de occisione sine autoritate, per mendacia & perjuria, Parisius damnata, Magistri Joannis Parvi Propositio, per quam & Gallia lacerata atque excruciat est: eam si non tollitis, gladio fortasse Regia Gallorum Majestas abolere cogetur.

Instat quominus congreddatur viros, & bella miser horrida, ut non sit domus, non etiam pauperis tugurium, quod non contumeliis plenum sit: neque unquam tam iniquè de illa dicemus, quin dicta iniquitas exsuperet. Non pudet vos, & pios animos dictum hoc offendit, & demum vos eorum miseret, si qui sint qui eam, non dicimus defendere, sed etiam excusare conentur, ut ob humanam amicitiam fidem sibi faciant inimicam; & Lex Dei mansueta, atque ejus misericordiae multæ qui non vult mortem peccatoris, jam in sensum reprobum, atque in humanis odiis fraudibus, & morte inopinata justificandis afflatur.

Proh Dei atque hominum fidem! Quam faciliter uno ex vitio in multa viri demerguntur, non satis erat uno errore per eam vilescere si non octo pariter jungerentur.

Verum, non errores absconditi, non ex Theologiae penetralibus, & archanis extracti versuciæ, sed primas veritates evertunt, ipsumque diripiunt Decalogum, ut etiam Tabulæ Moysi, hanc propter peccati vitulinam adorationem, iterum confringantur. *Non occides. Non perjurabis.* Nonne Mandata digito Dei scripta sunt, & hæc brachium malignantis delebit? Quid manifestius? Quid lucidius? Non parabolæ hæc tecta sunt, non sensus latentes involuti, idque solum hac in prohibitione cavetur, ut ne quis sua autoritate homicidium perpetret, perjuriumve committat.

Attendite quid Exod. XXI. 14. scriptum sit. *Si quis, ait Scriptura, per industriam occiderit proximum suum, aut per insidias, ab altari meo evelles eum, ut moriatur.* Et iterum: *Qui percusserit hominem, volens occidere, propria supple autoritate, morte moriatur.* Et Genes. IX. 6. *Quicumque effuderit sanguinem humanum, effundetur sanguis illius; ad imaginem quippe Dei factus est homo.* Etiam in Psalmo satis dolos, perjurium, & propria autoritate sanguinem effusum abhorre judicatur Dominus, cum ait David; *Virum sanguinum & dolosum abominatur Dominus.* Ps. V. 7. Et nos contra hæc di-

vi-

vina edicta humana corruptione veniemus, & Orbem miscemus discordiis, quem per hæc Præcepta Dominus in pace constituit.

O nimiam in malignitatibus confidentiam apertam, etiam in malefactorum Scripturâ colorandis gloriabitur vir, quem malefactorum non pigebit induratus! Heu quantum scelus, ut quis offensus non credatur, iterum gravius offendere, & culpam protegere culpâ; cum ait Augustinus, quod *Peccare malum, perseverare pessimum, nolle poenitere mortale*. Sed qui magis increpandi, aut audentes incipere, aut fovere malitiam! Videatis, utinam, cunctis uti nobis cernere datum esset * quid flagitii scriptum illud fordidum paraverit, nostra non per tempora reparandum. Tempus fuit, nosque ruinæ tantæ disturbis agitati, ac de furore labiis condolentes, ut si homines singuli sua simul consilia coniecissent, nihil tulissent auxilii; cum furor sæviens rapidis curreret impetibus, omniaque obvia sterneret, ipseque timor justus in animos constantissimorum cadebat, & raptim mortem, effugientibus multis

Pedibus timor addidit alas.

Et qui vidit testimonium perhibet, ut vos credatis. Vidimus, ut quandoque feritas odium armasset, aut excitasset invidiam, sequens vindicta iustitia dicebatur, ac unusquisque alterius in necem tantum potestatis habebat, quantum inimicitiae conceperat.

Quid pacta infecta narrare jam opus est? Quid strages innumeras eloqui? Aures hominum rumor B implevit, & cum vobis hæc ipsa referimus, non per nova, aut per inaudita vagamur; sed quoniam dolor, & rei tam miserandæ recordatio mentes implebat, talia in scripta prorumpimus, idque scribendi contulit materiam, quod ex Dominis Cardinalibus tres adversantium forsân, aut involutis decepti sermonibus, aut importunitate coacti, seu temporum inducti, sperata qualitate, adversum processum hic, & nostro subiecuto consensu, per Reverendum Parisiensem Episcopum, & Inquisitorem hæreticæ pravitatis factum nuper attemptasse feruntur, ut in hoc fortassè non satis divinus timor abundaverit.

Credimus, finisque docebit Parisiensem Episcopum plus parti providisse, majusque fecisse, C quam ipsa sibi, dum cum Fidei semper integritate partis etiam immeritam servabat honestatem.

Scitote Patres, quod illius processus in serie, & servabatur gravitas & Judicii debita etiam aderat autoritas. Potest enim & Jure, & consuetudine, Parisiensis Episcopus à suorum subditorum cordibus errores abjicere; quoniam scriptum est. 1. Pet. v. 2. *Pascite qui in vobis est gregem Dei*, pabulo scilicet salutaris doctrinæ, ut ne quid mortiferum se immisceat, quin protinus excutiat: idque de more habemus, ut Articulos Parisius damnatos, etiam non fovere juremus. Et ad hoc idem ex nostris pars sacra Theologorum Facultas ad Clementem septimum, suam pridem misit Epistolam, per quam talem Articulorum condemnationem rationabilem, atque juridicam asserbat.

Videant universi quis erit eventus, si solum Generale Concilium, solive summi Pontifices, hanc sibi Potestatem accipiant, cum tarda sint Concilia Generalia, cum non semper apud Papam Major sit copia Clericorum. Extendent errores, in tempus radices, ut posterius eradicari non valeant, & nulla Fidei sincera maneat integritas. Verum Juris inopes, ad injuriarum opem; & Justitiâ destituti, ad talia subterfugia se convertunt: ideo venienti tutius occurrere morbo. Ac ipse Christus Discipulis, cujus sequaces sunt Episcopi,

* forsân est

præcepit dicens: *Ite docete omnes gentes*. Matth. xxviii. 19. Habetis vobiscum qui talis erroris seminaria, tantamque pestem diffundunt, atque se obijciunt deffensores, qui fortassè ut sibi gratiam humanam concilient, aspernantur divinam.

Sed videant quid agant, ut non aliis prodesse putantes, se ipsos perdant. O scelera! O inaudita maleficia, & blasphemiarum genera sacrilega! Tantumne Fides patitur detrimentum, ut etiam impunè talia fautores inveniant! Quamvis enim suis verbis rem obscuram faciant, eam qui novarit facilem reputabit.

Res pervia est, collucent ficta undiquaque mendacia, si prudenter inspecta sint. Sed vos non imprudentes, neque adeo incogitati, ut verbis faleratis, aut rebus dissono sermone ducamini: quod enim duriter, misericorditer, aut demum illibatum * actum est, verba dulcia, aut familiaria colloquia non admittit.

Veruntamen antiquum manet ingenium, & totiens exercitæ artes, atque ad unam injuriam justificandam fraudes adinventæ non cessant. Sed contra insistere in Fidei robore necesse est, totaque opponere vires, ut non sic mortem inopinam, & inimicitiam, perjuriam fraudemque subeamus.

Quis Principum adeo securus est, ut universorum in conspectu placuerit? Non ipse Christus hoc invenit, sed mortem falso crimine, perjuriisque testibus coloratam ferebat: quamquam tamen de populi subversione, scandalosisque maleficiis Judæi eundem falsè culparent, non tamen propria autoritate damnarunt; & qui Judex erat universæ carnis, ex se non voluit ultionem, sed a Patre æterno, cujus ipse unigenitus, Judicium expectavit.

Neque ipse Caym nequissimus datus est in manus hominis, ut alteri eundem occidere sua sponte liceret. Nos autem Legi subiecti, adeo videbimur contumaces, ut nobis ipsis nullo titulo tribuamus vindictam, quam ipse Dominus sibi reservavit, aut iis quibus potestas à Domino Deo est specialiter instituit.

Audite, audite Patres, & illius difformis voluminis, quod de Libro vitæ hominum, sicut & de Libro vitæ cœlestis deleatur, venenum attendite. Satis erat homicidium docuisse, si non & homicidii modum, horridamque formam docuisset: pro maximo enim peccato mortem infligi magnum est. Hæc tamen adulterina doctrina subitam & horribilem homicidii formam edocuit, ut cum corpore periclitetur & anima, si non divina pietas indulgeat, qui corpus Judicio occidunt, animam dijudicare non possunt, quæ soli divinæ Justitiæ submissa est.

Ergo quo pacto quis subita & ignominiosa morte proximum justificatus damnabit? Nemo hæc intelligit, ipsique, quorum nutures agitur, strictum in hac re ratiocinium non intrabunt; sed circa volant. Si rerum natent in superficie, multum eis est; dum rerum evidentiam aperiendam morentur †, nec illis mentiri verendum, qui mendaciis miscenda perjuriam prædicant, testimoniique divini venerantur fracturam. *Sepulchrum patens guttur eorum, & lingua suis dolose agebant*. Ps. xlii. 3. O quantum ex spirituali damno talis erroris fautores, temporalia disposuere pericula? Nemo adeo securus, ut alteri fidem habeat: imò sibi ipsi credere non licitum, cum sibi ipsi contradicere jam licebit. Confurgant Principes, & adversus errorem hunc cuncti conveniant, aut regia linquant insignia. Ubi fides? ubi fœdera tantos firmata per Annos. Sic impunè franguntur? Si sic civilia lingua pacta licet, omnes in heremo solitariam vitam ducant,

* forsân illiberaliter

† Locus corruptus.

cant, cessetque inter homines Principatus; quoniam qui iuste subesseret, ceteros injuste subiceret, quantumque quis sanguinem sitiens ferocitate superaret, tantum sœvire posset in ceteros, cum nemo sine crimine vivit, & si dicamus, peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus. 1. Joan. 1. 8. O perditissima morum introductio! O regiis apicibus adversantissimum documentum! Tollite, ait Augustinus, tollite iustitiam, & quid sunt Regna, nisi magna latrocinia? nunc videamus quibus viis violentius enervatur iustitia, quam ut quibuscumque inimicari, etiam inimicitias exsequi, iustitiæ titulo, concessum sit. Sic Respublica in partes manibus rapidis lacerabitur, & nullo rerum habenas moderante, suis concurrent impetibus, atque Astrea terras cæde madentes relinquet, quod eventurum in futuris ex præteritis judicamus.

O Dogma pestiferum! & mortis hostium * patefactum satis; & plusquam satis præceptum, & ignobile vulgus, semper majoribus invidet, ut non jam furor ipsis in plebanis accuatur, & seditionum turbulentæque stragis donetur occasio.

Longè à doctrina hac Petrus animos advocabat, cum ait, *Servi subditi estote in omni timore Domini, non tantum bonis, & modestis; sed etiam dycolis.* 1. Pet. II. 18. Et alibi, *Deum time, Regem honorificate.* & 17. Post Deum enim Scriptura Principantium prohibet injuriam, cum ait: *Diis non detrahes.* Et *Principi populi tui non maledices.* Exod. XXII. 28.

Diem vidimus, ut victis Legibus, & in fugam versa iustitia, hujus contactu doctrinæ, politiæ partes diffuerent, quæ posterius industriâ, & mulcendi suavitate reconvererunt.

Sed quis insidias collaudatas, quis probatas fraudes, & explorandi magnificatam hac in Propositione fallaciam non agnoscat? Quam tamen Leges & Canonica Sanctio, Theologiæque veritates exhorrent. Ipseque David in exemplo est, qui insidiarum zelus † est mortem improvisam inimici Saulis perversi, caputque ejus adversantis apprehensione vilem abnuvit.

Atque ipse Joab a Salomone Præcepto Patris, morte didicit, quid mors insidiis perpetrata deponat. De Rege ipso Achab durum Judicium, & poenæ crudeles exhaustæ sunt, quoniam in Naboth justificanda morte, cujus vineam concupierat, perjuriam, mendaciaque inhonesta commisit.

Scitote Patres, quoniam omnia plena insidiis, & ubique timor, si non Secta hæc interitum docens intreat.

Unum autem in ipsa satis admirari non sufficimus, quod etiam vitiis meritum, & inhonestis actibus rependit honorem, neque sufficit violenta cecidisse manu, si non & qui cecidit nomine deciderat, atque esse occisor, qui cum cadente mortuo, in reatus mortem deciderat, ad meritum & laudem assurgat impoenitens.

Longè hæc a Scripturarum serie: neque tale quicquam etiam de iustissimè judicantibus legitur allegatum, ut apud Aristotelem est, *Premium virtutis honor.*

Nos igitur qui idem nunc sumus atque olim, ex omnibus Facultatibus congregati, scelus hoc abhorrentes, cujus qualitatem argumentis, experientiaque cognovimus, vobis tanquam Gallicæ profperitatis causam commendamus. Propter hoc in præsentem nostram Congregationem nunc specialiter evocati, & id una voce clamantes, assistentibus nobis in sua Facultate ferè quadraginta sacræ Theologiæ Magistris, multisque sacri Canonis Doctoribus amplissimè congregatis, quos idem ardor & Fidei zelus exagitat; pluribusque ex aliis Facultati-

Tom. V. Pars III.

* forsan osium.

† Locus corruptus.

bus viris studiosissimis & præclaris, quorum tota cohors iis rebus aspirat; qui aut hoc damnandum semen, aut viros, animalque perdendas, & Regna evertenda, una & eadem voce elocuti sunt, seque iis in sententiis morituros, aut caput periculis objecturos asserunt, omnia propter Christum captivantes, ut in Fidei integritate, sine qua impossibile est placere Deo, atque in pace patriam constituent.

Rogamus igitur, & divina pro Fide preces interponimus, ut rei tantæ non desit auxilium: nam si vobiscum non invenimus, ubi quæramus? Si a vobis in iis Gallia deseratur afflicta; quem posterius adiutorem, nisi Regem, aut secularem potestatem invenietis, vos in Spiritu sancto vocati?

Per eum igitur, cujus oculi Fidem aspiciunt, obtestamur, periculis Orbis occurrere: nam velut cancer hæc doctrina serpit in populos, & jam Regna inficit externa: si tamen aliquid terrenæ potestatis absterreat, vincat amor Fidei; & qui pro extirpandis erroribus vocati estis, *Videte juxta illud Johannis in Canonica, ne perdati quod operati estis, sed mercedem plenam recipiatis.* 2. Joan. 8. Benè incepta enim laudamus, cum illud venenosum dogma, *Quilibet tyrannus* &c. de medio subtilistis.

Omni ergo fideli ex corde doctrina hæc procul abfit, & si hanc terra aliqua suscipiat, illa infidelibus sit inhabitata, ut morte in alterutrum per eam commissa, aut fessi persecutionibus, suam duritiem ad Fidem convertant; aut sic per eam ut apta est, muniantur; quod eorumdem incredulitatem facilius confundamus.

Si autem seu temporum malitiâ, seu facili quorundam voluntate, aliquid in contrarium processus facti Parisius actum sit, ad statum priorem reducatur; & *Facite*, ait Jeremias, *facite iustitiam, alioquin deserta erit domus hac.* Et vos animos constituetis in pace, Regesque Gentium dominabuntur earum, ipsaque iustitia malis frenum reponet. Sic benedicet Dominus terram suam quæ dabit fructum, quo per viam ad patriam transeamus.

Datum Parisius, in Congregatione &c. XXI. Martii 1415.

J. CACHALOE

Collatio facta cum originali, per me Joannem Guiardi, Sacri Concilii Constantiensis, pro Natione Gallicana, & ejusdem Nationis Notarium: quod quidem originale fuit præsentatum & lectum in Congregatione Generali sacri Concilii Constantiensis prædicti, in Ecclesia Constantiensis congregata, die Sabbati nona Mensis Maii. Anno à Nativitate Domini, millesimo quadringentesimo XVI. hora octava post mediam noctem: & concordat. Ita est. J. GUIARDI.

C E D U L A ^{Cod. 2537. fol.}

Producta Coram Commissariis in 54. verso
causa Fidei.

Per P. de Versailles. Die Martis,
XVII. Septembris. ccccxv.

Protestatione prius facta, de nolendo procedere, XVII. Sept. vel respondere super materiis Fidei cum strepitu & figura Judicii, per Procuratores, & Ad- vocatos, cum *Servum Dei* non oporteat litigare, secundum Apostolum 2. Tim. II. 24. Sed in propria persona, summarie, & de plano, palam & publice, sicut observatum est in causa Johannis Hufi, N n &

& Magiſtri Hieronymi; & ita Jura volunt ſic fieri in materia Fidei.

Proteſtatione inſuper facta, de nolendo tendere ad injuriam, vel infamationem cujuſcumque; ſed ad extirpationem & emendationem errantium, & ad exonerationem propriæ conſcientiæ.

Ego Frater Petrus de Verſailles, Pariſienſis Diœceſis, de nobili genere procreatus, Religioſus Sancti Dioniſii in Francia, Ordinis Sancti Benedicti; Sacræ Theologiæ Profeſſor immeritus, Prior Prioratus Sancti Petri de Calvomonte, & Ambaſſiator Chriſtianiffimi Regis Franciæ; conſiderans quòd inter maxima Fidei, ac Religionis Chriſtianæ, imò totius Reipublicæ pericula, & ſcandala, quibus obviandum eſt ſummopere per quemlibet, juxta vocationem ſuam, debet illud cenſeri pernicioſiſſimum, quòd inter Prælatos, & Paſtores gregis Dominici, ac Doctores noſtræ Legis, inveniatur contentio, ſeu contradictio notoria, de, & ſuper iis quæ pertinent ad principia Legis tam divinæ, quàm naturalis, ſicut ſunt Præcepta Decalogi. *Non occides. Non perjurabis.* & ſimilia: neque enim poſſunt talia, cum ſuis dependentiis manifeſtis ſine periculo Fidei, neſciri, qualia quilibet Catholicus, habens uſum rationis, ſcire, vel credere tenetur, ſecundum ſenſum & intelligentiam planam Doctorum.

Nunc autem experimur controverſiam talem qualis dicta eſt, notoriè altercari circa principia noſtræ Legis, cum ſuis ſequelis manifeſtis, ubi non eſt relinquendus locus opinioni; cum ſcire oporteat in Republica, maxime per Prælatos, Doctores, & Judices, qualiter poſſint, aut non poſſint homicidia, perjuria, inſidiæ mortiferæ, & ſubitæ perpetrari, attento quòd, ex opinabilibus, ad certam mortem procedere nemo debet.

Ecce enim ex una parte quòd Reverendus in Chriſto Pater, Dominus Episcopopus Pariſienſis, & Inquiſitor hæreticæ pravitatis per totum Regnum Franciæ, cum Concilio Fidei celeberrimo Pariſius exiſtente, dixerunt, & docuerunt judicialiter, & publicè, quòd novem Aſſertiones denunciatae coram Reverendiſſimis Patribus &c. Commiſſariis, in omnibus cauſis Fidei, per hoc ſacroſanctum Generale Constantienſe Concilium, & quæ de directo reſpiciunt prædicta Præcepta, de non occidendo, de non perjurando &c. ſunt erroneæ in Fide, & moribus, & multipliciter ſcandaloſæ.

Ceterum, ex alia parte Dominus Martinus Episcopopus Attrebatenſis dixit pluries palam, & publicè, etiam coram præfatis Dominis Commiſſariis, quòd eæ Aſſertiones novem ſunt opinabiles & probabiles, & quòd multum mirandum eſt, nonnulli de ſua fatua opinione volunt facere Fidem. Iterumque aliàs eadem verba coram Notariis in prædictis cauſis Fidei deputatis, repetens, dixit, eaſdem eſſe probabiles, probabilitate neutrali. De iis quidem verbis Inſtrumenta publica fidem præbent.

Poſuit inſuper in quadam cedula tradita per manum ejus prædictis Dominis Commiſſariis, & lecta per Magiſtrum Pe. Salomonis, Cordigerum, v. die Menſis Septembris; reſpondendo cuidam cedulæ, & concedendo quòd materia Fidei non erat de lana caprina.

Sequitur in forma. „ Sed iſti, ut præmiſſum

„ eſt, de opinione faciunt Fidem ad libitum; vel „ è contrà, quam dicunt verſari, Fidem videlicet „ per eos æſtimatam, circa principia Fidei: quòd „ verum non eſt; imò etiam nec circa concluſiones ex eis deductas, vel etiam deducendas Aſſertiones verſari circa Fidei Articulos, qui prima „ principia ejusdem Fidei dignoſcuntur. Prætereà quomodo etiam poteſt itare, eadem verſari „ circa prima principia Fidei, & prima principia Legis naturæ; cum hæc inevidentiam, illa „ verò evidentiam manifeſtè includant? „

Conſtat autem quòd iſta & ſimilia verba ſonant firmiſſimam adhæſionem, ne dicamus pertinaciam; in qua adhæſione multos habet ſequaces, ſicut dicit. Similiter præfati Pariſienſis Episcopopus, & Inquiſitor, habent plurimos faventes ſuis ſententiis, ſicut ſunt Chriſtianiffimus Rex Francorum, & cariſſima ejus filia, Pariſienſis Univerſitas, cum aliis pluribus, tam Prælatiſ, quàm Doctoribus.

Quocirca, nullus rectè mirabitur, præmiſſis attentis, ſi plurimi ſcandalizentur, turbentur, docti & indocti. Ego inter ceteros minimus, qui occasione præmiſſorum motus, videns & dolens tantis patere discriminibus, nedum Chriſtianiffimum Franciæ Regnum, ſed univerſum populum Chriſtianum, circa ea quæ ſunt Legis, & Fidei, niſi per hoc ſacroſanctum Constantienſe Concilium fuerit, matura celeritate, de remedio ſalubriter ordinatum, procedendo conſtanter, & intrepidè, ſummariè, & de plano, ſicut obligatur & potens eſt, ad declarationem veritatis in præmiſſis.

Denique ſuppliciter, & iſtanter, ego præfatus Frater Petrus, cum mihi adhærentibus in hac parte, peto, requiro, & obteſtor ab hoc ſacro Generali Concilio, quòd hæc declaratio veritatis non tardetur, vel negetur, quæ etiam ad requieſtam unius ſimplicis vetulæ negari non deberet.

Porro, ne, quòd abſit, veritas noſtræ Fidei, vel perſonarum, favoribus, vel importunis clamoribus, aut aliundè ſupprimatur, celeretur, conculcetur; neque impudens errantium temeritas fortior quàm conſtantia Catholicorum appareat: ego prænominatus Frater Petrus permotus zelo Fidei, ſicut mihi conſcius ſum, dico, propono, & indico quòd verba dicti Attrebatenſis Episcopi, quæ dicta ſunt, & ſimilia, ſunt de hæretica pravitare, vel ejus fautoria, nedum leviter, ſed vehementer ſuſpecta: addens, zelo quo priùs, quòd ſi ea deſſendere & ſuſtinere voluerit, facio me partem denunciante; imò, &, ſi opus eſt, accuſantem, cum mihi adhærentibus, & adhærere volentibus in hac parte: prædictis tamen proteſtationibus obſervatis. In cujus rei teſtimonium huic præſenti cedulæ manu propria me ſubſcripſi.

P. DE VERSAILLES.

Producta coram Commiſſariis in cauſa Fidei, per præfatum P. de Verſailles. Die Martis xvii. Septembris. ccccxv.

La reſponſe de l'Evêſque d'Arras eſt fol. 57. verſe.

Cod.
2537.
fol. 57.
verso.

R E S P O N S I O

Episcopi Attrebatensis,

Cedulæ

PETRI DE VERSAILLES.

Cedulæ traditæ & productæ coram vobis Dominis Commissariis in causa Fidei, per Fratrem Petrum de Versailles. Die Martis xviii. Mensis Septembris, Anno Domini M. ccccxv. taliter, sub protestationibus consuetis, præsertim & potissime, de semper stare volendo determinationi præsentis sacri Constantiensis Concilii Generalis; & sub compendio respondetur, etiam protestando quod illæ quæ in hac cedula conscribuntur, non dicuntur in injuriam alicujus, vel infamiam; sed ad veritatem prorsus elucidandam, & ad calumniantium falsitatem, & malitiam refellendam.

Dictus namque Frater Petrus, suâ duplici protestatione præmissâ, qui se asserit de nobili genere procreatum, Ordinis sancti Benedicti Religiosum. Primum, non ostenditur in moribus; cum tamen, secundum Tullium: *Vera illa nobilitas est, quæ in moribus comprobatur ornata*: sed etiam secundum minus apparet in lingua. *Qui enim, secundum Apostolum Jacobum 1. 26. se dicit religiosum esse, non refrænans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio.* Sed ulterius, se asserit sacre Paginæ immeritum Professore, Priorem sancti Petri de Calvomonte, & Ambassiato-rem Christianissimi Regis Francorum. Tandem, in sententia, in præfata cedula proposuit syllogismum, cujus Major incipit ibi: *Inter maxima Fidei, & Religionis &c.* Minor autem ibi: *nunc autem experimur &c.* Majorem probat ibi, cum dicit: *neque enim possunt talia cum suis dependentiis &c.* Minorem verò ibi: *Ecce enim ex una parte.* Et durat usque ibi: *Quocirca nullus rectè &c.* ubi refert suam Conclusionem; cui consequenter adjungit suam requestam & attestationem, suum dictum, judicationem, & propositionem, denuntiationem, & si opus sit, accusationem.

De protestatione sua duplici transferendo: cum universis plenè possit innotescere, dictum Fratrem Petrum, esse, & fuisse hostem publicum Illustrissimi Principis, & Domini mei, Domini Ducis Burgundiæ, & notorium inimicum, & omnium fidelium servitorum ejusdem; & per consequens mei, qui sum Episcopus Attrebatensis, fidelis servitor, & Ambassiator ejusdem, in præsentis sacro Concilio Generali: & per consequens, potest concludi à quo fonte hujusmodi cedula derivetur, an à zelo Fidei, odii, vel rancoris, & an in injuriam, seu infamiam alicujus.

Ad præfatum autem syllogismum propositum accedendo, primitus proposuit in Majori, quod *Inter maxima Fidei, ac Religionis Christianæ, imò totius Reipublicæ pericula & scandala, quibus obviandum est summopere per quemlibet, juxta vocationem suam, debet illud censeri perniciosissimum, quod inter Prælatos, & Pastores gregis Dominici, ac Doctores nostræ Legis, inveniat contentio, seu contradictio notoria, de, & super iis quæ pertinent ad principia Legis, tam divinæ, quam naturalis, sicut sunt Præcepta Decalogi talia.* Non occides. Non perjurabis & similia.

Quæ quidem Propositio per me ad bonum sensum interpretata, utique vera censetur, licet in sensu quem facit, prima fronte posset videri falsa, si li perniciosissimum, exponatur negativè, vel

Tom. V. Pars III.

etiam affirmativè, sicut terminus superlativus communiter solet exponi, videlicet affirmativè, sic, quod est perniciosius quocunque alio pernicioso; vel negativè, quod nihil est perniciosius isto. Quod tamen an sit verum, judicet quisque doctus, præsertim cum supposito quod Prælati invicem consentirent in eis quæ sunt opposita principiis prælibatis, quod de pluribus potest esse, perniciosius foret quam si alter tantum sentiret; alter verò contenderet contra ipsum, & notoriè dissentiret. Ipsa verò Major ad bonum sensum per me interpretata, videlicet quod est valdè perniciosum, si veritas jam agnita, vel agnosci debita, per malitiam impugnetur. Secus autem, si ad majorem elucidationem disputativè contendant, seu etiam notoriè contradicant; cum etiam sibi ipsis Doctores Catholici, in suis quæstionibus, etiam de Fidei Articulis, & aliis evidentibus, opponendo, pro falsitate, & veritate, & respondendo contra falsitatem, pro veritate, sibi met contradicere videntur. Dicitur etiam quod licet nulli liceat sentire contradictoriè principiis Legis divinæ, seu naturalis: tamen erga circumstantias licet contradictoria opinari. Undè licet non sit contradictoriè opinandum huic: *Deus est trinus, & unus*: tamen circa constitutiones personarum licet contradictoriè opinari: ut patet ex doctrinis sancti Thomæ, Bonaventuræ, Scoti, qui in Distinctione Bxxvi. primi sui, dicit quod *Temerarium esset assertivè tenere quæ via istarum est vera; an constituantur per absoluta, vel per relationes, usque ad determinationem Ecclesiæ.* Et ita tenent Doctores, de opinione Gilberti Porretani, de relationibus assistentibus, vel insidentibus in divinis, quæ ante determinationem Ecclesiæ non fuit hæretica; secus, si post tenuisset. Et Bonaventura, in principio, Distinctione xxvi. *In annexis dubiis quæ nec sequuntur, nec repugnant, licet dubium opinari.* Cum hoc sit rationis conferentis non asserere, cum sit rationis contra Deum superbientis: ideò avertant* qui condemnant Propositiones dubias & opinabiles ante determinationem Ecclesiæ, & asserunt opposita. Probatio etiam vera est, quæ ait: *Neque enim possunt talia, cum suis dependentiis manifestis, sine periculo Fidei nesciri, qualia quilibet Catholicus habens usum rationis scire, vel credere tenetur; secundum sensum & intelligentiam planam Doctorum.* Ideò ipsam relinquo intactam.

Ad Minorem autem, per quam dicit: *se experiri controversiam talem apartissimam, qualis dicta est, circa principia nostræ Legis, cum suis sequelis manifestis, ubi non est relinquendus locus opinioni, cum scire oporteat in Republica maxime per Prælatos, Doctores, & Judices, qualiter possint, aut non possint homicidia, perjuriam, insidia mortifera, & subita perpetrari, attento quod ex opinabilibus, ad certam mortem procedere nemo debet.*

Utrum iste præfatus experiat se fore contra aliquem in hujusmodi tali controversia qualis dicta est, apertissima, ipse viderit: vel utrum in aliquo alio, præter me, hujusmodi controversiam expertus fuerit: tamen, quantum est in me, nullatenus involutus sum in tali controversia, sed neque vellem involvi. Licet etiam circa certas Assertionem opinabiles, de morte alicujus, certis circumstantiis convollatas, & convallata controversia, & contradictio notoria sit exorta: & etiam juramentum, sub certis circumstantiis designatis observandis, vel non observandis; non tamen propter hoc controversia hujusmodi, circa principia Legis nostræ, cum suis sequelis, ubi non est relinquendus locus opinioni, versatur, sive consistit.

Quis enim litteratus fidelis, aut etiam infidelis,

N n 2

dice.

* forsitan advertant

diceret sanæ mentis, quod quæcumque mors, certis circumstantiis debitis sigillata, sit contra illud Præceptum *Non occides*? Tunc enim Judex in condemnando ad mortem, & carnifex exequendo, zelo justitiæ, & ex officio, illud transgrederetur Præceptum, & esset prævaricator Legis in adimplendo Legem: ex hoc Deus etiam præcipiens in Lege maledicos morte plecti, lapidibus obrui, & cremari, contra Præceptum contradictoriè præcepisset. Et sic ad impossibile Judices, & Justitiæ Commissarios obligasset, quod est erroneum & insanum. Dicere autem Assertiones tales, de tali morte, & taliter circumstantionata esse probabiles, sicut sunt, ut ostendatur multiplici ratione, in nullo militat contra principia Legis dicta.

Quis etiam Doctor Theologus, aut Jurista, aut quisvis alius naturali præditus ratione, asseret juramentum, aut confederationes facta, vergentia in deteriore exitum, fore observanda, vel adimplenda? cum sacræ Theologiæ Doctores, & etiam Decretorum, oppositum affirmant; ut Augustinus. Ambrosius. Isidorus. Beda. Alexander de Halles. Sanctus Thomas. Benaventura. Hostensis. Gratianus. xxii. q. quarta. Concilium Tolétanum. Ilerdense. Eliberitanum. Actio quarta septimæ Synodi. Soteris Papæ Decretum; & alii Doctores quamplures. Quis non perpendat, istum manifestum calumniatorem versipelliter imponentem mihi quod altercatus sum, quod homicidium simpliciter sit licitum, sine modificatione quacunque, & quod sit licitum cuilibet interficere quemcunque, quod etiam pejerare sit licitum simpliciter? Cum evidentissimè innotescat in novem Assertionibus prælibatis, nihil istorum impostorum virtualiter, vel formaliter contineri: sed quod interfectio alicujus, in casu, est licita, certis circumstantiis adaptata: & juramentum non esse servandum, vergens in præjudicium jurantis, sponsæ, au liberorum ejusdem.

Dicitur ulterius, conformiter ad præmissa, quod hic non opinatur contra principia Legis, licet circa aliquas circumstantias. Numquid illicitè Augustinus in Libro, *de Sermone Domini, in monte*, opinatus est, vel dubitavit, de uxore cujusdam damnati ad mortem, nisi solveret certum pondus auri, quod non poterat? quod autem divite volente solvere illud, si mulier ejus libidini consentiret; & ipsa, dicente marito, & ab ea licentiata, diviti illi carnaliter copulata, utrùm fuerit adultera? cum vir habeat potestatem corporis uxoris, in quo casu vir usus est corpore uxoris.

Circa Præceptum etiam, *Non occides*. Primo de Civitate. c. xx. Sic ait: *Ubi etiam dictum est, Non occides: ubi intelligendum est, ne vel ipsius adipiscenda immortalitatis, vel ullius carendi, cavendique mali causa, nobis ipsis mortem inferamus.* Et c. xxi. *Quasdam verò exceptiones ipsa divina fecit auctoritas, ut liceat hominem occidi, si lege data, si ad personam pro tempore expressa jussione.* An non liceat dubitare, utrùm Cæsariis uxores * fecerint contra Præceptum, *Non occides*; ubi tot Philosophi & notabiles dubitarunt? An etiam Senatores, Domitianum interficientes, contra illud Præceptum egerint. Numquid etiam de Caio Caligula, postquam omnes exules jussit occidi, ipse à suis protectoribus occisus est, ut narrat Orosius. Et beatus Hieronymus dicit quod, *Bonis nocet, qui malis parcat*, conformiter est in casu isto. Ideo credo quod ignorantia inter Legem, & Judicium, fecit istos ita præcipientes in sententia ista.

Item, circa Præceptum de non perjurando, non licet opinari; sed erga circumstantias. Unde *Qui juramentum ex justa causa deserit, non dejerat.* Ext. *De jurejurando. Pervenit.*

* hic aliquid desideratur, forsan litterfectores.

Item, semper intelligitur Jus, & auctoritas Superiorum exceptum. Ext. *ibid. Veniens.*

Item, juramenti conditiones honestæ semper sunt intelligendæ.

Ex iis videtur quod interficiens tyrannum, in hoc casu non dejerat, cum pro justa causa ipsum occidat. Nec asseritur in prædictis Assertionibus ex opinabilibus ad certam necem debere procedi. Ex quibus patet quod Minor; quantum me tangit, in nullo continet veritatem, sed falsitatis errorem.

Verum ad probationem ejus asseruit quod *Reverendus in Christo Pater, Dominus Parisiensis Amistis, & Inquisitor per totum Regnum Francia heretica pravitatis, cum Concilio Fidei celeberrimo Parisius existente, dixerunt & docuerunt judicialiter, & publice, quod novem Assertiones &c. & qua de directo respiciunt prædicta Præcepta, de non occidendo, & non perjurando &c. sunt erronea in Fide, & moribus multipliciter scandalosa.*

Ad quod dicitur quod scitur equidem dictum Dominum Parisiensem Præsulem, illas novem Assertiones, de quibus hic pendet lis, indebitè condemnasse, loquendo citra injuriam cujuscunque: quia nec ipse, pro tunc, Judex competens fuit; tum ex odio quod, pro tunc, habuit, & habet notoriè contra dictum Illustrissimum Principem Dominum meum Ducem Burgundiæ; tum quia nec ad ipsum spectat, sine speciali Mandato sanctæ Sedis Apostolicæ, ac sacri Concilii Generalis, aliquas Assertiones judicialiter condemnare tanquam erroneas in Fide, & moribus, seu judicialiter declarare. xxiv. q. prima. *Quotiens*. nisi evidenter, absque aliqua tergiversatione, illas constaret cuilibet in sacra Pagina docto esse contra sacram Scripturam, vel Ecclesiæ determinationem, vel Fidem Orthodoxam, quod in proposito non est verum. Et sic dictus Dominus Episcopus posuit falcem suam in messem alienam. A quo etiam extitit per dictum Dominum Burgundiæ appellatum, & appellatio fuit legitimè intumata, & in Romana Curia introducta, tanquam à Sententia inique lata, non servato debito ordine Juris. Et super hoc fuerunt certi Domini Cardinales dati in Commissariis per Apostolicam Sedem.

Prædictam insuper damnationem prætentam asseruit fuisse factam, *cum Concilio Fidei celeberrimo Parisius existente*, quasi illo nullum aliud celebrius, vel æque celebre possit esse; quod videtur impingere, & blasphemare, saltem prima fronte, in sacrum Concilium Generale. Quod & asseruit dictus Frater Petrus verbaliter Parisius, in præsentia nonnullorum, dicens quod in mundo celebrius Concilium esse non posset. Quod quidem Concilium quale fuerit, norunt illi qui hoc viderunt facie oculata, homines conscientiosos, medios, & neutrales, in affectatos non vocando, aut paucis exceptis; sed solum partiales & affectatos, & cum illis suorum consiliorum mysteria pertractando. Quas novem Assertionem dicunt respicere de directo Præcepta: *Non occides. Non perjurabis.* Quod ostensum est manifestè falsum, vel saltim non apparet evidenter.

Subsumit ulterius versipellis calumniator, citra injuriam tamen loquendo, quod *Ego pluries & publice dixi, coram præfatis Dominis Commissariis, quod hæ novem Assertiones sunt opinabiles, & probabiles; & quod mirandum, quod nonnulli de sua fatua opinione volunt facere Fidem, & quod dictæ Assertiones sunt probabiles, probabilitate neutrali.* Quod & concedo, in forma qua dixi; sic quod nullus citra determinationem sacri Concilii, vel Sedis Apostolicæ, obligatur, sub pæna erroris in Fide, ad aliquam partium contradictionis signatam. Quinimo probabiles sunt, rationibus fortibus, & multis, AF

Affertiones præfatæ, & multi graves in scientia opinantur de illis; nec est eis prohibitum, nec esse debet vel potest, citra determinationem sanctæ Sedis Apostolicæ, vel sacri Concilii Generalis, vel prohibitionem eorum. Ergo fatua est opinio, seu veriùs indecreta Fides illorum, nec sane discretionis condita, credere homines obligare, & obligari ad credendum illa quæ ipsi credunt, nondum per Ecclesiam præcepta, vel prohibita, sub pœna hæresis, vel erroris in Fide: quinimò temeraria, præsumptuosa, & Sedi Apostolicæ, & A sacro Concilio injuriosa, nec sapientiæ condimento salita; maximè cum opinale, vel opinatum submittitur Ecclesiæ Judicio Sacrosanctæ.

Quòd etiam subsumitur, me dixisse, postquam concesseram, *Fidem non esse de lana caprina*: quòd *Isti de opinione faciunt Fidem ab libitum, vel e contra quam dicunt versari Fidem, videlicet per eos æstimatam, circa principia Fidei*; quòd verum non est: imò etiam nec circa conclusiones ex eis deductas, vel etiam deducendas. Et licet pellis caprina in sacra Scriptura significet, vel possit significare virtutem Fidei; unde & Tabernaculum Testimonii fuit tectum caprinis pellibus rubricatis, quod figuravit Ecclesiam Fide tectam, nec non & Sancti, qui *Per Fidem vicerunt Regna*, ut ait Apostolus, ad Hæbreos. xi. 33. *Circuierunt in melotis, & in pellibus caprinis &c. quibus dignus non erat mundus.* In quo capite Apostolus ponit laudes Fidei, & subsectorum suorum: concessi tamen quòd *non est de lana caprina*, videlicet de inutile re. Dixi non esse verum, Fidem æstimatam per eos in hac materia, versari circa principia Fidei evidenter, sicut manifestè probavi: nec video circa quem Articulum Fidei versantur, per omnes Articulos discurrendo, quatenus ipsi poluerunt in alio Libello, licet nunc in cedula noviter tradita, se corrigere videntur, dimittendo *principia Fidei*. Contra quos argui insolubiliter, ut videtur mihi, quòd aliquid asserant esse Fidei, & quòd asserant versari circa principia Legis naturæ, quibus & Pagani, & Judæi assentiunt naturaliter. Non autem sic in Articulis Fidei merè creditis per purè Catholicos Christianos. Et illa sunt evidentiæ; alia verò inevidentiæ. Nec hîc aliquatenus est responsum, sed per subtractionem de li *principia Fidei*, correctum & diminutum. Sed itur per verba calumniosa petentia principium, & se involventia hinc & inde. Non est ergo verum id quod dicunt usquequaque, & est verum quod dixi, *eos videlicet facere de opinione sua Fidem*. Hoc est, quòd illud quod est opinabile volunt obligare ad Fidem, citra determinationem sacri Concilii Generalis.

Consequenter subiungit, quòd *Constat ista & similia verba sua sonare firmissimam adhesionem, ne dicamus pertinaciam. In qua adhesionem multos habet sequaces*, ut dicit.

Et hîc luce clariùs patet versipellitas & calumnia cedulantis, cum illi quod dico opinabile, dicit me adhærere, ex verbis meis, firmissima adhesionem. Quod non diceret, si novisset, vel attendisset ad opinionis rationem formalem, quæ per adhesionem cum formidine diffinitur.

Item, quando * est firma adhesio, ex verbis meis? cum per illam semper sum protestatus de stando Judicio Sacri Concilii Generalis; & in casu quo sacrum Concilium oppositum definierit, de nullatenus adhærere? Istâ scientiâ carent, & ratione, had dubiùm malitia excæcante. Falsè ergo & nequiter dixit, hæc verba mea pertinaciam importare.

Uterius, cum dixit quòd in hoc multos habeo sequaces: & hoc verum est, paratos omni poscenti reddere rationem. Et ita obtuli, & ita offero, de præsentis, isti qui se dicunt Religiosum tot prærogativis insignitum, & titulatam, nomine eo-

* forsan quomodo

rumdem, causâ collationis, & veritatis clariùs elucidandæ, & salvâ semper in omnibus determinatione sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & sacri Concilii Generalis. Quod & iste, cum suis adhærentibus, verbo, & scripto obtulerant se facturos; sed, ut videtur, refugiunt à promisso.

Cum verò ultimò subdit quòd, *Præfati Parisiensis Episcopus, & Inquisitor, plurimos habent faventes suis sententiis, sicut sunt Christianissimus Rex Francorum, & Universitas Parisiensis, carissima filia sua, cum aliis pluribus, tam Prælati, quam Doctoribus*: quod de hoc in rei veritate constat, non est sub silentio dimittendum.

Nempe Serenissimus, & Christianissimus Rex Francorum, Dominus meus, Superior, & naturalis, in profunditatibus Theologicis, vel etiam Philologicis inexpertus, per istos, sicut eis placuit, extitit informatus: qui æstimans hos procedere bono zelo, & secundum scientiam; si adhæret, hoc est citra determinationem Ecclesiæ sanctæ Dei, cum sit Christianissimus, nequaquam degenerat Fide Christianorum Regum suorum Progenitorum, à quibus ipse noscitur horum imitator naturæ, & gratiæ processisse.

De Universitate verò Parisiensi, carissima filia Christianissimi dicti Regis, palam est, & manifestum, totam Facultatem Decretorum totaliter dissensisse; totam etiam Picardiæ venerabilem Nationem. De Theologicis etiam, multi in hujusmodi, aut non fuerunt vocati, aut nullatenus consenserunt: ut Decanus Theologicæ Facultatis, Cantor Carnotensis, Confessor Regis Marchon, Elemosynarius ejusdem Breviscoxa, Minister Maturinorum, Petrus de Nongento, & alii quamplures, pro majori parte, vel saniori. Unde, licet plures Magistri in principio fuissent vocati, quorum major pars, vel sanior consulebant quòd causa ista remitteretur sanctæ Sedi Apostolicæ; ipse tamen Episcopus, ex multitudine elegit parvum numerum Magistrorum, quos Officialis suus publicè nominavit: & quia inclinabantur ad diffamationem quondam Magistri Johannis Parvi, idè fuit eis causa commissâ. Quare videtur hujusmodi condemnationem esse valdè suspectam, ut poterit manifestè ostendi.

De reliquis verò, tam Doctoribus, quam Prælati, faventibus Episcopo, & Inquisitori, notum est multos ex eis conjurasse de tenendo & sustinendo Sententiam prætentam prælibatam; & tam firmiter, ne dicamus pertinaciter, quòd unus ex eis asserit in suis scriptis, quòd *Etsi Papa, cum Collegio sacro oppositum determinaret, non crederet; imò ista esset potior causa depositionis ipsorum, quam fuerit collusio contendendum de Papatu; quin imò eisi Concilium Generale determinaret oppositum, nullatenus assentiret, nec crederet.* Quod sonat, vel sonare videtur in blasphemiam Dei, sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Sedis Apostolicæ, & Sacri Concilii Generalis, in re præsertim per Ecclesiam Catholicam non discussâ.

Numquid sic loquens, plùs volens sapere quàm oportet, & non ad sobrietatem, gloriam propriam quærens, inaniter se extollit adversus Ecclesiam sanctam Dei, quam hoc sacrum Generale Concilium repræsentat, Judicio cujus Summi Pontifices, ceterique Prælati, Imperatores, Reges, & Principes sæculares, causas suas ejus ordinationi, absque quacumque conditione, sed simpliciter & absolute, submittant? Iste verò conditionaliter, si determinent sicut ipse vult, alius * non, visus adversari doctrinæ Christi dicentis. Luc. x. 16. *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.* Etsi de Scribis & Phariseis, super cathedram

N n 3

Moyfi

* forsan aliàs

Moyſi ſedentibus dixit Chriſtus. Matth. xxii. 3. *Quacunque dixerint vobis ſervate & facite.* Quid ſentiendum eſt de Papa, & Concilio Generali? Quid aliud facit iſte, ſic loquens, niſi contra doctrinam Chriſti impingens, quam non libenter ſe præſentit ignorare? Quod ſi faceret, audiendus non foret; cum peritum, imò nullum, Juris ſciri debiti ignorantia excuſet. Verba ergo præſata aliud non præſentunt, niſi quòd Judicio Concilii non aſſentiret, nec niſi ad volitum obediret: unde in mentibus plurium contra Generale Concilium rebellio poteſt gigni.

Quid Balthaſar, Johannes quondam, & alii, ſcientes iſtum ſic dicentem impunè quòd nolleſt Generalis Concilii Judicio aſſentire, ſi determinet propter ſuæ libitum voluntatis, putamus dicturos? videant ſapientes. Sed quod pernicioſius eſt, errorem errori accumulans, ſic adjecit: *Etiā ſi Deus oppoſitum diceret, non crederem ei.* O phrenetica dementia, & plus quàm blaſphemans in Summum Pontificem, Collegium ſacrum, & ſanctam Synodum Generalem, ipſos hæreticando, ſi oppoſitum ſuæ determinationi ſentirent, vel judicarent? Cui hæc blaſphemia non ſufficit, niſi contumeliam inferret, & per horrendam, nimiamque blaſphemiam Creatori, ac piſſimo Redemptori, qui eſt prima veritas, & objectum noſtræ Fidei Orthodoxæ.

O verbum totius infidelitatis veneno reſperſum! Quiſte docuit talia verba proferre? Non utique Mater tua ſapientiſſima Univerſitas Pariſienſis alma; ſed vel propria temeritas, aut amor propriæ excellentiæ, ſi quam habes, ſeu deſiderium laudis humanæ, livorque malitiæ, & ſuperbiæ factus. O Archiluciferina ſuperbia, verbis iſtis te videns divinæ ſcientiæ ſuperponere, vel æquare! quod eſt phantaſticum, imò dementiſſimum cogitare. Super altitudinem nubium aſcendiſti, velut Lucifer ille, cupiens Altifſimo ſimilari. Tu verò Dei, ſi oppoſitum diceret Superioris Judicium refutares. Cum illo ergo in infernum detraheris, & uſque in profundifſimum laci; niſi Fidei juſtiſſi, corda purificantis, velut ignis calculo, per Angelum Seraphicum de Altari delato, cui non crederes, ſi tuæ diſſentiret opinioni fueris purgatus & emendatus, hujus ſacraſſimi Concilii diſciplina, & cauterio concurrente: ne ſicut draco ruſſus, ſecum trahens tertiam partem ſtellarum, te multos contingat tecum trahere in errorem, qui conatus es Regna concutere, terramque turbare; qui poſuiſti Orbem pro magna & nobiliori parte deſertum, & urbes ejus cauſaliter deſtruxiſti. Quod ex ore tuo convincitur, dum pluries, & palam te jactaſti quòd galea non fuiſſet poſita in capite, niſi fuiſſes ſeminans, proh dolor! diſcordias inter fratres & conſanguineos tot, tales, & tantos, & talem, & tantum; unde *effuſa eſt contentio ſuper Principes*; & quantum eſt in te, feciſti ut errarent in invio, & non in via. Pf. cvi. 40. Sed eos lux divinæ gratiæ, quæ in illo nobiliſſimo ſanguine liliato radiavit, radiat, & radiabit, eos à tuis ſeditioſis erroribus præſervavit, & præſervabit, *qui gloriaris in malitia, qui potentes in iniquitate.* Pf. li. 3. Undè vide quid dixeris, ſed & quid feceris. Utinam ſaperes & intelligeres, ac novifſima provideres! Quid verba prædicta aliud ſonant, niſi Deum, ſi diceret contra tuum creditum, eſſe mendacem, & per conſequens, Deum non eſſe Deum? Quod & inſipiens dixit in corde ſuo, ſcilicet: *Non eſt Deus.* Pf. xiii. 1.

Sed dicit quòd quia Deum hoc dicere eſt impoſſibile, &c. ex impoſſibili ſequitur quòd ſi Deus hoc diceret, non eſſet Deus. O cæca dementia! An ignoras omnem hæreticum Deum ad iracundiam

provocantem, ſuas hæreſes dialecticè poſſetenùs colorare? Incidiſti

In Scyllam, cupiens vitare Charybdim, divinæ Omnipotentiae detrahendo; ignorans, ut videtur, vel negans Deum eſſe Deum, vitæ, & mortis, & earum clavem habere. Attende quis & quid præcepit Abraham, dicens: Gen. xxi. 2. *Tolle filium tuum &c.* Quod ſi dixiſſet Abraham Angelo apparenti: etſi Deus præciperet mihi mortem innocentis quòd juſtè fieret, non concederem: non fuiſſet ſibi, ſicut fuit, ad juſtitiam reputatum. Quid ſi aliquis prædixiſſet antè Præceptum illud mortem innocentis tanquàm juſtam præcipiendam? Iſte loquens taliter reſpondiſſet quòd Deo, etiam ſi hanc aſſeruifſet, mors innocentis eſt tanquàm juſta præcipienda, nullus credidiſſet: fuiſſet namque infidelitas iſta.

Sed ulterius, dicens, ut ſupra, quòd quia non eſt Deum poſſibile hoc dicere quòd eſt contra determinationem tuam, apparet quòd majus dixerit: unde videlicet mors juſti & innocentis debuit ſequi, niſi Deus aliter ordinaiſſet. Ex Præcepto enim Dei; *Tolle*: ſequabatur veritas iſtius; *juſtus & innocens eſt interficiendus.* Sed & ulterius, nunquam Apoſtolus quemquam Angelum, ſi aliud diceret quàm ipſe evangelizaverat, anathematizaret. Non tamen in re tam certa, ſicut eſt Evangelium, blaſphemiam huiusmodi fuit auſus nominare, dicens Deo non eſſe credendum. Quid ergo facis in re non Evangelica, nec per Eccleſiam adhuc decreta? Sed nunquid etiam cedulans, tu legiſti juramenta promiſſoria, in deteriore exitum vergentia, non ſervanda carentia comitibus ſuis? Reſolve in animo tuo juramentum Herodis, & comperies quòd in malis promiſſis Fides eſt reſcindenda, non ſolum à principio, ſed etiam ab eventu; ſicut de hæretico, cui etiam datur ſalvus conductus, ob cujus pertinaciam mutandum eſt Decretum: Impia eſt enim promiſſio, quæ ſcelere adimpletur. Et quæ major pertinaciâ? Et propter hujus* fecerunt edici quatenùs nullus veniret ad hoc ſacrum Concilium Generale, niſi vellet ipſorum propoſitum ſuſtinere, ſive in Ambaſſiata Chriſtianiſſimi Regis, vel Univerſitatis præſatæ. Et ſic apparet qualiter Minor ſua plures noſcitur continere falſitates, errores, calumnias & inſanias falſas.

Porro, tertio principaliter concludit ſuum intentum ſub tali forma verborum. *Quocirca nullus rectè mirabitur, præmiſſis aſſentis, ſi ſcandalizentur & turbentur docti & indocti.* Rectè benè mirandum eſt, præmiſſis inſpectis, indoctos non capientes ſenſum Doctorem. Sed potiùs eſt mirandum & ſtupendum, doctos ſcandalizari in iſtis, de quibus iſte multos aſſerit ſcandalizatos, ſumentes ut Phariſæi, ſcandalum nullatenùs eis datum, ætivum per alios, ſed tantum purè paſſivum per ſe acceptum, offeſi per pedem ſuum intellectualem, liberè in petram ſcandali impingentes, in ſui perniciem & ruinam; de quibus Chriſtus Diſcipulis ſuis eidem inquietibus. *Nescis quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt?* ait: *Sinite illos, cæci ſunt & duces cæcorum,* Matth. xv. 12. 14. Quinimò cum iis quos ducunt pertinaciter adhærentes, in foveam ſunt caſuri. *Excavavit enim eos malitia ipſorum.*

Et ſubinfert calumniator præſatus: *Ego videns & dolens tantis patere diſcriminibus, nedum Chriſtianiſſimum Franciæ Regnum, ſed Univerſum populum Chriſtianum, circa ea quæ ſunt Legis & Fidei &c.* Iſte Regnum Chriſtianiſſimum Franciæ, & univerſum populum Chriſtianum ſine cauſa diffamare videtur, quod, Dei gratiâ, labe nulla, in his quæ ſunt Fidei, vel Legis, noſcitur eſſe reſperſum.

* forſan huiusmodi

Sed

Sed absit etiam quod universus populus Christianus, per illa verba quæ dicta sunt per me, discrimen patiatur circa ea quæ sunt Fidei atque Legis, ut superius est præmissum. Et per consequens, per illa quæ per me sunt posita, non patet discrimini Christianissimum Francorum Regnum, & universus populus Christianus.

Denique calumnitor præfatus, cum sibi adhaerentibus, & adhæsuris in hac parte, *Petit, requirit & obtestatur ab hoc sacro Concilio Generali, suppliciter & instanter, quod hac declaratio non tarden-* ^A *tur.* Et hoc utique petit, ad infamiam & calumniam nonnullorum, quos aliàs cum suis complicibus nequiter diffamavit; & falsò cupiens impedire, ne ad veritatem & justitiam calumniantium in præfata Episcopi Sententia veniatur.

Demùm & ultimò, talia verba scripsit. Porro, *ne, quod absit, veritas nostra Fidei, vel personarum, favoribus, vel importunis clamoribus, aut aliundò suppressatur, celetur, conculcetur, neque impudens errantium temeritas fortior quàm constantia Catholicorum appareat: Ego prænominatus Frater Petrus, per-* ^B *motus zelo Fidei, sicut mihi conscius sum, dico, propono, & judico* quod verba prædicti Attrebatensis Episcopi, quæ dicta sunt, & similia, sunt de hæretica pravitate, vel ejus fautoria, nedùm leviter, sed vehementer suspecta: addens, zelo quo prius, quod si ea defendere & sustinere voluerit, facio me partem denuntiantem; imò &, si opus est, accusantem, cum mihi adhaerentibus, & adherere volentibus in hac parte: prædictis tamen protestationibus observatis, & non aliter &c.*

Zelo ergò Fidei dicit motus, conscius ipse sibi, dicit, proponit &c. de quibus, ante omnia, pecto mihi fieri Justitiæ complementum; & ipsum, antè omnia, declarari calumniatorem & calumniosè mihi imposuisse quod ego altercor notoriè circa prima principia Legis, cum suis sequelis &c. quod requiro per ipsum probari.

Secundò, *Quod Assertiones Parisius condemnatae prætensa, per Episcopum, & Inquisitorem, cum Concilio &c. directè respiciunt Præcepta de non occidendo, & non perjurando.*

Tertiò, *Quod versentur circa prima principia Fidei.*

Quartò, *Quod verba per me dicta sibi opposita, sonant firmissimam adhesionem, seu pertinaciam.*

Quintò, *Quod Parisiensis Antistes, & Inquisitor hæretica pravitate habeant sibi faventes Christianissimum Regem Francorum, & Universitatem Parisiensem, in hujusmodi prætensa Sententia: non expectata determinatione Sanctæ Sedis Apostolicæ, aut sacri Concilii Generalis. Et etiam qui sunt Prælati & Doctores illi plures eis faventes, & quid, & qualiter.*

Sextò, *Quibus discriminibus, & per quem, patet: Regnum Francia Christianissimum, & Universus populus Christianus, circa ea quæ sunt Legis & Fidei, nisi per hoc sacrosanctum Constantiense Concilium fuerit salubriter ordinatum.*

Septimo, *Quod verba per me dicta: primò quod Ista novem Assertiones sunt probabiles, probabilitate neutrali, quæ recitatur in illo cap. Ceterum in alia parte Dominus M. &c. usque ad illud. Constat autem quod ista & similia sunt de hæretica pravitate suspecta, nedùm leviter, sed vehementer. Quæ sustinere intendò, in forma in qua illa dixi, citra tamen determinationem Apostolicæ Sedis, & sacri Concilii Generalis, cujus determinationi dicta mea, scripta mea, & me ipsum totaliter submitto, penitus, & omninò. Addens quod ipse denunciator, & in hoc casu, si sit opus, accusans, cum adherentibus sibi, cum dicit, proponit, & indicat in hujusmodi proposito, dicto, sive etiam indicato, denuncia-* ^D

* forsan indicò

tionem, & si sit opus, accusationem, accusat verba mea de hæretica pravitate suspecta, & de fautoria hæresis; dicit verba calumnia, diffamatoria in factò Fidei, & injuriosa.

Petens instanter & requirens præmissa omnia & singula, primitus & ante omnia peto probari ut supra, & consequenter declarari, & ministrari de tali calumniatore, per sacrum Generale Concilium, Justitiæ complementum. In cujus rei testimonium.

ALIA CEDULA

Episcopi Attrebatensis

Adversus Cedula Petri de Versailles.

Procurator Cluniacensis.

Cùm materia novem Assertionum quemdam habeat respectum, vel habitudinem, ad olim motam, & Dei gratiâ, nunc sopitam periculofam controversiam quorundam Principum & Dominorum, cujus dissensionis renovanda fuscitatio, & non Fidei exaltatio, per Fratrum Petrum de Versailles Monachum, eo plùs intenditur, quò forsitan credit concitator* guerram sub earum tumultu, quàm sub pace dilectissima Dominorum se posse in Regno securius remanere. In eà verò quam in vestro judiciali conspectu vidistis hætenus itius Fratris Petri objurgatione & latratu ambitioso frequenter, & stomachato, ut vix loqui posset, clarè perpendat judicialis discretio vestra, quod non aliud quærit, nisi per Judicium dictæ dissensionis, Principum concitationem refricare, & materiam ingredi, nitens rumpere Judicii ordinem, quem hucusque sagacissimè tenuistis. His igitur attentis; Ego M. Episcopus Attrebatensis, Consiliarius Christianissimi Regis Francorum, Domini mei, Superioris naturalis, ad hoc sacrum Concilium veniens, de ipsius Mandato, Ambasiator Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ, Comitis Flandiæ, Arthesii & Burgundiæ &c. Qui nec famæ propriæ honorem defendendum negligo, nec tamen cujusvis materiæ declarationem sic fieri præ-tendo, ut inter potentes Catholicos dissidia aut removeat, aut ampliùs firmet, & exitum habeat in deterius: præsertim cùm Rex noster Francorum Christianissimus, Dominus meus Superior naturalis, ut prætertur, in hoc silentium consultissimè suis Ambasiatoribus impoluerit. Et cùm meritum materiæ novem Assertionum prædictarum, meamque circa eas intentionem, & humilem Ecclesiasticæ determinationi subjectionem, satis palpaveritis, & cognoveritis, propositumque dicti Fratris Petri concitatoris, sitientis indirectè vetus scandalum adversus Principes, & Dominos recensere: ea propter, hujus concitatoris Fratris Petri, veluti ardentiori præsumptione, deferentis clavam quorundam cauteriorum in seditione, ipsius quidem invectione, & mea responsione, seu repetitione simul conlitigando materiam hanc, majores viros, ut præmittitur, certis habitudinibus, concitantem, non aliàs intrare velle quàm vestra judicialis discretio suaderet. Verùm quòd quia petitio, seu libellus dicti Fratris Petri, in pluribus sui partibus vagus, obscurus, dubius, incertus, & minus sufficienter declaratus apparet, præsertim in illa parte in qua dicit quòd contra me partem denuntiantem, imò &, si opus sit accusantem se facit, in qua parte sub conditione, seu disjunctio-

* hinc aliquid desideratur

Cod.
2537.
fol.
64.
verso

etione dubia & vaga, dicit ſe velle contra me Judicium experiri, videlicet per viam denuntiationis, & ſi opus ſit, per viam accuſationis; & tali petitioni, ſeu libello conditionato, vago, dubio, & obſcuro non teneatur quis reſpondere, eò quòd fines & modi procedendi, juxta alteram illarum viarum, ſunt varii & diverſi: ſecundum Canonicas Sanctiones, peto & requiro, primitus, & ante omnia, dictam ejus petitionem, ſeu libellum; & quam viam vult tenere, per ipſum, quo ad hoc, plenius declarari.

INSTITUTIO PROCURATORUM

Univerſitatis Pariſienſis

In negotio Joannis Parvi, ad Concilium Constantienſe.

Die
x.
Maii
1416.

UNiverſis Chriſti fidelibus. Rector & Univerſitas Studii Pariſienſis. Salutem in eo qui in hoc natus eſt, ut teſtimonium perhiberet veritati. Quoniam in hiis quæ Fidei ſunt fidelium multitudo fortius aſtringitur, ut contra errantes certamen conſtantiffimè ſuſcipiant; nobis verò à Domino Fidei defendendæ ſpecialius labores incumbunt, qui hanc ſequuti profeſſionem, de terrenis eduſti, itudia colimus litterarum. Hinc eſt quòd cum damnata pridem Magiſtri Johannis Parvi Propoſitio, atque moribus injuriam ferens, & in populis ſcandalum pernicioſum, per Reverendum Patrem Pariſienſem Episcopum, ac Inquiſitorem hæreticæ pravitatis, advocatis ad hæc quamplurimis ſacræ Theologiæ Profeſſoribus, Licentiatis, Bachalariis, aliisque Jurisperitis, in multitudine copioſa, fuerit juſtiſſimè condemnata. Audivimus tamen aliquos minùs prudenter & contrà Juris formam atque regulam veritatis, eandem damnationem etiam annulaſſe, ex quibus ſcandalum rerumque nociva novitas ſumere poterit ad deterius exordium.

Nos autem horum omnium emendationem, & Fidei integritatem ſperantes, per eum qui cuſtodiet veritatem in ſeculum, facitque Judicium injuriam patientibus, ad prædictorum reformationem, Fideique robur, & firmitatem, animos aſſumimus, & nos hujus rei partem conſtituimus.

Confidentes igitur ad plenum de dilectorum noſtrorum ſuppoſitorum, & in Chriſto fidelium Patrum & Magiſtrorum, Reginaldi Remenſis; Jacobi Turonenſis Archiepiſcoporum; Joannis Silvanetenſis Episcopii; Joannis de Jarſonno; Joannis Morini; Guillelmi Pulcrinepotis; Benediſti Genciani, ſacræ Theologiæ Profeſſorum; Joannis Vipart, Decretorum Doctores; Jacobi Deſpars; Henrici Thibout, in Medicina Magiſtrorum; Joannis de Templis; Simonis Pinardi; Guillelmi Lochem, Magiſtrorum in Artibus, & Bachalariorum in Theologia; Joannis Campani, Magiſtri in Artibus, & in Jure Canonico Licenciati; nec non Simonis de Grandis, & Henrici de Piro, Juris Canonici Licenciatorum, & Procuratorum in Romana Curia; & eorum cujuſlibet circumſpectà prudentiâ atque diligentia grandi, ipſos, & eorum quemlibet nominamus, facimus, conſtituimus, & creamus noſtros veros, certos, & indubitatos Nuncios, Oratores, Procuratores, & negotiorum geſtores, ad proſequendum, nomine noſtro, & pro nobis, condemnationem dictæ damnatæ Propoſitionis, ſive libelli, Aſſertionumque ejusdem, per modum & formam ſimplicis querelæ, adhæſionis, appellationis, aut aliam quamcumque, impugnacionemque quorumque proceſſuum, adverſum hono-

rem aut famam Regni Franciæ, aut dictos Pariſienſem Episcopum, & Inquiſitorem, & eorum quemlibet; occasione dictæ damnatæ Propoſitionis, vel Aſſertionum in eadem contentarum, deſſendentiarum, incidentiorum emergentium, quovis modo factorum, aut fiendorum per quoscumque Judices, Auditores, Commiſſarios, Cardinales, aut alios ſacroſanctæ Generalis Conſtantienſis Synodi auctoritate, aut alia quavis conſtitutos, deputatos, aut datos, aut conſtituendos, ſive dandos, aut deputandos quomodolibet in futurum ipſos Judices, & eorum quemlibet ſuſpectos recuſandum, dicendum, & arguendum, alioſque ſibi nomine noſtro dari requirendum, cauſamque totam, ac materiam dictæ Propoſitionis, & quaſcumque ejusdem ſequelas, deſſendentias emergentibus, & connexis, coram ſacroſancta Synodo, & in plena Sèſſione, ſive coram Fidei Commiſſariis deputatis, aut deputandis evocari petendum, & requirendum, coram eadem ſancta Synodo, aut deputatis vel deputandis, ac aliàs ubi, & quandocumque nobis, & nomine noſtro comparendum, petendum & requirendum, famæ & honoris Regii, & noſtri, pro quanto tangitur, adverſus quoscumque cujuſcumque dignitatis, gradus, auctoritatis, & præmiſſentia, etiam ſi Cardinalatùs, aut Episcopatùs exiſtant reintegrationem, reſtitutionem, & proſecutionem: & generaliter ad comparendum coram quibuſcumque Judicibus, ordinariis, ſive delegatis, & coram eiſdem, & eorum ſingulis agendum, proſequendum, ac deſſendendum quaſcumque cauſas Fidei Eccleſiaſticas, civiles, injuriarum verbalium, & realium, Regem Francorum, aut nos hac occasione, modo quovis tangentes, contra quaſcumque perſonas: dantes, & concedentes dictis Procuratoribus noſtris, & eorum cuilibet in ſolidum, plenam, & liberam poteſtatem, ac Mandatum ſpeciale præmiſſa omnia & ſingula faciendi, necnon dicendi, petendi, exercendi, & Judicio ſtandi, & comparendi; libellum & libellos, & quaſcumque petitiones, & requiſitiones ſummarias, & alias dandi, & offerendi, ac recipiendi, & reſponderi poſtulandi, excipiendi, replicandi, triplicandi, & quadruplicandi; litem, & lites conteſtandi, conteſtationem litis proſequendi de calumnia vitanda; in animam noſtram jurandi, & ſubeundi cujuſlibet alterius generis licitum juramentum, quod poſtulat ordo Juris; ponendi, proponendi, & articulandi additiones, & declarationes dandi; poſitionibus, & articulis reſpondendi, & ſuis reſponderi faciendi, & petendi; ac ſi neceſſe fuerit, probandi; Litteras remiſſorias ad partes nobis fieri, & decerni petendi, & obtinendi; de loco & Judicibus conveniendi, & concordandi; Judices & Notarios eligendi; articulos, exceptiões, & alia pro parte noſtra data, & danda admitti, petendi teſtes, Inſtrumenta, Litteras, Jura, & quaſcumque alia probationum genera producendi, & productis ex adverſo objiciendi, & de productis omnibus, aſſtitatis, & atteſtationibus copiam nobis decerni petendi, teſtes jurare videndi, & in eos, & eorum dicta dicendi; contumacias & deſſectus opponendi, beneficium abſolutionis, & reſtitutionis in integrum, & ad cautelam ſemel, & pluries, quandocumque opus fuerit, implorandi, petendi; & obtinendi quaſcumque Litteras, & reſcripta impetrandi, proteſtandi, exceptiones cujuſcumque generis dandi, interrogatoria faciendi, judicandi officium implorandi, in cauſa & cauſis renunciandi, & concludendi, renunciarique & concludi petendi, Sententiam & Sententias, tam interlocutorias quam diffinitivas ferri petendi, & audiendi; & ab ea, ſeu eis, & quolibet alio gravamine nobis vel inferendo, ſemel, & pluries provocan-

vocandi, & appellandi; appellationum & provocationum hujusmodi, & nullitatum causas prosequendi, ac finiendi, ac finiri faciendi; & petendi Apostolicos instanter, & instantissime; petendi, & recipiendi Litteras, & quascumque commiffiones Justitiam, vel gratiam in se continentes impetrandi, & obtinendi, & impetratis ex adverso opponendi, contradicendi, & excipiendi; paciscendi, concordandi, & transigendi; unum, vel plures Procuratorem, seu Procuratores, loco sui, & cujuscumque ipsorum cum simili potestate substituendi, & eum, vel eos, quando majori partium placuerit, & videbitur, faciendi, revocandi, & onus procuratoris hujusmodi in se reassumendi, & iterum totiens quotiens substituendi; presenti procuratorio nihilominus semper in suo robore duraturo: & generaliter omnia alia, & singula faciendi, dicendi, procurandi, & exercendi in præmissis, & quolibet præmissorum, quæ nos facere, dicere, & exercere possemus, si præsentem, & personaliter interessemus, & quæ causarum, & negotiorum merita desiderant, & requirunt; etiam si talia sunt, quæ mandatum exigant magis speciale: promittentes bona fide, nos ratum, gratum, firmum, & stabile habiturum* quidquid per dictos nostros Procuratores & eorum quemlibet actum, dictum, gestum fuerit, & procuratum in præmissis & ea tangentibus connexis, emergentibus, dependentibus, & sequelis; quodque dicti nostri Procuratores totiens quotiens pro dictarum nostrarum utilitate & tuitione de suppositis nostris tot tantas, & quales personas, de quibus eis, & eorum cuilibet visum fuerit accommodum congregent, convocent, & convocari faciant, qui dictis agendis assistant, cum eisdem auxilium, consiliumque præbeant & juvamen, & ea faciant, quæ sibi duxerint injungenda; quibus mandamus, ut in præmissis, & quolibet præmissorum pareant, tanquam nobis; dictos nostros Procuratores, & eorum quemlibet ab omni satisfactionis onere, & quibuscumque dandis cautionibus relevantes per expressum, & hiis præsentibus, ubicumque terrarum relevatos esse volentes. In quorum omnium robur, & testimonium, præsentem Litteras nostrum procuratorium in se continentes, per Notarium infra scriptum subscribi, & publicari mandavimus, nostrique magni sigilli iussimus appensione muniri.

Datum & actum Parisius, in nostra Congregatione Generali, apud Sanctum Mathurinum solemniter celebrata, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo sexto, die decima Mensis Maii.

Verum quia ego Joannes Cachaloe Magister in Artibus & Bachallarius in Decretis, Rectorque Ecclesie Parochialis Sancti Martini de Glisuria, Rothomagensis Diocesis, publicus Apostolica & Imperiali, ac almae Universitatis Parisiensis auctoritatis Notarius, præmissis omnibus, & singulis, dum sic, ut supra scribuntur, per dictam almam Universitatem fierent, & agerentur, præsens interfui, eaque sic fieri, vidi, & audiui, ac in notam recepi; ideo exinde confectis præsentibus Litteris, seu publico Instrumento alterius manu fideliter scripto præmissa publicando signum meum solitum, & consuetum hic me propria manu subscribens, de Mandato prælibatæ Universitatis, unâ cum appensione sui sigilli apposui, in testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum, requisitus, & rogatus.

CACHALOE. *Ainsi signé, avec sa paraphe ordinaire à côté de son attestation, avec le grand sceau de la dite Université, en cire rouge, de la largeur de la palme de la main marqué à deux revers.*

Tom. V. Pars. III.

* habituros.

Collationné sur l'original en parchemin, conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon par moy. Ainsi signé.
F. N. BAZIN
Prieur des Peres Celestins d'Avignon.

INSTRUMENTUM

Nationis Picardie,

Cod.
2537.
fol. 8.

Quo se Concilii Generalis Judicio
statum iri decernit.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

N Overint universi, & singuli præfens publicum Instrumentum inspecturi, quod Anno ejusdem Domini m. ccccxvi. Indictione nona. Die verò sexta Mensis Maii, sancta Sede Apostolica vacante, in Congregatione generali venerabilis Nationis Picardie, in alma Matre Universitate Parisiensi, apud sanctum Julianum Parisius, ipsa die, hora quasi decima ante meridiem, solemniter celebrata; nobisque Notariis publicis, & testibus infra scriptis præsentibus. Venerabilis, & discretus vir, Hugo Mainpin, Magister in Artibus, Procurator ejusdem Nationis, & in ipsa Congregatione tunc Præsidens, seriatim exposuit, & retulit, quod nuper venerandæ circumspeditionis, & magnæ scientiæ vir, Magister Guillelmus de Valle, Rector ejusdem Matris Universitatis, per organum Venerabilis, & discreti viri, Magistri Roberti de Bressy, & nonnullorum aliorum Magistrorum, eundem Procuratorem Nationis Picardie, pro, & nomine ejusdem Nationis requisierat, quatenus ipse Procurator, seu ipsa Natio sigillare, seu sigillari facere, & procurare vellet, sigillo Nationis prædictæ, quasdam Litteras sacro-sanctæ Synodo Generali Constantiensi, ex parte ejusdem Matris Universitatis, ad requestam, & exhortationem Serenissimi Principis Domini nostri Francorum Regis, ut dicitur, mittendas, & dirigendas, super materia revocationis cujusdam Sententiæ per eandem sacro-sanctam Synodum, seu Dominos Commisarios ejusdem, nuper latæ, contra processum dudum factum Parisius, & deductum per Reverendum in Christo Patrem, & Dominum, Dominum Parisiensem Episcopum, in condemnatione nonnullarum Assertionum, contentarum, seu comprehensarum, ut dicebatur, in quadam Propositione olim per defunctum Magistrum Joannem Parvi facta: & se aliis Nationibus, & Facultatibus ejusdem Universitatis, & intentioni earum in hac parte consentiendo, expeditioni, sigillationi, & missioni hujusmodi Litterarum conformare. Ea propter dictam Nationem Picardie, ad consulendum super iis, convocari fecerat, & ea sibi exposuerat.

Quæ quidem Natio solemniter, ut præfertur, congregata, post maturam & diuturnam, de, & super præmissis factam per eam, & habitam deliberationem, per organum ejusdem Domini Procuratoris, concluderat, & concludebat, ac pro conclusio haberi volebat, & vult, illa quæ sequuntur.

Videlicet quod quemadmodum ipsa Natio Picardie, in materia prædicta, seu de ipsa materia tractanda, decidenda, & diffinienda, & tam quoad processum prædictum, per eundem Dominum Episcopum Parisiensem factum, quam quoad Assertionem prædictas, dictæ sacro-sanctæ Synodo,

Oo

do,

do, ad quam pertinet ultimatè sententialiter diffinire, in iis quæ Fidem Catholicam concernunt, se retulerat: ita omnino se referebat, & refert, supplicans humiliter eadem Natio omnibus Christi fidelibus, tam in sacro Concilio, quàm alibi existentibus, quatenus ipsi in materia præacta, & ceteris Fidem huiusmodi tangentibus, Deum solum præ oculis habendo, favore quocumque particulari, vel illicito sublato, sinceritatem Fidei orthodoxæ servando, consulere dignentur.

Item, & quòd dicta Natio Litteras huiusmodi prædictæ sacro sanctæ Synodo mittendas, ut præmittitur, exhortantes eandem Synodum, ut dicitur, de revocando huiusmodi Sententiam, contra dictum processum latum, non vult, nec intendit, sui sigilli appensione, seu appositione munire, seu muniri facere, nec eas approbare. Imò; si aliquid in contrarium post diem hodiernum contigerit fieri, vel attemptari, videlicet sigillum dictæ Nationis ab arca communi, in qua concludi & reponi solitum est, vi, metu, violentia, vel aliàs extrahendo, aut clavigeros ad dictam arcam aperiendam, seu clavem ejusdem arce tradendam compellendo; illud ex nunc, in quantum potest, & debet, decernit irritum, & inane, ac de mente sua non exillere, nec extitisse: reputans ex nunc, pro illa vice, dicta Natio, prout reputat, dictum suum sigillum nullum fore, vel esse, in casu prædicto, ac nullà efficaciam, vel momento subsistere, & nullam fidem sibi adhiberi debere. Ipsum ex nunc, pro illa vice, revocat, cassat, & adnullat: volens supra dicta Natio, prout vult, ut dicebat, prædicta puncta, sic per eam conclusa, firmiter, irrevocabiliter, & inviolabiliter tenere in perpetuum, & observare, & in eodem proposito, ac voluntate, quoad hoc, permanere.

De, & super quibus præmissis omnibus, & singulis, præfatus Dominus Procurator supra dictæ Nationis, pro, & nomine ipsius, petit, & requisivit à nobis Notariis publicis subscriptis, sibi fieri, atque tradi publicum Instrumentum, seu publica Instrumenta, unum, vel plura.

Acta fuerunt hæc ubi supra, sub Anno. Indictione. Mense. Die, & hora prædictis: præsentibus ad hæc Venerabilibus & Discretis viris, Magistris Joanne Yonis, Licentiato in Theologia. Ingerranno la Sentre. Nicolao Midy. Joanne de Novavilla. Symone Bante, in Theologia etiam Bachallariis. Rogerio Bette. Nicolao Amici. Joanne Cantoris. Baiduino Andrea. Joanne Goye, in Artibus Magistris: & Domino Joanne Amantis, Presbytero, prælibatæ Nationis Picardiæ Bedello, cum pluribus testibus ad præmissa vocatis specialiter, & rogatis.

Et ego Jacobus Mareti Clericus Lingonensis Diocesis, Magister in Artibus, publicus Apostolicæ & Imperiali autoritate Notarius; quia præmissis omnibus, & singulis, dum sic, ut supra, scriberentur, agerentur, & dicerentur, & fierent; unà cum Notario sub, & testibus supra scriptis, præfens fui, eaque sic fieri vidi, & audiui. Idcirco huic præfenti publico Instrumento inde confecto, manu aliena fideliter scripto, me aliis negotiis legitimè præpedito, signum meum publicum & consuetum, requisitus, hic me subscribendo apposui, in testimonium veritatis omnium & singulorum.

Et ego Ægidius Massardi, Attrebatensis Diocesis, Bacallarius in Jure Canonico, publicus, Apostolica & Imperiali autoritate, ac Curie conservationis Privilegiorum Venerabilis Universitatis Studii Parisiensis Notarius juratus; quia præmissis omnibus, & singulis, dum sic, ut præmit-

titur, agerentur, dicerentur, & fierent, unà cum Notario, & testibus supra scriptis, præfens interfui, eaque sic fieri vidi, & audiui. Idcirco huic præfenti publico Instrumento, manu aliena fideliter scripto, me aliis negotiis legitimè præpedito, signum meum hic, me propria manu subscribendo, solitum, unà cum signo, & subscriptione dicti Notarii publici, requisitus apposui, in testimonium præmissorum.

S C E D U L A

Exhibita in Concilio,

à Deputatis Universitatis Parisiensis.

Cod.
2538.
fol.
259.vi

A Nno à Nativitate Domini, millesimo xiii. secundum computationem Ecclesiæ Gallicanæ. Die Jovis prima Mensis Februarii. Parisius, in camera Episcopi Parisiensis, in Concilio xii. Deputatorum super materia Fidei, dictus Parisiensis Episcopus, cum dictis duodecim Deputatis, Magistrum Jordanum Morini, Joannem Dulcimenillo, & Magistrum Joannem Dacheri & Magistrum Petrum de Nogento, si posset interesse cum aliis tribus, deputaverunt ad quæstionem Magistri Johannes Parvi principaliter intentam mitigandam & mutandam, in * modo terminorum singularium, in terminos communes & appellativos; & fuit instans Sabbati, de manè, assignata istis tribus Deputatis, ad referendum xxii. † Deputatis prædictis, qualiter ipsam conclusionem mitigaverunt in modum terminorum, seu in terminis, ut supra, ad videndum si benè fuerunt mitigati & ordinati per dictos tres, vel quatuor Deputatos; & ad videndum quid, & qualiter, & quomodo sit procedendum ulterius in ista materia.

Adveniente autem dicta die Sabbati, in Concilio duodecim Deputatorum in materia Fidei, dicti tres Deputati præsentaverunt & exhibuerunt quamdam cedulam continentem novem Assertiones &c. extractas, seu illatas, ut dicebant, à Propositione Magistri Johannis Parvi, ac mitigationem & modificationem terminorum singularium quæstionis dictæ Propositionis Johannis Parvi in terminos communes, seu appellativos. Dictæque cedulæ lectæ, & auditæ, dictus Episcopus assignavit eidem Deputatis diem Martis inde sequentis, ad advisandum & deliberandum si prædicta cedula erat in bona forma, & ad ulterius procedendum in materia ista &c. Et distributis cedulis pluribus Magistris & Bachallariis in Theologia, nonnullis aliis famosioribus contemptis, spreteque Facultate Decretorum, & contradicente Natione Picardiæ, receptis cedulis cum deliberatione prædictorum, quibus missæ fuerant xix. ejusdem Mensis Februarii: xxiii. sequenti Episcopus & Inquisitor prædicti, dictas novem Assertiones condemnarunt, duas Sententias eadem die ferendo, quas sustinere jurarunt & defendere illi Theologi, qui, ut dicunt, pro parte Regis & Universitatis venerunt ad Concilium Generale; alias non venissent ad stipendia decimæ impositæ &c.

Eadem die Episcopus Silvanectensis, & Magister Joannes de Templis dixerunt, quòd Universitas Parisiensis tangebatur: idcirco Episcopus Attrebatensis dixit verba sequentia.

Expositio ultimæ Clausulæ.

Quòd ultima verba cedulæ exhibitæ non intelligebantur de veris Ambassiatoribus, sive Nunciis

* forsan de

† forsan xii.

fol.
260.

ciis almæ, & præclarissimæ Universitatis Parisiensis, qui gratiose se habuerunt, & leboraverunt circa pacem, & qui venerunt ad proprios sumptus quidem, sed intelligebantur de Magistris Johanne de Gerssonno, Jordano Morini, & Petro de Versailles, qui coram Commissariis in causis Fidei deputatis, & etiam in causa appellationis à præfensa Sententia Episcopi Parisiensis allegaverunt se esse Nuncios & Ambassiatores dictæ almæ Universitatis, nullo contradicente & sub ejus membra multa petierunt in præjudicium deffensionis, appellationis supra dictæ.

EPISTOLA

Cod.
2538.
fol.
336.
verso.
Anno.
xvi.

Sigismundi, Regis Romanorum.

ad Concilium Constantiense.

Sacro Reverendissimorum in Christo Patrum, Dominorum Sacro-sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium*, amicis nostris præcarissimis.

Lecta in Collegio Cardinalium, XI. die Maii.

Reverendissimi in Christo Patres, amici nostri præcarissimi.

Considerata præsentis temporis qualitate, imò veriùs malignitate, ad evitanda scandala sacro-sanctæ Synodi Constantiensis, non modicum expedire prospicimus, quòd in iis quæ agenda sunt pro eorum statu pacifico & prospero conservando, divisione rejectâ, unanimi voto procedatur, præsertim cum ad reformandum statum honestatis vitæ, & conversationis, tam in capitibus, quam in membris, Cleri & populi, nec non ad extirpanda vitia, & eligendam justitiam, studia concorditer dirigantur, & opera; ut par sit æquitas & voluntas, nec minor benignitas quam potestas.

Profectò inter cetera, quæ cordi nostro insident, non minorem sibi locum vendicat, & optamusex intimis cordis nostri affectibus, quòd super positione erronea quondam Magistris Joannis Parvi, qui lupum rapacem sub ovina pelle tegebat, & irritationem processuum venerabilis Episcopi Parisiensis, in eadem materia ritè, ut asseritur, fulminatorem maturè provideatur, & hujus rei gratiâ prædictæ sacro Synodo dirigimus scripta nostra.

Et quia pronuntiatio per nonnullos Commissarios Constantiæ, contra processum dicti Parisiensis Episcopi in materia hujusmodi facta & lata, plurimos, & præcipuè simplices, & incautos scandalizat, & in damnum multorum videtur redundare; vos quidem, Patres Reverendissimi, altæ considerationis & circumspectionis eximie operosa diligentia & promptitudine accurata in materia hujusmodi, quæsumus, salubriter velitis providere, operari, & prosequi, ut res ipsa reducat in pristinum statum, in quo fuerat antè tempus pronuntiationis prælibatæ, ut opera sacri Concilii, suis lucidis fructibus coram Deo & hominibus habeantur accepta; gratam in eo, Patres Reverendissimi, nobis complacentiam reverà ostensuri.

Datum Parisius, iv. die Aprilis Regnorum nostrorum, &c. Anno Hungariæ xxix. Romanorum verò xi.

SIGISMUNDUS. Dei gratiâ Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungaria, Dalmatia, Croatia &c. Rex.

Ad Mandatum Domini Regis.

PRÆPOSITUS DE STRIGONIT. Vice-Cancellarius.

Tom. V. Pars III.

* forsân deest Collegio

EPISTOLÆ

Cod.
2538.
fol.
337.

Universitatis Parisiensis ad Concilium.

Lecta in Collegio Cardinalium, XI. die Maii. Anno XXI.

Reverendissimis Patribus & Eximiis Sacro-sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus.

Reverendissimi Patres, sacrumque insigne Collegium.

Si Ecclesiæ robur in suis columnis meritò reluceat, si Majores salutaria præbere tenentur exempla, ad vos specialiter confugiendum est, ubi Fidei, ubi justitiæ, vitæ, atque doctrinæ veritates aguntur, ut & *suscipiant montes pacem, & colles justitiam.* Ps. lxxi. 3.

Propterea in re Fidei, in Regnorum stabilienda quiete, & ad malorum audaciam refrænandam scribimus sacro-sanctæ Synodo in modum sequentem.

Egregiis &c.

Rogamus igitur, & cum cordis humilitate deprecamur, ut Fides adjuutores inveniat, Christus in vineam Domini Sabaoth cultores immitrat, ut non sint qui plantulas eradicent, ut eam non laceret aper de sylva, venenum neque seminetur mortiferum, quòd bellorum rabiem, homicidiorumque inaudita genera suscitavit. Nos autem qui Fidem, quantum dedit intelligentiæ Dominus, devotâ mente coluimus, hujus Propositionis jacturam cognoscimus, & tenebrosam noctis, atque cæcitatatis horrorem: propterea confidenter scribimus. Nam ait Dominus, Luc: ix. 26. *Qui me erubuerit & sermones meos, Filius hominis erubescet eum cum Angelis Dei.*

Nos verò conturbavit quorundam ex vestris Fratribus Dominis Cardinalibus intempestiva, insolens, & ab extrinseco violentata fortassè Sententia, per quam processum Domini Parisiensis Episcopi nisi sunt annulare, quòd nos non indeffensè permittemus; nam res hæc nostra Jura, primitivas que consuetudines impugnaret, nosque tantam Episcopi novimus, & dudum approbavimus potestatem, ut Doctoribus, quorum Dei gratiâ hic multitudo est, evocatis, errores liceat abjicere, si sua in Diocesi cum scandalo pullularint.

Rei igitur finem petimus, Fides ipsa petit, Regna poscunt, & nos iterum misericorditer imploramus, ut non deficiat Fides Christi, nec corda Gentium error injuriosus atque perniciosus inficiat; sed confiteantur universi ore Legem Dei, ad salutem, quam credunt ad justitiam. Confiteantur insuper Domino omnia opera sua, & specialiter Sancti & dilecti benedicant ei, & ipse extendet manum suam, & salvos nos faciet, talenta multiplicata retribuet.

Scriptum, ut supra.

Reverendissimarum vestrarum humiles & obsequiosi, Rector & Universitas Studii Parisiensis.

Similis fuit præsentata Nationi Gallicana, ix. Maii, sed non lesta. Sed die duodecima sequenti horâ octavâ de mane fuit lesta, & ad hoc artè venerunt Cardinales Cameracensis, & Sancti Marci, qui non sunt consueti venire ad Nationem &c.

*Eruditissimis, Reverendissimisque Patri-
bus, Dominis Commissariis Sacro-san-
ctæ & Universalis Constantiensis
Synodi, in materia Fidei deputatis.*

*Sequuntur Litteræ missæ per Impera-
torem Dominis Cardinalibus, scriptæ
Parisius, die VI. Aprilis Anno
XVI.*

Cod.
2538.
fol.
337.

Lecta xii. die Maii, in Aula Episcopa-
li Constantiensi.

Die 13. Maii, registrata per Dominum
C. Vivariensem.

Patres probatissimi, viri singulares & venerabi-
les Domini. Licet Iustitia simul omnis virtus
est; tamen Fidei iustitia magis probanda, per quam
& ipse Abraham probatus, ut scribitur: *Credidit
Abraham Domino, & reputatum est ad iustitiam.* A
Gen. xv. 6. Cum igitur Fidei materia, Regnorum
fortuna, morum tranquillitas, Magistri Joannis
Parvi Propositionem exponunt damnabilem; nos-
que in contrarium quædam agi percepimus, per
quæ & antiqua foveri, & nova suscitari scandala
poterunt, & vos determinanda in hac re mundi
Judices, & causam Regum, atque Regnorum
nunc agitis, ad vos confugimus nostras mentes a-
perientes. Scribimus igitur sacro sanctæ Synodo
in formam sequentem. Egregiis &c.

Cum igitur rei hujus vos evocet decisio, Chri-
sto favorem, Fidei dilectionem, zelique fervo-
rem petimus, ut aut hæc doctrina definiatur, aut
Gallia perpetuò funestum deslebit homicidium
malignantissimè perpetratum; vos autem Deo fi-
deliter obsequentes, nostram in hac damnatione
potestis properare salutem. Dirigat Deus vestra
Judicia, ad Fidei perpetuam integritatem.

Scriptum, ut supra.

*Littera Universitatis Parisiensis, de data xxviii. Men-
sis Aprilis. 1416. sigillata xii. sigillis, in caudis duplici-
bus, scilicet Nationum Gallicana, Normania, & Angli-
cana, Facultatum Theologia, Decretorum & Medici-
na, cum sigillo communi dictæ Universitatis, incipien-
tes.*

Egregiis &c. *Prout de verbo ad verbum supra, fo-
lio 332. continetur, & in fine dictarum Litterarum in-
scribatur clausula sequens.*

UT autem æmulatorum Fidei subterfugiis atque
vaniloquiis sit ad plenum satisfactum, labiaque
claudantur iniqua, plusquam satis maledictis in-
solentia insolitum peregrimus, præsentem Faculta-
tum & Nationum sigillis ex proposito muniremus,
ut major animorum pateret conventio, ipsaque
petita nostra unanimitas roboraret, & ne scripta
nostra impudenter laceissent calumniis, cum ubi
mentes consensus unus alligat, quam animo liben-
ti seminarent, verbo discordiam prædicant: quod
enim Regis ex scriptis non verentur obloqui, con-
tra nostra confidenter audebunt. Sed ipsa Fidei ve-
ritas, atque hæc eadem nostræ conformitatis appro-
batio falsitatem convincent. Scriptum Parisius,
sub nostro communi sigillo, cum adjunctione præ-
dictorum, in nostra Generali Congregatione solem-
niter apud Sanctum Maturinum celebrata; die
xxviii. Mensis Aprilis. Anno Domini millesimo
quadragesimo sexto.

J. CHACHALOE.

Reverendissimis in Christo Patribus, Dominis
sacro sanctæ Romanæ Ecclesiæ Collegio Car-
dinalium, amicis nostris carissimis. Sigismundus,
Dei gratiâ Romanorum Rex semper Augustus,
ac Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex. Sa-
lutem, & in unionis gremio pacis educare sere-
nam.

Reverendissimi Patres, amici charissimi. Alti con-
silio plenitudo, tanta filios hominum sagacitate do-
tavit, tanta primogenitoris liberos felicitate bea-
vit, tantaque nos arbitrii libertate decoravit, ut
eò sincerius mereri videamur, quantò hujusmodi
in nos diffusi arbitrii integritas opera in nobis sus-
citât fructuosa, quantoque iis quæ veneni pocu-
cula gestant scorpionis tactu clandestinè pungunt,
& viperinis arcubus * gregem inficiunt, fallâque
doctrinâ populum magis quem interimunt ense
constantius resistitur, † & eorumdem erroribus,
& superstitiosis opinionibus protinus ne invales-
cant, obviari videtur. Quamvis enim per Orbem
diffusa flagitia, totius mundi fines corrosa jacula do-
cuere, tamen scrupuli argumenta Catholicorum
Fides sufferre negavit: ut enim hujus tempestatis
quadriga mole agitata laboris, tandem ad salutis
† exennia vehi videatur, necessarium fore arbitra-
mur, ut ipsa paribus bobus, unanimi voto, in-
commutabili proposito, & sincera animadversio-
ne dirigatur.

Novimus, cernimus pro pacis reformatione ex-
pedire, falsas quondam Joannis Parvi & Assertio-
nes superstitiosas, quibus nedum scandalorum ali-
menta nutriuntur, proditioes proprii sanguinis
jam illuxerunt, insidiarum probra sunt, & inau-
diti gemitus lacrimæ statuerunt, verum quidem
& filios parricidas effici animare videntur. O de-
testandi dogmatizantis autoritas! Scripturæ sacræ
prævaricator! O turpis stili Commentator, qui
veritatis textum glosâ putridâ sigillogizasti! O in-
felix Orator, qui terreni favoris intuitu, linguâ li-
nitâ tam execranda vitia consulisti, tam dete-
standa scelera ore polluto divulgasti, tamque livi-
dæ cicatricis vulnera renovasti, tantamque inhumani-
tatis epydimiam pro maleficii justificatione toti
mundo ferè nunciasti!

Exurgat fidelis Sion; excitentur justitiæ car-
dines, aut civitatis sanctæ custodes protinus acce-
lerent; & pro tantæ fucosæ suasionis, tantæque
hæreticæ pravitatis arcubus reprimendis meritò ac-
currat plebs Christi fidelis: deleatur hujus memo-
ria de codice viventium, ipsiusque opinionis, ut
erroneæ & detestandæ, stragem populi exposcen-
tes, effusionem cruoris sitientes, machinationes in
proximos erudientes, proprii sanguinis interitum
deterrimè amplectantes, &, quod deterius est,
ea, quæ toti mundo sacrilega innotuisse videntur,
sa ¶ parvi hominis unius commentifatione palliare
molientes, in profundum abyssi demergantur; Li-
cèt itaque Altissimi Regis Judicium lento quidem
passu procedit ad iram; ex tarditate tamen ultio-
nis, delicti exuberante sarcina, gravius ad multam
provocatur ira vindicantis.

Quam-

* foris acubus

† foris æternæ

† Locus corruptus

¶ verbum hoc videtur corruptum

Quamobrem non ab-re veræ Fidei zelatorem, non iustitiæ directorem, non pacis autorem fore di-judicemus, qui præfatis enormibus, erroneis, & anxiosis doctrinis se confcium, defenforem, fauto-rem publicè, vel occultè redderet, & amicum; cùm illius scelerosi criminis morsus condemnatio-ne reali sanatus, & ejusdem doctrinâ rabiidâ novis-simè laniata fuisse videntur.

Ne igitur, Patres Reverendissimi, præmissio-rum occasione, nedùm inter Patrem & filium, A verùm quidem inter Regna & Principes dete-riora scandala oriantur, rogamus attentè, vosque in illo hortamur, cujus causâ hîc gîtur, quatenus concordî voto, & cœquato tramite, in hac exe-cranda detestatione taliter concurrere velitis, præ-missâ radicîtus extirpanda*, ut nullus reclamatio-nis latibulum apud quempiam, præfatis conta-giosis abusionibus, & ipsarum hospîtibûs, refer-vari videatur; prout & etiam pro præmissis Se-renissimum Principem, Carolum Francorum Re-gem, Fratrem nostrum charissimum, nuper Pa-ternitatibus vestris scripsisse intelleximus feriosè. Tenemus enim-verò indubiè, quòd per hoc tanti uberioris meriti † doneria, quantò præmissâ fi-delibus celsiùs opportuna præveniri ¶ conspiciun-tur, ab eo recipietis, qui vestrum sanctum Col-legium dirigere potest per tempora feliciora.

Datum Parisius vi. die Mensis Aprilis, Re-ignororum nostrorum Anno Hongariæ &c. xxix. B Romanorum verò vi.

Ad Mandatum Domini Regis.
JOANNES GERSSE.

* forè extirpando, ut nullius † forè donaria
¶ Locus corruptus.

C O P I A

Cod. 2538. fol. 345. *Litteræ scriptæ per Dominos tres Car-dinales, in causa Appellationis &c. ad Regem Romanorum. xv. Maii. Anno XVI.*

xv. Maii. 1416. **S**erenissime Princeps & Domine, ac gloriosissi-me Domine noster.

Humili recommendatione præmissâ. Licet veri-tas, ut scriptum est, dirumpi non possit; quan-doque tamen per minùs plenas, aut non veras in-formationes ad tempus in abscondito est, ex quo evenit, ut quandoque iis, quibus propter hone-stos labores digna præmia debentur, & meritò laudes, non solùm iis careant, sed eorum gesta in sinistram partem per finitras informationes re-trahantur.

Ob hoc, cum sincera fide decrevimus informare Serenitatem vestram de pura veritate, & quæ ma-nifestè ostendi potest per Acta publica in authen-ticis munimentis redacta, & gesta, super causâ cu-jusdam Sententiæ latæ per Dominum Episcopum Parisiensem, & Inquisitorem hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, super certis Assertionibus, quæ dicuntur fuisse quondam Magistri Joannis Parvi; in qua siquidem tamen fuerunt à Sede Apostoli-ca delegati, super nullitate & Appellatione ab eadem Sententia ad ipsam Apostolicam Sedem in-terposita: & ex eo moti sumus ad scribendum, quòd per Litteras Serenitatis vestræ, directas Col-legio Dominorum Cardinalium, comprehendimus rem omninò aliter fuisse enarratam Serenitati ve-stræ, quàm hîc gestum sit.

Noverit igitur Serenitas vestra, quòd ad de-

cernendam eandem Sententiam nullam, processimus de consilio multorum peritorum in utroque Jure, etiam in Sacra Pagina; licet illa causa plùs pertineat ad Jus regularis processus, quàm ad Sa-cram Paginam; & quamvis in Sententia non sint positæ causæ motivæ ad sic pronunciandum, quia non est de more causarum: tamen aliquæ sunt valdè manifestæ; præcipuè quia causæ Fidei per antiqua Concilia plurima fuerunt Sedi Apostolicæ reservatæ. Tamen ipsa natura causæ hoc dictat, quia si possent singuli Episcopi ipsas determinare, facile posset contingere, quòd unus Episcopus, vel Archiepiscopus uno modo pronunciaret de ali-quibus Articulis ad Fidem pertinentibus, & alter alio modo, & sic magna esset difformitas, & con-trarietas in Fide, quæ inter omnes Christianos una est. Ideò meritò talium causarum determinatio ad Sedem Apostolicam pertinet, quæ habet super omnes Catholicos auctoritatem, & modo simili traditam potestatem.

Et quamvis dicatur, quòd Episcopus Parisien-sis hoc potest ex vi consuetudinis: quid quid sit de validitate hujus consuetudinis; tamen de ipsa hîc coram nobis nihil fuit dictum, vel allega-tum.

Item, non reperitur in Actis per dictum Domi-num Episcopum, vel Inquisitorem, quòd fuerint citati quorum intererat; cùm tamen citatio non possit auferri parti, ne tollantur sibi defensiones, quæ cùm sint de Jure naturali, etiam per Princi-pem tolli non possunt.

Item, coram nobis nemo comparuit legitimè ad defendendum, cùm tamen Episcopus fuerit monitus, si volebat defendere processum suum. Sunt & alia motiva, quæ hîc non inferimus, ut non simus onerosi Serenitati vestræ de nimia lon-gitudine.

Præterea, etiam si Sententia esset injusta, vel nulla; tamen illi qui conqueruntur debuissent ex-pectare finale Judicium, cùm appellaverint à Sen-tentia; & debent credere, quòd si habebunt jus, tot sunt, per Dei gratiam, in hoc sacro Concilio, quòd eis non negabitur justitia.

Nos autem sentientes de istis querimoniis, obtu-limus Concilio plenè congregato, quòd si repe-riebatur Sententia lata per preces, vel alium mo-dum inhonestum, subjiciebamus nos correctio-ni Concilii, sine ulla misericordia: si verò per ignorantiam errassemus, adhuc subjiciebamus nos ipsi Concilio; sperantes tamen hoc ultimo casu, de misericordia ipsius Concilii.

Hæc duximus scribenda Serenitati vestræ, prop-ter causas prædictas, supplicantes ut Serenitas vestra velit sinistrè informantibus hanc veritatem non tacere, quam offerimus nos paratos ostende-re per publica documenta Serenitati vestræ, cùm aderit opportunitas, & coram sacro Concilio, & coram toto mundo.

Non omittimus, quòd etiam speciali gratia ob-ligamur Serenitati vestræ, quæ in scribendo Col-legio nostro nomina non expressit, quòd certi su-nus Serenitatem eandem fecisse ad conservan-dum, quantum fieri poterat, nostram honesta-tem.

Serenitatis vestra devoti Oratores.

Jordanus de Urfinis.
A. Aquilegensis
F. Florentinus

} Sanctæ Romanæ Ec-clesiæ Cardinales.

Cod.
2938.
fol.
350.
verso.

EPISTOLA

Ducis Burgundiae

Ad Cardinales.

xv.
Maii.
Anno.
xvi.
*Reverendissimis in Christo Patribus, Do-
minis Cardinalibus in sacro Univer-
sali Concilio Constantiensi existentibus.*

Reverendissimi Patres, & Domini prædilectissimi.

Sicut veterum salubris me docuit disciplina, nihil adeo gloriose splendet in Judiciis quam veritatem colere, & Justitiam exhibere, absque omni personarum acceptione. Si quidem & ipsa æquitas, cui Judices obsequuntur, sinistram odii, aut amoris dexteram nescit; quoniam tales debent esse Juris ministri, ut in eorum manibus cujusvis personæ autoritate libra Justitiæ non titubet, aut vacillet, quæ propterea vestris Reverendissimis Paternitatibus præmittenda decrevi: quoniam licet, Reverendissimi in Christo, & Domini, Domini Cardinales de Urfinis, Aquilegensis, & Florentinus, Commissarii deputati per olim Johannem Papam xxiii. in causa appellationis per me interjectæ &c. diligenti scrutamine certos processus factos per Episcopum Parisiensem, & quondam olim Inquisitorem Franciæ, meum honorem & famam multipliciter accusantes, invalidos esse declaraverint, prætentamque Sententiam ex ipsis processibus latam, tanquam vitio nullitatis subjectam annullaverint, cassaverint, & irritaverint, prout ex ipsius Sententia Arrelto & tenore mihi sub sigillis memoratorum Commissariorum innotuit evidenter.

Nihilominus prædicti Episcopus & Inquisitor, suorum Procuratorum organo, Sententiæ antedictæ per viam appellationis se opposuerunt, & quod mirabilius extat relatu, prætextu certi Mandati Domini nostri Regis, per meos adversarios subreptitiè impetrati processum Judicium* Fidei impedire satagentes, ipsum Dominum meum Regem personaliter eisdem adjungi, & ad eorum processum admitti procurarunt, causam ipsam, jamque longo temporis lapsu, etiam usque ad diffinitionem inclusivè, eorum privato nomine, ventilatam & discussam, in personam dicti Domini mei Regis transferre volentes, prout clariùs apparet earum tenore Litterarum.

Super quo, ut fertur, Judices in causa Fidei audientiam prædictis meis adversariis commendantes, Dominum meum Regem ad causam ipsam, quantum de Jure potuerunt, admiserunt, & acceptaverunt; de quo non sufficiunt prudentiores admirari: præsertim cum talis adjunctio, seu admissio magis injustitiæ eorum quam justitiæ attestetur, utpotè qui propriis viribus deficientes, & ab inceptis turpius decedentes, auxilium præpotentis brachii Christianissimi Domini mei Regis assumere non verentur.

Sed ad quid, Reverendissimi Domini mei? Nisi ut longiori processu eorum injusta querela proteletur, & veritas ipsa, quæ eisdem adversatur, diutius sub modio occultetur, atque meum, imò veriùs, Fidei negotium in hac parte obumbretur. Sed & numquid, quæso, Dominus meus Rex in ipso processu quandoque suas vices interposuit, & se eidem immiscuit, aut ipsam processum ma-

* *forfan* Judicium

teriam, conclusionem & Articulos inde extractos per litteratos & probatos viros discussit, & discuti in sui præsentia mandavit? Referant veridici quid sentiunt.

Ceterum, Reverendissimi Domini & Patres, si paulisper attendatur, quorum consilio & suasio, Rex ipse Christianissimus Dominus meus, partem se constituat in hac causa, quæ insuper necessitas, quæve utilitas inde ei accrescere potest. Heu quam parum ponderant Christianissimi Domini mei Regis nomen, famam, decus, & honorem, qui tam gravi oneri ejus humeros supponunt, quod sufferre vix sufficit Orbis totus!

A O utinam maturiori & salubriori fultus fuisset consilio, non eorum qui in hac parte suæ præpotentismagnificentia: titulum præcipitant in abyssum! O utinam isti sui suafores saperent & intelligerent, gravius quoque librarent, quæ pericula, quæ incommoda, quæve scandala Christianissimo Sanguini liliorum provenire ex iis potuerunt * reparari, nisi desuper Deus manum porrexerit adjutricem!

Postremò, Reverendissimi Patres, animadvertere placeat, articulatimque intueri seriem ipsarum, quas impetrarunt Litterarum, quæ in eis continentur præceptiones, & prohibitiones; quo Juris colore roborentur; quorum assistentia digeruntur, & in quorum præsentia conferantur: nunquid earum tenor, minæ terrorum incussio, penarum gravitas, & ferè singula quæ justum solent auferre Judicium comprehendunt? Solo Secretario cum unico teste, Consiliario, milite, utique Jure laico, præsentibus; ipso Domino meo, jurè tunc temporis legitime impedito, & ad ea quæ agebantur forsan minimè intendente.

Quis sanè judicans non videt, Dominum meum Regem in hac parte fraudulenter seductum?

Quis insuper non percipit, quam calumniosè, quam injuriosè ipsi Reverendissimi Patres Commissarii prænominati, in suis nominibus & fama læsi existant, imò veriùs universaliter ipsum sacrosanctum Generale Concilium, vestrum sacrum Collegium non modicam videntur ex iis importare calumniam & jacturam?

Si autem res ipsa, quod absit, Deo propitiùs juxta meum desiderium revocante, taliter deinceps ageretur, quod oporteret defenforem me constituere in materia Fidei, contra Dominum meum Regem, ad mei Christianissimi nominis tutelam.

C Indulgeant qui audient affligito † & parcant, ad quorum notitiam devenerit, mihi ad injuriam nequaquam opposcentes, quod cum animi dolore assumere conor, et si qui justo libramine ponderare voluerint consanguineitatem & affinitatem, quam ab initio cum ipso Domino meo Rege naturali progenie contraxi; dominationem præpotentem, quam ab ejus clementi bonitate suscepi; fidelia servitia, & grata obsequia, quæ sibi incessanter exhibui; qualiter, & quantum pro suo tuendo Dominio, me, meos, & mea assidue exposui, magisque exponere volui, si sibi, & mihi, malignantium non obtitisset fraudulenta malitia, atque pernities; qua ex re subsecuta fuit Sanguinis liliati præclarissimi, Procerum, & Nobilium Regni totius, ac universalis Reipublicæ subversio; utique clarè agnoscent, opus non fuisse memoratæ litris prætentam contestationem sub nomine Domini mei Regis, subreptitiè adversum me suscitasse.

Super quibus, Reverendissimi Domini, & Patres prædilectissimi, iis quibus valeo vestrum interpellor rogaminiibus patriocinium; in Fidei a-

store,

* *Locus corruptus*

† *foris* affligito

store, cujus vices geritis in terris, vos requirens, ut causæ ipsius celerem expeditionem promovere & procurare dignemini; ipsos Judices & singulos, quorum interest, exhortando, & inducendo, ne timore, terrore, aut quovis alio prætenso colore ipse processus valeat aliquatenus impediri. Veritatis etenim defensores debent esse qui rectè sentiunt, loqui non metuunt. Quod si veritatis A ipsius proditores convincuntur esse, qui pro veritate mendacium loquuntur; non minoris culpæ arguuntur, qui non liberè veritatem pronunciant, & defendunt, quàm pronunciare & defendere jubentur; alioquin Lex ipsa, æquitas & justitia *, si non forent qui veritatem tuerentur. De qua etiam interdum scandalum sumitur, *Utilis tamen nesci scandalum permittitur, quam veritas relinquitur.*

Reverendissimi Patres & Domini, si quæ de Reverendissimis Paternitatibus beneplacita occurrerint mihi possibilia, paratum me jugiter animo reperietis, Altissimo teste, qui in ævum vestras Reverendissimas Paternitates conservet, & dirigat in agendis. Scriptum in villa nostra de Gandavo. Die xxv. Mensis Maii.

DUX BURGUNDIÆ B

Comes Flandria, Athesii, & Burgundia Palatinus &c.

JEAN.

S I G U N T.

* deest aliquod verbum.

S C E D U L A

Cod.
2338.
fol.
338.

Exhibita xxvi. Maii per unum Iheutonicum locatum &c.

xxvi. Maii. 1416. NE vos Reverendissimi Patres, ac ceteri Domini Commissarii in causis Fidei per hoc Sacrum Concilium deputati, ignorantiam de clarissimo interesse Regis Franciæ Christianissimi, in materia novem Assertionum valeatis prætere, sub pallio, vel colore, quia purè & nudè, absque C cujuscunque nominis expressione, judicialiter vobis denunciatae fuerunt; placeat attendere, quæ sequuntur.

Primò & principaliter, quomodo Propositio Magistri Johannis Parvi, justificativa mortis nefandissimæ, in personam bonæ memoriæ, Domini Ludovici, Ducis quondam Aurelianensis, Fratris unici Regis prædicti perpetratae, ad Mandatum Domini Burgundiæ, sicut clarè & notoriè probabitur, fuit producta per Dominos Ambasiatores ipsius Domini Regis, coram toto Concilio Generali plenissimè congregato, & in plurium vestrum præfentiis, à quo, prout scitis & præfertur, commissi, deputatique estis; & etiam nonnulla alia producta D fuerunt, quæ ad præmissa ostendenda plurimum conferre videntur.

Item, qualiter pluries & coram vobis pro tribunali sedentibus, per Dominum Simonem de Teramo ipsius Domini Regis, ac etiam officii promotionis in causis Fidei per vestras Reverendas Paternitates deputatum, advocatum, & nonnullos alios dictum, propositum & judicialiter allegatum fuit prædictas novem Assertionem fuisse verissimè extractas de prædicta Propositione Parvi, sicut etiam per Instrumentum autenticum vobis à longo tempore citra per Dominum Cancellarium Parisiensem in Judicio porrectum, potuit apparere.

Quod si dicatur de ipso Instrumento vos non curasse, cum producens illud partem se in hac ma-

teria minimè facere fuerit solemniter protestatus; attendatur super quo alio potuit fundari interesse Domini Burgundiæ, nisi super Sententia Domini Episcopi Parisiensis, quia scilicet in eadem ipse Dominus Burgundiæ nominabatur, & ad veritatem solum recitative; quæ Sententia per eundem Dominum Cancellarium tunc, protestationibus præmissis, producta est.

Item, ad clariùs ostendendum interesse dicti Domini Regis, constat, prout facile probare, ex quadruplici radice.

Primò, quia dictus Dominus Aurelianensis erat Frater suus, qui, per quos, & quomodo fuit interfectus non latere debet unum ex vobis, quia genere propinquus alicujus interficientium.

Secundò, quia Dominus Rex pro tunc & antea fuerit in possessione pacifica & libera Regni Franciæ, prout adhuc est de præfenti, in ejus Regni sui notabiliore & præminentiori civitate perpetratum fuit dictum facinus, & postmodum publicata ipsa sceleratissima Propositio Parvi, super dicti criminis justificatione, ipso Domino Rege in sua eadem civitate Parisiensi existente; sprete, ut videtur, & usurpata sua Regali autoritate, sicut ex hujusmodi novem Assertionum, & certius ex totius Propositionis eadem continentis inspectione potest faciliter deduci: quia dicitur expressè: *Absque quocunque Mandato vel Præcepto, per insidias, adulationes, cantelas & explorationes, non obstante quocunque juramento &c.*

Tertiò, quia dictus Dominus Rex Sententias condemnationis dictæ Propositionis Parvi, & novem Assertionum in eadem contentarum approbavit; & per suas patentes Litteras, quorum similes sunt penès vos, publicari fecit & mandavit per totum Regnum suum, fecitque causam istam condemnationis, causam suam propriam, tanquam justam & Catholicam.

Quartò, quia ipse tanquam bonus Catholicus & Christianus, & præsertim in materia extirpationis errorum in Regno suo publicatorum & dogmatizatorum; imò etiam quælibet infirma persona potest intervenire & prætere interesse in materia Fidei & errorum, in ipsius Fidei favorem, antè Sententiam ferendam in eadem: & inter ceteros mundi terrenos Principes, idem Rex non sine causa Christianissimus appellatur.

Item, satis constare potuit per instructiones Magistrorum Jordani Morini, & G. Pulcrinepotis &c.

Item, per Litteras clausas Regis Franciæ prædicti vobis transmissas &c.

Item, per Litteras clausas ejusdem Regis Ambasiatoribus missas, quæ sunt penès vos.

Item, per Procuratorium suum Regium.

Item, per Litteras Universitatis Parisiensis super hac materia novissimè vobis præsentatas.

Item, per Litteras repetitis vicibus directas Concilio Generali, & singulis Nationibus, à dicto Domino Rege & aliis.

Item, per libellum pro parte Domini Burgundiæ productum coram vobis, ex quo, si bene perpendatur, elici facile est, dictam materiam; seu causam, tangere ipsum Dominum Regem. Et ne ad absolutionem alicujus procedatur, videretur quod Magistri essent consulendi super octo præfentis veritatibus in eodem libello contentis, cum super earum dogmatizatione plurimi Litterati teneant scandalum in Fide nostra exoriri non modicum.

Et quia per dictum libellum satis constat, Magistrum Johannem Parvi fecisse Parisius in publico, unam Propositionem, quod ex officio possetis, imò forsan deberetis compellere, & interrogare

il.

illos qui eundem libellum prodixerunt, super qua materia, & ad quam conclusionem dicta Propositio facta fuit.

Quare placeat vestris Reverendissimis Paternitatibus diligenter advertere, an propter præmissa omnia & multa alia, quæ ex parte Regis coram Concilio hoc sacro-sancto proposita fuerunt, & coram vobis potuissent proponi; si post ipsius Domini Regis admissionem, antequam processissetis ad aliquem actum, prout fieri debuerat de Jure, ipse Dominus Rex fuisset auditus, sicut petium fuerat, dictus Dominus Rex habeat clarius interesse quàm Dominus Burgundiæ, qui * creditur, sub prætextu damtaxat quarundam Litterarum, in quibus ipsius nōminis recitatio solum fit, cui tamen per Sententiam vestram adjudicatum est, habere interesse in hac causa. Et, amore veritatis & justitiæ, & ad scandalum permaximum in extirpatione errorum evitandum attendatur, ne ultra modum in hoc sacro Generali Concilio, quod omnium Christi fidelium directio benè vivendi, & regula debet esse, vilipendatur dignitas & auctoritas dicti Domini Regis, & Regni; ac etiam Cleri Franciæ, & præsertim Universitatis Parisiensis, & laudabilis consuetudo legitimè præscripta quoad Ordinarios, & maximè ubi Studia generalia Theologiæ Facultatis vigent, in damnandis erroribus à tam longævis temporibus, tam in Conciliis Generalibus, quàm in Curia Romana, & alibi per totam Christianitatem, super extirpatione errorum ineffabiliter & rationabiliter commendatæ †.

* forsan &

† forsan commendata

Cod.
2538.
fol.
342.
verso.

Copie des Lettres envoyées aux Nations, de par Madame de Bourgogne. 28. May L'an M. CCCC. & XVI.

Die
xxviii.
Maii.
1416.

Reverendissimi Patres in Christo, Venerabiles, ac Doctissimi viri.

Cunctis Christicolis à justorum consilio, vestra videlicet Congregatione sanctissima, magna nuper claruerunt opera Domini, quibus palam cognoscere datum est, deterfa rubigine damnandæ Sententiæ, Principem Christianissimum, ac Illustrissimum Dominum, per æmulos ipsius, & veritatis Catholicæ, tanquàm ethnicum, quamvis veriùs velut hæreticum, falsissimè diffamatum, Christianissimum fore, Catholicum, & orthodoxæ Fidei zelatorem. Tanta luce, fateor, orta est lætitia rectis corde, ceteris autem scandalum; qui quantò se conspiciunt à suis nephandissimis machinationibus graviùs corruisse; tantò conantur enixiùs resumere, quod tam damnabiliter incoeperunt. Nihil quippe se profecisse credit sator zizanix, qui tot, & tantis temporibus delusit eos, & inimicos pacis, ac veritatis constituit, nisi pertinaces ipsos ad meritas finaliter possit perducere poenas.

Quapropter, eo fit motore, quòd Sententiam vestram sanctissimam non solum respuunt, verum etiam diffamant, scribentes absentibus ipsam à lumine deviare veritatis, & quod gravius. minis nituntur, & terroribus eam revocare, & suam damnabilissimam prætentam Sententiam in læsionem Fidei Catholicæ relevare, falsò prætendentes, Dominum meum, Dominum Regem Francorum Christianissimum, & orthodoxæ Fidei defenforem, suis erroribus assentire: quid di-

co? Imò, ut asserunt præsidere & auctoritatem præstare: cogentes, quantum in eis est, nescio quibus Litteris falsis, seu falsè, vel subreptitiè sub nomine dicti Domini mei Regis impetratis per eos, vel per suos complices damnabiliter fabricatis, Regnicolas in vestro sanctissimo degentes Concilio, suis erroribus assentire: per quæ conantur vel ipsos secum trahere, vel infirmiores cohibere, ne veritatem publicè audeant profiteri. Et nec solum minores suis rabidis minis terrere nisi sunt: quinimò fertur, permaximos viros, per eorum insolentias, & terrores, elucidationem veritatis omninò cessasse.

Eia, Reverendissimi in Christo, Venerabiles, ac Doctissimi viri; quo dolore quisque justus percelli debeat, cum noverit tantam Synodum, tantorum Patrum Concilium, talibus iussodi vulpeculis, quæ latratu modico, . . . veritatis possunt celeriter deturbari?

Non sic, quæso, non sic valeant impii; sed tanquàm pulvis quem projicit ventus à facie terræ, repellantur, & rejiciantur peccatores à facie Dei, & à præsentia vestri sanctissimi Concilii. Impleant vestræ prudentiæ facies eorum ignominia, ut quærant nomen Domini, & veritati subdantur, cognoscentes eorum *, & discordiæ se præstare Doctores.

Non attendant humiliter † vestræ circumspersiones venerandæ, Litteras præmissas, sicut præmittitur impetratas, scientes dictum Dominum meum Regem, Fidei, vel veritati præjudicabiles nunquàm dedisse.

Cognoscite, quæso, & per scientes discite qui potuerunt eas fabricare, more quo reguntur nunc, pro dolor, negotia! Quo tempore potuerunt obtineri, quibusve fautoribus. Concludetis indubiè dictum Dominum meum Regem nil injustum velle: eis autem utentes, scietis omninò ipsas perperam, ad subversionem Justitiæ, damnabiliter procurasse.

Et si, quod absit, de mente cujuscunque Principis prodierint; quid † minas & terrores invalidos pavescere debent, contra justitiam, qui pro ipsa, & præsertim Fide sustinenda mori non recusarent?

Ergo Reverendissimi Patres in Christo Venerabiles, ac Doctissimi viri, cuncta rejicite quæ justitiam protelare, vel impedire valerent. Hanc quærit dictus Dominus meus: hanc totis viribus expecto, suo nomine, qui nunc in sua degit Patria Flandriæ; quam semper petiit, petit, & requirit; non minis & terroribus, ut ejus ¶ amicti, qui per hoc solum manifestè convineantur injustitiam petere, quam per violentiam quærunt, quæ Justitiæ noscitur adversari.

Prodeat in publicum gubernatrix omnium Justitia, quæ per vos, præ cunctis mortalibus, tutanda est. Confirmetur infirmiores quique per vos: quia quamquàm nebulosum tempus ad modicum valeat; veritatis lumine, errorum tenebræ celerius cedent, ipso faciente qui via & veritas est, qui Congregationem vestram sanctissimam conservare dignetur, ad unionem & profectum Ecclesiæ suæ sanctæ. Scriptum die septima Mensis Maii.

Signatum manu Domine.

ROUVRE.

* foris errorum
† foris deest precor
¶ foris deest nomine.

† forsan deest per

EPISTOLA

Cod.
2338.
fol.
346.*Sigismundi Imperatoris,*

Ad Synodum.

*Lecta in Sessione 3. Mensis Junii.
Anno XVI.*

Sacro sanctæ Synodo Generali Constantiensi in Spiritu sancto congregatæ, Universalem Ecclesiam repræsentanti; ejusdem Ecclesiæ filius devotus, & Advocatus, Sigismundus, Dei gratiâ Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiae &c. Rex: reverentiam filialem, spiritumque consilii in eo qui omnem edocet veritatem, & pacem quæ exsuperat omnem sensum.

Sacro-sancta Synodus.

Summus equidem Orbis opifex, fabricator cœlorum, & universæ Conditor creaturæ, qui sapientiâ fundavit terram, & formavit cœlos prudentiâ, omnia solus ordinans, cœlestia & terrestria ineffabili providentia moderatur; dùm universitatis pulchritudinem perficiens & decorans cuncta in trescalati * partitus est Ordine † ac certis & impermixtis limitibus stabilivit, ut singula quæque locum teneant, sortita decenter.

Ad instar namque superiorum Ordinum, inferiorum in Ecclesia militanti disposuit Ierarchiam, distinguens varietate mirabili, & congrua ¶ universa; discretis inter cetera describens gradibus Dominationes, Principatus, & Potestates, ad regimen universi: appendit quidem tribus digitis molem terræ, cuncta disponens in numero, pondere, & mensura, & conservans in omnibus speciem, ordinem, atque modum. Librat etiam in pondere montes Deus, erigit humiles in sublimi vertice dignitatum, & colles in statera culminis inferioris appendit, ut ponat in pondere Judicium, & Justitiam in mensura, & ut Superiorum Præcepta, prohibitiones, atque consilia inferioribus annuant, & nubes rore congregatæ subjectos compliceant & fecundent imbre gratiæ, & humore pluviae salutatis: & quia membra Christi decenti ordine in corpore mystico sunt distincta, filii obedientiæ Patribus obsequuntur, ut & Patres sedula custodia invigilent pro subjectis; sicque vicaria sibi ope subserviant, suscepti ministerii officium salubriter adimplendo. Sicut enim organici corporis compositio mirabilis & decora, operante sapientia Plasmatoris, ex diversa, & congrua partium & membrorum conjunctione, confurgit singulis eorumdem propriis officiis deputatis, ut pacis unaquæque locum teneat, sortita decenter.

Sic, eodem opifice disponente Militantis Ecclesiæ sua fabrica velut unum corpus ex multiplici fidelium collectione, quasi partium aggregatione perficitur & solide stabilitur; diversis diversorum ministeriorum officiis congruè assignatis, ut ex multiplici sollicitudine obsequentium, hæc structura concorditer fulcatur, nec dissolvatur compago; sed salubrius in se unita virtus gubernetur.

Summopere igitur occurrendum est, ut non crescant jurgia, sed juxta Magistrum bonorum omnium caritatem, quæ nihil sapit extraneum,

* Locus corruptus
¶ forte congruè

† forte Ordines

nihil asperum, nil confusum; imò propria virtute nutrit concordiam, dissociata conjungit, inter domesticos Fidei, quos non oportet litigare, pax & unanimitas conservetur. Equum quippe est, ut qui spiritu Dei aguntur, nulla sectione mentium, nulla voluntate contraria dividantur, ne inde discordia sumat initium, undè pacis fœdera debent continua suscipere incrementa.

Quæsumus igitur ut cessent inter vos similitudines contentiosæ; imò etiam in negotiis Mendicantium superfedere libeat, ne divisaque * unitas, & illibata concordia salva reformatione conservetur: quoniam minima in talibus neglecta principia, periculosè crescere, & in grandia solent ampliari pericula.

Ille nempe mille modorum nocendi artifex, qui à principio in veritate non stetit, hujus unitatis celeberrimæ structuram mirabilem non sustinens patienter, ventum misit, ut communiter asseritur, à regione deserti, machinans evertere unitatis fundamentum; sed speramus quòd domus unitatis supra firmam petram mirabiliter constituta, pati non potest omnino ruinam, sed crescit in templum sanctum in Domino.

Ceterum licet fera videri potest, sed non improbanda discretio in quocumque negotio, rerum experientiâ sanius suadente consilium imitari, & post causæ jacturam, ad suavitatis converti remedia, quæ prius fuerant eligenda: circumspectio siquidem conditionis humanæ, cum in iis etiam quæ in prospectu concutientis consuetudinis raro vitare possit errorem, facilius à vero, dùm deviat in longam procedens aciem, incerta æstimat de futuris: ideoque cum quis in id quod utiliter declinasset, opinione fallente, deducitur, poeniteret eum ad id quod damnosè postposuerat, quantumlibet non redire: ordinata siquidem rectè principia, sub timore Dei, & vehiculo directæ Justitiæ, solent prosperis clarescere successibus, & exitus fortiri foelices. Aditus quidem aperitur ad gratiam, cum à via rectitudinis non erratur; & qui firmamento virtutis innititur, procedit utiliter, regnatque securus.

Hoc profecto Principibus Ecclesiasticis & Sæcularibus, & Præsidentibus potissimè convenit; ut sensus ab intimis ad gerenda negotia præbeant, conjecturent ex minimis quod fieri deceat in arduitate majorum; sicque suorum processuum maturis respectibus initia muniat, quod reddatur illorum prosecutio laudabilis ad futura.

Sanè, audito quòd processus & Sententiæ per venerabilem Episcopum Parisiensem; associato sibi & assumpto Inquisitore hæreticæ pravitatis, ad quos ordinariâ & attributâ divinis authoritatibus spectat extirpare errores & vitia, & in agro Domini sibi commissio plantare virtutes; contra quandam positionem erroneam, imò & damnatam, quam quondam Magister Joannes Parvi impudenter asserere & sustinere præsumpsit, formati & lata; quos & quas præclarissima Universitas Studii Parisiensis, quæ non consuevit errores dogmatizare, per suas Litteras approbavit, per nonnullos in Constantia Commissarios, & Judices in hac parte se prætendentes, & non attendentes, quòd hoc solum plectendo, vel ignoscendo, bene agitur, & vitæ hominis corrigatur, irritari & irritatæ fuerit.

Nonne plurimi, & maxime simplices & incauti ex hoc scandalizati, ad sua desideria festinantes, & acervantes sibi Magistros auribus prurientes, à veritate deviant, & maxime in Regno Francorum tanto liberius debatantur, quanto sibi licitè permissum in Dominos animadvertere non formidant. Et sicut ille quondam Joannes Huss,

P p

Ar

* Locus corruptus.

Articulos damnatos contra Ecclesiasticos & spirituales viros dogmatizando, ut aures secularium mulceret, etiam seculares ipsos consequenter, & latenter pestiferè includebat: sic & iste quondam Joannes Parvi contra seculares potestates arguens, Ecclesiasticos simul contagiosè & damnabiliter involvebat, qui habentes caudas quasi vulpeculæ colligatas, ille alibi, & iste messes in Regno Francorum comburere incoeperunt, quasdam seditiones, damna, dispendia, & mala non facillè numeranda, quæ exinde in Francia subsequuta fuisse oculata fide conspeximus, limpidè & luculenter manifestant & amarè deplangunt.

Quis ergo fidelis ab auditu tantæ perfidiæ non horrescat? Quis tot abominationes abominari non valebit? Quis malitiam compescere poterit, quin armetur interior in Superiorem?

Nonne Scriptura à Potestatibus secularibus, Regibus utpote & Principibus, & non à quibusvis inferioribus materialem gladium, ad malefactorum vindictam, & laudem bonorum bajurali testatur.

O curas hominum! O quantum est in rebus inane! O inanis gloriâ! O terreni honoris inexplabilis fames! O ambitio cæca! O humanorum cordium, animarum subversio! Complacencia humana, ut divina offendatur Majestas!

Undè putatis obrepit hæc pestis, undè invaluit hæc execranda præsumptio? Dùm exinde crimina remanent incorrecta, delinquentium ausus excrescit, peccandi consuetudo quasi pro Lege tenetur; dùm talis error contagiosus & periculosus Principibus, maxime præfato carissimo Fratri nostro Carolo Regi Francorum, & ejus Regno perniciosus, ut liquet ex fremitu Nationum, & rerum Magistræ experientia docet, temerè defenditur.

Nonne verbum Juris est, quia *Error cui non resistitur, approbatur*, & veritas cum minimè defenditur, opprimitur: negligere quippè, cum possis perturbare perversos, nihil aliud est quam fovere; nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare.

Quid verò putatis in iis agi? Quid per talia machinamenta queri? Ad quid per tales insidias anhelari, nisi ut deterior cujuslibet Regis & Principis in hac parte censeatur conditio, & status vitæ, & in esse conservatio infecior, & minus tuta reddatur, quam cujuscumque rustici, vel villani.

Attendant universi, si perspicaciter advertant, quam periculosè per exemplares alveos, etiam ad Regiones alias error iste derivetur, nisi occurratur in tempore, vicinis instat incondium, igne proximis parietes consumente. O quam cauta, quam consulta vis est, in aliena potius domo vires reprimere exardescens incendii, quam extinguendum illud in propria expectare.

Attendant itaque cuncti, attendant, & intentæ discussione revolvant, quomodo erroribus vires ex more diuturnitate sumentibus, serò medicinæ remedia præparantur. Quomodo jam professionis Christianæ Catholici Principes, qui prælucent nitore, sidereo in orthodoxæ Fidei firmamento, & tunc nihilominus in fulcimentum ipsius, velut columnarum stabilium fortitudo in virtute Dei.

Igitur ad docuendam Fidei, institutæ censentur à Domino personæ potentia præditæ, ab Illustri pro sapia, præpollentes in Regnis, seu locis suæ ditionis, vel vico etiam modico tutierunt, cum ponitur in eorum gloria macula, & eadem Fides. . . . præstatur, domus infidelium, maxime subditorum ausus ad nocendum aperitur.

Nonne fidelis antiquitas, velut præminentibus titulis ex eo specialiter intitulat, quod Principes ipsi, & Reges Catholici, Ecclesias & personas Ecclesiasticas, bona, & libertates earum, suæ clypeo potentia protexerunt, & immensitatem solam in suis munificentis erga illas pro mensura ponentes, multis eas libertatibus & liberalitatibus dotavere & ampliarunt.

Quocirca sacram vestram consecrationem obsecramus per viscera misericordiæ Dei nostri, quatenus pro tollendis scandalo & periculis quæ imminet pronunciationem contra prædictum Episcopum Parisiensem, & ejus Sententias & processus, ut præfertur, factam cassare, & adnullare, remque hujusmodi, proinde ac si dicta pronuntiatio in contrarium facta non fuisset, in integrum restaurando, reponere dignemini.

Novit enim vestra Sanctitas perspicacius, quod inscrutabilis superni consilii magnitudo, cujus nemo Consiliarius extitit, cujus providentia in sui dispositione non fallitur, ad sponsæ suæ, Universalis Ecclesiæ munimentum utriusque gladii potestatem, Pontificalem & Regiam instituit dignitatem; volens ut ipsorum officiosa diversitas nulla sibi adversitate dissentiat; sed alterius adjuta suffragiis, & utriusque mutuis foris favoribus, in defensione justitiæ, debita executione ipsius concordii voto concordantes, opus justitiæ operentur, fructumque producant pacem mundo pariendo, fovendo concordiam, & unitatem nutriendo, unam potestatem, scilicet quæ foveret filios; aliam, quæ adversarios expugnaret: unam, quæ subditorum vitam verbo instrueret, & exemplo; aliam, quæ impiorum maxillas in freno cohiberet, & chamo, ne pacem Ecclesiæ, & Christianitatis perturbarent: unam, quæ inimicos diligeret, & pro persecutoribus etiam exoraret; aliam, quæ ad vindictam malefactorum, & laudem bonorum materialem gladium exerceret, & armis quietem Ecclesiasticam tueretur.

Expediit igitur, ut spiritualis autoritas, & secularis potestas suæ causam institutionis attendentes, concurrant ad Ecclesiæ, & Fidei defensionem in unum, & utraque alteri suffragetur; ut quos à malo Ecclesiastica censura, vel disciplina non revocat; brachiumulare compescat: & eos qui de feritate propria confidentes, gladium materialem non timent, spiritualis ultio subsequatur.

Datum Parisius, xx. die Martii, Regnorum nostrorum Hungariæ &c. Anno vicesimo nono, Romanorum electionis sexto; Coronationis verò secundo.

Ad Mandatum Domini Regis.

JOANNES. *Propositus de Strigonia.*
Vice-Cancellarius.

PRÆsentata & lecta in congregatione generali sacri Generalis Concilii Constantiensis, in Ecclesia majori Constantiensis, die Mercurii, tertia Mensis Junii, hora octava post mediam noctem. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo sexto.

Originalis Littera, de qua præsens copia fuit extracta, & collatione facta cum dicto originali, dictam præsentem copiam manu mea propria signavi. Ego J. GUIARDE, *Sacri Constantiensis Concilii prædicti pro Natione Gallicana Notarius.*

Sequuntur

Cod. 2538. fol. 347. verso.
Sequuntur quædam Requeſta facta & exhibitæ Duci Bavariæ, Comiti Palatino, & Conſiliariis Regis Romanorum, in domo habitationis Comitis ante dicti, die x. Menſis Junii. Anno XVI.

Primò, ne fiat ulterior turbatio in hoc ſacro Concilio, occasione novem Aſſertionum, fiat relatio proceſſus: quâ factâ, fiat juſtitia. Nam ex denegata audientia dictis Ambaſſiatoribus, & ex impetratione Litterarum comminatoriarum, ac ex retardatione facta plùs debito ſuper expeditione cauſæ earundem novem Aſſertionum, leviter poſſent Acta hujus ſacri Concilii ſiniſtrè interpretari.

Item, placeat Illuſtriſſimo Domino Comiti Palatino &c. ac Conſiliariis Sereniſſimi Regis Romanorum, Hungariæ, Dalmatiæ &c. ſcribere efficaciter, ut ipſe Dominus Rex non recipiat ſiniſtras informationes ſic & taliter quòd inde juſtitia per ſuas Litteras ſuper talibus informationibus poſſit quoquomodò impediri.

Item, quòd cùm dicti Domini Dux, Comes Palatinus, & Conſiliarii ſciant verè quòd Litteræ ſub nomine dicti Sereniſſimi Imperatoris lectæ, tam in ſacro Concilio Dominorum Cardinalium, quàm in Sèſſione Generali quatuor Nationum, nunquàm à ſua vera intentione proceſſerunt; velint de hoc Nationes & Judices in cauſis Fidei informare, ſaltem eiſdem taliter perſuadere, quòd non omittatur propter * quin fiat petentibus juſtitie complementum; & quòd ſinis breviter huic cauſæ imponatur, vel ſaltem apud Præſidentes Nationum, ut iſtam cauſam faciant celeriter expediri, ad ſcandala poſſibilia evitanda; ex quibus ea quæ reſtant agenda in dicto ſacro Concilio poſſent verifimiliter perturbari.

Item, ut præmiſſa debite fiant; cùm Judices non audeant ulteriùs procedere in cauſa principali, nec aliqui ſunt auſi aſſumere Judicium in illa: & quòd audientia eſt dictis Ambaſſiatoribus ſimpliciter denegata, provideatur, prout Juris ordo poſtulat & rationis.

* forſem deſt hoc

Cod. 2538. fol. 353. verso.
SCEDULÆ CONCORDIÆ
In cauſis appellationis ab Epifcopo Pariſienſi & novem Aſſertionum.

De Anno xvi. Jun.
Pro concordia videtur agendum cum tribus Dominis qui tulerunt Sententiam, quòd dent patentes Litteras, prout in Litteris quas ſcripſerunt Regi.

Item, ſuper novem Propositionibus; quia dictarum Propositionum impugnatio, aſſertio, ſeu deſſenſio videntur generare multa ſcandala, & in ſacro Concilio & alibi præſtare impedimenta ipſi ſacro Concilio, circa unionem & reformationem Eccleſiæ univerſalis: ex præmiſſis & aliis cauſis hoc ſacrum Concilium moventibus, dictarum Propositionum impugnationem, aſſertionem, ſeu deſſenſionem, nec non declarationem, ſeu Judicium ipſarum, cum appellationibus interjectis à tribus Judicibus, tam in cauſa Sententiæ Epifcopi Pariſienſis, quàm à generalibus Judicibus in cauſis Fidei à ſacro Concilio deputatis, ipſum ſacrum

Tem. V. Pars III.

Concilium ſuſpenderit, & prorogatur, uſque ad creationem Summi futuri Pontificis, vel Generale Concilium poſt iſtud immediatè celebrandum.

Item provideant Judices Fidei, ut honeſtè poterunt, ſuper publicatione opinionum per eos facta, ne præjudicium fiat veritati, ſeu falſitati dictarum Propositionum, ex dicta publicatione.

A ALIA CEDULA

Propacificanda cauſa Aſſertionum &c. videtur breviter ſic agendum.

Parifius. Placentinus Cardinalis. xii. Junii. Anno xvi.

Primò, quòd Domini Cardinales per Litteras autenticas ſuis ſigillis pendentibus munitas declararent ſe adnullaſſe Sententiam Epifcopi Pariſienſis; non habendo reſpectum aliquem ad veritatem, ſeu falſitatem Aſſertionum illarum, ſed tantùm ex defectu Jurisdictionis, & ordinis non ſervati in proceſſu ejusdem Epifcopi.

Quo factò, per Concilium ſuſpendatur tam cauſa appellationis à dicta Sententia Cardinalium, quàm cauſa Aſſertionum agitata coram Judicibus Fidei, cum omnibus dependentibus & connexis, uſque ad creationem Summi Pontificis, declarando, quòd ex conſiliis redditis per Magiſtros in Theologia, tanquàm Conſiliarios dictorum Judicum, & publicationem ipſorum, nullum jus acquiritur partibus, nec aliquod fiat præjudicium veritati, ſeu partibus.

Et cùm nec Judices obligentur ſequi conſilia ipſa, cùm fuerint merè voluntaria, & non ex auctoritate; & nihilominus inhibendo parti, vel partibus, & omnibus fidelibus, ne dictas Aſſertiones, ſeu Propositiones in prædicationibus, vel in ſcolis, vel aliter quomodolibet dogmatifent, ſeu aſſerant, nec pro, nec contra, donec cauſa fuerit terminata plenariè, ſub poena excommunicationis, vel alia, aut ſine poena, ut melius videbitur.

C In cauſis appellationis ab Epifcopo Pariſienſi, & novem Aſſertionum. fol. 354.

Cardinalis S. Marci. xii. Junii. Anno xvi.

Pro concordia videtur quòd tres Domini Cardinales, qui tulerunt Sententiam nullitatis, dent patentes ſuas Litteras, continentes cauſas ſuæ Sententiæ, & quòd illius ſuæ Sententiæ effectus ſuſpenſus eſt per appellationem pendentem adhuc, in qua cauſa partes poſſunt uti ſuis deſſenſionibus &c. prout in Litteris, quas præfati tres Cardinales ſcripſerunt Regi Franciæ.

Item, ſuper novem Aſſertionibus, attentis diſcordiis quæ ex illis jam oriuntur, & oriri poſſunt in iſto Concilio & alibi, ambæ cauſæ appellationum, tam à tribus Dominis Cardinalibus, quàm à generalibus Judicibus in cauſis Fidei, contineantur in ſtatu, uſque ad futurum Summum Pontificem.

Et quia dictarum novem Propositionum aſſertio, dogmatifatio, prædicatio & publicatio, poſſent multa ſcandala & pericula generare, ſacrum Concilium decernat, & declaret dictas Propositiones, & earum aſſertionem, & dogmatifationem

P p 2 fuiſſe

fuisse & esse scandalosas, periculosas, & seditiosas; ipsarumque novem Propositionum assertionem, dogmatizationem, prædicationem, & publicationem reprobet, & sub poenis prohibeat.

In reliquis autem, quantum ad Fidem & mores pertinet, dictarum novem Propositionum Judicium, Summo Pontifici, vel Generali Concilio, post Summi Pontificis assumptionem reservetur.

Item, decernatur & declaretur, quod Sententia Episcopi Parisiensis, & Inquisitionis hæreticæ pravitate, lata super illis novem Propositionibus, attento quod lata fuit, Illustri Principe Domino Johanne Duce Burgundiæ absente, & non vocato, eundem Illustrem Principem nullatenus comprehendit; aut afficit, quin imò perindè habendus est, & habendum decernat, ac si dicta Sententia minimè lata fuisset.

Item, declaretur & decernatur Concilium, vel Judices, quod quædam opiniones aliquorum Magistrorum, & aliorum, super dictis novem Propositionibus scriptæ, & de facto publicatæ, & earum publicatio nullius sunt auctoritatis, neque fidem faciunt, nec etiam auctoritate Dominorum Judicum fuerunt sic publicatæ, neque in vim illarum opinionum est quicquam de illarum Propositionum veritate, vel falsitate, aut aliis earum qualitatibus credendum, tenendum, degmatizandum, vel aliàs affirmandum.

Item, quod partibus, in prosequendo & finiendo causas appellationum prædicatarum, nulla usque ac xl. Annos currat præscriptio.

In Causis Appellationis ab Episcopo Parisiensi, & novem Assertionum.

Cedula propria, in Junio, xii. die, vel circa. Anno xvi. non concordata.
C'est de l'Evesque d'Arras.

PRO concordia videtur attendendum cum tribus Dominis Cardinalibus, qui tulerunt Sententiam, quod dent patentes Litteras prout in Litteris clausis, quas scripserunt Regi Romanorum.

Item, ex certis causis hoc sacrum Concilium moventibus, dictarum novem Propositionum impugnationem, assertionem, seu defensionem, necnon declarationem, seu Judicium ipsarum, cum appellationibus interjectis tam à tribus Dominis Judicibus in causa Sententiæ Episcopi Parisiensis, quàm à generalibus Judicibus in causis Fidei à sacro Concilio deputatis, ipsum sacrum Concilium suspendit, & prorogat usque ad creationem futuri Summi Pontificis, vel Generale Concilium post illud immediatè celebrandum.

Item, declaretur quod per publicationem votorum Magistrorum super eisdem Propositionibus datorum, non intelligantur dictæ novem Propositiones diffinitivæ per hoc Sacrum Concilium approbatæ, vel reprobatae.

Item, ordinet quod processu habiti & facti, tam super eisdem novem Propositionibus, quàm etiam per Dominos Cardinales Deputatos, super Sententia Domini Episcopi Parisiensis authenticentur & deponantur in loco, vel locis tutis nulli partium suspectis; ita quod tempore resumptionis causæ, reperiat in eisdem statu & forma, quibus est de præsentia, propter mutationem Curiae Notariorum, absentionem, & varia pericula, quæ possent emergere.

C E D U L A

Episcopi Attrebatensis,

xiv. Maii, vel circa. Anno xvi.

SACROSANCTA Synodus attendens quod principaliter & antè omnia, ad perficiendum unionem Sanctæ Matris Ecclesiæ, cum omni cura & diligentia vacari debet, & omnes quæstiones quæ præsens Concilium quomodolibet scandalizare possint, differendæ sunt: & considerans quod quæstiones, quæ de præsentia vigent, super novem Assertionibus, per Magistrum Johannem de Gerssonno denunciatis, & super Sententia Episcopi Parisiensis super ipsis lata, possunt & jam coeperunt multas divisiones & scandala in ipso sacro Concilio generare.

Ideo statuit & decrevit, ut quæstiones ipsæ, & omnes aliæ, quæ circa dictam materiam moveri possent, cum omnibus dependentibus & connexis, usque ad immediatè sequens Concilium Generale, ut ubi fuit inchoata, ibi terminetur, suspendantur in eodem statu in quo sunt, easque suspendit, ac imponit partibus hinc inde silentium super ipsis, usque ad tempus illud.

Insuper quascunque alias causam & causas, per quas dissensiones, seu scandala in hoc Sacro Concilio generari, vel oriri possent, etiam suspendit, & partibus quibuscunque cujuscunque status, ordinis, vel conditionis existant, silentium imponit usque ad creationem futuri Summi Pontificis.

Per has autem suspensionem & silentii impositionem, non intendit dicta sacra Synodus juri cujuscunque in aliquo derogare.

C E D U L A

Advisata & conclusa in Concilio Domini Ducis, die Sabbati xiii. Mensis Junii. Anno M. cccc. xvi. ubi fuerunt presentes Reverendus Pater Dominus Episcopus Attrebatensis; Magistri Petrus Cauchon Ambassiatores; Ardicinus de Novaria; & Augustinus de Pisis, Advocati & Consiliarii; Johannes de Roca; Johannes Almaris; Johannes de Salinis & Guillelmus Britonis, Consiliarii &c.

IN causis appellationis ab Episcopo Parisiensi, & novem Assertionum.

Pro concordia videtur agendum cum tribus Dominis Cardinalibus, qui tulerunt Sententiam, quod dent patentes Litteras, prout in Litteris clausis, quas scripserunt Regi Romanorum.

Item, ex certis causis hoc sacrum Concilium moventibus, causam & causas dictarum novem Propositionum, declarationem, seu Judicium ipsarum, cum appellationibus interjectis, tam à tribus Dominis Cardinalibus, in causa præsentis Sententiæ Domini Episcopi Parisiensis, quàm à generalibus Judicibus in causis Fidei, à sacro Concilio deputatis, ipsum sacrum Concilium suspendit & prorogat,

Cod.
2538.
fol.
355.

gat, usque ad creationem futuri Summi Pontificis, vel Generale Concilium post istud immediate celebrandum, in statu in quo nunc pendent.

Item, ordinat, quod vota Magistrorum, & processus habiti & facti tam super eisdem novem Propositionibus, quam etiam per Dominos Cardinales Deputatos, super dicta prætenſa Sententia Episcopi Parisiensis auctenticentur, & deponantur in loco, vel locis tutis, nulli rationabiliter suspectis; ita quod tempore resumptionis causæ fidem facere valeant, & causæ resummi in eisdem statu & forma, a quibus sunt de præſenti.

C E D U L A

Episcopi Attrebatensis

xxvii. **Advisata die Sabbati xxvii. Mensis**
Junii. **Junii Anno ut supra.**
Anno.
xvi.

EX certis causis hoc sacrum Concilium moventibus, causam & causas novem Assertionum &c. Declarationem, seu Judicium ipsarum, cum appellationibus interjectis tam à tribus Dominis Cardinalibus, in causa prætenſa Sententiæ Episcopi Parisiensis, quam à generalibus Judicibus in causis Fidei, à sacro Concilio deputatis, impugnationemque, seu contradictionem, dogmatifactionem, aut prædicationem earumdem, ipsum sacrum Concilium suspendit & prorogat, usque ad creationem futuri Summi Pontificis, vel Generale Concilium post istud immediate celebrandum, in statu in quo nunc pendent.

S E N T E N T I A

In Synodo Constantiensi lata.

SANCTA CONSTANTIENSIS SYNODUS.

Ad futuram rei memoriam.

xvii. **A**D pacem Universalis Ecclesiæ, submoventique scismata, hæc sancta Generalis Synodus congregata, eadem in singulis Ecclesiæ*, præsertim in lignibus, operari desiderat, ne partium diffidia, rotius mystici corporis Ecclesiæ pacem, & tranquillitatem, cum ex partibus universum conficitur impediunt, aut perturbent.

Cum itaque in eadem sancta Synodo, & coram certis generalibus Judicibus in causis Fidei, ab eadem Synodo deputatis, super novem Propositionibus, quæ dicuntur in Regno Franciæ publicè assertæ & publicatæ, & quarum tenor inferius est insertus; ac super illarum veritate, vel falsitate, & aliis qualitatibus, tam in modum appellationis, quam aliàs, orta sit materia quæstionis, ex qua scandala, discordiæ, & inimicitæ, pericula, & turbationes possent, & jam propè videntur oriri: eadem sancta Synodus, præmissis cupiens obviare, omnes & singulas, tam principalem, quam appellationem, tam à Reverendo Patre Jordano Episcopo Albanensi, ac dilectissimis Ecclesiæ filiis Anthonio, tituli sanctæ Susanæ Presbytero; & Francisco, Sanctorum Cosmæ, & Damiani Diacono, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, olim à Sede Apostolica, in materia hujusmodi, & illius occasione, Judicibus deputatis; quam etiam à prædictis Judicibus in causis & negotiis Fidei ab eadem sancta Synodo generaliter deputatis, omnemque processum & Judicium pendentem, & pendens super præmissis, & illo-

* *forſan Ecclesiis.*

rum occasione, apud eandem sanctam Synodum, vel quoscumque Judices ab ea deputatos, nec non processus & Sententias diffinitivas, & interlocutorias, ac omnem illorum, & illarum effectum, ex certis & iustis causis, usque ad electionem Summi Pontificis, & illius inthronisationem differt, & suspendit; atque ad Summi Pontificis Judicium, & determinationem, in Generali Concilio, vel extrâ, remittit: decernens, ac statuens, quod super dictarum appellationum prosecutione, & finitione, usque ad quadraginta Annos tempus fatale, neque ulla currat præscriptio: & ne ex illarum novem Propositionum assertionem, dogmatifactionem, prædicationem, vel publicationem, scandala, pericula, seu discordiæ oriantur, eadem sancta Synodus omnem assertionem, dogmatifactionem, & publicationem illarum, donec super illas per Summum Pontificem fuerit judicatum, aut aliàs ordinatum, reprobât, & prohibet.

Verum quia per dictos generales Judices in causis & negotiis Fidei, per eandem Synodum generaliter deputatos, super dictis novem Propositionibus, & earum veritate, vel falsitate, ac aliis qualitatibus, nonnullorum Doctorum & Magistrorum opiniones variæ sunt habitæ, & in scriptis redactæ, atque partibus negotium hujusmodi prosequentibus publicatæ; ne illarum opinionum occasione errores in mentibus hominum imprimantur, & ne inde oriantur scandala, & discordiæ suscitentur; eadem sancta Synodus decernit, & declarat dictas opiniones, & earum publicationem, nullius authoritatis, aut fidei existere, quantum ad veritatem, vel falsitatem, aut alias qualitates dictarum Propositionum; neque dictarum opinionum, seu illarum publicationis vigore, vel autoritate, quid à quoquam, super illarum Propositionum veritate, vel falsitate, aut aliis qualitatibus, esse credendum, tenendum, dogmatifandum, vel aliàs publicandum.

Verum quia in processu Parisiensis Episcopi, atque Inquisitoris hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, à quorum Sententia ad Sedem Apostolicam extitit appellatum, de Illustri Principe Johanne Duce Burgundiæ aliqua mentio habita est; eadem sancta Synodus declarat, & decernit, quod præfatorum Episcopi, & Inquisitoris Sententia, ex illo processu, & super dictis novem Propositionibus lata, dictum Illustris Principem, qui ad causam & processum hujusmodi vocatus non existit, minimè comprehendit, aut afficit; sed quantum ad eundem Ducem attinet, proinde habeatur ac si lecta non fuisset. Tenor verò dictarum Assertionum talis est &c.

C E D U L A C O N C O R D I Æ

In causa IX. Assertionum.

fol.
317.

Per Patriarcham Antiochenum recepta, XIII. Mensis Julii.

Quia visis propositis, petitis, responsis, productis, & aliis coram Judicibus à nobis deputatis in causa Fidei novem Assertionum infra scriptarum, tam ex officio Inquisitionis, denunciante dilecto præfate Ecclesiæ filio Johanne de Gesſonno sacre Theologiæ Professore, Ecclesiæ Parisiensis Cancellario; quam ad instantiam Christianissimi Ecclesiæ filii, Caroli Regis Francorum, seu Ambaſſiatorum & Procuratorum suorum, ejus nomine, & Mandato, officium dictæ Inquisitionis in favorem Fidei promoventium, ex una: ac di-

P p 3

lecti

lecti Ecclesiae filii Johannis Ducis Burgundiae Illustris, seu Ambassiatorum & Procuratorum suorum, ejus nomine, ac Mandato, partibus, ex altera: habitaque plena, & matura deliberatione, super eisdem, cum Doctoribus, & Magistris utriusque Juris, divini & humani, in multitudine copiosa. Non constat nobis praefatum Johannem Ducem Burgundiae dictarum Assertionum fuisse, nec esse assertorem, factorem, nec aliter defenso-
rem; constatque nobis, Fide dignorum testimonio, ipsum sub fide & obedientia Ecclesiae Sacro-sanctae vixisse, & vivere velle, sicut bonus & Illustris sui Progenitores, in omnibus quae ad salutem animarum pertinent, vivere consueverunt.

Ea propter, per hanc nostram Sententiam definitivam, quam ferimus in hiis scriptis, pronunciamus, decernimus, & declaramus praefatum Johannem Ducem Burgundiae Illustris, ab omni impetitione denunciatoris praefati, & cujuscumque Promotoris causarum Fidei, & aliarum partium praedictarum, quoad causam dictarum Assertionum, absolvendum fore, & absolvimus; perpetuumque silentium dictis denunciatori, & Promotori, & per illorum ministerium, quibuscumque Inquisitoribus, seu Judicibus Fidei imponendum fore, & imponimus; tenorem dictarum Assertionum praesentibus, sub forma quae sequitur inferendo, & inferantur.

Composita fuit haec Cedula sequens, die XXII. Mensis Julii, in orto exteriori domus nostrae &c.

C'est de L'Evesque d'Arras.

fol. 357. **S**ancta Synodus &c. cum super novem Assertionibus per Judices in causis Fidei ab eadem sancta Synodo deputatos habita fuerit matura deliberatio cum Doctoribus & Magistris utriusque Juris, divini & humani, in multitudine copiosa, veritatemque earum diu examinari mandaverit, & tandem, eisdem discussis, plenè & diligenter, compertum est dictas Assertiones non esse haereticas. Verum quia ex ipsarum reprobatione, aut approbatione, contradictione, seu dogmatificatione, impugnatione, vel defensione, possent occasionaliter scandala contingere in futurum. Eadem sancta Synodus quibuscumque scandalis viam pracludere satagens, & intendens, dictarum Assertionum approbationem, seu reprobationem, contradictionem, aut dogmatificationem, impugnationem, aut defensionem districtius inhibet & defendit. Eos autem qui secus fecerint animadversione canonica decernit puniendos.

* forte deest Catholicus,

Cod. 2538. fol. 349. verso.

EPISTOLA

Ducis Burgundiae,

Ad Deputatos Concilii Constantiensis; circa negotium Joannis Parvi.

Anno XVI. recepta. XIV. Junii.

Reverendissimi Patres & amici praerisissimi.

IN conspectu Judicii, dudum per modum denunciationis introducta est materia quarundam Propositionum, quas quidem Magister Johan-

nes Gerson Assertionis vocabulo nuncupat, earumdemque editor & fuscitator, simulque praedictae denunciationis calumniosus auctor fuit.

Notum est, & qui vos attentè perpenderit * quod ad praemissam denunciationem eundem movebat non quidem amor Evangelii, neque scrupulus pii animi; sed penè frenetica objurgatio cujusdam insaniae, quae sic in affectum cordis transierat, ut praedicationem in seditionem sacrilegam commutans, nedum nos in fama & honore nostris, sed Domum Franciae, quae nos genuit, totiusque Regni pacem furibundus ille turbaverit; finxit scandala, ut scandala nova crearet: dilecto quondam, atque fidei Consiliario nostro, Magistro Johanni Parvi, inexcogitatum scelus ascripsit, & conscius falsitatis abscriptionis suae, nuper in Concilio sacro, tacito homine †, ficti inventique erroris condemnationem procuravit, ut nostri famam, dictique nostri Consilarii memoriam perfidius atque liberius laceretur minimè processus nequam ‡, cujus aditum in odium & dedecus nostri, & contemptum ipsius justitiae, & Apostolicae Sedis: dictus Gerson praecipitanter induxit coram tunc plus hoste, quam Judice; imò verius non Judice, Parisiensi Episcopo, & Inquisitore hunc processum, legitima & prorsus insuspecta judicatio dictae Sedis Apostolicae in instantia primaria sententialiter concassavit iste Gerson & subsequaces aliqui, verius loquendo dux, qui Cardinalis Cameracensis nedum ergo ** nos, quin imò adversus illustres, bonaeque memoriae Genitorum nostrum rancorem propterea conceperit, quoniam extirpandum scisma Ecclesiae, per viam cessionis inter ceteros mundi Principes cum Domino nostro Rege, contra renitentiam fautoriamque dictorum Cardinalis & Gersonis idem Genitor noster, vita comite, effectualiter commendavit, & suo posse quaesivit. Qua in re dictus quondam Magister Johannes Parvi processit honorifice, non tamen multum placide Cardinali praedicto, quod multi sciunt. Hujus radices antiqua aemulatio, per versa nunc sub umbra Fidei defendenda, per inveteratam cordis inimicitiam excogitatur.

Et cogitare poteritis, carissimi Judices, viros istos sic contra decus, famamque nostram, & praedicti Parvi memoriam praecunctis viventium studiosius, diligentiusque debacchari, non ex grandiori veritatis agnitione, vel amore, nec ex potiori eorum conscientiae, vel caritatis amplitudine, quàm forte plus ceteris polleant, quàm probata, litteratissimaque studiositas plurium virorum olim Parisius, & nuncmet Constantiae, sicut in nostra simplici illiteratura credimus & audivimus referri ambitioni sensuum dictorum Cameracensis, & Gerson, forsitan praeponderant existimabitur ¶.

Quantum verò de scrupulo atque distinctu conscientiae suae, Sententiae enim ab olim eorum angustia tanta, quàm ad fautoriam nedum illius, qui adversus unionem Ecclesiae haecenus in pertinacia mansit, ac particulares factas discordias per malignitatem se extenderunt, ut experientia notorie gerit, sed jam minima illa malignatio crevit, nostrique famam ita pertingit, ut loqui praedicta nos urgeat, deprecantes quatenus juxta peritissimam, solidamque Doctorum deliberationem, quam ita prudenter atque solemniter in Judicio vestro per cartulas, sive cedulas cognovistis, judicalem relationem vestram, ac justitiae & aequitatis complementum expeditius faciatis, nec hujus ministerii justitiae gloriam sancta Synodus ulterius differat, vel alterius Judicio in futurum reserves; sed juxta perquisitam deliberationem Do-

* Locus corruptus

† forte nomine

‡ Locus corruptus

** forte erga

¶ Locus corruptus

eorum eandem gloriam suscipiat ministerii iustitiae, ad Dei honorem, Fidei laudem, Regni pacem, vestri commendationem, nostrique famam, qui non nisi veritatis orthodoxae dilucidationem quaerere & venerari satagimus, cui semper, ac vestris, & Synodi sanctae determinationi fideliter submitti & adherere, more Domus insignis Francorum, aeternaliter proponimus. Dictum verò Cardinalem Cameracensem, propter praedicta nobis suspectissimum, in vestro judiciali consortio nequam admittatur*, nos & nostra vestris beneplacitis & voluntatibus offerentes, Altissimus conservare dignetur R. P. V. omni incremento honoris & gratiae. Scriptum in villa nostra Brugis, die xxviii. Mensis Aprilis.

JEHAN.

Subscriptio.

DUX BURGUNDIAE.

Comes Flandria, Arthesii, & Burgundia Palatinus &c.

Superscriptio.

Reverendissimis in Christo Patribus, Dominis Jordano de Ursmis, Antonio Aquilegiensi, & Francisco Florentino, sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, ceterisque Dominis Praelatis, & Doctoribus in materia Fidei, per Sacro-sanctam Constantiensem Synodum Commissariis, atque Judicibus deputatis, amicis nostris praecariissimis.

* forsam nequaquam admittatis

Item. Eisdem Dominis Judicibus, die praedicta XIV. Junii, recepta Anno XVI.

Reverendissimi Patres & amici praecariissimi.

AD aures & audientiam nostram pervenit, quod Reverendissimus Pater Dominus Cardinalis Cameracensis, sua spontanea, & adinventae meditatione proferre non abhorruit, ac de die in diem explicare non veretur in nostrum Judicem obtinere voluisse, asserens super hoc à nobis Litteras recommendatorias recepisse, subjungens suo more consueto, quod nulliter in causis, quae in Romana Curia ventilantur, ipsum reputavimus, nec reputamus, ut asserit suspectum.

Quocirca, Reverendissimi Patres & amici praecariissimi, ne veritas occultetur, agnoscunt saepe tae Paternitates vestrae Reverendissimae, quod summopere desideraremus & vellemus, ut Altissimo Creatori nostro, ipsique Domino Cardinali Cameracensi placeret, quod nullatenus de negotiis nostris se intromitteret, interdi. . . * sibi nihilominus praesentium ferre Litterarum omnimodam potestatem quam à nobis in hac parte sibi vendicare praesumpsit. Reverendissimi Patres, & amici praecariissimi &c.

* forsam interdicentes * forsam serie

DECLARATIO

Cod.
2538.
fol.
355.
verso.

Trium Cardinalium Judicum,

super Sententia ab ipsis lata.

Tradita per Dominum Cardinalem de Chalanco, circa horam Vesperorum. 26. Junii.

Universis Christi fidelibus praesentes Litteras inspecturis.

Jordanus Episcopus Albanensis, Anthonius tituli sanctae Susannae Praesbyteri, Franciscus sanctorum Cosmae & Damiani Diaconus, sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales; dudum autoritate Apostolica Judices deputati in quibusdam appellationum causis, pro parte Illustris Principis Domini Joannis Ducis Burgundiae interjectis, à quadam Sententia, per Reverendum in Christo Patrem, Episcopum Parisiensem, & Inquisitorem haereticarum pravitatis in Regno Franciae, super novem Assertionibus & quadam Propositione, quas publicè asseruisse & proposuisse dicebatur quidam Magister Joannes Parvi; quarum Assertionum tenor inferius est insertus, per dictorum Episcopi & Inquisitoris praefatam Sententiam reprobatur. * Salutem in Domino.

Intelleximus à nonnullis, quod cum nos in causis appellationum hujusmodi procedentes, pronunciamus Episcopi Parisiensis & Inquisitoris praedictorum processus & Sententiam nullos ac nullam fuisse; nonnulli nostram Sententiam praedictam non rectè intelligentes, existimant, asserunt & publicant, nos dictas novem Assertiones, & Propositionem approbasse, atque veras esse judicasse; propter quod in nonnullis partibus scandala atque pericula dicuntur posse oriri.

Nos igitur, ad omnium conscientias servandas, obviandumque scandalis hujusmodi, omnibus attestamur, & volumus esse notum, nos de veritate, vel falsitate, approbatione, vel reprobatione Assertionum & Propositionis hujusmodi nihil omnino judicasse; nihilque de veritate, vel falsitate, approbatione, vel reprobatione illarum ad nostram praedictam Sententiam pertinere: quinimò super veritate, vel falsitate, approbatione, vel reprobatione illarum, integrum & illaesum manere iudicium pendens adhuc in sacro Concilio Constantiensi, vel coram Judicibus super hoc deputatis ab illo.

Sed ex eo praedictos processus, & Sententiam Episcopi & Inquisitoris praefatorum nullos, ac nullam fuisse pronunciamus, quod nobis visum fuit ad Episcopum Parisiensem non pertinere, de Fidei quaestionibus judicare, nec illas determinare, sed illarum Judicium & determinationem soli Sedi Apostolicae, vel Generali Concilio pertinere: & etiam quatenus praefatum Illustris Principem Ducem Burgundiae tangere poterat ad causam, & Sententiam hujusmodi Episcopi & Inquisitoris, quia dictus Princeps non fuerat evocatus.

Quod autem dicitur à quibusdam, ad Episcopum Parisiensem, de quaestionibus hujusmodi judicare, vel determinare, de privilegio, vel consuetudine pertinere, non fuit propositum; nec ullus pro dictis Episcopo & Inquisitore ad defensionem causae comparuit coram nobis. Verum, à praefata nostra Sententia, pro parte Episcopi, &

* Locus corruptus

la-

Inquisitoris prædictorum, extitit appellatum : cujus appellationis causa pendet, in qua partes poterunt uti defensionibus, & Juribus suis, dictæque nostræ Sententiæ effectus fuit & est: per præfatam appellationem suspensus.

Hæc autem, ad manifestandam rerum gestarum in præmissis per nos veritatem, omnibus volumus esse nota, & per has nostras Litteras fideliter attestamur; quas per nostrum infra scriptum * in publicam formam redegi mandavimus, & sigillorum A nostrorum fecimus appensione. †

Datum & actum Constantiæ.

* *foris deest* Notarium.

† *foris deest* muniri.

CONCLUSIONES

Joannis Gersonii.

De Jure Episcoporum, in definiendis quæstionibus Fidei.

Notentur hæ Propositiones, seu Conclu- siones.

PRæcepta Decalogi, prout tradita sunt à Deo B revelante per Moysen, & per Christum, & per alios Sanctos viros supernaturaliter * cognitionem; prout etiam debent impleri ex charitate, quam Deus solus supernaturaliter infundit; prout denique ducunt ad vitam æternam, quæ sola Fide credita est, spectant ad vitam; capiendæ etiam strictè Fidem pro puro credibili: & hoc ex ista triplici radice, tanquàm ex triplici causa patet, scilicet efficiente, quoad primum; formali, quoad secundum; finali, quoad tertium: & oppositum asserere est palam hæreticum.

Sunt igitur Assertiones divinis Præceptis repugnantes Judicio Fidei reprobandæ, sicut & practicum est in hoc Sacro Concilio, de pluribus Articulis Wicleff & Huls, & de ista specialiter; *Quilibet tyrannus* &c. quæ velut hæretica damnata est.

Asserere quòd nullis Prælati liceat Propositiones aliquibus in Fide dubias hæreticare, hoc est, hæreticas declarare; derogat Episcopali authoritati, quæ in divino Jure fundata est, & in laudabili consuetudine legitimè præscripta, quo ad multos, præsertim apud quos sunt generalia Studia Theologiæ, ac etiam repugnat practicatis, & approbatis in hoc sacro Concilio.

* Locus corruptus

Responsio ad objecta sumpta ex quibus- dam Legibus, & Glofis, quæ vi- dentur Assertioni primæ favere, ut dicit adversa pars.

Leges civiles debent regulari, glosari, & intelligi conformiter ad Legem divinam, & non è contra; quoniam permittunt aliqua quæ Lex divina condemnat ut crimina: sed non idèò redduntur talia iusta & licita. Exemplum de usura, de meretricibus, & quibusdam aliis.

Leges allegatæ cum glosis suis, possunt reduci ac meliorem intellectum, ut iustæ dicantur, quàm possit hæc Assertio; *Licet unicuique subdito*, &c. quæ hic quæritur impugnari: istæ enim Leges cum glosis suis, videntur loqui de homine judicialiter bannito ratione proditoris; in quo casu datur licentia subditis illius Domini qui bannivit, quòd occidant talem sic bannitum. Sed non sic est

in hac Assertionem; quia non ponit quòd quilibet talis machinans, & sic bannitus per Superiorem suum.

Item, quidquid sit de quibusdam Legibus & Glofis earum; constat quòd rationes non valent, quibus sic arguitur; Joannes meretur poenam mortis, igitur quilibet potest Joannem occidere, infigendo poenam illam.

Primò, quia quilibet peccans mortaliter, est proditor Dei & meretur mortem nedum corporalem, sed æternam; non potest tamen quilibet peccator talis à quolibet occidi.

Secundò, quia proditor etiam adjudicatus morti per Judicem, non potest à quolibet occidi impune; imò si quis occiderit eum, dum ducitur ac patibulum, esset homicida.

Tertiò, quia requiritur quòd occidens proditorem sciat certissimè quòd ille est talis, cui non debet inferri certa mors ex solis conjecturis, etiam à Judice: ut 2. q. 1. 4. Requiritur quòd talis occidens habeat tales causas, de quibus possit facere certitudinem, dum accusabitur apud Judicem suum, quòd talem proditorem interfecit; alioquin si non possit hoc probare, damnabitur ut homicida. Non omnis proditor, etiam notorius, potest à quocumque etiam subdito illius Domini, cui machinatur proditor, licet interfici; quia non à Sacerdote, vel Monacho, & ita de similibus instantiis.

Ex prædictis, & aliis multis potest apparere, quòd condemnando hanc Assertionem; *Licet unicuique* &c. ut hæreticam; non propter hoc damnarentur talium Legum conditores, vel glosatores ut hæretici, vel eorum Leges ut hæreticales.

Volumus propter elucidationem veritatis, & extirpationem quorundam errorum consurgentium ex Juribus positivis non intellectis, ad puram Fidei regulam notare tres conclusiones, quæ ab aliquibus dicuntur fuisse prædicatæ, jungendo tam reprobationes ex practicatis in hoc sacro Concilio Constantiensi, quàm aliundè, multiplici ratione.

Primò, quòd nulla Propositio physicalis, vel moralis condemnanda est per Concilium, quod in talibus non se debet occupare, cum non sint de Fide: hæresis autem est dogma falsum Fidei orthodoxæ contrarium.

Oppositum autem hujus conclusionis practicum est in multis erroribus, Joannis Wicleff, & Joannis Huls, qui moralia respiciunt; ut quòd Fratribus non liceat mendicare &c. Undè & falsum est, imò hæreticum, quòd nulla moralia sint de Fide. Undè ista damnata est per Ecclesiam ut hæretica; quòd *Usura non sit peccatum*. Et ista, quòd *Non licet jurare*. Et ita posset exemplificari de multis. Et de ista quæ novissimè damnata est ut hæretica; *Quilibet tyrannus* &c. Undè pro regula generali: *Omnis Propositio contenta in Scriptura spectat ad Fidem*; quoniam Assertio pertinax opposita non stat cum Fide. Et similiter: *Omnis Propositio qua potest ex ipsa deduci in consequentia probabilis & vera, ad eandem spectat Fidem*. Et reducitur hæc regula ad illud de Symbolo Nicæno: *Secundum Scripturas*: & ad illud: *Qui loquutus est per Prophetas*. Et ad illud, *Unam sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam*. Deductio facilis est.

Altera conclusio, vel pars conclusionis; quòd, dum damnandi sunt errores, debent simul evocari & damnari hæresum assertores.

Oppositum practicum est in erroribus Wicleff, qui prius condemnati sunt judicialiter, quàm ipse Wicleff evocaretur, vel damnaretur, licet sub nomine ejus damnati sint.

Verum est quòd, dum quæsitum est damnari sua memoria, citatio decreta est. Similiter ista: *Quilibet tyrannus* &c. Similiter alia: de non com-
muni-

municando laico * specie &c. Et ita solitum est fieri in multis Conciliis, in quibus apocripha, quæ certa carent actione † condemnantur. Verum est tamen, quod postmodum possunt, aut debent hærefum assertores nisi desistant, condemnari. Notetur exemplum de falso numismate inscripto nomine Regis, quod damnatur, non damnato Rege. Sic in proposito potest contingere de falsa doctrina, sicut de cedula per Promotorem judicialiter exhibita. Latior est deductio quæ incipit: *Afferere quod non liceat* &c.

Facit ad hoc duodecima Distinctio Decreti, ubi A reprobantur Opuscula multa, quæ fuerunt ab hæreticis intitulata sub nominibus diuerforum Sanctorum, ut est Evangelium sancti Thomæ, sancti Bartholomæi, sancti Andreæ, & ita de reliquis, sicut de itinerario Clementis, de vita Petri, & de transitu Beatæ Virginis. Constat autem quod nec Apostoli, nec Virgo Maria fuerunt evocati, dum damnarentur errores isti sub eorum titulis prænotati, nec ipsis adjudicatum est aliquod interesse: unde & error Græcorum de processione Spiritus sancti damnatus, ipsis non vocatis, sicut dicit Dominus Bonaventura.

Amplius, sic arguitur ratione. Quæcumque duo sunt separata, quorum unum est principale, & aliud accessorium; principale potest discindi vel terminari, accessorio remanente non tacto: & præfertim quando terminatio non habet necessariam dependentiam. Sed interesse Fidei circa Libellum hæreticalem est principale; sic quod ex errore, tanquam ex parte rea criminis læsæ Majestatis divinæ, constituitur sufficiens Judicium apud Prælatus ex officio, ut hanc partem damnet: interesse verò personale circa intitulationem talis Libelli est purè accessorium, & separabile; poterit enim primum interesse terminari, & alterum differri, vel dimitti.

Amplius, evenire frequenter potest, quod Libellus hæreticalis inficiet unam Diocesim; & persona, cujus nomine intitulatur, non erit de illa Diocesi, neque, per consequens, subijcitur Jurisdictioni illius Episcopi: non oportebit igitur quod Episcopus evocet illum, dum damnabit eum Libellum erroneum, & suæ Diocesi pestiferum; quia de illis quæ foris sunt nihil ad eum, & esset irrisoria citatio.

Amplius, in casu præcedenti contingere potest, quod persona errans sit tyrannus potens, vel hostis Reipublicæ, vel inimicus reputatus à Rege sub quo est Prælatus qui damnat hærefes; ubi si citaretur hujusmodi tyrannus vel hostis, nulla est utilitas, sed major hostilitas: in dilatione verò damnationis grande dispendium.

Amplius, non oporteret in decisione, vel determinatione doctrinali condemnativa alicujus erroris, quod evocetur errans, quamvis nominetur: non igitur oportebit hoc in damnatione judiciaria, de necessitate divini Præcepti, cujus vinculum majus est, quam vinculum Juris positivi.

Et si dicatur, quod in casibus prioribus potest saltem fieri citatio generalis in valvis Ecclesiarum.

Respondetur primò, quod hæc citatio non concernit necessariò damnationem errorum, ad quam obligatur Prælatus divino Præcepto, & non sic ad citandum.

Rursus secundò, quia posset talis citatio accessoria cedere, multis casibus, in præjudicium causæ principalis, propter versutias, vel astutias Advocatorum, & Procuratorum conductorum prece & pretio per unum potentem tyrannum, vel hostem Reipublicæ, vel seditiosum, refugientibus ex adverso defensoribus veritatis, vel causâ justî metus, vel expusillanimitate, aut aliàs: interponerentur quippe statim appellationes frivolas, imò pestiferæ ad Cu-

Tom. V. Pars III.

* forsam desideratur sub utraque.

† forsam quæ certo carent autore.

riam Romanam, ubi quantus esset tractus, quantus labor, & expensæ, & quàm inutilis aliquando finis, colligitur faciliter ex his quæ vidimus, & videmus: & ita Pastor & Doctor, pro grandi merito, grandi damno mulctaretur.

Exemplum pro præmissis inducitur de Rege Franciæ, qui fecit damnari Parisiis, *De visione beatæ*, quam tenebat Joannes XII. * ipso eodem Papa non evocato, vel audito.

Altera conclusio, quod per inferiores ad Concilium Generale, vel ad Sedem Apostolicam, non sunt errores condemnandi judicialiter, imò nec doctrinaliter, ut aliqui intellexerunt, nisi sint prius per Ecclesiam condemnati; quoniam istæ sunt majores causæ, quæ referendæ sunt, ut dicit, ad Apostolicam Sedem.

Oppositum practicum est in hoc Concilio, quod approbavit condemnationes factas per Universitates, & Ordinarios, in Anglia, & in Praga; quas tamen ut temerarias & iniquas, si verum iste diceret, debuisset reprobasse.

Unde Prælati & Doctores tenentur multa scire explicitè, quæ populus non ita tenetur explicitè cognoscere. Sed ubi insurgeret turbatio in populo, & error explicitus, Prælati possunt & debent plebem ab erroribus ejusmodi revocare judicialiter, & aliàs.

Verum est quod Sententia eorum † ligat extraneos, ut est præcisè per ipsos lata; nisi pro quanto deducitur sufficienter ex Scriptura sacra.

Denique nulla est controversia, vel contradictio, etiam apud Dominos Juristas, in causis Fidei quæ respiciunt expressè & explicitè Articulos Fidei, & illa quæ sunt per Ecclesiam ut hærefes damnata, vel per Scripturam sacram, cujus autoritati innititur Ecclesia † possint ac debeant Ordinarii & Inquisitores cognoscere: ut si quis diceret, quod usura est licita, quod fornicatio non est peccatum mortale, quod quilibet tyrannus debet occidi, &c. sicut nuper damnatus est; nullus dubitat quin Episcopus, & Inquisitor habeant cognoscere.

Contra tertiam conclusionem præmissam notetur sequens conclusio extracta de Tractatu comparato Anno Domini 1388. per Facultatem Theologiæ, & approbato per Universitatem Parisiensem, missò olim Domino Clementi Papæ, qui Tractatus, est penès Reverendissimum Patrem Dominum Cardinalem de Thalonos.

Secunda conclusio est in primo Article, quod ad Episcopos Catholicos pertinet, autoritate inferiori & subordinata, circa ea quæ sunt Fidei judicialiter definire. Probatur autoritate Pauli. *Act. xx. 28.* ubi dicit. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei &c.* Unde patet, quod Jure divino, & autoritate Spiritus sancti, Episcopi sunt positi ad regimen Ecclesiæ Dei: regimen autem importat judiciariam autoritatem. Ergo sequitur quod ad eos pertinet, autoritate judiciali, inferiori & subordinata supremæ autoritati subjecta, Ecclesiam regere; & per consequens, de Fide cognoscere, & in ea diffinire. Unde quod de tali regimine ad Fidem pertinente loquatur Apostolus, ex hoc patet; quia ibi hortatur Episcopos adversus hæreticorum Fidem subvertentium nequitiam vigilare: nam immediatè sequitur: *1. 29. Ego scio quoniam intrabant post discessionem meam lupi rapaces in vos, & exurgent viri loquentes perversa, ut adducant discipulos post se: propter quod vigilate, &c.*

Et ideo, exemplo Pauli, Summus Pontifex, & Generale Concilium, sub gravium comminatione pœnarum, ad vigilem hæreticæ pravitatis expugnationem alios hortantur Episcopos.

Qq

Unum

* forsam xxii.

† forsam desideratur non

† forsam desideratur quin

Unum exemplum. De hæreticis: C. Excommunicamus. §. volumus. in fine, sic concluditur; Si quis enim Episcopus super expurgando de sua Diœcesi hæretica pravitatis fermento negligens fuerit, vel remissus; ab Episcopali officio deponatur, & in locum ipsius alter substituatut idoneus, qui possit, & velit hæreticam confundere pravitatem. Hoc autem non posset, nisi haberet in hac parte judicariam autoritatem: & ideo ibidem A præmittitur, quod Episcopus debet hæreticos ad suam præsentiam convocare, & canonicè punire. & in C. Ad abolendam. Eodem tit. dicit, quod Pertinet ad Episcopos per Diœceses suas hæreticos judicare, & quod ipsi errorem suum ad arbitrium Episcopi Regionis debent publicè abjurare, quod quia etiam illi qui fuerint à Diœcesani Jurisdictione exempti, nihilominus in his qua sunt contra hæreticos constituta, Episcoporum subeant iudicium, & eis in hac parte, tanquam à Sede Apostolica Delegatis, non obstantibus liberratis sua privilegia, obsequantur.

Ex his satis patet, quod tam de Jure divino, quam humano, ad Episcopos pertinet, & pravitatem hæreticam judicare; & per consequens, pravitatem hæreticam condemnare judicialiter, & autoritate judiciaria veritates Catholicas diffinire.

Attendatur ultra præmissa quod si nullæ causæ Fidei deciderentur per Ordinarios, & præsertim in locis, in quibus sunt studia generalia Theologorum, sequerentur inconvenientia maxima in Fide & moribus: quoniam, ut in pluribus, Mendicantes sunt illi qui prædicant, & possent ad libitum dicere quid vellent, absque timore reprehensionis; quoniam in Curia Romana nulli ferè sunt Theologi, nisi Mendicantes, & sic ibidem esse quàm partes & Judices.

Quia rursus apud ipsam Curiam Romanam prædictæ causæ Fidei, ut plurimum, manerent indiscussæ, vel indeterminatæ, sicut experientia docuit in multis.

Quia denique pauci reperiuntur Prælati & Doctores qui possent, & vellent subire dispendia & expensas, quas in processibus Fidei eis facere necesse est: debent tamen Episcopi non retardari in extirpatione hæresum, sed animari, sicut patet Extra. De hæreticis. C. Excommunicamus.

Postremo, quidquid sit de aliis Episcopis, & Universitatibus: attamen apud Episcopum & Universitatem Parisiensem istud habetur de consuetudine rationabili & approbata: sicut patet de condemnatione Articulorum Parisiis; & de juramento Baccalaureorum, quod faciunt ante lectionem Sententiarum, in manu Cancellarii Parisiensis, quod tale est.

*Si diversis * aliquem dogmatizantem contra sacram doctrinam, & specialiter in favorem Articulorum Parisiis damnatorum, revelabitis infra octo dies Episcopo, vel Cancellario Parisiensi, qui fuerit pro tempore vestro.*

Concordat pro conclusione sacra Scriptura pluribus locis, specialiter 1. Pet. iii. Parati, inquit, ad satisfactum &c. & Malach. i. 7. Labia Sacerdotis custodiunt scientiam &c. & in Epistolis Pauli, ad Timotheum, ad Titum, & Exod. xviii. Deut. x.

Et si dicatur quod Episcopi & Inquisitores possunt errare: certè potest errare Papa; nihilominus spectant ad eum causæ Fidei.

Item, si Doctores possunt doctrinaliter tractare materias Fidei, constat quod Episcopi, ex officio, sunt Doctores, & possunt docere populum autoritate, pœnas scilicet apponendo.

Item, causæ matrimoniales sunt de majoribus causis, quæ nihilominus ab Ordinariis sæpè terminantur.

Item, omnis error damnatus à Deo per Scripturam sacram explicitè, vel implicitè: sicut patet,

* forsan audieritis.

Extra. De hæreticis. Cap. Damnavimus†. Undè dicit Augustinus quod Si quid alibi noxium est, hic damnatur, scilicet in Scriptura. Unde etiam damnatio per Papam, vel Concilium Generale, non est nisi quædam Juris divini declaratio, cum appositione divini Decreti.

Patet igitur quod secunda conclusio præfata, de Tractatu ante dicto, est sufficienter fundata in Jure divino, vel humano, & in consuetudine laudabili legitimè præscripta; nec propter unam glosam magistralem in Decretalibus, vel Decretis, etiam si reperiretur ad oppositum, damnanda est, sed tenenda: & ita remanet tertia conclusio falsa per Magistrum Tholosanum posita.

Facit pro præmissis, & ad ostendendum, de consuetudine laudabili legitimè præscripta, quod nedum in Universitate Parisiensi, sed in aliis Studiis generalibus fit protestatio communis per Theologos, dum faciunt aliquos actus, quod nihil dicerent contra Articulos Parisiis condemnatos, vel qui alibi sunt rationabiliter condemnati.

Sequuntur objectio & responsio qua ex prædicto Tractatu posita sunt.

B „Sed contra prædicta obijcitur, quia licet ad aliquem inferiorem Papam pertineat, vel pertinere possit, hæreses manifestas & explicitas judicialiter condemnare: in quo casu videntur procedere illa, quæ dicta sunt in 21. 22. quæstionibus; tamen videtur quod nec Episcopus, nec Facultas, aut alius, Papam inferior possit condemnare judicialiter, & solemniter hæreses implicitas, de quibus inter Litteratos, & in sacris Litteris eruditos est quæstio, vel dubitatio; quales videntur conclusiones prædictæ, vel saltem earum aliquæ, quas Facultas Theologiæ condemnavit. Et ad hoc videtur ratio, & autoritas concordare: irrationabile enim apparet, quod Episcopus, Præbyter, qui quandoque non est Theologus, nec in sacris Scripturis peritus, possit opiniones Doctorum Theologorum sententialiter condemnare.

C „Item, ad hoc est autoritas Innocentii Papæ, in C. Quoties: 24. q. 1. ubi ait. Quoties ratio Fidei ventilatur, arbitror omnes Fratres & Episcopos nostros non nisi, ad Petrum, & sui nominis, & honoris auctoritatem referre debere. Et ibidem dicit glosa; Aliud est de Fide quæstionem motam terminare, quod nulli præter quàm Romana Sedi permittitur, sicut hic dicitur: aliud est ipsam sine diffinitione ventilare; quod Patriarcha & Primates facere possunt, sicut ibi continetur. Et postea glosa obijciens ait; Videtur contra. extra. De hæreticis C. Ad abolendam. Nam ibi innuitur, quod illi sunt vitandi tanquam hæretici, quos ipsi Episcopi vitandos dixerunt. Sed dic, quod illud intelligendum est, quando tale quid dicunt, quod certum est esse hæresim. Hic verò ubi dubium est. Cui concordat glosa. 8. di. cap. 2. super verbo, Fide, ubi ait: Sed expone hic in Fide N. fideliter; ut possit agitare causas Fidei; sed non procedere ad Sententiam.

„Ex quibus omnibus patet, quod nullus inferior, Papam potest determinare sententialiter quæstionem motam de Fide, præcipuè quando Litterati dubitant, & contrariè opinantur. Ad quod concordat Innocentius tertius. Epistola: De Baptismo, & ejus effectu. ubi dicit, Majores Ecclesiæ causas, præsertim Articulos Fidei tangentes ad Petri Sedem, referendas &c.

„Et ad hoc etiam facit Cap. m. In Fidei fundamentum. De summa Trinit. & Fide Cath. in ac * „Sed ad ista respondetur: & primò dicendum est, quod

† Locus corruptus.

* aliquid desideramus.

„quod divina ista Jura loquuntur de causis, seu quæ-
 „stionibus Fidei terminandis, & diffiniendis judi-
 „cialiter; & ideo in nullo faciunt contra Faculta-
 „tem Theologiæ, quin possit quæstiones etiam
 „apud aliquos Litteratos dubias scholasticè termi-
 „nare, & doctrinaliter diffinire, antequàm ad Se-
 „dem Apostolicam referantur, sicut supra osten-
 „sum est in primo capitulo Articuli.

„Secundo, dicendum est, respondendo ad ratio-
 „nem nunc factam, quod nec Episcopus Parisien-
 „sis, aut alijs quicumque non Theologus, nec sa-
 „cris Scripturis peritus potest, aut debet sine Theo-
 „logorum consilio opiniones Doctorum Theo-
 „logiæ in Fide dubias, & non manifestè hære-
 „ticas sententialiter, seu judicialiter condemnare.

„Tertio, dicendum est, quod, non obstantibus
 „prædictis Juribus, Episcopus Parisiensis, vel alijs,
 „de consilio Facultatis Theologiæ, seu Doctorum
 „sacræ Scripturæ, potest tales opiniones, si osten-
 „dantur esse contra Fidem, sententialiter condem-
 „nare, imò in casu, hoc potest Facultas Theolo-
 „giæ, sicut patet ex 4. 2. & tertia quæstionibus,
 „& earum probationibus.

„Quarto, dicendum est ad omnia illa Jura, quod
 „intelligenda sunt de judiciaria diffinitione, vel su-
 „prema Sententia: sed pro hoc non tollitur quin ali-
 „qui inferiores Papæ possint hujusmodi quæstiones
 „terminare, & judicialiter diffinire, diffinitione &
 „Sententia inferiori & subordinata, sicut patet ex
 „dictis & dicendis; & etiam ex Bulla Urbani quin-
 „ti inferius allegata, ita quod diffinitio suprema
 „Papæ Catholici, qui est Universalis Episcopus,
 „omnes & ubique obligat: & ideo hujusmodi dif-
 „finitio dicitur *Sententia* absolutè, & simpliciter.
 „Sed subordinata diffinitio Episcoporum Catholi-
 „corum inferiorum, non sic universaliter obligat;
 „& ideo non dicitur *diffinitio*, vel *Sententia*, nisi se-
 „cundum quid: est hic diffinire, vel sententiare
 „vocat ibidem glossa ventilare; quia non est sim-
 „pliciter terminare. Cum hoc tamen stat quod obli-
 „gat suos subditos secundum quid, scilicet quo us-
 „que per Sedem Apostolicam, vel Summum Pon-
 „tificem aliter fuerit sententiatum & diffinitum.

„Et supposito, quod talis inferior Sententia, vel
 „diffinitio non obligaret, in casu, ad credendum,
 „quia staret in casu, quod illud diffinitum esset hære-
 „ticum; tamen regulariter obligat ad oppositum
 „non dogmatizandum, vel publicè docendum in
 „Dioecesi Episcopi sic diffinientis.

„Et sicut dictum est de ipsis; sic dicendum est
 „de alijs personis, vel Collegiis ad hoc potestatem,
 „vel auctoritatem habentibus, respectu suorum
 „subditorum. „Hæc ibi.

Ubi notandum est quod hæc glossa potest aliter
 intelligi; ubi scilicet, & quando Propositio con-
 traria vel non generavit scandalum in una Dioece-
 si, ubi potest sine periculo nesciri, seu dissimulari;
 vel ubi non habetur sufficiens consilium Theolo-
 gorum pro declarando quid explicitè repugnet
 Fidei, vel sacræ Scripturæ, quod idem est. Se-
 cùs judicandum est, si scandalum ortum est, si
 periculum est in nesciendo, si Theologorum ad-
 sit frequentia.

Placet tandem attendere, quod in Curia Ro-
 mana plerumque minor est abundantia Theolo-
 gorum, quàm consuevit esse Parisiis, exempli
 gratia: & dum inde traheris * causa Fidei per ap-
 pellationem ad Curiam Romanam, solet remitti
 ad Universitatem Parisiensem, sicut visum est plu-
 ries, temporibus nostris. Propterea, non videtur
 rationabile causam Fidei per tot solemnißimos
 Theologos agitatum & discussam, remittere dis-
 cutiendam uni, duobus, vel tribus Cardinalibus,

Tom. V. Pars III.

* forsan trahitur.

vel Theologis, sicut Dominus Baltazar, nuper
 Papa Joannes xxiii. facere conatus est, in causa
 condemnationis Propositionis defuncti Magistri
 Joannis Parvi, quæ modò usque pendet coram
 Domino Cardinali de Urbinis, non sine gravibus
 damnis & expensis Domini Episcopi Parisiensis, &
 Inquisitoris.

Rursus ad principale sic arguitur. Constat ex
 A decursu nascentis Ecclesiæ, usque nunc, quod Præ-
 lati, qui sunt Pastores & Doctores, & alii Docto-
 res non Prælati, consurrexerunt adversus hære-
 ses primò, doctrinaliter disputando, scribendo,
 arguendo, increpando, non remisso semper Ju-
 dicio ad Sedem Apostolicam, vel Generale Conci-
 lium: & non solum doctrinaliter hoc fecerunt, sed
 judicialiter, quilibet in sua Dioecesi. Et certè si doc-
 trinaliter poterant, fas similiter eis erat judiciali-
 ter hoc facere, cum condemnatio judicialis non ad-
 dat ad doctrinam propter * adjectionem poenæ in
 subditos rebellantes; sic enim dicit Apostolus.
Episcopum instructum esse in doctrina sana, ut possit
eos qui contradicunt revincere. Tit. 1. 9.

Dicitur eis præterea in persona Hieremiæ, quod
 constituti sunt ut evellant & destruant &c. hoc
 idem Ezech. xxxii. xxxiii. sub figura speculatoris
 palam ostenditur: unde si semper oporteret causas
 Fidei, dum insurgunt per universum Orbem, re-
 mittere ad Sedem Apostolicam, ipsa Sedes non suf-
 ficeret terminare; etiam si haberet tot Auditores
 causarum Fidei, quot sunt Auditores causarum
 prophanarum: in quibus tamen Fidei causis non
 apparet quod aliquis sit Auditor constitutus or-
 dinariè; oportet enim tales Auditores esse Theo-
 logos eruditissimos & incorruptissimos, & talium,
 quanta fuerit, & sit raritas in Curia Romana, ni-
 mis pròh dolor! docuit experientia. Ecce enim
 quod in sacro Collegio tot Cardinalium, vix fuit
 & est binarius Theologorum.

Dicere igitur sub prætextu cujusdam Decreta-
 lis Papalis dicentis, quod *Majores cause referenda*
sunt ad Sedem Apostolicam, & nulli alii per universum
Orbem Pastores & Doctores debeant se de eisdem causis
intromittere, est apertissimè nedum errare, sed de-
 lirare, & insanire, & irritum facere Mandatum
 Dei, propter traditiones hominum.

Concludimus ergo quod sicut errores aliqui per-
 nitiosissimi fuerunt ante celebrationem hujus sacri
 Constantiensis Concilii, de auctoritate Papæ, &
 suæ Curiae introducti, per erroneum intellectum
 quorundam Jurium positivorum, per adulatores,
 & textuales homines: ut quod Papa non subjicieba-
 tur Concilio Generali. Quod non poterat com-
 mittere simoniam, in collatione Beneficiorum.
 Quod nemo poterat ei dicere, *Cur ita facis?* Quod
 non poterat celebrari Concilium sine eo, in quo-
 cumque casu; & ita de plurimis: qui quidem er-
 rores damnati sunt per hoc sacrum Concilium, ver-
 bis & factis.

Sic, in proposito, necessariò fieri consuevit, de
 talibus erroribus, qui dicti sunt: ut quod Prælati
 inferiores non habeant judicare de Fide, præter
 quàm forte de Articulis Fidei, quantumcumque
 suppetat eis copia Theologorum; quantumcum-
 que præterea scandalum grave suis subditis immi-
 neat. Quod insuper damnari non possunt, aut
 debent errores, nisi prius, aut simul evocentur eo-
 rum assertores: & quod aliter faciendo Sententia
 nulla est, vel iniqua, licet principale sit justissi-
 mum, scilicet errorum damnatio: quod denique
 non sunt damnandæ Propositiones, si possent ad
 aliquem sensum bonum trahi, vel pro aliquo
 casu dabili sophistice glossari; & ita de reliquis:
 ut, quod Præcepta Decalogi non spectant ad Fi-

Q 2

dema,

* præter

dem, nec sunt Judicio Fidei reprobandæ, quæ omnia magnam afferunt perniciem in Ecclesia Dei.

Attendatur pro his quæ sunt in facto, quod Dominus Episcopus Parisiensis, & Inquisitor, de communi Concilio Fidei, nullo reclamante, ubi erat Magister de Monteleonis, Eleemosynarius Domini Ducis Burgundiæ, cum pluribus aliis eodem Domino affectatissimis; miserunt Fratrem Petrum Flore, Licentiatum in Theologia, & Vicarium Inquisitoris, ad prædictum Dominum Burgundiæ, cum certis instructionibus significantibus intentionem prædictorum Episcopi, & Inquisitoris, ac Concilii.

SUMPTUM

EX ORIGINALI BULLA

Quæ damnat errores Wiclef in Concilio Romano, & approbatum est per Constantiense Concilium.

Unde & in Sententia damnativa Joannis Hufi, similis habetur modus loquendi: per quem modum loquendi apparet præmissorum veritas, scilicet quod prius damnari possunt errores, quam errantes; & quod ad Ordinarios spectat cognoscere de Fide, & de his quæ solos mores tangunt.

JOANNES EPISCOPUS,

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam Rei memoriam, in Generali Concilio.

„ **I**NTER omnes Apostolicæ Sedis instantias, „ quas ad regimen Christiani populi jugiter „ impendit, illa videntur præcipua, ut cum aliquam doctrinam suboriri senserit, quæ oculos „ divinæ Majestatis offendere, & grave in se periculum animarum continere possit; eam ne propagaretur ulterius, & per eam mentes fidelium „ damnabiliter capiantur, mox studeat extirpare. „ Cum ergo in nonnullis mundi partibus quidam curiosi ea discere, atque non quæ animarum „ ad salutem, & argumentum Fidei, sed ad suum „ fastum ampliandum & Catholicæ, Fidei subversionem, edunt quosdam Libellos, seu Volumina, „ vel Tractatus, Opuscula, quæ dicuntur Joannis „ Wiclef, videlicet Dialogum, Trialogum, & „ alios plures Libros, quos præsentibus haberi volumus pro expressis, nomine dicti Joannis Wiclef inscriptos, & intitulatos; non solum in „ scolis frequentare, sed etiam ad populum in Serm nibus exponere nitantur: in quibus Libellis, Voluminibus, seu Tractatibus, multa hæretica dogmata, multique continentur errores, & in Fide minus rectè sonantes & per quos simplices, „ & indocti à veritatis tramite deviare; experti „ verò, atque docti nimirum scandalisari prohibentur, * quæ ad nostram, & hujus sacri Concilii deducta publicam notionem.

„ Nos, ut ex injuncti nobis Pastoralis officii debito tenemur, volumus in his, quantum possumus, occurrere periculis animarum, ne quod

* perhibentur.

„ ait Apostolus, variis & peregrinis doctrinis „ Christi fideles in devia deducantur; quos etiam „ summâ curâ Salvator admonuit, ut caverent à fermento Phariseorum. Cujus rei perniciosissimam, „ pestiferamque malitiam optimo fermenti manifestat exemplo. Nam veluti, *Modicum fermentum, „ testimonio Apostoli. 1. Cor. v. 6. totam massam „ corrumpit*: sic hæreticorum falsa doctrina omnem Catholicam eruditionem, cui admisceretur, veluti rabidum venenum, nisi occurreretur, inficeret: quam etiam doctrinam abominationem desolationis idem appellavit. Quem „ locum Doctor sacer Hieronymus exponens, abominationem dicit posse intelligi, *Omne dogma „ perversum*.

„ Volentes autem in præmissis, licet notoria sint, „ maturè procedere, omneque scrupulositatis dubium amputare; certis ex venerabilibus Fratribus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, atque nonnullis Episcopis sacre Theologiæ, utriusque Juris Professoribus, & aliis commissimus de præmissis inquire, & negotium hujusmodi diligenti examinatione discutere: ex quorum „ processu & relatione nobis, & eidem sacro Concilio constitit, atque constat, præmissa „ tam per facti evidentiam, quam per plures definitivas Sententias, tam autoritate Apostolica, „ quam nonnullorum Archi-Episcoporum in suis „ Conciliis, & locis insignibus, & diversis, fuisse & esse notoria atque vera.

„ Nos igitur eodem approbante Concilio, declaramus, & decernimus illa esse notoria, quæ „ nulla possunt deffensione tueri; & super illis fore, tanquam super notoriis procedendum: & „ exurgentes, in Dei virtute, contra hanc falsam, „ perversam, pestiferamque doctrinam, eodem approbante Concilio, dictos Libellos, Tractatus, „ & Opuscula,

Videlicet,

„ **D**ialogum, Trialogum, & omnes alios hujusmodi Libellos, & alia, quæ ejusdem Joannis Wicleff nomine inscribuntur, & intitulantur, cujusque Artis & Facultatis existant, attempto maximè, quod in eis licet aliqua vera „ scripta sint; falsa tamen illis, veluti lepra in „ humano corpore permixta sunt, & in eorum lectione periculosè, tanquam inter scorpiones, & „ colubros Christi fideles versarentur, damnamus, „ & reprobamus, atque Salvatoris Sententiam „ exequentes, dicentis: *Si quis in me non manserit, „ mittetur foras, & sicut palma arefcet, & in ignem „ mittetur, & ardet*, igne jubemus publicè cremari.

„ Ejusdem etiam autoritate Concilii, districtius „ inhibemus, ne quis Christi nomine insignitus „ audeat aliquem, vel aliquos, seu aliqua ex dictis Libellis, Tractatibus, & Opusculis dicti Joannis Wicleff nomine inscriptos, aut intitulatos „ legere, exponere, vel tenere, aut illis, ac nomine, aut authore illo Wicleff uti; vel illum ut autorem, nisi fortè in illorum reprobationem allegare publicè, vel occultè, & ut de medio Ecclesiæ illa periculosa, spurcissimaque „ doctrina eliminetur.

„ Imò, jubemus per locorum Ordinarios, Libros, Tractatus, & Opuscula hujusmodi, etiam „ autoritate Apostolica, per censuram Apostolicam, si sit opus, cum adjectione, quod contra „ non parentes procedatur, tanquam contra fautores hæresis, diligenter inquire, & repertos „ ignibus publicè concremari.

„ Si

„ Si quis autem hujusmodi Sententiæ, inhibitionis, Decreti, ac jussionis violator, aut contemptor extiterit, statuimus, eodem approbante Concilio, contra ipsum, veluti suspectum de Fide, procedi.

„ Monemus insuper, autoritate præmissa, omnes & singulos, qui voluerint tueri memoriam dicti Joannis Wicleff, ut infra novem dies proximè futuros, quos 1°. 2°. 3°. atque peremptoriis terminis assignamus, compareant apud Sedem Apostolicam, atque coram nobis, vel nostro successore canonicè intrante, vel in hoc sacro Concilio, vel alibi, ubi contigerit nos, vel successorem prædictum residere, dicturi & allegaturi, & quidquid voluerint, ne idem Joannes Wicleff, licet ab humanis ereptus, de hæresi condemnatur.

„ Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, Decreti, damnationis, jussionis, inhibitionis, statuti, monitionis, & assignationis infringere, vel ei, ausu temerario, contraire. Si quis autem attemptare præsumperit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursum. Datum Romæ, apud sanctum Petrum. iv. Non. Febr. Pontificatus nostri, Anno tertio.

Sequitur copia cussdam Instrumenti, ad ostendendum quod Universitas Pragensis, & Ordinarius Loci, se intromiserunt de Articulis Wicleff condemnandis.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

„ Anno à Nativitate ejusdem 1403. Indictione undecima, die Lunæ, vigesima octava Mensis Maii, hora dici decima septima, vel quasi Vesperorum, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Bonifacii, divinâ providentiâ Papæ nostri, Anno quarto decimo, in majori civitate Pragensi in scupa * Facultatis Collegii Barolli; in mei Notarii publicè infra scripti, testiumque præsentia inscriptorum, ad hoc specialiter vocatorum, facta plena Congregatione omnium Magistrorum Universitatis Studii Pragensis, de Mandato honorabilis viri, Walcherii Harrasser, Rectoris ejusdem Universitatis, specialiter per Hanusconem, & Nicolaum Albus, nuncios juratos Universitatis prædictæ vocatis, sub hac verborum forma.

„ Reverende Magister. Hodie horâ septimâ decimâ, in Congregatione Universitatis, ad audiendum Propositionem & petitionem Domini Officialis, nomine Ecclesiæ Pragensis; & ad audiendum legi quosdam Articulos præsentatos per eundem ad reverendum † sibi nomine Capituli, & ad finaliter concludendum quid expediat fieri in ista materia, pro honore Universitatis, sub debito præstiti juramenti, & poenâ non contradicenti †; quæ quidem forma verborum scripta erat in carta papÿri, & per supra dictum Dominum Walterium Magistrum in Artibus, & Rectorem, omnibus Magistris Universitatis prædictæ ibidem congregatis, & præsentibus, extitit lecta publicè, & pronunciata: quâ lectâ, idem Dominus Walterius Rector, duplices Articulos separatim in privatis chartis per-

„ gravicui * scriptos, sibi, ut dicebat, per honorabiles viros Joannem le Bel, Officialem Curie Archiepiscopalis Pragensis, & Venceslaum Archidiaconum Bethineum in Ecclesia Pragensi, ejusdem Ecclesiæ Pragensis Canonicos, nomine ejusdem Ecclesiæ præsentatos, per me Notarium publicum infra scriptum, de verbo ad verbum, imposito silentio, legi fecit.

* forsan pergamenis

Sequitur dictorum Articulorum de verbo ad verbum, prima pars,

Et est talis.

HÆc Wicleff in Anglia, quæ fuerunt condemnata Londiniis, Anno Domini 1380. à tredecim Episcopis, & Archiepiscopis.

Substantia materialis panis & vini, manet in Sacramento Altaris.

Post Consecrationem, accidentia non manent sine subiecto in eodem Sacramento, identitate, verè & realiter, in propria præsentia corporali.

B Quod si Episcopus, vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non baptizat.

Pertinaciter asserere quod non est fundamentum in Evangelio, quod Christus Missam ordinavit, hæresis est.

Quod Deus debet obedire diabolo.

Quod si fuerit homo debite contritus, omnis Confessio exterior est sibi superflua & inutilis.

Quod si Papa sit præsumptus & malus, & per consequens, membrum, non habet potestatem super fideles ab aliquo sibi datam, nisi forte a Cesare.

Quod post Urbanum sextum, non est aliquis recipiendus in Papam; sed vivendum est more Græcorum, sub Legibus propriis.

Contra Scripturam est, quod viri Ecclesiastici habeant possessiones temporales; & notat sacram Scripturam, dicta Angelorum & Apostolorum.

C Nullus Prælati debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat ipsum esse excommunicatum à Deo: qui sic excommunicat, ex hoc fit hæreticus, & excommunicatus.

*Quod Prælati excommunicant Clericum, qui appellavit ad Regem & Concilium Regni.**

Quod illi qui dimittunt predicare, sive † verbum Dei, propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in die iudicii traditores Christi habebuntur.

Licet alicui Diacono, sive Presbytero predicare verbum Dei, absque autoritate Sedis Apostolicæ, sive Episcopi Catholici, aut alia, de quo sufficienter constat.

Nullus est Dominus civilis, nullus est Prælati, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesiasticis habuatis delinquentibus.

Et quod populares possunt, ad eorum arbitrium Dominos delinquentes corrigere.

Decime sunt pura elemosyna 3 & Parochiani possunt propter peccata suorum Collatorum, ad libitum suum conferre.

Quod spirituales orationes applicata uni persone per Prælatos vel Religiosos, non plus prosunt eidem, quam generales orationes eidem.

Ceteris paribus, conferens Fratribus elemosynam, est excommunicatus, & recipiens.

Eo ipso quod aliquis ingreditur Religionem privatam

Q 9 3

qua

* Velscopa aut stapha, verbum corruptum.

† forsan referendum. † forsan contradicendi

* Hic aliquid desideratur. † hic aliquid desideratur.

qualemcumque causa* Possessionatorum quam Mendicantium, redditur ineptior, & inhabilior ad observantiam Mandatorum Dei.

Sancti instituentas Religionem privatam, sic instituendo peccaverunt.

Religiosi viventes in Religionibus privatis, non sunt de Religione Christiana.

Frates tenentur per laborem manuum vitam acquirere, non per mendicationem. Iste est Articulus damnatus ab Alexandro quarto.

* tam

Secunda pars dictorum Articulorum separatim in illo pergameno scriptorum sequitur,

Et est talis.

Primò, dicit.

Omnis Symoniacos qui se obligant orare pro aliis, eis in temporalibus subvenientibus *

Item, Oratio prestiti nulli vallet.

Item, Omnia de necessitate eveniunt.

Confirmatio juvenum. Clericorum Ordinatio. Locorum consecratio reservantur Papa & Episcopis, propter cupidinem lucri temporalis & honoris.

Universitates, Studia, Collegia, Graduationes Magisterii in eisdem sunt + vana gentilitas introducta, & tantum profunt Ecclesie, sicut diabolus.

Item, dicit, Excommunicationem Papa, vel cuiuscumque Prelati non esse curandam; quia est censura Antichristi.

Item, Peccant fundantes Claustra; & ingredientibus sunt viri diaboli.

Ditare Clerum, est contra Regulam Christi.

Silvester Papa, & Constantinus Imperator erraverunt ditando Ecclesiam.

Inducit Reges & Principes seculares, ut bona Clericorum sibi insistent, & spoliarent eos.

Item, Omnes de Ordinibus Mendicantibus esse hereticos, & dantes eis eleemosynam esse excommunicatos; & quod ingredientibus Ordinem, aut aliquam Religionem, eo ipso inhabiles sunt ad servanda divina Precepta, & per consequens, perveniendi ad Regnum cælorum, nisi apostatarint ab eisdem.

Et sic suadet apostasiam, & multa alia enormia inveniet in suo Dialogo, & plures alios errores in suo Trialogo, & aliis Libris suis, prout patet in Articulis damnatis repertis in Libris suis.

Item, Papa cum omnibus Clericis suis possessiones habentibus est hereticus, eo quod possessiones habet, & omnes ejus consentientes, scilicet Domini seculares, & laici ceteri: & propter hoc Papa neminem potest judicare de heresi, eo quod sit hereticus.

Item, Ecclesia Romana est Synagoga sathana, nec Papa est immediatus & proximus Vicarius Christi & Apostolorum.

Item, Decretales, Epistola sunt apocrypha, & seducunt à Fide Christi; & Clerici sunt stulti, eo quod eas student. Imperator & Domini seculares seducti sunt à diabolo, ut Ecclesiam Dei bonis dotarent temporalibus.

Item, Electio Papa à Cardinalibus per diabolum introducta.

Et idè suadet à Papa & Cardinalibus recedere, & se simpliciter Deo committere.

Item, Non est de necessitate salutis, credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter Ecclesias.

Item, fatuum est credere Indulgentiis Papa & Episcoporum.

Juramenta illicita sunt, quæ fiunt ad roborandum humanos contractus, & commercia civilia.

* Hic aliqui desiderantur. † hic aliquid desideratur.

Item, Augustinus, Gregorius, Benedictus, Bernardus &c. damnati sunt, nisi paenitentium de bono quod habuerunt possessiones, & instituerunt, & intraverunt Religionem: & sic, à Papa, usque ad infimum Religiosum habentem possessionem, sunt heretici.

Item, dicit, Omnes Religionem indifferenter introductas à diabolo.

Quibus quidem Articulis, sicut præmittitur, lectis, præfatus Walterius Rector scrutatis votis, auditisque vocibus omnium & singulorum Magistrorum dictæ Universitatis ibidem præsentium, dictamque Universitatem repræsentantium, tandem secundum pluralitatem vocum, per dictam Universitatem fuit conclusum, quod nullus dogmatizet, prædicet, vel asserat publicè, vel occultè Articulos supra scriptos, dicto Domino Walterio Rectori per Dominos Joannem Officialem, & Venceslaum Archidiaconum supra scriptos, præsentatos, ut præmittitur, sub poena præstiti juramenti.

Super quibus omnibus & singulis, præfatus Dominus & Magister Walterius Rector, suo, & dictæ Universitatis Studii Pragensis nomine, petunt sibi per me Notarium publicum infra scriptum, fieri & confici unum, vel plura, vel publica, Instrumentum, vel Instrumenta.

Acta sunt hæc Anno, Indictione, die, Mense, hora, Pontificatu, & loco quibus supra, præsentibus discretis viris Gregorio, Mathie Lermeguit*, Nicolao de Sylema Aomnoënsis Diocesis, Paulo Nicolai de Altamura Luchleusensis Diocesis, Clericis & secularibus Universitatis Studii Pragensis prædicti, testibus ad præmissa vocatis, & rogatis. Sic signatum.

Et ego Michael, natus quondam Nicolai de Prachatuz, Pragensis Diocesis, publicus Imperiali auctoritate Notarius, prædictæ Congregationi &c.

* Locus corruptus.

PROLIXA EPISTOLA

Caroli VI. Francorum Regis.

Cod.
2538
fol.

Exhibita in Natione Gallicana, & lecta die Jovis, nona Mensis Julii.

Anno XVI.

Carolus, Dei gratiâ, Francorum Rex.

Dilectis nostris Præsidenti, ceterisque viris eruditissimis in sacra Constantiensi Synodo Nationem Gallicanam Nationem repræsentantibus, salutem: & ad ea quæ pacis & veritatis sunt, assiduos conferre labores.

Thesaurum pretiosissimum, speciosam margaritam in Gallis pridem thesaurisavit Altissimus, qui Fidem nostris Paribus, cordibus, devotione, brachiique potestate servandam disposuit, & nos hujus pietatis, tantæque Religionis imitatores esse docet ipsa filialis sequacitas, & beneficiorum Dei non immemor obligatio.

Cum igitur doctrina feralis, Secta horrida, fomesque malorum Magistri Joannis Parvi Proposito, Regni nostri tempora pacifica, atque aurea quasi sæcula in sanguinis æratem, in belli rabiem commutavit, super ejus damnatione scribimus sacro Concilio sub hac forma.

Sacrofanctæ Constantiensi Synodo in Spiritu sancto legitime congregatæ, Universalem Ecclesiam repræsentanti.

Carolus Dei gratiâ, Francorum Rex, pacis zelum, & in solitudine omnium Ecclesiarum, quantum temporalia possunt vestris spiri-

spiritualibus cooperari vigiliis. *Gratia vobis, & pax impleatur* * in cognitione Domini nostri Iesu Christi. 1. Pet. 1. 2. Reges Gentium & quibus potestas à Domino Deo est, populorum Principes, quanto divinæ potestatis ampliora dona participant, tanto magis se Fidei tutores, & strictis astrictos Legibus profiteri tenentur, ut qui Reges uncti sunt, in ceteros Fide & sanctitate probati colluceant. Hinc ille Judas victoriosissimus Machabæus irā succensus per zelum, audientibus populis exclamavit: *Melius nobis mori, quam videre mala gentis nostræ & sanctorum.* 1. Mach. III. 59.

Hinc Gentilium multos legimus mortis imperterritæ tulisse pericula, ut Religionem, cultumque suum neque minui, neque contaminari passi sint; quin etiam caput objicerent: quoniam majori vinculo divinis ligantur qui servitutibus eximuntur humanis; quas enim poenas minoribus comminantur, major † eis Dominus infligit.

In testimonium Zedechias Rex jam veniat, quia enim despexit Mandata Domini, dixit Altissimus: *Non erit ex eo qui sedeat super solium David: & cadaver ejus projicietur ad aëstem per diem, & ad gelum per noctem; Visitabo contra eum & semen ejus iniquitates suas.* Jerem. xxxvi. 30. 31. *Judicium namque durissimum in iis qui præsunt fiet: exiguo concedetur misericordia; potentes verò potenter tormenta patientur.* Sap. vi. 6. 7.

Satis itaque diversis Scripturæ passibus deductum est, spirituales Leges temporalibus auxiliis defendendas, & totum cor hominis Principis Fidei fervore succendendum. Sed magis in iis beneficiis perurgemur, quoniam veteres nostros Progenitores & Gallica sceptrā magni decoris munere regnans in altissimis adornavit, cum arma nostræ terrenæ militiæ supremo demisit olympo, nobis in pignus armaturæ Dei per tempora reservanda, quæ non carnalis est, sed potentia Dei, ad destruendum munitiones, & omnem altitudinem se extolentem adversus scientiam Dei. Hac in coelica missione nihil aliud longæva vetustas nobis posteris intelligendum servavit, quàm id velle Deum, donaque ingentia designare, ut contra adversantia Fidei, vitam periculis, & propugnacula malis insurgentibus poneremus.

Hæc autem cum in mentem veniunt, cum tam admirabile dilectionis insignium, attestationsque secutas inclinata mente recolimus, nostrosque animos, & spes & metus excitant, ac undè bona successura speramus, maximè ex adverso ventura timemus incommoda; nos Fides, nos pietas & Jura ligant, ut quò magis tanti beneficii sumus participes, id operibus & exemplis non ingrati testemur, & eam gratiam, quam in nobis operatus est Dominus non in vacuum recipiamus, dum vita manebit, & nostris sub Imperiis Gallicana prospera tellus, non arguemur in Fide degeneres, non à sanguine, quo ducti sumus, efficiemur alieni, erimusque memores quā stirpe sumus creati, & Patrum decus retinebimus.

Si præterea in præsentem revocare memoriam jam convenit, quantum Gallia Fidei præstitit incrementum, quis nesciat? Quid Caroli Magni arduos ausus, & decertatas pro Fide pugnæ opus est in testimonium trahere, & cœlitus ostensa sæpè loqui prodigia? Verba factis, & tempus locutioni deessent.

Quotiens sedata scismata, conciliatam pacem, fractos rebelles, & restituras Ecclesiæ sedes Gallicana virtute refert historica series; ipseque Leo Papa satis in exemplo est.

Non vana loquimur, non fictam orationem componimus, restant incomprehensibilia signa, idque rei fixam affert certitudinem, quòd præ-

tiosa morte quæsitæ & sanguine Gallico parta Dominicæ Passionis signacula, Crucem & spineam Coronam intus habeamus, quo nos ornatiores, tutosque magis, & ab erroris macula decet inveniri puriores.

Non hæc ad arrogantiam, non ad inanem gloriam referimus: in iis Dei laus nostrum vinculum est, & nos magis Mandatorum Dei debitores, quàm gloriosorum autores operum explicamus.

Sed qui suis durum fortasse dat certamen, ut placidior sequatur victoria, longa pace, & iustissima quiete immotos olim animos ab Annis decem sulcitavit ad iras. Nam ob ambitionem, pace Regni nostri deserta, bellorumque jactis quibusdam seminariis, cum crudelis ubique pavor, omni ex parte lacrymæ, & quaquaversum gemitus resonarent, Legesque furori succumberent: vir unus damnati propositi qui rumpere fœdus natus, qui struere insidias, & ferere mortem, & si non aliquā nocuisset mortuus esset, germani nostri suavissimi, quo non nobis junctior alter, nec nostri Status amantior, & in cujus industria Regni nostri gloriam sperabamus, inopina morte, truculentaque nece superbus, nostra gaudia mutavit in luctum, atque osculo, tecta fraude, nos dulci & unica fraternitate privavit, etiam sanguine nostræ Domus, suæque, si non eundem indignum tanta reddidisset atrocitas, lutum foetidum † & platearum ignominiosè resperis immunditiam, non infonabat ejus in auribus: Habeto cum sanguine pacem, & per hoc habebis fructus optimos, & eris omnipotens contra hostes tuos. Sed dum efficeret quod cupiebat, neque quantum icelus pararet, neque quem offenderet cogitavit.

Ut autem nihil dolis intempratum superesset, si peccasse antea satis erat, fuit in peccato perstitisse deterius, & error in principio magnus, factus est in fine permaximus. Ille enim quem nec longa dies, nec pietas ulla mitigat, quod contra humanam, divinaque commiserat, quasi Deo autotore, Fideque luadente, factum defendere studebat. O scelus, ô inauditam sceleris blasphemiam!

Clamat Fides. *Non occides: Non perjurabis.* Non sunt hæc ab hominum fidelium occulta judiciis. C Non hæc ex abditis Theologicæ doctrinæ parabolis: clara sunt, usitata sunt, principia sunt, & nos in iis hæsitabimus; ut etiam Christiana Religio manibus sanguine pollutis non interpretanda sit, & velut scopus percussus, in omnem partem humani desiderii revolvenda.

Absit à fidelium cordibus, Legem Domini immaculatam sic ab hominum ludificari malitia; ut humanæ corruptioni, nostrisque peccatis subserviat, tantumque quisque Scripturarum possit invenire præsidium, quantum sui ipsius ad inducenda flagitia præstabit ingenium, redeatque illud Salvatoris; *Præstitum fecistis Mandatum meum, propter Traditiones vestras.* Matth. xv. 6.

Sed quid plùs, ut scripta manerent, pestisque tantæ contagionis transfret in populos, codicillum damnationis, librum mortis, cartulam opprobrii, epistolam ex tenebris infernalibus, ex quibus feritatis reservat effigiem lapsam, ut creditur, per nostræ regionis mansiones scripsit in volumina, & homicidii justificationem nuncupavit.

Videte, res ipsa quantum nomini respondeat: quæ formaliter discrepant, quo pacto pariter uniantur. Quid est quod justitiæ capitalius adversatur, aut eam ferocius impugnat, ipso infideli homicidio, & nos ea simul conjungemus? Hac in re nihil pallii, nemo publicatas voces, nemo certitudinem & famam poterit evadere. Ipsa Propositio Magistri Joannis Parvi, quam justificationem Ducis Burgun-

* multiplicetur. † fortan majores.

† Locus corruptus.

gundia semper intitulavit, hanc mercenariis ex scriptoribus vulgus infaniens, & scandalisati insipientes pecuniis comparabant; quoniam quibus nullæ opes sunt in civitate, bonis invident, malos extollunt, odere vetera, & nova amant: hanc turba relegens in vicinis vicissim in alterutrum commutabat, ipsaque illius temporis rumor, & solus sermo sic animos tenuit occupatos, ut bello diffueta corda murmur effrenique motus infestarent.

Hæc paci contraria nostræ, hæc nostri temporis macula; per eam mille nocendi artes, per eam nullus innocenti locus, quantaque inde scandala secuta sint, nos ipsi scimus, qui Regno per eam seditionibus expolito, atque ad mortem diviso præsidemus.

Nimiùm hæc, heu nimiùm cognita nobis: et si Regi offenso, atque neminem offendenti non creditur; quomodo etiam offensori, cui plusquam satis indultum est, fides erit? Verba ad partem facit, garrit in aures, & more suo, scripta & dicta ferit impropria.

Sed desinat, quæsumus, maledicere, malefacta ne noſcat ſua, & ſi ea perget quæ vult dicere, forſan quæ non audiet. Nos autem eam vocatam Juſtificationem, aut pro re magis aptè dicamus injuſtitia reduplicationem, quam nemo plana fronte, nemò niſi deſectis oculis, & circumferentialiter vacillando defendit, impugnamus, detestamur, & propriis in damnis percipimus. Quanta, cum in toto delebitur, ſuccedet utilitas? Credite, & Deum teſtamur, quòd doctrina illius peſtiferas reliquias, & nati natorum percipient, & qui naſcentur ab illis: ſed ſecundùm multitudinem afflictionum noſtrarum conſolationes veſtræ.

Igitur quam noſtris à Patribus ſuſcepimus Fidem ſequentes, & noſtrorum ſubditorum corda placare, tantique motus parati ſedare fragorem, poſtquam Catilinarios compeſcuimus impetus, ceſſaratque furoris rabies proborum monitis, & Filia noſtræ dilectiſſimæ Univerſitatis Pariſienſis probatiſſimo conſilio, diſcuſſione priùs in tempus circiter trium protractu Menſium, & ut in Fide licet in aperto peritorum auditis judiciis eandem Propoſitionem, & novem peſtes diabolicas in ea contentas, per dilectum Conſiliarium noſtrum Episcopum Pariſienſem, ac Inquiſitorem hæreticæ pravitatis damnatas, & publicè concrematas, etiam damnabiles, & à populorum mentibus reſecandas putavimus: eundem Episcopum ad rei complementum, & damnationis executionem exhortantes, & quærentes offenſæ publicæ poenam notoriam reſpondere, quod ſincerè in actum perductum eſt. Tantæ verò reparationis gratiâ, tempora poſteriùs fortunaciore vidimus, & velut cum ſeditio coorta eſt,

Savique animis ignobile vulgus:

Neptunio more procellis odiorum, motibus violentis ſilentium dedimus, cum noſtra authoritate eandem juſſimus, adjunctis noſtris Litteris publicari Sententiam, & cauſam hanc in Præceptis divinam, noſtram autem obedientiâ defendendam, atque propriam ſuſcepimus.

Sed, iterùm revocare dolorem, infandaque rerum pericula metuere rei novitate cogimur, cum fama refert, ex Cardinalibus ſanctæ Sedis treſ finiſtram, pro dolor, & volatilem tuliffe Sententiam, quam neq; diſſentionis permanentiam reputamus; & quæ zelo Fidei facta ſunt, humano damnaſſe, non dicimus favore, ſed forſan timore leviori. Novimus undè hæc venenumque fumali evaporatione ſe offendit.

Proh æquiſſimæ Deus, quantum malorum patiens in tua Eccleſia permittis ſpectaculum! Terror ipſe mortalis ſi conſurgit, ad illud evangelicum

convertamur; *Cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.* Joan. VIII. 32. Si nos digni eſſemus, ſi ſic malè meriti, ut adverſus Regnum noſtrum in cauſa propria velocem & intolleratam contumeliam pateremur, Fides indigna * tamen, ut in noſtra injuria læderetur:

Non mundanas re tanta conciliamus amicitias, non familiaria petimus, commune & catholicum eſt quod quæritur; ſed inter eos ſunt qui conturbant & volunt convertere Evangelium Chriſti. Nec mirum, cum in Chriſti duodenaria ſorte, unus ſervus nequam in fine compertus eſt. Timendum ne Aman ipſius mellita atque ſuaveſta ſemper informatio, hîc Aſſuerum Regem circumvenerit fortasſe poſteriùs increpanda: noſtra autem ſceptra, noſtra Regia progenies ſi talibus inviſa ſit, ſaltem Fidem in eorum oculis placuiſſe putabatur. Quia verò *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo.* Heb. 11. 6. diſpoſuit Dominus, ut quod ex bonitate animi procedebat, nihil ponderis, nihilque gravitatis haberet, atque injurioſo Judicio Juris ordinata forma deeſſet.

Quid primum ex injuſtitiis re in tanta commiſſis referimus? Apud nos factus proceſſus, ſpatio & digeſtione probatus, in ſacculo ligato rejicitur. Et ſi fortasſe manus obliſioſa ſacrum Evangelium in ſacculo miſcuiffet, ipſum etiam cum ſacculo reprobum arguiſſent.

Præterea Juſtitiæ directrix audientia negata eſt, nihilque præter impropria, & adverſus noſtrum honorem probra infeſtiſſima noſtri Ambaſſatores retulerunt.

Aſſirmamus, & nobis ipſis conſcii ſumus, nihil adverſus Eccleſiam, aut ipſos, tale promeruiſſe, ut ab iis reſecti ſumus, ad quæ Jura viros peritiſſimos, hominesque plectendos admittunt. In hoc tamen gloriamur, ſi gloriari oportet, quoniam Hilarium pro Fide Sedibus pulſum, & terram, quæ Domini eſt, expoſcentem, in exemplar habemus.

Sic tu Gallia gratiſſima tellus, fortunataque, ſi te tanti erroris plaga non tetigiffet, pro Fide ſubjaces opprobriis, aperuiſti gremium tuum, largita es operam, nec opes tuas in ſolitudine conſumpſiſti: & tu derelicta pro Fide conculcaberis, & ex Fidei damno tua comparentur incommoda, ac pro te Fides, & tu pro Fide patiaris, deque tuis quam fortasſe per te ſumpſiſſes, ab alienis honeſtius expectatam pro Fide non juſtitiam inveniens.

Quid ultra? Ut nihil calignis, aut cæcitatibus eſſet obſcuſum, noctem tanti mali comitem expectarunt, ſolque ipſe radios abſtulit indignatus, & occidua in parte icelus refugiens orbem lucidum, reclinavit; ita ut in tenebris mentis & corporis proceſſum apud nos in luce factum, errorisque conſuſionem annullarent errantes, dictorum Episcoporum, & Inquiſitoris Procuratore à ſua juſta repulſo inſtantia.

Super hæc omnia, quoniam nihil pudet aſſueto ſceleri, & crescente malitia, creſceret malefici voluntas, citatio in cauſa appellationis negata eſt, & noſtra pro parte juſtas preces Ambaſſatores inaniter conſumpſerunt. Quod ſi Judicis æterni timor, & patientiæ ſalutaris dilectio, Fidei, ſæcricque Concilii decus non plus noſtros animos, quam ſuos perurgerent ulciſci remediis. Utinam atque utinam, diſcuſſa mentis nebulâ etiam ad plenum cognoſcerent, quantum hæc, non dicimus Propoſitio; ſed bonorum propoſitorum infectio noſtra in diſtione fecerit excidium: eorum tamen innovatio ſopitam ſeditionem, & ferè placatum murmur, aut ſaltem errantium in cordibus reconditum foras pernicioſè deducet.

Hæccine eſt gratia quam pro tantis laboribus, atque

* Locus corruptus

† forſan reliquiſſet, aut alias.

atque Romanæ Ecclesiæ semper impensis obsequiis Gallia referet? Siccine est eorum extirpandorum modus, cujus causa Concilium adunatum est, & contra primas Leges humanas, atque salutem plebis in fronte Synodi ista eveniunt?

Non hæc grata vestris in oculis, æquissimè Judices; & ad divina sincerè pertractanda vocati, Patres, attendite, quæsumus, universique ex vobis id argutè digerant, quo tempore, quibus conjecturis, fictisque ducti mendaciis, hanc præcipitavere Sententiam. Sperabant, & id facilem stitabant in aurem viros,

Qui versare solent pradas, & vivere rapto,
rerum vestrarum videre ductores, atque apud nos ferro ingredi, qui per hunc errorem Fidem egressi sunt.

Sed non sic passus qui cuncta rectè prospicit. Verum inter ea quæ Regalis cura suadet, hoc mente in nostra maximè firmavimus, ut errorem hunc, quantum Dominus concedet, oppugnemus tantum particulam ex Antichristi semine, & ad humanæ pacis dissolvenda fœdera leviticum documentum.

Quis ex manente* tutus præsidebit in populis, si Majorum adversari vitæ liceat minoribus? Si socialia confringi juramenta? Puteum fœderis cum alienis populis Abraham ipse non fodisset. Errorem hunc quicumque admittit, dominia tollat, pulchram concordiam, & strictos inter gladios vitam ducat in jurgiis. Ejus hæc sequela est, cædes inducit, violentiam armat, acuit feritatem. Hic fructus, hæc utilitas, ut omnes in alterutrum jam consurgant.

Nunc tantum nephas deslent nostro in Regno Plebani, quoniam litibus omnia commiscuit, & prima malorum origo est. Hinc sæcula ferri jam redeunt, & turbida versat omnia in periculis inclementia, atque in dies crescens dira lues, jam vicinos populos, jam Regna inficit externa, ut paci locus non sit in terra mansurus, & sicut Christi tempore pacifica rediere sæcula; sic hujus pertinacitatis errore mores tigridis, artes Ulixæas, & sanguinis ætatem conspiciamus.

Nunc homines, hac instigante doctrina, proximis infesti, Majoribus contumaces, alienæ vitæ insidiatores, atque inter Principes rara Fides, aut servatæ pridem colligantæ fida restabit securitas, quisquis coopertas teget inimicitias, morum aderit explorator: & cum nemini datum sit, ut apud universos complaceat; plurimis concedetur, ut odium exequentes, etiam usque ad mortem ceteris displiceant.

Laudantur autenticis in scriptis, qui mortem præposuere perjurio: quamquam verò propriè vitæ fuerint adversati, publicæ tamen incolumitati salutaria præbuerunt exempla, fama que supervixere manentes, ut de nostrum, & aliorum plurimis scriptum, in beneficii tanti memoriam invenitur: atque ipse Rex Sedechias se, atque populum temerariè perdidit, qui pactum ipsum cum Nabuchodonosor irritum fecerat, cum illi assentatores blandissimi suaderent, non esse pactum cum idolatra, & cum filiis peccati nullum etiam tenax juramentum.

Undè tam obes intelligentia? Undè tam faxea nasci potuere præcordia, ut mortem horrendam, inauditum, atque immeritum maleficio, & iniqua blandaque fide tectam tyrannidem justificatam intelligerent? Audiatur quid de hoc Lex. *Hominem homini insidiari nephas.*

Considerandum vobis relinquimus, si pœnam suos in actores Propositio retorqueat, si per assassinos occidentes plectendi sint, multum illos capitulum in principantem securitatem editum indi-

Tom. V. Pars. III. * Locus corruptus

gnificat, dixitque Deus: *Si quis per industriam, aut insidias occiderit proximum suum, ab altari meo evelles eum ut moriatur.* Exod. xxi. 14. Iterum: *Qui percusserit hominem, volens occidere, morte moriatur.* 7. 12. Ad hæc Leges, ad hæc Canonum statuta decreta sunt, Judiciorumque vigor, & Juris publici tutela in medio constituitur, ne quis sibi sumere valeat ultionem, ita ut ne Christianus permittatur sævire in Judæos, quamquam sceleribus sint impliciti. Non sic mortis arbiter vir vassallus, aut subditus, sed iis correctionis recisa potestas. Ait enim Scriptura: *Si caperit servus percutere pueros, & ancillas, veniet Dominus, & dividet eum, & ponet partem ejus cum infidelibus.* Luc. xii. 45.

Non quis exquirere, * ne ad hoc Scripturæ partes accommodare multiplices, Decalogus ipse sufficiat, qui si jam vertitur in dubium, de Fide actum est, & perit cum suis fidelibus Lex misericordiæ, & qui non vult mortem peccatoris, ad inconcessas strages ratificandas vocabitur. Longè Psalmista mentes humanas à doctrina hac incitabat, cum ait: *Confitemini Domino, in Psalterio decachordo.* Ps. cxliiii. 9. per quod decem Præcepta designantur.

Cedite Reges rerum habenas, linquite suis occurrentibus impetibus, cum nocendi & innocendi potestas, quæ à Domino Deo est, in universorum venit arbitrium, & qui potens est inimicari, falsumque conficere crimen, etiam pœnas infligendi sibi ipsi potestatem largiatur. Sic rerum vocabulis abutemur, ut præceptis & nefaria temeritas, virtus & fortitudo vocetur. O quis eventus? Quæ affectionum in terra turbulenta conjunctio! Ubi sic rarefcescet fidelitas! Ubi sic perjuria crebrescunt!

Vos finem in principiis legite, & credite verbo quod nos Magistra rerum experientia docuit operibus: scitote & res scripta firmabit, quod illa qualicumque trium Cardinalium indispositio, incitamenta furoris, atque scandalum nuper obstinatis in cordibus peperisset, si non Concilia obstitissent. Nam qui quod cupiunt sibi jam adimpleri promittunt, clamant Concilio autorisatas hæreses, ratificaram Propositionem, & ludibrio nostris Ambassadors expositos, pœnas atro in carcere luere, errorque novissimus, prioribus poterit esse deterior.

Recolimus Grandierum scripsisse, Aristotelem...† quod consuetudo audiendi falsa, facit ea credere. Et in hujus erroris multiplicatione, ad hoc ventum est, simplexque & mobile vulgus ad invidiam natum, à majoribus audita sæpè fortiter imprimit: quod in Arriano errore dudum satis explotata prifca scripta describunt: & ipsius Joannis Hufs excrescens doctrina manifestat; propterea tolli necesse est, priusquam radices magis in profundum deduxerit.

Nunc nunc quæ virtus animo est, aut quæ viris constantia videbitur, ut si deficiente Justitia suppleat feritas, & minis intonet, aut sub vellere molli lupus latitans verbis laqueos apparabit, vincat ubique Fides.

Rogamus igitur Coetum vestrum facerrimum, per eumque in quem vocati estis Spiritum Paraclitum obtestamur, si qua restat adhuc mortalibus intemerata Fides: si Regnorum, præsertim Catholicorum, vultis consistentiam, Sectam hanc de medio tollite, tantamque avertite pestem.

Et jam tanti mali radicem, Assertionem hanc, *Quilibet tyrannus* &c. de medio sustulistis: super quo grates persolvere dignas, tantumque munus satis laudare non sufficimus; idque semper firmari, fixumque manere petimus, quamquam partis

R r ami-

* Locus corruptus † hic aliquid desideratur.

amici magis, quàm erroris inimici, quid ad turpitudinem, Gallorumque inauditum opprobrium damnationem hanc cedere collocantur*; & Galliam monstros erroris nusquam infectam magnam asserunt hac in damnatione maculam reportare, quoniam Gallicus error vocabitur.

Sed quid sanctius, aut manentis erroris, aut damnati verba referri, ubi nullum certamen, nusquam victoria, probaturque Fides, cum errantium surgit iniquitas. Non Paulus reportavit opprobrium, cum ex persecutore Pastor effectus est, neque errore carere rectè constanterque putabitur, cui cum errore nulla dimicatio.

Novem ergo ydræ capita, quæ iterum amputata nascuntur, celeriter rescindatis, aut populus vitam dura per disturbia ducet, quoniam hic morbus cancro similis, in membra politica serpit; & tardatum medicamen tardius languorem protelatum curabit. Regni nostri servetur honos, & infracta Consilarii nostri Parisiensis Episcopi, tantos servata per annos, firmataque ad ea quæ Fidei sunt, cum sapientum judicio cognoscenda maneat auctoritas, cui nos semper adesse, & eundem in iis manutene, Clericorum, qui Dei gratiâ, apud nos abundant industria** proponimus, idque nos conturbat, quod quis ejus omnimodam auctoritatem in rebus Fidei decernendis ab eo submovendam falsè conjecturant, ut, eo pacto, in Fidei causa offendiculum interponant: quoniam verò Fides, & B Mandata Dei æterna, adeò pura, ut nihil mortalis fragilitas, nihil terrenæ concupiscentiæ, cum tractantur, admisceant, solam hac in causa petimus planitiem, ut nihil occultum, nihil particularibus tectum colloquiis tantum processum infuset, omnia elucescant.

Prodeant in lucem singula, ut lucis positum juxta positum clariùs agnoscat. Satis excrevit hominum malitia, satis artis vulpinæ superest, ut ituri in vineam Domini, colonorum specie, pretio conducti, mercenarii eam dissipent, & jam verba volant, id conari malignos, ut Mendicantium quorundam paupertatem lucro circumveniant, eodemque ad Concilium traxere pecuniis; quæ res minorem in actis posset asferre gravitatem, & in viris status, & gradus altiores habentibus, minor inerit credulitas.

Sed si publica erunt omnia, si coram cunctis data sermonis, aut scripti copia, ubi mentis erit corruptio? Rubor oris notabit, & anguis in herba latens resiliet, quoniam nullum magis esse conficium peccatorum timendum, quàm precantem, alienum potest effugere Judicem, non verò se ipsum. Plana verò brevitate non aliud utilius, apertoque & universali in Judicio suspectum nihil, propterea de fautoria jam suspectos rebus non immisceri licebit.

Audivimus autem unum, quod ægerrimè ferendum est, quosdam tantum nostrum in caput conjecisse pudorem, ut hujus Propositionis damnationem menti nostræ nihil attinere locuti sunt, quod, nostræ proli, nobisque injuriosum accipimus, cum tali nos sermone de infidelitate, & in subditos salubriter regendos negligentia jam increpant. Inter autem universa desideria, quæ dilata nos affligunt, hoc unum majori cum tristitia sustinemus, quod rei tam facilis reparatio differatur; nec mirum si Fidei dilectionem retinemus, † nam domui D habuimus undè.

Sed qui redire nescit, cujus semel periit pudor, ab eorum linguis sublatus, nec infinita mendacia collarari sufficiunt, cum semel lingua dolosa mentita est, cum mendacia admittenda, & committenda prædicant: Sed *Qui dixit se nosse Deum, &*

* colloquuntur ** hic aliquid desideratur.

† forsitan infuscat ‡ Locus corruptus.

Mandata ejus non custodit, mendax est. 2. Joan. ii. 4. Et *Perdet Deus qui loquuntur mendacium.* Ps. v. 7.

Si Litteras ostendunt adversarii, si nostro jussu factis statutis, aut Litterarum Mandatis se protegant, vos fallunt: nam quæcumque concessimus, jure Fidei semper salvo data sunt, & cum Fidei subijcimus, nihil nostris in scriptis adjecimus quod Fidem velimus offensare. Solos igitur illos nostra pro parte credite loquentes, quibus à nobis in tanta potestas, dilectos nostros Ambassiatores, quos vestris Paternitatibus cum sua salute, salvaque quiete commendamus. Quidquid enim Regis Gallorum nomine dixerint, nostrum est, ratum habemus & acceptum, iisque amplam in iis dedimus potestatem, & vos eorum dicta fideliter repuretis, patiens præstetur audientia, benignaque susceptio: si qui autem ex Regnicolis nostris, eorum legationi, personarumve incolumitati adversati sint, competenti & nobis reservata correctione quid vota nostra velint perhibebimus, scimus enim dura pati, & audire maligna, nostros eosdem & vos iis vestrâ curâ sapienter occurretis.

Vos igitur viam mortis præcludere, & cum hujus erroris occasione non sit finis peccatis, dictis finem facite. Nam in Mandatis Dei si non ambulaverimus, si sic homines divina irritent; super nos venient mala; multa enim promissis Abraham locutus est Dominus, sed semper conditionem adjecit; *Si custodierint filii tui mandata mea.* Et nos ipsi reminiscimur, quoniam propter divinæ Majestatis, Religionis, Fideique contemptum, Judæ & Israël defecerunt, & id non immemores ad nostra tempora conferimus.

Ad vos igitur confugimus, vos nostri splendor sæculi, vos regula vitæ, qui dare pacem Gentibus, illuminare patriam satagitis, fessis animis succurrite: si Fidem clamantem, si exorta scandala, si Regem exorantem non audieritis, quomodo minores exaudietis? Si in populo acquisitionis, in gente sancta hæc impunè penetrent; quid simplices & illiterati cogitabunt? Excogitat justus de domo impii quomodo detrahat eum à malo, & qui proximorum mala respiciunt, & linguam in silentio præmunt, quasi conspectis vulneribus, usum medicaminis subtrahunt, & ea * mortis autores sunt, quo virus, quod curare poterant, noluerunt. Veritatem meditetur guttur vestrum, & labia vestra detestantur impium; & si genus humanum, nulli favendo tempnitis, sperate Deum memorem fandi atque nefandi: *discant quæ populi moniti justitiam, & non temperare divos: & quæ † Dominus jocunditatem, & reconvallescente Fide super vos exaltationem, & nomine æterno vos hereditet Deus voster.*

Scriptum Parisius. Anno Domini millesimo quadringentesimo sexto decimo; Regni verò nostri, tricesimo sexto.

* Locus corruptus.

† forsitan dabitque

Continuatio Litteræ, ad Nationem.

Quoniam verò vos ipsi scitis, & testes estis quos Gallia fovit, quanta illius doctrinæ feritate pertulimus, & quiquis Gallorum hæc ignorat, se nihil scire fateatur, atque obtusa gerit pectora, cui ex sola recordatione præteritorum, aut tremor interiora, vel exteriora lacrimæ non occupant.

Ad rem hanc manum mittite, qui Fidei vinculo, qui natalis terræ debito fortius manetis alligati: si quis Dei timor, aut patriæ dulcis amor superest, id pateat, vestra salus est Galliæ felicitas.

Confidimus vos huic sancto fortius aspirare laborari*, & Regios affectus Fidei succendere fervorem, ut si extrà sapitis, in iis quæ intrà sunt Patrum, & patriæ præstatura salutem præstantius vacaretis. * forsitan laborari Sape

Sæpe & plusquam sæpe vir animalis, terrena sapiens, qui usque ad contemptum Dei se extollit, maligna seminat; sed virilis animus, cui in corde Fides, & ante oculos Dominus, non huc & illuc faciliter impellitur.

Rogamus igitur amicitias vestras, per si quid mentibus Fides, & gratissima tellus imprimunt, vincite magnanimes, tantamque malitiam vobis apertam oppugnetis, atque aliquid addat fervoris Fidei preces regias astitisse, & in præteritis si pusillanimitas affuerit, compensare futuris.

Hanc Gallicanam, nostramque causam reputamus & pridem reputavimus, neque tam turpe Galliae particulam monstrum hoc fecisse, quantum in non adversum jaculari verendum.

Caruit monstris Gallia, quæ de monstris gloriosum reportavit triumphum, & nos famam hanc sequamur † egregiamur, ut nostra in tempora deperdatur, experiemur in iis, & Galliae videbimus amatores. Sit Dominus in medio veltri, pacem & veritatem diffundens. Datum ut supra.

Per Regem in suo magno Consilio.

GOUTTIER. *

Collatio fit cum Litteris originalibus superius insertis.

† locus corruptus.

* GOUFFIER

EPISTOLA DUCIS BURGUNDIÆ.

Lecta in Concilio Constantiensi.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

1416. **P**ER hoc præsens publicum Instrumentum cunctis pateat evidenter, manifestumque existat, quod Anno à Nativitate Domini, millesimo quadringentesimo sexto decimo, Indictione nona, die Mercurii quinta decima Mensis Julii, Apostolica Sede Pastore carente, horâ sextâ post mediam noctem, in magno Refectorio domus Fratrum Prædicatorum Constantiensis, fuit de Mandato Reverendissimi in Christo Patris, & Domini, Domini Joannis Patriarchæ Constantinopolitani, famosæ, inclytæque Nationis Gallicanæ Præsidentis, Nationis prædictæ solemniter congregata, pro nonnullis tractandis, proponendis, & peragendis negotiis sacrum Constantiæ Concilium tangentibus, & concernentibus.

Et cum dicta Natio, unâ cum dicto Domino Præsidente esset notabiliter congregata, fuissentque in eadem multa proposita & discussa. Reverendus in Christo Pater, & Dominus, Dominus Martinus Episcopus Acrebatensis dixit, quod sibi fuerat per ipsum Dominum Præsidentem, & etiam per præfatam Nationem audientia concessa, & replicare posset contra aliqua dicta, & proposita per venerabilem, & circumspectum virum, Magistrum Joannem de Gersono, sacre Theologiæ Professore, Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis; & aliquas Litteras ex parte Illustrissimi Principis, & Domini, Domini Joannis, Ducis Burgundiæ, Comitis Flandriæ, &c. dictæ Nationi directas præsentare.

Quibus dictis, fuit sibi dictum per dictum Dominum Præsidentem, de consensu dictæ Congregationis, quod in nomine Domini ipse diceret, & proponeret, cum modestia & mansuetudine, quidquid vellet.

Et tunc idem Dominus Acrebatensis proposuit, & posuit thema, seu assumptum: *Opus justitiæ*
Tom. V. Pars III.

eris pax. Quod deduxit, ut est moris, ad exhortationem justitiæ, ut sequatur pax; & postmodum præsentavit Litteras per præfatum Dominum Ducem Burgundiæ dictæ Gallicanæ Nationi directas, quæ alta & intelligibili voce, in Congregatione dictæ Nationis fuerunt per me Joannem Guinardi, dictæ Nationis Notarium, lectæ: quibus lectis, præfatus Magister Joannes de Gersono, nomine, & ut tanquam Ambasiator & Procurator Serenissimi, Christianissimique Principis Domini Nostri Francorum Regis, petiit, copiam earum, sub publico documento, & in publicam formam sibi fieri per me dictum Notarium, ad futuram rei memoriam.

Tenor verò dictarum Litterarum, quæ clausæ erant, & signæto præfati Domini Burgundiæ Ducis, cum impressione armorum suarum, in parvo scuto, in cera rubea signatæ ab extrâ; & ab intrâ manu, propria etiam ipsius Domini Ducis signatæ, sequitur de verbo ad verbum, in hunc modum, cum omnibus signaturis earundem ab extrâ.

Reverendissimis in Christo Partibus, Dominis generaliter Nationem Franciæ in sacratissimo Constantiensi Concilio representantibus, amicis nostris præcarissimis.

Ab intrâ.

Reverendissimi Patres, Domini & amici mei prædilecti.

Sicuti ceteras inter virtutes nihil beatius, nilque perfectius gloriosiusvè quàm justitiam, & æquitatem unicuique, omni sedata collusione, omnique favore etiam inordinato, ac timore semotis, irreprehensibiliter cum faciei alacritate, lætitiæque inexhausta, & libratim tribuere, prout divina, ac canonica Jura cavere non desinunt, pariter & humana: itaque, ordine retrogrado, nihil ignominiosius, nilque discriminiosius, seu vituperiosius, quàm hujuscemodi justitiam & æquitatem sitientibus denegare.

Hinc est, Reverendissimi Patres, Domini, & amici mei carissimi, quod nuper ad meum pervenit auditum, quod adversarii mei in Constantia commorantes, in eorum pertinacia & continuata astucia perseverare non formidantes; qui totius universalis Ecclesiæ Judicium, & ejus auctoritatem damnabiliter usurpare moliuntur, in Dei offensam, & sacratissimi Concilii vilipendium, & contemptum, summam * non in mei, sed Fidei orthodoxæ favorem, tam canonicè, & juridicè prolatam subvertere, & prætextu quadamdam præfatarum Litterarum, ab audientia Domini mei Regis per eosdem adversarios, subreptitiè tamen, tacita veritate & expressa falsitate, obtentarum; quibus mediantibus, eundem Dominum meum Regem, licet innocentem, michi, & Sententiæ prædictis satagunt adversari, & eandem Sententiam, ejusque effectum per minas & conjecturas damnabiles irritare.

Quo circa, Reverendissimi Patres, Domini, & amici mei carissimi, advertere degenenimi, si præfata Litteræ, de mente, vel scientia Domini mei Regis processerint, attenta cordiali & sincera dilectione, ac perfecta fidelitate, quam erga ipsum Dominum meum, sine intermissione quacumque, gessi, & gero, quamque conformiter eundem Dominum meum Regem erga mutuo semper habuisse, & habere non dubito: rursùm à quibus, & per quos audientia, justitia, & auctoritas dicti Domini mei captivatur, figilla regia detinentur, Ecclesia Gallicana, & totius Regni Respublica confunditur, & quasi in nichilum redigitur.

Advertant denique memorare † Paternitates vestræ Reverendissimæ, si præfati adversarii, & præsertim Magister Joannes de Gerson, cum suis complicitibus, præcursores Zabuli fuerint, & sint tot homi-

R r 2

mici-

* forsam Sententiam. forsam memoratæ.

micidiorum, incendiorum, ſacrilegiorum, raptum, & naufragiorum, guerrarum, & diſiſionum, civitatum & villarum depopulationum, & aliorum ſcandalorum in Galliarum partibus currentium promotores, & quaſi Regni ipſius deſtructores; ac quot Tractatum pacis juratis *, & juramentorum fractores & violatores.

Quibus præmiſſis, prout indubiè ſperandum eſt, maturè digeſtis, eiſdem veſtris Reverendiſſimis Paternitatibus ſupplico, quatenùs in conſummationem veritatis, & juſtitiae, tam Reverendiſſimis Patribus Dominis in cauſis Fidei, quàm etiam aliis Judicibus, qui quodam metu ducti, ut aſſeritur, cauſam meam ad Cancellarium remiſerunt, præcipere dignemini, Sententia, & proceſſus hujusmodi, ad honorem Dei, & ejuſdem ſacratiffimi Concilii, meæque partis, rejeſtis æmulorum fallaciis, quantotiuſ debitum ſortiantur effectum, proſperum, & fœlicem.

Die xv. Maii. Scriptum in villa noſtra Gandenſi, die quinta-decima Menſis Maii.

JEHAN. JOANNES Dux Burgundia, Comes Flandria, Artheſi, & Burgundia.

YSAMBARD.

Acta, dicta, lecta & petita fuerunt ſupra ſcripta, Anno, Indictione, Menſe, die & hora atque loco quibus ſupra dictis præſentibus Reverendis in Chriſto Patribus, Dominis Joanne Vaurenſi; Ogerio Ajuſtenſi Episcopis; Nicolao de Gonneſſia, & Mathæo Roder, ſacræ Theologiae Profeſſoribus, ceteriſque Dominis Prælatiſ, Magiſtris, & Doctõribus, Licentiatiſ, ac multis notabilibus, & egregiis viriſ Congregationem dictæ Nationiſ facientibus, teſtibus ad præmiſſa vocatiſ ſpecialiter, & rogatiſ.

Et quia ego Joannes Guinardi Clericus Pica-venſiſ Diœceſiſ, publicus Apoſtolica & Imperiali auctoritate, ac ſacri Generaliſ Conſtantienſiſ Concilii, pro Natione Gallicana, & ejuſdem Nationiſ Notariuſ, præmiſſiſ omnibuſ & ſinguliſ, dùm ſic ut ſuperiùs deſcribuntur dicerentur, proponerentur, agerentur, & fierent: unà cum prænomina-tiſ Dominis teſtibuſ, præſens fui, eaque ſic fieri vidi, & audivi: ideo huic præſenti publico Inſtrumento, alia manu fideliter ſcripto, in quo Lite-ræ, de quibuſ ſupra fit mentio, de verbo ad verbum, ut ſuperiùs deſcribitur, ſunt inſertæ; de qua inſertione, cum earum originali, fidelem col-lationem feci, manu mea propria me ſubſcripſi; & ſignum meum conſuetum appoſui, in fi-dem & teſtimonium omniuſ, & ſingulorum præ-miſſorum, requiſituſ & rogatuſ. *Avec parraphe authentique à coſté.*

Collationné ſur l'original en parchemin, conſervé dans les Archives des RR. PP. Celeſtins d'Avignon, par moy. Ainſi ſigné F. N. BAZIN. Prieur des dits Peres Celeſtins d'Avignon.

forſan. juratæ;

Exhibita fuit hæc Cedula coram Domi-
nis Judicibus in cauſiſ Fidei. Die
xvi. Menſiſ Julii. Anno. xvi.

Cod.

2538.

fol.

363.

verſo.

ACoram * Vobiſ Reverendiſſimiſ, Reverendiſque & eruditiffimiſ Patribus, Dominis Judicibuſ, qui fuiſtiſ & eſtiſ in cauſiſ Fidei per ſacrum Con-ſtantienſe Concilium, & in plena Seſſione, de conſenſu unanimi omniuſ Nationum, ordinati & deputati, fuerit diutiùs cauſa novem Aſſertionum in eodem Concilio, per quendam Magiſtrum Johan-nem de Gerſſonno, licèt calumnioſè denuncia-tarum agitata, & adeò deducta, quòd non reſtet, niſi quòd juxta formam Commiſſionis vobiſ fa-ctæ, per voſ fiat huic ſacro Concilio ipſius cauſæ re-latio, ut ſecundùm illam Concilium ipſum, & ter-minet, & decidat, quoad ipſas Aſſertiones, ſuper quibuſ Magiſtri, Licentiati, & Bachallarii formati in Theologia, medio juramento, ſuas opinion-derunt, quid ſit, vel quid non ſit Fide tenendum: fueritiſque etiam ſæpiùs, & instantiùs, repetitiſ vi-cibuſ, pro parte Illuſtriſſimi Principiſ Domini Ducis Burgundiæ requiſiti, ſummati, & interpellati; ut dictam relationem faceretis; & quantum in vobiſ erat, juſtitiam in dicta cauſa, & præſertim eidem Domino Duci ſuum intereſſe, ad quòd juſtè per voſ admiſſuſ extiterat, pro ſequenti miniſtraretis: in qua relatione fienda, & juſtitia miniſtranda, ad quas, prout veſtro incumbibat, & iucumbit commiſſo officio, tenebamini, & tenemini, jam à diù, cùm debitiſ ta-men reverentia & honore loquendo, in læſionem & jacturam Juſtitiae præfati Domini Ducis ſuperſeſſiſtiſ, & eaſ pluſ debito prorogaſtiſ, quamvis de cauſa ipſa fueritiſ & ſitiſ pleniffimè informati, & inſtructi.

Idcirco, ne quidquam negligentiae, proſecutio-niſ intereſſe, & juſtitiae præfati Domini Ducis, & etiam Fidei, valeat in hujusmodi cauſa Ambaſſiato-ribuſ, & Procuratoribuſ ejuſdem Domini Ducis im-putari: ſupplificant veſtriſ Reverendiſſimiſ Pater-nitatibuſ eidem Ambaſſiatores & Procuratores, tam ejuſdem Domini Ducis, quàm ſuiſ propriiſ nomi-nibuſ; voſque nihilominuſ iterùm & iterùm, inſtantiùs, & instantiſſimè ſummant, interpellant, & requirunt, quatenùs in cauſa prædicta, relationem ejuſdem & inſtructionem ipſiuſ, prout me-rita ejus per Acta cognoviſtiſ & cognoviſtiſ, face-re, nec non juſtitiam, quantum in vobiſ erit, præ-fato Domino Duci, ac etiam Fidei, pro qua con-ſtanter conſtare debetiſ, miniſtrare celeriter di-gnemini; reſecatiſ, & rejeſtiſ quibuſcumque ti-moribuſ, & aliis occaſionibuſ, quas pro cauſiſ ſu-perſedeatiſ in eadem cauſa, uſque ad adventum Hiſ-panorum, vel futurum Summuſ Pontificem, aut aliàſ quomodolibet, quæ vanæ & ineptæ videntur, velletis aſſumere, ſive alligare, prout de facto ſu-perſeſſionem ipſam aliàſ, ad aliquorum, pro parte, ut dicebatiſ Nationum, vobiſ factam relationem extrajudicialiter, niſi fuiſtiſ, ordinariſſe, quòd fa-cere minimè potuiſtiſ, etiam ſi Nationeſ ſingulæ in eadem ſuperſeſſione conſenſiſſent, in qua tamen non creduntur aliquæ illo modo deliberaſſe.

Faciant igitur veſtræ Reverendiſſimæ Paterni-tateſ in eadem cauſa quòd in eiſ eſt, & non for-mident miniſtrare juſtitiam illam poſcentibuſ, ne de negligentia, in futurum, valeatiſ reprehendi, & reſultanter hoc ſacrum Concilium, à quoquam notari; vel cauſaſ & rationeſ, ſi quaſ efficaciſ habueritiſ, exprimatiſ, quare ſuperſedere debea-tiſ.

* forſan. Cùm coram.

† hîc aliquid deſideratur.

‡ Locus corruptuſ.

tis. Aliàs dicti Ambaffiatores & Procuratores protestantur de gravamine, & appellando, & de disturbiiis, & scandalis, & variis tribulationibus, quæ ex hujusmodi protestationibus verifimiliter poterunt provenire. Et ita cum omni humilitate, reverentia, & honore, pro parte dictorum Ambaffiatorum & Procuratorum, tam præfati Domini Ducis, quàm suis propriis nominibus, coram vobis comparentium, supplicatur, requiritur, & postulatur.

QUINQUE MOTIVA

Seu

R A T I O N E S

Deputatorum Nationis Gallicanae, factæ Judicibus in causis Fidei, &c. Anno XVI. tempore Præsidentie Episcopi Vaurrensis.

Cod.
2538.
fol.
318.
verso.
1416.

Primò, quòd Natio multùm mirabatur, in qua sunt multæ notabiles personæ &c. De hoc quòd ipsi Judices decreverunt dari processum partibus, ad earum instantiam; cùm nusquàm Jure cautum reperitur, quòd attestations, seu opiniones Doctorum deberent communicari partibus; sed solum inter Judices & debuerunt, & inter assessores causæ publicari; & hoc Natio intendebat fuisse de intentione alterius partis petentis publicationem &c. & quòd secreta causæ non debebant comunicari, nisi inter Judices & Consiliarios.

Quòd appellatum per alteram partium, à Decreto publicationis factò per Judices. &c. & communicationis processus &c. appellativa pendente, fuit communicatus processus parti &c. Cùm tamen, pendente termino Apostolorum, nihil debet innovari.

Quòd cùm Rex sit admissus ad istam causam, mirabile videtur Nationi, ipso non audito, sit processum ad dictam publicationem.

Quòd propter publicationem & communicationem processus, ipsæ partes potuerunt mittere copias ad diversas partes mundi, ex quibus diversi errores poterunt germinari.

Item, propter hoc, quia magnæ sunt partes, & benè cognoscuntur illi Doctores qui suas dederunt opiniones; & etiam Doctores possent opiniones suas mutare; quod non possent, post publicationem opinionum ipsas mutare, nisi cum verecundia.

Vide Concilium Constantiense. Sess. xv. Pag. 144.

Subsequens Cedula tradita fuit per Reverendos Patres, Dominos Antiochenum Patriarcham, & Gebennensem Episcopum.

Cod.
2538.
fol.
364.
verso.

Die xviii. Mensis Julii, quæ erat Sabbati ante Magdalenam.

Sacro-sancta Generalis Constantiensis Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata.

Ad æternam rei memoriam.

Cum super infra scriptis Assertionibus, per Ju-
dices in causis Fidei à nobis deputatos,
habita matura deliberatione cum Doctoribus &
Magistris utriusque Juris, divini, & humani,
in multitudine copiosa, veritatem diù examinari
fecerimus; & tandem causâ hujusmodi plenè
discussâ, compertum extiterit, dictas Assertio-
nes non tanquàm hæreticas, sed aliàs tanquàm
scandalosas, piarumque aurium offensivas, re-
probandas. Nos, cupientes pacem inter Chri-
sticolos nostris temporibus prosperari, pericu-
lique, ac scandalis obviare, Assertiones ipsas,
ad evitandum scandala, de cetero dogmatizari,
prædicari, teneri, approbari districtius inhi-
bentes; eos autem qui secus egerint, animad-
versione Canonica decernimus puniendos: in
nullo tamen, propter hoc, dilecto Ecclesiæ Filio
Johanni Duci Burgundiæ Illustri volumus dero-
gari, quoniam tam per Litteras suas, quàm
aliàs nobis legitimè constitit, eum earundem
Assertionum non fuisse inventorem, asserto-
rem, fautorem, nec aliàs defensionem, sub
obedientiaque & Doctrina Ecclesiæ Sacro-san-
ctæ, in iis quæ pertinent ad salutem animarum,
vixisse, & vivere velie, sicut sui Progenitores
illustres, velut fideles Catholici vivere con-
sueverunt.
Tenor dictarum Assertionum sequitur in hunc
modum.

Sacro-sancta Generalis Constantiensis Synodus. &c.

Ad perpetuam rei memoriam.

Cum dudum venerabilis Frater, Gerardus
Episcopus Parisiensis, & dilectus Ecclesiæ Fi-
lius Inquisitor Fidei quandam Sententiam Asser-
tionum infra scriptarum condemnatoriam pro-
tulerint, & deinde causâ hujusmodi ad Sedem
Apostolicam devolutâ, Judices per olim Johan-
nem Papam xxiii. antè ejus canonicam depo-
sitionem à Papatu, super hoc deputati, ex certis
causis animam eorum moventibus, dictam Sen-
tentiam pronunciaverint esse nullam, ex quo
scandalum apud carissimum & Christianissi-
mum Ecclesiæ Filium Carolum Regem Fran-
ciæ, & Regnicolas Regni ejusdem oriri com-
probatur non modicum.
Nos intendentes materiam scandali, quantum
cum Deo possumus, sine offensa Dei, & Justi-
tiæ auferre, præsentita intentione dictorum Ju-
dicum pronunciamus, decernimus & declara-
mus, ac etiam diffinimus per dictam Senten-
tiam, super dicta nullitate, ut præmittitur, pro-
latam, nullum præjudicium factum esse Episcopo
Parisensi & Inquisitori præfatis, quominus co-
gnoscere possint & judicare de quibuscumque
erroribus in Fide, & aliis in casibus, in quibus
de Jure, vel antiqua, & approbata consuetudine
id facere possunt; dicta Sententia, & aliis inde
secutis, in aliquo non obstante.

Tenor verò dictarum Assertionum sequitur in hunc
modum: & ponatur; & deinde addatur tenor dictæ
Sententia nullitatis.

*Die xxvii. fuit tradita sequens Cedula
Dominis Patriarchæ Antiocheno,
& Episcopo Gebennensi.*

*Composita die Sabbati xxv. Mensis
Julii 1416. Propria.*

Sancta Synodus. &c.

„ **C**um super novem Assertionibus per Judices
„ in causis Fidei ab eadem sancta Synodo
„ deputatos, habita matura deliberatione cum
„ Doctoribus utriusque Juris, divini, & humani,
„ in multitudine copiosa, veritatemque earum
„ diu examinari mandavit, & eisdem discussis
„ plenè & diligenter, compertum est dictas Af-
„ sertiones non esse hæreses, seu hæreticas. Ve-
„ rùm quia ex ipsarum reprobatione, aut appro-
„ batione, contradictione, vel dogmatificatione,
„ impugnatione, vel deffensione, possent occa-
„ sionaliter scandala contingere in futurum. Ea-
„ dem sancta Synodus quibuscumque scandalis viam
„ præcludere satagens, & intendens, dictarum
„ Assertionum reprobationem, seu approbatio-
„ nem, contradictionem, aut dogmatificationem,
„ impugnationem & deffensionem districtius in-
„ hibet & deffendit; eos autem qui secus fece-
„ rint, animadversione debita declarat punien-
„ dos

*Pro parte Illustrissimi Domini Ducis
Burgundiae, sui Ambassiatores &
Procuratores de sequentibus suppli-
cant & requirunt huic almae Na-
tioni. 1416.*

Primò, quòd attentis Litteris surreptitiè à Chri-
stianissimo Rege Nostro Franciæ impetratis,
& huic inclytæ Nationi nona die hujus Mensis
Julii præsentatis, lectis & publicatis in eadem,
nec non summationibus, intimationibus, requisiti-
onibus, per Magistrum Johannem de Gerssonno
Ecclesiæ Parisiensis Cancellarium, atque com-
minationibus eadem die factis in prædicta alma
Natione, per eundem intimatis, post dictarum Lit-
terarum lecturam, pro parte ejusdem Domini Re-
gis, & Universitatis Parisiensis, ut asserbat, &
sub pœnis capitalibus, utpote criminis læsæ Ma-
jestatis & infidelitatis, exilii, & exterminii;
dicunt & proponunt, quòd stantibus supra dictis,
non in ipsa alma Natione prædicta, præsertim
quo ad nativos ejusdem Regni Franciæ, & Do-
minorum * dicti Domini Nostri Regis, & benefi-
ciatos in eisdem, plena libertas ad deliberandum,
& multò minùs ad judicandum in causa, seu cau-
sis, pro qua, vel pro quibus prædicta sunt impe-
trata, procurata, & intimata.

Quæ omnia videntur cedere in grave scandalum
honoris & famæ Regiæ Majestatis, & Regni Fran-
ciæ, ac illibertatem hujus sacri Concilii, & præ-
sertim hujus almæ Nationis. Ea propter placeat
eidem inclytæ Nationi super præmissis de remedii
providere opportunis.

* *forfan* Dominiorum.

Alia Cedula propria.

C'est de l'Evesque d'Arras.

EX certis causis hoc sacrum Concilium mo-
ventibus, causam & causas novem Assertionum
&c. declarationem, seu Judicium ipsarum, cum
appellationibus interjectis tam à Dominis Cardi-
nalibus in causa præsentis Sententiæ Episcopi
Parisienfis, quàm à generalibus Judicibus in cau-
sis Fidei à sacro Concilio deputatis, impugnationem,
seu contradictionem, dogmatificationem, aut præ-
dicationem earundem ipsum sacrum Concilium
suspendit, & prorogat, usque ad creationem futuri
Summi Pontificis, vel Generale Concilium post
istud immediatè celebrandum, in statu in quo nunc
pendent.

Forma Relationis fienda,

*Advisata per Dominos Ardicionum, Cod.
& Augustinum Advocatos in hac^{2538.}
parte. Anno xvi^o. in fine Mensis Julii.^{372.}*

Quoniam cum ratio, aut necessitas in negotiis,^{1416.}
Reverendissimi Patres, actor, seu caularum^{in fine}
relationem * exigit, totius processus substantiam^{Julii.}
debet relationis series comprehendere. Idcirco
in causa ix. Assertionum, nos Judices & Com-
missarii infra scripti, huic Sacro-sanctæ Generali
Synodo ratione necessitante referimus, nihil, Deo
auspice, de substantialibus omittentes, in hunc mo-
dum qui sequitur, videlicet:

In xiii. hujus sanctæ Synodi Sessione, Anno Do-
mini millesimo cccc. xv. Die verò xv. Junii, ea-
dem Sancta Synodus deputavit nos Judices in om-
nibus & singulis causis Fidei, quòd videlicet in
eis juridicè procederemus, & sub hac forma, quæ
sequitur.

Hac Sancta Synodus &c.

Quæ cedulâ Commissionis certâ † &c. Et per
hanc sanctam Synodum approbatâ, Reverendus
in Christo Pater, Martinus Episcopus Attrebaten-
sis, Ambassiator Illustris Principis Domini Ducis
Burgundiæ &c. eadem die protestatus fuit, quòd
quatenus dicta Commissio causam dictarum novem
Assertionum attingeret, seu comprehenderet præ-
fatum Dominum Ducem, nullatenus consentiret
solum in personam Reverendissimi Patris, Domini
Cardinalis Cameracensis, quem propter causas suo
loco, & tempore declarandas omnino suspectum
haberet.

Die xv. Junii supra dicta, nos Judices & Com-
missarii supra dicti convenimus omnes simul, præter
Dominum Episcopum Gebennensem, & onus as-
sumpsimus, & generaliter pro quarumcumque cau-
sarum coram nobis introducendarum Notariis,
Magistros Conradum de Velden, Guillelmum Pi-
quardi, & Johannem Baers Clericos Frisingensis,
Brituricensis, & Morinensis Diocesis, ut in forma.

Eadem die xv. Junii, postea venerabilis vir, Ma-
gister Johannes de Gerssonno, Cancellarius Ec-
clesiæ Parisiensis, præmissa potestazione, quòd ci-
tra injuriam cujuscumque hoc ageret, denuncia-
vit coram nobis novem Assertiones, sub forma quæ
infra sequitur.

Dicto Reverendo Domino Episcopo Attreba-
tensi nullatenus consentiente, nomine quo supra,
in personam dicti Reverendissimi Patris Domini
Cardinalis Cameracensis.

Tenor

* *forfan* relatio

† *forfan* lecta.

Tenor verò denunciationis dicti Magistri Johannis de Gerſſonno, cum ſuis declarationibus, ſequitur, & eſt talis. *Coram vobis &c.*

Die verò xvii. dicti Menſis Junii, Magiſter Petrus Cauchon, præfati Domini Ducis Ambaſſiator, & Procurator, dedit factò & in ſcriptis exceptiones, ſeu cauſas ſuſpicionum contra Dominum Cardinalem Cameracenſem, petens eis per eundem Dominum Cardinalem reſponderi; quibus idem Dominus Cardinalis ſingulariter & ſingulis reſpondit apud acta.

Et deindè certis aliis terminis & diebus poſtmodum, declarando ſuam intentionem, dixit, ſe ex certis cauſis, non velle in dicta cauſa ulterius intereſſe: per hoc tamen non intendebat Commiſſioni ſibi cum aliis factæ renunciare. Interea verò dictus Magiſter Petrus Cauchon, de Mandato ſuo, pro dicto Domino ſuo Duce docuit, & de eo fidem fecit.

Die autem Sabbati xxii. Junii, fuit datuſ terminuſ Procuratoribus præfati Domini Ducis Burgundiæ ad docendum de intereſſe ipſius Domini Ducis. Quo termino adveniente, Procurator præfati Domini Ducis dedit certa interrogatoria & produxit quatuor Inſtrumenta: quibus viſis; & viſis reſponſionibus factis per præfatum Magiſtrum Johannem de Gerſſonno, ad interrogatoria ſupra dicta; viſis etiam nonnullis productis per dictum Magiſtrum Johannem de Gerſſonno, quia præfatus Magiſter Johannes dixit ſe, ſuper hoc interrogatuſ, non velle facere partem in hac cauſa, deputavimus ad cauſam agendam ex Officio, duos Advocatoſ, & duos Promotoſ, ſeu Inſtigatoſ Officii. Nec non etiam, viſis nonnullis productis, pro parte dicti Domini Burgundiæ, declaravimus intereſſe præfati Domini Ducis Burgundiæ in hac cauſa, & ſuoſ Procuratoſ admiſimus; & ibidem iidem Procuratoſ factò & in ſcriptis Libellum, pro intereſſe dicti Domini Ducis dederunt, cui petierunt per dictoſ Magiſtroſ Henricum de Piro, & Joannem de Gerſſonno reſponderi, & eis ad hoc terminum assignari, cujuſ Libelli copiam dictuſ de Piro petiit, quæ ſibi decreta extitit & conſeſſa.

Deindè die xi. Julii, quæ fuit terminuſ ad reſpondendum Libello præfati Domini Ducis assignatuſ, Magiſter Henricuſ de Piro, per organum Domini Symonis de Theramo Advocati ſui, dixit, & expoſuit, quòd non debebant hujusmodi Libello reſpondere, præſertim quia præfati Domini Ducis non intererat circa approbationem, vel condemnationem dictarum novem Aſſertionum, ſe impedire; quia & prout Procurator præfati Domini Ducis dixerat, quòd iſtæ novem Aſſertiones non ſunt illæ, quæ per olim Magiſtrum Johannem Parvi, pro juſtificatione Domini Ducis factæ & propoſitæ fuerunt &c.

Item, quia continebat actionem injuriarum, quæ non erat nobis commiſſa.

Deindè pluribus diebus & vicibus, Procuratoſ Domini Ducis petierunt dictum Magiſtrum Johannem de Gerſſonno pronunciari calumnioſe deſtitiffe & eum tanquam calumnioſum denunciatoſ puniri.

Tandem noſ, volenteſ totaliter indagari, an dictæ novem Aſſertiones forent Judiciuſ Fidei reprobandæ, vel non; ordinavimus, & accedente voluntate dicti Reverendi Patris Domini Episcopii Attrebatenſis, & venerabilis viri, Magiſtri Johannis de Gerſſonno, quòd pro utraque parte ſolemniſter allegaretur, ut Magiſtri in Theologia liberiuſ & meliùſ conſulere poſſent: & ſtatuimus præfato Magiſtro Johanni. xviii. diem Menſis Octobris, & xi. horam poſt meridiem ejuſdem diei, ad dicen-

dum & allegandum totum, & quid quid veller; an dictæ novem Aſſertiones eſſent Judiciuſ Fidei reprobandæ.

Et deindè, ſtatuimus præfato Domino Episcopio Attrebatenſi, quem ad hoc, ex Officio noſtro deputavimus, diem xx. & horam viii. antè meridiem ejuſdem diei, ad dicendum & allegandum totum, & quidquid veller ad hoc, ut poſit introductionem, & appertionem materiæ hujusmodi, hæ novem Aſſertiones darentur examini Dominiſ Judicuſ, Doctoſ, & Magiſtroſ.

Et adveniente die xviii. dictuſ Magiſter Johannes, in loco publicæ Seſſionis, in magna multitudi- ne Magiſtroſ & alioſ Dominorū ibidem exiſtentium, ſermocinatuſ eſt, quantum voluit, pro illa die: ſed quia dixit materiā eſſe prolixā, & illam diem ſibi non ſufficere; ſtatuimus ſibi aliam diem, ſcilicet xxi. diem prædicti Menſis Octobris: quā die dictuſ Magiſter Johannes complevit ſuaſ allegationeſ, per quaſ videbatur concludere pro parte affirmativa, videlicet, quòd dictæ novem Aſſertiones eſſent Judiciuſ Fidei reprobandæ.

Die verò xxiv. dicti Menſis Octobris, Reverenduſ Pater, Dominuſ Episcopuſ Attrebatenſis, proteſtanteſ, quòd nulliuſ in hoc actu gerere voluit Ambaſſiatam; ſed quòd ſolum hujusmodi actum faciebat, tanquam ad hoc deputatuſ, prout fuit à nobiſ, aliis etiam pluribuſ proteſtationibuſ, de quibuſ in actiſ, reſpondit ad allegata per dictum Magiſtrum Joannem de Gerſſonno.

Et tandem die xxviii. ejuſdem Menſis, complevit ſermonem ſuum; & concluſit, dictaſ novem Aſſertioneſ non eſſe Fidei Judiciuſ reprobandaſ.

Die quinta Novembris, pro parte præfati Domini Ducis, fuerunt judicialiter exhibitæ quatuor Litteræ ſub forma publica: duæ videlicet, pro parte Facultatiſ Decretorum: & una, pro parte Nationiſ Picardiæ almæ Univerſitatiſ Pariſienſiſ, per quaſ in effectum concludunt ſe nullatenùſ ratificare, aut advoare condemnationem Domini Episcopii Pariſienſiſ, & Inquiſitoriſ hæreticæ pravitatiſ, circa dictaſ novem Aſſertioneſ; nec legationem dicti Magiſtri Johanniſ de Gerſſonno: imò quantum in eiſ eſt, & tanquam membra dictæ Univerſitatiſ, eum revocant.

Quarta fuit, * Littera Chriſtianiſſimi Regiſ Francorū, continenſ in effectum, quòd habet, & habere vult præfatum Dominum Ducem Burgundiæ pro fideli amico, vaſſallo & conſobrino ſuo, in contrarium editiſ forſan non obſtantibuſ quibuſcumquē.

Die verò viii. Menſis Novembris, fuit inter parteſ hinc indè concordata cedula, & tituluſ quæſtionis reſultanteſ ex dictiſ novem Aſſertionibuſ in eadem cedula contentiſ. Et ejuſdem cedulæ pluribuſ copiis factiſ, lxi. tam Magiſtri, quam etiam Licentiati & Bachallarii Formati in ſacra Pagina, receptā unā de dictiſ copiis pro quolibet, jurarunt in forma debita, ſecundum Deum & conſcientiam & ſcientiam ſibi à Deo dataſ, quòd quilibet eorū ſcriberet in materia dictarū novem Aſſertionum opinionem ſuam purè, & ſimpliciter, Dominiſ favore, odio &c. ſemotiſ. Et in eorū libet lxi. Magiſtroſ præſentia, Reverendiſſimuſ in Chriſto Pater, Dominuſ Cardinaliſ Cameracenſiſ, fecit legi ſcripta ſua ſuper eadem materia novem Aſſertionum, pro parte affirmativa, videlicet quòd dictæ novem Aſſertioneſ ſunt Judiciuſ Fidei reprobandæ.

Et tandem uſque ad xiii. diem Menſis Decembris, jurarunt ſimili modo, uſque ad numerum lxxxvii. Graduatoſ in ſacra Pagina, videlicet lxxvii. Doctoreſ, ſeu Magiſtri; & Licentiati

* hic aliquid deſideratur.

duo; & octo Bachallarii formati in sacra Pagina.

Pars verò præfati Domini Ducis sæpiùs protestata est, quòd non admitterentur vota & depositiones eorum, qui juraverunt Sententiam Episcopi Parisiensis deſſenſare, cùm eſſent meritò ad iudicandum in iis ſuſpecti.

Deindè die x. Menſis Januarii, quæ fuerat aſſignata Magiſtro Jordano Morini, & quibuſvis aliis Magiſtris, ſi qui eſſent qui vellent allegare in publico in hac materia: idem Magiſter Jordanus, in præſentia noſtra, & multorum Dominorum, A Doctorem, & Magiſtrorum, & aliàs Graduatorum in sacra Pagina, propoſuit in hac materia latè, & quantum placuit ſibi, aliis omnibus ſilentium facientibus; & tandem videbatur concludere, has novem Aſſertiones eſſe Fidei Iudicio reprobandas.

Quo ſermone completo, quia nulli alii tunc comparuerunt, qui aliquid publicè vellent allegare, præfati Domini Doctores, ſeu Magiſtri, aliquantulum ſuper eadem materia diſputarunt; aliis argumentibus affirmativè, aliis negativè.

Et tandem præfatis Dominis Doctores, Magiſtris, & aliis Graduatis in ſcriptis reddentibus vota ſua clauſa, ſigillata, & ſubſcripta, exhibitiſque coram nobis variis petitionibus, hinc indè, & utraque parte apud Acta & in ſcriptis petente publicationem votorum, & opinionum Magiſtrorum, & aliorum Graduatorum, licèt pars Magiſtri Johannis de Gerſſonno, & Promotoris, ab hac petitione poſteà recedere videretur.

Die xi. Menſis Aprilis, publicavimus dicta, ſeu opiniones Magiſtrorum, & aliorum Graduatorum præfatorum, qui ſcripſerunt ſuper dictis novem Aſſertionibus, ſine tamen expreſſione propriorum nominum, &c.

Inter quas quidem opiniones, ſeu vota, pro parte affirmativa, ſcilicet quòd novem Aſſertiones ſunt Iudicio Fidei reprobandæ, reperiuntur ſcripſiſſe xxiii. Magiſtri; unus Licentiatuſ; & duo Bachallarii Formatu in sacra Pagina: inter quos Magiſtros, quatuor ſunt Prælati; unus ſcilicet Cardinalis, unus Patriarcha, unus Episcopus, & unus Abbas. Item ſunt duo Priores & ſeptim decim ſeculares Magiſtri; ac tres Religioſi, qui faciunt in univerſo, numerum xxvi. quorum xiii. ſunt de Univerſitate Studii Parisienſis.

Pro parte verò negativa, ſcilicet, quòd non ſunt Fidei Iudicio reprobandæ, reperiuntur ſcripſiſſe lrv. Magiſtri; unus Licentiatuſ; & ſex Bachallarii Formatu in eadem sacra Pagina: inter quos etiam Magiſtros & Bachallarios xiiii. ſunt Prælati, unus ſcilicet Cardinalis, unus Archiepiſcopus, ſex Episcopi, & quinque Abbates. Item ſunt etiam tres Priores.

Item, duo Generales duorum Ordinum.

Item, decem ſeculares Magiſtri, & xxiiii. Fratres Religioſi, qui faciunt, in univerſo, numerum li. quorum decem & novem ſunt de Univerſitate Studii Parisienſis.

Et ſic pro parte affirmativa ſunt xxvi. & pro parte negativa ſunt li. deponentes in dicta materia, medio iuramento &c.

Facta huiuſmodi publicatione votorum, ſeu opinionum, Magiſter Conradus Ludexing, Procurator ſubſtitutuſ Sereniſſimi Regis Francorum, cum aliis ſibi adhærentibus &c. ab eadem publicatione appellavit.

Deindè xvi. die Menſis Aprilis, per Magiſtrum Johannem de Gerſſonno, unà cum aliis ſuis Ambaſſiatoribus, & cùm Procuratoribus dicti Sereniſſimi Regis Francorum, per organum Advocatorum, ſcilicet Domini Simonis de Theramo, fuit petita copia à Notariis, & Scribis noſtris, dictorum votorum, ſeu opinionum Magiſtrorum, & alio-

rum Graduatorum, ut profertur, ac hoc ut per eos qualiter & pariſormiter haberetur; ſicut & pro parte præfati Domini Ducis.

Die autem xiv. Maii, attentis præmiſſis ſuper præfata appellatione pro petitis * Aprilis, attento quòd frivola fuerat, nos qui ad hoc in numero ſufficienti eramus congregati, dedimus concorditer, nemine diſcrepante Apoſtoloſ refutatoriſ +.

Et deindè pluries convenimus, ut videremus ſi aliqua concordia congrua poſſit, de conſenſu partium, reperiri.

Die ii. Julii, Conradus Ludexing, nomine Sereniſſimi Regis Francorum, petiit copiam totiuſ processus per nos ſibi decerni, quia dicebat ſe admiſſum ad cauſam, dicto nomine. Pro parte verò dicti Domini Ducis dicebatur, non debere decerni; quia dictuſ C. pro intereſſe dicti Domini Regis non ſimpliciter, ſed conditionaliter erat admiſſuſ, ſcilicet ſi, & in quantum de Jure teneremur, & deberemus: nec eſt diſcuſſum, an præfati Domini Regis interſit, nec an prædictuſ Mandatuſ ſufficiat; nec erat ſtatutuſ aliquiſ terminuſ, ad dicendum contra prædictuſ prætenſuſ Mandatuſ.

Ultimò, nos videntes, quòd per Officiuſ noſtruſ facta erat omnimoda diligentia nobiſ poſſibilis, pro examine & diſceptatione dictarum novem Aſſertionum; nec erat concordia ulla ſpes, nec alii Magiſtri ſupererant, qui in præfata cauſa vota, ſeu opiniones ſuas dederant; licèt fuerit per cedulas generaliter intimatuſ, ſi aliqui Magiſtri vellent ſuas dare opiniones, quòd eas darent:

Tandem, quia nulli alii ſuas opiniones dederunt, cauſam ipſam ſic inſtructam, cum ea diligentia, & cura, quâ fuit nobiſ poſſibile, Deo teſte, & cujuſ cauſa eſt, cùm ſecunduſ tenorem Comiſſionis noſtræ in cauſa, ipſam Sententiam ferre non habeamuſ; Sanctitatibus vſtriſ fideliter referimus, ipſamquè V. P. remittimus, unà cum actiſ ipſiuſ cauſæ, & toto processu noſtro; ut ex indè eadem V. P. ad quas ſpectat cauſas Fidei terminare, Sententiam, per quam veritas Fidei eluceſcat, & partibuſ miniſtretur Juſtitia complementuſ, formare poſſitiſ, prout Paternitatibus vſtriſ, ſpiritu inſpirante, videbitur facienduſ.

* hic aliquid deſideratur. forſan refutatorioſ.

A P P E L L A T I O

Ducis Burgundia.

Proponit appellando Procurator, & nomine procuratorio Illuſtriſſimi Principiſ, Domini Johannis, Ducis Burgundia, tam ad opuſ ejuſdem Domini Ducis, quàm & aliorum, quorum intereſt, intererit, aut quomodolibet intereſſe poterit in futurum; etiam ad conſervationem honoris, & Chriſtianiſſimi nominis, glorioſique tituli Domini Francorum Regiſ, & ſui Regni: dicens, quòd licèt vob Reverendiſſimi, Reverendique & circumſpecti Patres, in cauſiſ Fidei per ſacruſ præſentiuſ Conſtantienſe Conciliuſ Deputati, coram quibuſ quedam prætenſæ novem Aſſertiones, per quemdam Johannem de Gerſſonno, quamvis calumniòſe, non zelo utique Fidei, ſed perfidia, & inſtinctu peſſimo, prout cuilibet etiam idiotæ notuſ eſt, denuntiatae fuerunt, debuifſetis dictuſ de Gerſſonno, qui confuſuſ, calumniòſe à dicta ſua denunciatione cum rubore ſe retraxit; calumniatorem, & calumniòſe deſtituiſſe*, ac etiam cauſam ipſam, quantum ad intereſſe præfati Domini Ducis, ad quod ipſuſ in cauſa ipſarum Aſſertionum, cùm in eiſ nominaretur, & ſub qualitatibus ſibi, & quondam Magiſtro Johanni Parvi aſcriberentur, tam

* Locus corruptuſ.

Cod.
2538.
fol.
324.
&
325.
verſo.
Anno
1416.

tam rationabiliter audivistis, quantum vobis erat finire, seu finiri facere; nec non etiam debuissetis juxta, & secundum opiniones, & dicta majoris partis Catholicorum & Fidelium, Magistrorum, Licentiariorum, & Bachalariorum formatorum in Theologia, in presenti Concilio existentium, qui super dictis Assertionibus, si videlicet essent Fidei Judicio reprobandæ, vel non, de Mandato V. R. P. etiam ad instantiam infestam prædicti de Gerssonno, & asserti Promotoris, per vos in eadem, post desistentiam calumniosam dicti de Gerssonno, causa Deputati, sua vota, medio juramento, dederunt; causam ipsam principalem novem Assertionum, quæ per novem Menses & ultra fuerunt coram V. R. P. agitata, relatione præmissa in Nationibus, de veritate eorum, quæ coram vobis in dicta causa gesta fuerant, quantum in vobis erat expedire facere, & causam eandem facere terminari, vosque etiam ad importunam instantiam dicti Gersson, & aliorum, qui pro Ambassiatoribus, Advocatis, & Procuratoribus ejusdem Domini Regis se gerunt, vel aliàs, non debueritis præfatum Christianissimum Principem Francorum Regem, in dicta causa novem Assertionum crudè & nudè, nulla relatione habita ad personam ipsius Domini Regis, aut alterius cujuscumque personæ mortuæ, vel viventis denunciatarum, in qua, ex officio, postquam dictus Gersson calumniosè desistit, per viam inquisitionis processistis, involvere, nec permittere involvi; ac etiam eosdem prætensores Ambassiatores, Advocatos & Procuratores in eadem causa, attento ejus statu, non debueritis pro interesse per vos prætenso, de quo etiam non constat, dicti Domini Regis admittere; præsertim eo modo, quo se petierunt admitti: neque etiam causam ipsam, tam principalem, quam etiam dicti interesse Domini Ducis quoquo modo retardare, aut etiam ad alium modum procedendi iterum transire: imò potius debuissetis honori, & nomini Regiæ Majestatis Francorum consultius consulendo, eosdem Ambassiatores, Advocatos & Procuratores, tanquam Ambassiatis, Procuracionibus, & Officiis sibi, ut dicebant, commissis, abutentes, ac metas suorum prætensores Mandatorum, etiamsi non essent, prout sunt invalida, excedentes; & eundem Christianissimum Regem, honori suo non parcendo, nitentes, præter, ut firmissimè creditur, ejus, sique boni & recti Consilii scitum, & voluntatem, periculosè in facto Fidei involvere, & illaqueare, penitus, & omninò repellere.

Et præsertim post depositionem votorum præfatorum Magistrorum, Licentiariorum, & Bachalariorum formatorum in Theologia, ex quibus luce clariùs liquet, paucissimis discrepantibus, dictas novem Assertiones nullo modo esse Fidei Judicio reprobandas, prout & notorium est admodò toti mundo *.

Nihilominus tamen vos, Reverendissimi, Reverendique & circumspècti Patres, nuper, nondum sunt decem dies elapsi, prætextu cujusdam procuratorii per dictum Gersson, aliosque, pro Ambassiatoribus, Advocatis & Procuratoribus ipsius Domini Regis Francorum se gerentes, ut dicitur, nomine ipsius Regis, coram vobis producti, non datà copiâ parti dicti Domini Ducis, licet petita, nec dato termino ad opponendum contra ipsum Procuratorem; ad causam tamen istam, si benè videatur, minimè se extendens, & aliàs, ut satis est verisimile, ad importunam instantiam dicti Gersson & aliorum producentium, præter voluntatem & scitum ejusdem Domini Regis subrepti & obrepti, ipsum Serenissimum Dominum Regem, in per-

Tom. V. Pars III.

* Hæc non habeatur in exemplari inserto in Actis diei 21. Aprilis.

sonam dictorum Gersson, & aliorum quærentium Regem ipsum, & causam ipsam involvere, pro interesse prætenso ipsius Domini Regis, qui tamen nunquam fuit in causa, nec in toto processu nominatus, ut dicitur, si & in quantum de Jure deberet admitti, admisistis; sic & aliter Regem ipsum Serenissimum in dicta causa Fidei periculosè, ad prænominatorum Gersson, & aliorum importunam instantiam involvendo, seu involvi periculosè permittendo, & causam interesse præfati Domini Ducis, & expeditionem causæ principalis dictarum novem Assertionum, earumque expeditionem, per præsens Concilium, ad vestram relationem, & aliàs fiendam retardando; ac justitiam sæpius & pluries, iteratis vicibus, tam verbo, quam scriptis, pro parte dicti Domini Ducis, & aliorum quorum interest, & interesse potest, petitam, seu repetitam; tam tacitè, quam expressè denegando, quæ verisimile est vergere posse in scandalum Fidei, nec non Franciæ Regni, ac etiam ludibrium hujus Sacri Concilii, & Christi fidelium, scire desiderantium quid in facto dictarum Assertionum sit Fidei tenendum, & quid respondendum; quamvis indebitè & injustè, vestrum omnium, & singulorum reverentiis & honoribus semper salvis.

Cum igitur ex præmissis omnibus & singulis, præfatus Dominus Dux fuerit per vos nimium gravatus, & oppressus, fortiusque imposterum gravari, & opprimi dubitet: idcirco, non recedendo ab iis, quæ ad publicationem votorum dictorum Magistrorum justè & rationabiliter ordinastis; Procurator, & nomine procuratorio præfati Illustrissimi Principis, Domini Ducis Burgundiæ, pro quanto tangitur, & ad opus & honorem ejus, quibus supra à vobis, & vestra audientia totali, dictis permissione & admissione, involutione, retardatione, & Justitiæ denegatione prædictis, aliisque etiam gravaminibus ex Actis causæ colligibilibus, per vos, & quemlibet vestrum, tam conjunctim, quam divisim factis, fiendis & inferri comminatis, ac verisimiliter inferendis; ad præfatum sacrum Constantiense Concilium, & sanctam Sedem Apostolicam, salva actorum in præmissis, & agendorum nullitate, in iis scriptis provocat, & appellat, & Apostolos petit per vos sibi dari, & concedi, semel, secundo, tertio, sæpè, sæpius & instantè: de quibus per vos Notarium, & Notarios hinc præfatos, conjunctim & divisim, petit sibi dari, & fieri publicum Instrumentum, unum, & plura, si sit opus; testes advocando hinc astantes, & de ipsius intimatione & debita prosecutione fiendis infra tempus Juris, & aliàs protestando.

Post cujus quidem appellationis interpositionem, & cedulæ prædictæ appellationis traditionem, & in nostrorum Notariorum infra scriptorum manibus repositionem, idem Magister Johannes, procuratorio nomine, & ad opus, quibus supra, iterum petit, & instantè requisivit Apostolos per nos sibi, dum tales quales sibi dare possemus, saltem testimoniales: quos nos, in quantum de Jure potuimus, dedimus, & concessimus testimoniales. De quibus omnibus præfatus Magister Johannes de Montejustino, nomine & ad opus quibus supra, petit à nobis Notariis sibi dari & fieri publicum Instrumentum, & publica Instrumenta, tot & quot necessaria forent & opportuna.

Acta fuerunt hæc Constantiæ, Provinciæ Moguntinæ. Anno. Indictione. Mense. Die & hora, quibus supra. Præsentibus ad hæc venerabilibus & discretis viris, Domino Laurentio de Vallibus, Præbytero, Canonico Laudunensibus, & Johanne Reborgelli, Clerico, Notario publico; cum pluribus aliis testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

S i

Et

Et me Milone quoque Leti, Clerico Lingonen-
sis Dioecesis, publico, autoritatibus Apostolica &
Imperiali, ac Curiae Camerae Apostolicae Nota-
rio, qui praemissis omnibus & singulis, dum sic,
ut praemittitur, agerentur, dicerentur, & fierent,
una cum praenominatis testibus, ac Magistro Jo-
hanne Viviani, Notario subscripto, praesens fui,
eaeque sic fieri vidi, & audiui, ac in notam cum
dicto Notario sumpsi; de qua hoc praesens publi-
cum Instrumentum, manu aliena, * propria subscri-
bendo, cum eodem Notario redegei, signoque meo
praecedenti consueto, una cum ipsius Magistri Jo-
hannis Notarii signo & subscriptione signavi, in
Fidem & testimonium omnium praemissorum, re-
quisitus & rogatus.

Et ego Johannes Viviani, Canonicus Antisiodo-
rensis, publicus Apostolica autoritate Notarius,
praemissis & singulis, dum sic, ut praemittitur, age-
rentur, & fierent, una cum praenominatis testi-
bus, & Notario publico supra scripto, praesens fui,
eaeque sic fieri vidi & audiui: ideo huic praesenti
publico Instrumento, aliena manu fideliter scripto,
signum meum consuetum apposui, me manu prop-
ria subscribendo, in testimonium veritatis praemis-
sorum, requisitus & rogatus.

* forsitan desideratur fideliter scriptum.

Cod.
2538.
fol.
365.
verso

PRÆSENTATIO

Primæ Commissionis

Die Veneris, ultima Julii. Anno XVI.

Reverendissime Pater.

Alias postquam Reverendissimi Patres Domini
Venetiarum, & Placentinus, sanctæ Romanæ
Ecclesiæ Cardinales, causam appellationis * pro par-
te Reverendi Patris, Domini Gerardi, Episcopi
Parisiensis, & Domini Joannis Poleti, olim in Re-
gno Franciæ hæreticæ pravitatis Inquisitoris, à
quibusdam gravaminibus, & prætenfa Sententia
per Reverendissimos Patres, Dominos Jordanum
de Ursinis, Antonium Aquilegiensem, & Francis-
cum Florentinum, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Car-
dinales, contra præfatos Dominos, Episcopum &
Inquisitorem; nec non pro Illustri Principe, Do-
mino Joanne, Duce Burgundiæ, de & super præ-
tenfa nullitate cujusdam Sententiæ diffinitivæ, su-
per condemnatione cujusdam Propositionis quon-
dam Magistri Joannis Parvi, & novem Assertio-
num inde secularum, ac rebus aliis in hujus causa
deductis, & earum occasione, ut dicitur, latè in-
terpositis, & nullitatis ejusdem prætenfæ Senten-
tiæ, per dictos Dominos Cardinales latae, tunc ip-
sis, & Domino Veronensi, etiam dictæ sanctæ Ro-
manæ Ecclesiæ Cardinali audiendas † & sine debi-
to terminandos commissa ad Cancellariam quodam
in eis fuit remiserat †, dicta Paternitas vestra,
in hujusmodi causa, dicto Domino Cardinali Vero-
nensi, in locum ipsorum Venetiarum, & Placenti-
ni Cardinalium, Reverendissimos Patres, Dominos
Laudensem, & de Brancatis, ejusdem sanctæ Ro-
manæ Ecclesiæ Cardinales, primò adjunxit: qui,
post hujusmodi adjunctionem dictam causam au-
dire, & acceptare recusarunt. Successivè verò,
ipsis hanc causam remittentibus, ipsam causam Re-
verendissimis Patribus, Dominis Saluciarum, & de
Jolisco commissistis, & eosdem dicto Domino Ve-
ronensi adjunxistis, qui etiam hujusmodi causam
audire, & acceptare recusarunt, & recusant de
praesenti.

* hic aliquid desideratur. † locus corruptus † locus corruptus.

Ne igitur dicta causa, propter hujusmodi recu-
sationem, & dictæ contrariæ partis importunas in-
stantias, & favores, in expeditione impediatur, &
plùs debito protrahatur, immortalisque efficiat-
ur; dignetur dicta Paternitas vestra, in locum
dictorum Venetiarum, & Placentini Cardinalium,
præfato Domino Cardinali Veronensi duos alios
dictæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales adjun-
gere; & ipsis committere, & mandare, ut una
cum præfato Domino Cardinali Veronensi, dictam
causam, in eodem statu in quo erat ante hujusmodi
remissionem audiant, cognoscant, decident, &
sine debito terminent, juxta formam dictæ Com-
missionis; ipsisque Dominis Venetiarum, Pla-
centino & Veronensi Cardinalibus similiter ante
dictam remissionem factam, cum omnibus & sin-
gulis suis emergentibus, incidentibus, dependen-
tibus, & connexis.

Audiat idem R. P. Dominus Cardinalis Veronen-
sis & procedat solus cum consilio & consensu Au-
ditorum, & duarum partium eorundem, nisi concor-
dant partes de Dominis Cardinalibus surrogandis *.

* quædam hic desiderantur.

PRÆSENTATIO

Secundæ Commissionis,

Die Mercurii, quinta Augusti. Anno
XVI.

Reverendissime Pater.

Udum vestra Reverendissima Paternitas, ad
instantiam Domini G. Episcopi Parisiensis, & fol.
Fratris Joannis Poleti, prætenfi olim hæreticæ pra-
vitatæ in Regno Franciæ Inquisitoris, contra Illu-
strissimum Principem Dominum Joannem, Ducem
Burgundiæ, fuit Reverendissimo Patri Domino
Cardinali Veronensi, ut dicitur, præsentata quæ-
dam prætenfa Commissio, cujus tenor sequitur,
in hæc verba.

Reverendissime Pater. Alias postquam Reverendissi-
mi Patres Domini Venetiarum, &c.

Audiat idem Reverendissimus Pater, Dominus Car-
dinalis Veronensis, & procedat solus in observatione
terminorum necessariorum, & in aliis, cum consilio &
consensu Auditorum Palatii in Curia praesentium, vel
duarum partium eorundem habendis, conjunctim, vel
divisim; nisi concordent partes de Dominis Cardinali-
bus surrogandis.

Verum, Reverendissime Pater, cum pars Do-
mini Ducis affectet causam prædictam solidè, &
consultè, etiam ad claudendum ora adversario-
rum, & aliorum quorumcumque faciliter oblo-
quentium, iustitiâ mediante, terminari; & prop-
terea videatur aliquibus securius, & præfato Do-
mino Veronensi minùs onerosum esse, si con-
junctim Auditorum Palatii, seu duarum partium
eorundem consilia & consensus expectantur;
tamen tunc, quando eorum quilibet alterius ra-
tiones audiet, mutuo se melius intelligent, ac
consultius, maturiusque deliberare poterunt,
quàm si divisim Commissariis consilia hujusmodi
haberentur: & cum etiam prima instantia fuerit
per tres Dominos Cardinales terminata, & prop-
terea congruum sit quòd hujusmodi etiam secunda
instantia, quæ tribus commissis exierit, quorum
nescitur, quæ de causa eam ad Cancellariam re-
miserunt, etiam per plures, quorum censetur
esse Judicium, terminetur, præfatusque Domi-
nus

nus Cardinalis Veronensis aliquos de Dominis Auditoribus, intentione terminorum, faciliter possit secum vocare.

Ea propter, etiam attenta gravitate causæ, & personarum inter quas causa ipsa, præinserta Commissione, designata ventilatur, pro parte præfati Domini Ducis Burgundiæ, eidem vestræ Reverendissimæ Paternitati supplicatur; quatenus præfato Domino Cardinali Veronensi committere, & mandare dignemini, ut in terminorum observatione, vocatis & assistentibus sibi uno, vel duobus de antiquioribus Auditoribus dicti Palatii, ad interlocutoriarum, & Sententiæ in principali prolationem & ordinationem, causæque prædictæ expeditionem, de consilio & consensu omnium Dominorum Auditorum Palatii, in Romana Curia præsentium, seu duarum partium eorundem conjunctim ad hoc vocandorum, non divisim habendis, procedat, & partibus prædictis, cum consensu dictorum Dominorum Auditorum, seu duarum partium eorundem, de quo, ad maiorem firmitatem, per eorum proprias subscriptiones constet in actis, ministret iustitiam expeditam, dictâ prætensâ, & quadam aliâ Commissionibus, quæ quasi similis narrationis existunt, ex adverso obtentis, & aliis in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque.

Audiat idem Reverendissimus Pater, Dominus Cardinalis, & procedat, ut petitur, dicta signatione non obstante, ut clarius, & securius sine querela partium procedatur.

Audiat idem Reverendissimus Pater, Dominus Cardinalis, & procedat solus, præterquam ad admissionem Articulorum, & alicujus tertie persone, ad ipsam causam, in quibus, & ad diffinitivam, & interlocutorias habentes vim diffinitivam procedat, de consilio, & assensu majoris partis Auditorum Palatii, conjunctim super hoc habitis, dicta Commissione &c. non obstante.

Cod.
2538.
fol.
331.

PROCURATORIUM

Cardinalium Cameracensis & Sancti Marci;

Sub nomine procuratorio productum, die xi. Augusti, & reproductum xii. ejusdem Mensis, sub nomine Promotorum. Anno xvi.

CAROLUS, Dei gratiâ Francorum Rex.

Anno
xvi.

Universis presentes Litteras inspecturis: Salutem, & pacem in eo qui est, per quem Reges regnant, & potentes Jura decernunt.

Dum in nostræ mentis examine revolvimus multitudinem agendorum, quæ variis de causis Fidem Christi concernentibus, in Curia Romana pro Veritate, pro Fide, pro Justitia, proque Christiana Regni nostri Republica sustinenda, & prote-genda hæcenus occurrerunt, pro quibus sustinendis Progenitorum nostrorum Francorum Regum dignè recolenda prioribus*, de generatione in generationem accuratissimè noscitur laborasse; quæque etiam adhuc de die in diem evenire oculata Fide

* hic aliquid desideratur.

prospicimus: merito circa nostræ mentis aciem versatur intentio, ut in iis, quæ in hac sancta Synodo, cooperante Spiritu Sancto, in civitate Constantiensi legitime congregata, tunc; in, & super futuri Summi & indubitati Pontificis electione; tum etiam in Ecclesiæ Militantis debita reformatione, quia multum eam indigere novimus, disponentur, concludentur, & fient, ex debito Christianæ Religionis obligamur, ut aliquos viros probitate, & scientia præditos, loco, & nomine nostri eligamus, qui sarcinam, & onus omnium, quæ nos, Regnum nostrum & ipsius Republicam concernunt, in se recipiant, & assumant, maxime cum ibidem personaliter commodè non valeamus interesse, de præsentibus, ut optamus.

Hinc est quod nos de fidelitate, circumspectione, & prudentia, scitque latitudine dilectorum & fidelium alumnorum Consiliarium, & amicorum nostrorum, Petri videlicet, Cameracensis, & Guillelmi, sancti Marci Cardinalium, plenariè confidentes, ipsos Petrum, & Guillelmum, & eorum quemlibet, in solidum, tenore præsentium elegimus, constituimus, & ordinavimus nostros generales Promotores, & nostrorum quorumcunque, in dicta sancta Synodo, & Curia Romana negotiorum gestores, protectores, & defensores, ac certos Nuncios speciales, ad assistendum, promovendum, insinuandum, requirendum, prosequendum, defendendum, & finaliter concludendum, acceptandum, & contradicendum, nomine nostro, nobis, omnia quæ in omnibus & singulis causis, quæstionibus, tam spiritualibus, quam temporalibus inceptis, & incipiendis, & debito fine in dicta sancta Synodo, & Romana Curia determinandis, ventilata fuerint; promittentes bona fide, & in verbo Regio, nos ratum, firmum, & gratum habituros, quidquid per prædictos Cardinales simul, & eorum quemlibet, in solidum; ætatum, gestum, requisitum, objectum & conclusum fuerit in præmissis, & ea tangentibus, quovis modo. In cujus rei testimonium, sigillum nostrum præsentibus nostris duximus apponendum. Datum Parisius, prima die Junii. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo sexto, Regni vero nostri, xxxvi.

Sic signatum, PER REGEM in suo magno Consilio, Rege Siciliæ, vobis, & pluribus aliis præsentibus. signé, GONTIER.*

* forsan nobis

SENTENTIA

Nationis Germanica, in causa novem Assertionum.

Recepta per familiarem Domini Patriarchæ Antiocheni, die vi. Mensis Augusti.

Die Mercurii, xxix. Julii, Anno &c. Conclufum fuit in Natione Germanica, quod materia novem Assertionum pendens coram Judicibus in causis Fidei deputatis, advocetur ab eisdem ad Concilium, sine relatione, & expedietur Concilium sine suspensione.

Cod.
2538.
fol.
366.

HUMBERTUS FABRI,

*Notarius dictæ Nationis Germanicæ, de
Mandato Nationis scripsit.*

Tradita per Dominum Bathoniensem. A
Die xxi. Augusti.

Placuit Nationi Germanicæ, quod causa novem Assertionum, cum omnibus suis dependentibus, à Dominis Judicibus Fidei advocetur ad sacrum Concilium, sine ulteriori dilatione, & sine publica relatione: veruntamen pro honestate dictorum Dominorum Judicum, poterit fieri relatio privata coram Præsidentibus, & Deputatis Nationum extra locum Sessionis; sic tamen quod illa relatio non sit scandalosa, aut præjudicialis, quasi dispositiva ad ferendam Sententiam, cum causa nondum sit sufficienter instructa.

HUMBERTUS FABRI,

Notarius Nationis Germanicæ predictæ. B

De Mandato Dominorum Præsidentium, & Deputatorum,

*Ardicinus tradidit Domino Rigenfi.
xxviii. Augusti.*

Placet quod Domini Judices, &c. remittant causam ad Concilium constructum, absque relatione publica, ne in hujusmodi relatione contingat altercationes fieri: sed loco publicæ relationis, dicti Domini Judices faciant relationem coram Præsidentibus & Deputatis Nationum, & in scriptis eam tradant, ut possit deliberari quid ulterius sit fiendum. Quæ quidem relatio illam vim habeat, quam haberet relatio publicè facta.

Fuit præscripta cedula tradita Rigenfi, Bathoniensi, Sacrisberienfi, ad melius informandum suas Nationes quod essent, prout patet per duas præcedentes cedulas.*

* locus corruptus.

Cod.
2538.
fol.
224.

DELIBERATIO

Ambasiatoris Regis Daciæ, de Ordine Minorum

Episcopus Sleveicensis*, de Ordine Minorum.

Ego Joannes, Episcopus Sleveicensis, sacre Theologie Professor, & Ambasiator Regis Daciæ, ad Generale Sacrum Concilium. Sub potestationibus in Universitate Parisiensi pluries, & in singulis Actibus meis ibidem per me factis, quas, & quamlibet earum hinc habeo pro repetitis, duabus conclusionibus positus in deliberatione novem Assertionum traditarum Doctoribus in Theologia, de Ordinibus Mendicantium, quarum prima est: *Nulla dictarum novem Assertionum debet Fidei iudicio reprobari.* Secunda conclusio: *Quamlibet illarum non fore iudicio Fidei reprobendam, debet eodem iudicio declarari.*

* fuit Slewicensis.

Adhæreo etiam per juramentum, juxta intellectus mei intelligentiam, approbo, & confirmo, & monet * me Joab, qui interfecit Absalonem volentem committere per phas, & per nephas, crimen læsæ Majestatis, in Regem suum, libidine dominandi, & patricidium in proprium Genitorem; & hoc non fecit dictus Joab, ad Mandatum dicti Regis; imò contra Mandatum: & tamen ex hoc, & per hoc, debitum fidelitatis non dimisit; imò debitum fidelitatis commisit.

Item, monet † me ad hoc illa, quam sacra Scriptura multiplici benedictione extollit, liberatrix Gentis suæ Judith, quæ multiplici simulatione interfecit Olofernem, hostem publicum, non simulatur.

Item, tertio, Moyses, qui interfecit Ægyptium rixantem cum singula persona, & pro singulari facto, non vergentem in Reipublicæ, & boni communis exterminium: & non videtur quod hujusmodi tres actus, sic, vel debito fidelitatis, vel zelo paternarum Legum, vel dilectione proximi facti, multum per sacram Scripturam reprehendantur: imò potius commendantur, & laudantur; & eorum laudatores ex hoc nollent alicujus hæresis maculâ respersi, nec esse de hæresi suspecti.

* forsan movet.

† forsan movet.

C O P I A

PROCURATORII

Cod.
2538.
fol.
405.

Ambasiatorum Flandriæ, ad comparandum in Concilio Generali Constantiensi, &c.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

Per hoc præsens publicum Instrumentum, cun- v. Sep. ctis tam præsentibus, quam futuris appareat ^{1416.} evidenter, quod Anno à Nativitate ejusdem Domini, millesimo quadringentesimo sexto decimo. Indictione nona: Mensis verò Septembris die quinta. Sede Apostolica Pastore carente. In nostro Notariorum publicorum, testiumque subsciptorum ad hæc vocatorum specialiter, & rogatorum præsentia, personaliter constituti nonnulli Reverendi Patres, & Domini, Domini Prælati, diversorum Ordinum & conditionum Nobiles, & Deputati quatuor membrorum principalium Comitatus Flandriæ, in magno & sufficienti numero, ad infra scripta, in villa Gandensi, Tornacensis Diocesis, tres Status ipsius Comitatus Flandriæ representantes invicem congregati; habitaque inter ipsos deliberatione matura, omnes simul & conjunctim, ex certis causis ipsos, ut dixerunt, rationabiliter & debite moventibus, omnibus melioribus Jure, via, modo, & causa, quibus potuerunt, & debuerunt; fecerunt, & constituerunt, & creaverunt suos veros, legitimos, & indubitatos Procuratores, ac nuncios speciales, venerabiles, circumspectos, ac nobiles viros Dominos, & Magistros, ac nobilem, & amandum de Brevimonte, Ecclesiæ sancti Donaciani Brugenfis Decanum, in sacra Pagina Magistrum; Livinum Neveline, Decretorum Doctorem; ac Nicolaum Urenhove militem; & eorum quemlibet, in solidum, licet absentes, tanquam præsentem, ad comparandum, & se representandum in sacro Generali Concilio Constantiensi, coram Præsidentibus in eodem Nationibus ejusdem, seu eorum Deputatis, aut deputandis,

tandis, etiam Judicibus Fidei; aut coram Summo Pontifice, vel aliis per ipsum Summum Pontificem, sive dictum Concilium deputandis, seu aliis ubicumque, coram quocumque, & quibuscumque, ubi expediens visum fuerit, pro ipsis, & eorundem constituentium nomine, cum Procuratoribus Domini Comitis Flandriæ, Domini eorundem; ac etiam Procuratoribus aliarum Dominationum, & Patriarum præfati Domini, communiter, vel divisim constitutis, ad declarandum & attendendum statum & intentionem dicti eorum Domini; atque Statum inclitæ Domus Franciæ, aliarumque Domorum Burgundiæ, Flandriæ, & Arthesii, de quibus ipse Dominus traxit originem, quæ semper Catholicæ inventæ sunt, & nunquam vitio tali, quo adversarii eum notare videntur, fuerunt nullatenus maculatæ: necnon ad ostendendum modos importunos, & indebitos, qui contra eundem Dominum Comitem observati sunt, & per ipsius amulos observantur in dicto loco Constantiæ, ac in eodem Concilio, quo ipsos, & alios ejusdem Domini Comitis subditos, & benevolos non latent, ad suggestionem aliquorum adversariorum dicti Domini Comitis, qui militum * Dominum eorum Regem, attento statu in quo pro dolor! posuit eum Deus per se, aut suos, vel eorum complices, regunt, & ducunt, pro eorum affectata opinione, ac libito voluntatis; qui etiam, ut ex modis quos tenent apparet, clarius propriæ voluntati innitentes, potius ex odii fomite, quam ex caritate, aut Fidei zelo videntur procedere; & ad supplicandum, & requirendum cum omni reverentia & humilitate, quod in prosecutione causæ dicti eorum Domini, pro omnibus suæ causæ persecutoribus, fautoribus, & amicis, sit illic securitas plena eundi, standi, revertendi, ac etiam libertas loquendi, eandemque causam ipsorum Domini, in præfato sacro Generali Concilio, ubi, quando, & quotiens opus eisdem erit, legitime prosequendi; ad petendum quoque, & requirendum, nomine quo supra, in præmissis, pro sæpè dicto eorum Domino, in dicta causa, bonum & breve Justitiæ complementum; ac ad humiliter exorandum, ut præfatum eorum Comitem, tantum utique Dominum, qui tam sincerè, tamque fideliter Dominum suum, ac eorum Regem, liberos, ac Regnum ipsius diligere dignoscitur: qui etiam semper Ecclesiæ servire desiderat, atque potest, non permittant dentibus mordacibus, ac injuriis affectatorum hominum ampliùs lacerari, diffamarique; quin potius, ut moris semper fuit, Conciliorum Generalium, quæ Spiritu sancto ducuntur, ad solam veritatem oculos æquitatis aperiunt, & aures, ipsum, ejus causam, speratam innocentiam ejusdem, ac Justitiam habeant recommissos: & generaliter, ad omnia alia, & singula faciendum, gerendum & exercendum, quæ in præmissis, & circa ea necessaria fuerint; seu quomodolibet opportuna; & quæ veri, & legitimi Procuratores, seu Nuncii facere possunt, & debent. De, & super quibus præmissis omnibus & singulis, præfati Domini constituentis nominibus quibus supra, simul & conjunctim petierunt à nobis Notariis infra scriptis, sibi fieri, atque tradi publicum Instrumentum, seu publica Instrumenta, unum, aut plura, sub ibidem astantium testimonio personarum.

Acta fuerunt hæc in dicta villa Gandensi. Anno. Indictione. Mense & die præscriptis. Præsentibus ibidem nobilibus ac venerabilibus, & honestis viris, Jacobo Leviesville, Guidone de Jancourt, scutiferis; Johanne de Atrio, Bellico Gandensi Magistris; Quintino Memart, & Petro Masse, Illustris Principis Domini Comitis Kadralensis Secretariis; ac Joanne le Chevalier, scutifero; pluribus-

* Locus corruptus.

que aliis in copiosa multitudine ibidem existentibus, & congregatis, testibus ad præmissa omnia & singula vocatis specialiter & rogatis.

Et ego Joannes de Lenden, Clericus Tornacensis Diocesis, publicus Apostolica & Imperiali auctoritatibus Notarius, præmissis omnibus, & singulis supra dictis, dum sic, ut præmittitur, per dictos Dominos constituerentur, fierent, & agerentur; unà cum Notario publico inferius descripto, ac testibus supra nominatis, præsens fui, atque fieri vidi & audiui, & in notam recepi, ex qua præsens publicum Instrumentum confectum, ac manu Notarii infra scripti scriptum, & extractum, unà cum subscriptione, ac signi appensione Notarii subscripti, signo meo solito signavi; hic me subscribendo, in testimonium omnium præmissorum, rogatus, & requisitus.

Et me Arnulpho de Roest, Clerico Cameracensis Diocesis, publico Apostolica & Imperiali auctoritatibus Notario jurato, qui præmissis omnibus & singulis, dum per præfatos Dominos constituerentur, prout supra scribuntur, fierent, & agerentur, unà cum Notario, & testibus præscriptis præsens interfui, eaque sic fieri vidi, & audiui. Idcirco hoc præsens publicum Instrumentum super hoc confectum, manu propria scriptum, signo meo solito, & consueto, unà cum signo & subscriptione Notarii præscripti, hic me eadem * manu subscribendo signavi & roboravi, requisitus & rogatus, in testimonium veritatis, omniumque præmissorum.

* que sequuntur desunt in MS.

LIBELLUS SUPPLEX

Ducis Burgundiæ, Regi Romanorum.

Cod.
2538.
fol.
395.

Serenissime Princeps, præpotentissime Rex Romanorum, Hungariæ &c. & semper Augustæ.

Pro parte vestri carissimi consanguinei, fidelissimique vassalli, Illustrissimi Domini Johannis Burgundiæ, Comitis Flandriæ &c. sequentia humiliter exponuntur, pro ejusdem vestræ Serenissimæ Majestatis, super eundem consanguineum vestrum tangentibus, in hoc sacro Concilio agitatæ informatione pleniori.

Primò, Mandatis Ecclesiæ obedire semper intendens, præfatus Dux, in prosecutione desideratissimæ unionis cum vestra Serenissima Majestate, vestræ devotissimæ voluntati se conformans, operam cupiens, pro viribus, dare efficacem, ad Mandatum Johannis, tunc Papæ, suos Ambassiatores ad hoc sacrum Generale Concilium destinavit; Prælatos scilicet notabiles, & Doctores, cum plena potestate tractandi, deliberandi, & concordandi, & omnia alia faciendi, quæ ad extirpationem totalem pestiferi schismatis, complementumque sacræ Unionis, Ecclesiæ reformationem, ac extirpationem errorum, per hoc sacrum Concilium, aut saniorum & meliorem partem ejusdem viderentur, & judicarentur expedientia, necessaria, aut quomodolibet opportuna.

Item, quia occasione ejusdem appellationis, per dictum Ducem, pro suo interesse, à quadam prætensa Sententia, imò verius nullà, Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris Franciæ, pro tunc, ad sanctam Sedem Apostolicam, aut Concilium Generale interjectæ, verisimiliter timebantur scandala posse contingere, & impedimenta provenire, per quæ devotissima vestræ Serenissimæ Majestatis intentio, & ea pro quibus est hoc sacrum Concilium principaliter convocatum, possent turbari, retardari, aut quomodolibet impedire; fuit per eandem

Ss 3

eandem vestram Majestatem cum dicto Johanne, tunc Papa, & sacro Collegio ordinatum, quod hæc materia, ex odii fomite procedens, de qua in prædicta Sententia prætenſa fiebat mentio ſpecialis, taceretur, aut ſuſpenderetur, & à proſecutione ejusdem omninò ſuperfederetur, ſaltem & quouſque agenda in dicto ſacro Concilio ſuſcepiſſent finem intentum, & bonum complementum: cui ordinationi tunc humiliter obtemperaverunt ejus Ambaſſiatores ſupra dicti.

Item, non obſtante dicta Ordinatione partibus A hinc indè intimata, Mandatoque Chriſtianiffimi Regis Franciæ ſuper hoc expreſſè ſuis Ambaſſiatoribus factò, & in ſuis inſtructionibus expreſſato, Magiſter Johannes de Gerſſonno, Cancellarius Eccleſiæ Pariſienſis, quamvis Prælati, & alii præclari viri, de Ambaſſiata dicti Domini Regis Francorum, de dicta Ordinatione multum eſſent contenti, præfatam materiam movit pluries, & publicè, nunc in Sermonibus publicis, nunc per cedulas mordaces, denigrantes famam præfati Ducis, ſuorum conſanguineorum, Dominorum, & ſubditorum, nunc per ſiniſtras & detractorias informationes, nunc per Libellos famoſos, etiam in valvis majoris Eccleſiæ, ſive per eum, ſive per aliquos dicti Ducis malevolos affixos; etiam excellentiam veſtræ Imperialis Celſitudinis tangentes, eandem falſiſſimè de fautoria hæreticorum denotando, ut patuit in Libello famoſo, qui incipiebat: *Rex Romanorum, &c.*

Item, ut debitè provideretur ſcandalis futuris, tam ex dicta materia, quam etiam ex aliis cauſis Fidem tangentibus, delatis & deferendis ad hoc ſacrum Concilium, undecunque provenirent, omniſque ſuſpicio inordinati favoris tolleretur a veſtra Sereniſſima Majestate, tam occasione hujus materiæ, quam cujuſcunque alterius, veræ, aut præſumptæ directæ, aut indirectæ ad Fidem pertinentis: procuravit eadem Serenitas veſtra, inſtante etiam multum importunè dicto Gerſſonno, & ſuis, apud ſacrum Concilium, quod viros ſolemnes, & electos Prælatos, & Doctores eligeret ex omni Natione, & ſacro Collegio Dominorum Cardinalium, quos conſtitueret Commiſſarios, & Judices in cauſis Fidei, cum plena poteſtate audiendi, decidendi, & determinandi de dictis cauſis Fidei ad dictum Concilium devolutis, ut præferretur, & devolvendis, uſque ad diffinitivam excluſivè: quod & factum eſt; & ad hoc deputatis numero viginti, conſenſum præbentibus dictis Ambaſſiatoribus, pro quando eorum Dominus poſſet habere in huiusmodi cauſis aliquod intereſſe, excepto duntaxat Cardinali Cameracenſi inter illos nominato, in quem non conſenſerunt, quia formalem adverſarium ipſius ſui Domini rationabiliter reputarunt, prout ſe talem oſtendit multipliciter, verbo atque factò, & dictæ materiæ inventorem, & proſecutorem principalem contra Dominum, & propter alias cauſas cum dictis Dominis Judicibus declaratas, & latiùs in eorum proceſſu. Ea propter dicti Ambaſſiatores in plena Sèſſione, & poſtea coram eiſdem Judicibus ipſum D in Iudicio recuſarunt.

Item, dictis Judicibus per ſacrum Concilium, ut præfertur, Deputatis, & onus dictæ Commiſſionis ſuſcipientibus; die xv. Junii m. ccccxv. ſimulque eadem die convenientibus, ſpontè juraverunt eorum quilibet & promiſerunt debitè in cauſis ipſis procedere, omni odio, favore, & timore poſtpoſitis, ſecundum formam ſuæ Commiſſionis. Quo quidem die, eiſdem Judicibus pro Tribunali ſedentibus, Magiſter Johannes de Gerſſonno, nudè & crydè, abſque designatione aſſertoris, denunciavit quoddam novem Aſſertiones, de quibus

nunc agitur, tanquam erroneas in Fide, & moribus, ut aſſerebat, neminem volens vivum, aut mortuum accuſare.

Sed quia poſtmodum clarè fuit oſtenſum coram dictis Dominis Judicibus, per exhibitionem quam fecit de prætenſa Sententia Episcopi Pariſienſis, & Inquiſitoris prædictorum, quod intendebat dictus de Gerſſonno dare pro aſſertoribus Magiſtrum Johannem Parvi, & præfatum Ducem, dictas Aſſertiones eiſdem malitioſè aſcribendo, falſè & iniquè, ut clarè deducebatur per dictos Ambaſſiatores; & indè idem Dux fuit per dictos Judices judicialiter ad hanc cauſam admiſſus, pro ſuo intereſſe: dictus verò de Gerſſonno à dicta denunciatione calumnioſè poſtmodum deſtitit, & ob hoc ſæpè fuit petatum per dictos Ambaſſiatores à dictis Dominis Judicibus, ut ipſe Gerſon calumnioſè deſtituiſſe decerneretur, & tanquam calumnioſus denunciator puniretur, prout fieri debere decreverunt, ſi ampliùs tali modo ſe in cauſa gereret: qui tamen minimè ceſſavit, ſed magis ac magis ſcandala multiplicando, proceſſit ſubdolè, contingendo ſe denunciatores Evangelicum fore, quod longè ſtat à veritate, nec quoquo modo, gratià Dei, Evangelicos modos tenuit, prout ſatis evidentè & liquidè conſtat ex modis per eum tentis Pariſius, & in loco iſto. Quodque ipſas novem Aſſertiones dictus quondam Magiſter Johannes Parvi nunquam protulit pro eodem Duce, ſub eiſdem verbis, forma, aut ſenſu, prout deductum eſt ſufficienter in proceſſu; malitioſè tamen, in injuriam, & infamiam dicti Ducis, ipſe Gerſon impoſuit dicto Parvi eandem, & aſcripſit, poſt tamen ipſius obitum, per multos Annos, quem in vita non fuit auſus invadere.

Item, poſtquam dictus de Gerſſonno ſic deſtitit, ut dictum, ipſi Domini Judices deputaverunt in ipſa cauſa certum Promotorem.

Poſtmodum verò, circa principium Octobris Anni prædicti, convocatis per dictos Dominos Judices ipſo de Gerſſonno, & ſuis complicitibus, ac Promotore præfato, & prædictis Ambaſſiatoribus Ducis, dictiſque novem Aſſertionibus in cedulis redactis, & in propria eorum forma in qua continentur in dicta prætenſa Sententia, eo quod dictus de Gerſſon appoſuerat eis aliquos terminos eas aggravantes, undè fuerat aliàs, etiam coram veſtra Sereniſſima Majestate, in Auguſtinenſibus redargutus certo die.

Cedulis igitur ſic concordatis, & conſcriptis per Notarios, cuilibet earum inſcriptus eſt ſequens titulus quæſtionis: *Utrum ea novem Aſſertiones veniant Fidei Iudicio reprobandæ.* Et fuit ordinatum per dictos Judices, conſentientibus partibus, quod in publico loco Sèſſionis, pro utraque parte quæſtionis materia aperiretur, & diſputaretur; ut ea ſic diſputatione aperta, quilibet ſuper eiſdem Aſſertionibus ſuam dicturus opinionem, ſecuriùs eam poſſet dare, materia earum per talem diſputationem clariùs intellectâ, ac totum Concilium plenius de materia informari.

Item, in duabus Congregationibus publicis, in loco Sèſſionis, ſcilicet Menſe Octobris prædicti, dictus de Gerſſonno aperuit pro parte affirmativa, probare intendens, & nitens, quod ipſæ novem Aſſertiones ſunt Fidei Iudicio reprobandæ, ac condemnandæ tanquam erroneæ. Et multum prolixè dictis duobus diebus peroravit, quantum valuit, & ſibi placuit. Aliis autem duobus diebus, ſcilicet xxiv. & penultima ejusdem Menſis Octobris, de Mandato dictorum Dominorum Judicum, Episcopus Atrebatenſis defendit partem negativam, eam probando veram, & oſtendendo Aſſertiones præfatas nequaquam ad Iudicium Fidei repro-

reprobative pertinere, multis rationibus, adducendo autoritates quamplurimas sacrae Scripturae & Doctorum, & tandem rationibus dicti Johannis de Gerssonno respondendo.

Item, certo altero * post disputationes sic factas, Magister Jordanus Morini, alter confociorum & collegarum dicti de Gersson, petivit à dictis Judicibus iterato, publice audiri in eadem materia, quod ei per eosdem concessum est; & ad eandem partem ipsius de Gerssonno colorandum, publice, in praesentia Judicum, & Doctorum auditus est, A quantum & quandiu eidem placuit. Nec ulterius aliquis voluit in materia, pro tunc, aliud dicere, aut proponere, cum tamen fuerit à praefatis Judicibus cunctis concessa audientia, nec alicui denegata. Sic igitur tam diffusè & solemniter discussa est & disputata ipsa materia, ut praefatum est, ante traditionem opinionum praefatorum Doctorum ipsis Judicibus.

Item, istis dissentionibus sic factis, dicti Domini Judices & Commissarii convocaverunt omnes Doctores, Licentiatos, & Bachallarios formatos in Theologia tunc existentes in hoc sacro Concilio, & ipsis sedentibus pro Tribunali, ab unoquoque receperunt juramentum; tam à Cardinalibus, tam Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, quam ceteris quibuscunque, in dicta Facultate Graduatæ, quod quilibet eorum, omni odio, timore, amore, aut quocunque alio inordinato respectu B exclusis, diceret quid sibi videretur fore tenendum de dictis Assertionibus, ex testimonio divinarum Scripturarum, & dictis sanctorum Doctorum, quantum scientia, & conscientia sibi ministrarent; & votum suum sub signo, & sigillo suis, fideliter traderetur dictis Dominis Judicibus, aut per eos deputandis. Qui Judices, ut melius possent praedicti Magistri &c. deliberare, assignaverunt terminum duorum, aut trium Mensium: quo termino, elapso, per cedulas publicas frequenter monuerunt omnes & singulos, qui infra dictum tempus suas non dederint opiniones, venirent, & eas darent modo praedicto.

Cum igitur Domini Judices suam facere relationem saliter pulsati forent; quaesierunt habere de qualibet Natione decem Deputatos, ex notabilioribus eorum, quibus possent omnia referre, & eorum consilio, quo ad processum ulteriorem, uti.

Quibus concessis per Nationes ipsas, & simul congregatis cum praefatis Judicibus, trina vice, & diversis diebus; Cardinalis Cameracensis, cum clamoribus & contumeliis, eos adeo perturbavit, quod nil eorum quæ agere proponebant, adimplere voluerunt.

Item, dictis opinionibus ipsorum Doctorum per dictos Judices modo praedicto receptis, post certum temporis lapsum, scilicet circa Mensium Martii, dicti Ambassiatores Ducis Burgundiae, humiliter & frequenter supplicando requisiverunt eosdem Dominos Judices, ut vellent procedere ad relationem publicam faciendam eorum quæ acta fuerant, prout tenebantur. Et tunc dictus Gersson & sui fautores detrahere clam & palam dictis Judicibus coeperunt, clamantes contra eosdem, quod Fides per eos in sacco tenebatur, petentes vota Magistrorum publice manifestari. Et hoc idem verbum pluries dixit Cardinalis Cameracensis, tam in publico sermone, quam alias; addendo; quod illi tenebant Fidem ligatam in sacco.

Praefati verò Ambassiatores, ab illo tempore, incessanter postularunt, ut & de praesenti postulant, quatenus per dictos Dominos Judices fieret dicti processus relatio publica, aperirenturque opiniones Doctorum praefatorum, ut in re ipsa sic deducta veritas, cunctis manifestetur evidenter.

Item, tandem Judices sic à partibus requisiti,

* forsan desideratur die.

decreverunt dare copiam processus; & de facto publicaverunt in Vigilia Ramorum; scilicet xi. Aprilis, processus & opiniones Doctorum praedictorum, sine tamen propriorum nominum eorundem expressione, propter causas eos moventes; & specialiter propter timorem, & minas jam quibusdam Doctoribus incussum, & illatas per dictos Gersson & suos complices. Dictae verò opiniones, maxime digestae, & simul conscriptae, faciunt magnum Librum, prout patere potest ipsum instituentibus; quibus ex ipsis opinionibus & rationibus earundem clare apparebit, quod dicti Doctores profunda divinarum Scripturarum speculatione scrutantes, in lucem quamplurima circa hunc materiam dubia, & obscura elucidarunt.

Item, ex dicta opinionum publicatione evidenter apparet, quod octoginta septem Doctores, Licentiat, & Bachallarii, tunc in Concilio existentes, super dictis Assertionibus suas opiniones scripserunt, & dederunt, modo sequenti.

Pro parte affirmativa, scilicet quod dictae Assertiones sunt Fidei Judicio reprobandae, solum scripserunt xxvi. scilicet xxiii. Magistri; unus Licentiat, & duo Bachallarii, inter quos sunt quatuor Praelati; scilicet unus Cardinalis, unus Patriarcha, unus Episcopus, & unus Abbas. Et illorum magna pars, in suo recessu à villa Parisiensis, juraverat illam praetensam condemnationem Episcopi Parisiensis prosequi, alias non fuissent admissi ad veniendum ad Concilium, neque ad percipiendum aliquid de Decimis propter hanc impositionem super Clero Regni Franciae. Et quia sic juraverant, allegaverunt saepius dicti Ambassiatores, excipiendi illos, non debere in testimonium recipi, propter causam istam.

Pro parte verò negativa, scilicet quod dictae Assertiones non veniunt Fidei Judicio reprobandae, sunt opiniones Lxi. Magistrorum, Licentiatorum, & Bachalliariorum; inter quos sunt Lii. Magistri; unus Licentiat, & sex Bachallarii, quorum xiii. sunt Praelati, scilicet unus Cardinalis, unus Archiepiscopus, unus Episcopus, & quinque Abbates, duo Generales Ordinum, duo Priores. Et etiam sunt in dicto numero Lxi. xix. de Universitate Parisiensis.

Item, videntes praedicti Gersson, & sui complices, ex iis quæ dicta sunt, quod ratione vincere non poterant, nec suum obtinere intentum, prout nec debebant, ad saecularem potestatem se contulerunt, & Christianissimum Regem Franciae conati sunt involvere, & ipsum partem constituere in hac materia tam periculosa: plurimas Litteras nomine ipsius confingentes, hic scripserunt, ad eorum voluntatem, quas miserunt Parisius, ad signandum, & sigillandum signis Secretariorum, & magno sigillo ejusdem Domini Regis Franciae, Litteris multiplicibus subreptitiè impetratis hic delatis, & publice lectis, in quibus continentur minae, terrores, & alia plurima tollentia libertatem, quæ debet esse in Concilio Generali, praesertim quoad Regnicolas Franciae, & Beneficiatos in eodem: & specialiter audita expositione, & declaratione contentorum in dictis Litteris factis pluries & publice, per dictum de Gerssonno, cum requisitionibus, intimationibus, & summationibus tali modo factis; quod quicumque non starent cum ipsis in prosecutione defensionis hujus causae, erant infideles dicto Domino Regi, & ejus proditores, eosque suos adversarios reputabat; quodque intendebat dictus Dominus Rex ipsos prosequi igne, ferro, gladio, exterminio, & exilio.

Et jam istud executioni demandari fecerat, ut asserbat dictus Gersson, dictos notabiles Doctores designando, qui hic fuerant, cum hac materia tracta-

tractabatur, & sibi non consenserunt; hac de causa incarcerati erant Parisius: innuens per hoc, & affirmando, quod simile fieret illis, qui suae opinioni in hac materia non assentirent; tales minas, & alias publice omnibus inferendo.

Quia igitur, occasione hu usmodi Litterarum, & modi procedendi, per tales comminationes & terrores, Justitia praefati Domini Ducis plus debito huc usque retardata est, in ipsius famae, & honoris, & suorum grave dispendium, & unde nota & macula grandis huic sacro Concilio ascribi posset; supplicans, cum omni humilitate qua possunt, Serenissimae Majestati vestrae, ejusdem Domini Ducis Ambassiatores praefati, pro gloria ejusdem sacri Concilii augmentanda, favoreque Fidei, & Justitiae; ac fama, Fide, & honore dicti vestri consanguinei, fidelissimique vassalli conservando, quatenus, ut veritas ipsa cunctis pateat evidenter, idemque sacrum Concilium valeat in causa ipsa debite, quod Spiritus Sanctus ministrabit, disponere, & definire; dignetur eadem vestra Serenissima Majestas providere, inducereque & induci facere eosdem Dominos Judices, ut ipsi quam citius ad relationem procedant faciendam publicam, juridicam, & debitam ipsius processus, prout etiam alias eam facere decreverant; ut sic ipsa facta, negotium valeat, Justitia mediante, terminari.

S E N T E N T I A

Universitatis Parisiensis,

Qua petit Judicium Adversus errores
Joannis Parvi.

Cod.
2538.
fol.
408.
verso
1416.
xlv.
Sept.

Spectabiles Domini, viri praclarissimi, atque aequissimi Judices.

A justis justa maxime querenda sunt, neque vacillat Judicium quod a mente pura, & animo perito procedit: quoniam omnis malignandi modus, aut a corrupta voluntate, aut a tenebroso intellectu nascitur.

Praeterea, Judicem decet & probum, & rerum non ignarum semper eligere, quales vos fama loquitur, & testantur opera subsecuta.

Ad vestrum igitur Tribunal, referenda sunt, si quae gravitate judicanda sunt, aut Judicium auctoritate fulcienda. Hinc materiam Fidei, Sententiam Justitiae, quam adversus errorem Johannis Parvi tulit Parisiensis Episcopus, vestris in Judiciis venire concupiscimus, ut visa magis & a majoribus veritas, fortius elucescat. Idque scire volumus universos, quod huic Sententiae operam dedimus & consensum, quam & formam integram, & a Judice congruo, atque sufficienter intitulo profectam reputamus.

Verum, ubi ad vestram cohortem venerabilem rei hujus discussio devenerit, quod summopere poscimus, id unum nobis concedi postulamus, ut in Justitia & Veritate, quae non subterfugia quaerit, res haec sedulo pertractetur, tanquam specialissime commendata. Ad hoc Regia laborat auctoritas, & Fides, cui planities debetur; & nos toto corde suademus, idque vota vestra petimus inquirere, quod nos pro judicato habemus.

Circumspectiones vestras prosperè dirigat Altissimus.

Datum in nostra Congregatione Generali, apud sanctum Maturinum. xiv. Septembris.

L A S E N T E N C E

Du Parlement

Cod.
2538.
fol.
409.

LA Cour a deffendu, & deffend, de par le Roy, sur peine de corps, & de biens, & sur ce que... un chacun se peut meffaire envers le Roy, que aucun de quelque état, & condition qu'il soit, dorenavant ne die, publie, afferme, ou enseigne en la Seigneurie du Roy, qu'il soit loisible à quelque vassal, ou sujet, ou autre, occire aucun, par aguet, blandices, ou deceptions, sans attendre Sentence, ou Commandement de Judge competant: & deffend la Cour, sur les dites peines, que dorenavant aucun n'en ecrive, copie, exemplifie, tienne, ne fasse écrire, copier, exemplifier, ne tenir devers foy, aucunes telles écritures, cahiers, ou coppies appellees: *La justification du Duc de Bourgogne.*

Et en outre, commande la Cour, sur les dites peines, que quiconque aura aucun tel, ou tels cahiers, coppies, ou écritures, appellees comme dessus, qu'il les apporte par devers la Justice du Roy, incontinent, & sans delay, apres la publication de cette Ordonnance, pour envoyer devers la ditte Cour, a en faire ce qu'il appartiendra. Et encore commande au Procureur du Roy, que s'il trouve aucuns faisans le contraire, qu'il les fasse punir, ainsi qu'il appartiendra.

Et outre, ordonne que ces choses soient publiées au Chatellet de Paris, & es lieux principaux des Baillages, Seneschaussées, Prevostés, & autres lieux Royaux, afin que aucun n'en puisse pretendre ignorance.

Prononcé & publié en Parlement, le xix. jour de Septembre. l'An mil cccc. & xvi. *Signé BAYE.*

E P I S T O L A

Cod.
2538.
fol.
352.
verso.

Ejusdem Ducis Burgundiae,

Ad Synodum Constantiensem.

Copia recepta, Anno XVI.

Sacro-sanctae Synodo, in Civitate Constantiensi congregata, Generale Concilium legitime facienti.

Johannes Dux Burgundiae, Comes Flandriae, Arthesii, & Burgundiae, Salutem: nec facere aliquid, ob cujus factionem vituperemini.

Praestantissimi Domini, Reverendissimique in Christo Patres, quanto magis, sicut ceteri fideles bonae voluntatis, conceperam laetitiam in sancta vestra Congregatione; dum arbitrarer vos locuberi, cum amplissima libertate & securitate collectos, ut rediret Ecclesiae pulchra pax, & tollerentur haereses, & errores; fieretque errantium correctio; tanto plus maestitia me compungit, dum cerno rem versam.

Res quippe versa est, seu versari videtur, favore quorundam malignorum meorum, qui viam juridicam metuentes, non errantium correctiones; sed perniciem meam odii quaerunt, & sub favore & titulo potentiae insurrexerunt, minas maximas, & injurias Commissariis, super processu contra defunctum Magistrum Johannem Parvi Parisius agitato

tato deputatis inferendo, quo talis metus subiit, quod ipsi Commissarii se exoneraverunt, executionem minarum ante dictarum metuentes; quis + metus derivari, & transfundi in alios verisimile est, conventiculis, factionibus, conspirationibus Gerssonitarum secessit Concilii libertas.

Qualis quæso est & illa Gerssonitarum Theologia, & quale Sacerdotium, quibus via Juris & Justitiæ subvertuntur, facti autem assumitur, concipite. Profecto fas videbitur dicendum, tales fore agravandos * illis, qui secundum historias veteres inveniuntur Ecclesiam Dei scidisse, & in domo Dei populum seduxisse; quique vertebantur in laqueum tortuosum, in omnibus locis ponentes scandalum: illa enim quæ oculatè circumspicitis, persensistis quo animo, præterito tempore, se rexerunt, compellimini tremendis minis prædictorum sequi vestigia, revocareque vestra solemniissima Decreta, & ut magis timeatis, pro vexillo eorum sumpserunt Litteras, quas Regias asserunt: & tamen Dominus meus Rex nunquam, de sua certa scientia, super ista materia se intromisit, qui & à primævo suæ juventutis flore, sui gratiæ, prout cunctis notuit, indissolubili dilectionis vinculo me carum habet, & habuit. sed prædictæ Litteræ non maturè, nec palam, imò in angulis & latebris, & per meos inimicos mortales in Curia Franciæ existentes, fuerunt fabricatæ, & transmissæ. Patet satis hoc per inspectionem ipsarum Litterarum, quæ in re gesta nullum præsentem nominavit, nisi unum militem merè laicum.

Intellexi etiam quod Universitas Parisiensis, auctoritate sacratissimi Concilii vestri, miserabiliter evacuata, suas elationis & impressionis Litteras, partem dictorum Gerssonitarum fovendo, direxit. Sed quomodo poterit suus processus laudari antè confectionem suarum Litterarum prædictarum? Quia oportebat in Congregatione Universitatis antè dictæ unanimem super iis conclusionem sumere, quæ nunquam obtineri sperabatur, nisi quadam factione præeunte. Accidit, quod de villa Parisiensis fuerunt ad tempus expulsi plures de notabilioribus, & eximiis ipsius Universitatis viris, sacræ Theologiæ Professoribus, in Jure Canonico Doctoribus, & aliis Facultatibus, qui cognoscebantur affectionati ad bonum rationis, & justitiæ, ad proferendum veritatem. Ex qua factione successit, quod prava juvenus, cum consilio & favore † dicta Universitas regitur suum intentum antè dictum obtinuit, nec fuit aliquis de prædictis, & multis aliis Universitatis suppositis, qui auderet suum votum manifestare; reputantur enim felices, quos aliena pericula reddunt cautos: adeo quippè illa facti via terrorem incutit, quod Facultas Doctorum, quæ dictum Magistrum Johannem Gersson, & suos adhærentes in processu inchoato coram Episcopo Parisiensis desadvoavit, & deacceptavit, eis silentium, quantum in ea erat, imponendo, sub poena privationis. Quæ etiam Facultas nolebat, nec intendebar dictum de Gerssonno sequi in hujusmodi processu, prout vobis apparuit, aut apparere poterit, si sit opus, per publica Instrumenta, non fuit ausa suo voto juridico deliberare. Verumtamen divina favente clementia, Natio Picardicæ ad illa quæ sunt Juris & Justitiæ firmum animum habens, deliberavit quod dicta materia per vos debebat terminari, quodque vobis scribendum erat, quod quilibet vestrum haberet libertatem, & securitatem dicendi suam deliberationem, secundum quod juridicè sibi videretur expedire.

Verum est etiam, quod dicta Conclusionem per dictam Universitatem sumpta, prædicti expulsi, pro

Tom. V. Pars. III.

↓ *Locus corruptus.* * *forjan aggregandos* † *Locus corruptus.*

majori parte, Parisius redierunt, ibique pacificè commorantur, quod in ista materia satis notandum est.

Quid ergo de tali Universitate dicendum est? Cum Doctorum debitum professionis officium in hoc consistat, ut doceant illa, quæ tendunt ad salutem; & ipsa, quæ pro Sacro-sanctæ Religionis Catholice custodia solebat continuis vigilis excubare, ne quid in eam detrimenti, aut scandalum irrumperet, omni ratione propulsa, clamoribus, & minis in materia Catholica suam vocem exaltat, totum laborem Commissariorum ante dictorum tam salubrem, tamque fructiferum extinguere, & cassare moliendo.

Ad quid enī auditur, cum partem meam quandoque foverit, deinde tergiversaverit?

Diversitas enim & variatio audiri non debent de modis & mediis, per quos meam Justitiam penes vos quæsi. Quid attinet scribere, noti penè sunt vobis omnibus. Ea propter vestram Sacro-sanctam Synodum per Fidem integerrimam hortor, caritativeque requiro, & exoro, ut ad justificationem, quam cœpistis tenere, quæ in vestra manu sita, viriliter incedatis. Ad hoc profectò debet vos inducere zelus animarum, & tam virtuosi operis meriti apud Deum respectus: debet caritas amplissima, quæ præditi esse debetis, postposito statu temporali, pro æterno, menti vestræ habentes Summi Pastoris scientiam, per quam astringitur pro ovibus suis suam etiam animam in casu exponere. Intendo etiam, cum adjutorio Altissimi, Jus meum prosequi, & protegere firmo pede.

INSTRUCTIONS

Pour les Ambassadeurs que Monsieur envoie à Constance.

Cod. 2338.
fol. 406j

Messire Philibert de Saint Ligier;
Messire Clays, Vtem Houë Chevalier;
Messire Guy Armenier, Docteur en Loix, & en Droit Canon;
Maitre Aman Donast, de Bruges, Docteur en Theologie;
Maitre Leon, Doyen de Befançon;
Maitre Gyeffroy de Choyfi, Doyen d'Auntun;
Maitre Naveline, Docteur en Decret.

Lienin.

PRemierement eux assemblés à Constance, ils venront en l'Hostel, où est logié l'Evesque d'Arras, & se assembleront tous, tant ceux qui sont au dit Constance, de long-temps, comme ceux qui y sont à present, à certain jour & heure qu'ils aviseront, en l'Hostel du dit Evesque d'Arras, ou autre part, ainsy que meilleur leur semblera, & plus expedient.

Item. Ceux assemblés au dit jour tous, tant premiers comme derniers, feront serment, & jureront en la main du dit Evesque, ou d'autres, ainsy, & par la meilleure maniere que faire se pourra, les choses en suivant.

Premierement. Jureront qu'ils tenront secret entre eux, toutes les choses, & une chacune d'icelles, touchans & appartenans à leur Ambassade, sans en faire aucunement declaration à creature quel-

con-

conque, autrement que par la maniere qu'il appartient, à eux donnée, ainsi qu'il est cy apres déclaré, & touché.

Item, semblablement. Que ce qui appartient à Monsieur, tant au regard de son procès pendant en Cour de Rome, comme de ses autres affaires, en quelconque matiere que ce soit; ce qu'ils en savent, & pourront sçavoir, ils le tenront secret entre eux, comme dit est, sans en parler, ou escrire directement, ou indirectement, en quelque maniere, ne à quelconque personne vivant, sans avoir conseil, avis, & deliberation d'eux tous ensemble, à quels gens, par quelle maniere, & en quel temps il sera expedient, ou necessaire d'en parler: & de tout ce qui sera par eux deliberé, & conclud, l'exécution se fera par celui, ou par ceux qui à ce seront ordonnés, sans que les autres s'en meslent aucunement, se non en faisant, & donnant assistance; & de cecy feront serment & jureront.

Item. Juront comme dit est, que nul d'eux n'a, & n'aura aucunement accointance, amitié, alliance, & familiarité particuliere avec quelconques personnes de la partie adverse de mondit Sieur. Et pour eschever toute note de suspicion, les dits Ambassadeurs ne prendront, ne recevront dons, presens, en quelconque maniere que ce soit, ne semonce aux diners, ou soupers, ou autres heures, tant de jour, comme de nuit; ne ne parleront point à eux, senon à heure & en lieux communs, & qu'ils soient plusieurs; ne iront point de nuit de lieu en autres, pour gesir hors de leur propre domicile: & generalement ne traiteront, en quelconque maniere du monde, aucune chose, avec la ditte partie adverse, ou aucuns à icelle favorisans & adherans, senon en commun, & public, & du conseil, consentement & bon plaisir d'eux treous, & de la plus saine partie d'iceux.

Item. Et afin que les nouveaux Ambassadeurs soient plus acertenés de ce qu'ils auront à faire, & qu'ils connoissent ce qu'ils devront connoitre, ils se enformeront, dès le commencement, des lieux, des places, des personnes; esquels, & avec lesquels ils pourront seurement aller, & parler, par les autres Ambassadeurs, qui y sont de long temps, & de ce jureront garder & entretenir entierement la forme qui leur sera balliée.

Item. Et pour plus seurement entretenir & conduire toutes les choses dessus dites, & celles qui s'ensuivent, Monsieur veut, & ordonne, que se il est aucun, ou aucuns, qui fassent au contraire de ce que dit est, & qui s'ensuit, & même de toutes autres Ordonnances, qui seront mis sus entre eux, par eux mêmes, pour le bien & honneur de l'Ambassade, & de Monsieur, puisqu'il en sera adverti, & ne fera ce qu'il appartiendra à faire; que cel, ou ceux, se plusieurs sont, soient privés de l'Ambassade, & dès maintenant comme on a, dont Monsieur les prive, & revoque & adnulle toute leur puissance, & les tient & reputé comme autres que loyals envers luy, & envers son honneur.

Item. Monsieur veut que toutes leurs querelles & querimoines, escandres, controverses, & autres matieres qui pourroient estre entre eux litigieuses, soient traitées, demenées, & discutées entre eux, present & presidant le dit Eveque d'Arras, lequel, pour le bon conseil & advis des autres, puisse mettre entre eux bon appointement, sur tous les debats qu'ils pourroient avoir, appelé avec un Messire Philibert de saint Leger, Chevalier, lequel Monsieur veut estre en cette Ambassade honoré & avoir prerogative telle qu'il appartient, & ce que ils jureront tous, & promettront à garder, tout le temps qu'ils seront en la ditte Ambassade,

* forsan eux

tant pour eux, que pour leurs serviteurs, valets & familiers.

Item. Toutes choses dessus dites, faites par la maniere que dit est, ou autre, se meilleure estoit, celui qui a la Charge, de par Monsieur, de l'Ambassade, proposera, & dira tout ce qui luy est chargié, à celle fin que on ait maniere de y proceder par le conseil de tous, ainsi que mieux apperra, tant sur la presentation des Lettres, & autres manimens que mont dit Sieur leur doit envoyer presentement, & par delà, comme autrement.

Item. Semble expedient que le Doyen de saint Donas de Bruges, soit pourveu de faire une Collation, en la presence du saint Concile, en remontrant la cause de leur venue superficiellement, & en termes generaux; & quant à ce soit avsié quelle heure est plus expedient; ou le premier jour de l'Audience, qui leur sera octroyé, selon le Jugement de ceux qui sont déjà par-delà.

Item. Semble bon à Monsieur, que ceux venus par-delà, devant toutes autres choses, ils doivent eux représenter au Comte Palatin, luy exhiber honneur & reverence, avec les Lettres de Monsieur, en luy requerant assistance, conseil, confort, & aide; & même les Lettres de seureté, pour plus seurement poursuivre leurs autres faits, en faveur de droit, raison, & justice; & se besoin est, faire une Collation à ce servant, en sa presence.

Item. Monsieur veut, que le procès soit continué sans aucune interruption; & qu'on requere le Concile de justice faire, sans aucun retardement: & ne veut la chose aucunement estre retardée sans son sçeu, & bon plaisir, & especial Mandement.

Item. Veut que les protestations qu'il a faites dernièrement, soient publiées & renouvelées, sans aucunes y ajouter, ou diminuer, qui soient au contraire d'icelles: & se necessité est d'en faire des autres; il plaist bien, ainsi que la matiere, le temps, & les nouvelletés suivans le pourroient requerir, en adherant toudis aux autres.

Item. Monsieur veut que toutes choses, lesquelles seront à faire, & à proposer de par luy, & en son nom, tant en Concile General, comme au College des Cardinaux, en la presence des Juges des Nations, & de toutes autres personnes particulieres, ou Communité, les nouveaux Ambassadeurs ne soient aucunement sans ces premiers, ou aucuns d'eux.

Item. Et quand à ce, Monsieur a envoyé un sexterne de quatorze feuilles, ou environ, signé d'un de ses Secretaires, écrit en langage François: il a voulu faire, pour plus vrayement remontrer & plus cler, les choses qui ont esté faites, lesquelles y comprend mieux en ce langage qu'en autre; jaçoit ce que mon dit Sieur est bien d'accord que par-delà soit mis en autre langage par gens commis de par le Conseil, non suspects, & que collation en soit faite avec le dit Commis, par les Ambassadeurs, ainsois qu'on les propose.

Item. Mon dit Sieur veut que pour autre cause il n'envoie le dit sexterne au dit saint Concile, fors que pour remontrer la verité du gouvernement de ce Royaume, à l'encontre des horribles & abominables menteries, que ses adversaires publient de jour en jour, par toute la Chrienté; lesquelles menteries se prouvent suffisamment de jour en jour, & prouveront, se Dieu n'y pourvoit, dont est pitie pour le Royaume.

Item. Mon dit Sieur veut que tout le monde sçache, que oncque ne fit, ne n'a entention de faire chose qui soit contre l'honneur du Roy, & de son Royaume, & gardera sa loyauté, sans aucunement foy mesfaire; & de ce est prest, & a toudiz esté, de répondre devant tout homme son Juge

661 Circa Damnationem Propositionum Joan. Parvi. 661

Juge competent, en toutes places, par toutes voies raisonnables, & licites, ainſy que bon Chevalier, & loyal vaſſal doit faire.

Item. Et quant à ce qui a eſté oppoſé en matiere de Foy à mon dit Sieur, il ſ'en eſt toudis rapporté au Jugement de Dieu, & à l'Ordonnance & determination de ſainte Eglife, & de la plus ſaine partie des Clercs, & des ſages, ceſſant voye de fait, & de violence; & que chacun puiſſe avoir fiance liberté de dire ce que ſa conſcience luy juge, ſelon la verité & equité, qui eſt la principale cauſe pour laquelle de preſent a envoyé ſes Ambaſſadeurs au ſaint Concile.

Item. Et pour toutes ces choſes mener à fin deſirée, & conſequence deſirée, ſes Ambaſſadeurs ont à requérir audience ſeuſe, franche, clere, & publique, enſemble toutes autres Requeſtes faiſant ſelon Droit à la beſoigne: & ou cas, que Dieu ne veule, que la violence de ſes ennemis ſeroit telle, & ſi grande, que on ne voudroit, ou nom de Monſieur obtemperer, & que on procederoit par menaces, craintes, peurs, & telles impreſſions, & oppreſſionis, tellement que iceux Ambaſſadeurs ne pourroient obtenir ce qu'ils requierent, par raiſon, & ſe verroient en peril de leurs corps, & de leurs vies; Monſieur requiert que par ſauf-conduit du Comte Palatin, ou autres, aux quels il appartient, il ſe pourvoiroit de remede tel que Dieu, & ſes bons amis luy conſeilleroient.

Item. Et quant à la matiere des ſermens deſſus dits, les Ambaſſadeurs aſſemblés, comme dit eſt, jureront & promettront, que nul d'eux n'écrira, ne mandera aucune choſe à part, touchant le principal de l'Ambaſſade, à quelconque perſonne, qui ne montre premierement ſes lettres aux autres; car par telles ſecrettes lettres & partiales, aucune-fois ſ'enſuivent diſſentions, & noiſes.

Item. Jureront, que nuls d'eux ne ſe partira du Concile, ſe Monſieur ne le mande expreſſement, & ſe il n'a cauſe certaine, qui ſoit jugée raiſonnable par le conſeil de tous les autres.

Item. Les Ambaſſadeurs ont à noter la maniere de parler de ceux qui ont compoſé l'Epitre, en nom du Roy, dernierement envoyée au ſaint Concile, en laquelle, par deſpriſement, ils injurient l'Element des pays de Monſieur, leſquels neantmoins ſont de preſent, & ont toujours eſté tant bon, & tant loyal pour le Royaume, comme il appert & que chacun ſçait, & qu'on le peut declarer, quant à marchandiſe, quand à fait d'armes, & en toutes choſes touchant bonne police, & loyauté, & même-ment ont toujours montré vraye obeiſſance & ſubjection à Sainte Eglife.

Par Monſieur Le Duc

B O R D E S.

C E D U L A

Posita in valvis Ecclesiarum,

Cod.
2538.
fol.
367.
verso.

Die Nativitatis Noſtræ Dominæ. Anno xvi. quæ eſt viii. Menſis Septembris.

De Veneris proxima, horâ ſextâ, de manè, in Eccleſia majori Conſtantienſi, Reverendiſſimus in Chriſto Pater & Dominus, Cardinalis Cameracenſis, quæſtionem infra ſcriptam, de qua ſub eodem reſpondebit Reverendus Doct̃or Magiſter

Tom. V. Pars III.

Mauricius de Praga, ſacræ Theologiæ Profeſſor, ponendo tres Concluſiones ſequentes.

Quæſtio.

Utrum plenitudo Potestatis Ecclesiasticæ resideat in ſolo Romano Pontifice.

Prima Concluſio.

Plenitudo Potestatis Ecclesiasticæ inſeparabiliter reſidet in Romano Pontifice.

Secunda Concluſio.

Plenitudo Potestatis Ecclesiasticæ inſeparabiliter reſidet in Universitatē Ecclesiæ Catholicæ.

Tertia Concluſio.

Plenitudo Potestatis Ecclesiasticæ repræſentativè reſidet in Concilio Generali.

Si verò prædicta die locus occupatus eſſet pro alia rationabili cauſa, fiet in die proximiori ſequenti, ſicut ſignificabitur per aliam Cedula.

C E D U L A

Posita in valvis.

Cod.
2538.
fol.
367.
verso.

Die x. Menſis Septembris. Anno. xvi.

Ad exhortationem Reverendiſſimorum Patrum, & Dominorum ſuorum, Cardinalium ſacri Collegii, Reverendiſſimus Pater, Dominus Cardinalis Cameracenſis, diſputationem quam propoſuerat facere die Veneris poſt Nativitatem Beatæ Mariæ, diſtulit ad aliam diem magis opportunam; quæ tunc ſignificabitur per Cedula; proteſtans quod ſibi aut aliis ſacræ Theologiæ Profeſſoribus à nullo, niſi à Concilio Generali pro nunc, de Jure, poteſt exhiberi diſputatio, aut ſcholæſtica determinatio, pro declaratione Catholicæ veritatis, & reprobatione errorum. Alioquin qui de facto ſecus facerent, redderent ſe ſuſpectos de fautoria hæreticæ pravitate.

ASSERTIONES QUATUOR

Magiſtri Generalis Prædicatorum, circa ſpiritualis gladii Potestatem ſupremam.

Prima Aſſertio.

Gladii ſpiritualis ſuprema Potestas reſidet in Eccleſia Militante inſeparabiliter, quo ad Jurisdictionem.

Probatur hæc Aſſertio quoad primam partem; quoniam Eccleſia ipſa eſt duratura uſque ad conſummationem ſeculi. Mathæi xxviii. & non deficiet in Fide Luca xxii. Ergo Jurisdiction Potestatis ab ea non ſeparabitur.

Quoad ſecundam partem, patet, quoniam executionem hujusmodi Potestatis ſupremæ Eccleſia non habet, niſi eâ Papa carente, aut ipſo Papa illegitimately, vel depoſito; ſicut diſſuſe probavi in Sermone quem feci, Dominicâ Invocavit, in loco ſeſſionis, ad quem me remitto.

T t 2

Secun-

Secunda Assertio.

Gladii spiritualis suprema Potestas est in Papa separabiliter, & quoad ejusdem executionem.

Ista facile probatur, quoniam Papa depositus, vel illegitimus utraque caret.

Tertia Assertio.

Gladii spiritualis suprema Potestas est in Papa legitime presidente & residente totaliter, quoad executionem, & nullomodo in Concilio Generali.

Ista Assertio similiter probatur; quoniam Ecclesia executionem talis Potestatis non habet, nisi ea Papa carente, vel eo illegitimo, aut deposito, ut dicit prima Assertio, & per consequens, nec Concilium Generale,

Quarta Assertio.

Gladii spiritualis suprema Potestas sic est in Papa legitime presidente in Ecclesia, quod approbata in eadem solus Papa habet diffinire, & non Concilium Generale.

Ista Assertio probatur ex prima & ex tertia Assertionibus: quoniam in dicto tantum Papa executionem habet hujusmodi Potestatis.

In die Nativitatis Beatae Virginis, in Ecclesia Constantiensi. Anno cccc. xvi. praeedicavit publice, praesentibus Dominis Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis etiam & Ambassiatoribus nonnullorum Regum &c. Magister Johannes de Gersson in effectu, vel quasi in forma, hanc Conclusionem.

Cod.
2538.
fol.
375.

Praedicata per Johannem Gersson.

1416. **S**I Christus supervixisset Beatam Virginem Matrem suam, de Jure divino & humano, Jure hereditario sedisset super Thronum David, & fuisset verus Rex Juda, tenuissetque Regnum temporale, secundum verbum Angeli dicentis Mariae, Luc. 1. 32. *Dabit ei Dominus &c.* Et ita debet ad litteram intelligi, & clarum est quod non per medium Joseph, cum non esset Pater Christi naturalis, sed per medium Beatae Virginis ejus Matris naturalis, & verae, quae erat vera heres dicti Regni David, de Jure divino, & per consequens, humano, cum nullum Jus Juri divino contradicat, sed eidem consonat: ex quo sequitur propositum.

Et inde apparet, quod mulier, de Jure divino, potest succedere in Regnum, seu Regale Dominium; nec Jus humanum potest oppositum statuere, quia tunc non valeret.

Et circa hanc materiam dixit gravem quaestionem fuisse motam inter Christianissima, & praclarissima Regna Franciae & Angliae; super qua materia scriptis multum solemniter unus magnus Doctor Angliae. Et asserunt plurimi quod nominavit Almakum, ad cujus scripta & dicta se referebat.

PROTESTATIONES

Domini Burgundiae,

Receptae xiiii. Septembris. Anno xvi.

A

IN NOMINE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI. Amen.

Cod.
2538.
post
folium
337.
& ante
folium
338.

NOverint universi praesentis scripti paginam, seu praesens publicum Instrumentum inspecturi, quod Anno ejusdem Domini, millesimo quadringentesimo decimo sexto. Indictione nona, die vero xviii. Mensis Augusti, Sede Apostolica Pastore carente, nobis Notariis publicis, & testibus praesentibus infra scriptis, personaliter existens Serenissimus Princeps & Dominus, Dominus Johannes, Dux Burgundiae, Comes Flandiae, Arthesi, & Burgundiae Palatinus, Dominus de Salinis, & de Machlinia; ex ejus certa scientia, eisque Juribus, viis, & modis melioribus quibus potuit, protestatus fuit, & protestationes fecit, ut sequitur, & in quodam rotulo papyreo plenius continetur, cujus tenor talis est.

Primò, quia idem Princeps Illustrissimus alias protestatus, se semper velle imitari sacratissimas, & orthodoxas suorum Praedecessorum, scilicet Minorum Regalium de sanguine liliato Christianissimo, semitas; hoc idem iteratò protestatur, & fatetur, se velle profiteri, & tenere inviolabiliter, adhærendo tanquam verus Catholicus Sententiae Fidei, & Ecclesiae sacro-sanctae, & eam vult fovere, tueri, & defendere, & in eadem permanere, & perseverare, quandiu Altissimus vitam sibi contulerit in humanis.

Item, protestatur, sicut & alias protestatus est, quod in ipsa Fide Catholica, & sub ipsa vult vivere, & mori, ipsam excolere, protegere etiam omnes & singulos suos fideles, amicos, parentes, alligatos & subditos ad hoc ipsum, totis viribus, exhortando, eosdem, ac etiam, si quando foret opportunum & necesse, quantum in eo erit, compellendo.

Item, protestatur, sicut alias protestatus est, quod de mente sua nunquam fuit, est, aut erit, dare favorem, aut assensum quibuscumque Propositionibus, seu Assertionibus, atque Conclusionibus propositis, aut in posterum, per quemcumque, seu quocumque proponendis, quae venirent directè, aut indirectè, contra determinationem Fidei sacro-sanctae, aut doctrinae Ecclesiasticae sanctorum Doctorum ab Ecclesia probatorum, ceterorumque catholicè docentium.

Item, protestatur sicut alias, quod circa ea, quae jam longo temporis spatio in sancto Universali Concilio Constantiensi, & Parisiensi praedicata, & proclamata fuerunt per Episcopum Parisiensem, & ejus Procuratores, suo nomine, & Magistrum Joannem de Gerssonno, suosque complices, contra ipsum Principem inclytissimum, idem se submitit, & semper vult submittere ordinationi, declarationi, & determinationi Sanctae Matris Ecclesiae, & Sedis Apostolicae, offertque se, prout alias se obrulit, stare Juri, casu quo aliqui voverint ipsum impetere super facto Fidei, aut sanctae Catholicae doctrinae, contra ipsum proponendo aliqua, quae ejus sinceritati, fidelitati, honori, & famae derogare possent.

Et quia post praedictas protestationes, processus quidam fuit inter ipsum Principem Illustrissimum, parte una; & Episcopum Parisiensem & Inquisitorem,

torem, qui tunc erat, parte altera; occasione cuiusdam prætenſæ Sententiæ per ipſos Episcopum & Inquiſitorem, in jaſturam Fidei, & Principis præfati opprobrium lata: qui quidem proceſſus cum maturo & diuturno examine Doctorem plurimum, Dominorumque de Rota, in præſentia Judicum Fidei terminatus ſententialiter extitit contra ipſos Episcopum, & Inquiſitorem, per tres Dominos Cardinales ad hoc deputatos præ ſacrum Concilium.

Nihilominus proſecutores Sententiæ dicti Episcopii, tanquam veritatis, & præfati Principis adverſarii, à dicta Sententia appellarunt. Poſtquam quidem appellationem, viâ Juris rejectâ, & neglectâ, viam facti aſſumentes, procuraverunt Litteras, Epistolas, & Libellos, nunc ex parte Regis Franciæ Chriſtianiſſimi, nunc ex parte Regis Romanorum, nunc ex parte Univerſitatis Pariſienſis, poſtulant importunè dictam Sententiam revocari; & ex conſequenti, inferentes injuriam, opprobria, & contumelias contra præfatos Dominos Cardinales Commiſſarios, totum ipſum Univerſale Concilium, & prænominatum Principem: adjicientes inſuper minas, & terrores contra omnes & ſingulos, præcipuè de Regno Franciæ, & in eodem Beneficiatos, qui ſuæ infantiæ non dederunt aſſentientiam, conſilium, auxilium, & favorem, organo Magiſtri Joannis de Gerſſono, in hæc verba, aut ſimilia, in ſententia, die Jovis, nono Julii, apud Conſtantiam, in Sefſione publica Nationis Gallicanæ, prætenſo Regis nomine, prorumpentes.

Quicumque ſibi, & ſuis collegis aſſistentiam non darent, eo ipſo poenam criminis læſæ Majestatis incurrerent. Subjungentes præterea, quòd de mente Regis erat Sententiam præfatam Episcopii Pariſienſis defendere, ſuſtinere, & tueri velle per totum Regnum ſuum, & Delphinatum: poenam ignis, ferri, gladii, exilii, & totius exterminii incurrendo omnibus & ſingulis in contrarium venientibus. Et conſequenter dicebant ſuper iis Litteras, ex parte Regis ſuo Parlamento, & per totum ſuum Regnum, ſuper executione poenarum faciendâ, jamque deſtinatâ; quemadmodum appare per incarcerationem Magiſtri Nicolai Canache, Doctoris in Theologia, & Magiſtri Joannis de Villa-nova, Doctoris in Decretis, ob cauſam prædictam punitorum, quemadmodum faciendum aſſerunt de ceteris iis ſimilibus.

Præmiſſis itaque, necnon & veritatis aliis ſimilibus diligenter attentis, proteſtatur Illuſtriſſimus Princeps sæpè dictus, in modum qui ſequitur.

Primò, quòd non intendit diſcedere à determinatione Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, quæ in hac materia habuit conſultationem, & deliberationem Doctorem Catholicorum de quatuor Nationibus ſufficienter congregatorum, & Dominorum de Rota Apoſtolica; imò eam tenet, & approbat, tanquam Sententiam Catholicam.

Secundò, proteſtatur, ſe velle ſtare Sententiæ per Dominos Cardinales Commiſſarios legitime & canonicè latæ.

Item, proteſtatur, quòd in futurum ſtare vult Juri, & Judiciò Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, quando diù libertas omnibus, & ſingulis fuerit conceſſa, & data dicendi & ſcribendi, & publicè quid quid Jus, & ratio eis ſuadebunt, ſecluſo omni timore, & favore, odio, & rancore, quibus ipſa libertas, & verum Judicium impediri ſolent.

Item, proteſtatur, in caſu quo via facti locum haberet, per terrores, minas, ſeu aliâs quovis modo; aut libertas, & juſtum Judicium paterentur detrimentum in loco tam ſolemni, taliter quòd via Juris ſibi totaliter ſecluderetur; idem Dominus, cum remediis Juris & Juſtitie procurabit ſibi, tempo-

re & loco opportunis, juſtitiam miniſtrari, modo & forma melioribus, quibus Deus ſibi contulerit.

Item, proteſtatur, quòd ſi via facti taliter ſuam impediret juſtitiam, quòd ſui Ambaſſiatores audientiam non haberent; idem Dominus eodem, ex nunc, pro ut ex tunc, revocat, & eorum autoritatem adnullat, requirens nihilominus, ut de Jure eſt, quòd ſalvi & incolumes ſibi remittantur.

Item, quia illi, qui de præſenti ſe gerunt pro Univerſitate Pariſienſi, & ab Anno citra, ſe geſſerunt per ſuas multiplices Litteras, & Epistolâs, & fa-vent, & fa-vent Sententiæ Episcopii Pariſienſis, tam damnatè partem ſe conſtituendo in hac materia contra præfatum Dominum; proteſtatur idem Dominus ſe nolle per ſe, vel ſuos Ambaſſiatores recipere opinionem ipſorum, nec ipſam eſſe admittendam plus quam illam Episcopii Pariſienſis, cum ipſe cum eo, & ipſe cum eis, pro parte adverſa ipſius Domini debeant reputari. Et aliundè; cum illi iidem, & in odium ipſius Domini Ducis, jamque expulerint, & expelli procuraverint ab ipſa Univerſitate ſerè totam Nationem Picardiæ, præcipuè quo ad Magiſtros notabiliores; arcamque ipſius Nationis frangi procuraverint, violenter ſigilla ſua auferendo, ſicut habetur ex publico Inſtrumento: &, ex conſequenti, de Facultate Decretorum, & ceteris Nationibus, & Facultatibus quamplures de notabilioribus Doctoribus, & Magiſtris expelli fecerint, eò quia in ſuas opiniones & Sententiam dicti Episcopii conſenſum non dederant, ſed potiùs eas deſuavaverant, & ipſum Magiſtrum Joannem de Gerſſono, quantum in eis erat, ſuamque poteſtatem revocaverunt: Acta inſuper illorum, Libellos, & Epistolâs, nomine Uni-verſitatis compoſita ſigillare noverint, ipſa potiùs fore diſcutienda per ſacrum Concilium judicantes, pro ut ex pluribus publicis Inſtrumentis clariùs patet. Quæ omnia oſtendunt præfatos, Uni-verſitatem repræſentantes, facere partem formaliter pro dicto Episcopo, contra memoratum Principem. Quare proteſtatur idem quod priùs.

Item, prænominati Uni-verſitatem regentes, adhærentes dicto Episcopo Pariſienſi, una cum ipſo, poſſent forſan in poſterum nonnullorum malignantium ſuaſu, in materia hujus proceſſus novitates varias introducere, & cautelas, per quas id, quod in lite pendet, pateretur tenebræ diſpendium.

Proteſtatur idem Princeps, hujusmodi novitatibus, ſeu cautelis quibuſcumque per aliquem, vel aliquos, quacumque autoritate fungentes, nolle adhære, tanquam Juri, & rationi contrariis.

Item, proteſtatur, quòd ſi dicti Episcopus & Uni-verſitatem regentes, pars adverſa ipſius Principis, in talibus novitatibus procurarent per quamcunque autoritatem, Eccleſiaſticam, aut ſecularem opiniones aliquorum Doctorem Catholicorum infirmari, adnullari, aut repelli; ſeu, cum plures eſſent numero, ad minorem numerum redigi, atque Congregationes quaſcumque, ſeu Conciliola particularia alibi, quam in loco Generalis Concilii fieri; eò quia hujusmodi Congregationes, ſeu Conciliola vix ſuſpicionem carent: quia interdum in talibus fiunt colluſiones, impreſſiones, violentiæ, & cetera, quæ libertati adverſantur, ſicut manifeſtè apparet ex iis quæ Pariſius contigerunt, ut præfertur.

Si denique contingeret Libellos, Cartulas, Epistolâs, aut Codicillos alicubi ſcribi, ad libitum ipſius partis adverſæ, in præjudicium & jaſturam proceſſus juridicè inchoati, atque libertatis, quæ in materia tanta præcipuum debet locum habere. Hæc omnia, & iis ſimilia, tanquam rationi & Juri diſſona, proteſtatur sæpè dictus Princeps, ex nunc, & in poſterum, nolle admittère: quinimò ipſos omnes

nes talia procurantes & promoventes, eorumque complices, & eisdem faventes, tenet, & habet in Fide suspectos, & eosdem suos adversarios & capitales inimicos suspicatur, Jurisque calumniatores, & prævaticatores, quibus nulla fides adhibenda est, æstimat reputandos, & reputat æstimandos.

Item; & postremò, protestatur sæpè nominatus Illustrissimus Princeps, se velle semper stare Juri & Judicio, juxtà modum, & formam processus in facie Universalis Ecclesiæ formati, inchoati & A. huc usque inluminati*, nihil volens immutari, aut innovari, quod ipsius processus formam & Decretum sacri Concilii variet, conturbet, aut aliquam liter vitiet & immutet. Rogatque & petit, omnia, & singula fieri in libertate; seclusis omnibus, ex quibus violentia, timor, metus, & terror possunt verisimiliter consurgere, & inferri cuicumque.

De quibus siquidem protestationibus per Illustrissimum Principem Dominum, Ducem Burgundiæ præfatum sic, ut præmittitur, factis, omnibusque, & singulis superius descriptis; ipse Dominus Dux petit sibi fieri per nos Notarios infra scriptos, publicum Instrumentum, unum vel plura.

Acta fuerunt hæc in villa Insulensi, Tornacensis Diocesis, præsentibus Reverendis in Christo Patribus, ac Dominis, Dominis Tornacensi, & Bethleemitano Episcopis, necnon Illustri Principe, Philippo, Comite Sancti Pauli; ac Dominis Joanne de Luxemburcho. Joanne Domino de Fosseux. Rollando, de Flandria. Guillelmo, Domino de Bonnières, & Gubernatore Attrebatensi. Carolo de Lens, & Roberto de Mailly, ipsius Domini Ducis Consiliariis, Cabellanis; & Magistris Eustacio de Astrio. Joanne de Mailly. Marco de Foras. Toussano Baujardi. Remundo de Burgundia. Joanne Guerini, & Joanne de Vellery, ejusdem Domini Ducis Consiliariis; ac Gariffudo Maupoivre, in Artibus & Medicina Magistro, testibus, cum pluribus aliis, ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Verùm, quia ego Jacobus Ysambardi, Clericus Metensis, publicus Apostolica, & Imperiali autoritatibus Notarius, in Legibus Bachallarius, præmissis omnibus & singulis, dum sic, ut supra scribuntur, per eundem Illustrissimum Principem, Dominum meum Ducem Burgundiæ fierent & agerentur, unà cum prænominatis testibus, ac Notariis infra scriptis, præsens interfui: idcirco exinde confecto præsentis publico Instrumento, alterius manu fideliter scripto, præmissa publicando, signum meum, unà cum signis & subscriptionibus Notariorum infra scriptorum, apposui consuetum, hic me subscribens manu propria, requisitus, in testimonium præmissorum & rogatus.

Et ego, Simon Gangnardi, Presbyter Carnotensis Diocesis; Bachallarius in Decretis, publicus Apostolica & Imperiali autoritatibus Notarius, protestationibus, ac omnibus aliis & singulis præmissis, dum sic, ut præmittitur, per sæpè dictum Illustrissimum Dominum Principem, Ducem Burgundiæ agerentur & fierent, unà cum venerabilibus Notariis, necnon testibus supra & infra scriptis, præsens interfui: itaque per alium fideliter scripta, etiam cum eisdem Notariis publicavi, & in hanc publicam formam redegi, signoque meo publico signavi, requisitus & rogatus, in fidem & testimonium omnium, & singulorum præmissorum.

Et quia ego Johannes de Plessy, Clericus Parisiensis, publicus, Apostolica & Imperiali autoritatibus, Notarius, præmissis omnibus & singulis, dum sic, ut supra scribuntur, per eundem Illustrissimum Principem, Dominum meum, Dominum Ducem Burgundiæ fierent & agerentur, unà cum

* forsitan ininimati

prænominatis testibus, & Notariis præscriptis præsens interfui: idcirco exinde confecto huic præsentis publico Instrumento, manu alterius fideliter scripto, præmissa publicando, signum meum, unà cum signis & subscriptionibus Notariorum prædictorum apposui consuetum, hic me subscribens manu propria, requisitus & rogatus, in testimonium.

LETTRES

De Monsieur

Apportées par Argnolet, & Salins, qui demeura malade à Strasbourg: apportées le xiiii. jour de Septembre, faisant mention des Lettres, instructions, protestations & reponse aux Lettres du Roy, & autres choses plusieurs.

A Reverend Pere en Dieu, & Nos amez & feaux Conseillers, l'Evêque d'Arras, d'Artois, & Maître Pierre Cauchon.

JEAN Duc de Bourgogne, Comte de Flandre, d'Artois, & de Bourgogne.

Reverend Pere en Dieu, & Vous Maître Pierre Cauchon, nos amez & feaux Conseillers. Nous avons receu les lettres, que nous avez dernièrement envoyées par nostre amez & feaux Conseiller, Maître Jean de Salins, ensemble plusieurs écritures autres, avec certaines instructions, touchant nostre proces, & nos affaires pendant au Saint Concile General; & en tant que nous avons esté, & sommes touchés en personne, & en honneur, nous & nos amis, & nostre cause juste, & raison est troublée, & empêchée par certaines Lettres, en nom de Monsieur le Roy, composées par nos adversaires: & par certaines Propositions faites contre nous, & nos bons amis, par iceux nos adversaires, nous répondons par certains Articles aux choses couchées à l'encontre de nous.

Lesquelles reponses signées de nostre main, & de la main de l'un de nos Secretaires, & de nostre seel secret, vous envoions, pour estre présentées, & par nous, au Saint Concile; & d'icelles reponses le pareil vous envoions, pour voir, & visiter, & présenter où bon vous semblera.

Item. Et sur la maniere de proceder que veons mises sur pas nos dits adversaires, bien estrange, avons formés & fait certaines protestations, lesquelles voulons estre par vous, en nostre nom, publiées, en la maniere qu'il appartient.

Item. Et quand à ce que les instructions que avés baillées au dit Maître Jean, font mention de la diligence que avés faite en poursuivant nostre bon droit, & des écritures qui servent à ce multipliées: nous sommes, ensi que devons estre tres bien content, & appercevons bien de plus en plus la bonne amour, & grande affection qu'avés à la conservation de nostre bon droit, & justice, & honneur, dont sommes & serons perpetuellement à vous tenus, & obligés; & vous prions, que perseveramment veullies les choses commencées entretenir, & conduire.

Item.

Cod.
2538.
in
qua-
ter-
nion-
bus in-
ter fol.
337.
&
338.

Item. Et quand ad ce que es dittes instructions faites mention de nostre procès estre mis en suspens, jusques à la creation d'un nouvel Pape, & que epi a semblé estre expedient à plusieurs, qui sur ce ont donné leurs deliberations; tout nostre Conseil de par-deçà, avec nous, sommes d'opinion que nostre procès se continue par toutes les meilleures manieres que continuer se peut, sans aucune interruption, ou dilation, & que faciés toute la plus grande & expresse diligence de poursuivre à l'encontre de nos adversaires nostre bon droit, & pour certaines causes touchées en nostre Conseil, lesquelles vous pourra dire plus à plain le dit Maître Jean qui a esté present es dittes deliberations.

Item. Et quand ad ce que écrivés; de pourvoir de nouvelles Ambassades, & de vos autres nécessités: scachiez, que c'est une chose que avons tres à cœur, & bien brief par telle maniere y pourverons, que en ferés contens. Mais pour les empêchemens qui nous sont survenus, & surviennent de jour en jour, & qui nous seront à plaisir, de Dieu à honneur; finalement ne avons peu remedier, ne pourvoir ad ce que demandés; jaçoit ce que provision y soit mise de long temps, laquelle sera bien brief expediee.

Item. Et quand ad ce qui touche les Evesques d'Amiens, & Abbé de Saint Vast d'Arras, toute la diligence que en avons peu faire, nous l'avons faite, ainsi qu'il vous apparra par relation du dit Maître Jean.

Vray est que en tant que touche l'Abbé de St. Vast, nous avons chargé nostre amé & feal Confesseur, d'écrire à vous les causes de nonpuissance, à cause des guerres du Royaume, pour icelles remontrer, de par nous, à tres Reverend Pere en Dieu, le Cardinal des Ursins, à ce qu'il se veuille tenir, pour amour de nous, content de la somme qui est appointée. Car nous nous sommes fait fort de ce pardevers le dit Abbé, & de ce me me ecrivons en brief au dit tres Reverend Pere en Dieu, iceluy Cardinal des Ursins, en luy remerciant des peines prises pour nous, en nous recommandant à luy.

Item. Quant à ce qui touche tres Reverend Pere en Dieu, le Cardinal de Pise; semblablement luy ecrivons, en nous excusant de ignorance des choses qui ont esté faites à l'encontre de lui & de son serviteur: promettant néanmoins, que si aucun vient par devers nous, poursuivant le dommage proposé, nous en ferons la plus grande diligence que pourrons; & eussions fait pieça, si aucun eut comparu pour cette cause.

Tres chers & bien amés, quant est de notre estat & de nous autres nouvelles, pourrés scavoir plus à plain par notre dit Conseiller Maître Jean de Salins que renvoions par devers vous.

Notre Seigneur vous ait en sa sainte garde.

Escrive en nostre ville de l'Isle. Le 30. jour d'Avril.

Y S A M B A R T. D

C E D U L A

Lecta in Judicio Fidei,

xxvi. Septembris, & tradita per Dominum Cardinalem Cameracensem.

Omnes tres Commissarii; Cardinalis Cameracensis; Episcopus Landensis; & Episcopus Leonensis.

Vlris & diligenter examinatis scripturis, & allegationibus Magistrorum Nationis Germanicæ, per Commissarios à Judicibus Fidei deputatos, & diligenter per eos consideratis cedulis plurium Magistrorum Theologiæ, qui dicta scripta legerunt, & examinarunt, super Tractatu Magistri Johannis Valkemberch contra Polonos: omnes tam dicti Commissarii quam Magistri concordant*, quod dictus Tractatus est tanquam hæreticalis condemnandus.

Sed tamen, ad satisfaciendum rationibus partium prædictarum, & ut Sententia Judicium fiat clarior apud omnes, Secundum Magistros præallegatos in dicta Sententia, quo ad duo puncta aliqua videntur supplenda.

Primo ubi dicitur: *quorum aliqua*, & principaliter conclusio dicti Tractatus. *sunt hereticalia, & quadam heresim sapientia*, videtur quod hæc clausula † esset addenda, videlicet, quia dictus Tractatus, cum pluribus in eodem contentis, principaliter docet, licitum esse, imò debitum, & meritum, homines occidere, absque expressione sufficienti de divini Juris ordine, & aliis debitis circumstantiis observandis, quæ tamen intelliguntur in divino Præcepto: *Non occides*.

Item. † In dicta Sententia, ubi circa finem ponitur: *& contenta in eodem &c.* Concordant omnes, quod ponatur: & præcipue supra dicta contenta in eodem; quia ut conclusio correspondeat narrationi.

Item. Concordant partes, quod in fine dictæ Sententiæ ponatur hæc clausula: *Nec intendit sancta Synodus Articulum; an & quando licitum sit, vel illicitum fidei Principi ducere infideles contra fideles, per hanc Sententiam diffinire, quem Articulum idem Frater in prædicto Tractatu contra Polonos videtur præsupponere, affirmando quod nullatenus liceat.* §

Quia forma Sententiæ est mutata, citra deliberationem quarundam actionum, nec sunt dati Judices pro Natione Hispanica, quæ nondum approbavit Decreta hujus sacri Concilii facta ante suam unionem; & etiam non fuit inter omnes Doctores in Theologia in eodem sacro Concilio existentes, qui potuerunt, & debuerunt vocari, mate-

* Non omnes Theologi concordant. Imò magna pars discordat propter rationes efficaces sumptas ex divinis Scripturis, & parati sunt ostendere. Nota quod regula Fidei non est voluntas humana &c. quare nihil ad Fidem pertinet de partibus convenientibus vel discordantibus.

† Concordant Poloni quod dematur illa additio. *hæc clausula &c.* quia nolunt se immiscere factis alienis. Falsum est quod hic ponitur in additione; quoniam non docet ille Tractatus, quod absque expressione sufficienti &c. Sed docet quod divini Juris scripti & expressi ordine non servato, licitum est. Quod est verum; & ille est intellectus spiritus illius Præcepti: *Non occides*.

‡ Non est verum quod concordant omnes.

§ Non est verum; quare audiantur Prudentes.

Cod.
2538:
Fol.
473:
Anno
1417:

Eod.
fol.
473:

materia Propositionum &c. debitè & plenè discussa, undè multi & graves conqueruntur;

Primò, quòd aliqui fuerunt auditi ad partem, eisdem contemptis, quòd fieri non debuit, & inde in scandalum grave Dominorum Judicium possent reclamare, & forsan reclamabunt.

Ea propter, videtur expediens, imò justum & rationabile, quòd dicta materia ad omnes Doctores qui voluerint super ea deliberare, vel ad Nationes remittatur, vel publicè, certa die & hora ventiletur, prout in Concilio Generali, in materia Fidei debet, & etiam fuit in Concilio præsentia observatum.

Cod.
2538.
fol.
289.

CONCLUSIONES

Cardinalis Cameracensis.

Traditæ Anno xvi.

Dicere quòd condemnare Propositionem Magistri Johannis Parvi, vel novem Propositiones, quæ dicuntur ex eadem Propositione in hoc sacro Concilio fuisse denunciata, sit facere novum Articulum Fidei; est falsum, erroneum, & in Fide & moribus scandalosum, & iis quæ in hoc sacro Concilio practicata sunt manifestè contrarium.

Et ideò, in quantum in isto errore fundata esset annullatio Sententiæ Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris. Ego ad honorem Fidei Catholicæ, hujus sacri Concilii, & Christianissimi Regis Franciæ, ac Universitatis Parisiensis, & præsertim Theologiæ Facultatis, offero me probare dictam Conclusionem, & publicè deffensare.

Addendo quòd non oportet ad errorum condemnationem errorum assertores evocare, maxime ubi agitur de reprobatione errorum notoriè scandalosorum.

Anno xvi.

CEDULA

Exhibita per Magistrum Johannem Campani, Procuratorem Regium, nomine Regis reformatorio. vi. Octobris. Et similis in forma, per Johannem Gersson tradita fuit, in Collegio Dominorum Cardinalium. v. Octobris, cum novem Assertionibus, & Postillis. Attendatur &c.

Cod.
2538.
fol.
374.
verso.

1416. **C**um causæ Fidei, præsertim in Concilio Generali, sint inter omnes, imò super omnes alias causas pertractandæ summarè & de plano, sine dilatione, & sine strepitu, & figura Judicii. Cum præterea debeat in hujusmodi causis fieri prius inquisitio de qualitate doctrinæ, & interesse Fidei, quàm de quocunque interesse personali; sicut prius sciendum est, an doctrina sit vera, vel falsa, quàm absolvetur dogmatizans, vel damnetur: placeat ordinare quòd iste modus deinceps teneatur etiam in materia novem Assertionum, & Propositionis à qua sunt extractæ, sicut in hoc Concilio in causis Fidei & hætenus laudabiliter observatum, quòd videlicet evocatà prius causâ ipsâ cum omnibus de-

pendentiis à Dominis Commissariis, quorum aliqui per suos modos procedendi prolongaverunt, & intricaverunt hanc materiam per spatium quinque Mensium, cum multis vexationibus, expensis, gravaminibus, propter quæ appellatum est ab eis.

Fiat examinatio summaria, & de plano, per Nationes, & sacrum Collegium, si talis doctrina sit vera, vel falsa; sana, vel scandalosa: alioquin scandalifabitur Concilium, quasi vel nesciat, vel non audeat, vel negligat decernere quid secundum Fidem Christianam, ac etiam Jura Canonica, & Civilia sit tenendum, attentis præcipuè tot precibus & requeitis Serenissimi Principis Regis Romanorum, & Christianissimi Regis Franciæ, ac almæ Universitatis Parisiensis, super hac re totiens & instanter factis: attento præterea quòd *Error, cui non resistitur, approbatur*; & quia dicit Jacobus, *xxi. 1. Nolite in personarum acceptione habere Fidem Domini nostri Jesu Christi*. Attento rursus, quòd multi & graves reputant hanc doctrinam longè perniciosiorem esse, & in errorum manifestationem, quàm sit in pluribus Articulis doctrinæ Hufi hic damnatæ, licet habere videatur etiam in hoc Concilio pertinaces defensores, & ei faventes multis modis; Attenta denique condemnatione istius Propositionis: *Quilibet tyrannus* &c. quæ ut hæretica condemnata est.

Quam Propositionem, secundum Judicium plurimorum, istæ Assertiones, & maxime dicta Propositionio, à qua sunt extractæ, continent; evidenter sufficiunt & in effectu.

Die Martis vi. Octobris exhibita in reformatione per Magistrum Johannem Campani, Procuratorem Regis Franciæ, & petiit prout retrò continetur, & à nobis Notariis petiit Instrumentum. Et fuit responsum per Menzeburgensem, prout Præsidentem, quòd vellent deliberare, & quantum in eis esset, ipsam executioni demandare. Et ut facilius fiat, præcepit nobis Notariis, ut singulis Nationibus detur copia, ut etiam valeant super hoc deliberare.

SUPERSCRIPTIO LITTERÆ

A Reverends Peres en Dieu, nos très-chers & bien aimez, l'Evesque d'Ar- Cod.
ras; Maistre Pierre Cauchon; & an- 2538.
tres Prelats, & gens etant presen- fol.
tement de par nous au St. Concile, 379
a Constances, & à chacun d'eux.

Jean Duc de Bourgogne, Comte de Flandre, d'Artois & de Bourgogne.

Reverends Peres en Dieu, très chers & bien aimez.

Les Rois des Romains, & d'Angleterre nous ont de nouvel écrit, & fait sçavoir, que le Comte d'Armignac, & ses complices, ainsi qu'ils ont entendu, s'efforcent, par voyes estraignes, & souldaines, de reduire Monsieur le Roy, & tout son Royaume à l'obeissance de Pierre de la Lune, pour iceluy Pierre de la Lune restituer, & remettre en l'état de Papalice, duquel despieça, par l'ordonnance de l'Eglise Universelle, & pour juste, & raisonnable cause, a esté indigné, & comme tel despointié, & depuis, mémement par la declaration de tout le Clergé du Royaume, & de nous, qui toujours avons contenu à entretenir bonne paix, & union, tant en l'Eglise, comme au Royaume, & qui autrefois avons consenti, & accordé tout ce qui a été fait par l'ordonnance du Clergé de ce Royaume.

Nous

673 Circa Damnationem Propositionum Joann. Parvi. 674

Nous, considerans les grands inconveniens, & troubles, qui, à cause de telle entreprise, pourroient advenir en Sainte Eglise, & toute la Chrétienté, ne voulons point, que en cette matiere, ou nom de nous, procédez, en quelconque maniere, sans le consent, & bon gré des Ambassadeurs des dits Rois des Romains, & d'Angleterre, étant au saint Concile de Constances, & * sur ce n'avez autre Mandement de nous, & dont nous appert, en induisant à ce tous autres que trouverez estre affectez à nos faiz, & besoignes, ainsi que sçavez, & trouverez estre à faire pour le mieux, sans aucunement y faillir. Reverends Peres en Dieu, tres chers & bien amez, le Saint Esprit vous ait en sa benoite garde. Escrit en nostre ville de l'Isle. Le xxvi. jour d'Aoust.

Signé S E G U I N A T.

Cod.
2538.
fol.
375.
verso.

* forsan desideratur li

S C H E D U L A

Exhibita per Johannem Gersson, in Collegio Minorum Cardinalium. Die v. Octobris. Anno xvi.

v.Oa. 1416. **R**everendissime Pater, Domine Cancellarie. Cum non humiles Ambasiatores, Christianissimi Francorum Regis, & almæ Universitatis Parisiensis. Procurator insuper, & procuratorio nomine Reverendi Patris Domini Episcopi Parisiensis, ac etiam Inquisitoris hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, dum vivebat, in Officio, institerimus jam per nos & alios, cum multa diligentia, per spatium septem Mensium & amplius: etiam per medium sacri Collegii; quatenus signaretur nobis Commissio in causa appellationis interjectæ contra quandam prætentam Sententiam latam per tres Reverendissimos Patres Dominos Cardinales, de facto, non de Jure, per quam quærentur annullari Sententiæ latæ Parisius in causa Fidei, & approbatæ per dictos Christianissimum Regem, ac Universitatem Parisiensem, legitime, & in favorem Catholicæ veritatis. Cum præterea nullam usque hodie potuerimus adhuc habere Commissionem utiliter signatam, in manifestum præjudicium Fidei, ac prædicatorum * Regis, Universitatis, Episcopi, & Inquisitoris: protestamur solemniter, nominibus quibus supra, & coram iis Notariis publicis, de defectu Justitiæ, & de prosecutione Juris nostri, & manifestatione diligentiarum nostrarum, ubi, quando, & apud quos fuerit oportunitas, & sicut Jus & ratio suadebunt.

* forsan prædictorum

M E M O R I A L E

Joannis Gersonii,

Exhibitum in Concilio Constantiensi, in causa Propositionum Joannis Parvi.

Volens ipse qui regit Israël, Dominus Noster Jesus Christus, intendere salutem hominum, & eos velut oves, ad æterna vitæ pascua deducere, cuidam interroganti se adolescenti respondit: *Si vis ad vitam ingredi, serva Mandata.* Matth. xix. 17. Et cum rursus interrogasset: *Quæ?* Jesus dixit: *Non homicidium facies: Non adulterabis: Non furtum fa-* Tom. V. Pars III.

ciæ: Non falsum testimonium dices: Honora Patrem & Matrem; & diliges proximum sicut te ipsum. v. 18. 19. De quibus quidem Mandatis antea prædicaverat Christus: *Qui solverit unum de Mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, hic minimus, glossa, nullus, vocabitur in Regno celorum.* Matth. v. 19. De quibus præterea loquens Propheta Domino; *Omnia, inquit, Mandata tua veritas* Ps. cxviii. 86. Et iterum. *Tu mandasti Mandata in cunctis odium nimis.* v. 4. Et Ecclesiastes concludens ait. *Deum time & Mandata ejus observa, hoc est omnis homo.* Cap. xii. 13.

Observantur autem Mandata Dei, nedum per voluntatem bonam in justa operatione; sed & per intelligentiam veram in recta Fide; Fidem dixerim, quæ veritati Mandatorum credere facit, nedum ex indicta naturali ratione, sed ex Scripturæ sacræ, quæ solvi non potest, supernaturali, & ad supernaturalem finem traditione; ita ut cum opposita falsitatis Assertionem non stet Fides, neque salus. Vidit utrumque Psalmista, qui Mandatis Dei credidisse, & ab eis intellexisse se fatetur.

Constabat hæc salubris sententia Sacro-sanctæ Synodo Constantiæ, dum inter ceteras determinationes suas, unam edidit, sub hac forma.

„Præcipua sollicitudine volens hæc Sacro-sancta Synodus, ad extirpationem errorum, & hæresium, in diversis mundi partibus invalescentium, procedere, sicut tenetur, & ad hoc collecta est: „nuper accepit, quod nonnullæ Assertionem errorum, in Fide, & bonis moribus, ac multipliciter, scandalosæ, totiusque Reipublicæ statum, & ordinem subvertere molientes, dogmatizatae sunt, „inter quas hæc Assertio delata est.

Quilibet tyrannus potest, & debet licite & merito occidi, per quemcumque vassallum suum, vel subditum; etiam per insidias, & blanditias, vel adulationes, non obstante quocumque juramento, seu consideratione factis cum eo, non expectata Sententia, vel Mandato Judicis cujuscumque.

Adversus hunc errorem satagens hæc sancta Synodus insurgere, & ipsum funditus tollere, præhabita deliberatione maturâ, decernit, declarat, & definit, hujusmodi doctrinam erroneam esse in Fide, & moribus, ipsamque tanquam hæreticam, scandalosam, seditiosam, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, proditones, vias dantem reprobam, & condemnat. Declarat insuper, decernit, & diffinit, quod pertinaciter doctrinam hanc perniciosissimam asserentes, sunt hæretici, & tanquam tales, juxta legitimas, & Canonicas Sanctiones puniendi.

Ex qua quidem declaratione possunt accipi salubres veritates, temporibus, maxime nostris accommodatæ, pro reprimendis hæreticis, aut hæreticorum, per affectionem reprobam, fautoribus, contra divinam, & catholicam Mandatorum veritatem; & in cujuslibet Reipublicæ, nedum temporalis, sed spiritualis pariter turbationem subversuram, qualiter pro dolor! sentimus in Boëmis, & alibi, multis modis.

Prima Veritas.

Post præfatam Sacro-sanctæ Synodi Constantiensis determinationem, prædicta Propositio, *Quilibet tyrannus &c.* habenda est tanquam hæresis expressissimè damnata, quodque dogmatizans aliquis scienter ipsam, judicandus est in hæresim jam damnatam cecidisse, & nisi paratus est corrigi, debet ut hæreticus condemnari.

V

Secun-

Secunda Veritas.

Post hujusmodi determinationem, quilibet Ecclesiae Prælati, & Doctor, à summo usque deorsum, debet suo modo, ad exemplum sacrae Synodi, præcipua sollicitudine conari quatenus hæc hæresis non resurgat, sed funditus extirpetur. Ita enim dixit eadem Synodus, se voluisse, & ad hoc faciendum obligatam esse, si verbis suis pondus detur.

Tertia Veritas.

Post hujusmodi determinationem, debent ab Ecclesiae Prælati, & Doctoribus Assertiones quas in hac hæresi damnata, sub qualicumque forma verborum palam fundari deprehenderint, habere pro damnatis, & protinus abjicere, & tollere: alioquin frustraretur intentio Concilii, quæ satagebat hunc errorem funditus tollere; ut videlicet radice succisâ, rami reprobii non subsistant: est enim de similibus idem, aut simile Judicium.

Quarta Veritas.

Post hujusmodi determinationem, quidquid antea fuerit, nulli fas est deinceps dogmatizare, scripto, vel verbo, quod hæc doctrina, & similes, contra Dei Mandata, spectent tantummodò ad mores, & nullatenus ad Fidem; nec veniant Judicio Fidei reprobandæ: alioquin fit intolerabilis injuria sacro Constantiensi Concilio, diffinienti hanc doctrinam, nedum erroneam in Fide & moribus, sed hæreticam: nec immerito; quoniam veritas Mandatorum Dei quamvis sit de Lege naturali, est nihilominus, alio multiplici respectu, de Lege divina, & evangelica; quoniam in ea traditur, ad finem æternæ vitæ supernaturalem utique consequendum.

Datur etiam istud palam intelligi ex contextu Propositionis hujus, & similium, quæ loquuntur, quod meritorie, & secundum Legem divinam, potest occisio fieri, qualem dicunt: & quia falsum dicunt, constat quod Legi divinæ contradicunt. est autem hæresis dogma falsum, divinæ Legi contrarium.

Quinta Veritas.

Post hujusmodi condemnationem, & solemniem, atque publicam ipsius promulgationem, non licet, aut saltem non decet, vel expedit, rursus doctrinam hanc pestiferam, cum suis similibus in ea manifestè fundatis, ut dubiam, deducere ad Judicium cujuscumque Generalis Concilii, vel Summi Pontificis, pro nova condemnatione; quanto minus pro retractatione: videretur enim, vel autoritas, vel Fides, vel sanctitas dicti Generalis Concilii Constantiensis in dubium revocari, quod nefas est. Nam proinde celebris electio Summi Pontificis, & Prædecessoris expulsio, cum ceteris actis, & determinatis ibidem nimium vacillarent.

Sexta Veritas.

Post hujusmodi condemnationem, nedum Summus Pontifex, & sui inferiores Prælati, & Doctores, tenentur satagere, exemplo Concilii, tollere doctrinam istam nefariam, quilibet suo modo, ne malè repullulet in se, vel ramis suis, apud populos Christianos: quin etiam, ex serie condemnationis, Principes & Judices sæculares commoti sunt, qui-

libet suo modo, procedere ad ablationem talis doctrinæ. Neque enim fuit contenta sacro-sancta Synodus decernere, & declarare, nec non diffinire, doctrinam hujusmodi erroneam esse in Fide, & in moribus, & hæreticam: sed addidit, ipsam esse scandalosam, seditiosam, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, prodiones, vias dantem: constat autem quod seditiones, & prodiones, cum similibus, crimina sunt Judicio potestatis sæcularis extirpanda.

Occurrit proinde collaudanda devotio, & sollicitudo præcipua Christianissimi Regis Francorum, ad salutem Reipublicæ, qui in suprema Justitiæ suæ, & Parlamenti Curia tulit Legem, & Arrestum perpetuum, valde conformiter ad condemnationem factam in sacro Constantiensi Concilio; cujus ad gloriam, & veritatis elucidationem, ac totius Reipublicæ conservationem, inseritur hic ejus forma.

SENATUS CONSULTUM

Curia Parisiensis,

Adversus Doctrinam & Libros

Joannis Parvi.

CAROLUS, Dei gratia, Francorum Rex.

UNIVERSIS præsentibus Litteras inspecturis: Salutem.

Cum nuper in nostra Parlamenti Curia, carissima filia nostra, Parisiensis Universitas, palam omnibus proposuisset, quod Parisius, atque alibi, in pluribus Regni nostri locis, quamplurimi certos codices, & scripturas, eorumque copias, *Justificatio Ducis Burgundie, super morte Ducis Aurelianensis*, nuncupatas, multiplicabant, publicabant, ac venditioni publicè exponebant. In quibus codicibus & scripturis, perversas doctrinas, Assertiones, & conclusiones, materias injurias, & scandalosas; occasionem, viamque seditionibus, occisionibus, murtris, & perjuriis, inobedientiis, fraudibus, ac deceptionibus præbentes comprehendi dicebat, in nostri, nostrorumque Regni, ac Domini, & justè, dedecus, læsionem subditorum, ac totius bonæ conversationis, tranquillitatis, & pacis Reipublicæ, ejusdem Regni nostri disturbium, atque impedimentum; requirens ipsos codices, & scripturas ruptum, & laceratum iri publicè; aut aliâ, super præmissis, juxta casus exigentiam, provideri.

Notum facimus, quod auditâ prædictæ filiae nostræ, Universitatis Requestâ, ipsamque per eandem Curiam nostram solemniter, propter hoc, congregatam; & sibi coëvocatis, & accersitis pluribus Prælati, ac aliis, de magno nostro Consilio, in dicta nostra Curia juratis: habitâque super his orandi prolixâ, & maturâ discussione, ac deliberatione: vis insuper supra dictis scripturis, atque codicibus, unâ cum pluribus aliis, eidem Curiae nostræ per ipsam Universitatem traditis.

Et consideratis considerandis, præfata Curia, ex parte nostra, inhibuit, ac inhibet omnibus, & singulis, sub pœna corporis, & bonorum, ac omnium, quæ erga nos quousque committere, seu forefacere potest; ne quis, cujuscumque status, aut conditionis, imposterum dicat, publicet, assertat, seu doceat, in nostro Dominio, licere alicui vassallo, aut subiecto, seu alteri, interficere aliquem per inficias, blanditias, fraudes, seu decep-

Die
xix.
Sept.
1416.

tiones, non expectatâ Sententiâ, seu jussu Judicis competentis.

Inhibuit insuper, ac inhibet eadem nostra Curia, sub præmissis poenis, ne deinceps aliquis transcribat, copiet, exemplificet, publicet, nec teneat; neque transcribi, copari, exemplificari, neque teneri penes se faciat aliquis tales scripturas, codices, aut copias prout supra nuncupatas.

Præterea præcepit, ac præcipit eadem Curia nostra, sub ante dictis poenis, ut quicumque aliquem talem codicem, seu aliquos tales codices, copias, scripturasve prænominatas habuerit, penes nostram Justitiam Regiam eos, sive eas, illico, & absque mora, post præsentium publicationem deferat; ut ad prædictam nostram afferantur Curiam, de ipsis, prout decebit, facturam.

Et insuper Procuratori nostro Generali præcepit, ac præcipit eadem nostra Curia, ut si aliquos in contrarium facientes reperirat, eos faciat, prout ratio postulabit, puniri.

Ulteriusque ordinavit ipsa nostra Curia, atque ordinat, quatenus præmissa in Castelletto nostro Parisiensi, ac in locis principalibus Bailliviarum, Senescalliarum, Præpositurarum, & aliarum Judicaturarum Regiarum nostrarum publicentur, ne cuiquam eorum prætereundum liceat ignorantiam.

Quocirca Præposito nostro Parisiensi, necnon Baillivis, Senescallis, Præpositis, ac aliis Judicibus Regni, ac Dominiis nostrorum, & eorum locum tenentibus, damus in Mandatis, districtius injungendo, & præcipiendo, quatenus præmissa in locis insignibus suarum Judicaturarum publicari, & ab omnibus diligenter observari faciant, & intendant. Quibus ab omnibus Justiciariis, Officiariis, & subjectis nostri parere volumus, atque jubemus.

Datum Parisius in Parlamento nostro, decima nona die Septembris. Anno Domini, millesimo, quadragesimo* decimo sexto; & Regni nostri trigésimo septimo. *Per Cameram.* BAYE.

Sunt denique superstitēs Litteræ patentes ad idem Concilium Constantiense, pro parte Christianissimi Regis, & carissimæ Filiae suæ Parisiensis Universitatis destinatæ, in quibus fit insinuatio, & protestatio, quod hujusmodi doctrinam pestilentissimam & seditiosissimam ipse Rex igne & gladio persequetur.

Sunt & alia multa valde, quæ robur adjiciunt ad confirmationem præmissarum sex Veritatum cum suis Correlariis, & sequelis. Sed hæc interim sufficiant, ad excusationem aliquorum zelantium Fidem & mores, nominatim in hac materia, si comparere fortassis ad futurum Concilium ipsis non fuerit oportunum.

Veritates sex præmissas generales oportuit dicere, sed alias totidem particulariores fortassis non omittē, quoniam in moralibus particularia magna monent, & erudiunt.

Prima Veritas.

Condemnatio doctrinæ hujus, *Quilibet tyrannus*, &c. facta per sacrosanctam Synodum Constantiensem dat intelligi; quod aliqua doctrina pestifera damnari potest, nullo assertore condemnato, vel vacato; quamvis nonnulli etiam Potentes, se scandalizari conquerantur. Propterea cessat calumnia causarum, ex ista duplici radice, condemnationem Episcopi Parisiensis, & aliorum, non esse justè latam.

Apparet denique justam fuisse Polonorum querimoniam, quod super deliberationem Nationum, *Tam. V. Pars III.*

* quadragesimo

doctrina adversus eos indispensabiliter per quemcumque, sine alio Judicio perimendos, non damnabatur, etiam assertore suo fratre Joanne Woalbadberch non apprehenso, vel damnato.

Secunda Veritas.

Condemnatio hæc manifestat, quod aliqua doctrina potest, & debet, ut hæretica judicialiter, & doctrinaliter reprobari; quæ tamen non est in terminis expressis contra Articulos in Symbolo Fidei traditos: oportet tamen ut sit ad minus contra illud verbum Christi manens in æternum: Joan. x. 35. *Non potest solvi Scriptura, quam Pater sanctificavit & misit in mundum.* Oportet itaque hæresim esse contra Scripturam sacram, qualis in Symbolo Athanasii, Fides Catholica nominatur, non pro habitu Fidei, sed objecto.

Unde consequenter appertissimè constat, quàm insciæ sint, imò & impiæ deliberationes eorum omnium, qui non audentes tam impudenter errare, ut dicerent, novem Assertiones huic doctrinæ similes, si non & deteriores, veras esse, putaverunt, per indirectum, sufficienter impugnare, si dicerent Assertionem hujusmodi non esse de Fide, & quod per Generale Concilium decerni debebat, eas non esse Judicio Fidei condemnandas.

Pauciores aliqui dixerunt, eas posse in casu damnabili veritatem habere, vel distinguere: sed duplex hæc calumnia, per condemnationem hujus, *Quilibet tyrannus* &c. elidi conspicitur ab oculo non turbato.

Tertia Veritas.

Condemnatio hæc apprehendit non solum Propositionem istam; *Quilibet tyrannus* &c. in terminis suis, sed etiam quamlibet aliam in ipsa fundatam, & radicatam, quæ scilicet sequitur ex ipsa, in consequentia certa, & clara, qualiscumque fuerit forma verborum: alioquin oporteret semper esse totidem condemnationes errorum, quos varietates inveniuntur terminorum, eadem prorsus exeunte Sententia, quod dyscolum est sentire.

Quarta Veritas.

Condemnatio hæc apprehendit tam doctrinam generalem, ex qua fuit elicita Propositio ista, *Quilibet tyrannus* &c. quàm Assertionem sibi penitus in Sententia similes, aut deteriores; quales sunt novem Assertionem inferius annotatæ; & ad præfatum Concilium deductæ; priusquam dicta condemnatio esset lata: alioquin suffecisset ex, tunc absque processibus aliis, condemnatio istius dictæ; *Quilibet tyrannus* &c. sicut & modò sufficeret debet apud omnes.

Quinta Veritas.

Condemnatio hæc dat sufficientem potestatem, vel potius datam esse manifestat cuilibet Prælato judicialiter; & Doctori doctrinaliter istam doctrinam cum Assertionibus præfatis, & similibus palam inde sequentibus reprobandi; non expectato alio Summi Pontificis, aut sacri Concilii Decreto, vel Mandato. Dedit postremò finem quibuslibet processibus, super veritate, vel falsitate similium Assertionum hæcenus agitatis.

Sexta Veritas.

Condemnatio hæc roborat inexpugnabiliter Sententias, tam Judiciales per Prælatos, & Inquisito-

res, quàm per Universitates, & Doctores doctrinaliter in diversis locis factas, adversus totam hanc doctrinam pestiferam, & ut sancta Synodus decreverat, erroneam in Fide & moribus, & hereticam.

Saltem hoc habetur, quòd deinceps tales huiusmodi Sententiæ ferri possunt per Ordinarios, & Doctores. Quoniam etsi causæ Fidei majores sint ad Sedem Apostolicam referendæ; hoc intelligitur de dubiis, etsi debeant omnes fideles astringere; non autem de manifestis & damnatis, nec de illis, quæ ad unam aliquam Dioecesim promulgantur, ut ligent, vel instruant. Ita enim, Symbolum Fidei generale Papa cum Ecclesia solus facit.

Denique si, quod avertat Deus, impulerit fortasse inconsulta quorundam temeritas, rursus ad deffensionem doctrinæ huiusmodi perniciosissimæ, sub pretexto quorundam processuum, aut deliberationum, taliter qualiter extortarum; superest, aut inchoationem assumere à sæpè dicta condemnatione tam solemnis Propositionis huius, *Quilibet tyrannus* &c. aut vi armatâ retundere hæreticalem audaciam, aut orationibus intendere; aut si tantum invaluerit nequitia, quòd neque rationi, neque dictæ condemnationi locus sit, neque reprimens inveniatur; erit proculdubio, erit pro deffensione Catholicæ veritatis, tota libertate, absque alia disceptatione caput offerendum.

Subsequitur tenor novem Assertionum, B de quibus supra.

Prima Assertio.

Licitum est unicuique subdito, absque quocumque Mandato, vel Præcepto, secundum Leges, naturalem, moralem & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, fortilegium, vel malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & supremi Domini, pro auferendo suam nobilissimam, & altissimam dominationem: & nedum licitum, sed honorabile, & meritorium; maxime quando est tantæ potentiae, quòd Justitia non potest bono modo fieri per Supremum.

Erronea in Fide & moribus, ac multipliciter scandalosa.

Secunda Assertio.

Leges, naturalis, moralis, & divina, autorizant unumquemque subditum, de occidendo, vel occidi faciendo dictum tyrannum.

Erronea in Fide, & moribus, ac Legibus, naturali, morali, & divina injuriosa.

Tertia Assertio.

Licitum est unicuique subdito, honorabile, & meritorium, occidere, vel occidi facere supra nominatum tyrannum, proditorem, & infidelem suo Regi, & supremo Domino, per explorationes, & insidias; & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eos vilanè, Gallicè, *vilainement*, per optimas cautelas, explorationes, & insidias; & est licitum dissimulare, & filere voluntatem suam de sic faciendo.

Falsa, erronea, & scandalosa.

Quarta Assertio.

Jus, ratio, & æquitas, quòd omnis tyrannus

occidatur vilanè, Gallicè, *vilainement*, per explorationes, & insidias; & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eos vilanè, Gallicè *vilainement*, per bonas cautelas, explorationes, & insidias.

Erronea, crudelis, & impia.

Quinta Assertio.

Ille, qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis prædictis, non debet de aliquo reprehendi; & Rex non debet solum esse contentus, sed debet habere factum acceptabile, & autorisare, quantum opus, vel necessitas esset.

Erronea in Fide, & moribus, ac Regie Dominationi injuriosa.

Sexta Assertio.

Rex debet pecuniare, & remunerare illum, qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, in tribus rebus, scilicet in opibus, honoribus, & divitiis, exemplo remunerationum factarum S. Michaeli Archangelo, pro expulsiōe Luciferi à Regno Paradisi; & nobili homini Phinées, pro occisione Ducis Zambri.

Erronea in Fide, & moribus, scandalosa, ac Regie Dominationi injuriosa.

Septima Assertio.

Rex debet plus amare quàm prius illum, qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis supra dictis; & debet facere prædicari suam fidem, & bonam fidelitatem per Regnum suum, & extra Regnum facere publicari per Litteras in modum Epistolæ, vel aliter.

Erronea in Fide, & moribus, scandalosa, ac Regie Dominationi injuriosa.

Octava Assertio.

Littera occidit, spiritus autem vivificat 2. Cor. III. 6. Hoc est dicere, quòd semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam.

Expositio distorta & erronea.

Nona Assertio.

In casu socialitatis, juramenti, promissionis, seu confederationis factarum ab uno Milite ad alterum, quocumque modo istud fiat, aut fieri possit; si contingat quòd istud vertatur in præjudicium unius præmittentium, aut confederatorum, sponsæ suæ, aut suorum liberorum, ipse de nullo tenetur eas observare: hoc probatur ex ordine charitatis, quo quilibet plus tenetur seipsum diligere, uxorem, & liberos, quàm alterum.

Falsa, & erronea secundum se, & ad perjuriam viam præbens.

Clamat in Canticis Ecclesia, *Capite nobis vulpeculas parvas, quæ demolunt vineas*. Cap. II. 15. Quid hæc vulpeculæ? si non hæretici, qui caudas quidem habent colligatas, sub uno erroris vinculo, ad succissionem vineæ Dominicæ, facies verò variæ sunt, propter diversas & adversas quarundam calumniarum astutias.

Evenit hoc circa nonnullos conspirantes in latibulis, velato nomine, contra condemnationem catholicam novem Assertionum judicialiter in sacro

sacro Constantiensi Concilio nuntiatarum, quam nuntiationem facere compulit tam zelus Fidei, quam Decretum citationis prius contra personam Reverendi Patris, Domini Parisiensis Episcopi latum.

Colligantur itaque in uno hoc erroris funiculo deliberationes talium, quod prædictæ Assertiones non sunt Judicio Fidei reprobandæ; imò, quod Concilium debet eas decernere non esse Judicio Fidei reprobandas. Habent autem facies varias, errores erroribus cumulando; quarum, ad præsens, duodecim detegere, & in lucem prodere suffecerit.

Prima facies, quod istæ sunt probabiles ad utrumlibet, & habent deliberationes ad utramque partem: Judicium verò Fidei debet esse super certis.

Secunda, quia sunt veræ, etiam si videantur scandalosæ: quoniam sunt exposibiles ad verum sensum.

Tertis, quia non sunt propriæ de terminis Fidei, sed debent ad causam sanguinis trahi, sicut homicidium.

Quarta, quia spectant ad principia moralia, quæ sunt evidentia in lumine naturali: Fides autem est de non evidentibus.

Quinta, quia sicut est in eis sensus falsus, sic est aliquis verus: ideò non sunt damnandæ, ne veritas condemnetur.

Sexta, quia non sunt contra Scripturam sacram: quoniam ponitur in eis, quod secundum Legem divinam id meritorie fit, quod asserunt.

Septima, quia non habent assertorem, nisi quod falsò, & perperam videntur imponi Joanni Parvi: ideò venit prius judicialiter absolvendus, vel damnandus.

Octava, quia etsi haberent assertorem, ille tamen non est judicialiter evocatus: quod tamen fieri prius oporteret, quam hæc damnarentur.

Nona, quia Concilium Constantiense debile est: propterea non expedit quod istas damnet, etiam si essent hæreticæ, sed dissimulet.

Decima, quia fit persecutio rancore, & odio, non veritatis zelo: propterea tali accusationi nullatenus est attendendum per Concilium, ne particulares fovere rancores videatur.

Undecima, quoniam ex damnationis prosecutione suscitantur scandala, lites, & jurgia in Constantiensi Concilio, in detrimentum prosecutionis Ecclesiasticæ unitatis.

Duodecima, quia casus extremæ necessitatis in septem primis includitur, aut ad zelum bonum Legis, ac divinæ revelationis, & quoniam ad octavam, sensus generalis est sensus Litteralis sacræ Scripturæ, est ideò sæpè falsus. Quoad nonam verò, non hoc præjudicium dicitur analogicè ad præjudicium animæ, quod est principale, & ad præjudicium temporale corporis minus principaliter; analogum verò per se positum stat pro suo principali significato.

Concluderetur ex hijs duodecim faciebus, si recipiendæ, non despiciendæ, & irridendæ essent: quamplurimæ sunt hæreses Judicio Fidei condemnatæ, tam in sacro Constantiensi Concilio, quam in præcedentibus, valde irrationabiliter, & injustè, nominatim de ipsa. *Quilibet tyrannus &c.*

Sumere potest exemplum solers Lector: habuit enim primò deliberantes pro utraque parte, quod non erat Judicio Fidei reprobanda: habuit quod erat exposibilis ad verum sensum: habuit quod non erat de terminis Fidei, sed de causa sanguinis: habuit quod versabatur circa prima principia, quæ sunt evidentia: habuit quod sicut erat len-

fus aliquis in ea falsus, sic aliquis verus.

Item, non plus ponitur in eadem quod sit contra Scripturam sacram, quam in Assertionibus quia dicit, quod hoc debet fieri; quod non diceret, si esset divina Lege prohibitum.

Rursus, allegatum fuit, quod non habebat assertorem: & si sic, debebat prius evocari, damnandus, aut absolvendus. Porro Concilium tunc quam nunc apparebat debilius. Rancor similiter allegata, & turbatio Concili, imò & totius Franciæ Regni, & impedimentum unionis.

Tandem convertebatur hæc Assertio ad casum necessitatis extremæ, vel zelum Legis, aut divinæ revelationis, propter defensionem sui Regis, aut publicæ utilitatis; quibus non obstantibus, processit Concilium ad damnationem ejus. Sic in proposito restat faciendum.

Attendant vestra resolutio super intellectu hujus Præcepti: *Non occides*. Oportet ad intelligentiam hujus Præcepti; *Non occides*, cognoscere, quæ, & qualis sit ratio formalis, propria, & substantialis occisionis, quæ sub hoc Præcepto prohibetur.

Fuerunt Manichæi qui dicerent, occisionem cuiuslibet rei viventis hoc Præcepto prohiberi; sed Christus replicans hoc Præceptum. *Matth. xix. 18.* palam restrinxit ad occisionem hominis, cum ait: *B Non homicidium facies &c.* Et aliæ sunt rationes contra hanc hæresim evidentes.

Fuerunt qui dicerent, hic prohiberi omnem occisionem hominis injustè factam; ita ut, cum dicitur: *Non occides*, suppleatur, *injustè*: sed hoc non sufficit ad dandum rationem propriam, & formalem homicidii, prout hic specialiter prohibetur: quoniam si * potuisset præceptivè dici: *Non comes, non bibes, non loqueris*; quia potest subintelligi, *injustè*.

Fuerunt qui dicerent idem, sub alijs verbis, ut cum dicitur: *Non occides*, suppleatur, debito Juris ordine non servato. Sic enim diceretur: *Non loquaris cum proximo, non des eleemosinam, non tangas proximum*; quia potest subintelligi, *Juri ordine non servato*.

Fuerunt qui dicerent aliquid simile, sub alijs verbis: ut cum dicitur: *Non occides*, suppleatur, innocentem; aut, malo animo; aut, zelo vindictæ: sed nunc hoc sufficit, ratione prius assignatæ; quia doctrina hæc generalis est in omni peccato, non propria ratio homicidii, qualis hic dari debet.

Superest igitur, quod ratio formalis, & propria occisionis, quæ prohibetur hoc Præcepto, sit occisio hominis, propria auctoritate facta: sicut ratio propria & formalis furti, est retentio rei alienæ, propria auctoritate, id est, invito Domino facta. Addunt aliqui, vel voluntariè; propter homicidium casuale non intentum, nec aliquo modo voluntarium.

Sed hæc ratio generalis est in omni prohibitione, & habetur pro intellectu. Dicitur, propria auctoritate, tanquam pro differentia specificativa occisionis hominis, quæ hic prohibetur: per hæc enim dicitur, *† ab omni alia occisione, sive iusta, sive injusta, ut est illa, quæ fit auctoritate Dei supremi Judicis*: & hoc, vel immediate, per revelationem specialem; vel mediatè, per Legem Evangelicam, aut Canonicam, aut Civilem, per illum qui legitima fungitur & publica auctoritate. Unde etsi Judex talis, perverso animo, aut malo fine, faciat occidi hominem, etiam contra proprium Judicium, quem Lex jubet occidi, talis utique peccat, & non minus quam homicida verus: attamen non judicabitur homicida, secundum

V v 3

* forsan sic

† Locum corruptum.

dum propriam rationem homicidæ, vel homicidii; sed sceleratus, aut perjurus: sicut nec è contra, quantumcumque bona intentione dicat aliquis, non utens auctoritate publica, se hominem interfecisse, ab homicidio liber erit.

Patet igitur ex hac physica, & morali deductione, sine alia multiplicatione auctoritatum, quàm rectè, & rationabiliter fuerunt latæ condemnationes, tam in Concilio Generali Constantienfi, quàm in Suprema Curia Parlamenti Parisius, nec non alibi, multis modis, tam judicialiter, quàm doctrinaliter, contra istam: *Quilibet tyrannus &c.* & alias similes, quæ dicunt, occisionem tyrannorum esse licitam, & meritoriam, secundum Legem, etiam nullo Mandato Judicis expectato: palam enim loquuntur contra verum, & proprium intellectum Præcepti hujus: *Non occides.* Et ita sunt dogma falsum Scripturæ sacræ, & veritati Catholicæ contrarium.

Demum habetur, quod ista Propositio: *Licetum est hominem occidere*; est palam hæreticalis, si referatur ad singularem occisionem hominis, & non intelligatur implicite, vel explicitè quod non fiat propria auctoritate, prout in aliquo conclusum habetur.

Collationné sur le caier original en papier, conservé dans les Archives des R. R. P. P. Celestins d'Avignon, par moy. Ainsi signé. F. N. BAZIN. Prieur des dits Peres Celestins d'Avignon.

regiones, mansiones, castra, civitates, & alia quælibet passagia liberè, & securè faciatis, & permittatis; eisdem vitæ necessaria, & alia quælibet opportuna benignè, & amicabiliter administrando, eorum moderatis expensis; ac de securo transitu, & conductu, comitiva, & aliis sibi necessariis, si per eundem fueritis requisiti, favorabiliter providendo, talem, atque adeò promptam, & voluntariam diligentiam vos Justiciarii nostri, Officiarii, & subditi; & vestrum cuilibet * in hiis adhibentes, quod de negligentia, aut defectu nullatenus argui, seu reprehendi valeatis. Vosque amici, confederati, adhærentes, & benivolii nostri, contemplatione, & amore nostris, eo modo agite, precamur; quo in tali, aut majori casu erga vos, & vestrates, nos, & Regiam nostram Celsitudinem facere velletis: usque ad regressum ipsius plenarium à præfato Generali Concilio in suo robore duraturis.

Datum Parisius, undecima die Octobris. Anno Domini, millesimo quadringentesimo decimo sexto, & Regni nostri trigésimo septimo.

PER REGEM & ad relationem sui magni Consilii.

Et par dessous PRANTRON avec parraphe, y ayant deux sceaux, qui sont tous brisés.

Collationné sur l'original en parchemin, conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy. Ainsi signé. F. N. BAZIN. Prieur des Peres Celestins d'Avignon.

* quilibet

SALVUS CONDUCTUS

Die
xi.
Octo-
bris.
1416.

Datus Gersonio, nomine Regis,

Ad Concilium Constantiense.

CAROLUS, Dei gratiâ Francorum Rex.

Dilectis & fidelibus, Connestabulario, Marefcalis, Admirato, Vicedmirato, Senescalis, Bailivis, Præpositis, Capitaneis castrorum custodibus, Gardianis, Rectoribus bonorum, & in ignium villarum, civitatum, fortalicionum, portuum, pontium, passagiorum, Jurisdictionum, districtuum, per aquam, & terram; ceterisque Judicialiis, Officiariis, & subditis; nec non amicis benevolis, adhærentibus, & confederatis nostris, ad quos nostræ præsentis Litteræ pervenerint: Salutem, & dilectionem.

Volumus, mandamus, & præcipimus, districtius injungentes vobis Justiciariis, Officiariis, & subditis nostris; vosque amicos, adhærentes, confederatos, & benivolos nostros attentè rogamus, quatenus dilectum, & fidelem Consiliarium nostrum, Magistrum Joannem de Gersonio in sacra Pagina Professore, Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, quem pro pace * instar Dei Ecclesia reformanda, ac certis aliis arduis negotiis, Fidem Christi, nos, nostrum, Regni nostri decus, tranquillitatem, pacem, & honorem plurimum tangentibus, ad Generale Constantiense Concilium transmisimus; & quem posuimus specialiter, & recipimus, ponimus, & recipimus in nostra salva gardia; specialique protectione, unâ cum ejus societate, usque ad numerum triginta personarum; cum equis, mulis, vecturis, armis, ceterisque adminiculis; auro, & argento, supellectilique universa, & aliis omnibus bonis suis, cujuscumque qualitatibus extiterint, ire, transire, morari, stare, ac reverti, absque molestia quolibet, per vestros districtus, portus,

* aliquid desideratur.

C O P I A

Litterarum clausarum

REGIS FRANCIE,

Quas scribit Rex Concilio Generali Constantienfi, & Nationi Franciæ.

Cod.
2538:
fol.
172.
verso

Dilectissimi, clarissimique viri, quorum sub tutela plenè confidimus, negotia Regni nostri Sacro-sanctæ in Synodo Constantienfi ventilabilia per vos benè dirigi, finemque sortiri debitum.

Scribimus eidem Sacro-sanctæ Synodo Litteras sub hac verborum forma.

Sacro-sanctæ Synodo in Spiritu sancto legitime congregatæ, Universalem Ecclesiam representanti.

CAROLUS, Dei gratiâ Francorum Rex, pacem dare concupitum, & in sollicitudine omnium Ecclesiarum; & singulariter ob sanctitudinem futuri Romani Pontificis, constanter operari.

Reuerendissimi in Christo Patres, & viri inchristissimi.

Cum ad præsens, plures Dignitates, & Prælaturæ in Regno nostro, longo sint vacantes à tempore, quod dolenter referimus; quoniam ingens animarum in detrimentum cadit: attento, quod gluto ille nostræ propaginis hostis lupinis hians faucibus, ovili gregis Domini novas fruit infidias.

Cum enim pro aliquibus earumdem Dignitatum, aut Prælaturarum, jam diu, in favorem aliquorum particularium scripserimus; nihilominus tamen nostræ intentionis non existit, quibuscumque Litteris, favoribus, aut deprecationibus aliis per nos, super hoc, pro quibuscumque particularibus, sub quacumque verborum forma, scriptis, aut factis, impedire quin unicuique fiat justitia, & ratio, secundum quod vestris Reverendissimis Paternitatibus

685 Circa Damnationem Propositionum Joan. Parvi. 686

tibus videbitur rationis; & specialiter illis, quibus per electionem, aut alias, debita * Dignitates, & Prælaturæ, de quibus est contentio, debuerint spectare, aut pertinere.

Ea propter, Reverendissimi in Christo Patres, & viri inclytissimi, vos attentè requirimus, & rogamus, quatenus in electionibus Dignitatum, vel Prælaturarum, taliter, Spiritus sancti hortamine, secundum quod Juris ratio exposulat, faciatis, non acceptantes personas, sed merita; quod meritò in Christo, cujus causam geritis, valeatis commendari.

Scriptum &c.

Quocirca, rogamus vos, vestram super hoc conscientiam onerantes, quatenus super hac nostra intentione, ad quam inducunt nos regulata ratio Juris & observantia, eandem sacro-sanctam Synodum enixius informare curetis, tempore, locoque congruis; omnibus, & singulis, quibus expedierit, significantes, nostræ esse intentionis, ad Canonicas Prælaturas Electiones, quam celerius, commodiusque fieri poterit, fore confirmandas, Ecclesiis providendo Pastore de idoneo, juxta ipsius sacro-sanctæ Synodi dictamen, & ordinationem: super quibus tam vigilanter laboretis, quod meritò Deo & nobis sitis accepti.

Datum &c.

* distæ

Cod. 2538. fol. 377. verso. *Exhibita Judicibus in causis Fidei, per Symonem de Theramo XVII. Octobris. Anno XVI.*

CAROLUS, Dei gratia Francorum Rex.

UNIVERSIS præsentibus Litteras inspecturis: Salutem.

Notum facimus, quod nos de fidelitate, circumspeditione, & prudentia dilecti nostri, Magistri Symonis de Theramo, plurimorum Fide dignorum relatu, plenariè confidentes; eundem Magistrum Symonem in Consiliarium & Advocatum nostrum, tenore præsentium retinimus, fecimus; constituimus, & ordinavimus, retinemusque, facimus, constituimus, & ordinamus, ad honores, libertates, vadia, & alia emolumenta consueta; volentes ut idem Magister Symon in hac sancta Synodo * cooperante legitime congregata, Ecclesiam Romanam repræsentante; & alibi, ubicumque opus erit; quascumque & querelas nos, & Regnum nostrum tangentes, quovis modo, tam spirituales, quam temporales, si quæ sunt, promovere, postulare, placitare & prosequi, coram quibuscumque Judicibus spiritualibus & temporalibus, usque ad diffinitivam valeat, atque possit.

Ea propter debitis † & fidelibus nostris, Gentibus Computorum; & Thesaurariis nostris, necnon Commissariis super facto Financiarumstrarum, tam ordinariarum, quam subsidiorum ordinatis, & ordinandis, ceterisque Justiciariis, & subditis, & eorum cuilibet præcipimus, & mandamus, quatenus eundem Magistrum Symonem honoribus, libertatibus, vadiis, & aliis emolumentis, ad dicti Consilarii, & Advocati nostri Officium pertinentibus, prout alios nostros Consiliarios, & Advocatos uti, & gaudere pacificè de cetero faciant, & permittant, vadiaque ordinaria ad dictum Officium pertinentia eidem, vel ejus certo Mandato perfolvi faciant, modo, & terminis consuetis, quæ sit ei soluta, in solventium compotis allocari, præsentibus Litteras, vel earum *vidimus*, cum sufficienti quietantia reportando, volumus & jubemus: Ordinationibus, restrictionibus, & Mandatis in

* videtur hic desiderari Deo

† dilectis

contrarium factis, vel faciendis non obstantibus quibuscumque. In cujus rei testimonium, sigillum nostrum præsentibus Litteris duximus apponendum.

Datum Parisius, prima die Junii. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo sexto. Regni verò nostri, trigésimo sexto.

PER REGEM, in suo magno Consilio.

Rege Siciliæ, vobis, & nonnullis aliis præsentibus.

GONTIER.

Ultima sequens Commissio fuit præsentata Domino Cardinali de Verona,

Die xi. Octobris Anno xvi. in causa appellationis Domini Ducis Burgundiæ.

Reverendissime Pater.

POSTQUAM Reverendissima Paternitas vestra, ad instantiam Reverendi in Christo Patris, Domini Gerardi, Episcopi Parisiensis, & Domini Johannis Poleti, olim in Regno Franciæ hæreticæ pravitatis Inquisitoris, causam appellationis à quibusdam gravaminibus, & præsentia Sententiâ, per Reverendissimos Patres, & Dominos, Jordanum de Ursinis, Anthonium, Aquilegiensem, & Franciscum, Florentinum, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales; contra præfatos Dominos, Episcopum & Inquisitorem; & pro Illustri Principe, Domino Johanne, Duce Burgundiæ, de, & super pretensa nullitate * ejusdem Propositionis quondam Magistri Johannis Parvi, & Assertionum inde secularum, ut dicitur, latâ, interpositæ; Reverendissimo Patri, Domino Cardinali Veronensi, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali commississet; & voluisset, inter cetera, quod in observatione terminorum necessariorum solus procederet; in aliis autem, cum consilio, & consensu duorum Auditorum Palatii, in Curia præsentium, vel duarum partium eorumdem habendis, conjunctim, vel divisim, prout in Commissione eidem Cardinali facta & præsentata latius continetur: pro dicta parte adversa dicitur quædam præsentia Commissio præsentata ipsi Domino Cardinali, hujusmodi sub tenore.

Reverendissime Pater.

Dudum V. R. P. ad instantiam Domini Gerardi, Episcopi Parisiensis, & Domini Johannis Poleti, præfati olim in Regno Franciæ hæreticæ pravitatis Inquisitoris, contra Illustrissimum Principem, Dominum Johannem, Ducem Burgundiæ, fuit Reverendissimo Patri Domino Cardinali Veronensi, ut dicitur, præsentata quædam præsentia Commissio, cujus tenor sequitur in hæc verba.

Reverendissime Pater.

ALIAS, postquam Reverendissimi Patres, Domini Venetiarum, & Placentinus, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, causam appellationis Reverendi Patris Domini, Gerardi Episcopi Parisiensis, & Domini Johannis Poleti, olim in Regno Franciæ hæreticæ pravitatis Inquisitoris, à quibusdam gravaminibus, & præsentia Sententiâ per, Reverendissimos Patres, Dominos Jordanum de Ursinis, Anthonium Aquilegiensem, & Franciscum, Florentinum, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales,

* Omissum fuisse videtur quondam Sententiæ diffinitivæ, super condemnatione cujusdam, loco ejusdem

contra præfatos Dominos Episcopum, & Inquisitorem; necnon pro Illustri Principe, Domino Johanne, Duce Burgundiæ, de, & super prætenſa nullitate cujuſdam Sententiæ diffinitivæ, ſuper condemnatione cujuſdam Propositionis quondam Magiſtri Johannis Parvi, & Aſſertionum novem inde ſecutarum, ac rebus aliis in huiusmodi cauſa deductis, & earum occasione, ut dicitur, latæ, interpoſitæ, & nullitatis ejusdem prætenſæ Sententiæ per dictos Dominos Cardinales latæ: tunc ipſis & Domino Veronenſi, etiam dictæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali audiendi, & ſine debito terminandi commiſſam, ad Cancellariam, quantum in eis fuerat, remiſerant: dicta P. V. in huiusmodi cauſa, dicto Domino Cardinali Veronenſi, in loco ipſorum Venetiarum & Placentini Cardinalium, Reverendiſſimos Patres, Dominos Laudenſem & de Branchaſiis, ejusdem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, primo adjunxit; qui poſt huiusmodi adjunctionem, dictam cauſam audire & acceptare recuſarunt: ſucceſſivè verò, ipſis hanc cauſam renuentibus; iſpam cauſam Reverendiſſimis Patribus, Dominis Cardinalibus Saluſtiarum, & de Filio commiſiſtis, & eoſdem dicto Domino Veronenſi adjunxiſtis; qui etiam huiusmodi cauſam audire, & acceptare recuſarunt, & recuſant, de præſenti.

Ne igitur dicta cauſa, propter huiusmodi recuſationes, & dictæ contrariæ partis importunas inſtantias & favores, in expeditione impediatur, & plùs debito protrahatur, immortalisve efficiatur; dignetur dicta Paternitas veſtra, in locum dictorum Venetiarum, & Placentini Cardinalium, præfato Domino Cardinali Veronenſi committere, ut dictam cauſam, in eodem ſtatu in quo erat antè remiſſionem huiusmodi, audiant, cognoscant, & ſine debito terminent, juxta formam dictæ Commiſſionis ipſis Dominis Venetiarum, Placentino, & Veronenſi Cardinalibus, ſimul, antè dictam remiſſionem factæ, cum omnibus, & ſingulis ſuis emergentibus, incidentibus, dependentibus, & connexis; non obſtante quadam alia Commiſſione per priùs, ſuper præmiſſis, dicto Domino Cardinali Veronenſi facta, & præſentata, & minùs ſufficienter forſan ſignata.

Audiat idem Reverendiſſimus Pater, Dominus Cardinalis Veronenſis, & procedat ſolus in obſervatione terminorum neceſſariorum, & in aliis, cum conſilio & conſenſu Auditorum Palatii in Curia præſentium, vel duarum partium eorundem, habendis conjunctim, vel diviſim, niſi concordent partes de Dominis Cardinalibus ſurrogandis.

Verùm, Reverendiſſime Pater, cùm pars præfati Domini Ducis affectat cauſam prædictam ſolidè & conſultè, etiam ad claudendum ora adverſantium, & aliorum quorumcunque faciliter obloquentium, Juſtitia mediante, terminari; & propterea videatur aliquibus ſecuriùs, & præfato Domino Cardinali Veronenſi, minùs oneroſum eſſe, ſi conjunctim Auditores Palatii vel duarum partium eorundem conſilia & conſenſus competantur. Cùm tunc, quando eorum quilibet alterius rationes audiet, mutuò ſe meliùs intelligent, & conſultiùs, maturiùsque deliberare poterunt, quàm ſi diviſim conſenſus, & conſilia huiusmodi haberentur.

Et cùm etiam prima inſtantia fuerit per tres Dominos Cardinales terminata; & propterea congruum eſt, quòd huiusmodi etiam ſecunda inſtantia, quæ tribus commiſſa extitit, quorum duo, neſcitur quâ de cauſa, eam ad Cancellariam remiſerunt, etiam per plures, quorum firmius conſebitur eſſe judicium, terminetur; præfatuſque Domi-

nus Cardinalis Veronenſis aliquos de Dominis Auditoribus intentione terminorum, faciliter poſſit ſecum vocare.

Ea propter, etiam attentâ gravitate cauſæ, & perſonarum, inter quas cauſa ipſa in præinſerta Commiſſione, designatarum, ventilatur; pro parte præfati Domini Ducis Burgundiæ, eidem veſtræ Reverendiſſimæ Paternitati ſupplicatur, quatenùs præfato Domino Cardinali Veronenſi committere & mandare dignemini, ut in terminorum obſervatione vocatis & aſſiſtentibus ſibi uno, vel duobus de antiquioribus dicti Palatii, ad interlocutionem, & Sententiæ in principali pronunciationem, & ordinationem, cauſæque prædictæ expeditionem, de conſilio, & conſenſu omnium Dominorum Auditorum Palatii, in Romana Curia præſentium, ſeu duarum partium eorundem: de quo ad majorem firmitatem, per eorum proprias ſubſcriptiones conſtet in actis, miniſtret Juſtitiam expeditam; dictâ prætenſâ, & quadam alia Commiſſione, quæ quali ſimilis tenoris exiſtunt, ex adverſo obtentis, in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcunque, quæ quidem prætenſa Commiſſio reperitur ſic ſignata.

Audiat idem Reverendiſſimus Pater, Dominus Cardinalis, & procedat, ut petitur, dicta ſignatione non obſtante, ut clariùs & ſecuriùs ſine querela partium procedatur.

Cùm autem, Reverendiſſime Pater, per ipſam Commiſſionem, ad partis adverſæ importunam, ut creditur, inſtantiam noviter conceſſam, non modicum huiusmodi cauſæ expeditio difficilis videatur: impeditur enim Juſtitia, ſeu ipſius cauſæ expeditio per præſcriptam prætenſam Commiſſionem: primo propter difficilem Auditorum omnium conventum: ſecundò propter ſubſcriptionem tiendam votis, prout ipſa prætenſa Commiſſio exigit, & requirit, quòd ultimum impoſſibile, & alias inauditum, & penitus inconfuetum eſt ab Auditoribus reportari, & maxime in tali cauſa. Cùm etiam iſta cauſa per unicum tantum Cardinalem tractata, & in ea proceſſus habitus, & ſolùm per tres tantum, ad partis adverſæ inſtantiam, taliter qualiter per primam Sententiam deciſum, quòd Domino Epitcopo & Inquiſitore inſtantibus obtineri non poſſit, quòd in iſta cauſa, nedùm per unum procedatur, ſed nec per tres: & nedùm per tres decidatur; ſed nec per conſilium ferè octo, vel decem, ſicut eſt major Auditorum pars, & illorum cum quibus idem Dominus Cardinalis fortè foret conſilium habiturus, quorum numerus ad multo fortiùs majorem, decem aut duodecim aſcenderet, ſatis ſonet in abſurdum.

Supplicatur, igitur pro laudabili Juſtitia ſine conſequendo, mandare, & committere eidem Domino Cardinali Veronenſi dignemini, ut hac præſcripta Commiſſione non obſtante; quatenùs ad diffinitivam Sententiam, & interlocutionem, quæ vim diffinitivæ haberet, cum conſilio, & conſenſu Auditorum cauſarum Apoſtolici Palatii, ſeu majoris partis illorum, videlicet octo, vel novem ex illis officium Auditorum exercentium: in interlocutorio verò ſuper admiſſione alicujus tertie perſonæ pro ſuo intereſſe, ad cauſam, & admiſſionem Articulorum, de conſilio, & conſenſu trium, vel quatuor ex dictis Auditoribus: in reliquis verò ſolus procedat, non obſtante Commiſſione, & ſignatione prædicta, & aliis in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcunque.

Audiat idem Reverendiſſimus Pater, Dominus Cardinalis, procedat ſolus, præterquam ad admiſſionem Articulorum alicujus tertie perſonæ, ad ipſam cauſam; in quibus, & ad diffinitivam, & interlocutorias, habentes vim diffinitivæ, procedat, de

de consilio, & assensu majoris partis Auditorum Palatii, conjunctim super hoc habitis, dicta Commissione &c. non obstante.

Exhibita Dominis Judicibus in causis Fidei. Die xvii. Octobris. post prandium, per Conradum Ludeking Procuratorem Domini Regis Franciæ, dicendo ut infra.

Cod.
2538.
fol.
377-
verso

Petit Promotor & Instigator Officii, in hujusmodi causa Deputatus, nec non Procurator, & procuratorio nomine Christianissimi Francorum Regis, non recedendo ab appellationibus, nomine, & pro parte ipsius Christianissimi Regis interpositis; sed illis fortius insistendo, & inhærendo, de quo solemniter protestatur: quatenus si aliqua vobis Jurisdictio in dicta causa, seu potestas post ipsas appellationes remansit, quod non creditur, stantibus appellationibus prædictis, per vos Reverendissimos Patres Judices, & Commissarios in causis Fidei, ut dicitur, Deputatos, hujusmodi causam novem Assertionum, ex Propositione quondam Magistri Johannis Parvi jam damnata extractarum, cum aliis dependentibus, & connexis, ad sacrum Generale Concilium, judicandam, examinandam, & terminandam destinare, ipsamque, prout hoc idem alias à vobis Reverendissimis Patribus, suis loco & tempore congruis petitem fuerat, ad Judicium, & examen ejusdem sacri Concilii remitti, sibi que super hoc, per vos Reverendissimos Patres responderi. Alias protestantur de gravamine, & appellando.

fol.
378.

Additio exhibita eadem die Sabbati. xvii. Octobris.

Addendo petitioni noviter datæ, & porrectæ; Promotor & Instigator, & procuratorio nomine Christianissimi Francorum Regis, non recedendo ab appellationibus, nomine, & pro parte ipsius Christianissimi Regis interpositis: sed illis inhærendo, à quo protestatur, post dictionem, *connexis*, & ante dictionem, *ad Sacrum*, addit, & inserit istas dictiones, quæ sequuntur, videlicet, *antequam ad aliquem actum, præcipue alicujus relationis de ipsa causa fienda.*

Item. Post dictionem, *terminandam*, & ante dictionem, *destinare*, addit & inserit istam dictionem *simpliciter, & sine alia meritorum, & processus relatione.*

Item, Post dictionem *destinare*, & ante dictionem *ipsam*, addit & inserit istas dictiones, quæ sequuntur, videlicet, *& illam simpliciter remittere, & de ipsa ante remissionem, & post ulterius non intromittere.* salvo jure iterum addendi &c.

A P P E L L A T I O

Interjecta per Conradum Ludeking, Substitutum Procuratoris Domini Regis Francorum. Die Sabbati. xvii. Octobris. Anno xvi. Coram Judicibus in causis Fidei &c.

Coram vobis Reverendissimis Patribus, hujusmodi causæ novem Assertionum, ut dicitur, Judicibus, & Commissariis, appellando.

Tom. V. Pars. III.

Proponit Promotor, & Instigator Officii, in dicta causa Deputatus, nec non Procurator Christianissimi Francorum Regis, non tamen propter infra scripta, ac per eos, & eorum alterum facta, & facienda, appellationibus aliis nomine Christianissimi Francorum Regis, seu aliis in hujusmodi causa quomodolibet interpositis præjudicando, derogando, vel ab illis, quibus ipse Promotor, & Procurator adherere intendit, aliquamiter recedendo; sed eisdem fortius assistendo, ac in illis, quantum in eis est, inhærendo, de quo protestatur; & dicunt, quod licet à vobis Reverendissimis Patribus sæpe & sæpius, suis loco & tempore congruis, cum instantia debita petitem fuerit, ut hujusmodi causam simpliciter ad dictum sacrum Concilium Generale, more debito causarum Fidei, quibus Judiciorum strepitus, & cavillationes non conveniunt; & in quibus personarum interesse non debet attendi, examinandam, & terminandam remitteretis, vosque de eadem, ex multis causis, præcipue illis in appellatione aliis à vobis interposita contentis, quas in hac appellatione pro repetitis habere volunt, & intendunt, coram vobis allegatis, exoneraretis: licet etiam debitum, aut saltem honestum, ac consuetum, quod Judices, maxime antequam causarum merita rimari, & investigare incipiant, partibus, seu parte petente, causas remittant; & inhonestum, & non sine suspitione, & affectione ad causam sit, quod Judices ipsi contra partium, seu partis voluntatem velint Judices esse: licet etiam inclita Natio Germaniæ, quæ est pars notabilis hujus sacri Concilii, dictam causam ad ipsum Concilium simpliciter, & sine relatione per vos faciendam, ex dictis, & multis aliis rationabilibus causis per vos remittendam, aut verius evocandam concluderit; fueritque etiam coram vobis propositum, & allegatum, & instanter petitem, quod prædictis, causis, & rationibus, præcipue illis, in appellatione pro parte dicti Christianissimi Principis Domini Francorum Regis interposita, quam hic repetit, & habere vult pro inserta, expressatis, attentis, & consideratis, ad actum aliquem, & præcipue alicujus relationis de ipsa causa faciendæ, minime devenire deberetis, propter scandalum quod Fidei, ac ipsius Christianissimi Francorum Regis Juri, & honori resultare posset: licet etiam ipsa causa pro parte dicti Christianissimi Regis ad causam venientis, & per vos alias admissi, licet verbaliter, & sine effectu; licet etiam per dictas appellationes legitime, pro parte dicti Christianissimi Regis, in causa ipsa nullam penitus potestatem, & Jurisdictionem habeatis.

Nihilominus, vos Reverendissimi Patres, Judices, & Commissarii prædicti, vestris Reverentiis semper salvis, in dicta causa, sicut præfertur, minime instructa, & per vos in favorem adversariorum, cum omni quæ decet reverentia loquendo, nimis favorabiliter forma Commissionis vobis factæ, & Juris ordine postpositis, & per vos minime observatis; imò penitus, ut præfertur, prætermittitis, appellatione pro parte Domini Christianissimi Regis indecisa pendente, ipsoque in dicta causa non audito, in Fidei Catholicæ scandalum, & in ipsius Domini Regis gravamen, & Juris sui, appellationem eam remittere ad sacrum Concilium, modo præmissis examinandam, & terminandam, expresse, aut saltem tacite denegastis: quin imò, ut ad notitiam prædictorum Promotoris, & Procuratoris pervenit, eam non instructam, & in eadem audiendis non auditis, taliter qualiter referre, sub modis & formis inordinate parti adversæ favorabilibus, & parti ipsius Domini Regis, & Fidei veritati detractivis, & no-

Xx

civis,

civis, & cum debita reverentia loquendo, tacendo in eadem multa vera, & exprimendo multa non vera, ut dicitur, proposuistis, & in diem proponitis, & continuo, ut dicitur, talem præsentam relationem facere comminati estis, asseruistis, & asseritis de præsentis.

Unde dicti Promotor & Instigator, & Procurator, nominibus quibus supra, sentiens se per præmissa multipliciter gravatum, & læsum, ac timens se in posterum plus gravari & lædi posse; à dictis gravaminibus futuris sibi comminatis, ac omnibus, & singulis gravaminibus ex præmissis, & actis præsentis causæ, coram vobis, ut dicitur, habitis, quomodolibet colligibilibus in iis scriptis, ad sanctam Sedem Apostolicam, & sacrum Concilium Generale prædictum provocant, & appellant, & Apostolos petit primò, secundò, & tertio, ac instantèr, instantius & instantissime sibi dari, & concedi, si quis sit qui eos sibi dare possit, & velit.

Et protestatur &c. de emendatione, & correctione præmissorum.

APOSTOLI

fol. 378. verso. *Super appellatione interjecta xvii. Octobris, dati pro responsione ad eandem. Die xx. ejusdem.*

Reverendissimi Domini in causis Fidei per hoc sacrum Generale Concilium Constantiense Deputati: hinc de præsentis congregatis in causis ipsis pro Tribunali sedentibus, super appellatione per te Conrardum Ludeking assertum Instigatorem, & Procuratorem Illustris Principis Domini Francorum Regis, ultimò coram ipsis interposita, in huiusmodi causâ novem Assertionum &c.

Coram ipsis Dominis Iudicibus indecisa pendente, juxta præsentis diei & horæ termini tibi factam assignationem: respondent quòd cum appellationibus frivolis Jura non deferant, nec sit à Iudicibus deferendum; idcirco dictæ tuæ ultimæ appellationi, tanquam manifestè frivolæ, & inani, ex frivolis, & inanibus causis interpositæ, ipsi Domini Iudices hinc existentes non deferunt, prout nec de Jure deferre debent, hanc suam responsionem pro Apostolis refutatoriis super dicta tua asserta appellatione tibi dantes, & concedentes.

fol. 379. *Sequens Cedula fuit advisata, in Concilio Domini nostri Ducis Burgundiae.*

Die xx. Octobris. Anno xv.

xx. **P**ostquam aliquibus ex vobis, Reverendissimi Patres, non videtur expedire, propter certa per vos promissa, quòd in vestra relatione fienda de processu novem Assertionum, qualitas personarum deponentium designetur, quamvis ad hoc teneamini; saltem sequens modus teneatur, videlicet: quòd verbo, scriptoque summarie fiat dicta relatio; sic videlicet, quòd pro parte affirmativa reperiuntur scripsisse xxvi. scilicet xxiii. Magistri, unus Licentiat, & duo Bachalarii Formati, tam Religiosi, quam Sæculares, inter quos sunt quatuor Prælati. Pro parte verò negativa reperiuntur scripsisse lxxi. videlicet lrv. Magistri, unus Licentiat, & sex Bachalarii Formati, similiter tam Religiosi, quam Sæculares. Et per istud me-

dium poterit timor mundanus cessare, cum nullius personæ status, aut qualitas denotetur.

Si verò, ad minus, ista non fiant, plus volumus, quòd res in isto statu perseveret, quia aliud à præmissis, præter præmissam relationem, non acceptabimus quoquo modo, cum, respectu debitæ Justitiæ Domino nostro per vos eidem ministrandæ, ejus Consilio pauca aut nulla prædicta videantur.

Cum Domini Commissarii in causis Fidei, processum coram eis agitatum in causâ novem Assertionum &c. intendant exhibere sacro Concilio cum quodam Summario extracto ex actis ipsius processus; videtur, quòd ipsi Commissarii materiam dicti extracti debeant verbaliter in ambone exprimere, & legi facere, ac in forma publica, sub scriptura aperta, & sigillata exhibere, numero Doctorum pro qualibet parte designato, & deponentium qualitatem, saltem in genere exprimendo.

Cum Domini Commissarii in causis Fidei, processum coram eis agitatum in causâ novem Assertionum &c. intendant exhibere sacro Concilio, cum quodam Summario extracto ex actis ipsius processus.

Videtur quòd ipsi Commissarii materiam dicti extracti debeant verbaliter in ambone exprimere, & legi facere, ac in forma publica, sub scriptura aperta, & sigillata exhibere, cum numero Doctorum deponentium pro parte qualibet quaesiti, * expressione & qualitate personarum, saltem in genere, designatione. Et si contingeret, lecturam, aut vocalem expositionem impediri, aut perturbari, quòd ridiculosum videretur, saltem provisio fiat, quòd illud extractum aperte, & non clausum exhibeatur, & præsentetur, ut singulæ Nationes, & Partes valeant plenius informari.

* videtur desiderari cum

RESPONSIONES

Cardinalis Cameracensis,

Ad quadam interrogatoria sibi facta per aliquos deputatos specialiter ad hoc per Nationes, cum quibusdam aliis, datos super examinatione quarundam protestationum per dictum Cardinalem alias factarum, & ad advisandum modos sopiendi controversias, & pericula, quæ occasione dictarum protestationum poterunt evenire.

Videantur protestationes in Cronica. VII. Novembris, Anni 1416.

Reverendissimus in Christo Pater, Dominus Cardinalis Cameracensis, interrogatus per Dominum Patriarcham Constantinopolitanum, & egregium Doctorem Dominum Gunſſalvum de sancta Maria, unum ex Ambassiatoribus Serenissimi Regis Aragonum, destinatos ad eum per Dominos Deputatos, &c. de causis & motivis cujusdam protestationis per eum factæ, & undè, vel ex quibus formabat sibi metum, de quo in dicta protestatione; & applicabat, quare potius causas metus ad ipsum, quam ad aliquem alium, sive alios.

Qui

Qui dixit & respondit, narrando quoddam factum quod dicebat continere processum in materia super qua interrogabatur, incipiendo ab origine.

Primò. Quòd quemdam composuerat Tractatum; *De Potestate Ecclesie*, certis considerationibus, in quo inferuerat, per modum dubii super hoc respondendo, sed solum loquendo narrative; quòd Natio Anglicana quartam partem totius Ecclesie Militantis in Generali Concilio facere non deberet, causis, & rationibus expressis in Tractatu; quòdque valde intererat Regis Francie Christianissimi se huic opponere &c.

Item. Quòd quia Ambassiatores Serenissimi Regis Aragonum, & venerabilis Natio Hispanica dixerunt, non debere tenere locum ultimum inter Nationes, ex quibus formant sacrum Generale Concilium; & inde deventum ad certas contradictiones inter prædictas Nationes, Hispanicam, & Anglicanam; Reverendus Pater Dominus Episcopus Sacrisberiensis, sibi consentiente Natione Anglicana, sumpta occasione, quòd ex scriptis in dicto Tractatu, quòd dicti Ambassiatores, & Natio Hispanica moverat, *cujus contrarium in Natione Gallicana expressè dixerunt se contra dictam Nationem Anglicanam multas, & quamplurimas injurias & convicia dixerat sibi, & protulerat, imponendo hæreses, errores, prodictiones, & plurima scandala in loco, in quo convenire consueverunt Deputati, pluribus magnis Prælati, & notabilibus viris præsentibus, & etiam nonnulla, & eadem Natione Anglicana verba convitiola injuriam, & notam ejusdem Cameracensis protulerant, & dixerant in diversis locis.

Item. Quòd exinde subsecutæ sunt occultæ minæ, quæ fuerunt sibi secretè manifestatæ; sicut quòd quidam dixit: si nonnulli, de quibus expressis, fuissent præsentibus, quando Dominus Sacrisberiensis loquebatur eidem, quòd fortè attentatum fuisset in ejus personam de facto.

Item. Quòd in odium, & vindictam prædictorum, Dominus Sacrisberiensis interdici, & inhiberi † eidem, quòd non celebraret Missam in die omnium Sanctorum, neque Sermonem sibi injunctum; occasione sumpta, quòd ipse vellet loqui in Sermone suo de materia prædicta, & quòd propter hoc Illustris Princeps, Dominus Dux Bavarie, Comes Palatinus, per tres, vel quatuor dies antè Festum omnium Sanctorum, fecit congregari in loco Nationis Germanicæ, certos Dominos Cardinales, & etiam de singulis Nationibus Prælatos, ut prohiberetur à dictis actibus. Et quia non apparebat hoc, assistentibus, debere fieri, sicut nec fieri debebat; fuit missum ad eum, quòd saltem nullo modo faceret verbum de materia faciente mentionem de Natione Anglicana: ex quo videtur sibi notanda illibertas, quòd in Sermone publico, in Generali Concilio, proferendo verbum Dei, secundum quod Deus inspiraverit ab antè, vel in actu, liberè non possit proferri.

Item. Quòd communicatione, & deliberatione habita cum Ambassiatoribus Regis Francie, & Procuratore suo hic existentibus, de faciendo protestationem solemnem in Sessione publica tunc de proximo celebranda, super eo, quòd Regnum Angliæ, & submissi Regis Angliæ debeant facere Nationem, quantum ad hoc, quòd sit quarta pars totius Christianitatis, vel ipsam repræsentare in Concilio Generali, quatenus poterat continere interesse Regis, & Regni Francie; quemadmodum in simili fecerant Ambassiatores Regis Portugalie, quòd Domini de Natione Germanica, & etiam

Tom. V. Pars III.

* Locus corruptus, usque ad finem paragraphi.

† desideratur aliquod verbum.

Anglicana, audientes, destinaverunt ad Collegium Dominorum Cardinalium certos Dominos, notabiles viros, ad intimandum eis, quòd si dicta protestatio fieret in dicta Sessione; quòd dictæ Nationis non essent præsentibus, & quòd vellet Collegium se interponere, ut obviaretur scandalo.

Item. Dixit, & narravit, quòd intervenientibus Dominis Cardinalibus, & sacro Collegio, Ambassiatores Regis Francie fuerunt contenti, ne sequeretur turbatio, quòd dicta protestatio non fieret in Sessione; sed tantum in præsentia Dominorum Cardinalium congregatorum modo sicut fuit factum die quinta Mensis Novembris.

Item. Quòd in Sessione lectis cedulis contentibus expedienda, quòd illa vice, dum loqueretur, sperans in Deo, Doctor egregius, unus ex Ambassiatoribus Regis Aragonie, fuit factus magnus strepitus in Ecclesia, & tumultuosa percussiones contra postes, & parietes claudentes locum Sessionis per Anglicos, ne audirentur proponentes; credentes quòd esset protestatio prædicta fienda pro interesse Regis Francie, contra Nationem Anglicanam, sicut pro tunc percepi ab assistentibus.

Item. Dixit, & narravit, quòd eadem die, post meridiem, plures Anglici, præter morem solium; & contra prohibitiones alias factas, de non portando arma, publicè per villam inceserunt cum armis, videlicet ensibus, pignionibus, sive daguis; & aliqui ex eis cum arcubus, & haltis, sive habebat, in manicis: quorum quamplurimi se congregaverunt in domo Minorum, ostendendo se commotos. Qua commotione deprehendebatur, ut retulerunt qui viderunt per exteriora, quòd conveniunt contra Gallicos, & specialiter contra eundem Dominum Cardinalem Cameracensem, & Ambassiatores Regis, & etiam alios specialiores servitores, quos habet hic, pro ut fuit sibi, & dictis Ambassiatoribus per diversos, eodem die, intimatum, & specialiter nonnullos magnos Prælatos, fuit sibi mandatum, & dictis Ambassiatoribus, ne domos suas exirent, quia immineret eis periculum, propter quandam Congregationem quam fecerant Anglici in domo Minorum, cum armis contra eos.

Item. Dixit & narravit, quòd propter prædicta fuit sibi incussus timor; & maximè, quia Dominus Dux dixerat, quòd informatus fuerat, quòd aliqui publicabant hoc provenire ex eo, quòd quidam Anglici, de manè, illo die, in Ecclesia dicebant fuisse verberati, & quòd narrabatur hoc factum fuisse per familiares ipsius Domini Cameracensis; quod tamen ipse Dominus Dux non credebat.

Item. Quòd, postmodum fecit protestationem, eò quòd non esset facta aliqua punitio de illis, qui talia attemptaverunt, nec aliquod sufficiens remedium adhibitum; & quòd, singulis diebus, qui talia fecerant contra ipsum, & Ambassiatores Regis, similia poterant attemptare, & ad factum proficere: ideò non reputabat se securum, nec Ambassiatores Regis, propter ista.

Item. Quòd Dominus Dux præfatus, Dominus Burgravius de Noremberch, Archiepiscopus Regensis, Episcopi Pataviensis, Verdensis, Strigoniensis, & quidam alii, propter dictam protestationem venerunt ad Dominos Cardinales collegiatim congregatos; & dixerunt, dictam protestationem esse contra bonum hujus sacri Concilii, & securitatem, honoremque Regis Romanorum Serenissimi, & dicti Comitis, Cardinalis Cameracensis, qui narravit eis omnia prædicta, & plura alia: & tandem conclusit quòd reputavit se securum, nec aliquo modo intellexerat protestationem suam contra

X x z

tra

tra honorem Regis; & quòd ſperabat, quòd ipſi ſuum debitum ſemper fecerant apud Concilium, tam in debita libertate conſervanda, in civitate, & viis publicis, eundo, & veniendo ad Concilium, quàm in aliis.

Propter quod, ex parte Dominorum Cardinalium, per vocis organum Domini Cardinalis Piſani, quòd viſa declaratione dicti Domini Cardinalis Cameracenſis, debebant remanere contenti: & reſponderunt, quòd ita faciebant, & contentabantur. Et petierunt Inſtrumentum de dicta reſpoſione, & declaratione: & ita fecit idem Dominus Cardinalis Cameracenſis.

Item. Quòd procurantibus quibuſdam de Natione Anglicana, de proximè dictis, non obſtante, iteratò voluerunt elevare materiam, & elevarunt, ſub nomine Regis, & dicti Domini Ducis; ſumpto colore, quòd per dictam proteſtationem videbatur inferendum, poſſe locum argui de non ſecuritate, quòd eſſet enervativum eorum quæ facta ſunt in Concilio, & reddere ſuſpectum quòd fieret in futurum, ſicut dicebant, quamvis proteſtatio nullo modo reſpiciebat præterita, ſed tantum modò futura, nec habent aliquam relationem ad Regem, nec Dominum Ducem, neque ad ſecuritatem, vel non ſecuritatem loci, ſed tantummodò ad notandum violentiam quam attemptabant & voluerunt facere Anglici.

Item. Dixit, & narravit, quòd propterea Dominus Dux convocavit plures Prælatos, & notabiles viros de ſingulis Nationibus, in quorum præſentia fuit propoſita materia prædicta, congravando contra eundem Dominum Cardinalem Cameracenſem: propter quod fuerunt miſſi ad eum Domini, Episcopos Gebenſis, Cancellarius Eccleſiæ Pariſienſis, & quidam alii, qui dixerunt ſibi, quòd materia elevabatur contra eum, & videbatur poſſe oriri ſcandalum, & quòd vellet aliquid conſiderare quòd eſſet placativum, & pacificativum materiæ; quibus dixit, ſicut * quòd aliàs remanſerant contenti, audità declaratione ſua: tamen ad ſubmovendum turbationem, ſi aliquid reſtaret fiendum ulterius, erat contentus quòd Dominus Dux, & Dominus Burgravius prædicti, ipſo priùs audito, viderent, & pacificarent: qui, relatione eis facta, ſuſpenderunt uſque in craſtinum, quòd nollent recipere onus, cum ipſi eſſent laici, & deliberatio talis materiæ, & conſuſio ſpectaret ad Concilium, & elevaverunt materiam pluſquàm ante.

Item. Quòd poſt prædicta, Ambaſſiatores Regis Franciæ convocaverant Regnicolas benivolos Regis, & Regni Franciæ, ſaltem aliquos ex eis, inter quos materia fuit recitata, & per eos fuit deliberatum, quòd per proteſtationem tam primam, quàm ſecundam, ſpecialiter quantum habebat relationem ad primam, erat Jus quæſitum Regi Franciæ, & quòd de toto non deberet recedere ab illa, nec eam ponere in arbitrio alterius, ſine conſenſu, & deliberatione Ambaſſiatorum, & Procuratorum dicti Regis hic præſentium, qui tenebantur, & cetero, materiam proſequi, eò quòd in utraque honor, vel intereſſe Regis tangitur, diverſis reſpectibus: & quòd dicti Ambaſſiatores petierant audiri, & fuerat eis conſeſſum per Dominum Ducem, Burgraviū & alios Conſiliarios Regis Romanorum Sereniſſimi. Ideò aliam declarationem, vel interpretationem non intendebat facere, pro præſenti; quia dicti Ambaſſiatores Regis, in Propoſitione quam intendebant facere, dum audirentur, magis ad plenum poſſunt inſtruere materiam, & intendere de damno, intereſſe, vel honore Regis, & quantum concernent eum dictæ proteſtationes; & quòd ex præmiſſis ſatis poterat recolligi illud propter quod ipſi fuerant ad eum † per Dominos Deputatos, præſati

* Locum corruptum

† Locum corruptum

Domini Patriarcha, & Gondiffalvus, & de cauſa ſuæ proteſtationis, & utrum habuit juſtum metum, aut non ſatis conſtare poterat ex prædictis.

Interrogatus poſt prædicta, quid intelligebat in penultimo Articulo, cum dicitur, quòd præter ea quæ intrinſecus latent, quæ ſatis publicè dicuntur: etiam dixit, & reſpondit, quòd communiter dicitur, quòd Dominus Sacriſberienſis, cum quibuſdam aliis, eſt datus, & deputatus ad conſulendum Domino Duci in omnibus agendis, nomine Regis Romanorum; & per eum vocatur in omnibus expediendis: & etiam quòd major pars Nationis Germanicæ aſſiſtit Nationi Anglicanæ, ſaltem potiores Prælati, & multa alia plenius, ſi opus fuerit, declaranda.

Et finaliter referebat ſe ad illa, quæ per Ambaſſiatores Regis ſuper præmiſſis eſſent dicenda, & declaranda in audientià prædicta, petens quòd ante eam non procederetur ultrà per Deputatos prædictos.

SEQUUNTUR PROTESTATIONES

Cod.
2538.
fol.
411.

Domini Cardinalis Cameracenſis,

B Lectæ in Natione Gallicana. Die Sab-
bati. VII. Novembris, antè pran-
dium. 1416.

Primò. Proteſtor, quòd in omnibus, & per omnia adhæreo proteſtationi quinta die Novembris ultimò præterita, factæ coram ſacro Collegio Dominorum Cardinalium, per Dominos Ambaſſiatores Chriſtianiſſimi Domini Francorum Regis, de qua patet per Inſtrumentum publicum, ad quod me reſero, & quòd in præſentia huius inclytæ Nationis legi requiro.

Item. Proteſtor, quòd propter tumultuoſum ſtrepitum factum die prædicta, de manè, in loco Seſſionis, occasione cujuſdam proteſtationis factæ per Dominos Nationis Hispanicæ; & quia eadem die, poſt prandium, Domini Anglici, ultra morem ſol-
tum, inceſſerunt cum armis, etiam in Eccleſia, in qua Deputati Concilii tractabant negotia Eccleſiæ, occasione cujuſ, per amicos intimatum fuit Ambaſſiatoribus Regis, & mihi, quòd nos, & familiares noſtri ſtraremus in domibus noſtris, timen-
tes nobis periculum imminere: ideò nos proteſtationem præmiſſam, ad tuitionem Juris, & honoris Regis noſtri, ac Regni Franciæ, quam die ſequenti, coram dicta Natione Gallicana, & conſequenti coram aliis intimare propoſueramus, facere timuimus.

Item. Proteſtor, quòd prædictus tumultuoſus ſtrepitus in loco Seſſionis factus, & multo magis ille armorum uſus, fuit, & eſt multipliciter ſcandalofus.

Et ideò conformatus* pro ut ſcripſit unus magnus Dominus Præſatus, & Doctus, quòd ex iſto armorum uſu temerario, contemptum Dei, ſcandalum ſacri Concilii, impedimentum evidens rerum in eo efficaciter gerendarum, & ſpecialiter proceſſus inchoati contra Petrum de Luna, alia quoque innumera pericula maniſeſtiſſimè imminere video, & maxime contumeliam, & injuriam Chriſtianiſſimi Regis mei, &c. & ſuorum hic Magiſtrorum etiam periculum; attentis maxime favoribus, quos ſui hoſtes, ex conſederatione multorum eis adhærentium, hic habere dignoſcuntur, quòd etiam neſas dictu eſt, præter ea quæ intrinſecus latent, quæ tamen ſatis publicè dicuntur.

Et

* ſorſum confirmatus

Et nihilominus volo Deo, & Ecclesiae suae debitum reddere, ac Regi meo, pro ut multipliciter teneor, & specialiter propter ejus Mandatum mihi per suas patentes Litteras factum.

Item. Protestor, quod si in prosecutione praedictorum aliquo modo desisterem, hoc esset propter metum cadentem in constantem virum, propter quem habeo justam, & manifestam causam amplius non comparendi in Congregationibus, aut Sessionibus hujus sacri Concilii, donec, & quousque per ipsum reprimatur, & tollatur ista effrenata audacia; ita quod nobis hic pro Rege nostro existentibus detur securitas, & plena libertas loquendi, consulendi, protestandi, & omnia alia, & singula agendi, quae expediunt in praemissis; pro ut hujusmodi securitas & libertas omnibus debet dari: alioquin sequi poterit dissolutio Concilii, in grave discrimen Ecclesiae, & Fidei.

M O T I V A,

fol.
412.

Propter quae Regnicola Franciae non debent adherere protestationibus factis quinta die Novembris, Anni M. ccccxvi. per Cardinalem Cameraensem, & per Ambassiatores Regis Franciae, coram Dominis Cardinalibus, de mane, in Aula Episcopali Constantiensi, quas voluit dictus Cardinalis repetere eadem die publice, in generali Sessione: sed asserit se fuisse impeditum per tumultum. Deinde, in quadam Cedula papyrea fecit protestationes, quas exhibuit, & legi fecit in Natione Gallicana, die Sabbati, xii. ejusdem Mensis, cum quodam Instrumento de praedictis.

Et petit adhaerentiam Nationis, nomine praedicti Regis; & de his omnibus petit Instrumentum.

Primò. Quia sine sensu, consilio, deliberatione, aut assensu Praelatorum, & ceterorum notabilium virorum praefati Regni Franciae, dictas protestationes fecerunt, qui supra; quos tamen debuissent, & potuissent vocasse & congregasse, postquam aestimabant dicti protestantes, quod materia suarum protestationum tangit Regem, & Regnum praedictos; quod tamen non fecerunt, praedictos Regnicolas contemnendo. Quare &c.

Item. Quando causae suarum dictarum protestationum nunquam apparuerunt dictis Regnicolis, atque Nationi praedictae; inde non possunt cognoscere, si dictos Regem & Regnum tangant, aut si laedant honorem, pacem, & tranquillitatem eorumdem. Ea propter, cum periculum sit consentire ignoratis, videtur quod sit periculosum, eis assentiendo.

Item. Quia dictae protestationes materias tangunt speciales, quae nullum habent respectum ad tria principalia puncta, propter quae sacrum Generale Concilium dignoscitur hic congregatum; sed tangunt difficultates novas, inauditas, & impraevisas, quae nullam habent dependentiam, aut connexionem cum talibus praedictis principalibus

punctis: videtur quod ad hoc quod possent valere tales protestationes, dictus Cardinalis, & praedicti deberent facere fidem de Mandato speciali, virtute cujus possunt facere, & attemptare, & tales requistas, quas visus est facere, per modum summationum.

Item. Cum communiter quibuslibet Ambassiatoribus dentur instructiones de intentione, & voluntate suorum Dominorum, maxime circa ardua, in quibus continentur, per expressum, Articuli, quos non licet Ambassiatoribus transgredi, aut ampliare, pro libito suae voluntatis; dictus Cardinalis & praedicti deberent facere fidem Regnicolis, & Nationi praedictis de suis instructionibus, ad hoc quod eis debite adhererent in praemissis, & ut appareret clarè, quod talia ab intentione dicti Domini Regis processerunt.

Item. Cum voluntas dicti Domini nostri Regis sit conformis divinae voluntati, & instinctui Spiritus Sancti Ecclesiam hic congregantis, & adjuvantis, gratia unionis, pacis, & quietis in Dei Sancta Ecclesia reformandae, constat quod voluntas ejusdem Domini nostri Regis est, quod solum tractent sui Ambassiatores, & Regnicolae, in sacro praesenti Concilio, ea quae pacis sunt & unionis Ecclesiae. Manifestum est autem, quod materia dictarum protestationum attulit discordias & divisiones in hoc sacro Concilio, & ex dicta adhaesione verisimiliter afferret graviores. Quare illi dissentire, est magis conforme divinae, & regiae voluntati, quam assentire.

Item. Quamvis plures Christiani Principes temporales dissensiones habeant, & guerras inter se, & Dominia sua, etiam mortales; attendentes quod unus est Deus, quem adorant; una Fides, quam tenent; unum Baptisma, quo sanctificati sunt: in unum, magna cum devotione haecenus ad Concilia Generalia, & nunc ad praesens sacrum Concilium per suos Ambassiatores solemnes convenerunt, ad tractandum unanimiter de iis, quae in Conciliis Generalibus sunt tractanda; quae sunt, augmentum divini cultus, declaratio dubiorum circa Fidem; reformatio morum Christianorum; impugnatio haeresum, & haereticorum; ordinatio ad resistendum infidelibus; & ad disponendum de pace totius populi Christiani, primò spirituali, postea temporali; scismata, & discordias extirpando: non videtur, quod aliqua materia sit in hoc Concilio tractanda, per quam veteres discordiae, etiam temporales; possunt nutriri, seu augmentari, vel aliquae de novo suscitari. Clarum est autem, quod per materiam dictarum protestationum & veteres discordiae roborantur, & novae sunt jam suscitatae, ut patet de facto; & cuilibet intelligenti. Quare &c.

Item. Specialius loquendo; cum treugae sint initae inter Christianissimum Regem nostrum, & Illustrissimum Regem Angliae, sub spe pacis inter eos reformandae, & perpetuae, Deo dante, confirmandae; vel saltem treugarum firmandarum usque ad tempora longiora, & per depressionem honorum, & titulorum inclytae Nationis Anglicanae, Tractatus pacis, vel treugarum praedictarum non immerito posset turbari; nullus fidelis Francigena debet ad praemissas protestationes sustinendas, aut fovendas, cum sint honorum, & titulorum dictae inclytae Nationis Anglicanae depressivae; & per consequens, pacis, vel treugarum praedictarum destructivae, dare assensum, auxilium, consilium, & favorem.

Item. Talis adhaesio, quae petitur; cederet in grave detrimentum praeclarae Nationis Gallicanae; & Regnicolarum praedictorum: quoniam haec Natio habet judicare cum Ceris*, quid de dubio, seu

* Locus corruptus

quæstione tactis in dictis protestationibus, sit sententialiter, & diffinitivè tenendum, si materia judicialiter deducatur.

Constat autem quod per hujusmodi adhæSIONem manifestè constitueret se partem. Quare amitteret potestatem judicariam super præmissis dubio & quæstione, & consequenter super dependentibus, & connexis eisdem, quod esset scandalosum non modicè dictæ præclaræ Nationi Gallicanæ, & Regnicolis sæpè dictis.

Item. Evidenter sequitur dissipatio hujus sacri Concilii, ex dicta adhæSIONe, quoniam Natio Anglicana nunquam acquisceret quod nomen suum honorabile deleteretur in tam solemnè Congregatione Concilii Generalis: nec creditur, quod Domini Anglici consentirent, etiam propter instans periculum mortis, quod Jus, & possessio quam habuerunt, & tenuerunt in aliis Conciliis Generalibus, & in isto, ab eis sic auferretur, eò quod undè gloriam, & honorem debebunt reportare apud Deum, & homines; cum ad propria redierint, non nisi scandalum, & jacturam suis Regno & Nationi, & sibi ignominiam, ac pericula reportarent. Manifestum est autem, quod plus vellent eligere, rationabiliter loquendo, ad propria remeare, separando se ab hoc sacro Concilio, quàm incommoda præmissa incurere: ad quorum discessum sequitur evidens dissipatio Concilii.

Quare præmissas protestationes melius est sopire, quàm proseguere, aut eis adhærere.

Item. Aliæ Nationes leviter imponent dictæ nostræ Nationi, & specialiter illis de Regno, quod ad prædicta facienda movissent dictos Cardinalem, & Ambassiatores, per prædictam adhæSIONem; & satis rationabiliter: quoniam etsi dictæ protestationes de se non sunt malæ, pro ut sustinerent qui eas fecerunt: tamen à specie mali non possunt excusari, nec, per consequens, dicta adhæSIO quæ requiritur. Et cum abstinendum sit non solum à malo, sed etiam ab eo quod potest ingere speciem mali, & oppositum faciens non ambulat secundum caritatem: ut ergo non detur dictis Nationibus occasio scandali, & ne judicentur contentiosi adhærentes, non videtur quod aliqui debeant eis adhærere.

Item. Quia hæc materia est magni ponderis, & posset habere exitus difficiles, tangitque, & tangere posset, in futurum, statum prædeorum * & Principum, & aliorum, tam motivorum Regni Franciæ, quàm beneficiatorum in eodem, aut in Dominiis ab eodem dependentibus, aut connexis, de quibus sunt pauci Prælati, ut notum est, in hoc sacro Concilio, nec præsentibus habent Mandatum speciale de materia prætracta ab absentibus, quàm à beneficiatis, ut supra, etiam hic præsentibus, quos tangit præsens negotium, qui sunt diversarum Nationum, ut notum est: indè videtur, quod adhærentia, quæ requiritur, si fieret, esset inutilis & inanis, cum ab illis, quos tangit, ut prætendunt protestantes, deberet approbari.

Item. Quia guerræ inter Principes, quos directè videntur tangere dictæ protestationes, posset ex hac novitate insurgere prioribus graviore: vassalli, Principes eorundem, qui solum ad procurandam pacem & unionem in utroque statu ad hoc sacrum Concilium suos Ambassiatores transmiserunt, nullam adhærentiam possunt securè præmissis dare, neque rationabiliter suis Dominis non prius consultis, super materia ista in speciali: secus verò facientes excederent terminos suorum Mandatorum, & exponerent se magnis periculis, sicut cuilibet intelligenti est manifestum.

* *Locus corruptus.*

P O T E S T A S

E T

I N S T R U C T I O N E S

Ambassiatorum missorum pro Patria Arthesii &c.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

N Overint universi, præsentibus scripti paginam, seu præsens publicum Instrumentum inspectu-^{xvi.} ri, quod Anno ejusdem Domini, millesimo, qua-^{Sept.} dringentesimo sexto decimo. Indictione nona: die vero sexta decima Mensis Septembris. Sede Apostolica Pastore carente, in nostrum Notariorum publicorum, & testium infra scriptorum ad hoc specialiter vocatorum, & rogatorum præsentia, propter hoc personaliter constituti nonnulli Reverendi Patres, & Domini, Domini Prælati diversorum Ordinum, & Conditionum, ac nobiles Comitatus Arthesii, in villa Insulensi.

Et insuper Anno, & Indictione quibus supra: die verò vicesima prima Mensis Septembris prædicti, Apostolica Sede vacante, in nostrum Notariorum publicorum, & testium infra scriptorum præsentia, propter hoc personaliter etiam constituti, Deputati villarum Comitatus & Patriæ Arthesii representantes invicem congregati, habitaque inter ipsos deliberatione maturâ; omnes simul & conjunctim, diebus, & locis quibus supra, ex certis causis ipsos, ut dixerunt, rationabiliter, & debirè moventibus; omnibus melioribus Jure, via, modo, & forma quibus potuerunt, & debuerunt; fecerunt, constituerunt, & creaverunt; faciuntque, constituunt, & creant, tenore præsentis publici Instrumenti, suos veros, legitimos, & indubitatos Procuratores, & Nuntios speciales, nobiles, ac etiam venerabiles, & circumspectos viros, Dominos Antonium Droconem, & David de Brimeu; de Fontainetz; de Humieres; & de Humbercourt Dominos: ac Dominum Achiam de Brimeu Milites, nec non Magistros Symonem de Boscheux, Archidiaconum Vapincensem; & Inguerrannum Deufle, Canonicum Ecclesiæ Collegiatæ sancti Audomari, de sancto Audomaro, Morinensis Diocesis, licet absentes tanquàm præsentibus; quibus, aut tribus ex ipsis, Mandatum speciale, & generale dederunt, & concesserunt, dantque, & concedunt, tenore præsentis publici Instrumenti, specialiter, & expresse, ad comparandum, & se repræsentandum in sacro Generali Concilio Constantiensi, coram Præfidentibus in eodem, ac Nationibus ejusdem, seu eorum Deputatis, aut deputandis, etiam Judicibus Fidei; aut coram Summo Pontifice, vel aliis per ipsum Summum Pontificem, sive dictum Concilium deputandis, seu aliis ubicunque, coram quorumcumque, & quibuscunque, ubi expediens visum fuerit, pro ipsis, & eorundem constituentium nomine, cum Procuratoribus Illustrissimi Principis, Domini Arthesii, Domini eorundem; ac etiam Procuratoribus aliarum Dominationum & Patriarum Præfati Domini communiter, vel divisim, constitutis ad declarandum, & ostendendum statum, & intentionem dicti eorum Domini, atque statum inclytæ Domus Franciæ, aliarumque Domorum Burgundiæ, Flandriæ, & Arthesii, de quibus ipse Dominus traxit originem, quæ semper

Cod.
2538.
fol.
143.
verso.

per Catholicæ inventæ sunt, & nunquam vitio tali, quo adversarii eum notare videntur, fuerunt ullatenus maculatæ; nec non ad ostendendum modos importunos, & indebitos, qui contra eum Dominum Comitem observati sunt, & per ipsius æmulos observantur in dicto loco Constantiensi, ac in eodem Concilio, qui ipsos, & alios ejusdem Domini Comitis subditos, & benivolos non latent, ad suggestionem aliquorum adversariorum dicti Domini Comitis, qui inclytum Dominum eorum Regem, attento statu, in quo, prohi dolor! posuit eum Deus, per se, aut suos, vel eorum complices regunt, & ducunt, pro eorum affectata opinione, ac libito voluntatis, qui etiam, ut ex modis quos tenent apparet clarius, propriæ voluntati innitentes potius ex odii fomite, quam ex caritate, aut Fidei zelo videntur procedere; & ad supplicandum, & requirendum cum omni reverentia, & humilitate, quod in prosecutione causæ dicti eorum Domini, pro omnibus suæ causæ prosecutoribus, fautoribus & amicis, sit illic securitas plena eundi, standi, revertendi, ac etiam libertas loquendi, eandemque causam ipsius Domini, in præfato sacro Generali Concilio, ubi, quando, & quotiens opus erit, legitimè proseguendi: ad petendum insuper, & requirendum, nomine quo supra, in præmissis, pro sæpè dicto eorum Domino, in dicta causâ, bonum & breve justitiæ complementum; & ad humiliter exorandum, ut præfatum eorum Comitem, tanquam utique Dominum, qui tam sincerè, tamque fideliter Dominum suum, eorumque Regem, liberos, ac Regnum ipsius diligere dignoscitur; qui etiam semper Ecclesiæ servire desiderat, atque potest; non permittant dentibus mordacibus, ac injuriis affectatorum hominum amplius lacerari, diffamarique; quin potius, ut moris semper fuit Conciliorum Generalium, quæ Spiritu sancto ducuntur, ad solam veritatem oculos, æquitates, & aures ipsum, ejus causam, speratam innocentiam ejusdem habeant recommissos: & generaliter ad omnia alia, & singula faciendum, gerendum, & exercendum, quæ in præmissis, & circa ea necessaria fuerint, seu quomodolibet opportuna, & quæ veri, & legitimi Procuratores, seu Nuntii facere possunt, & debent.

Dè, & super quibus præmissis omnibus, & singulis, præfati Domini constituentes, nominibus quibus supra, simul, & conjunctim petierunt à nobis Notariis infra scriptis, fieri atque tradit publicum Instrumentum, seu publica Instrumenta, unum, aut plura.

Acta fuerunt hæc, primò, in dicta villa Insulensi, præsentibus in ipsa Reverendo in Christo Patre, ac Domino, Domino Episcopo Tornacensi, nec non venerabilibus, & circumspèctis viris, Eustachio de Atrio; Marco de Foras, Archidiacono de Theracha, in Ecclesia Laudunensi; Philippo de Morvillier, ac Johanne de Monteleonis, ipsius Domini Ducis Consiliariis; & Thoma d'Orgelet, Secretario ejusdem Domini Ducis, cum multis aliis testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Postremò verò, in dicta villa Attrebatensi acta fuerunt præmissa, prout superius describitur, sub Anno, Indictione, Mense, diebus, & locis supra dictis, præsentibus in eadem villa Attrebatensi, discretis viris, Magistro Johanne Lefot, Licentiatum in Legibus; Johanne Prerate, Advocato in Foro sæculari; Guillelmo de Heez, Notario Apostolico; Leone de Tenquettes, Mathæo de Sancto Amando; Johanne Bellor; Johanne Quesnel; Henrico de Larfin; Johanne Canvennart alias Mauburni, & Johanne Rambonot, habitatoribus ejusdem lo-

ci, & villæ Attrebatensis, ac Johanne de Dienat, Clerico Attrebatensis Diocesis, testibus ad præmissa vocatis specialiter, & rogatis.

Verùm, quia ego Jacobus Ysambardi, Clericus Metensis, publicus Apostolica, & Imperiali auctoritatibus Notarius, in Legibus Bacallarius, præmissis omnibus, & singulis, dum sic, ut supra, & inferius describuntur, fierent ac agerentur, unà cum prænominatis testibus, ac Notariis infra scriptis præsens interfui, & ea sic fieri vidi, & audiui, ac in notam recepi: ideò exindè confecto præsentis publico Instrumento, manu Thomæ de Fernaches Notarii subscripti fideliter scripto, præmissa publicando, signum meum, unà cum signis & subscriptionibus Notariorum infra scriptorum apposui consuetum, hic me subscribens manu propria, requisitus in testimonium præmissorum & rogatus.

Et quia ego Balduinus de Lauzano, Clericus Attrebatensis Diocesis, publicus Apostolica, & Imperiali auctoritatibus Notarius, in iis, quæ in dicta villa Insulensi acta fuerunt, dum, ut supra scribuntur, fierent, & agerentur, unà cum prænominatis testibus in dicta villa Insulensi existentibus, ac Jacobo Ysambardi, Notario præfato, præsens interfui: idcirco confecto præsentis publico Instrumento, alterius manu fideliter scripto, præmissa publicando, signum meum, unà cum signo, & subscriptione dicti Notarii apposui consuetum, hic me nihilominus subscribens manu propria, requisitus, & rogatus, in testimonium præmissorum.

Et quia ego Thomas de Fernaches, Clericus Morinensis Diocesis, publicus Apostolica, & Imperiali auctoritatibus Notarius, in iis, quæ in dicta villa Attrebatensi peracta extiterant, dum ut supra scribuntur, fierent, & agerentur, unà cum prænominatis testibus in dicta villa Attrebatensi existentibus, ac Magistro Jacobo Ysambardi, Notario præfato, præsens interfui: idcirco exindè confecto præsentis publico Instrumento, manu propria scripto, præmissa publicando signum apposui consuetum, hic me nihilominus subscribens, in testimonium præmissorum, requisitus, & rogatus.

JOHANNES

*Dux Burgundia, Comes Flandriæ,
Arthurs & Burgundia Palatinus,
Dominus de Salinis, & de Machlinia.*

Universis præsentibus Litteras inspecturis: Salutem in Domino.

Notum facimus, quod nos de fidelitate, peritiâ, diligentia ferventi, & industria Reverendi in Christo Patris, Johannis Abbatis Monasterii Beatae Mariæ de Claromarisco, Ordinis Cisterciensis, Morinensis Diocesis, ac Magistri Simonis Boscheux, in Jure Canonico Licentiatum, & Archidiaconi Ecclesiæ Vapincensis, in Domino plenariè confidentes, ipsos, & eorum singulos, ex nostra certa scientia, fecimus, constituimus, & ordinavimus, facimusque, & ordinamus per præsentibus, nostros, cum ceteris jam Deputatis, Ambassiatore, Fidei Commissarios, Procuratores, Yconomos, & Nuntios speciales, licet absentes, tanquam præsentibus, dantes, & concedentes eisdem auctoritatem, facultatem plenariam, & speciale Mandatum comparandi, standi, & interessendi pro nobis, & nostro nomine, in sacro Generali sanctæ & Universalis Ecclesiæ Concilio, apud Constantiam, & alibi, in cau-

cauſis, proceſſibus, & negotiis noſtris ibidem pen-
dentibus indeciſis; proponendique, & allegandi,
tam coram Dominis Præſidentibus in eodem ſa-
cro Concilio, quam coram Dominis Commiſſariis,
& Judicibus in cauſis Fidei deputatis, & deputandis,
& quibuſvis aliis perſonis; & cum omnibus Juris, &
facti proteſtationibus* fieri requirendi, & petendi
omnia illa, & ſingula, quæ honorem pariter, & Jus
noſtrum concernunt, & quæ circa Sententiam contra
noſtros adverſarios in eodem ſacro Concilio reportatam,
& ejus proſecutionem, & diſtinctionem, ſeu
determinationem fuerint proponenda: loca, Ju-
dices, & Notarios eligendi; ſuſpectos recuſandi;
ſuſpicionis, & recuſationis cauſas verbo, vel in
ſcriptis proponendi, & allegandi; provocandi, &
appelſandi; Apoſtolos petendi, & obtinendi; pro-
vocationes, & appellationes, ac merita proſequen-
di; Procuratores ad lites, ſi ſit opus, conſtituen-
di, & conſtitutos, ſeu ſubſtitutos, revocandi: &
in omnibus, & per omnia faciendi, gerendi, pro-
curandi, dicendi, & exercendi in præmiſſis, &
circa præmiſſa, nomine noſtro, & pro nobis, quæ
neceſſaria fuerint, ſeu quomodolibet opportuna,
& quæ nos faceremus, & facere poſſemus, ſi perſo-
naliter intereſſemus in eiſdem, promittentes bo-
na fide, & ſub juramento veritatis per nos præſti-
to, ratum, gratum, firmum & ſtabile, perpetuò
habituſ id totum, & quidquid per dictos Am-
baſſiſtores Fidei Commiſſarios, & Procuratores noſ-
tros, & eorum quemlibet, in ſolidum, in præmiſſis,
& circa præmiſſa actum, dictum, factum fuerit,
quomodolibet, ſive geſtum, ac ſi per nos perſona-
liter foret actum: ipſosque & eorum quemlibet re-
levrare ab omni mere† ſatidandi, ſub noſtrarum
rerum ypotheca, & obligatione bonorum. In cu-
jus rei teſtimonium, præſentibus noſtrum ſecretum;
in abſentia magni, fecimus apponi ſigillum. Datum
in villa noſtra Sancti Audomari, die ſeptima deci-
ma Menſis Octobris. Anno Domini, milleſimo, qua-
dringenteſimo ſeptimo decimo.

Per Dominum Duceſſem.

J. YSAMBART.

* forſan deſideremus conſuetis

† forſan onere

fol.
416.
xx.
Octo.

1416. *Sequuntur Inſtructiones dictorum Am-
baſſiatorum Artheſii.*

Inſtructiones pro parte Illuſtriſſimi Principis, Do-
mini Ducis Burgundiæ, Sereniſſimo Principi
Domino Regi Romanorum ſemper Auguſto, per
Ambaſſiatores memorati Ducis, Dominum Abba-
tem de Claromarſco; & Magiſtrum Symonem
Boſcheux, Archidiaconum Vapincenſem, ſuper ſe-
quentibus proponendo.

Primò. Præſatus Dominus Dux, cum omni hu-
militate, & decenti reverentia regratiatur Sere-
niſſimo Principi, & Domino Regi prænominato,
ſuper eo, quòd ſui gratiâ, deſtinavit ſibi ſolem-
nem, tamque ſpectabilem Ambaſſiatam, videlicet
Dominos Odobonium, in utroque Jure Doctorem;
& Johannem de Vaumarcoux Militem, ultimò, a-
pud villam ſuam de Sancto Audomaro, eidem ſe,
ſuique negotiis liberaliter, viamque ſuam, & iter
inſinuans, cum designatione certorum locorum, vi-
delicet Cutros, Luxembourch.

Item. Prælibatus Illuſtriſſimus Dux diſponeba-
tur hilariter & jocundè, pro receptione ipſius Se-
reniſſimi Principis, & Domini Regis, caſu quo pla-
cuiffet ſuæ Serenitati tranſire per patriam Flan-

driæ, & hoc totis viſceribus exoptabat, cupiens
juxta ſui exiguitatem Status ipſum recipere, &
tractare, etſi non prout decet magnificentiam Im-
perialem tanti Sereniſſimi Principis, & Domini.

Item. Sæpè dictus Illuſtriſſimus Dux ſupplika-
bat humillimè, & cum instantia Serenitati ipſius
Principis, & Domini Regis, ut in Chriſti carita-
te, ſua Serenitas ſuſcipere dignetur negotia ipſius
Illuſtriſſimi Ducis, & eadem habeat cordialiter,
ubilibet recommiſſa; præcipuè proceſſum quem-
dam in ſacro Univerſali Concilio, jamque diù in-
ter ipſum Ducem & nonnullos ejus æmulos, in ma-
teria Fidei ventilatum, ut ſcilicet omni favore,
odio, ſimulatione, tergiverſatione, fraude, dolo,
& univerſis cautelis præcluſis, de Mandato præ-
nominati Sereniſſimi Principis, & Domini Re-
gis, proceſſus acceleretur, & terminetur, ſecun-
dum formam Juris, & abſque perſonarum accep-
tione qualicunque.

Item. Supplicat cum eadem humilitate, & cor-
diali instantia, prædictus Illuſtriſſimus Dux, Sere-
nitati ipſius Principis, & Domini Regis, quate-
nùs Terras, Dominia, redditus, obventiones, &
ſingula quæque ſpectantia ad inclytiſſimam Domi-
nam, Dominam Duciffam Auriæ, ſororem ip-
ſius Illuſtriſſimi Ducis, conſanguineamque præ-
fati Sereniſſimi Principis, & Domini Regis, man-
det & præcipiat expediri ad plenum, quemadmo-
dum promiſit ſibi ultimè apud Caſeſum, poſt lon-
gum inter eos habitum colloquium.

Item. Et ante dictus Illuſtriſſimus Dux, ſe, &
ſua totaliter, & omni hora offert, & exhibet ſer-
vitio, & obſequio ſæpè dicti Sereniſſimi Principis,
& Domini Regis, præcipuè in ſacro Unionis Ec-
cleſiæ: rogans humillimè ſuos Nuntios prænomi-
natos: & ceteros quoscumque in poſterum ſui par-
te ſe gerentes, habere liberum, & ſecurum con-
ductum & tranſitum ubicunque, & quotiens fue-
rit opportunum & necesse per Terras, Dominia,
diſtriçtus &c. ipſius Sereniſſimi Principis, & Do-
mini Regis Romanorum ſemper Auguſti. Scrip-
tum in Sancto Audomaro: Menſis Octobris die xx.

MENART.

C E N S U R A

Facultatis Decretorum,

Adverſus Propoſitiones

Joannis Parvi.

Univerſis præſentes Litteras ſeu præſens publi-
cum Inſtrumentum inſpecturis.

Decanus, & Collegium venerabilis Facultatis De-
cretorum, in florenti, & fructifero Studio Pariſienſi:
Salutem in Domino, & integritatem Fidei agnoſ-
cere.

Notum facimus, quòd ad Sereniſſimi & Chri-
ſtianiſſimi Domini noſtri Francorum Regis, ſu-
per hanc nos requirentis, instantiam, ad extirpa-
tionem errorum, & bonorum morum reformatio-
nem, ſuper infra ſcriptis deliberavimus, & deli-
beramus, modo, & forma, & quemadmodum poſt
finem cujuſlibet Aſſertionis ſequitur.

In quadam Cedula per nos, Notariis publicis
ſubſcriptis, collegialiter tradita, cujus tenor talis eſt.

„ Super novem Aſſertionibus, ſeu Propoſitio-
„ nibus, quæ inferius deſcribuntur, ex parte Sere-
„ niſſimi, & Chriſtianiſſimi Domini noſtri Franco-
„ rum Regis, per Dominum Rectorem Studii præ-
„ libati, eidem Facultati Decretorum præſentatis,
„ & ſuper hoc ſalubre conſilium, & quid Facultati

1416.
Die
xviii.
Nov.

in

in se videbatur; requirentis; attentis determinatione sacri Concilii Constantiensis, in materia concernente easdem Propositiones, seu Assertiones; Jurium dispositione; adhesionem generali dictae Universitatis, ac Edicto super hiis in venerabili Curia Parlamenti prolato; & qualificationibus, per scientificos Dominos Theologos eisdem Assertionibus, & earum cuilibet datis: eadem Facultas, prius per eam saepius convocatis suis Licentiatis, & Bachalariis, maxime actu legentibus; quae Facultas pro tunc in numero decem & octo Doctorum constituebatur, cum praedictis Licentiatis in numero quadraginta octo; & Bachalariis, in numero quinquaginta septem, salva determinatione sanctae Matris Ecclesiae, & Summi Pontificis in attestatione veritatis, deliberamus, in modum qui sequitur.

Et primo, ad primam.

Prima Assertio.

Licetum est unicuique subdito, absque Mandato quocumque, vel Praecepto, secundum Leges, naturales, morales, & divinas, occidere, vel occidi facere quemlibet Tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, vel malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & supremi Domini, pro auferendo sibi suam nobilissimam, & altissimam Dominationem. Et nedum licitum, sed honorabile, & meritorium, maxime quando est tanta potentia, quod iustitia non potest bono modo fieri per Supremum.

Sacris Canonibus, & eorum doctrinae dissona, & adversa, scandalosa, pacisque turbativa.

Secunda Assertio.

Leges, naturales, morales, & divina auctoritas nuntius quomodo subditum de occidendo, vel occidi faciendo dictum tyrannum.

Sacris Canonibus, & eorum doctrinae dissona, & adversa.

Tertia Assertio.

Licetum est unicuique subdito, honorabile, & meritorium, occidere, vel occidi facere supra nominatum tyrannum proditorem, & infidelem suo Regi, & supremo Domino, per explorationes, & insidias; & est propria mors, quae debent mori tyranni, infideles, occidere scilicet eos vilane, Gallice, vilainement, per optimas cautelas, explorationes, & insidias, & est licitum dissimulare & filere voluntatem suam de sic faciendo.

Sacris Canonibus inimica.

Quarta Assertio.

Ius est, ratio, & aequitas, quod omnis tyrannus occidatur vilane, Gallice, vilainement, per explorationes, & insidias; & est propria mors, quae debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eos vilane, Gallice vilainement, per explorationes, bonas cautelas, & insidias.

Erronea, crudelis, & impia, ac Sanctorum Patrum diffinitionibus contraria.

Quinta Assertio.

Ille qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis praedictis, non debet de aliquo reprehendi, & Rex non debet solum esse contentus, sed debet habere factum acceptabile, & auctorizare, quantum opus, vel necessitas esset.

Regiae Majestati injuriosa, atque sani Consilii Regis, & suorum circumventiva.

Tom. V. Pars III.

Sexta Assertio.

Rex debet premiare & remunerare illum qui occidit, modo qui dictus est, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, in tribus rebus, scilicet in opibus, honoribus, & divitiis, exemplo remunerationis factae sancto Michaeli Archangelo, pro expulsiōe Luciferi à Regno Paradisi; & nobili homini Phindēs, pro occisione Ducis Zambry.

Erronea, falsa, fallēque exemplificata, & inducta.

Septima Assertio.

Rex debet plus amare quam prius illum qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis supra dictis, & debet facere predicari suam fidem, & bonam fidelitatem per Regnum suum, & extra Regnum facere publicari per Litteras, in modum Epistolae, vel aliter.

Scandalosa; ac Regiae Majestati injuriosa, & ejus sani Consilii circumventiva.

Octava Assertio.

2. Cor. III. Littera occidit, spiritus vivificat. Hoc est dicere, quod semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam.

Expositio distorta, pro ut ad praecedentium materiam applicatur.

Nona Assertio.

In casu societatis, juramenti, promissionis, seu confederationis factarum ab uno milite ad alterum, quocumque modo istud fiat, aut fieri possit; si contingat quod istud vertatur in praedictum unius compromittentium, aut confederatorum, sponsa sua, aut liberorum suorum, ipse de nullo tenetur eas observare. Hoc probatur ex ordine caritatis, quo quilibet plus tenetur seipsum diligere, uxorem, & liberos, quam alterum.

Falsa, & erronea, secundum se, & ad perjuriam viam praebens; & pactorum, ac promissionum rupturae apertiva; fidei hominum infractiva; & policiae humanae non minimum detarctiva.

Quo circa, si quae, nomine Facultatis, in contrarium praedictorum emeruisse à nonnullis referantur; omnibus certificamus, hac non de mente praedictae Facultatis legitime congregatae aliquatenus processisse.

In quorum omnium, & singulorum fidem, & testimonium, praesentes Litteras, seu praesens publicum Instrumentum per Notarios publicos subscriptos publicari, & in publicam formam redigi fecimus, magnique sigilli dictae Facultatis appensione communiri.

Data autem, & acta fuerunt praemissa, Parisius, apud Hospitale sancti Joannis Hierosolymitani, ubi pro factis dictam nostram tangentibus Facultatem congregari consuevimus, in Congregatione nostra generali solenni, & specialiter propter hoc celebrata, Anno Domini, millesimo quadringentesimo sexto decimo. Indictione decima. Apostolica Sede vacante. Mensis Novembris die decima octava: praesentibus venerabilibus, & discretis viris, Joanne Danielis, Clerico de Rothomago, Licentiatum in Legibus, & Bachalariū in Decretis; Adam Caputū, Praebitero, Bachalario in Decretis; & Joanne Cleriti, Praebitero Laudunensis Diocesis, testibus ad praemissa vocatis specialiter, & rogatis.

Et ego, Bartholomeus de Laife, Belvacensis Diocesis, publicus Apostolica & Imperiali auctoritate, Curiaeque Parisiensis Notarius juratus; quia de sedula supra scripta mihi, & Notario subscripto, in praesentia testium supra scriptorum, prout supra dicitur, collegialiter actis, ad praesentem Litteras, seu publicum Instrumentum, una cum jam dicto Notario, collationem feci fideliter, & per-

Y y

perit hinc indè concordia; idè hiis præsentibus Litteris, seu publico Instrumento, aliena manu scriptis, seu scripto; & sub eadem verborum forma duplicatis, seu duplicato; de Præcepto Dominorum Doctorum tunc collegialiter congregatorum, signum meum, unà cum ejusdem Facultatis sigillo, ac dicti Notarii signo apposui consuetum, hæcque propria manu subscripsi, in testimonium præmissorum, requisitus.

DE LAISE. *Ainsi signé, avec sa parraphe authentique à côté de la dicte attestation.*

Et ego, Lucas de Alueto, Clericus Cenomanensis Diocesis, publicus Apostolica, & Imperiali auctoritatibus Notarius, quia de cedula supra scripta mihi, & Notario supra scripto, in præsentia testium supra scriptorum, prout supra dicitur, collegialiter tradita, ad præsentem Litteras, seu publicum Instrumentum, unà cum jam dicto Notario collationem feci fidelem: repertà hinc indè concordia; idè hiis præsentibus Litteris, seu publico Instrumento, alia manu scriptis, seu scripto, & sub eadem verborum forma duplicato, de Præcepto Dominorum Doctorum tunc collegialiter congregatorum, signum meum, unà cum ejusdem Facultatis sigilli appensione, & dicti Notarii signo & subscriptione, apposui consuetum, hæcque manu propria subscripsi, in testimonium præmissorum, requisitus.

DE ALUETO.

Ainsi signé, avec sa parraphe authentique à côté de la dicte attestation avec le grand sceau de la dicte Faculté, pendant au dict parchemin, par une bande de parchemin, lequel sceau est en cire rouge.

Collationné sur l'original en parchemin, conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy, F. N. BAZIL. Prieur des dicts Peres Celestins d'Avignon.

xvii. **JOANNIS GERSONII, Doctoris & Cancellari Parisiensis SERMO.**
Janu. 1417.

Habitus coram Concilio Constantiensi, in Dominica, quæ erat antè Festum S. Antonii: incipiens,

Nuptiæ factæ sunt &c. vide Tom. II.

p. 349.

EJUSDEM TRACTATUS,

Quo solvit quæstiones in præcedente Ser-mone motas. ibid. p. 365.

EJUSDEM TRACTATUS, cui Titulus:

Erroris circa Præceptum, Non occides. ibid. p. 380.

fol. 440.

C E D U L A

Recepta xi. Aprilis. Anno 1417. per...

Ad finem irvestigandi, an Joannes Gers-son materiam contentam in ea prædi-dicaverit in forma.

xv. A. **L**E jour de la Nativité de Nostre Dame. L'An M. cccc. & xvi. au Concile General, Maître pril. 1417. Jean Gersson, en prêchant de ce Theme: *Jacob autem genuit Joseph virum Maria, de qua natus est JESUS, qui vocatur Christus.* Matth. 2. 16. En

la presence des Cardinaux, Ambassadeurs tant de France, & d'Angleterre, comme de plusieurs autres Roys, Seigneurs, & Communautés; dir que JESUS-CHRIST, s'il eût survécu Nostre Dame il eût de Droit tenu, & scis sur le Trône du Roy David, & succédé au Royaume d'iceluy, par le moyen de Nostre Dame sa Mere, & non pas par le moyen de Joseph; car la Vierge Marie en étoit vraye heritiere, & y eût succédé. Pourquoi ils'enfuit de Droit divin, & humain, qui ne peut estre contraire à droit divin, que femmes peuvent succéder à Royaumes, puisque Nostre Dame eût par Droit divin succédé, comme il dit. Et de cette matiere est meüe jadis question grande entre les tres-Chrétiens Rois, & Royaumes de France, & & d'Angleterre: & de ce qui en est à tenir, il s'en raporta à un grand Docteur d'Angleterre, qui sur cette question auroit moult bien écrit.

Si soit advisé à quelles conclusions, & esclandres cette matiere peut venir: car il ne coloroit cette matiere, que pour attirer les Angloys à soy.

L I T T E R A

Regis;

B Præsentatâ Auditoribus causarum Se-dis Apostolicæ. xix. Junii, per Jo-hannem Gersson; Guilielmum Pul-crinepotis; Petrum Versailles; Jo-annem Campani.

CAROLUS, Dei gratiâ, Francorum Rex.

C Arissimis, ac prædilectis nostris, Sanctæ Sedis Apostolicæ causarum Auditoribus, amicitiam cum benevolentia singulari & justitiam, quæ uni-cuique quod suum est tribuit fideliter, favorabili-terque tueri.

Quoniam ea quæ Fidem concernunt, mente adeo sincera tractare convenit, ut neque personarum interveniat acceptio, aut distinctio Potestatum; gratum habuimus nostræ causæ tales Commissa-rios invenisse, de quorum doctissima probitate con-fidimus in Domino.

Pendet autem vestri in deliberatione lis nimium proli dolor! protelata, cui ipse Deus & conscien-tia propria nos in partem formalem adducunt. Hinc exhortandas Fidelium, & Jurisperitorum men-tes duximus; ut causa hæc eis in justitia, & veri-tate cordiali animo inhæreat, & persistat.

Rogamus igitur integritatem Justitiæ vestræ, quatenus causa hæc Fidei, ac Consilarii nostri E-piscopi Parisiensis, & Inquisitoris hæreticæ pra-vitatis, vestris in conspectibus, adversus malitiam, & subterfugia prævaleat, arque nos, qui Dei jus-su, & conscientia suâ, rei in partem venimus de-fensendam, vestris Judiciis cum Dei causa prospere-mur.

Agite propterea viriliter, ut prævaleat Fides, & Justitia.

Date Regi Judicium, Regis obsecrationibus ce-lerem expeditionem, nostris Ambassiatoribus per omnia fidem exhibete. Datum Parisius, xvii, No-vembris. Sic signatum.

MALLIERE.

CE.

Cod.
2538.
fol.
429.
verso.

C E D U L A

Supplicationis

Exhibita aliquibus Judicibus Fidei,
& composita die vii. Februarii.

Anno xvii.

viii. Febr. 1417. **R**everendissimis Patribus, Dominis Commissariis in causis Fidei, pro parte Ambassiatorum, & Procuratorum Illustrissimi Principis, Domini Ducis Burgundiae, &c. Supplicatur, & cum omni instantia requiritur vestris Reverendissimis Paternitatibus, prout pluries, & sæpius, parte ipsorum, supplicatum, & requisitum extitit, quatenus in causa tangente novem Assertiones coram eisdem Paternitatibus vestris agitata, procedant ad relationem debitam, ex Actis processus faciendam sacro Concilio, ut ipsum Concilium conclusivè disponas de ipsis, ut Spiritus sanctus eidem ministrabit; quemadmodum per eandem Decretum extitit fiendum die 23. Julii ultimò lapsi, videlicet cum designatione numeri, & qualitatum pro utraque parte in materia scribentium, & deponentium, & sub scripto patenti, & aperto: quæ relatio hucusque dilata est, & de die in diem prorogatur, & differtur, in magnum præjudicium, & jacturam præfati Domini, & singulorum, quos hæc materia tangit, aut tangere potest; & in scandalum grave totius Concilii, cum, prætermittā hæc materiā tanti ponderis, ad alias varias pertranseat, habentes eam, ut apparet, pro derelicta: quæ tamen, Commissionē dicti sacri Concilii dictis Reverendissimis Paternitatibus vestris facta, & per eandem suscepta stante, non valet prætermitti, earundem Paternitatum vestrarum famā, & honore Fidei salvis.

I N S T A N T I Æ

Cod.
2537.
fol. 9.

Ambassiatorum Ducis Burgundiae,
Ad relationem.

Domini Ambassiatores Illustrissimi Principis, Domini Ducis Burgundiae, tam verbo, quam scripto petierunt fieri relationem in causa novem Assertionum. Annis, & diebus infra scriptis.

1415. Et primò. Anno à Nativitate Domini m. cccc. xv. die Martis, xvii. Mensis Decembris, petierunt, scripto tenus, fieri relationem in sacro Concilio.

Item. Die Jovis, xix. dicti Mensis Decembris, petierunt fieri relationem, repetendo cedulam dicta die Martis datam.

1416. Item. Anno m. cccc. xvi. Die Mercurii, viii. Mensis Januarii: iidem Ambassiatores petierunt fieri relationem, & super hoc exhibuerunt cedulam magnam. Ad idem petiit, illa die, Stephanus Palerz.

Item. Petierunt verbo, dicti Ambassiatores, die Sabbati, viii. Mensis Februarii, fieri relationem.

Item. Petierunt similiter verbo, quod fieret relatio, die Martis, xviii. Februarii.

Item. Petierunt dicti Domini Ambassiatores, scripto tenus, quod fieret relatio die Veneris, xxi. datam * & fieri relationem &c.

Item. Ad idem, & eodem modo, petierunt die Lunæ, nona Mensis Martii.

Item. Scripto petierunt quod fieret relatio die Veneris, xiii. Mensis Martii.

Tom. V. Pars III.

* Locus corruptus.

Item. Die Jovis, xix. Mensis Martii, petierunt verbo, quod fieret relatio publica &c.

Item. Die Sabbati, xxviii. Mensis Martii, petierunt verbo, quod fieret relatio publica.

Item. Die Sabbati, xi. Mensis Aprilis, petierunt verbo, quod fieret relatio publica.

Item. Die Lunæ, xxv. Mensis Maii, petierunt verbo quod fieret Judicium, & Justitia.

Item. Petierunt verbo quod fieret relatio publica, die Sabbati, xxvii. Mensis Junii.

Item. Die Jovis, secunda Mensis Julii, petierunt verbo quod fieret relatio publica.

Item. Die Jovis, xvi. Mensis Julii, petierunt cum cedula subscripta duobus Avocatis, quod fieret relatio publica &c. 1416.

Item. Die Jovis, xxiii. Mensis Julii, petierunt verbo, repetendo cedulam, quod fieret relatio publica.

Item. Die Sabbati, xvii. Mensis Octobris, petierunt verbo, quod fieret relatio publica.

Item. Illa die, qua primò Dominus Decanus Burgensis proposuit, petierunt verbo, quod fieret relatio.

Item. Die Lunæ, xxiii. Novembris, petierunt verbo quod fieret relatio publica.

Item. Die Sabbati, secunda Mensis Januarii, 1417. Anno m. cccc. xvii. petierunt verbo quod fieret relatio plenaria & publica.

Item. Eodem Anno, die quarta Mensis Januarii, petierunt verbo quod fieret relatio publica.

Item. Die Martis ix. Martii, petierunt verbo quod fieret relatio.

Item. Veneris, xii. Martii, petierunt scripto, per cedulam, quod fieret relatio &c. Et ista est ultima dicta. Qua die etiam petiit fuit idem per Nuntios Domini Regis Romanorum.

C O M P R O M I S S U M

Inter Joannem de Gersono, Oratorem Regis Francorum in Concilio Constantiensi; & Conradum Velden, & Joannem Baers, Notarios Concilii in causis Fidei. 1418.

Quo Alanum Leonensem, & Jacobum de Camplo, electum Pennensem nominant Arbitros.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

Hujus veri & publici Instrumenti serie, cunctis presentibus & futuris patefiat, & notum sit, quod cum quæstionis materia moveri speraretur, inter venerabilem & circumspectum virum, Dominum Joannem de Gersono, sacre Theologie Professorem egregium Cancellarium Ecclesie Parisiensis, Serenissimi, Christianissimique Principis, Domini Regis Francorum, in sacro Generali Constantensi Concilio Ambassiatores, ex una: & providos viros, Magistros Conradum de Velden, & Joannem Baers, Notarios, & Scribas in causis Fidei, per eodem Judices, & Commissarios earundem causarum, auctoritate dicti sacri Concilii Constantiensis, dudum convocatum *, ut asserebant, propter materiarum arduum, & diversitatem Linguarum, & scripturarum institutos, & deputatos, de, & super salario dictorum Notariorum, in quadam causa Fidei, Novem Assertionum, communiter nuncupata, & ipsius salarii occasione, partibus ex alia.

Hinc siquidem fuit, & est, quod Anno à Na-

Y y 2

* forsan convocatos.

tivitate ejusdem Domini, millesimo quadringentesimo, decimo octavo. Indictione undecima; Mensis verò Februarii, die Lunæ, vigesima prima, hora septima, de manè, vel circiter, in mei Notarii publici, testiumque infra scriptorum, ad hæc vocatorum specialiter, & rogatorum præsentia, personaliter constituti, prædicti Conradus de Velden primò; & deinde Joannes Baers secundò, videlicet horà nona illius diei, successivè, volentes, & affectantes, ut successivè assererent, bonum pacis, & concordie, quo nil in humanis præstantius, nilque jucundius invenitur, inter ipsos, & dictum Dominum Ambassiatores stabilire; omnesque litis, & quæstionis fomentum, totis suis viribus enervare; laboribus†, missis, & expensis, pro parte sua, quantum in ipsis esset, parcere, nec non anfractus litium, quorum fines dubij sunt, evitare.

Pro bono igitur hujusmodi amplectendo, omnibus melioribus via, modo, Jure, & forma, quibus potuerunt, & debuerunt, eorumque quilibet potuit, & debuit, possuntque, & debent, aut potest, & debet: de, & super quæstione, seu lite, aut salario hujusmodi, dependentis que, emergentibus, & connexis, datum† ut supra, pro parte ipsorum Notariorum, in quantum ipsos, & eorum quemlibet, ut præmittitur tangebatur, seu tangit, successivè se submiserunt; & quantum in eis fuit, compromiserunt, & eorum quilibet se submisit, & compromisit, in Reverendos in Christo Patres, Dominos Alanum, Dei gratiâ, Episcopum Leonensem; & Jacobum de Camplo, electum Pennensem, Officium Auditoriatum Curie causarum Camere Apostolicæ Regentem, tanquam in eorum Arbitros, seu amicabiles compositores; dantes, & concedentes dicti Notarii, & eorum quilibet successivè dans, & concedens eisdem Dominis Arbitris, Arbitratoribus, seu amicabilibus Compositoribus potestatem, & auctoritatem in litibus, seu quæstionibus hujusmodi, inter ipsos Notarios, & dictum Dominum Ambassiatores, arbitrandi, laudandi, pronunciandi, ordinandi, & concordandi, de Jure, seu de Facto, de alto in bassum, Juris ordine servato, vel non servato, diebus feriatis, vel non feriatis; partibus præsentibus, vel abientibus, aut una ipsarum præsentem, & alia absente: stando, sedendo, jacendo, seu ambulando, ubicumque, & quodcumque, quomodocumque, & qualitercumque ipsis Dominis Episcopo, & Electo Arbitris, Arbitratoribus, seu amicabilibus Compositoribus, melius, convenientius, & commodius visum fuerit expedire, & ad omnem ipsorum Dominorum Arbitrorum, Arbitratorum, & amicabilium Compositorum voluntatem, pronuntiationem, seu ordinationem.

Promiserunt iidem Notarii, & eorum quilibet successivè, in manibus mei Notarii publici infra scripti tanquam communis, & publicæ personæ, nomine, & vice omnium, & singulorum quorum interest, vel intererit, seu interesse poterit quomodolibet in futurum, stipulantium, & recipientium, stare, parere, & obedire omnibus, & singulis arbitramentis, pronuntiationibus, ordinationibus, compositionibus, & laudis, per ipsos Dominos Arbitros, Arbitratores, seu amicabiles Compositores ferendis, pronuntiandis, faciendis, seu ordinandis; easque, & ea acceptare, laudare, approbare, & homologare, innuente* post ipsorum pronuntiationem, laudum ordinationem, seu compositionem prædictorum eorundem, vel saltem incontinenti postquam eisdem Notariis, vel eorum alterius notificata vel notificata fuerint; nec non eisdem pronuntiationi, arbitramento, laudum ordinationi, seu compositioni in toto acquiescere: & contra, per se, vel per alium, seu alios, nullo unquam tempore venire, ne-

† *foran* litiumque, loco laboribus † *hic* aliquid desideratur
* *foran* in continenti.

que reductionem aliquam, ad arbitrium boni viri petere, seu aliquibus exceptionibus, privilegiis, seu coloribus Juris, vel Facti, in præjudicium dicti Domini Joannis de Gerssonno, Ambassiatorum, vel cujuscumque alterius Ambassiatoris dicti Illustrissimi Christianissimi Principis, Domini Francorum Regis se juvare, defendere, vel tueri, sub hypotheca, & obligatione omnium, & singulorum bonorum suorum, & cujuslibet ipsorum præsentium, & futurorum: renunciantes expresse omnibus, & singulis exceptionibus Juris, & Facti, Privilegiis, Statutis, quibus se contra partem adversam defendere, juvare, seu contra præmissa, vel eorum aliqua venire possent, vel eorum alter posset, & specialiter Juri, dicenti generalem renuntiationem non valere, nisi præcesserit specialis.

De, & super quibus omnibus, & singulis, iidem Notarii, & eorum quilibet successivè petierunt, & concesserunt sibi, & dicto Domino Joanni de Gerssonno, per me confici, atque tradi publicum, seu publica Instrumentum, seu Instrumenta, unum, vel plura.

Acta fuerunt hæc Constantiæ, Provinciæ Maguntinæ, in domo habitationis Reverendi in Christo Patris, & Domini Alani, Dei gratiâ, Episcopi Leonensis prælibati, præsentibus discretis viris, Joanne Turpelin, Canonico Leonensi; & Stephano Berne, Clerico, Baccallario in Legibus, Turonensis Diocesis, testibus ad præmissa vocatis specialiter, & rogatis: sub Anno, Indictione, Mense, & die quibus supra. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini, Domini Martini, divinâ providentiâ Papæ quinti, Anno primo.

Deinde, Anno, Indictione, & Pontificatu præmissis, ac die Sabbati, vigesima sexta dicti Mensis Februarii, in mei dicti Notarii, testiumque infra scriptorum præsentia, constitutus supra nominatus venerabilis, & circumspectus vir, Dominus Joannes de Gerssonno, Sacræ Theologiæ Professor, Illustrissimique & Christianissimi Principis, Domini Regis Francorum Ambasciator, volens, ut assererat, bonum pacis, & concordie, ac amicitie, unâ cum dictis Notariis, ut præmittitur, stabilire, & omnes litis, & quæstionis, seu discordie fomentum, totis viribus enervare, litiumque missis, & expensis, quarum fines dubij sunt, pacere cupiens: pro simili igitur bono amplectendo, de, & super quæstionibus, litibus, occasione salarii hujusmodi, cum omnibus incidentibus, dependentiis, & connexis, in quantum concernebat ipsum; prout, quemadmodum supra dicti Notarii, pro eorum parte, se submiserant, & compromiserant in supra dictos Reverendum Patrem, Dominum Alanum, Episcopum Leonensem & Dominum Jacobum, Electum Pennensem, tanquam in Arbitros, Arbitratores, seu amicabiles Compositores submisit se, & compromisit, pro parte sua, dans, & concedens eisdem Dominis Episcopo, & Electo, Arbitris, Arbitratoribus, seu amicabilibus Compositoribus, eandem, & similem potestatem, quantam, & qualem supra dicti Notarii dederunt, & concesserunt; & promittens, pro ut, & quemadmodum iidem Notarii, adversarii sui promiserunt: & præcipuè, non venire, per se, vel per alium, seu alios, contra præmissa omnia, & singula, cum similibus renuntiationibus, & exceptionibus, quibus iidem Notarii fecerunt; renuncians in hæc expresse Juri dicenti, generalem renuntiationem non valere, nisi præcesserit specialis.

De, & super quibus omnibus, & singulis, supra dictus idem Dominus Joannes de Gerssonno Cancellarius, & Ambasciator petiit, & concessit sibi, & dictis Notariis fieri, & confici publicum, seu publica Instrumentum, seu Instrumenta, unum, vel plura, per me dictum Notarium publicum infra scriptum.

Acta

Acta fuerunt hæc Constantiæ, in domo habitationis Reverendissimi in Christo Patris, & Domini, Domini P. Tituli sancti Crisogoni, Præbyteri Cardinalis, Cameracensis vulgariter nuncupati: sub Anno, Indictione, Mense, Die, & Pontificatu supra dictis. Præsentibus venerabilibus, & discretis viris, Dominis Nicolao de Clamangiis, in sacra Pagina Bacallario, Cantore Ecclesiæ Bajocensis, & Andrea de Curia, Præbyteris, Rectore Parochialis Ecclesiæ de Conflancio, sanctæ Honorinæ, Parisiensis Diocesis, testibus ad præmissa advocatis specialiter, & rogatis.

Verum ego Herveus Grassin, Clericus Leonensis Diocesis, publicus Apostolica auctoritate Notarius, præmissis omnibus, & singulis, dum sic, ut præscribuntur, per prænominaatos Notarios, & Ambassiatores agerentur, & fierent, una cum supra dictis testibus interfui, eaque omnia, & singula sic successivè fieri vidi, & audiui, ac in notam sumpsi, ex qua hoc publicum Instrumentum aliena manu fideliter scriptum, me aliis legitime præpedito negotiis extrahi, & grossari feci: facta quoque diligenti collatione, hic manu mea propria subscribens, signo meo præcedenti solito signavi, in vim, robur, fidem, & testimonium præmissorum, requisitus, & rogatus. GRASSIN.

Ainsi signé. Avec sa parraphe authentique.

Collationné sur l'original en parchemin, conservé dans les Archives des PP. Celestins d'Avignon, par moy. Ainsi signé. F. N. BAZIN. Prieur des Peres Celestins d'Avignon.

A C T A

In ultima Sessione Concilii Constantiensis à Polonis,

Quæ spectant damnationem Libri
JOANNIS FALKENBERG:
Eorumque

PROVOCATIO AD FUTURUM CONCILIUM.

Edita ex MS. Cod. Brunsv. Tom. 4. Actorum Concilii Constantiensis, nuper edit. P. 1550.

1418. „**D**IE Veneris, xxii. Mensis Aprilis prædicti, fuit tenta Sessio, loco & hora, xxii. „ quibus supra, pro absolutione Prælatorum, & aliorum existentium in Concilio, & April. „ etiam absentium, qui fuerunt.

„ Pro cuius Sessionis introductione fuit cantatum
„ Officium Missæ, de Spiritu sancto, per Reverendissimum in Christo Patrem & Dominum, Dominum Antonium, Cardinalem Aquilegensium.
„ Quo finito, Domini Prælati induerunt pluvialia. Et Papa ivit ad locum Præsentis, videlicet ante Altare magnum, & legebat quandam Collationem.

„ Quâ lectâ, statim Reverendissimus in Christo Pater, Dominus Reynaldus Cardinalis de Brancatis, Diaconus, de Mandato dicti Domini nostri Papæ, ivit ad locum Protonotariorum, & stando dixit hæc verba. *In nomine Domini nostri Jesu Christi, amicus in pace.*

„ His factis, levavit se in medium venerabilis & circumspectus vir, Dominus Caspar de Perusio, Advocatus, stans juxta Ambassiatores Dominorum, Regis Poloniæ, & Ducis Witoldi, videlicet circa Dominos, Calixtum, Sanctum Magistrum Milites, Petrum Boleste, & Paulum Ladimiri, Milites. Et nomine dictorum Dominorum Ambassiatorum proposuit alta & in-

„ telligibili voce, qualiter Concilium Constantiensis, inter cetera, sit & fuerit convocatum, pro hæresium extirpatione, & modò reperiretur quidam Libellus, compositus per Magistrum Johannem Falckenberch, Ordinis Fratrum Prædicatorum, captum, & super hæresin delatum. Quem Libellum dixit continere multos errores in Fide, & hæreses. Etiam per ipsum Libellum & contenta, dixit famam Ladislai, Regis Poloniæ, & Ducis Witoldi, Ducis Lithuanie, ladi, & Ducatum Lithuanie, inductiva multorum scandalorum in Regno Poloniæ, & Ducatu Lithuanie. Et alias dixit & exposuit, prout in quadam petitione papyri schedula, quam ibidem in manibus suis tenebat, dixit plenius contineri, cujus tenor inferius est insertus.

„ Petens ergo, ultra dictam petitionem in scriptis oblatam, per præsens Concilium ipsum Libellum, per Nationes & Judices deputatos in causis Fidei condemnatum, condemnari, tanquam doctrinam hæreticam, erroneam, & in Fide & moribus seditiosam, & captiosam continentem: & hoc, antequam ipsum Concilium, Constantiensis dissolvi contingat. Et in casu, quo non, protestatus fuit, de gravamine, & appellando. Quam appellationem ipsi Ambassiatores intenderent prosequi, coram Concilio futuro.

„ Statim surrexerunt Domini, Johannes Patriarcha Constantinopolitanus, & Johannes Patriarcha Antiochenus, de Natione Anglicana, asserentes successivè, & deinde unus Frater Ordinis Prædicatorum, de Natione, ut asseruit, Hispanica, quod hujusmodi Libellus in eorum Nationibus per omnes non esset condemnatus tamquam hæreticus, vel similia in effectu.

„ Contra quos erat replicatum per Dominos Simonem de Theramo, & Augustinum de Pisis, quod non dicerent verum: nec ea, quæ dicerent ad præsens, dicerent de Mandato Nationum, sed tanquam homines privati, & nullam potestatem habentes ab eorum Natione.

„ Et sic, clamoribus & altercationibus factis hinc inde, per Ambassiatores Regis Poloniæ, & Ducis Witoldi prædictorum, statim Dominus Paulus de Ladamira, unus de dictis Ambassiatoribus, levavit se in medium, dicens aliqua ommissa per Dominum Casparem eorum Avocatum, in ejus expositione, quæ vellet enarrare, petens humiliter, sibi dare audientiam, ut hujusmodi ommissa & neglecta posset explicare. Et incipiens narrare factum hujus Commissionis prædictæ, eam accipiens de manibus ipsius Domini Casparis, & se paratum perlégere coram toto Concilio & prælibato Domino nostro Papa offerebat. Et deveniens ad certam lectionem, fuit sibi factum silentium, de Mandato Domini nostri Papæ. Et facto silentio, idem Dominus noster Papa, primo organo proprio, & deinde per organum venerabilis & circumspecti viri, Domini Augustini de Pisis, sacri Consistorii Advocati, dixit, quod omnia & singula acta, facta & conclusa, seu alias decreta per Generale Concilium concilialiter, velit tenere & observare inviolabiliter, & non aliàs, neque aliter.

„ Quibus verbis sic per Papam, & notinè ejus factis, dixit Dominus Paulus prædictus, suorum dictorum Ambassiatorum nominibus, volens adhuc legere Commissionem in conspectu Concilii, relumit verba sua, & incepit legere Commissionem prælibatam. Et paucis verbis per eum lectis & dictis, præfatus Dominus Papa, per organum dicti Augustini de Pisis, Advocati Consistorii prælibati, mandavit, sub poena excommunicationis, ne plùs loquatur.

Y y 3

„ Pau-

„Paulus verò Ladamira, audiens huiusmodi Mandatum, protestatus fuit de gravamine, & appellando de huiusmodi silentio & denegatione audientiae: asserens, per eum appellationem interponendam nomine eorum, Regis Poloniae, & Ducis, ac Ambassiatorum collegarum suorum, prosequi velie coram futuro Concilio Generali. Petens ab omnibus Sedis Apostolicae, & Concilii Constantiensis Notariis unum, vel plura, Instrumentum, seu Instrumenta publica.

„Quibus sic factis, statim fuit inceptus Sermo, per Generalem Ordinis Praedicatorum, olim Obedientiae Petri de Luna, accipiens hoc Thema, in ejus Sermonem: *Vos nunc tristitiam habetis* Joan. xvi. 22, modo pulchro deducens & dividens Sermonem in tres partes &c.

„Quo Sermonem facto, ascendit ambonem Dominus Antonius, Cardinalis de Chalanco, qui de Mandato Domini nostri Papae praedicti, primo absolvit Praelatos hic existentes in Concilio, ut possent recedere & remeare ad propria. Et nihilominus tunc statim verbo abbreviavit. Et deinde legebat quandam Bullam Indulgentiarum, concessam stantibus in Concilio, & eorum familiaribus, à poena & à culpa, in vita semel, & in mortis articulo semel, prout in quadam Bulla, quam legebat publice & alta voce, intra scripti tenoris, continentur.

„Quà lectà, Dominus Johannes, Episcopus Ostienus, Cardinalis Vivariensis, super ejus approbatione respondit: *Placet.*

„Postremo venerabilis & circumspectus vir, Dominus Ardecinus de Novaria, sacri Consistorii Advocatus, exposuit ibi, de Mandato Serenissimi & invictissimi Principis, Domini Sigismundi, Romanorum Regis, qualiter idem Dominus Rex, pro Unione Ecclesiae Dei habenda laboravit, quantum vires suae exigebant, eundo ad Italiam, super convocatione Concilii, magnis periculis, deinde Arragoniam, super reductione Petri de Luna, & alibi, ubi videbatur expediens, pro huiusmodi Unione Ecclesiae habenda: & operam dedit, & exhibuit sibi possibilem, excusans se, si per eum aliqua non fuerint bene facta, non culpam sui illa commissa fore. Regratiando, nomine ipsius Regis, omnibus & singulis Dominis, qui Concilium sint dignati visitare, & in eo, bono & sincero corde laborassent: offerens eundem Dominum Regem ad eorum placita gratum, & praesertim pro conservatione Ecclesiae Romanae, & dicti Domini nostri Papae, cui adherere velit usque ad mortem.

„Super quibus omnibus & singulis dictis, lectis, protestatis & oblati, tam Papae, quam Regum, ac omnium quorum interest, & interesse poterit; venerabilis vir, Dominus Augustinus, Advocatus praedictus, petiit fieri unum, vel plura, publicum, vel publica à Sedis Apostolicae Notariis, ceterisque Notariis Concilii Constantiensis, Instrumentum & Instrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Praesentibus ibidem, ultra Dominos Cardinales, Ambassiatores, & alios descriptos, Illustribus Principibus, Ludovico Duce Bavariae, Comite de Nellenberg, Comite de Lupfen, Comite de Friborg, Eberhardo de Camerino, Pincerna de Sydow; & aliis multis Nobilibus, Baronibus, & Comitibus, ipsi Regi adstantibus, in numero copioso, pro testibus inscriptis.

„Tenores verò Commissionis per Ambassiatores Poloniae & Ducis Lithuaniae, nec non Bullae Indulgentiarum, de quibus supra fit mentio, sequuntur & sunt tales. *Nos humiles Oratores &c. Vid. infr.*

Die Veneris 22. supradicti Mensis Aprilis, Constantiae, in Ecclesia majori, in loco solito, mane, hora septima praedicta; fuit Sacro-sanctae ac Universalis Synodi praedictae, sanctissimo in Christo Patre & Domino, Domino Martino, divina providentiâ Papa V. praesidente, more solito solemniter Sessio publica celebrata. Serenissimo Principe, Domino Sigismundo, Romanorum & Hungariae Rege &c. signis Imperialibus induto; interistente.

Pro cuius quidem Sessionis introductione, Reverendissimus in Christo Pater & Dominus, Dominus Antonius, miseratione divina; Tituli S. Sotanae S. R. E. Presbyter Cardinalis, Aquilegensis vulgariter nuncupatus, Missam de sancto Spiritu sollemniter ac devotissime celebravit.

Qua quidem Missa finitâ, Reverendissimi, Reverendique in Christo Patres & Domini S. R. E. Cardinales, Patriarchae, Archi-Episcopi, Episcopi & Abbates ad quos pertinuit, se cappis pluvialibus induentes, mitras capitibus suis imposuerunt.

Aliisque solemnitatibus consuetis habitis & peractis, Reverendissimus in Christo Pater & Dominus, Dominus Ymbaldus, miseratione divina S. Viti in Marcello S. R. E. Diaconus Cardinalis, de Mandato ipsius Domini nostri Papae, totiusque sacri Concilii & consensu, prout asseruit, alta & intelligibili voce pronunciavit haec verba, videlicet: *Domini, ue in pace.* Et responsum tuit per adstantes: *Amen.*

Quo facto, Reverendus in Christo Pater, Dominus Johannes de Podiomiris, Episcopus Cathamenſis, Frater Ordinis Praedicatorum, sacrae Theologiae Professor, de Mandato ipsius Domini nostri Papae, & consensu dicti sacri Concilii, ambonem ascendit.

LEGATORUM

Regis Poloniae & Ducis Lithuaniae

PROPOSITIO

De Libro

JOHANNIS FALCKENBERGII,

Publicè dammando.

ANtequam autem ad alia se diverteret, seu ad Actus aliquos procederet; Rev. in Christo Patres, nobiles, venerabilesque & circumspecti viri, Domini & Magistri, Nicolaus, Archi-Episcopus Gnesnensis; Jacobus, Episcopus Plocensis; Petrus Boleſte, Proto-Notarius Apostolicae Sedis, Praepositus Ecclesiae B. Mariae Lacatenſis, Gnesnensis Dioceseos; Paulus Wladimiri, Canonicus & Custos Ecclesiae Cracoviensis; Johannes de Tollischove, Castellanus Calisiensis, & Zavissius Niger de Sturbaso, Capitaneus Gursienſis, Milites, Oratores, & Ambassiatores Serenissimi Principis Uladislai, D. G. Poloniae Regis; nec non Illustissimi Principis, Domini Alexandri, alias Witoldi, magni Ducis Lithuaniae, per organum venerabilis & circumspecti viri, Domini Casparis de Perusio, Advocati sacri Consistorii, eidem Domino nostro, & sacro Concilio, per modum supplicationis, & cum instantia, & reverentia, quâ decuit, exponi fecerunt, nomine Dominorum Regis & Ducis praefatorum: quatenus Libellus cuiusdam Fratris Johannis Falckenberg, notorie crudelissimas haereseſ continens, per Judices, in causa Fidei, à sacro Constantiensis Concilio deputatos, ritè, rectè, cum omnique debita sollemnitate, & maturitate, tanquam notorie haereseſ

refes continens, ut hæreticalis damnatus. Nec non etiam per omnes Nationes ejusdem Concilii, & sacrum Collegium Reverendissimorum Patrum, dictorum S. R. E. Cardinalium, dictum sacrum Concilium integrantes, & constituentes, conclusum & ordinatum, prout publicis, & autenticis scripturis, sive Instrumentis, per ipsum ibidem exhibitis & ostensis, liquidè apparet, quòd idem Libellus, tanquam hæreses & alia multa, & quasi infinita mala & errores continens, in Sessione publica, per sacro sanctum Concilium, cum hæresibus & erroribus in eo contentis & descriptis, publicè damnaretur, seu publicè damnatus nunciaretur.

Et propterea humiliter & devotè supplicabant Oratores, & Ambassiatores præfati, præfato Sanctissimo Domino nostro, Martino Papæ V. quatenus antè dissolutionem ejusdem Concilii, dictus Libellus, cum hæresibus & erroribus in eo contentis & scriptis, in ipsa Sessione publicatis, hæreticalis, hæresesque & errores continens, damneretur, seu damnatus nunciaretur: cum ad extirpandum hæreses, præfatum Concilium sacro sanctum, esset, inter cetera principaliter convocatum & congregatum. Alioquin, nomine quò supra, protestabatur de gravamine, ac de appellando ad futurum Concilium, & de proseguendo appellationem, & appellationes, interponendam & interponendas, loco, sive locis ac diebus, temporibus, & horis, de quibus ipsis Dominis, Regi, Duci, & eorum Oratoribus, & Procuratoribus, & eorum cuilibet, visum fuerit expedire. Et multa alia dixit, petiit, & protestatus fuit, prout & quemadmodum in quadam papyri schedula, petitiones, protestationes & alia per ipsum requisita continente, quam in suis tenebat manibus, pluribus continetur.

Cujus lecturam, & publicationem ipse, nomine quo supra, obtulit facere, aut per alium fieri facere.

RESPONSIO PAPÆ MARTINI Ad Polonorum petitionem.

Quibus sic propositis, protestatis, requisitis & oblati, præfatus Sanctissimus Dominus noster Papa, cum nonnulli alii multum dicerent, & tumultum facerent, imposito omnibus silentio, dixit, respondendo ad prædicta, quòd omnia & singula determinata, & conclusa, & decreta in materiis Fidei per præfens sacrum Concilium Generale Constantiense conciliariter, tenere, & inviolabiliter observare volebat, & nunquam contravenire quoquo modo. Ipsaque sic conciliariter facta approbat Papa, omnia gesta in Concilio conciliariter circa materiam Fidei, & ratificat, & non aliter, nec alio modo.

Et illud idem iteratò fecit dici per organum venerabilis, & circumspècti viri, Domini Augustini de Pisis, Fiscalis, & sacri Consistorialis Advocati prædicti. Qui de hoc à Dominis Sanctæ Sedis Apostolicæ Proto-Notariis, ad conscribendum Acta Concilii ordinatis, ac deputatis, & aliis præsentibus, & eorum quolibet, petiit, nomine dicti Domini nostri Papæ, publicum, seu publica Instrumenta, per eos, & eorum quemlibet conficienda, ad futuram rei memoriam.

PAULUS WLADIMIRI
Legatus Polonus

Prosecutus petitionem Polonorum.

ET ex post, venerabilis & circumspèctus vir, Dominus Paulus Voladimiri, Decretorum Doctor,

unus ex Ambassiatoribus ipsorum Dominorum, Regis & Ducis, volens proponere, & adimplere, quæ per dictum Dominum Casparem de Perusio Advocatum omissa fuerunt, super Libello præfato. Ac etiam volens schedulam, de qua supra fit mentio, legere & publicare, incepit loqui & proponere.

IMPOSITUM SILENTIUM

Regio Polonorum Legato,

A per PAPAM MARTINUM.

ET cum vellet legere & publicare illam schedulam prædictam, fuit sibi per dictum Dominum Augustinum de Lance, de Pisis, Advocatum, de Mandato Domini nostri Papæ, ut idem Augustinus asseruit, ibidem coram eodem Domino nostro Papa stantem, impositum silentium, sub pœna excommunicationis.

Quò quidem silentio imposito, idem Paulus tacuit, & dictam schedulam Notariis, ad scribenda Acta ejusdem Concilii ordinatis & deputatis, tradidit, & de omnibus, & singulis petiit & instanter requisivit dictos Dominos Proto-Notarios, Notarios, atque Scribas, & eorum quemlibet, cum insertionem dictæ schedulæ, sibi fieri & confici unum, vel plura, publicum, seu publica instrumenta.

Absolutum Concilium.

Quibus quidem omnibus & singulis, ut præmittitur, sigillatim peractis, præfatus Dominus Episcopus Cathamenis fecit Collationem solennem. Et pro Themate Collationis hujusmodi sumit hæc verba: *Vos nunc tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum, Joani. XVI. 22.*

Quà quidem factâ Collatione, Reverendissimus in Christo Pater & Dominus, Dominus Antonius, Tituli S. Cæcilie S. R. E. Presbyter Cardinalis, de Chalanco vulgariter nuncupatus, de Mandato ipsius Domini nostri Papæ, ac de voluntate ipsius sacri Constantiensis Concilii generalis, ascendit ambonem supra dictum: ibique, de simili Mandato, voluntate, seu consensu, ut asseruit, quædam Decreta, absolutionem sacri Concilii, & licentiam ad propria remeandi cuilibet impertitam, ac Indulgentiam plenariam nonnullis in eisdem Decretis contentis, semel in vita, & etiam in mortis articulo continentia, publicè, altâ, & intelligibili voce perlegit & publicavit, in hæc verba, quæ sequuntur: videlicet.

A P O C H A

Electi Pennensis

Data JOANNI GERSONO;

De sumptibus impensis in negotio novem Assertionum, JOANNIS PARVI.

Universis presentes Litteras inspecturis.

JACOBUS DE CAMPLÒ, Dei gratiâ Electus Pennensis, Officium Auditoriatu Curie Cameræ Apostolicæ regens: Salutem, & presentibus fidem indubiam adhibere.

Notum facimus, quòd die datæ præsentium, coram nobis personaliter constituti honorabiles viri, Magistri Conradus de Velden, & Joannes Baers, Clerici, & Notarii publici spontè,

tè, liberè, & de cuiuslibet ipsorum certa scientia, recognoverunt, & confessi fuerunt, sibi, & eorum cuiuslibet fuisse, & esse plenariè, & integrè satisfactum, per venerabilem virum, Magistrum Joannem de Gersonno; Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, de omnibus, & singulis scripturis, registris, copiis, laboribus, sumptibus, & expensis, dictum Dominum Cancellarium, & ejus partem contingentibus, per ipsos Notarios, & eorum quemlibet hucusque factis, habitis, & sustentatis, in quadam causa intitulata, *Novem Assertionum*, pridem coram Dominis Judicibus & Commissariis per sacrum Generale Concilium Constantiense in causis Fidei deputatis ventilata; ipsumque Dominum Cancellarium, ac alios quoscunque ejus causam habentes, & imposterum habituros, tam de hujusmodi scripturis, registris, copiis, laboribus, sumptibus, & expensis, ipsum Dominum Cancellarium, & ejus partem, ut præfertur, contingentibus, & contententibus, quam etiam de quibuscunque aliis, in quibus dictus Dominus Cancellarius, suo, & Christianissimi Regis Francorum, ac etiam aliorum quorumcumque nominibus, quacunque alia ratione, sive causa tenetur, & obligatur, tenerique, & obligari potest eisdem Notariis, usque in diem datæ præsentium, quoquo modo, mediantibus, & intervenientibus certis pecuniarum summis, videlicet centum & viginti quinque florenis auri de Reno, per ipsum Dominum Cancellarium dictis Notariis, pro præmissis, traditis, & deliberatis; ac per ipsos Notarios ab eodem, ut asseruerunt, manualiter, & cum effectu habitis, & receptis, quitarunt, liberarunt, ac penitus, & omnino abolverunt de eisdem, ipsosque Dominum Cancellarium, & ejus causam habentes, & habituros, imposterum quitos, liberos, & absolutos pro præmissis omnibus, & singulis, adversus ipsos Notarios, & eorum quemlibet esse voluerunt, dixerunt, & consenserunt, promiseruntque dicti Notarii, & eorum quilibet promisit, bona fide, ac sub obligatione omnium & singulorum bonorum suorum præsentium, & futurorum, ubicunque existentium, & poterunt inveniri, pro salario per eos in dicta causa huc usque deservito, & partem dicti Domini Cancellarii contingentibus, se imposterum ab eodem Domino Cancellario, & ejus causam habentibus, & habituris nil petitueros. Imò, hujusmodi quitantiam, liberationem, & absolutionem perpetuis futuris temporibus ratas, & gratas habere, & inviolabiliter tenere, & observare, nec contra eas per se, vel alium, seu alios eorum, seu alicujus, ipsorum nomine, venire, facere modo quovis, vel attentare: renunciantes in hoc facto omnibus exceptionibus doli mali, fraudis, rei sic non gestæ; aliterque fuisse scriptum, quam dictum; exceptioni non numeratæ pecuniæ, & aliis tam Juris, quam facti exceptionibus, & cavillationibus quibuscunque, & specialiter Juri dicenti: Generalem renunciationem non valere.

In quorum omnium & singulorum fidem, & testimonium præmissorum, præsentibus Litteris, seu præsentem quitantiam, ad petitionem, & requestam dictorum Notariorum prænominatorum, publicum infra scriptum super inde fieri, & publicari mandavimus, sigilloque dictæ Curiae, quo utimur, jussimus, & fecimus appensione communiri.

Datum & actum Constantiæ, Provinciæ Maguntinæ, in domo habitationis nostræ, sub Anno à Nativitate Domini, millesimo quadringentesimo decimo octavo. Indictione undecima: die verò quinta decima Mensis Maii. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri, Domini Martini, divinâ providentiâ Papæ quinti, Anno primo. Præsentibus honorabilibus, & discretis viris, Ma-

gistris, Jacobo de Ceretanis, Litterarum Apostolicarum Scriptore; & Johanne de Nuremberga, Clerico Bambergensis Diocesis, testibus ad præmissa vocatis specialiter, & rogatis.

Et ego Johannes de Rivere, Clericus Cameracensis Diocesis, Magister in Artibus, publicus Apostolica, & Imperiali auctoritatibus, ac Curiae Cameracæ Apostolicæ Notarius, præmissis omnibus, & singulis, dum sic, ut præmittitur, per ipsum Dominum Regentem, & coram eo agerentur, & fierent, unâ cum prænominatis testibus præsens interfui, eaque sic fieri vidi, & audiui: ideo Mandato & auctoritate ipsius Domini Regentis, huic Instrumento publico per alium, me legitime occupato, scripto, hic me propria manu subscripsi, & signum meum unâ cum appensione sigilli dictæ Curiae apposui consuetum, requisitus, & rogatus, in fidem, & testimonium omnium, & singulorum præmissorum. *Avec sa paraphrase, & le grand Sceau pendant à une bande de parchemin, lequel est en cire rouge.*

Collationné sur l'original en parchemin, conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy, F. N. BAZIN. Prieur des Peres Celestins d'Avignon.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

UNIVERSIS & singulis præsentem paginam inspecturis pateat evidenter, quod summa centum viginti quinque florenorum auri de Reno, posita in Littera quitantiae, sub data Constantiæ, Provinciæ Maguntinæ, sub Anno à Nativitate Domini, millesimo quadringentesimo decimo octavo. Indictione undecima: die verò quintadecima Mensis Maii. Pontificatus Sanctissimi Domini nostri Martini Papæ quinti, Anno primo: & sub autentica manu Joannis Rivere, Clerici Cameracensis Diocesis, ac sub sigillo pendente Auditorii Cameracæ, eximio, & venerabili sacre Theologie Professori, Magistro Joanni de Gersonno, Cancellario Ecclesiæ Parisiensis, pro ipso, & aliis quibuscunque ejus causam habentibus, & imposterum habituris, per nos Conradum de Velden, & Joannem Baers Notarios, per Judices, & Commissarios Fidei deputatos exhibita, solam extendit se ad summam centum & quindecim florenorum auri de Reno, nec quicquam ultra dictam summam centum & quindecim petivimus, neque potemus, de cetero, per nos, vel per alios, directè, vel indirectè, quovis quæsito colore: & illam summam centum & quindecim integram recepimus, & de ea contenti sumus. In cujus testimonium, præsentem cedulam, de manu propria mei Conradi de Velden scriptam dedimus, & illud quod alias per errorem appositum fuit, ad centum viginti quinque nunc delibatæ, & rectè calculatæ, ad numerum centum & quindecim reduximus. Datum Constantiæ, Provinciæ Maguntinæ, de Anno, Indictione, Mense, & Pontificatu quibus supra; die verò Lunæ, decima sexta Mensis Maii prædicti. Ita est, & approbo. Ego Joannes de Baers prædictus, in testimonium cujus, hic me propria manu subscripsi.

Collationné sur l'original en parchemin, conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy, Amf. signé. F. N. BAZIN. Prieur des Peres Celestins d'Avignon.

In fine debet legi:

Joannis Gersonii DIALOGUS APO-
LOGETICUS, cujus collocutores
sunt VOLUCER & MONICUS.
Qui extat Tom. II. Part. II. P. 386.

A L L E.

Post.
An-
num.
1418.
com-
posi-
tus.

Major est nota de se, & Minor in sequentibus apparebit.

ALLEGATIONES SEU SENTENTIÆ

Sexaginta & unius
MAGISTRORUM
IN
CONCILIO CONSTANTIENSI,
Circa Assertiones Joannis Parvi.

A Mense Novembri Anni 1415. Ad Martium
Anni 1416. Publicata undecima Aprilis.

ARTICULUS PRIMUS.

QUIDAM Rex optimus & Supremus, non habens Superiorem Dominum temporalem, plures habens vassallos, inter quos habet duos, unum strenuissimum, & sibi fidelissimum, qui, exempli gratia, Caius vocetur; & alium habet sibi infidelissimum, & proditorem, qui, exempli gratia, Titius dicatur; qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium, machinatur contra salutem corporalem sui Regis, & Superioris Domini, pro tollendo sibi suam nobilissimam, & altissimam Dominationem, de quibus apud dictum Caium, & apud Proceres sui Regni, & alias graves personas sunt indicia evidentia, estque tantæ potentia, & tam grandis potestatis, quod Justitia non potest fieri, modo bono, de ipso, per dictum Regem suum, nec per Superiorem, cum non habeat.

Sed non obstante quod quandoque fuerit super his monitus, ut abstineat, perseverat in sua malitia, nec vult se corrigere, aut emendare, estque periculum in mora, ne interficiat suum Regem, pro causis prædictis, & inde efficitur tyrannus, juxta auctoritatem Gregorii, XII. *Moral. xv. C.* super illa verba: *Et numerus Annorum incertus est tyrannidis.* Job. xv. 20. dicentis: *Tyrannus est, qui in Republica non jure principatur, aut principari conatur.* Sed non admittitur à quibusdam hoc ultimum. Sed non intelligunt Gregorium, vel non viderunt: dicit enim sic loquens de tyranno: *Et cum deest potestas nocendi foris, tamen apud se tyrannus * cum iniquitas dominatur intus: quia est exterius non affligit proximos; intrinsecus tamen habere appetit potestatem, ut affligat.*

Sentiens autem Caius per certa indicia imminens periculum interfectionis sui dicti Regis per dictum Titium procurandæ, aut fiendæ; mandat ipse Caius dictum Titium interfici. Quæritur an licitè.

Occasione cujus, quædam novem Assertiones ad Judicium Fidei sunt delatæ, propter quod quæsitum est coram Judicibus Commissariis, humiliter & devotè, pro inquirenda cum cauta sollicitudine veritate:

Utrum novem Assertiones Judicio Fidei sint reprobandæ.

Pro parte affirmativa arguit Magister Joannes de Gersono. Sed pro parte negativa sic arguitur: *Nullæ Assertiones consonæ Legibus, naturalibus, moralibus, &c. Fidei Judicio sunt reprobandæ.*

Sed sic est de dictis novem, &c.

Ergo, &c.

* Desiderari videtur est;

Tomi V. Pars. III.

Prima Assertio.

Licetum est unicuique subdito, sine quocumque Mandato, vel Præcepto, secundum Leges, naturalem, moralem, & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, vel malum ingenium machinatur contra salutem corporalem sui Regis, & Supremi Domini, pro auferendo sibi suam nobilissimam, & altissimam Dominationem; & nedum licitum, sed etiam honorabile, & meritorium, maxime quando est tanta potentia, quod Justitia non potest bono modo fieri per Supremum.

Sequuntur viginti quatuor Rationes probantes prædictam primam Assertionem.

DUM enim, sicut videmus in rebus naturalibus, unum contrarium vehementius agit, altero superveniente; propter quod aquæ calefactæ magis congelantur, ut dicit Philosophus, secundo *Metheorum*. Proculdubio, ex rebus naturalibus ad res humanas derivatur, & in hominibus hoc ex naturali inclinatione invenitur, ut unusquisque deprimat cum, qui contra ipsum insurgit. Sed tyrannus contra Rempublicam insurgit, dum Regem, per quem gubernatur & conservatur, machinatur interficere: ideo secundum Legem naturæ licitum est, quod isti, omnibus subjectis unde Respublica integratur demonstratis, tyrannum deprimunt*, & illico occidunt; dum melius est occurrere in tempore, quam post exitum vindicare; & justum est, ut mortem quam minatur accipiat, & id quod intendit incurrat; est enim bonum argumentum. Isti tyrannum occidunt; igitur quilibet eorum tyrannum occidit.

Et dum ex licito, non sequitur quod illicitum: sicut ex vero, nil nisi verum. Auctoritate Legis, etiam naturæ, cuilibet subjecto tyrannum licet occidere.

Item sic: Quilibet subjectus pro defensione sui, Auctoritate Legis, licentius est tyrannum occidere. Dist. prima. *Jus naturale. xxiii. quæst. viii. Si nulla.* & in occisione furis nocturni. Sed qui Rempublicam magis quilibet subjectus quam se tenetur, auctoritate Legis, defendere, sicut videmus, quod naturaliter magis se opponit istui, absque deliberatione, ad conservationem totius corporis, & quod in politicis virtutibus, cives pro totius Reipublicæ conservatione, & dispendia propriarum rerum, & personarum interdum sustinent: & charitas, de qua scriptum, quod non queris qua sua sunt, 1. Cor. xiii. 5. communia propriis anteponit: Beatus Augustinus in Regula. Philosophus quoque, 1. *Ethicorum*. Et dum eadem Lege quilibet subjectus tenetur Rempublicam & Regem, seu quemcumque alium, per quem conservatur, defendere: proculdubio auctoritate Legis, cuilibet subjecto licitum est pro defensione Legis tyrannum occidere.

Item sic: Quoniam minus malum semper eligendum est, quando mens inter minora & majora mala constringitur, ut dicit Philosophus, vi. *Ethicorum*. Et Gregorius, xxii. *Moral. Cap. xxvi. & C. Quæties nihil sine captione investigari potest, eligendum quod minus habet iniquitatis;* Sed malum majus est, in casu prædicto, occisio tyranni, quam interitus Regis, inter quæ, ut sic, quilibet subjectus constringitur. Ergo dum auctoritate Legis cuilibet subjecto eligibile est, proculdubio & licitum est, ut tyrannum occidat.

Zz

Item

* Deprimant & occidant. † Videtur delendum qui;

Item sic: Omnem, qui venit delere Patriam, aut vastare, cuilibet subiecto licitum est occidere, etiam si Pater fuerit, aut filius. *De ff. reli. & sumpti. Fit minimè. xxiii. quest. viii. Omni timore.* Sed tyrannus venit delere Patriam, & vastare, dum venit interficere Regem, & Regnum sibi usurpare vi, quod minimè sine vastatione Patriæ, & perturbatione potest contingere: ergo auctoritate Legis, cuilibet subiecto licitum est tyrannum occidere.

Item sic: Quod tyrannus civitates desolatur, & sacra depredatur, ut dicit Philosophus; *quarto, magis Reipublicæ nocumentum est: ergo & magis licitum est, & necessarium punire, quam quod latro publicus itinera frequentata insidiis aggressionis obfidet.* Sed latronem publicum, auctoritate Legis, cuilibet subiecto licitum est occidere. *C. Quando licet unicuique sine Judi. vindi. se l. i. & ii. xxx. q. iii. Fortitudo. Et c. q. v. Cum homo.* Et ergo ejusdem Legis auctoritate cuilibet subiecto licitum est tyrannum occidere, secundum hanc Maximam: *Sed id quod minus inesse videtur, inest, & id quod magis.*

Item sic: Quilibet qui est idoneus, & ratione, & potestate. *Prov. xxiv. ii. dicitur imperativè; Erue eos, qui ducuntur ad mortem, subauditur injustè, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses.* Et Ambrosius, in primo Libro, *De Officiis*, circa medium; *Qui enim, ait, non repellit à socio injuriam, si potest, tam est in vitio, quam ille qui facit.* Et transumitur, *xxiii. quest. iii. Non in inferenda.* Sed tyrannus si non occiditur, ducit Regem injustè ad mortem: ideo indubiè, si potest, cuilibet subiecto, auctoritate Legis divinæ, licitum est tyrannum occidere.

Item: Quilibet subiectus tenetur tyrannum* interfecione Regis impedire. *C. de his qui ut indig. heredita. auct. L. Ultra, xxiii. quest. v. de forma, & ex. de Jure C. Ergo Episcopus.* Sed illud nulli subiecto est possibile, nisi tyrannum occidet. Et ergo, auctoritate Legis, aio, non tantum licitum, sed etiam debitum est cuilibet subiecto, tyrannum occidere, dum sine eo non potest Præceptum adimplere.

Item sic: Fidelitas enim subiecti ad Dominum; dum in hoc consistit, quod vitam Domini deffendat, quilibet subiectus habens opportunitatem occidere, & non occidit tyrannum, per cujus duntaxat mortem potest Regem à morte liberare, facit contra suam fidelitatem: sed illud generaliter omnis Lex damnat naturalis, in ratione immediatè præcedente allegata divina. *Cap. ii. & secundum Hieronymum, Eccle. v. 3. qui ibidem exponens illud: Quodcumque voveris reddere; dicit, quod præcipitur Christiano, ut Fidem opere compleat, & non sit similis populo Judæorum, qui spondentes: omnia quacumque Dominus præcepit, faciemus, adoraverunt idola;* Et ergo qualibet Lege datur cuilibet subiecto licentia tyrannum occidere: & peccat graviter quilibet subiectus, habens opportunitatem occidere, & non occidit tyrannum.

Item sic: Secundum Isidorum; *De Summo bono. Lib. iii. Cap. lx. Ipse dicitur facere qui permittit. Dum, inquit, homines, Deo permittente, malum quod concupiscunt perficiunt, ipse dicitur facere qui permittit.* Indè est quod scribitur per Prophetam: *Si eris malum quod Dominus non facit.* Et declaratur ratione dupliciter. Homo facit aliquid, vel directè, vel indirectè: directè, quando per se aliquid operatur; indirectè autem, quando non impedit operantem. Nam removens, prohibens dicitur, movens per accidens. *vii. Physicorum.* Sed nulli subiecto licitum est, auctoritate Legis, Regem interficere; ideo quilibet subiectus tenetur impedire tyrannum, & non permittere quod Regem interficiat.

Argumentum indè patet: quia ex opposito Consequentis sequitur oppositum Antecedentis; & quia cuilibet subiecto licet omne illud, sine quo non potest Præceptum complere. Et ergo dum occisione ejus tyrannum nullus subiectus potest ab interfecione Regis impedire; proculdubio, auctoritate Legis, cuilibet subiecto licitum est tyrannum occidere.

Item sic: Augustinus, super illud Psal. lxxxvi. *Eripite pauperem & egenum: Hæc autem dicta sunt, ut sciretur in eo populo, in quo natus est, & occisus Christus, nec illos fuisse à tanto scelere immunes, qui cum essent tanta multitudinis, ut eos sicut Evangelium loquitur, timerent Judæi, & propterea in Christum manum mittere non auderent, postea conniverunt, eumque interim à malignis & invidis Judæorum Principibus permiserunt.*

Sed subiecti, cum sint tantæ multitudinis, ut eos timere tyrannus, & propterea in Regem manum mittere non auderet, connivent, & Regem de manibus tyranni non liberant.

Et ergo indubiè à morte Regis non sunt immunes; & nullus eorum, qui potens est de manibus tyranni Regem eripere. Sed quoniam nullus subiectus potest de manibus tyranni, sine ejus occisione, Regem eripere: & ergo auctoritate Legis, certo certius est, quod cuilibet subdito licitum est tyrannum occidere.

Item sic: Chrysostomus super illud Matth. iv. *Vade retrò sathanas, Christum referens, sic ait: Illius discamus exemplo, nostras quidem injurias, ab impiis, sive in dicto, sive in facto magnanimiter sustinere; Dei autem injurias nec usque ad auditum sufferre, quoniam in propriis injuriis esse quemlibet patientem, laudabile est: injurias autem Dei dissimulare, nimis est impium.*

Sed Respublica quod sit quoddam divinum i. *Ethicorum: & indè ejus Rex, sive Rector divinus est; & Regni illius, Deique minister. Rom. xiii. & Sap. vi. Proculdubio omnis injuria quam tyrannus Regi irrogat, Dei injuria est, & sacrilegium, quod quidem supplicio capitis puniendum est. ff. ad L. in pecu. Sacri. Et de pœnis L. a. fra. ff. locus xiv. quest. iv. 55. qui autem. Et c. quest. viii. quicumque.*

Et ergo, auctoritate Legis divinæ, & exemplo Christi, cuilibet subiecto licitum est, imò debitum, illicò tyrannum occidere.

Item sic: Legislator qui non potest omnes singulorum casus intueri, proponit Legem, secundum ea quæ ut in pluribus accidunt, referens intentionem suam ad utilitatem, ad quam Lex ordinatur. Et ergo conservatio Legis secundum verba, quæ quando in casu emergente est damnosa quominus saluti, non est observanda, & si habeat subitum periculum, cui oporteat statim occurri, & non est tanta mora, ut ad Superiorem recurri possit; quia necessitas, quæ non subditur Legi, dispensationem habet annexam, & ad quemlibet pertinet, ut interpretetur quid sit utile Reipublicæ, & intentioni Legislatoris, sequens verba Legis agat.

Sed in casu proposito, observatio hujus Legis, secundum verba: *Non occides*, est damnosa saluti communi, subitumque periculum, cui oportet statim occurri, dum tyrannus, si non occiditur, interficit Regem, & non est tanta mora ut ad Superiorem; imò non est Superior ad quem recurri possit. Et ergo in eo, auctoritate Legis, subiecto cuilibet sine Superiori interpret. licitum est tyrannum occidere.

Sententia est Doctoris sancti super n. * *dist. ultima. Quest. ii. Articulo secundo.* Et dicit quod „Quando aliquis aliquod Dominium sibi per violentiam „subripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consen- „sum

* Videtur desiderari ab;

* Locus corruptus.

„sum coactis, & non est recursus ad Superiorem, „per quem de tali invasore Judicium possit fieri: „tunc enim qui ad liberationem Patriæ talem tyrannum occidit, laudatur, & præmium accipit.

Sequuntur octo Rationes fundatae in dictis & scriptis Magistri Joannis Gersonii Cancellarii Universitatis Parisiensis.

Primò arguitur sic: Secundum quod per documentum naturæ, omnia membra in uno vero corpore, exponunt se pro salute corporis; pariformiter debet esse in corpore mystico, verorum subditorum ad suos Dominos. Ergo quilibet verus subditus debet se exponere ad defensionem, & salutem sui Domini, sive Regis.

Consequentia nota; quia quilibet verus subditus est membrum mysticum: Dominus verò, sive Rex, corporis caput, & consequenter membrorum.

Tenet Consequentia, ex Antecedente faciente comparisonem veri corporis, ad vera membra; in corpore vero, ad corpus mysticum, quod non est monstruosum, carens capite, atque membris. Antecedens verò est prima Veritas Joannis Gersoni, quam ponit in secunda parte Tractatus sui, qui incipit: *Vivat Rex*, &c. in quo tractat de vita Politica, & Civili.

Et tunc ultra arguitur sic: Quilibet subditus tenetur se exponere ad conservandum vitam & salutem sui Domini, sive Regis, quam conservare non potest, nisi interficiendo tyrannum, qui machinatur per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium contra salutem corporalem sui Regis, & Supremi Domini, pro auferendo sibi suam nobilissimam & altissimam Dominationem, de quo tyranno Justitia non potest bono modo fieri per Supremum: per casum ergo licitum; & per consequens Assertio prima vera.

Uterius, ex dicto Antecedente sequitur ex prima parte, quod talis interficiens talem tyrannum, autorisatur ex Lege naturali, & ex Lege politica, & morali, ex secunda parte Antecedentis; & per consequens, ex divina Lege, cum Leges, morales, & naturalis, nullam habeant auctoritatem, nisi ex illa.

Secundò principaliter: error est dicere volentium, quod nullus Dominus in aliquo tenetur, aut est obligatus subditis suis; quia est contra Jus divinum, & naturale, & æquitatem, & contra verum finem Domini: quia sicut subditi debent fidem, subsidium, & servitia suis Dominis; ita Dominus debet fidem, protectionem, & defensionem suis subditis: quia una bonitas aliam requirit. Ergo sicut Dominus tenetur defendere salutem corporalem sui subditi, contra quemlibet subditum invadentem injustè; ita quilibet subditus, à fortiori, debet defendere, & tueri salutem sui Regis, contra quemlibet in salutem sui Regis conspirantem, seu machinantem.

Consequentia nota, ex comparatione obligationis subditi ad Dominum, & contrà. Et Antecedens est in prima Veritate dicti Magistri Joannis Gersoni, & tunc intra: sed talis subditus non potest aliter tueri salutem sui Regis, quam per interfectionem talis tyranni, in mortem sui Regis taliter machinantis: ergo licitum unicuique subdito, &c. & per consequens Assertio prima vera.

Tertio sic: Sicut respectu corporis, nihil est crudelius, & horribilius, quam videre unum corpus humanum, aut naturale, se ipsum scindere, aut demembrare, per morsuram, aut aliter; similiter, respectu spiritus, & rationis, non minor est crudelitas,

Tom. V. Pars. III.

imo multum major in corpore mystico, si partes sunt divisæ, & persequantur, sicut Domini subditos, & subditi Dominos. Ergo quilibet subditus debet compescere alium subditum, per morsuram, aut aliter caput à membris dividere machinantem.

Tenet Consequentia, ex comparatione corporis veri, ad corpus mysticum; & divisionis membrorum ad invicem, & capitis, quam vitare debent omnia membra, tanquam quid crudelissimum, & quod nihil crudelius in corpore vero; & non est minor, imò multum major in corpore mystico.

Antecedens est præfati Magistri Joannis Gersoni, in secunda Veritate ejusdem partis prælibati Tractatus: & tunc ultra; sed subditus non potest compescere talem tyrannum nisi per interfectionem; ergo licitum est unicuique subdito, quod est Assertio.

Quartò sic: Sicut venenum, aut potio toxica occidit corpus humanum; similiter tyrannus est venenum & potio toxica, & infirmitas, quæ ponit ad mortem totam vitam politicam, & Regalem, quam ministrat tyrannus, tres habens condiciones sub his verbis:

*Pauca sciant, de se diffidant, sint & egeni,
Sic rege subiectos, dire tyranne, tuos.*

Undè melius est esse sine Principe, quam sub tali tyranno. Ergo quilibet subditus compescere posset talem tyrannum, tyrannidis toxicum ministrantem.

Consequentia nota: nam sicut quodlibet membrum naturale tenetur vitare toxicum sui corporis, & membrum compescere illud ministrans; ita in corpore mystico. Antecedens est Magistri Joannis Gersoni, in tertia Veritate secundæ partis prænominati Tractatus. Tunc ultra: sed subditus non potest ex casu aliter compescere, nec potest aliter compesci talis tyrannus, quam per interfectionem, per membrum illud fiendam, & subditum. Ergo licitum est, &c. quod est Assertio.

Quintò sic: Si caput, aut aliquod membrum in civitate, veniret ad tale inconveniens, vel vellet recipere, aut introducere venenum mortale tyrannidis; quodlibet membrum in seipso consideratum, de toto posse suo deberet obviare per bona media, & talia, quod indè pejus non sequatur, inter quæ media, sola seditio videtur secludenda, & nulla quæ possunt adhiberi sine seditione. Ergo quilibet subditus, in se ipso consideratus, de toto posse suo debet obviare tali tyranno per bona media, & alia, quod indè pejus non sequatur, sola seditione seclusa, & per media quæ sine seditione possunt adhiberi. Ergo per interfectionem nocturnam, & occultam, & non seditiosam talis tyranni, tyrannidem in Republica, & corpore mystico introducere machinantis. Ergo licitum est, &c.

Tunc ultra. Quilibet subditus potest interficere quemlibet tyrannum, introducere volentem venenum tyrannidis: aut intelligitur de tyranno universaliter capto, & per consequens pro illo, qui est Dominus naturalis, quod possit interfici per quemlibet subditum suum; aut de tyranno hostili. Si primum, approbatur Propositio nuper in hoc sacro Concilio condemnata, *Quilibet tyrannus*, &c. Si secundum, sequitur Assertio: *Licitum est unicuique*, &c. Antecedens primorum, unde consequentiæ sunt deductæ, est Magistri Joannis Gersoni, in tertia Veritate secundæ partis Tractatus prætitulati.

Zz 2

Sextio

Sextò sic: Ad expellendam tyrannidem, oportet habere magnam prudentiam, & temperantiam; & pro tanto debent audiri, & credi sapientes Philosophi, Juristæ, Legistæ, Theologi, & homines prudentes prudentiâ naturali, & magnæ experientia. Ergo ubi Sapientes, Philosophi, Juristæ, Legistæ, Theologi, & homines prudentes prudentia naturali confulerent, vel approbarent fuisse, & fore licitum, per interfectionem talis tyranni, expellere tyrannidem à Republica, & corpore mystico; debet eis credi.

Sed multi Philosophi, Sapientes, Juristæ, Legistæ, Theologi, & homines prudentes consuluerunt, & approbaverunt; consulunt, & approbant tyrannidem fore expellendam; vel fuisse per interfectionem talis tyranni: & cum sint quamplures huiusmodi opinionis; ergo debet eis, &c. & per consequens licitum est, &c. Antecedens primarum est Magistri Joannis Gersoni, in tertia Veritate prædicta.

Septimò. Princeps meretur perdere Dominium suum, qui abutitur; quia non est modus aliâs certior, quod unus Rex, aut Princeps se perderet in corpore, & anima, & totum suum Dominium; eò quod tyrannis, & infidelitas tanquam innaturales, & violentæ, & contra Deum, & omnem rationem, non possunt diù perseverare; juxta illud Sap. xvi. 4. *Oportebat enim illis sine excusatione quidem supervenire interitum exercentibus tyrannidem.*

Ergo quilibet tyrannus machinans in salutem &c. meretur perdere Dominium.

Sed non potest perdere, nisi per mortem, nec per Justitiam sui Superioris, per casum; ergo per interfectionem inferioris Regis. Consequentia istæ sunt notæ, & Antecedens est dicti Magistri Joannis Gersoni, in tertia Veritate præfata.

Et ultra arguitur: Princeps meretur perdere Dominium suum. Aut loquitur de Principe naturali Domino, vel Dominio abutente; aut de Principe usurpare conante Dominium quod non habet, nec sibi competit.

Si primum; videtur periculosum & seditiosum ad commovendum subditos contra Principes, & Dominos naturales, à quibus humanitùs Dominium auferrî non posset, nisi per interfectionem, & conspiracyonem, ut esset Rex, qui non habet superiorem Dominum temporalem in terris; sicut Imperator Romanorum, & Imperator Francorum.

Si secundum, ut dictum est; talis tyrannus non posset perdere Dominium quod habet, nisi per interfectionem, & mortem, quæ humanitùs fieri non posset per Justitiam Superioris. Relinquitur ergo, quod per mortem illatam à suo convassallo, & subdito Regis; de Dominio enim, quod non habet, nec habere debet, intelligi antecedens præfatum non potest.

Octavò. Rarò tyrannus moritur morte naturali; ipse enim oditus est à Deo, & mundo; nec est ferè ita modicus, si vellet exponere vitam suam, pro tollendo vitam tyranni, qui non posset invenire modum, & viam ipsum interficiendi, & ab ipso liberare patriam.

Ergo licitum est unicuique subdito Regis, vel supremi Domini, interficere talem tyrannum machinantem &c.

Consequentia probatur: quia si quilibet quantumcumque modicus, volens exponere vitam suam, pro tollendo vitam tyranni, potest invenire modum, & viam ipsum interficiendi: aut ergo loquitur ista Propositio de posse Juridico, & licito; aut de posse Logico, prout opponitur impossibili. Non secundo modo; quia sic etiam potest quisque volens exponere vitam suam, invenire mo-

dum, & viam interficiendi suum Dominum justum, quantumcumque naturalem.

Ergo intelligitur primo modo.

Ergo licitum est &c.

Consequentia istæ patent; & Antecedens principale est Magistri Joannis Gersoni, in tertia Veritate ejusdem Tractatus allegantis Juvenalem.

Tunc ultra: aut iste, cum Juvenali, intelligitur de tyranno universaliter dicto; & redit Propositio nuper condemnata per sacrum Concilium Generale: aut de tyranno hostili, & Dominium sibi incompetens usurpare conanti, & stat ista Assertio: *Licitum est unicuique &c.*

Sequuntur aliæ quatuor rationes, ad perficiendum numerum viginti quatuor &c.

Item. Secundum Legem naturalem, membrum putridum totius corporis corruptivum est abscedendum, & à participatione vitæ corporis tollendum ab omni eo, qui * tot est, Si Medicus, Superior, scilicet Princeps non posset bono modo.

Sed talis tyrannus in Assertione declaratus, est membrum putridum totius corporis mystici corruptivum &c.

Major probatur: quia natura, pro salute universi exponit partes corruptioni; sicut aqua ascendit sursum contra naturam, ut non sit vacuum in universo.

Minor patet ex sexto Politicorum. C. *Salvantur. C. Sunt autem*: & olim dicta ad Salvatorem, ut possibile est tyrannidis excellentem perimere, & sapientes destruere, & neque communicationes sinere. Per hoc patet quod tyrannus Communitatis corpus mysticum destruit, quæ est Minor. Ergo. &c.

Secundò sic: Secundum Legem naturalem, licitum est unicuique membro defendere caput, secundum quod potestatem habet, servata sua salute, per destructionem nitentis caput interimere, vel notabiliter cedere.

Ergo Assertio præfata videtur vera.

Consequentia nota est, & Antecedens probatur: quia manus se opponit pro capite; & si posset caput, & se præservare à corruptione, & non sine interfectione volentis ipsum caput occidere, & per consequens manum corrumpere, secundum naturam hoc esset.

Et melius probatur: quia secundum dictamen rationis naturalis, quæ nunquam errat, quilibet plus tenetur suam salutem tueri, quam alterius servare: omne enim animal naturaliter tueri salutem desiderat, perniciemque devitat, secundum Boëtium, tertio *De consolatione*.

Confirmantur præmissa per principium Legis naturalis, quod est: Hoc facias alteri, quod tibi vis fieri. Sed quilibet si esset Princeps, & ipse nollet adhuc mori, rationabiliter vellet, imitando Legem naturæ, quod ubi aliquis machinatur in mortem suam per fraudem, sortilegia, & huiusmodi, quod subditus talem iniquum inimicum præveniret morte. Ergo & licitum est ei; imò quodammodo Jure tenetur hoc facere pro Domino suo.

Tertiò. Probatur quod Assertio sit vera, secundum Legem moralem: nam bonum commune est melius, & divinius bono particulari, ex 1. *Eth.* & adeò melius, quod vir fortis & virtuosus tenetur se exponere, usque ad mortem inclusivè, pro salute Reipublicæ, patet ex 3. *Ethicorum*. Cum ergo talis tyrannus, quantum in se est, procedat con-

tra bonum universi. Primò contra Deum, per fortilegia, & malum ingenium, contra Regem machinando, contra salutem sui corporis, contra Communitatem, volendo injustè principari: & si ergo subditus tenetur se exponere morti, ut honorem Dei, & salutem eorum quos iste invadit tyrannicè, tueatur pro viribus: quantò magis tenetur hujusmodi tyrannum tollere de medio, se servato cum aliis, si potest.

Quartò. Probatur quod Assertio sit vera, secundum Legem divinam: nam idolatram per maleficia fideles actualiter impugnantem, licet unicuique subdito, auctoritate Legis, perimere, sine alio Mandato, quando iustitia non potest bono modo fieri per Supremum, vel quando ille Supremus non vult facere Iustitiam.

Sed talis est tyrannus de quo Assertio loquitur in proposito.

Ergo &c.

Major patet. Quo enim Mandato interfecit Mathathias idolis sacrificantes, etenim qui compellebat sacrificare, nisi Præcepto Legis. Scribitur enim. 1. Macch. II. 24. 25. *Accensus est furor ejus, scilicet Mathathiae, secundum Judicium Legis, & insiliens trucidavit eum super aram; sed & virum, quem miserat Rex Antiochus, qui cogebat immolare, occidit in ipso tempore.*

Minor probatur: quia Quasi peccatum ariolandi est repugnare; & quasi scelus idolatria nolle acquiescere. 1. Reg. xv. 23. Et, *Avaritia est idolorum servitus, secundum Apostolum. Ephes. v. 5.*

Talis autem tyrannus, fortilega, & maleficus repugnat Deo; & adeò est avarus, ut etiam in perditionem Domini sui incidat, & per fortilegia sua inclinat familiares suos ad serviendum diis alienis, id est, dæmonibus. De tali autem dicitur: Deut. XIII. 6. *Si tibi persuadere volueris frater tuus, filius Matris, vel filia, sive uxor, quæ est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens; eamus, & serviamus diis alienis, quos ignoras tu, & Patres tui &c. Sequitur: Non acquiescas ei, neque parcas ei oculus tuus, & miseraris, & oculos eum, sed statim interficies &c.* Sed talis est tyrannus, qui per fortilegia sua suadet servire diis alienis.

Pro confirmatione præmissorum, notentur, si placet, sequentia.

Sanctus Thomas in Libro suo: *De regimine Principum*. Libro primo. Capite XI. Ubicidit: „Fortassis autem nec fidelitati contrarium reputabitur, „secundum opinionem multorum, si tyrannicæ „nequitiae qualitercumque obvietur &c.

Item. Nicolaus de Lyra, super quarto capite Judicum, dicit, quod Jahel in interfectione Sisaræ fecit rem licitam, & meritoriam &c.

Item. Salberienfis: octavo Libro sui *Policraticon*, capite XVII. Ubicidit: „Tyrannus vocat Deum, & „provocat ad prælium Principem, & omnes, dum „nititur populum redigere in servitutem, „insuper „tyrannus est imago Luciferianæ pravitatis. „

Item. Idem eodem Libro. C. XX. dicit: „Finito „tempore divinæ dispensationis, licebat nec tyrannorum excutere Jugum de cervicibus inferiorum &c. „

Item. Eodem Libro. C. XX. „Per impietatem tyrannicam perdit tyrannus Jura Principatus: quia „non stat, aliquem esse tyrannum, & tenere justum „Imperium &c.

Item. Eodem libro. C. XXXIII. dicit: „Tyrannis „non modò publicum crimen est, sed si fieri possit „plus quàm publicum, omnesque persecutores admittit &c.

Item. Notetur Deut. XIII. 6. *Si frater tuus, amicus & uxor &c. Sequitur: Effunde sanguinem eorum &c.*

Item. De Simone, & Levi, qui interfecerunt Sichimitas &c. *Genes. XXXIV.* Videatur Dominus Nicolaus de Lyra in isto passu.

Item de Moyse, qui interfecit Ægyptium. *Exod. II. & Act. VII. Cap.*

Item. De fure nocturno ingrediente domum, nocturno tempore. *Exod. XXII. Cap.*

Item de Ayoth, qui interfecit Eglom Regem. *Judic. III. Cap.*

Item. De Samuele, qui in frustra concidit Regem Agag. 1. *Reg. XV. Cap.*

Item. De David, qui fecit interfici Amalechitam, cum nondum haberet potestatem judicariam II. *Reg. I. Cap.*

Item. Consilio Chusi deceptus Absalon, ex ordinatione Regis David &c. & finaliter fuit interfectus Absalon per Joab contra Regis David Præceptum. II. *Reg. XVII. & XVIII. Cap.*

Item. De Sefbinedob, qui nifus est percutere David, quem interfecit Abisai frater Joab. II. *Reg. XXI. Cap.*

Item. Helias duxit quadringentos Prophetas Baal, & quadringentos leucorum ad torrentem Chifon, & eos interfecit. III. *Reg. XVIII. Cap.*

Item. Hyeu congregavit omnes Prophetas Baal insidiosè, & eos interfecit &c. cui dixit Dominus, *Quia studiosè egisti quod rectum erat in oculis meis &c.* IV. *Reg. X. 30.*

Item. De Judith, de qua dicit Beatus Hieronymus, in Prologo, quòd Pro liberatione populi sui crudeliter oppressi invictum ab hominibus vicerit, ac insuperabilem superavit. Et paulò ante ibidem. *Accipite, inquit, Judith viduam, castitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis præconiis eam declarate.* Ergo interficiendo Olophernem fecit actum laudabilem, meritorium, & virtuosum.

Item. De Antiocho, quem interfecerunt Sacerdotes Naneæ in Templo. II. *Mach. I. Cap.*

Item.

Non est Lex æquior ulla.

Quàm necis artificem arte perire sua. Glo. *Daniel V. Cap. Neque enim &c.*

Item. De Judith. III. *Qui estis Presbyteri in populo.* Glo. *Fortia docta Patrum documenta sunt filiorum.* Glo. *In simili casu licitum est &c.*

Sequuntur aliqua Correlaria ex dictis Magistri Joannis Gersoni.

Ex opposito Assertionis, *Licitum est unicuique*, sicut quidam videtur asserere * dictus opponens: sequitur, quòd aliquis viator, in casu prædicto, existens in gratia, stante Lege perplexus, imò de facto, esset in dicto casu inter duo mala culpabilia prohibita per Præceptum: quod est erroneum in Fide, & moribus.

Item. In dicto casu, stante veritate oppositi, per impossibile, staret aliquem licitè, & absque culpa posse consentire in mortem sui Regis, & superioris Domini justì, & innocentis: quod est erroneum, ut supra.

Item. Staret, aliquem licitè venire contra juramentum fidelitatis, quo astringitur superiori Domino, cui post Deum summè obligatur, magis quàm cui-cumque convassallo possit obligari: quod est erroneum.

Item. In casu subiti, & imminentis periculi, non patientis moram, ut ad Superiorem possit haberi recursus, aut aliter evitari, absque discrimine graviore, necessitatem ex tali periculo inductam non habere dispensationem, aut interpretationem sibi annexam, à communi casu Legis absolventem; videtur esse erroneum: eo quòd necessitas non habet Legem, nec aliquis peccat in illo quòd vitari non potest.

* *Locus corruptus.*

Zz 3

Item.

Item. In tali casu malefactores, & hostes Reipublicæ occidere, aut occidi facere, non contrariatur Præcepto Decalogi, quo homicidium prohibetur, pro ut videtur sentire Beatus Augustinus. Libro primo. *De libero arbitrio*.

Item. Sequitur contra illud Præceptum. *Non occides*, debet intelligi, sicut intelligitur secundum doctrinam Sanctorum, de occisione innocentis, aut de illa, quæ fit livore propriæ vindictæ, aut autoritate privata; quia secundum hoc, includit in se formaliter rationem injusti mali, & indebiti: non autem occisio, quæ fit autoritate Legum prædictarum, de qua loquitur Assertio, ut patet ex discursu præcedenti.

Item. Quod dictus tyrannus occidit suum supremum Dominum, quantum in se est, machinando proditoriè in ipsius mortem, odio, & cupiditate, mente & consensu, cum intentione & proposito pertinacibus suam damnatam intentionem opere complendi, & transgressor*, quod approbat Magister Joannes de Gersonno, & commendat, non sine suspitione vehementi, & videtur dare licentiam vassallis interficiendi suos Dominos innocentes.

Item. Sequitur, quod tyrannus, de quo casus loquitur, per dicta de Gersono, conformiter loquendo ad Legem Christi, est occidendus; sic arguendo: Omnes qui gladium acceperunt, Glo-
B *ria: Authoritate propria*, Gladio debent perire.

Sed tyrannus, de quo loquitur Assertio, gladium accepit, propria autoritate, contra suum Regem, & superiorem Dominum, contra quem non potest habere autoritatem.

Ergo gladio debet perire.

Sed publica autoritas officaria, aut alia præter istam, non potest per casum, talem tyrannum interficere.

Ergo vassallus, autoritate publica per Legem concessa, hoc est autoritate Legum, &c. potest ipsum interficere laudabiliter, divinum Judicium in eum exercendo; quod est propositum.

* *Locus corruptus.*

Secunda Assertio.

*Leges, naturalis, moralis, & divina, authorisant omnemque subditum de occidendo, vel occidi faci-
C tiendo dictum tyrannum.*

Probatur.

Quicumque instinctu, sive dictamine rationis naturalis & divinæ aliquid operatur, authorisatur Legibus supra dictis.

Sed quilibet subditus in casu prædicto occidendo tyrannum supra dictum, vel occidi faciendo, instinctu dictaminis rationis naturalis & divinæ operatur.

Ergo &c. Major nota, & Minor patet per rationes præcedentes.

Et confirmatur.

Quicumque zelo sanctæ affectionis pro salute Reipublicæ certat, Spiritus Sanctus illum secreta inspiratione in dictis Legibus revelata authorisat, & specialiter in casu præmissio, & ubi Judex remedium non posset adhibere; nec talis habeat occidendi intentionem, sed solum Reipublicæ, & sui Regis innocentis liberationem.

Sed sic est in proposito.

Ergo, &c.

Major patet ex tenore casus: quia etiam Caius non intendit nisi Regem suum à morte iniqua eripere, & Rempublicam conservare, ad quod tenebatur, de necessitate salutis.

Tertia Assertio.

Licetum est unicuique subdito, honorabile, & meritum, occidere, vel occidi facere supra nominatum tyrannum, proditorem, & infidelem suo Regi, & supremo Domino, per explorationes, & insidias, & est propria mors, quæ debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eos villanè per optimas cautelas, explorationes, & insidias: & est licitum dissimulare, & tacere voluntatem suam de sic faciendo.

Probatur prima pars, supposita quidditate horum terminorum, *Licetum, & meritum*: quia licitum est omne illud quod auget bonum publicum, vel privatum, per modum, per quem Deus vult tale bonum augeri; & hoc vocatur licitum positivè: & est licitum aliud; omne quod à malo præservat actu, vel aptitudine, tacitè, vel expressè aliquod bonum publicum, vel privatum, per illum modum, per quem Deus vult tale bonum à tali modo præservari; *Laudabile verò, vel honorabile*, est omne opus virtuosum, eo quod honor, est exhibitio reverentiæ, in testimonium virtutis, secundum Augustinum, in Libro; *De qualitate anime*: dicentem, quod virtus est quædam qualitas vitæ undique consonans Deo. *Meritum* verò, est illud quod est dispositum, ut à Deo acceptetur, sicut sunt opera virtutum, Præceptorum, & Consiliorum. Undè Eccli. xvi. 15. *Omnis misericordia faciet locum unicuique, secundum meritum peregrinationis sue mortis*, id est, hujus vitæ mortalis.

Tunc arguitur sic: Subditus interficiens talem tyrannum, bonum publicum & privatum præservat à malo gravissimo.

Ergo licitum est sibi. Consequentia nota, & Assumptum patet per casum, & per præcedentia.

Item. Talis interficiens conformatur voluntatem suam voluntati divinæ in Scripturis sacris revelatæ, &c. Antecedens patet. Deut. xiii. *Si frater tuus, amicus & uxor, qui in sinu tuo dormis, depravare voluerit veritatem, sit manus tua super illos, & effunde sanguinem eorum*. Sic & de tyranno, &c.

Secundum probatur, quod talis occisio est opus virtutis, factum conformiter ad voluntatem divinam. Ergo est honorabile, & meritum. Consequentia nota, & Antecedens patet per præcedentia.

Probatur secunda pars Assertionis: Jura, sive Leges in quodam generali dicunt; malos fore puniendos, & bonos præmiandos: ut qui boni sunt benè præmiantur; qui meliores, melius; & qui optimi, maximè. Sic suo modo, qui mali sunt puniuntur; & qui peiores, pejùs; & qui pessimi sunt, vilissimè, & acerbissimè debent puniri.

Sed talis tyrannus est pessimus.

Ergo, &c. Major: quia contra Deum, & Justitiam, & contra Dei Præcepta: *Non occides. Non concupisces rem proximi tui*. Si injustè & indebitè nititur occidere suum Regem; hereditates alienas rapere; necare parvulos & innocentes; viduas spoliare; virgines rapere; & Ecclesiæ Jura subvertere; & indifferenter Christicolos opprimere universos.

Quarta Assertio.

Fus, ratio, & equitas est, quod omni tyrannus occidatur villanè, per explorationes, insidias, & est propria mors quæ debent mori tyranni infideles; occidere scilicet eos villanè, hoc est, rustico modo sine diffidentibus aliis & solemnitatibus.

Patet Assertio per præcedentia, excepto quod oportet probare, quod per explorationes, & insidias licitum sit occidi ipsum.

Pro

733 Circa Damnation. Proposit. Joan. Parvi. 734

Pro quo notandum est, quòd explorationes, & infidiæ, sunt quidam modi converfandi cum aliis, sub velamine suæ intentionis; & iste modus habet duos principales fines: unum ad majus bonum attingendum; alterum ad majus fugiendum: & quodlibet istorum habet duos aspectus; scilicet licitum, & illicitum.

Exemplum primi. Ut si quis anhelet ad Dominium sibi debitum attingendum; per modos debitos, licet celet intentionem suam cum debita fictione, & silentio veritatis, vel diminutione cuiusdam; & non intentione nocendi alicui, sed recuperandi rem suam, vel conservandi: tales infidiæ & explorationes sunt licitæ cuicumque. Si autem quis anhelaverit ad sibi non debitum Dominium, & immiscuerit scienter mendacia; tales infidiæ sunt illicitæ. Ex quo arguitur sic.

Infidiæ contra tyrannum, ad finem ut Respublica, & Rex innocens à servitute, & occisione injusta liberentur, sunt meritoria, & laudabiles. Ergo sunt licitæ.

Sic est in proposito.

Ergo, &c. Major patet ex jam dictis; & Minor patet de Ajoth, & Jafel, De Judith, & de Hieu, & Joada &c. Ultima verò pars Assertionis patet per B immediatè præcedentia.

Quinta Assertio.

Ille qui occidit, vel occidi facit supra nominatum tyrannum, modis predictis, non debet de aliquo reprehendi, & non debet solum Rex contentus esse, sed debet habere factum acceptabile & autorisare, quantum opus, vel necessitas esset.

Probatur: quia qui zelo Dei aliquid agit, & amore Reipublicæ, & conformiter divinæ voluntati, ac privato consilio Spiritus Sancti, non debet de aliquo reprehendi: sed Rex, qui est custos justus, debet contentari, & habere opus acceptabile.

Sed sic est in proposito.

Ergo, &c. Minor nota est, & Major patet per præcedentia.

Sexta Assertio.

Rex debet premiare & remunerare illum qui occidit, modo qui dictus, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, in tribus rebus, scilicet in amore, honoribus, & divitiis; exemplo remunerationum factarum sancto Michaëli Archangelo, pro expulsiōe Luciferi à Regno Paradisi; & nobili homini Phinées, pro occisione Ducis Zambri.

Probatur: quia quicumque laborat sincera affectione, non intendens aliud quàm salutem Regis, & Reipublicæ, justitiæ ordo requirit, ut præmiatur.

Sed sic est de Caio, in casu prædicto.

Ergo &c. Major nota: quia omnis Lex mandat beneficia debere recognosci, & compensari; juxta illud: *Laborantem agricolam*, &c. Et benè certans coronam recipit. Et benè currens in stadio bravorum promeretur. Et Minor patet per præcedentia.

Septima Assertio.

Rex debet plus amare quàm prius, illum qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis supra dictis, & debet facere predicari suam fidem, & bonam fidelitatem per Regnum suum, & extra Regnum facere publicari, per Litteras, in modum Epistolæ, vel aliter.

Probatur: Quicumque facit aliquid amore Regis sui, & Reipublicæ, conforme divinæ voluntati, de-

bet esse gratum, & acceptum Regi, & debet facere publicari per Regnum suum, & alibi, ut virtus in suo fideli vassallo laudata crescat, & sic ceteri ad conservationem suæ fidelitatis ad suum Regem, & Rempublicam animentur, & provocentur.

Sed sic est de tali occisore, in casu prædicto.

Ergo, &c. Major est conformis sacræ Scripturæ. Nam de Ofsa 2. Paralip. xxvi. Et idem de David. 1. Reg. xviii. Quòd celebre factum nomen ejus in universa terra, propter crebras victorias: De Judith, de Jahel. Similiter verò in gestis Romanorum, famantur illi qui pro Republica legitime certaverint.

Octava Assertio.

Littera occidit, Spiritus autem vivificat. 2. Cor. iii. 6. Hoc est dicere, quòd semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam.

Quantum ad istam Assertionem, & ejusdem expositionem, arguitur sic: Primò. Ille Clericus male intelligeret, & perversè textum Bibliæ, qui pro istis erroribus, quibus dicitur, quòd Dominus in nullo tenetur subditis; & quòd omnia subditorum bona sunt Principis; & quòd possunt de omnibus facere ad suam dispositionem, & voluntatem, in capiēdo totum ad se hoc quòd subditi habent, sine alio titulo; vellet vertere Scripturæ verba. 1. Reg. viii. 11. *Hoc erit Jus Regis, &c.* Iste sensus est litteralis hic, & alibi: in speciali, Deut. xvii. 16. *Cumque Rex constitutus fuerit, &c.* Totum est ad contrarium: & ita est etiam contra omne bonum judicium rationis naturalis, cui nunquam contrariatur Jus divinum.

Ergo semper tenere sensum litteralem in Scriptura sacra, est occidere animam suam.

Probatur consequentia: quia iste est sensus litteralis: *Hoc erit Jus*, &c. Possè facere de omnibus bonis subditorum ad suam dispositionem, & voluntatem, &c. Et quòd hoc est Jus Principis.

Hoc antecedens est Magistri Joannis Gersoni, in secunda Veritate, & prima sui Tractatus, qui incipit; *Vivat Rex*, &c. In secunda parte, ubi tractat de vita civili.

Secundò sic. Ad removendum fundamentum, in quo prædictus error figitur, non sufficit ad intelligendum sacram Scripturam, quòd sciatur solummodò significatio Grammaticalis, & vulgaris verborum; imò requiritur magnum & longum studium instructionum, tam dictæ sacræ Scripturæ, quàm aliarum sententiarum Logicæ, vel Philosophiæ, & etiam sanctorum Doctorum, qui exposuerunt sacram Scripturam per inspirationem divinam, & per comparisonem unius passus ad alterum; ut exemplificatur de ista Propositione: *Puerus altus est*, Joan. iv. 11. Ubi accipit pro altitudine profunditatem: aliter enim sequeretur, quòd quilibet Grammaticus, qui intelligeret Latinum, vel qui haberet Bibliam in Gallico; statim esset bonus Theologus, quòd non est verum; imò est occasio maxima labendi in hæresim: sicut Julianus Apostata, Elvidius, Jovinianus, & Turlapin fecerunt.

D Ergo semper tenere sensum litteralem in Scriptura sacra, est occidere animam suam.

Probatur consequentia: quia sequi semper significationem Grammaticalem, & vulgarem verborum, est maxima & communis labendi in hæresim occasio, sicut lapsi per hoc fuerunt hæretici nominati, prout dicit Gerson.

Ergo semper sequendo sensum litteralem, &c.

Tenet consequentia, per locum à nominis interpretatione, ad interpretatum: Grammaticale enim, dicitur

citur à, *grammà*, Græcè, quod est, *littera*, Latinè. Ergo Grammaticale, per interpretationem, idem est quòd litterale.

Ergo si significatio Grammaticalis solum accepta & sequuta, occidit animam, & significatio litteralis, & per consequens, sensus litteralis. Antecedens principale est Magistri Joannis Gerson, in secunda Veritate præfata, &c.

Tertiò. Verba sacre Scripturæ sunt sæpè æquivoca, & capiuntur aliter in uno loco, quàm in alio; vel aliter quàm in communi Grammatica; & oportet concordare unum passum per alterum, & per causam, & circumstantiam verbi: & patet per Hilarium dicentem: *Intelligentia verborum*, &c. Exemplificatur in hoc verbo, *Jus* quidem * significat tria in hoc versu contenta.

Jus aqua, Jus rectus, Jus dicitur esse potestas.

Et hoc verbum etiam, *Rex*, quandoque accipitur pro tyranno. Osee xiii. Et Job. xxxiv. Et *benedictio*, accipitur pro maledictione. Job ii. *Lex Justitia*, pro irregularitate Justitiæ. Sap. ii. Et multa alia, &c.

Ergo semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam.

Consequentia ista probatur ex dicta æquivocatione verborum in sacra Scriptura aliter accipiendorum, quàm in sensu litterali accipiantur in aliquo loco; & aliter quàm in communi Grammatica, & per consequens aliter quàm in communi sensu, & significatione litterali.

Patet etiam per exempla adducta de hoc nomine, *Jus*; & de hoc nomine, *Rex*; & de hoc verbo, *Benedic*, quod debet intelligi per *maledic*. Job ii. *Ne forte benedixerint*, id est maledixerint: qui tamen non est sensus hujus litteræ *benedixerint*. Et etiam. Job i. 9. *Benedic Deo & morere*, debet intelligi *Maledic*, qui non est intellectus Grammaticalis & litteralis hujus verbi, *Benedic*, ut clare patet. Antecedens principale est Magistri Joannis Gerson, in secunda Veritate secundæ partis Tractatus incipientis, *Vivat Rex*, &c.

* *Foran* quod.

Nona Assertio.

In casu socialitatis, juramenti, promissionis, seu confederationis factarum ab uno Milite ad alterum, quocumque modo istud fiat, aut fieri possit, si contingat, quòd illud vertatur in præjudicium unius promittentium, aut confederatorum, sponsa sua, aut suorum liberorum, ipse in nullo tenetur eas observare.

Probatur: Nullum juramentum promissorium cadens super materiam indebitam ex se, vel eventu inculpabili sequenti, est observandum.

Sed in casu nostro, juramentum, promissio, & confederatio, est cadens super materiam indebitam ex eventu inculpabili.

Ergo non est, &c.

Major nota: quia juramentum non potest esse vinculum iniquitatis. Et Minor patet: quia, prout dicit Assertio, vergit in præjudicium alterius promittentium; quod non potest esse sine culpa mortali, vel veniali, & tunc est rescindendum.

Item. Arguitur, confirmando Minorem prædictam. Nulla promissio obligat ad suam observantiam, quæ absque scelere impleri non potest.

Sed sic est in proposito.

Ergo, &c.

Major patet per illud: *In malis promissis rescinde fidem*. Et Minor est manifesta; quia præjudicium in hoc casu alicui non inferitur, absque transgressione Præcepti Decalogi.

Item. Juramentum quod est contra ordinem charitatis non est servandum.

Sic autem est in proposito.

Ergo, &c.

Minor patet: quia ex ordine charitatis, quilibet * tenetur seipsum diligere, & vitare suum præjudicium, sponsæ suæ, & liberorum, quàm alterius, ceteris paribus.

Item. Nullus tenetur servare juramentum, quòd est contra Jus.

Sed in casu Assertionis, juramentum est contra Jus.

Ergo, &c.

Patet Minor: quia præjudicare alteri, similiter & sibi ipsi, est contra Jus; ex quòd Jus est honestè vivere, quo ad se; alterum non lædere, quo ad proximum; & unicuique Jus suum tribuere, quo ad Deum.

Patet præmissa per Beatum Augustinum, & Sanctum Thomam. 2. 2. q. xx. Art. vii. Per Dominum Durandum; per Raymundum; per Joannem Lectorem, per Bartho: in suis Summis, dicentem, quòd tali juramento deest Justitia, propter aliquid, quod de novo emergit, quod fuit in præmeditatum, scilicet præjudicium. Exemplificavit de juramento Herodis, qui juravit puellæ saltanti, se daturum quid petivisset, &c. Hoc enim juramentum poterat esse licitum à principio, intellecta debita conditione, scilicet, si peteret quod dare deceret: undè impletio fuit illicita. Undè Ambrosius, in primo Libro, de Offic. *Est contra officium nonnunquam, promissum solvere juramentum: sicut Herodes, qui necem Joannis præstavit, ne promissum negaret juramentum.*

* *Videtur desiderari plura.*

ARTICULUS SECUNDUS.

Quoniam, ut ait Philosophus, in Elen. *Qui virtutis vocabulorum sunt ignari, de facili paralogizantur.* Et Isidorus, i. Lib. de Eth. C. iv. dicit: *Nisi nomen scieris, cognitio rerum perit.* Et ideo utile distinguere quot modis *Fides* capitur. *Fides*, uno modo capitur, pro consentire, vel assensu: alio modo capitur, pro fidelitate. Utroque modo capit Augustinus in Libro, de Spiritu & littera. *Quadam, inquit, est fides, quam adhibemus, cum aliquid credimus: & alia, quam damus, cum aliquid pollicemur.* Aliter, cum dicitur, *non mihi habuit fidem: & aliter, non mihi servavit: nam illud est, non credit quod dixi; illud non fecit, quod dixit.* Secundum hanc *Fidem*, quæ credimus, *fideles sumus Deo: secundum illam verò, quæ facit quod promittit, etiam ipse Deus, fidelis est nobis: hac enim dicit Apostolus.* 1 Cor. x. 13. *Fidelis Deus, qui non permittet vos tentari super id quod potestis.*

Primus modus subauditur: nam uno modo extenso, nominis omnis certitudo, quæ fit per rationem humanam, dicitur *Fides*. Isto modo dicit Boetius, in suis Topicis, quia *Argumentum est ratio rei dubia faciens fidem.* Alio modo dicitur *Fides* certitudo, ad quam homo inducitur per rationem divinam: & isto modo ad propositum, *Fides* capitur tripliciter; uno modo pro habitu Fidei, & hoc modo diffinit *Fidem* Apostolus, *Sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* Hæbr. xi. 1.

Alio modo capitur *Fides* pro actu Fidei; & hoc modo diffiniens *Fidem* Augustinus super Joannem dicit: *Quid est enim Fides, nisi credere quod non vides?*

Tertiò modo capitur *Fides* pro objecto Fidei, vel eo quod creditur: & hoc modo *Fidem* demonstrando; Athanasius; *Hæc est enim Fides Catholica, quam*

quam nisi quisque fideliter, firmiterque crediderit, sal-
vus esse non poterit.

Et ut videamus clarè quæ sunt de Fide, uno istorum modorum * tria capita: considerandum est, quòd homini Deus providit finem, qui est supra facultatem humanæ naturæ; per consequens rationem, scilicet plenam participationem suæ beatitudinis: & oportet eum qui ad finem tendit, si liberum arbitrium habeat, cognoscere finem, excus-
jus consideratione dirigitur in his quæ sunt ad finem. Ideò oportuit ut homo cognitionem finis supernaturalis haberet per Fidem, quæ naturalem rationem ejus excedit: & quia ea quæ sunt ad finem, debent proportionari fini; ideò etiam ea quæ sunt ordinata ad finem illum, sunt supra facultatem humanæ naturæ & rationem; quæ † quoniam finita sunt, & non infinita, ergo non omnia quæ in divina continentur sapientia, sunt supra rationem naturalem aut excedunt, ad Fidem pertinent; sed dumtaxat cognitio finis supernaturalis, & eorum, quibus ad finem illum supernaturaliter ordinamur. Et isto modo volumus loqui de Fide in proposito, pro ut est habitus, qui est virtus Theologica, vel actus ejus, vel objectum. Et quia ex isto modo Fides ex sacris Scripturis, veteribus & novis, concepta est, ut dicit Augustinus, xix. *Lib. de Civitate Dei. Cap. xviii.* Ideò Judicium fieri ‡ est, & appellatur doctrina & Judicium Universalis Ecclesiæ, vel in quo ejus tota potestas simul virtuat ** unita Concilii Generalis secundum quod procedit ex prima veritate Scripturis sacris manifestata.

Ex prædictis sequuntur plures Propositiones. Prima ad Fidem per se pertinet, & essentialiter.

Quod simpliciter humanum excedit intellectum, ad Deum pertinens, nobis divinitus revelatum, patet quia Fide ejus cognitio, & non aliundè habetur.

Secunda ad Fidem per actus pertinet.

Quod intellectum excedit hujus hominis, & non hominis simpliciter; humanam enim vitam tendentem in finem beatificum, quoniam oportet regulari ex cognitione Dei, sicut ea quæ sunt ad finem ex cognitione finis, & studio scire vult, cognitio Dei habetur, multi non possunt proficere, ergo oportuit quòd cognitio Dei, quæ necessaria est ad salutem, & transcendit eorum intellectum per Fidem à principio fuerit ipsis cognita.

Non omnia lumine naturalis rationis cognoscibilia pertinent ad Fidem. Patet: quia non omnia talia ad beatitudinem nos ordinant. Confirmatur: principia enim, quorum est intellectus, dum quisque statim probat audita, ut dicit Boëtius, in *Libro De hebdomadibus*: id est, de Propositionibus per se notis, & ea, quæ demonstrativè possunt probari, non proponuntur hominibus ut credenda, nisi qui ut ad eorum demonstrationem non attingit, Fide ea teneat; evidentissimum est, quòd non omnia lumine naturalis rationis cognoscibilia pertinent ad Fidem.

Hæresis est dicere, quòd de omnibus notis lumine naturalis rationis, est Fides. Patet: quia aliquid est notum omnibus, & apparet lumine naturalis rationis; sicut patet de principiis, quæ quisque statim probat audita. Si ergo de illis est Fides, quæ omnibus sunt apparentia, Consequens est hæresis: contra illud, Hebr. xi. 1. *Fides est sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium.* Ergo Propositio vera.

Hæreticum est asserere, quòd Deus non potest

facere hanc Consequentiam esse bonam. Hoc illi notum est lumine naturalis rationis; igitur non cadit sub ejus Fide: hæc enim Consequentia, dum ex institutione Dei, bona est. Hoc illi notum est lumine naturalis rationis, igitur non cadit sub ejus Fide; eo quòd opposito dato, Fides esset de apparentibus; evidentissimum, id est, quòd qui hoc negat contradicit omnipotentiae Dei, & per consequens, asserit hæreticum, quòd est Propositio.

A Hæresis est dicere, quòd idem, & secundum idem, ab eodem est cognitum, lumine naturalis rationis, & Fide creditum. Patet: quia omne ab aliquo cognitum, lumine naturalis rationis, est ei apparens. Ergo si idem, & secundum idem, ab eodem est Fide creditum, Fides est apparentium formaliter. Consequens est damnata hæresis: *Hebr. xi. 1.* Igitur Propositio, &c.

Plato plura credidit discipulus in sacra Theologia, quam jam credit, factus in ea clarissimus Magister. Patet: quia discipulus multa credidit de Deo, quorum jam habet scientiam factus Magister, & visionem: & per consequens, Fidem desit habere: sicut multa jam in via credimus, quorum in patria habebimus scientiam, vel visionem, & nullo modo Fidem.

Ex his benè digestis sequitur, Magistrum Joannem de Gersono dixisse hæresim, simul & impossibile; diffiniendo, Fidem esse habitum verum, & certum, per auditum verbi Dei acquisitum.

Ea enim quæ Fide tenentur, dum sunt supra, & omnem humanam excedunt rationem, & nullus actus excedit proportionem sui principii activi; impossibile est, quòd per actus rationis puræ humanæ, habitus Fidei, propriè loquendo, acquiratur. Et ergo evidentissimum est quòd habitus Fidei à solo Deo infusus est, & nullo modo acquisitus.

Item. Fides, quæ est habitus, est virtus Theologica. Sed virtutes Theologicae à solo Deo nobis infunduntur. Et ergo Fides, propriè loquendo, nullo modo est habitus acquisitus.

Item sic. Fides est habitus per auditum verbi Dei acquisitus. Ergo Fides ex operibus est, & non purè Dei donum.

C Consequens est hæresis, contra illud. Eph. ii. 8. *Gratia enim estis salvati per Fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est; non ex operibus.* Ergo & Antecedens similiter est hæreticum: quòd est Propositio Joannis Gerson.

Item sic. Fides est habitus per auditum verbi Dei acquisitus. Sed pueri dum carent usu rationis, nullum habitum mentalem per auditum verbi Dei acquirunt.

Igitur pueri, etiam baptisati, nullam habent Fidem. Et quia omnis qui sine Fide morietur, damnabitur: igitur pueri baptisati, si moriantur, omnes damnabuntur.

Consequens est hæresis, quæ destruit Fidem Ecclesiæ, de Sacramento Baptismi: igitur & Antecedens pro prima parte, quæ est Propositio Joannis Gerson.

D Sed contra.

Fides ex auditu est. Rom. x. 17. Et ergo est habitus acquisitus.

Dicendum est, quòd Consequentia non valet: in Fide enim, quantum ad propositum Argumenti, duo sunt consideranda: habitus scilicet, & determinatio habitus. Habitus à solo Deo infusus est: sed quantum ad ejus determinationem credendorum, fit in nobis, vel per locutionem interiorem; quia Deus in nobis loquitur: vel per vocem exteriorem.

Imò, esto Fides acquiratur per scientiam Theologicam, quæ Articulos distinguit, juxta illud xiv. *De Trinitate*, hinc scientiæ tribuitur, quo Fides salu-

Aaa

* Locus corruptus. † Locus corruptus. ‡ For/An Fidei
• Locus corruptus.

berrima gignitur, nutritur, roboratur, & defficitur.

Item. Supposito cum Philosopho, quod contrarium eadem disciplina: dicendum est, quod sicut Propositio affirmativa ejus* significatum est tantum creditum, pertinet ad Fidem; sic & negativa ejus opposita: unde non magis ad Fidem pertinet, hoc est, ad Fidei notitiam, hæc Propositio: *Filius Dei redemit nos*, quàm ista: *Filius non redemit nos*.

Potest autem pertinere aliqua Propositio ad Fidem, duobus modis, scilicet implicitè, vel explicitè. Explicitè dupliciter, directè scilicet, quando ista Propositio est aliquis Articulus Fidei expressè, ut esset ista: „Jesum Christum conceptum est de Spiritu sancto.“ Vel indirectè, quando scilicet illativè Propositio illa sequitur ex aliquo hujusmodi Articulo, ut esset illa in proposito, scilicet: „Spiritus sanctus est causa conceptionis Christi;“ qui sequitur ex hac: „Christus conceptus est de Spiritu sancto.“ Igitur Spiritus sanctus est causa Conceptionis Christi.

Implicitè vero Propositio aliqua dicitur pertinere ad Fidem, quæ nec est expressè Articulus Fidei, nec ex illo sequitur illativè; sed potest ad aliquem Articulum reduci, velut contentum in illis, aut in uno illorum, sicut esset ista: „Sacramenta Novæ Legis, conferunt gratiam.“ Quia reduci potest ad hunc Articulum: *Passus, mortuus, & sepultus est*.

His præmissis, dico, salvâ semper determinatione Ecclesiæ, quod neque novem Assertiones, &c. nec eorum oppositæ explicitè, vel implicitè pertinent propriè ad Fidem; nisi impertinenter, & abusivè loqui vellemus. Pro cuius intellectu noto quinque Conclusiones.

Nulla Propositio opinabilis rationabiliter dicitur ad Fidem pertinere.

Hæc Conclusio probatur: quia Fides est assensus sine formidine: nam est Fides infra scientiam & opinionem constituta, ut ait Hugo; Libro, *De Sacramentis*.

Nulla Propositio potest ad Fidem propriè pertinere, quæ sit evidens in lumine naturali.

Patet hæc Conclusio per quid nominis Fidei: quia Fides est argumentum non apparentium, secundum Apostolum, ad Hebr. xi. 1. non quolibet lumine, sed lumine naturali, ut dicit Glosa.

Omnis Propositio, quæ est aliquod principium Legis naturalis, est evidens in lumine naturali.

Patet ista Conclusio: quia quodlibet tale principium, est naturaliter iudicium; sicut & tota Lex naturalis: ut pulchrè deducit Augustinus, super illo Psalmi iv. 7. *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine*, &c.

Præcepta Decalogi, specialiter secunda Tabula, in Præcepto Legis naturalis plenariè continentur.

Patet: quia ad illa reducuntur, & ex indè moralia dicuntur, ut patet per sanctum Doctorem, secunda secundæ, in materia *De Præceptis moralibus*.

Præcepta Decalogi, non obligantur ad litteram principaliter, sed secundum intentionem precipientis.

Patet hæc Conclusio per Augustinum, contra Manichæos, per totum: & per Hugonem; Libro, *De Sacramentis*, & Glosas Sanctorum innumeras.

Ex quibus Conclusionibus inferitur, quod novem Assertiones, &c. non pertinent propriè ad Fidem, ut patet per primam Conclusionem: quod neque sunt contra Præcepta Decalogi, neque contra sacram Scripturam, maxime secundum intellectum ipsas asserentium, ut patet per quintam Conclusionem: quod materia Fidei non versatur circa principia Legis naturalis, ut patet per secundam, tertiam, & quartam Conclusiones: quod de necessitate salutis, non debet sancta hæc Synodus dictas Assertiones condemnare: quod Sententia eas condemnans est invalida, & non Catholica.

* *Foras* cuius.

Hæc Propositio: *Quilibet tyrannus potest, & debet licitè, propriè, & per meritum, occidi à quocunque suo vassallo, aut subiecto, & per quemcumque modum, maxime per insidias, & per staterias, non obstante quocunque juramento, aut confederatione facta apud eum, sine expectando Sententiam, aut Mandatum Judicis cujuscumque*; quam dicit Adversarius, *casum brevem*, non sequitur ex aliqua Assertionum prædictarum, sed nec ex omnibus simul.

Probatur: quia licet quilibet tyrannus, in casu sic specificatus sit, &c. & etiam villanè; non tamen sequitur, quod quilibet tyrannus universaliter captus sit occidendus, &c. Arguitur enim à parte in modo ad suum totum, cum distributione; & tale argumentum non valet, sicut non sequitur: *Quilibet homo albus currit*, ergo quilibet homo currit.

Quod deliberatio, quæ incipit: *Ego Petrus*, &c. & finitur: *Propria manu mea scripsi*, est incompetens, & malè digesta, quæ dicit in effectu, dictas novem Assertiones esse pejores illâ; *Quilibet tyrannus*, &c.

Item. Cùm dictæ Assertiones damnatæ non repellantur, assertor alius, præter opponentem, tenetur ipsam, de necessitate salutis, revocare.

Item. Hoc sacrum Concilium debet illum compellere: & in casu quod renueret, debet procedere tanquàm contra vehementer suspectum de hæresi.

Item. Quod multum cavere debent Theologi, ne sic passim dicant, Propositionem pertinere ad Fidem: quia ex hoc insurgit ludibrium ridiculum, & derisio inter populares, & contra Theologos, &c. & etiam contra Fidem.

Item. Sacrum Concilium deberet ponere certam Legem, & Facultas Theologiæ, & etiam aliæ Facultates, in modo loquendi circa tales materias.

Si hæc Propositio est vera, quod non est Propositio ita distans à Fide, in qua si ponatur hoc verbum, *licitum, vel meritorium*, quin ad Fidem pertineat: necesse est quod aliæ Facultates perdant omnes suas Propositiones principales, & Libros, consequenter, pro majori parte, addito in eis, licito, vel illicito, meritorio, vel demeritorio, quod est abusivum.

Sequuntur aliqua Dubia.

Primum Dubium est.

Si illius Propositionis condemnatio faveat tyrannis, tollatque securitates Principum, & pacis politicæ salutem.

Secundum Dubium.

Si ejusdem Propositionis contradictoriam tenere, sit non reprimere agentes, aut agere volentes contra ista Præcepta Decalogi: *Non occides. Non fraudas facies. Non furtum. Non concupisces uxorem proximi tui*; Si enim præfatam Propositionem, vel Assertionem condemnaret Concilium, ejus contradictorium assereret tanquàm Catholicum, & ut Fidei Articulum tenendum; per quod videatur, si derogaret Præceptis divinis, & sacra Scripturæ.

Tertium Dubium.

An illa Propositio, quæ ponitur, ut coërceat pessimos à persecutione machinationum pessimè, & nititur tueri salutem Principis, & Reipublicæ; nec aliud intendit ex sensu primario, & principali, sit error in moribus.

Quar-

Quartum Dubium.

Numquid potius videtur observator illius Præcepti, *Non occides*, vassallus, qui tyrannum in Propositione expressum prævenit morte, ne suum Principem, seu Regem interficiat malignissimè, quàm ille qui permittit suum Regem & Principem interfici, cùm posset obviare per mortem tyranni talis, si alia via non pateret?

Quintum Dubium.

Quo loco sacra Scriptura, vel Articulorum Fidei, vel universaliter eorum quæ nobis tradita sunt ad credendum expressè, vel determinatè per Ecclesiam Catholicam, continetur contradictoria, vel contraria illius Propositionis præfatæ, quæ ita instanter petitur condemnari tanquàm erronea in Fide, & moribus?

Sextum Dubium.

An prælibata Propositio magis pertineat ad Judices in causa sanguinis, quàm ad Judices in causa Fidei deputatos.

Septimum Dubium.

An ista Propositio sit conjurationum, vel conspirationum, aut prodicionum in Regum interfectiones, & Principum, tam Ecclesiasticorum, quàm sæcularium, repressiva?

Octavum Dubium.

Utrùm ejus opposita, ex impunitate faveat machinantibus in necem cum suis Dominorum prædictorum?

Nonum Dubium.

Utrùm illa Propositio inducat, & promoveat vassallos ad fidelitatem servandam Dominis suis, pro ipsorum vita tuenda, & interfectione cavenda?

Decimum Dubium.

Utrùm ejus opposita ab hujusmodi fidelitate vassallorum, respectu Dominorum, ad eorum interfectionem, & vitam conservandam sit retractiva?

Undecimum Dubium.

Numquid illa Propositio illi regulæ est conformis; de duobus malis, majus malum est præcavendum?

Duodecimum Dubium.

Numquid ejus opposita est juramenti obligatorii, & prioris non dispensati dissolutiva?

ARTICULUS TERTIUS.

Nunc restat solvere rationes partis adversæ, secundum quod recolligi potuerunt.

Ad primam. Cùm arguebat sic: Istæ novem Assertiones pertinent ad Fidem explicitè; ergo, &c.

Negatur Antecedens, & ad probationes, quia repugnant illi Præcepto: *Non occides*, specialiter prima, & sequentes ex ea. Negatur hoc, quia ita modicum pertinent ad finem, sicut ista: *Non occides*,
Tomi V. Pars III.

maleficum. Undè non intelligitur istud Præceptum: *Non occides*, simpliciter; quia tunc nullo modo liceret interficere, quod manifestè est falsum, & erroneum. Sed intelligitur eo modo quo dictum est in sexto Correlario primæ Propositionum, ut patet intuenti.

Ad secundam rationem, quando arguitur de *maximè*, quod tenetur ibi comparative, & quod præsupponit positivum, & quod sine illa circumstantia, cui additur, *maximè*, positivum non esset verum.

Pro quo notandum quòd iste terminus, *maximè*, de A vi, & proprietate vocis haberet multiplex significatum; scilicet correctivum, implicativum, & exclusivum, aut certè expletivum, & comparativum, ut sit sensus primus, *maximè*, si aliter fieri commodè non potest, id est, si illud fieri non potest, fiat istud.

Secundus sensus, *maximè*, id est, istud & illud fieri potest, sed *maximè* istud.

Tertius sensus est, *maximè*, id est, aliter fieri non debet, tunc æquipollet *tantum*, ut patet. *extra, de remiss. Cap. 1. Lib. vi. C. de electis. C. Audit.* Et per Dominum Joannem An. in Novella Epistola, *De fil. proborum. Ad abolendam*, cum remissionibus, & 1. Tim. iv. 10, 11. *Speramus in Deum vivum, qui est Salvator omnium hominum, maximè fidelium.* *Præcipe hec, & doce.* Expletivè verò tenetur, quoniam ut 1. Reg. xxi. 4, 5. quando Achimelech Sacerdos, &c. *Si pueri mundi sunt, maximè à mulieribus?* Et respondit David Sacerdoti, & dixit ei: *Equidem si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri, & nudius tertius, cùm egrediebamur, &c.* Item. *Osee, xiii. 10. Ubi est Rex tuus? Maximè nunc salvet te in omnibus urbibus tuis.* In primo enim textu, *maximè*, explet*, à quibus deberent esse mundi, quibus panem Sanctum licebat manducare; & in secundo explet salutis necessitatem: & isto modo sumitur in proposito, explet enim circumstantias, ex quibus occisio in casu posito sit licita, & meritoria.

Notandum tamen est, quòd, *maximè*, quoniam exponitur comparative sicut dicit opponens: *Qui bene præsumt Presbyteri duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo, & doctrina, 1. Tim. v. 17.* & hoc modo non capitur in Assertionem.

C Ad tertiam. Ubi arguit de Mandato; sic Assertio dicit: *Licetum est unicuique subdito sine quocumque Mandato, &c.* Ergo sine autoritate Legum, naturalis, &c. quia Lex, & maximè divina, est Mandatum. Negatur Consequentia, quia arguitur à termino stante immobiliter, ad eundem stantem mobiliter; à termino stante confusè tantum, ad terminum stantem confusè, & distributivè: & sic non implicat contradictionem dicta Assertio, neque contradicit aliis duabus sequentibus.

Exemplum; Sortes non est in quocumque loco; Antecedens enim est verum, & Consequens falsum.

Secundò. Mirandum est quòd non advertit opponens ad hoc vulgatum in Logica, quod est, quòd signa universalía distribuuntur aliquando distributione simplici, aliquando accommoda. v. g. de ista Propositione: Deus creavit omnia, quia non creavit seipsum. Cælum regit omnia; quia non regit seipsum: quæ tamen sunt vera, distributione accommoda, sed non simplici. Similiter istæ: Omnis homo mendax. Omnes in Adam peccaverunt. Illuminans omnem venientem in hunc mundum hominem; & aliæ innumeræ, quæ reperiuntur in sacra Scriptura.

Restat ergo, quòd li *Mandato*, distribuitur distributione accommoda, sic quòd distribuit pro omni Mandato speciali, vel expresso, facto per hominem, non autem distribuit pro Mandato Legum: & isto modo Michaël, sine Mandato, expresso interfecit Luciferum.

Aaa 2

Potest

* Forſan explicat.

Potest etiam dici, quod occisio talis tyranni, licet de illa non habuerit Caius Mandatum expressum à Rege, tamen habuit interpretativum: quoniam si Rex scivisset machinantem tyrannum, &c. utique non solum licentiaffet illum interfici, sed etiam mandasset.

Et ad Augustinum dicentem: quod nulli licet interficere, nisi præceptum sit sibi à Deo, vel publica functione teneatur, nec in istis omnibus interficit Judex: conceditur; & dicitur, quod iste non interficit, nisi ut Minister Legis, & ex concessione ejusdem; non tamen ex Officio. Unde Magister Alexander de Halis, dicit in suo tertio, quod aliquis interficit ex Justitia, & ut Minister Legis, licet non ex Officio, ut etiam laicus baptizat in casu necessitatis, ut Minister Legis, ex concessione, non ex Officio. Sic est in hoc casu. Quare, &c. Unde Augustinus, ad Macedonium: *Cum homo ab homine occiditur, multum distat, utrum fiat nocendi cupiditate, vel injuste aliquid auferendi, aut subveniendi necessitate: & qui causa mortis fuit, potius est in causa, quam ille qui occidit.* Et idem ad Publicolam: *Abfit, ut ea quæ propter bonum, & licitum facimus, aut habemus, si quid ob hoc præter nostram voluntatem cuiquam malis acciderit, nobis imputetur.* Idem Augustinus, *De libero arbitrio*. Lib. I. Sic inquit: *Homo enim potest aliquando occidere sine peccato, nam & miles hostem, & Judex, vel Minister ejus nocentem, &c.* Notetur etiam in *Decretis* xxiii. q. *Cum homo ab homine occiditur.*

Ad quartam. Cum dicitur, aut B, est Judex A, aut non; dicitur quod non, sed est Minister Legis ad vindictam malefactorum. In isto casu nec agit ex Officio ut Judex, sed ex Legis concessione. Et ad inconvenientiam quæ infert, quod populi insurgere contra Dominum possunt: clarum est, quod ista consequentia non valet, quia non sequitur: *Licetum est unicuique subdito, &c.* Ergo populi possunt corrigere Dominos suos, pro libito, &c.

Nec sequitur, quod Sacerdos possit usurpare officium Prædicationis. Et cum arguitur contra; quia conceditur sibi, quod possit occidere, quod est pejus: dico, ut habetur *Secunda secunda. quest. I. Art. II. & III.* quod nulli conceditur occidere simpliciter, & propria autoritate, sed bene talem tyrannum; & hoc non est pejus, quia non est malum, imò & laudabile. Nec sequitur, quod Domini temporales possent auferre bona temporalia Clericorum; quia cum dicitur, quod conceditur, negatur, ut prius.

Item. Negatur, quod mulieres possunt interficere viros suos, nisi viri essent tyranni, ut in casu; nec pueri Magistrum; nec Monachi Abbatem; nec Sacerdotes Episcopos; nec Episcopi Papam; nec rumpitur Lex, quæ servatur inter latrones & dæmones, de non occidendo.

Ad quintam, quam vocat insolubilem. Quando arguitur, quod oportet in Assertionem poni, quod Caius sciat, &c. Negatur sicut ad hoc, quod ista vera sit: Judex licet interficit latronem: non oportet quod ponatur in Propositione hac, *livore vindictæ*. Unde ista est vera, sine illo addito in Propositione: licet ad hoc quod Judex licet interficiat, quod hoc non faciat livore vindictæ, non tamen exigitur quod ponatur in Propositione. Unde ista est vera: maleficus est interficiendus, sine hoc, quod addatur aliquid in Propositione.

Secundo dicitur, quod non requiritur notorietas facti, vel Juris, in causa necessitatis; ut in invadente se ad mortem, vel suum Dominum, aut socium, vel in fure nocturno, & in multis aliis casibus: verumtamen exigitur talis notorietas in Foro judiciali. Et quando arguitur, quod tunc quilibet posset fingere de quolibet, non valet consequentia, nisi in casu omnino simili arguatur.

Ad sextam, quam reputat insolubilem. Cum arguitur, quod singularis, vel particularis negativa est vera & Catholica: ergo universalis sibi contradicens est falsa & hæretica. Conceditur Consequentia, sed negatur Antecedens. Et cum probatur, quia ista singularis, demonstrato tyranno aliquo: non est licitum interficere à quolibet suo subdito, vel aliquem tyrannum non est licitum, &c. Clarum est, quod non sumit contradictoriam particularem, vel singularem oppositam istius: *Licetum est unicuique subdito, &c.* Sed contradictoria est: hunc tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, &c. non est licitum unicuique interficere subdito, vel aliquem tyrannum, qui per cupiditatem, &c. non est licitum interficere, quod clarum est ex dictis; est hæretica, seu non Catholica. Et hoc de impugnatione primæ Veritatis.

Quantum ad secundam Assertionem. Cum arguitur: Leges prohibent, ne quis sit Judex, & pars in propria causa. Respondetur, quod nec iste Judex, licet sit Minister Legis: nec est sua propria causa, sed Reipublicæ, & sui Regis innocentis.

Ad secundam. Cum dicitur, quod Juris tutela est, ut nemo de altero quantumcumque scelerato capiat ultionem. Respondetur, quod nec iste accipit ultionem, nec facit ultionem, sed ad sui Regis defensionem, & Reipublicæ conservationem.

Ad tertiam. Cum dicitur: Leges dicunt, audiam partem; clarum est quod loquitur in Foro judiciali, & non in casu speciali necessitatis, ubi talis auditio non haberet locum, cum non sint partes.

Ad quartam. Cum arguitur sic: *Quicumque voluerit ut faciant vobis homines, & vos eis illa faciatis:* Matth. vii. 12. Dico, quod Caius si esset talis sicut Titius, quod Titius faceret Caio licet quod Caius facit Titio, & quod Titius deberet velle, si esset virtuosus, quod sibi fieret per Caium, pro conservatione prædictorum.

Ad quintam. Nemo debet procedere ex incertis & minimis conjecturis ad certam mortem, &c. Conceditur: sed sic non est in proposito, quia clara est, & magna judicia præcesserunt, & perseverant.

Ad sextam. Cum dicitur, quod nemo vellet à non Judice suo occidi: conceditur, regulariter loquendo; sed non sequitur quin debeat velle, in casu, ubi Judex suus non potest facere Justitiam de eo. Et per hoc patet quid dicendum sit de illis, quæ adducebantur contra secundam Assertionem.

Quantum ad tertiam & quartam Assertionem. Cum primò dicitur contra illas, per Decretalem *Pro humani*. de fo. in sexto: dicitur, quod ista Decretalis expressè loquitur de illis, qui hoc faciunt ratione vindictæ, vel ex odio; ut patet, cum dicitur ibidem sic. *Cum ergo illi, qui sic horrenda inhumanitate, detestandaque sevitia mortem faciunt aliorum, &c.* Nec rationes quas adducit Decretalis, faciunt contra Assertionem, prima + non videt de occisione animæ: hujusmodi enim occisionis est causa ille qui Regem suum sic invadit, & in hoc suæ mortis est causa. Nec secunda ratio, de Judicibus, militat; ut patet ex dictis. Nec tertia, cum dicit, quod horrendum est, Christianum sic occidi: licet enim omnis mors horrenda sit de facto, tamen de Jure, mors justa non est horrenda, sed amplectenda.

Ad rationes de insidiis: quod sunt illicitæ cum mendacio; conceditur: sed non faciunt ad propositum, non enim Assertionem loquuntur de talibus insidiis.

Ad aliam rationem, quam facit, juxta descriptionem datam de tyranno. *Tyrannus est, qui non Jure in Republica principatur, aut principari conatur.* In qua descriptione, inquit opponens, non oportebat, aut principari conatur. Falsum dicit, quia est

* Forſan indicia. † Locus corruptus.

est ad propositum Assertionum; & Gregorius ponit expressè, XII. Moral. Cap. xv. super illo verbo: *numerus Annorum*, &c. Et cum deest nocendi potestas foris, apud se tamen tyrannus est, cum iniquitas dominatur intus, quia etsi exterius non affligat, appetit habere potestatem.

Cum dicit ulterius, quod Ægidius de Roma dicit, quod est vix Politia, quin sit ibi tyrannus; & per consequens, quilibet tyrannus esset occidendus. Consequentia non valet, quia non dico, quod quilibet tyrannus certis circumstantiis specificatus in casu nostro Decretalis.

Ad Nicolaum Oresme dicentem, quod nullo modo licet interficere tyrannum: respondetur, quod loquitur de Dominio naturali verso in tyrannidem; vel de tyranno hostili, si non possit occidi sine seditione, & cum peiori sequela, quemadmodum sanctus Thomas, Libro primo, De regimine Principum. Cap. vii. Quod si omnino contra tyrannum humanum auxilium haberi non possit, recurrendum est ad Regem &c.

Cum autem allegat Dominos Cardinalem Cameracensem, & Cardinalem Florentinum; forsā cum profundius hanc materiam fuerint speculati, aliter dicent, eos compellente veritate.

Ad Argumenta, contra quintam, sextam, & septimam Assertionem. Cum sic dicitur, primò quod Rex datus est ad vindictam malorum; concedo: sed ipse Caius non est malus in hoc, sed bonus Reipublicæ.

Ad Abbatem sancti Dionysii dicentem, quod Rex non potest remittere tale scelus, quin Caius recognoscat reatum. Respondetur, quod falsum supponit, quod sit scelus; quin imò est meritum: nec oportet deducere scelera Cain, Antiochi, & Judæ, quia Sortes, scilicet Joannes de Gersono in illa incidit, qui in domo paterna Caii eisdem indumentis induebatur, & cibis, & potibus nutriebatur; tamen ense hæreticali eum occidit, quantum in se fuit: fratricidium damnatur committendo. Sed nec Antiochus tot templa vastavit, quot Ecclesiæ per ipsum Sortem fuerunt destructæ; & etiam templa sancti Spiritus, hoc est, homines utriusque sexus fideles &c. Sed hic Sortes rectè judaizavit, vel Judaizat: dicit enim, se quærere emendationem errantium; sed ex se, ad destructionem tendit, oculo prætersæ Charitatis iniquitatem tegens, velut lupus ovina pelle tectus, sub signo pietatis quærit facere iniquitatem. Et sic non faciunt ad propositum; sed Sorti meritò debent applicari, & debet dicere: *Peccavi* &c.

Sed dicit opponens, quasi concludendo, quod non debent sibi imputari scandala, nec sibi adhærentibus; sed sustinentibus istas Assertiones, & adhærentibus eis. Patet oppositum ex dictis, & per effectum. Quis unquam suscitavit istas Assertiones, aut publicavit, nisi opponens, cum suis sequacibus, si quos habet.

Item. Cum dicit, quod dicere, quod Rex debet approbare &c. est dicere, quod Rex peccet mortaliter: patet quod non sequitur; facit enim quod debet in advocando &c. ut superius visum est.

Cum dicit ulterius de Joab, quod David noluit facere vindictam, sed commisit Salomoni: dicitur primò, quod non est ad propositum; quia in hoc casu non est culpa, sed tuitio Regis, & Reipublicæ. Secundò, quod ideò David distulit occidere Joab, tum propter seditionem, tum quia non erat periculum in ipsius tolerantia, sive mora. Ad aliud de Saule, quod David noluit interficere eum; patet quod non est ad propositum: non enim David erat convassallus Saul, respectu alicujus Regis temporalis; Item. David ipsum reputabat Regem, non tyrannum: apparet ex verbis suis, nam vocat eum, *Christum Domini*.

Ad illud cum dicitur. Istæ Assertiones inducunt Regem ad peccandum, & hæreticandum: dicere enim, Sententiam super hoc latam non esse justam, est Regem hæreticare; quia mandavit Rex per brachium sæculare eam facere teneri, quod si non justè damnatæ fuerunt, hæreticus est Rex.

Clarum est quod istæ consequentiæ nihil valent, & puerilibus doctæ sunt nimis. Stat enim quod aliquis laicus Rex, sive Princeps adhæreat Prælati suis, & Clericis, qui debent talia scire, & præsumitur quod sciant, & quod illi falsè suggerent ei aliquid credendum contra Fidem, quibus licet ipsi credant, nihilominus intendunt credere quod sancta Mater Ecclesia credit: ideò non sunt hæretici, quia hæresis pertinaciam includit, nec eror majorum judicat Fidei minores, dum eos rectam Fidem habere credunt, nisi eis errantibus adhærent in spirituali, contra determinationem sanctæ Matris Ecclesiæ, quæ in his quæ Fidei sunt, errare non potest, dicente Domino: Luc. xxii. 32. *Ego rogavi pro te* &c.

Rex autem Christianissimus, & Princeps Fidei Catholicæ devotissimus, de illa Domo nobilissima, & Christianissima, quam nec scintilla cujusvis erroris unquam maculavit, semper intendit credere quod sancta Mater Ecclesia credit, & diffinit per hoc sacrum Concilium Generale, in his, quæ Fidei sunt firmiter adhærere. Caveant igitur illi qui eisdem talia improbè suggererunt.

Ad illud de Obam, quod periculosum est approbare aliquam falsitatem, & illam facere determinari, verum est illis qui talia faciunt motu proprio, & fecerunt.

Ad illud de Zambri. Cum quærat, utrum potuit interfici à quolibet alio à Phinées; dicitur quod si licet interficit, si pro *, quia fuit reputatum illi ad justitiam, quod etiam à quolibet alio similiter à Deo inspirato, & habendo similem zelum, omnibus aliis similibus concurrentibus. Nec sequitur, quod si Christianus cum Judæo haberet similem actum, quod possit interfici à quolibet Christiano, nisi omnia essent similia.

Argumentum enim, pro simili, semper claudicat uno pede, sicut arguens.

Ad illud de Moysè, qui interfecit Ægyptium, patet similiter: & per hoc etiam, quid sit dicendum ad omnia adducta contra illas Assertionem.

Ad Octavam Assertionem. Cum dicitur, quod si liceat interpretari istud Præceptum: *Non occides*. *Non furaberis*, & sic aliquis possit interpretari, quod possit furtum recipere à Republica, ad studendum. Respondetur, quod non valet Consequentia: interpretatio enim hujus Præcepti: *Non occides*, est interpretatio Legis, in casibus necessitatis, & judicialibus.

Ad illud quod adducitur contra nonam Assertionem. Cum arguitur primò de perjurio, quod est gravius homicidio, secundum sanctum Thomam, & quod est destructio omnis politicæ Communitatis; quia juramentum est omnis controversiæ finis; non est aliquid contra Assertionem: non enim conceditur in illis, perjurium esse licitum, sed nec Mandatum †, factum deliberatè, quantumcumque vergat in præjudicium vitæ temporalis, est servandum.

Patet ex dictis, in arguendo pro ista nona Assertionem. Patet etiam quod in casu isto non potuit Caius rationabiliter observare juramentum inter confederatos, vergens in deterius, & in animæ detrimentum, vel præjudicium alterius promittentium; cum sibi desit Justitia, ex eventu jam præmeditato; ut patet per casum: cum etiam sic jurans esset prius, & plus Regi astrictus, fidelitatis juramento. Et sic patet, quid sit dicendum de illis quæ sunt contra novem Assertionem adducta per opponentem.

Aaa 3

Ad

† Locus corruptus. * Locus corruptus, † Locus corruptus.

Ad argumenta, quibus probat ultimas suas Conclusiones; primò, quòd istæ Assertiones potuerunt condemnari per Episcopum particularem, quem designavit Parisiensis: patet per illud Act. xx. 28. *Attendite vobis, & universo gregi &c.* Joan. x. de Pastore conceditur, quòd debet populum pascere exemplo, & doctrina; non tamen sequitur quòd debeant, & possint novas Assertiones nondum discussas, & diffinitas per Ecclesiam Romanam, vel Catholicam, tanquam hæreticas condemnare, nec A

facere Articulos novos Catholicos, vel hæreticos. Ad Argumenta, de practica hujus sacri Concilii, quòd condemnavit opinionem Joannis Wicleff, & Joannis Hufs: intendo condemnationibus factis per Episcopos Cantuariensem, & Pragensem, & Universitatem Oxoniensem, & Pragensem. Respondetur, quòd si Episcopus Cantuariensis condemnavit opiniones Wicleff; hoc fecit autoritate Apostolica, & tanquam Legatus natus, & Archiepiscopus Pragensis, ut Commissarius Apostolicæ Sedis &c.

De Universitatibus verò; illæ quæ condemnaverunt; doctrinaliter, & scolasticè hoc fecerunt.

Ad illud quòd dicitur, quòd Papa non facit nisi declarare in condemnando; hoc est tantum attribuire Magistris in Theologia simplicibus, in condemnando Propositiones hæreticas nondum per Ecclesiam discussas, sicut Papæ, & tantam auctoritatem; quòd est erroneum, & malè sapiens in Fide. B

De Episcopis verò; quòd cum habent sanum Consilium Clericorum, & materia sit certa, non oportet tales opiniones deducere ad Sanctam Sedem Apostolicam condemnandas.

Respondetur negando: hoc enim esset auferre privilegium Sedi Apostolicæ; quia quilibet Episcopus dicere potest. Ego habeo bonos Clericos, & bonum Consilium; & sic esset dividere unitatem Fidei, quòd est hæreticum: quia quòd unus Episcopus Catholicum approbaret, alter tanquam hæreticum reprobareret.

Ad dicta circa finem; quòd de necessitate salutis hoc sacrum Concilium tenetur has novem Assertiones, ut qualificatas per Sententiam Episcopi Parisiensis reprobare; negatur. Et ad probationem adduxit Promotorem sacri Concilii. Si valet probatio, prudentum judicio reliquatur, ut videat dictus Promotor, si se partem constituit in hac materia, videat qualiter se ingessit. C

Supplicatio Catholica Veritatis.

Supplicat Catholica veritas dicens, quia regula nostræ Fidei non est humana cognitio, quæ potest decipi, sed veritas divina in Scripturis sacris manifestata, & doctrina Ecclesiæ: & idè nullius est Judicium, neque hominis singularis, neque Congregationis, nisi universalis Ecclesiæ, quòd procedit ex veritate prima in sacris Scripturis manifestata: unde licet apud certos autoritate universalis Ecclesiæ Deputatos, quæstiones fieri possunt ventilari, & ventilentur; nullus tamen, neque aliqui, citra Universalem Ecclesiam, aut, in quo tota ejus potestas virtuat unita, Concilium Generale, vel Papa, clave non abutens, est, vel sunt Judex Fidei, vel Judices: & non sufficit ad condemnationem cujusvis dictæ Propositionis, quòd Magistri in Theologia dicant eam hæreticam; si non assignaverint Regulam Fidei, aut passum sanæ doctrinæ, cui ipsa adversatur, quòd petit ipsa Catholica Veritas, in deliberatione Magistrorum in Theologia observari.

Item. Quòd Domini Canonistæ, & Legistæ, aut Philosophi morales, ab hujusmodi deliberatione ne-

quaquam repellantur, qui interesse habent: eo quòd dicitur in Assertionibus: *Secundum Leges, moralem &c.*

Item. Assignetur dies juridica ad allegandum hinc & inde alleganda, per Dominos Advocatos, in favorem Fidei Christianæ.

Dicitur &c. quòd quæstio Fidei, id est de Fide exorta, non potest per quemcumque Papam inferiorem terminari, & oppositum asserere, est erroneum in A Fide.

Sequuntur VOTA, seu OPINIONES Magistrorum; ac Bacheliorum Formatorum in Theologia; data, seu data, medio eorum juramento, super novem Assertionibus, in Concilio Generali Constantiensi, coram Judicibus Fidei, per Magistrum Joannem de Gersono, Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, delatis & denunciatis, pro parte quæstionis negativa.

AD responsum quæstionis, quæ mihi proponitur: dico primò, quòd quia, *Ignorantia est Mater errorum. xxxviii. Di. Ignorantia. Et Ignorari non creditur quòd est publicè propositum.* Extra de postu. cap. i. cum Glosa i. & suis concordantiis. *Et ignorari non presumitur in proximo, quòd scitur in longinquo.* Extra. De presumptis. quinto, quòd primò recurrendum sit ad originem & radicem hujus quæstionis, ut circa eam possit salubrius determinari.

Dico igitur primò; quòd mihi constat, ex presumptione vehementi, & veridico testimonio, hanc materiam tractari non zelo Fidei, sed livore odii, & intentione non recta: sacrum autem Concilium non debet esse odiorum minister; præsertim, ne hætenus errores damnati inveniant novos defensores, dicentes quòd sicut istæ Assertiones sollicitanti odio damnantur; sic & illæ Propositiones, quæ hodiè dicuntur erroneæ, & damnatæ. xxiv. q. 3. *scilicet* * & alibi: sicque videremus monstrum monstruosius hydra, pro uno capite amputato septem producente.

Secundò. Dico consimiliter quòd hæc materia fatagit maculam infamiæ, scilicet hæresis in Christianissimam Domum Franciæ, quæ à tali labe usque hodiè fuit immunis: quæcumque enim pars ex oppositis concludatur, propter ea quæ activa sunt, illa Domus tam pestilenti labe infici videtur.

Tertiò. Quòd istud sacrum Concilium principaliter est convocatum pro unienda Ecclesia, & reformatione ipsius.

Quartò. Quòd verisimiliter dubitandum est, quòd hostis humani generis, & unionis inimicus, non sufficitaverit hanc quæstionem, ut Concilium initum dividat, & perturbet.

Quintò. Quòd si Assertiones, de quibus quæritur, essent suspectæ de hæresi; earum examinatio esset suspendenda usque ad finem Concilii: nam earum Tractatus nimium odiosus unionem Concilii, & unitatem quærentis impediret; ac etiam, nè forte pacem inter Regales jam firmatam perturbet.

Sextò. Quòd consideratâ illius Illustrissimæ Domus famæ, & ingenti solertia circa exaltationem & defensionem Ecclesiæ sacro sanctæ; etiam si ipsæ Assertiones

* *Locus corruptus.*

* *Locus corruptus.*

sertiones essent hæreticæ; deberet earum examina-
tio fieri, ne macula huic Domui imponeretur, u-
tendo æquitate, vel epikeia, exemplo Constantini
maximi Imperatorum, qui scedulas omnes Clerico-
rum crimina continentes, proprio pallio collectas
projecit in ignem, ut servaretur honor Ordinis Cle-
ricalis: sanè ad instar sapientum Areopagitarum,
qui ne contra Jura absolverent ream, neque con-
tra æquitatem damnarent Jure naturæ excusam,
assignaverunt ei terminum centum Annorum, ad re-
vertendum ad eos, tunc audituram diffinitivam Sen-
tentiam. Et ista Historia facit multum ad propo-
situm, propter homicidium commissum contra
Leges scriptas, quod excusabatur Lege natu-
ræ.

Septimò. Quòd considerare debet circumspectè,
sacrum Concilium esse aliquantulum debile, & non
egere aliqua potentia impugnanti, & idè pru-
denter transire sub tali forma, quòd nulla ma-
cula ingeratur tam Illustrissimæ Domui, sed
deleatur omninò quæcumque usque hodiè foret exor-
ta.

Octavò. Quòd consimiliter advertere debet sa-
crum Concilium, quòd periculosum sit tradere
postulatas opiniones in scriptis, ne fortè veniant
ad aures Potentium, de quibus agitur; maximè
quia Assertiones non sunt hæreticæ, nec periculo-
sæ: & si quis velit deffendere, quòd sapiat hære-
sim; saltem non est talis hæresis, quæ serpat ut
cancer, ut periculum sit in mora.

Nonò. Quòd reputo istas Assertiones cadere sub
problemate, ita quòd quælibet pars possit deffen-
di, & disputatione sustineri; sed ad hæresim nequa-
quam propriè posse reduci.

Decimò. Quòd prudentius puto fore, non dis-
putare, nec aliquam partium deffendere authoritati-
bus vel rationibus, quàm velle oppositum sequi.
Nam pars affirmativa potest parere scandalum, &
negativa errorem; sed sicut recitat Divus Augu-
stinus: *De civitate Dei*. Antiqui Philosophi asse-
rebant triplex genus esse Philosophiæ, quorum
duo sine periculo propalari poterant in vulgus,
cùm populus simplex: verumtamen, quia circa di-
ctas Assertiones, ex Mandato, dicere cogor id quod
mihi videtur, & sentio; & audiui partem utram-
que disputantem, & allegatas rationes eorum & au-
toritates quærentis* recordabor, dimittam, & bre-
viter ad partem negativam quæstionis, quam teneo
esse veram, sive opinabilem, scilicet quòd ipsæ no-
vem Assertiones, neque aliqua illarum, Judicio Fi-
dei sint reprobandæ.

Prima Ratio.

Quilibet, ex Præcepto naturali pariter & divi-
no, tenetur diligere proximum sicut se ipsum,
eique facere sicut ordinatè vellet sibi fieri.

Sed quilibet ordinatè vult innocentem non occi-
di, sed liberari ab ipsa morte iniqua, ordine Juris ser-
vato: itaque si non potest ordo scriptus servari, fiat
per naturalem, qui etiam est per privatam mortem,
undè ille occidendus potest illum occidere, si non
est alia via.

Igitur quilibet, maximè subditus, videtur teneri,
& obligari ad occisionem illius iniqui tyranni, qui
credit occidere suum nobilissimum Regem inno-
centem, præsupposito quòd aliter Rex à morte
liberari non possit, sicut præsupponitur, & expri-
mitur in Assertionem prima: multi enim servi attol-
luntur præconio, qui pro Dominis suis similia fece-
runt.

Secunda Ratio.

Quilibet, sciens voluntatem Domini sui, & illam
non facit, si potest, plagis vapulabit multis, & in-
telligo cum sacro Evangelio, de voluntate recta, si
quilibet scit, quòd Princeps bonus, & justus vult
occidi* proditorem sui secundum Leges, si servari
possunt, aliàs etiam villanè sine Lege.

A Igitur prima Assertio vera.

Confirmatur ratio, quia Lex secundum volunta-
tem Legislatoris debet servari. *Extra. de const. c. 1.*
Et *De ver. signi. in his 1. c. Viellins.* Et si dubita-
tur, recurrendum est ad promulgatorem. *Extra. De*
consti. Cap. 1. Constat autem, Principem Le-
gislatorem, per conditam Legem ff. *ad Legem Ju-*
liam. Si quis cum militibus. Contra etiam cogitantes
deliberatè adversus salutem suam, quòd vult tales ul-
timo supplicio puniri; undè indubitanter creditur
Principi id placere, & quòd Principi placet, Legis
habet vigorem. *C. de veteri Jure. Digna vox.*

Tertia Ratio.

Videtur posse sustineri, quòd secundum Legem
naturalem & divinam quilibet possit impunè à quo-
libet occidi, qui alium injustè necaverit.

Igitur prima Assertio vera.

B Consequentia patet: quia sic punit ultimo suppli-
cio justa Lex civilis propositum contra Principem,
sicut actum in privatam personam. Consequentia
probat de Cain, qui una Lege motus præter na-
turalem dixit: *Quicumque inveniet me, occidet me.*
Et cùm Dominus coërcens naturam edidit Legem
dicens: *Nequaquam ita fiet, &c. Gen. iv.* Simili-
ter videtur sensisse Lamech, qui ob occisionem fa-
ctam contra Legem Dei, pro sui tuitione, Legem am-
pliavit quo ad poenam *Gen. iv.* Ad id post diluvium,
contra homicidas edidit Legem dicens: *Quicumque*
effuderit sanguinem humanum, effundetur sanguis il-
lius, Gen. ix. 6. Quam repetiit Verbum incarna-
tum dicens: *Quicumque accepit gladium, gladio peri-*
bit. Matth. xxvi. 52. Deditque Deus quatuor exe-
cutores, scilicet bestias, hominem, virum, & fra-
trem occisi, & in eodem cap. ix. ut intelligantur
duo extrema ad litteram. Per hominem, quælibet sin-
gularis persona. Per virum autem, Judex ordinarius.
Executores primus, tertius & quartus, imposterum
non revocantur, sed confirmantur: dicitur enim de
primo, in Libro Sapientiæ. Cap. v. 18. *Armabis*
creaturam in ultionem. Et pro quarto concessit fra-
tri interfecti potestatem occidendi illum occisorem,
si inveniret ipsum extra unam civitatem refugii: quæ
Lex adhuc servatur in multis civitatibus Christiano-
rum, qui tamen non dicuntur hæretici. Si frater
potest quod à majori potest & debet subditus fi-
delis.

Quarta Ratio.

Talis tyrannus, de quo loquitur Assertio prima,
æqualiter potest, & debet puniri, sicut publicus
inimicus, vel gravis.

Sed publicus hostis, pro liberanda Patria, & Prin-
cipe justo, à quolibet de Patria invasa, & subdito
Principi justo, potest impunè occidi, inò meritorie.

Ergo Assertio vera. Major est nota, tùm quia
æquiparatur, ut in Constit. *Quoniam nuper:* secun-
dum intentionem Domini Bertholdi de Saxo ferra-
ti, ibidem, super verbo, *senore*, quòd + tale crimen læsæ
Majestatis, publicus hostis & occisus; quia Lex
gravis punit necantem occisum quàm publicè: si-
cut patet de propinante venenum cum morte sequen-
te:

* *Locus corruptus.*

* *Locus corruptus.* + *Locus corruptus.*

ta. Tùm quia jubet decapitari milites de prælio fugientes, quò suum Principem non deffendunt usque ad mortem. ff. *Ad Legem Juliam. C. Majestatis. Lib. 3.* Et ff. *De re militari; Omnes §. Qui in acie.* Putatur autem hostis publicus, qui publicè quærit Principem occidere, saltem publicus est apud illum subditum qui hoc novit. Tùm etiam quia sicut dicit Scriptura sacra: Ecce. x. 11. *Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occultè deprehendit.* Et David mandavit occidi Joab; quia per insidias mandavit occidi duos innocentes, & non propter occisionem manifestam Absalonis, quamvis occiderit ipsum contra Præceptum Regium, ut habetur. 2. Reg. xviii. & Lib. iii. C. ii. Minor verò habet multa exempla Scripturæ sacræ, sicut est de Ajoth, Jaël, Judith, Joab, & nunc supra, &c. Ait enim David in persona viri justī: *Detrahentem secretò proximo suo, hunc persequerbar.* Pf. C. 5.

Quinta Ratio.

Licetum est cuilibet, sine Mandato, &c. uxoris suæ, interficere tyrannum, &c.

Ergo Assertio vera. Assumptum est notum; & Consequentia æquipolentia. Ex quo sequitur, quòd de virtute sermonis, Assertio est vera, etiam secundum Æmulium, qui Logicus est. Ex quo posset inferri, quòd Judicio Fidei, tanquàm hæretica reprobari deberet illa Assertio, quæ dicit, hanc Assertionem esse hæreticam.

Sexta Ratio.

Sed id ipsum probo realiter.

Licetum est cuilibet occidere talem tyrannum, scilicet machinantem in mortem justī Principis, Mandato Superioris non expectato, præsertim in casu, quem ponit Assertio.

Igitur Assertio vera.

Consequentia nota. Patet Assumptum per multa exempla sacrarum Litterarum, quorum quædam sunt posita superius: & adduntur exempla de civibus Abelianis, qui occiderunt, sive amputaverunt caput Sebæ, contra Sententiam Principis, quia illum vivum petebat. 2. Reg. xx. Patet de Joab, qui contra Præceptum Principis occidit Absalonem; de quâ occisione non reperitur redargutus, neque punitus. Ex quibus potest inferri sine labe hæresis, quòd non solum non est expectandum Mandatum Principis contra tales criminosos, sed nec audiendum, ne indiscreta pietas plurimos perdat.

Septima Ratio.

In sacris Litteris, ubi tractatur de licentiata mortetatum tyrannorum, vel similium, non reperitur reprobatio, vel condemnatio sic occidentium, nisi in quantum occisi sunt innocentes, vel intentione non recta, sive obliqua.

Ergo Assertio non est hæretica. Patet Consequentia, quia non est contra sacras Scripturas. Idem dico de Canonibus sacris.

Pro probatione Assumpti sufficiant duo exempla, scilicet de occisione Saül, &c. ipsam jubente; & de occisoribus Isboseth, qui putabatur hostis Regis David, eo quòd esset filius Filii Saül: hos enim David iussit occidi, solum quia occiderunt malâ intentione, scilicet ut avari, & occiderunt innocentem. Sic enim constat textus 2. Reg. iv. 10. 11. *Dicit David: Vivit Dominus qui eruit animam meam de omni angustia, quoniam eum qui annuntiaverat mihi, & dixerat: mortuus est Saül: qui putabat se prospera nunciare, tenui, & occidi in Sicelech, cui oportebat me dare mercedem pro nuncio. Quanto magis nunc, cum*

homines impii interfecerunt virum innoxium in domo sua, super lectum suum, non quaram sanguinem ejus de manu vestra? &c. Ergo si tollatur voluntas, ut ponit Assertio prima, tollitur & culpa; quia cessante causa, cessant effectus. *Extra. De rem:* post translationem.

Octava Ratio.

Prætereà præsuppono, quòd omnis actus indifferens, scilicet nec de genere bonorum, nec de genere malorum, ab intentione dicatur malus, vel bonus.

Sed occidere, vel non occidere, absolute non est de genere bonorum, nec de genere malorum.

Ergo si intentio occidentis est recta & bona, occisio non est mala.

Pro* medium. Actus occisionis non est prohibitus absolute, aliàs in illo casu occisio esset licita, quòd est falsum: nam Lex vetus & civilis, malefactorum occisionem non tantum concedunt, sed præcipiunt. Cum igitur non inveniatur expresse in Sacris Litteris, quòd taliter non possit occidi talis tyrannus; sequitur, quòd si talis occisor habeat intentionem aliàs rectam, cum non faciat contra Legem, non sit culpabilis; secus si Lex prohiberet expresse: Præceptum enim istud: *Non occides*, habet exceptiones innumeras. Nam hujus Præcepti non est reus Judex, consultor, carnifex, & hujusmodi, qui occidunt latronem; neque is qui casu, & involuntariè alium necat; neque is qui vim repellendo vi, occidit se invadentem, non valentem aliàs invadere; neque is qui adulterantem repente cum uxore reperit; vel viator occidens latronem, &c. & similibus, quia de similibus similis est ratio. *Extra. De translatione Cap. 12.* Nescio autem, quare non sic possit excusari fidelissimus servus Regis, vel subditus, si id faciat, non livore vindictæ, non avaritia ductus, cum non possit ipsum à mortaleiter liberare, sicut Assertio prima præsupponit, &c.

Nona Ratio.

Duarum Propositionum contrariarum illa est magis favorabilis Judicio Legum justarum, & Fidei, quæ plus habet Justitiæ, & magis est conformis voluntati divinæ.

Igitur Assertio prima est magis favorabilis, & tam de Legibus justis, quàm Judicio Fidei deffendenda, quàm ejus opposita.

Jus non est dubium: & probatur Consequentia. Nam Assertio prima roborat statum naturalium Principum, & deprimit, seu reprimat tyrannorum superbiam, & injustam audaciam de se, & ejus contraria operatur contrarium.

Item. Assertio prima plus est justis Legibus conformis, quàm opposita: nam Lex ad bonum publicum & communem utilitatem producit 4. *Dist. Erit in fi.*

Item. Lex divinas res, & humanas benè disponit, & omnem iniquitatem aufert. C. *De veteri Jure enucleando. L. prima.*

Sed secundum Assertionem primam, aufertur iniquitas tyrannica, & protegatur sancta Regia dignitas, &c. Ut patet. Insuper Assertio prima correspondet voluntati divinæ; scilicet, quòd tyrannus prosperitatem habere non debeat, & quòd debita potestas, seu dominatio justa sit, pura pariter & tuta.

Igitur, sequitur quòd quæritur: habet enim Deus tyrannos odio, & statuit eos non diutius vivere, nisi propter peccata populi. Scribitur enim de tyranno, Job. xv. 20. 21. *Cunctis diebus suis impius superbiat, & numerus Annorum incertus est tyrannidis ejus.*

ejus. Sonitus terroris semper in auribus illius, & cum sit pax, ille semper insidias suspicatur. Non credit quod reversi possit de tenebris ad lucem, circumspiciens undique gladium. Cum se moverit ad querendum panem, novit quod paratus sit in manu ejus tenebrarum dies. Terretur enim tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut Regem, qui preparatur ad praelium. Tetendit enim adversus Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est. Currebat adversus Deum erecto collo, & pingui cervice armatus est. Operuit faciem ejus crassitudo, & de lateribus ejus arvina dependet. Habitavit in civitatibus desolatis & in domibus desertis, quae in tumulos sunt redactae. Non disabitur, nec perseverabit substantia ejus, nec mittet in terram radicem suam. Non recedet de tenebris: ramos ejus arefaciet flamma, & auferetur spiritus oris sui. Non credet frustra errore deceptus, quod aliquo pretio redimendus sit. Antequam dies ejus impleantur peribit: & manus ejus arefcent. Et cetera ibi.

Ideo bene perpendant Judices, quod haereticare Assertionem primam, est favorem, & robur praestare tyrannis; & ex consequentia, naturalibus Dominis debilitatem pariter, & timorem, quod nullo modo fieri debet: quin imò, si factum esset, à quoquam, citra Sedem Apostolicam, salubriter esset revocandum, cum talis causa sit reservata Sedi Apostolicae. Extra. De translatione C. 1. Cum glossa 2. Quae sedes Apostolica sustinere non debet, ut quis sua Jura usurpet.

Decima Ratio.

Necesse est, secundum divinam Scripturam celeriter mori tyrannos.

Ergo status eorum Judicio Fidei est defendendus. Consequentia videtur nota: quia Fides quae ex sacris Litteris fundatur, sacras Litteras impugnare non debet. Sententia habetur. Sap. xvi. 4. Ubi dicitur: Oportebat enim illis sine excusatione quidem supervenire interitum, exercentibus tyrannidem. Si enim est zelus Justitiae, ut interfecto aliquis alterius puniatur velut injustus, agatur quod occisus non fuerit tyrannus, & quod circumstantiae positae in Assertionem primam, de praefato non verificentur occiso, & non procedatur perperam, videlicet quod Ecclesia se intromittat tamquam de haeresi, maxime cum utilioribus occupata, & materia disputabilis satis.

Undecima Ratio.

Quilibet subditus tenetur, ex vinculo fidelitatis & praestiti juramenti, ut communiter sit, praeservare Dominum suum legitimum, & innocentem, tamquam potest, ab iniqua morte proditoria, & villana.

Sed in casu Assertionis primae plenè circumstantionatae, Rex innocens & nobilissimus, aliter à subdito praeservari non potest à morte, quam per occisionem talis tyranni.

Igitur Assertio vera. Assumptum notum est, & Antecedens patet; cum in crimine laesae Majestatis non tantum actus, sed voluntas puniatur: ut patet Lege canonizata v. q. c. §. Si quis cum milibus cum glossa, super verbo, cogitavit. Imò rationabiliter dici potest, in casu praefato, quod licet subdito occidere talem, vel occidi facere, cum non licet occidere, vel occidi facere, si jam ille tyrannus occidisset Regem. In primo enim casu, juxta fidelitatem promissam & debitum, Regem suum liberat à morte. In secundo vero casu, jam Rege defuncto, nil beneficii praestat. Ideo si Assertio loqueretur in casu secundo, ipsam negassem, & posset trahi ad probationem Judicio Fidei: & sic debent intelligi

Tom. V. Pars. III.

omnes auctoritates Sanctorum, quae ad oppositum posse videntur induci.

Duodecima Ratio.

Ipsa Assertio prima non est directè contra textum sacrarum Scripturarum, neque contra determinationem Ecclesiae.

Igitur Judicio Fidei tamquam haeretica non est reprobanda. Consequentia nota est. Non omnis haereticus sumit exordium, vel ex contradictione Decretorum in Concilio, vel ex negatione, aut falso intellectu Scripturae sacrae, ut xxiv. quest. ultima. C. ultimo. §. Hec sunt. Ut enim ait Augustinus: Non nascuntur haereses, nisi dum Scriptura bona intelliguntur non bene.* ter quidem in eis non bene intelligitur etiam temerè, & audaciter asseritur. Probatur Assumptum: nam si ipsa Assertio est contra textum sacrarum Scripturarum, vel determinationem Ecclesiae, maxime ut arguunt qui aliam opinionem sequuntur, esset contra Mandatum illud: Non occides, in Veteri Testamento: vel contra illud verbum Salvatoris in Novo: Omnis qui acceperit gladium, gladio peribit, Matth. xxvi. 52. de quibus satis diffusè II. III. quest. v. per totum II. quest. VIII. in principio, ubi ponuntur ferè omnes auctoritates Sanctorum, quas oppositum opinantes inducunt. Hoc autem est falsum: nam cum tam prima, quam secunda sit Propositio universalis, qui tenerentur ad litteram, ut sonant, occiderent animam, quia non liceret in aliquo casu interimere hominem, quod sapit haesum; cum sit contra Vetus Testamentum, & contra Catholicas Sanctiones.

Videamus ergo, secundum Doctores Sanctos, qui usque hodie sunt reputati fideles Catholici, & non haeretici, quibus exceptionibus dicta Praecepta gloriantur: & quia habito intellectu unius, alterius habetur notitia; volo principaliter stare in isto Praecepto: Non occides, dato in Veteri Testamento, & in Novo confirmato.

Primò igitur: Augustinus 1. De Civitate Dei, sic glossare videtur, scilicet innocentem, ait enim xxxiii. quest. v. Si non licet privatam potestatem alicui hominem occidere innocentem, ejus occidendi licentiam Lex nulla concedit, &c. Ecce quod non est haeticum asserere, quod privatam potestatem nulli licet occidere innocentem; nec est haeticum dicere, quod Argumentum à contrario sensu sit bonum, cum sit potissimum in Jure, nisi oppositum inveniat expresse, sicut probant Doctores Canonici, & praesertim Jo. An. in Novella. Extra, de Cler. C. Publicatio. Sequeretur enim. Ergo licet alicui, privata potestate, aliquem hominem occidere nocentem: & hoc est verum, ut patebit. Sed de tali tyranno nullibi est expresse in Lege, quod non possit occidi. Ergo Assertio Canonica.

Secundò. Idem Augustinus, De Libero arbitrio, Libro primo, exprimit tres exceptiones, & alibi duas, ut xxxiii. quest. v. Si homicidium. Et c. Cum homo: & sunt isti: „Si miles occidit hostem, si Judex, „vel minister ejus nocentem; si fortuito casu quis „alius occidit; si se defendendo & si aliis subveniendo: aut enim, si homicidium est hominem occidendo; potest tamen alius alium occidere, sine peccato. Nam miles hostem, & Judex, vel minister ejus, nocentem; & cui fortè invito, atque improvidenti, telum de manu fugeret: non mihi videtur peccare, cum hominem occidunt. Sed nec etiam homicidae isti appellari solent. Ubi Glossa: Tres modos ponis hic; alii duo sunt, cum facit defendendo se, vel aliis subveniendo, ut in Cap. Cum homo. Sed in casu Assertionis primae, ille subditus dici potest minister

B b b

Regis

* Hic aliquid desideratur. † alio, imprudenti.

Regis sui, cujus voluntatem non ignorat, per superius allegata; vel saltem id facit subveniendo nobilissimo Regi suo. Igitur illa Assertio non cadit sub hæresi.

Tertio. Excipit idem Augustinus à reatu homicidii eum, qui Legem servat, & ejus, qui Legem sequitur revelatum: ait enim, primo *De Civ. Dei.* quibusdam numeratis, qui à reatu homicidii excusantur. *His igitur exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel ipse fons Justitia Deus specialiter jubet occidi; quisquis hominem, vel seipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur.* Sed Lex civilis, quæ non est hæretica, talem tyrannum jubet occidi. Ergo, &c.

Quarto. Intendatur homicidium secundum intentionem. Unde Augustinus, in quæstionibus super Matthæum: *Officia vindictæ possunt impleri bono animo, quomodo Judex, & quomodo Lex.* Sed talis subditus facit quomodo faceret Judex, & id quod mandat Lex.

Igitur Assertio non est hæretica.

Quinto. In actu homicidii attenditur finis; ut talis sit actus, qualis est finis: ait enim Augustinus, ad Maced. *Non est iniquitatis, sed potius humanitatis pietate devictus, qui criminis est persecutor, ut sit hominis liberator.* Et iterum: *Cum homo ab homine occiditur, multum distat, utrum fiat nocendi cupiditate, vel injustè aliquid auferendi; sicut fit ab inimico; sicut à latrone, ulciscendi, vel obediendi ordine; sicut à Judice, sicut à carnifice; vel evadendi, vel subveniendi necessitate, sicut interimitur latro à viatore, hostis à milite, &c.*

Sed in Assertionem non ponitur, nisi finis liberandi Illustrissimum Regem. Igitur, &c.

Sexto. Homicidium excusant causa, tempus, conditio personarum, & multa similia: ait enim Joannes Chrysostomus, super Matthæum, Homiliâ decimâ septimâ: *Occidit Phinees hominem & reputatum est illi ad Justitiam. Abraham verò non solum homicida, verum etiam parricida, quod certè gravius est, effectus, Deo magis placuit. Petrus verò geminum fecit homicidium, fuit contra spirituale quod factum est. non solum igitur respiciamus ad opera, sed ad tempus, & ad causam, & ad voluntatem; personarum quoque differentiam, & quantumque alia ipsis operibus acciderunt diligentissime inquiramus; non enim possumus aliter ad veritatem pervenire.* Ubi Glosa, xxiii. quæst. ultima. *Factum notat, non Jus; talis enim non dicitur homicida.* Verum talis subditus, de quo loquitur Assertio, non habuit alium modum liberandi innocentissimum Regem. Ergo secundum Leges justè processit, & Assertio hæreticari non potest.

Septimo. Excusatur ab homicidio, qui non habet aliam viam liberandi innocentem, quam per occisionem; benè Glosa prima. xxiii. quæst. v. *Cum homo. Ait, Furem nocturnum licet occidere, sed diurnum non, nisi zelo se defendat.* Videtur, Extra. de ho. Si perfodiens. Si autem fur nocturnus poterit deprehendi sine læsione, tenetur ille qui eum occidit. Ut ff. De ficiariis. Furem. Item, Latronem insidiantem in itineribus licet cuilibet occidere, ut C. Quando licet unicuique sine, & c. L. i. & ii.

Octavo. Zelus Reipublicæ excusat à noxa homicidii: ait enim Urbanus secundus Gottisfredo Episcopo Lucanensi. xxiii. quæst. v. dicens. *Excommunicatorum interfectoribus, prout in ordine Romano dedicastis, secundum intentionem modum congrue satisfactionis impunge, non enim eos homicidas arbitramur, quos adversus excommunicatos, zelo Catholica Matris Ecclesia ardentes aliquos eorum trucidasse contigerit.* Ecce quod licet occidere privatis personis, quod zelus excusat: sed, ut Assertio prima declarat, subditus ad interfec-tionem tyranni non movetur, nisi zelo Reipublicæ. Igitur hæretica dici non potest.

Nono. Quis obligatur, etiam per mortem alterius, si aliter fieri non potest, potestate privata, alium defendere, dicit Ambrosius, in Libro, *De Officiis.* *Non in ferenda, sed in depellenda injuria Lex virtutis est: qui enim non repellit à socio injuriam, si potest, tam est in vitio, quam ille qui facit.* Unde sanctus Moyses, hinc prius orsus est tentamenta imbecilla fortitudinis repellere. Nam cum vidisset Hebræum ab Ægyptio accipientem injuriam, ita ut Ægyptium prosterneret, atque in arena absconderet. Salomon quoque ait; *Eripe cum qui ducitur ad mortem.* Prov. xxiv. 11. Hæc Ambrosius. Sed nemo dixerit hæreticum esse Ambrosium, etiam si Augustinus sentiret oppositum. Igitur subditus potuit defendere Regem, cui ex fidelitate tenetur, si ne peccato, magis quam Moyses, qui defendit Hebræum. Ergo Assertio hæreticari non potest.

Decimo. Non est hæretica, neque hæreticanda Assertio quæ dicit, quod propter castitatem, & Fidem servandam quis potest occidere. Ergo à fortiori; neque qui ob has causas, vel similes alios occidit. Consequentia patet: quia majus peccatum est seipsum occidere, quam alium, ut xxiii. quæst. v. *Si non licet.* Assumptum patet; ait enim Hieronymus, super Jonam: *Non est nostrum mortem arripere, sed illam ab aliis libenter accipere: unde & in persecutionibus non licet in manu propria perire absque eo, ubi castitas periclitatur.* Et utrum sit verum, vel non verum, dimitto prudentioribus. Sed non audeo dicere Hieronymum hæreticum, vel verba sua hæreticanda. Unde etiam legimus, quadraginta viros spontè saltasse in congeriem cal. * accensæ; & septem mulieres spontè intrasse ignitam fornacem, ubi tam illi, quam istæ mortui sunt in momento, & ab Ecclesia venerantur ut Martyres, eo quod zelo Fidei id fecerunt. Igitur qui zelo Fidei promissæ, seu debite, id facit, à peccato homicidii merito potest excusari. Ergo Assertio non est hæreticanda.

Undecimo. Licet privatæ personæ, secundum dicta, & intentiones Sanctorum alium occidere. Igitur illa Assertio non potest tanquam hæretica condemnari. Consequentia patet per circumstantias additas ipsi Assertioni, quæ aliàs fortè non posset defendi. Probo Assumptum: ait enim Hieronymus. xxiii. quæst. 8. sic. *Legi Siromasten Phinees, auctoritatem Elie, & zelum Simonis Cananei, Petri severitatem Ananiam & Zaphiram trucidantem, & Pauli constantiam, qui Elymam Magum viis Domini resistentem æterna severitate + damnavit.* Non est crudelius crimina pro Deo punire, sed pietas. Unde etiam in Lege dicitur. *Si frater tuus, & amicus tuus, & uxor, quæ in sinu tuo dormit depravare te voluerit à veritate, sit manus tua super eos, & effunde sanguinem eorum.* Ecce quod isti usi sunt privata potestate, & non damnantur; sed commendantur, quia habuerunt rectam intentionem: & de tali recta intentione intelligitur Assertio prima. Igitur idem confirmat in aliis casibus Glosa prima. xxiii. quæst. v. in summa dicens: *Hæc vera sunt, scilicet, quod solus Judex occidere potest, nisi sint aliqui nocturni depopulatores agrorum, vel sint latrones in publicis stratis, quos quilibet potest occidere.* Ut C. Quando liceat, &c. ut supra.

Duodecimo. Sacrilegi videntur posse, Lege divina, à quacumque privata persona sine peccato mactari. Igitur illa Assertio debet potius canonizari, quam hæreticari. Patet Consequentia ex circumstantiis positæ in Assertionem. Assumptum non + est sancti Cypriani, recitantis verba Legis divinæ, Dent. xiii. 12. & seqq. ubi Dominus: *Si audieris in una urbem tuarum quas Dominus Deus tuus dabit tibi, inhabitare dicentes aliquos: Eamus, & serviamus diis alienis, quos non nosti, interficies, necabisque omnes qui sunt in civitate, in nece gladii, & incendes civitatem igni, & erit*

* Forfan fuit tamen opes, loco contra.

* Forfan calgis. + Aliàs cecitate. + Delendum videtur non.

erit sine habitaculo in eternum, non reedificabitur etiam nunc, ut avertatur Deus ab indignatione ira sua, & dabis tibi misericordiam, & observaveris Præcepta ejus. Cujus Præcepti, & vigoris memor Mathathias interfecit eum, qui ad aram sacrificaturus accesserat. Quod si ante adventum Christi circa Deum colendum, & idola spernenda, hæc Præcepta servata sunt; quanto magis post adventum Christi, circa Deum colendum servata sunt, quando ille veniens non solum verbis nos hortatus sit, sed & factis: ubi dicit gloria secunda, super verbo *nec ab. tu quicumque sis*; & sic quandoque ille qui non est Judex potest punire maleficos.

Decimo tertio. Apud Augustinum: Si Petrus præcivisset proditorem Christi, eum dentibus lacerasset, nec adhuc reperiri dicentem, quod si hoc fecisset, peccasset. Nec videtur quare non possit dici, salva Fide, quod ipsum zelus Charitatis à reatu homicidii excusasset, & hoc facit pro Assertionem prima.

Quarto decimo. Idem Petrus in Passione Domini exemit gladium, & amputavit auriculam Malchi, quem decapitare cum ceteris maluisset, neque id fecit autoritate Superioris; nec etiam video quare non possit sustineri quod non peccaverit; sed absurdum est audire, quod qui id asseruerit, tanquam hæreticus habeatur, cum Christus non reprehenderit eum tanquam peccatorem, nec legitur de tali actu egisse poenitentiam, cum tamen pro actu negationis observaverit quæcumque verus poenitens observare tenetur.

Quinto decimo. Ipse Gratianus compilator Decreti, hanc quæstionem movit in forma. Dominus. xxiii. quæst. ii. quærens. ii. iv. Sed quæritur, si contingat aliquos malos puniri ab his qui non habent potestatem, an sint rei effusi sanguinis per quos hi puniuntur? Quam quæstionem aut non decidit, aut per Assertionem tenet; nam inducit Ambrosium, dicentem: Remittuntur peccata per verbum Dei cuiusvis, incipiens equidem executor est, remittuntur per Officium Sacerdotis, sacrumque Ministerium; puniuntur quoque peccata per homines, sicut per Judices, qui potestate ad tempus utuntur; puniuntur quoque peccata per populos, sicut legimus, quia sæpe ab alienigenis Dei jussu excisatis, propter divina Majestatis offensam sublatis, est populus Judæorum. Et infra, ubi loquitur ipse Gratianus: Videtur consistere ut intentio occidentis à reatu excuset, vel accuset; nam multi excusantur in Veteri Lege, quod simile fecerunt instinctu Spiritus sancti, idem quia habuerunt intentionem piam, fidelem, & charitativam, qua quidem intentio non potest procedere, nisi à Spiritu sancto.

Sexto decimo. Potest maritus interficere adulteram sicut adulterantem, si actu reperiat eos commiseri, & etiam insequi fugientes, & eos occidere, ut L. Gracchus. §. De adult. quod L. quod ait. §. Quod ut Lex ff. eodem titulo, & hoc propter vehementem dolorem, Lex habet occidentem excusatum, quanto magis ubi vassallus vidit occidendum nobilissimum Regem suum.

Septimo decimo. Servus non tantum potest, sed debet actu volentem occidere Dominum suum, nec debet, expectare quod Dominus suus vulneretur, sicut in proposito: in L. prima. §. si servus. ff. ad file manum. ii. L. si. c. de his quibus do. in di. Dicit enim Dominus Bartholus de Saxo-ferrato, exponens Constitutionem Henrici; Ad reprimendum, super verbo totius, inquit: „Quædam est fidelitas, quæ debetur proximo, scilicet non offendere eum, nec ei insidiari: ut Lege in ff. de Jure: non autem tenetur eum deffendere, ut notatur de perjurijs. Lege. Culpæ caret. Alia fidelitas debetur Patri, quem quis debet etiam deffendere verbo, quia debet Patri indicare quæ recognoscit contra eum, ut ff. ad L. pom. de pa. L. prima, in fi. ii. L. sequenti.

Tom. V. Pars. III.

„Debet ei reverentiam, ut in tertio. De obsequiis. „Non autem imperio, quod quis tenetur Patriam deffendere facto, scilicet opponendo, sed vel simili. Tertia fidelitas major est, quæ quis tenetur Domino suo, cui tenetur, non tantum deffendere, sed indicare verbo, & deffendere facto: ut v. colla. de forma fidei. §. primo. & de no. Fide forma. C. i. Ista debentur Principi, scilicet non offendere, & si sciverit, indicare, ut patet, quia conscii tantum tenentur. C. Ad Leg. Juliam. Ma. L. „quisquis in forma ibi, &c. tenetur eum deffendere, ut ff. de re inir.

Decimo octavo. Vassallus tenetur deffendere feudum sui Domini, usque ad mortem inclusivè, Volentis feudum occupare: quanto magis debet deffendere nobilissimum Regem, si vassallus est. Sic igitur patet, quod subditus, sive vassallus, de quo loquitur Assertio prima, non venit in casu ibi expresso, contra illud Præceptum: Non occides: & hoc concluditur ex aliquibus argumentis à simili, & aliquibus à majori, & aliquando à contrario sensu, & aliquando realiter in forma.

Hæc igitur dicta sunt pro deffensione septimæ Assertionis prioris, cum sex sint dependentes à prima. Quibus dictis pertinaciter non adhæreo, sed tanquam probabilia dico, Judicio Ecclesiæ ea omnino submittens. Et quæ sequuntur circa octavam Assertionem, pariter puto dicendum: & multum miror, quod reducat, vel proponatur reducenda ad Judicium Fidei. Nam prima pars est Apostoli in forma, 2. Cor. iii. loquens contra Hebræos, qui Litteram tantum Veteris Testamenti sequebantur, spiritum non admittentes, ex quo sequebatur error contra Fidem Catholicam. Unde Hebræorum Libri exponentes Vetus Testamentum, sunt pleni fabulis, & erroribus, sicut patet intuenti expositionem Magistri Nicolai de Lyra, à principio usque ad finem Testamenti Veteris; bene etiam, ad Romanos, ii. deducit Apostolus, quod Circumcisio servanda esset, non littera, sed spiritus.

Quis dubitat, quod multæ Propositiones etiam in Novo Testamento non sint servandæ? licet videantur imperativè, vel consultivè prolata, secundum litteram, sed secundum spiritum tantum ut illa: Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abste, Matth. xviii. 6. Sic de manu, sic de pede, ut concordant ferè omnes Doctores, & Extra. De corpore vitali. Significavit. Cum Glosa secunda. Expositio autem ipsius textus, qui habetur in dicta Assertionem octava, dato quod concederetur extorta, non video quare dici possit hæretica, licet non sit extorta: nam à plerisque sic exponitur, & est sensus, quod qui sequitur simplicitatem litteralem sacræ Scripturæ, occidit animam suam. Hinc Antropomorphitæ damnati sunt ut hæretici, eo quod simplicitate rusticæ, Deum habere humana membra, quæ in divinis Libris scripta sunt, arbitrantur. xxiv. quæst. iii. Antropomorphita. Nam etsi iste textus etiam subtilius possit exponi, scilicet, quoniam ipsa expositio sit vera, imò apud omnes vulgares esse hæreticos, quia sic exponuntur, absit.

Ultima verò Assertio per me relinquatur, non ut hæretica, sed ut Catholica per multos textus, qui habentur, xxii. quæst. i. & ii. per totum, & Extra. de Jure. In quos textus pro parte vidi allegari ab una partium, & ideo superfluum puto hic repetendum.

Cum vos, Reverendissimi in Christo Patres, & Domini Commissarii in causa Fidei, per hoc sacrum Concilium Deputati ordinaveritis, quod quilibet Doctor Theologus, supposito juramento, habeat vobis dare infra certum terminum suam intentionem; utrum videlicet novem Assertionem traditæ pro examine, sunt Judicio Fidei examinandæ, & reprobandæ,

Bbb 2

dæ, & liceat unicuique Doctore in Facultate prædicta etiam super hoc publicè respondere, prout experientia comprobavit, per responsionem publicam factam octava die Novembris, per Reverendum in Christo Patrem, Dominum Cardinalem Cameracensem, & per exhibitam, & per eandem receptam. Idcirco, ego non tanquam Doctor Theologus, in testimonium veritatis requisitus, salva tamen determinatione sacrosancti Concilii Generalis, & sanctæ Sedis Apostolicæ, credo, & affirmo, quod nulla dictarum novem Assertionum est Fidei Iudicio reprobanda, nec aliqua illarum est condemnanda, ex condemnatione illius Propositionis: *Quilibet tyrannus potest, & debet licite*, &c. Cum nullo modo sequatur ex aliqua illarum novem Assertionum, sed nec ex omnibus simul, nec continet doctrinaliter illam, vel virtualiter, nec in simili radice fundatur.

Consequentia patet; non enim sequitur: *Licetum est, unicuique subdito, &c. occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, sortilegium, &c.* Ergo quilibet tyrannus, &c. Tùm quia ibi arguitur à parte in modo, ad totum in modo, cum distributione, & clarum est consequentiam non valere, sicut nec valet ista: *Licetum est unicuique interficere furem nocturnum qui venit ad occidendum; ergo quilibet fur nocturnus potest, & debet licite interfici à quocumque.* Sicut nec sequitur: quemlibet hominem album video; ergo quemlibet hominem video. Tamen quia in Assertionibus fit mentio de tyranno sic specificato; in illa verò, *Quilibet tyrannus, &c.* de tyranno universaliter capto. Tùm quia ad mentem Assertionum à parte subiectili, *unicuique subdito*, capitur pro vassallo immediatè Regi subdito. Et in illa: *Quilibet tyrannus, &c.* capitur pro quocumque etiam subdito, tyranno, sive subiecto. Et sic patet, quod nec sequitur ex prima, nec ex secunda, nec ex tertia; cum in secunda specificatur dicendo, quod *Leges auctorizant de occidendo tyrannum prædictum*; & in tertia dicunt, *supra nominatum tyrannum proditorem, & infidelem suo Regi, &c.*

Nec sequitur ex quarta: licet enim dicat, quod *Omnis tyrannus infidelis sit villanè occidendus*, non tamen dicit, à quolibet subdito suo.

Nec sequitur ex quinta, sexta, & septima: non enim sequitur: Ille qui occidit supra nominatum tyrannum, non debet de aliquo reprehendi, ut dicit quinta; imò debet premiari, ut ait sexta, & *illum debet Rex plus amare*, ut canit septima: Ergo quilibet tyrannus, &c.

Nec sequitur ex octava: *Littera occidit, &c.* Clarum est; sed nec ex illa, in casu socialitatis, &c. quæ est nona. Sed quod nec ex omnibus simul, patet; quia si ex aliquibus debeant sequi, videretur, quod ex prima, & quarta. Quarta enim dicit, quod *Omnis tyrannus infidelis, est villanè occidendus*. Et prima dicit, quod *licitum est unicuique subdito*. Ergo videtur quod sequatur, quod omnis tyrannus sit occidendus villanè, à quolibet subdito suo: & sic, *Quilibet tyrannus, &c.*

Sed manifestum est quod..... primæ Assertionis: *Licetum est unicuique subdito*, supponit, & accipitur respectu prædicati, quod est, *quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, &c.* quod prædicatum est taliter qualificatum. Et in secunda capitur subiectum universaliter, sed non respectu cuiuscumque subiecti; ita quod licet à quolibet subiecto nulla supponit, respectu talis prædicati, *quemlibet tyrannum, &c.*

Nec in ambabus simul: undè? Scilicet quia in quarta ponitur: *Omnis tyrannus, &c.* non tamen respectu talis prædicati à quocumque subdito, &c. Et in prima ponitur, quod *licitum est unicuique subdito, &c.* Non tamen respectu talis prædicati: *Quem-*

libet tyrannum, inferetur ista *quilibet tyrannus, &c.* eodem modo inferam de quocumque, demonstrato Sorte, inferam istam. Hic est diabolus, ex dictis & contentis in sacra Scriptura, undè capiam istum complexum, hic est: *Matth. xvi.* & istud prædicatum, *diabolus*, *Matth. quarto.*

Sic igitur apparet manifestè, quod istæ novem Assertiones non continent virtualiter illam: *Quilibet tyrannus*: nec per consequens, veniunt Fidei Iudicio condemnandæ ex reprobatione illius.

Dico ulterius, quod ex nulla circumstantia aggravante, sunt dictæ Propositiones Fidei Iudicio condemnandæ: nec enim propter primam authorisationem talis tyrannicidii; quin imò ista circumstantia est allevians in secunda Propositione: nec propter illam de villanitate, quæ dignus est talis tyrannus occidi, ut in tertia, & quarta, &c. Nec propter illam, quæ Rex debet approbare tale tyrannicidium, ut in quinta, sexta, & septima. Nec ex additione confirmationis errorum, quod *Semper tenere sensum litteralem occidit animam*: quia sensum litteralem supponit ibi confusè tantum: & clarum est quod semper accipere sensum litteralem, quomodo faciunt Propositiones, in sacra Scriptura, est error; imò inducit in errorem, ut ait expressè Gregorius, in *Moralibus*, Lib. primo, Capite tertio, in *Prologo*, ut in octava.

Nec etiam ex illa circumstantia, quod *de nullo tenetur miles servare promissionem, seu confederationes factas alteri militi, si vergant in prejudicium, &c.* In casu socialitatis, &c. cum prius, & amplius teneatur, ex ordine charitatis, vitare suum præjudicium, quam alterius.

Nec est idem, quod hæc doctrina, & similis, sit condemnanda, prout habet prædicta Propositio: *Quilibet tyrannus, &c.* Est condemnanda, videlicet tanquam erronea in Fide, & moribus, & tanquam hæretica, scandalosa, seditiosa, & ad fraudes, deceptiones, & mendacia, & perjurias vias præbens.

Ex quibus omnibus infero: primò, quod hanc doctrinam asserentes opinabilem, citrà determinationem sacri Concilii Generalis, & Sanctæ Sedis Apostolicæ, non sunt hæretici, & ut tales juxta Canonicas Sanctiones legitimas puniendi.

Secundò infero, quod non sequitur manifestè, imò totum oppositum, quod asserere inter Catholicos, dictas Propositiones probabiles esse, aut forsan veras, non est erroneum, aut sapiens hæresim; nec Doctor Theologus hoc taliter publicè asserens in hoc sacro Collegio* Generali, & coram Iudicibus Fidei, est habendus de hæresi vehementer suspectus.

Tertiò infero, quod oppositum testificans sub iuramento, temerè jurasse videtur: nec contra has Assertiones fuerunt, vel factæ sunt aliquæ rationes, seu deductæ in modum, quæ videantur alicujus ponderis, vel momenti.

Unde cum dicitur primò, quod hæc doctrina est contra duo Præcepta Decalogi, videlicet: *Non occides*, absque authoritate judiciaria; & illud, *Non perjurabis*, ubi omne iuramentum jubetur observari quod non vergit in detrimentum animæ: & contra illud: *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias: ab altari meo evelles eum ut moriatur*; Exod. xxi. 14. Et contra illud, xxiii. quæst. vi. c. *Non occides*, quod sumitur ab Augustino, Lib. De Civ. Dei, ubi dicitur: *His contraexceptis, quos Lex iuxta generaliter, vel Spiritus sanctus iustitia Deus specialiter jubet occidi; quisquis hominem, vel seipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innotuitur*. Et xxiii. quæst. viii. c. *Quicumque*, quod sumitur ab eodem Augustino, iv. Lib. ubi dicitur: *Qui sine publica aliqua administratione maleficum, furem, sacri-*

* Forfan Concilio.

sacrilegum, adulterum, perjurum, vel criminofum interfeceris, aut trucidaveris, aut membris debilitaveris; velut homicida judicabitur, & tanto acius, quanto non sibi à Deo concessam potestatem abusive usurpare non timuit.

Est denique contra rationes condendi Decretalem illam: *Pro humani*. Lib. vi. editam in sacro Concilio Lugdunensi.

Ad quæ omnia dicitur, primò, quòd hæc doctrina non est contra illa duo Præcepta. Patet: non est enim contra primum, cum dicitur: *Non occides*, quod glossatur distortè, & aliter quàm Spiritus sanctus efflagitat, cum dicit *absque auctoritate judiciaria*. Si enim ista Glossa est convertibilis cum Præcepto; tunc sequeretur, quòd nullus posset occidere furem nocturnum; sed nec etiam vim vi repellere liceret. Ergo occidens, in multis casibus, non occidit judiciaria, officariaque auctoritate; tamen occidit auctoritate Legis, cujus est minister in casu; & ex Officio, ut declarat Doctor irrefragabilis, Alexander de Halis, de occidente inavorem suum ad mortem, *quem*, inquit, *occidis ut minister Legis, & Justitiæ, non tamen ex Officio*. Et dat exemplum de laico baptisante in casu necessitatis, qui baptizat, non ex Officio, & licet, ut Legis minister, in casu necessitatis. Non ergo sic glossatur illud Præceptum, nec ita communiter glossatur; sed sic: *Non occides*, scilicet innocuum, livore vindictæ, aut propriâ auctoritate. Constat autem, quòd tyrannus non est innocens, nec talis subditus cum interfecit propria auctoritate, sed Legum, non livore vindictæ, sed amore conservationis Principis sui, & livore * Reipublicæ: nec contra Præceptum illud: *Non perjurabis*, ubi juramentum juberetur observari, quod non vergit in detrimentum animæ: quod verum est, si tamen adfint tres comites, Judicium, Justitia, & Veritas: & etiam conditiones, quæ implicitè subintelliguntur in omni juramento promissorio, quæ sunt secundum Olfenalem Lib. 11. ren. xxiv. de Jure Jur. §. *In quæ sunt species*. ubi dicit: „Sic in omni juramento intelliguntur istæ conditiones tacite, scilicet, *etiam hoc, si Deo placuerit, si Papa*, quia ejus auctoritas videtur excepta. xv. q. 1. c. ultio. v. siculi, ipsi namque.

Item. Si res in eodem statu permanferit, ut videlicet gladium suum deposuerit, & illum furiosè repetit, non teneor reddere, etiam si juravi. xxii. q. 2. *Ne quis*: Idem Raymundus C. xviii. in Summa, 2. Juno in glosa, super C. *Quemadmodum*.

Item. Si mihi fidem servaveritis: non servanti enim fidem, fides non est servanda. Unde si non facis quod promissisti, non teneor, ut *Extra. De Jure Jur. Pervenit* 2. Et C. *Sicut*. Idem Raymundus: idem etiam Juno.

Item. Si præcipatur tale quid, quod juratus non fuisset, si Mandatum tale scivisset, ut *Extra. de Jure Jur. Veniens*. Et C. *Quintavallis*.

Et pariformiter videtur dicendum, si tale quid inveniat. Ubi apparet, quòd innocenti non obligant, quæ non habent conditiones requisitas, et quòd possint servari sine animæ detrimento: unde si mihi fidem non servas, possum tibi servare fidem, & tamen non teneor, ut patet ex dictis ad illud *Exod. xxi. 14*. *Si quis per insidiam &c.* habet intelligi necessariò, livore vindictæ, & auctoritate privata: quia aliter occidens inimicum suum in iusto bello, per insidias, esset ab alio divino evellendus, ut moreretur, quod falsum est, & contra illud C. *Dominus* xxiii. q. 2.

Ad illud August. *Lib. de Civ. Dei*: illa auctoritas solvit se ipsam, & facit pro Assertionibus, quoniam Lex justa, naturalis, moralis, & divina talem occisionem generaliter authorizat.

Ad illud etiam Augustini, habet necessariò intel-

* Hic aliquid desideratur: forsan tærenz, loco livore

ligi, auctoritate privata: aliàs non liceret furem nocturnum occidere, neq. vim vi repellere, quod est falsum: licet enim eos interficere sine publica administratione, intelligendo per illam auctoritatem humanam, Judiciariam ordinariam, ut supra.

Ad illud quod dicitur, quod est contra rationes condendi Decretalem illam &c. Apparet quòd est manifestè falsum, ex textu Decretalis, qui dicitur de illis, qui ex vindicta sitiunt humanum sanguinem, immanitate horrenda, & sævitia detestanda.

Ratio verò, de occisione corporis & animæ, licet currat contra illos qui sic agunt livore vindictæ: non tamen currit in hoc casu, sicut nec in subdito perimente latronem nocturnum, vel vim vi repellente, cum secundum Augustinum, ille qui sic vadit ad furandum de nocte, vel invadit ad mortem, ipse fit causa mortis propriæ, corporis & animæ utriusque.

Ad illud quod subjungitur, quòd dicta doctrina multò magis est * quia multò pejus circumstantionata est quam illa damnata Propositio Joannis Wicleff, quæ ponit, quod populares possunt, ad eorum arbitrium, corrigere suos Dominos delinquentes: negatur simpliciter; & quia aliter non probatur, nec ad probationem aliquam respondetur, nec etiam est ad propositum.

Item. Cum dicit, quòd hujusmodi doctrinæ condemnatio, non minùs fieri potest, absque speciali expressione de ejus Assertore, quàm illa, quæ nuper in Sessione facta est, contra errorem in Bohemia, de Communicatione populi sub utraque specie, &c. Dicitur quòd non est simile; quia nullus in speciali extitit diffamatus de illa Communicatione; sed tantummodò in generali saltem constiterit sacro Concilio.

De istis autem novem Assertionibus diffamatus fuit falso, iniquè, & perperam, mortuus perlucidæ memoriæ Magister Joannes Parvi, & illustrissimus Princeps Dux Burgundiæ, ut patet in Sententia Episcopi Parisiensis perversa, & in Propositionibus factis coram Serenissimo Rege Francorum, per Magistrum Joannem de Gersono; & in Tractatibus suis quibuidam.

PRIMA DELIBERATIO.

Ex quibus sequitur quòd prima Assertio cum secunda, & tertia, & similiter quarta, sunt veræ, & absque Fidei præjudicio, aut sacræ Scripturæ, sustinibiles, terrenæque Reipublicæ, & omnis justiciæ Principatus, ac fidelitatis inter Principes, & subditos conservativæ.

Patet hoc: quia Scriptura sacra omnis veritatis, quam ratio colligit, auctoritatem continet, cum illam aut apertè affirmat, aut nullatenus negat: sed sacra Scriptura ex nulla ejus parte Assertionibus contradicit, maxime cum Præceptum: *Non occides*, quod magis ceteris videtur eis contradicere, in nullo contradicit. Ergo &c. Consequentia patet, tam per præcedentia, quàm per viginti quatuor rationes, & per auctoritates Doctorum, ac allegationes sacræ Scripturæ factas in Propositione partis negativæ.

Sed pro verificatione quartæ Assertionis, præter prædicta sic arguitur: Supposito quòd explorationes & insidie sint à Domino præceptæ, ut patet *Num. xxi.* & *Jos. viii.* cuilibet tyranno, secundum rigorem Justitiæ, debetur pro poena, non solum occidi villanè, sive innobilitè per bonas cautelas, explorationes, & insidias; sed etiam ipsius naturæ annihilation: juxta illud: *Miser cordia Domini, quia non sumus consumpti*, Thren. 111. 22. Igitur omnis tyrannus, secundum rigorem Justitiæ, meruit graviora quàm occidi villanè, aut innobilitè,

Bbb 3

* Hic aliquid desideratur,

ter,

ter per bonas cautelas, explorationes, & insidias: sed dum comparativus præsupponit positivum, consequens est, omninoque omnis tyrannus meretur occidi villanè, &c.

Sed quoniam Jus est, ratio, & æquitas quod unicuique reddatur, & pariter debetur quod meretur; imò omni semoto dubio apud quemlibet scientem Jus, est ratio, & æquitas, quod omnis tyrannus occidatur villanè per explorationes, & insidias, estque propria mors.

Sequitur ulterius, quod quinta, sexta, septima Assertiones, sunt veræ ex eadem radice, quâ præcedentes.

De octava verò dicitur, quod est Catholica, & vera. Probat: quia sumo istos textus sacri Evangelii, *Matth. xviii. & xix. Cap. quibus dicitur. Si oculus, manus, aut pes tui, te scandaliscent, abscinde eos, &c. Sunt enim eunuchi, qui castraverunt seipsos propter Regnum caelorum, &c. Aut adversarius recipit istos textus secundum sensum litteralem, & sic licet seipsum mutilare, quod prohibetur hoc Præcepto: Non occides: vel redibit quod licitum est, in casu, occidere absque judiciaria potestate, quod est prima Assertio: aut transibit ad sensum spirituales litteræ, & habebitur propositum hujus octavæ Assertionis.*

De nona autem dicitur, quod est vera in sensu proposito, & ad perjuriam, multaque alia peccata, & damna temporalia viam præcludens.

Item. Patet ex rationibus factis, in proponendo pro parte quæstionis negativæ, quam per supra dicta, & confirmatur sic. Justitia enim, dum est comes juramenti, manifestum est quod nullum juramentum socialitatis, quocumque modo sit, obligat, nisi ad æqualitatem Justitiæ. Sed æqualitate Justitiæ nulli fit præjudicium, sed inæqualitate, dumtaxat Justitiæ, ad quam nullus obligatur, nec potest obligari, ut patet ex conditione præjudicii: quod præjudicium importat inæqualitatem Justitiæ. Ergo manifestum est, quod in casu socialitatis juramenti, seu promissionis, &c. Sicut in Assertionibus.

SECUNDA DELIBERATIO.

Ex quibus omnibus concluditur, salvâ tamen semper determinatione hujus sacrosancti Concilii Generalis, aut sanctæ Sedis Apostolicæ, quod pars quæstionis negativa est tenenda, scilicet, quod hæ novem Assertiones, &c. Judicio Fidei non sunt reprobandæ.

Et hæc dicta sunt cum omni humilitate, & reverentia, & cum tanta sollicitudine inquirendi Catholicam veritatem: quâ comparatâ, semper fui, sum, & ero paratus eidem indubiè, & firmiter assentire. In testimonium præmissorum, me manu mea subscripsi.

TERTIA DELIBERATIO.

Salvo semper meliori Judicio, dico, secundum quod mihi apparet, quod prædictæ novem Assertiones sunt disputabiles, & opinabiles, & deffensibiles, non interveniente in oppositum Ecclesiæ Præcepto, aut prohibitione: sunt tamen propter ignaros, & non benè capientes, aliquantulum periculosa, cum nescientium sit conditio, etiam in malis, velle se Scripturis, & veritate velare. Unde sunt potius prohibendæ, non propter se, sed propter minus benè intelligentes; sicut & dura cibaria licet sanissima, infantibus prohibentur. Sic etiam istæ Assertiones, licet non hæreticæ, tamen quia brigosæ, possunt à dogmatificatione prohiberi, non autem Fi-

dei Judicio reprobari. Rationes quæ me movent, non adduco, pro præsentis, ad evitandum prolixitatem.

QUARTA DELIBERATIO.

Protestationibus præmissis per me sæpius in alma Universitate mea, in pluribus actibus publicè repetitis, quibus adhæreo, & adhærere intendo, quamdiu vitam duxero in humanis, videlicet, quod non intendo verbo, vel scripto aliquid dicere, vel scribere dissonum sacre Scripturæ, Fidei, & veritati, determinationi Ecclesiæ sacro sanctæ, cui semper volo stare, eidem subesse, cui meipsum, & omnia dicta, vel scripta mea, præsentium tenore, submitto: protestando insuper, quod non intendo hæc aliquid dicere, vel scribere in præjudicium, vel infamiam alicujus; maxime cum non dicantur in cedula aliquem habere Assertorem, vel etiam in oppositum habere aliquam partem, vel saltem non mihi constet: sed intendo cum Fidei veritate liberare Regnum Franciæ, cujus sum indigena, quantum mihi possibile est, ab infamia falso, ut audivi, imposita per nonnullos, quod in eodem Regno seminati sunt, & pullulant errores in Fide, prætextu istarum novem Assertionum, quæ sunt; *Licetum est, &c.*

Quibus protestationibus præmissis ad quæstionem, quâ quærebatur; utrum hæ novem Assertiones sunt Fidei Judicio reprobandæ. Respondeo sub duplici conclusione: quamquam etiam pro parte mea respondi in cedula generali quatuor Ordinum Mendicantium digesta maturè, & cum multa deliberatione, & discussione confecta; videlicet prima, quod nulla illarum novem Assertionum Judicio Fidei reprobanda est, eodem Judicio declarandum: ad quarum reprobationem me remitto ibidem: nisi quod addo, ad reprobationem primæ Conclusionis talem rationem. Si enim hujusmodi Assertiones essent Fidei Judicio reprobandæ, ex hoc quod viderentur repugnare sacre Scripturæ, vel contentis in ea; sequitur quod opinio Hieronymi, de observatione Legalium, & reprehensione Cephæ, esset Judicio Fidei reprobanda: & etiam opinio de Conceptu Virginis gloriosæ, quod est reprehendere Ecclesiam, super opinabilitate de conservatione Legalium, & de Conceptionis festinatione. Si enim prima Assertio, cum aliis suis sequelis, de occisione tyranni, esset condemnanda Fidei Judicio, vel reprobanda, ex hoc, quod asserit occisionem ipsius extra Judicium fore licitam; sequeretur quod opinio Doctorum tenentium, Moysen licet Ægyptium occidisse, esset Fidei Judicio reprobanda.

Item sequeretur quod opinio Tullii, de morte Julii Cæsaris, ad Fidei Judicium pertineret. Sequeretur etiam, quod duobus Regibus invicem bellantibus, & eorum quolibet asserente, licet in bello interficisse; alter eorum necessariò erraret in Fide, & ad Judicium Fidei pertineret: quod videtur absurdum, nec per Principes sustinendum tanquam eis præjudiciale, & injuriosum.

Pro secunda Conclusionem adduco quamdam rationem fundatam super restitutione famæ læsæ fienda, de necessitate salutis, per illos qui possunt restituere, vel facere restitui, juridicè interpellati: & sic formetur ratio. Quandocumque aliqua persona, vel Communitas est falsè diffamata, præsertim de crimine hæresis, quod est pessimæ notæ, debet per Judicem interpellatum contra illam infamiam provideri, & fieri restitutio spoliato. Sed Regnum Franciæ est de erroribus in Fide, prætextu harum Assertionum falsè, & perperam diffamatum; cum non pertineat ad Fidem, ut ostensum est in prima Conclusionem: ergo Judices debent in causa Fidei hujus-

modi infamiam providere, & Regno spoliato restituere famam suam: non potest autem melius restitui, quàm Propositiones non pertinentes ad Fidem, declarare per Judices Fidei non fore tanquàm in Fide erroneas reprobandas.

Major, & Minor sunt notæ. Post quarum Conclusionum probationem addo tertiam Conclusionem, quæ talis est.

Quælibet dictarum Assertionum est opiniabilis, & sustinibilis tanquàm vera, nec sunt propositæ aliquæ rationes sunt solubiles, & faciliter dissolvendæ.

Ista Conclusio duas habet partes; quarum prima sic probatur. Et primò, de prima Assertionem: quia licitum est Lege naturali, cuilibet membro succurrere salutem corporis sui, & vitæ, etiam per interemptionem cujuslibet membri alterius in vitam capitis machinantis. Lege etiam morali tenetur vassallus, ut ait Ostiensis, in *Summa*, tit. de fidelitate vassallorum, & forma juramenti. §. x. Quid sit fidelitas. Et concordat Raymundus, Lib. II. De raptoribus. §. xvi. de quibusdam, in fine, cum Glosa. Et Veritas, Lib. I. Tractatu primo. C. xi. Tenetur, inquam, vassallus, ex juramento, ad incolumitatem servandam sui Domini. Concordat Joannes, in *Summa Confessorum*, dicens, quod vassallus debet habere semper in memoria quæ in istis versibus continentur:

*Incolume, facile, tutum quoque possis honestum
Utile consilium fidus dabit, auxiliumque.*

Hoc etiam divina Lege est exemplatum in Moyse Ægyptium perimente, injuriantem Hebræum. Quanto magis si egisset in salutem Domini naturalis. Quod exemplum habetur Exod. II. Fuit etiam exemplatum in Joab, Absalon occidente, non ex Præcepto Regis. 2. Reg. xviii. Ex quo patet prima, secunda, & tertia Assertionem, non solum de licito, & authorisatione, sed de laudabili, & meritorio.

Interroget se unusquisque, si laudaret, & præmiaret, ad posse, liberantem ipsum de nece injusta. Neque insidiæ maleficient hujusmodi occisionem: Hic enim laudatus est à Deo de studiosa, & insidiosa Sacerdotum Baal occisione. 4. Reg. x. Per Josue etiam insidiæ fuerunt, de Mandato Domini, exemplata, Jos. viii.

Nec modus mortis, quod dicitur debere occidi, villanè, Gallicè, *vilainement*, tales tyrannos infideles, nocet Assertionem; cum crimen etiam sit villanum, hoc est, ignobile. Unde secundum Tullium: *Vera illa nobilitas est, qua moribus comprobatur ornata.* Et per consequens, est rusticitas, quæ moribus sordidatur.

Quarta etiam Assertio ex prædictis apparet vera, & præsertim si capiatur ejus sensus literalis, qui, ut allegatur contra octavam Assertionem, per eandem impugnantiā debet attendi, & cognoscitur per circumstantias litteræ præcedentis, & sequentis, & qui etiam dicitur ad sensum, in quo loquens intelligit. Cujus sententiæ est Doctor subtilis, in quarto: prout etiam extitit allegatum in cedula communi, volens probare, quod hæc Propositio non est figurativa: *Hoc est, Corpus meum*, & probat per hoc quod sequitur: *Quod pro vobis tradetur*, 1. Cor. xi. 24. Et quod ista sit figurativa: *Petra erat Christus*, 1. Cor. x. 4. Probat per hoc quod præcedit: *Bibebant de spiritali*, &c. Constat autem, quod tres Assertionem præcedentes, & tres sequentes loquuntur de tyranno specificato, & hostili, & non . . . Ergo secundum sensum suum litteralem, qui capiendus est, ut dictum est, ex præcedenti, & sequenti, & ab intentione loquentis, hæc Assertio quarta non loquitur universaliter de tyranno: & sic patent primæ septem Assertionem.

Pro octava verò notandum, quod propositio aliqua in sacra Scriptura, præsertim parabolica, & figurativa, duplicem habent sensum. Unum, quem faciunt, qui dicitur exterior, & superficialis, quem gignunt, prima fronte, in animo audientis, nec latens mysterium capientis talium* in quo fiunt, & dicitur exterior, & medullarum; sicut patet exemplo de nuce, quæ alium colorem ingerit sensui visui in cortice, & in testa, & alium in medulla: alium etiam saporem sensui gustui cortex ingerit, & alium nucleus latens. Sic ergo Propositiones in sacra Scriptura, in sensu quem verba faciunt, prima fronte, nonnullæ nondum capientibus sensum quem flagitat Spiritus sanctus, & non intelligendo in sensu Spiritus sancti, in errorem inducunt. Hujus sententiæ est expressè Gregorius, in *Prologo Moralium* Cap. III. Et super Ezechielem, ut in communi cedula ponebatur: hujus sententiæ est Dominus Bonaventura expressè, in *Lib. III. Sententiarum*.

Concordant etiam in virtute impugnatores istius Assertionem octavæ dicentis, quod Spiritus sanctus loquitur in sacra Scriptura, non utendo terminis principaliter aliquando, & quod non intendit quod quiescat in illis: qui tamen termini sunt facientes sensum suum terminalem, & litteralem; sic enim littera occidit, & esset error. Non ergo standum est in sensu terminorum, quibus non principaliter utitur Spiritus sanctus; sed sensu rerum, quibus utitur ad significandum alias res.

Est ergo verum, quod Lex Vetus & Nova, semper habent aliquem sensum litteralem verum, ex quo fit efficax Argumentum, secundum Augustinum. Cumque hoc tamen stat, quod semper tenere sensum litteralem verum, quem faciunt termini, & littera, inducunt in errorem, in sensu terminorum quiescendo.

Nec ex hoc confunditur sacra Scriptura; nec sensus literalis, quem intendit Spiritus sanctus, est falsus: & patet etiam, quod sensus Grammaticalis est literalis.

Et licet dicatur, quod sacra Scriptura habeat Logicam pro se, & Grammaticam, hoc est, quod non subjicitur eis, cum sit Domina, & ipsæ ancillæ: nihilominus tamen ipsa utitur communiter illarum servitio: alioquin non oporteret ad intelligendum sacram Scripturam addicere alias artes. Et sic patet octava.

Nona verò probatur: quoniam juramentum non est servandum, cui deficiunt comites juramenti, Justitia, Judicium, & Veritas, vel aliquis illorum. Nunc autem juramentum, quod vergit in præjudicium, & contra Jus sponsæ, aut liberorum, quibus sponsus, & Pater amplius obligatur, caret Justitia, & Judicio, quia contra Jus, & per consequens, indiscretè. Hujus Sententiæ est Canon. xxii. q. v. per totum. Idem Alexander de Halis; Sanctus Thomas; Bonaventura; Joannes, in *Summa Confessorum*, Lib. I. tit. iv. Et sic patet prima Propositio.

Secunda pars probatur per responsionem ad Argumenta in oppositum facta, & præsertim ad illa, quæ fundabantur super Præcepto: *Non occides*.

Clarum est quod istud Præceptum non loquitur prohibendo omnem occisionem; sed innocentis, propria autoritata, & livore vindictæ: & sic currunt omnes auctoritates.

Similiter respondetur ad Argumenta fundata super illud Præceptum: *Non perjurabis*, contra notam, quod juramentum bene circumstantionatum, ac debitis comitibus convallatum, est servandum, alias non.

Ad Argumentum ergo arguunt, quod nullus debet occidi, nisi pro crimine notorio, notorietate Juris, & facti. Dicitur, quod hoc verum est, in Foro ju.

* *Locis corruptis.*

judiciali: in casu tamen multiplici non est verum, & de fure nocturno, de quo præsumitur quòd veniat ad occidendum. Idem, de invadente ad mortem, & de prædone viarum, & universaliter in casu necessitatis, ubi Judicium haberi non possit.

Et cum replicatur, quòd sic de quolibet fingi posset, pariformiter arguam in casibus dictis, & conceditur, dum tamen eadem Judicia procedant, & idem casus necessitatis. Ad aliud.

Quod etiam Achilles cum arguunt, quod contradictoria istius: *Licetum est unicuique, &c.* est Catholica*, & per consequens hæretica: negatur Antecedens. Et cum probatur, quia contradictoria illius est: *Non est licetum unicuique subdito interficere hunc tyrannum*, demonstrato aliquo singulari, pro quo verificatur, & hæc est vera: conceditur. Sed hæc non est contradictoria Assertionis; sed hæc: *Non est licetum unicuique subdito interficere hunc tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, &c.* cum aliis circumstantiis qualificabilibus positis in Assertionem, quæ falsa, & per consequens Assertio vera.

Ad illud de inevitabilitate, cum dicit, quòd non est casus inevitabilis necessitatis, qui præsupponit, vel præsupponebatur ad colorandum Assertionem. Respondet, quòd imò, est casus inevitabilis necessitatis: cautus enim timeri debet, & forsan plus actus homicidii, & ictus Domini† exercitus & continuatus, præsertim per sortilegos peritissimos, & maleficos, ac signanter ubi jam aliqui effectus salutem Regis abstulisse notoriè famâ publicâ vulgarentur, licet occultissimi, quantum possent, exercerentur, quàm gladius extentus, cui Rex posset obviare, deffendendo seipsum; non autem artibus ipsis occultis, & qui citò ad optatum effectum, nisi celeriter succurreretur, haberet devenire, ex dispositionibus præviis introducentibus mortem, & ex cupiditate tyranni, quæ pro quolibet momento mortis circulum & periculum comminatur.

* *Locus corruptus.* † *Locus corruptus.*

DELIBERATIO QUINTA,

Conclusionis partis negativæ.

IN primis, & antè omnia protestor, quòd in materia hujusmodi novem Assertionum, aut alia quacumque, non intendo, nec volo quidquam pertinaciter asserere, aut dicere, aut scribere, nisi quod asserendum, dicendum, aut scribendum; sed omnia per me dicenda submitto correctioni, atque determinationi sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, sacri Generalis Concilii, & Reverendissimorum Patrum, & Dominorum Judicum prædictorum, quorum determinationi semper adhærere intendo, & cum Dei auxilio semper adhærebo.

Protestor ulterius, quòd non intendo dicere, vel asserere aliquem esse, vel fuisse talem tyrannum, de quo loquuntur Assertiones prædictæ; cum ab illius existentia, vel non existentia, non dependeat veritas, falsitas, vel probabilitas dictarum Assertionum, & potissimum primæ.

Secundò patet, quòd si nullus esset Rex, vel Dominus, si nullus subditus, nullus insuper talis tyrannus, nihilominus essent veræ, ac non condemnandæ. Tyrannus est licitè capitaliter puniendus. Subditus vassallus debet suo Regi, & Domino fidelitatem, & cum à morte liberare, atque præservare, quemadmodum veritates harum Propositionum: Homo est animal. Homo est risibilis. Animal est substantia non dependens ab existentia extremorum: nam sit homo vel non sit; nihilominus dictæ Propositiones veræ sunt, & ut tales ab antiquis Doctores, & famosis conceduntur.

Ex quo sequitur, quòd veritati, vel falsitati dictarum Assertionum impertinens est existentia extremorum, seu rerum per eadem extrema designatarum: non enim videtur ad propositum, pro earum verificatione, aut falsificatione, assumere singulares, aut determinatas existentias rerum per hujusmodi extrema designatas, cum impertinens & extrinseca esse videatur: hoc enim non est verificabiliter inquirere per essentialia, ac priora, nec per substantia posteriora; sed promere extrinseca, & extranea, quæ nihil conferunt ad cognoscendum verum esse rei, seu verum quod quid est ipsius; ut deducit Aristoteles, Procmio *De anima*, & sui expositores famosi & solemnes Doctores: sed ad veritatem potius impediunt. Nam & homines intellectum habentes, & affectus conversos ad actus particulares, & determinatos, seu ad rerum designatarum existentias singulares, atque determinatas, minùs videntur dispositi ad sufficienter judicandum de hujusmodi Assertionum qualitate, veritate, seu falsitate, aut earum etiam probabilitate.

De istarum enim Propositionum: Homo est animal. Homo est risibilis, & similibus qualitate, diversimodè nonnulli Doctores conceperunt. Obstant enim hujusmodi existentia rerum per eandem existentiam designatarum præconcepta, tanquam necessaria causa hujusmodi suæ qualitatis, seu veritatis, nulli dixerunt, præfatas Propositiones esse falsas, nullo homine in rerum natura existente: cujus oppositum tenuerunt omnes antiqui Philosophi, omnes Doctores Catholici, de hujusmodi Propositionibus, quæ per se sunt, loquentes.

Quod noviter dicitur, quia hoc quod hic dicitur universaliter veritatem suscipere non potest; quia quædam sunt Propositiones, quarum alterum extremorum denotat existentiam in effectu, aut illam præsupponit: & ita non extrinseca, & impertinens esse videtur hujusmodi existentia qualitati, seu veritati hujusmodi Propositionum; sed potius esse videtur, quemadmodum est de istis Propositionibus. Homo est. Homo existit. Homo erit. Homo loquitur: in his Propositionibus alterum extremorum, vel est existentia, vel existentia in effectu, & in rerum natura, & non tantum in ratione, vel in intellectu præsupposita; cursus enim, vel locutio præsupponit alicujus existentiam, non in ratione tantum, sed in effectu, & in rerum natura, ut manifestum est, prout scilicet alteri intelliguntur inesse; seu ad aliud non sui generis intelliguntur referri, scilicet ad genus substantiæ, vel ipsam substantiam.

Ex quo sequitur, quòd rationes ad hanc materiam adductæ, vel etiam adducetes, sumptæ ex actibus particularibus; ut puta in hac, & istius occasione activè, vel etiam passivè designatæ, impertinentes sunt, nec ad propositum esse videntur, minime viam dantes attingendi, vel potius præcludendi & illam impediendi.

Sic igitur intellectus cupiens veram qualitatem hujus materiæ videre, se ipsum, quantum possibile est, abstrahat ab omni quod in facto est: nam ea quæ sunt in facto concernentia hanc materiam propriè & directè, & secundum quod hujusmodi potius iustificant, vel bonificant; iniustificant, vel maleficant, quàm verificent, vel falsificent: posset enim contingere, quòd Sortes, de crimine capitali convictus, & dignus morte, punitione, atque damnatione indebitè & iniquè per suum Judicem puniretur, & damnaretur: quia ex odio, vel rancore, vel alia indebita affectione, & non ex amore Veritatis, vel Justitiæ: ex quo tamen debet in suis actibus judicialibus procedere.

Non minùs tamen hæc est vera: Hic homo, Sorte demonstrato, de crimine capitali convictus, est licitè puniendus: vel hæc: *Licetum est hominem,* vel

vel hunc hominem, Sorte demonstrato, de crimine capitali convictum, capitaliter punire; ut est manifestum: ex hoc enim quod, in facto, ex parte punientis, vel occidentis, vel occidi iubentis argui, vel inferri non potest falsitas huiusmodi Propositionum.

Unde et si Iudex ex levibus conjecturis procederet ad punitionem capitalem Sortis capitaliter criminosis, ignoti tamen, & non notorii notorietate Juris, vel facti, non minus vera esset hæc Propositio: Licitum est capitaliter criminosis capitaliter punire, seu sibi mortem inferre. Potest tamen huiusmodi iudicialis reprobare, atque damnari.

His præmissis, sub protestationibus, & correctione ante dictis, hanc unicam pono Conclusionem ad quæstionem responsalem, videlicet, quod hæc novem Assertiones non sunt Fidei Iudicio reprobandæ. Quæ sic deducitur: & primò quoad primam Assertionem: deinde quoad alias, secundum ordinem.

Deducitur igitur sic hæc Conclusio, quoad huiusmodi primam Assertionem etiam secundum se consideratam; & secundum intellectum quem facere potest, & facit per se, & ex terminis suis: nam si in dicta prima Assertionem sit aliquis error in Fide, aut aliquis esse videatur, propter quem veniat Fidei Iudicio reprobanda; ille designatur per hos terminos, seu clausulam: *Sine quocumque Mandato, aut Præcepto*, prout ad longum alias deducit Reverendus Pater, Dominus Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis. Sed constare videtur, quod per hos terminos, seu præfatam clausulam designari non potest.

Primò, propter determinationem immediatè subsequentem; hanc scilicet, *secundum Legem naturalem, moralem, & divinam*: per quam clarè innui videtur, & innuitur, huiusmodi licitatem per *licitum* denotatam, ortum habere ex conformitate actus, sive occisionis, communiter per *li occidere* denotata, ad Leges prædictas: quam quidem conformitatem notoriè designant ex sua impositione *li secundum*. Per eandem insuper determinationem, negatio inclusa in hac dictione, *sine*, & universalitas designata in hoc signo universalis *quocumque*, restringi videntur, & restringuntur, ac restringi intelliguntur ad naturam, seu modum ejusdem determinationis immediatè subsequentis, ut non quodcumque Mandatum, sive Præceptum excludatur, sed tantum superveniens, & novum. Non autem excluderetur, nec posset excludi Mandatum antiquum, seu Præceptum Legum consequens Leges ipsas, & earum promulgationem, sicut passio suum consequitur subiectum, prout etiam, per expressum, innuere visus est Pater Reverendus, Dominus Cancellarius: nam ut ait, & benè, *Lex Mandatum est*.

Sic igitur, ex propriis suis terminis, videtur dicta Assertio excludere errorem illum, quem præfatus Dominus Cancellarius dicit in dicta Assertionem inclusum esse; nec, ut videtur, ex aliis terminis, vel clausulis dictæ Assertionis potest aliquis alius error corrigi: nam si ex aliquibus, maximè esset ex his duabus clausulis: *Licet unicuique subdito*, & *quemlibet tyrannum*, prout præten- dit Reverendissimus in Christo Pater, & Dominus, Dominus Cardinalis Cameracensis, in sua publicatione publicè lecta, & visus est præten- dere dictus Dominus Cancellarius, in sua publica Audientia, publicè asserentes, hanc Assertionem: *Quilibet tyrannus, &c. esse*, & fuisse rationabiliter condemnatam, tanquam in Fide, & moribus erroneam; quia virtualiter, & in dictis novem Assertionibus contenta, & maximè in dicta prima Assertionem; quæ, etsi rationalis sit dicta Assertio, *Quilibet tyrannus, &c. condemnata*, ut asserunt, est benè.

Non tamen ex ipsius condemnatione inferri, aut
Tomi V. Pars. III.

rationabiliter concludi potest istarum novem Assertionum condemnatio, cum istarum novem Assertionum doctrina, doctrinam illius, *Quilibet tyrannus &c.* non videatur continere, prout ad longum deductum videtur inferius, in quadam cedula responsiva ad ea quæ tacta sunt, & aperta publicè per præfatum Reverendum Patrem Dominum, Dominum Cardinalem Cameracensem, quæ sic incipit: *Qui Reverendus in Christo Pater*.

A Forsan color est, & apparentia major esse potest, quod ex his duabus clausulis: *Licitum est unicuique subdito, quemlibet tyrannum occidere*; cum dicta Propositio, vel Assertio, has duas clausulas tantum apprehendit, aliis rejectis, quæ aliquid veritatis, falsitatis, aut probabilitatis asserere possent.

Sed manifestum est, quod ex his duabus clausulis, ut sunt dictæ primæ Assertionis partes, & clausulæ, inferri non potest huiusmodi Propositio, sive Assertio; cum in dicta prima Assertionem nomen tyranni, seu *li tyrannum*, licet etiam sit verbaliter distributum, per signum universale limitatur ad standum, seu supponendum tantum pro omni illo qui tyrannus est, & Dominum Superiorem, sive Supremum habet, sit ille tyrannus Dominus, vel non Dominus: quæ limitatio ad sic standum, vel supponendum, ortum habet ex immediata determinatione subsequente, hac scilicet: *Qui per cupiditatem, fraudem, fortilgium, & malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & Supremi Domini*: & notorium est, & manifestum.

In hac autem Propositione: *Licitum est unicuique subdito quemlibet tyrannum occidere*, manifestum est, & notorium, *li tyrannum* universaliter, & sine limitatione distributum, pro omni tyranno stare, atque supponere, sit Dominus, vel non Dominus, sit Supremus, vel inferior, & subditus.

Et quia manifestè constat Consequentiam non valere, arguendo à minùs communiter tento, ad majus communiter tentum distributum, sequitur manifestè ex his duabus Propositionibus, ut clausulæ sunt, & partes huiusmodi primæ Assertionis, huiusmodi Propositionem, seu Assertionem: *Licitum est unicuique subdito quemlibet tyrannum occidere*, inferri, aut concludi non posse; cum non sequitur: omnis homo albus currit; ergo omnis homo currit. Quæ etsi non sequatur, ut apparet, forsan tamen non tam probabilis, sed & quamplurimis vera esse videtur. Hæc enim vera esse videtur, singulis singula reddendo: *Quemlibet unicuique subdito occidere licitum est tyrannum*; quam suscipiunt pro eadem, singulis singula reddendo, pro hac scilicet: *Licitum est unicuique subdito quemlibet tyrannum occidere*.

Et quia, secundum doctrinam Aristotelis, & aliorum Philosophorum, ceterorumque Catholicorum, cum quibus concordat Dominus Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, tyrannorum duplex est modus. Est enim, sive esse potest aliquis tyrannus, qui verum titulum habet principandi, aut in Monarchia dominandi; tyrannicè tamen principatur, non ad commune, sed ad privatum conferens bonum. Alius tamen est, qui verum titulum non habet, sed illo carens actualiter, & cum effectu principatur, atque dominatur, ad proprium suum conferens, non ad id quod est subditorum. Ideò primò deducitur dicta Propositio, quoad secundum modum, sive speciem tyrannorum: deinde quoad primum modum, sive speciem.

Quoad secundum ergo modum, deducitur dicta Propositio; primò, per sanctum Thomam, II. Sentent. Distinct. ult. sic dicentem: *Quando aliquis, inquit, aliquod Dominium sibi per violentiam surripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & non est recursus ad Superiorem, per quem de tali*
Ccc inva-

invasore Judicium possit fieri; tunc enim qui ad liberationem Patria talem tyrannum occidit, laudatur & premium accipit. Sed in casu aliquo, tali tyranno principante, ad Superiorem recursus haberi non potest, per quem Judicium de tali invasore fieri possit: tamen quia hujusmodi Monarchia, cui actu principatur, non Jure, sed injuria, suprema est, non habens Superiorem suo Monarchiatui: insuper, quia ordinariam Justitiam Monarcha impedit, detinet, & occupat, vim inferens, & potentior existens, ut dicit Aristoteles. Et de hujusmodi tyrannis, idem sanctus Thomas, in Libro, *De regimine Principum*, ad Regem Cypri, sic dicit: *Fortassis autem, inquit, nec fidelitati contrarium reputabitur, secundum opinionem multorum, si tyrannica nequitia qualitercumque obviatur.*

Ex quibus verbis clarè elicitur, quòd apud multos antiquos Doctores, hujus sancti Doctoris prædecessores, sit probabile reputatum, & probabiliter tentum, & existimatum, licere quemlibet tyrannum unicuique suo subdito occidere, quòd * si qualitercumque modum, sive qualitatem denotet, & notoriè ex sua impositione illius modi, vel qualitatis universalitatem distributam.

Cum igitur talem tyrannum præveniri per quemlibet suum præensum subditum, sit aliquis modus obviandi hujusmodi tyrannicæ nequitiae, & tyranno, ut notorium est, & manifestum: sequitur propositum.

Ex quibus insuper verbis elicitur, quòd præfatus sanctus Doctor horum doctrinam, vel suorum prædecessorum sententiam non damnavit, nec eam pro damnata reputavit; sed dubius circa eam mansit: quòd elicitur ex hoc verbo, *Fortassis*, quòd dubietatem notoriè designare videtur, & designat: quam quidem sententiam si nam † cautus Doctor damnavit, nec quamplures sui prædecessores, ut asserit; sed dubii circa eam extiterunt. Quid opus est nunc eam damnare, vel approbare? Si etiam ex ipsius damnatione nullius sequeretur nota, vel offensa, nullum inde expectaretur periculum.

De similibus tyrannis loquens Magister Nicolaus de Lyra, *Judic. iv.* eandem dicit sententiam. Loquens enim de interfectione Sisaræ dicit, quòd Jahel fecit rem licitam, & meritoriam; & quòd potestatem, & titulum occidendi habuerit; & ut asserit ille Doctor, manifestum relinquitur quòd non tantum habuit hanc potestatem, vel titulum; sed & quodlibet aliud membrum dicti populi, vel Communitatis, & unicuique de dicto populo liceret hujusmodi tyrannum licitè interficere, & non tantum illum licitè interficere, sed quemlibet talem sic illum populum opprimentem.

Similem sententiam, per expressum, tenere videtur Henricus Bohic, solemniter Doctor Canonum, Libro sui operis, super Capitulo interfecti sententialiter; & in effectu dicit, quòd quis pro seipso, aut etiam proximo salvando, ubi aliter salvari non potest, licitè potest alterum, se, vel proximum injustè invadentem, occidere: quòd multis rationibus sumptis ex Jure Canonico, & civili, ac insuper Jure divino nititur deducere, & deducit; quas hic recitare omitto, causà brevitatis.

Quo ergo ad hanc speciem tyrannorum videtur deducta sufficienter dicta Propositio, scilicet hæc: *Quemlibet tyrannum unicuique subdito licitum est occidere.* Vel hæc: *Licitum est unicuique quemlibet tyrannum occidere, ut tactum est.*

Quo autem ad primam speciem; deducitur sic: Salisberienfis Doctor famosus, & solemniter, tertio Libro sui Politici sic dicit; *Cum, inquit, multa sunt crimina † Majestatis, nullum gravius tyrannidis crimine, quòd adversus ipsam corpus Justitiæ exercetur.* Si igitur adversus corpus Justitiæ exer-

* Locus corruptus. † Forfan non. ‡ Forfan legendum lesa Majestatis.

ceretur hoc tyrannidis crimen, ut ait iste Doctor, hujusmodi corpori licitum est tali tyrannidi defensivè obviare: sed impossibile est corpus sine membris in tyrannidem sibi obviando moveri. Ergò licitum est cuilibet membro dicti corporis hujusmodi tyrannidi obviare, & suam vim, pro ut sibi, & præfato corpori necessarium est, expediens, & utile, repellere.

Hanc eandem sententiam, & intentionem suam per ampliùs declarando, in eodem tertio Libro, loquens universaliter de tyranno, dicit sic: *Et quisquis eum non persequitur, in se ipsum, & in totam Reipublicam mundana corpus delinquit.* Ex quibus verbis clarè elicitur, quòd non tantum licitum, sed & debitum est unicuique subdito prosequi talem tyrannum.

Et quia constat dictum Doctorem universaliter loqui de tyrannidis crimine; possunt hæc, & alia similia sua verba rationabiliter intelligi de quocumque tali crimine criminoso. Sic Dominus lapsus in tyrannidem, non Dominus, sed tantum hostis, & Reipublicæ inimicus *.

Insuper VIII. Libro ejusdem Policratici, de hujusmodi tyrannidis crimine loquens, dicit sic: *Origo tyranni iniquitas est, & de radice toxicata, mala, & pestifera germinat, & pullulat arbor securi qualibet scindenda.* Ex quibus verbis clarè elicitur, licitum esse unicuique subdito, suum talem Dominum occidere: cum notorium est, & manifestum, per hanc suam clausulam *securi qualibet scindenda*, non aliud posse intelligi, quam subditum quemlibet: cum insuper manifestum est per hanc suam clausulam, *& de radice toxicata, mala, & pestifera germinat, & pullulat arbor*, non aliud posse intelligi, quam ipsum criminosum tyrannum.

Eandem sequendo sententiam, eodem Libro VIII. C. 25. ejusdem Policratici, dicit sic: *Tyrannus provocat Deum ad prælium, Principem, & omnes, damnatur populum in servitutem rodere.* Et subjungit in eodem Capitulo: *Per impietatem tyrannicam perdit tyrannus Jura Principatus.* Ex qua ultima sententia, vel clausula clarè apparet, quòd loquens de tyranno, loquitur de Domino lapso in tyrannidem.

Quæ sententia non tantum apud hunc venerabilem, & famosum Doctorem probabilis esse videtur; sed apud quamplures alios famosos Doctores, qui hac ratione moventur: Regalis Principatus, cui tyrannis per se opponitur, est omnis finis, & ornatus Legis, & ordinis distributio; Rex enim distribuit omni officio, dignitati, & negotio finem proprium, ad quem tendit Lex, quæ regletur in actibus, quibus ad finem præfatum pervenitur, & ordinem, quoad Reipublicæ conservationem, ordinetur, prout pulchrè deducit Beatus Dionysius, in Libro, *De divinis nominibus* C. XII. sic Regnum definiens: *Regnum, est omnis finis, & ordinis distributio: sed sublatio, confusio.* Quod luce clariùs potest apparere ex proprietatibus, & conditionibus iniquitatis tyrannicæ, oppositis per se proprietatibus, & conditionibus Regalis dignitatis.

Cum igitur Regalis hujusmodi Principatus, ex hominum consensu, & assensu, & ad fines prædictos mediatè vel immediatè illi inhæreat cui inhæret, & cui Princeps est, nuncupatur; sequitur, quòd per hujusmodi consensus & assensus sublationem justam, & rationabilem supra dictam, ex actibus notoriis, & manifestis, in oppressione totius Reipublicæ relatis, talis tyrannus Jura sibi priùs quæsitæ perdit Principatus: ait enim Philosophus, III. *Politica*, quòd tyrannicus Principatus incorrigibilis est, & involuntarius, ad proprium suum conferens, non ad id quòd est subditorum, ut dictum est: nullus enim voluntarius liberorum sustinet talem Principatum, ut ait Aristoteles.

Ex

* Videtur addendum est.

Ex quibus verbis elicitur, sublatus illius populi consensus*, insuper necesse est omnes actiones injustas esse. Ait enim Philosophus: *Actiones*, inquit, *quascumque tyrannus egit, necessarium est omnes esse injustas*. Quas etiam necessarium est omnes esse notorias, & manifestas, ex deducendis inferius.

Non tamen hac ratione præfati Doctores sic moti, aiunt, Principem Principatum amittere, ex ejus lapsu in aliud quodcumque crimen, vel peccatum.

Simili ratione moti quamplurimi solemnes & famosi Doctores Theologi, aiunt: nostrum supremum Principem Ecclesiasticum, Summum scilicet Principem & Pontificem, ex ejus lapsu in tyrannidem spirituales directè oppositam suæ Regali spirituali Dignitati, quæ ad finem spiritualis ædificationis est à Christo spiritualiter ordinata, Jura Principatus præfati sibi prius quæsitæ amittere, sine puri hominis vel Judicio, vel Sententia, nisi forsitan amissionis declarativa: cum, ut aiunt, hic Regalis spiritualis Principatus à Christo immediatè sit suæ sponse, scilicet Ecclesiæ communicatus in certa persona, scilicet persona Petri; non tantum etiam pro se, sed & pro suis successoribus legitimis, usque in consummationem sæculi futuris, ad finem dumtaxat prædictum; finem, in quantum † distributionis omnis finis & ornatus spiritualis Legis, & ordinis in toto mystico Ecclesiæ: quem quidem finem, siue distributionem evidenter aufert hic Regalis Principatus Ecclesiasticus, in hujusmodi tyrannidem spirituales prolapsus.

Nec tamen aiunt hi Doctores, sic loquentes; hunc Principem, ex quibuscumque suis actibus vitiosis Jura Principatus amittere, & in tyrannidem lapsum esse: sed vel ex actibus directè, & per se Fidei Catholicæ oppositis, & occultis; si pertinax, & irrevocabilis adsit adhæsiō, vel ex actibus notoriis, & manifestis relatis, in oppressionem, detrimentum, & læsionem Fidei, sanæ doctrinæ, & morum totius Reipublicæ, cui spiritualiter præsidet.

His igitur rationibus; aliis quibuscumque omis-
sis, quæ sumi possent ex comparatione veri, & naturalis corporis, & suorum membrorum ad corpus mysticum politiæ, & ipsius membra, quæ magnam faciunt, & causant probabilitatis præfata Conclusionis apparentiam, hujus scilicet: *Quemlibet tyrannum unicuique suo subdito licitum est occidere*; apparet ejusdem Conclusionis probabilis apparentia, quam non infirmare videtur illud quod scribitur; Heb. xiii. 17. *Obedite Principibus vestris, etiam dyscolis* Obedite, inquam, in his quæ sunt distributionis omnis finis, & ornatus Legis, & ordinis: finis, inquam, & ornatus politici, & civilis Legis, similiter & ordinis: quæ quidem distributio, etsi in Principe infideli, dyscolo, & à Fide devio possit contingere: in Principe tamen lapsu in tyrannidem stare non potest, cum ex prioribus, tyrannicus Principatus sit omnis finis, & ornatus Legis & ordinis corruptio, confusio, atque turbatio.

Et si præfata Conclusio, Propositio, vel Assertio, non obstante hujusmodi probabilitatis apparentia, certitudinaliter falsa nosceretur; non tamen, ut videtur, expediret ipsam condemnare, vel etiam reprobare: ipsius namque damnatio videtur clarissimè favorem asserere † pessimo crimini tyrannidis; nec occasione hujus probabilitatis, vel apparentiæ, expediret illam quovis modo approbare: ipsius namque approbatio habenas videtur laxare fragilitati nostræ naturæ, quæ ab adolescentia prona est ad malum, & passionibus ex ipsius corruptione in ea subortis, cum præventionem rationis, locum dare.

Et si periculosus est error Fidei in his quæ intellectum purè speculativum concernunt; quemad-

modum est error oppositus Catholicis veritatibus in Symbolis per expressum contentis: sic & periculosus est, imò periculosissimus, & omnis politiæ, seu finis politici, Legis, & ordinis turbativus, atque corruptivus Fidei, in his quæ intellectum purè practicum concernere possunt. Quemadmodum est error oppositus Catholicis veritatibus correspondentibus Præceptis Decalogi secundum sensum & intellectum sanctorum Doctorum; & ad finem, ad quem à Deo specialiter nobis data sunt & revelata. Tales enim veritates sunt determinatæ atque diffinitæ: Fidei nostræ Catholicæ veritates, inviolabiliter, & indubiè à quocumque Catholico tenendæ; & oppositæ falsitates damnatæ, & à quolibet Catholico, ut tales respuendæ; nec credendum est, aliquem Doctorem Catholicum oppositum concepis-
se, scripsisse, & dixisse.

Quis forsitan dicere posset, aut potuit, & non immeritò, quod materia hujusmodi Præceptorum, circa quam versantur; hoc est, ipsa moralia, quæ in se, & secundum se considerata in lumine naturalis rationis, & ex eodem deducuntur, & ad finem referuntur, ad quem intellectus cum effectu, ex eodem lumine dumtaxat, potest inferri; non sunt Fidei, nec de Fide? Quod evidentissimum esse videtur: quia hujusmodi materia, id est, ipsa moralia, hoc modo referri non possunt in finem, qui Deus est, nisi secundum quod ex ipsis creaturis concipitur.

Sed constat, quod talis ipsius Dei conceptus fidelis, & Catholicus, seu * non Fidei conceptus, cum similem possint habere conceptum ipsi Pagani, & similem habeant, ut supponitur, & est manifestum. Data enim sunt nobis, & à Deo proposita hujusmodi Præcepta, seu moralia, ad finem Charitatis, qui Deus est; qui finis Charitatis, Fidem Fidei præsupponit, ex quodam essentiali ordine Charitatis ad Fidem: hic autem finis Fidei, prima veritas est, in se capta, non per relationem ad ipsas creaturas; quia conceptus ex his tantum ortum habens, potius est naturalis conceptus, quam Fidei, ut dictum est. Quia propter hujusmodi moralia, seu Decalogi Præcepta, ut à Deo nobis data sunt, & proposita, & ut sic ad Fidem pertinent, aliam sui præsupponunt cognitionem, quam sit cognitio, quæ in virtute luminis naturalis rationis, ex ipsis tanquam ex per se objectis potest haberi: & si hæc non valeat illatio; moralia, circa quæ versantur Decalogi Præcepta, sunt principia naturalis rationis, vel eorum notoriæ sequelæ. Ergo veritates morales, secundum sensum motum, & intentionem Fidei, & Charitatis, seu sanctorum, & fidelium Doctorum, Præceptis Decalogi correspondentes, non sunt Fidei, vel de Fide bona: tamen est hæc illatio non sapiens hæresim: Hujusmodi † naturalis in lumine rationis sunt moralia comprehensa: ergo hujusmodi moralia secundum sensum motum, & intentionem luminis rationis naturalis, non sunt Fidei, vel de Fide.

Sicigitur, ad propositum redeundo, patet ex prædictis probabilis apparentia hujus Conclusionis: *Quemlibet tyrannum, unicuique suo subdito licitum est occidere*, ut si tyrannum distributivè sumitur, & proprie pro quolibet tyranno actualiter, & cum effectu principante, siue hujusmodi Principatum per usurpationem, vel alias, prius legitime obtinuerit.

Sed quia Beatus Gregorius, xii. *Moralium*, aliter, & non conformiter, salvæ suæ Sanctitatis reverentia, ad communem intellectum Doctorum, Philosophorum scilicet, & aliorum Catholicorum, loquens de tyranno dicit; Quod cum deest potestas nocendi foris, apud se tyrannus est, cui iniquitas dominatur: quia si exterius non affligit proximos, id

Ccc 2

* Forsan sit. † Locus corruptus.

* Forsan legendum sublato &c. consensu. † Forsan inquam. ‡ Forsan asserre.

men ut affligat, appetit habere potestatem.

Videatur si liceat quemlibet tyrannum occidere, & dicatur, quod vel appetitus potestatis, vel conatus tantum consistit in homine, per ardentissimum desiderium dominandi, sive principandi in ipso subditorum per ambitionis spiritum: aut præensus est, & diffusus extra hominem ipsum, per operas efficaces ordinatas ad huiusmodi finem dominationis peroptatum, præfati sui desiderii evidenter & manifestè declarativas. Si huiusmodi appetitus, vel conatus tantum intra hominem est, & non forsan procedens ad opus aliquod, ex apprehensione impossibilitatis attingentiæ desiderati finis; sine dubio etsi dignus sit morte, secundum omnem Legis dispositionem, & ut ab unoquoque quem appetit opprimere, & affligere, puniatur: nullus tamen ad actum occisionis ipsius potest licitè procedere; cum hoc crimen tyrannidis, quod infra * ipsum existit, soli Deo notum sit: sed si ex huiusmodi conatu, vel potestatis appetitu, ad operas efficaces processerit, de quibus similiter, ut prius, dicendum videtur.

Redeundo igitur ad primum & principale propositum, scilicet ad ostendendum primam Assertionem non esse Fidei Iudicio reprobendam; ulterius arguitur sic: Licitum est unicuique depopulatorem agrorum, quemlibet furem nocturnum, quemlibet insidiatorem viarum, quemlibet desertorem militiæ †, reddendo singula singulis. Ergo licitum est unicuique quemlibet tyrannum occidere. Consequentia arguitur ex hoc, quod tyrannidis crimen ex prioribus peius est quolibet prædictorum, & refertur in læsionem, seu oppressionem totius Reipublicæ.

Legislatores moti sunt, ut Leges super his conderent, & per earum legitimam executionem in illis providerent; manifestum videtur, & manifestè deducitur, quod ex intrinseco respectu tyrannidis, ad læsionem, & nocumentum Reipublicæ, Legislatores debuerunt super hoc providere, & super dicti criminis punitione Legem condere; alias enim diminuti fuissent in suis determinationibus, debitum statum, & totius Reipublicæ conservationem concernentibus; nec Reipublicæ sufficienter providissent, cum hoc crimen pestiferum, ex prædictis, totius politiæ sit corruptivum, atque ut potio toxica infectivum, omnia in se comprehendens mala, quæ in Rempublicam referri possunt, & referentur: quod evidenter ostenditur ex prædictis, & ex septemdecim conditionibus tyranni, quas enumerat Philosophus, quinto *Politica*.

Luce enim clarius est, tyrannum non tantum agrorum esse depopulatorem, sed domorum, Ecclesiarum, & castrorum destructorem: non tantum furem nocturnum & latronem; sed ipsum esse publicum & notorium raptorem: non tantum desertorem militiæ; sed ipsius dissipatorem, atque destructorem: divites enim, & nobiles, seu potentes nititur impugnare, & in exilium relegat, & eos nonnunquam interfici præcipit, & mandat: populares autem separatim per domos manere iubet, & earum munitiones aufert, prout quinto *Politica*, deducit Aristoteles.

Et si Legislatores per suas Leges non determinaverant, modo prædicto, occisionem tyranni, sub vocabulo & ratione tyranni; eam tamen determinasse videntur, determinando occisionem prædictorum.

Præterea ex datis & concessis, & aliis per Reverendum Patrem dictum Dominum Cancellarium deductis, prima Assertio potest esse vera, certis circumstantiis observatis, & septem in numero, secundum

dum cum: quæ omnes, aut earum principales, per terminos dictæ Assertionis importantur.

Prima enim & principalis, & principaliter infera, quæ est notorietatis circumstantia, nomine tyranni in dicta Assertionem expressato, denotatur, non tantum facti notorietas, sed & Juris: Juris siquidem; quia quamplurimas ejus actiones, notoriè iniquas, & injustas, in facie, seu Iudicio totius Reipublicæ, fateatur esse suas, per earum executiones publicas, & notorias, suo jussu, & nomine. Facti autem notorietas dicto nomine exprimitur, atque denotatur: quia ut Philosophus ait, quamplurimæ ejus actiones notoriè injustæ sunt, & iniquæ; imò & omnes, ut in Rempublicam sunt relatæ, aut per eundem referuntur, necesse est notoriè esse injustas & iniquas, sic quod nulla tergiversatione celari possunt, vel occultari. Nam & omnis tyrannus notoriè est tyrannus; non enim nascitur tyrannidis crimen, seu tyrannia, ex solo actu interiori, nec ex omnibus extrinsecis; sed ex illis dumtaxat, quæ ab ipso tyranno in plebis oppressionem referuntur, & ab ipsa, tanquam à persona superioris eminentiæ procedunt, & ad officium gubernationis politicæ pertinent.

Hi autem actus cogniti sunt & notorii, & horum frequentia, populum angariando, quis denominatur tyrannus, & eisdem ejusdem habetur notoria †. Nam hi actus fieri non possunt, sine publica hominum notitia, ut est notorium: propter quod & nomen tyranni impositum est ex publicis & patentibus actibus; ac huiusmodi tyrannica dominatio originem trahit ex publica & frequenti contingentia actuum exteriorum, & notiorum in plebis oppressionem relatorum. Quemadmodum enim ille notorius faber est, cui palam & publicè frequenter contingunt actus fabriles: sic & ille notorius tyrannus est, cui palam & publicè frequenter contingunt actus tyrannici ipsius plebis oppressivi: propter quod dicebat Joannes Salisberienſis, Libro tertio, *sui Politratici*, „Tyrannis, inquit, non modo publicum crimen est, sed si fieri posset, plus, quam publicum est. „ Et Libro septimo: „In omni gente, & populo manifesta est nequitia tyrannorum. „

Est igitur tyrannus notoriè talis, seu tyrannus *, est insuper, ut videtur, notorium huiusmodi tyrannum non posse per Superiorem comprimi, cum Monarchiam ipsam teneat, & occupet; & cum, ut supponitur, ex proprio quid nominis tyranni, à Philosophis, & sanctis Doctoribus receptis, publicam ipsius Manarchiæ Justitiam in suis teneat manibus; & eam, ut vult, ducat: nam, ut ait Philosophus, vim infert, potentior existens, nullo potest Superioris Iudicio castigari.

Notorium est igitur, tyrannum non posse comprimi per aliquem Superiorem suum. Ulterius, ex prioribus, nota est ipsius tyranni perseverantia, quæ prioris est sequela; ex prioribus enim deductum est, tyrannum in oppositionibus † hostilibus perseverare fixum, atque radicatum esse. Non enim quis ex unico actu hanc dominationem assequitur, vel assequi potest; sed ex actuum frequentia, ex qua generatur habitus ex doctrina Aristotelis. 2. *Ethicorum*, dicentis: „Ex actibus frequentatis generatur habitus; ex virtuosus virtuosus; ex vitiosis vitiosus. „

Ex quo, cum prioribus sequitur, non tantum probabile esse, talem tyrannum incorrigibilem esse, & manifestum, cum ex prioribus habituatus sit perseverans, ac Superiore castigante carens. Et quia huiusmodi hostiles plebis oppressiones notoriè, & manifestè à proposito, & ex habitu radicato perseverant, & sufficienti represso careant; necesse est concludere, omnem talem intolerabilem esse, nec

* Forſan intra: † Forſan desideratur occidere.

† Forſan notorietas. * Locus corruptus: † forſan oppressionibus.

nec tantum probabile esse, quod talem tyrannum non expedit tolerare, nec huiusmodi suas hostiles oppressiones; sed necesse est, evidens esse, quod ipsum, & suas præfatas hostiles oppressiones, seu invasiones non expedit tolerare.

Nec ex prædictis probabile est, ipsum de facili corrigibilem esse, & aliter comprimi posse, cum majori facilitate, spes enim merito concipi non potest de talis tyranni reductione, & de suæ salutis, & animæ provisione.

Communis sententia Doctorum est, Philosophorum, & aliorum Catholicorum Doctorum, quod tyrannicus Principatus adeo malus est, quod sine corruptione naturæ suæ, non potest à prava ipsius dispositione, ad bonum permutari: potest enim faciliter corrumpi, non autem castigari, vel corrigi. Unde nec in aliqua legitur historia, quod aliquis tyrannus animum suum à sua via revocaverit; sed de quàm plurimis legitur, quod in tyrannide perseverantes, diem suum clausierint extremum.

Quapropter utilitas Reipublicæ, seu publica Justitia non exigit, ut expectetur huius tyranni reductio, seu salutis animæ suæ provisio; cum talis provisionis spes merito concipi non possit de prædictis. Quis enim sani iudicii, existimaret expediens, tolerare Regem extraneum potentissimum, cum grandi exercitu bellum injustè moventem contra aliquam gentem, populum; patriam illam, vel gentem hostiliter invadentem, & illam devastantem? Nullus: quinimò, quilibet sui compos iudicaret quemlibet illius patriæ incolam, potissimum militiæ astrictum, licite posse, nullo etiam novo superveniente Principis gentis illius, vel patriæ Mandato, vel Præcepto, illum cum suo exercitu invadere, & ipsum morti tradere: nec tantum hoc licere iudicaret; sed meritum, & laudabile opus esse apud Deum, & homines, si intuitu libertatis, & liberationis patriæ, & defensionis ejusdem hoc opus assumeret.

Cum autem tyrannus actualiter tyrannicè principans, Rem ipsam publicam, seu ipsam Monarchiam, cui per usurpationem, vel aliàs indebitè præest, hostiliter invadat, & penitus eam devastet, & destruat; palam esse videtur, quod licitum est unicuique, quemlibet talem occidere: tyranni enim est, ex prioribus, Rempublicam opprimere, Reges veros, & Monarchas in suis Dominiis perturbare, conari eos spoliatos exhereditare, & eorum mortem querere: unus enim est hostis humani generis jam iudicatus, ut dicit Joannes Salisburienfis, *Lib. viii. sui Polycratici*, hoc modo tyrannum diffiniens: propter quod ibidem concludens dicit; „Sicut, inquit, damnatum hostem licet occidere, sic tyrannum.

Cujus quidem hostilibus actibus, seu operibus, etsi probabile est, quodlibet membrum Monarchiæ, seu corporis politici, inquantum talis corporis membrum, ab huiusmodi actibus perseverare; uni tamen prædictorum membrorum corporis, ex situ quem tenet in corpore, & ordine quem habet ad caput, plus competere videtur, & competit, quàm alteri: propter quod, non tantum probabile, sed evidens est, alterum membrorum plus posse resistere, & ab hostilibus actibus tyranni ipsum corpus politiæ præservare, quàm aliud; ac insuper talem tyrannum non æquè benè, sed melius occidi posse per unum, quàm per aliud.

Ex quo patet, in casu certo & determinato, non esse probabile, talem tyrannum posse occidi per alium, æquè benè: quæ quidem tyranni occisio, etsi benè & rationabiliter fieri possit, non tamen consumptis mediis de se malis. Potest enim rationabiliter, & justè talis tyranni occisio fieri, nullis co-

Foran præservare.

sumptis mediis de se illicitis, scilicet mendaciis, & falsis juramentis.

Et quia præfata Assertio prima non dicit, actum occisionis tyranni fieri per huiusmodi media de se illicita; sed potius, ex ejus tenore, talia penitus excludit media: sequitur manifestè, quod ex nullius hominis mendacio, perjurio, vel ejus vitio falsitatem potest suscipere; sed omnis talis actus particularis hominis, huiusmodi Propositioni est impertinens, nullatenus ad ejus veritatem, vel falsitatem necessarius, aut requisitus.

Et si hæc prima Assertio, certis astantibus circumstantiis, his de quibus prius, prout dicit Reverendus Pater, Dominus Cancellarius Parisiensis præfatus, vel aliis, vera esse possit; non sine magno periculo potuit damnari, aut judicialiter reprobari, salvâ reverentiâ damnantium: non enim potuit rationabiliter, & sine periculo sic condemnari; si condemnantibus, seu eam tanquàm Fidei repugnantem reprobantibus, notorium non fuerit, notorietate Juris, vel facti, huiusmodi circumstantiis, de quibus prius, & de quibus loquitur præfatus Dominus Cancellarius, abesse, vel abfuisse; alias enim ex incertis ad certum processissent, ut puta ad certam Propositionis, vel Assertionis determinatæ condemnationem.

Sed ex prædictis est deductum circumstantiis, de quibus loquitur, & est loquutus præfatus Dominus Cancellarius, non abfuisse, nec abesse; sed potius omnes, & singulas, aut earum principales inclusas esse ex propriis terminis dictæ Conclusionis, vel Assertionis. Ergo, ex datis, non venit præfata Assertio Fidei iudicio reprobanda; sed potius, ex eisdem datis, videretur approbanda. Sic igitur patet Conclusio quoad primam Assertionem.

Sed deducitur dicta Conclusio quoad secundam, quæ ponit, quod Leges naturales, morales, &c. Videtur enim hæc secunda Assertio veritatem continere, ex deductis prius circa primam Assertionem: non enim dubium est, nec esse debet, quin Lex divina omne peccatum damnet, & reprobet; determinet & diffiniat, ac mandet puniendum, juxta illud *Exod. xxii. 18. Non patieris maleficos vivere.* Hac enim Lege, omne peccatum, secundum se, damnatum est, & reprobatum, ac secundum eandem, punitione dignum.

Cum igitur tyrannidis crimen, inter cetera crimina, seu mala, quæ in Rempublicam referri possunt, pessimum sit, & obtineat principatum; manifestum est ipsum, secundum se, esse malum, damnatum, & reprobatum, ac punitione dignum; ac secundum præfatæ Legis dispositionem, auctoritatem puniendi dictum crimen, hominibus esse concessam.

Nec de naturali Lege dubium est, aut esse debet: quin etiam omnem defectum culpabilem, qui infra se esset, & quem ex suo lumine concipere potest, damnet similiter, & reprobet; ac diffiniat, determinet, atque mandet puniendum: etsi, in particulari, non omnem defectum damnet, vel reprobet; quia non omnem defectum culpabilem, ex suo lumine, potest, aut potuit cognoscere, nec, ex consequenti, illum damnare, vel reprobare: in generali tamen quodam, omnem defectum culpabilem damnat, ac reprobatur; determinat & diffinit, ac mandat puniendum.

Cum igitur tyrannidis crimen defectus sit culpabilis, quem naturalis ratio, ex suo lumine, potest cognoscere; sequitur manifestè, naturalem rationem huiusmodi defectum damnare, atque reprobare; determinare, ac diffinire, ac mandare puniendum. Simili modo de civili Lege, vel morali, censendum esse videtur: nec in dubium revocandum, quin hunc defectum, & omnem alium in-

Ccc 3.

notu-

nocumentum Reipublicæ relatum damnet, & reprobet, ac mandet puniendum.

Et quia forsan quis diceret, quòd etfi hujusmodi *Leges* hujus criminis detestandi punitionem determinant, atque mandent puniendum; modum tamen executionis in particulari non determinant: hunc autem discretioni, seu providentiæ Præsidentium relinquentes, huic rationi in prioribus satis responsum esse videtur. Nam etfi non sub nomine, A forma, & ratione tyranni; sub nomine tamen, & forma, ac ratione hostis, inimici capitalis, & notorii, & manifesti ipsius Reipublicæ, ipsam Rempublicam hostiliter invadentis, devastantis atque dissipantis determinant: quarum determinatio non tantum Judicibus ordinariis, atque Præsidentibus, ut videtur, concedit facultatem; sed omnibus, & singulis oppressis, & hostiliter invasis liberam videtur concedere, & concedit facultatem; et si à præfatis Legibus, Judicibus ordinariis, vel Præsidentibus concessa sit autoritas, & judiciaria, sive ordinaria potestas puniendi crimina in hujusmodi Rempublicam relata; non tamen videretur hujusmodi auctoritatem, seu juridicam, vel judiciariam potestatem ab ipsa Monarchia, seu corpore mystico politiæ excludere, sed potius includere.

Nam si, secundum doctrinam Apostoli, *Ad Romanos* XIII. I. *Omnis potestas à Domino Deo est.* Hoc tamen modo, & non aliter, de communi Lege, & cursu, inter homines introducta fuit juridica potestas, seu judiciaria autoritas politica, & temporalis: quia, secundum rectam rationem à Deo omnibus hominibus impressam, & inditam, debitum est, & expediens, * inter homines hujusmodi juridicam potestatem, & quod ipsi super hoc inter se conveniant. Nam etfi homo, à primævo, à Deo habuerit potestatem, ut præesset piscibus maris, & volatilibus cœli, & terræ bestiis, ut deducit Scriptura, *Gen. I. cap.* non tamen ut aliis hominibus præesset, & eorum regimen haberet, aliquod dedit Præceptum, aut specialem ordinationem fecit, per expressum. Notanter dicitur, *de communi cursu*; quia Deus specialiter aliquos ordinavit, & mandavit, ut aliis præessent, ut certum est.

Et si, Deo volente, ex mutuis consensu, & assensu multitudinis politiæ, hujusmodi juridica potestas ortum habeat ex præfatis Judicibus ordinariis, vel præsentibus † inhæreat, & concessa sit, ut ex prædictis clarissimè videtur apparere. Palàm est, hujusmodi judiciariam potestatem, seu juridicam auctoritatem in corpore mystico politiæ, tanquam in suo fonte, & principio residere, ad quodlibet hujusmodi auctoritatem modo quodam participare, & ipsius usum pro loco, & tempore posse licitè exercere. Quod sentire, per expressum, visus est Magister Nicolaus de Lyra, prout superius est allegatum.

Hanc etiam eandem sententiam Seneca visus est tenere, qui loquens de tyranno dicit: „Non est „sacrificium Deo ita placens, sicut mors tyranni: „nam, ut ait, tyranni sunt expositi omnibus illis, „qui de ipsis volunt patriam liberare. Expresse per hoc innuens, quòd in quolibet membro corporis mystici politiæ, est hæc judiciaria potestas, modo prædicto: nec immerito; quia hujusmodi crimen, ut sæpius dictum est, quemlibet tangit de politiæ, est enim in totum corpus politiæ, & in quodlibet ejus membrum. Quapropter & quodlibet dictorum membrorum in hoc tangi videtur, & interesse habere ut sibi provideat, & præfata iniquitati tyrannicæ pro posse repugnet, & obviet.

Et hoc considerans Juvenalis, loquens de tyranno, dicebat sic: „Tyrannus raro moritur morte „naturali; ipse enim oditus est à Deo, & mundo: „nec est ferè ita modicus, si velit exponere vitam

* *Forsan desideratur esse.* † *Forsan Præsidentibus.*

„suam, pro tollendo vitam tyranni, qui non possit „invenire modum, & viam ipsum interficiendi, „& ab ipso liberare patriam.

Quibus diligenter attentis non immerito videtur dicta Assertio veritatem continere, quam non diminuit, sed auget determinatio immediate subsequens li *tyrannum*; hæc scilicet: *Qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & supremi Domini, pro auferendo &c.* Hæc autem ultima prædicta, nomine tyranni denotata, adducunt circumstantias non alleviantes, sed quamplurimum aggravantes, ut notatum est.

Postremo ex datis, concessis & apertis per Reverendum Patrem Dominum Cancellarium præfatum, prima Assertio potest in certo casu esse vera: certis enim circumstantiis occurrentibus, semper in numero per eundem enumeratis potest esse vera. Igitur & hæc secunda Assertio. Consequentia arguitur: quia hæc secunda expressa est in dicta prima Assertionem contenta, & ex ea immediate illata. Et quia de prioribus deductum est, has septem circumstantias dictæ primæ Assertionis non abesse, sed omnes, & singulas, aut saltem earum principales notoriè adesse: sequitur hanc secundam Assertionem non tantum esse probabilem; sed & veram, cum ex falso verum, & ex verò non nisi verum.

Sic igitur ex istis patet eadem Conclusio, quoad secundam Assertionem. Quo autem ad tertiam: *Licetum est unicuique &c.* eadem Conclusio deducitur. Et quia ex prioribus satis deductum esse videtur, quòd *Licetum est unicuique subdito &c.* deducatur, quòd honorabile sit, & meritorium. Nam honorabile & meritorium est, quod actus alicujus virtutis est, aut esse potest honorabilis: omnis est enim actus virtutis * meritorius; si non æterni præmii, quia infernus † non gratia formatus, tamen temporalis. Sed talis tyranni occisio potest esse, non tantum unius virtutis actus, sed & plurium: fieri enim potest ex honesto, aut posset ex puro amore Principis, & Reipublicæ quem quilibet subditus, secundum omnem Juris dispositionem tenetur habere: ex amore insuper publicæ Justitiæ, & veræ obedientiæ, ac fidelitatis ad Principem: demum, ex odio iniquitatis, & malitiæ, & amore obvian-di hujusmodi injustitiæ, & iniquitati tyrannicæ.

Sed quòd per explorationes, & insidias, videtur esse sufficienter in prioribus deductum: deductum enim est, quemlibet tyrannum notoriè hostile bellum gerere contra ipsam Rempublicam. Sed notorium est, ex communi determinatione Doctorum, licetum esse in bellis justis uti explorationibus, & insidiis. Igitur propositum. Et si hoc bellum ex parte tyranni iniquum est, & injustum; ex parte tamen Monarchiæ sic hostiliter invasæ, justum est, & rationabile.

Sed quòd occidere tyrannum villanè, per optimas cautelas, & explorationes, sit propria mors tyranni, patet: nam ex prioribus, secundum omnem Legis dispositionem, tyrannus venit puniendus, & per omnem Legem mandatum est ut puniatur, seu mandata est ejus punitio.

Et cum ex prioribus clarè deductum est, hoc Legum Mandatum exequi non posse per ordinarium Judicem; tum quia Superiore castigatore caret, seu reprehensore; tum secundo, quia Monarchiam in suis manibus tenet, & eam ut vult ducit: manifestè relinquitur, quòd modus punitionis, seu executionis præfati Mandati in Assertionem denotatus, est proprius ipsius punitionis modus; sed quòd omni & soli tyranno propriè dicto, de quo sermo, convenit, non alteri: qui enim sub-

* *Forsan sic legendum: omnis enim actus virtutis est meritorius;* † *Locus corruptus.*

sunt potestati, cum Justitia reprimendi, non proprie, vel abusive sunt tyranni. Propter quod dicit Joannes Salisburienſis, loquens proprie de tyranno, quod „Licuit tyrannum decipere, id est, eidem insidiari, „& honestum fuit occidere. „ Et subdit ad Propositum: „Non enim, inquit, de privatis agitur „tyrannis, sed de his, qui totam Rempublicam „premunt, cum suis hostilibus actibus universis. Nam, „inquit, privati Legibus publicis, quemadmodum „sunt fures, latrones, & raptores, ac mali subde- „legati Judices, qui proprie tyranni non sunt, sed „dici debent, facile coercentur: „ Sed quod licitum sit tacere, dissimulare, & suam voluntatem non declarare, sed occultare, praedictis attentis, est manifestum. Sic igitur ex istis patet eadem Conclusio, quoad tertiam Assertionem.

Quoad quartam Assertionem: videtur quod ex suis terminis non tantum sit probabilis, sed forsan vera, prout superius est deductum: nam secundum omnem Juris dispositionem, quilibet tyrannus est punitione dignus, atque venit etiam criminaliter puniendus. Jus igitur est, ratio, & aequitas, quod hanc punitionem etiam criminaliter, qua dignus est, secundum omnem Justitiam, rationem, & aequitatem, suscipiat. Jus est, ratio, & aequitas, ut quis sibi hanc punitionem infligi decernat, infligat, eam infligi mandet, vel praecipiat. Igitur Jus est, ratio, & aequitas, quod omnis tyrannus tam active, quam passive occidatur: sed quod villane, per explorationes, & quod hic modus sit proprius modus punitionis tyrannorum; videtur superius evidenter esse deductum. Sic ergo ex his patet Conclusio, quoad quartam Assertionem.

Quoad quintam Assertionem: quia prima, & secunda Assertiones, ex deductis prius circa eas, non videntur Fidei Judicio reprobatae, & haec quinta Assertio est notoria; ex earum sequela sequitur, quod nec Judicio Fidei est haec quinta reprobata: quod enim licitum est, honorabile, & meritorium, non est aliqua reprehensione dignum, sed apud quemlibet acceptum, & gratum esse debet, & Principis autoritate fulciri: nam quod Legum autoritate fulciendum est, non est immerito Principis autoritate fulciendum. Sed talis punitionis tyranni est hujusmodi, cum actus occisionis talis esse possit, non unius virtutis tantum, sed plurium. Quapropter patet Conclusio principalis, quoad hanc quintam Assertionem.

Quoad sextam Assertionem: quia etiam prioris est sequela, apparet quod non Judicio Fidei est reprobata.

De amore: Conclusio, vel Assertio est manifesta, primae Assertionis veritate praesupposita, & a nonnullis praesupponitur, prout superius deductum esse videtur: nulli enim dubium esse debet, quin omnis virtus, & omnis ejus actus, secundum se, & propter se, a quolibet diligibilis sit, ex communi sententia, & determinatione Doctorum.

Cum igitur talis occisio, aut voluntas ejus qui occisionem jubet, esse possit multiplicis virtutis actus, ut puta Justitiae, Obedientiae, & Amoris, sive charitatis ad proximum suum, & Dominum, & totam Rempublicam, ut prius ostensum est; sequitur quod pro debita remuneratione tenetur sic agentem diligere, & amare.

De honore, videtur manifestum: nam honor, est, secundum Doctores, praemium, & debitum virtutis ipsius, omnisque actus virtuosus, & honorabilis; cum honor sit exhibitio reverentiae, in testimonium virtutis.

De divitiis: sequitur ex duobus praedictis. Nam si amor amicitiae, seu benevolentiae, debitus sit tali actui virtutis; sequitur quod & honor debitus est; sequitur quod & divitiae temporales debita sunt: nam si quod majus est debeatur, & quod minus est

debeatur. Constat autem quod amor amicitiae major est quam honor, major quam divitiae exteriores, & mundanae; Ergo, &c. Sic igitur patet principalis Conclusio, quoad hanc sextam Assertionem.

Quoad septimam: quia sequitur ex prioribus, deductum esse videtur satis, quod nec ipsa est Judicio Fidei reprobanda. Praesuppositis enim prioribus, manifestum est quod plus tenetur illum, &c. diligere post, quam ante: talem enim post actum; id est, talis tyranni occisionem, crescit, & plurificatur diligibilitatis ratio. Nam si Rex prius diligebat, ex aliqua una certa ratione; tunc merito diligere debet ex duabus: & si ex pluribus, ut puta duabus; tunc post actum hujusmodi, ex tribus videtur talis esse diligendus.

Sed quod fidelitas talis subditi, sic talem tyrannum occidentis, ubique publicanda sit, & praedicanda, sequitur ex praedictis, cum ejus actus sit laudabilis, & studiosus, cum sibi honor & amor debeantur.

Haec autem omnia talis vassallus assequi potest per ipsius famam, & suae fidei, seu bonae fidelitatis publicationem. Igitur Rex hoc facere tenetur, & debet: insuper, quia per talem publicationem possent animi multorum tyrannorum, vel ad tyrannidem dispositorem comprimi, & tyrannidi locum dare; quod non modicum videtur Reipublicae expedire, & veris Monarchis favorem, atque securitatem afferre. Ex his igitur patet Conclusio principalis, quoad septimam Assertionem.

Quoad octavam Assertionem: similiter non videtur Judicio Fidei reprobanda, cum secundum Doctores, multipliciter dicitur sensus litteralis Scripturae; quorum alter a Doctoribus famosis falsus esse asseritur, ut est qui prima facie sumitur, & occurrit ex primaria Grammaticali significatione terminorum: & hic non est sensus Scripturae a Spiritu sancto principaliter intentus, quem semper necesse sit esse verum, sed quem frequenter contingit esse falsum; ut expresse dicit Bonaventura. III. Sem. Dist. ult. Et Gregorius, in Moralibus. Lib. I. Cap. III. in Prologo. ut inferius latius est deductum.

Alius vero est sensus litteralis Scripturae, a Spiritu sancto principaliter intentus semper, quem necesse est esse verum, & impossibile est esse falsum; qui non sumitur, nec semper occurrit ex primaria Grammaticali significatione terminorum, sed etiam ex sensu, serie, & ordine prioris litterae, & subsequentis.

Et quia in dicta Assertionem sensus litteralis confusè designatur per li. *Sensus litteralis*, & Doctores famosi talem recipiunt locutionem; sequi videtur quod rationabiliter talis locutio potest tolerari, nec venit Judicio Fidei reprobanda. Sic ergo patet Conclusio principaliter intenta, quoad hanc octavam Assertionem.

Quoad nonam & ultimam Assertionem: ex suis terminis videtur non Fidei Judicio reprobanda, prout inferius latius est deductum. Nam etsi omne perjurium simpliciter, & secundum se, malum sit, & illicitum; nec quoquomodo liceat peccare: non tamen omne quod juratur debet adimpleri. Si enim quis juraret infra tres dies fornicari; certum est ad hoc ipsum non teneri, & non adimplendo, non incurrit perjurium; sed jurando perjurat, propter defectum iustae & rationabilis causae.

Si quis insuper juraret non intrare Religionem, & non dare eleemosynam, vel nulli malum poenae inferre, vel aliquod aliud tale, ad quod faciendum, in certo casu, teneri posset; certum est, quod in tali casu non tenetur facere quod juravit, nec perjurium incurrit, in hoc quod non facit quod sic indiscretè juravit: sed jurando defecit, & perjurium, ut dicunt Doctores, incurrit, quia Dominum invocavit

vit in testem alicujus, ad quod confirmandum non erat invocandus, sed potius ad oppositum. Unde talia sub juramento cadere non possunt, cum sint obliqua, aut ad obliquitatem disponentia: propter quod dicunt Doctores, quod tres sunt comites juramenti; Judicium, Justitia, & Veritas.

Sunt insuper, ut dicunt Doctores, in omni juramento plures subintellectæ conditiones: ut; Faciam hoc, si Deo, supple, placuerit: si Propositio, si res in eodem statu permanferit: si Fidem mihi servaveris. Latius exprimitur per Doctores Juris Canonici. Generaliter tamen verum mihi videtur quod ubi quod juramentum † est, non est malum, sed potius bonum, & sine Dei offensa fieri potest, nec ad propositum * illius per Legem aliquam ligatur, debet adimpleri, etsi non, per impletionem, majus bonum inde venire possit; nec juratus, sua propria auctoritate, potest illud omittere: per dispensationem sui Superioris, secus est, &c. Sic responsio ad Conclusionem.

Et quia Reverendus in Christo Pater, Dominus Cardinalis Cameracensis, asserit & affirmat per suum juramentum, se credere, & nullatenus dubitare, quod quælibet dictarum novem Assertionum catholicè damnanda est, in forma eis subscripta. Respondetur ad rationes hujusmodi credulitatem in ipso causantes, ut videatur quid veritatis, aut probabilitatis dicta sua credulitas habeat.

Unde ad primam: cum arguit dictarum Assertionum condemnationem, ex condemnatione illius: *Quilibet tyrannus*, &c. quia virtualiter continent doctrinam illam, & in simile radice fundantur, & addunt circumstantias alias plurimum aggravantes: respondetur, negando quod dictæ Assertionem contineant hujusmodi doctrinam.

Primò. Nam ex terminis earundem sumitur, & sumi videtur nomen tyranni pro subdito, & vassallo, proditore, & suo naturali & Supremo Domino infideli. Ex terminis autem dictæ Propositionis condemnatae sumi tantum videtur dictum nomen tyranni, pro Domino naturali lapso in tyrannidem; cum in dicta Propositione dicatur: *Quilibet*, &c. *per quemcumque vassallum suum, vel subditum*, &c. Et ita in dictis duabus Propositionibus, seu Assertionibus, notoriè capitur nomen tyranni æquivocè, quoad supposita per dictum nomen designata, non forsan quoad rationem nominis, à qua est dictum nomen impositum: cum una, secundum rationem esse, dicatur in omnibus tyrannis, sint Domini, aut subditi, & vassalli. Et ita dicta Propositio condemnata, in hac prima Assertionem contineri non videtur.

Secundò. Dicta Propositio damnata, ex suis formalibus terminis in ea expressis, includit negationem omnis Præcepti, seu Mandati. Prima autem Assertio ex suis per se, & formalibus terminis includere videtur, & includit positionem & habitum, non unius Præcepti, seu Mandati, sed plurimum, quia naturalis rationis, moralis, & divinæ, &c.

Tertiò. Dicta Propositio condemnata, ex suis terminis, &c. includit negationem judicariæ potestatis, seu auctoritatis. Hæc autem prima Assertio, ex suis terminis includit positionem, & habitum judicariæ potestatis, sive auctoritatis humanæ, scilicet, & divinæ. Cum autem negatio sit privatio secundum se, & habitum sibi oppositum non contineat; sed potius includat: sequitur manifestè, quod dicta Propositio condemnata, non continetur, in virtute, in dicta prima Assertionem; sed potius in oppositum.

Quartò. Ex nullo termino contento in aliqua dictarum Assertionum, concludi, aut inferri potest; imò nec intelligi aliqua adulatio, flateria, aut blanditia. Ex terminis autem formalibus dictæ Proposi-

tionis condemnatae, clarè, imò clarissimè, & evidenter concludi, & inferri potest, ac intelligi blanditia, seu adulatio aliqua, cum, per expressum, ponantur in ea. Igitur termini, qui de se, id est, de sua ratione, à qua sunt, malitiam, & defectum aliquem denotare videntur, & denotant, qui sufficerent ad condemnationem Evangelii Joannis, si dicto Evangelio adderentur, per modum quo adduntur, scilicet determinando veritates in dicto Evangelio contentas, ut notorium est & manifestum.

Quare evidenter concluditur, quod dictæ Assertionem non continent doctrinam dictæ Propositionis condemnatae, in actu, aut virtute; & aliquæ dictarum Assertionum ex aliquo termino, vel aliquibus terminis, vel clausulis dictæ Propositionis condemnatae, in actu, aut virtute: & si aliquæ dictarum novem Assertionum ex aliquo termino, vel aliquibus terminis, vel clausulis dictæ Propositionis condemnatae intelligi, aut concipi, & inferri possent, bona, evidenti, & necessaria sequela, seu illatione.

Non tamen ex hac sequitur, nec in bona & necessaria consequentia inferri potest, quod dictæ Assertionem, aut aliquæ earum, falsæ sint, aut veniant condemnandæ, ut manifestum est: quia scit, & scire potest dictus Reverendissimus Pater, & Dominus Cardinalis, quod alicujus Propositionis copulativæ falsæ, & erroneæ partes aliquæ sunt, & esse possunt veræ, & Catholicæ, ex quibus inferri, & intelligi possunt vera, & Catholica.

Imò verissimè dici potest, quod si omnes Assertionem, aut earum aliquæ à dicta nota Propositione condemnata intelligi, concipi, & inferri possent, bona, evidenti, & necessaria illatione: non sequitur, nec in bona, & necessaria consequentia inferri potest, quod dictæ Assertionem, aut earum aliquæ sint falsæ, & veniant condemnandæ; cum etiam sciat, & scire possit, quod ex falso verum, & ex vero non nisi verum.

Ex quibus patet, quod ex condemnatione dictæ Propositionis: *Quilibet tyrannus*, &c. inferre non potest præfatus Reverendissimus Pater, & Dominus, falsitatem, aut condemnationem dictarum novem Assertionum, qualemcumque similitudinem habeat in terminis cum dicta Propositione condemnata, ut est notorium, & manifestum: nec in simili radice fundantur dictæ novem Assertionem; licet forsan fundari videantur, propter similitudinem terminorum. Ex si in simili fundarentur, non tamen similiter: quia dictæ novem Assertionem fundari videntur in ordinato, & discreto amore fidelitatis, & obedientiæ ad suum Regem, & Principem, & ipsam Rempublicam.

Hæc autem Propositio condemnata, etsi in tali amore fundari possit, & ex eo ortum habere; non tamen similiter: quia inordinatè, fatuè, & indiscretè, existimando adulationes ad actum illum, de quo Propositio loquitur, esse assumendas, etiam omni judicaria auctoritate exclusæ.

Nec addunt alias circumstantias plurimum, &c. sicut de authorisatione, &c. respectu talis homicidii: quia dictæ Assertionem, & potissimè illa secunda, de qua loquitur, non addit illam circumstantiam, de authorisatione, &c. respectu homicidii de quo loquitur Propositio condemnata. Nam tale sit * circumstantionatum ex terminis dictæ Propositionis circumstantiâ adulationis & privationis judicariæ potestatis, seu authorisationis, propter quam simpliciter redditur indebitum malum, & perversum.

Sed illa secunda Assertio illam circumstantiam, de authorisatione, addit, respectu mortis, occisionis, seu homicidii, de quo loquitur prima Assertio, quod non est circumstantionatum adulationis, & privationis

nia

† Forfan juratum: • Forfan oppositum:

• Forfan fit.

nis judiciaræ potestatis, seu autoritatis; sed opposita, ut patet ex terminis dictæ Assertionis, unâ cum aliis plurimis circumstantiis, ut quod talis occisus, &c. subitus, & vassallus, proditor, & infidelis, &c.

Et placeat attendere quod, licet ex dictis novem Assertionibus, aut ex earum aliqua, ut puta ex prima, inferri possit, & clarè, & in evidenti, & necessariâ consequentiâ inferatur, quod liceat subdito, vassallo, seu subdito occidere suum Principem, & Dominum naturalem, qui tyrannus est, de quo loquitur prima Assertio, scilicet, *qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium*, &c. prout in dicta Assertionem continetur: non tamen inferri potest ex hoc rationabilis condemnatio hujus primæ Assertionis: *Licetum est unicuique subdito*, &c.

Quod autem inferatur ex hac prima Assertionem, quod licet unicuique subdito occidere suum Principem, & Dominum naturalem, qui per cupiditatem, fraudem, &c. patet: quia ex casu posito in hac materia, tyrannus ille, de quo loquitur Assertio hæc prima, Princeps est, & Dominus, habens subditos & vassallos, subditos etiam & vassallos illius in quem machinatur; & ex eadem Assertionem, Licetum est unicuique subdito Regis illius, in quem machinatur, &c. dictus tyrannus, ipsum occidere: igitur licetum est subditis & vassallis hujus Principis & Domini, tyranni sic machinantis, &c. ipsum occidere, quod est propositum, & consequens illatum. Sed quod ex hoc rationabiliter inferri non potest, aut possit, aut debeat condemnatio hujus Propositionis, *Quilibet tyrannus*, &c. patet ex rationibus adductis ad dictam Assertionem primam, etiam ex alio: nam ex singulari aut particulari, non sequitur universale universaliter sumptum.

Constat autem, quod licet nomen tyranni, in prima Assertionem communiter & universaliter capiatur, tamen per comparisonem ipsius ad seipsum positum in Propositione hac, *Quilibet tyrannus*, &c. communiter in eadem sumptum & universaliter, rationem singularis & particularis habere videtur: hujusmodi tamen comparatione fundata in suppositis hujus nominis, tyranni, rationem, & formam veri Principatus, & Domini participantibus. Nam sic, comparando nomen tyranni, licet communiter significet tam Dominos, quam non Dominos, aut pro eis supponere possit; non tamen hic nisi pro Dominis, & Principibus tyrannis supponit, & non pro omnibus, & singulis Principibus & Dominis, sed pro talibus Dominis, & Superiorem habentibus, quod clarè elicitur ex terminis dictæ Assertionis.

In hac autem Propositione, *Quilibet tyrannus*, &c. licet nomen tyranni communiter significet tam Dominos quam non Dominos, & pro eis posset supponere; non tamen pro eis supponit, seu accipitur: sed tantum pro Dominis communiter, seu etiam universaliter, & pro eis distribuitur sine limitatione, aut restrictione ad aliquem modum Domini, vel Principatus; ut quod Superiorem aliquem habeant, vel non, & ita videtur, communius accipi in dicta Propositione, *Quilibet tyrannus*, &c. quam in ista, *Licetum est unicuique*, &c. cujus communitatis occasione, falsitatem potest suscipere condemnatio, non autem hæc prima Assertio, *Licetum est*, &c. ut manifestum est intuitu; seu benè consideranti.

Item. Cum addit dictus Dominus Reverendissimus Pater, Dominus Cardinalis, quod dictæ Assertionem addunt circumstantias, &c. sicut de turpitudine & vilitate mortis, in tertia Assertionem; respondetur quod ex terminis dictæ tertiæ Assertionis non concluditur, aut concludi potest aliqua moralis turpitudine, aut vilitas actus alicujus activè, aut

passivè designati, quia turpitudini, in Gallico, correspondet, *laid*; vilitati autem, in Gallico, correspondet *, constat quod nullum istorum verborum, in Gallico, ponitur in dicta tertia Assertionem, sed hoc verbum, *vilainement*, quod non denotat de se aliquam moralem turpitudinem, aut vilitatem, sed quemlibet modum se habendi quorundam hominum ad homines, ad oppositum modum se habendi aliquorum aliorum hominum, ut puta Nobilium ad alios Nobiles.

Et si dictum nomen non expressè talem modum designaret, per additiones tamen subsequentes, & rem dicti nominis determinantes, illum modum designare videretur, & designaret. Determinatur autem res dicti nominis per explorationes & insidias, & alia omnia quæ subsequuntur in dicta tertia Assertionem, quæ expressè, & formaliter videntur diffidentias unius ad alterum excludere, quarum exclusio, respectu talis tyranni, tanquam efficax & proprium medium liberandi Rempublicam videtur quibusdam assumenda.

Item. Cum arguit ulterius: Quoad confirmationem erroris, addunt quod litteralis sensus Scripturæ occidit animam; in octava Assertionem sufficienter per Reverendissimum Patrem, & Dominum, Dominum Episcopum Attrebatensem responsum est. Stat responsio in distinctione litteralis sensus, qui communiter à Doctoribus recipitur, cum loquantur de qualitate sensus Scripturæ sacræ.

Unde ad quæstionem, quâ quæritur: Utrum Scriptura sacra in omni suo sensu vera sit: respondentes distinguunt de duplici sensu litterali Scripturæ sacræ. Primus est, qui prima facie elicitur ex primaria significatione grammaticali terminorum illius litteræ, vel Scripturæ, non principaliter à Spiritu sancto intentus. Alius est sensus litteralis à Spiritu sancto principaliter intentus, qui non tantum sumitur ex terminorum primaria significatione grammaticali, sed ex littera priori ejus sensu, serie, atque ordine, & hic sensus semper verus est, & necesse est esse verum. Primus autem non semper verus est, nec ipsum necesse est esse verum, sed frequenter falsus est, ut est manifestum: & ita solemnes Doctores, & famosi distinguunt, per expressum concedentes, quod sensus litteræ, seu litteralis falsus est. Sic dicit Alexander de Halis, & Dominus Bonaventura, & alii plures.

Cum igitur hujusmodi locutio à tantis Doctoribus recipitur, atque permittitur; non videtur Fidei Judicio reprobanda, sed potius cum præfatis Doctoribus toleranda, licet sensus litteralis principaliter dicatur ille qui ultimò dictus est, non qui primò.

Item. Cum arguit denique, quod addunt dictæ Assertionem, quod in nullo ligat juramentum, vel confederatio facta inter aliquos &c. si vergat in præjudicium &c. Respondetur, quod verum est, & conforme sanctis Doctoribus, & eorum doctrinæ, si hujusmodi præjudicium sit ipsius animæ jurantis præjudicium. De hoc præjudicio intellexit Magister Joannes Parvi, loquens in hac materia, sicut patet ex deductione, seu probabilitate sua, quæ sumitur ex ordine charitatis &c.

Quod autem hæc Assertio, ex propriis terminis ejus hoc præjudicium includat & denotet, ostenditur: nam & famosa regula, & approbata à Philosophis, & Doctoribus sanctis + Angelorum per se positum stat pro suo significato famosiori.

Cum autem multa sint & diversa præjudiciabilia, seu præjudicia ad invicem ordinem habentia, prioris, & posterioris, ut notorium est, & manifestum: nam est animæ præjudicium, quod primum est in ordine, & maximum; est vitæ corporalis, seu humanæ vitæ præjudicium; honoris, famæ, ac ceterorum

D d d

rorum

* Videtur desiderari vil. + Locus corruptus.

rorum bonorum exteriorum, etiam naturalium, & artificialium præjudicium; manifestè sequitur quòd hoc nomen, præjudicium, in dicta Assertionem positum, illimitatè, non restrictè stat in eodem, pro primo, & principali, seu maximo præjudicio, quod est animæ præjudicium: & ita videtur dicta Propositio, sive Assertio, ut jacet, ex suis terminis veritatem continere; & in se, & ex suis terminis ordinem debitum charitatis continere, & ad hoc animæ præjudicium primum, & principale, seu maximum est referendum, quicquid est in hac materia.

Nam indubiè tenendum est, quòd pro conservatione, retentione, defensione, seu tuitione suæ rei temporalis, sponsæ suæ, aut liberorum, non est frangendum juramentum, nisi hæc omnia prædicta, pro tunc, caderent in Præcepto: tunc enim non teneretur servare juramentum, seu promissum; aliter autem, servare tenetur, & non contravenire, sua propria autoritate: quod notanter dico propter certos casus.

In casu autem currente, seu præsentem, conservatio Regis, suæ sponsæ & liberorum, ac totius Reipublicæ defensio, & tutio, cadere visa sunt, & videntur sub Præcepto, quod casus positio declaravit, & clarè patet memoranti. Quare patet, quòd doctrina hæc, & similis condemnanda non est, prout prædicta Propositio condemnata: *Quilibet tyrannus*, &c. nec pertinaciter hanc doctrinam asserentes sunt hæretici, nec ut tales puniendi.

Ex quo manifestè sequitur, quòd asserere, inter Catholicos dictas Assertiones esse probabiles, vel forsan veras, non est erroneum, nec sapiens hæresim, nec Doctor Theologus hoc publicè in hoc sacro Concilio, & coram Judicibus Fidei asserens, habendus est de hæresi vehementer suspectus, &c.

Et quia præfatus Reverendissimus Pater, & Dominus, ultra prædicta, pro fundamento condemnationis doctrinæ hujusmodi Assertionum aliqua adduxit, & allegavit pro ampliori discussione, & appertione materiæ; & ut videatur quid veritatis, aut probabilitatis habeant hujusmodi adducta, seu allegata.

Respondetur, per modum qui sequitur. Et ad primum, cum dicit, quòd hæc doctrina est contra duo Præcepta Decalogi, scilicet: *Non occides*, scilicet, absque autoritate judiciaria; & illud: *Non perjurabis*.

Respondetur, quòd doctrina conformis esse videtur dictis duobus Præceptis: nam prima Assertio, cum secunda dicit, quòd tyrannus de quo loquitur, venit occidendus autoritate Legum, scilicet civilis, seu moralis, naturalis, & divinæ. Sed quòd hæc autoritas judiciaria sit ostenditur: nam Legis divinæ autoritas, est Dei Judicis supremi autoritas. Igitur Judiciaria est. Similiter Legis naturalis autoritas, Dei Judicis est autoritas, & judiciaria esse videtur: de civili autem & morali est manifestum; nam Legis autoritas, est Legislatoris autoritas Judicis, & sic judiciaria est hujusmodi Legis autoritas; Lex enim posita à Legislatore primo non revocata, non immutata, aut quoad effectum suspensa, sed potiùs approbata per Legislatoris successores, Judicis auctoritatem continet; & sic judiciariam videtur continere auctoritatem. Qui ergo ejus autoritate aliquem occidit, autoritate judiciaria illum occidere videtur.

Nec hæc glosa, scilicet: *Absque autoritate judiciaria*, est glosa communis Doctorum hujus Præcepti, *Non occides*; sed hæc; *propria scilicet autoritate*: *Non occides*, scilicet propria autoritate. Hanc glosam, non illam, scilicet, *autoritate judiciaria*, ponit expressè Magister Nicolaus de Lyra, super illo verbo: *Qui gladium accipit, gladio peribit*. Matth. xxvii. § 2. *Qui gladium accipit*, propria scilicet

autoritate, *gladio peribit*: non dicit, absque judiciaria autoritate.

Hanc glosam insequitur per expressum Dominus Bonaventura, iii. *Senten. Distinct.* xxxvii. Et sanctus Thomas, secunda secundæ. *quest.* lxxiv. Et Albertus Magnus, iii. *Senten. Distinct.* xxxvii. Nec Augustinus hanc glosam insequitur, super illo verbo: *Qui accipit gladium*, in secundo Libro contra Manichæum, dicit enim, sic: *Qui accipit gladium*, &c. id est, *qui nulla superiori ac legitima potestate, vel jubente, vel concedente, in alterius sanguinem armatur, gladio peribit*. Non enim dicit, absque judiciaria autoritate, id est, absque jubente Judice immediatè, secundum intellectum præfati Reverendissimi Patris, & Domini: imò ex tenore præfate autoritatis Augustini, non videtur necessaria legitimæ potestatis jussio, sed ejusdem sufficit concessio.

Quoad illud: *Non perjurabis*, &c. Huic Præcepto non contrariatur Assertio de juramento, sed est concordia, stando in terminis prioribus juramenti. Dicit idem Reverendus Pater, & Dominus Cardinalis quod in prioribus dictum est; est enim omne juramentum observandum, quod non vergit in detrimentum animæ.

Nec facit ad propositum quod allegat ille Reverendissimus Pater scriptum, Exod. xxi. *Si quis per industriam*, &c. hoc enim intelligitur, si fecerit privata autoritate: hoc autem in hac materia non dicitur, sed oppositum.

Et contra se facit, & pro præsentem materiam quod allegat. xxiii. *quest.* vi. C. *Non occides*, sumptum ab Augustino, ubi dicitur: *His igitur exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel Spiritus sanctus iustitia Deus specialiter jubet occidi*: quia Assertiones prædictæ, & potissimè prima, & secunda præsupponunt tyrannum, de quo sermo, non tantum Lege una, sed pluribus, morali, seu civili, naturali, & divina fore occidendum, & generaliter jussum esse per dictas Leges quòd occidatur.

Doceat igitur dictus Reverendissimus Pater, quòd nulla istarum Legum generaliter jubeat talem tyrannum occidi. Constat divinam Legem, & etiam naturalem dictare seu determinatè diffinire, ejusmodi tyrannum omni pœna possibili dignum, non tantum temporali morte, sed æterna; cum nulli sit dubium, aut esse debeat, quin talis tyrannus mortaliter peccet. Aut igitur Legislator hanc sententiam, & dictamen considerans, & imitans, parte una; parte autem ex altera Republicam, & ejus bonum, quod respicit hujusmodi tyrannidis crimen, sed oppositum ipsius boni publici, qualitatem scilicet, in ipsius læsionem, & detrimentum Legem aliquam edidit, per quam non tantum singulis subditis, & vassallis ipsius Legislatoris permittitur ut ab eis hujusmodi tyrannus occidatur; sed & potestas conceditur, aut ex contentis per expressum in corpore Juris civilis, hoc idem, & in bona, & necessaria consequentia infertur, aut nullatenus ex Lege aliqua super hac materia edita, aut nullis contentis in dicto corpore Juris civilis; nullis etiam coassumptis veris hæc potestas conceditur, concluditur, aut infertur.

Si primum; clarè habetur intentum. Secundum non videtur; quia hoc est crimen maximè detestandum Reipublicæ, & ejus bono inimicum, & maximè puniendum. Igitur per Legislatorem est super hoc, & circa provifum, ad salutem Reipublicæ, & ejus bonum. Si enim circa minora mala, & inconvenientia contingentia Republicam per Leges justas providerit; multò magis circa hoc detestabile, & maximum crimen, per Legem aut Leges providit: providit enim circa depopulationem agrorum, desertionem militiæ, furtum nocturnum

num, insidiationem viarum; per suas Leges dans, & concedens potestatem puniendi hujusmodi crimina multò minora, ac ea committentes, etiam per mortem, illis illam infligendo: etsi ex nullo, aut nullis contentis in dicto corpore Juris Civilis, quibuscumque etiam veris coassumptis, possit hujusmodi potestatis concessio clarè, verè, & expressè * ex his tamen, quæ in bona & necessaria consequentia inferuntur, ex illis forsitan inferri potest interpretativè, & implicite, quibusdam aliis A veris coassumptis. Non enim præsumendum quin si Legislatores, Imperatores scilicet, vel alius supremus Dominus, in Regno suo, vel Dominio similem casum prævidisset, aut prævideret, super hoc providisset, aut provideret, Legem statuendo, ut quilibet valens & volens liberare Rempublicam ab hujusmodi tyranno, eam liberaret, etiam per mortem, sibi illam inferendo.

Similiter contra se facit, & pro præsentis materia quod allegat, xxiii. q. viii. c. *Quicumque*: quod sumitur ab Augustino, ubi dicitur: *Qui sine publica* &c. Quia in casu, B occidens A, non sine publica administratione interfecit, cum ex duabus primis Assertionibus clarè supponitur, quod auctoritate Legum hujusmodi tyrannum interfecerit; & ita non sine administratione aliqua, cum Legislatores, & ejus Judiciaria auctoritas, seu administratio, in Lege sua, tanquam in suo effectu resideat, atque reluceat, ut est manifestum. Nec opus est, quod B, sic A interficiens, aliquam administrationem, seu Juridicam potestatem habeat in ea ex aliquo Officio suo, vel gradu hierarchico temporali, seu temporalis politiae sibi specialiter concessio, sed sufficit quod hanc habeat ex commissione Legislatoris, seu Legis: sicut manifestè potest declarari in politia Ecclesiastica. Et ita non videtur usurpare, nec usurpat potestatem à Deo sibi non concessam.

Nec denique est hæc doctrina contra illam Decretalem, aut ejus rationem, *Pro humanis*: prout sufficienter deductum esse videtur per Reverendum Patrem, Dominum Episcopum Attrebatensem. Loquitur enim Decretalis illa, ut dicunt Domini Juristæ, de illis qui ad talem actum procedunt ex vindicta, & odio, qui horrenda inhumanitate, detestandaque sævitia mortem faciunt aliorum; secus in C proposito esse videtur.

Item. Postmodum, cum arguit præfatus Reverendissimus Pater, quod hæc doctrina multò magis est condemnanda, quam illa Propositio, quæ ponit, quod populares possint ad eorum libitum, id est, arbitrium, Dominos delinquentes corrigere. Hoc negatur: quia istius Propositionis damnata nulla veritatis est apparentia, nec boni circumstantia; cum in solis popularibus non resideat Communitatis auctoritas, ut notum est, nec in eis sensus, nec intellectus vigor, quo sufficienter videre possint quid agendum, aut corrigendum in Principe suo.

In præsentis autem casu, aliæ sunt circumstantiæ, tam ex parte B, quam ipsius A. Ex parte B, ex casus positione, sunt circumstantiæ veri amoris ad Principem, & Rempublicam, & debitæ obedientiæ: ex parte autem A, sunt circumstantiæ inimicitiae hostilis contra Principem suum, & Dominum Supremum, & infidelitatis, & inobedientiæ multipliciter indebitarum.

Ad ultimam ejusdem Reverendissimi Patris rationem; cum arguit hujus doctrinæ condemnationem &c.

Respondetur; hoc sibi negando quod assumit ratio, propter interesse illius cui hæc doctrina ab aliquibus publicè denunciata, etiam judicialiter tanquam hæretica, & † à nonnullis asseritur, est falsò a-

Tom. V. Pars. III.

* Videtur desiderari demonstrari: † Forsan ut.

scripta, seu imposita; nec * talis innocens ab hoc crimine læsus maneat in fama, & honore, ad hoc, de necessitate salutis, obligatio esse videtur. Postremo, non tantum in hujusmodi Propositionis condemnatione exprimitur unus specialis assertor, sed quam plurimi: imò exprimi videtur tota Bohemia, in qua erat usus ille publicus, & notorius receptus & approbatus. Sic ex his patet. &c.

Placeat attendere diligenter: per doctissimos & sapientes viros, qui sunt, præstatur sub jurejurando salubre consilium in materia Fidei, qualiter omnes rationes Cancellarii Parisiensis, & sibi adherentium, seu adherere volentium, novem Assertiones in examine Magistrorum nunc positas hæreticare non procedunt, nec veritatem casus expressi in dictis Assertionibus comprehendunt, per quem animus occidendi, propria auctoritate, non laudatur, nec approbatur, sed potius reprobatur: cum in prima Assertionem dicatur animus occidendi tyrannum, de quo loquitur, esse conformis Legibus, naturali, morali, & divinæ; quod etiam expressius dicitur secunda Assertio, ut notum est ex terminis.

Attendantur ergo circumstantiæ in prædictis Assertionibus missæ, & etiam expressæ; tunc clarissime patebit, quod dictæ Assertiones non tantum sunt probabiles, aut sine præjudicio Fidei & contradictione sustinibiles; sed apud nonnullos forsitan patenter & manifestè veræ.

Et primò. Videantur circumstantiæ ex parte illius quem licitum est taliter occidere. Loquitur itaque prima Assertio de illo qui machinatur &c. Machinari enim, licet rationem occultam & proximam de se importaret, & ex consequenti non patentem, ut innuere videtur Dominus Cancellarius, non tamen importaret actionem inevitabilem, sed potius ex hoc inevitabilem; est enim difficilius obviare, & indè periculum evitare tali malitiæ conceptæ, quæ cum tractu temporis, & occultè deducitur ad effectum, quam si hoc celerius, atque potentius fieret, ut videtur.

Nec verum est, quod de se tantum dicat actionem immanentem, sed extra transeuntem per effectum, qui quanto secretior est & ignotior, tanto magis rationem machinationis participare videtur, & participat: ignotior, inquam, quoad finem intentum per machinantem. Nec actum machinationis, quoad ejus substantiam necesse est esse occultum; sed quoad hoc interdum est manifestus: sed quoad ejus finem, mali intentum necesse est esse occultum; qui quidem finis quanto difficilius concipi potest, tanto magis machinatio est, & dici potest.

Nec immeritò machinationis actus est prolixus; quia difficile est, & longa indiget cogitatione, seu etiam meditatione, media invenire ad finem mali præconcepti, qui maximam videtur de se habere distantiam ad hujusmodi finem: quæ tamen, secundum rem, juncta sunt fini hujusmodi, & propinquat: qui finis, si interdum ex uno actu concipi non possit, nec esse notorius; ex pluribus tamen ejusdem machinationis actibus, & eorum plurimis circumstantiis publicis & notoriis, potest esse machinatio, seu omnis actio publica, & notoria, ut notorium est & manifestum.

Sic igitur non est necesse, actionem machinationis semper esse occultam, etiam quoad ejus finem; sed esse potest patens & manifesta, sicut est in proposito, ex circumstantiis designatis per hæc verba; *per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium*, determinantibus actum designatum per verbum *machinatur*, positum in prima Assertionem. Hæc autem omnia non videntur dicere actionem occultam; sed eorum aliqua notoria & manifesta, non

Ddd 2

tan-

* Forsan legendum ac.

tantum quoad substantiam, sed etiam quoad finem, ut notorium est & manifestum; ad minus, est manifestum quod complexum ex dictis terminis, sed potius patentem & manifestam, cum sortilegium non tantum in actu interiori consistat, sed in exteriori, sensibili; & de se manifesto, licet etiam ejus effectus dubius esset & incertus, nec fini malo ipsius machinantis propinquus: nam manifestum est quod, hoc non obstante, sortilegium, non tantum secundum ejus substantiam, sed secundum suam rationem absolutam ac etiam relatam, seu comparatam ad Regem, tanquam medium, seu principium finis mali in Rege ipso præconcepti, & per machinantem intenti, potest esse notorium, & manifestum.

Sed videamus in quid machinatur. Non dicit Assertio, *in mortem*; sed *in salutem corporalem*, id est, contra salutem &c. Oculis apertis verissime videtur, quod Assertio dicit, *in mortem*, id est, contra corporalem vitam sui Domini, morti naturali oppositam. Quid enim aliud est salus, secundum intellectum communem Sanctorum, & Doctorum Theologorum, quam vita? Estne salus æterna vita? Nulli dubium quod sic: salus ergo corporalis theologicè, & inter Theologos, vita est corporalis: secus forsan est medicè, & inter Medicos: sic forsan salus, sanitas diceretur.

Hanc æquivocationem non recipit hæc materia moralis & theologica; sed penitus est abjicienda: nec machinatio in hanc salutem dumtaxat, id est, sanitatem corporalem Regis &c. machinantem relevaret quin, secundum omnem Legem, divinam, naturalem, civilem, moralem, & canonicam dignus sit morte naturali, & veniat per exterminationem puniendus: quin insuper, secundum præfatas Leges, sit capitalis & formalis inimicus & hostis Regiæ Majestatis, & Reipublicæ, committens crimen læsæ Majestatis humanæ, in primo gradu.

Postea verò, ut dicit dictus Cancellarius, non dicit Assertio, *pro auferendo sibi vitam*, sed solum, *pro auferendo suam Dominationem*; Verum quod hæc clausula non ponitur, *pro auferendo sibi vitam*; sed hæc, *pro auferendo suam Dominationem*. Sed ex hoc inferri non potest, quin ille de quo loquitur Assertio, vitam sibi auferre intendat, & sibi, quantum in se est, auferat, quod expressè denotatur per hanc clausulam expressam: *machinatur contra salutem corporalem Regis sui*, ut ex præcedentibus deductum est. Unde per hanc clausulam: *pro auferendo Dominationem suam*, denotatur finis mali per machinantem intentus principaliter, seu ipsius machinationis, per cupiditatem, fraudem, &c. attemptatæ in Regem, per expressum denotatæ per hanc clausulam: *Qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & supremi Domini*, quam immediatè subsequitur, & determinat dicta clausula dictum finem denotans, scilicet *pro auferendo suam Dominationem*, ut notorium est, & manifestum intuenti ordinem terminorum Assertionis prædictæ.

Deinde videamus per quæ media talis machinatur, prout dicit ipse Cancellarius. Assertio non dicit, quod habeat gladium extensum ut Regem percutiat, hoc verum est, sed dicit, per sortilegia, quorum etsi effectus aliquis interdum dubius sit, & incertus, nec forsan fini mortis intentæ propinquus; non tamen necesse est omnem eorum effectum dubium esse & incertum, nec ipsi fini non propinquum.

Et si verum esset quod dicit dictus Cancellarius, & quod omnis eorum effectus dubius esset & incertus nec fini mortis intentæ propinquus; hoc

tamen non relevat machinantem, quin, ut tactum est, committat crimen læsæ Majestatis, & dignus sit morte æterna, & temporali, & quin per hujusmodi effectum dicti sui Regis mortem intendat, & quantum in se est, sibi vitam auferat.

Et minus mala est, & perversa, seu injusta & indebita talis intentio mortis suo Regi inferendæ per hujusmodi causam & effectum, quam sit intentio per gladium extensum, ut manifestum est; sed multò pejor, cum multò plures circumstantias malas hujusmodi intentio comites habeat, ut facilius est videre: libentiùs enim gladium extenderet, ut citius finem peroptatum Dominationis attingeret, si sui & Status securitatem & impunitatem potius conciperet. Ex enim sui inordinato amore, & Dominationis concupitæ, ac terrore periculi; omnis mediis hujusmodi fini proximis, & immediatis, notoriis, & publicis; media distantia per hoc secreta, & occulta, vel secretiora, & occultiora assumit, ut sunt ea, de quibus loquitur Assertio.

Non minus ex hac proditor, & capitalis inimicus, ac hostis Regis, & Reipublicæ, cujus quidem perversa intentio, seu conditio, etsi occultior sit, & minus patens, ex finis intenti parte, quam sit conditio gladium extendentis; aliqui tamen, & pluribus noscibilis est, & fieri potest patens & manifesta, ut patet ex prædictis: in quo casu talis cui patens est, & manifesta hujusmodi intentio, si Reipublicæ speciali voto sit astrictus, & Principis, & Communitatis autoritate fulcitus, ut tanquam minister, actus publicæ Justitiæ exerceat in hostes, & inimicos Reipublicæ, quemadmodum est militiæ astrictus Dux, scilicet, Comes, Baro, aut etiam Miles; rationabiliter, ut videtur, potest in talem sic machinantem insurgere, & in gladium extendentem, ut Regem percutiat, vel occidat.

Constat autem, quod non tantum Miles, sed quilibet subditus & vassallus, & forsan Ecclesiasticus licet, & rationabiliter, & etiam meritorie possit talem sic gladium extendentem occidere. Ergo & in casu Assertionis.

Additur, ut dicit dictus Cancellarius, *per fraudes, dolos, & malum ingenium*, qui termini, ut dicit dictus Cancellarius, generales sunt, significantes actus interiores non patentes de se, sed potius ignotos.

Salvâ reverentiâ ipsius Cancellarii, in dicta Assertionem non ponitur, *dolos*, sed alii duo ponuntur termini, scilicet *fraudes & malum ingenium*. Constat autem quod nomen, *fraudes*, non est impositum auctui mentis, secundum quod immanens est; sed secundum quod transit ad extra per effectum, ut videtur manifestum.

Etsi nomen, *ingenii*, mentem ipsam, aut ipsius aliquam potentiam menti inhaerentem, & immanentem, secundum quid significet, & eidem sit impositum: ex additione tamen ejusdem, cum nomine, *mali*, non intus manet, sed transit ad extra. Nam ex doctrina Philosophi allegata aliàs per Dominum Cancellarium, verum & falsum sunt in mente; bonum autem & malum sunt in rebus, & per consequens extra mentem, sicque magis nota, seu agnoscibilia. Quapropter concluditur ex parte illius qui occiditur, quod dictæ Assertionem casum prædictum, scilicet necessitatis inevitabilis verè includunt, nec excludunt.

Considerentur insuper circumstantiæ positæ ex parte modi agendi; quoniam dicitur, *per explorationes & insidias*, tertiâ & quartâ, quæ, ut dicit dictus Cancellarius, longam præmeditationem important; & specialiter, tales insidiæ, quæ sunt jramento fidelitatis, & socialitatis velatæ, sicut innuit nona

† Forfan alloqui.

nona Assertio, quæ salvare nititur ac justificare confederationes tales, quod non sunt obligatoriae. Benè verum est, quod tales insidiae & explorationes, morosam, seu longam important praemeditationem: sed ex hoc non inferitur, nec inferri potest, quod tales explorationes, & insidiae non sunt media licita, congrua, & honesta, ad finem, seu actum de quo loquitur Assertio. In bellis enim licitis, licitum est uti insidiis: in praesenti autem casu, si non sit bellum publicum, & notorium apud singulos, Juris, aut facti notorietate, aut quia machinans in Regem, seu Regem invadens non fateatur, nec confessus est; aut quia super hoc decretum Judicis non opponitur, nec oppositum est; aut quia factum non est omnibus subditis, & specialiter voto fidelitatis astrictis Regi evidenter notum; est tamen bellum latens & occultum, familiare & domesticum, quod, ex hoc, gravius, & detestabilius est.

Quod si non modis praedictis notum, atque notorium, sic quod eis nulla tergiversatione celari posset; sic supponitur ipsi B fuisse notum atque notorium, scilicet quo ad actum, seu factum ipsius machinantis, seu Regem invadentis, quod est factum, vel actus bellum gerentis occultum; nec ex velatione juramenti fidelitatis, seu socialitatis videntur malitiam contrahere, ut videtur innuere dictus Cancellarius: quia si post confederationes contractas, alteri confederatorum innotuerit, vel innotesceret hostilis inimicitia concepta contra Regem, seu initum bellum occultum, familiare & domesticum; nullum tali hostili inimico promissum, hujusmodi hostilitati conferens, & accommodum servare tenebatur, & teneretur; cum ex divina Lege, & ipsius Charitatis ordine, ad oppositum tenebatur, & teneretur.

Et si hanc hostilitatem praevideret, ut per verba praefati Cancellarii innui videtur, & contrahendo defecisset; non minùs tamen vera est Assertio illa nona, & in casu, multipliciter excusandus veniret. Si enim A, apud B hujusmodi confederationes per se, aut alterum procurasset, tunc potuit B meritò concipere, quod ad suam perversam intentionem & hostilem amicitiam jam diù conceptam facilius & securius exequendam has procurabat: ac insuper meritò concipere potuit B, quod si denegaret, per expressum, secum contrahere confederationes, quod indignationem contra se concipere posset, & quod inde secretius, & occultius malitiam jam diù, & praemeditatè conceptam exequi posset; & demùm ab ipso B, & singulis suis adherentibus caveret, & cautior, & attentior in executione dictae malitiae, per hanc denegationem, reddi posset: in hoc enim casu, & his occurrentibus circumstantiis, multipliciter veniret excusandus, ut est notorium & manifestum.

Sed nec tantùm in hoc complexo: *Quando est tanta potentia, quod Justitia non potest bono modo fieri per Supremum*; includitur casus inevitabilis necessitatis, quod videtur imponere dictus Cancellarius, illud impugnando, seu reprobando: sed etiam consistit in malitia, & hostili inimicitia, jam diù & praemeditatè concepta, atque cogitata, quod denotatur per verbum, *machinatur*, ut dicit dictus Cancellarius per haec verba, *explorationes & insidias*, quæ, ut fateatur, ipse Cancellarius, longam important praemeditationem; quæ si non expressè & formaliter ponantur in prima Assertione, ut determinantes actum tyranni machinantis; implicitè tamen, & virtualiter, sicut pars est in suo toto, in machinatione denotata per *machinatur*, contineri videntur & continentur veraciter: qui enim in alterum machinatur, ipsum explorat, & insidias sibi praepræparat, ut est manifestum, quæ, ex relatione ad

finem de se malum & damnatum, malæ sunt & damnatae in tali machinante.

Ex parte igitur hujusmodi machinationis, & hostilitatis in tempus continuatae, per praedicta, & ex hoc firmatae & radicatae in ipso tyranno machinante, & ipsum tyrannum irrevocabiliter & immobiliter, & fixè in hujusmodi maleficio ad mortem Principis ordinato determinantis & finientis, irrevocabilis est salus Principis, nec valet mors ipsius finaliter, parte ista. Sic igitur ex parte ista pendet inevitabilis necessitas; pendere etiam potest, parte ex altera, Justitiae scilicet, ipsum reprimentis, seu Judicis castigantis, non valentis eum reprimere, seu castigare; qui effectus contingere potest in Judice, seu Principe, ratione indispositionis per effectus hostilis machinationis conceptae, in eo subsecutae, quæ obstante, hujusmodi machinationem non concipit, nec ejus effectum, qualiter super hoc providendum, & remediandum non videt, neque considerat, nec defectus insuper repressionis, & debitæ castigationis talis &c.

Solum patet ex parte Principis sic indispositi contingere; sed etiam ex parte machinantis potest contingere & contingit: quia in casu, magnæ est potentiae in subditis, & vassallis, & sanguine Regi conjunctis, ex hoc magna * apud eum, & ejus Consilium, ac plurimos Officialis publicos actus Justitiae exercentes vocem, & auctoritatem habens, ac multiplices favores, & hujus defectus, hæc & alia plura casum praesentem continentes occasione juncti †, tamen cum primo defectu contingentes ex indispositione Principis, sic ut praemittitur, contingente in ipso Principe, nedùm est difficile, sed primum impossibile aliquem esse, aut reperire, qui talem machinantem auderet de tanto crimine accusare, aut se partem formalem contra eum constituere, etiam si dicta essent pluribus evidenter nota.

Et quod super hoc laborarent vox communis & publica fama, & si quis esset qui talem animum assumeret, praedictis stantibus, non videretur illum, secundum discretionem, spiritum assumere. Nam aut esset de inferioribus & mediocribus, aut superioribus, & majoribus. Si de primis, aut secundis, non est praesumendum quod talis posset super hoc audiri, & effectum Justitiae attingere, & se, misericordiae gratia, mortis periculo exponere. Si autem de Superioribus, aut majoribus esset; aut viam Juris assumeret, aut facti: non est praesumendum, obstantibus praedictis defectibus fundatis in maximis favoribus, quod cum Juris ordine finem Justitiae, & effectum posset attingere.

Et est clarissimè praesumendum, quod indè magna scandala, divisiones, turbationes, & odia posset, contingere, ad viam facti publicam, contra hujusmodi tyrannum movendo guerram. Multò plura mala scandalosa &c. posset in Republica contingere sine insuper licentia ‡, & contra Principis sui voluntatem bellum movere non posset.

Non est praesumendum quod hanc licentiam posset attingere, sed potius oppositum, & si pro majori parte Consilii Regi assistentis posset; non tamen sine partialitate & discordia, obstantibus praedictis favoribus. Sola ergo videtur via facti occulta & secreta: quare &c. non contingere † casus inevitabilis necessitatis tantùm ex parte ipsius Justitiae, seu Judicis castigantis; sed etiam ex parte operis machinantis, ad quod, praedictis circumstantiis astantibus, indefectibiliter sequitur Principis destructio, & non modica Reipublicae, certo modo existente Principe, detrimentum & læsio.

Non valet dicti Cancellarii illatio, salvâ sui reverentiâ: Justitia non potest bono modo fieri per supremum: ergo aliquo debito, & convenienti modo

D d d 3

* Locus corruptus. † Locus corruptus. ‡ Locus corruptus.
† Hic aliquid desideratur.

do fieri potest; quam tamen videtur innuere. Nam si non bono modo fieri potest; licet, & bene fieri non potest: nam in agilibus quod fit, & non bono modo, non bene fit; & quod fit, & non bene fit, malè fit. Nam bonum & malum immediate sunt contraria. Et ita ex propriis terminis dicti complexi inferri non potest, quod licet fieri posset publica Justitia, Juris ordine servato, ut intendit dictus Cancellarius, attentis & astantibus præfatis circumstantiis omnibus, quæ verissime astare, & circumstare possunt casum tyranni principantis &c.

Nec minus malum videtur, quod Supremus talis interfectus fuisset, Juris ordine non servato: quia malum non est, nec fuisset, si talem, prætermisso Juris ordine, occidisset, nota sibi machinatione, aut quod ipsum occidi mandasset: erat enim suus supremus Judex, qui Juribus conditis super Juris ordine servando non subjicitur, ut notum est & manifestum; & ita sine illo ipsum occidere licet poterat per se, vel alium de ejus Mandato; aut etiam sine ejus expresso, & vocali Mandato, modo quo supra: ex hoc non magis, vel majus malum est, talem interfici per istum, cui non est subjectus ipse interfectus, ordine Juris prætermisso, quam per suum Supremum, cui subjicitur: quia, ex prioribus, non est malum per suum Principem interfici, ordine Juris omisso, in casu &c. & sic non majus, vel minus.

Secundò. Quia ipsum sic per istum cui non subjicitur tanquam Judici, interfici, non est secundum se, & extrinsecè malum, sed potest, & potuit bene fieri, ac etiam malè: bene siquidem; si motus fuerit amore Reipublicæ, & veræ obedientiæ Legislatoris, & suarum Legum hanc hostilitatem damnantium, & potestatem concedentium, ut supponitur: malè si quidem; si motus fuerit odio, vel amore propriæ vindictæ, vel aliàs &c.

Nec insuper valet dicti Cancellarii illatio: Per suum Supremum, vel alios milites, & modis aliis interfici potuit: ergo non est casus inevitabilis. Necessitas sumitur per comparisonem ad Regem, & ejus dispositionem, & machinationis effectum, cum aliis circumstantiis, de quibus prius; quia continuata, & non præventa per ipsius machinantis præventionem, hujusmodi machinatio, effectum finalem, scilicet Regis mortem indefectibiliter assecuta fuisset.

Non autem sumitur, nec sumi debet, ut sumit dictus Cancellarius, per comparisonem ad machinantem ejus interitum, & ea quæ hæc concernere possunt, sicut sunt modi interitus, aut interemptores; quia non est ad propositum, ut videtur: sic enim interfici potuit per alium, & aliàs, & alio modo, ut notum est; & est dicta illatio ad hominem, & non ad rem. Nec consequenter oportet ad verificandum dictam primam Assertionem, quod in omnibus circumstantiis concernentibus machinantem, sit notorietas Juris, aut facti. Juris per confessionem ipsius, vel Judicis Decretum. Facti, quia nulla tergiversatione &c. ad verificandum Propositionem aliquam exigitur & sufficit unio eorum quæ per se insunt ipsis extremis. Hoc est manifestum, tam in Propositionibus per se, quam per actus.

Ad verificandum hanc: Homo est animal: vel, Homo est risibilis, sufficit, & exigitur unio extremi ad alterum possibilis, secundum dictorum extremorum naturam, & ejus capacibilitatem. Ad verificandum autem hanc, quæ non est per se, sed per accidens: Homo est albus: sufficit quod exigitur unio extremorum, secundum eorum naturam, & possibilitatem, quæ consistit in unione, vel identitate, secundum esse. Sic in Proposito. Non autem

exigitur, nec sufficit unio; non per se, sed forinsecus, & penitus extrinsecè dictis extremis conveniunt aut convenire possunt, ut ad verificandum hanc: Homo currit: non exigitur, nec sufficit quod homo sit in domo, & quod cursus ibidem fiat, ut notum est: hoc autem quod est, esse in domo, penitus extrinsecum est homini, & cursui extremis.

Ad propositum applicando: indubiè dicendum esse videtur, quod ad verificandum dictam primam Assertionem, non exigitur, nec forsitan sufficit notorietas Juris, aut facti actus alicujus singularis, & determinati, singulariter & determinatè designati; cum hujusmodi notorietas, modo superius tacto, ad intentionem dicti Cancellarii videatur esse forinseca, & penitus extranea extremis, & eis quæ per se ipsis conveniunt.

Nulli dubium esse potest, quin hæc vera sit, & Catholica: Licet homini hominem occidere: & potissime ista: Licet homini hominem malefactorem, furem, latronem, vel homicidam occidere. Non tamen ad eam verificandum exigitur notorietas illa, de qua sermo, alicujus actus, vel facti particularis; sed penitus est hujusmodi veritati, seu verificationi extrinseca.

Sic in propositis: cum prædictæ Assertiones, & potissime prima formata sit ex terminis communibus communiter sumptis, nullum factum, vel actum particularem, aut suppositum particularis designantibus, forsitan ad eam verificandum, ut ejus veritas formam praxis debite recipiat, & ad opus extræ, seu ad actum occisionis denotatæ per li *occidere, vel occidi facere*, rationi applicetur, tanquam principium in illud dirigens, hujusmodi notorietas exigitur: cum ipsa veritas sic relata ad opus determinatum, & singulare, exigat subjectum, sive suppositum, tam ex parte agentis, quam patientis: nam actiones sunt suppositorum, & circa singularia, seu supposita, ex doctrina Aristotelis. i. *Metaphysica*. In actibus enim physicis, agens exigit subjectum in quod agat, non absens, sed præsens; non separatum, sed conjunctum, & propinquum; non improporionatum suæ virtuti, sed proportionatum. Sic in actionibus moralibus, seu liberis, agens subjectum in quod agat; non absens, sed præsens; non separatum, sed suo fini, & rectæ intentioni conjunctum, & propinquum; non improporionatum suæ virtuti activæ, sed proportionatum; & tali, & tam convenienti qualificatione qualificatum, & rectitudine, seu rectitudinis impressione, dictæ scilicet virtutis activæ valeat, & possit recipere. Hæc autem, ut videtur, esse non possunt sine hujusmodi notorietate Juris, aut facti. Ergo &c.

Nam talis subjecti, seu passi conjunctio, & propinquitas, ac etiam præsentia, secundum notitiam capiuntur, ac etiam intelliguntur capi, in præsentia materia morali: cujus quidem notorietatis, seu notitiæ absentia ab agente, rei tamen veritate ex parte passi, seu subjecti, subserviente, defectuosam redderet agentis ipsius actionem; non autem erroneam in Fide, & hæreticam: non enim posset actionem proportionatam dispositioni, seu qualitati passi in passum influere, propter ipsius passi, & suæ qualitatis, & dispositionis absentiam, seu distantiam, quam tollere non potest, & ejus oppositum afferre; levis* autem, fantastica, vel probabilis apprehensio passi, & suæ qualitatis: & in hoc casu posset hujusmodi agens redargui, sicut merito redarguendus esset, sed non de Fide, & ut homicida puniendus veniret, non constituto de ipsius passi qualitate: quæ si postmodum Judici nota fieret, non de actu, secundum se, redarguendus esset, cum hujusmodi passum, ex sua qualitate, dignum sit morte, & occisione, & illi proportionatum: sed

* *Locus corruptus.*

sed de modo: quia ex incerto sibi, ad certum processit; ac se, suumque Statum magno exposuit periculo: nec hujusmodi notorietatis additio circa hujusmodi circumstantias omnes, & quolibet earum omissa est ex ignorantia, vel potius ex astutia, ut dictus Cancellarius dicit: sed ex altera istarum, vel ex utraque, hujusmodi additio poscitur; quia, ut ex prioribus deductum est, notorietas est, & esse debet circa actum determinatum, & singularem, & singularis personæ extrinseca, & impertinens communibus, seu confusis, aut communiter & confusè designatum.

Nec ea omissione minor fuit virtus, vel apparentia, in subsumendo ad has Maximas, seu Regulas generales, ex quibus solum non sumitur probatio Conclusionis principaliter intentæ, quæ de actu singulari est, & singularis personæ; imò nec ipsius illatio: sed ex his Regulis, & Maximis, & etiam ex Minore subsumpta sub eis Regulis, hujusmodi illatio, quæ clara est & evidens, quæ probativa est, & esse potest, si Antecedens, pro qualibet sui parte, notius sit consequente, constat Majores, seu has Regulas, hoc est, Majorem deductionis Parvi esse notio-rem Conclusionem principaliter intentam, si Minor deductionis ejusdem Magistri Joannis Parvi facti evidentiam contineat, & præfatam notorietatem, notior est præfata Conclusio: si autem facti evidentiam non contineat, subserviente etiam ipsius Minoris veritate, forsitan illatio non est probativa, sed non minus est illativa. Si autem Majores hæ, & Regulæ veritatem contineant cum Minore, non Conclusionem, notoriè per facti evidentiam, illatio vera est, non bona; non tamen pravitate hæreticâ mala. Si autem Majores hæ, seu regulæ cum Minore falsæ sint, illatio non minus vera est, sed non moraliter bona, sed mala.

Denique placeat attendere, quòd licet in quarta Assertionem, ac etiam in septima, & nona, nulla fiat ex earum terminis coarctatio ad casum circumstantionatum; coarctatio tamen clara est ad intellectum illius, cujus, ut dicitur, sunt hujusmodi Assertiones, qui clarè elicitur ex contentis in Propositione, vel Tractatu, ex qua dicit dictus Cancellarius, hujusmodi Assertiones legitime esse extractas.

Coarctatio insuper fit, comparatione habita ad præcedentia, & consequentia in codice, ex quo dictus Cancellarius dicit esse extractas, ut manifestum est intuenti.

Insuper coarctatio clara est, per comparationem, seu relationem dictæ quartæ Assertionis, ac primæ, & aliarum sex &c. ad quid nominis *tyranni*, per expressè positum in præfato codice, in scedulis missis Doctoribus, & Magistris, per Episcopum Parisiensem, & Inquisitorem; per quod clarè patet, quòd et si dictum nomen significet ex sua impositione, & ratione, quoscunque Rempublicam opprimentes, Jure, aut injuriâ Principantes, ac etiam non actu principantes, sed actu dominari cupientes, cum dictum nomen in tota Propositione Parvi positum, & in omnibus suis Assertionibus sic capitur, & coarctatur per ea quæ dictum nomen circumstant, & determinant, quod supponit tantum, & capitur pro non tantum Domino, sed etiam subdito, non actu principante, sed dominari cupiente.

Unde est manifestum, quòd per relationem ad hujusmodi quid nominis, capi debent verba dicti Parvi in omnibus Assertionibus suis; nam in materia tanquam principium est præsupponendum, & præsuppositum est, & fuit à dicto Parvi, per cujus respectum, & in ordine ad quod dicit, & intellexit quæcumque dicta, & asserta per dictum Parvi de

ipso tyranno: nec rationabiliter intelligi possunt, aut debent aliter dicta sua, licet in aliquibus locis dictæ suæ Propositionis loqueretur sine determinatione limitante suam generalitatem ad subditum, & vassallum proditorem, & infidelem, per operas efficaces machinantem actualiter in mortem sui supremi Domini.

Nec insuper propter defectum hujusmodi coarctationis expressæ in dicta Assertionem, & illimitationem nominis tyranni dictæ Assertionis, damnatio potest rationabiliter inferri, secundum intentionem Cancellarii, damnatam Assertionem sæpius in hoc Concilio, & alibi explicantis, quæ intendit ut nomen tyranni tantum dicat, & denotet, non Jure actu principantem; hoc est, qui sine titulo, & per violentiam, non ad commune, sed ad proprium conferens principatur: hoc enim modo actu principans, & verum titulum habens, non ad commune, sed ad proprium respiciens, & non intendens bonum, non est tyrannus.

Nec ex condemnatione hujus Propositionis: Licet suum Principem, verum titulum principandi habentem, in tyrannidem lapsum, hoc est, ad proprium & privatum, non commune bonum principantem, occidere; inferri potest rationabiliter condemnatio hujus Assertionis, vel Propositionis: Licet tyrannum per violentiam, & non Jure principantem occidere. Quia, si prima, secundum aliquos, falsa esset, & rationabiliter condemnari posset; secundum vero alios, non modicum probabilis appareat, nec veniat condemnanda ex prædictis; hæc tamen secunda apud Doctores tam Theologos, quam alios, fuit, & est multum probabilis; & nedum probabilis, sed simpliciter asserta vera: quia talis sic principans verus hostis est, notorius per facti evidentiam, quod nulla tergiversatione celeri potest.

Nec ex condemnatione hujus Assertionis: *Quilibet tyrannus* &c. potest rationabiliter inferri, aut concludi dictæ condemnationi Assertionis, istius scilicet: Licet unicuique subdito occidere tyrannum per violentiam, & non Jure principantem: secundum intentionem præfati Cancellarii condemnantis hanc quartam Assertionem: quia secundum deducta prius, condemnatio hujus: *Quilibet tyrannus* &c. rationabiliter ex aliis multis fieri potuit, quam ex parte tyranni, ad actum occisionis dumtaxat, per suum violentum subditum, aut vassallum comparari, ut notorium est ex terminis pluribus dictæ Assertionis: *Quilibet tyrannus* &c. & ut prius deductum est.

Et si in dicta Assertionem nulla fiat coarctatio ad casum aliquem, & ejus circumstantias; istud contingit, quia dictam Assertionem, & alias singulas sic formans eas ab omni sensu, & intellectu aliis ab illo quem ex se faciunt, denudavit, & penitus spoliavit; tantum eis adjiciens intellectum quem ex suis terminis facere possunt, & faciunt: & si advertant V. R. P. deliberationem Reverendissimi Patris, Domini Cardinalis Cameracensis, & eam benè considerent, eos non multum movebit; cum certissimum sit, atque clarissimum, omni benè suam præfatam deliberationem ponderanti, atque consideranti, quòd in materia, ex notoriè falso procedit principio, salvâ suæ Reverendissimæ Paternitatis reverentiâ: procedit enim ad istarum novem Assertionum condemnationem, ex condemnatione hujus Propositionis: *Quilibet tyrannus* &c. ut manifestum est suam dictam deliberationem respicienti.

Sed luce clariùs constat ex deductis prius, quòd ex condemnatione dictæ Propositionis: *Quilibet tyrannus* &c. rationabiliter inferri non potest, nec concludi istarum novem Assertionum condemnatio, etiam si

etiam si essent condemnandæ, non ergo in falsitate dictæ Propositionis, *Quilibet tyrannus*, &c. tanquam in principio, quærenda est istarum novem Assertionum condemnatio: ex falso ergo procedit principio, salvâ semper suæ Reverendissimæ Paternitatis reverentiâ.

Denique advertant R. P. V. quatenus Episcopus Attrebatensis, in tota sua deductione, & in duodecim dubiis per eum motis, atque divulgatis, non ponit aliter casum, quam in materia debeat apparere. Si aliter appareat ex textu dictarum novem Assertionum, hanc alteritatem fecit, eas sic separatim formans ex aliis, ex quarum tenore, non obstante hujusmodi formatione, satis apparet inevitabilis necessitatis casus, modò prius resolutio, hujusmodi necessitatem resolvendo.

Nec possunt debita dubia per præfatum Reverendissimum Patrem retorqueri contra eum, ut dicit Dominus Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, eam applicando ad quartam Assertionem, quæ generaliter loquitur, ut dicit Dominus Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, de omnibus tyrannis occidendis per industriam, & insidias, & villanè, id est, sine diffidatione, ut exponit idem Episcopus: quia, ut prius tactum est, & deductum, nomen tyranni, in dicta Assertionem capi non debet generaliter, sed restrictè, licet determinatione subsequente ponatur; quia ad intellectum illius primæ Assertionis capi debet: cujus intellectus apparet non generalis, sed restrictus; nec ad intellectum præfati Domini Cancellarii, quem habet de tyranno, quem sæpius declaravit, retorqueri possunt contra præfatum Reverendum Patrem, & Dominum, nec dicta quarta Assertio impugnari, sed potius fundari & colorari. Si enim proprius, formalis, & adæquatus conceptus tyranni sit hic actualiter, non jure principans, ad privatum, & non commune bonum, prout innuit prædictus Dominus Cancellarius; clarior est hujus quartæ Assertionis, imò primæ, & aliarum singularum, in quibus nomen tyranni ponitur, probatio, seu deductio. Nam constat, talem non esse Dominum, sed verum hostem, & inimicum Reipublicæ notorium, & manifestum, actualiter usurpantem quæ sua non sunt, & actus hostilitatis publicæ, & notoriæ exercentem in totum corpus Reipublicæ, & singula ejus membra: nam & pro talis tyranni invasione, & Reipublicæ expeditione seu liberatione, ab ipso videtur esse omnis ratio.

Nec dicta Assertio, vel alia quæcumque, in qua ponitur nomen tyranni prædictum, contra se pati videtur rationis apparentiam; nisi pro quanto concipitur, vel ab hominibus capitur, intellectum hujus clausulæ, *aut principari conatur*, continere: qui quidem intellectus non facilius apparet notorietatem hostilitatis, & inimicitie contra Regem, & Rempubicam conceptæ continere, quemadmodum facile est hujusmodi notorietatem concipere hujus orationis, *Qui in Republica non jure principatur*, intellecto conceptu, qui proprius est intellectus tyranni, qui clarè & notoriè dictam notorietatem continet.

Propterea concludendum est certissimè, quòd hæc tota doctrina non est tam periculosa, tamque perniciofa, quam à quibusdam concipitur, dicitur, & asseritur: sed ipsa benè concepta, & resoluta, ad intellectum Doctorum, qui de hac materia loquuntur, relata, capax non est, nec erit denominationum sibi attributarum. Nam nec prima, nec omnes simul junctæ destruunt omnem politiam, aut Principum securitatem; sed oppositum, secundum intellectum præfati Domini Cancellarii: cum tyrannus, secundum ejus intellectum, non sit verus Princeps, vel Dominus, sed usurpans Dominium; nec viam

dans apertissimam ad homicidia proditoria, & ad omnia perjuriam, modo prædicto conceptæ, intellectæ, & resolutæ, seu relatæ; nec ad violationem totius sacre Scripturæ, & specialiter Decalogi. Non est idcirco fas alicui Catholico, & specialiter Theologo, vel Prælato, hujusmodi Assertiones pertinaciter asserere esse hæreticas, & Fidei Judicio condemnandas, nec se velle ad Judicium suorum Superiorum referre, sanctæ scilicet Sedis Apostolicæ, vel Generalis Concilii.

SEXTA DELIBERATIO.

REverendissimi Patres, & Domini Judices in causa Fidei. Ad testimonium dandum super his novem Assertionibus non audeam accedere, nisi coactus per vos, quos firmiter esse meos Dominos, & habere potestatem exigendi credo, ut juridicè requisitus essem. Sed antequàm dicam opinionem meam, protestor in scriptis, quòd in istis novem Assertionibus, sicut nec ubi alibi, non intendo dicere, scribere, asserere, vel negare quidquam, quod quovis modo esset, vel esse posset dissonum sacre Scripturæ, Articulis Fidei, dictis sanctorum Doctorum, vel aliorum ab Ecclesia approbatorum repugnans, vel aliquo modo contrarians, vel determinationi istius sacri Concilii Constantiensis. Quòd si aliquid hujusmodi dicerem, & lapsu linguæ, vel ignorantie scriberem, ex inadvertentia, ex nunc, pro tunc, & ex tunc, pro nunc revoco, annullo, & volo haberi pro non dicto, submittens me correctioni omnium, ad quos pertinet, & maxime istius sacri Supremi Concilii, & vestræ, ô Domini Judices, &c.

Qua protestatione facta: dico primò, quòd aliquid pertinere ad Judicium Fidei, idè est, quia ipsum credere, vel ejus oppositum, necessarium sit fidelibus ad salutem expressè, vel saltem impressè, vel sequentia formaliter ex illis, formaliter ipsis repugnantia: & sic solum illa pertinent ad Judicium Fidei, quæ credere necessarium est fidelibus explicite, & implicite, ad consequendum salutem æternam, modo dicto: & sic sacra Scriptura; Articuli Fidei; determinata per Ecclesiam sanctorum Doctorum dicta, &c. pertinent ad Judicium Fidei.

Ex his infero, quòd aliquæ Propositiones probabiles, quæ tantam probabilitatem habent ex se, quantam earum opposita, non sunt ad Fidei Judicium pertinentes: & sic dico, juxta meam intelligentiam, has novem Assertiones esse novem Propositiones probabiles; non quòd earum opposita sint hæretica, vel impossibilia, sed benè falsa, non sunt Fidei Judicio reprobandæ, sed relaxandæ in suis probabilitatibus in sua pace, & non sunt ad Judicium Fidei sic trahendæ.

Et si dicatur: scandalisant aures suas benè*, quòd benè possunt aures ignorantium Leges, & dicta Philosophorum, & Authorum, vel etiam scandalisant aures passionatorum, se involventium in odio, & in pessima voluntate, sicut ista verba Christi: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, &c. non habebitis vitam in vobis*, scandalisaverunt Judæos, Phariseos invidos, &c. sed non Discipulos Jesu Christi, scribitur Joan. vi. 54. Et ista etiam: *Aufferetur à vobis Regnum Dei*, &c. Matth. xxi. 43. Sed istud scandalum non fuit datum à Christo, sed fuit acceptum scandalosè sic ab illis, &c. Idè qui sic ex istis novem Assertionibus scandalisantur, videant de fure nocturno, de desertore militæ, de expoliatoribus viarum. Legant opera Moyfi, Exod. ii. quando interfecit Ægyptium. Jabel. Jud. iv. quando interfecit Sisaram. Eliæ. iii. Reg. xviii. quando interfecit Pro-

* *Locus corruptus.*

Prophetas Baal, &c. & multa alia. Judith, quando interfecit Holophernem. *Judith*, per totum, Sacerdotum Naneæ, quando interfecerunt Antiochum. II. *Mach.* I. C.

Si dicatur, Præceptum Legis est: *Non occides*. Respondetur, videatur glosa: *Non propria auctoritate, non livore invidia, &c.* Sed interfecto, vel procurans occisionem talis tyranni, de quo loquitur prima Assertio, hoc facit auctoritate Legum, moralis, & naturalis.

Si verò dicatur, quòd non auctoritate Legis divinalis. Respondetur quòd sic, quia omnis conformitas & auctoritas Legum, naturalis, & moralis, est à Lege divinali. Hæc est opinio Augustini, *Epist.* II. *Ad Macedonium*, circa medium; & *Ad Publicolam*, circa finem; & *De libera arbitrio*. Lib. I. ubi dicit: *Homicidium est, hominem occidere. Potest aliquando quis occidere sine peccato: nam & miles hostem; & Judex, vel minister ejus nocentem; & cui forte invito atque imprudenti solum manu refugit, non mihi videntur peccare, cum hominem occidunt.*

Constat autem, quòd occisor talis tyranni, de quo Assertio loquitur, non libenter occidit, sed hoc facit propter fidelitatem quam habet ad Regem, & propter juramentum, ut ipsum Regem servet à morte.

Præterea. Quilibet talis tyrannus, de quo loquuntur Assertiones, committit crimen læsæ Majestatis: idèò justè interficiendus est viliter, nec, per casum, potest interfici ab aliquo Superiore, nec à pari: ergo interficiendus est ab inferiori, & non magis ab uno, quàm ab alio; ergo à quolibet.

Præterea. Quilibet inferior Rege, est membrum Reipublicæ, cujus caput est; qui quidem, sicut tenentur omnia membra naturalia corporis naturalis pro salute capitis; tantum & taliter tenentur pro salute Regis omnes sui vassalli.

Præterea. Plus nocet Reipublicæ mora Regis sic procurata, ut dicunt Assertiones, quàm mors cujusquam vassalli: sed quilibet potest licitè interficere volentem ipsum interficere. Ergo, &c.

Pro octava Assertione loquitur B. Gregorius, in *Prologo Moralium*, Cap. III. dicens sic: *Verba sacra Scriptura aliquando intelligi nequeunt juxta sensum litteralem, quia aliquando superficie tenus accepta, nequaquam instructionem legentibus, sed errorem gignunt.* Nec est dubitandum, aliquando verba sacra Scripturæ, in sensu quem faciunt, esse minùs congrua; quæ tamen in sensu in quo sunt, veritate plena sunt; ut ista: *Cæci vident, surdi audiunt.* Matth. XI. 5.

Præterea. Hæresis est mors typica animæ: omnis autem qui aliter intelligit sacram Scripturam, quàm Spiritus sanctus efflagitat, hæreticus est. xxiv. q. 3. *Hæresis Græcæ*. Constat autem, quòd Spiritus sanctus à littera* aliquando vult intelligi, quàm ad sensum litteralem.

Pro nona Assertione dicitur, quòd juramentum non obligat, ubi desunt Justitia, & Judicium, comites ejus: sed in casu Assertionis nonæ, desunt Justitia & Judicium, quia vergit in deteriores exitum; & sic non est obligatorium: non enim est justum id quod indiscretè juratur. Hoc patet in Isidorum, & habetur in Canone XII. 44. *In malis promissis Fidem rescinde. In turpi voto muta decretum.* In *Regulis Juris*, in VI. *In malis promissis fides non est servanda.*

Præterea. Juramentum quod vergit in præjudicium alicujus, vergit in deteriores exitum, & sic vergit contra Jus. Illud est præjudicium, quod contra Jus est nocumentum illarum: quòd autem juramentum quod vergit in præjudicium sui, sponsæ suæ,

* Forſan legendum Scriptura sacra aliter.

liberorum suorum, non sit obligatorium, videtur esse de mente Magistri Sententiarum, in Libro tertio, *Distinctione ultima*. Magistri Alexandri de Halis, in suo Libro tertio, &c. Idem dicit Ambrosius, Libro primo, *De Officiis*, ubi sic: *Esse contra officium, nonnunquam promissum solvere juramentum: sic patuit in juramento Herodis, qui necem Joannis præstitit, ne promissum negaret.*

Præterea. Ut puto, libenter Doctores scirent nomen assertoris, & compositorum harum novem Assertionum, qui non creduntur alia de causa fecisse, nisi ad confusionem octo veritatum Magistri Joannis Parvi; & ad confusionem, & ultimam destructionem Ducis Burgundiæ; & per consequens, ad divisionem & confusionem totius Regni Franciæ: cum non procurabat damnationem illarum octo veritatum Parvi, absque compositione harum novem Assertionum; hoc solum arbitrandum est esse factum, quia non videbantur ita de facili condemnandæ, propter modificationem illarum, illæ octo Veritates Magistri Joannis Parvi.

Undè notandum est, quòd aliquæ Propositiones aliter sunt concedendæ, vel negandæ, sub una modificatione; & aliter sub alia modificatione: & idèò quia in tertia Veritate Magistri Joannis Parvi ponuntur istæ modificationes; scilicet, quòd tyrannus talis sit pertinax, & velit persistere in sua malitia, nec vult se corrigere, & nec potest per Superiorem aliquo modo corrigi, & quòd periculum est in mora.

Assertor autem modò ponit unam modificationem, dimittendo reliquam; aliquando ponit reliquam, & dimittendo aliam, & sic variat propter inducere alios minùs aversatos in displicentiam illarum novem Assertionum, & ad damnationem earundem; & nititur ducere eas ad Judicium Fidei, quod nequaquam est faciendum, si fideliter procedatur.

Si autem dicatur, quòd ejus veritas qualiscumque, qualitercumque sit, à Spiritu sancto est, quod videtur velle Gregorius, in *Moralibus*, ubi dicit: *Omni veritatem conceptam in quacumque scientia, in sacra Scriptura eminentius contineri.*

Respondetur, quòd non sequitur: Omnis veritas est à Spiritu sancto; ergo veritas omnis est ad Judicium Fidei sic trahenda. Sic esset ad Judicium Fidei trahenda hæc veritas: *Adjectivum debet in tribus æstantibus cum suo substantivo concordare.* Et sic: *Omnis. Syllogismus debet constare ex tribus terminis, & duabus Propositionibus.* Certè ridiculum est talia affirmare, scilicet, quòd tales Propositiones sint Fidei Judicio condemnandæ, vel etiam approbandæ; sunt namque Propositiones topicæ ad utramque partem disputabiles.

Sic igitur dico, quòd, meo judicio, istæ novem Assertiones sunt probabiles, & sunt veræ: ita tamen, quòd earum opposita non sunt condemnanda Judicio Fidei, quovis modo, salvo tamen judicio meliori, seu saniori. Longius scriberem; sed nolo tædiare vos Dominos Judices, nec alios auditores, nec ipsæ novem Assertiones sunt Judicio Fidei condemnandæ, nec reprobandæ.

SEPTIMA DELIBERATIO.

Dei nomine invocato.

UT ad dubium quod mihi propositum est, & ad quod obligatus sub juramento, secundum rectam conscientiam, respondere, præmitto dictum B. Augustini, in quadam Epistola effectualiter sic dicentis: quòd quædam leguntur in Ecclesia, quibus adhibenda est fides, arbitrio voluntatis; ac sunt quædam legenda, & quædam, quæ auctoritate, vel firmitate

mitate rationis, in neutram partem firmanur: quædam verò sunt, quibus fidem quidem adhibeo, auctoritate dicentium, & ea teneo; paratus tamen credere oppositum, si ab Ecclesia, auctoritate Summi Pontificis aliter declaretur: quædam verò ita firmiter credenda sunt & tenenda ab omnibus, quod si oppositum ab aliquo teneretur, aut dubitaretur propositum, dubitans esset reprehendendus; & contumaciter tenens, esset tanquam hæreticus condemnandus, ut sunt dicta sacra Scripturæ, & ea, quæ ab Ecclesia statuuntur. Et de his habetur, *prima distinctione*, in multis locis.

Modò ad propositum dico, quod Assertiones, quæ superius hic conscriptæ sunt, habent rationes ad utramque partem, & ideo topicæ, seu neutrales appellandæ sunt; quoniam sunt in primo genere eorum Librorum qui in Ecclesia leguntur, seu permittuntur legi. Et ego ex hoc, protestatione supra dicta, dico, judico, & assero, supra dictas novem Assertiones non esse Fidei Judicio reprobandas. In cujus rei testimonium, me subscripsi, manu propria, &c.

DELIBERATIO OCTAVA.

EGo per Reverendissimos in Christo Patres, & Dominos, Dominos Cardinales, ceterosque Dominos Judices in causis Fidei, per sacrum Generale Constantiense Concilium Deputatos adjuratos, seclusis favoribus, & inordinatis affectionibus quibuscumque, dicam, vel in scriptis tradam, super Assertionibus novem supra scriptis, opinionem meam, videlicet, utrum Judicio Fidei sint reprobandæ.

Protestor in primis, & ante omnia, quod in eorundem Assertionibus, vel alia quacumque materia, non intendo, nec volo quidquam pertinaciter asserere; sed omnia per me dicenda submitto correctioni sacro sanctæ Romanæ Ecclesiæ, sacri Generalis Concilii, & Reverendorum Patrum, Dominorum Judicum prædictorum, quorum determinationi semper adherere propono, & per Dei gratiam, adherere.

Protestor ulterius, quod non intendo asserere, aliquem esse, vel fuisse talem tyrannum, qualis in prima Assertionem supponitur, cum ab existentia, vel non existentia talis tyranni non dependeat veritas, aut falsitas Assertionis, ut notum est. Constat enim, quod etiam si nullus esset maleficus; nihilominus esset ista Propositio vera. Maleficus est licite puniendus: juxta illud, Exod. xxii. 18. *Maleficos non patieris vivere*.

His præmissis, aliqua suppono, quibus addam probabiliter unicam Conclusionem, ex qua patebit quid sentiam de prædictis Assertionibus.

Primò suppono, quod licet imponens falsò quæcumque crimen alteri sit culpabilis, non tamen propter hoc videtur hæreticandus. Prima pars patet: quia sic imponens puniendus est, & non nisi propter culpam. Secunda patet etiam: quia si oppositum illius secundæ partis esset verum; sequeretur, quod quilibet imponens innocenti furtum, homicidium, vel aliquod simile, esset hæreticus, quod est absurdum, nec in authentica Scriptura memini me legisse.

Secundò suppono, quod Assertiones prædictæ solum debent intelligi de tyranno hostili, & usurpatore; non autem de Rege, vel naturali Domino, licet in tyrannidem, vel tyrannum converso. Patet intuitu terminos primæ Assertionis, à qua dependent aliæ plures; ibi enim qualificatur expressè tyrannus, *per cupiditatem, fraudem, sortilegium, &c. machinans contra salutem Regis sui, & Supremi Domini, ut auferat ei sui nobilissimam, & altissimam Dominationem*.

Ex ista suppositione sequitur evidenter, quod Assertiones favent Principibus, & Dominis naturalibus, & solum contrariantur hostilibus tyrannis injustè nitentibus usurpare aliena Dominia.

Tertiò suppono, quod Assertiones loquuntur, ut intelligendæ sunt, de subdito Regis contra quem fit machinatio.

Sub prædictis protestationibus & correctionibus, fit ista Conclusio.

Prædictæ novem Assertiones sunt absque Fidei discrimine probabiliter sustinibiles. Patet de prima, quæ quasi ceteras includit, & sic probatur: Omnis actus in se non habens rationem indebiti, cuicumque licitus est, etiam subdito; sed occisio tyranni hostilis, de quo sermo, non expectato qualicumque Mandato, in casu Assertionis prædictæ, per quam intenditur conservatio salutis, & vitæ Regis, ac Republicæ, non videtur habere rationem indebiti: ergo talis occisio cuilibet subdito Regis, vel Domini, contra quem machinatur ipse tyrannus, est licita. Major est nota, quia nec est illicitum, nisi ratione indebiti. Minor patet, quia justè, per consequens, & debite potest talis tyrannus occidi, præsertim intentione prædicta. Ubi autem per casum Assertionis, non potest per Superiorem, & minùs per inferiores Judices haberi remedium; frustra, imò fortè culpabiliter videretur expectare Mandatum.

Quod autem laudabilis & meritoria sit occisio talis tyranni, sequitur ex prædictis, *laudari*, quia bonum opus meretur, & plurimum, pluresque leguntur in sacra Scriptura laudabiliter, & meritorie sic occisi; sicut, sine quocumque expresso Mandato occisus est Holorphernes per sanctam Judith: propter quod, adorantes Deum universi Israëlitarum, dixerunt ad eam: *Benedixit te Dominus Deus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros*, Judith. xiii. 22. Sic etiam interfecit Jabel Sisaram, Jud. iv. de quo multipliciter laudatur infra vi. Unde dicit expresse Magister Nicolaus de Lyra, quod ipsa *Jabel fecit rem licitam & meritoriam*.

Sanctus quoque Moyses, nondum constitutus populi Judex, Ægyptium percussisse legitur, & interfecisse, sine Mandato expresso; Exod. ii. nec tamen indè culpatur.

Si dicatur, quod inspiratione divina factum est: similiter dici potest, quod ubi, juxta casum Assertionis, non posset Justitiam Superior providere, subditus inspiraretur, ut divinæ voluntatis executor, cautelis convenientibus, talem tyrannum occideret, occidive faceret, ut ab ejus nequitia præservaretur Respublica, Rex innocens, & Dei populus.

Ex præmissis apparet, quod talis occisio non est contra Legis Præceptum, *Non occides*, per quod solum prohibetur innocentis occisio, quæ debite fieri non potest: non enim videtur illud Dei Præceptum prohibere occisionem malefactorum, quos jubet vivere non permitti, & de quibus in Psalmo dicit Propheta: *In matutino interficiebam omnes peccatores terra*, &c. Ps. c. 8. Unde, cum juxta Saliberiensem, Lib. iii. *sui Policratici*, inter omnia crimina nullum sit gravius tyrannide, propterea, ejusdem *Policratici* viii. quasi Conclusionem sic dicit: „Origo tyranni iniquitas, & de radice toxicata, & pestifera germinat, & pullulat arbor securi qualibet scindenda. „ Et rursus in tertio Libro, sic ait: „Si enim crimen Majestatis omnes persecutores admittit, quantò magis illud quod Leges premit, scilicet tyrannidem. Sequitur ibidem: „Quisquis hostem publicum, hoc est, tyrannum, non persequitur, in seipsum, & in totum corpus Reipublicæ mundanæ delinquit. „ Non ergo prohibere videtur occisionem talis tyranni Præceptum *Non occides*.

Nec

Nec valet, si dicatur, quòd similiter dici posset de aliis Præceptis: *Non Mæchaberis*; *Non furtum facies*, & similibus; quia tales actus continent in se rationem indebiti: propter quod non possunt ullo casu debitè fieri.

Quantum ad secundam Assertionem: Ex quo talis tyranni occisio licitè fieri potest, in casu, per subditum, non videtur Legibus obviare; imò potius per eas approbari, cum per eas actus laudabiles approbentur, & authorisentur.

Tertia Assertio sequitur ex prima: quia omne licitum opus, laudabile & meritorium est, saltem præmii temporalis. Unde laudantur per Tullium occisores Julii, quia præter Jus Imperiale usurpabat. Et quòd infidiis, explorationibus, & honestis cautelis uti liceat; patet de Judith, quæ multa simulando, sicut habetur in textu præallegato, laudabiliter interfecit Holophernem, ut dictum est, non intendens ejus mortem, sed liberationem populi fidelis. Patet hoc idem de Jehu, qui insidiosè finxit se velle adorare Idolum Baal, ut cultores ejus disperderet, & restitueret, augmentaretque Dei cultum: propter quod fuit à Deo remuneratus, ut habetur. iv. Reg. x.

Probabilitas quartæ Assertionis ex eo patet; quia Jus est quòd mali puniantur; qui peiores pejus, & qui pessimi sunt, ut tyranni, sicut patet ex prædictis, vilissimè, & acerbissimè. Et idè non reprobatur, sed magis approbare videtur Doctor sanctus, in secundo Sententiarum, *Diffinitione ultima*, Tullium laudantem occisores Julii Cæsaris, & quemlibet occisorem tyranni, in casu præmissio, videlicet quando non est recursus ad Superiorem, ut ponit Assertio prima: *Tunc enim*, ut ait ipse Doctor, *qui talem tyrannum occidit, laudem meretur, & præmium*.

Quantum ad quintam Assertionem: Constat quòd de bono opere non debet quis reprehendi; imò debet opus tale nedum approbari; sed etiam per Regem, si sit opus, approbari.

Quantum ad sextam Assertionem: Justum videtur, & rationabile, quòd qui Regem, & populum à tyranni versutia liberat, in casu prædicto, videlicet ubi per ipsum Regem remedium haberi non potest, honorificè præmiatur: undè benè certans coronam accipit, ut bravium benè currens.

Quantum ad septimam Assertionem. Quicumque facit opus licitum amore Regis, & Reipublicæ, videtur approbandus, & magis post opus, quàm antè diligendus à Rege. Sic facit tyrannum, de quo sermo est in casu primæ Assertionis, occidens, ut patet ex prædictis. Ergo quòd divulganda sit per Regem laus, & fama talis occisoris, patet per prius allegata de Judith, de Jahel. In gestis etiam Antiquorum, famantur qui pro Republica legitime certaverunt. Apostolorum quoque nomina propter eorum opera laudabilia, per Orbem universum divulgata ferunt; juxta illud Psalmistæ; *In omnem terram exiit sonus eorum* &c. Ps. xviii. 5.

Prima pars octavæ Assertionis est Apostoli; ergò vera. Quantum ad secundam, videtur quòd error in Fide non sit ibi declarandus, ubi non est auctoritate Romanæ, vel Universalis Ecclesiæ, sacre Scripturæ, seu Doctorum approbatorum declaratus. Et quantum est de materia, super isto passu, dicit Magister Nicolaus de Lyra, quòd per litteram intelligitur Vetus Testamentum, & per spiritum Novum. Qui ergo nunc reciperet litteram, hoc est, Legalia, quæ post promulgationem Evangelii mortifera sunt, occideret animam suam.

Item. Quòd secundum Beatum Augustinum, Libro *De utilitate credendi*, quatuor sunt sensus exponendi sacram Scripturam, videlicet Historicus, Ethi-

Tome V. Pars. III.

mologicus, Allegoricus, & Anagogicus. Constat quòd si quis accipiet historiam, quæ videtur esse istud quod littera narrat, non innitendo sensibus congruis & debitis, utique malè intelligeret Scripturam, & interficeret animam suam: apparet ex multis in utroque Testamento contentis; ut est illud Judic. ix. 8. *Iverunt ligna sylvarum, ut ungerent sibi Regem* &c. Manifestum est, quòd qui acciperet sensum quem littera offert, erraret. Similiter & de illis Christi parabolis, *Tu autem cum facis elemosynam, nescias sinistram tuam* &c. Matth. v. 2. 3. Et *Sint lumbi vestri præcincti* &c. Luc. xii. 35. Et de multis aliis possent exempla dari. Undè Venerabilis Hugo de Sancto Victore, Libro ix. de *Discretio*, sic inquit; *oportet tractare sacram Scripturam, ut nec ubique historiam, nec ubique allegoriam, nec ubique queramus tropologiam; sæpe tamen in eadem littera omnia simul reperiri possunt*. Et super Ezechielem, Beatus Gregorius; *Ecce inquit, cum sacram Scripturam legimus, si omnia ad litteram sentiamus, virtutem discretionis amittimus*. Ex quibus apparet vero Theologo, quòd per expositionem datam verbis Apostoli, in Assertionem octavam, sequi non videtur aliquis error in Fide, & moribus, nec per consequens, distorta debet, aut erronea judicari.

Quantum ad nonam & ultimam Assertionem: potest sic argui: Nulla promissio ligat, vel ligat ad suam observantiam, quæ sine peccato non potest impleri. Sed dato quòd contra Regem, juxta casum primæ Assertionis, fiat machinatio, & non possit remedium per Superiorem apponi; subditus illius Regis potest obviare: non potest ergò, non occidendo tyrannum, fidelitatis juramentum servare, quin peccet in suum Regem, cui per prius Jure naturali vinculo fidelitatis, astringitur. Ergo non tenetur ipsi tyranno fidelitatem servare; imò si teneretur ad observantiam promissorii tyranno præstiti, sequeretur quòd posset esse inter duo mortalia peccata perplexus, quod est erroneum. Et patet. Consequentia: quia cum quilibet subditus, naturali Jure, sub pœna peccati, sit obligatus ad fidelitatem suo Regi servandam, cum non possit, dato casu præmissio, servare fidelitatem tyranno, quin non servando, Regi peccet, sequitur intentum.

Patet igitur, ex præmissis, probabilitas Conclusionis, videlicet quòd prædictæ novem Assertiones absque Fidei præjudicio sint probabiliter sustinibiles. Ex qua Conclusionem sequitur evidenter, quòd non sint Fidei Judicio reprobandæ; cum nihil absolutè debeat in Fide condemnari, cui possit, & valeat sensus fidelis & debitus applicari.

Prædictis igitur, & multis aliis multiplicibus Doctorum solemnium rationibus attentis, & hinc indè ponderatis, mihi videtur, sub correctione præsupposita; quòd Assertiones prædictæ non sint Fidei Judicio reprobandæ: & hoc, sub debito juramento, & secundum judicium conscientie meæ teneo, seclusis affectionibus inordinatis cujuscunque. In cujus rei testimonium &c.

Ego ante omnia rogo Deum, ut reducat ad statum veritatis illos qui scienter veritatem impugnant, veritates & Assertiones hinc superius descriptas, ac per hoc fraternam charitatem perturbant. Unde ut circa ipsas Assertionem, juxta juramentum à me emissum, pateat mea intentio, & quid de ipsis sentio; aliqua hinc breviter notavi, tam pro intentione Assertionum, quàm pro responsione Argumentorum ad oppositum factorum.

Nota igitur primò, quòd ab initio mundi hucusque, est inauditum, quòd cujuscunque homicidii excusatio, deffensio, aut justificatio fuerint ad Judicium Fidei deductæ, seu de hæresi notatæ.

Ecce 2 Secun-

Secundo, quod Deus, qui dixit: *Non occides*; alibi expressius dixit: *Innocentem & iustum non interficies*, Exod. xxiii. 7. & Dan. xiii. 53. Unde in pluribus locis Scripturæ præcipitur multorum occisio.

Tertiò. Nullus Doctorum loquentium de hac materia, etiam extremè, quorum aliqui ponunt, quod non licet etiam pro propria vita tuenda alium occidere, & * satis durè ponit, dum tractator de illo, qui Principem populi, ac bonum patriæ invadit, interficere, ita quod, in casu, etiam filius Patrem proprium interficere ita posset impunè.

Item. Deffensio mortis Principis fidelissimi, seu A justificatione opposito modo esset condemnanda, quàm tyranni.

Circa primam Assertionem, & aliquas sequentes notetur, quod in ipsa continetur notorietas, & promulgatio, quia *Quilibet tyrannus*, infidelitas & proditio quam machinatur contra Regem suum; cupiditas & ambitio ad tollendam suam Dominationem; enormitas & execratio, quia per fortilegia, incorrigibilitas & obstinatio, ac per hoc inevitabilitas, aut aliter, tanti sceleris obviatio, quia non potest bono modo fieri per Superiorem Justitia, seu correctio: undè omnes Leges, quas dictus tyrannus nititur destruere, mandant, & concedunt, quod cuilibet licita est talis occisio; & debet esse talis magna commendatio, & remuneratio, ut potè qui præservat & Principem, & populum à destructione. Et hæc positio est favorabilis & conservativa verorum Dominorum, & Dominiorum, & oppositum tenentes & sustinentes sunt manifestè proditores talium. B

Item. Notetur, quod nunquàm fuit de intentione Magistri Joannis Parvi loqui de tyranno, nisi de infideli descripto, ut patet tam per præcedentia, quàm sequentia Assertionem, quæ ponit, quod talis tyrannus villanè debet occidi, quia nimis villanè machinatur.

Ad illam, de sensu litterali: patet per Beatum Paulum, Hieronymum, & Gregorium; qui expressè notant, quod sensus litteralis si semper accipiat, discretionem perdit, & in errorem inducit: undè Hieronymus, super Matthæum, dicit: *Dimissa littera occidente*. Et Gregorius, super Ezechielem dicit: *Ecce Scripturam Sacram legimus, si omnia ad litteram sentiamus, discretionem amittimus*. Quia etiam frustra ponerentur alii sensus intelligendi Sacram Scripturam, cum tamen Paulus faciat mentionem de Allegoria.

Quantum ad ultimam: ipsa est Catholica, Canonica, & verissima, & opposita hæretica, quia ex ea sequitur, quod promissio facta homini, solveret promissionem factam Deo, & minor promissio majorem, & sequens præcedentem. Patet; quia dilectio, & custodia uxoris & liberorum, sunt secundum Legem divinam, quæ præcepit, quod *vir diligit uxorem, sicut Christus Ecclesiam*. Ephes. v. 25. Imò debent relinqui Pater, & Mater, & esset manifestè perjurus & proditor, qui uxorem & liberos † confederati præjudicium generaret.

Protestationibus debitis præmissis, videlicet de submittendo omnia dicta, & scripta determinationi sanctæ Matris Ecclesiæ, & hujus sacri Concilii Generalis, ac Romanæ Ecclesiæ sacrosanctæ, & quod nihil intendimus dicere, vel asserere in præjudicium prædictorum, quod sit contra Fidem Orthodoxam, contra sacram Scripturam, contra bonos mores, ut sit piarum aurium quomodolibet offensivum. Protestando insuper, quod respondemus tantum ad quæstionem positam de istis novem Assertionibus in universali, sicut sonant, non habentes respectum ad infamiam alicujus in particulari, vel generali qualitercumque; sed zelo Fidei, & juramento stricti, ad quitandum conscientias nostras, † no-

stros Fratres &c. quatuor Ordinum Mendicantium, viginti septem Minorum, quorum tres Bacchalarum, ceteri verò Magistri, qui in hac cedula convenimus, & manibus propriis nostris nos subscripsimus, ad plenius deliberaudum, & certius respondendum. Convocatis per quemlibet nostrum, per se, omnibus & singulis Magistris prædictorum Ordinum, eisdem præcipimus per obedientiam sanctam, & in virtute Spiritus sancti, ac Fidei professionum zelo, & sacre Paginæ, ac Religionum suarum, quatenus quilibet ipforum in hac materia studeret, videret, ac plenè deliberaret, ad perhibendum * testimonium veritati certo termino temporis responsum: qui, tempore lapsò, per nos iterum convocati: primò de quolibet Ordine, per se; & post de omnibus simul, habità inter se & nos diligenti collatione, ac matura deliberatione, omnes unanimiter concluderunt, & conclusimus, fore respondendum per modum inferius describendum; & ad majus robur dictæ Conclusionis atque Responsionis, quilibet manu propria se subscripsit, zelo Fidei, in testimonium veritatis; ponendo juxta duo Præcepta Decalogi in quibus universa Lex pendet, & juxta dualitatem naturarum in Christo, divinæ scilicet, & humanæ, quæ tanquàm objecta Fides nostra concernit, & tota professio sacre Paginæ, & theologicæ veritatis, duas breves Conclusiones, quarum prima est ista.

Prima Conclusio.

Nulla dictarum novem Assertionum debet Judicio Fidei reprobari.

Secunda Conclusio.

Quamlibet illarum non fore Judicio Fidei reprobendam, debet eorum Judicio declarari.

Probatio primæ Conclusionis.

Prima Conclusio sic probatur: quia si Judicio Fidei foret aliqua reprobanda, hoc esset, quia repugnaret vel Fidei Articulis, vel contentis in sacra Scriptura, vel determinationi Ecclesiæ universalis sacrosanctæ, aut Generalis Concilii representantis eandem: sed nulla istarum repugnat Articulis Fidei, vel contentis in sacra Scriptura, aut determinationi Ecclesiæ, aut Concilii Generalis: ergo nulla illarum est Fidei Judicio reprobanda. Major est manifesta: quia omne Judicio Fidei reprobandum, aliquà illarum rationum est taliter reprobandum. Sed Minor patet: primò de Articulis, inducendo per omnes, & singulos, & per Assertiones singulas discurrendo.

Secunda patet pars: videlicet, quod nulla istarum novem Assertionum repugnet alicui contento in sacra Scriptura. Si illarum Assertionum aliqua repugnaret; hoc videretur specialiter de quatuor primis, quod repugnarent illi Præcepto: *Non occides*, Exod. xx, contento: & sic consequenter de tribus aliis, quinta, sexta, & septima: aut etiam videretur de octava, quod repugnaret sacre Scripturæ in hoc, quod tenere sensum litteralem sacre Scripturæ, dicit aliquando animam occidere: aut de nona, quæ videtur repugnare illi Præcepto; *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum*. Exod. xx. 7. Sed nulla illarum septem, quæ loquuntur de occisione talis tyranni, repugnat illi Præcepto, *Non occides*. Illud enim Præceptum, ad intentionem præcipientis, obligat ad non interficiendum innocentem, propria autoritate, aut livore vindictæ: sed nulla istarum asserit, quod innocens debet interfici; sed talis tyrannus, & taliter qualificatus, criminofus crimine læsæ Majestatis divinæ, & humanæ, in primo

* *Locus corruptus.* † *Locus corruptus.* ‡ *Locus corruptus.*

* *Foran legendum, in testimonium veritatis.*

primo gradu; nec propria autoritate; sed autoritate Legum; divinæ, moralis, & naturalis: nec livore vindictæ; sed pro salute, & vita sui supremi Domini conservanda. Ergo &c.

De octava etiam patet: quia semper tenere sensum grammaticalem, & superficiale, quem faciunt Propositiones multæ in sacra Scriptura contentæ, inducit in errorem, ut expresse dicit Beatus Gregorius, in primo Libro Moralium, Cap. v. Prologi, ubi sic ait, de verbis sacre Scripturæ: *Aliquando intelligi juxta litteram nequeunt, quia superficie tenus accepta, nequaquam instructionem legentibus, sed errorem gignunt.* Ut exemplificat ibidem in multis: & sequitur, *Sed nimirum verba littera dum collata sibi nequeunt convenire, aliud in se quod queratur ostendunt.* Ac si quibusdam vocibus dicatur: dum nostra vos superficie conspiciatis destrui, hoc in nobis querite, quod ordinatum sibi congruens apud nos valeat intus inveniri. Eiusdem sententiæ est idem Gregorius, super Ezechielem, dicens: *Si omnia ad litteram sentiamus, virtutem discretionis amittimus.*

Item. Hæc octava Assertio conformis est dictis dictorum plurium Theologorum. Unde Dominus Bonaventura, Libro tertio Sententiarum, *distinct. ultima*, dicit quod *Lex vetus est occidens, sumpta secundum sensum litteralem: sed non secundum sensum spirituale.* Et probatur: nunc enim tenere sublatum * secundum sensum litteralem, ut in Lege veteri, similiter Circumcisionem, & hujusmodi, esset occidere animam.

Nec valet si dicatur, quod sensus litteralis semper est verus; quod verum est, secundum intentionem loquentis Dei, sed in aliquibus; secundum formam verborum, & sensum quem prima facie generant in eo qui capit ad litteram, non semper est verus, ut: *Ego sum vitis.* Joan. xv, 1. Et: *Cælum mihi sedes est, terra scabellum pedum meorum.* Act. vii, 49. Unde Doctores Theologi dicunt, tales locutiones solum spiritualiter esse intelligendas.

Item. Videatur super hoc Augustinus, *De utilitate credendi*; cum tribus regulis quas trahit Dominus Bonaventura ex Libris Augustini, præsertim, *De doctrina Christiana*: quarum tertia est: *Quando aliqua scriptura habet aliquem intellectum litteralem, & spirituale, debet discutere expositor, utrum illa attributio conveniat historico, vel spirituali significato, si forte non potest utrique convenire; & si utrique competit, tunc litteraliter, & spiritualiter debet intelligi, sicut: Sabbathum Legis esse perpetuum. Sacerdotium æternum. Possessio terræ æterna, & pactum Circumcisionis esse æternum, quæ omnia ad spirituale sensum referenda sunt.*

Item. Frustra poneretur distinctio illa vulgata, quam ponit Oram† in suis Suppositionibus: quod Propositiones Doctorum & Philosophorum, ac in hac sacra Scriptura contentæ, aliquæ habent duplicem sensum litteralem, unum quem faciunt, alium in quo fiunt, necessario enim verba litteræ generant aliquem sensum superficiale alium ab illo quem loquens intendit.

De nona etiam patet, quod non repugnat isti Præcepto: *Non perjurabis.* Nullus enim tenetur ad juramentum, carens comitibus quos secum debet habere, scilicet Justitia, Judicio, & Veritate. Constat autem quod juramentum quod est in præjudicium sui, vel alterius, est contra Justitiam; & per consequens, non habet Justitiam pro comite; nec, per consequens, Judicium, quod est alius comes; quia sic fit temerariè, & indiscretè: ergo ita quod si tale juramentum non fervetur, non est perjurium. Hujus sententiæ est Canon Decreti, in quampluribus locis. xxii. q. iv. *In malis promissis &c.* & sunt verba Isidori, in *Synonymis.* Et Extra. de Reju. in sexto. Et Causa præfata. C. Si aliquis. Et C. Est etiam

* Locus corruptus. † Forſan Ockam;

contra officium. Et Quod David. Et Juravit David. Et Non solum. Et Unusquisque. Et Diffinitio. Et Alioquin quarta. Et Si quis. Et Si ad peccatum. Et Mulier. Et Inter cetera. Et Innocens. Hujus sententiæ sunt Alexander de Halis; Sanctus Thomas; Bonaventura; Joannes, in Summa Confessorum. Quod autem non repugnet determinationi Ecclesiæ, patet, quia adhuc pendet causa.

Sed forſan diceretur, quod imò, quia quarta istarum videtur esse eadem cum illa: *Quilibet tyrannus &c.* Sed manifestè patet falsum: quia illa, *Quilibet tyrannus &c.* dicit à quo quilibet tyrannus sit interficiendus, quia à quolibet subdito suo. Illa autem, *Jus est &c.* hoc non dicit; sed dicitur, quod *juncta cum prima.* Sed per istum modum, ex verbis sacre Scripturæ ostenderem de quolibet hanc Propositionem: *Hic est Deus: Hic est diabolus*: sumam enim hoc complexum; *Hic est*, de multis locis sacre Scripturæ, & hoc incomplexum, *Deus*, de aliis; vel hoc, *diabolus*, de aliis multis.

Item, hæc Propositio: *Jus est &c.* loquens de tyranno, est intelligenda de tyranno infideli, ut expresse loquitur quarta. Capienda est etiam de tyranno hostili, ut in præcedentibus Assertionibus & sequentibus est acceptus. Assertor enim harum Propositionum uniformiter loquebatur, & de illo erat ad propositum suum: secundum enim Augustinum Lib. xxxiii. Lm. lxix. *Solet circumstantia Scripturarum illuminare substantiam.*

Item, secundum Hilarium 4. de Trinitate: *Intelligentia dictorum, ex causis est assumenda, quia non sermoni res, sed rei est sermo subiectus.*

Item. Hic Analogicè loquitur de tyranno hostili, & Domino naturali in tyrannidem verso, & debet capi pro singulari significato, nisi aliter exprimatur: principale autem significatum, est hostilis, & præsertim ubi uniformiter loquitur de tyranno in præcedentibus, & sequentibus, eodem contextu: secundum enim hunc modum exponuntur dicta sacre Scripturæ, & Doctorum.

Unde Doctor subtilis, in quarto suo, ad ostendendum quod Christus non intellexit Corpus suum tantum esse figurativè in Sacramento Altaris, cum dicit, 1 Cor. xi, 24. *Hoc est corpus meum*, probat per verba sequentia, cum ait: *quod pro vobis tradetur*: sicut etiam exemplificat per oppositum, quando intelligit de figurativis locutionibus, ut ibi: *Joan. xv, 5. Ego sum vitis vera*, sequitur: *Vos palmites*; ubi clarè patet, quod quia Apostoli non erant palmites, nisi figurativè, nec Christus vitis; similiter 1. Cor. x, 4. *Petra erat Christus*, apparet ex præcedentibus mystica locutio, ex hoc quod præcessit immediatè: *Bibebant autem de spiritali conſequentie eos petra.*

Nec est Jus, cum dicitur quod talis tyrannus villanè, Gallicè *vilainement*, est occidendus: concordat enim dicto Salisberienſis in suo *Policratico*, & plurium aliorum Doctorum, & modo loquendi Gallicano: cum enim quis, suis exigentibus demeritis, interficitur, dicitur vulgariter, quod occiditur villanè, Gallicè *vilainement*.

Tres enim sequentes Assertiones pertinent ad justificandam remunerativam temporaliter: ideò non sunt Fidei Judicio reprobandæ. Et sic apparet, quod nulla illarum novem, ut patet in diversis partibus Orbis, nodum temporibus nostris, sed etiam in Chronicis, & in sacra Scriptura, ut de Sennacherib Rege Assyriorum à suis filiis interfecto. Ergo si etiam fuissent hujusmodi Assertiones ab antiquis temporibus publicatæ, Ptolomæus filius Abobi, non ita audaçter attemptasset interficere Simonem Machabæum, & filios ejus sicut fecit, ut dominaretur Regioni: ut habetur in fine *primi Machabæi* Ecc 3

beorum. Similiter nec Decius ita audacter interfecisset Philippum Imperatorem, qui dedit thesauros Ecclesiæ; ut habetur in Gestis Imperatorum Romanorum. Nec Athalia, filios Regis Ochosiæ, qui debebant regnare, quos interfecit libidine dominandi.

Secundò probatur, quòd non sit expediens: Quia illud non est expediens, per quod disponuntur scandala infinita: sed propter huiusmodi reprobationem disponitur ad guerram, unde sequuntur destructiones Regnorum, Principatuum, & Ducatum multorum. Ergo Major patet. Minor est manifesta satis.

Sed diceret adversarius, secundum Gregorium, quòd *Utilius scandalum nasci permittitur, quam Fidei veritas deferatur*. Dicitur hoc dupliciter. Primò, quod est verum de Fide, nota quòd est manifesta Fides: non autem de illo, de quo est dubium, an pertineat ad Fidem.

Item. Quòd verum est quòd numquam deferatur, scilicet, quòd ejus oppositæ Fidei adhæreatur: stat tamen quòd relinquatur damnatio ejus propter scandala. Undè versus:

*Est verum, vita, doctrina, justitiæque
Præmia semper habe, duo propter scandala linque.*

Tertiò. Principaliter probatur Conclusio: quia si istæ Assertiones, saltem prima, septima & nona essent reprobandæ; hoc esset, quia contrariantur illis Præceptis: *Non occides: Non perjurabis*; & asseruntur contra Præcepta illa, scilicet.

Si ex hoc, Fidei Judicio sint reprobandæ, sequitur quòd omne quod est contra Præceptum divinum, ad Judicium Fidei pertinet reprobandum & condemnandum: & tunc ad Judicium Fidei pertineret omne crimen condemnare, & per consequens, latrones suspendere, mechos, adulteros, & homicidas punire; cum tamen expressè dicatur *Extra. De hære. in vi. C. Contumacia. ff. Sane*. Cum negotium Fidei, quod summè privilegiatum existit, per occupationes alias non debeat impediri; Inquisitores hæreticæ pestis à Sede Apostolica deputati, de divinationibus & sortilegiis, nisi hæresim saperent, manifestè se intromittere non debent, nec punire talia exercentes, sed eos suis Judicibus relinquere puniendos. Sic ergò relinquitur consequens esse falsum.

Sed consequentia probatur: quia omne crimen est contra aliquod de decem Præceptis, & per omne tale affirmatur, & asseritur factò, quod plus est, cæteris paribus, quàm verbo oppositum Præcepti. Secundum enim Ambrosium, non solum mendacium est in verbis, sed in factis. Undè glosa ordinaria, super illud ad Tit. 1. *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant*, sic ait: „Si negatio non tantum linguâ fit, sed etiam factis; certè multos invenimus „Antichristos, qui ore confitentur Christum, & „moribus dissentiant ab eo. Quisquis factis negat „Christum, Antichristus est. Tales sunt omnes „mali Catholici, qui non verbis, sed factis negant.

Apparet ergò quòd si ex hoc, quòd contrariantur prædictæ Assertiones dictis Præceptis, essent Fidei Judicio reprobandæ; omnia facientia contra Præcepta factò, vel verbo, ad Judicium Fidei pertinerent. Et ergo quicumque interfecisset Regem suum, vel Principem, & suum Dominium usurpasset, & omnes sibi faventes verbo, vel factò, & obediētes, ad Fidei Judicium pertinerent, & plus factò quàm verbo faventes essent potius quàm verbaliter asserentes, Judicio Fidei puniendi.

Probatio secundæ Conclusionis.

Secunda Conclusio patet: tum propter honorem Fidei, ut videatur, de cetero, quæ Propositiones pertinent ad Judicium Fidei, & ad quos spectat huiusmodi Judicium terminare, & sic compefcatur temeritas nonnullorum, qui exponunt Judicium Fidei ludibrio & derisioni in aliis Facultatibus peritorum, & sæcularium parvipensionem omnium dicentium; quòd nunquam aliquis audebit loqui, cum de qualibet Propositione prolata eis odiosa, dicantur per aliquos, quòd est hæresis, in Fidei ridiculum & contemptum.

Item. Ut scandala multa evitentur, quæ, nisi declarantur huiusmodi Assertiones non pertinere ad Fidem, temporibus futuris disposita sunt oriri, & præsertim de conspirationibus in suos Dominos vassallorum, pro tollendo eorum Dominationes altissimas, & Coronas.

His visis, & aliis quampluribus, quæ dimittuntur, gratiâ brevitatis, videtur omnibus nobis, quòd nulla dictarum novem Assertionum prædictarum est Fidei Judicio reprobanda.

IX. DELIBERATIO.

Iste nihil ultra Cedula præcedentem.

Reverendissimi Patres &c. Ego Frater &c. inter sacre Theologiæ Professores minimus &c. Non recedendo à responsione, cum ceteris Magistris Reverendissimis &c. dico ad quæstionem, quæ quæritur: Utrum supra scriptæ novem Assertiones Judicio Fidei sint reprobandæ.

Respondeo negativè, sub tali Conclusionem. Nulla prædictarum novem Assertionum est Fidei Judicio reprobanda. Patet sic hæc Conclusio: quia si sic, hoc esset quia repugnans Articulis Fidei, vel consequentibus ex eisdem: & hoc non est, ut patet, per singulas discurrendo: aut quia repugnans contentis in sacra Scriptura, ut quibusdam videtur de primis quatuor Assertionibus, quòd repugnent illi Præcepto: *Non occides*; & per consequens, non approbationi, non advocacy, non remunerationi, non majori dilectioni, ut de tribus sequentibus videretur, sive de aliter exponendo sacram Scripturam, ut apparet in nona.

Sed primæ quatuor non opponuntur, vel repugnant huic Præcepto: *Non occides*. Non enim repugnant, *Non occides*, scilicet *propria autoritate*; & *innocentem*; ac *livore vindictæ*, quæ est intentio præcipientis; &, *Licetum est unicuique subdito*, &c. Tum quia illud non fit propria autoritate, sed Legum, divinæ, naturalis, & moralis, ut in prima, secunda, & quarta Assertionibus continetur: nec est innocentis occisio, sed tyranni talis, ut in Assertionibus est qualificatus: nec fit livore vindictæ; sed pro liberatione Regis innocentis à morte. Et per consequens, nec quinta, sexta, septima, approbant factum remuneratum, vel laudatum, seu advocatum contra Præceptum.

Nec octava repugnat determinationi Ecclesiæ; quin imò consonat: quia ideò quòd aliqui hæretici secuti sunt sensum litteralem, quem faciebant Propositiones in sacra Scriptura contentæ, & superficiali, non sequendo sensum litteralem quem Spiritus Sanctus efflagitat, & in quo fiebant, erraverunt, & suas animas spiritualiter occiderunt: ut de ista: *Non est Deo cura de bobus*; 1 Cor. ix. nonnulli hæretici senserunt, & intellexerunt, quòd Deus non regit omnes species universi, quod est hæresis.

Sed

Sed quod nona non repugnat illi Præcepto, *Non perjurabis*, apparet. Non enim tenetur quis servare juramentum contra ordinem charitatis, secundum multos, quod amplius tenetur vitare præjudicium sui, & cuiuslibet personæ amplius sibi conjunctæ. Plures rationes adduci possunt, sed his contentor, ad præsens, studens brevitati: & ita videtur mihi fieri, &c. qui propria manu, &c. sub determinatione, &c.

Iste nihil addit ultra Cedula præcedentem.

EGO Frater, &c. Respondeo cum omni reverentia, & dico, quod si prima Assertio sic intelligatur, prout Assertio ejusdem, judicio meo, videtur velle quod licitum est unicuique subdito, sine quocumque Mandato, vel Præcepto actualiter à temporali Legislatore sibi publicè & expressè concessis, occidere, &c. Sic videtur mihi, quod prædicta Assertio non est Judicio Fidei reprobanda, nec etiam aliæ tres continuè sequentes, ex eo, quia talis tyrannus, ut in illis Assertionibus est qualificatus, occidendus est autoritate Legum, divinæ, naturalis, & moralis, & per consequens, non propria autoritate, nec livore vindictæ: & sic nulla istarum Assertionum quatuor militat contra illud Præceptum, *Non occides*, scilicet, propria autoritate, vel livore vindictæ. Constat verò quod talis tyrannus taliter qualificatus, non est innocens, sed Reipublicæ hostis publicus, & manifestus, ac merito occidendus.

Ex quibus sequitur, quod quinta, sexta, & septima Assertiones, quæ approbant factum, sunt veræ, & nullo modo Fidei Judicio reprobandæ.

Quantum ad octavam Assertionem, ubi dicitur, quod *Littera occidit*, &c. si intelligatur, quod semper tenere secundum sensum litteralem in Scriptura sacra, referendo sensum litteralem ad litteram, de de qua scribit Apostolus, quod puto Assertorem velle, sic teneo Conclusionem cum ipso, nec reputo ipsam, in illo sensu, fore Fidei Judicio reprobandam.

Quantum ad nonam Assertionem, dico, quod nullus tenetur scienter jurare, vel juramentum observare, quod sit contra debitum ordinem charitatis, secundum illud: *In malis promissis*, &c. maxime, si tale juramentum in sui, suorumque enorme præjudicium, & gravamen vergat: & sic illa Assertio non præjudicat, nec contradicit illi Præcepto, *Non perjurabis*, &c.

Sub præfatis igitur modificationibus intelligendo has novem Assertiones, secundum quod puto Assertores eas velle intelligere, pono pro mea ex illis ratione unam Conclusionem brevem, quæ in Cedula, pro responsione, & nomine quatuor Ordinum Mendicantium sic in sacro Concilio existentium vestris P. D. est præsentata, quæ Conclusio est hæc in forma.

Nulla prædictarum novem Assertionum est Judicio Fidei reprobanda: cujus utique Conclusionis probationem ad præsens omitto, eo quod ibidem, ut mihi videtur, ista sufficienter declaratur. Et per hæc pauca, & exiliter dicta, patet quid sentio, secundum Deum, & meam conscientiam, de novem Assertionibus ante dictis.

XIII.* DELIBERATIO.

ANTEQUAM respondeam ad propositam questionem, protestor primò, &c. Respondendo ergo, pono aliquas Conclusiones, quarum prima in ordine talis est: Tyrannus qui per cupiditatem, fraudem, fortilegium, & malum ingenium machinatur contra fa-

* Error est in MS. circa Deliberationum numerum.

lutem corporalem Regis sui, pro auferendo suam altissimam & nobilissimam Dominationem, per Scripturam sacram censetur primò monitus, secundò diffidatus, tertio judicatus.

Probatur primò, quod sit monitus ne tyrannifet: patet per illud quod habetur, Marc. x. 19. *Ne fraudem feceris*. Et Exod. xx. Ubi prohibetur concupiscentia rerum proximi. Secundò monetur ne sit fortilegus. Exod. xx. 3. *Non habebitis Deos alienos*.

A Tertio, ne machinetur contra salutem corporalem sui Regis. Tob. iv. 16. *Quod ab alio oderis tibi fieri, vide ne aliquando alteri tu facias*. Et sic patet, quod monitus est.

Secundò, probatur quod sit diffidatus, eo quod per fortilegium machinatur in malum; nam legitur, Levit. xx. 6. *Anima, qua declinaverit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi mei*. In cujus dicitur signum, 1. Paralip. x. 13. *Mortuus est Saul propter iniquitatem suam, eo quod pravaricatus sit Mandatum Domini quod præceperat, & non custodierit illud: sed insuper & pythoniissam consuluerit, nec speravit in Domino, propter quod interfecit eum*.

Si quis dicat, quod Saul fuit interfectus in prælio, & non per insidias. Respondeo, quod ex Præcepto Dei fuerit unctus in Regem, unde vocabatur *Christus Domini*. Ideò advertatur diligenter, quod David præcisè allegavit causam, ne clam interficeretur, quia erat Christus Domini; cessante autem causa, cessat effectus: ideò si non fuisset Christus Domini, non prohibuisset ipsum clam interfici, etiam adhuc illo tempore non consuluerat Pythonissam, ideò nondum erat magus, aut fortilegus, quando David prohibuit ut occultè interficeretur.

De fortilegis secundò patet, quod sequuntur Deos alienos, id est, dæmonia: nam fors, à qua fortilegus dicitur, est ars divinandi, secundum Raymundum, in *Summa sua*, parte prima. Omnis autem divinatio utitur, ad cognitionem futuri eventus, aliquo dæmonum consilio, & auxilio.

Sed quod dicit Joannes, in *Summa Confessorum*. Libro primo, unde Augustinus, in Libro, *De decem chordis*. Dicitur tibi, unus est Deus tuus, unum cole Deum, tu vis, demisso uno Deo tanquam legitimo viro anime, fornicari per multa dæmonia. Sermo divinus tales diffidat, dicens, Deut. xiii. 6. *Si tibi persuadere voluerit frater tuus, filius Matris tue, vel filia, sive uxor qua est in sinu tuo, aut amicus quem diligis ut animam tuam, clam dicens, eamus, & serviamus Diis alienis, &c.* Sequitur paulò post: *Non acquiescas ei, nec auscultes eum, sed statim interficies*. Patet ergo, quod talis per Scripturam est diffidatus.

Tertio, probatur quod sit judicatus: quia scribitur, Joan. iii. 18. *Qui non credit, jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei*. Talis autem fortilegus non solum non credit, imò discredid, diligendo magis tenebras, dæmonium, quam lucem, qua illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Joan. i. 9.

D Ex his patet, quod septem prioræ Assertiones non Judicio Fidei sunt reprobandæ: quarta enim, licet sit magis generalis, tamen loquitur de tyrannis infidelibus occidendis, sed non dicit per quos debeant occidi: ex nullo enim auditu verbi Dei sequitur has esse erroneas: *Fides est ex auditu, auditis autem per verbum Christi*, Rom. x. 17.

Octava Assertio est vera, secundum Dominum Bonaventuram, *Sentent. iii. Lex Vetus, secundum sensum litteralem, est occidens*. Patet secundò quod illa Assertio est intelligenda de sensu litterali, quem littera secundum sensum Grammaticalem, superficie-tenus facit.

Nona

* Forfan ne.

Nona etiam Assertio est vera: quia non est tenendum juramentum quod vertitur in præjudicium jurantis, aut confœderatorum, aut sponsæ, aut liberorum; quia, secundum ordinem charitatis, proximiores videntur excepti esse. Et hoc potest confirmari per illud quod habetur, *Extra. De Jurejur. Cap. Petio* &c. Ergo,

XIV. DELIBERATIO.

EGO FRATER &c. Sacræ Theologiæ Professor, assero supra scriptas Propositiones esse probabiles, nec secundum Catholicam Fidem damnandæ, salvo judicio melius me in hac materia sentientium. Et quoniam allegationes, & autoritates has Propositiones persuadentes, coram Reverendissimis Dominis Judicibus, & coram multis sacræ Paginæ Magistris meis dignissimis, cum protestationibus consuetis & debitis, quibus adhæreo, firmiter in publico sunt productæ: ideo profundius materiam perscrutari omitto; etiam quia propter nimium festinum recessum, tempus ad hoc non habui; etiam quia potius est materia Juristarum, quàm de directo & propriè Theologorum &c.

XV. DELIBERATIO

Reverendissimi Patres &c. Pro illucidatione materiæ, inquit quidam Doctor, in Summa sua, super xxiv. q. iv. quod tribus modis fit homicidium, scilicet, cum inspiratur à Deo ut aliquem occidat, sicut Abraham filium suum, & Samson seipsum: alio modo, cum Judex habens potestatem gladii, aliquem interficit judicando: tertio modo, cum Præcepto Principis, miles interficit hostem; cuius notabilis prima pars facit ad propositum, in casu, idcirco ponuntur hæ rationes, in robur prædictarum Assertionum.

Prima ratio. Quod à Lege divina derivantur & regulantur aliæ Leges, tam naturalis, quàm moralis; statutum est quod excessui, qui est secundum numerum malorum operum, correspondeat excessus plagarum punitivarum: juxta illud Deut. xxv. 2. *Pro mensura peccati erit plagarum modus.* Et Isa. xxvii. 8. inquit Dominus: *In mensura poena contra mensuram, & juxta mensuram culpa, cum abjecta fuerit, judicabo eam.* Sed excessus malorum operum talis tyranni, de quo, in casu, est tam enormis, & pestiferus, quod est corruptivus Reipublicæ, videlicet utendo mala arte, machinando in suum supremum Dominum, conservatorem talis Reipublicæ: ergo à fideli vassallo illius Domini, inspirato à Deo, licet debet & potest, non derogando Legibus, divinæ, morali, & naturali, per insidias, & alios modos necessarios, per incisionem, tanquam membrum corruptum, à corpore Reipublicæ removeri; maxime, quando est tantæ potentie, quod Justitia non potest bono modo de eo haberi, ut dicit prima Assertio.

Secunda ratio. Bonum commune & melius, & divinius est, quàm bonum particulare impeditivum concordie societatis humanæ, quæ est bonum commune, ut clarè patet de se: ergo à fideli quocumque participante illud bonum commune, licet debet, & potest per mortem ab hominum societate subtrahi, ut bonum commune conservetur; maxime, quando per alium modum non potest bono modo Justitia fieri.

Tertia ratio. De Petro, Joan. xviii, dicitur, quod abscidit auriculam illius Malchi, quem ex sua principali intentione intendebat occidere; sed ictus quem dirigebat ad caput, relapsus est ad aurem, ut dicit Sanctus Thomas. Ubi ait Chrysostomus,

quod Petrus hoc fecit zelo Domini sui, & non per se, & paravit se ad ulciscendum; ubi putabat prævalere iniquitatem. Ergo licet, exemplo illius, quilibet subditus & vassallus Domino suo, sicut Petrus fuit, debet, & potest iniquitatem, quæ est in Dominum suum Superiorem, quem putat prævalere, per mortem illius qui infert illam, ulcisci, & vindicare.

Quarta ratio. Sicut eidem Petro non fuit impropria mors voluntaria intentata, ad homicidium, aut transgressionem alicujus Præcepti implicitè, vel explicitè; sed fuit ei dictum: Joan. xviii. 2. *Mitte gladium tuum, in vaginam servandum.* Ita à simili, fideli Domino suo vassallo per mortem ulciscenti iniquitatem mortalem, quæ est in Dominum suum supremum, quam tenet prævalere, non licebit improprie ad homicidium, aut transgressionem alicujus Præcepti; imò debet laudari, præconizari fidelis, pariter & præmiari, sicut Petrus, qui fuit caput Discipulorum Magistri sui, & caput Ecclesiæ electus. Ideo talis non debet repelli à consortio sui Domini, cui fuit fidelis, in utroque homine; sicut nec Petrus fuit repulsus, propter homicidium quod voluit adimplere, per appositionem manus ad opus, à consortio Christi, & suorum: & hæc ratio facit mihi fidem.

Quinta ratio. In Legibus, divina, morali, & naturali, solum prohibetur occisio hominis injusta; & illa etiam quæ procedit ex ira; & non illa quæ procedit ex zelo Justitiæ, & conservatione Reipublicæ: sed mors talis tyranni, in casu, est mero zelo Justitiæ, & conservationis boni Reipublicæ. Ergo licet talis potest occidi à fideli vassallo Domini conservantis bonum Reipublicæ, & hoc, zelo Reipublicæ, quæ aliter de eo haberi non potest, bono modo, sine majori periculo Reipublicæ, ut ponit casus.

Sexta ratio. Occisio alicujus mali, in Præcepto *Non occides*, non interdicitur fieri à quocumque fideli vassallo Domino suo gubernatori & conservatori Reipublicæ, ubi hoc fit per inspirationem divinam à Domino factam, ut bonum commune conservetur, & gubernator & conservator ejusdem: & ubi etiam, quando talis malus non discernitur à bonis, per omnia peccata manifesta: & timetur quod multos bonos post se trahat. Ergo talis malus potest &c.

Septima ratio. Periculum quod de ejus vita imminet, majus est & certius, quàm bonum quod de ejus emendatione expectatur. Ratio est: licet habeat facultatem arbitrii, ut convertatur, adeo est obstinatus, quod ejus cor à malitia non recedit; & sic probabiliter æstimari potest quod nunquam à malitia resipiscat. Ergo talis tyrannus à quocumque fideli vassallo suo Domino, à quo posset, & deberet occidi, & non fit, licet potest occidi, ut majus & certius bonum quod est de ejus morte habeatur. Et sic septem primæ Assertiones non videntur esse erroneæ, seu hæreticæ, nec etiam contra illud Præceptum, *Non occides*, & per consequens, nec Judicio Fidei reprobandæ.

Octava Assertio, quæ Apostoli non indigeret probatione, verumtamen sic potest roborari. Littera videtur mihi occidere, accepta in suo sensu litterali, quæ asserit, aliquam rem turpem Deum præcepisse, & cui obedire esset peccare: sed sic est de Littera, vel sensu litterali, in aliquo loco Scripturæ sacræ. Igitur prædicta Assertio octava non est erronea, aut hæretica. Major est vera. Minor patet per illud Ozeæ i. ubi habetur, quod verbum Domini loquutum est ad Ozeæ Prophetam dicens: *Vade, & sume tibi uxorem fornicariam, & fac ex ea filios fornicationum*: ubi videtur, Deum rem turpem præcepisse, & Prophetam Ozeæ obedivisse, * peccasse Ubi Hieronymus, dans sensum spiritualem vivificantem dicit,

* Videtur legendum nec peccasse.

dicit; *Nec Deus rem turpem praecepit; nec Propheta obediendo peccavit: sed potius fornicariam ad pudicitiam revocavit, & permanens in sua bonitate, de mala bonam fecit.* Ex his videtur, sensum litteralem occidere, & spirituales vivificare.

Alia ratio, *Littera occidit.* Ubi minister Novi Testamenti non constituitur: sed per sensum litteralem quis non constituitur minister Novi Testamenti: igitur Assertio vera, in sensu quem facit. Major nota. Minor probatur in glossa illius passus, ubi Assertio. *Idoneos fecit nos Deus ministros Novi Testamenti per spiritum, non per litteram, quia littera, sine spiritu, occidit, dum facit scienter peccare, & addit praevaricationem, & magis incitat ad malum, praesertim post adventum Christi, ubi fuit adimpletio Legis, dicit: spiritus vivificat.* 2 Cor. III. 6. Quia sicut * intelligere spiritualiter, & implere quod littera praecipit. Et sic videtur Assertio stare in veritate, nec Iudicio Fidei reprobanda, casu posito in esse.

Ad nonam Assertionem videtur probabiliter adduci quod sequitur, videlicet, quod iuramentum non debet teneri inter iuratores, ubi res non manet in eodem statu; ut patet de illo qui sanus gladium deposuit apud aliquem, & illum furiosus repetere vult: in quo casu qui recepit, reddere non tenetur, etiam si iuravit. Ut patet, xxii. q. 12. cap. *Ne quis.* Idem Raymundus. §. xviii. in *Summa.* Et de Juno. in glossa, super C. *Quemadmodum.* Sed sic est, & de illis, de quibus in Assertionem. Igitur Assertio non est reprobanda.

Secunda ratio. Iuramentum promissorium, quod potest vergi in deteriore exitum, quia posset esse impeditivum boni Reipublicae, non est servandum, ut dicit sanctus Thomas. 2. 2. q. lxxxvi. Art. vii. Sed iuramentum inter tales, de quibus Assertio, pro aliqua parte ipsorum potuit vergi in deteriore exitum, per suppositum Assertionis. Ergo non debuit teneri ab illo, in quem videbatur vergi deterior exitus.

Alia ratio confirmatoria immediatae rationis. Iuramentum non tenet, nec obligat aliquem iuramentem, ubi cadere potest casus inopinatus, de quo si iurans cogitasset & advertisset, nullomodo iurasset. Sic est, in casu, ut dicit fundamentum Assertionis. Igitur &c. Major est nota. Minor est manifestissima, in casu confirmante praedictas Assertiones.

Quibus omnibus consideratis, sine laesione conscientiae, mihi videntur novem Assertiones propositae nullo Iudicio, Fidei potissime, reprobandae, praesertim, licet rationes hic adductae pro parte negativa, videlicet, quod non sunt Fidei Iudicio reprobandae, meo modulo, videantur hoc asserere. Verum tamen refero me ad dicta sancti Doctoris. In cuius rei testimonium &c.

* *Forfan legendum facit.*

XVI. DELIBERATIO.

PRO responsione ad quaestionem per Reverendissimos Patres, Dominos Iudices, in causa Fidei superius propositam, cum correctione praefatorum Dominorum Iudicum, ac etiam protestatione nihil asserendi, nisi quod asserendum est: dicendum videtur, quod visis & auditis rationibus, & motivis, ad colorationem utriusque partis, in publico propositis: viso etiam quod non constat, nec adhuc in medium positum est, quod aliquis praedictas Assertiones dixerit, seu dicit fecerit, aut eas defenderit, seu defendere velit, & per consequens, non constat quod ex ipsis sic nudè, abique assertore & defensore consideratis, sequatur aliquod scandalum in Fide, vel moribus, plusquam ex aliis Propositionibus oppositis & contradicentibus veritatibus Fidei & Scripturae sacrae, quae nunquam formatae fuerunt, nec forte formabuntur in aeternum, licet de facto per haereticos & malos homines formari, seu proferri possent: quas tamen, donec ab aliquo fuerint dogmatizatae, vel assertae condemnare non oportet: alias enim Sedes Apostolica, & etiam Concilia Generalia, quae raro, vel fortè nunquam aliquas Propositiones condemnasse*, quae prius assertorem non habuissent; defecissent haecenus, & ad huc quotidie deficerent; omittendo, vel dissimulando talium propositionum à nemine assertarum condemnationem, etiam in propria forma, & non solum per approbationem Propositionum eis oppositarum, seu per approbationem generalem omnium quae Fidei sunt, & quae in Scriptura sacra continentur.

Viso rursus quod ex omissione condemnationis praedictarum Assertionum, saltem ad tempus, nullum sequitur scandalum in Fide & moribus, maxime cum non sit qui dictas Assertiones asseruit, aut eas defendat, seu defendere velit: in hoc enim casu Doctores, & alii Fidei Iudices possunt sinere zizaniam haereticorum cum tritico fidelium crescere ad messiem usque; & maxime si timeatur, quod colligendo zizaniam, eradicetur simul & triticum.

Visis praeterea scandalis & dissensionibus, quae inter multos & magnos homines utriusque status, ex dictarum Assertionum judiciaria condemnatione verisimile est debere exoriri, praesertim per eos qui proni sunt, aut essent ad tyrannifandum, & alios qualitercumque, praetextu iusti & liciti, cedendum, vel manifestandum; quae scandala ab omnibus, & maxime Iudicibus in causa Fidei debent semper, quantum fieri potest, evitari; praesertim quando, sicut hic, servata triplici veritate, scilicet vitae, iustitiae, & doctrinae, ipsa scandala vitari possunt.

Viso postremo fructuoso Tractatu pacis & concordiae, qui inter partes, super praedictis Assertionibus pro nunc contententes, poterit reperiri, si adhuc earum condemnatio differatur.

Visa denique declaratione, & elucidatione veritatis, seu falsitatis praedictarum Assertionum, quae evidentiùs quam nunc poterit apparere, si dictae Assertionem per disputationes, & colloquutiones Doctorum in Theologia, & aliis scientiis, adhuc per aliqua tempora examinentur: praedictis, inquam, visis omnibus, & consideratis, non videtur quod praedictae novem Assertionem Fidei Iudicio sint pro nunc reprobandae.

* *Desideratur reperiuntur.*

XVII. DELIBERATIO

AD quaestionem quae quaerebatur, utrum praedictae Assertionem Fidei Iudicio sint reprobandae, videtur mihi Jo. &c. quod non: sicut alias in quadam cedula, de communi consensu omnium Doctorum in Theologia Facultate confecta scripti, & notavi: & nunc iterum dico, quod videtur, quod praedictae novem Assertionem Fidei Iudicio non sunt reprobandae. Ratio est: quia nullae Propositiones verae, cuiuscumque scientiae, vel Facultatis existant, sunt Fidei Iudicio reprobandae; sed praedictae novem Assertionem sunt huiusmodi. Ergo &c. Major & Consequentia patent, per illam famosam Philosophi regulam; *Omne verum omni vero consonat.* Sed probatur Minor quoad sensum principalis actoris, qui videtur esse & fuisse quod hostilem tyrannum licitum est occidere.

Probatur primò Lege divina: quia quilibet tenetur proximum suum diligere sicut se ipsum, *Deut. vi. 5. Luc. x. 27. Matth. xi. & xxii. 39. Rom. xiii. 9. Et xxiii. q. iv. C. penult. De Poe. distinet. ii. C. Caritas.* circa medium. Item in Psalmo: lxxxii. 4. *Eripite inopem, & egenum de manu peccatoris liberate,* Prov. xxiv. 2. *Erue eos qui ducuntur ad mor-*

mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare non cesses. Et sic, quod Dominus imperat licitum est fieri, & nisi fiat, poenam habet: xxiv. q. 1. Quod præcipitur ergo si fiat, legitime fit, nec poenam meretur, sed gloriam: quia, teste Seneca: *Nulla melior vislita, magisque opima potest jam mactari, quam Rex iniquus.*

Probatur Lege morali. Unde in quarto Libro, *Politicarum*, C. 1. dicitur, quod non est peccatum occidere, sed æquum est, & justum; prout ait ibidem, Lib. III. subdicens rationem: *Qui a Deo accepit potestatem, Legibus servit, & Justitia, & Juris famulus.* Ad idem Tullius, Libro tertio, *De Officiis*, C. VII. „Nulla est nobis societas cum tyrannis, sed „potius summa distractio; neque enim contra naturam est spoliare eum, si possis, quem etiam honestum est necare; atque hoc omne genus pestiferum, atque impium, ex hominum communitate exterminandum est. Etenim ut membra quædam amputantur, si & ipsa sanguine & spiritu carere coeperunt, & nocent reliquis partibus corporis; sic & ista in figura hominis feritas, & immanitas bellicæ à communi tanquam humanitate corporis segreganda est.

Amplius, aut prædictæ Assertiones sunt veræ, vel falsæ: non falsæ, ut probatum est; ergo veræ, per sufficientem divisionem. Et dato quod essent falsæ, vel erroneæ, adhuc non essent Judicio Fidei reprobandæ, pro eo videlicet, quia non adversantur Theologiæ.

Pro cuius evidentia pleniori notandum est, quod Vo. Oram ait, in suo Dialogo, ubi Assertionem Catholicam diffiniens, sic ait: „Illa sola Assertio est Catholica reputanda, quæ est consona Theologiæ: „illa verò quæ noscitur adversari Theologiæ, hæretica. Et si aliqua Assertio quibuscumque Decretis Summorum Pontificum, vel etiam Generalium Conciliorum, ac etiam Legibus Imperatorum inveniretur adversari, Theologiæ nullatenus obviaret, quamvis pro falsa, vel erronea, seu iniqua posset haberi: non tamen inter hæreses debet computari.

Ex quibus manifestè sequitur, quod prædictæ novem Assertiones non adversantur Fidei Catholicæ, & per consequens, non sunt Fidei Judicio reprobandæ. Et hæc sunt dicta cum honore.

XVIII. DELIBERATIO.

AD quæstionem, quâ quæritur, utrùm novem supra nominatæ Assertiones sunt Judicio Fidei reprobandæ: dicitur quod non, conformiter ad cedulam per Universitatem quatuor Ordinum Mendicantium vestris R. D. præsentatam. Et probatur primò, de illis quæ loquuntur de occisione tyranni in Assertionibus tribus primis qualificati: quia si essent Judicio Fidei condemnandæ; hoc esset quia sunt Assertiones contra Præceptum Decalogi *Non occides*; vel ita videretur. Sed hoc non, quia Præceptum de non occidendo, non prohibet malefici occisionem Rempublicam invadentis, de quo haberi Justitia, bono modo, non potest. Ergo qui occidit talem tyrannum, non facit contra Præceptum illud, quod debet intelligi, si auctoritate propria, & non innocentem, nec livore vindictæ, cuiusmodi non est in Assertionibus dictis. Ergo &c. Et per consequens, sequitur quod quarta Assertio intellecta de tyranno, ut præcedentes loquuntur, & aliæ sequentes, non est Fidei Judicio condemnanda; & idem dicendum est de aliis.

Secundò, probatur de octava, quia nulla glossa quæ exponit textum aliquem sacre Scripturæ veraciter est Judicio Fidei condemnanda: sed sic est de ista octava. Unde ista glossatur: *Littera occidit, spi-*

ritus autem vivificat. Glossa: *Semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, occidit animam.* Quod est verum de sensu litteræ superficiali, ut expressè ait Gregorius super Job, in Prologo. Tercio C. & declarat per multa exempla; & etiam ponit, super Ezech.

Tertiò, probatur de nona, quia nullus tenetur servare juramentum quod vergit in præjudicium suæ sponsæ, aut liberorum, cum sit eis amplius strictus, naturali & gratuito dilectionis vinculo. Et sic patet quod istæ novem Assertiones Judicio Fidei non veniunt reprobandæ.

XIX. DELIBERATIO.

PRima Assertio quæ ducitur in dubium; videlicet, quod *Unicuique subdito, sine quocumque Mandato, vel Præcepto &c.* à qua prima Assertionem omnes aliæ Assertiones ferè dependent, probabiliter sustineri potest pro utraque parte, secundum Doctores ab Ecclesia approbatorum sententiam. In his enim quæ non sunt directè, & explicitè contra Articulos Fidei, non condemnantur illi qui abundant in proprio sensu. Et licet sensus istius primæ Assertionis spiritualibus, & religiosus hominibus satis inhonestus appareat; tamen attendendo * ad sententiam Tullii, in Libro, *De Officiis*, dicentis ad materiam præactam; „Sæpè enim fit tempore, id est „necessitate, ut quod turpe plerumque haberi solet, inveniatur non esse turpe. Exempli causâ, „ponatur aliquid quod pateat latius. Quod potest esse „majus scelus quàm non modò hominem, sed etiam familiarem occidere? Num igitur se astrinxit „scelere, si quis tyrannum occidit, quamvis familiarem? Populo quidem Romano non videtur scelerum, qui ex omnibus præclaris factis, illud pulcherrimum existimat. Vicit ergo utilitas honestatem; „imoverò utilitatem honestas secuta est. „Hæc Tullius. Et quia ipse Tullius allegat populum Romanum hujusmodi opinioni faventem; ideo Valerius Maximus ad propositam introducit rationem exemplum de Scipione Nasica. Lib. III. Cap. 2. Qui Scipio seditionem fecit, & commovit Senatores ad trucidandum Tiberium, & Gracchum, volentes tyrannicè usurpare Dominium Reipublicæ, & Romanam libertatem deprimere: & Mutio Scevola tunc Consule prohibente, & dicente, se velle juridicè & non vi armorum procedere contra Gracchos prædictos; inquit Scipio: Dùm Consul Juris ordinem sequitur, id agit, ut cum omnibus Legibus Romanum Imperium corruat. Atque exclamavit: Qui Rempublicam salvam esse voluerit, me sequatur. Et sic contra voluntatem Consulis præsentis, Gracchos crudelissimè trucidavit.

Item. Ex sacra Scriptura, ad idem, trahitur exemplum, Libro secundo Regum: quando Joab occidit Absalonem contra Mandatum Regis usurpantem Regale Dominium; & tamen Rex non reprehendit ipsum, nec vindicavit dictum homicidium; cum tamen alia plura homicidia vindicaverit, etiam in ipsum Joab, quem, in morte, mandavit occidi, eo quod occiderat Abner virum nobilem, & meliorem se.

Secundò dico: quia dictæ Assertiones probabiles sunt pro utraque parte, & Doctores Theologi de hoc pro utraque parte scripserunt: ideo istæ Assertionem non existentes explicitè contra Fidem, nec sunt ad materiam Fidei Catholicæ reducendæ, nec ad examen Generalis Concilii deducendæ, cum ipsarum affirmatio, vel negatio, non sit in conscientie detrimentum.

* *Locus corruptus.*

XX. DELIBERATIO.

Ad quæstionem per Reverendissimos Patres Dominos Judices in causa Fidei propositam, videtur mihi dicendum, quod visis & auditis motivis, & rationibus utriusque partis, de veritate, aut falsitate, illarum novem Assertionum nulla mentione facta, cum principaliter minimè quærat, & videtur titulus Quæstionis, prædictæ novem Assertiones non pro nunc sunt Fidei Judicio reprobandæ. Tùm primò; quia nullus est convictus assertor, qui eas dixerit, aut dici fecerit, vel vocatus, vel monitus fuerit, ut intentionem & sensum quem habuerit declararet, ex quibus intelligentia dictorum, juxta doctrinam Hilarii, sumenda est. Tùm secundo; quia ex earum præsentis condemnatione majora fortassis scandala inter simplices oriri possunt, cum magnos, & in sacris Litteris doctos, & ad unam partium magis forsan quàm deceret affectatos, ex quo frequenter deperit judicium rationis, videant diversa, imò contraria sentire, & palàm coram omnibus asserere; ex quibus vilipensio, & Fidei nostræ conculcatio sequi possent: propter quæ Salvator noster ipsam veritatem etiam interdum prohibet prædicari.

Præterea, esto quod essent falsæ, & scandalosæ; adhuc tamen differri potest earum condemnatio, ut falsitatis causæ, aut etiam veritatis magis appareant, & per homines indifferentes & justè affectatos sollicitius dijudicentur. Deus enim licet sit summè bonus & potens, permittit tamen aliqua mala fieri, quæ prohibere posset, ne ipsis sublati, majora bona tollantur, vel etiam pejora mala sequantur, ut dicit sanctus Thomas. *Qu. x. art. xi.*

XXI. DELIBERATIO.

Ad hanc quæstionem. Ego Frater &c. salva semper determinatione præsentis sacri Constantiensis Concilii, Ecclesiam Universalem repræsentantis, cui, in omnibus quæ ad Fidem pertinent volo, & deo esse subiectus, ex injuncto Mandato P. * R. Dominos Judices in causa Fidei, conscientia, veritati-que adhærendo; respondeo negativè, conclusionem sequentem ponendo. Prædictæ novem Assertiones non sunt Fidei Judicio reprobandæ. Convincitur, seu convinci potest contrariari, seu contradicere manifestè, & evidenter Fidei Catholicæ: aut convincitur, seu convinci potest inferre, aut inferre posse, consequentiâ formali, necessariâ, & evidenti contrarium, seu contradictorium manifestè, & evidenter Fidei Catholicæ: sed nulla novem Assertionum prædictarum convincitur, aut convinci potest contrariari, seu contradicere manifestè & evidenter Fidei Catholicæ: aut convincitur, seu convinci potest inferre, aut inferre posse, consequentiâ formali, necessariâ, & evidenti contrarium, seu contradictorium manifestè, & evidenter Fidei Catholicæ. Igitur nulla prædictarum novem Assertionum est Judicio Fidei reprobanda.

Consequentia patet, & Major, ex hoc: quoniam Judicium Fidei, hæresis, seu hæresum reprobatarum, debet ferri per Judicem, seu Judices, ad quem, vel quos, ex Officio, pertinet hæresim, seu hæreses condemnare, & reprobare, contra Propositionem, seu Propositiones, seu Assertiones, sapientem, seu sapientes manifestè, seu evidenter hæresim, seu hæreses: aliàs non esset certum Judicium, certitudine sufficienti, efficaci, seu convenienti: quæ certitudo requiritur ad solidandum, firmandum, & stabilendum irreprehensibiliter, & irrevocabiliter Judicium Fidei, hæresis, seu hæresum reprobatarum.

* Forfan per loco P.

Tomi V. Pars III.

Minor verò probatur, & convincitur esse vera: quia omnia Argumenta in contrarium facta, & facienda, sunt solubilia, salvâ Fide Catholicâ. Nam aut peccant, seu peccabunt in materia, * aut in utroque. Et confirmatur hæc Minor: quia omnis Propositio Fidei Judicio reprobanda, repugnat, seu contrariatur manifestè, & evidenter Articulo, seu Articulis Fidei Catholicæ, sacre Scripturæ, aut determinatis per Ecclesiam Catholicam, aut sequenti, seu sequentibus, inferendo, seu inferendis, consequentiâ formali, necessariâ, & evidenti, repugnans, seu contrarium manifestè & evidenter Articulo, seu Articulis Fidei Catholicæ, aut sacre Scripturæ, aut determinatis per Ecclesiam, aut duobus ex istis, seu omnibus simul. Sed nulla prædictarum novem Assertionum repugnat, seu contrariatur manifestè & evidenter Articulo, seu Articulis Fidei, aut sacre Scripturæ, aut determinatis per Ecclesiam Catholicam, aut sequenti, seu sequentibus, inferendo, seu inferendis, consequentiâ formali, necessariâ, aut evidenti, repugnans, seu contrarium manifestè, & evidenter Articulo, seu Articulis Fidei, aut sacre Scripturæ, aut determinatis per Ecclesiam Catholicam. Igitur nulla dictarum novem Assertionum est Judicio Fidei reprobanda.

* Videtur addendum, aut in forma.

XXII. DELIBERATIO.

Ego Frater &c. Propositæ quæstioni, quâ quæritur, utrum prædictæ novem Assertiones &c. respondeo cum protestatione, quod non intendo dicere, vel asserere, quod sit contra Fidem, nec contra determinationem Ecclesiæ, ponendo istam Conclusionem, quod istæ novem Assertiones non sunt Judicio Fidei reprobandæ.

Patet ista Conclusio: quia nulla Propositio opinabilis, & probabilis, est Judicio Fidei reprobanda. Sed quælibet novem Assertionum præscriptarum est hujusmodi. Ergo &c.

Minor patet: quia rationes utriusque partis sunt solubiles, & fuerunt solutæ satis sufficienter per contententes in loco Sessionis.

Item. Prima Assertio, & aliquæ sequentes, prætere videntur casum inevitabilis necessitatis, ex quo talis est tantæ potentia, quod Justitia non potest, bono modo, fieri per Supremum.

Item. Aliæ Propositiones sunt opinabiles inter Doctores sacre Theologiæ. Et de ista materia, & de rationibus contentis in quadam Cedula per R. M. quatuor Ordinum confecta, cum magna deliberatione præhabita, & disputatione continuata, refero me prædictæ Cedula: & in testimonium præmissorum, ego Frater præscriptus, ita manu propria conscripsi, & hanc Cedulam sigillo &c.

XXIII. DELIBERATIO.

Ad istud dubium; quando quæritur, utrum prædictæ novem Assertiones &c. Sine præjudicio dicam quod sentio, & sub habita protestatione: licet enim materia primæ Assertionis, & aliarum sex ab illa dependentium, ad Leges Civiles magis directè, quàm ad Theologiam pertinere noscatur: quia tamen Scriptura sacra, & scientia theologica omnes alias scientias in se continet evidenter; ideo septem primas Assertiones prædictas ad sacram Theologiam reducendo; dico, quod earum nulla est Judicio Fidei reprobanda; etiam dato, quod omnes illæ, aut forsan aliqua illarum falsa sit. Nam sicut non omnia vera, sic quoque non omnia falsa, sunt ad materiam Fidei reducenda.

Fff 2.

Ratio

Ratio verò, & motivum, quare non sunt Fidei Judicio condemnandæ, hæc est: quia videlicet nulla dictarum septem Assertionum repugnat alicui Articulo Fidei Orthodoxæ, nec alicui veritati, quæ ex Fidei Articulis formaliter sequitur, prout cuilibet Theologo satis patere potest; nec etiam repugnat illarum aliqua determinationi sanctæ Matris Ecclesiæ. Nam Ecclesia permittit minus malum fieri, ut majus malum evitetur. Sed multò minus malum est, quòd unus Princeps à subdito occidatur, sine Mandato expresso, ab aliquo Superiore, & quòd ex hoc totus populus sit in pace, quàm quòd per talem Principem vivum tota Respublica dissipetur. Quare &c.

Nec insuper repugnat aliqua dictarum septem Assertionum alicui veritati in sacra Scriptura contentæ; quin potius, & in ipsa Scriptura continetur.

Hoc in mundi primordio contigit, quòd scilicet Archangelus Michaël nullum habens Mandatum extrinsecum, sed solum ductus per gratiam, & ejus voluntatem rectè regulatam, contrariam per omnia voluntati distortæ, & erroneæ illius quondam serenissimi Principis Luciferi, de supremo Ordine Seraphim; qui machinabatur auferre à suo Rege, videlicet Deo, suam nobilissimam, & altissimam Dominationem; bellum spirituale cum illo Lucifero commisit, & idem Michaël victoriam obtinuit, ac dictus Lucifer ibidem æterna morte succubuit, ut patet in Apocalypsi: ac ratione dicti actus, fuit ipse Michaël à suo Rege præmiatus, quoniam continuò, cum omnibus Angelis eidem adherentibus, fuit in gratia confirmatus.

Item, secundò. Considero in mundi medio, aut post, quòd quærentibus Apostolis ab eorum Rege Christo, in Coena, quis ipsum esset traditurus; noluit Christus publicè traditorem manifestare: quoniam, ut tradunt Doctores aliqui authentici, si cognovisset Petrus quia fuisset traditor sui Regis, continuò sine aliquo Mandato sui Superioris, in illum traditorem totis viribus irruisset, cum manibus, dentibus, & unguibus, aut aliis modis decerpando: & tamen, ut piè creditur, non ex hoc peccasset Petrus; sicut in hoc peccasse creditur, qui pro defensione sui Regis & Domini gladium exemit, & cujusdam assistentis Christi captoribus abscidit auriculam: & non falsi simile videtur, quod nullus secundum, aut forsan tertium, idem Petrus dicto servienti fortius inflixisset, si non à suo Domino prohibitus fuisset, dicente: *Mitte gladium tuum in vaginam* &c. Matt. xxvi, 52. Non tamen hoc dixit ei Christus, tanquam ipsum de culpa, vel peccato, seu de malefacto redargueret: quin potius, per hoc denotavit, quòd Ecclesiæ Prælati, Ecclesiasticique personis, quorum gessit Petrus typum, voluit Christus gladii materialis usum, quo ad executionem Justitiæ, aut vindictæ, esse deinceps interdictum. Nam nec Juris poenam ex hoc Petrus incurrebat; nec inhabilis reddebatur ad divina: quoniam post actum illum, Christus cum instituit Ecclesiæ suæ Summum Sacerdotem.

Item tertio. Considero de mundi fine; quomodo scilicet illum tyrannum venturum, videlicet Antichristum, qui cervicem eriget contra Christum, pro auferendo eidem suam nobilissimam Dominationem, quoniam in Templo Dei sedebat, ostendens, quasi ipse sit Deus, ut dicit Scriptura; occident eum Enoch & Helias, secundum communem Assertionem omnium Theologorum; & hoc, sine aliquo exteriori expresso Mandato ab aliquo Superiore eis dato. Nec tamen erit ejus tyrannidis probata notorietas, nisi forsan inter paucissimas personas graves, & electas: quoniam, testante Scriptura, tot & tanti in illum credent, tanquam foret ipse Mes-

sias in Lege promissus, quòd, si possibile esset, perverterentur per eum etiam electi, & nisi abbreviati essent dies illi, non esset salva omnis caro, ut ibidem subsequitur, Matt. xxiv, 22.

Ex quo sequitur, quòd apud paucos erit ejus perversitas notoria, per viam Juris. Histamen non obstantibus, non solum erunt à culpa dicti Enoch & Helias excusati propter dicti tyranni necem; verum etiam, propter ejus occisionem, meritum, & præmium eisdem accresceret gloriosum.

Sic ergo patet ex Scriptura, quomodo pro honore Regis sui, ac pro defensione sui Regalis Status nobilissimi, licitum est subditis, absque sui Regis expresso Mandato, ejus resistere proditoribus, ac eisdem, in casu, interficere; etiam si factum apud vulgus non sit notorium, nec manifestum cuncto populo.

Sed utrùm in casu isto, de quo quæritur in præfenti etiam Concilio, licitum erat agere, aut non; nihil meâ interest: quoniam dubium præsens non petit, utrùm Assertiones prædictæ veræ sint, an falsæ: sed sufficere debet me ex Scripturis ostendisse, quòd Assertiones prædictæ non sunt erroneæ in Fide, & per consequens, nec Fidei Judicio sunt reprobandæ.

Sed si quis adversarius objiciat, quòd dictæ septem Assertiones repugnant Mandato Decalogi, ubi dicitur: *Non occides*: quod etiam à Christo in Evangelio confirmatur, & per consequens, ejus contrarium ex intentione asserere, est errare in Fide, & ita dicta Assertio videtur esse erronea.

Ad istud dicitur, quòd hoc Mandatum tam generaliter latum requirit necessariò quamdam limitationem, & glosam declarativam: alioquin enim non liceret prædones, raptos, & alios malefactores quovis modo morti tradere; & ita fuisset ipse Deus sibi ipsi in jubendo contrarius: quoniam in alio loco mandavit enormes maleficos omnino morti tradi, dicens: *Maleficos non patieris vivere*. Exod. xxii, 18.

Item. Si dictum Mandatum exceptionem non haberet, sequeretur formaliter, quòd non liceret hominibus bestiam, aut avem, vermem, muscam, aut pulicem interficere: quoniam, ut pueris constat, sequitur formaliter: *Non occides*, Ergo nihil occides.

Illud ergo Mandatum cum dicitur: *Non occides*, ita glosari debet: *Non occides quemquam injustè*. Ex quo dicitur, quòd dictum Mandatum aliter glosari debet, & exponi, quàm sensus grammaticalis ad litteram docet. Ex quo sequitur correlariè quòd tenere semper sensum litteralem in Scriptura sacra, talem videlicet sensum, qualem ipsa Scriptura, juxta constructionem grammaticalem, repræsentat intellectui, est spiritualiter occidere animam propriam, pro ut sonat octava Assertio. Et ita sequitur quòd illa expositio verbi Apostolici, quæ ibi ponitur, non debet censi à Fide devia, vel erronea. Quare &c.

Postremo. Nona Assertio, meo videre, non est vera, ita universaliter sumpta, prout colligi potest Jos. ix. de juramento Principum filiorum Israël factò Gabaonitis: & ex dictis Beati Augustini, *Primo de Civitate Dei*, cap. xv. de Marco Regulo Romano, in tantum quòd *fides etiam hosti est servanda*. xxiii. q. 1. *Noli*. Et iterum; juramentum, ubi aut metu extortum, nihilominus ligat, ut volunt Jura. Sed ex his non sequitur, quòd Assertio illa sit in Fide erronea: & ratio est; quia dicta Assertio potest in casu verificari, in casu videlicet, quòd tale juramentum, de sui natura, foret inhonestum & illicitum.

Item. Etiam dato quòd esset licitum quando emittitur, & postea propter aliquem casum fortuitum emergentem redditur illicitum; sicut satis bene contingere posset: tunc certè ex tunc, in ante, ad observantiam juramenti jurans non tenetur. Nam iste est unus modus, quo quis deobligatur à juramento, &

† Forfan, quis. * Locns corruptus.

* vi

etiam

etiam à voto, ut notant Doctores, super tertio Sententiarum. Et ita sequitur quòd Assertio prædicta non debet Judicio Fidei reprobari. Et hoc cum reverentia, & sub correctione.

XXIV. DELIBERATIO.

Reverendi Patres & Domini Judices, licet sapientes discordant, non de facili veritas invenitur, & cum super Assertionibus novem prædictis, viri doctissimi, & illuminatissimi diversa, & contraria sentiant, vellem potius audire, quam dicere: obediendo tamen impositioni mihi per vestras Reverentias factæ; dico breviter ad quæstionem quæ quæritur: *Utrum prædictæ, &c.* Quòd novem Assertiones prædictæ non veniunt Fidei Judicio reprobandæ, vel condemnandæ, & hoc secundum intellectum & intentionem ipsas proponentis, & sustinentis, videlicet Domini Episcopi, &c.

Patet dupliciter.

Primò. Quia prima, de qua magis aliqui dubitant, sustineri potest, sub isto intellectu:

Licetum cuilibet subdito, sine quocumque Mandato, secundum Leges, naturalem, moralem, & divinam; sub intentione debiti finis, occidere, vel occidi facere tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, vel malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis suis, & Supremi Domini, pro sibi auferendo suam nobilissimam & altissimam Dominationem: & nedium licitum, & honorabile & meritorium; maxime quando periculum est in mora, & ille tyrannus est tantæ potentie, quòd Justitia, bono modo, non potest fieri per Supremum.

Ista Propositio, sub tali forma, potest probabiliter sustineri, & valet prima Assertio, licet in eadem prima non ponantur expressè omnes modificationes, quæ in illa quam dedi. Nec oportet ad verificationem Assertionis, tales modificationes in ea expressè poni, cum in pluribus Assertionibus quas Catholici concedunt, hujusmodi modificationes non exprimentur, ut patet in istis. Licitum est, & meritorium est, indigenti dare eleemosynam. Ad cuius veritatem requiritur, quod eleemosyna detur cum recta intentione debiti finis, licet hoc non ponatur expressè in præmissa Propositione. Similiter: Licitum est & meritorium, maleficos interfici: Licitum est, furem suspendi, &c. & sic de multis aliis, simili modo quo possunt sex Assertiones immediatè primam sequentes sustineri, cum similibus modificationibus, quæ si exprimentur, aut non, non minùs poterunt sustineri.

Octava vero Assertio ad intentionem proponentis est sustinenda: quia ipse intelligit per sensum litteralem, sensum quem verba sacræ Scripturæ faciunt, secundum primariam ipsorum significationem, aut impositionem: & sic Assertio poterit sustineri, cum, ut sic, non repugnet Fidei explicitè, aut implicitè; licet à Theologis sensus litteralis sacræ Scripturæ frequentius capiatur pro sensu quem Author sacræ Scripturæ intendit, qui semper verus est. Unde apparet mihi, quòd proponens & opponens, solum verbaliter pugnant circa veritatem, aut falsitatem hujus octavæ Assertionis.

Sed diceret: Si octava Assertio in uno sensu est erronea & falsa, ipsa venit reprobanda. Respondetur, quòd non; quia aliàs, ista: Deus est ternus, & unus; esset Fidei Judicio reprobanda; cum potest habere duos sensus: unum capiendò li *Deus*, pro essentia divina, & sic est Catholica: alium, capiendò eundem terminum pro persona divina; & sic est erronea, cum nulla persona sit terna, & una.

Nona Assertio potest sustineri, ratione hujus veritatis, quòd juramentum quod in principio est licitum, si post, propter casum noviter emergentem, vergat in deteriore exitum, non est obligatorium: sed venire contra tale juramentum, non est perjurare; patet, videlicet de juramento heredum: ex quibus patet quòd tales Assertiones non veniunt Fidei Judicio reprobandæ, cum secundum earum intellectum & sensum ad quos fiunt, sint probabiles.

Aliter suaderi potest Propositio ista; videlicet, quòd hujusmodi Assertiones novem, quia ipsæ non sapiunt hæresim manifestè, cum sint neutrae, & opinabiles, nec Ecclesia adhuc determinavit circa eas, an sint hæreticæ, erroneæ, aut Catholicæ, & veræ: igitur deducendum verum. Ego Frater, &c.

XXV. DELIBERATIO.

Ego Frater, &c. Requisitus, &c. & juramento astrictus, ut de novem Assertionibus in præsentì cedula contentis, secundum meam conscientiam responderem, an videlicet essent Fidei Judicio reprobandæ: Dico, quòd in prima Assertionem ponitur, quòd *Licitum est, &c. sine quocumque Mandato, &c.* Si illa clausula sic intelligatur, & restringatur, quòd sine quocumque actuali Præcepto, vel Mandato temporalis Legislatoris, *licitum est, &c.* prout assertor Conclusionis creditur velle; sic prima Assertio non est Fidei Judicio reprobanda.

In octava Assertionem, de illo textu Apostoli, *Littera occidit, &c.* ubi assertor ponit, quòd *Semper sequi litteralem sensum, est occidere animam.* Si li *sensus litteralis* referatur ad litteram, de qua scribit Apostolus, tunc sensus assertoris est verus, & cum eo concordo. Et sic, sub præfatis modificationibus intelligendo primam & octavam, quantum ego sentio, non est aliqua novem Assertionum merito Fidei Catholicæ Judicio reprobanda.

XXVI. DELIBERATIO.

Ultra contenta in Cedula porrecta V. R. P. & Dominationibus, pro, & nomine omnium Mendicantium, in Facultate Theologica Doctorum hoc in sacro Concilio Constantiensi existentium, pro deliberatione super novem Assertionibus, quarum prima incipit: *Licitum est, &c.* stando & adhærendo dictæ deliberationi: amplius, mihi Fratri, &c. apparet dicendum, nullo modo dictas novem Assertiones Fidei Judicio esse reprobandas: quia omne quod Fidei Judicio est reprobandum, repugnat Articulis Fidei, vel sequentibus eisdem, & hoc non, ut patet, per singulos discurrendo: aut quia repugnat contentis in sacra Scriptura, ut videtur aliquibus, de quatuor primis Assertionibus; sed nulla prædictarum sacræ Scripturæ repugnat. Ergo, &c.

Major non est dubia. Minor declaratur: quia si repugnat sacræ Scripturæ, hoc maxime videtur illi Præcepto, etiam per adversarium: *Non occides*, quod non facit, sicut declaro per quinque Propositiones.

Propositio Prima.

Nihil prohibetur quocumque Præcepto Decalogi, nec ei repugnat, nisi secundum quod habet rationem indebiti: secundum enim hoc, dicuntur indispensabilia; quia continent ipsam conservationem boni communis, vel ordinem Justitiæ, & virtutis: & hæc est quidem intentio Dei, optimi Legislatoris; secundum quam rationem & intentionem sunt

intelligenda hujusmodi Præcepta Decalogi, ut dicit sanctus Thomas, & Alexander de Halis, & Dominus Bonaventura, in suo II.

Propositio Secunda.

Illo Præcepto, *Non occides*, non absolute, & simpliciter prohibetur interfectio hominis, & secundum quod hujusmodi occisio habet rationem indebiti; alioquin non diceret Scriptura: *Maleficos non patieris vivere*, Exod. xxvii. 18.

Propositio Tertia.

Nulla hominis occisio, secundum quod sic facta, habens probabiliter rationem indebiti, dicto Præcepto contrariatur.

Propositio Quarta.

Currente necessitate inevitabili, quæ alicujus mors injustè infligitur per alium, nisi illum occidat; plùs tenetur vitæ suæ, quàm alterius providere, habet enim hoc rationem indebiti: & ad hoc sunt Doctores, maximè Alexander de Halis, in suo secundo, ad longum tractans istam materiam. Dominus Bonaventura. Joannes Lector, in *Summa Confessorum*.

Propositio Quinta.

Occurrente necessitate consimili, quia Regi suo mors injustè per alium infligenda paratur, nisi fidelis vassallus ejus invasioni occurrat; plùs tenetur vitæ Principis, quàm vitæ invasoris providere: habet enim hoc rationem debiti; cum bonum publicum, privato; & vita Principis innocentis, vitæ præfidi* invasoris debeat anteponi; undè dicit Scriptura: *Erue eum, qui ducitur ad mortem*. Prov. xxiv. 11.

Ex quibus intentum: quòd scilicet principalis, & prima novem Assertionum, imò & tres sequentes non contrariantur dicto Præcepto, *Non occides*, nec sibi repugnant: claudunt enim in se prædictam necessitatem, & sic habent rationem debiti. Ergo propositum. Et sic videtur, quòd illæ novem Assertiones nullo Decreto sanctæ Sedis Apostolicæ, vel autoritate Generalis Concilii sessionaliter debent reprobari. Et attendatur, si placeat, quòd inevitabilior est casus, per fraudem, sortilegia, & malum ingenium, quàm per gladium evaginatum; quoniam non possunt evitari sortilegia per fugam, nec per oppositionem ferri, vel baculi, aut alicujus quod posset excipere ictum gladii.

Item. Bocatius, in Libro, *de Casu Illustrum Virorum*, narrat de quodam, qui per malum ingenium reddebat se invisibilem, & interfecit plures Potentes; nec præcavebatur, quia non videbatur. Et sic apparet quòd fraus, sortilegia, & malum ingenium, includunt casum inevitabilis necessitatis periculosiorem, quàm sit ictus gladiatoris. Ideo est eis licentius occurrendum, præveniendò utentes talibus, morte, ubi non potest Supremus, bono modo, facere Justitiam.

Item. Notetur secundum Hugutium, & Summam Britonis, & Catholicon: *Machinari*, dicitur à *machina*, quæ est omnis artificiosa operatio; unde & *factista* dicitur. Et sequitur ibidem: *Machinari*, est *machinans facere, construere, vel cogitare malum, vel astute insidiari*. Ideò machinatio est valde cavenda, quia occulta: & licet fuerit diù præcogitata; tamen celeriter operatur.

Item. Notetur, quòd contraria agunt contra se,

* Forfan prædicti.

à tota specie, secundum Philosophum. Cum ergo, secundum Doctores præallegatos, salus corporalis sit, quia condiuntur omnia membra, vel servantur; sic illud, quod est contra salutem totalem, est quo corrumpuntur omnia membra, & destruuntur, per locum à contrariis.

Notetur insuper, quòd si per Supremum non possit, bono modo, fieri Justitia de tali, sequitur quòd simpliciter non potest fieri per eum, de illo. Tùm quia Maxima est apud Doctorem subtilem, quòd in cujus potestate est agere, vel non agere, in cujus* potestate est modus agendi, in talibus quæ cadunt sub libero arbitrio. Tùm quia Justitia est virtus, præsupponens integritatem circumstantiarum: secundum Philosophum, in *Ethicis*

* Forfan hujus.

XXVII. DELIBERATIO.

Ego, &c. Super facto Fidei requisitus, ut perhibeam testimonium veritati, super quæstione supra scripta novem Assertiones præcedentes tangente: protestor primò, quòd in dicendis, nollem in aliquo derogare alicui juramento per me Parisiis, vel alibi licitè præstito; sed manere in eodem, secundum verba, modum, & intentionem juramenti; quantum, secundum Deum, & rationem possibile esset, & cum omni submissione ad determinationem Ecclesiæ, seu Generalis Concilii in juramento expressa, vel intellecta. Ubi autem illicitè & minùs cautè aliquid jurassè, vellem cum omni mentis humilitate poenitere, & confiteri.

Protestor insuper, quòd in dicendis per me, super facto prædictarum novem Assertionum, nihil intendendo pertinaciter asserere: sed quidquid dixerò, submitto me omnimodæ emendationi, & determinationi Ecclesiæ, seu sacrosanctæ Constantiensis, vel alterius Generalis Concilii. His habitis protestationibus, dico, sine assertionem temeraria, quæ sequuntur.

Prima Assertio favere videtur communi Reipublicæ bono, & viam claudere tyrannidi: quare favorabiliter, & in meliorem sensum interpretanda videtur. Sex aliæ dependent ex ipsa. Octava verò videtur intelligenda per sensum litteralem, sensum* illum qui ex prima, & propria verborum significatione, & non accipitur: falsa tamen esset, loquendo de sensu litterali metaphysico; vel illo quem Spiritus sanctus, qui Auctor est Scripturæ, intellexit. Nona inniti videtur huic Maximæ, quòd juramentum illicitè præstitum, & in præjudicium sui, vel proximi, non est tenendum: debet tamen qui sic juravit, seu promisit, de juramento sic incautè, vel illicitè, poenitere, & confiteri.

Omnibus hinc inde consideratis & inspectis, cum submissione & correctione prædictis, sic delibero, quòd præfata novem Assertiones, pro nunc, mihi videntur potiùs subticendæ, quàm Fidei Judicio reprobandæ.

* Locum corruptum.

XXVIII. DELIBERATIO.

AD supra scriptum dubium, quo quæritur: Num supra dictæ novem Assertiones Fidei Judicio sunt reprobandæ: non variando à responsione cum ceteris Magistris Ordinum generaliter facta, neque transcendendo de genere in genus, si sunt veræ, aut non veræ; sive etiam falsæ, quod vicinum est, secundum Philosophum. II. *Posterius*: ad propositum respondens.

Ego Frater, &c. Sacræ Theologiæ Professor; prævia semper determinatione Ecclesiæ: dico quòd non;

non: & hoc ex fundamento, & doctrina sancti Doctoris, Thomæ de Aquino, *Parte prima, quest. xxxii. Art. iv.* dicendo, quod quando circa illa quæ etiam ex Scripturis sacris sequuntur sunt opiniones diversæ Doctorum; ad ea credenda nemo obligatur, quoad usque per Ecclesiam præcipiantur, aut ordinentur credenda. Unde in primitiva Ecclesia multæ erant opiniones Doctorum sustentabiles, & sine præjudicio Fidei, quas hodiè hæreticum esset opinabiles, aut veras asserere, cum oppositum existat per Ecclesiam diffinitum: quemadmodum apparet; de processione Spiritus sancti, de Baptismatis forma, de visione animarum separatarum, de paupertate Christi, & similibus.

Ex quo fundamento sequitur, quod omnes Assertiones ex Scriptura sacra opinabiles, de quibus sunt diversæ Doctorum opiniones, sunt materiæ Fidei impertinentes: ut gratiæ exempli; de observatione Legalium, *Ad Galat. ii.* De qua Hieronymus, & Augustinus contraria scribunt: uno opinante, in italium observatione Petrum peccasse, scilicet Augustino: alio verò, scilicet Hieronymo, Petrum non peccasse. Similiter de occisione facta Ægyptii per Moysen. *Exod. ii.* Ambrosius, & Augustinus opposita sentiunt. Nam unus actum commendat, ut Ambrosius, in Libro, *De Officiis*; alter verò actum culpatur, ut Augustinus, in *De Questionibus Exod.*

Ex his, per locum à majori, correlariè sequi videtur, quod cum circa novem Assertiones præfatas diversæ Doctores & opposita sentiant, nec per Ecclesiam, aut sacrum Concilium* sit tenendum, sit adhuc determinatum, quod ipsæ Assertiones prædictæ ad materiam Fidei minimè trahi debent; ac per hoc Domini Judices deputati in causa Fidei per sacrum Constantiense Concilium, illas Assertiones reprobare eorum Judicio, aut approbare nullatenus habent; propter hoc enim Inquisitoribus hæreticæ pravitatis, & pari ratione Judicibus quibuscumque in causa Fidei deputatis etiam† ponitur, ut de illis tantummodò quæ hæresim saperent manifestè se intromittere debeant, ut §. *sanè. C. Cum contumacia. de hæres. Lib. vi.* Hæc ex vi juramenti, quæ sentio, propria manu scripsi.

* Forfan est legendum quid sit tenendum. † Legendum forsan deputatis imponitur.

XXIX. DELIBERATIO.

AD quæstionem quâ quæritur: Utrum novem Assertiones supra nominatæ, sint Judicio Fidei reprobandæ; dicitur quod non, conformiter ad cedulam per Universitatem quatuor Ordinum Mendicantium V. R. D. præsentatam. Et quia sum Capellanus Serenissimi, &c. cum protestatione, ut præfata cedula Ordinum Mendicantium, &c. addo infra scripta.

Dominus Bartoldus de Saxo ferrato, in Extravaganti Domini Imperatoris Henrici VII. proavi dicti Serenissimi Domini mei Regis Sigismundi, quæ incipit; *Quoniam nuper*, super verbo, *tenore*, de rebellibus Imperatorum, & Regum, tam publicis, quam occultis, inquit, „De poena horum rebellium dicendum est, quod quædam infliguntur ipso Jure, quia perdunt omnia quæ Juris civilis sunt, ut in dicta L. *admissione de Cap. divi.* Alia poena potest infligi à quolibet homine; nam potest impunè occidi: ut ff. *ad L. Cornel. de sicariis*, in §. *de si. de re mil. L. Proditores.* Possunt etiam captivi detineri ut servi, ut ff. *de acqui. re. do. L. transfugam.* Et infra, super eodem verbo, dicit circa secundum §. *de poena*, quæ potest infligi à quolibet homine. Quæritur an cum quis est rebellis, occultè, liceat occidere: dic quod sic. Nam ipso facto ipsam poenam incurrit, in quo proceditur de

homicidio, liquidabitur hoc, an fuerit rebellis. ff. *de oppe. non mincia.* ff. L. *de pupillo.* §. *Si quis rivus* verbi totiens. „†

Item Dominus Ramicus De Fortuno, *Juris civilis Monarchia*, in repetitione Legis: *Omnes populi*, sic dicit: „Deindè quæro, an valeat Statutum, quod bannitus possit occidi impunè. Et dic quod sic: quia non statuit contrarium Jure divino, ut dixi per dictam L. *primam*, & II. *Quando liceat vim*, &c. & L. III. §. c. *ad L. Cornel. de sicariis.* Et dicunt quidam, quod est casus duarum Legum simul conjunctarum. Nam iste bannitus videtur rebellis, & transfuga suæ civitatis, ut L. *Amiffione.* §. i. *de capi. di.* Sed talis potest impunè occidi auctoritate Legis communis, ut dicta L. in §. *de sicariis.* Ergo & iste bannitus auctoritate Statuti, ex prædictis. Ergo videtur quod ipsa prima Assertio, cum sex aliis quasi ex ipsa sequentibus sit vera, vel saltem quod non sit Judicio Fidei reprobanda.

Item Theologicè idem deducitur, videlicet quod non sint ipsæ Assertiones Judicio Fidei reprobandæ, &c. ex opinionibus aliquibus sanctorum Doctorum. Nam satis rationibus id deductum est in cedula, ut supra, ad quam me refero. Nam pariter sentiunt Augustinus, Hieronymus de Petro, circa Legalium observationem, de qua à Paulo fuit reprehensus, ut habetur *ad thr. * ii. C.* Super quo verbo Magister adducit, pro una parte, Augustinum dicentem: Petrum servasse illa Legalia verè, & sic reprehensio vera, & non dispensatoria: sed pro alia parte adducit Hieronymum dicentem, Petrum non ideo servasse illa Legalia quod ea vellet post Christum servare, sed invitum fecisse, & dispensatoriè simulasse, ne Judæos amitteret, nec in hoc peccabat, nec fuit reprehensio vera, quia in eo nihil reprehensibile erat.

Idem Beatus Ambrosius rectè ad propositum, in Libro, *De Officiis*, inquit: *Non in inferenda, sed in depellenda injuria Lex virtutis est: qui enim non repellit a socio injuriam, si potest, tam est in vitio, quam ille qui facit, unde sanctus Moyses hinc prius orsus est tentamenta imbecillis fortitudinis repellere: nam cum vidisset Hebræum ab Ægyptio accipientem injuriam, deffendit, ita ut Ægyptium prosterneret atque in arena absconderet.*

In contrarium est Beatus Augustinus, ad Publicolam: *Non mihi enim placet consilium, nisi fortè sit miles, aut publica functione, & non pro se hoc faciat, sed pro aliis, accepta legitima potestate.* Et contra Faustum, reprobatur actum Moyfi, de interfectione Ægyptiaci.

Ex præfatis igitur opinionibus sanctorum Doctorum, Petrus fuit reprehensibilis, & non reprehensibilis; & homicidium licitum, & non licitum: & nunc, secundum quosdam, ipsæ novem Assertiones sunt reprobandæ Judicio Fidei: secundum verò cedulam quatuor Ordinum Mendicantium, in qua me propria manu subscripsi, dicitur quod non. Et ita dico, in præfenti, nisi sanctorum Doctorum dicta reprobenentur. Et hæc sunt quæ sentio, juxta judicium meæ conscientiæ. Ego Frater, &c. de prædictis novem Assertionibus, in quorum, &c.

† Locus corruptus. * Forfan ad Galat.

XXX. DELIBERATIO.

EGO N. &c. Sub humili submissione, & benigna correctione Apostolicæ Sedis, & sacri Constantiensis Concilii, & Reverendissimorum Patrum, & Dominorum in causa Fidei Judicum, & Commissariorum, in testimonium veritatis requisitus dico, & per juramentum, quod mihi videtur affirmo, quod nulla novem Assertionum, sive Propositionum in

in quadam cedula, per præfatos R. P. & D. mihi tradita, est Fidei Judicio reprobanda, seu condemnanda.

Pro cuius declaratione est advertendum, quod, prout trahitur ex dictis Articulis, in Lib. *Ethicorum*, & *Politicorum*; propriè tyrannus est quicumque Reipublicæ oppressor, & potentatu Regali, seu monarchico despoticè abutitur, ac in Regno, seu Monarchia vim infert, potentior existens; sive habeat, vel usurpet titulum, seu denominationem monarchici Principatus, sive non. Et tyrannis, est propriè Monarchiæ despotica Regniue transgressio, & Principatus incorrigibilis, propter bonum principantis, non propter bonum subditorum.

Et prout distinguit ipsemet Aristoteles, VIII. *Ethicorum*, & V. *Politica*. Tyrannorum propriè dictorum, alius est Dominus naturalis, ex Rege in tyrannum conversus, de quo nulla novem Assertionum loquitur. Alius verò est hostis tyrannus, de quo in proposito: cui ex ratione ipsius, actuumque, & effectuum tyrannicorum oppressivorum populi, convenit, & in eo quod tyrannus, notorietas tyrannidis, ac exclusio recursu ad Superiorem vim infert, potentior existens. Tali enim tyranno convenit tyranno* extremi periculi auferendi vitam & Dominium à naturali Principe, in cuius Monarchia hostis ille invasor tyrannifacit.

Hanc distinctionem de hoste tyranno, & naturali Domino habemus in sacra Scriptura. Dicit enim sanctus Thomas, in Libro suo, *De Regimine Principum*. Quod Ajoth qui interfecit Eglon, magis iudicandus est hostem interemisse, quam populi Rectorem, licet tyrannum: unde refert inter hostem, tyrannum; & Dominum naturalem in tyrannidem conversum. Sanctus Thomas enim, in Libro suo, *De Regimine Principum*, licet videatur dissuadere interfectionem tyranni, qui est Monarcha & Dominus naturalis: tùm quia si insurgentes non queant prævalere, ille plus provocatus magis desæviet: tùm quia diffidiæ, divisionesque in populo majores inde proveniunt: tùm quia Monarchiam pejorem, ac in tyrannidem cautiorem contingit interdum institui, ut de quodam Dionysio pessimo narrat idem sanctus Thomas. Verumtamen secus dicendum esse innuit de hoste tyranno, & non Principe naturali: clandestinam enim interfectionem Eglon Regis Moab sic salvare nititur: & de Dosthino naturali, inquit: *Non est facile ut Principes, scilicet Monarcha, & Domini naturales perturbent Dominium, quod tanto consensu populus amat.*

Ista distinctione posita; probatur quod nulla novem dictarum Assertionum, vel Propositionum, sit Fidei Judicio reprobanda, ut dantur in cedula, quia quælibet istarum Propositionum datur inde simpliciter, & sine aliqua relatione, vel respectu ad aliquem assertorem, vel dogmatizantem, aut ad aliquod scandalum ex his ortum. Ergo non videntur Fidei Judicio reprobandæ, supposito adhuc quod sint falsæ, seu erroneæ, cujus oppositum credo esse verum. Antecedens patet intuenti cedulam. Consequentia patet; quia Judicium Fidei, reprobando aliquas Propositiones, sit ad certos fines, & specialiter ad Fidei conservationem, ad errorum extirpationem, ad errantium correctionem, & ad removendum scandalum: modò si Fides non impugnetur per aliquem, si nullus erraverit circa tales Propositiones, nec eas asseruerit, aut etiam dogmatizaverit, aut de his sit ortum scandalum; non videtur ad quid Fidei Judicio deberent reprobari, seu condemnari: supposito adhuc, quod essent falsæ, aut erroneæ. Unde si aliquis ex malitia sua, vel phantasia, fabricaret centum Propositiones contrarias veritatibus Catholicis contentis in sacra Scriptura, vel eas

daret Judicibus Fidei, undè simpliciter, & sine quocumque relatore aut respectu &c. Non propter hoc solum videntur Judicio Fidei reprobandæ.

Secunda scilicet prædictarum novem Assertionum, secundum verum ejus intellectum, & totalem significationem, non adversatur, nec objicitur alicui veritati Catholicæ, aut contrariatur divino Præcepto, nec continet aliquod dogma falsum Fidei Orthodoxæ contrarium: ergo nulla ipsarum videtur Fidei Judicio reprobanda, & non aliæ. Antecedens patet, discurrendo per singula genera veritatum Catholicarum, quæ ponit Olram*, in suo Dialogo, & quæ ponunt alii solemnes Doctores.

Nec aliqua earum contrariatur alicui divino Præcepto. Patet primò. Nam prima Propositio: *Licetum est &c.* non contrariatur isti Præcepto, *Non occides*; quod intelligitur, secundum Doctores, *livore vindictæ, & propria autoritate*. Et videtur, quod in casu prædictæ Propositionis, qui talem tyrannum occidit, non occidit propria autoritate: omnis enim Lex quæ aliquod bonum præcipit; eadem ratione & autoritate, prohibet malum sibi oppositum. Lex autem naturalis, Lex civilis, Lex divina præcipiunt bonum commune servari, & Regem coli, in quantum bonum commune in ipso salvatur. Igitur tollere manifestè turbantem pacem Reipublicæ, vel in ipsum bonum publicum, vel in Principem insurgentem, est licitum cuilibet.

Item. Si aliquis subditus Regis, vel aliqua Communitas videret inimicum Regni, manu invasiva intrare Regnum, sibi liceret, etiam inconsulto Rege, vel nullo alio Præcepto expectato, dejicere hostem Regis. Et quantò magis tyrannum tam execrabilem sicut in casu Propositionis datur? Et isto modo interficere inimicum, aut tyrannum, non est interficere propria autoritate; sed magis autoritate per Leges, naturalem, civilem & divinam concessa.

Item. Occisio hominis, non est contra illud Præceptum, *Non occides* &c. quando fit privato consilio, & occulta inspiratione Spiritus sancti. Sic excusatur Samson, qui se ipsum cum hostibus occidit. Sic etiam aliquibus excusatur Jephthe, qui revertens de victoria, filiam occurrentem occidit. Unde qui zelo sanctæ affectionis pro salute Reipublicæ certant, illos Spiritus sanctus secreta inspiratione authorizat: & specialiter in casu prædictæ Propositionis, videlicet ubi Justitia remedium adhibere non potest.

Et quod talis non habeat intentionem occidendi, sed intendat Reipublicæ liberationem, sic faciendo, nedum meretur, imò magnificandus, & laudandus est, non in eo quod tyrannum occidit, sed ex eo, quod sancta affectione motus, Rempublicam liberavit. Exemplum de Judith & de multis aliis.

Per ista possumus videre quomodo Spiritus sanctus se familiariter jungit bonæ dispositioni Reipublicæ, & quomodo illos specialiter authorizat, qui sincera affectione ipsam nituntur conservare. Unde in tanta Principis & populi necessitate, sicut continet hæc Assertio, vel Propositio: *Licetum est &c.* Deus aliquando monet interius, & docet, quod aliquis de populo conterat tyranni hostilem violentiam, instrumentum divinæ ultionis fegerat, & tyrannum illum, quem non potest Justitia publice reprimere, hic executor divinæ voluntatis, cautelis convenientibus, de medio tollat: ut de Eglon, Sifara, Holoferne, & aliis pluribus factum fuisse in sacris, & aliis Litteris reperitur. Ergo quocumque consigerit tyrannum hujusmodi, cautelis similibus occubuisse, temerarium esse videtur, à tali actu divinam dispensationem leviter excludendo; ad inobedientiam Mandatorum, vel legum, actum illum referre.

* *Locus corruptus.*

* *Forſan Ockam.*

Item.

Item. Occisio hominis, ut dicit sanctus Thomas, non prohibetur in Decalogo, nisi quia habet rationem indebiti: sic enim Præceptum continet rationem. Ergo non contrariatur Præcepto, si quis se ipsum, vel Principem suum innocentem, in mortis similis periculo, alioque inevitabili constitutum ita deffendat, seu deffendi faciat ab invadente tyranno, ut vitam propriam, vel sui Principis, aut Reipublicæ salutem, vitæ illius hostis anteponat.

Consequentia probatur, quia sic facere non videtur habere rationem illiciti. Tùm primò, quia consonat instinctui naturæ Jure sibi indito, intento ad sui conservationem. Tùm secundò, quia videtur consonare legibus, & ordini charitatis, quo vita temporalis propria alienæ temporali vitæ dilectione, & conservatione præferenda est, salvo tamen semper debito moderamine inculpatæ tutelæ; ne ex improportione talis actus deffensivi ad finem conservationis intenti, actus ipse reddatur illicitus. Tertio, quia id ipsum videtur consonare Scripturæ sacræ, ac dictis autoritatibus solemnium Doctorum utriusque Juris, divini, & humani, determinantium hujusmodi difficultatem prædicti casus necessariæ deffensionis fuimet, vel aliter.

Item. Constat quòd publicis Potestatibus maiorum punitio pertinet. Sed dùm ipsa Potestas publica & juridica, per hostis violentiam quasi suffocata tenetur, ad naturalis Principis interitum, & Reipublicæ desolationem; tunc malitia talis tyranni per fideles subditos videtur eo ipso perimenda, ut Princeps, Respublica, ac ipse Dei populus non pereant. Idcirco Nicolaus de Lyra, *De interfectione Sisara*, sic dicit: „Dicendum, quòd Jahel in hoc rem licitam, & meritoriam fecit; sciebat enim, quòd ipse Sisara erat maximè oppressor fidelis populi: & ideò, sicut membrum illius Communitatis, quæsit titulum interficiendi eum.” Et Salisberienfis *Policratici Lib. viii.* Unius hostis humani generis indicatus est*, inquit, hæc destructio tyranni hostilis, scilicet quia explicatur res quæ latet sub nomine, ideò concludit: sicut damnatum hostem licet occidere, sic tyrannum.

Et patet, quòd non oportet tyrannum aliter convinci; caret enim in eo, quòd tyrannus convincente impedita Justitia†, & potentior existens, expressa insuper notorietas satis convincit.

Uterius apparet, quòd evidens & notoria est diversitas & discrepantia. Primò & ex intentione contrarietas illius Propositionis condemnatæ: *Quilibet tyrannus*, &c. & ab ipsa Assertione: *Licetum*, &c. Et ab aliis sequentibus. Prima namque, expresso respectu & relatione tyranni ad suum vassallum, vel subditum, non nisi de naturali Monarcha, vel Principe ex Rege in tyrannum converso intelligi potest: ista verò *Licetum*, &c. & aliæ illi innitentes, de solo hoste tyranno loquuntur, & superius visa est diversitas istorum tyrannorum. Prima scilicet.

Insuper illa: *Quilibet tyrannus*, &c. nullam necessitatem includit. Ista: *Licetum*, &c. nec ex aliqua aliarum, nec ex omnibus, ut clarè patet intelligenti.

Videtur insuper, quòd omnis tyrannus propriè dictus, sit notoriè talis: confurgit enim denominatio tyrannica à frequentatis & perseveratis actibus. Quia ex indebita exactione semel facta, non fortitur quis denominationem tyrannicam; sed ex frequentata oppressione subditorum procedente à tyranno, persona non incognita, sed superioris status, & eminentiæ. Et sic patet notorietas tyrannidis, quæ præterea notoria est in hoc, quòd incorrigibilitatem comprehendit: incorrigibilitas verò monitiones sapientum, & querelas subditorum præsupponit,

Tom. V. Pars III.

* *Locus corruptus.*

† *Locus corruptus.*

quantum divulgatio perversos actus tyrannidis iudicat. Et ergo palam est tyrannum, in eo quòd tyrannus est, notorium esse. Ideò Salisberienfis, in tertio Libro, *sui Policratici*, in fine. „Tyrannis, inquit, non modo publicum crimen est, sed si fieri potest, plusquam publicum esset.” Et idem *Lib. vi.* „In omni gente & populo, dicit, manifesta est nequitia tyrannorum, & istam nequitiam, satis manifestat multiplicitas effectuum tyrannicorum.”

Ex quibus sequitur, quòd tyrannus propriè dictus, est notoriè incorrigibilis. Sequitur etiam quòd notorium est, conquerentem de tyranno, non posse habere recursum ad Superiorem: est enim ut Monarcha, Superiore carens qui illum valeat castigare, vim quippè infert potentior existens. Sequitur etiam, quòd perseverantia tyrannidem notoriè comitatur: quia, ut dictum est, non solus actus, sed pluralitas & frequentia actuum, ac incorrigibilitas, tyrannum demoninant.

Ex quibus omnibus inferitur, quòd hæc Assertio: *Licetum est*, &c. non est Fidei Iudicio reprobanda, seu condemnanda. Similibus rationibus patet quòd aliæ ex ista sequentes, & facientes mentionem de tyranno, in simili casu, non sunt Iudicio Fidei reprobandæ, seu condemnandæ.

Penultima Assertio: *Littera occidit*, &c. intelligitur de sensu litterali, quem littera primò facit ex grammaticali vocum significatione; & non est sensus quem Auctor litteræ primò intendit. Et hanc distinctionem de sensu litterali recipiunt, & illà utuntur Doctores, & Sancti. Unde Gregorius, super Ezechielem, dicit: *Si omnia ad litteram sentiamus, virtutem discretionis amittimus.* Et sic capit ibi sensum litteralem, quem scilicet littera de se grammaticaliter exprimit.

Ultima Assertio, seu Propositio, non dissuadet observantiam juramenti, vel confederationis, aut alligantiæ; nisi quantum ad ea, in quibus divina Lex & Charitatis ordo per se obligat, scilicet quantum ad ea, ad quorum observationem, ex divino Præcepto, & naturali Lege, & ordine Charitatis, priusquam juramentum fieret, vel confederatio, sibi & suis tenebatur; & est vita propria, uxoris, & liberorum conservatio, vel educatio: quæ cum cadant sub Præcepto, illud Dei Præceptum juramentum non dissolvit, vel confederatio, quæ etiam, dum sic attenditur, ut constat, ad bonum proprium, non ad nocumentum ordinari.

Item. Sibi, vel alteri præjudicare, videtur habere rationem illiciti; nec potest fieri præjudicium, ut videtur, sine culpa mortali, aut veniali: juramentum autem non est vinculum iniquitatis. Ergo, &c.

Item. Promissio non est servanda, quæ absque scelere adimpleri non potest: cuiusmodi est, rumpere Charitatis ordinem ad se, uxorem, liberos, & proximum, eisdem præjudicium inferendo, ut continet Assertio. Unde videtur, quòd tales confederationes, de quibus loquitur hæc ultima Assertio, non obligant, in præjudicium divini Præcepti, & debiti ordinis Charitatis. Nullus enim sanæ mentis diceret, quòd confederatio cum tyranno hoste habita, retraheret à deffensione proprii Principis, & Domini naturalis.

Item. Raymundus, in *Summa sua*, in C. *De perjurio*, dicit: „Quòd non intelligitur perjurare, qui ex licita causa deferit juramentum. Verbi gratia: Promissimus & firmavimus nobis invicem pacem; & fidem fregisti mihi: non teneor postea servare tibi. Si dicatur: hosti etiam servanda est fides promissa, intelligitur, cum ipse servat Fidem.”

Ggg

Item.

Item. „Si jurans, vel recipiens juramentum, dolus adhibet; semper debet referri juramentum ad intentionem illius qui non adhibet dolum, vel artem. „ Hæc Raymundus.

Propter ista, & propter multas rationes tactas per Reverendum Patrem, Dominum Episcopum Attrebatensem, alias in loco Sessionis: propter etiam multas auctoritates sacre Scripturæ, Philosophorum, & Doctorum utriusque Juris, tam divini, quam humani; videtur mihi, quod nulla prædictarum novem Assertionum est Fidei Judicio reprobanda.

Ista dico, nihil temerariè asserendo; sed me humiliter submittendo correctioni, atque determinationi sanctæ Sedis Apostolicæ, & sacri Constantiensis Concilii, ac etiam Reverendissimorum Patrum, & Dominorum, in causa Fidei Judicium & Commissariorum: in cujus rei testimonium, huic præsentī cedulae nomen meum, propria manu, subscripsi. Anno Domini 1415. secunda die Decembris.

XXXI. DELIBERATIO.

IN NOMINE DOMINI. AMEN.

EGO, &c. Magister in Theologia indignus, circa dictas novem Assertiones mihi traditas per Dominos Judices, submittens dicenda inferius determinationi sanctæ Sedis Apostolicæ, sacri Constantiensis Concilii Generalis, nec non Dominorum Judicum per sacrum dictum Concilium ordinatorum in Fidei materia, ad quorum testimonium & Judicium, ex injuncto spectat Officio, præsentem materiam auctoritate diffinire.

Præmitto unam suppositionem, quod propter inferius dicenda, non dico, nec dicere intendo, quod in quocumque Regno sit, vel fuerit talis tyrannus, qualis in Assertionibus describitur: quo non obstante; videndum est tamen, an dictæ Assertiones sic circumstantionatæ, sint Fidei Judicio reprobandæ, vel non. Quia non obstantibus quod nullus sit latro; omnis tamen latro est suspendendus, omnis bonus præmiandus, omnis laborans in vinea remunerandus, & sic de similibus. Quæ præmissa, sit ista prima Propositio, quod nulla dictarum Assertionum est Judicio Fidei reprobanda, seu condemnanda.

Pro cujus declaratione est advertendum, quod, secundum quosdam, nulla est Propositio ita distans à Fide, si in ea ponantur isti termini: *licitum, meritorium*, quin eo facto veniat ad Fidei Judicium, vel ad Fidem perveniat: sed patet, hoc esse falsum, clarè. Nam licitum est mihi fricare barbam, levare festucam; vel etiam meritorium mihi hunc laborem pro alio sustinere, ut laborando in vineis, & sic de innumeris aliis. Quis tamen ausus esset dicere, dictas Propositiones ad Fidei Judicium pertinere, nisi penitus Fidei nostræ ignarus?

Ideò sicut in multa differentia reperiuntur actus indifferentes; ita multipliciter dicitur meritum, seu etiam licitum. Nam meritum dicitur illud omne quod est dispositivum, ut pro illo detur aliquod præmium. Et hoc dupliciter: vel præmium temporaliter, vel æternum. Præmium, puta temporale, non spectat ad Fidei Judicium tanquam approbandum, vel reprobandum; sed potius ad Legem moralem, politicam, & civilem: & clarum est, quod dictæ Assertiones de isto merito & præmio loquuntur, ut patet in sexta Assertionem, ubi habetur, quod *Rex debet premiare illum qui dictum tyrannum interfecit, in tribus, scilicet in amore, honore, & divitiis*. Quare ex illo capite minimè concluditur, dictas Assertiones ad Fidei Judicium pertinere.

De quodam * notandum est, quod tyrannorum,

* *Foras* Ad quod.

quidam est tyrannus hostis; & alius est tyrannus, qui est Monarcha, vel Dominus naturalis. Hæc divisio est Aristotelis, VIII. *Ethicorum*, dicentis: *Transgreditur, inquit, Rex ex Regno in tyrannidem: malus autem Rex tyrannus fit*. Et v. *Politicae*: *Si per fraudem principatur aliquis, vel per violentiam, hic videtur tyrannus esse*.

Hanc distinctionem recipit veritas, & usus communis; quam etiam expressè ponit sanctus Thomas, Libro primo suo, *De Regimine Principum*. Et multum refert inter hostem tyrannum, & Dominum naturalem in tyrannidem conversum; quod prolixè deducit Doctor sanctus, in discursu Libri sui, *De Regimine Principum*.

Et inde multiplex potest elici differentia inter Propositionem nuper damnatam per hoc sacrum Concilium: *Quilibet tyrannus, &c. potest & debet licite, &c.* & Assertiones denunciatas: *Licetum est, &c.* cum aliis dependentibus. Prima ab istis ita differt. Primò. Sicut tyrannus hostilis usurpator Republicæ, est tyrannus, cui inest titulus Domini; inter quos tyrannos Gregorius, Thomas, Sarisberiensis, & omnis sapiens, qui de tyrannis loquutus est, prudenter distinguit. Prima, de naturali Principe loquitur: Assertiones verò habent de hoste tyranno. Prima, applausu seditioso convenit ut quivis subditus Dominum suum interimat: Assertiones verò vitam Principis naturalis conservant. Et plures alias possent assignari: sed istæ sufficiant.

Ex istis patet, quod Assertiones denunciatae, universalem illam non includunt, nec ex ipsis ipsa sequitur.

Sanctus Thomas, in decursu Libri sui, *De Regimine Principum*, dissuadet interfectionem illius qui Monarcha est, seu Dominus naturalis; & hoc est pro universali damnata Propositione. Idem tamen, in prædicto Libro, de tyrannis hostilibus sic concludit: *Fortassis autem, inquit, nec fidelitati contrarium reputabitur, secundum multorum opinionem, si tyrannica nequitia qualitercumque obviatur*. Et rursum II. *Sentent. Distinct. ult.* quod Thomas dicit sic: *Quando, inquit, aliquis aliquod Dominium sibi per violentiam subripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & non est recursus ad Superiorem, per quem de tali invasore Judicium fieri potest; tunc enim qui ad liberationem Patria talem tyrannum occidit, laudatur, & præmium accipit*.

Item. Arguitur sic: Frequenter notorium est, unum Regem, cum sua adhærentia, aliud Dominium multis, & variis oppressionibus, ut puta per bonorum temporalium deprædationes, domorum combustiones, hominum occisiones*: hoc enim approbat, & dicit sibi licere; & dicit, hoc meritorie facere, pro sui Domini acquisitione. Alter verò Dominus cum sua adhærentia, sibi resistentibus, similia facit: quis tamen auderet dicere, alterum istorum esse damnandum tanquam hæreticum? Super hoc advertant Domini Judices.

Item. Ille qui pridie Sacerdotem quemdam in hac civitate interfecit, quantumcumque, causas frivolas confingendo, factum illud approbaret; nihilominus etsi esset criminis reus, non tamen est reus hæresis. Unde si interrogetur, cur occidisti illum? Et ipse respondeat, - quod licet sibi impune hominem interficere: tunc quidem est reus hæresis, additâ pertinaciâ. Sed si diceret. Istum interfeci, quia justam causam, vel occasionem habui, quam non dicam vobis: Vel dicat: Justè ipsum interfeci, quia me primùm occidere voluit; quia, Deo jubente, per revelationem hoc feci. Vel quia justus Judex eram, & quia ille ordinariè condemnatus fuit: siquidem ista dicat, & per omnia expressè mentiatur; licet peccata, & dolos multiplicet, talia fingendo: ipse tamen nullatenus in Fide errat. Et sic patet ex-

* *Hic desideratur aliquod verbum.*

expressius defectus notorius aliquorum; quibus si crederetur, oporteret Judicia criminalia & civilia cessare, & omnia ad Fidem resolvi.

Item. Arguitur sic: si dictæ Assertiones essent Fidei Judicio reprobandæ; hoc esset, quia sunt contra Articulus Fidei, vel aliquem illorum, vel Scripturam sacram, vel contenta in ea, vel contra determinationem Concilii Generalis: hæc videtur sufficiens divisio. Sed nullum istorum post dici: Ergo &c. Minor probatur: quia si detur aliquod illorum, maxime dabitur secundum, quia sunt contra illud Præceptum, *Non occidas*. Sed probo quod non; quia vel illud Præceptum intelligitur universaliter negativè simpliciter; vel cum glossis, & Doctorum exceptionibus. Non primum: notum est; quia licet occidere hominem judicialiter.

Quis etiam dicere auderet, quod non licet vim vi repellere, etiam per hominis occisionem, dum aliàs non apparet probabilis evasio? habendo tamen dumtaxat aspectum ad defensionem vitæ propriæ, quam non potest tueri, nisi alium occidendo: etiam de fure nocturno, etiam secundum Doctores. Ergo Præceptum illud intelligitur cum certis glossis, & exceptionibus datis à Doctoribus. Glossæ verò Doctorum sunt: *Non occides*, supple, *innocentem*, vel *propria auctoritate*, vel *livore vindictæ*. Vel pro omni glossa sufficeret: *Non occides*, supple *injuste*. Sed constat quod dictæ Assertiones non loquuntur de occisione innocentis, non quod occisio illa fuit propria voluntate, vel livore vindictæ: quare non sunt contra dictum Præceptum.

Item. Actus occisionis, quo intenditur conservatio vitæ propriæ, non habet rationem illiciti, ut dicit Thomas, secunda II. q. 62. cum hoc sit cuilibet naturale quod se conservet in esse, quantum potest. Nam, secundum Jura, vim vi repellere licet, cum moderamine inculpatae tutelæ, nec est necessarium ad salutem. Et subdit Thomas quod actus moderatæ tutelæ prætermittatur, ad evitandum occisionem alterius, quia plus tenetur homo vitæ suæ providere, quam vitæ alienæ. Hoc ergo dici, & similiter applicari poterit ad vitæ conservationem, proprii Patris, & filii, vel Matris; aut etiam Domini, vel Principis naturalis: ut sic, subdito licet repellere insurgentem vim tyrannicam hostis notorii, opprimentis Rempublicam, ac nitentis gladio, aut veneno Monarcham interficere.

Confirmatur sic ratio: prout enim dicit sanctus Thomas, prima II. Præcepta Decalogi continent Legislatoris intensionem: Præcepta namque primæ Tabulæ, quæ ordinant ad Deum, continent ipsum ordinem ad bonum commune, & finale, quod est Deus. Præcepta autem secundæ Tabulæ, continent ipsum ordinem Justitiæ inter homines observandæ, ut scilicet nulli fiat indebitum: secundum enim hanc rationem intelligenda sunt Præcepta Decalogi, quæ sunt omnino indispensabilia.

Tunc argitur sic: *Occisio hominis*, inquit Thomas ibidem, *non prohibetur in Decalogo, nisi secundum quod habet rationem indebiti: sic enim Præceptum continet ipsam rationem justitiæ. Lex autem humana non potest hoc concedere, quod licet homo indebitè occidatur. Sed malefactores occidi, vel hostes Reipublicæ, hoc non est indebitum: unde non contrariatur Præcepto Decalogi.* Hæc Thomas, in hac forma.

Ergo similiter non contrariatur Præcepto, si quis seipsum, vel innocentem Principem suum, in mortis periculo aliàs inevitabili constitutum, ita defendat, seu defendi faciat ab invadente tyranno; ut vitam propriam, vel sui Principis, Reique publicæ salutem, vitæ illius hostis anteponat.

Tom. V. Pars. III.

Probatur consequentia: quia hoc videtur habere rationem liciti. Tum quia primò consonat infinitæ naturæ suæ sibi indito, intento ad sui conservationem. Tum secundo, quia videtur etiam consonare Legibus, & ordini charitatis: quo ordine, vita temporalis, alienæ temporali vitæ, dilectione & conservatione præferenda est, salvo tamen semper debito moderamine inculpatae tutelæ: ne ex improportionem talis actus defensionis, ad finem intentum conservationis actus ipse reddatur illicitus, ut dicit Thomas. Tum tertio, id ipsum consonare videtur dictis & auctoritatibus solemnium Doctorum utriusque Juris, divini, & humani, intrantium hujusmodi difficultatem prædicti casus defensionis, vel sui Principis; inter quos unum solum Theologum reperi perplexum in hac materia: An liceat, vel non liceat, per ipsius invadentis interfectionem, vitam propriam conservare, quod neutram opinionem alteri prætulerit, scilicet Dominum Petrum de Tharentasia &c. Ceteri omnes sentiunt, & determinant, quod in casu illo, plus tenetur homo vitæ suæ providere, quam vitæ alienæ: ut sanctus Thomas; Joannes Lector, Auctor Summæ Confessorum; Bartholomæus de Pisis, & ceteri Theologi, qui tales materias aperiendo tractaverunt. Et similiter Canonistæ, qui sunt Theologiæ participes, scilicet Dominus Bertglezator; Guillelmus Henricus Hoie, & ceteri, moventes eandem difficultatem. Nullus tamen istorum Doctorum ab hac loquendi sobrietate discessit; quin & casum supponit necessitatis, & dixerit intendendum magis ad vitæ propriæ defensionem, quam occisionem invadentis.

Joannes Lector, in Summa sua, satis prolixè explanat, & commodè distinguendo, hanc materiam determinat, & in fine, unam fortem rationem solvit. Dicta sua non recito, quia scientibus Legem hæc præsententur.

Nunc restat solvere unam rationem, quæ multos movet: quæ tamen non est adversariorum; sed est sancti Thomæ 2. 2. q. VIII. *Homicidium, dicunt isti, est gravius peccatum, quam simplex fornicatio: sed nulli licet committere simplicem fornicationem, vel dicere, quod hoc sibi licet, vel quodcumque aliud peccatum, pro conservatione vitæ propriæ; quia vita spiritualis præferenda est corporali. Ergo nulli licet, defendendo se ipsum, vel suum Principem, alium occidere, ut propriam vitam conservet.* Thomas sic solvit: *Dicendo, inquit, quod actus fornicationis, vel adulterii non ordinatur ad conservationem vitæ propriæ, ex necessitate, sicut actus ex quo sequitur quandoque hominis occisio.*

Item. Prima 2. q. c. *Præcepta Decalogi, inquit, quantum ad rationem Justitiæ quam continent, inevitabilia sunt: sed quantum ad aliquam determinationem, per applicationem ad singulares actus, ut scilicet hoc vel illud sit homicidium, vel adulterium, aut non; hoc quidem est inevitabile, quandoque sola auctoritate divina, in his quæ à solo Deo instituta sunt: sicut in Matrimonio, & aliis ejusmodi. Quandoque etiam, auctoritate humana: sicut in his quæ commissa sunt hominum Judicio, & Jurisdictioni.* Hæc ille. Et sic etiam in casu inevitabili Principis, vel suæ propriæ defensionis, occisio hominis non esset homicidium; imò nec mortale peccatum.

Et per hoc patet responsio rationis eorum quæ distinguit: quod sic contingeret, pro libito, interpretari *Non machaberis*; *Non furtum facies*. Excusare, pro libito, Herodem de crimine, propter cujus impugnationem Joannes Baptista Martyr fuit: & quod licet furari, pro Ecclesiis conservandis: & plures habere uxores, pro Patria, vel civitate populanda, & hujusmodi: à solo enim Deo institutum est Matrimonium,

Ggg 2

penes

penes quod nulla autoritate humana, potest fieri mutatio. Hoc etiam includit rationem formalem indebiti, vel nullius necessitatis, ordinem contingit talia habere, ad conservationem vitæ propriæ, Principis, vel Reipublicæ, prout Thomas tangit. Ex quo patet clarè solutio illius rationis: *Non occides*. Hæreticum est enim dicere, quod generaliter prohibeatur hominis occisio: sed, ut dicit Thomas: *Secundum quod habet rationem indebiti, & illiciti: quod tunc non est, si talis occisio ordinetur ex necessitate, ad conservationem vitæ Principis, vel propriæ, ut premissum est.*

Ex hæc sufficientia circa septem primas Assertiones, quia dependentes sunt sequentes ex prima.

Quantum ad octavam Assertionem: non facio magnam difficultatem, cum ipsa rotundè videtur textum Apostoli exponere. Vera ergo est de literalis sensu, quem sensum littera prima facit, & non quem auctor litteræ primitus intendit, unde Gregorius, super Ezechielem: *Ecce, inquit, sacram Scripturam legimus, si omnia ad litteram sentiamus, virtutem discretionis amittimus: si omnia ad spirituales allegoriam dicimus, similiter *indiscretionis ligamur.*

Item. Gregorius, *Libro primo Moralium. Cap. 3.* expressè sic dicit: *Aliquando verò exponere verba aperta historia negligimus, ne tardius ad obscuriora veniamus. Aliquando intelligi juxta litteram nequeunt, quia superficie tenus accepta, nequam† instructionem legentibus, sed errorem gignunt.*

Idem. In principio quarti Libri: *Qui textum considerat, & sensum sacra locutionis ignorat, non tam de eruditione instruit, quam ambiguitate confundit: quia nonnunquam sibi littera verba contradicunt, sed dum à semetipsis per contrarietatem dissidunt, ad intelligentiam veritatis, tunc &c. hoc est, Littera occidit, ad sensum ponentis hanc Assertionem. Quod patet clarè. Quod hunc sensum habuerit, patet clarè per exemplum quod posuit, de peregrinis ascendentibus muros civitatis, qui contra sensum litteræ fecerunt, non tamen contra intentionem Legislatoris.*

Quantum ad nonam Assertionem, scilicet in casu foederis: notandum est quod foedus, est spontanea unio animorum, ad aliquid peragendum, ad finem ut unus alteri subveniat, versa vice. Dico, *spontanea*, ad denotandum quod foedus non debet fieri in præjudicium naturæ, cuius actus sunt necessarii, & præsupponuntur actibus foederum; nec fieri etiam in præjudicium Legis & Fidei, cuius actus sunt imperati, de necessitate salutis. Quilibet enim tenetur Legem servare, secundum Fidei intentionem, & credere credenda de necessitate salutis: & ideo tales actus præsupponuntur actibus foederis. Dico etiam, *ad finem, ut unus foederatorum alteri subveniat*; ad denotandum quod non debet fieri ad finem ut unus foederatorum decipiatur. *Isaia LIV, vs. 10. Misericordia mea non recedet à te, & foedus pacis mea non delebitur.*

Et idem est indim† suo malo de Sacramento & promissione. Sequitur primò, quod licet foederari tyranno. Patet: quia à tyranno potest quis juvamen recipere; & versa vice, tyrannus ab alio. Secundo sequitur quod nullus debet foedus contrahere cum tyranno, sub ratione actus tyrannici, vel ut ejus tyrannia continuetur. Patet: quia sunt actus tyranni contra Leges.

Ex his patet veritas dictæ Assertionis: quod si foedus, juramentum, vel promissio vergit in præjudicium Legis, naturalis, vel divinæ, vel ordinis Charitatis, non tenetur illud observare: quia major obligatio, & prior solvit minorem, & posteriorem.

* Forſan addendam, vitio. † Forſan nequaquam.
† Locus corruptus, forſan judicium.

Item. Arguitur sic: Præjudicium, seu alteri præjudicare, includit formaliter rationem illiciti. Juramentum verò esse non potest vinculum iniquitatis. Ergo &c.

Item. Nulla promissio obligat ad suam observantiam, quæ abique scelere adimpleri non potest. Sic autem est Propositio; quia præjudicium non infertur alteri, vel sibi, sine transgressionem Legis, ut videtur: quia non loquitur de præjudicio unius oboli, vel denarii.

Ex istis patet, quod nulla dictarum Assertionum venit Fidei Judicio reprobanda. Secunda Propositio, quod sacrum Concilium, vel Domini Judices debent hoc declarare, non prout li debent, importat obligationem de necessitate salutis, ut quidam ponunt; sed prout importat congruentiam, decentiam & honestatem, & prout eis videbitur expedire. Hæc sunt dicta, sub correctione prius posita.

XXXII. DELIBERATIO.

Quia secundum sententiam Sapientis, *Prov. xxii.*

1. *Melius est nomen bonum, quam divitiæ multe.* Alioque loco, *Eccli. XLIV, 15. Curam habe de bono nomine.* Hinc est, quod volens Sapientis parere Mandatis, quibusdam nomen meum denigrare fatagentibus, detrahentes licet, falso titulo, & dicentes, propter Prædicationem per me factam coram Concilio, decima septima die Novembris, in qua Prædicatione consului à quibusdam litigiis desisti, quæ litigia ponuntur per præfatos pertinere ad causam Fidei; quod utrum ita sit, vel non, relinquo discretioni Judicum, & determinationi eorumdem. Et quando dicunt, licet minus verè, me in Sermone prædicto prætere deffendere doctrinam hæreticalem novem Assertionum, & velle, per indirectum, earum damnationem impedire; quia dixi, quod turbaret pacem factam, & divisiones induceret talis altercatio, ad quorum *detrahentium errorem insuadendum & declarandum.

Et ego Frater, &c. Ordinis sancti Augustini, pro formando conscientiam meam, ad politas novem Assertiones respondeo: me communicare in tali materia cum nonnullis Reverendis Doctores sacrae Theologiæ, & concuro cum eorum opinionibus; & in testimonium quod ita teneo, novem Assertionibus, quarum prima est, quod *Licet unicuique subdito, in casu necessitatis inevitabilis, occidere tyrannum machinantem, & volentem occidere Regem suum*, & hoc intelligendo, quando nullus melior modus potest reperiri: in testimonium cuius, & robur veritatis, me propria manu subscripsi, unà cum prædictis Doctores: & fateor me sentire, prout præfata novem Assertiones catholicè possunt sustineri.

Ad particulares autem opposites contra prædicata per me, dico ego &c. quod verum est quod perturbaret pacem, non solum dicam unius Regni, vel Domini, sed plurium Regnorum & Dominiorum Christianitatis; in quibus Regnis & Dominiis perpetrata sunt homicidia, & occisiones, seu tyrannicidia, non fuerunt, nec sunt Fidei Judicio condemnata; quæ omnia patent, considerando tam Testamentum Verum, quam Novum. Sed quoniam multa talia perpetrata sunt diebus nostris, vel parentum nostrorum, relatione digna: hinc est, quod ea quæ nunc menti occurrunt, duxi huic cedulæ inferenda.

Et primò. Incipio à Regno Apuliæ, in quo occisus fuit, & prodicione, Rex Andræas de Ungaria, per Ducem Duratii, & Reginam Joannam, quæ, ut refertur, fecit eum suspendi: & nihilominus, non

* Forſan quorundam.

non fuerunt Judicio Fidei condemnati, sed Judicio Legis Civilis, per Ludovicum Regem Ungariæ sententiati. Idem patuit de Regina Joanna, itragulata & captivata à Carolo de Pace, qui propter talem occisionem, non fuit Fidei Judicio condemnatus.

Simile contigit in Ungaria, de Rege Carolo, proditoriè in mensa interempto per magnum Comitem, & Reginam Ungariæ, qui nec etiam fuerunt Fidei Judicio condemnati.

Descendo ad Regnum Hispaniæ, ubi Henricus bastardus proditoriè interfecit Regem Petrum legitimum, & se coronari fecit in Regem; & tam ipse, quam successores ab ipso progeniti, nec fuit, nec sunt hodierna die Judicio Fidei condemnati.

Ad idem, in Regno Portugalliæ, Rex modernus, bastardus & Religiosus, occidit, & exulavit legitimos Fratres suos, & regnat ut Catholicus, nec Judicio Fidei condemnatus.

Idem contigit in Regno Cypri, de Jahetto Rege, interfecto à germano.

Idem contigit in Imperio Constantinopolitano:

Descendam insuper ad Regnum Angliæ, in quo fuerunt dissentiones & occisiones innumeræ factæ, ut patuit in Richardo Rege, interficiente Avunculum suum Ducem Glocestriæ, quem strangulavit fecit. Quid Henricus Rex fecit, omnibus est notorium, nec fuerunt isti Judicio Fidei condemnati.

Ad idem confert, de Duce Mediolanensi, proditoriè captivante Avunculum suum, Dominum Barnobonem, & ipsum interficiente. Simile occurrit de Domino Anthonio de Scala, proditoriè occidente Dominum Bartholomæum fratrem suum. Quid dicam de Domino Racunato? Quid de Domino Malateste magno, & de Domino Radulpho antiquo, occidentibus avunculos, videlicet magnum Montagnam de Vericulo, & Dominum Radulphum antiquum?

Quid noviter & recentius, de Domino Astor Vice-Comite Fraventinæ, & quibusdam, qui occiderunt proditoriè, & in capella, cum Missa celebraretur, Dominum Joannem Mariæ Ducem Mediolanensem: nec sunt Judicio Fidei condemnati. Hoc ideo est, quia Fides, seu Judicium Fidei non vult apponere falcem in messiem alienam. Ista, & similia pertinent ad Judicium Juris Civilis, & non ad Judicium Fidei: & ergo Fides relinquit illa Juri Civili condemnanda.

Sed dicent, oppositum tenentes, quod adducere inconveniens, non est solvere. Huic ergo respondeo, quod sicut non ideo fienda sunt mala, ut inde bona sequantur; sic etiam, in proposito, quandoque contingit bonum intermitteri, ne maxima mala sequantur, & scandala oriantur: de duobus enim malis, malum majus est fugiendum; sic de duobus bonis, majus bonum est amplectendum. Et quoniam si omnia supra dicta, fuissent, & essent Judicio Fidei condemnanda, verisimiliter præsumeretur, quod tales ponentes* interfectores, & Regnorum invasores, tantum Ecclesiam perturbarent, quod vix aliqua persona Ecclesiastica suum possit tenere solus†.

Reddite ergo quæ Cesaris sunt Cesari, Matt. xxii. v. 21. videlicet Judicium temporale: & tales præfata homicidia, & occisiones perpetrantes, in Foro conscientie relinquantur, nec ad Fidei causam pertrahantur. Nam etsi Fides esset Judex omnium possibilem trahi ad Articulos Fidei; tunc Judicium Civile esset superfluum: quia omne peccatum mortale, veniale, actuale, esset Judicio Fidei condemnandum: imò quod ridiculum est, expuere in Ecclesia, esset judicandum Judicio Fidei, quod posset dici quod talis expuens, hoc fecit in contemptum Dei.

Quiescant igitur vergiorum †, & discordiarum in-

* Locis corruptis. † Foras solum. ‡ Foras jurgiorum.

ventores, nec de se præsumant plus sapere ceteris, sapiant ad sobrietatem, imaginentur, & credant eorum Prædecessores tam Universitatis Parisiensis, quam aliarum Universitatum doctissimos, & peritissimos in sacra Pagina: Quod si talia Regicidia, Principicidia, & tyrannicidia ad Judicium Fidei pertinuisent & pertinerent; à longo tempore, in ista causa determinassent; nec permisissent mundum tantum diu errare: sed quoniam hæc civilia, & moralia; hinc est, quod Judicio Juris Civilis discutienda relinquant.

His igitur persuasionibus præhabitis, descendo ad decisionem, & declarationem primæ Assertionis: ubi includitur, quod unicuique subdito licet interficere machinantem contra verum Regem & Principem, in casu inevitabili.

Et hoc primò probatur ex Lege naturali. Nam cuiuslibet est naturaliter innatum, ex vero dictamine: *Quod non vis tibi fieri, alteri non feceris*; nec è converso. Et cum nullus vellet interfici à tyranno; quia de natura entis est appetere, se permanere: hinc est, quod quilibet ad se permanendum, vellet cuiuscunque suffragio juvari. Igitur quilibet tenetur alteri facere quod sibi vellet fieri.

Secundò. Subditi, sunt ordinati ad Principem, sicut membra ad caput: & naturaliter, quodlibet membrum, in casu necessitatis inevitabilis, succurrit capiti, prout naturaliter patet, & experimentaliter videtur de brachio, & manu, se exponente gladio, pro salute capitis. Sic quilibet subditus, pro servando Rege, debet se exponere morti: & quoniam sibi ipsi debet plus facere vitam, quam tyranno; igitur unicuique licet, secundum Legem Naturæ, tyrannum occidere, teste Ambrosio, & dicente: *Peccat qui propterea agit*; hoc est intelligendum, quod peccaret præponens vitam tyranni, vitæ Regis, & suæ propriæ salutis: talis enim tyrannum occidens, ex dictamine Juris naturalis, non est Judicio Fidei condemnandus, sed potius remunerandus.

Patet hoc etiam ex dictamine naturalis electionis. Nam quilibet bonum commune & proprium magis debet eligere, quam bonum particularis personæ, juxta illud: *Semper tibi proximus esto*. Et alibi: *Ordinavit in me charitatem*; Cant. ii. 4. Super quo verbo dicit Ambrosius: *Quia omnibus subvenire, & consulere non possumus, his potissimum subveniendum est, & consulendum est, qui pro personarum, & locorum quadam nobis vicinitate junguntur*. Et primò Patri, & Matri; secundò Principibus & Prælatibus; tertio proximis & cognatis &c. Nam *Patri nascimur & Patrie*, teste Seneca. Pugnare ergo licet pro Patria, & Patre. *Usque ad mortem*, si opus fuerit, *certare pro Justitia*. Eccli. iv. 33.

Secundò. Hoc patet ex Jure morali. Nam Lex moralis & civilis præcipit maleficum, & tyrannum occidi: juxta illud Exod. xxi. 18. *Maleficos non patieris vivere super terram*. Et Deut. xiv. scribitur; quod si aliquis Propheta, mirabilia etiam faciens, populum avertere vellet à cultu Religionis Dei, deberet interfici, ut malum auferretur de medio populi. Nam primum malum est mors unius malefici & tyranni, & maximum malum mors unius Principis, ac Regis supremi: juxta illud, 2. Reg. xviii. 3. *Tu unus, pro decem millibus compenaris*. Et 2. Reg. xvi. 3. *Tu unum hominem quæris, & omnis populus erit in pace*.

Nec obstat illud Præceptum: *Non occides*. Nam per illud Præceptum non animalium, nec hominum iniquorum, sed innocentium prohibetur occisio: juxta illud; *Innocentem & justum non interficies*. Iniqui enim vel occidunt, vel committunt mortifera; & ideo digni sunt morte, & tales occiduntur non ex arbitrio, sed Legis autoritate, quæ hoc præcipit, Exod. xxi. 18. *Maleficos &c*. Quapropter in causa sanguinis, non peccat accusator, testis, Judex, & minister quilibet* interest: quin potius, si id zelo

G g g 3

Justi-

* Foras addendum cæjuz.

Justitiæ fiat, meritorium est, juxta illud Psalmi cv, 3. *Beati qui custodiunt Justitiam, & faciunt Judicium omni tempore.* Item. Laudati sunt Levitæ, qui idolatras occiderunt, *Exod. xxxi 1.* Laudatus est & Phinees, qui fornicarios confodit gladio, *Num. 11. &c.* Item. David moriens, ultima Præcepta dedit Salomoni, de occidendo Joab proditorem, & Semei maledicum, 3. *Reg. 11.* Econtra verò Saül privatus est Regno, quia non occidit Amalechitas, 1. *Reg. xxv.* Et Regi Israël, qui hominem dignum morte demiserat, dictum fuit: *Tua erit anima pro anima ejus.* 3. *Reg. xx, 39. 42.*

Sed nec etiam peccat contra illud Præceptum: *Non occides*, nec irritum facit, qui occidit in privata persona. Item. Qui cum possit, non deffendit occidendum, juxta illud Ambrosii: *Pasce fame.* Item. Iracundus, invidens, & odiens: quia *qui odit fratrem suum, homicida est*; 1. *Joan. 111, 15.* Item. Qui non remittit in se peccanti, si poeniteat. Item. Qui non subvenit indigenti. Item. Nota super illo verbo præcedenti, quod occidit iracundum invidens, &c. quod secundum Gregorium: *Alia est ira, quam impatiencia: alia, quam zelus format. Illa ex vitio; hæc ex virtute generatur: ira perjurium* oculum mentis excæcat, ira per zelum format. Si nobis & proximis delinquentibus irascamur, non peccavimus.* Hæc Gregorius. Et in Psalmo cxviii, 113. *Iniquos odio habui.* Et de vera innocentia ait Augustinus: *Sic diligendi sunt homines, ut eorum errores non diligantur: quia aliud est amare quod facti sunt; & aliud odisse quod faciunt.* B Et in Homilia: *Homo quando te persequitur, noli attendere illam figuram quam fecit Deus, &c. odienda igitur est in malo homine culpa, non natura.*

Præterea, unicuique licet pugnare pro Patria, teste Catone: *Pugna pro Patria.* Imò non solum licet, sed de Jure naturali, quilibet obligatur deffendere Patriam, & Rempublicam, teste Seneca, *Patri enim nascimur, & Patria.* Et Reipublicæ inimicum licet expugnare, non solum fugando, capiendo, vel repellendo; sed etiam occidendo, in casu inevitabilis necessitatis. Inevitabilem necessitatem capio, quando non potest bono modo capi, detineri, vel judicari, sine notabili scandalo, & magna sanguinis effusione; & verisimiliter formidatur de Reipublicæ destructione, ac pacis Regis & Regni perturbatione; *Frustrà*, inquit Philosophus, *fit per plura, quod potest fieri per pauciora.* Tumultus enim populi in talibus præcavendus est; juxta illud, Matth. xxvi, 5. *Non in die Festo, ne forte tumultus fieret in populo.* Licet etiam, secundum divinam scientiam, peccarent Judæi permaximè mortem Christi quærendo; secundum tamen humanam scientiam politicam, consultè agebant, tumultus præcavendo. Sic in proposito, Princeps & subditus, aut potestas civitatis, cum videt tyrannos tales insurgere, debet talia præcavere, ne videlicet tumultus insurgat; & ipsos potest licitè occidere, Juris ordine non servato communi: nec refert utrum talis, non dicam in casu posito occisionis, sed Judicii, legatur Sententia antè, vel post.

Hunc modum sæpius vidi servari in civitatibus Italiæ, per peritissimos Judices & Potestates. Nam teste Seneca, *Nulla melior víctima, nec + pinguis opima potest offerri Jovi, quàm Rex iniquus.* Et maximè quando talis tyrannus non occiditur livore vindictæ, sed zelo Justitiæ, & Reipublicæ.

Et quoniam diceret tenens contrarium: Quis scit utrum subditus & miles hoc fecit zelo, vel odio, cum cor hominis sit inscrutabile? Huic quæstioni respondeo: quod quantum ad occisionem factam, cum sit quid civile, debet remitti ad Judicium temporale & civile: quia Fides non habet de talibus se intromittere. Quantum verò ad discussionem intentionis, debet remitti ad Forum conscientie, & Confessorum arbitrio relinqui: nec talis, dicens se benè fecisse, & licitè occidisse tyrannum, debet Judicio

* Legendum per vitium. † Legendum nec magis opima.

Fidei condemnari. Hæc patent ex præcedentibus & sequentibus. Hæc omnia patent & ex Summis Doctorum, sancti Thomæ, Petri de Tharentasia, & aliorum sententiis.

Sed ulterius quæri potest. Etsi licet, in casu inevitabili tyrannum, vel latronem insignem occidere, zelo Justitiæ & Reipublicæ, quando non potest bono modo; non tamen licet insidiosè, fraudulenter, & in dolo. Respondeo quod hoc liceat. Probatur exemplo, ratione & autoritate. Ratione probatur, & suadetur sic: & primò, ex diffinitione Justitiæ, quæ, sic diffinitur; Justitia est virtus unicuique Jus quod suum est tribuens.

Ista retributio debet considerari, vel circa bonos, quoad gloriam; vel circa malos, quoad poenam. Sed sicut est ordinatio bonorum, in retributionem: sic debet esse deordinatio malorum, in punitionem, ut *Quantum delectant se in deliciis, tantum date eis tormentum, & luctum.* Apoc. xvi 11, 7. Et quando talis tyrannus, in casu proposito in prima Assertionem, delectatus est in fraude, dolo, & insidiis; justum est ut fraude, dolo, & insidiis occidatur; juxta illud Sapientis: *In insidiis suis capiuntur iniqui.* Prov. xi, 6. *Par quæ peccavit homo per hæc & torquetur.* Sap. xi, 17.

Præterea, quilibet obligatur servare illud ad quod ordinatur: sed quilibet miles ordinatur ad deffensionem Reipublicæ, & pupillorum, & viduarum, & Ecclesiarum, ut patet in eorum juramentis. Igitur quilibet miles, ut possit servare ad quod obligatur, potest pro deffensione Reipublicæ pugnare ulque ad occisionem. Nam sicut oculi servorum in manibus Dominorum suorum sunt: sic oculi militis, & feudalis subditi, ad custodiam & deffensionem sui Superioris debent erigi: & juxta illud, primo Regum, * *Fugiebat somnus ab oculis meis*: & maximè in considerando, quod semper subditus habet justum prælium contra tyrannum. Nec refert utrum occidat eum ante, vel retrò; à tergo, vel ex adverso; punctim vel cæsim; per se, vel per alium; de nocte, vel die; in Festo, vel in feria; dormientem, vel vigilantem.

Hæc omnia patent fuisse facta, & laudabiliter in sacra Scriptura, sicut patuit in Abner qui occidit Ajahel fratrem Joab, averfa hasta. De David, qui abscidit caput Goliath. De Gedeon, qui de nocte fugavit exercitum Madian, & de Iheu. Item. De Judith, quæ occidit Holophernem, & dormientem, in dolo, fraude, & insidiis: & hi, & sibi similes, maximè in Ecclesia commendantur. Talis enim subditus, & miles occidens tyrannum, ex zelo Justitiæ, & Reipublicæ, ut dicit prima Assertio, non occidit autoritate propria, sed Dei, & Legis, ac Principis; si non verbo prolata, tamen scripta: & si non ex ore Principis explicita, tamen implicita; *Acceptus est enim Regi*, inquit Scriptura, Prov. xiv, 35. *minister intelligens.* Necessitas non habet Legem; sapiens enim adaptat se temporis.

Si reprehensione esset dignus miles, & subditus, cui esset data custodia Castris, & videret, ac sciret inimicos velle auferre Castrum; si recederet, & iret ad petendum licentiam à Rege, de occisione hostium, & sic Castrum deperderetur: sic reprehendus esset subditus, ad quem de Jure naturæ, civili, & divino pertinet deffendere Dominum, & Patriam, si dimitteret ipsum occidi: periculum esset in mora.

Tolle moras, ait Verificator, *sæpe nocuit differre paratis.*

Hoc patuit in Absalon, qui procrastinans consilium Achitophel, mala morte interiit.

Quis, nisi insanæ mentis, cogitare potest quin si Rex, & Princeps se scirent occidi, mandarent se deffendi, & tyrannum invadentem occidi? Licet ergo subdito talem tyrannum occidere, quocumque modo, & tempore, & genere mortis; si non potest bono modo, hoc est, sine scandalo, tumultu, & magna strage, & offensione Justitiæ. Nec obstat, utrum infi-

insidiis, fraude, vel dolo: imò subditus prædicta faciens, cum conditionibus prædictis, est dignus laude: imò puto, talem sic inspiratum, offerre acceptabile Sacrificium Deo, & opus meritorium, ac virtutis operari.

Hæc patent ex prædictis dictis, & exemplis sacrae Scripturae quæ Judith sanctam appellat, & benedictam, & laudibus excellentissimis attollit dicens: *Benedicta filia tu à Domino; tu enim gloria Jerusalem, tu læticia Israël, tu magnificentia populi.* Judith. xv. 10. Et nihilominus hæc omnia genera laudis illi tribuit Ecclesia, ex eo quod Holophernem occidere cogitavit, & non dixit Judicibus, & Principibus, sed soli Deo cognitum fecit, & occidit eum sine Mandato Principis, insidiosè, fraudulentè, & in dolo: nec credendum est, quod Ecclesia ipsam in tantum extolleret, nisi opus maximè virtuosum, & meritorium peregisset: ex eo quod juxta Sententiam Boëtii, *Honor debetur homini, in testimonium virtutis: virtus enim laudata crescit.*

Nec dicendum est, quod talis occidens peccat; sed meretur: sicut Levitæ, occidendo fratres suos idolatras, non peccaverunt, consecraverunt manus suas in sanguine fratrum; quia hæc non fecerunt livore, vel odio, sed zelo Dei, & amore Justitiæ; *Optimum genus merendi, est in hac re esse crudelem,* ait Hieronymus.

Quod autem talis subditus non peccet; patet ex diffinitione peccati, quod sic diffinitur: *Peccatum, est quicquid factum, dictum, vel concupitum contra Legem divinam.* Sed occidere zelo Justitiæ, amore Dei, & Reipublicæ, est Legi obedire, quæ hoc præcipit. Et pie credendum est, quod in casu posito, talis subditus se morti exponens, & occidens, faciat * sancti Spiritus inductione, & inspiratione, quam aliquâ sinistra causâ: *Spiritus enim ubi vult spirat,* Joan. iii. 8. Non enim est abbreviata manus Domini, ut non possit ita salvare, & inspirare modò Principes, & subditos Christianos, sicut tunc inspiravit, & salvavit Judæos, ut patet de Samson, Helia, &c.

Sed quod hoc fiat zelo Dei, cui, Deo teste, *coadjutores sumus*, 1. Cor. iii. 9. patet per illud, quod scribitur Rom. xiii. 1, 2. *Qui potestati, & Principi resistit rebellando, invadendo, & mortem Principis attemptando, Deo resistit, non est enim potestas nisi à Deo.* Igitur qui tyranno resistit, debellando, occidendo, &c. Deo assistit, & Reipublicæ. Talis ergo non est Judicio Fidei condemnandus.

Hæc sint semper dicta cum correctione Dominorum Judicum, ad quos, & per quos materia pertinet, & debet determinari: protestans quod per superius scripta non intendo aliquid determinare, ac pertinaciter tenere, quod possit quovis modo esse contra determinationem sanctæ Romanæ Ecclesiæ. In cuius rei testimonium. Ego, &c. mea propria manu subscripsi. Anno Domini 1415. die septima Decembris.

* Forfan legendum faciat magis.

Alia Ratio.

Præterea; de quo licet gaudere, charitate monente, non est Judicio Fidei condemnandum: sed de morte tyranni licet gaudere, manente charitate. Igitur, &c. Major est nota: sed Minor probatur, per Beatum Gregorium, xxii. *Moralium*, sic inquit: *Plerumque evenit, ut, non amissa charitate, inimici nos ruina læsisset, & sine invidia culpa, ejus nos gloria contristeret, cum & eo ruente bonos erigi credimus; & eo proficiente, plerisque injustè opprimi formidamus.* Congaudeant igitur, & non detrahant occisioni tyrannorum, exemplo filiorum Israël lætantium, & dicentium: *Cantemus Domino, gloriosè,* &c. Exod. xv. 5. Et cantabant: *Saul percussit mille, & David decem millia,* 1. Reg. xviii. 7. Goliath, qui computabatur pro decem millibus.

Alia Ratio.

Ulterius, nulla mors est aptior & convenientior tyranni morte repentina, & improvisa, quam suo Regi, ut præfertur in prima Assertionem, procurat. Patet in Aman procuranti crucem Mardochæo, in qua fuit ipsemet suspensus, & hoc justo Judicio Dei, sic Scriptura testante in pluribus locis: *Per quam enim peccaverit homo, ait Scriptura, per hac & torquetur.* Sap. xi. 17. Et: *Eadem mensura, qua mensi fueris, remetietur & vobis.* Matth. vii. 2. Et alibi: *Laqueum paraverunt pedibus meis,* Ps. lvi. 7. ipsi autem ceciderunt in illum. *Incidit in foveam quam fecit,* Ps. vii. 16. Et iterum: *Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus?* Matth. vii. 16. *Secundum qualitatem delicti, eris & plagarum modus,* Deut. xxv. 2. Fallere fallentem nulla Lege vetatur, quia, ut ait Cato: *Tu quoque fac simile.* Nec obstat, quod possit obijci: *Nulli malum pro malo reddentes,* Rom. xii. 17. Et, *Qui te percusserit, &c.* Matth. v. 39. Et alibi: *Neque vosmetipsos deffendentes charissimi,* Rom. xii. 19. Omnes tales autoritates habent locum in causa propria, & in casu vitabili; non autem in causa publica, & inevitabilis necessitatis. Et hæc sufficiant pro præfenti.

XXXIII. DELIBERATIO.

Ego, &c. Sacrae Theologiæ Professor, licet immeritus, in testimonium veritatis, & per juramentum requisitus per Reverendissimos Patres, & Dominos meos metuendissimos Acquilegiensem, de Urfinis, atque Florentinum, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales; nec non per alios Reverendissimos Patres, per hoc sacrum Concilium Constantiense, in materia Fidei Deputatos; quatenus super novem Assertionibus mihi in quadam cedula per eodem exhibita, opinionem meam scripto, aut verbo dicerem: *Utrum videlicet essent Judicio Fidei reprobandæ.*

Protestationibus præmissis, quibuscumque suppositionibus pro dubii declaratione adjectis, Deum solum habens præ oculis, amore, favore, odio, & rancore penitus rejectis, aliquibus rationibus, sacraeque Scripturae exemplis, ac aliquorum Doctorum autoritatibus ad hoc me moventibus, sub unica Conclusionem, quæ sentio dicere decrevi.

Protestor igitur imprimis, quod in his quæ in hac materia dicturus sum, dicere intendo circa* determinationem sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, hujusque sacri Concilii Generalis Constantiensis, nec non sub præfatorum Dominorum meorum benigna, humili, correctioneque commoda, quibus† verus obedientiæ filius in hac materia, aliisque Fidei materiam concernentibus me ad præfens submitto, ac semper me submittere intendo.

Istis præmissis, præsuppono, quod ea quæ dicturus sum in materia præfenti, dumtaxat probabiliter dicere intendo, non asserendo aliqua, nisi quæ asserenda sunt.

Secundò. Suppono cum sacrae Theologiæ Doctoribus, quod omnis Propositio, quæ probabiliter sustineri potest, stans cum Fidei veritate, cui potest dari verus sensus, & Catholicus, nullatenus est censenda erronea, neque hæretica; & per consequens, nullo modo Fidei Judicio reprobanda.

Tertio. Suppono, ex dictis Aurelii Augustini, *Lib. v. De Civitate Dei*, Cap. xiv. quod pro tuitione Reipublicæ, ejus conservatione, atque augmentatione, quilibet fidelis agonizare, atque decertare debet, Juribusque naturali, morali, & divino ad illam observandam, atque tuendam regatur†; hancque destruere, annullare, diminuerè molientibus, omni

* Forfan citra. † Legendum videtur quibus tanquam.

† Forfan legendum tenetur.

omni via possibili obviandum decrevit Juris totius æquitas; taliaque machinantes penitus exterminare necesse est: hosque talibus viriliter obviantibus non solum ingentibus præmiis remunerandos fore; quin imò magis præconiis, atque laudibus attollendos.

Licitum est, prout, ex sacra Scripturæ decursu, pluribus in locis clarè ostenditur, nempe propter conservationem pacis publicæ, & societatis humanæ, justum videtur, ut perturbatores pacis humanæ de societate humana excludantur: quoniam turpe est membrum suo toti minimè conveniens, & per consequens, rescindendum.

Quartò. Suppono quòd ex ordine charitatis, quilibet tenetur diligere proximum suum sicut se ipsum, & per consequens, omnibus salutis, & vitæ proximi derogare volentibus obviare: & ampliùs ille, qui non solum charitatis ordine, sed fidelitatis juramento suo naturali Domino astringitur; cum reciprocè se habeat subditus ad Dominum suum, quem Dominus suus ut se ipsum, de omnibus nocivis vitam & salutem impediens, curà pervigili præservare tenetur, & debet.

Nempè si oppositum verum foret; staret aliquem licitè & absque culpa posse consentire in mortem sui Regis, & superioris Domini justis, & innocentis; quod non est dicendum.

Item. Licitum esset alicui venire contra juramentum, quo astringitur quis suo superiori Domino, & Reipublicæ cui præsidet: dicere enim, quòd in casu subiti & imminens periculi, non patientis tantam moram, ut Superior remediare habeat, aut aliter evitari, absque discrimine graviore, necessitatem inevitabilem ex tali periculo inductam non habere dispensationem, aut impetrationem sibi annexam à communi casu absolventem, eo quod necessitas non habet Legem, cum quis minimè peccare dicatur in his quæ vitare non potest; videretur injustum, & rationi penitus dissonum. In tali enim casu malefactores, hostesque Reipublicæ occidere, aut occidi facere, Decalogi Præcepto, quo homicidium prohibetur, minimè contrariatur, prout sentit Augustinus, Libro primo, *De libro arbitrio*.

Illud nempè Præceptum, secundum mentem sanctorum Doctorum, non excipere videtur tyrannum; cum solum intelligatur de occisione innocentis, seu justis; aut de illa quæ fit livore propriæ vindictæ; aut autoritate privata: quia, secundum hoc, includit in se formaliter rationem injusti, mali, & indebiti: non autem occisio quæ fit autoritate Legum prædictarum. Si enim Reipublicæ destructor, atque subverfor, autoritate judiciaria exterminari non possit; quilibet potest, autoritate publica commissa, hoc est, autoritate Legum prædictarum, ipsum interficere laudabiliter, divinum Judicium in eum exercendo. Deus enim aliquoties interiùs monet, ut aliquis de populo contra Reipublicæ, & bonæ politiæ violatores &c. propriosque Dominos interimere machinantes, instrumentum divinæ ultionis se gerat, & illos quos non potest publica Justitia reprimere, hic executor divinæ voluntatis cautelis convenientibus, de medio tollat, prout sacra Scriptura clariùs luce de multis exemplificat: ut puta de Ajoth interficiente Eglon. Jahel Sisaram. Moyse Ægyptium, non constituto Judice Israël. Fure nocturno domum effodiente. Judith Holophernem, quæ interficiendo Holophernem fecit actum laudabilem, & meritorium, & virtuosum, prout allegat Beatus Hieronymus, in Prologo; inquit, quòd *Pro liberatione populi sui crudeliter oppressi, invictum ab omnibus hominibus vicit, & insuperabilem superavit*. Et paulò antè ibidem; *Accipite*, inquit, *Judith castitatis viduam, & triumphali laude perpetuis eam præconis declarate*.

Item. De Samuele, qui in frustra concidit Re-

gem Agag. De Absalon, qui Justo Dei Judicio, secundum Dominum Nicolaum de Lyra, interfecit Ammon fratrem suum, filium Regis David. Item. Hieu, qui congregavit omnes Prophetas Baal, & eos insidiosè occidit. *Studiosè egesti quod redimerat, & placebat in oculis meis*. 4. Reg. x. 30. Hæc enim omnia, & multa alia, ex decursu Scripturæ apparent manifesta cuilibet sacras Litteras speculari volenti.

Ex prædictis exemplis, & aliis innumeris apparet, quòd quando contingit hujusmodi Politicæ, Reipublicæ, suique veri, & Supremi Domini effectales destructores, aut destruere conantes, quantum in eis est, machinando proditoriè in ipsius necem, odio, mente, consensu, cum intentione, & proposito pertinacibus suam damnatam intentionem opere complendi, hujusmodi cautelis occubuisse; temerarium esse videtur, à tali actu divinam dispensationem excludendo, ad inobedientiam Mandatorum Dei, vel finistram intentionem actum illum referre: cum tales censeantur hujusmodi Præcepti, *Non occides*, potiùs transgressores, & prævaricatores, quàm observatores, atque deffensores.

Quintò. Suppono, quòd publicis Potestatibus malorum punitio pertinet, dum ipsa Potestas publica, & juridica, per hostis violentiam quasi suffocata tenetur, ad naturalis Principis interitum, & Reipublicæ desolationem: tunc malita talis destructoris fidelibus subditis videtur eò ipso puniendi committi: quatenus Princeps, Respublica, ac ipse Dei populus non peccat. Quamobrem Dominus Nicolaus de Lyra, de interfectione Sisaræ: *Judicium quarto*. Sic dicere videtur: „Jaël interficiens Sisaram, non solum fecit rem licitam; sed meritoriam: „sciebat enim, quòd ipse Sisara erat oppressor maximus fidelis populi, cujus Fidei ipsa erat*, ea „propter, sicut membrum illius Communitatis, habuit justum titulum, absque aliquo Mandato interficiendi eum.”

Sextò. Suppono, ex tertio *Politice*. & octavo *Ethicorum*, quòd Monarchiarum alia optima scilicet Regnum. Alia pessima, & Regno contraria scilicet tyrannis. Tyrannidum verò, ea propriè & maximè videtur tyrannis, quæ existens distorta, est incorrigibilis Principatus Monarchicus, ad bonum proprium, & non Reipublicæ conferens. Regnum verò propriè, ut ponit ibidem Aristoteles, est Monarchia cui principatur quis liberè, secundum Dominationem universalem, sine ulla ipsius arctatione, ad bonum Reipublicæ conferens. Tyrannorum verò alius est hostis, alius est Dominus naturalis conversus in tyrannum, ut patet octavo *Ethicorum*: & vi. *Politice*.

Has nempè distinctiones sacra Scriptura, sanctique Doctores admittunt, & approbant. Distinctionem verò de hoste tyranno, & naturali Domino in tyrannum converso frequenter habemus ex Scriptura sacra: ut patet, *Ezechiel*. xviii. 33. & 38. Et dicit sanctus Thomas, in Libro suo, *De Regimine Principum*, quòd Ajoth, qui interfecit Eglon, *magis*, inquit, *judicandus hostem interemisse, quàm populi Rectorem*. Tyranni igitur hostes, & usurpatores, nedum Rempublicam opprimunt; sed ipsius Reges & Monarchas in suis Dominiis turbant, spoliare, & exheredare conantur, interficere cupiunt: imò & quidquid noxæ, aut inquietationis, seu periculi civilis, & moralis veris Regibus, & Monarchis adveniat, paulatim, vel semper, ut plurimum, non ex aliis quàm suprà dictis tyrannis hostibus provenire: quorum si non esset iniquitas, ut dicit Augustinus, sub veris Regibus & naturalibus Dominis ita Regna quæta essent, & amica pace gaudencia, sicut in composita civitate diversæ familiæ; aut in eadem familia diversæ personæ.

Quo circa, sanctus Thomas, Libro prædicto *De Re-*
* *Hic aliquid deest.*

Regimine Principum, de tyrannis hostibus sic concludit. Fortassis autem, inquit, nec fidelitati contrarium reputabitur, secundum opinionem multorum, si tyrannica nequitia qualiterumque obvietur: Et rursum, super secundo Sententiarum, idem dicit: Quando aliquis aliquod Dominium sibi per violentiam subripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & non est recursus ad Superiorem, per quem de tali invasore Judicium possit fieri: tunc enim qui ad liberationem Patria talem tyrannum occidit, laudatur, & premium accipit. Sanctus enim Thomas, licet in decursu sui Libri, *De Regimine Principum*, videatur dissuadere interfectionem tyranni qui Monarcha est, & Dominus naturalis: verumtamen dicendum esse secus innuit ibidem, de hoste tyranno, & non Principe naturali: clandestinam enim interfectionem Eglon Regis Moab sic salvare nititur, eodem Libro C. VII. Quia, inquit, Aioth magis iudicandus est hostem interemisse, quam populi Rectorem, licet tyrannum, ut dictum est supra.

Et infra, eodem Libro, sic dicit: Non est facile, inquit, ut Principis, scilicet Monarchæ, & Domini naturalis perturbetur Dominium, quod tanto consensu populus amat; quapropter, de Monarcha, per tituli veritatem, non per usurpationem, dicit Rex Salomon, Prov. XXIX. 14. quod thronus in æternum firmabitur. Hostium verò usurpantium Monarchias, Dominium cum sit multum odiosum, inquit Thomas, non potest diu conservari; eo quod votis multorum repugnat: occasio enim deesse non potest insurgendi contra talem tyrannum, & ubi adfit occasio, non deerit ex multis unus qui occasione utatur, nec, de facili, carebit effectu, quod cum favore multitudinis attemptatur.

Hæc & alia similia dicit Thomas, de hoste tyranno Rempubicam & titulum Monarchiæ Regalis nitentis usurpare, de quo prima Assertio, & aliæ sibi innitentes proloquuntur; quæ casum necessitatis inevitabilis, ut vitæ Principis subditus succurrat, compræhendit; nec aliud querit, nisi conservationem verorum Monarcharum Principum, non autem interitum.

Septimò. Suppono, quod omnis tyrannus propriè dictus, est notoriè incorrigibilis: & constat ex ipsius diffinitione, quæ talis est, Tyrannis enim, descripta ut supra patuit, est incorrigibilis Principatus. Perseverantia nempe concomitat tyrannidem notoriè, nec potest habere, conquerens de tali tyranno notoriè, recursum ad Superiorem: est nempe ut Monarcha Superiore * qui illum valeat castigare, vim quippè infert, ut potentior existens. Propterea Joannes Sarisbiriensis, in suo *Policratico* L. III., Tyrannis, inquit, non modò publicum crimen est; sed si fieri posset, plusquam publicum esset. Et idem, Libro VII., In omni gente, & populo, inquit, manifesta est nequitia tyrannorum. Idcirco primam Assertionem continere in se inevitabilem necessitatem succurrendi Monarchæ in tali periculo mortis, ac suæ exheredationis constituto; patet ex his quæ nunc dicta sunt, & quæ, ut dictum est, solo hostilis tyranni nomine importantur: quibus insuper subjungitur in dicta Assertione fraudem, vel sortilegium, non allevians, sed aggravans machinatio.

Ex prædictis manifestum est quid sit tyrannus, & quid sit incorrigibilitatis perseverantia, carentia castigantis; notoriumque periculum intentus + Principis naturalis; & translationis, vel usurpationis tituli Monarchiæ, simul cum notorietate expressa ipsius tyrannidis, & omnium prædictorum tyrannidem hostium propriè dictam manifestè concomitantur: quare refert multum inter hostem, tyrannum, & Dominum naturalem ex Rege in tyrannum conversum. His autem omnibus suppositis, venio ad determinationem dubii propositi.

Tom. V. Pars III.

* Addendum carens. + Locus corruptus.

Pro cuius deffensione pono hanc conclusionem: Hæc novem Assertiones contentæ in hac cedula mihi per præfatos Dominos tradita, Fidei Judicio non sunt reprobandæ. Probatur: & primò de prima, quæ dicit; *Licetum est unicuique* &c. Quia cum tyrannus, de quo loquitur Assertio, sit tyrannus hostis; tyrannus notoriè incorrigibilis; notoriè superioris Judicis potentiam violenter, atque Justitiam, vi sua impediens; ejusque fraudibus, cupiditatibus, sortilegiis, atque malis cautelis procurans interitum; propter quæ dicta Assertio continet in se casum necessitatis inevitabilis, ad succurrendum vitæ & Dominio Principis naturalis; vitam ipsius, & Dominium deffendendo, & vitæ invadentis hostis præferendo: sic autem approbare deffensionem usque ad interitum invasoris, est nullatenus Fidei Judicio reprobandum, quin imò potiùs approbandum. Ergo propositum.

Item. Si veniret Judicio Fidei reprobanda, hoc maximè esset, quia obviare videretur huic Decalogi Præcepto: *Non occides*. Sed hoc non; quia secundum quod dicit sanctus Thomas; *Occisio hominis non prohibetur in Decalogo, nisi secundum quod habet rationem indebiti, & illiciti: sic enim Præceptum continet ipsam rationem Justitiæ*. Ergo non contrariatur Præcepto, si quis seipsum, vel innocentem Principem suum, in mortis, simul ac exheredationis periculo, aliàs inevitabili constitutum, ita deffendat, seu deffendi faciat ab invadente tyranno; & vitam propriam, sui Principis, Reipublicæque salutem, vitæ illius hostis anteponat.

Probatur Consequentia: quia sic facere, non videtur habere rationem illiciti. Tùm primò, quia consonat instinctui, naturæ Jure sibi indito, innitenti ad sui conservationem. Tùm secundò, quia videtur etiam consonare Legibus, & ordini charitatis, quo vita temporalis propria, alienæ temporali vitæ, dilectione & conservatione præferenda est, salvo semper tamen debito moderamine inculpatæ tutelæ: ne ex impositione talis actus deffensivi ad finem conservationis intentum, actus ipse reddatur illicitus, ut dicit sanctus Thomas. Tùm tertio, quia id ipsum consonare videtur Scripturæ sacræ, dictis, & authoritati solemnium Doctorum, prout patuit in suppositionibus: Doctores namque utriusque Juris, determinantes difficultatem casus prædicti, necessariæ deffensionis fuimet, vel alterius, omnes concordare videntur. Igitur Conclusio vera.

Istis ergo rationibus, & aliis quæ possunt fieri, patet quod non convenit hanc Assertionem Judicio Fidei reprobari: quod si fieret; angustaretur, imò ferè prorsus clauderetur via angustissima abjiciendi tyrannides, & aperiretur porta magna, & spatiosa hostibus, & perversis viris, & frequentatio aggrediendi tyrannias. Et sic patet totius Conclusionis sententia; & nedum quantum ad alias correlariè ex illa sequentes de tyranno, dictis eisdem rationibus, & probabilitate consimili, nullatenus esse Fidei Judicio reprobandas.

Penultima verò: *Littera occidit* &c. planè intelligitur de eo sensu litterali quem recipiunt, & utuntur Doctores, & Sancti. Unde Gregorius, super *Ezechielem*, dicit: *Si omnia ad litteram sentiamus, virtutem discretionis amittimus*. Et sic, capit ibidem sensum litteralem, quem scilicet littera de se grammaticaliter exprimit. Et similem dicit Hugo, in suo *De Didascalico*. Nicolaus de Lyra; alique quamplurimi.

Postrema verò Assertio non dissuadet observationem juramenti, vel confederationis, aut alligantiam, nisi quantum in eis, in quibus divina Lex & charitatis ordo per se obligat: non enim intendit Assertio, quod propter bonum minimum sibi, vel uxori deffendendum, quis juramentum, vel alligantiam frangat; sed quantum ad ea, ad quorum conservatio-

H h h

tio-

tionem, ex divino præcepto & Lege naturali, & ordine charitatis, priusquam iuramentum fieret, vel confœderatio sibi, & suis tenebatur, ut est vitæ propriæ, uxoris, & liberorum conservatio, vel educatio, cum cadant sub Præcepto; illud Dei Præceptum, iuramentum non dissolvit, vel confœderatio; quæ etiam dum sic, intenditur, ut constet, ad bonum proprium, non ad nocumentum ordinare.

Item. Sibi, vel alteri præjudicare, habet in se rationem illiciti, nec fieri potest præjudicium sine culpa mortali, vel veniali: iuramentum autem non est vinculum iniquitatis. Ergo &c.

Item. Promissio non est servanda, quæ absque scelere impleri non potest; cuiusmodi est, rumpe- re charitatis ordinem, ad se, uxorem, & liberos, & proximum; eisdem præjudicium inferendo, ut Assertio continet.

Ex omnibus dictis patet, quod nulla dictarum novem Assertionum venit Iudicio Fidei reprobanda, cum quælibet, ut visum, possit rationibus probabiliter sustineri.

Et hæc sint dicta sub omnimoda correctione sanctæ Sedis Apostolicæ, huius Generalis Concilii Constantiensis, præfatorum Dominorum, salvo semper jure corrigendi, diminuendi, atque addendi in prædictis. In testimonium omnium prædictorum hic meum manuale signum apposui. Die vigesima septima Novembris. Anno Domini 1415.

XXXIV. DELIBERATIO

Reverendissimi Patres, & Præstantissimi Domini. Ad quæstionem propositam, cum omnimoda humilitate submittendo omnia, & singula dicenda determinationi sacri Concilii Generalis, dico pro Conclusionem responsali, quod dictæ novem Assertiones Fidei Iudicio non sint reprobandæ. Ad quod dicendum sum motus, & moveor, propter tria principaliter.

Primo enim ad hoc me movet ratio sæpè facta, cui non intellexi fuisse satisfactum. Est enim ista ratio, quod nulla Assertio videtur Iudicio Fidei reprobanda, nisi sit qui eam asserat vel asseruerit: quia sic quilibet posset quotidie fingere multas Propositiones in Fide erroneas, & in ipsis totum sacrum Concilium occupare, nedum sine fructu, sed cum magno damno; cum per hoc retardaretur a prosecutione unionis, & reformationis Ecclesiæ, nec non extirpatione, & eradicatione hæresium, quæ eradicatio præsupponit radicationem in subiecto.

Sed dicit unus, quod sic factum est de illo errore; de Communicatione Sanguinis popularibus & laicis, quia nullus accusatus est specialis assertor. Dicitur, quod non est simile: quia de hoc notorium erat scandalum in certis partibus, pluresque asseriebant, nedum licitum, imò debitum sic facere, vel fieri, sicque praticabatur continuè, ut hic asserbatur. De dictis autem novem Assertionibus, defuncto taliter qualiter impositis, nullum est ortum scandalum, nisi per denunciatores, & suos fautores. Antequam enim istam materiam denunciaret, nullum oriebatur scandalum de illa, ut probaretur, si opus esset. Ergo propter solam phantasiam denunciatæ, etiam si falsæ essent, non essent Fidei Iudicio reprobandæ: quia sic quotidie quilibet posset vestris Paternitatibus mille Propositiones offerre erroneas, sine fructu, & cum damno, ut dictum est.

Secundum motivum est: quia dictæ Assertiones non repugnant alicui in sacra Scriptura contento, nec favent aliquibus per Ecclesiam damnatis, neque etiam scandalosæ sunt; aut Regiæ Dominationi iniuriosæ, sicut quidam temerariè qualificaverunt. Non igitur videntur Fidei Iudicio reprobandæ.

Declaratur Antecedens. Et primo; quod non re-

pugnat alicui in sacra Littera contento: quia si sic, hoc præcipuè videretur illi quod dicitur Exod. xx. *Non occides. Non perjurabis.* Vel illi: Exod. xxi. 14. *Si quisquis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias: ab Alteri meo evelles eum, ut moriatur.* Nulli autem istorum dictæ Assertiones repugnant. Primo namque, non repugnant illi Præcepto, *Non occides*: quoniam in hoc Præcepto non interdicitur omnis occisio, sicut quidam malè intellexerunt, etiam de plantis, & animalibus: imò nec interdicitur hominis occisio universaliter, sic quod in nullo casu sit licitum occidere hominem: quia etiam oppositum sentientes, hominis occisionem, quæ sit autoritate juridica, & solam illam excipiunt: sed istud nullo modo sufficit; alioquin non licet furem nocturnum occidere, neque etiam vim vi repellere; in quibus casibus, sicut & in ceteris multis qui possent dari, licet homo non occidat hominem, autoritate judiciaria; occidit tamen autoritate Legis, cujus minister est, in casu, non ex officio, sicut laicus interdum, baptizando. Non ergo sufficit sic glorare Præceptum illud; sed sic, ut videtur; *Non occides* innocentem, scilicet livore vindictæ, & propria autoritate.

Quantum autem noceant tyranni, de quibus Assertionem loquuntur, non est occultum, sed manifestum: quia contra Deum occupant, aut occupare nituntur injustè, & indebitè hereditates alienas, necant parvulos, innocentes occidunt, spoliant viduas, virgines rapiunt, & Ecclesiæ & totius Reipublicæ Jura subvertunt, & indifferenter Catholicos opprimunt, Dominumque naturalem in sua Dominatione perturbant. Si igitur Scriptura dicat: Exod. xxii. 18. *Maleficos non patieris vivere*, & non sit magis maleficus quam tyrannus, ut ex dictis patet & ex sequentibus patere potest amplius, sequitur quod tyrannus occidendus est.

Dicetur forsan, quod utique occidendus est; sed autoritate judiciaria, & ordine judiciario. Item. Quod requiritur quod sit notorium cum esse talem.

Pro solutione advertendum est quod, secundum Aristotelem. *Octavo Ethicorum*, & *Quinto Politicæ*, Tyrannorum alius est hostis: alius est Dominus naturalis.

Item. Quod secundum Aristotelem, in *Politicis*: Tyrannis propriè, est Monarchia despotica, Regni transgressio, & Principatus incorrigibilis, propter bonum principantis, non propter bonum subditorum.

Item notandum, quod propriè tyrannus quicumque, est Reipublicæ oppressor potentatu Regali; & Monarchica potentia abutitur: absque Superiori repressore; sive habeat, vel usurpet titulum, seu Dominationem Monarchici Principatus, sive non. Dictæ autem Assertiones, de quibus quæritur, intelliguntur de hoste tyranno, cum dicitur: *Licetum est occidere tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem &c. machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & supremi Domini, pro auferendo sibi suam Dominationem &c.* Aliæ autem omnes resumunt expressè supra nominatum tyrannum; nisi quis velit obijcere, de quo? tamen hoc omnino non tacet, cum expressè dicat, *tyranni infidelis*, in quo notatur infidelitas, non quoad Fidem Catholicam, sed quoad fidelitatem promissam, & servandam Domino naturali, quam quia non servant huiusmodi tyranni, dicuntur infideles.

Item. Ex ordine, & situ quem habet, potest sufficienter intelligi quod loquitur de tyranno hostili sicut aliæ: est enim media inter septem, quarum tres præcedentes, & tres sequentes, de tyranno hostili expressam faciunt mentionem. Credendum est ergo etiam ex ejus situ, quod loquitur de tyranno hostili: si enim loquitur de scolaribus ejus

civitatis, & inter multa verba dicat, omnes scolares &c. diebus vadunt ultra Rhenum: illa distributio non intelligitur de scolariis Parisiensibus, vel Praegenfibus, sed de illis hujus civitatis.

Si quis tamen intelligat generaliter de tyranno, quamvis rationabiliter hoc non possit fieri, ut dictum est; dici posset, quod adhuc Assertio non dicit, quod cuilibet liceat occidere tyrannum; sed imperpersonaliter loquitur, dicendo: *Fusest, ratio, & equitas, quod omnis tyrannus occidatur villanè.* Et ita videtur esse de dictamine cujuslibet Legis, in quodam generali tenore, ut mali puniantur; boni verò præmientur: ut qui boni sunt, benè, qui meliores, meliùs; & qui maximè, maximè: sic suo modo, qui mali sunt, malè; qui peiores, pejùs; & qui pessimi, vilissimè & acerbissimè: tyranni autem pessimi sunt. Ideò &c.

Quod autem dicit Assertio, quod debent mori villanè, exponitur in eadem Assertionem consequenter: quia dicit quod *per cautelas, explorationes, & insidias*, non illicitas tamen, aut aliquo modo reprehensibiles, sed bonas, ut ibidem, & optimas, ut dicitur in tertia, ita quod *li occidatur*, vult dicere, secundum expositionem quam secum portat, quod in occisione hujusmodi tyranni non oportet servare solemnitates, quæ servari solent in morte aliorum hominum, scilicet quod fiat processus ordinarius, aut diffidatio specialis, & sic de aliis: sed licet uti cautelis, explorationibus, & insidiis, bonis tamen, & optimis, ut clarè exprimitur; quia servando solemnitates in ceteris consuetas, & ipse tyrannus evaderet, & magis opprimeret Rempulicam postquam antè; cum enim sit incorrigibilis, ut dictum est, & Superiore carens, qui possit eum corrigere, notorium est conquerentem non posse habere recursum ad Superiorem, est enim ut Monarcha Superiore carens, qui illum valeat castigare; *vim quippe infert, ut potentior existens*, secundum Aristotelem, in *Politiciis*.

Ad propositum igitur redeundo, intelliguntur dictæ Assertionem de tyranno hostili, cum dicitur obijciendo, quod occidendus est; sed autoritate judiciaria, & ordine judiciario. Patet ex dictis quod hoc fieri non potest, quia incorrigibilis est, Superiore carens, qui possit illum castigare, cum vim inferat toti Reipublicæ, potentior existens: & ideò licet unicuique membro Reipublicæ pro defensione capitis, & ex consequenti, sui ipsius, contra hujusmodi tyrannum per se, vel per alios uti cautelis &c. ut dictum est: & ista vocatur *villana mors*, ratione prædicta; quia scilicet non servantur solemnitates in aliis consuetæ.

Quod autem dicebatur, quod requiritur, quod hoc sit notorium, dicitur quod omnis tyrannus propriè dictus, est notorius, quod denominatio tyrannica confurgit ex frequentatis, & perseveratis actibus despotici Principatus, populum opprimentis: non enim ex indebita actione semel facta, fortitur quis denominationem tyrannicam; sed ex frequentibus angariatione, & oppressionem subditorum procedentibus à tyranno, personam incognitam quidem, sed superioris status & eminentiæ.

Item. Incorrigibilitas ejus monitiones sapientum, & querelas subditorum præsupponit, quarum divulgatio actus tyrannidis perversos judicat*: propter quod dicit Joannes Sarisberienfis, III. Policratici, *Tyrannis*, inquit, *non modò publicum crimen, sed si fieri posset, plusquam publicum esset.* Idem in VII. *In omni gente & populo*, inquit, *manifesta est nequitia tyrannorum.* Manifestum est ergo tyrannum talem notorium esse.

Non est ergo contra Præceptum, *Non occides*, occidere tyrannum, & præsertim hostilem, etiam sine Præcepto, & per bonas cautelas, explorationes, & insidias; etiam secundum Legem divinam,

Tomi V. Pars. III.

* Forfan indicat.

de qua minùs videretur: quia Ajoth, de interfectione Regis Eglon; & Judith, de occisione Holofernis; ac etiam Jahel, de morte Sifaræ laudantur, & commendantur in sacra Scripturâ, quamvis non legantur desuper habuisse Præceptum. Et ita videtur, quod sic interficere hujusmodi tyrannum, sit nedum licitum, sed honorabile, & meritorium, saltem præmii temporalis, de quo etiam ipsæ Assertionem loquuntur.

Quia sexta dicit, quod *Rex debet eum remunerare, in amore, honoribus, & divitiis; ad modum &c.* Non quod Rex debet ei dare æterram gloriam quam non habet: sed sicut Deus magis amavit Michaëlem & Phinees, & honoravit, & ditavit plusquam ante; sic Rex debet illum qui occidit hujusmodi tyrannum, modis supra dictis, plus amare quam antè, eumque plus amare, *publicando famam suam*, ut dicit septima: nec debet inde reprehendi; imò Rex debet habere factum acceptabile, & autorisare; non tamen sine ordine, & mensura, *sed quantum opus & necessitas esset*, ut dicit quinta. Joab enim nedum sine Mandato, sed contra expressam prohibitionem Regis David, de interfectione Absalonis non reprehenditur; imò excusari videtur: quia cum de morte ipsius Joab David mandaret Salomoni; ne fortè crederetur quod propter mortem Absalonis fieret; hoc expressit, quod propter occisionem Abner, & Amasæ quos occidit, de Absalonis morte non faciens mentionem, ut patet III. Reg. II. Et sic videtur, quod hujusmodi Assertionem non repugnant illi Præcepto Scripturæ: *Non occides.*

Nec etiam illi, *Non perjurabis*, repugnant. Patet: quia ultima Assertio, quæ facit mentionem de juramento, non dicit perjurium esse licitum; imò quodcumque mendacium: cum enim fuerint hujusmodi juramenta, & promissa confederationis militis ad militem suum, ad istum finem, ut se mutuò conservent, confederatores, uxores, & liberos, etiam contra nocere volentes se mutuò adjuvent: quantum magis ut non noceant sibi invicem confederantibus, uxoribus, & liberis? Si ergo alter istorum militum, confidens in vinculo mutui juramenti promissioni præstiti veniat, & invadat, volens interficere alterius uxorem, aut liberos, dicens; Pater non infert mihi malum, ligatus est enim vinculo juramenti per confederationem: numquid iste Pater, cujus filius occidit, vel invadit, tenetur confederationem, etiam juramento vallatam servare? Credo quod non, quia vergit in præjudicium, & oppositum finem illius ad quod juramentum fiebat: sic enim proditores, & infideles quærent facere confederationes cum inimicis, ut semel habito vinculo juramenti, non curantes* conscientia propria, & confidentia, non observantia promissis servandæ per alios de cetero, sine resistantia nocerent quantum vellent. Sic enim illi de exercitu Antiochi Regis, scientes probitatem Judæorum, quod Sabbata, secundum Dei Præceptum, secundum quod promiserant, vellent observare; venerunt ad expugnandum eos die Sabbathi, & interfecerunt mille animas, quia Judæi non resistebant, timentes transgressionem: sed dixerunt omnes: *In simplicitate nostra moriamur.* Quod videntes ceteri Judæi dixerunt: *Si omnes sic fecerimus, citius disperdemur à terra; & cogitaverunt in die illa dicentes: Omnis homo quicumque venerit ad nos in bello in die Sabbathorum, pugnemus adversus eum, & non moriemur omnes, sicut mortui sunt fratres nostri.* I. Machabæorum. II. 40. 41. Nullus autem diceret, in hoc ipsos esse transgressores Præcepti, de observacione Sabathi, vel promissi, quo promiserant quæcumque Dominus præciperet observare: quia hujusmodi observatio vertebatur in præjudicium vitæ, & in oppositum intentionis præcipientis, & promittentis.

Hhh 2

Item.

* Forfan addendum est de.

Item. In generali concessione non veniunt quæ quis verisimiliter esset negaturus, ut dicit Regula Juris: nullus autem concederet, quod ex confederatione fieret sibi præjudicium, uxori, aut liberis, ut notum est.

Item. Sibi, vel alii præjudicare, habet in se rationem illiciti, nec fieri potest præjudicium sine culpa mortali, vel veniali: juramentum autem non est vinculum iniquitatis.

Item. Rumperetur ordo charitatis, quo quis potius obligatur sibi, uxori, & liberis, quam alteri militi, si ex juramento præjudicium inferretur.

Item. In Matrimonio, vir dat uxori potestatem corporis sui, promittendo reddere debitum petenti, similiter & uxor viro; & tamen si uxor alteri commisceatur, vir amplius ad hujusmodi promissa non tenetur: & ita non videtur ista Assertio nona repugnare illi Præcepto: *Non perjurabis*.

De illo dicto: *Si quis per industriam occiderit*, &c. Exod. xxi. 14. Patet ex superius dictis. Quod autem non faveant damnatis per Ecclesiam, probatur: quia si sic, hoc præcipue videretur illi nuper damnatæ Propositioni: *Quilibet tyrannus*, &c. Sed hoc non, quia istæ Assertiones loquuntur de tyranno hostili, ut dictum est non faveant damnatis per Ecclesiam; illa autem de tyranno generaliter, sed naturali Domino in tyrannidem converso: patet; quia dicit: *per quemcumque subditum suum, vel vassallum*. Quæ tyranno hostili non conveniunt, ut notum est.

Item. Illa Propositio dicit, quod per insidias in generali, non contrahendo ad bonas, & optimas, sicut faciunt istæ Assertiones, ut patet in tertia, & quarta.

Item. Illa Propositio dicit, quod per blanditias, vel adulationes, quæ de se malè sonant, nec forsan bene fieri possunt. Hæc autem in nulla Assertionum reperiuntur.

Item. Illa dicit: *Non obstante quocumque juramento, seu confederatione factis cum eo, qui est naturalis Dominus*, ut dictum est. Istæ autem Assertiones dicunt non sic generaliter, sed in casu speciali specificando, & expresse conditionando; sic scilicet, si contingat quod istud juramentum non cum Domino naturali, sicut illa Propositio dicit, sed factum ab uno milite ad alterum, vertatur in præjudicium unius promittentium, aut confederatorum, sponso, aut liberorum.

Item. Nullam necessitatem includit: istæ autem casum inevitabilis necessitatis; ut vitæ Principis subditus succurrat, expresse comprehendunt.

Item. Videtur approbare periculosos interitus Dominorum: istæ autem non quærunt nisi conservationem eorum, ut quilibet clarè videre potest.

Ex quibus etiam patet, quod non faveant illi de Wicleff, quod populares possunt Dominos ad libitum corrigere, quia illa loquitur de naturali Domino. Et sic patet quod non faveant damnatis per Ecclesiam.

Quod autem non sint scandalosæ, aut Regiæ Dominationi injuriosæ; patet: quia provident remedium conveniens, imò necessarium, ut dictum est, contra illos, per quos omnia scandala, vel saltem maxima pars accidit, quod in Republica, ut per hostiles tyrannos, qui nedum Rempublicam opprimunt, sed ipsius Reges, & naturales Dominos in suis Dominiis turbant, spoliare, & exheredare conantur, interficere cupiunt; & quidquid noxæ, seu inquietudinis, seu periculi civilis, & morales veris Regibus & Monarchis adveniat, palam est, ut plurimum, vel semper, non ex aliis, quam ex prædictis tyrannis hostibus provenire, *Quorum si non esset iniquitas*, ut dicit Augustinus, *sub veris Regibus, & naturalibus Dominis ita Regna quiescent, & ami-*

ca pace gauderent, sicut in composita civitate diversa familia, & in eadem familia diversa persona.

Et idè dicit Beatus Thomas, de tyranno hoste: *Fortassis nec fidelitati contrarium reputabitur, secundum opinionem multorum, si tyrannica nequitia qualitercumque obviatur*. Et idem, II. Sentent. Distinct. ult. Quando, inquit, aliquis aliquod Dominium sibi per violentiam subripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & non est recursus ad Superiorem, per quem de tali invasore Judicium possit, bono modo, fieri: tunc enim quid ad liberationem Patriatalem tyrannum occidit, laudatur, & præmium accipit.

Cum ergo prædictæ Assertiones contineant quomodò hujusmodi scandalosis perturbationibus Republicæ obviandum sit; & vitæ, & securitati verorum Dominorum providere videantur; non Fidei Judicio debent reprobari ut scandalosæ, ac Regiæ Dominationi injuriosæ.

Quantum autem ad octavam Assertionem, quæ dicit: *Littera occidit*, &c. ista videtur consonare dicto Beati Gregorii, super Ezechiele, dicentis: *Si omnia ad litteram sentiamus, virtutem discretionis amittimus*. Quid enim refert, dicere: *Omnia ad litteram sentire*, sicut dicit Gregorius, & *sensum litteralem semper tenere*? sicut dicit Assertio. Quid insuper dicere refert? *Perdere virtutem*, & *perdere animam suam*. Ita quod videtur, quod Assertio*, sicut & Gregorius ibidem sensum litteralem dicit, quem scilicet littera de se grammaticaliter exprimit, & non est dubium quod qui hunc sensum semper teneret in sacra Scriptura, incideret in multos errores, & consequenter in hæreses, & sic occideret animam suam.

Ex quibus omnibus sequitur, quod dictæ novem Assertiones Fidei Judicio non sunt reprobandæ.

Tertium motivum est, quia cum aliis ista materia in publico sit aperta, & declarata multum solemniter, tam pro parte affirmativa, quam pro negativa, fueritque plenariè satisfactum ad rationes, auctoritates, & exempla pro parte affirmativa, scilicet, quod hujusmodi Assertiones sunt Fidei Judicio reprobandæ; adductæ rationes, & auctoritates quamplurimæ, nec non difficiles quæstiones motæ, quas solvere nullomodo scirem, nec intellexi quod per aliquem eis fuerit satisfactum: idè videtur mihi, quod dictæ Assertiones nullomodo sint Fidei Judicio reprobandæ. Et hæc dicta sint cum omni humilitate, submittendo omnia, & singula determinationi vestrarum Paternitatum, & sacri Concilii Generalis.

* *Locus corruptus.*

XXXV. DELIBERATIO.

Sub correctione, & determinatione sacrosanctæ Romanæ, & Universalis Ecclesiæ, ac hujus sanctæ Constantiensis Synodi ipsam Universalem Ecclesiam representantis; cui, & suæ determinationi, ut fidelis Catholicus, ac eidem semper obediens, & adhærens, ac devotus, per protestationem solemnem, omnia sequentia submitto; quæ à tenuitate ingenii mei, quamquam de corde puro & simplici, ac Fide non ficta, & cum recta intentione, ut veritas videatur, procedant, licet à Sicilia, paucam post deliberationem, sine Librorum copia, legendi vel studendi opportunitate ea quæ in sui dulcedine ministrare dignatus sit pauperi, quæ quandoque audivisse me recolo, vel legisse.

Dicam de dubio, quo quæritur: Utrum novem Assertiones præ scriptæ, in titulo cedulæ huic annexæ, Fidei Judicio sint reprobandæ: & pro levi expeditione me* animadverto, quod si titulus iste recipitur generaliter pro omnibus illis Judiciis quæ sunt Fidei Christianæ, in approbando, vel reprobando, præmiando, vel puniendo, aut aliter; nedum istas

* *Forfan mea.*

istas Assertiones, sed omnia, quæ Doctores tam Theologi, quam Juris Canonici dubia posuerunt, & in quibus dubiis, vel eorum ratione, pluribus in locis sunt diversi, imò contrarii, approbare, vel reprobare, Fidei Judicio sic generaliter sumpto, nihil dubium est pertinet, & incumbit: quia sic generaliter omnia resolvuntur, & reducuntur ad fundamenta Fidei Christianæ, & titulum illum, litteris aureis conscriptum, & B. Valeriano per Angelum ostensum, quod est, *Unus Deus. Una Fides, & unum Baptisma.*

Propter hoc quero questionem querere: An istæ novem Assertiones, de quibus agitur, sint de numero illarum, quas Romani Pontifices, approbantibus Conciliis, ut hæreticas & insanas damnaverunt, atque falsas, prout in Cap. *Damnatus. De Summa Trinitate, & Fide Catholica. Et in Cle. Nostrium. De hæreticis*, & aliis pluribus Canonibus, & Ecclesiæ sanctæ determinationibus. Et tunc dico, quod cum Ecclesia Catholica per Canonicas Sanctiones diversis in temporibus, & Conciliis ordinatas, distinxerit, disponendo diversorum criminum Judicia, crimina hæreticæ pravitatis commisit Inquisitoribus ejusdem, & Dominis, & Episcopis, in suis Diocesibus, ad quos pertinet, Juri communi, contingente casu quo sustineatur & dogmatizetur aliquid ab aliquo pertinaciter quod est directè contrarium Articulis Fidei, vel dependentibus ex eisdem, aut determinationi Ecclesiæ sacrosanctæ. Et tunc in isto intelligendo dubio:

Dico pro Conclusionem, quod nulla dictarum novem Assertionum debet Fidei Judicio reprobari. Ad cujus Conclusionis evidentiam recipio, seu noto sextam & septimam Assertionem, quæ incipiunt: *Rex*. Et quia in neutra illarum aliquid ponitur, seu asseritur, quod sit nedum de Articulis Fidei, imò de tota Scriptura sacra, nisi de præmiatione Archangeli Michaëlis, & Phinees, & illa sunt diversa, secundum quod actus fuerunt diversi: nam pugna Michaëlis fuit per bonam voluntatem, contra malam voluntatem Luciferi. Pugna verò Phinees, per actum exteriorem corporalem, &c. Nec ista multum faciunt ad materiam.

Octava verò Assertio, quæ incipit: *Littera*, &c. sensu in quo fit non est contra Articulos Fidei, vel Scripturam sanctam, cum in Scriptura sancta sint multa quæ aliter intelligi & servari non possunt: ut illud: *Cujus caro præputii circumcisu non fuerit*, &c. Gen. xvii. 14. Gregorius xvii. Et Rima, in iv. Quia licet Circumcisio fuerit Sacramentum in Veteri Lege, vices ejus supplet Baptismus magis generaliter, & efficaciter. Ita est de omnibus ceremoniis Legalibus, quæ nunc per gratiam Dei sunt evacuatae ad litteram, & in melius commutatae: idè textus, qui de prædictis leguntur, per allegoriam, tropologiam, vel analogiam exponuntur, prout de hoc sunt textus Beati Gregorii, *Primo Moralium*, Cap. iii. & super Ezechielem, est *Homilia i.* Si omnia, inquit, ad litteram sentiamus, virtutem discretionis amittimus.

De ultima enim, quæ incipit: *In casu socialitatis*, &c. & tangit de observatione jusjurandi; textus sunt clari, in quibus est observandum, vel dicendum jusjurandum; & in quibus non: nam cum non est vallatum, seu fulcitum suis debitis comitibus, *Justitia*, scilicet, *Judicio*, & *Veritate*; non debet dici juramentum, sed temeraria Assertio, ad quam observandam nemo tenetur, quamvis tenetur ad poenitendum de ea, prout sunt textus, & dicta Doctorum de jurejurando, in Cap. *Si Christus*, xi. quest. iv. In malis promissis, cum aliis Concor. Juris Canonici, & Theologiæ. Et sic illa Assertio, cum magis cadat sub discussione, quam sub approbatione, vel reprobatione, non est simpliciter reprobanda.

Quantum ad primam Assertionem, quæ incipit: *Licetum est*: & secundam, quæ incipit *Leges*: & tertiam, quæ incipit etiam *Licetum*; videntur habere istæ tres suum fundamentum, quod tyrannus, quem Aristoteles, in suis *Politicis*, & multii alii Catholici Doctores, ut sanctus Thomas de Aquino, Aegi. de Ro. Guill. Pari. Heustatius; propriè vocavit, seu vocaverunt tyrannum, qui sic sibi prodest, ut omnibus aliis noceat, & Dominium quod à solo Deo datur, auferat injustè, dominanti. Hic tyrannus qualificatus cupiditate; propter quam lapidatus Core. Fraude; propter quam occisus est Rex Moabitarum ab Ajoth, sortilegio, quod est peccare in Deum, & in proximum, & tendere arcum, quem nullus, etiam summè prudens, prævidere potest, quia satagit in occultis, & in genere machinarum: sortilegium, potiones, & habentes fictiones, & alias negromanticas & diabolicas artes, secundum Beatum Augustinum, pari passu ambulant. Et idè tyrannus sic qualificatus si dicatur; cum sit inter omnes homines malos pessimus, non permittitur vivere à Lege, quia scriptum: *Maleficos non patieris vivere*, Exod. xxii. 18. Et tales impunè, sicut suffodientes, & stratarum publicarum invalores occiduntur; non tamen sine Mandato simpliciter, & interpretativè dato: nam Lex naturalis, qua mors naturaliter refugitur, dictat occidere debere, quo ad occidendum se præparavit per insidias; & vim vi repellere cum moderamine, &c. Et Lex moralis, quæ à naturali dependet, licet hoc præcipiat, excusat tamen sic occidentem. Lex verò divina, quæ alias Leges duas dirigit in finem debitum, in multis locis ponit sanctos viros, propter zelum bonum, ut Moyses in Ægyptios, & Israëlitas idolatras; Helias in falsos Prophetas, & in aliis multis, qui diversos peccatores, maleficos, & tyrannos occiderunt, non zelo vindictæ, nec autoritate propria, vel innocentes: tales enim à Lege divina prohibiti sunt occidi. Et sic in istis circumstantiis intelligunt sancti Mandatum Dei quo cavetur ne occides; quia certum est quod à ministris Legum moralis, & divinæ, de die in diem, multi occiduntur; sicque ex præmissis qualificationibus illius pessimi tyranni, reducuntur mihi istæ tres primæ non Judicio Fidei reprobandæ. Quarta verò, & quinta, quæ quasi dependent ex præmissis, simili modo dico eas non continere hæreticam pravitatem.

Et cum in dubiis sit præsumendum id quod melius est, ita ut non res sermoni, sed sermo rei sit subjectus; ut dicit Beatus Hilarius, & recitat Magister: in primo, præsumendum est asserentem Assertionem istas, in odium peccatorum tyranniæ, avaritiæ, fraudis, & prodicionis, ac sortilegii, & aliarum diabolicarum artium, & machinationum, offendentium, & offendere dispositarum divinam Majestatem in cœlis, & Regias debitas & honestas Majestates in terris, & non aperiendum viam maleficiis, imò ad claudendum, præmissa asseruisse: licet fortè in asserendo non edificaverunt, imò offenderunt pias aures, propter verba, *licitum*, *meritorium*; & alia similia in Assertionibus posita: tamen, ut prædictum est, ex dictis non creditur incurrisse hæreticam pravitatem: non est concedendum quod omnia illa, quæ sunt contra Præcepta Decalogi; ut sunt furta, rapinæ, adulteria, homicidia, & hujusmodi, subsint Judicio Fidei; nisi eo modo, quo prius tactum est: non autem isto modo quo hic querit questio, vel ipsam querere præsuppono. Quia tunc in Dei Ecclesia nullos alios oporteret habere Judices, nisi Inquisitores hæreticæ pravitatis. Et hæc pauca cum correctione, & determinatione, quibus supra fuit per me, subscriptis *, in præsentia materia, sine magno studio sunt deliberata, & tenèe advisata.

Hhh 3

Vi-

† Forfan sagittat. • Locus corruptus;

Videtur tamen simplicitati & imperitiæ meæ, quod attentâ materiâ, quæ ventilatur; quæ est, ut præmittitur, piarum aurium offensiva, pacis, & boni communis æmula; & in multis casibus posset fieri, & esse scandalosa, quod per hoc sacrum Concilium contententibus opportunè & importunè de ea, esset perpetuum silentium imponendum; & universale Judicium hujusmodi causæ Romano Pontifici futuro, quem Deus Ecclesiæ suæ sanctæ dabit, utinam profuturum! remittendum, &c.

XXXVI. DELIBERATIO.

Ego &c. de Monte Carmeli, respondeo quæstioni propositæ, cum quæritur, utrum novem Assertiones superius scriptæ, sint Judicio Fidei reprobandæ. Protestationibus consuetis præmissis; non intendendo aliquid dicere quod sit contra Fidem, nec contra Ecclesiæ determinationem.

Pro responsione, pono istam Conclusionem probabiliter, quod istæ novem Assertiones non sunt Fidei Judicio reprobandæ. Probo sic: Nullæ Propositiones opinabiles habent se sicut problema neutrum; sed prædictæ novem Assertiones sunt hujusmodi. Ergo Conclusio vera. Minorem probo: quia primam Conclusionem tenet Alexander de Hales, in III. Et sanctus Thomas, in secunda secundæ. Et patet per sacram Scripturam, in multis exemplis; sicut de Moysè, qui occidit Ægyptium; & Judith, Holophernem: idemque de multis aliis legitur; & in talibus interfectionibus non reprobantur, imò commendantur. Ergo, secundum diversos casus, sunt opinabiles prædictæ Assertiones, quia rationes utriusque partis sunt solubiles, sicut audiui per contententes in loco Sessionis, ita quod, judicio suo, secundum diversitatem casuum, & sensuum sacra Scripturæ, sunt sustinibiles.

Item. Ex alio: quia prima Assertio, & aliquæ sequentes ex illa, judicio meo, prætendunt casum inevitabilis necessitatis, ex quo talis tyrannus tantæ potentie est, quod Justitia non potest, bono modo, fieri per Supremum: nec, malo modo, potest fieri, quia omnis malus modus interficiendi est illicitus. Et sic in casu prædicto, videtur quod interfectio Regis, vel Domini naturalis, commodè non potest vitari, nisi interfectione tyranni.

De juramento, attentâ confederatione; & de sensu litterali sacra Scripturæ; & de multis aliis rationibus insertis in quadam cedula per Reverendos Magistros quatuor Ordinum Mendicantium confecta, cum magna maturitate, & diuturna deliberatione præhabita, materiam disputando: in quolibet enim statu specialiter, & postea generaliter insimul congregati conclusimus sicut ibidem continetur, & illi cedulæ ex toto Jure* refero, & sigillum Officii est impressum: & protestor, quod ista superius dicta, non dico ad injuriam, vel infamiam cujuscumque personæ, sed in favorem Fidei, astrictus juramento. Hæc manu propria scripsi.

* *Foran me, loco Jure.*

XXXVII. DELIBERATIO.

Reverendissimi Patres, & Domini, ut ego &c. inutilis minister &c. sacra Theologiæ humilis Professor, vestris obedientiam* Paternitatibus &c. Ad quæstionem, quâ quæritur, utrum supra scriptæ novem Assertiones sint Fidei Judicio reprobandæ. Respondeo per tres breves Propositiones, quarum prima est.

* *Foran obediām.*

Propositio Prima.

Licet septem primæ Assertionum istarum non sint publicè dogmatizandæ; visis tamen, & bene attentis autoritatibus, rationibus, & persuasionibus hinc inde pro utraque parte adductis, vel adducendis, & solutionibus earundem, quæ datæ sunt, vel etiam dari possunt; non sunt Judicio Fidei, tanquam in Fide erroneæ, reprobandæ.

Ratio primæ partis est: quia dogmatizatio illarum, esset in subversionem Reipublicæ, & laxarent hominibus ad mala paratis frena ad mala multa.

Ratio secundæ partis: quia in nullo sacri Canonis Libro, vel aliquo alio Jus Fidei tantummodò continente, prohibetur alicui subdito Regis, quin pro salute corporali ipsius Regis, & Reipublicæ, sit sibi licitum, & meritorium, sine quocumque Mandato ab homine expresso, occidere tyrannum taliter ut Assertiones istæ dicunt, in omnibus* qualificatur. Patet discurrendo per omnes Libros Bibliæ, aut per ea quæ tradita sunt nobis ad credendum, ut declarat cedula communis, per Superiores Mendicantium vestris Reverentiis exhibita.

* *Locis corruptis.*

Propositio Secunda.

Octava Assertio, quæ dicit: *Littera occidit* &c. non est simpliciter, & absolutè, prout jacet in terminis, Judicio Fidei reprobanda.

Ratio. Quia licet sensus litteralis in sacra Scriptura, quem intendit Author principalis, scilicet Deus; vel etiam Author secundarius, scilicet Propheta, Evangelista, vel alius Author, sit semper verus; non tamen omnis litteralis in sacra Scriptura, quem termini prima facie generant in eo qui capitur ad litteram, est semper verus: qui tamen etiam datur sensus litteralis, secundum quod Doctores dant distinctionem de sensu litterali quem facit, & in quo fit: ut etiam dici poterit ex Gregorio, in *Moralibus*; & super *Ezechielem*; & ex Hieronymo, super *Matthæum*; & Bonaventura, *tertio Sententiarum. Distinctione ultima.*

Propositio Tertia.

Ultima Assertio, quæ dicit, quod in casu socialitatis, &c. non est consimiliter Judicio Fidei reprobanda: quoniam juramentum præjudiciale ipsi juranti, seu promittenti, vel suis, non est tenendum in tali casu, cum sit contra ordinem charitatis. Quare &c.

Hæc sunt dicta, salvâ semper determinatione sacro-sanctæ Romanæ Ecclesiæ Catholicæ, atque sacri Concilii Generalis eam representantis, & reverentiâ cujusque alterius aliter sentientis.

XXXVIII. DELIBERATIO.

Ego &c. de Monte Carmeli, cum protestationibus consuetis, quod non intendo aliquid asserere quod sit contra determinationem sacro-sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ad quæstionem quâ quæritur: Utrum novem Assertiones supra nominatæ, sint Judicio Fidei reprobandæ: pono responsalem conclusionem, quod non.

Ad Conclusionem probandam moveor duplici motivo. Primò. Conformando me ad cedulam per Universitatem quatuor Ordinum Mendicantium vestris Reverendissimis Paternitatibus præsentatam. Secundò. Quia materia novem Assertionum est opinabilis, & inter Doctores sacra Theologiæ multiplici-

pliciter probabilis: & sic non sunt Fidei Judicio reprobandæ.

Item. Quia non sunt Assertiones contra Præceptum Decalogi, *Non occides*; sicut potest probari per varias rationes, quæ sub variis casibus possunt adduci, & quas probabiliter adducunt sanctus Thomas, & Alexander de Halis, & multi alii tangentes materiam dictarum Assertionum: & sic Judicio Fidei non sunt reprobandæ.

In cujus rei testimonium, præsentem cedulam scripsi manu propria, & sigillo quo utor sigillavi. Die decima tertia Decembris.

XXXIX. DELIBERATIO.

Ego &c. indignus Professor: fateor has novem Assertiones, de quibus quæritur, in Judicio esse valde probabiliter condigestas; visis, & maturè discussis rationibus factis ad utramque partem contradictionis istarum novem Assertionum, quælibet illarum sit satis solubilis: nihilominus tamen rationes probantes quod istæ novem Assertiones non veniunt Fidei Judicio condemnandæ, sunt fortiores, apparentiores, & magis coloratæ, judicio mei ex illis intellectus: & ideo istius Conclusionis teneo B partem negativam, teste Deo, & mea conscientia. Scriptum manu propria.

XL. DELIBERATIO.

Ego &c. Magister in Theologia; circa dictam quæstionem ita delibero; atque meæ deliberationis causas, & rationes, pro ut sequitur, humiliter asfigno, in materia præmissâ, & difficili, & periculosa, propter quorundam Dominorum relationes personales, veritatem sinceram, pro modulo, absque ulla partialitate sequendo, ac ipsius veritatis, simulque eorumdem Dominorum ex eadem domo genitorum honorem humiliter amplectendo; sub correctione Ecclesiæ, & omnium Magistrorum, & Doctorum, ita dico. Et quia circa hanc materiam duplex est difficultas in genere. Prima quidem, an expediat fieri, aut prætermitti. Secunda, quid veritatis, periculi, aut falsitatis habeat: utrumque verò examini Doctorum subjacet. Ideo circa primam difficultatem præmittuntur aliquæ suppositiones.

Prima Suppositio.

Sicut *piarum mentium est, apud se, devoto scrupulo, culpam credere, ubi culpa non est*, inquit Gregorius: sic perversarum mentium est, & gravissima proximo infertur injuria; propter favorem, vel odium; errorem, vel hæresim in altero confingere, ubi non est.

Secunda Suppositio

Cautè videtur esse ponderanda, si adducta Propositio ad Judicium Fidei, falsa ascriptione, honorem alicujus Principis, aut simultatis querelam illius cum alio Principe indirectè tangat.

Probatur. Nam in tali materia habente respectum, vel habitudinem ad Principes, vel Potentes viros, plerumque favor, vel odium sic immiscetur, quasi mutua querela, vel causa ipsorum de inter eos civili bello ad Scolecomasticum bellum transferit; & inde ipsæ vires, & potentie ingeniorum concupiscibilis, scilicet amore unius partis compulsæ; & irascibilis, ardua quædam, & rigorosa adversus partem exosam aggrediens, & quasi strenuos actus, virtuosam fortitudine, amplecti æstimans. Hæ quidem vires in uno homine ad alterum, quasi præliantur mutuo,

vice Dominorum suorum, in hujusmodi materia Principum subacta, controversiæ suæ ita feruntur sine freno, quod includitur * penitus cujuslibet piæ interpretationis clementia, juxta vulgare proverbium:

Non est clementia bello.

Et indè contingit quandoque, quod intellectus qui in statu hujus viæ numquam est in pleno lumine cognoscendi, adeò rudescat; vel etiam, manente intelligentia, tanto impellatur affectionis præcipitio, ut deficiat in discernendo, vel fingat, & id quod est falsum nonnumquam quasi verum evidens proponat.

Indè est etiam, quod famuli illiterati, & manegones, in tali materia, cujus profundum speculabilem penitus ignorant; solo tamen intuitu Dominorum acriter compugnant, & de his sæpè apud nos videtur experientia. Et ergo si in materiis speculabilibus, nec usquequaque habentibus relationem ad laudis, seu vituperii operationes humanas, debet caveri ne amor solus vincendi, prævalendi, vel apparendi decipiat: multò plùs in tali Principum favorosa, vel odiosa materia, diligentissimè cavendum est, ne utrinque affectio ita seducat, vel rigor odii sic impellat, quod vel lædat finem læsam † esse livore perverso confringat: & per consequens, adhibita convenienti cautela, ponderari debet ex quo fonte, quo zelo, & quibus modis, mediisve talem materiam contigerit, vel contingat suscitari, & quid inde damni vel commodi, pacis, vel rancoris, talis materia afferat.

Præterea, si malum est alicujus personæ minoris status; pessimum & periculosum valde esse videtur alicujus communis, & potentis viri, exercentis publicum Principatum, famam in re tanta falsò lædere, sicut est Fides Catholica. Undè consequens est ut etiam lædatur honor, & sinistrè fama tangatur, nedum suæ sobolis, quin imò totius sanguinis, & Domus unde originem duxit; ac infertur gravis injuria ipsi populo cui principatur.

Et ergo attentius multo, & gravius circumspiciendum est de tali homine potenti, & publico, & criminoso, quàm de minori persona: tyrannis enim pauca, sive Regna etiam Christianorum † aliqui interdum regales sui criminaliter contenderunt, usque etiam quandoque ad sui principalis Monarchæ interfectionem, ac Principatus usurpationem. Non tamen reperitur, quod Clerici fuerunt ita subtiles, quod super illis quasi notoriè malis, crimen infidelitatis, ceteris incomparabile, Principes hæreticando fabricarent: considerabant enim illud quod infra dicitur in prima Conclusionem; & quanti est periculi unâ, ut præmittitur, personâ tactâ, totius inde domus, undè est; ac etiam Domini, cui præest, honorem, & famam ad Fidei Judicium præcipitanter trahere.

Item. Si fuerit simultas, aut querela unius Principis ad alterum in causa civili, vel aliqua alia, citra Fidem: tamen si domo, & sanguine fuerint consobrini; tanta est causa Fidei, & alias omnes singulariter excedens, quod si in causa ista alteri partium quis quomodolibet injuriam faciat, eodem contextu alterius partis simul honorem labefaciat.

Et præterea, si in exordio, vel exitu mutue querelæ talium Dominorum, turpe, aut enorme quicquam uterque in alterum habuerit; tunc prudentius esse videtur, sagaciter subticendo, totum extinguere, quàm ululatu quorundam affectionato, verenda hujusmodi, & utrorumque Principum, publico ventila-bro, in conspectu totius mundi recensere, & Domum Regalem, veluti in theatro publico, voce furiosa diffamare. Et inde est, quod multum laudari debet, & approbari prudentissima humilitas illorum, qui propter hujusmodi causas, quæ vertuntur inter Prin-

* Forsan excluditur. † Locus corruptus. ‡ Locus corruptus.

Principes suos, plerumque ignotis vulgò earumdem causarum principiis, non præsumunt furiosa mente, vel conturbato spiritu hunc, vel alterum quomodolibet diffamare; sed potiùs lugendo, plangendo, & orando pro eorumdem Dominorum, in Jesu Christo; & in eadem Christiana domo perfectò amore, & humili obsequio pariter amplectuntur, ac utriusque pacem, & honorem nituntur conservare.

Decipiuntur autem illi, & partem utramque decipiunt, qui præcializando optimos credunt, in prædicto casu, parti favores impendere: damnosa quippe res est, Domum Regalem in Sectas & partialitates veluti convulsos, & convibilinos, schismate pestifero tunicari*, atque dividi; & interpositis Prædicationibus, Propositionibus, vel Sententiis virgiosis, nunc honorificæ censuræ de neganda sepultura ad istam partem suspectæ incredulitatis, de Fide læsa ad aliam partem schisma: siquidem inter Principes amplius firmatum est, & pejùs invaluit. Sic igitur præcavendum est, quòd nulla Sententia, vel Decreto, pro ut de æquissimo Judicio Universalis Ecclesiæ sentitur, schisma prædictum ulteriùs accrescat.

* Multa hic corrupta esse videntur.

Tertia Suppositio.

Et si Propositionis sensus, quem facit, à Fidei Judice principaliter discernitur; simul tamen conspici debet præsumpti assertoris persona; & scandalum, vel periculum, quod inde sequi proponitur: ad habendum enim illius personæ sensum, vel suæ intentionis veram interpretationem, constat plurimum vitæ suæ, & conditionis consideratio; utpotè si famam bonam habeat; quòd vivendo, vel moriendo nullam alicujus pertinaciam habuerit; si in Studio solemni, erroribus quoque nunc, & olim purgatissimo, usque ad Theologiæ gradum, vel Magisterium per dies duos processit; si per sapientes quando monitus fuerit, confestim inobediens exstiterit; si protestatione illius, aliorumque laudabilium Theologiæ Studiorum, singulis Actibus notabilibus, sub humili jugo Sedis Apostolicæ, & Ecclesiæ sanctæ, atque Theologicæ Facultatis promiserit; si veros dictorum suorum expositores, atque pios, & non livorosos interpretes, humili corde habere quæsierit; si Actus solemnes, & fructuosos olim egerit, ad opus unionis Ecclesiæ sanctæ; si denique per plures Annos, postquam dicta sua prodidit, interveniente Universalis Ecclesiæ, ut puta Pisano, & Romano Concilio, apud suos delatores, usque post obitum suum in montibus, & irreprehensus conversatus est. Hæc & similia, circa personam de erroris Assertionem præsumptam, conspicienda & conferenda sunt.

Scandala verò etiam prospiciantur, si fuerint aliqua: & si sic; advertatur benè si in alteram, quàm hujus Assertionis causam meritò debeant resolvi. Unde si dicas, quòd incommoda, vel dispendia guerrarum egeant* Assertionem prædictam; dicet alius, quin imò, fecerunt illam† fractiones neglectarum Legum, & Tractatum Regionum.

Inter istos itaque turbines videtur quòd incassum nititur quis talia præliorum scandala in istarum Assertionum origines resolvere; & nunc de bellis civilibus, & contentionibus Principum theologizare: cum durante guerra, ita fuerunt ignotæ prælibatæ Assertiones penès omne genus hominum, vel circa earum formam, à curiosis & affectuosis in materia, hinc indè turbando, nunc istæ, nunc aliæ in terminis, & substantia vicissim ac mutabiliter proponantur. Non enim idem est, tyrannum à suo subdito indifferenter mactari; & hostilem tyrannum, læsa Majestate, Regis sanguine sitientem, à fidei

* Foras egerint. † Foras illas.

Regis vassallo per interfectionem clandestinè prohiberi: alterum autem pro altero, prout fertur, manifestissimè confictum & acceptum est.

Cavendum est igitur summopere, ne, ad ulteriorem Principum divisionem, non causa scandali causa fugatur*; ne quos mutuam ferrum nondum invicem convicit, Principes ejusdem Domus, & Sanguinis benignissimos, in desiderata pace confovendos, verbum mordax, vel abusus Scripturarum, instigante affectu deordinato, nitatur in bello confovere, & Regnum dissolvi: quod Deus avertat.

Istis suppositis, ponitur ista Conclusio: Possibile est Principem publicè approbare aliqua bella, cædes, insidias, aut civium afflictiones poenales, per eundem in alterius Principis, vel inferioris hominis bona, seu personam illatas; quæ tamen notoriè sunt injustæ: & quòd, licet teneatur apud conscientiam poenitere, non tamen trahendus esse videbitur idcirco ad Judicium Fidei, tanquam de Fide suspectus, etiam si non velit reatum hujusmodi, quamvis notorium, publicè confiteri.

Prima pars declaratur sic: quia etsi approbare sententiam oppositam Fidei, moribus, Scripturæ sanctæ, aut determinationi Ecclesiæ, sit per se malum, ac Judicio Fidei condemnandum: actus tamen particulares, ut illius, vel istius cædis, belli, vel insidiarum, secundum se, & ex sua specie, non habent quòd sint boni, vel mali, sicut homo, ex sua specie, non est albus, vel niger, sed per aliquod aliud. Et ergo nunquam, aut vix possunt tales actus, per quamcumque circumstantiarum malitiam, cum colore, vel apparentia excusationis cujuslibet simpliciter†.

Exindè poterit igitur actuum illorum approbatio, ad causas, seu colores præstitutos, quamvis falsè interdum, ac insufficienter resolvi; & ita siquidem, fingendo, aut ignorando peccat sic approbatus, & tenetur poenitere. Sed quia nec actus, secundum se, est moraliter bonus, vel malus, nec, per consequens illius approbatio, ut nudè & simpliciter cadens super actum illum, est bona, vel mala.

Fingere autem, ubi non est sufficientia coloris, vel actuum causæ prædictorum, etsi peccatum sit, & de tali dolo poenitendum; non est tamen aliquod dogma perversum, vel errorem aliquem in Fide, aut moribus astruere; & per consequens, approbare actus illos Litteris, verbis, aut Mandatis patentibus, quamvis malum, de quo poenitendum, non tamen tanquam suspectum, videtur ad Fidei Judicium pertinere. Verbi gratià, in civilibus, Reges, aut Principes, interdum sub colore ficto, exactiones plebi faciunt notoriè indebitas, quas unà cum suis causis, & coloribus confictis facto, verbo, litterisque patentibus commendant; neque tamen idcirco suspecti sunt de erroris, aut infidelitatis crimine.

In criminalibus itaque, unus Princeps, alterius quem dolosè interfecit, si Regnum usurpet, & id ipsum publicè videatur commendare; iste si quidem non de errore, aut Fide Catholica, sed de tyrannide, aut malitia perversa poenitenda, criminandus censetur.

Prudenter igitur cavendum est, ne causæ actuum prædictorum, ut belli, cædis, insidiarum, &c. ad Fidei Judicium, & examen, cui sola perversi dogmatis, vel erroris cognitio pertinet, sub involucri confutionis absurdæ reducantur: hoc esset ipsius Fidei privilegio derogare, alias causas suis æquiparando, Fidemque ipsam, & singulare Judicium ejus, unà cum suis Professoribus vilipendio, & ludibriis etiam popularibus exponere: esset insuper generare scandalum periculi; nè dum levi Tractu gesta hominum, & præsertim Principum laicorum ad Forum erroris, & Judicium Fidei pro libito ducun-

* Locum corruptum. † Hic aliquid desideratur. ‡ Locum corruptum.

ducuntur; inde Fides contemnatur, quod absit, vel irruatur adversus suos professores, tanquam de causis civilibus, & aliis, vice causarum Fidei, colludentes.

Sunt enim plures vi, dolo, aut tyrannicè multorum Dominia notoriè usurpantes, quod publicè quasi virtutes, beneficia commendant. Sunt qui bella gesserunt notoriè injusta, & similiter approbant. Sunt qui in caedes hominum clandestinè, vel aliàs, cum injustitia manifesta surrexerunt; quasi tamen strenuos actus talia commendantes: non autem isti, vel illi, quasi de hæresi suspecti, vel errore damnabuntur, propter rationem superiùs resolutam. Sic enim Fidei Judicium statim ad singula maleficia traheretur, quod esset pericula subire, & scandala sequi.

Ex quo sequitur, quòd ille qui pridè unum hominem interfecit, quantumcumque per modum qui sequitur, causas frivole confingendo, illud factum approbaret: quippe nihilominus maneret reus criminis, sed non reus hæresis. Undè si interrogetur, cur occidisti? & ipse respondeat, quòd licet impunè hominem interfici; tunc quidem reus est hæresis. Sed si ita respondeat: Istum hominem interfeci, quia justam causam, vel occasionem habui quam non dicam vobis. Vel: Ipsum justè interfeci, quia me primùm occidere voluit; vel quia, Deo jubente, per revelationem hoc feci; vel quia justus Judex eram, & ille ordinariè condemnatus fuit. Si quidem ita dicat, & per omnia expressè, & notoriè mentiatur; licet peccata, & dolos multiplicet talia fingendo: ipse tamen nullatenus in Fide errat. Et sic patet expressus, & notorius defectus considerationis aliquorum, quibus si crederetur, oporteret Judicia criminalia, & civilia cessare, & omnia ad Fidem resolvi.

Secunda pars Conclusionis probatur: scilicet, quòd non est necesse talis offensæ publicè poenitere. Si enim talis exigeretur ipsius poenitentiae publicatio, qualis fuit culpæ, tunc apostata, vel histriones, ac hujusmodi peccatores publici mundum propagantes, non nisi ubi gesserunt scandala, & non in Claustri secreta deploratione debitè possent poenitentiam agere, & indulgentiam promereri. Item ea facilitate Principes & Prælati in plebis contemptum plerumque redderentur; quia de publicè interdum commissis, ut ira, vel avaritia, publicæ punitiones eisdem infligerentur. Notorii demùm singuli peccatores, non nisi publicè culpam suam detestando, veniam consequi possent: quæ omnia & sunt valde rigorosa, & obsunt divinæ pietati, quæ prior est ad miserandum, quam ad puniendum. Pastor etiam Evangelicus lapsum ovem vexissè legitur, non abjecissè, ut Ambrosius dicit. Et Salomon: *Noli, inquit, esse nimis justus*, Eccle. vii. 17. Et iterum: *Scriptum est: Misericordiam volo, & non Sacrificium*. Matth. ix. 13. Et Chrysostomus: *Lavant lachryma delictum quod pudor est confiteri*. Et Paulus ad Hebræos. Non dico, ut te prodas in publicum, neque apud alios accuses, sed obedire volo Prophetæ dicenti: *Revela Domino viam tuam*, Ps. xxxvi. 5. Publica tamen expiatio delicti notorii interdum valde commendatur: præsertim si delictum nulla possit tergiversatione ad bonam intentionem referri, & si proximi læsio nequeat æquè, vel commodius reparari, etsi hoc conveniat statui poenitentis. Undè quamvis in eodem genere peccati Clericus plùs peccet, quam laicus; dicunt tamen Doctores, poenitentiam solemnem Clerico non debere injungi, ne Ordo veniat in contemptum.

Præterea, Dominus Albertus Magnus, super iv. Sentent. Distinct. xxvii. huic questioni: *An pro quolibet manifesto peccato, teneatur homo manifestam poenitentiam agere*, sic respondet; „Dicendum, inquit, quòd non oportet quemlibet scan-

Tomi V. Pars III.

„dalifantem poenitentiam aliis propalare, quam Sacerdoti. Si quis fecit scandalum in communi, teneatur ad ostensionem boni exempli in communi: quia per hoc ipsum quòd vident bonum exemplum, cum de quolibet sit præsumendum bonum, debent præsumere de præteritis poenitentiam & remissionem. Nam sicut malum exemplum fuit illi occasio ruinæ; ita bonum exemplum debet esse eis occasio boni. Hæc Albertus Magnus, cujus dictis, & Sententiæ præmissæ adhærent isti Doctores, videlicet Joannes Lector, in *Summa sua Confessorum*, Lib. iii. Et Bartholomeus de Pisis, in *Summa*, De casibus conscientia.

Ex istis ergo patet Conclusio declarata, quæ multum confert ad illa quæ circa proposita videntur erant, de expediendi: circa quod rursùm ponitur, & adjungitur, per modum advisamenti, hæc ultima Conclusio.

Ultima Conclusio.

Aliquæ sunt Propositiones, Fidei & moribus, quamquam de longè, pertinentes, quas nec omnino asserere simpliciter, vel negare convenit; nec tamen expedit Judicio Fidei declarare: non enim ulla Propositionis condemnatio, vel approbatio, nisi relativè, & ad proponentis temeritatem, vel imminentem præcavendi periculi subsecutionem, vel ad ipsius ædificandi Corporis Ecclesiæ statim meliorem*.

Contingere autem potest, ut in rebus videmus, Ecclesiam sanctam & piam, quædam culpabilia cautius dissimulando permittere, & peioris scandali casum prævidere, ac utiliùs præcavere, quam si gladio suæ potestatis talia mala sententialiter comprimere, vel obtundere niteretur: ut sunt lupanaria civitatum, prostibula suburbiorum, & similia. Sic etiam determinatio, vel condemnatio Propositionis, ex cujus judiciali declaratione plùs mali subsequi potest, de suscitatione periculi, quam de fructu, aut ædificatione, videretur potiùs subticenda, quam facienda; ut in parte sequenti, circa materiam principalem poterit declarari: & sicut ista non videretur condemnanda, si quis eam deffendendam esse proponeret, scilicet quòd non peccant Christiani Judices, districta Lege civili mortem infringentes† corporalem latronibus pro sola ablatione humanæ vitæ, cum Scriptura sacra contrarium, & ratio per se habeat. Tutius namque est quòd Ecclesia in istis, & similibus, dissimulando se gerat, quam expressè Fidei Judicio talia interdicit, ne per accidens Reipublicæ scandala, aut incommoda inde majora proveniant.

Aliqua sunt etiam Fidei pertinentia, de longinquo, problematicè opinabilia, prout est: Non potuisse mundum ab æterno à Deo dependere. Et sicut est: Virginem gloriosam in peccato originali non fuisse conceptam: quorum determinatio ad alteram partem, per Judicium Fidei, plùs videretur curiosa, quam oportuna. Et sic finis, quantum ad ea quæ videntur erant circa primam difficultatem; quid scilicet expediat de proposita dictarum Assertionum materia fieri, aut prætermitti: quod quidem per sequentia clariùs, & diffusius poterit apparere, & de hoc & aliis videri Conclusio.

Circa difficultatem, quid veritatis, aut falsitatis, probabilis, aut periculi habeat materia novæ Assertionum, aut Propositionum, quarum prima incipit, *Licet*, &c. aperitur sequens determinatio, sub humili submissione & benigna correctione Apostolicæ Sedis, & hujus Constantiensis Concilii Generalis.

Necesse est, ante omnia, scire quid nominis terminorum, eosque propriè accipere, & illis in præfenti materia non abuti; *Nisi enim nomen scieris*, inquit Isidorus, *cognitio rerum peris*. Et Philosophus,

Iii

Primo

* Hic aliquid desideratur. † Forsan impingentes.

primo Elenchorum: Qui virtutis nominis sunt ignari, de facili paralogizantur.

Prima Distinctio Aristotelis. III. Politicæ.

Quod „Politia, vel Polucuma, idem est quod dominans civitatem. Illud autem Dominium, sive illa Politia, in qua unus principatur, vocatur Monarchia. „Ubi autem pauci, dicitur Aristocratia. Sed ubi ipsa „popularis multitudo gerit Dominium, communi „vocabulo, dicitur Politia. „

Secunda Distinctio Aristotelis. Ibidem:

„Politiarum, quædam sunt rectè conferentes ad bonum commune, ut illæ, quæ dictæ sunt. Aliæ verò „sunt transgressionibus earum; ut Oligarchia, Aristocratia Politicæ. Tyrannis verò, Regalis Monarchiæ. „

Tertia Distinctio Aristotelis. Ibidem.

„Licet multipliciter Regnum accipiatur: propriè „tamen est Monarchia, cui principatur quis liberè, secundum Dominationem universalem, sine ulla illius „arctatione ad bonum Reipublicæ conferens. „

Quarta Distinctio Aristotelis. Ibidem, & VIII. Ethicorum:

„Monarchiarum, alia optima, scilicet Regnum. „Alia pessima, & Regno contraria, scilicet tyrannis. „

Quinta Distinctio Aristotelis. Ibidem. III. Politia:

„Tyrannidum, ea propriè, & maximè videtur „esse tyrannis, quæ existens Monarchia despotica, „ca, est incorrigibilis Principatus Monarchicus, „ab bonum proprium, & non Reipublicæ conferens. „

Sexta Distinctio Aristotelis. VIII. Ethicorum. Et v. Politicæ:

„Tyrannorum alius est hostis. Alius verò Dominus naturalis, juxta prædictas distinctiones. „

Scriptura sacra, sanctique Doctores, & ipse communis usus Catholicorum, dictam propriam, & veram acceptionem Regni, & tyrannidis recipit, & approbat. In Ezechiele. Cap. xxxvii. 24. *Servus meus David super omnes erit.* Et ibidem. C. pro magno numine Deus promittit, quod ponet populo suo caput unum, & Princeps unus erit in medio eorum. De tyrannide autem dicit Rex Salomon: *Regnantis impiis, ruina hominum,* Prov. xxviii. 12.

Distinctionem verò ultimam, de hoste tyranno, & naturali Domino in tyrannum converso, frequenter habemus ex Scriptura sacra. Et dicit sanctus Thomas de Aquino, Libro, *De Regimine Principum*, quod Ajoth, qui interfecit Eglon, magis, inquit, *judicandus est hostem interemisse, quam populi Rectorem, licet tyrannum.* Hæc ille.

Correlarium Primum.

Propriè tyrannus est, quicumque Reipublicæ oppressor, Potentatu Regali, & Monarchica Potentia despoticè abutitur, absque Superiori represso; sive talis habeat, vel usurpet titulum, seu dominationem Monarchici Principatus, sive non.

Correlarium Secundum.

Abutuntur omnes terminis, extendentes Monarchiam Regalem, vel tyrannicam, ad Rectores Scholarum, Abbates Monachorum, maritos mulierum, ut isti, vel illi Reges, vel tyranni nominentur.

Correlarium Tertium.

Tyrannus propriè definitur, secundum Philosophum, quod „est Monarchia despotica, Regni que „transgressio, & Principatus incorrigibilis propter „bonum principantis, non propter bonum subditorum. „Incorrigibilis quidem: tum quia caret Super-

riori castigante: tum quia pessima transgressio interiùs pervertens, optimæ Regali Politicæ contraria: tum quia si inter tot clamores, & querelas oppressorum emendaretur, jam tyrannus non esset; & sic est incorrigibilis, corruptibilis tamen facile: quia, ut dicit Philosophus: *Furtivè viventes, facile contemptui sunt, & multas importunitates dant insurgentibus.*

Correlarium Quartum.

Omnis Tyrannus propriè dictus, est de facto notoriè talis: confurgit enim denominatio tyrannica, à frequentatis & perseveratis actibus Monarchici despotici Principatus; & communiter, accidente transgressione Monarchiæ Regalis, populum opprimente. Non enim ex indebita exactione semel facta, fortitur quis denominationem tyrannicam, & ex frequentata angariatione, & oppressione subditorum, procedente à tyranno, personam quidem non parvulam*, vel incognitam, & superioris status, & eminentiæ. Et sic patet notorietas tyrannidis; quæ præterea in hoc apparet, quod incorrigibilitatem, ut dictum est, comprehendit. Incorrigibilitas verò monitiones sapientum, & querelas subditorum præsupponit, quarum divulgatio, actus tyrannidis perversos inducit.

Et ergo palam est, tyrannum, in eo quod tyrannus, notorium esse. Ideo Joannes Sarisberienfis, III. *Policratici: Tyrannus*, inquit, *non modo publicum crimen, sed si fieri posset plusquam publicum esset.* Et idem, *Lib. vii. In omni gente, & populo*, inquit, *manifestè est nequitia tyrannorum.* Ad hoc est etiam numerata, v. *Politica*, per Aristotelem: *Multiplicitas effectuum tyrannorum, pro magna sui parte jugiter consequentium tyrannidem, ut in voluntariis principari, &c.*

Correlarium Quintum.

Omnis tyrannus propriè dictus, est notoriè incorrigibilis. Ipsa namque descriptio, vel diffinitio est, quæ rem ipsam, vel sui simplicis nominis significationem indicat, vel explicat, & ut sic dicam, notorificat. Tyrannis autem descripta est, quod est incorrigibilis Principatus. Igitur propositum.

Correlarium Sextum.

Notorium est, de tyranno conquerentem non posse habere recursum ad Superiorem: est enim ut Monarcha, Superiore carens, qui illum valeat castigare, vim quippè infert, ut potentior existens. Igitur propositum.

Correlarium Septimum.

Monarcha verò, & naturali Principe per absentiam, vel aliàs impeditis; si quis inferior in illam Monarchiam despoticè gubernando notoriè assurgat, & tyrannus æstimatur; quamvis verbo nundum sibi met titulum Monarchicum expressè ascribat: periculosum est tamen notoriè non impediti naturalis Monarchæ † vitam titulum Domini tollat. Patet satis de se: dum enim tyrannum movet cupido, ut fractis Legibus, Rempublicam desiderio proprietatis absorbeat; nulli dubium, periculum esse, ne amore proprio ductus, Monarcham verum, etiam interrimendo, prorsus excludat. Non enim placet sibi futurum habere represso. Hæc omni homini plusquam proverso † notoria sunt.

* Forfan non privata. † Forfan legendum ne vitato, & titulum. ‡ Locus corruptus.

Correlarium Octavum.

Perseverantia tyrannidem notoriè concomitatur. Patet ex dictis: non enim solus actus unus; sed pluralitas, & frequentia actuum perversorum, despotice monarchisando, tyrannum denominant.

Correlarium Nonum.

Prima Assertio, *Licetum est*, &c. continet in se necessitatem inevitabilem succurrendi Monarchæ, in tali periculo mortis, ac suæ exheredationis constituto. Patet ex his quæ nunc dicta sunt; & quæ, ut dictum est, solo hostilis tyranni nomine importantur: quibus insuper subjungitur in Assertionem, fraudis, vel sortilegii non allevians, sed aggravans machinatio.

Correlarium Decimum.

Epilogat manifestum esse quid sit tyrannus, & quod incorrigibilitas, perseverantia, carentia castitigantis, notoriumque periculum interitus Principis naturalis, & translationis, vel usurpationis tituli Monarchiæ, simul cum notorietate expressa ipsius tyrannidis, & omnium prædictorum, tyrannidem hostium propriè dictam manifestè concomitatur.

Correlarium Undecimum.

Multum refert inter hostem tyrannum, & Dominum naturalem ex Regno in tyrannidem conversum. Thomas enim, in decursu sui Libri, *De Regimine Principum*, licet videatur dissuadere interfectionem tyranni, qui Monarcha est, ut Dominus naturalis; tùm quia si insurgentes nequeant prævalere, ille plùs inde provocatus, magis desæviet; tùm quia dissidia, diversionesque in populo majores inde proveniunt; tùm quia Monarcham pejorem, ac in tyrannidem cautiorum cingit interdum postea institui; ut de quodam Dionysio, & successore pessimo narrat idem Thomas, & Valerius Maximus, *Lib. 1.* Verumtamen, dicendum secùs esse, innuit Thomas, ibidem, de hoste tyranno, & non Principe naturali: clandestinam enim interfectionem Eglon Regis Moab sic salvare nititur. *Eod. Libro. Cap. VII. Quia*, inquit, *Ajyth magis judicandus est hostem interemisse, quam populi Rectorem, licet tyrannum*, *Judic. III.* & & infra, eodem Libro, *De Regimine Principum*, sic dicit: *Non est facile*, inquit, *ut Principis, scilicet Monarchæ, & Domini naturalis perturbetur Dominium, quod toto consensu populus amat. Et quia amanti nihil difficile*, inquit Sapiens.

Indè est quòd si interveniat despoticum regimen; nihilominùs amor naturalis ad Dominum naturalem, cogit subditos omnia humiliter sufferre, & prout de quodam Regno Barbarorum, *III. Politia*, loquitur Aristoteles: *Dilectio naturalis in Principem, in tantum facit à tyrannica recedere, ut ipsum Principem naturalem, quamvis Rectorem despoticum, diligant ac custodiant.* Et ideò de Monarcha, per tituli veritatem, non per usurpationem, dicit Rex Salomon, quòd *Thronus ejus in æternum firmabitur*, *Prov. XXIX. 14.* *Hostium verò usurpantium Monarchias, Dominium cum sit multimodum odiosum*, inquit Thomas, *non potest diu conservari, eo quòd votis multorum repugnat: occasio enim deesse non potest contra talem tyrannum insurgendi; & ubi adsit occasio, non deerit ex multis unus qui occasione non utatur, nec de facili carebit effectu, quòd cum favore multitudinis attemptatur.* Hæc, & multa similia dicit Thomas, de tyranno hoste Rempublicam & titulum Monarchiæ Regalis nitentis usurpare, &c.

Tom. V. Pars III.

Correlarium Duodecimum.

Infertur quantum periculi, malitiæ, & scandali superaddet hostium tyrannis, vi sua usurpantium, vel usurpare nitentium Monarchias naturalium Dominorum; ultra malitiam despotici Regis, & Principum naturalium, ex Regno in tyrannidem converforum. A Istos namque subditorum, ut præmittitur, naturalis dilectio supportat, & vice reciproca, plerumque Principis benevolentiam causat: tyranni verò hostes & usurpatores, nedùm Rempublicam opprimunt; sed ipsos Reges, & Monarchas in suis Dominiis turbant, spoliare, & exheredare conantur; interficere cupiunt: imò, & quidquid noxæ, aut inquietationis, seu periculi civilis & morales veris Regibus & Monarchis adveniat palàm est, ut plurimum, vel semper, non ex aliis, quàm supra dictis tyrannis hostibus provenire, *Quorum si non esset iniquitas*, ut dicit Augustinus, *sub veris Regibus, & naturalibus Dominis ita Regna quæta essent, & amica pace gaudentia, sicut in composita civitate diversa familia, aut in eadem familia diverse persone.* Et ideò sanctus Thomas, Libro prædicto, *De Regimine Principum*, de tyrannis hostibus sic concludit: *Fortasse autem*, inquit, *nec fidelitati contrarium reputabitur, secundum opinionem multorum, si tyrannica nequitia qualitercumque obviatur.* Et rursus, super *II. Sententiarum*, idem Thomas, dicit sic: *Quando aliquis*, inquit, *aliquid Dominium sibi per violentiam subripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & non est recursus ad Superiorem, per quem de tali invasore Judicium possit fieri: tunc qui ad liberationem Patriæ talem tyrannum occidit, laudatur, & premium accipit.* Hæc ille.

Correlarium Decimum tertium.

Infertur, quòd evidens, & notoria est diversitas, vel discrepantia; imò & ex intentione, contrarietas illius Propositionis condemnatæ, *Quilibet tyrannus*, &c. ab his Assertionibus: *Licetum est*, &c. Prima namque expressio, respectu & relatione tyranni ad suum vassallum, vel subditum, non nisi de naturali Monarcha, vel Principe ex Regno in tyrannidem converso intelligi potest: ista verò Assertio, &c. & aliæ illi innitentes, de solo hoste tyranno loquuntur; & superiùs visa est diversitas istorum tyrannorum. *Sexta Distinctione: & XI. & XII. Correlariis.*

Prima insuper necessitatem includit: Ista verò, *Licetum est*, &c. casum inevitabilis necessitatis, ut vitæ Principis subditus succurrat, expressè comprehendit, ut in nono Correlario dictum fuit: & sic illa, *Quilibet*, &c. videtur approbare periculosos interitus Dominorum. Ista verò, *Licetum est*, &c. non quærit nisi conservationem ipsorum: & hoc unus parvulus judicaret, ne illa prima debebat confici, vel proponi in conspectu quorundam Principum, prout fertur de materia tyrannidis, existens sub involucro symboli, vel similitudinis terminorum, tanquam instrumentum forsitan execrabilis tutelæ Principis, ipsos ad discordiæ perseverantiam provocaret; undè tot strages & excidia poterant provenire. Dimissa igitur illa damnata Propositione, *Quilibet tyrannus*, tanquam impertinente; nunc circa tyrannidem hostium, ad sensum, & intentum illius Propositionis, vel Assertionis: *Licetum est*, &c. formatur sequens Conclusio.

Prima Conclusio principalis.

Hæc Propositio, *Licetum est*, &c. quæ sub Assertionis vocabulo formatur, videtur tyrannidi hostium expressè contrariari, & Dominis & Principibus favere; non

non videtur tanquam Fidei præjudicans, debere sententialiter à sacro Concilio condemnari.

Probatur prima pars. Est enim tyrannus, de quo loquitur Assertio, notorie tyrannus, notorie incorrigibilis, notorie superioris Judicis potentiam violenter, atque Justitiam vi sua impediens, simulque imminet extremum periculum interfectionis Monarchæ, & translationis Domini, prout III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. & X. *Correlariis* deductum est, ex ipsa propria, & vera ratione tyrannidis hostium. Ergo, prout etiam infert Correlarium nonum, hæc Assertio, *Licetum est*, &c. continet in se casum necessitatis inevitabilis, ad succurrendum vitæ, & Dominio Principis naturalis; vitam ipsius, & Dominium deffendendo, ac vitæ invadentis hostis præferendo, ad sensum Assertionis. Sic autem Principis approbare deffensionem, usque ad interitum invasoris, est nullatenus Fidei Judicio reprobandum. Igitur propositum.

Item. *Occisio hominis*, inquit sanctus Thomas, non prohibetur in Decalogo, nisi secundum quod habet rationem indebiti: sic enim *Præceptum continet ipsam rationem Justitiæ*. Ergo non contrariatur *Præcepto*, si quis seipsum, vel Principem innocentem suum, in mortis simul & exheredationis periculo aliàs inevitabili constitutum ita deffendat, seu deffendi faciat ab invadente tyranno, ut vitam propriam, vel sui Principis, vel Reipublicæ salutem vitæ illius hostis anteponat.

Probatur Consequentia. Quia sic facere, non videtur habere rationem illiciti. Tùm primò, quia consonat instinctui naturæ, Jure sibi indito, nitentis ad sui conservationem. Tùm secundò, quia videtur etiam consonare Legibus, & ordini Charitatis, quia vita temporalis, vitæ dilectione & conservatione*, præferenda est, salvo tamen semper debito moderamine inculpatæ tutelæ: ne ex improportione talis actus defectivi ad finem conservationis intentum, actus ipse reddatur illicitus, ut dicit Thomas. Tùm tertio, quia idipsum consonare videtur Scripturæ sacræ, ac dictis, & authoritati solemni Doctorem utriusque Juris, divini, & humani, intransium, atque determinantium hujusmodi difficultatem prædicti casus necessariæ deffensionis fuimet, vel alterius: inter quos reperiuntur isti Theologi materiam determinantes.

Thomas de Aquino.

Petrus de Tarentasia.

Joannes Lector.

Bartholomæus de Pisis.

Et Doctores, simul sacræ Theologiæ participes, videlicet,

Dominus Raymundus.

Bernardus, Glosator, de monte Lauduno.

Henricus Hoyer.

Et ceteri Theologi plures, & Canonistæ, & Christiani Legistæ, quorum Operum, vel Librorum copia in hac civitate præsentis non habetur; inter quos nullus ab hac loquendi sobrietate discessit; quin & casum supposuerit necessitatis inevitabilis, & dixerit, plius esse intendendum vitæ in periculo constitutæ deffensionem, quam occisionem invadentis. Unde & Henricus Hoyer, amplius deffendens & extendens materiam, *Libro v. Operis sui*, super C. *Interfecisti*, sic ait:

„Ego verò Henricus, credo, salvo judicio meliori, quòd aliquis sine peccato mutilare, vel occidere potest invadentem alium injustè, & occidere volentem, in casu, ubi vitam ipsius invasi aliter salvare non potest: dummodò ad salvationem, invasi principaliter, & non ad mortem invadentis intendat. Et ibidem: „Si aliquis vult me

* Forsan dilectioni & conservationi est legendum.

„interficere, possum eum prævenire, nec teneor expectare quòd me primo percutiat; Scriptura enim dicit: *Eripe eum, qui ducitur ad mortem*, scilicet injustè. „ *Prov. xxiv. 11.*

Hæc alibi deducuntur plenius: quæ quidem hic recitavi, non quòd, per modum determinationis, simpliciter approbarem quid Henricus, per modum suæ credulitatis, & opinionis, posuerat: sed quatenus ex prædictorum consideratione, palàm videatur, non esse sententialiter reprobandum, quasi Fidei præjudicet, si quis dicat: Licetum esse Principis vitam per invadentis tyranni interfectionem conservare, prout continet Conclusio.

Item. In tanta Principis & populi necessitate, sicut continet Assertio *Licetum est* &c. Deus aliquoties monet interiùs, & docet quòd aliquis de populo, contra tyranni hostis violentiam instrumentum divinæ ultionis se gerat, & tyrannum illum, quem non potest publica Justitia reprimere, hic executor divinæ voluntatis, cautelis convenientibus de medio tollat, prout de Eglon & Sisara, Holoferne, & aliis pluribus factum esse in sacris Litteris, & aliis pluribus reperitur. Ergo quodcumque contingit tyrannum hujusmodi, cautelis similibus, occubuisse, temerarium esse videtur, à tali actu divinam dispensationem leviter excludendo, vel ad inobedientiam Mandatorum Dei, vel sinistram intentionem actum illum referre.

Item. Constat quòd publicis Potestatibus maiorum punitio pertinet: sed dum publica Potestas, propria & juridica, per hostis violentiam, quasi suffocata tenetur, ad naturalis Principis interitum, & Reipublicæ desolationem; tunc malitia talis tyranni subditis fidelibus videretur eo ipso puniendi committi, ut Princeps, Respublica, ac ipse Dei populus non pereat. Idcirco Dominus Nicolaus de Lyra. *De interfectione Sisara, Judic. C. iv.* sic dicit, quòd „Jahel in hoc fecit rem licitam & meritoriam: sciebat enim quòd iste Sisara erat maximus oppressor fidelis populi, cujus Fidei ipsa erat, &c. & ideò sicut membrum illius communiter habet titulum interficiendi eum. Et Sarisberienfis *Policratici, Libro viii.* „Unus hostis humani generis, judicatus est, inquit.

Hæc distinctio tyranni, hostilis scilicet, quæ explicatur res quæ latet in nomine; ideò concludit: sicut damnatum hostem licet occidere, sic tyrannum. In hac etiam resolutione præsentis rationis fundari viderentur dicta sancti Thomæ, in duodecimo correlario recitata: & sic patet notorius effectus eorum, qui dicunt, quòd tyrannum convinci oportet: caret enim in eo, quòd tyrannus, convincente Justitia, & potentior existens, expressa insuper notorietas, satis vincit.

Sed contra Conclusionem, & aliquas suas probationes arguitur sic, ratione sancti Thomæ, secunda secundæ. Quæst. Lxv. Art. vii. *Homicidium*, inquit, est gravius peccatum quam simplex fornicatio, vel adulterium: sed nulli licet committere simplicem fornicationem, vel adulterium, vel quodcumque aliud peccatum mortale, pro conservatione vitæ, quia vita spiritualis præferenda est vitæ temporali, & corporali. Ergo nulli licet, deffendendo se ipsam, alium occidere, ut propriam vitam conservet. Thomas sic solvit: Dicendum, quòd actus fornicationis, vel adulterii non ordinatur ad conservationem propriæ vitæ, ex necessitate, sicut actus ex quo quandoque sequitur homicidium.

Item. Primâ secundæ Q. C. sic ait: *Præcepta Decalogi quantum ad rationem Justitiæ quam continent, immutabilia sunt; sed quantum ad aliquam determinationem, per applicationem ad singulares actus; ut scilicet hoc vel illud sit homicidium, furtum, vel adulterium, aut non; hoc quidem est mu-*

tabile: quandoque sola auctoritate divina, in his que à solo Deo sunt instituta, sicut in Matrimonio, & in aliis hujusmodi, quandoque etiam auctoritate humana, sicut in his que sunt commissa hominum Jurisdictioni. Hæc ille. Et sicut etiam in casu inevitabili Principis, vel suæ propriæ defensionis, modo superius resolutum.

Et per hoc patet clara resolutio rationis eorum, quid dicunt, quod sic contingeret, pro libito, interpretari Præcepta, *Non Mæchaberis. Non furtum facies*, &, pro libito, excusare Herodem de crimine, propter cujus impugnationem Joannes Baptista Martyr fuit; & quod licet furari pro Ecclesiis conservandis; & plures habere uxores, pro patria, vel civitate populanda; & hujusmodi: à solo enim Deo institutum est Matrimonium, penes quod, nulla auctoritate humana, fieri potest mutatio. Hæc etiam includunt formalem rationem illiciti, nulloque necessitatis respectu contingit ordinari talia ad Principis, vel propriæ vitæ conservationem, prout Thomas tetigit, ut supra resolutum est.

Istis rationibus ergo patet, quod non convenit hanc Assertionem, *Licetum est &c.* Fidei Judicio reprobare: quod si fieret, angustaretur, imò ferè prorsus clauderetur via angustissima abjiciendi tyrannides; & aperiretur porta magna, & spatiosa hostibus, perversis viris, licenter, & frequenter aggrediendi tyrannias: in quarum favorem, ab sit ab hac Synodo, quod quidquam in futurum calumniabile declaret, aut determinet. Et sic patet totius Conclusionis sententia, nedùm quantum ad alias de tyranno, dictis eisdem rationibus, & probabilitate consimili, nullatenus esse Fidei Judicio reprobandas.

Octava verò: *Littera occidit &c.* planè intelligitur de eo sensu litterali, quem littera primò facit, non quem Author litteræ primitus intendit: & hanc distinctionem, de sensu litterali, recipiunt, & illà utuntur Doctores sancti. Undè Gregorius, *super Ezechiel*, dicit: *Si omnia ad Litteram sentiamus, virtutem discretionis amittimus.* Et sic capit ibidem sensum litteralem, quem scilicet littera, de se, grammaticaliter exprimit, Et similiter dicit Hugo, in *Didascalicon*, & alii plures.

Postrema Assertio non dissuadet observantiam juramenti, vel confederationis, aut alligantiae; nisi quantum ad ea, in quibus divina Lex, & Charitatis ordo per se obligat: non enim intendit Assertio, quod propter unum denarium sibi, vel uxori defendendum, quis juramentum, vel alligantiam frangat; seu quantum ad ea, ad quorum conservationem, ex divino Præcepto & Lege naturali, & ordine Charitatis, priusquam juramentum fieret, vel confederatio, sibi, & suis tenebatur: ut est vita propria, uxoris, aut liberorum conservatio, vel educatio; quæ cum cadant sub Præcepto, illud Dei Præceptum, juramentum non dissolvit, vel confederatio; vel etiam, dum fit, intenditur, & constat ad bonum proprium, non ad nocumentum, ordinari.

Item. Sibi, vel alteri præjudicare, habet in se rationem illiciti; nec fieri potest præjudicium sine culpa mortali, vel veniali: juramentum autem non est vinculum iniquitatis.

Est ergo Conclusio ista: quod nulla dictarum novem Assertionum venit Judicio Fidei reprobanda.

Et hæc dicta sunt, cum correctione Apostolicæ Sedis, & Concilii Generalis.

Pro resolutione quorundam objectorum contra prædicta contentorum in cedula, incipiente: *Placeat attendere &c.* advertendum est primò, quod conformiter ad quædam dicta superius, quod, secundum Philosophos, in *Ethicis*, & *Politicis*, cui non discordat verus, & communis modus Scripturæ, & sanctorum Patrum accipiendi tyrannidem; *Proprie tyrannus est, quicumque Reipublica oppressor, Potentatu*

Regali, seu Monarchico despotice abutitur, ac in Regno, seu Monarchia vim infert, potentior existens, sive habeat, vel usurpet titulum, seu denominationem Monarchici Principatus, sive non.

Et sic, prout distinguunt Philosophi, viii. *Ethicorum*. Et v. *Politia*. Et Gregorius in *Moralibus*. Et sanctus Thomas, in Libro, *De Regimine Principum*. Et Sarisberienfis. Et alii plures, Tyrannorum propriè dictorum, alius est Dominus naturalis, ex Regno in tyrannidem conversus, de quo nulla novem Assertionum loquitur. Alius verò est hostis tyrannus, de quo in proposito, cui quidem ex ratione attemptatæ transgressionis eminentis Monarchiæ, effectuumque tyrannicorum oppressivorum populi, convenit in eo, quod Tyrannus notorietatis tyrannidis, ac exclusio recursus ad Superiorem, vim infert, potentior existens. Tali etiam tyranno convenit notorietas extremi periculi, auferendi vitam, & Dominium à naturali Principe, in cujus Monarchia hostis illè inceptor tyrannitatis, & nullus est ita cæcus, quin videat in quo vitæ suæ, & Dominationis periculo sit constitutus Rex, seu Monarcha, in cujus territorio qui supra assurgit, & vim infert, potentior existens, ac nititur principari; & hoc ipsum, tyrannus, ad hostes contracta, sufficienter in sua ratione comprehendit. Et nihilominus Assertio, vel Propositio ad idem satis explicat, & cum hoc, tyrannidem hostilem, respectiva limitatio illius hostis ad Regem, & Dominum suum, pejori circumstantia aggravat: habet enim textus: *contra salutem corporalem sui Regis, & supremi Domini, pro auferendo &c.* Pejor est autem, & multò periculiosior tyrannia subditi, & hostis intestini, quam extrinsecus invadentis, ut cuilibet notum est: extremitas itaque periculi exigit omninò necessitatem succurrendi.

Et quia dictum est; tyrannica hujusmodi ratio, & ipsamet Assertio explicite Superioris planè recursum excludit; ideò non restat, nisi vel quod Princeps pereat, vel quod fidelis subditus, ad sensum Assertionis, illum defendat. Patet ergo quod Assertio ipsa, ex sua declaratione, ac tyrannidis hostium, præsertim intrinsecorum, propria ratione, necessitatem inevitabilem sufficienter comprehendit.

Cum ergo dicitur in prædicta cedula, quod animus occidendi, propria auctoritate, à Sanctis non approbatur: dico, quod nec animus propriam, vel sui Principis vitam, & Dominium conservandi, ac præferendi vitæ hostium tyrannorum, per Sanctos, Doctores reprobatur. Et evidens est quod Assertio tyranni interfectionem non intendit; nisi pro quantum, ex necessitate, ordinatur ad Principis, & Reipublicæ conservationem, quod divina & humana Lege non interdictur; & secundum Doctores peritissimos, nullam videtur habere rationem illiciti; & sic, non præsumptuosè, vel auctoritate propria, sicut aliàs deducitur; interdum enim quis interficit aliquem ex Justitia, ut Minister Legis, quamvis non ex Officio; prout distinguit Alexander de Halis. Et sic in proposito; cum dicitur in eadem cedula, quod machinari, importat actionem occultam, & prolixam, &, per consequens, non inevitabilem.

Antecedens est falsum, & Consequentia non valet: machinatur enim quis nedùm occultè, & prolixè, sed exteriori interdum, & subito. Undè *Catholicon*, machinari enim, est astutè insidiari. Præterea, quantum machinatio est occultior, & diutius protrahitur, tantò utique est periculiosior, & inevitabilior existit, &, per consequens, magis subitum, ac celerius remedium exigit.

Cum ultra dicitur: quod non habet Assertio, quod machinatur in mortem; sed in salutem corporalem Domini sui; nec Assertio dicit: pro auferendo

rendo vitam, sed pro auferendo Dominationem. Pen-
setur hic, in quali vitæ periculo Rex ille, seu Mo-
narcha constituitur, cujus salutem corporis, & do-
minationem, tyrannica hostis violentia nititur aufer-
re. Istud solum quod Assertio continet cedula nar-
rat, necessariissimum festinæ provisionis succursum
clamat.

Præterea, oportet quod illa corporis salutis læsio
sit valde enormis, & morti propinqua: imò sit
efficaciter, seu æquivalenter mortis inclusiva; A
unde Monarcha sic invalidatur, quod sibi Domi-
natio sua possit tolli. Cum ultra dicitur in cedu-
la, quod non continet Assertio, quod hic machi-
netur, quasi jam habeat gladium extensum ut per-
cutiat Regem. Verum est; sed, ut præmittitur,
fatis dicit, unde extremum periculum imminet, ne
cum gladiis mille, palam, vel occultè, cum telo
unico, vel veneno id in quod machinatur expleat,
vi, aut industria, captato tempore per huiusmodi
tyrannum, quo tunc succurrendi facultas non ha-
beatur, quæ vel nullo Jure permittitur; vel de-
cet occurrere, in tempore opportuno: ne differatur
claudi stabulum, usque post amissionem jumento-
rum.

Et circa hoc, attendatur attentio Theologorum,
& Juristarum; quomodo scilicet circa moderantiam
inculpatæ tutelæ fuimet, vel alterius, licitum est B
servare debitam proportionem actus defensionis, ad
finem intentum conservationis.

Attentâ igitur supra dictâ violentiâ, qualitate, &
conditione hostium tyrannorum. Attento discrimi-
ne quod non priuato viro, sed Principi publico,
& per hoc Reipublicæ imminet. Attentis his quæ
dicta sunt, & cogitari possunt; pensetur, si erat
debita proportio actus defensionis, quod expectetur
quod Rex supra cervicem gladium habeat exten-
sum, priusquam defendatur.

Cum in eadem cedula dicitur ulterius, quod
effectus fortilegii est incertus, dubius, & non pro-
pinquus; dicitur quod nihilominus hostilis tyran-
nus, ultra propriam tyrannidis rationem, perversior
& periculosior efficitur, si in Fidei opprobrium for-
tilegiis misceatur.

Præterea, Assertio, ex tyrannidis hostium propria
ratione, & aliis supra dictis, satis abundat, unde vi-
detur imminetia periculi, & necessitas occurrendi. C
Nec vocabulo, cupiditatis, fraudis, & mali ingenii
sic importatur actus interior; quin simul effectus
exterior, ab interiori procedens, expresso machinandi
opere designetur: supposito etiam quod hæc sin-
gula tyrannus interius gerat; non tamen minus im-
probè, & periculose Principi excidium parat.

Item. Qualiacumque sint media: sicut tamen
actus exterior ex objecto, sic actus moralis interior,
ex fine intento speciem habet, rationemque accipit
bonitatis, vel malitiæ. Intenditur autem, ut dicit
Assertio, exhereditatio Principis, & ablatio salutis
corporalis: & quantum vitæ periculum ista com-
portent, dictum est.

Cum dicitur, quod explorationes, & insidiæ
important longam præmeditationem; exit licita, &
conueniens proportio actus defensionis, ad finem in-
tentum conservationis Principis à tyranno hoste* ty-
rannica consuetudine sua Principis defensionem præ-
ueniat. Idcirco in Scriptura sacra, & alibi, circa in-
teritus tyrannorum frequentius intervenisse leguntur
cautelæ, vel insidiæ; quæ tamen malè possent fieri.
Sed hæc Assertio non importat: & ideo dicit
Sarisberiensis, quod tyranno licet adulari, id est,
insidiari, & fingere.

Cum dicitur ultra, quod fuerunt insidiæ juramen-
to fidelitatis vallatæ, prout innuit nona Assertio,
nitens salvare, quod tales confederationes non obli-
gant. Dicendum quod non obligant, in præjudicium

* Locus corruptus.

divini Præcepti, & debiti ordinis Charitatis, ad in-
tentum illius Assertionis, sicut alibi resolutum est:
& ille sensu & intelligentia orbatus esset, qui di-
ceret, quod confederatio cum tyranno hoste de-
bita, à proprii Principis defensione retraheretur.

Cum dicitur, quod non negat Assertio quin
Justitia possit haberi, aliquo modo, per Supremum:
dicit bene, *bono modo*. Dicendum, quod Assertio
posuit, quod nullus modus conueniens possit exe-
qui per Superiorem; cui potius talis executio facti,
vel Judicii utique conueniret, nisi Assertio Principis
potentiam, & idoneitatem excluderet, utpote si
puer, vel infans existit.

Cum ultra dicit cedula, quod per alios milites
fieri poterat. Dicendum quod etsi pluribus Prin-
cipem tueri liceat; non minus ei licet qui primus
fidelior, atque oculatior in tali necessitate accur-
reret: nec necessitas inevitabilis, de qua loquun-
tur Doctores & Canonistæ, & Legistæ, ad hunc,
vel illum defensionis authorem intelligitur refer-
ri. Quia si quis nitatur me interficere, nulla neces-
sitate compellor, quin liberè valeam non reniti, si
volo. Intelligitur ergo necessitas conditionata ex
parte determinati effectus conservationis, in ordine
ad defensionem in communi: ita scilicet, quod ne-
cessariò mihi per aliquem defensorem succurrendum
est; alioquin non possum à læthaliter* liberari, &
mortem vitare.

Cum ultra subditur de quarta Assertionem, quod
non coarctatur ad casum circumstantionatum. Di-
citur breviter, quod ex ordine in quo habetur
Assertio ista, inter cæteras; & ex hoc, quod poste-
riores casus continentes, ad tyrannum, ut prænomi-
natum, expressè referuntur: quia etiam in huius-
modi quarta Assertionem ponitur vocabulum *infideli-
tatis*, quod est relativum vassalli ad Principem.
Indè est, quod contra Assertionis intentionem ad
non hostes tyrannos sinistrè extenditur. Et istud
clare patet inspicienti Assertionem ipsam, ad modum
scribendi, vel loquendi peritorum; qui si primitus
loquutionem suam ad aliquid speciale, & secundum
quid contraxerint; & interponi contingat distribu-
tionem vocabuli, rei de qua præcipue habetur lo-
cutio; tunc debet intelligi distributio, à *commodo*,
ut dicunt Logici: vel distributio ad præjacentem
materiam contracta. Ut si Constantiæ, loquar de ci-
vibus; & interponam, quod omnis homo vadit ad
pratum: non indè sequitur quod Basileenses vadant
ad pratum. Et sic patet, quod rationes illius cedu-
læ non militant; cujus actor cum illis quos infe-
quitur, ad veritatis Scripturæ, debiti que ponderis
rationum intelligentiam, quam ad commiseratio-
nem de hæresi deinceps intendat.

Advertendum est tamen, circa prædictam pro-
priam †, vel sui Principis necessitatem defendendi
inevitabilem; quod qualitercumque intervenerit:
nihilominus timendum est, in Pœnitentiæ Foro;
ne forsitan fuerit improprio actus defensionis, &
intentionis defendentis, ad finem intentum conser-
vationis. Propterea dicit glossa, & narrat Joannes
Lector, in *Summa*, quod *debet timere defendens,*
ne in aliquo excefferit; vel ex indignatione, vel ira-
cundia, seu libidine vindictæ motus, & non ex sola
defendendi necessitate hoc fecerit. Et subdit ille
Doctor: *Interiorem ergo pœnitentiam*, inquit, *debe-*
re habere, & quasi suis peccatis ascribere, quod in tan-
tam potuit venire necessitatem, se videlicet, seu Prin-
cipem, per alterius interitum, ab interitu conservandi,
ut supra resolutum est. Sed &c.

Ex istis omnibus, in mea deliberatione concludo,
ut præmittitur, quod decernendum est, nullam
prædictarum novem Assertionum debere Judicio
Fidei reprobari. Et hæc, & omnia superiora, dico
humili-

* Forſan aliter.

† Forſan legendum propriæ vitæ.

humiliter, sub determinatione, & benigna correctione Apostolicæ Sedis, & sacri hujus Concilii Generalis. In cujus rei testimonium, Conclusionem istam manu propria scripsi, & proprium nomen subdidi. Anno Domini, millesimo quadringentesimo decimo quinto. Vigesima sexta Mensis Novembris. Apud Constantiam, Provinciæ Moguntinensis, in Concilio Generali ibidem celebrato.

XLI. DELIBERATIO.

Ad Quæstionem, quâ quærebatur: Utrum novem Assertiones, vel Propositiones jam diu propositæ, in Judicio Fidei sunt condemnandæ. Respondeo sub hac forma: quod quia dictæ Propositiones in certis casibus debite circumstantionatis, possunt habere aliquem sensum verum & Catholicum; ideo mihi sic videtur, quod licet ipsæ sic nudæ, & sine aliquo adjumento proponantur, ut jam fuerunt propositæ: nihilominus tamen, ut puto, non veniunt in Judicio Fidei simpliciter condemnandæ; non plus fortè quàm istæ: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest intrare in Regnum Dei.* Joan. III, 5. Et alibi dicit Christus: *Vado ad Patrem, quia Pater major me est.* Joan. XIV, 28. Et cum pluribus aliis consimilibus in sacro Canone contentis.

Nec expedit, ut puto, rebus stantibus ut nunc, tales condemnationes, aut reprobationes facere. Quid enim profuit Sententia lata Parisiis? Videmus clarè ad oculos, quod occasione hujusmodi Sententiæ, cum sequelis ejusdem, mala plurima, & penè innumerabilia, & irreparabilia evenerunt in Regno, in maximum detrimentum, scandalum, & opprobrium dicti Regni. Videmus etiam in hac civitate Constantiensi, quomodo divisiones, discordiæ, lites, & odia quotidie, & communiter insurgunt inter plures, qui ad hoc sacrum Generale Concilium pariter conveniunt ad bonum pacis, amoris, concordie finaliter obtinendum.

Item. Interdum contingit, quod vitate volens unum errorem, incidit in errorem contrarium. Videamus ergo, ne dum nimis reprimimus tyrannorum adversarios; securiorem & magis tutam se videat damnandæ tyrannidis sævitia, simul & improbitas. Et sunt hæc breviter dicta, salvo semper in omnibus meliori, & saniori judicio; & specialiter, sub omnimoda correctione & emendatione Reverendissimorum Patrum Dominorum Judicium.

Humilis Abbas, &c.

XLII. DELIBERATIO.

Super materia novem Assertionum, examini Doctorum sacræ Theologiæ in hoc Generali Concilio Constantiensi, per ejusdem in causis Fidei Judices commissarum; suppositis protestationibus submittendi modicum*, ad quod sequitur, dictorum Judicium, & Generalis Concilii, & aliorum quorumlibet saniori Sententiæ; nihilque asserendi temerè, non cupiendi quemquam offendere, non personas accipere, non ultra jussu præsumere; sed tantummodo satagendi conscientie testimonium, ad interrogata sobriè, justè, & piè reddere.

Prima dictarum Assertionum, cui sex ordine sequentes innuntur, duplici sensu considero posse capi. Uno modo, ad sensum & intensionem Magistri Joannis Parvi, cum modificationibus, scilicet, conditionibus, & restrictionibus, quibus in Tractatulo suo Parisiis aliàs proposito vallata, & qualificata est; cujus Tractatuli copia formaliter, & in-

* *Locus corruptus.*

corruptè præsentata fuit Judicibus, de ejusque veritate sufficientibus testimoniis facta Fides: in quo sensu mihi apparet esse recipienda, de perfidissimo hostili tyranno, nobilissimum & optimum Principem, ejusque subditos, & Principatum, politica tranquillitate florentes, implacabili crudelitate; nec solito, vel communi Juris ordine remediabili; modis insuper absonis in Fide; & fortilegiis, & aliis superstitionibus, maleficiis &c. ad mortem proximi instantem, & mox imminens persequente, & exitaliter opprimente: quo in casu unicuique subditorum hujusmodi licitum, imò debitum esse, communi doctrina conceditur, vitam propriam, vitam multitudinis, vitamque Principis, moderato fortitudinis actu, usque ad tyranni talis interemptionem, per se tamen non intentam, celeriter, & bonis, in tam urgenti periculo, cautelis liberare, defendere, & salvare. An autem dictus Magister benè subsumpserit, vel subsumptam Minorem satis probaverit, ignoro penitus: & hoc impertinens est ad Fidem.

Alio modo sumi potest hæc Assertio; ut exuta, vel absoluta à conditionum, & restrictionum parte illa, quæ nondum exprimitur, in ea denunciatarum. In quo sensu varii variè sentiunt de ipsa. Mihi autem pro modico sapere videtur, quod nec ipsa, nec aliæ sex ab ea dependentes, sint in hoc sensu, Judicio Fidei condemnandæ.

Movent me primò Doctorum solemnium & Catholicorum sententiæ, sive scripta, tot sæculis, usque nunc in Fide non suspecta, quorum alii tradunt, hostilem hujusmodi tyrannidem omnes habere persecutores. De quo Sarisberienfis, & alii multi; præsertim ubi judiciaria Principis executio tanti sceleris cladibus oppressa tenetur. Alii verò, quod unusquisque, etiam privata persona, proximum debet multo magis Principem suum, non expectatis specialibus Principantium Mandatis, ab injusta, & subita morte liberare, cum potest. *Erue*, inquit Scriptura, *eos qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses.* Proverb. xxiv. Ad hoc Auctor *Summe Confessorum*; declinat, *Libro II. tit. I. qu. xxx.* Augustinum, Ambrosium, aliosque plures allegans.

Item. Istarum Assertionum condemnatio quæ petitur, perplexas in simili materia difficultates plurimis sacræ Scripturæ passibus subingerent*, quorum expositores luculentos tractatores, vigore talis condemnationis, vel negare, vel suspectos habere oporteret.

Item. Rationes omnes in publicam hujus Concilii Audientiam adductæ contra has Assertiones, ad probandum, eas, & earum aliquas Præceptis Decalogi repugnare; mihi, & omnibus quos super hoc audivi scientificis, & ad neutram partem inordinatè affectis, visæ sunt efficaciter, & faciliter cum Fidei sinceritate fore solubiles. Imò pars earum apparentior, & difficilior, responsionibus publicis, & solemnibus, in dicto Concilio satis est ostensa non concludere.

Item. Quo pacto, vel qua necessitate non duxerim, qua levitate extinguerentur, & sepelirentur condemnatione tali divinæ miserationis auxilia, ne cuiquam ultra publicare, vel manifestare liceret, quod secreto, familiarivè Spiritus Sancti consilio, non accepta ab homine officaria potestate, persecutorem Legis, & populi Dei interficeret, sicut de Moyse, Phinéas, Helia, ceterisque in Veteri Testamento plerumque factum esse conceditur; & crebrius in præsentis gratiæ statu contingere posse, negari non debet.

Item. Condemnatio, sævissimis hujusmodi tyrannis hostilibus, impunitatis, & incompenibilitatis securitatem præstaret; undè passim laxarentur iniquitates.

* *Forfan subingerit.*

tatis habent, quod contra subditos etiam esset occasio potentissima non sperandi remedium in oppressionibus amarissimis: quod quia non minus arbitrator evitandum hac condemnatione Propositionum, quæ in sensu, & forma quibus denunciatae sunt, nec assertorem habuerunt, nec ullibi scandalo fuerunt; nisi quantum impugnatores earum suscitaverunt. Hac, inquam, earum condemnatione, patefieret, & quasi authorisaretur modus obscurandi faciliter famam bonam celebrium personarum, Congregationum, Principum, & Regionum, quorum dogmata, seu dicta verum sensum habentia, vel probabilia, sub aliarum Assertionum, in parte, non in toto similium, denunciatione, & condemnatione, vocibus æmulorum, vel odio certantium disseminarentur esse formaliter condemnata. Sic heu? Propositio illa: *Quilibet tyrannus*, &c. longè latèque per Orbem, error Franciæ nominatur; cum tamen in Francia non dubium inaudita sit, & incognita: quamquam de re quam significat, repressionem scilicet tyrannorum, præservationem Principum, & liberationem populi, tractatum sit Parisiis aliquando: quemadmodum in omni scientia, diversæ Propositiones affirmativæ, negativæ, impertinentes, vel oppositæ versari noscuntur, & fieri circa idem.

Item. Solemnes Theologiæ sacræ Doctores, ultra quàm octoginta numero, diversorum Statuum, & Regionum, mediis astricti juramentis, in hoc Concilio, quartâ, vel scilicet, eorum parte excepta, constanter deliberaverunt: nullam dictarum novem Assertionum esse Judicio Fidei condemnandam. Quæ tot taliumque virorum deliberatio præfulta rationum mediis, numero, sensuumque pondere commendabilibus, prout eorum quisque in suo abundat, argumentum loci, ab autoritate præcelebri constituere censetur, & fundare.

Item. Ex hac condemnatione, virisimiliter orietur infedabile divisionis, & contradictionis incentivum inter Doctores Ecclesiæ Sæculares, Regulares, Mendicantes, non Mendicantes; Doctorum etiam plurium Regionum, & Patriarum contra Doctores aliarum, inter quos haberet dicta condemnatio plurimos & sufficientissimos aliter sentientes; indeque forsitan pullularent crimina denigrandi Concilium, turbandi communem Ecclesiæ pacem, schismata confovendi, Reges & Principes ab amicitia dividendi, & alia pericula multa valde.

Item. Quis ad plenum enarraret? Quis satis horreret, ac defleret dicta concertamina, strages hominum, urbium excidia, populamina plebæorum, intestinas super numerum discordias, odia numquam moritura, ceterasque vastitatum calamitates, quæ, condemnationis hujus occasione, quantum ex præteritis futurorum præfagiuntur eventus, per universum Christianissimi Regis Franciæ Monarchatum, & undique circum circa desolabiliter & indelebilitè grassarentur. Erit ne igitur arbor bona fructus tales faciens?

Item. Non modicam perturbationis efficaciam attulisse censetur illa vox, Spiritus sancti Oraculum, piè credita, quam venerandissima Natio Gallicana, præfidente Domino Episcopo Turonensi, die tertia Februarii: item, vigesima sexta die Martii, præfidente Domino Gebennensi, celeberrima numerositate adunata, conclamavit, & invicem utraque vice perornavit, dicens: „Fiat in hac re pax, concordia detur opera, differatur, protendatur in alterum tempus, auferatur, extinguatur ista turbatio, quæ dissecat unitatem nostræ charitatis, Ecclesiæ salubritatem eliminat, intendit odiorum fuliginem, & in omnium fidelium statu tranquillitatem pacis, & amicitia, si dimittitur, dissipabit.“

Modicum id de prima Assertionem, cujus expeditio sex alias in ea fundatas satis patenter resolvit.

In octava Assertionem, sententialiter petitur hæc damnari: *Qui semper tenet in sacra Scriptura sensum litteralem, occidit animam suam*. Cujus contradictionem expressè probat Augustinus, quarto, *De Spiritu, & littera*, falsam esse; eamque sequitur sanctus Thomas, & allegat in prima secunda, quest. x. Artic. II. in responsione: *Littera*, inquit, *Evangelii occideret, nisi esset interius gratia Fidei, sanans ipsam autoritatem*. Non est in omnibus sic sanans, & vivificans; cum aliud sit hunc sensum litteralem tenere, & aliud Spiritu vivificante, vel Fide formata tenere. Et, per consequens, Assertio vera esse videtur, & nullatenus reprobanda.

Item. De litterali sensu communis terminorum impositionis non ambigitur veritatem habere. In quo sensu recipi videtur in prædicto Tractatulo Magistri Joannis Parvi.

Item. Ubi hæc Assertio habet *semper*, Tractatulus ille habet *solum*, vel *tantum*, si proprietas attenditur Gallici sui; quæ signorum diversitas, diversitatem sensuum generat evidentem.

Nona Assertio fundari videtur in hoc, quod juramentum esse non debet vinculum iniquitatis, nec in exitum peccati vergere.

Item. Quod omnino præjudicare, vel præjudicium alteri facere ex proprio quid nominis tradito per Grammaticos, Papiam, Hugocionem, Catholicon, & etiam satis usitato, importat rationem injusti, vel mali culpabilis, contra Præceptum, scilicet Legis naturæ, pariter, & divinæ; quo dicitur: *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris*. De quo, *Tob. IV. Matth. VII. Luc. VI*. Et sicut non quælibet mali poenæ inflictio est injusta; sic nec talis quælibet est præjudicium ei cui infligitur: justè enim puniuntur à Judice delinquentes, & adjiunguntur animadversioni poenarum, quæ non sunt eis præjudicium, sed reformatio, & liberatio à reatu. Hoc modo, juramenti impletio in alterius præjudicium, vergit in exitum peccati, ad quod teneri nemo potest. Unde præfati Magistri Joannis Tractatulus, in sexta Veritatum suarum, ex qua hæc Assertio sumpta est, hoc nomen *præjudicium*, & qualiter hoc vult uti, ut palam explicat, & interpretatur dicens: *Milium alligantia vergentes in præjudicium*; mox addit: *Animæ, aut vitæ promittentium*, &c. *servanda non sunt*, quam expressionis declarationem non habet hæc Assertio. Quare antè omiſſa fuerit, non dijudico.

Ex præmissis, ad quæsitum respondeo negativè, quod nulla dictarum novem Assertionum mihi videtur Fidei Judicio condemnanda, semper suppositis protestationibus, & submissionibus ante dictis. Humilis, &c. sacræ Theologiæ Professor.

XLIII. DELIBERATIO.

Videtur mihi quod ista materia sit differenda, & suspendenda usque ad creationem Summi Pontificis jam futuri, Deo duce, indubitanti: quemadmodum Christus interrogatus, an liceret *censum dare Cæsari*, an non; non dedit publicè responſionem uni parti, nec alteri, &c.

XLIV. DELIBERATIO.

Videtur mihi, &c. quod Judicium istarum novem Assertionum sit differendum, & suspendendum usque ad institutionem Summi Pontificis futuri. Sic enim Salvator interrogatus, an liceret *censum dare Cæsari*, an non; non publicè determinavit se ad unam partem, nec aliam. Sed aliàs in Evangelio; cum

cum de eradicandis zizaniis interrogaretur, tale dedit Præceptum: *Sinite utraque crescere usque ad messem.* Matth. XIII. 30.

XLV. DELIBERATIO.

Quæritur: Utrum prædictæ novem Assertiones Fidei Judicio sunt reprobandæ.

Pro intellectu primæ Assertionis ponuntur Conclusiones.

Licet tyrannus talis possit, mereatur, & debeat occidi; hoc tamen fieri non debet, nec licet alicui, sine autoritate Superioris.

Prima pars Conclusionis patet, *Exod. xxii. 18.* ubi dicit *Lex: Maleficos non patieris vivere.* Et hujus ratio est: nam peior est malus homo, quam bestia; & plius nocet, ut dicit Philosophus, *1. Politicorum*, & *vii. Ethicorum*; & Beatus Thomas, *Secunda Secunda. quest. LII. art. II.* hoc probat dicens: *Qualibet persona singularis comparatur ad totam Communitatem, sicut pars ad totum: & ideo si aliquis homo sit periculosus toti Communitati, & corruptivus ipsius, propter aliquod peccatum, salubriter, & laudabiliter occiditur, ut bonum commune conservetur; sicut membrum putridum abscinditur à corpore sano, ne totum inficiatur, quia, ut dicit Apostolus. Modicum fermentum totam massam corrumpit.* *1. Cor. v. 6.*

Secunda patet, per Beatum Augustinum, in primo Libro, *De Civitate Dei*, ubi dicit, quod *Qui sine aliqua publica administratione maleficum interficit, velut homicida judicabitur; & tanto amplius, quanto à Deo potestatem sibi non concessam usurpare non timuit.* Unde Apostolus, ad *Rom. xiii.* *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit; non enim est potestas nisi à Deo: qui ergo potestati resistit, Dei ordinationi resistit.*

Hanc etiam partem probat Beatus Thomas, ubi supra, *Articulo tertio*, ubi ostendit, quod occidere malefactorem licitum est, in quantum ordinatur ad salutem totius Communitatis, ut etiam supra patuit. Et ideo ad illum solum pertinet, cui committitur cura Communitatis, sicut ad Medicum pertinet abscissio membri putridi de corpore sano.

Quicumque occidit aliquem hominem, etiam sola inspiratione divina, * licet non facit sine autoritate Superioris. Prima pars patet, *Matth. xx. 15.* ubi parabolicè de Deo dicitur: *An non licet mihi quod volo facere?* Quasi diceret: utique. Undè quidam distinguunt tres modos quibus licitè sit homicidium. scilicet divina inspiratione; judiciaria potestate; vel Principis Mandato: undè hoc tamen intelligendum est de eo, qui meruit occidi.

Secunda pars patet: quia Deus est ipsa summa potestas, à quo omnis potestas habetur. *Romanorum, decimo tertio.* Possibile est aliquem, imò quemlibet à Deo inspirari, ut etiam per cautelas, explorationes, insidias, & dissimulationes, etiam silendo suam voluntatem, tyrannum, sive maleficum occidat. Patet hæc Conclusio de Moyse, qui occidit *Ægyptium.* *Exod. ii.* Item de Ajoth, qui afferens Eglon Regi Moab munera, interfecit. *Judic. iv.* Item, de Judith, quæ insidiosè, cautelosè, simulatoriè, ac deceptorie occidit Olophernem. *Jud. x, xi, xii. & xiii.* Et patet de multis aliis, qui in sacra Scriptura leguntur his mediis hostes Dei, & suos occidisse: & tamen ex hoc commendantur.

Ex his apparet satis quid sentiendum sit de aliis sex immediatè sequentibus, quæ quodammodò correlatoriè sequuntur ex prima Assertionem.

Pro octava Assertionem, ponitur talis Conclusio.

Quamquam sensui litterali numquam possit subesse falsum; sensus tamen litteralis, qui aliquando fuit, *Tomi V. Pars III.*

* *Locus corruptus: forsan legendum, licitè facit, non sine*

non est semper tenendus. Prima pars hujus Conclusionis est Beati Thomæ, in prima parte *Summæ Quest. I. Artic. x.* in responsione ad *III. articulum*, in forma. Et probatur sic. *Cujus auctor est Spiritus sanctus, illi non potest subesse falsum; sed Spiritus sanctus est auctor sacra Scripturae.* Ergo patet Major: quia ipse est *Spiritus veritatis*, *Joan. xv. & xvi. & in eo tenebra falsitatis, non sunt ulla, 1. Joan. i.* Minor nota, *II. Pet. i.* ubi dicitur quod *Spiritus sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines.*

Litteralis sensus, est quem Author ipsius Scripturae intendit, ut dicit sanctus Doctor, ubi proxime supra, in prima quest. Ergo nullo modo sensui litterali potest subesse falsum; nec ut sic, *littera*, id est, litteralis sensus occidit; imò vivificat: quia *Lignum vite est his qui apprehenderunt eam*, ut habetur, &c. Et sensus litteralis tam est verus, & efficax, quod solum ex eo potest fieri Argumentum, ut dicit Beatus Augustinus, in *Epistola*, contra Vincentium Donatistam.

Secunda pars probatur. Nullum rationabiliter & justè prohibitum, est tenendum: sed sensus litteralis, qui aliquando fuit tenendus, est modò prohibitus. Ergo, &c. pro quod in sacra Scriptura consideratur duplex sensus: litteralis unus proprius; alius figurativus. Nam, ut dicit sanctus Doctor, ubi proxime supra, in responsione ad *tercium articulum.* Per voces, seu verba sacra Scripturae significatur aliquid figurativè. Undè in Scriptura, de Immolatione Pascali, & Circumcisione, & similibus, Spiritus sanctus intendebat hoc in Veteri Lege realiter, & secundum propriam significationem fieri debere. In Nova autem Lege, Christo adveniente, intendebat hoc alio perfectiori modo debere fieri. Uterque fuit sensus litteralis. Unus autem, scilicet proprius, secundum propriam significationem verborum, nunc cessavit; ita quod qui nunc hoc sic fieri debere intelligunt, à Fide dævant, & seipso occidunt. Contra hos loquitur Beatus Apostolus, cum dicit: *Littera occidit; quia adveniente figurato, cessare debet, & cessat figura.*

Pro nona Assertionem, ponitur talis Conclusio.

Quicumque promissio licita, aut confederatio, sive juramentum, quæ, vel quod non vergit in præjudicium animæ alicujus viventis hominis, semper observanda, seu observandum. Patet: nam potius debet homo omnem substantiam amittere, imò mortem subire, quam contra hujusmodi confederationem, ac juramentum venire, seu facere; quia peccaret mortaliter. Si autem aliqua promissio, confederatio, aut aliquod juramentum vergit in præjudicium, seu damnum animæ alicujus; tunc debet in aliud bonum commutari.

Ex his omnibus elicitur Conclusio correlaria, talis videlicet.

Sicut hæc Assertionem novem non sunt aliquo modo approbandæ; ita non sunt Judicio Fidei reprobandæ simpliciter. Patet ex præmissis. Concluditur ergo, juxta meam modicam scientiam, atque conscientiam, quod expediens est, & utile, de ipsorum determinatione pro nunc superfedere, & aliis necessariis intendere.

XLVI. DELIBERATIO.

Reverendissimi Patres, & Domini in Christo. Consideratis variis oppositionibus aliquorum Doctorum, variisque casibus contingentibus circa materiam novem Assertionem; summopere animadvertendum est, quod in hujusmodi materia, in duplici differentia Propositiones possunt formari. Vel sunt

Kkk

communes universales, & minùs sufficienter restrictæ, & resolutæ, & tales sunt reprobandæ, ut patet de jam condemnata in præsentî Concilio: *Quilibet tyrannus*, &c. & quarta Assertio videtur ei similis, &c. Vel hujusmodi Propositiones sunt, aut formandæ sunt singulares, & singula*, nec resolutæ, & restrictæ ad casum inevitabilis necessitatis; sic quod effectus, seu eventus rei tyranni sic notoriè, & pertinaciter machinantis, non valet præveniri, aut impediri, nisi per mortem, & interfectionem ipsius. Hujusmodi Propositiones in dicta materia, in dicto casu, non videntur Judicio Fidei reprobandæ: verumtamen excusabilibus, & protestationibus Catholicis, &c.

Reverendissimi in Christo Patres, & Domini. Ego, &c. Propter quod in hac modica & inutili deliberatione, non intendo licentiam, licitatem, auctoritatem, seu authorisationem Legis divinæ; de qua quidem, cum omni modestia & humilitate loqui decet. Et hæc humiliter submitto omnimodis correctioni, examinationi & determinationi vestris, Reverendissimi in Christo Patres, & Domini.

* *Forſan ſingulæ.*

XLVII. DELIBERATIO.

Reverendissimis Patribus, Dominis Deputatis, ex parte sacri Concilii Constantiensis, in causis Fidei.

Pro responsione fienda ad quæstionem propositam aliàs de novem Assertionibus, per cedula, Magistris & Doctoribus, communicatis; an videlicet dictæ novem Assertiones sint Judicio Fidei reprobandæ: dico, cum omni correctione, aliqua & pauca quæ sequuntur, sine pertinaci Assertionem; sed prout de præsentî mihi occurrit, paratus semper in omnibus sequi, & determinationem sacri Concilii tenere.

Primò. Nona Propositio mihi videtur falsa, & erronea, in sua generalitate; & sic, undè* considerata prout proponitur: eo quod bonum fidelitatis Fidei promissæ, vel juramenti, seu confederationis, est majus bonum quàm sit modicum lucrum temporale; pro quo tamen acquirendo, aut ejus opposito evitando, per illam Propositionem conceditur alicui licere istud bonum fidelitatis postponere, aut frangere, contra communem regulam: *De duobus bonis, melius est præferendum.*

Similiter dico de octava Assertionem, quod ipsa mihi videtur falsa, & erronea: quoniam ex illa Propositione sequitur totam Scripturam sacram esse suspectam; eo quod omnis illius sensus sacræ Scripturæ fundatur in sensu literalî.

Dico tertio, quoad quartam Propositionem: quia loquitur generaliter de tyranno, sine aliqua specificatione; ipsa per se absolutè sic considerata, videtur mihi falsa, & erronea, conformiter ad illam in illo sacro Concilio condemnatam, quæ incipit: *Quilibet tyrannus*, &c. Videtur enim, quod istæ duæ Propositiones mutuò se includunt, & idè idem judicium de ipsis.

Sed si consideretur dicta quarta Propositio, in habitudine ad tres præcedentes, & tres sequentes, sicut, videre meo, debet considerari: tunc idem videtur mihi judicium in approbando, vel reprobando eam; sicut illas; & quo ad hoc sit† considerata, nec ipsa, nec illæ aliæ, scilicet tres præcedentes, & tres sequentes, videtur mihi includere illam aliàs hîc in Concilio condemnatam, *Quilibet tyrannus*, &c. nec contra: quia dicta condemnata, loquitur generaliter de tyranno. Istæ autem Propositiones specificant; & loquuntur de tyranno, qui *Per cupiditatem, fraudem, furilegium, vel malum ingenium machinatus contra salutem corporalem sui Regis, & Supremi Domini, pro auferendo sibi suam nobilissimam Dominationem, & quando est talis potentia, quod de eo non possit*

* *Forſan undè.* † *Forſan ſic.*

test, bono modo, fieri Justitia per Supremum. Per quod apparet claram esse distantiam inter istas, & illam aliàs condemnatam.

Dico ultra, quod materia earum pertinet ad Fidem, quemadmodum & materia prædictæ aliàs condemnatæ, *Quilibet tyrannus*, &c. Et ridiculosum videtur mihi dictum dicentium, tales Assertiones morales, seu de moralibus, non pertinere ad Fidem; periculosum, atque scandalosum.

Dico ultra, quod non videtur mihi, de præsentî, expediens eas condemnare, vel approbare, ne approbando eas, via, licentia, & audacia detur simplicibus, & malè intelligentibus, faciendi contra Mandatum Dei, *Non occides. Non perjurabis.*

Similiter periculum est in condemnando eas, ne per hoc Jus faveatur volentibus tyrannificare in præjudicium Reipublicæ, quibus, videre meo, in casu potest obviari, etiam per aliud, quàm per Judicem ordinarium, videlicet. extraordinario modo. Propositiones verò quæ sunt de licentia, vel de Præcepto affirmativo, licentiam, vel obligationem faciunt; non pro semper, & omnino; sed pro tempore, & loco, debitis circumstantiis concurrentibus, quarum aliqua diffinitivè non ligat Præceptum: nec tamen, propter hoc, Assertio quæ dicit, tale quid licere, vel cadere sub Præcepto, est falsa; quia, de se, talia affirmativa intelligenda sunt pro tempore, & loco, quibus circumstantiæ ad talem actum requiritæ concurrunt.

Periculum enim videtur mihi posse sequi in Galliis, ex condemnatione dictarum Propositionum; & rebellio etiam contra auctoritatem, & facta hujus Concilii sacri: undè magis inconveniens sequeretur, quàm esset bonum proveniens ex dicta condemnatione.

Nec est multum necessarium Concilium occupari circa condemnationes falsarum Assertionum, quæ per respectum, & relationem ad assertores; vel in particulari, respectu alicujus pertinaciter & periculosè talia assertentis; aut in communi, ex eo, quia periculosum esset, ne in una Patria, Natione, & Provincia pullularent hæreses, &c. In quo casu, ad hoc cautè agendum est, & taliter, quod indè major fructus sequatur, quàm possit esse scandalum quod verisimiliter dubitatur indè sequi. Et posset sic fieri, judicio meo, quod dictæ Assertiones prohiberentur dogmatizari, propter periculum incidendi in errorem, ex simplicitate, vel malo intellectu audientium, &c.

Nec tamen fieret absoluta earum reprobatio, vel condemnatio, propter periculum fautorum tyrannidis; quodque remitteretur ista materia ad unum aliud futurum Concilium, ubi non erunt tot agenda, sicut pro præsentî sunt in præsentî Concilio. Propter quod melius tunc poterunt istæ materiæ digeri, & examinari, quàm possint de præsentî; & sic earum veritas vel falsitas ampliùs declarari, quam huc usque factum fuerit: & ita, credebam, antè traditionem responsionum debet fieri: quod si factum fuisset, forsan specialiùs descenderem ad declarationem veritatis, vel falsitatis dictarum Propositionum, seu Assertionum. Et hæc sunt cum omni reverentia & obedientia, quæ mihi, &c. occurrerunt dicenda.

XLVIII. DELIBERATIO.

Scribendo tantummodò ad quæsitum, præsuppono quatuor.

Primò. Quod Fides est sine hæsitacione, sicque super certo se tenet: aliter enim non est Fides, sed opinio.

Secundò. Præsuppono, quod Præcepta negativa non obligant pro semper, sicut Præcepta affirmativa. Patet: quia in casu licet furtum committere, &c.

† *cr.*

Tertiò. Præsuppono quòd in casu possibili licet hominem interficere, & non agere contra Præceptum Legis, *Non occides*, etiam sine quocumque Mandato.

Quartò. Opinor quòd prima Assertio, in casu possibili, potest verificari, & in casu possibili, potest falsificari; & sic relinquitur Assertio illa prima opinabilis: & sic consequenter correlariè sequitur ista Conclusio; quòd Assertio illa prima non est Judicio Fidei approbanda, nec reprobanda. Idem potest argui de aliis Assertionibus usque ad septimam inclusive.

Octavam verò pono esse veram.

De ultima nihil scribo.

XLIX. DELIBERATIO.

E Go, &c. Sic opinor, salvo semper meliori iudicio, & determinatione Concilii, cui semper starem.

*Præfens huic operi sit gratia Pneumatis almi,
Qui celorum continet & orbes, & abyssos
Innuetur.*

Qui semper verax existens, verum diligit; ab impiis & iniquis segregans justos, Lege Justitiæ sancta, Pater immensus, Natusque & Spiritus almus; hi tres, Deus unus, in me diffundat lucem suæ Sapientiæ magnæ; ut valeam nebulas & nodos dissolvere duos litis infra scriptæ, & quæstionis ambiguae.

Aggressurus igitur, Deo favente, arduam materiam infra scriptæ, &c. & difficultatem manifestandæ veritatis; non amore, odio, timore, vel sensu corruptus, nec speciali ad Sortem, vel Platonem inclinatus; quia, teste Aristotele: *Amicus Plato, sed magis amica veritas*. Dicam, atque in scriptis reducam quid, secundum conscientiam, & exiguum meæ intelligentiæ lumen, sentiam de qualibet mihi præsentata, & proposita Assertionem infra scripta, & in folio applicata fuit, & annotata, juxta ordinem inferius positum. Primò. Notificando, & describendo quosdam terminos in Assertionibus. Secundò. Declarabo qualiter istud Præceptum, *Non occides*, sit intelligendum, secundum Legislatoris intentionem, & sanctorum Doctorum interpretationem. Tertiò. Distinguiam, & aperiam materiam Assertionem, & causæ circumstantiam. Quartò. Respondebo affirmativè, vel negativè, vel dubiè, an Assertionem mihi propositæ, & præsentatæ, sint, secundum Fidem Catholicam Christi, condemnandæ, aut approbandæ; vel indifferenter veniant aliquo modo tolerandæ, tanquam multiplices & ambiguae.

Quantum ad primam spectat: declarandi sunt isti termini, *tyrannus*, *subditus*, *Lex naturalis*, *moralis*, & *Lex divina*; & quid sit *Justitia*, & *Jus*; & hoc brevissimè.

Sciendum est ergo, quòd hoc nomen, *tyrannus*, in duplici capitur significatione, juxta usum Authorum, & sacrae Scripturæ acceptionem. Nam uno modo, *tyrannus*, idem est quòd Rex fortis, & Dominus potens: & in hac significatione derivatur & descendit ab isto nomine *tyro*. Nam *tyro*, idem est, quòd fortis: unde hæcenus Reges fortes, tyranni nominantur; de quibus Sapientia loquitur, dicens, *Sapientia, capite sexto: Per me Reges regnant, & tyranni per me tenent terram*. Et isto modo, veteres nullam inter Reges, & tyrannos faciebant differentiam; nisi in quodam signo exterioris conversationis, & domesticæ familiaritatis, quod erat tangere manum tyranni. Unde Virgilius:

Toms V. Pars. III.

Pars mihi pacis erit, docuisse tyranni.

Et secundum istum modum, potest sic describi *tyrannus*: Tyrannus, est Dominus fortis, & potens, regens sibi subditos Lege, & Justitia, & publica autoritate.

Alio modo sumitur *tyrannus*, pro pessimo, & improbo Rege, & Principe, sive Domino: & tunc dicitur *tyrannus*, à *tyro*, quod est angustia: quia angustat, & vexat minores, & subditos, sine causa & ratione, ut fuit Pharaos, Nabuchodonosor, & Herodes, de quibus in sacra Scriptura legitur. In autoritatibus verò & Chronicis Paganorum; ut Catilina, Nero, Theodoricus, & alii plures: & secundum istum modum, sic potest describi tyrannus.

Tyrannus, est Rex impius, & immitis, seu improbus, & pessimus Dominus, sine Lege vivens; sine voto Senatus, & multitudinis consensu, Dominorum sibi usurpans Dominium. Vel si est electus, luxuriosæ Dominationis cupiditatem, & crudelem Dominationem in populo exercens: qualis fuit Decius, Dionysius, Trajanus, Dacianus, & multi alii, & etiam supra dicti.

Videndum est modò de Lege triplici, scilicet naturali, morali, & divina, de qua in Assertionibus fit expressa mentio: undè in generali sic describitur.

Lex, est quædam rationis ordinatio ad bonum commune, ab eo qui curam Communitatis habet, vel in persona Communitatis promulgata.

Lex Naturalis.

E St quædam ratio naturaliter homini indita, in appetendis, & agendis directiva, per quam judicare potest bonum eligendum, & malum fugiendum. Et quia non est injustè agendum, & debitum unicuique non est subtrahendum, & de hoc loquebatur Propheta, dicens in Psalmo iv. 7. *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine, dedisti lætitiā in corde meo*: hoc tamen lumen est naturalis ratio, & Lex naturalis à natura homini indita.

Sequitur de Lege Morali.

L Ex moralis, est naturalis inclinatio, & ordinata consuetudo, regulans actus appetitivæ virtutis ad finem bonum, & removens à malo.

Nam mos, significat quemdam motum, & naturalem inclinationem, seu bonam consuetudinem: undè etiam dicitur virtus moralis, qualis est Justitia, Temperantia, Fortitudo, & Prudentia, quæ habent regulare actus appetitivæ virtutis hominis: & sub ista continetur Lex Civilis, sive Imperialis, & describitur sic.

„Lex Civilis, est quædam rationis institutio, sive ordinatio scripta ab bonum commune, ab eo qui curam Communitatis habet, sive in ipsius persona promulgata. Et hanc ponit, *prima secunda*, sanctus Thomas. *Quest. LXXXI.*

Lex Divina Scripta.

E St quædam justa, sancta, & bona ordinatio rationis divinæ, hominum cordibus indita, in Præceptis Decalogi expressa; & à Deo per Angelos, & Prophetas promulgata, ad hominis justificationem, & receptionem vitæ æternæ, per Fidem, & meritum Jesu Christi.

Et hæc descriptio colligitur ex *prima secunda* sancti Thomæ. *Quest. LXXX. & continet per totum.*

Kkk 2

Diff.

* *Locus corruptus: fassan contentis.*

Diffinitio Justitiæ

„Justitia, est constans, & perpetua voluntas, Jus suum unicuique tribuens. „ Vel sic secundum sanctum Thomam. 2. 2. q. lvi. „Justitia, est habitus, „ secundum quem aliquis constans in perpetua voluntate, Jus suum unicuique tribuit. „ Vel sic, secundum Philosophum: in v. *Ethicorum*. „ Justitia, „ est habitus, secundum quem aliquis dicitur operativus, secundum electionem justii. „

Et nota hic quid sit Jus, vel justum. „ Jus, vel „ justum, est quod respondet secundum qualitatem „ operis; puta recompensatio mercedis debitæ, pro „ servitio impenso; & poena pro delicto. „

Item. Sciendum quod duplex est Justitia, ut in sexto *Ethicorum* ponitur. Una commutativa: altera, distributiva. Commutativa, est secundum quam una persona reddit æqualitatem quantitatis alteri, in datis & acceptis: ut pecuniam, pro re emptā; & ista recipit ordinem partis apertæ * multitudinis, & unius hominis ad alterum hominem. Distributiva verò, est habitus, secundum quem redditur unicuique æqualitas suæ mercedis, vel pœnæ; quamvis sit inæqualis ex parte recipientis: quia unusquisque recipit secundum suam conditionem, prout unus meretur magis, vel minus; ut fur, & fornicator: majorem enim pœnam meretur fur, quam simplex fornicator. Et hæc de primo principali.

Secundò. Principaliter declarandum est, qualiter istud Præceptum, *Non occides*, sit intelligendum, secundum Legislatoris intentionem, & sanctorum Doctorum interpretationem. Unde materia istius Præcepti, non continet inseparabiliter rationem indebiti; imò clarum est, quod si sumatur generaliter, secundum rationem nominis, non est illicitum occidere: quin imò, in multis casibus, licitum est, secundum Legem Divinam, quæ dicit, Exod. xxii. 18. *Maleficos non patieris vivere super terram*. Et secundum Leges humanas, quæ idem dicunt in pluribus casibus: & ideo non pertinet ad Præceptum Decalogi, non occidere, secundum rationem generalis nominis. Restat ergo, quod illud Præceptum, *Non occides*, ut pertinet ad Decalogum, ut intelligatur de occisione innocentis, ut Lex videtur exponere, dum excipit maleficos. Et sic, istud Præceptum, quantum ad occisionem innocentis, non posset capere dispensationem hominis, sed tantum dispensationem Dei: qui cum sit Dominus vitæ & mortis, ejus autoritate licet posset occidi innocens, & nocens.

Vel intelligitur de occisione, quæ fit de autoritate privata, quod etiam videtur haberi ex Lege; quia Lex excipit tantum occisionem, quæ fit autoritate publica, ab isto Præcepto, *Non occides*, & non alias occisiones. Cum dicit: *Maleficos non patieris vivere*. Exod. xxii. 18. ibi, in illo loquitur de judiciariis, quorum executio pertinet ad personas utentes autoritate publica; & sic, non est dispensabile, quoad autoritatem privatam: quia nunquam licet, autoritate privata, aliquem interficere. Et si de Mandato Dei aliquis alium occidit, non dispensatur in Præcepto: quia non occidit autoritate privata, quod occidere prohibetur, per illud Præceptum, *Non occides*, sed occidit autoritate publica Dei, qui est universalis Judex, & Dominus. Et sic Deus potest præcipere, quod mala pœnæ †, non manente conditione culpæ: quia mala & illicita uno tempore; alio tempore, ex Præcepto Divino, fiunt bona, & licita. Ut patet, Exod. xxxi. ubi legitur, quod Deus mandavit, quod unusquisque occideret proximum suum, & fratrem suum, & amicum, pro vituli conflatis peccato. Et sic patet ex dictis, qualiter intelligitur istud Præceptum: *Non occides*.

* Forſan à parte. † Forſan delendum ut. ‡ Locus corruptus.

Sed ulterius sciendum est, quod autoritas publica dupliciter potest sumi. Uno modo, pro potestate data, & executione mandata, immediata per Dominum ordinarium: quemadmodum miles potestatis datæ sententiā, ex Mandato Judicis suspendere facit hominem furem. Alio modo, autoritas publica sumitur non ita expressa, & propriè, sed interpretativè, & Lege ipsa concedente: ut quemadmodum homo, pro defensione vitæ suæ, in casu necessitatis inevitabilis, interficit inimicum, vel hostem suum ipsum invadentem: & in isto casu talis videtur interpretativè, & impropriè publica autoritate uti, ipsa Lege rationis, & divina permittente: quia iste, in tali casu, minister est divinæ Justitiæ; & ideo licentiatur, quemadmodum persona privata, à Jure divino naturali, & Lege Imperiali, quod hominem possit interficere sine peccato, & non contra Præceptum divinum, in casibus infra scriptis.

Videlicet

Primò. Quandoque fur, de nocte, deprædari, & rapere molitur bona proximi, & hic se defendit, bona sua ne amittat, & fur faciat ei violentiam, & insultando ei, de morte minando, & ipsum invadendo armis, & insultibus: tunc licet vim vi repellendo, & cum moderamine inculpatae tutelæ, illum interficere, quia ex Lege naturæ, & Scripturis debet, & tenetur homo vitam suam præponere morti latronis, & conservare se, propter ejus occisionem.

Secundus casus est. Cum infidelis cultum divinum & Templum suum exterminare, delere, & ignominiosè confundere conatur, & suos fideles mactare, & captivare actualiter studet: tunc, autoritate Legis divinæ, etiam naturæ, & Legis scriptæ tenetur, & potest homo, hunc & talem interficere. De hoc habetur exemplum, de Phinees, & Mathatia, de quo loquitur 2. Mach. & N. quod videns Judæum volentem facere sacrificium super aram, & idolis sacrificare, in confusionem Dei, irruit in eum, & interfecit ipsum, & illum quem Antiochus Rex miserat ad compellendos Judæos ad immolandum idolis. Etiam de Moyse legitur, Exod. ii. quod interfecit Ægyptium infidelem, facientem injuriam Hebræo proximo suo. Similiter Judith, interfecit Holofernem, volentem Dei Legem destruere, & populum ejus, ut patet in Libro Judith.

Tertius casus est. Cum ex inadvertentia, & præterintentionem, aliquis, à casu, interfecit hominem, diligentiam debita, & bonam curam apposita, & non neglecta. Et ideo Lamech non fuit à culpa alienus, quia interfecit Cain, non appositam & curam, & diligentiam, ut patet, *Geneseos* iv.

Quartus casus est. Cum quis vidit hostem manu armata invadentem Dominum suum Regem, vel Imperatorem, neque potest per alium modum ipsum liberare, nisi per mortem illius: tunc, ex ipso Jure divino, & humano, non tamen ex malo odio, sed Justitiæ zelo, licet sibi ipsum interficere, isto modo, præservando caput multitudinis à morte. Propter hoc David, ut legitur in Libro secundo Regum, interfecit illum nuntium qui se jactabat interfecisse Saulem in monte Gelboé, qui ausus fuit mittere manum in Christum Domini.

Quintus casus est. In perpeſſione, & extrema necessitate. Cum quis in mari, vel in aliquo periculoso casu remedium sibi procuravit vitæ, non valens aliud facere, cum periculo alterius, intendens principaliter suam liberationem, non damnatum alicujus. Vel quando est in naufragio, capiendū unam tabulam, & subtrahendo eam alteri. Vel quando est in

in necessitate ultima cibi; & non potest vivere, nisi habeat panem, quem socius vellet habere: tunc in tali casu, debet sibi potius homo subvenire, quam proximo; dato quod exinde moriatur ille, propter hujus rei subtractionem.

Sextus casus permittitur ab humano Jure, non tamen est sine peccato. Ut cum quis invenit adulterum cum uxore actualiter jacentem: tunc, in tali casu adulterii, Lex humana permittit, ut eum possit occidere: sed non sine peccato mortali, nec est secundum Legem Divinam.

Pro omnibus istis supra dictis, notandum est, secundum Doctores, quod se ipsum conservare in vita, in casu necessitatis, propter alterius occisionem, potest quadruplici intentione fieri.

Primo. Ex instinctu naturæ: quia quælibet res naturaliter nititur ad sui conservationem. Et sic, licitum est, quod omne quod est de Jure naturali, licitum est.

Ex instinctu naturæ informatæ per gratiam, scilicet quando aliquis dolens occidit adversarium, devitans hoc quantum potest: sed tamen potius vult, compulsus per ejus instantiam, eum occidere, quam vitam suam perdere. Et in tali casu necessitatis, occisio talis non imputatur sibi in peccatum.

Vel potest tertio, talis conservatio vitæ venire ex superfluo amore hujus vitæ, quo se magis fruitur, quam utitur: & ideò inconsideratè non attendit, an sic se deffendere sit licitum, vel illicitum, non curans quomodocumque de offensâ. Et sic non est licitum, imò est peccatum.

Vel potest esse ex odio quod concipitur contra ipsum qui se invadit; per quod ita concitatur, quod etiam si possit eum evadere sine ejus occisione, potius vellet se sic de eo vindicare, quam ipsum invadere. Et sic, non est licitum, & est contra Jus divinum.

Vel etiam, si spontè, ex causa illicita, aliquis ponit se in tali necessitate inevitabili; sicut faciunt latrones, & adulteri. Et tales non sunt excusabiles à culpa: quia dederunt operam rei illicitæ; nec tantum publica autoritate expressa, vel interpretativa dicta tales latrones & adulteri possunt homicidia committere, sine culpa, & reatu homicidii. Et hoc sufficit de secundo principali.

Tertio. Principaliter, istis præmissis, procedo ad declarandum materiam Assertionum, & earum circumstantiam, per distinctionem. Et primò. Insistam contra primam, ex qua omnes alie habent sequelam, & dependentiam, exceptis duabus ultimis, quæ videntur tangere materiam specialem, & distinctam à materia aliarum Assertionum, quamvis possint reduci ad intellectum & sensum earum.

Pono ego † primam Assertionem hic in forma, quæ talis est.

Licitum est unicuique subdito, sine quocumque Mandato, vel Præcepto, secundum Leges, naturalem, moralem, & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, vel malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & supremi Domini, pro auferendo sibi suam nobilissimam, & altissimam Damnationem; & nedum licitum, sed honorabile, & meritorium, maxime quando est tanta potentia quod Justitia non potest, bono modo, fieri per supremum.

Hæc est prima Assertio.

Ad istam Assertionem dico, distinguendo hoc nomen *subditus*. Quia, uno modo, subditus, idem est quod minor, sub Dominio & potestate alicujus Regis, vel Domini positus, qui habet regimen civitatis, vel Regni. Et isto modo, unus Clericus, vel etiam Presbyter, dici potest subditus unius Domini temporalis, quia est sub cura Regni, & Domini. Et isto modo capiendū subditum, dico quod non licet unicuique subdito, sine quocumque

Mandato; imò, etiam cum Mandato, adhuc non est licitum interficere talem tyrannum, eò quod non licet Clerico, vel Sacerdoti commoranti, & stanti sub Dominio alicujus Principis, vel Regis: imò & est sibi prohibitum, & est contra Legem Canonicam, & Divinam. Patet hoc per sanctum Thomam, 2. 2. q. LXIII. Et per Jura Canonica, & Positiva. Imò nunquam licet sibi, nisi in casu inevitabilis necessitatis, pro deffensione propriæ Patriæ, & non rerum.

Alio modo capitur *subditus*, pro inferiori supposito alicui Domino, vel Regi, secundum potestatem, & status conditionem, & ordinem. Et isto modo, unus Clericus non est subditus uni Regi; vel Domino; dato quod sit sub cura Domini sui; eo quod ipse est alterius status, & ordinis, sed solum laicus, est Regi & Domino subditus: quia secundum potestatem, & status conditionem temporalem, & sæcularem sibi subijcitur. Et si secundum hunc modum intelligitur: tunc dico, quod in aliquo casu potest esse sibi licitum, & in aliquo modo sibi liceret. Nam si tyrannus capitur primo modo, ut dictum est, pro potenti Domino, & fidei Christiano à gratia Regis non excluso, in crimine supra dicto nondum manifestè convicto & depræhenso; nec Regi, & Domino superiori patefacto; dato quod habeatur vehemens suspicio per multa signa, & judicia verisimilia, & etiam testimonia hominum fide digna: nullo modo alicui subdito sæculari talem licet interficere Dominum potentem, non facta accusatione, & relatione Regi, & non habita licentia, & autoritate.

Et hoc probatur triplici ratione. Primò. Quia non servatur debita forma Judicii: nam reus debet condemnari per allegata, & probata, per testes fide dignos, secundum Legem Veterem, & Novam, quia *In ore duorum, vel trium testium, stat omne verbum*. 2. Cor. XIII. 1.

Secundò. Subditus, non est persona communis, sed privata, non utens autoritate publica, secundum quam, ut superius dictum est, debent puniri malefici, & condemnari.

Tertio. Hoc est de directo contra Legem naturæ, morum, & scriptam. Nam omnis Lex intendit bonum, & prohibet malum. Sed si esset licitum propriâ autoritate interficere reum; tunc dabitur causa & materia, ut unusquisque alium interficiat, & quilibet subditus interficere Dominum suum valeat.

Probatur. Quia si redargueretur, dicere posset: Ego interfici, cum machinabatur maleficium, mortem, & exterminium Domini, nulla super hoc visa ratione. Ideò Deus in Lege Veteri noluit * ut rei, vel malefici, per testes, & publicam auctoritatem condemnarentur, & punirentur, ut veritas mali elucesceret. Et similiter Christus, dedit formam corrigendi delinquentem, dicens, *Quod si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum*. Matth. XVIII. 15. Et postea assume testes: & si se non correxerit, debet dicere Ecclesiæ. Et sic apparet, quod, in tali casu, non licet alicui subdito aliquem interficere, privata autoritate.

Alio modo potest capi *tyrannus*, ut dictum est prius, pro Rege iniquo, & pessimo Domino, sine Lege, & Justitia vivente, ut ponit in forma, secunda tyranni descriptio. Et tunc dico, quod si talis tyrannus est publicus hostis Regis, & exclusus à sua gratia, & de suo Regno, & Dominio pulsus, & in similibus delictis comprehensus, ut dicit Assertio; constat manifestè, quod talis venit ab unoquoque subdito capiendus, & occidendus, secundum Regis intentionem, & propter tales circumstantias; nisi Rex, vel Dominus inhiheret, quod non occideretur, † vel Domini, civitatis, &

K k k 3

mul-

* Forſan invadere. † Forſan ergo.

* Forſan voluit. † Hic aliquid videtur fuiſſe omiſſum ex. MS.

multitudinis, sicut exemplum habemus de Absalon filio David, ut scribitur in 2. Libro Regum. Ille Absalon fuit publicus hostis Patris sui, & voluit sibi Regnum usurpare, congregando exercitum magnum contra ipsum; & de Jure, merebatur capi, & interfici. Tamen quia prohibuit ne occideretur; ideo Joab Capitaneus David peccavit, interficiendo ipsum contra voluntatem Regis: propter quod reliquit David Salomon filio suo, quod non sineret eum post mortem suam amplius vivere, & faceret eum mori; sicut & fecit: quia dato quod sit homo reus, & pessimus; & mereatur, secundum Legem, mori, & interfici; tamen non licet contra publicam auctoritatem Domini, aut Communitatis ipsum interficere, privata auctoritate.

Unde videmus, quod Deus non vult mortem peccatoris; & tamen ipse meretur mortem: ideo non licet ire contra voluntatem Domini habentis Legis auctoritatem.

Si autem talis tyrannus est, & paganus, & publicus hostis Regis, & Christiani populi, & emolitur perdere Regem, & populum Dei: tunc certum est, quod licet cuilibet subdito talem occidere, & mactare, omni via, & modo quo fieri potest: quia talis est filius mortis; & est membrum corruptivum totius humani corporis, & generis. Et isto modo, Judith interfecit Holofernem.

Si autem talis tyrannus, non est publicus, & manifestus hostis Regis, nec publice est exclusus à gratia Regis; nec est convictus, & manifeste deprehensus in crimine læsæ Majestatis, & vivit ut ceteri infra corpus multitudinis, & Curie Regis; tamen habetur suspectus, etiam per certa signa: non licet alicui ipsum occidere, privata auctoritate; & tanto plus, quanto occisor suspectus habetur de odio, & inimicitia particulari. In hoc enim contradicunt sibi omnes Leges, tam divinæ, quam humanæ: quia ex odio, & livore procedit, & non aliunde; ut clarè patet per ante dicta.

Et ideo concludo, & venio ad quartum, & ultimum principale; respondendo secundum conscientiam, & Judicium animæ, & lumine rationis mihi naturaliter, & gratiâ Dei à Deo indita; quod omnes tales Assertiones, quia sunt multiplices, & possunt trahi ad diversos sensus, sunt dubiæ, & indifferentes, quoad Judicium Fidei: quia secundum omnem sensum sint merito Fidei Judicio reprobandæ, & condemnandæ. Secundum verò alium intellectum, sunt tolerandæ, secundum Legem & Christi Fidem, & Leges naturæ, moralem, & divinam: ut patet per præmissa omni intelligenti.

Ad alias duas ultimas, dico respondendo, quod penultima, quæ dicit quod litteralis sensus occidit, semper litteraliter intellectus, vera est, & patet manifestè: quia aliàs sequerentur multi errores, nisi dicta sacre Scripturæ intelligerentur in sensu mystico & spirituali. Patet: quia Christus dicit in Evangelio: *Non veni pacem mittere, sed gladium.* Matth. x. 34. Item. *Deus noster ignis consumens est.* Hæbr. xii. 23. Et sic de multis aliis, nisi intelligantur spiritualiter, falsæ sunt, & occidunt animam; cum dictum Apostoli, quod est, *Littera occidit, spiritus autem vivificat.* 2. Cor. iii. 6. potest & aliter intelligi, ut exponunt Doctores.

Ad ultimam, dico quod licet in malis promissis liceat rescindere fidem: tamen postquam fides data est, & conventio facta; ne homo appareat proditor, & mendax, & falsus, debet per aliquod signum, aut protestationem prædicere se non vellet servare.

Et hæc sunt quæ sentio de istis Assertionibus. Alia plus non dico, nisi quod sunt scandalosæ, &

generant odia, & malas voluntates, debent tolli & removeri, & abscondi, ne sint causæ majoris mali.

Ego &c. Supra dicta omnia determinavi, & in scriptis redegei. Si igitur in aliquo aliquid benè dixi; Approba Christe benedicte, Tu, & Tui. Si autem malè, corrige Tu, & Tui. Et sic subicio me correctioni Ecclesiæ. *Sit Nomen Domini benedictum.* Amen.

Reverendissimi Patres, & Domini metuendissimi, placeat attendere, zelo Justitiæ & veritatis, ad contenta in dicto Codicillo, in quo ostendit quidam Doctor Theologus, quod manent illa duodecim inconvenientia, per medium quæstionum inducta, si condemnentur istæ novem Assertiones. Ponitur etiam opinio Henrici Boye, quæ notatur Libro quinto, *De homicidio.*

Videatur hæc Cedula, quæ facit ad apertionem materiae.

Nisus est adversarius respondere ad duodecim quæstiones.

Ad primam, quæ quærebatur, si illius Propositionis condemnatio: *Licetum est unicuique* &c. favet tyrannis, tollatque securitatem Principum, & pacis politicæ salutem. Respondet negativè; imò prorsus oppositum. Pro quo dat exemplum, quare minùs pro dolor! practicum est nostris temporibus, ne quid * confurrexerunt enim nonnulli volentes destruere omnes ferè Dominos de sanguine Regali; imposuerunt eis, quod volebant deponere Regem suum: & ita, juxta primam hanc Assertionem, suscitaverunt talem guerram adversus eos, quod omnes, à majori usque ad minimum, etiam vassalli sui, compellebantur prosequi eos, usque ad indignissimam mortem, sine Lege, & ordine: & in hoc arbitrabantur se obsequium præstare Deo: ita quod nihil facilius, nisi dicere de quocumque Principe, vel Domino: Tu machinaris contra salutem Regis tui: tunc laudabiliter, & meritorie potest, etiam per insidias, & sine diffidatione, & per quemcumque subditum Regis, etiam si sit vassallus, tunc viliter interfici.

Sufficiat insuper dicere: Tu talis es, hoc est notorium: nulla denique probatio fit.

Præterea, de quocumque subdito Regis fingi poterit: imò & de non subdito. Quinetiam poterit ad ipsum Regem deduci calumnia, dicendo de Rege: Hic certè tyrannus est, multis modis; tum quia non Jure principatur erga subditos suos, sed tyrannizat eos tributis indebitis; tum quia vult principaliter sibi subditorum Dominationem, & Jura eis sua subripere, ac proinde conatur non Jure principari: est idcirco tyrannus judicandus, &, per consequens, interficiendus, juxta quartam Assertionem.

Ex quibus patet, quàm durissimus † est malus hujusmodi Assertionis adversus communem Dominationem, & regularem Politiam; & præsertim adversus illum Dominum, pro cujus favore positam fuisse declaratum est, sed omittitur declaratio.

In qua quidem responsione, primò nititur Assertionem impugnare per quemdam casum præjudicialem quibuslibet subditis, & vassallis alicujus Regis; imò etiam non vassallis. Secundò. Retorquet Assertionem in periculum etiam Regum, & quorumlibet Principum, & Dominorum: & præsertim illius, in cujus favorem dicuntur Assertiones præfatæ: sed ostenditur ista nullius existere firmitatis.

Primus siquidem non ponitur quemadmodum extitit practicus, casus siquidem talis fuit, & taliter pro dolor! practicus. Nempe in Regno quo-

* *Locus corruptus.* † *Locus corruptus.*

quodam facta colligatio, certorumque Principum, & aliorum etiam, qui congregatis maximis exercitibus, contra inhibitiones Regias gravissimas, coram civitate, in modum obsidionis se posuerunt, in qua Majestas Regia consistebat, & erat solita residere, prohibentes victualia asportaria sustentationem Regis, & Principum existentium cum eo, & totius populi illius populosissimæ civitatis. Insuper villas, & castra Regis capiebant, etiam violenter illa rapi-
 A pientes: nec eis sufficiebat; sed gentes eorum concurrebant usque ad portas, & moenia Regiæ civitatis, ibidem capientes gentes Regias, vulnerantes & interficientes, & aliquando acclamantes verba blasphemiarum in Regiam Majestatem sonantia; & depositionem illius, in trionfationem alicujus alterius Principis de colligatione præfata. Quæ colligationes, & exercitus congregationes, contra Regias inhibitiones gravissimas, & exercituum coram civitate Regia, & vultu Regis, castratomentoria, obsidiones, victualium subtractiones, gentium à civitate, hostili more, captiones, vulnerationes, & trucidationes quid designant? Quilibet meritò Regis fidelis subditus trepidabat; quin imò & Rex ipse: nempe obedientiam Regi sublatam, saltem objectam apparentiam, & hostiles incurfus, & verba, præsumptionem inducebant non levem. Unde non sine magna causa dictum extitit, quod periculum erat de Regis depositione: ad quam etiam, fama publica per-
 B currente, per sortilegium, & malum ingenium fuerat per quemdam processum, cupiditate subripiendi coronam, tui, & isti fuerant alligati.

Et propter, non immerito contra ipsos Regis potentia, fidelibus subditis suis, armata fuit, ad Regi succurrendum in tantis periculis constituto, & in hoc
Arbitrabantur obsequium præstare Deo. Joan. xvi. 2.

Itaque nihil facilius, nihil utilius est, quam dicere de quocumque Principe, ubi talia judicia patent: Tu machinaris in salutem Regis tui; tu laudabiliter, & meritorie potes, etiam per insidias, interfici, & sine diffidatione, cum Justitia non possit haberi per Supremum: & si diffidaretur, pejor seditio sequeretur; nec propter Regis periculum vitaretur, etiam si sit vassallus tuus, cum plus teneatur superiori Domino, quam immediato; nec contra Dominum superiorem tenet factum aliquod juramentum tali tyranno, & insuper viliter, ex parte tui, est interficiendus, & eo facto quò talis.

Nec in hoc casu est notorietas requirenda, sicut nec in multis aliis, sed nec probatio; posito quòd sit talis, ut supponitur in casu, & alicui innotescat, qui potest in hoc cautè remediare: quærere enim notorietatem, & probationem; esset quærere mortem Regis, vel saltem non remediare ad posse. Nec sic poterit fingi de quocumque subdito Regis, vel non subdito; nisi similia judicia fictionem tolerantia, vulgatam famam publicam, antecedant, quæ communiter veritate non carent.

Tamen dicit etiam, quòd hujusmodi calumnia poterit in Reges & Principes retorqueri, dicendo: Tyrannus est &c. Sed propriè vehementer admiror, undè istam calumniam infert. Non utique ex prima, secunda, & tertia Assertionibus, quæ loquuntur de tyranno hostili, Regem & Rempublicam invadente: Rex autem non invadet se ipsum.

Ex quarta, dicit: sed etiam nec infertur: quia cum hoc nomen, *tyrannus*, sit nomen analogum, significans principaliter tyrannum hostilem, prout scilicet ipsum diffinit Gregorius, in *Moralibus*. *Qui in Republica non jure principatur*: licet injustè exigit; ex secundo significato, Dominum naturalem. Debet ergo accipi in ista Assertionem, pro tyranno hostili: præsertim etiam attendendo ad præcedentes Assertionem, quæ de tali loquuntur; & etiam ad sequentes, ex quibus non infertur: ita quòd omnis ty-

rannus &c. etsi sit occidendus, vel à Deo, vel à quocumque ejus ministro; non dicit tamen à quo.

Falsum est ergò quòd sit durissimus hic malleus Assertionis istius adversus omnem Dominationem & politiam Regalem, & præsertim adversus illum, in cujus favorem dicitur posita, & asserta fuisse. Stat etiam dubium insolutum: & patet manifestè quòd si Assertio ista damnetur; tyranni concupiscentis altissimas Dominationes suorum Dominorum potentissimi, confidentes de potentia sua, & astutia, non verebuntur; sed nec aliquis, sub periculo Fidei, audebit talem tyrannum invadere. Hujusmodi autem concupiscentia, & sublatio Dominationis altissimæ, ex tali confidentia, in Christianitate non est diù quòd est attemptata, & deducta in praxim, undè maxima scandala sunt secuta & quamplurima.

Ad secundum dubium, quo quærebatur; Si ejusmodi Propositionis contradictoriam tenere, sit non reprimere agentes, vel agere volentes contra ipsa Præcepta Decalogi, *Non occides. Non furum facies. Non concupisces rem, uxorem &c. proximi tui.* Si enim præfatam Propositionem, vel Assertionem condemnaret Concilium, ejus contradictoriam assereret tanquam Catholicam, & ut Fidei Articulum tenendum; per quod videatur si derogaret Præceptis divinis, & sacræ Scripturæ. Sic respondet, sicut ad præcedentes; addito quòd approbando contradictoriam hujus Assertionis primæ, sacrum Concilium non faciet novum Articulum, sed declarabit, quòd & Assertioni repugnat, *Non occides*, scilicet propria autoritate. *Non fraudem facies*, occidendo per insidias proximum tuum, non diffidatum, non monitum, & tibi consæderatum. Sed quia respondet sicut ad primam: ideò modo simili replicatur.

Sed contra additum, cum dicit, quòd approbando contradictoriam, non faciet novum Articulum, quia non approbabit. Itaque negativa illa est vera, quia subjectum pro malo supponit.

Sed ulterius mirandum videtur de contradictione. Isti petunt condemnari istam Assertionem per Sacrum Concilium Generale tanquam hæreticam, & per consequens, omnes Fideles certari* ad illam credendam; & aliam totaliter, sub poena hæresis, repudiandam, & per consequens, petunt Articulum novum.

Item. In hac responsione sibi met contradicunt, in suo modo loquendi; cum dicunt, quòd sacrum Concilium declarabit hanc Assertionem repugnare isti Præcepto, *Non occides. Non fraudem facies &c.* Mirum tamen est, quomodo quòd est, secundum eos, luce clarius, potest amplius declarari.

Præterea, ista Assertio in nullo repugnat illi Præcepto, *Non occides*, propria autoritate: quia non dicit Assertio, propria autoritate, sed autoritate Legis divinæ, moralis, & naturalis, ut clarè deducunt Assertionem, prima, & secunda.

Uterius, si Assertio opposita, tanquam Catholica approbaretur; quomodo reprimuntur volentes agere contra illa Præcepta: *Non occides. Non concupisces. Non fraudem facies*, præsertim tyranni, altissima Dominia concupiscentes & in suos Dominos machinantes, & conspirantes? Aut enim illa contradictoria opposita reprimet; aut si non, ergo malè approbatur: si sic; non videtur, cum tales tyrannos ponat in spe impunitatis totalis in via.

Ad tertium dubium, quo quærebatur: An illa Propositio, quæ ponitur ut coerceat plurimos pessimos à prosecutione machinationis pessimæ, & nititur tueri salutem Principis, & Reipublicæ, nec aliud

* Forſan coarctari.

aliud intendit, ex sensu primario, sic* error in omnibus moribus: respondetque, hæc Assertio lædit gravissimè & manifestissimè Regis Majestatem, & dat audaciam pessimis proditoribus, & homicidis prosequentes† quoscumque subditos Regis crudelissimè, fingendo, & faciendo de non causa causam, ut interfici, vel occidi faciat per homicidas conductos prece, vel pretio, proditoriè, & subitò. Et ita practicum est; ut dicebatur in prima: Et quia A illa Responsio fundatur super practica dicta in responsione ad primum dubium, quæ quidem practica stabat in casu malè posito: ideò fundamentum instabile esse censendum est; nec est verum quia hæc Assertio lædat gravissimè Regiam Majestatem: imò ipsam à mortis periculo inevitabili occulto tuetur, & deffendit; nec dat audaciam quoscumque subditos Regis crudelissimè persequendi, nec interficiendi, aut faciendo de non causa causam. Non enim fungitur‡, nisi ex Judiciis manifestis, & publica fama vulgariter proclamata.

Ad quartum. Cùm quærebatur: Numquid potius videtur observator illius Præcepti, *Non occides*, vassallus qui tyrannum Assertionem prædicta expressum prævenit morte, ne suum Principem, & Regem interficiat malignissimè, quàm ille qui permittit suum Principem, & Regem interfici, cùm posset obviare per mortem tyranni talis, si alia via non pateret. Respondet Adversarius, quòd hic est B radix totius deffensionis malitiosæ hujus hæreticæ pravitatis, dùm reducitur casus ad inevitabilem necessitatem mortis Regis, nisi provideatur taliter. Undè constat, quòd Assertio non coarctatur ad talem casum, sicut nec fuit talis, in veritate: & pro hoc videatur cedula, quæ incipit: *Placeat attendere*, quæ ex omnibus concludit perspicuè, quòd inevitabilitas mortis Regis hic nedum non includitur, sed patenter excluditur per hæc verba: *machinari, fraud, dolus, sortilegium, malum ingenium*, in intentionem‡.

Sed hæc Responsio nulla est, cùm excludit inevitabilem necessitatem, in hoc casu, qui non est minus periculosus; imò plusquàm invasio Regis cum gladio evaginato, & extenso. Tùm quia Rex se ipsum posset deffendere ab invadente: hic autem non potest, propter occultationem effectuum & actuum, seu actuum machinationis, qui quantò occultiores, tantò sunt periculosiores: & pro quolibet momento periculum; imò & articulum mortis inevitabiliter, nisi succurratur, ex tyranni continua machinatione semper intentioni cupiditate, & efficaciori actuumtate* operantur, & nisi, ut dictum est, succurratur.

Falsè etiam dicit, & temerariè hic respondet, dum ait, quòd hic est radix malitiosæ deffensionis hujus hæreticæ pravitatis: imò est radix hujus probabilis veritatis; nec cedula incipiens, *Placeat attendere*, ad oppositum aliquantulum ostendit, per illa verba, *machinari* &c. Pro quo videatur responsio ad cedulam responsivam, quæ incipit: *Ad contenta*.

Ad quintum, quo quærebatur: In quo loco Scripturæ sacræ, vel Articuli Fidei, vel universaliter eorum quæ tradita sunt nobis ad credendum expressè, vel determinatè per Ecclesiam Catholicam, continetur contradictoria illius Propositionis præfatæ, quæ ita instanter petitur condemnari tanquam erronea in Fide: non fuit adhuc allegatum. Respondet per illa quæ ministrata sunt in apertione materiæ, prima vice, quæ incipit: *Æstimo me*, &c. & clarissimum est, quòd concernit Præcepta Decalogi, quæ Scriptura sacra, & per consequens, Fides Catholica tradit, & asserit, & ponit Assertor, dicens quòd est conformis Legi divinæ.

* Forfan legendum sit. † prosequendi. ‡ Forfan fingit, nisi ex iudiciis. ‡ Forfan intentionem. * Locum corruptum.

Sed hæc responsio etiam nulla est. Non enim monstratum fuit in aliquo, in illa apertione materiæ facta primò, *Æstimo me titulari*. Nec potuit ostendi, nec potest, nec poterit ita modicum, sicut de ista: *Licetum est unicuique occidere furem nocturnum, de quo præsumitur, quòd non solum vadit ad furandum, sed etiam ad occidendum*. Nec Assertio hoc ponit, quòd contrarietur Præcepto, in hoc quòd dicit: *Licetum esse, conformiter Legi divinæ*, sed magis oppositum. Ut ex terminis patet.

Ad sextum. Cùm quæritur: An prælibata Propositionis magis pertineat ad Judices in causa sanguinis, quàm ad Judices in causa Fidei Deputatos. Respondit, quòd hæc Assertio patenter involvit deffensores, vel assertores, tanquam teos in causa sanguinis, & homicidii, nedum unius, sed multorum, saltem ex consilio, deffensione, vel assensu repugnantis scrutantis immunes. Nihilominus dicitur, quòd hæc Assertio spectat ad Judices Fidei, propter illos terminos, *licitum, laudabile, & meritorium*: & maximè, quia se fundare nititur Jure divino, ubi tamen apertè est contra ipsum Jus. Sic denique quæsitum fuisset de ista: *Quilibet tyrannus &c.* quæ Judicio Fidei damnata est ut hæretica, &c.

Fatendum est tamen, quòd alia ratione spectat ad Judicium sanguinis, sicut ad crimen læsæ Majestatis Regalis. Responsio autem hæc implicat multa falsa. Primùm, quòd quæstio involvat deffensores, & assertores in causa sanguinis, & hominis, nedum unius, sed multorum ex consilio, deffensione, & assensu. Esto enim, quòd Judices in causa sanguinis, habeant videre in occisione furis nocturni, de quo præsumebatur quòd veniret ad occidendum: non sequitur quòd deffensores illius occisionis, ut licet, in causa sanguinis tanquam rei involuti debeant dici in consilio, deffensione, vel assensu. Sic nec in proposito.

Et cùm dicitur: Non repugnantes huic Assertioni, ab hujusmodi sunt immunes. Loquitur iste respondens, sicut aliàs est locutus, jactando se, quasi glorians in malitia sua, quòd in Francia non fuisset pro hujusmodi causa levatus ensis, etiam vel accinctus, nisi ipse fuisset. Videantur exhortationes ad bellum factæ in Propositionibus suis, & Prædicationibus suis, & dicta sua, & impediencia pacem, & hæreticantia Tractatus pacis initæ aliàs mundo: ex quibus quanta strages hominum sit secuta, quanta & Ecclesiarum incendia, quot quantæque destructiones, & earum sacrilegia, raptus Virginum, & Sanctimonialium, venditiones puerorum, & puellarum, quòd est in illo Regno liberrimo aliàs inauditum; quot civitatum deprædationes, & alia mala innumerabilia, & immensurabilia, non sufficerent lingua, & calamus explicare; sed nec in cor hominis ascendere potest, præ multitudinem scelerum, & magnitudine ab inde perpetratorum. Undè Regnum Franciæ, prohi dolor! ad exterminium est deductum, in quibus de præsentis consistit.

Ulteriùs. Falsum dicit, cùm ait, quòd hæc Assertio spectat ad Judices Fidei, propter illos terminos, *licitum, laudabile, & meritorium*. Nam tunc illæ pertinerent ad causam Fidei: Licetum est mihi bibere vinum vernacium, de manè. Laudabile est, mechanicos surgere tempestivè. Meritorium est fodere in vinea fortis, & sic de aliis.

Nec quia se fundare nititur in Jure divino, pertinet ad Fidei causam: non enim omnia quæ fundantur in illo, pertinent ad causam Fidei. Omnia enim quæ benè fiunt, fundantur in illo; & quæ malè, repugnant. Et sic omnia crimina ad causam Fidei, vel ad ejus pertinent Judicium; quòd est falsum.

Nec

Nec est verum quod dicit, quod istæ Assertiones sunt manifeste contra Jus divinum: imò conformes sunt Juri divino.

Et cum dicitur, quod pariformiter posset quæri de ista; conceditur: *Quilibet tyrannus* &c. Verum est, quod pariformiter poterat quæri; sed aliter, & aliter est respondendum ad illam, & ad istam, propter varietatem terminorum, & circumstantiarum: nec & ipsa spectat ad causam Fidei taliter, quod sit Fidei Judicio reprobanda: nec ad causam sanguinis, tanquam eidem conformiter agens sit Judicio sanguinis condemnanda: licet nolim reprobare, quoniam postquam Judicibus Fidei est denunciata, & cum tantis Requeſtis, quin bene fiet, si declaretur an pertineat ad causam Fidei, & tanquam pertinens reprobanda.

Ad septimum, quo quærebatur: An ista Propositio sit conjurationum, vel conspirationum, aut proditorum in Regum interfectiones, & Principum, tam Ecclesiasticorum, quam sæcularium, maxime quarta Assertio, quæ est velut maxima, repressiva. Respondet negativè, quod viam aperit, & aperuit ad omnes conjurationes, proditorum, Regum interfectiones, & Principum, tam Ecclesiasticorum, quam sæcularium, maxime quarta Assertio, quæ est velut maxima, si major ad hanc Assertionem, & alias inde sequentes; dum ait generaliter, quod *Quilibet tyrannus debet occidi*, &c. B Unde de quocumque Rege, & non solum de Principe inferiori, poterit fingi quod machinatur in mortem Papæ, vel Imperatoris, pro tollendo Dominationem eorum, quatenus alii subrogentur.

Et notatur etiam prima Responsio; & qualiter extendi potest ad Dominum qualemcumque; imò ad servos vilissimos, quæ responsio nulla est: non enim aperit viam, sed claudit tyrannis machinantibus in suos Reges, & concupiscentibus eorum altissimas Dominationes: ut clarè patet de prima, secunda & tertia Assertionibus; quibus adductio quartæ non dat clavem aperiendi januam ad conspirationes, comparata ad præcedentes & sequentes, & causas dicendi, ex quibus, secundum Hilarium, intelligentia dictorum est assumenda, quæ est solum ad responsionem tyranni hostilis, & specialiter qualificati in prima, secunda, & tertia Assertionibus: quæ ulterius quarta Assertio si coarctetur, quemadmodum ex vi analogica debet coarctari, non concludit universaliter de quolibet tyranno, accipiendo C tyrannum pro Domino naturali tyrannicè exigenti: & sic illatio quam facit de Papa, Imperatore &c. nihil valet.

Ad octavum quæsitum quod fuit: Utrum ejus oppositum, &c. faveat machinantibus in mortem cujusvis Dominorum. Respondet negativè: cujus ratio patet ex præcedentibus; & quia aliter non dicit, aliter non replico, nisi ut supra.

Ad nonum quæsitum, quo quærebatur: Utrum illa Propositio inducat, & promoveat vassallos ad fidelitatem servandam Dominis suis, pro eorum vita tuenda, & interfectione cavenda. Respondet negativè: cujus ratio patet ex præcedentibus, & ex illis quæ vidimus. Sic enim dicere poterit quicumque vassallus Domino suo, tam Ecclesiastico, quam sæculari. Tu planè tyrannus es, tu machinatus es contra salutem Regis tui, vel Domini supremi; tu non Jure Principari conaris in hoc, aut in illo Principatu. Ex præcedentibus autem per Adversarium dictis, non patet hujusmodi responsio; nec ex illis quæ videmus, certè bonos oculos habentes. Quis autem nequam oculi scandalifantis, & consequenter erudiendi* videtur, vel delusi, velut se putaverunt, nescio, nec quicumque vassallus poterit dicere Domino suo, nisi ex evidentibus indi-

* *Locus corruptus.*

Tom. V. Pars III.

ciis, & publica fama vulgata illud apparet: in quo casu, si aliter Justitia non potest haberi; *Licetum est* &c.

Ad decimum quæsitum, quo quærebatur: Utrum ejus opposita ab hujusmodi fidelitate vassalorum, & Dominorum, ad eorum interfectionem vitandam, & vitam conservandam sit retractiva. Respondet uti ad præcedentes: & quia aliter non dicit, aliter non replico.

Ad undecimum, quo quærebatur: Numquid Propositio illi regulæ est conformis? „ De duobus malis, majus malum est præcavendum? „ Respondet, quod de duobus malis, nunquam alterum est eligendum, propriè loquendo: quia si eligendum, jam non est malum. Nihilominus, magis ad intentionem respondendo, dicitur quod regula numquam habet locum, ubi potest evitari majus & minus malum, sicut est in proposito, nescio, * ubi Rex habere salutem suam potest, sine alia nece; sicut fugiendo, vel se recludendo, vel adversarium incarcerando; vel aliter, mille modis, per se, vel suos.

Sed hæc responsio modicum habet. Primò mirandum est, quare adducit illam regulam de electione mali, cum numquam fuerit posita, sed in majori vitando. Secundò. Sed forsitan vult imponere falsè, ut consuevit. Item. Cum dicit, quod malum non est eligendum, hoc falsum, nisi addatur culpæ: quia malum poenæ est eligendum, pro satisfactione principali.

Cum autem dicit, quod regula de majori malo nunquam habet verum, ubi potest vitari majus & minus malum: Sicut, inquit, est in proposito, sic esse†, unde nulla fuga Regis, neque reclusio sufficiunt servari vitam Regis; cum fiat hoc per operationes occultas: nec incarceratur, quia incarceration illa oporteret quod fieret per Supremum, qui ad hoc dispositus non erat; ex indispositione per tyrannum, & per ejus sortilegia procurata, nec alii modi erant.

Ad duodecimum, quo quærebatur: Numquid ejus opposita est juramenti obligatoria, & prioris non dispensati dissolutiva? Respondet negativè: cujus ratio manifestissima est per præcedentia; quia potest utrumque juramentum servari. Primum, de debito fidelitatis erga Regem; & alterum, de fidelitate conservanda, sicut promissa est cum altero milite, & proximo. Nam si *fides hosti servanda est*, secundum Augustinum, & Doctores omnes, & sicut Gentium Lex omnis tradit, Judæorum, Paganorum, Tartarorum, & omnium quantumcumque Barbarorum; multò magis juramentum proximo fiduciam habenti cum altero servandum est; neque sub fictione tyrannidis, vel proditoris non notoriè, nec probatè violandum. Sed hæc responsio non est manifesta, & per consequens, nec manifestissima, ex prædictis.

Non potest utrumque Juramentum servari. Primò videlicet, fidelitatis ad Regem, si ipsum possum tueri à mortè injusta, & tot† tueor juxta posse meum; juramentum socialitatis cum altero milite potest in hoc casu licitè servari, cum majus, & prius obligatus alteri: licet enim fides servanda sit hosti; hoc verum est, dum & ipse fidem servat, quæ tamen infringitur in hoc casu, cū mors intemptatur in caput illius, cui socialitas est jurata, scilicet in Regem. Nec juramentum illud servandum est, sed cognita tyrannide, licet cum ‡ notoria, dum tamen constat, & pro evidentia indiciorum per famam publicam divulgata. Exclamemus ergo cum Jerobabel fortitudinem veritatis, quæ super omnia vincit; & seditiosos ab ipsorum seditionibus clamans indubitanter compescet: tamen in eorum falsitatibus, & malitiis corruerunt, ab ipsa veritate prostrati, Justitiâ, Prudentiâ, & Sapientiâ sacri Con-

LII

cilii,

* *Locus corruptus.* † *Locus corruptus.* ‡ *Hic aliquid desideratur.* § *Forſan non.*

cilii, ac ad se caritate libera, lumine, & regula concausante.

His adversarius non contentus, aliam Cedula tradidit, sic dicendo: „Pro elucidatione Assertio-
„nis notandum est, quod sensus literalis cujuscum-
„que locutionis, est ille sensus, quem principaliter
„deducere intendit ipse loquens. Unde idem est
„dicere: Non est sensus tenendus; & dicere: Non
„est capienda intentio loquentis: cum igitur Spiritus
„sit ille, qui in sacra Scriptura loquitur, qui
„est sanctus; erroneum est dicere, quod sensus
„literalis non sit verus, aliquando, & non sem-
„per tenendus. Propter quod dicit Augustinus:
„quod semper est verus, sic quod non est effi-
„cax Argumentum, nisi in sensu literali funda-
„tum.

Sed pro responsione est illud Apostoli: *Littera occidit*, &c. Notandum quod in sacra Scriptura Spiritus sanctus tripliciter loquitur. Uno modo, utendo terminis impositis, & assumendo terminos ultimæ, & principaliter, pro expressione conceptuum, sive locutionum in nobis; & isto modo loquitur in materiis contentis in sacra Scriptura, & in historiis aliquibus.

Alio modo, loquitur Spiritus sanctus in sacra Scriptura, non utendo terminis principaliter, sed assumendo res significatas per terminos, ad significandum res illas, modo sicut in formis symbolicis; dicit Dionysius, C. 1. *Celestis Hierarchia*. Similiter in rebus figuratis, & parabolis Evangelii, ut, ait Dionysius, isti termini bos, leo, in quibusdam locis sacrae Scripturae ponuntur sub intentione, ut quiescant in eorum significatione; quia tunc esset error: sed res significata per ipsos, propter aliquam ipsius proprietatem, Deum, vel aliquam spiritualem substantiam respicientem significat: unde locutio, *Mons Sion elevabitur super omnes colles*, Isaia x. 2: non fuit in intentione Spiritus sancti loquentis, quod res illa significata per hoc complexum, *Mons* &c. hoc est intentio, quod illa res representata significat, & contra aliam rem spiritualem, scilicet Ecclesiam, quæ in spiritualitate elevabitur super colles.

Item. Dicendum est de parabolis: sic enim pietas divina nostrum intellectum erudit, & per res sensibiles ad cognitionem spiritualium trahit, ut in isto modo, *Littera occidit*; nec est idem, ut clare videtur: *Littera* est sensus literalis; quia aliud significatur per terminos litteræ, aliud per res significatas. Cum igitur Spiritus sanctus in talibus locutionibus loquatur per res significatas, & non per terminos, fallax ergo est hoc Argumentum: Ille est sensus grammaticalis, sensus litteræ; ergo sensus literalis: quia illa littera exprimit intentionem loquentis, non per terminos, sed per res significatas.

Tertio modo, loquitur Spiritus sanctus utroque modo, scilicet per terminos, & hujusmodi locutiones, illæ quæ non solum erudiunt intellectum ad aliquod spirituale, sed etiam excitativè, & exercitativè, sunt effectus; ut circa Sacramenta in Veteri & Nova Lege; & circa Sacramenta in Veteri. Similiter sunt plures historiae David, ceterorumque Regum, quibus non solum significatur Christus, sed eorum gesta, mores sunt extra*.

Nunc ad dubium quorundam Magistrorum quaerentium, quis est literalis sensus istius: *Puer cujus caro praeputii non absciditur, peribit de populo meo*. Genes. xvii, 14. Respondetur, quod ipsa locutio considerata sub Antiqua Lege, habet duplicem sensum litteralem; unum videlicet ad erudiendum intellectum, in quantum præceptiva. Nunc verò ipsa considerata sub Nova Lege, non habet nisi unum sensum litteralem, videlicet, in quantum figurativa; quia per ipsam plus intendit Spiritus sanctus exer-

* *Mic. aliquid desideratur.*

cere affectum humanum, eo quod per Baptisma perfectius multò exercitatur, & gratiam suscipit. Unde adveniente quod perfectum est, evacuatur quod imperfectum est: pro inconvenienti, quod aliqua Propositio olim habebat duplicem sensum litteralem: nunc verò, scilicet pro tempore Gratiae, habebat unicum, quoniam dicitur ad Hebraeos 1, 1. *Multifariam, multisque modis olim loquens Deus per Prophetas, novissime locutus est nobis in Filio*, videlicet perfectius, & familiarius.

Et sic patet, quomodo erroneum est dicere, quod sensus literalis non est semper tenendus, & maxime in primo modo, sub quo est hoc Præceptum, *Non occides*; sub cujus opposito fundatur dicta Assertio, pro cujus Adversariorum dictorum elucidatione ponitur distinctio talis vulgata apud Theologos, Doctores, & Philosophos naturales, morales, & sermoniales; videlicet, quod sensus alicujus Propositionis literalis, dupliciter potest capi. Unus dicitur sensus, in quo fit Propositio alicujus, quem ipsum facit, & ingerit sensibus prima fronte. Unus vocatur sensus interior; alius exterior: unus superficialis; alius medullarum. Exempla multa sunt in sacra Scriptura: ut Judic. 1 x. 8. *Ierem ligna*, &c. Alius: Propositio dicta, & in alio sensu facta de Propositionibus Philosophicis, posset exemplificari; sed dimittetur causa brevitas.

O quam* in suppositionibus suis ponit expressè istam distinctionem, & exemplificat de ista, *Homo est dignissima creaturarum. Rosa est pulcherrima flos florum*. In sensu enim quem facit illa: *Homo est dignissima creatura*, falsa est: quia ratio est nobilior substantiis separatis; sed est dignissima super omnes creaturas corporales, separatis Seraphicis, Cherubicis, & sic de aliis: & vocatur sensus literalis primus sensus quem littera de se facit, & offert; & ista est grammaticalis, &, per consequens, literalis, per locum à nominis interpretatione ad interpretatum: grammata enim est littera; &, per consequens, grammaticale dicitur litterale, per locum à conjugatis.

Qua distinctione posita, ponitur quoddam notabile tale primum.

Non est idem dicere; Non debet teneri sensus literalis; &, Sensus literalis aliquando non debet teneri. Probatur: quia in prima, si *sensus literalis* stat confusè, & distributivè, tam pro sensu exteriori, quam interiori, & sic est falsa; quia semper necessariò est tenendus sensus literalis ille, in quo fit Propositio contenta in sacra Scriptura. Alia verò est vera, quia si *sensus literalis* supponit ibi determinatè, hoc scilicet sensu demonstrato, quem scilicet Propositio facit: aliquando verò non tenendus est, & hoc est verum in multis. Ex quo sequitur, quod semper tenere sensum litteralem non est necessarium, imò aliquando inducit in errorem.

Secundò. Notandum, quod idem non est dicere: Sensus literalis cujuscumque locutionis, est ille sensus, quem loquens de directo, & principaliter intendit. Et: Omnis sensus literalis cujuscumque locutionis, est ille, quem loquens principaliter & de directo intendit: prima enim est vera; secunda falsa.

Tertio. Nota, quod utraque istarum Propositionum est falsa: Non est sensus tenendus literalis. Et: Non est capienda intentio loquentis: sed hoc stat, quod sensus literalis aliquando inducit in errorem; cum si sensus tenetur ibi determinatè, & verificatur pro una singulari, scilicet pro sensu quem Propositio facit.

Et etiam totum hoc declarat adversarius pro nobis in tota illa distinctione, quam facit de locutione Spiritus sancti. Unde dicit, quod sacra Scriptura

* *Forfan Ockam.*

ra aliquando loquitur, non utendo terminis principaliter; sed assumit res significatas per terminos, ad significandum res alias tantummodo: & exemplum, secundum Dionysium assumit: *bos, leo*, in quibusdam locis Scripturæ ponuntur, non sub intentione ut quiescant in eorum significatione, quia tunc esset error. Et exemplificatur iterum de ista; *Mons Sion elevabitur super omnes colles*. Isaia. II. 2. Unde non est intentio Spiritus sancti, quod res illa significata per hoc complexum *Mons* &c. rectè * sensus quem facit, in ista materia, inquit, *Littera occidit*, quod est dicere, quod sensus quem facit littera superficialis, & secundum usum terminorum, communiter occidit: non est idem dicere, *Littera occidit*, inquit, & *sensus literalis*: quia aliud significatur per terminos litteræ, & aliud per res significatas, quod est verum. Unde per terminos significatur sensus quem littera facit; & per res, sensus in quo fit, nec propter hoc est fallax, imò est verax, & necessarium Argumentum: Est sensus grammaticalis; ergo literalis, à nominis interpretatione ad interpretatum: imò etiam patet ex terminis adversarii. Unde Spiritus sanctus, inquit, loquitur per res, & non terminos: ergo stando in terminis ex scriptis litteralibus, esset error: hujus sententiæ: Gregorius, in *Moralibus, Libro primo, in Prologo, capite tertio*, prout latius posui, & ad longum in *Tractatu*, qui incipit: *Provenit*. Et Gregorius, *sic per Ezechielem*.

Cesset ergo gerrola †, & seditiosa loquacitas, & calumniosa totius Regni Franciæ diffamatrix; semen diffamationis falsæ, & nequissimæ jactum per omnes, proh dolor! mundi partes, in sacro Concilio Generali, & Regis sanguinis Christianissimi liliati, quod nunquam tali labe respersum noscitur, sed nec erit in futurum, divina conservante gratia reperiendum; sed nec ipsum Regnum fidelissimum: nisi forsan isti diffamatores, & Regni, in hoc, proditores perversi jacent suum semen: quod nec ibi semen, cum faconibus comburatur, unquam, divino præstante præsidio, poterit pullulare: quod concedit fateri Christus feminis verbi Dei, & veritatis, qui exiit primo manè *seminare semen suum*; Matt. XIII. 3. Cum Patre & Spiritu sancto vivens & regnans, per infinita sæcula. Amen.

Forsan legendum rectus sit. † Forsan garrula.

Quod sequitur excerptum est ex Libris Henrici Boic.

Henricus Boic, Libro quinto, *De homicidio C. Interfecisti §. Si autem*.

„Si quæritur: Utrum, & quando licet alicui, secundum Legem, alium impunè occidere, vel etiam mutilare. Distingue. Aut quæris de occidente, vel mutilante, necessitate inevitabili, tali scilicet, quod quia mortem injustè sibi inferendam aliter vitare non valet: sive occidit, vel mutilat invasorem; & & quia sic arcatus* erat quod fugere non poterat; vel per clamorem, vel aliàs, se juvare: & tali licet, etiam Clerico, impunè, & sine peccato aliquid occidere, vel etiam mutilare, tam Lege divina, quam humana: quod probatur sic: Quilibet magis tenetur ad id quod ordo charitatis magis exigit, & requirit; sed ordo charitatis exigit, & requirit, quod magis debeam diligere meam vitam temporalem, quam alterius, secundum Sanctos, & Philosophos, dicentes, quod *Diligibilia ad alterum, mensurantur ex diligibilibus ad se*.

„Item. Unusquisque magis tenetur sibi ipsi quam proximo, supposito ordine rationis: sed deffensus se contra injustè invadentem, etiam si occidat, dum principaliter tamen occisionem ejus non intendat, sed suam salvationem propriam, & cum

* Forsan arcatus.

Tomi V. Pars III.

„debito moderamine, esto quod sequatur mors invasoris; nihil facit contra rectum ordinem rationis, nec contra Justitiam, nec contra Charitatem proximi; cum, secundum ordinem Charitatis, plus tenetur diligere seipsum: quare &c. quam naturali; quam civili. *Ar. ff. de Just. & Jure. L. ut vim*. Et est expressum. *L. ff. Aquili L. Scientiam*. „Quarto, quinto. *Qui cum aliter*. Unde, de Jure naturali, est justa deffensio sui ipsius; & ex parte naturæ inferioris hominis, in qua convenit cum brutis: nam & omnia animalia hæc faciunt. *ff. Si quadrupes se. di. lev. §. marsetes*. Et ex parte naturæ superioris, quæ est ratio, ut dictum est etiam, quam Canonica, ut hic. Et *C. Significasti*. Et etiam sine poena irregularitatis. *L. di. Quia te*. Et est casus. Extra. eodem. *Si furiosus. in Clementiis*. „Et ita intelligitur istud *C. III. §. Set. Qui Presbyter*. Et licet Bernardus, in glosa finali, credat, quod Presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus, faciens id de quo loquitur sic fit irregularis: tamen intelligit, quod in nullo imputatur ei, ex quo aliud facere non potuit: ut patet infra, eodem, *Significasti II. f. Finali*. nam tale homicidium simile est casuali, quod non impedit etiam promovendum. Infra, eodem. *Lator*. Et hoc tenebat Dominus Clemens Papa quartus.

„Secundum hoc, nec obstat prima, eodem, *Suscipimus*, qui hic deffendebat, præsertim & res, ibi tantum res: quod patet; quia hic dicit, te tuaque, non enim dicit, te, vel tua, secundum Hosti: ibi. Idem, Guillelmus de Monte Lauduno, in dicto *C. glosa prima. Extra. eodem in C. Le. & Jo. xxiii. 4. 3. in Summa, super verbo Fugiens*. Et Archidiaconus ibi: & intelligitur quod in tali necessitate, licet alicui sic interficere; in tantum quod si aliquis me vult interficere, si possum eum prævenire, nec teneor expectare quod me primò percutiat. *Ar. C. ad. Le. Cor. de Sicarius. L. II. ubi dicitur, quod Deffensor propria salutis, in nullo peccat*. Et *L. III. di. dicitur, quod Qui aggressorem, vel quemcumque alium, in dubio vite discrimine positus, occiderit, nullam, ob id filium, calumniam incurrere debet*. Et *L. q. ubi dicitur, Quod si latrocinantem peremisti, dubium non est, cum * qui inferenda cadis voluntatem præcesserit, me † casum videri*. Ut notant Lauter, Tanphi. „Ber. Juno, hoc est *Jo. An infra. C. Proximo*. Et „Archi. *L. di. de his. Glosa si*. Ubi etiam dicit, quod *sufficit terror armorum. ff. de vi. Et vi ar. L. I. C. §. Idem labor*. Et *L. in §. Qui armati*. „Idem, Guillelmus de Monte Lauduno. Et Gentis, in dicto *C. Furiosus*. Glosa finali: de quo dicam infra, eodem, *Significasti. II. di. II. Et idem: Si invasus posset fugere, si in fugiendo posset verisimiliter sibi mortis periculum imminere, secundum Gent. ibi*. Et ita intellige quod dicitur de latrone infidante itineribus, quem licet cuilibet occidere, autoritate propria. *C. Quando licet unicuique sine judice se vindicare. L. I. & II. xxiv. q. 4. Fortitudo*. Et *C. se. q. v. Cum homo. xvii. q. 4. Si cut Bernard*. Hoc nota Glo. Et in his satis concordant Raymundus, in *Summa*, ceteri §. in.... licet Hugo, *di. C. Si autem*, notaverit, quod mortaliter peccat tam Clericus, quam Laicus, qui ob deffensionem sui, vel rerum suarum, alium, propria autoritate, interfecit; cum potius deberet mortem incurrere, quam inferre homicidium. *Art. xxxii. q. v. Ita Veterius*; Opinio est nimis dura, secundum glo. Sic per Ray. in §. v. †

„Dicunt quidam, quod non possunt aliquem occidere, vel mutilare, etiam pro personis aliorum, vel pro rebus suis temporalibus salvandis, per ea

LII 2

„quæ

* Forsan cum. † Locus corruptus. † multa videntur depravata ubique in istis citationibus in MS.

„quæ notat Juno, in dicto C. Si verò, in glosa:
 „Quod si non ob sui. C. Quod si pro rebus. 2. Sed pro
 „personis aliorum, etiam extraneorum, tuendis: quia,
 „etiam socii injuria propalanda est. xxiii. q. 3. For-
 „titudo. Et C. Non in inferenda. Ubi de hoc per se, in
 „glo. 1. Et per Archi. Et per ea quæ Le. &
 „nota 1. de feu. ex quanto. Et eodem titulo, dilecto
 „livi. * Et quæ notat Juno in dicta glo. in principio.

„Alii econtra, scilicet quod aliis pro extraneis tuen-
 „dis non possunt, prout recitat Juno, in dicta glosa, in
 „fine: ubi alii dicunt, quod benè pro rebus pro-
 „priis; per ea quæ notat Ber. infra, eodem Susce-
 „ptimus, glosa prima: ubi laicus vera &c.

„Ego verò Henricus, credo, salvo iudicio melio-
 „ri, quod aliquis potest, sine peccato, mutilare, vel
 „occidere invadentem alium injustè, & occidere
 „volentem, in casu, ubi ipsius vitam invasi aliter
 „salvare non potest: dummodò ad salvationem in-
 „vasi principaliter, & non ad mortem invadentis in-
 „tendat. Patet per præmissa.

„Item. Potest hoc sic confirmari. Primò, Lege
 „divina: quia quis tenetur proximum suum diligere
 „sicut se ipsum, Lev. xix. 18. Luc. x. 27. Matth. xix.
 „19. & xxii. 37. Rom. xiii. 9. xiv. Q. 4. C. penult.
 „De pœ. Di. 2. Et Charitas. 2. circa medium. Sed pro
 „se ipso salvando, ubi aliàs mortem evitare non
 „potest; vel mutilare, vel occidere potest suum
 „invasorem, ut dictum est in principio: ergo &
 „pro proximo salvando. Item in Psalmo lxxxii.
 „4. Eripite pauperem & egenum de manu peccatoris
 „liberate. Et Eccli. iv. 9. Libera eum qui injuriam pa-
 „titur, de manu superbi. Et Prov. xxiv. 11. Erue eos
 „qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum
 „liberare non cesses. Et sic quod Dominus imperat
 „necesse est fieri; & nisi fiat, poenam habet. xxix.
 „q. 1. Quod præcipitur ergo si fiat, legitimè fit,
 „nec poenam meretur. C. Ad L. Jul. De adul. Le.
 „Gratus: maximè cum aliquo † Præcepto vel conces-
 „so; omnia sine quibus. Prima de Re. Juris. Cum quid.
 „Lib. vi. Et quæ verisimiliter possunt sequi ad
 „illud: prima de hujusmodi. Is qui mandat. Libro. vi.

„Item. Remoto amore proximi, removetur amor
 „Dei. 1. Joan. iv. 20. Si quis dixerit, quia diligo
 „Deum, & fratrem suum odit, mendax est. Et sic
 „inimicum Dei, & hominis, ut salvet amicum Dei
 „& hominis, occidere potest.

„Item. Eccli. iv. 34. dicitur: Usque ad mor-
 „tem certa pro justitia, & Deus expugnabit pro te ini-
 „micos tuos. Pro invasis est Justitia: Ergo &c.

„Item. Exod. ii. Cap. Cum dicitur, quod sanctus
 „Moyſes, etiam antequàm constitutus esset Judex su-
 „per populum, Ægyptium injuriantem, & silentem,
 „& eum percutientem injustè, percussit, ponens eum
 „sub fabulo.

„Item. Exod. xxii. 1. proximo, in princi-
 „pio dicitur: Quod si fur nocturnus perfodiens in-
 „ventus fuerit, occidi potest. Et est ratio, dicit
 „Hosti: infra eodem, proximo; quia præsumi po-
 „test quod ad occidendum venerit. Et sic intelli-
 „gam generaliter, quod nedum per illum, cujus do-
 „mum perfodit, sed per quemlibet etiam alium
 „occidi potest, ex quo Lex non distinguit. ff. De
 „publicis. L. de pretio. p. De privileg. Quia circa.
 „Item. Lege Civili & Canonica, dicente, quod is
 „qui cum telo ambulavit, necandi hominis causâ;
 „sicut is qui hominem occidit, poenâ homicidii te-
 „netur. ff. Ad Le. De sicariis. L. divus. C. Ad Le.
 „Cor. De sicariis. Is qui cum telo.

„Modo Jura dicunt, quod ubi non potest quis
 „copiam habere Judicis, regulariter potest facere
 „ea quæ faceret, vel deberet facere Judex. ff. De
 „his quæ in fraud. credi. l. ait præter. §. Si debito-

* Locus corruptus. † Legendum videtur aliquo prohibito,
 vel concessio; omne id prohibetur, vel conceditur, per quod
 pervenitur ad illud.

„rem. Ad Le. Jul. De adul. 1. Cap. v. Et potest au-
 „thoritate propria se vindicare. C. Quando licet uni-
 „cuique sine Judice se vindicare. L. 1. xvii. q. iv.

„Item. Qui potest occidere per se, potest per
 „aliud occidere: ut in dicto C. L. Gratus, infra, De
 „Re. Juris. Potest quis. Lib. vi. Sed invasus po-
 „test licitè suum mutilare, vel occidere invasorem.
 „Ut supra, in primo membro. Ergo & per alium,
 „de Mandato, vel ipsius nomine postea ratum

A „habentis.
 „Item. Talis, si occidit talem invasorem Cleri-
 „cum, non est excommunicatus; imò meretur, per
 „Capitulum allegatum: Fortitudo. Non in inferenda.
 „ut notat Juno. Prima de sen. Ex. Si verò, in glo-
 „sa, Quod si non ob sui. Et Jo. An. post eum. Si er-
 „go meretur, in hoc non peccat, sed licitum est
 „quod facit. xxiii. quest. iv. Qui peccat. L. de adul.
 „Gratus.

„Item. Iste qui stat pro tali invaso, stat pro justo
 „bello. C. Ad Legem Juliam. de vi. pre. L. Quo-
 „niam multa facinora per hoc. Nota Joann. Ra. in di-
 „cto. §. Si debitorem, dicens &c.

„Secundum istam rationem ultimam, videtur
 „quod si invasus nollet se deffendere, ut Martyr
 „fortè mori †, quod posset alius mutilare, vel occi-
 „dere invasorem. Sed contrarium verius videtur per
 „præmissa; & quia interest hominis, hominem be-
 „neficio affici. ff. de for. ex C. Quamvis ea Lege:
 „in fi. Et quia in facto, seu causa sanguinis, alter al-
 „terum, etiam invitum, deffendere potest. ff. De app.
 „L. Non tantum.

„Et hoc satis patet in Passione Domini Jesu Chri-
 „sti, cujus omnis actio, nostra est instructio. ii.
 „quest. 1. Deus Omnipotens: quem volentem mo-
 „ri pro nobis, Petrus deffendebat cum armis, Mal-
 „chum servum Principis Sacerdotum mutilando,
 „amputando sibi auriculam ejus dexteram, Joan.
 „xviii. 10. Matth. xxvi. 51. Marc. xiv. 47. Luc. xxii.
 „50. xxxiv. quest. 1. Si Petrus. xxiii. quest. iii. Pro
 „membris: in quo non reperio quod peccaverit, cum
 „hoc fecerit quasi ad nutum Domini prædicantis.
 „Luc. xxii. 36. Sed nunc qui habet sacculum, tollat,
 „similiter & peram; & qui non habet, vendat tuni-
 „cam suam, & emat gladium. Et ibi, quando Discipuli
 „interrogaverunt eum: Domine, si percussimus in gla-
 „dio? & ipse tacuit. Per quod videtur tacitè con-
 „sentire: infra De Re. Juris. Quis tacet. Lib. vi. Pro
 „quo facit quod notat Specu. Ti. De Legato. §. Jux-
 „ta Propositiones, in secunda columna; rursus, Num-
 „quid ergo Beatus Paulus? Et licet Dominus, in
 „Ministro Ecclesiæ, præceperit sibi quod de cete-
 „ro gladium materiale converteret in vaginam, &
 „spirituali tantum gladio uteretur. xxiii. quest. viii.
 „in Summa. Quæ ratio, unâ cum præmissis, fortiter
 „cogit ad dicendum, idem esse, hoc casu, in Clericis
 „non beneficiatis, quod in laicis &c.

„Nec obest, si dicas: Magis teneor, de debito
 „Charitatis, diligere vitam gratiæ in proximo, quam
 „vitam temporalem in me, secundum Sanctos: Libro,
 „De gradu Charitatis. Et plus teneor evitare dam-
 „nationem perpetuam animæ ipsius, quam mortem
 „corporalem meam, secundum eos. Sed verisimili-
 „ter debeo credere, quod si interficio invasorem
 „injustè, quod damnabitur perpetuò, cum moria-
 „tur in actu peccati &c. Ergo quia concedo Ma-
 „jorem. Ad Minorem dico, quod non sum certus
 „quod ipse damnabitur; cum alterationes præceden-
 „tes mortem, & exitum animæ à corpore, necessa-
 „riò fiant in tempore, in quo tempore, quantum-
 „cumque brevi, potest poenitere; & per consequens,
 „salvari; nec essem certus, quod si interficeret me,
 „ego essem salvatus; possum enim habere alia pec-
 „cata, & nihilominus ea nesciam. In Psal. xviii. 13.
 „De-

† Locus corruptus.

„*Delicta quis intelligit?* Et 1. Cor. iv. 4. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum.* Et Eccli. ix. 1. *Nemo scit utrum amore, vel odio dignus sit.*

„Et eadem objectio & solutio potest fieri, ad membrum illud, ad deffensionem alterius injustè invasi.

„Item. Credo, quòd pro rebus propriis salvandis, quas aliter salvare non potest, potest quis mutilare, vel occidere invalorem, cum tali modificatione quam ponit Frater Joannes, in *Summa*; scilicet cum ex talium ablatione, quis poneretur in extrema necessitate: quia qui alimenta tollit necessaria, vitam simul auferre videtur.

„Pro rebus proximi salvandis, non credo licere interficere: aliàs, quòd * in præmissis casibus, hominem interficere non licet, autoritate Legis.

Post, habetur de fure nocturno, quem, secundum Legem Moyli, licet interficere &c. Responsivè &c. ad novem dubia, per Concilium Generale Constantiense dissolvenda sibi proposita.

* *Forfan quim.*

LI. DELIBERATIO.

Quoniam in agibilibus humanis, propter mutabilitatem, Propositiones frequenter, & regulæ patiuntur instantiam: ideò, ne verbosis relinquatur occasio infructuosa relatrandi, diffrendæ veritatis materiam, sub certo casu limitatam, volo explicare.

Et pono, quòd Titius, & Petrus sint ambo vassalli Regis Pauli; & quòd Titius, appposito deliberato, per dolum, fraudem, & sortilegia, invocationes dæmonum, & pacta ex reverentia cum eis inita, malumque ingenium, & maleficia, quæ pudor est dicere, machinatur occidere Paulum Regem suum, cupiditate habendi ejus Coronam, & Dominationem; quòdque tantæ est potentia, quòd de eo non potest, bono modo, fieri justitia per Superiorem; & ne Paulum Regem suum occidat, à nemine potest impediri; nisi occultè, per bonas cautelas occidatur; quòdque Petrus, cognito quòd periculum est in mora, ex fidelitate quam debet Paulo suo Regi, Titium occidat.

Et rem quamlibet dùm adjuvari magis, quàm evanescere oportet. C. *De rei uxoria actione*, in Principes*. Et *Nisi nomen quis scierit, cognitio rerum perit*, ut dicit Isidorus, primo libro *Ethimo*. C. iv. Suppono cum Gregorio, xii. *Libro Moralium*, & glosa: Job. xv. 20. *Numerus Annorum incertus est tyrannidis ejus.* Quia propriè tyrannus dicitur, qui in communi Republica non jure principatur. Et illo itaque, & isto supposito, casu scilicet posito, & nomine exposito, sequuntur Propositiones ad ordinem doctrinæ, sicut subiecta patitur materia, redactæ.

Propositio Prima.

Licetum est unicuique subdito, sine quocumque Maudato, vel Præcepto, secundum Leges, Naturalem, Moralem, & Divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium, machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & supremi Domini, pro auferendo sibi suam nobilissimam & altissimam Dominationem: & nedum licitum, sed honorabile, & meritorium, maxime quando est tanta potentia, quòd Justitia non potest, bono modo, fieri per Supremum.

Propositio Secunda.

Leges, Naturalis, Moralis, & Divina, autorisant unumquemque subditum de occidendo, vel occidi faciendo dictum tyrannum.

Propositio Tertia.

Ille qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra

* *Forfan in principio.*

nominatum, modis prædictis, non debet de aliquo reprehendi: & Rex non debet solum esse contentus; sed debet habere factum acceptabile, & autorisare, quantum opus, vel necessitas est, vel esset.

Et ne quis ex solis vocibus inordinatè prolatis incurrat nedum errorem, sed hæresim; prima* ejus intellectu plenè expressio, & qualibet ejus distributione ad suum relata, distributivæ sunt: quòd unicuique subdito, secundum Leges, Naturalem, Moralem, & Divinam, sine Maudato alio, vel Præcepto quocumque dato, licitum est occidere: etiam Catholicæ, terrenæque Reipublicæ & fidelitatis inter Principes, & subditos conservativæ.

Dùm enim, sicut videmus in rebus naturalibus, unum contrarium vehementius agit, altero contrario superveniente, propterea aquæ calefactæ magis congelantur, ut dicitur, secundo *Matheorum*; proculdubio, ex rebus naturalibus ad res humanas derivantur, & in hominibus hoc, ex naturali inclinatione, invenitur, ut unusquisque deprimat eum qui contra eum insurgit. Sed tyrannus contra Rempubicam insurgit, dùm Regem, qui velut Episcopus, est *Ecclesia*, vii. *Quest. i. Scire.* Et anima, homo. 1. *Corinth. xv. 45.* est Respublica, ix. *Ethi-corum*, machinatur interficere. Ideo, secundum Legem naturæ, licitum est, quòd isti, omnibus subiectis undè Respublica integratur demonstratis, tyrannum deprimant, & illicò occidant; dùm melius est occurrere in tempore, quàm post exitum vindicare, & justum est ut mortem quam minatur accipiat, & id quod intendit incurrat. C. *Quando licet unicuique sine Judice vindicare se.* L. i. xvii. q. iv. Sed quoniam ex Logica, & *Ar. xxiii. quest. viii. Si quatuor.* Et *Extra. De ho. Cap. significasti, ii. †* est bonum Argumentum: Isti tyrannum occidunt; igitur quilibet eorum tyrannum occidit. Et ergo dùm explicitè non sequitur quid illicitum, sicut ex vero nil nisi verum, autoritate etiam Legis naturæ, cuilibet subiecto licitum est tyrannum occidere.

Item sic: Quilibet subiectus pro deffensione sui, autoritate Legis, licentius est tyrannum occidere. *Di. i. Jus naturale. xxiii. quest. viii. Si nulla.* Et *Extra. de ho. lx. C. ii. §. Ad l. Cor. De ficiariis.* L. ii. iii. & iv. Et in occasione furis nocturni. *Exod. xx.* Sed quoniam Rempubicam magis quilibet subiectus, quàm se, tenetur, autoritate Legis deffendere, sicut videmus quòd naturaliter manus se opponit ictui, absque deliberatione, ad conservationem totius corporis; & quòd in politicis virtutibus, cives, pro totius Reipublicæ conservatione, & dispendio propriarum rerum, & personarum interdum sustinent; & Charitas, de qua scriptum est, quòd *Non queris qua sua sunt.* 1. *Cor. xiii. 5.* Communia propriis antepont, in regula. Philosophus quoque, 1. *Ethi-corum.* Et *Legisperitus. ff. Pro socio. L. Actione. §. Labeo †.* C. *De caducis collon †.* L. una. §. *pe. vii. quest. i. Sciat frater.* Et *Extra. De postula. C. iii.* Et ergo, dùm eadem Lege quilibet tenetur Rempubicam & Regem, seu quemcumque alium, per quem conservatur, deffendere: proculdubio, autoritate Legis, cuilibet subiecto licitum est, pro deffensione Regis sui, quemlibet tyrannum occidere.

Item sic: Quoniam minus malum semper eligendum est, quando mens inter minora & majora mala constringitur: & dicit Philosophus, vi. *Ethi-corum*: & Gregorius, xxii. *Lib. Moralium.* C. xxxvi. Et *Lex, Quotiens*, ait, *sine captione nihil investigari potest, eligendum est quod minimum habet iniquitatis.* ff. *De Re. Furis. Quoties.* Sed minus malum est, minùs quòd habet iniquitatis, occisio tyranni, quàm interitus Regis; subditus constringitur quilibet. Et ergo dùm autoritate Legis, cuilibet subiecto eligibile est;

L. ii. 3

le est;

* *Forfan legendum primo.* † *Forfan legendum non est bonum.* †† *Locis corrupti.*

le est; procul dubio etiam licitum est, quod tyrannum occidat.

Item sic: Omnem, qui venit delere Patriam, aut vastare, cuilibet subiecto licitum est occidere, etiam si Pater fuerit, aut filius. ff. *de Religiosis*. Et sumptibus fit minimè *. xxiii. *quest. viii. Omni timore*. Sed tyrannus venit delere Patriam, & vastare, dum venit interficere Regem, & Regnum sibi usurpare, quod minimè sine vastatione Patriæ, & perturbatione potest contingere: & ergo, autoritate Legis, cuilibet subdito licitum est tyrannum occidere.

Item sic: Quod Tyrannus civitates desolatur, & sacra deprædatur; ut dicit Philosophus, iv. *Ethicorum*, majus Reipublicæ nocumentum est: & ergo magis licitum est, & necessarium punire, quàm quod latro publicus, itinera frequentata insidiis aggressio- nis obsidet. Sed latronem publicum, autoritate Legis, cuilibet subiecto licitum est occidere. C. *Quando licet unicuique, sine Iudice vindicare se*. L. ii. Et xxiii. *quest. iiii. Fortitudo*. Et eod. C. *quest. v. Cum homo*. Et ergo, ejusdem Legis autoritate, cuilibet subiecto licitum est tyrannum occidere, secundum Maximam: *Si id quod minus inesse videtur inest, & id quod magis*.

Item sic: Cuilibet, qui est idoneus, & ratione, & potestate. Prov. xxiv. ii. dicitur imperativè: *E-rue eos, qui ducuntur ad mortem, subauditur injustè, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses*. Et B Ambrosius, in illo Libro, *De Officiis*, circa medium: *Qui enim, ait, non repellit à socio injuriam, si potest, tam est in vitio, quàm ille qui facit*. Et transumitur, xxiii. *quest. iiii. Non in inferenda*. Sed tyrannus, si non occiditur, ducit Regem injustè ad mortem. Ideò indubiè, si potest, cuilibet subdito, autoritate Legis Divinæ, licitum est tyrannum occidere.

Item sic: Cuilibet subiectus tenetur tyrannum ab interfectione Regis impedire. C. *De his, quibus ut indignis hereditates auferantur*. L. ultima. xxii. *quest. v. de forma*. Et Extra. *De Re. Juris*. Ego Episcopus. Sed istud nulli subiecto est possibile, nisi tyrannum occidat. Et ergo, autoritate Legis, aio, non tantum licitum, sed etiam debitum est cuilibet subiecto tyrannum occidere, dum sine eo non potest Præceptum adimplere.

Item sic: Fidelitas subiecti ad Dominum in hoc consistit, quod vitam Domini deffendat. Cuilibet subiectus, habens opportunitatem occidere, & non occidit tyrannum, per cuius dumtaxat mortem potest Regem à morte liberare, facit contra suam fidelitatem: sed illud generaliter omnis Lex damnat. Naturalis, dum fidelitas naturaliter obligat: Moralis, in ratione præcedente immediatè allegata: Divina, Ti. ii. Et secundum Hieronymum, *Eccle. vi*. Qui ibidem exponens illud: *Quodcumque voveris redde*, dicit quod præcipitur Christiano, ut *Fidem opere compleat, & non sit similis populo Iudeorum, qui spondentes: Omnia quæcumque Dominus præcepit, faciemus, adoraverunt idola*. Et ergo qualibet Lege datur cuilibet subiecto licentia tyrannum occidere; & peccat graviter quilibet subiectus, habens opportunitatem occidere, & non occidit, &c.

Item sic: Secundum Isidorum, *De Summo bono*. Libro tertio. C. lx. *Ipsè dicitur facere, qui permittit*. Dum, inquit, homines, de permittente, malum quod concupiscunt, perficiunt; ipse dicitur facere, qui permittit. Inde est, quod scriptum est per Prophetam. Si erit malum quod Dominus non facit. Et declaratur ratione. Dupliciter enim homo facit aliquid; vel directè, vel indirectè: directè quidem, quando per se aliquid operatur: indirectè autem, quando non impedit operantem: nam removens, prohibens dicitur, movens per actus. vii. *Physicorum*. Sed

* Locus corruptus.

nulli subiecto licitum est, autoritate Legis, interficere Regem. Ideò quilibet subiectus tenetur impedire tyrannum, & non permittere quod Regem interficiat.

Argumentum inde patet, quod ex opposito Consequentis, sequitur oppositum Antecedentis: & quia cuilibet licet illud, sine quo non potest Præceptum complere. Et ergo dum sine occisione ejus, tyrannum nullus subiectus potest ab interfectione Regis impedire, proculdubio, autoritate Legis, cuilibet subiecto licitum est tyrannum occidere.

A Item sic: Augustinus, super illud Psal. lxxxii. 4. *Eripe pauperem & egenum*. Hac, ait, dicta sunt, ut sciretur, in eo populo, in quo natus, & occisus est Christus, nec illos fuisse à tanto scelere immunes, qui cum essent tanta multitudinis, ut eos, sicut Evangelium loquitur, timerent Judæi, & propterea in Christum manum mittere non auderent; postea convicerunt, eumque interimi à malignis & invidis Judæorum Principibus permiserunt. Sed subiecti, cum sint tantæ multitudinis, ut eos timeret tyrannus, & propterea in Regem mittere manum non auderet, convincunt, & Regem de manibus tyranni non liberant. Ergo indubiè à morte Regis non sunt immunes, & nullus eorum qui potens est de manibus tyranni Regem eripere. Sed quoniam nullus subiectus potest de manibus tyranni, sine ejus occisione, eripere Regem: & ergo, autoritate Legis, certò certius est, quod cuilibet subiecto licitum est tyrannum occidere.

Item sic: Chrysostomus, super illud Matth. iv. *Vade retrò Sathanas*, Christum referens sic ait: *Illius discamus exemplo nostras quidem injurias ab impiis, sive in dicto, sive in facto magnanimiter sustinere; Dei autem injurias, nec usque ad auditum sufferre: quoniam in propriis injuriis esse quemlibet patientem laudabile est; injurias autem Dei dissimulare, nimis est impium*. Sed Respublica, cum sit divinum quoddam i. *Ethicorum*, & indè ejus Rex, seu Rector divus, & Dei, illiusque Regni Minister, Romanorum tertio, & Sapientia sexto; proculdubio omnis injuria quam tyrannus Regi irrogat, Dei injuria est, & sacrilegium, quod quoniam suppletio capitis, puniendus. ff. ad L. *Ful. Peculatus, sacrilegis, & de penis*. L. *Aus facta*. §. *Qui autem*. & C. *quest. viii. Quicumque*. Et ergo, autoritate Legis divinæ, & exemplo Christi, cuilibet subiecto licitum est, imò debitum, illi- cò tyrannum occidere.

Item sic: Legislator, quoniam non potest omnes singulares casus intueri, proponit Legem, secundum ea quæ in pluribus accidunt, referens intentionem suam ad communem utilitatem, ad quam Lex ordinatur: & ergo observatio Legis, secundum verba, quando in casu emergente & * damnosa communi saluti †, observanda: & si habeat subitum periculum, cui oporteat statim occurri, & non est tanta mora, ut ad Superiorem recurri possit, ipsa necessitas, quæ non subditur Legi, dispensationem habet annexam; & ad quemlibet pertinet, ut interpretetur quid sit utile Reipublicæ, & intentionem Legislatoris sequens, præter verba Legis agat. Sed in casu proposito, observatio Legis hujus, secundum verba: *Non occides*, est damnosa communi saluti subditorum, quæ habet periculum, cui oportet statim occurri, dum tyrannus, si non occiditur, interficit Regem, & non est tanta mora, quod ad Superiorem, imò nec est Superior, ad quem recurri possit. Et ergo, in ea autoritate Legis, cuilibet subdito sine Superiore interprete licitum est tyrannum occidere. Sententia est Doctoris sancti, super di. ii. *ultima quest. Art. ii*. Et dicit: *Quando aliquis aliquod Dominium sibi per violentiam subripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & non est recursus ad Superiorem, per quem de tali invasore Judicium possit fieri*:

* Forfan est. † Forfan addendum non est, & delendum comma.

fieri: tunc enim qui ad liberationem Patria sa-
lem tyrannum occidit, laudatur, & premium accipit.

Item sic: Ambrosius, in Libro, *De gratia, & libero arbitrio*, C. VIII. de latitudine sacrae differens Scripturae, dicit: *Siquidem nihil utilius ad salutem spiritualem predicamus, quod sacro Spiritus sancti miraculo facundata non proiuleris, aut iura se non contineat: nam si quid ratione dicimus aliquando, quod in dictis ejus aperte monstrare, aut ea ipsis probare nequimus, hoc modo per illum cognoscimus, utrum sit acceptandum, an respiciendum. Si enim aperte, recte colligitur, & illa ex nulla parte contradicit: quoniam ipsa sicut nulli adversatur veritati, ita nulli faveat falsitati, hoc ipso, quia non negat, quod recte dicitur, ejus auctoritate suscipitur, ac si ipsa nostro sensu indubitanter repugnat, quamvis nobis ratio nostra videatur inexpugnabilis, nulla tamen veritate fulciri credenda est. Sic itaque sacra Scriptura omnis veritatis, quam ratio colligit, auctoritatem continet, cum illam aut affirmat aperte, aut nullatenus negat.* Sed sacra Scriptura, ex nulla ejus parte, Assertioni nostrae contradicit, maxime dum Praeceptum *Non occides*, quod magis videtur ceteris contradicere, in nullo contradicit, sed consonat, & cognitum est, ut Digesta probant: & ergo auctoritate sacrae Scripturae suscipitur: & ergo apud fidelem certo certius, quod cuilibet subiecto licet, sine alio Praecepto quocumque dato, secundum Leges, divinam, naturalem, & moralem, tyrannum in casu expressio occidere.

Item sic: Et ponitur cum casu, quod tyrannus ex utraque Parente fuit Frater Regis, & arguitur sic: Ex Scriptura, siquidem ex casu posito, manifestum est, quod spe adipiscendi Regnum, Absalon machinatus est in suum Patrem, & ut tyrannus, ejus fratrem occidit: & in hoc, licet peccatum Absalon majus erat, & tyranni minus in Deum, nisi crimine sacrilegii, non quidem gravioris, sed quasi minimi, in quantum illud quod ad irreverentiam pertinet Principis, secundum quamdam similitudinem, sacrilegium dicitur. XVII. *quest. IV. §. Sicut.* Si autem tyrannus, superstitione quam adhibuit pro Rege suo occidendo, & fratre, immediate peccavit in Deum, & contra primum Praeceptum primae Tabulae, quod gravissimum est. Et ergo indubie tyrannus plus peccavit quam Absalon, quolibet eorum machinante Regem suum occidere. Sed quoniam sacra Scriptura dum non redarguit, approbat quod Joab contra Praeceptum Regis, occidit Absalon, pro eo, quod Regem suum, spe adipiscendi Regni, machinabatur occidere: & ergo, auctoritate sacrae Scripturae, luce clarius approbatur, liciteque potest fieri, & iuste facta est occisio tyranni, juxta casus suppositi tenorem.

Item sic: Sicut enim in peccatis, quae contra Deum committuntur, gravissimum esse videtur, quod aliquis honorem divinum creaturae impendat; quia quantum est in se, facit alium Deum in mundo, minuens Principatum divinum: ita & in terrena Republica, gravissimum esse videtur, quod aliquis honorem Regium alteri impendat, quam vero Regi; quia quantum in se est, totum Reipublicae perturbat ordinem. Sed dum, sicut probatum est, ipse videtur facere, qui non impedit operantem: & tyrannus non potest, nisi interficiatur, honore Regni, Regione impediri; evidentissimum est, quod subiectus, quocumque dato, qui tyrannum potest interficere, & non interficit, honorem Regium ad alium defert, seu alteri impendit. Sed illud dum, ex declaratis in Majori, ex Lege divina, naturali, & morali, est gravissimum in terrena Republica; evidentissimum est, quod auctoritate Legis, cuilibet subiecto licitum est talem tyrannum occidere; & fortitudo, dum praebet firmitatem animi contra pericula mortis, non solum quae imminet in bello communi; sed etiam

quae imminet in particulari impugnatione; quae communi nomine bellum appellatur, indubie appellatione fortitudinis continetur, quod subditus unus, qui pro defensione Regis sui, & Reipublicae, subeat pericula mortis, ad occidendum tyrannum praenominatum; sicut & de senibus legitur scriptum, quod *Fortes facti in bello*. Hebr. XI, 24. qui tamen numquam in communi bello decertaverunt: Sed fortes, maxime homines honorant, ut dicit Philosophus, in *Libro Ethicorum*. Idcirco absque omni haesitationis vertigine, honorabile est, quod unusquisque subditus tyrannum occidat praenominatum.

Item sic. Eadem enim virtus, dum inclinatur ad ea quae sibi conveniunt, & remittitur eis quae contra illam sunt; sicut fides inclinatur ad credenda, & refutat non credenda; & per pietatem, sanguine junctis, Patrique benevolia, officium, & diligens tribuitur cultus, ut dicit Tullius, in sua *Rethorica*: indubie omnis qui machinatur perturbare Patriam, & delere ei benevolos, auctoritate pietatis, a quolibet subdito licite occidendus est. Sed tyrannus praenominatus machinatur perturbare Patriam, & delere Regem; & benevolos: & ergo proculdubio, auctoritate pietatis, a quolibet subdito licite occidendus est.

Sed rogo, quis tam absurde sentiat, honorabile non esse quod auctoritate pietatis agitur? Dum pietas appellatione virtutis continetur, & omnis virtus est honestum, ut dicit Philosophus, in *Lib. Rethoricorum*. *Omne quoque honestum est honorabile.* Et ergo proculdubio honorabile, quod tyrannus praenominatus, a quocumque subdito occidatur, & felicitas, dum est premium virtutis. I. *Ethicorum*, & honor, IV. *Ethic.* Premium quoque dicitur, quod pro merito redditur; indubie omnes actus virtutis sunt meritorii: sed per Digesta, quod tyrannus praenominatus a quocumque subdito occidatur, est actus virtutis, scilicet pietatis, & etiam fortitudinis: & ergo indubie meritorium quod tyrannus praenominatus a quocumque subdito occidatur.

Et quia per meritum homo facit aliquid sibi debitum, quod est ei per Justitiam reddendum; & Justitia reddit unicuique quod ei debetur, & in bonis, & in malis: ideo secundum Theologos, meritum dicitur proprie, respectu honorum, & malorum: sed necessario bonum est, vel malum, quod tyrannus praenominatus a quocumque subdito occidatur.

Et ex his, dum est manifestum, quod secundum Leges, divinam, naturalem, & moralem, sine alio Mandato, vel Praecepto quocumque dato, licitum est, honorabile, & meritorium, quod tyrannus praenominatus a quocumque subdito occidatur: & abunde notorium, quod omne licitum honorabile; & meritorium, secundum se, est acceptabile, autorisabile quoque, & nullus pro eo debet reprehendi, sed potius quilibet debet esse contentus: evidentissimum est, sine alia probatione, quod *Leges, naturales, morales, & divinae, autorisant unumquemque subditum de occidendo, vel occidi faciendo dictum tyrannum*; quae in forma dicitur Propositio secunda, quodque *ille qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis praedictis, non debet de aliquo reprehendi; & quod Rex non debet solum esse contentus, sed debet habere factum acceptabile, & autorisare quantum opus, vel necessitas esset: quae est, in forma, Propositio tertia.*

• *Tyrannus inclinatur.*

Propositio Quarta.

Ius est, ratio, & equitas, quod omnis tyrannus occidatur villane, Gallice vilainement, per explorationes,

nes, & insidias: & est propria mors, quâ debent mori tyranni, & infideles; occidere scilicet eos villanè, Gallicè vilainement, per bonas cautelas, explorationes, & insidias.

Propositio Quinta.

Licetum est unicuique subdito, honorabile, & meritum, occidere, vel occidi facere supra nominatum tyrannum, proditorem, & infidelem suo Regi, & supremo Domino, per explorationes, & insidias: & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eos villanè, Gallicè vilainement, per optimas cautelas, explorationes & insidias, & est licitum dissimulare, & filere suam voluntatem de sic faciendo.

Veræ, & Catholicæ, misericordiæ, & pietatis persuasivæ.

Jus est, ratio, & æquitas, quod militum quicumque itinera frequentantia, insidiis aggressionis obsederit, viliter, & etiam illicò occidatur. C. Quando licet unicuique sine Iudice se vindicare, Lib. I. XVII. q. 4. Sed tyrannus quicumque, dum totum Reipublicæ perturbat ordinem, nocivior est dicto milite, & major est Reipublicæ depopulator. Et ergo Jus est, non, inquam, minus, vel æquale, sed majus; ratio, & æquitas de omni tyranno, quod viliter occidatur, quàm de milite prænominato, & ad cautelam, dum pertinet: & sic accipiantur bona, quod vitentur mala. Exploratio quoque licita est, Numeri XXI. & insidiæ, at non sunt præcepta, Jos. VIII. apud fidelem quemlibet, Jus, ratio, & æquitas, quod omnis tyrannus occidatur viliter, per cautelas, explorationes & insidias; & occidi viliter, dum quædam mors, & non mechanicè, proculdubiò mors est, & propriè, & propria, & hoc unicuique debetur, quod ipsum secundum Jus, rationem, & æquitatem ordinatum est; indubiè, occidi viliter, est propria mors quâ debent mori tyranni infideles. Et ergo nulla obstante tergiversatione, singulis probatis, omnia simul concludendo; Jus est, ratio, & æquitas, quod omnis tyrannus occidatur viliter, per explorationes, & insidias: & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles; occidere scilicet eos viliter, per bonas cautelas, explorationes, & insidias.

Item. Divina Sapientia de interemptione Ægyptiorum differens, Sapient. XVI. 4. ait: Oportebat enim illis quidem sine excusatione supervenire interitum, exercemibus tyrannidem. Et ergo, secundum divinam Sapientiam, interitus ordinatus est ad puniendum tyrannos, aut tyrannidem: & quia dicitur esse suum alicujus, quod ad ipsum ordinatur, & unicuique debetur illud quod suum est; ideò tyrannum quemlibet referendo, interitus est sua mors quâ debent mori; & proprium, dum per suum exponitur, Joan. I. 11. In propria venit; id est sua, indubiè interitus est propria mors quâ debent mori tyranni infideles. Sed quoniam Jus est, ratio, & æquitas, quod unicuique tribuatur quod ei debetur; & mors quæ tyrannis debetur, dum non est pretiosa in conspectu Dei, profecto vilis est, & fortè vilissima: & ergò indubiè Jus est, ratio, & æquitas, quod unicuique tribuatur, quod omnis tyrannus occidatur viliter, & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles, occidere eos scilicet viliter. Et sicut digestum est; bonitatem actus non minuit, quod secundum Justitiam occidendus, occidatur per cautelas, explorationes, & insidias. Et ergo sine contradictione apud quemlibet intelligentem, etiam, quid nominis, Jus est, ratio, & æquitas, quod omnis tyrannus occidatur viliter, per explorationes, & insidias; & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eos viliter, per bonas cautelas, explorationes, & insidias.

Item. XXIV. q. III. Resecanda, sub autoritate dicitur Hieronymi, Resecanda enim sunt putredines, & scabiosa ovis a canis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora, ardeat, corrumpatur, putrescat, intereant. Arrius in Alexandria una scintilla fuit; sed quoniam non statim oppressus est, per totum Orbem flamma ejus depopulata est. Et ergo, secundum eum, occidi, est propria mors, quâ debet mori omnis qui corruptor est, perturbatorvè Communitatis: & bonitatem actus dum cautelæ, explorationes, & insidiæ non minuunt, sed bene augent; indubiè occidi per cautelas, explorationes, & insidias, est propria mors quâ debet mori corruptor omnis, perturbatorvè Communitatis. Et quia oppositum pretioso est vile, & oppositum est in adjecto *, quod mors debita corruptori, perturbatorivè Communitatis sit pretiosa; ideò non tantum Jus est, sed per omnia ratio, & æquitas, quod omnis corruptor, perturbatorvè Communitatis occidatur viliter, & propria mors, quâ debent mori corruptores, perturbatoresvè Communitatis, scilicet eos viliter per bonas cautelas, explorationes, & insidias. Sed sicut in multis passibus deducitur III. Politicorum: Omnis tyrannus gravissimè totum Reipublicæ corrumpit, perturbatque ordinem, & penitus pervertit; & ergo manifestum: & ergo Jus est, ratio, & æquitas, quod omnis tyrannus occidatur viliter, per explorationes, & insidias: & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles; occidere scilicet eos viliter per bonas cautelas, explorationes, & insidias.

Item sic. Quod omnis tyrannus malè perdat, poena quædam est, aut foret, non quidem minor, sed fortè major, quàm quod occidatur viliter per cautelas, explorationes, & insidias. Sed Jus est, ratio, & æquitas, quod omnis tyrannus malè perdat, dum quilibet eorum est malus, & si non pessimus: & secundum rectam responsionem Judæorum, justum est quod mali malè perdantur. Malos, inquiunt, malè perdet. Matth. XXI. 41. Et ergo indubiè Jus est, ratio, & æquitas, quod omnis tyrannus occidatur, viliter per cautelas, explorationes & insidias: & occidi viliter, dum sic digestum est, multipliciter dicitur, est propria mors, & unicuique debetur, quod ad ipsum, secundum Justitiam, ordinatur, evidentissimum est, Jus, ratio, & æquitas, quod omnis tyrannus occidatur viliter, per explorationes, & insidias; & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eos viliter per bonas cautelas.

Item sic. Quoniam cuilibet tyranno, dum secundum rigorem Justitiæ debetur pro poena, non solum occidi viliter per cautelas, explorationes, & insidias; sed etiam ipsius naturæ adnihilatio: Misericordia enim Domini, quia non sumus consumpti; dicitur Threnor. III. 22. Ideò indubiè omnis tyrannus, secundum rigorem Justitiæ, meruit graviora, quàm occidi viliter per cautelas, explorationes, & insidias: & comparativus, dum præsupponit suum positivum, consequens est omnino, quod omnis tyrannus meruit occidi viliter, per cautelas, explorationes, & insidias. Sed quoniam Jus, ratio, & æquitas, quod unicuique reddatur, & pariter debetur, quod meretur: ideò omni semoto dubio, apud quemlibet, etiam sciolum, Jus est, & æquitas, quod omnis tyrannus occidatur viliter, per explorationes, & insidias: & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles; occidere scilicet eos viliter, per bonas cautelas, explorationes, & insidias.

Item sic. Jus est, ratio, & æquitas, quod quilibet dignus, illicò supplicio subjugetur, ac mortem quam minabatur accipiat; & quod intendebat incurrat: melius est enim occurrere in tempore, quàm

* Forsan abjecto;

quàm post exitum vindicare. C. *Quando licet unicuique sine Iudice vindicare se.* L. I. XVII. q. 4. Sed omnis tyrannus, de quo fit mentio in casu, satagit occidere Regem suum viliter, imò vilissimè; & generaliter omnis tyrannus minatur, intenditque excellentes viros occidere, & capta oportunitate, occidit. *Tertio Politicorum*; & hoc quod dum facit crudeliter, consequens est omnino, quòd facit viliter: & ergo sine omni relatione * calumnia, *Ius est, ratio & equitas, quòd omnis tyrannus occidatur viliter, per explorationes, & insidias; & est propria mors, quàm debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eos viliter, per bonas cantelas, explorationes, & insidias, etiam illico, antequàm damnum faciant; dum secundum Legem, Melius est occurrere in tempore, quàm post exitum vindicare.* Et in doctrina sacra, dum multa sunt occultanda hostibus Fidei, ne irrideant, secundum illud Matth. VII. 6. *Nolite sanctum dare canibus: non absolutè licitum est, sed & tamen occultare hostibus, quæ, ad impugnandum eos, cogitamus.* Et ergo assumptis, quæ pro prima Propositione, & ipsa digesta sunt, evidentissimum est, sine alia probatione, quòd *Licet unicuique subdito, & est honorabile, & meritorium, occidere, vel occidi facere supra nominatum tyrannum, proditorem, & infidelem suo Regi, & supremo Domino, per explorationes, & insidias, & est propria mors, quàm debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eos viliter, Gallicè vilainement, per optimas cantelas, explorationes, & insidias; & est licitum dissimulare, & silere suam voluntatem de sic faciendo.*

* *Locus corruptus.*

Propositio Sexta.

Rex debet premium, & remunerare illum, qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, in tribus rebus, scilicet in amore, honoribus, & divitiis, exemplo remunerationum factarum sancto Michaëli Archangelo, pro expulsiōe Luciferi à Regno Paradisi; & nobili homini Phinées, pro occisione Ducis Zambri.*

* *Forjan præmiare.*

Propositio Septima.

Rex debet plus amare quàm prius, illum qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis supra dictis; & debet facere predicare suam fidem, & bonam fidelitatem per Regnum suum, & extra Regnum facere publicari per Litteras, in modum Epistolæ, vel aliter, catholice, virtutisque Regi debita expressive, & vassallorum ad deffensionem Regis, & Regni provocative.

Benefactores enim dum magis amant benefactos, quàm è converso beneficiati amant benefactores, ut dicit Philosophus, IX. *Ethicorum*, indubiè beneficiati debent suos benefactores amare, & remunerare: nimis enim durus est animus, qui dilectionem, etsi non vult impendere, nolit rependere. Sed qui occidit, vel occidere facit tyrannum prænominatum, est magnus benefactor Regis, & magnum præstitit beneficium; imò tantum bonum, quantum malum fuisset morsejus, ut probat Regula, *Reus, est Iudex sui obliqui.* I. De Anima. Et ergo indubiè Rex debet illum qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum amare, præmiare, & remunerare: omnesque dum honorantur, iustè quidem, & maximè qui beneficia præstiterunt non solum; sed honoratur etiam qui potest beneficiare, & dare beneficia, quæ sunt ad salutem, ut dicit Philosophus, *Primo Libro Ethicorum*. Et qui occidi facit tyrannum prænominatum, ex digestis, præstat, vel præstitit beneficia Regi, quæ ad ejus salutem pertinent; indubiè Rex debet eundem præmiare honoribus,

Tomi V. Pars. III.

& divitiis remunerare. Et naturali ratione, dum inditum est, & testatur Lex divina, quòd qui ad salutem alterius militat, ab eo stipendium accipiat: *Quis, ait, militat suis stipendiis unquam?* I. Corinth. IX. 7. Et qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, ad salutem Regis militat, proculdubio Rex debet eum stipendiis, & divitiis præmiare, & remunerare.

Et probat ratio moralis. Nam honor, dum est præmium virtutis IV. *Ethicorum*. Et *Partes honoris, sunt alimenta publica, & dono pretiosa*, ut dicit Philosophus, *Primo Rethoricorum*. Et juxta digesta, occidere, vel occidi facere tyrannum, est opus virtutis: proculdubio qui occidit, vel occidi facit tyrannum prænominatum, pro conservatione Regni, & Regis, dignificat se ad habendum aliquid bonum de bonis communibus. Sed Rex, secundum justitiam distributivam, tantò magis de bonis communibus debet unicuique dare, quànò in Communitate majorem habet dignitatem, ut dicit Philosophus, *Sexto Ethicorum*. Et ergo certo certius est, quòd eum qui occidit, vel occidi facit tyrannum prænominatum, Rex debet divitiis magnis præmiare, & remunerare: & ita dum manifestum est, quòd Rex debet præmiare, & remunerare illum qui occidit, modo qui dictus est, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, in tribus rebus, scilicet in amore, honore, & divitiis: quæ est sexta Propositio: manifestum etiam est quòd Rex debet plus amare, quàm prius, illum qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis supra dictis, ut ait prima pars, in forma, septimæ Propositionis.

Et quia bono & pulchro debitum est ut manifestetur, secundum illud Matth. V. 15. *Non accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt.* Et occidere, vel occidi facere tyrannum prænominatum, dum, ex digestis, est opus virtutis: bonum est & pulchrum incorrigibile, seu spirituale, pulchrum quoque fervare fidem, pro eo quòd fides, de Jure naturali, obligat; & quando promittitur, etiam hosti servanda est, ut dicit Augustinus, in *Epistola ad Bonifacium*. Et ergo indubiè debitum est ut manifestetur quòd Petrus occidit, vel occidi fecit tyrannum prænominatum, & fidem suo Regi servavit; & quia pro eo Rex debet, ex digestis, honorare, dum nihil aliud est, quàm testificari de excellentia alicujus; indubiè Rex dictam excellentiam Petri debet testificari, & facere predicari suam fidem, & bonam fidelitatem per Regnum suum, & extra Regnum facere publicari, per Litteras, in modum Epistolæ, vel aliter, sicut dicit, in forma, secundæ pars septimæ Propositionis.

Et quia, ex illis, manifestum est quòd Rex debet præmiare, & remunerare illum qui occidit, modo qui dictus est, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, in tribus rebus, scilicet in amore, honoribus, & divitiis, prius, & magis inclinatione virtutis, quàm exemplo remunerationum factarum Divo Michaëli Archangelo, pro expulsiōe Luciferi à Regno Paradisi; & nobili homini Phinées, pro occisione Ducis Zambri: ideo de remunerationibus illi & istis factis, amplius differe in proposito omitto, & alterius negotii est.

Propositio Octava

Littera occidit, spiritus autem vivificat, 2. Cor. III. 6. Hoc est dicere, quòd semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam. Expositio propria, & cathecorica, & ut hoc omnibus fiat manifestum; referendum quid Augustinus, in Libro,

M m m

De

De spiritu & littera, quem expositionis gratia hujus textus 2. Corinth. III. 6. *Littera occidit; Spiritus autem vivificat*, compilandum suscepit, asserit.

„Doctrina, aut, quippe illa quæ Mandatum accipimus continenter, rectèque vivendi, littera est occidens; nisi adfit vivificans spiritus. Neque enim solo illo modo intelligendum est quod legimus: *Littera occidit; Spiritus autem vivificat*; ut aliquid figuratè scriptum, cujus est absurda proprietas, non accipiamus sicut A littera sonat; sed aliud quod significat intuentes, interiori hominem spirituali intelligentia nutriamus: quoniam *Sapere secundum carnem, mors est; sapere autem secundum spiritum, vita, & pax*. Rom. VIII. 6. Velut si quisquam multa quæ scripta sunt in Cantico Canticorum carnaliter accipiat, non ad luminosæ Charitatis fructum, sed ad libidinosæ cupiditatis affectum.

„Non ergo isto solo modo intelligendum est quod Apostolus ait, 2. Cor. III. 6. *Littera occidit; Spiritus autem vivificat*; sed etiam illo, eoque vel maxime, quo apertissime alio loco dicit: *Concupiscentiam nesciebam, nisi Lex diceret: Non concupisces*. Rom. VI. 1. 7. Et paulo post ait: *¶ 11. Occasione accepta, peccatum per Mandatum fessit me, & per illud occidit*; Ecce quid est, *Littera occidit*. Et utique non figuratè aliud B quid dicitur, quod accipiendum non sit secundum litteræ sonum, cum dicitur, *Non concupisces*; sed apertissimum, & saluberrimum Præceptum est; quod si quis impleverit, nullum habebit omnino peccatum. Nam hoc ideo elegit Apostolus, generale quiddam, quo cuncta complexus est, tanquam hæc esset vox Legis ab omni peccato prohibentis, quod ait; *Non concupisces*. Neque enim ullum peccatum, nisi concupiscendo committitur: proinde quæ hoc præcipit, bona, & laudabilis Lex est. Sed ubi sanctus non adjuvat Spiritus, inspirans pro concupiscentia mala, concupiscentiam bonam, hoc est, Charitatem diffundens in cordibus nostris; profecto illa Lex, quamvis bona, auget prohibendo desiderium malum; sicut aquæ impetus, si in eam partem non cesserit influere, vehementior fit, obice opposito; cuius molem cum evicerit, majore cumulo præcipitatus violentius, per prona provolvitur. Nescio quo enim modo, hoc ipsum quod concupiscitur, fit jucundius dum vetatur. Et hoc est quod fallit peccatum per Mandatum, & per illud occidit, cum accedit etiam prævaricatio, quæ nulla est, ubi Lex non est.

„Sed totum ipsum Apostolicæ Epistolæ locum, si placet, consideremus, & sicut Dominus adjuverit, petrastemus: volo enim, si potuero, demonstrare illud quod ait Apostolus 2. Cor. III. 6. *Littera occidit, Spiritus autem vivificat*, non de figuratis locutionibus dictum, quamvis & illinc congruenter accipiat; sed potius de Lege aperte quod malum est prohibente.

Unde dum manifestum est, quod uterque illorum sensuum est litteralis, qui scilicet proprius est in figurata locutione, & quem Auctor Scripturæ intendit: & ex allegatis, primus, per se loquendo, occidit; & secundus per actus, si desit vivificans Spiritus, luce clariùs eminet quod *Semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam*, & vera, propriaque expositio ejus quod ait Apostolus, *Littera occidit*; non tantum secundum mentem Augustini, sed etiam aliam, in Libro, *De expositionibus vocabulorum Theologorum*. „Littera, ait, proprie carta est, vel Epistola. Unde legitur, quod veritas ¶ tulit secum litteras mortis suæ. *Littera*, historia est, secundum quod soliti sumus dicere: *Istud exponitur ad litteram*, id est historicè. *Littera*, litteralis intelligentia est: unde *Littera occidit, Spiritus autem vivificat*. Et quia idem est, litteralis intelligentia, & litteralis sensus: ideo quando hoc quod legimus, *Littera occidit*, exponitur per hanc Propositionem:

† Forſan est. ‡ legendum Urias.

Semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam; est vera, propriaque expositio.

Et hoc quidem expressius declarant verba Augustini, tertio Libro *De Doctrina Christiana*, circa principium: *In principio inquit, cavendum est ne figuratam locutionem ad litteram accipias. Ad hoc enim pertinet quod ait Apostolus, Littera occidit, spiritus autem vivificat. Cum enim figuratè dictum, sic accipitur, tanquam propriè dictum sit, carnaliter accipitur, & sapitur. Neque ulla mors anima congruentius appellatur, quam cum id etiam quod in ea bestiis antecellit, hoc est intelligentia, carni subjicitur, sequendo litteram.* Quoniam tamen in Lege Novi Testamenti legitur, quod est spiritus vitæ, & liberat à Lege mortis, quod jam digestis appareret adversari; ideo ostendendum est quod non erunt contraria duo ista, neque inter se pugnabunt, & cum ostendere* profecto manifestior apparebit ista expositio, unde dum res clara est, & doctrina Philosophi, nono *Ethicorum*; quod una quaque res illud videtur esse, quod est in ea potissimum: sicut mens rationalis, quod est potissimum quod est in homine appellatum homo interior. 2. Corinth. IV. 16. *Licet*, inquit Scriptura, *is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est renovatur de die in diem*. Sed quod in Novi Lege Testamenti est potissimum, & in quo tota ejus virtus consistit, est gratia Spiritus sancti; & ipsa gratia, *Lex Fidei*, Ad Romanos tertio capite, 27. appellatur; *Ubi*, inquit Scriptura, *est gloriatio? Exclusa est. Per quam Legem? Faciliorum? Non: sed per Legem Fidei*. Et expressius, ad Romanos VIII. 2. *Lex enim, ait, spiritus vita in Christo Jesu, liberavit me à Lege peccati, & mortis*. Et Augustinus in Libro, *De spiritu & anima*, dicit: *Quid ergo Leges Dei, ab ipso Deo scripte in cordibus? nisi ipsa præsentia Spiritus sancti, qui est digitus Dei; quo præsentie, diffunditur Charitas in cordibus nostris, quæ plenitudo Legis est*. Et supra in eodem; *Lex ergo, ait, Dei est Charitas*. Et infra dicit: *Hæc est Lex Fidei, Charitas ejus, conscripta in cordibus*. Et quantum ad hoc Apostolus dicit *spiritus autem vivificat*, & Lex nova est spiritus vivificans.

Sed quoniam ad hanc gratiam spiritus Sancti, Lex nova quædam habet sicut dispositiva, & quædam usum ejus ordinantia, de quibus oportuit instrui fideles Christi, & verbis & scriptis tam scripta † agenda: ideo necessariò ad novam Legem pertineret, & in ea quasi secundaria sunt documenta Fidei, & Præcepta ordinantia affectum humanum, humanosque actus, & Lex nova, est occidens littera, & Apostolus dicit: *Littera occidit*, etiam quantum ad Præcepta Decalogi, qualia continentur in Evangelio; unde & littera Evangelii occideret, nisi esset interior gratia Fidei sonans, sicut deducit latè Augustinus, in Libro *De spiritu & anima* & glo. 2. Corinth. III. *Littera occidit*. Doctor quoque sanctus, prima secundæ q. C. Art. II. Et quia Præcepta Decalogi, dum sunt data ad rectè operandum, non quidem figuratè, sed secundum sensum litteralem; ideo indubiè *Semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam*.

Item sic; Nonne Præcepta ceremonialia veteris Legis præter sensum quem habent figuralem, etiam habuerunt sensum litteralem; imò & habuerunt, dum potest † causas figurales habebant etiam causas litterales. Sed observare Præcepta ceremonialia ad sensum litteralem dum est peccare mortaliter; utique est occidere animam. Ergo sciolo, maxime in sacra Scriptura, manifestum est quod *Semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam*; & vera, propriaque ejus expositio, quod ait Apostolus, *Littera occidit*.

Item sic: Littera enim sacre Scripturæ dum non

* Locus corruptus. † Locus corruptus. ‡ Forſan post.

non magis quàm lapis occideret animam, si non esset apta sibi sensum generare; necessarium est & evidens quòd littera sacræ Scripturæ occidit animam sensu litterali, vel spiritali. Si primum; habetur intentum, quòd sensus litteralis in Scriptura facta occidat animam. Si secundum; ad hominem arguitur sic: Littera sacræ Scripturæ occidit animam, sensu spiritali; sed nihil sub sensu spiritali continetur Fidei, & salutis necessarium, quod Scriptura per sensum litteralem alicubi manifestè non tradit: & ergo necessario, & inevitabiliter littera sacræ Scripturæ si occidit animam sensu spiritali, occidit & sensu litterali. Unde manifestum est, quòd *Semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam*. Et autoritate infra, constat quòd est vera, propriaque expositio ejus quod ait Apostolus: *Littera occidit*. Evidentissimè Parisiensis, & coram Episcopis damnantibus Propositionem clausulam expositio distorta*, & erronea convincuntur errare, & ne errores eorum contagio plurimos perdant, super intelligentia ejus quod ait Apostolus, *Littera occidit*, diligenter sunt examinandi.

* *Locus corruptus.*

Propositio Nona.

In casu socialitatis, juramenti, promissionis, seu B confederationis factarum ab uno milite ad alterum, quocumque modo istud fiat, aut fieri possit; si contingat, quòd istud vertatur in præjudicium unius promittentium, aut confederatorum, sponsæ suæ, aut suorum liberorum, ipse de nullo tenetur eas observare. Vera & Catholica, ad propositum exposita; & ad perjurium; multa que alia peccata & damna temporalia viam præcludens.

Manifestum siquidem est ex Logica, quòd hæc conjunctio *Si*, uno modo siquidem importat ordinem consequentiæ: & hoc modo Propositio dum includit consequentiam, quæ non valet pro eo, quòd illa si compatiuntur, jurans tenetur juramentum observare; & contingens est, quòd istud vertatur in ejus præjudicium. Et ergo hoc modo Propositio falsa est, sed minimè ad propositum. Alio modo, hæc conjunctio *Si*, importat ordinem causæ five principii, & hoc modo, dum significat quòd juramentum observandum est, cum est quod peiorem vergit in exitum, potius est mutandum, quàm adimplendum. Et manifestè probatur autoritate Isidori, in II. Libro Synonim. *In malis, ait, promissis rescinde fidem. In turpi voto muta decretum: quòd incautè vovisti ne facias, impia est promissio; qua scelere adimpletur*. Et Ambrosius in Libro primo De Officiis, dicit, quòd *Est contra officium nonnunquam promissum solvere sacramentum, ut Herodes, qui juravit quòd quodcumque petitura esset daret filia Herodiadis, necem Joannis præstavit in promissum, negaret*. Et ergo hoc modo positio vera est & Catholica.

Item Sic. Theologo namque constat, quòd no-

* *Locus corruptus.*

men præjudicii quandoque rectitudinem includit Justitiæ: & hoc modo capitur, 1. Tim. v. 21. *Sine præjudicio nihil facias à Justitia, id est, sine præexaminatione nihil facias à Justitia declinando*, ait glossa. Alio modo non* præjudicii rectitudinem Justitiæ excludit, five privat; & sic præjudicium est actus injustitiæ, vel judicium carens rectitudine justitiæ: & sic sumuntur in proposito, & apud Causidicos, qui se mutuo latrantes, sæpè protestantur de eorum præjudicio. Sed facere contra rectitudinem, dum ex genere suo est peccatum mortale; evidentissimum est, quòd juramentum, quocumque datum sit modo, si contingat quòd vertatur in præjudicium unius promittentium, neque obligat, nec ipse tenetur id observare.

Item sic. Augustinus, in Libro, *De natura boni*, dicit: quòd *Hæc tria, modus; species, & ordo; tanquam generalia bona sunt in rebus creatis*. Et subiungit, quòd *Hæc tria, ubi magna sunt, magna bona sunt; ubi parva, parva bona sunt; ubi nulla, nullum bonum est*. Et ergo secundum eum, omne juramentum quocumque sit modo, benè fit & rectè: sed dum constat, quòd nullum juramentum quod benè fit, & rectè, obligat ad aliquid extra intentionem jurantium; evidentissimum est, quòd juramentum, quocumque etiam datum sit modo, ad nihil extra intentionem jurantium obligat. Et quia nullum præjudicium quod continget ex dato juramento, est de intentione jurantium, eo quòd opposito dato, juramentum, ipso facto, esset illicitum; & in actibus humanis idem esset per se, & contingens, five per accidens, quod implicat. Et ergo certò certius est, quòd in casu juramenti, quocumque modo istud fiat; si contingat quòd istud vertatur in præjudicium unius promittentium, ipse de nullo tenetur illud observare.

Item sic. Justitia enim dum est comes juramenti; manifestum est quòd nullum juramentum, quocumque sit modo, obligat, nisi ad æqualitatem dumtaxat injustitiæ: ad quam dum nullus obligatur, neque potest obligari; & liquet ex quid nominis; quòd præjudicium importat inæqualitatem injustitiæ: manifestum est, quòd in casu juramenti, quocumque modo istud fiat, si contingat quòd istud vertatur in ejus præjudicium, nullus tenetur observare.

Item. Quòd pro Charitate institutum est, contra Charitatem non militat, ut dicit Bernardus, in Libro, *De Precept. & dispensatione*. Sed juramentum, quocumque modo istud fiat, pro Charitate institutum est, & præjudicium contra Charitatem militat, dum ipsa alterius bonum & suum diligit, & istud alterius bonum sibi vindicat. Et ergo omni semoto dubio, in casu juramenti facti ab uno milite ad alterum, quocumque modo istud faciat; si contingat quòd istud vertatur in præjudicium unius promittentis, ipse de nullo tenetur id observare.

Expliciunt Deliberationes pro parte negativa, quæ sunt quinquaginta una.

* *Forsan legendum nomen.*

SEQUUNTUR
ALLEGATIONES,
SEU
OPINIONES^A

*Magistrorum, & Baccalareorum
Formatorum in Theologia,*

Pro parte Affirmativa Quæstionis datæ, & ex-
hibitæ, super novem Assertionibus, in
Concilio Generali, coram Judi-
cibus Fidei,

Per MAGISTRUM

JOANNEM GERSON.
DELIBERATIO

Reverendissimi

P. D. P. DE ALLIACO

Cardinalis Cameracensis.

PRIMA CEDULA

feu OPINIO

Pro parte Affirmativa Quæstionis.

EGo, &c. In testimonium requisitus, dico, & per juramentum affirmo, me firmiter credere, & nullatenus dubitare, quod quælibet dictarum novem Assertionum catholicè condemnanda est, in forma eis subscripta.

Et nihilominus ex condemnatione hujus Propositionis:

Quilibet tyrannus, &c. potest & debet licite, & meritorie occidi per quemcumque vassallum suum, vel subditum, etiam per insidias, & blanditias, vel adulationes, non obstante quocumque juramento, vel confederatione factis cum eo, non expectata Sententia, vel Mandato Judicis cujuscumque.

quæ condemnatio in una Sessione hujus sacri Concilii facta est; patet manifestè condemnatio earumdem Propositionum: nam continent doctrinam illam virtualiter; & in simili radice fundantur, & addunt circumstantias alias plurimum aggravantes, de authorisatione Legis, divinæ, naturalis, & humanæ, respectu talis homicidii, in secunda Propositione.

Item. De turpitudine, & vilitate mortis, in tertia.

Item. Quod Rex debet approbare tale homicidium in tribus, videlicet, amore, honore, & divitiis.

Item. Ad confirmationem erroris addit, quod litteralis sensus Scripturæ sacræ occidit animam, in octavâ.

Denique, quod in nullo ligat juramentum, vel confederatio facta inter aliquos, si vergat in præjudicium alterius jurantium, vel confœderatorum, sponsæ suæ, aut liberorum; & ita de reliquis. Quare patet, quod tota doctrina hæc & similis, condemnanda est, prout prædicta damnata Propositio, videlicet tanquam erronea in Fide & moribus, & tan-

quàm hæretica, scandalosa, seditiosa, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, prodiones & perjuriam viam præbens; & quod pertinaciter doctrinam hanc afferentes perniciosissimam, sunt hæretici, & ut tales, juxta Canonicas, & legitimas Sanctiones, puniendi.

Ex quo manifestè sequitur quod asserere, inter Catholicos dictas Propositiones esse probabiles, vel veras, est hæreticum, & sapiens hæresim; & quod Doctor Theologus hoc publicè in hoc sacro Concilio, & coram Judicibus Fidei asserens, habendus est de hæresi vehementer suspectus.

Undè pro fundamento condemnationis hujus pestiferæ doctrinæ, licet multa possent allegari de Jure, naturali, divino, & humano; tamen specialiter, & contra eam sufficiunt pauca quæ sequuntur.

Primò.

Quia hæc doctrina est contra duo Præcepta Decalogi, videlicet contra illud: *Non occides*, scilicet absque authoritate judiciaria: & illud; *Non perjurabis*, ubi omne juramentum videtur observari, quod non vergit in detrimentum animæ: & contra illud, Exod. xxi. 14. *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo evelles eum, ut moriatur*: & contra illud, xxiii. quæst. v. Cap. * *Non occides*, quod sumitur ab Augustino, Libro, *De Civitate Dei*, ubi dicitur: *His igitur exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel Spiritus sanctus iustitia Deus, specialiter jubet occidi: quisquis hominem, vel seipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimen incurrit*. Et xxiii. quæst. viii. C. *Quicumque*, quod sumitur ab eodem Augustino, Libro, ubi dicitur: *Qui sine publica aliqua administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum & perjurum, vel quemlibet criminisum interfecerit, aut trucidaverit, vel membris debilitaverit, velut homicida judicabitur; & tanto acrius, quanto non sibi à Deo concessam potestatem abusive usurpare non timuit*.

Est denique contra rationes credendi Decretalem illam, *Pro humanis. De homicidio*, Libro sexto, editam in Concilio Lugdunensi, ubi contra interfectores & sicarios ponitur poena execrationis[†], & depositionis à dignitate, honore, Officio, & Beneficio, ipso facto; & quod quicumque talis fuerit, à toto populo Christiano diffidatus est. Sic, postquam probabilibus constiterit argumentis, aliquem scelus tam execrabile commississe, nullatenus alia execrationis, vel depositionis, seu diffidationis adversus eum Sententia requiratur.

Item. Dicta doctrina multò magis est condemnanda, quia multò pejus circumstantiata est, quàm illa damnata Propositio Joannis Wicleff, quæ ponit, quod populares possunt, ad eorum arbitrium, Dominos delinquentes corrigere.

Item. Hujus doctrinæ condemnatio non minùs fieri potest, absque speciali expressione de ejus assertore, quàm illa quæ nuper in una Sessione facta est, contra errorem in Boëmia, de Communicatione populi sub utraque specie. In testimonium præmissorum manu propria me subscripti.

* Legendum Si non licet. † For/as Excommunicationis.

SECUNDA OPINIO

Pro parte Quæstionis Affirmativæ.

EGo, &c. Dico quod hæ novem Assertiones exhibitæ, sunt Judicio Fidei reprobandæ per hoc sacrum Concilium: etiam nimis tardatum est; sive intelligatur quod sunt reprobandæ, id est, reprobari dignæ, quod discernere, maximè spectat ad Theologos: sive sic accipiatur, quod expedit eas reprobare, quod spectat ad omnes qui possunt circumstan-

tias temporis, atque personarum perpendere: ita quòd dicere volo, quòd has Assertiones reprobare licet, decet, & expedit; imò necesse est, necessitate Præcepti divini affirmativi, sicut inferius docebitur.

Sto præterea in deliberatione Reverendissimi Patris, Domini Cardinalis Cameracensis publicè tradita, quòd hæc doctrina est erronea in Fide & moribus; & tanquàm hæretica, scandalosa, seditiosa, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, ac prodictiones, & perjuriam viam præbens; & quòd pertinaciter doctrinam hanc perniciosissimam asserentes, sunt hæretici, & ut tales, juxta Canonicas Sanctiones, & legitimas puniendi.

Deberent autem sufficere rationes, & auctoritates allegatæ, auctoritate tanti viri; imò cum auctoritate tot sapientissimorum Doctorum, & aliorum in sacris Litteris eruditissimorum, nedum de Universitate Parisiensi, sed de aliis Universitatibus, & Provinciis Regni Franciæ, qui doctrinam hanc pestiferam doctrinaliter reprobaverunt, & judicialiter condemnandam esse consuluerunt, quibus non minus deferendum fuerat, quàm delatum fuit per hoc sacrum Concilium Universitatibus, & Ordinariis de Anglia, & de Praga, circa reprobationem doctrinæ Wicleff, & Hufi. Nihilominus, pro elucidatione majori materiæ, distinguo novem has Assertiones in quatuor partes, juxta diversitatem materiæ.

Reprobabitur itaque primò, quarta Assertio dicens: *Jus, ratio, & aequitas est, quòd omnis tyrannus occidatur villanè, Gallicè, vilainement, per explorationes, & insidias: & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles; occidere scilicet eos per bonas cautelas, explorationes & insidias.* Quoniam hæc est universalis, nec dependet ex aliquo casu; & debuerat præponi tanquàm una Maxima, respectu primæ Assertionis, & aliarum quinque ex ea sequentium, vel collateralium, quæ tyrannum contrahunt ad unam speciem tyrannidis.

Reprobabitur secundò, octava Assertio, quæ sensum litteralem Scripturæ dicit aliquando fallium esse, seu mortiferum.

Reprobabitur tertio, nona Assertio, quæ nulum juramentum dicit esse tenendum, si vergat in præjudicium jurantis, vel uxoris suæ, vel, &c.

Reprobabitur quarto, prima Assertio, cum secunda, tertia, quinta, sexta, & septima, quæ dependent ab invicem, propter casus connexionem, licet quælibet addat malitiam specialem ad primam, undè dependent.

Quarta igitur Assertio, reprobata est sufficienter per hoc sacrum Concilium, in reprobatione, & reprobandi ratione hujus hæresis: *Quilibet tyrannus potest, & debet licitè, & meritorie occidi per quemcumque vassallum suum, vel subditum, etiam per insidias, & blanditias, vel adulationes; non obstante quocumque juramento, seu confederatione factis cum eo, non expectata Sententia, vel Mandato Judicis cujuscumque.* Constat enim, quòd hæc Assertio quarta loquitur de occisione tyranni, absque auctoritate publica, vel ordine judiciario; & absque diffidatione poenæ; dùm dicit, quòd debet occidi omnis tyrannus per insidias, & explorationes villanè, Gallicè, *vilainement*. Sic autem non habent procedere Judices ordinarii, nec illi qui diffidentias faciunt.

Undè, pro intellectu terminorum hujus Assertionis, attendatur, sicut positum est in quadam Cedula, quòd hoc complexum: *occidere villanè, vilainement*, importat non solum occisionem hominis, vel homicidium; sed ultra, hæc cognata, quòd illa occisio, vel homicidium fiat sine diffidatione, & improvisè: & exprimitur per unum vocabulum in Gallico, scilicet *meurtrir*: unde dicuntur *meurtriers*, sive meurtrarii, qui taliter occidunt homines in nemoribus, & alibi.

Præterea, vocatur, alio modo, tale homicidium,

specialiter in Picardia, *Vilain fait*; & reputatur tam horrendum, & tam detestabile, quòd non recipit remissionem apud eos à Superiore, vel à parte, ex quo factum est sine diffidatione; & vocatur propriè *proditio*, vel *proditoria mors*: & istud, idem significat apud Italicos, sicut dicitur sub nomine *Assasino*rum, qui occidunt homines ex improvise, & prece, vel pretio; sicut patet satis ex illa Decretali. *Pro humanis*.

Denique modus iste mortis explicatur eleganter in sacra Scriptura. Exod. xxi. 14. ubi sic dicitur; *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias; ab Alteri meo evelles eum, ut moriatur.* Hoc est, quòd non debet gaudere Ecclesiastica immunitate: & hic exprimitur propriè significatio aliorum duorum vocabulorum, scilicet *espiciens*, & *aguettes*, quia secundum significatur per hoc nomen *insidias*; alterum, per hoc nomen *industriam*, & hoc melius, quàm per hæc nomina *astutiam*, *dolum*, vel *explorationes*.

Ex quo igitur habet auctoritatem ex Scriptura sacra talis translatio, hæc in proposito teneatur. Ceterum, non ponatur in loco illius complexi, *occire villainement, occidere villanè*, quia *villanè*, nullius est idiomatis; sed ponatur *occidere sine diffidatione*, vel *occidere produorie*, vel *occidere per assasinos*, vel hoc uno verbo, cujus Gallicum magis est in usum, quàm Latinum *murtrifare*, Gallicè *meurtrir*: sic enim dici debet, nedum propter præmissas causas, sed etiam ex causis dicendi, sicut constat, & ita publicè exposuit Episcopus Attrebatensis: *villanè*, inquit, *id est, sine diffidatione*. Undè & hoc nomen *insidias*, sic accipitur in auctoritate prædicta.

Rursus, pro reprobatione hujus Assertionis quartæ, est expressa determinatio sancti Thomæ, ubi ex intentione reprobatur aliquos, qui videbantur consentire, quòd poterat aliquando tyrannus occidi privata auctoritate; & dicit, quòd hoc Apostolicæ regulæ non congruit. Patet Libro primo, *De Regimine Principum*, ad Regem Cypri. Cap. vii. sub hac verborum forma.

„Quia igitur unius regimen præeligendum est, quòd est optimum; & contingit iptum in tyrannidem converti, quod est pessimum, ut ex dictis patet; diligenti studio laborandum est, ut sic multitudini provideatur de Rege, & non incidat in tyrannum. Primùm autem necessarium, ut talis conditionis homo, ab illis ad quos hoc officium, promoveatur in Regem, quòd non sit probabile in tyrannidem declinare. Undè Samuel, Dei providentiâ, institutionem Regis commendans ait; 1. Reg. xiii. 14. *Quasi vii ergo Dominus videret secundum cor suum, & præcepit ei Dominus, ut esset Dux super populum suum.*

„Deindè sic disponenda est Regis gubernatio, ut Rege jam instituto, tyrannidis subtrahatur occasio: simul etiam sic temperetur ejus potestas, ut in tyrannidem, de facili, declinare non potest: quæ quidem, quomodo fiant, in sequentibus considerandum erit.

„Deindè verò curandum est, si Rex in tyrannidem diverteretur, qualiter posset occurri: & quidem, si non fuerit excessus tyrannidis, utilis est remissam tyrannidem tolerare, ad tempus, quàm contra tyrannum agendo, multis se implicare periculis, quæ sunt graviora ipsa tyrannide. Potest enim contingere, ut qui contra tyrannum agunt, prævalere non possint, & sic provocatus tyrannus, magis desæviat. * Quod si quis prævalere posset adversus tyrannum, & ex hoc proveniunt multoties gravissimæ dissensiones in populo: sive dùm in tyrannum insurgitur, sive post dejectionem ty-

M m m 3

* Delendum videtur punctum, & legendum quàm cum præcedenti commato.

„ranni; dùm erga ordinationem Regis multitudo
„separatur in partes.

„Contingit etiam interdùm, ut dùm alicujus
„auxilio, multitudo expellit tyrannum; ille potesta-
„te accepta, tyrannidem arripit, & timens pati ab
„alio quod ipse in alium fecit, graviori potestate
„subditos opprimit. Sic enim in tyrannide solet con-
„tingere, ut posterior gravior fiat quàm præce-
„dens, dum præcedentia gravamina non desinet,
„& etiam ipse, ex sui cordis malitia, nova excogitat.
„Undè Syracusanis quondam Dionysii mortem om-
„nibus considerantibus; *anus quædam, ut incolumi-
„mis, & superstes esset continuè orabat: quod ut
„tyrannus cognovit, cui hoc fatetur †interrogavit.
„Illa puella existens, inquit, cum gravem tyrannum
„haberemus, mortem ejus cupiebamus: quo inter-
„fecto, aliquantulum durior successit, ejus quoque
„futuram Dominationem existimabam magnam:
„tertium, te importuniorem habere cæpimus Re-
„ctorem. Itaque si tu fueris assumptus, deterior in
„locum tuum succedet.

„Et si sit intolerabilis excessus tyrannidis, qui-
„busdam visum fuit, ut ad fortium virorum virtu-
„tem pertineat tyrannum interimere, seque pro
„liberatione multitudinis exponere periculis mor-
„tis. Cujus rei exemplum etiam in Veteri Testa-
„mento habetur: nam Ajoth quidam, Egion Re-
„gem Moab, qui gravi servitute populum Dei pre-
„mebat, siccâ fixâ in ejus corpore interemit, &
„factus est populi Judex.

„Sed hoc Apostolicæ doctrinæ non congruit.
„docet enim nos Petrus, 1. Pet. II. 18. 19. *Non
„tantum bonis & modestis, verum etiam dyscolis Do-
„minis reverentes subditos esse. Hæc est gratia, si
„propter conscientiam Dei sustineat qui tristitias, pa-
„tiens injuste. Unde cum multi Romanorum Im-
„peratores Fidem Christi persequerentur tyranni-
„cè, magnaue multitudo tam Nobilium, quàm
„populi, esset ad Fidem Christi conversa; non resi-
„stendo, sed mortem patiundo toleraverunt tyran-
„num, & martyrium sustinentes pro Christo laudan-
„tur, ut in sacra Thebæorum Legione manifestè ap-
„paret: magisque Ajoth judicandus est hostem
„interemisse, quàm populi Rectorem: licet tyranni,
„in Veteri Testamento, leguntur occisi fuisse, ut si
„qui occiderunt Joab Regem Juda, quamvis à cul-
„tu Dei recedentem, filiis reservatis, secundum Le-
„gis Præceptum. Esset autem hoc multitudini peri-
„culosum, & ejus Rectoribus, si privata præsum-
„ptione, aliqui attemptarent Præsidentium mortem,
„etiam tyrannorum: plerumque hujusmodi enim
„periculis magis exponunt se mali, quàm boni;
„malis enim solet esse grave Dominium, non minùs
„Regum, quàm tyrannorum: quia secundum sen-
„tentias Salomonis: *Dissipat impios Rex sapiens*, Prov.
„xx. 26. Magis ergo ex hujusmodi præsumptione
„imminet periculum multitudini, de amissione boni
„Regis, quàm remedium, de subtractione tyranni.*

„Videtur autem contra tyrannorum sævitiam, non
„privata præsumptione aliquorum, sed authorita-
„te publica Præsidentium, primò quidem, si ad Jus
„alicujus multitudinis pertinet sibi providere de
„Rege, non injustè ab eadem Rex institutus po-
„test destitui, vel refrenari ejus potestas, si po-
„testate Regia tyrannicè abutatur: nec putanda est
„talis multitudo infideliter agere, tyrannum desti-
„tuens, etiam si ei se in perpetuum vitæ subjece-
„rit: quia hoc ipse meruit, in multitudinis regimi-
„ne se non fideliter gerens, ut exigit Regis offici-
„um, quòd ei pactum est, †à subditis non serve-
„tur: sicut Romani Tarquinium superbum, quem
„in Regem susceperant, propter ejus, & filiorum ‡

* *Forsanle gendum*, concupientibus; † *Forsan legendum*.
cù hoc faceret. ‡ *Locus corruptus*. † *Videtur addendum*
tyrannidem.

„Regno ejecerunt, minori, scilicet Consulari in-
„stituta potestate. Sic & Domitianus, qui mo-
„destissimus, Imperatoribus Vespasiano Patri, &
„Tito fratri ejus successerat, dùm tyrannidem ex-
„ercebat, à Senatu Romano interemptus est, om-
„nibus quæ rectè, aut perversè fecerat, per Sena-
„tus-Consultum justè, & salubriter in unum revo-
„catis: quo factum est, ut Beatus Joannes Bapti-
„sta * dilectus Dei Discipulus, qui per ipsum Domi-
„tianum in Pathmos insulam fuerat exilio relegatus,
„ad Ephesum per Senatus-Consultum remitteretur.

„Si verò ad Jus alicujus Superioris pertineat Mul-
„titudini de Rege providere; expectandum est ab
„eo remedium contra tyranni nequitiam. Sic Ar-
„chelao, qui in Judæa pro Herode fratre suo re-
„gnare jam cæperat, paternam malitiam jam imi-
„tante, & Judæis contra eum querimoniam ad Cæ-
„sarem Augustum deferentibus; primò quidem
„potestas sibi diminuta est, ablato sibi Regio nomi-
„ne, & medietate Regni sui inter duos fratres ejus
„divisa: deindè cum nec sic à tyrannide compes-
„ceretur, à Tiberio Cæsare relegatus est in exilium,
„apud Lugdunum, Galliæ civitatem.

„Quòd si omninò contra tyrannum auxilium hu-
„manum haberi non possit, recurrendum est ad
„Regem omnium Deum, qui est adjutor in tribu-
„lationibus, in opportunitatibus: ejus enim potentia
„subest, ut cor tyranni convertat in mansuetudi-
„nem, secundum sententiam Salomonis. Prov. xxi.

„1. *Cor Regis in manu Dei, quocumque voluerit
„inclinabit illud: Ipse Regis Assueri crudelitatem,
„quâ Judæis mortem parabat, in mansuetudinem
„vertit. Ipse est, qui Nabuchodonosor Regem
„crudelem convertit, sic quod factus est divinæ
„potentiæ prædicator; Nunc ergo, inquit, ego
„Nabuchodonosor, laudo & magnifico Regem celi,
„& terra, quia opera ejus vera, & via ejus ju-
„dicia, & gradientes in superbia potest humiliare.*

„Dan. iv. 34. Tyrannos verò, quos reputat con-
„versione indignos, potest auferre de medio, vel
„ad infimum statum reducere, secundum illud Sa-
„pientis; *Sedes Ducum superbiorum destruxit Deus,
„& sedere fecit mites pro eis.* Eccli. x. 17. Ipse
„est enim, qui videns afflictionem populi sui in Æ-
„gypto, & audiens eorum clamorem, Pharaonis
„tyrannidem dejecit, cum exercitu ejus, in mare. Ip-
„se est, qui memoratum Nabuchodonosor, prius
„superbientem, ejectum non solum de Regio solio,
„sed etiam de hominum consortio, citò in similitu-
„dinem bestię commutavit. Nec est abbreviata
„manus ejus, ut populum suum à tyrannis liberare
„non possit: promittit enim populo suo per Isaiam,
„requiem se daturum à labore, & concussione, &
„servitute dura, quâ ante sævierat. Et per Ezechie-
„lem dixit: *Liberabo gregem meum de ore eorum Pa-
„storum, qui pascunt seipsos.* Ezech. xxxiv. 10. Sed
„ut hoc beneficium populus à Deo consequi me-
„reatur, debet à peccatis cessare, quia in ultionem
„peccati, divina permissione, impii accipiunt Princi-
„patum, dicente Domino per Ozée; *Dabo tibi Re-
„gem in furore meo.* Ozée. xiii. 2. Et hoc dici-
„tur, quòd *Regnare facit hominem hypocritam, prop-
„ter peccata populi.* Job. xxxiv. 30. Tollenda
„est ergo culpa ut cesset tyrannorum plaga.

Hæc sanctus Thomas: & nota de David, qui
non occidit Saül tyrannum; nec Judæi occiderunt
Christum, propria autoritate, licet eis tyrannus con-
tra Cæsarem videretur.

Allegare igitur sanctum Thomam in hoc Libro,
Cap. xi. vel secundo *Sententiarum. Distinctione ulti-
ma*, vel alibi † probatione hujus quartæ Assertionis;
est imponere tanto Doctore quòd contradicat sibi
ipfi.

Hanc

* *Videtur delendum Baptista* † *Videtur legendum* vel alibi pro

Hanc eandem sententiam cum sancto Thoma, & quasi similibus mediis, ponit Oresme, super quintum Politicorum, tractans illud Aristotelis; *Boni non faciunt seditionem*. Sed quoniam verba sunt in Gallico, hic omittimus ponere; cujus tamen auctoritas magna est in hac parte, quia, ut bene intellexit Aristotelem, & eximius Theologus fuit.

Rursus, pro reprobatione ejusdem quartæ Assertionis, facit descriptio tyranni, quæ ponitur ab illo qui dicitur assertor hujusmodi novem Assertionum: *Tyrannus est, inquit, qui in Republica non Jure principatur, aut principari conatur*. Constat autem, quod si quilibet talis tyrannus deberet occidi, sicut ponit hæc Assertio quarta, nullus esset Imperator, Rex, Princeps, & Dominus temporalis, vel spiritualis multum securus; quia pauci sunt, qui non verè, vel reputativè abutuntur Principatu suo, vel conatu principandi non Jure.

Rursus, ad idem est Sarisbiriensis, quidque alii trahere velint ad suum propositum de verbis suis: ipse enim sic dicit, Libro octavo, Capite xix. in quo loquitur de interfectione plurium tyrannorum, circa finem.

„Hoc cavendum docent historiæ, ne quis illius „moliatur interitum, cui fidei, aut sacramenti religionem tenetur astrictus. Nam & Sedechias ob „neglectam fidei religionem legitur captivatus. Et „quod in alio Regum Judæ, non memini, cruti „sunt oculi ejus, quia Deum, cui juratur, cum „ex justa causa juratur, etiam tyranno, lapsus in „perfidiam, non proposuit antè conspectum suum: „sed nec veneni * licet videam ab infidelibus aliquando usurpatam, nullo unquam Jure indultam lego „Sententiam: non quod tyrannos de medio tollendos esse non credam; sed hoc sine religionis & honestatis dispendio. Nam & David, Regum quos „legimus optimus, & qui, excepto sermone Uriæ „Hethæi, in omnibus inculpatus processit; licet tyrannum gravissimum sustineret, & eum perdendi „sæpè nactus fuerit occasionem, ei tamen parcere maluit, confusus de misericordia Dei, qui eum „sine peccato poterat liberare. Decrevit ergo patienter expectare ut ille visitaretur à Domino, „reddita charitate; aut in prælio caderet, aut aliàs, „justo Dei Judicio, moreretur. Siquidem vel ex eo „potest insigniri patientia ejus; quod cum oram „chlamidis ejus præcidisset in speluncam; & alibi „de nocte ingressus, custodis negligentiam increpasset, ipsum Regem coëgit profiteri, quod David „causam agebat justiore. Et hic quidem modus „delendi tyrannos utilissimus, & tutissimus est. Si „qui præmiantur † ad patrocinium clementiæ Dei „humilitate confugiant, & puras manus levant ad „Dominum, devotis precibus flagellum quo affliguntur avertant: peccata etenim delinquentium „vires sunt tyrannorum. Unde Achior Dux omnium filiorum Ammon, saluberrimum hoc dedit „Holoferni consilium: *Perquire nunc, inquit Domine mi, si est aliqua iniquitas eorum, & ascende „mus ad eos, quoniam tradens tradet eos Deus eorum tibi, & subjugati erunt sub jugo potentia tua: si autem non est offensio populi hujus coram Deo suo, non „posuerimus resistere illis; quoniam Deus eorum defendet eos: erimusque in opprobrium universa terra.* „Judith. v. 24. 25. Hæc ille.

Ipse idem, Libro tertio, capite decimo sexto, patenter dicit, quod *Ille est tyrannus pessimus, qui Legibus abutitur*. Nullus autem magis abutitur, vel extorquet eas, quàm occidens, vel occidi faciens homines propria auctoritate, per insidias, & sine diffidatione.

† Forſan legendum quidquid. • Locus corruptus. † Forſan premantur,

Rursus hanc Assertionem quartam reprobat Decretum factum in Concilio Lugdunensi, quod incipit *Pro humani. De homicidio. Libro sexto*, cum rationibus quidem condendi Decretalem, quæ sic habet in forma.

„Cum igitur illi, qui sic horrenda inhumanitate, „detestandaque sævitia mortem sitiunt aliorum, ut „ipſos faciant per assassinos occidi; non solum cor- „porum, sed mortem procurant animarum, nisi eos „exuberans gratia divina præveniat, ut sint armis „spiritualibus præmuniti, & omnis potestas tribuatur à Domino, ad Justitiam, rectum que Judicium „exercendum. Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam nefarios præsumptores „Ecclesiasticæ animadversionis mucrone ferire, ut „metus poenæ, hujusmodi præsumptionis meta existat, præsertim cum nonnulli Magnates taliter „puniri * formidantes, coacti fuerint securitatem ab „eorumdem assassinatorum Domino impetrare, sicque ab eo, non absque Christianæ dignitatis opprobrio, redimere quodammodo vitam suam. Sacri „approbatione Concilii Statuimus, ut quicumque „Princeps, Prælati, vel quævis alia Ecclesiastica, sæcularisve persona, quempiam Christianorum „per prædictos assassinos interfici fecerit, vel etiam mandaverit; quamquam mors ex hoc fortissimè non sequatur; aut eos receperit, vel deſenderit, seu occultaverit; excommunicationis, & depositionis à Dignitate, Ordine, Honore, Officio, & Beneficio incurrat Sententias, ipſo facto: & illa liberè aliis, per illos ad quos illorum Collatio pertinet, conferatur: sit etiam cum suis bonis muneribus omnibus, tanquam Christianæ Religionis æmulus, à toto Christiano populo perpetuo diffidatus. Et postquam probabilibus extiterit, & constiterit argumentis, aliquem scelus tam execrabile commississe, nullatenus alia excommunicationis, vel depositionis, seu diffidationis, adversus eum Sententia requiratur.

Denique videamus rationem damnationis istius: *Quilibet tyrannus &c.* quæ nedum erronea in Fide & moribus, sed hæretica & seditiosa judicata est, sicut præmittitur; & invenimus quod ex triplici radice damnata est: quia scilicet laudabat mortem factam privata auctoritate: secundo, quod per insidias: tertio, quod à subditis & confederatis. Hæc autem Assertio quarta, malitias, seu deformitates has includit, maximè prout applicatur ad alias deducendas, seu probandas.

Veniamus ad reprobationem octavæ Assertionis, contra quam sufficit tenor duarum Cedularum, qui sic habet.

Pro elucidatione condemnationis octavæ Assertionis notandum est, quod sensus literalis cujuscumque locutionis, est ille sensus quem principaliter, & de directo intendit ipse loquens. Undè idem est dicere: Non est tenendus sensus literalis; & dicere: Non est capienda intentio loquentis. Cum igitur Spiritus sanctus sit ille qui in sacra Scriptura loquitur; erroneum est dicere, quod sensus literalis non sit verus aliquando, & non semper tenendus. Propter hoc dicit Augustinus, quod *Semper est verus, sic quod non est efficax argumentum, nisi in sensu literalis fundatum*.

Sed pro responsione ad illud Apostoli, *Littera occidit*: notandum quod in sacra Scriptura, Spiritus sanctus tripliciter loquitur. Uno modo, loquendo terminis impositis, & assumendo terminos ultimæ, & principaliter pro expressione conceptuum suarum locutionis in nobis: & isto modo loquitur in moralibus contentis in sacra Scriptura, & in historiis aliquibus.

Secundo modo loquitur Spiritus sanctus in sacra Scriptura, utendo terminis principaliter, sed assumendo

* Legendum perimi.

do res significatas per terminos, ad significandum res alias tantummodò, sicut in formis symbolicis, dicit Dionysius, primo capitulo *Cælestis Hierarchia*. Similiter in rebus figurativis, & parabolis Evangelii. Nam, ut dicit Dionysius, isti termini, *bos, leo*, in quibusdam locis sacre Scripturæ ponuntur sub intentione, non ut quiescat in eorum significatione, quia tunc esset error; sed ut res significata per ipsos, propter aliquam ipsius proprietatem, Deum, vel aliquam spiritualem substantiam respicientem, significet. Unde ista locutio: *Mons Sion elevabitur super omnes colles*, Isaia. II. 2. non fuit in intentione Spiritus sancti loquentis, quòd res illa significata per hoc complexum *Mons Sion elevabitur super omnes colles*; sed est intentio, quòd illa res significata repræsentat, & significat aliam rem spiritualem, scilicet Ecclesiam, quòd in spiritualitate, *elevabitur super omnes colles* &c. Idem dicendum est de parabolis: sic enim divina pietas nostrum intellectum erudit, & per res sensibiles, ad cognitionem spiritualem trahit; & in isto modo, *Littera occidit*. Nec est idem, ut videtur clare, littera, & sensus litteralis; quia aliud significatur per terminos litteræ, & aliud per res significatas. Cum igitur Spiritus sanctus, in talibus locutionibus, loquatur per res significatas, & non per terminos; fallax ergo est hoc Argumentum: Iste est sensus grammaticalis litteræ; igitur sensus litteralis: quia littera illa sacra reprimat intentionem loquentis, non per terminos, sed per res significatas.

Tertio modo: loquitur Spiritus utroque modo, scilicet per terminos; & huiusmodi locutiones duplicem habent sensum litteralem: & sunt locutiones illæ, quæ non solum erudiunt intellectum ad aliquod spirituale; sed etiam excitativè, vel exercitativè sunt effectus, ut circa ceremonialia in Veteri Testamento. Similiter sunt plures historiarum David, ceterorumque Regum, quibus non solum figuratur Christus; sed eorum gesta, morum sunt exempla.

Nunc, ad dubium quorundam Magistrorum, quærentium, quis est sensus litteralis istius: *Puer, cuius caro præputii non abscinditur, peribit de populo meo*. Gen. XVII. 14. Respondetur, quod ipsa locutio, considerata de Antiqua Lege, habet duplicem sensum; litteralem videlicet unum, ad erudiendum intellectum, in quantum erat figurativa; alium, ad excitandum affectum in quantum præceptiva. Nunc verò ipsa considerata sub Nova Lege, non habet nisi unum sensum litteralem, videlicet in quantum figurativa; quia per ipsam plures non intendit Spiritus sanctus extricare effectum humanum, eo quòd, per Baptisma, multò perfectius extricatur, & gratiam suscipit. Unde adveniente quòd perfectum est, evacuatur quòd imperfectum est. Nec habeatur pro inconvenienti, quòd aliqua Propositio olim habebat duplicem sensum litteralem; nunc verò, tempore gratiæ, unicum: quoniam dicitur, ad Hæbreos, primo capite. 1. *Multifariam, multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, novissime verò locutus est nobis in Filio*, videlicet perfectius, & familiarius. Et sic patet, quomodo erroneum est dicere, quòd sensus litteralis non est semper tenendus, & maxime in primo modo, sub quo est hoc Præceptum: *Non occides*: super cuius opposito fundatur dicta Assertio.

‡ *Locus corruptus.* * Excitare affectum. † *Foran* excitatur.

T E N O R ALTERIUS CEDULÆ.

Sensus litteralis sacra scriptura, est sensus qui concluditur, ex circumstantia litteræ, esse primarius, & principalis intellectus ejus, ex quo solo potest trahi efficax Argumentum, secundum auctoritatem.

Et recitat diffusè Magister Nicolaus de Lyra, in primo Prologo *sua Postilla, super Bibliam*. Videatur illic.

Hanc materiam, de sensu litterali sacre Scripturæ, declaravit pulchrè Magister H. de Henca, in suo Prologo, *super Sententias*. Videatur illic, si habeatur. Ponit enim tria, ad cognoscendum sensum litteralem. Unum; est circumstantia litteræ præcedentis, & sequentis. Alium; consideratio modorum loquendi, per figuras, & tropos, & colores Rethoricos. Tertium, est usus loquendi sanctorum Doctorum, & Expositorum sacre Scripturæ, sicut docet Augustinus, *De Doctrina Christiana*, per totum: ubi ponit, inter cetera, septem regulas Ciconii, quasi totidem claves, ad intelligendum sacram Scripturam. Unde patet, quòd perniciosissimum dicere, sensum litteralem sacre Scripturæ quoquo modum esse: quia est infirmare totam sacram Scripturam, & invalidam reddere ad aliquid concludendum, & irrisioni audientium exponere.

Apparet præterea, quòd Verus Lex est vera, ad sensum litteralem, sicut expressè tradit Christus, Matth. v. 18. ubi dicit, quòd *Unum jota, & unus apex non transibit de Lege* &c. Verum est quòd Judæi dæviant à sensu litterali quem Christus docuit esse verum litteralem: propterea reprehendit eos Apostolus, dicens, quòd *Littera occidit*, illa scilicet quam Judæi reputabant esse litteram, seu sensum litteralem. Unde verum est, ad litteram, quòd *Anima, cuius præputii caro* &c. Gen. XVII. 14. Sed oportet distinguere tempora, & concordabuntur Scripturæ. Exemplum de diversis ætatibus in eodem homine.

Apparet denique, quòd sacra Scriptura non est exponenda secundum vim Logicæ, seu Dialecticæ, quæ deservit scientiis speculativis, sic facientes Sophistæ, se turpiter decipiunt: sed habet Scriptura sacra suam propriam Logicam, & Grammaticam; quemadmodum scientiæ morales habent pro Logica Rethoricam.

Ex quibus apparet rationabilitas octavæ Assertionis: quoniam sensus litteralis sacre Scripturæ dicitur anthonomasticè, & propriè, sensus ejus. Et sic, idem est dicere, sacram Scripturam, sicut sensum litteralem esse falsum in aliquo. Primum autem blasphemum & hæreticum, atque sacrilegum: igitur & alterum.

Denique, sic arguitur, unica ratione, quæ omni consideranti facere fidem debet, arguendo similiter ad Augustinum, contra Hieronymum, Si, inquit, ad Scripturam sacram admissa fuerint vel officiosa mendacia; tota ipsius sacra Scriptura vacillabit auctoritas. Ita similiter, si ad sensum litteralem sacre Scripturæ admissa fuerit falsitas aliqua; tota ipsius sensus litteralis vacillabit auctoritas, nec ex eo sumi poterit efficax Argumentum; quia falsum nihil probat, ne illud quòd est licitum dicere, de falsitate sit suspectum.

Et si forsitan inveniatur quòd per Ecclesiam, vel Prælatos, vel Doctores aliquos, reprobati sint quidam hæretici dicentes, quòd Scriptura sacra semper est vera ad litteram, vel sensum grammaticalem, vel ad litteram, secundum intellectum Judæorum; hæc utique reprobatio stare potest cum reprobatione, seu reprobationis modo huius octavæ Assertionis, juxta diversas acceptationes terminorum, & varias dicendi causas: sicut istæ duæ vocaliter contradictoriæ, damnatæ sunt ab Ecclesia, *Deus creat malum. Deus non creat malum.* xxiv. Q. ultima.

Descendamus tertio, ad reprobationem nonæ Assertionis; contra quam sic arguitur: Opposita contradictoria est vera, & Catholica; Igitur ista est falsa & hæretica, per Legem contradictoriam. Assumptum patet de ista particulari: Aliquis homo, ut Martinus, tenetur, in aliquo casu confederationis,

* *Locus corruptus.*

vel juramenti, factæ, vel facti cum altero milite, observare juramentum, quamvis sit in præjudicium suum, & uxoris, & liberorum. Patet: dum ille juravit redire ad carceres, si esset elargitus sub fide sua, & quod daret omnia jocalia uxoris suæ, & mediam partem totius hereditatis suæ, cui filii debent succedere: constat quod ipse tenetur redire ad carcerem, ubi fortè celeriter morietur, propter duri-
 tiem carceris. Tenetur præterea tradere jocalia uxoris suæ, & mediam hereditatis portionem. Nul-
 lus autem dubitat, quin ista sint multum damnosa, & præjudicialia prædicto Martino, & uxori suæ, & liberis. Ratio autem, quare tenetur observare ju-
 ramentum, est utilitas Reipublicæ, & humanæ so-
 cialitatis: quia si cuilibet liceret frangere juramen-
 tum, dum est in damnum proprium; periret omnis
 fides, seu confidentia unius hominis ad alterum: rumperetur insuper vinculum unicum societatis hu-
 manæ conservativum, scilicet juramentum, quod
 est *Omnis controversia finis*, apud homines, secundum
 Apostolum, *ad Hebr. vi. 16.*

Non est igitur perniciosior doctrina contra Rem-
 publicam, quam hujus novæ Assertionis, quæ ne-
 dum falsa est, sed hæretica, blasphema, sortilega,
 & perniciosissima, & contra secundum Præceptum
 primæ Tabulæ. Unde mendacium nullo modo pos-
 sit esse licitum, & asserens pertinaciter oppositum,
 esset hæreticus; provenit ex ratione tacta: quia ad-
 missio uno mendacio, quod est licitum, pro quo-
 cumque bono fieret: tunc, prout arguit Augusti-
 nus, contra Hieronymum; *Tota Scriptura sacra va-
 cillaret autoritas.* Similiter & apud homines, uni-
 versa fidelitas. Unde si mendacium aliquod, etiam
 officiosum, esset licitum, sicut arguit Augustinus;
 dicerent quippè hæretici, quod Christus promisit
 vitam æternam bonis, & malis ignem æternum, per
 mendacium officiosum, ut attraheret ad virtutem,
 & à vitiis retraheret, ex quo, per adversationem,
 mendacium aliquod pro magno bono factum, est lici-
 tum; quando procedit efficacius hæc ratio, quod
 pro nullo bono temporali acquirendo, vel damno,
 seu præjudicio vitando, juramentum non est trans-
 grediendum. Secus est, ubi juramentum verteret
 in præjudicium salutis æternæ: quia secundum or-
 dinem Charitatis, plus est anima, quam corpus,
 vel aliud bonum temporale.

Non negamus præterea, quin autoritate Super-
 ioris, cadere possit dispensatio in aliquibus juramen-
 tis, pensata commodorum, vel incommodorum
 qualitate, ubi est evidens utilitas, vel urget neces-
 sitas non præjudicans Reipublicæ: alioquin non ef-
 fet dispensatio, sed, ut loquitur Bernardus, *crude-
 lis dissipatio.*

Est igitur sensus litteralis, & planus hujus Præ-
 cepti, *Non perjurabis*; quod omne juramentum de-
 liberatè & licitè factum, tenendum est; nisi post-
 modum vergat in detrimentum salutis æternæ, si
 observaretur. Et dum additur ab aliquibus hæc ex-
 ceptio; nisi superveniat fortius vinculum obligans,
 ipsa salutis includitur in prima exceptione: quia jam
 vergeret in salutis detrimentum.

Procedamus tandem quartò, ad reprobationem pri-
 mæ Assertionis, cum aliis quinque sibi collateralibus.

Et quoniam tanguntur in his Assertionibus aliqua,
 quæ factum respiciunt; & cum ex facto Jus oriatur,
 secundum Dominos Juristas; oportet necessariò ac-
 cipere verum casum facti, ne per vacationem * fiat
 processus in æquivoco, & in deliberando ea quæ
 Juris sunt, interveniat perniciofa, seu fallax varia-
 tio.

Casus igitur, vel factum, potest hic tripliciter ac-
 cipi. Uno modo, prout fuit in re ipsa, scilicet in mor-
 te, & in circumstantiis mortis; pro quibus justi-

Toms. V. Pars. III.

† Forſan putà. • Forſan variationem.

ficandis, positæ dicuntur fuisse tales Assertiones, tan-
 quam Maximæ, & quæ debent universaliter accipi,
 juxta traditionem Dominorum Juristarum, & Phi-
 losophorum Moralium, apud quos indefinita æqui-
 valet universali, quando datur ut regula, quam * ex
 forma verborum, hæc Assertio prima resolvi possit
 in duas universales, scilicet in istam: *Quilibet ty-
 rannus licitè interfici potest à subdito* &c. Et in hanc
 alteram: *Quilibet subditus licitè interficit quemlibet
 tyrannum ralem* &c.

Potest alio modo casus, vel factum considerari,
 secundum terminos hujusmodi Assertionum, non ex-
 tendendo eos, nec coarctando aliter quam sonant,
 de vi suæ significationis.

Potest tertio modo casus accipi fictitiè, vel ima-
 ginariè, prout unicuique placuit, extendendo, vel
 restringendo: & hoc utique rejici debet, nec accep-
 tati in inquisitione veritatis; attento, quod ponens
 istas Assertiones, non est glosandus, sed accipienda
 sunt dicta sua ex verbis suis, & intentione dicendi;
 prout in quadam Cedula, maximè in tertio puncto
 continetur, quæ sic habet.

„Reverende Magister; visitavi duos Codices mis-
 „ſos, de materia novem Assertionum, quorum con-
 „tenta priùs vel legeram, vel audieram: & in reso-
 „lutione materiæ confugit adverſa pars, primò ad in-
 „ſpirationem Spiritus sancti, secretam scilicet, in pri-
 „mo codice: sed istud quantum sit fictitium apparet
 „statim, etiam cuilibet idiotæ. Oportet præterea
 „docere de tali inspiratione, circa quemlibet subditum
 „qui occidit, vel occidere facit, sine Mandato Judicis
 „habentis publicam autoritatem. Est autem istud
 „medium † fictitium, sed blasphemum, & divinæ re-
 „velationis irrisorium. Applicetur hic argumentum
 „de Prædicante, dicente, se missum à Deo; cui non
 „creditur, nisi probet per miracula, vel Scriptu-
 „ram.

Deindè secundò, in altero Codice, confugit altera
 pars ad casum inevitabilis mortis Regis, nisi per ta-
 lem, & tali modo succurratur, ubi scilicet sub-
 tum est periculum, cui statim oportet occurri.
 Constat autem, sicut infra docebitur, quod nulla
 Assertionum loquitur, vel intelligi potest de tali pe-
 riculo; sicut patet ex verbis litteræ, & ex causis
 dicendi, seu justificandi mortem, propter quam po-
 sitæ dicuntur.

C Alio modo quærunť evasionem aliqui dicentes;
 quod istæ Assertiones possunt exponi rationabiliter,
 addendo glosas aliquas, sicut exponuntur Proposi-
 tiones morales de sacra Scriptura, ut istæ: *Male-
 ficos non patieris vivere*, Exod. xxii. 18. quæ ge-
 neraliter intellecta, esset falsa. Addunt pro regula,
 quod nulla Propositio condemnanda est, quæ po-
 test trahi ad bonum sensum. Sed ista responsio, cum
 sua additione, perniciosissima est, & contra omnem †
 Ecclesiasticum: quia sic se fundabant Hæretici,
 prout vidimus in Wiclef, & Huss, qui dum urge-
 bantur, confugebant ad glosas. Unde Propositiones
 universales de sacra Scriptura, possunt, & de-
 bent aliter exponi, quam Propositiones assertorum
 hujusmodi Assertionum. Primò, quia Scriptura sa-
 cra exponit suam regulam per semetipsam, secun-
 dum diversos passus Scripturæ, & juxta sacros Do-
 ctiores: non sic autem invenit ‡, quod assertor hu-
 jusmodi se exposuerit; imò potiùs oppositum, con-
 siderando causas dicendi. Secundò, quia sacra Scri-
 pturæ debetur talis reverentia, quod non licet eam
 credere esse falsam in aliquo sensu litterali. Non sic
 est de Propositione prædicti assertoris, vel alterius
 Doctoris. Ideo &c.

Restat igitur recipere casum primum, vel se-
 cundum. Sed pro primo casu, nihil, ad præsens, in

N n n

scrip-

* Forſan quodd. † Addendum non solum. ‡ Forſan lo-
 gendum omne Jus Ecclesiasticum. ‡ Forſan invenitur.

scriptis dare propono; volens consequenter, prout incoepi, in terminis meae determinationis persistere, nisi forte coegerit pars adversa, ut Fidei periculum, aut Reipublicae dispendium immineret.

Porro, si casus accipiat secundum modo; notetur haec Cedula, quae sic habet.

SEQVITVR TENOR ALTERIUS CEDULÆ.

Placeat attendere diligenter per doctissimos & sapientes viros, qui sunt Presbyteri, sub iurejurando, salubre consilium, in materia Fidei; qualiter omnes rationes Episcopi Attrebatensis, & sibi adherentium, volentium iustificare novem Assertiones in examine Magistrorum nunc positas, procedunt, secundum casum inevitabilis necessitatis; in quo casu tamen, animus occidendi, propria autoritate, à sanctis Doctoribus non laudatur, nec approbatur, licet, secundum Leges humanas, talis impunitus permaneat, si hoc constet legitime, aliter non. Utrum autem constet, vel non constet, in nulla illarum fit mentio.

Attendatur ergo circumstantiæ in prædictis Assertionibus omittæ, & etiam expressæ; tunc clarissime patebit, quod dictæ Assertiones casum inevitabilis necessitatis nedum non includunt; imò positive, & potenter excludunt.

Et primò, videantur circumstantiæ ex parte illius quem licitum est taliter occidere. Loquitur itaque prima Assertio de illo qui machinatur &c. Nam machinari, importat actionem occultam, & prolixam, & per consequens, non patentem, & inevitabilem.

Sed videamus in quid machinatur. Non dicit Assertio, in mortem; sed *in salutem corporalem Domini sui*. Postea non dicit Assertio, pro auferendo sibi vitam; sed solum dicit, *pro auferendo Dominationem suam*.

Deinde videamus per quæ media talis machinatur. Non dicit Assertio, quod habeat ipse jam extensum gladium, ut percutiat Regem: sed dicit, quod *per sortilegia*, quorum effectus est dubius, ac incertissimus, nec propinquus. Additur, *per fraudes, dolos, & malum ingenium*: qui termini sunt generales, significantes actus interiores non patentes de se, sed potius ignotos.

Patet igitur, ex parte illius qui occiditur, quod prædictæ Assertiones casum prædictum, scilicet necessitatis inevitabilis, non includunt, sed excludunt.

Considerentur insuper circumstantiæ positæ ex parte modi agendi; quoniam dicitur, *explorationes & insidias*, ut dicunt Assertiones tertia, & quarta. Sed clarum est, quod explorationes, & insidiae important longam præmeditationem; & specialiter tales insidiae, quæ sunt juramento fidelitatis, & socialitatis velatæ, sicut innuit nona Assertio, quæ salvare nititur, ac iustificare confederationes tales, quod non sunt obligatoriæ. Excludunt igitur hæ circumstantiæ casum inevitabilis necessitatis.

Sed diceret adversarius, quod includitur talis casus in hoc complexo, *Quando est tanta potentia, quod Justitia non potest, bono modo, fieri per Supremum*.

Respondetur primò, quod hoc complexum non negat quin aliquo modo possit fieri Justitia de eo: sed dicit, *bono modo*. Et videatur si minus malum esset, quod per Supremum, non servato Juris ordine, talis interficeretur, quam per istum, cui non est alter subditus, & ubi nulla Justitiæ scintilla concurrat. Non est igitur casus necessitatis, ubi per

suum Supremum, vel alios multos, aliis modis, interfici potest talis. Consequenter oporteret, quod in omnibus circumstantiis quæ ponuntur, esset Juris notorietas, vel facti. Et hæc additio, *circa omnes circumstantias, & earum quamlibet*, palam omititur, vel ex ignorantia, vel potius ex astutia; quoniam in subsumendo ad has Maximas, seu Regulas generales, nulla apparentia, nulla probationis fuisset efficacia.

Placeat denique attendere, quod in quarta Assertionem, quæ est veluti Major ad alias sex, similiter in octava, & nona, coarctatio nulla fit ad casum circumstantionatum: propterea concludendum est certissime, quod doctrina hæc tota perniciosissima est, & hæretica, consequenter ad deliberationem Reverendissimi Cardinalis Cameracensis: imò ad condemnationem factam in Francia, cum solemnitate tali, de quali Litteræ Patentes, etiam judicialiter exhibitæ, præbent fidem. Hæc ibi.

Amplius verò, priusquam veniamus ad argumentationes pro nobis, respondeamus ad dubia quædam adversariorum.

Primum Dubium est tale.

Si illius Propositionis condemnatio faveat tyrannis, tollatque securitatem Principum, & pacis Politicæ salutem.

Secundum Dubium.

Si evidentem Propositionis contradictoriam tenere, sic non est reprimere agentes, aut agere volentes contra ista Præcepta Decalogi: *Non occides. Non fraudem facies; nec furtum. Non concupisces rem proximi tui.* Exod. xx. Si enim præfatam Propositionem, vel Assertionem condemnaret Concilium, ejus contradictoriam assereret tanquam Catholicam, & ut Fidei Articulum tenendum: per quod videatur, si derogaret Præceptis divinis, & Sacræ Scripturæ.

Tertium Dubium.

An illa Propositio, quæ ponitur ut coercet pessimos à persecutione machinationis pessimæ, & nititur tueri salutem Principis, & Reipublicæ; nec aliud intendit ex sensu primario & principali, sit error in moribus? Nunquid potius videtur observator illius Præcepti, *Non occides*, vassallus, qui tyrannum Propositione prædicta expressum prævenit morte, ne suum Principem, seu Regem interficiat malignissime? quam ille qui perimi permittit suum Principem, & Regem interim, cum posset obviare per mortem tyrannicalem, si alia via non pareret.

Quintum Dubium.

In quo loco sacræ Scripturæ, vel Articulorum Fidei, vel universaliter eorum quæ nobis tradita sunt ad credendum, expressè, vel determinatè, per Ecclesiam Catholicam, continetur ex * contradictoria, vel contraria illius Propositionis præfatæ, quæ ita instanter petitur condemnari, tanquam erronea in Fide & moribus; non fuit adhuc allegatum.

* Videtur delendum ex.

Sextum Dubium.

An prælibata Propositio magis pertinet ad Judices in causa sanguinis, quam ad Judices in causa Fidei Deputatos?

Septi-

* Hic omissum videtur ex MS. Quartum Dubium, nescitur sumatur ex 3. Dubio præcedenti l. 5. ad Nunquid.

Septimum Dubium.

An ista Propositio sit conjurationum, vel conspirationum, aut proditorum, & Regum interfectionum & Principum, tam Ecclesiasticorum, quam secularium repressiva.

Octavum Dubium.

Utrum ejus opposita, ex impunitate, faveat machinantibus in necem cujusvis Dominorum praedictorum.

Nonum Dubium.

Utrum illa Propositio inducat, & promoveat vassallos ad fidelitatem servandam Dominis suis, pro ipsorum vita tuendo, & interfectione cavenda.

Decimum Dubium.

Utrum ejus opposita ab hujusmodi fidelitate vassallorum, respectu Dominorum, ad eorum interfectionem vitandam, & vitam conservandam, sit retractiva.

Undecimum Dubium.

Nunquid illa Propositio illi Regulæ est conformis? *De duobus malis, minus malum est praecavendum.*

Duodecimum Dubium.

Nunquid ejus opposita est juramenti obligationis, & promissionis non dispensati dissolutiva?

RESPONSIO

ad predicta Dubia.

A Nimadvertant deliberaturi, qualiter Attrebatensis Episcopus, in tota deliberatione sua, & in duodecim dubiis motis per eum, atque divulgatis, ponit aliter casum, quam sit in veritate, & quam appareat ex ipso textu Assertionum: unde in quarto dubio, notat expressè, quod alia via non pateret salvandi Regem à morte, nisi quod vassallus Regis interficeret alium volentem occidere Regem, qui casus est necessitatis inevitabilis, nisi per istum, & isto modo. Sed ita non ponunt Assertiones, ut constat.

Præterea, possunt retorqueri sua dubia contra eum, applicando ea ad quartam Assertionem, quæ loquitur generaliter de omnibus tyrannis occidendis per industriam, & insidias, & *vilainement*, id est, sine diffidatione, sicut idem Episcopus exposuit. Concluditur ergo, quod tales dubitationes, sicut & allegationes suæ, non proficiunt ad propositum; & quod Assertiones, nedum prima, sed omnes simul conjunctæ, destruunt politiam, & securitatem Principum; & dant viam apertissimam ad homicidia proditoria, ad omnia perjuriam, & ad violationem totius Scripturæ sacræ, & specialiter Decalogi. Non est idcirco fas alicui Catholico, super hoc sufficienter monito, & specialiter Theologo, vel Prælato, quomodolibet dubitare, sub poenis hæreticæ pravitatis; etiam non expectata Sedis Apostolicæ, vel Concilii Generalis Sententia.

Respondemus, discurrendo per singulas Dubitationes superius propositas.

R Espondetur ad primam negativè: quod condemnatio hujus Assertionis primæ, non favet tyrannis, nec tollit securitatem Principum; nec pacis politicæ salutem: imò prorsus oppositum; pro quod datur exemplum, quale nimis pro dolor! practicum est nostris temporibus. Consurrexerunt enim nonnulli volentes destruere omnes ferè Dominos de sanguine Regali; & imposuerunt eis, quod volebant deponere Regem suum: & ita, juxta primam hanc Assertionem, suscitaverunt talem guerram adversus eos, quod omnes, à majori usque ad minimum, etiam vassalli sui, compellebantur prosequi eos, usque ad indignissimam mortem, sine Lege, & ordine; & in hoc, *Arbitrabantur se obsequium præstare Deo*, Joan. xvi. 2.

Itaque, nihil facilius est, quam dicere de quocumque Principe, vel Domino: Tu machinaris contra salutem Regis tui. Tu laudabiliter, & meritoriè, etiam per insidias, potes, sine diffidatione, & per quemcumque subditum Regis, etiam si sit vassallus tuus, viliter interfici. Sufficiet insuper dicere: Tu talis es, hoc est notorium. Nulla denique requiritur alia probatio. Sic præterea, de quocumque subdito Regis fingi poterit: imò & de non subdito; quando etiam poterit ad ipsum Regem deduci calumnia, dicendo de Rege: Hic certe tyrannus, multis modis, tum quia non Jure principatur erga subditos suos, sed tyrannizat eos tributis indebitis: tum quia vult Principum sibi subditorum Dominationes, eis, & sua Jura subripere; & proinde conatur non Jure principari: est idcirco tyrannus judicandus, & per consequens, interficiendus, juxta quartam Assertionem.

Ex quibus patet, quod durissimus est malleus hujus Assertionis adversus illum Dominum, pro cuius favore positam fuisse vulgatum est. Sed omittatur declaratio.

C Respondetur ad secundam, sicut ad præcedentem; addito quod approbando contradictoriam hujus Assertionis primæ, sacrum Concilium non faciet novum Articulum; sed declarabit quod hæc Assertio repugnet istis Præceptis Decalogi: *Non occides*, scilicet propria autoritate. *Non fraudem facies*, occidendo per insidias proximum tuum non diffidatum, non monitum, & tibi confederatum.

Respondetur ad tertiam; quod hæc Assertio lædit gravissimè, ac manifestissimè Regiam Majestatem; & dat audaciam pessimis proditoribus, & homicidis, persequendi quoscumque subditos Regis; crudelissimè fingendo, & faciendo de non causâ causam, ut licenter interficiat per homicidas conductos prece, vel pretio, proditoriè & subitò: & ita practicum, ut in prima dicebatur.

D Respondetur ad quartam; quod hic est radix totius malitiosæ deffensionis hujus hæreticæ pravitatis, dum reducitur casus ad inevitabilem necessitatem mortis Regis, nisi provideatur tali via. Constat autem, quod Assertio non coarctatur ad talem casum, sicut nec fuit talis, in veritate: & per hoc; videatur supra scripta Cedula quæ incipit, *Placeat attendere &c.* quæ, ex verbis Assertionis, concludit perspicuè, quod inevitabilitas mortis hic nedum non includitur, sed patenter excluditur per hæc verba: *machinari, fraudes, dolus, sortilegium, malum ingenium, intentio dominandi*, quæ est actus intrinsecus.

Respondetur ad quintam; quod illa quæ publicè monstrata sunt in apertione materiæ, prima vice, Propositionis quæ incipit, *Assumo me beatum* &c. & clarissimum est, quod concernit Præcepta Decalogi, quæ Scriptura sacra, & per consequens Catholica, tradit, & asserit: imò & hoc ponit Assertio; dicens, quod est conformis Legi divinæ.

Respondetur ad sextam; quod hæc quæstio patenter involvit defensores suos, vel assertores, tantumquam reos in causa sanguinis, & homicidii, nedum unius, sed multorum, saltem ex consilio, defensione, & assensu: repugantes autem sunt immunes. Nihil omnino dicitur, quod hæc Assertio spectat ad Judices Fidei, propter istos terminos, *Licetum, laudabile, & meritorium*: & maximè quia se fundare nititur non Jure divino, ubi causa aperta est contra ipsum Jus. Sic denique quæsitum fuisset de ista: *Quilibet tyrannus* &c. quæ, Judicio Fidei, damnata est ut hæretica. Fatendum est tamen, quod alia ratione, spectat ad Judicium sanguinis, sicut ad crimen læsæ Majestatis Regalis.

Respondetur ad septimam negativè: quoniam viam aperit, & aperuit ad omnes conjurationes, & conspirationes, prodiones, Regum interfectiones, & Principum, tam Ecclesiasticorum, quam sæcularium; juncta maximè quarta Assertionem, quæ est velut Maxima, seu Major ad hanc Assertionem, & ad alias inde sequentes; dum ait generaliter, quod *Quilibet tyrannus debet occidi* &c. Undè, de quocumque Rege, quod machinatur in mortem Papæ, vel Imperatoris, pro tollendo Dominationem eorum, quatenus alii subrogentur. Et notetur etiam prima responsio, & qualiter extendi potest ad Dominum qualemcumque; imò ad servos vilissimos.

Respondetur ad octavam negativè: cujus ratio patet ex præcedentibus.

Respondetur an nonam negativè: cujus ratio patet ex præcedentibus, & ex illis quæ vidimus. Sic enim dicere poterit quicumque vassallus Domino suo, tam Ecclesiastico, quam sæculari. Tu planè tyrannus es; tu machinatus es contra salutem Regis tui, vel Domini supremi; tu non Jure principari conaris in hoc, aut illo Principatu.

Respondetur ad decimam; sicut ad præcedentem.

Respondetur ad undecimam; quod de duobus malis, nunquam alterum est eligendum, propriè loquendo; quia si eligendum, jam non esset malum. Nihilominus, magis ad intentionem respondendo, dicitur, quod hæc regula nunquam habet locum, ubi potest evitari majus, & minus, sicut est in proposito nostro, ubi Rex habere salutem suam potest, sine aliena nece; sicut fugiendo, vel se recludendo, vel adversarium incarcerando, vel aliter, mille modis, per se, vel per suos.

Respondetur ad duodecimam, negativè: cujus ratio manifestissima est per præcedentia; quia potest utrumque juramentum servari. Primum, de debito fidelitatis erga Regem: & alterum, de fidelitate conservanda, sicut promissa est cum altero milite, vel proximo. Nam si *Fides hosti servanda est*, secundum Augustinum, & Doctores omnes, & sicut Gentium Lex omnis tradit, Judæorum, Saracenorum, Paganorum, Tartarorum, & omnium quantumlibet Barbarorum? Multo magis juramentum proximo fiduciam habenti cum altero, servandum est; neque sub fictione tyrannidis, vel proditoris, non notoriè, nec probatè, violandum.

Exclamemus igitur illud Zorobabel, *Esdra. iv. 41. Quoniam Magna est veritas, & prevalet*; quæ tantò fulgentius emicat, & emergit, quanto ceteris errorum tenebris obscurari quæritur, & demergi.

Prætentunt aliqui defensores doctrinæ hæreticalis novem Assertionum; condemnationem earum, quia directè non possunt, per indirectum impedire: turbaret, inquit, pacem factam, & divisiones induceret ista damnatio.

Sed responderetur ad propositum, contrarium.

Primò. Quia doctrina hæc radix est divisionum, quæ remanente non succisa, magis, ac magis divisiones pullulabunt.

Secundò. Quia doctrina hæc pestifera tollit, & conservat omnem pacis stabilitatem; dum homicidia, insidias, & perjuria fovet, sicut patet intuenti; præsertim in nona, ubi dicitur, quod nullus jurans teneatur servare juramentum, si sit in suum præjudicium, uxoris, & liberorum.

Tertiò. Quia materiam hanc sic jam non* contradictione positam, solemniter in hoc sacro Concilio non damnare, est & eam patenter approbare, juxta illud Canonis: *Error, cui non resistitur, approbatur*. Attento, quod hæc materia moralis sub probabilitate relinqui non potest: quia sub probabilitate non sunt homines occidendi, neque insidiandum est, neque perjurandum.

Quarò. Quia sic consueverunt hæretici, postquam effuderunt venenum errorum suorum, dicere: Ecce sileamus, non turbemus pacem, sicut patuit in Arrio, & fautoribus ejus. Sic in proposito; quia defensores aliqui doctrinæ hujus mortiferæ, persequuntur verbis, & factis assidue impugnatores ejus, tam judicialiter, in facto perveris appellationis, quam persequenter coram Domino Cardinali de Ursinio, quam extrajudicialiter, miris in modis.

Et attendatur, quod non potest dici injuria major uni Christiano, præsertim Præfato, vel Principi, vel Confessori, vel Consiliario Principum, quam quod suscitabit divisiones, & guerras, si Fidei materia discutiatur, atque terminetur.

Illi porrò dicendi sunt seditiosi, vel scandalosi; qui doctrinas scandalosas, & seditiones seminant; non qui jam pestiferè seminatas, & nimis, pro dolor! adultas eradicare contendunt; scientes, quod à speculatore silente pereuntium sanguis exquirunt. Denique Fidei veritas ubi dicitur, si in Generali Concilio subtrahenda censetur? Nonne Gregorius ait: *Utilius nasci scandalum permittitur, quam veritas deferatur*.

Qualis tandem crudelior impietas, quam errantibus in via morum, nolle petitum tramitem ostendere veritatis?

Tandem pro rationibus, & allegationibus, notetur codex continens allegationes, rationes, & exempla, juxta casum verum, vel primo modo, vel secundo modo sumptum; quæ omnia si non sufficiant, poterunt adhiberi duæ Propositiones factæ in publico, ad elucidationem hujus materiæ: quarum una incipit: *Assumo me bonum*. Et altera: *Oportet hæreses esse*, 1. Cor. xi. 19. Sed quoniam tædiosa fortassis, & dispendiosa responderetur hæc deliberatio, si jungerentur hæc omnia cum eadem deliberatione; judicavi seorsum ponere, & judicialiter tradere, si opus est, ut in Actis registrentur.

Epilogans igitur dico primò. Quod hæ Assertiones spectant ad Fidem; sicut ista, *Quilibet tyrannus* &c. quæ damnata est tanquam erronea in Fide & moribus, & hæretica, & per consequens, spectans ad Fidem: contrariè, & oppositum dicere, reputo hæreticum.

Dico secundò. Quod errantium multitudo, per depravationem affectus, vel ignorantiam, aut aliter, non facit prædictas Assertiones probabiles; cum

Stul-

* Forfan legendum cum contradictione; vel non contradictione.

Scilicet infirmus sit numerus, Eccle. I. 15. & similiter hæreticorum.

Dico tertio. Quod reputantes has Assertiones probabiles, habent consequenter dicere, quod temerarie sunt assertæ in Fide, & bonis moribus, pro regula, & Lege vivendi: & quod ex talibus reputatis probabilibus, procedere ad certam mortem, non absolvit, sed accusat homicidium.

Dico quarto. Quod hæ Assertiones non possunt verificari per fugas adversariorum, scilicet fingendo casum mortis inevitabilis, vel casum divinæ revelationis, vel voluntarie glosando, vel allegando casum aliquem singularem verificationum aliquarum, cum sint universaliter positæ; & ita de reliquis diffugiis.

Dico quinto. Quod non est licitum Prælati, Doctoribus, primariis Judicibus, etiam sæcularibus, in causis Civilibus, seu Consiliariis eorum, vel Confessoribus, negare, vel etiam dubitare falsitatem harum Assertionum, postquam fuerint eis sufficienter propositæ, atque declaratæ: non enim solum hæreticus est qui asserit contra Fidem; sed qui etiam falsas opiniones contra eam gignit, vel sequitur, secundum definitionem Augustini.

Dico sexto. Ad formam propositæ quæstionis, quod hæ Assertiones sunt Judicio Fidei reprobandæ, id est dignæ reprobari: imò & de necessitate Præcepti affirmativi, debent reprobari, prout deductum est.

Jo. &c. propria manu me subscripsi. Die quarta Mensis Decembris. Anno Domini 1415. in testimonium veritatis, quantum impleam Officium meum, tanquam Ambasciator Christianissimi Regis Francorum, ac Universitatis Parisiensis, & Ecclesiæ Gallicanæ, pro Provincia Senonensi, ad hoc sacrum Concilium Constantiense, & ne de infidelitate, inobedientia, & perjurio fortè sim notandus, cum protestatione quod impleantur Requestæ nuper, tertia prædicti Mensis Decembris, factæ, per organum Reverendi Magistri G. Pulchrinopotis, pro interesse Fidei, & honore prædictorum Regis, Universitatis, & Ecclesiæ Gallicanæ.

TERTIA DELIBERATIO

Partis Affirmativa.

SI Frater meus germanus, esset talis interfector, cum in hoc non dispensarem; quia hoc esset contra Fidem, & veritatem. Idcirco dico, quod quæstio, pro parte affirmativa, est vera, scilicet, quod Fidei Judicio sunt reprobandæ tanquam hæreticæ: quod probatur sic: Omnis hæresis Judicio Fidei est reprobanda; sed novem supra dictæ Assertiones sunt hæresis; ergo sunt Fidei Judicio reprobandæ: quod est probandum. Major nota est per omnes Theologos, & Canonistas. Forma est bona, & Minor patet clarissimè, cum est prima Assertio contra primum Articulum Fidei. Nam primus Articulus Fidei est: Credere in Deum. Sed secundum Doctores sacros, ut habetur in compendio Theologicæ veritatis; Credere in Deum, est ipsum credere esse; & credendo, ipsum amare; & ipsum amando, in ipsum ire; & eundo in ipsum, in membrum ejus incorporari. Sed talis interfector, in prima Assertionem prædictam non credit, non amat, non vadit, non incorporatur in Deum: ergo de directo, est contra primum Articulum Fidei: & hic ipse, & omnes istam Assertionem hæreticam tenentes, sustinentes, & defendentes, sunt Judicio Fidei reprobandi, & condemnandi tanquam hæretici, cum prima Assertionem, & aliis novem sequentibus, quæ tanquam correlaria cadunt ab ipsa prima.

Dico ad secundam Assertionem, quod falsa est, & hæretica; quia tales Leges puniunt tales homicidas, & non punirent sine culpa: ergo non permittunt.

Tertia Assertio est directè contra Fidem: ergo hæresis. Consequentia bona est. Antecedens probatur: quia Fides tenet quod omne malum est demeritorium: sed homicidium est &c.

Quarta Assertio est contra divinum Præceptum: ergo contra Deum. Item contra Deum, immò contra Fidem; quia *Fides, est credere quod non vides*, Aug.

Quinta Assertio est contra sacram Scripturam, dicentem, quod nullum malum impunitum: ergo homicidium debet puniri.

Sexta Assertio est contra Canones, ubi sic habetur: *Non est licitum, propter defensionem rerum, aliquem occidere*. In C. *Accipimus*. De homicidio fact. *Capitulum secundum, eodem titulo*. Ergo talis interfector illicitus, non est remunerandus; imò puniendus.

Septima Assertio est contra Canones: ergo contra Ecclesiam sanctam: ergo est hæresis, xxiii. quæst. v. in Summa: quod sic habetur. Non licet alium interficere, nisi habeat potestatem ab alio, & quod zelo justitiæ faciat; & quod interficiendus, sit incorrigibilis: sed talis interfector non potestatem habet &c. Ergo non est diligendus.

Octava Assertio est contra Mandata Decalogi, quæ sunt intelligenda sicut jacent, & contra Articulos Fidei, qui sicut stant, sunt intelligendi. Ergo in eis littera non occidit; quia sic Deus in suis Præceptis deciperet nos, quod est hæreticum dicere, quod Deus sit deceptor alicujus, quia solus Deus in quem peccatum non cadit.

Nona Assertio est contra sacros Doctores, super illo Præcepto: *Non occides*, ubi omnis occisio injusta, quæ fit tripliciter, prohibetur. Videte in compendio Theologicæ veritatis. Sed ista interfector supra dicta, est injusta, & prohibita: ergo est hæretica, & reprobanda. Major est nota, & Catholica, quia dicta approbata per Ecclesiam, sunt sacrorum Doctorum. Minor etiam est vera, & Catholica, ut habetur ibidem, in glosa; ubi dicitur sic: quod nullus alium debet interficere, nisi sit minister Legis, & habeat auctoritatem; etiam quod faciat zelo Justitiæ, & non amore vindictæ; estque istud approbatum per Ecclesiam. Ergo talis interfector facit contra Articulum Fidei, sic dicentem: *Credo in unam sanctam Catholicam Ecclesiam*.

Item videtur mihi, quod omnes supra dictæ Assertionem sunt contra Fidem. Probatur sic: Proprium objectum ipsius Fidei, est ipse Deus. Sed talis interfector directè facit contra Deum: ergo contra Fidem. Et præsupposito, quod talis sit fidelis contra Fidem. Ergo sunt condemnandæ, & etiam cum protestationibus per me alias, in Tholosana alma Universitate præmissis, affirmatis, & negatis, quibus adhæreo.

QUARTA DELIBERATIO

Pro parte Affirmativa.

ET Ego &c. Licentiatum in Theologia, ista collegi ex sacra Scriptura, & non intendo aliquid dicere contra Deum, nec contra proximum, aut determinationem sanctæ Matris Ecclesiæ. Dico tamen veritatem, pro Fide sustinenda: & qui tenet istas Assertionem, non benè tenet, ut mihi apparet, & manu mea propria subscripsi; & meum nomen, & cognomen appono, cum sigillo: manu propria scriptum.

Nnn 3

Sub

Sub protestatione solita, & de qua in C. *Damnatus*, in * *Summa Trinitate & Fide Catholica*, atque quòd nihil temerè dicere volo; sed me in dicendis, submitto Iudicio Sedis Apostolicæ, atque sacri Concilii, sub juramento per me pridem facto. Apparet &c. sacre Theologiæ, atque Decretorum minimo Professori, ex multis motivis ad præsentia pertranscundis, & ex causis, quòd ex accipiendofensum litteralem, pro eo quem Spiritus sanctus intendebat &c. supra scriptas novem Assertiones Iudicio Fidei fore reprobandas. In cuius testimonium propria manu mea hic me subscripsi, & signeto meo signavi.

QUINTA DELIBERATIO

Affirmativa.

E Go &c. Bacchalaris formatus in Theologia, in Universitate præclara Studii Parisiensis, ejusdemque Universitatis ad hoc præsens Generale Concilium Constantiense Legatus, per juramentum meum, & testimonium veritatis, requisitus à vobis Reverendissimis Patribus, Dominis Iudicibus in causis Fidei per hoc Concilium sacrum Deputatis, dare fideliter, & catholicè deliberationem meam, super novem Assertionibus exhibitis: Testor Deum, & Sanctos ejus, quòd obediendo Mandatis vestris, dicam inferiùs, seclusis omni favore inordinato, & odio, ea quæ super dictis Assertionibus, pro Fidei integritate servanda, secundum Deum, mihi videntur esse dicenda, & secundum bonam conscientiam.

Et primò. Suppono tria. Primò quidem suppono condemnationem istius Assertionis: *Quilibet tyrannus potest, & debet licite, & meritorie occidi per quemcumque vassallum suum, & subditum; etiam per insidias, & blanditias & adulationes, nonobstante quocumque juramento, vel confederatione factis cum eo, non expectata Sententia, vel Mandato Iudicis cuiuscumque.* Quæ Propositio, sive Assertio, damnata est per sacrum Generale Concilium, tanquam erronea in Fide, & moribus, ac multipliciter scandalosa.

Quod idcirco præmittere volui, ut confederata* damnatione prædicta, & attempta conformitate doctrinæ istius Assertionis jam damnatæ, ad doctrinam istarum Assertionum, ac etiam identitate materiæ ipsarum, & illius; clariùs, & evidentius, ex jam determinatis, convinci possit, qualis, & quam pestifera sit harum Assertionum doctrina† ipsarum illam virtualiter, & in eadem radice fundantur: propter quod singulariter advertendum, quòd si per causam inevitabilis necessitatis, vel notorietatis, aut allegatis publicè rationibus salvari possent, aut probabiles reddi, vel excusari Assertiones istæ; profectò salvari posset, & glosari talis Assertio jam damnata tanquam intolerabilis, & damnata doctrina.

Secundò. Suppono, quòd novem Assertiones prædictæ judicialiter exhibitæ, non includunt, sed excludunt potius casum inevitabilis necessitatis, & notorietatis; in quo tamen casu animus, propria auctoritate, aut voluntate, à sanctis Doctoribus non laudatur; nec approbatur; licet secundum Leges humanas, talis impunitus permanet, si hoc legitime constet; aliter non.

Probatur ista suppositio ex circumstantiis in ipsis Assertionibus expressis. Et primò. Si attendantur circumstantiæ ex parte illius: *Licetum est taliter occidere.* Loquitur enim prima Assertio de illo

qui machinatur: sed manifestum est, quòd machinatio importat actionem occultam, & prolixam; & per consequens, non patentem, nec inevitabilem.

Præterea videatur in quid machinatur. Non enim dicit Assertio: quòd *in mortem*, sed *in salutem corporalem Domini sui*. Consequenter verò non dicit, *pro auferendo sibi vitam*: sed solum dicit, *pro auferendo sibi Dominationem suam*.

A Ceterum quoad media per quæ machinatur, non dicit, quòd ipse jam habeat gladium extentum, ut percutiat Regem; sed dicit: *Per sortilegia*, quorum effectus est dubius, ac incertissimus, nec propinquus; quibus, vel per detectionem machinationis, vel resistantiam ad præventionem, vel alias, multis modis potest obviari, quam per talem repentiam, & à non Iudice, interfectionem: supposito etiam quòd per viam Iustitiæ communis, & ordinatæ, talis puniri non posset.

Postremò additur, *per fraudes, dolos, & malum ingenium*, qui termini sunt generales, significantes actus interiores non patentes de se, sed potius ignotos.

Patet Conclusio, quòd ex parte illius qui occiditur, Assertiones istæ casum necessitatis inevitabilis, aut etiam notorietatis non includunt, sed potius excludunt; nec fingi potest, sicut novis adinventionibus quidam fingere moliti sunt, quòd tyrannus, de ratione nominis, importat notorietatem criminis, & omnem malitiam.

Primò. Quia per eos qui dicuntur esse Authores hujus doctrinæ, & consequenter, per fautores, diffinitur tyrannus, quòd *Tyrannus est, qui in Republica non Jure principatur, aut principari conatur*. Modo talis, ut notum est, potest esse non notorius; sicut in Job dicit Scriptura: quòd *Deus regnare facit hypocritam, propter peccata populi*, Job. xxxiv. 30. Et de tali sæpius occultum est, vel saltem non est evidens, aut notorium, quòd non rectè principetur &c.

Item. Prædictæ Assertiones describunt certum modum tyranni, seu etiam tyrannidis, qui, sicut supra probatum est, non notorius.

C Item. Si tyrannus, de sua ratione, importat omnem malitiam, & notorietatem; videant qui talia dicunt, quomodo stabit condemnatio dictæ Assertionis: *Quilibet tyrannus* &c. jam ritè, & solemnissimè facta.

Item. Tyrannus, in sacra Scriptura, sicut in Daniele, & alibi, pluries capitur prout est nomen fortitudinis, & potentiæ, sive cujusdam Dominationis, aut Principatus: & * quantum ad hoc, non adinvenitur nova significatio termini, nec de quid nominis, cum de re constet, fiat disceptatio; sed stetur communi usui Sanctorum, & Doctorum.

Quòd si forsan diceretur, quòd intelligendæ sunt dictæ Assertiones ad mentem loquentis, & glosandæ, in casu notorietatis, vel inevitabilis necessitatis &c. Contra: quia vel loquimur de istis Propositionibus, sine relatione ad assertorem, & intentionem ejus; sicut etiam sunt judicialiter exhibitæ, & examini Magistrorum expositæ: & si sic, non habet hic locum talis expositio, quia de illis, secundum quod sunt, reddendum est Iudicium.

Item. Si recipienda esset talis glosa, vel expositio, quam tamen, ex suis propriis terminis, prædictæ Assertiones excludunt, ut supra deduxi, cum proximè jam damnata, non ita glosari potuisset.

Item. Si dicant Adversarii, nullum esse, vel fuisse talis doctrinæ assertorem, saltem pro sua parte, cui ad intentionem assertoris remittit, petunt istarum sensum: si verò fiat relatio ad assertorem, tunc intelligendæ sunt Propositiones istæ Majoris, secundum habitudinem ad Minorem, & Conclusionem quam

* Forfan considerata; † Locus corruptus;

* Forfan ut;

quam intendit justificare. Non autem posuit aliquid, nec intelligere potuit de notorietate, vel inevitabili necessitate: quia tunc nulla fuisset sua subsumptio, nec probationis efficacia; sicut patet in decursu Minoris, & Conclusionem quæ justificari quærebatur. Et si referantur in habitudine ad talem Conclusionem justificandam, longè peiores essent, & minùs tolerabiles, quia* in se inde† & simpliciter. Quare &c.

Tertiò. Supposito quòd multæ Assertiones, seu Propositiones morales, agibilia humana continentes, pertinent ad Fidem; ita quòd sunt de veritate Fidei, & earum oppositæ sunt hæreticæ, & præsertim doctrina Præceptorum Decalogi moralium, in sacra Scriptura contentorum, immediatè pertinent ad Fidei veritatem.

Primum patet, de Propositionibus moralibus absque numero, ut de istis: Fornicari, est peccatum. Simoniam, est peccatum. Usura, est peccatum. Et sic de multis aliis, quarum oppositæ sunt per Ecclesiam tanquam hæreticæ condemnatæ. Similiter de ista: *Quilibet tyrannus* &c. ac etiam de multis Assertionibus Joannis Wicleff, Joannis Hufs, per hoc sacrum Concilium condemnatis.

Secundum patet. Quia licet talia Præcepta sint de Lege naturæ; tamen aliundè doctrina illorum, ex autoritate sacre Scripturæ divinitus inspiratæ, nobis firmiter credenda proponuntur‡; sicut etiam de Lege naturæ non est, credere, vel adorare plures Deos. Et tamen Articulus iste in sacra Scriptura credendus, atque tenendus præcipitur, & ita de similibus: & hoc esse rationabile, & necessarium, tam propter depravationem affectuum, quam fallibilitatem, & ignorantiam hominum, ostendit ad longum sanctus Thomas, in primo Libro Summæ, contra Gentiles.

Item. Præcepta Decalogi, secundum quod traduntur in sacra Scriptura, ordinant hominem ad finem supernaturalem, & æternum, qui non nisi ex Fide potest cognosci; juxta illud: *Si vis ad vitam ingredi, serva Mandata*. Matth. xix. 17. Et iterum: *Hoc fac, & vires*. Luc. x. 28. Et ideò doctrina talium pertinet ad Fidem, sicut etiam universa in sacro Canone Bibliæ contenta: & omne dogma illis adversum, non solum est falsum, sed damnabile, & hæreticum.

Quibus præsuppositis, subjungo Conclusionem, cui fideliter & firmiter adhero, quæ talis est: *Doctrina prædictarum Assertionum falsa est, & erronea in Fide, & moribus*.

Probatur ista Conclusio, tum ex condemnatione illius Propositionis: *Quilibet tyrannus* &c. quæ continetur in istis Assertionibus virtualiter; & plures addunt sex circumstantias aggravantes, sicut amplius declaratur in Cedula Reverendissimi Patris, Cardinalis Cameracensis, & meis suppositionibus: tum quia doctrina hæc est contra duo Præcepta Decalogi.

* Forsan quàm. † Forsan nudè. ‡ Forsan proponitur.

Videlicet.

Contra illud: *Non occides*. Et illud: *Non perjurabis*: ubi omne juramentum jubetur observari, quod non vergit in detrimentum animæ. Et contra illud: Exod. xxi. 14. *Si quis per industriam occideris proximum suum, & per insidias: ab Altari meo evelles eum, ut moriatur*. Et contra illud: xxiii. quest. v. Cap. *Non occides*, quod sumitur ab Augustino, Libro, *De Civitate*, ubi dicitur: *His igitur exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel Spiritus sanctus, Justitia Deus, specialiter jubet occidi: quisquis hominem, vel seipsum, aut quemlibet occideris, homi-*

cidii crimine innectitur. Et xxiii. quest. ix. C. *Quicumque*: quod sumitur ab eodem Augustino, eodem Libro, ubi dicitur: *Quisquis sine publica aliqua administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, & perjurum, vel quemcumque criminiosum interfeceris, aut irucidaveris, vel membris debilitaveris; velut homicida judicabitur, & tantò acrius, quanto non sibi à Deo concessum potestatem abusive usurpare non timuit*. Et ad hoc est sanctus Thomas. *Secunda Secunda, quest. Lxiv. Artic. iii.* ubi quærens: *Utrum liceat persona privata hominem peccatorem occidere?* Determinat expressè, quòd *Ad illum solum pertinet occidere, cui committitur cura Communitatis servanda, scilicet Principi, sive Judici, sicut ad Medicum pertinet membrum putridum abscindere, quando ei commissa sit cura salutis totius corporis*. Et allegat Augustinum, ubi supra. Videatur ibi, & eodem Articulo, in solutione tertiæ Veritatis.

Item. Idem Doctor sanctus Thomas, in suo *De Regimine Principum, ad Regem Cypri*. Ubi post multa ait: *Videtur enim contra tyrannorum sevitiam, non privata presumptione aliquorum, sed autoritate publica procedendum*. Quod declarat ad longum ibidem. *Quibusdam, inquit, visum fuit, ut ad fortium virorum virtutem pertineat tyrannum interimere*. Ut declarat per exemplum; *Sed hoc, inquit, regula Apostolica non congruit*. Et ad idem est Dominus Alexander de Halis, tertio Libro, quæst. illa: *Utrum qui non habet potestatem, universaliter prohibeatur maleficum occidere*: in solutione secundæ rationis. Et Petrus de Tarentasia, in scripto super Sententias. Frater Augustinus de Ancona, in Summa, quam fecit *De Potestate Ecclesiastica*. Et Sarisberienfis, in suo *Policraticon, Lib. viii. Cap. x.* *Quantum ad tyrannum, cum quo factum est fidelitatis juramentum, Ubi loquitur de interfectione plurium tyrannorum, & circa finem dicit: Hoc cavendum docent Historie, ne quis illius molietur interitum, cui fidei, aut sacramenti religione tenetur astrictus*. Declarat hæc de Sedechia, qui fuit punitus graviter à Domino, quia non servavit fidem Nabuchodonosor, qui tamen erat tyrannus pessimus, usurpans Dominium super populum Dei, gravissimèque affligens ipsum, quorum recitare* dicta, & rationes condendi Decretalem illam. *Pro humani. De homicidio. Libro sexto*, edictam in Generali Concilio Lugdunensi.

Ex quibus omnibus infero Conclusionem responsalem ad quæsitum, in forma, videlicet: *Ista novem Assertiones prædictæ, Judicio Fidei sunt reprobandæ, & damnandæ*. Patet ex dictis: quia sunt erroneæ in Fide & moribus; ex quo sequitur consequenter, quòd benè sunt qualificatæ, in forma in qua sunt judicialiter exhibitæ. Probato namque quòd sunt erroneæ in Fide & moribus, attenta materia de qua sunt; sequitur quòd etiam sunt multipliciter scandalosæ, ac Regiæ Majestati, ac Legibus divinæ, naturali, & humanæ injuriosæ. Quapropter concludendum est certissimè, quòd hæc doctrina pestifera, & hæretica, est conformiter ad deliberationem præfati Domini Cardinalis Cameracensis, & quælibet dictarum Assertionum, catholicè condemnanda, in forma eis subscripta, vobis Reverendissimis Patribus judicialiter exhibitæ: & necessitatem condemnationis ipsarum probat materia, de qua sunt, scilicet de agilibus humanis, quæ quotidie in usum veniunt, & Præceptis moralibus Decalogi.

Item. Patens earum deffensio, ex qua in animis generata est de earum veritate, vel probabilitate credulitas, vel opinio.

Item. Scandala generata ex eis, & si non occursum fuerit, generanda; & quia sunt Judicio Fidei exposita, si non damnarentur, approbare viderentur;

* Hic aliquid desideratur.

tur; juxta illud: *Error, cui non resistitur, approbatur*. Quod potissime verum est de Judicibus, & ceteris, ad quos spectat judicialis erroris reprobatio. Et attendatur dictum Gregorii, dicentis: *Quod si de veritate scandalum nascitur, melius scandalum nasci permittitur, quam veritas doctrinae relinquatur*.

Vobis ergo Reverendissimis Patribus, cum correctione, Fidem meam, & credulitatem firmam, super exhibitis novem Assertionibus, pueriliter, sed fideliter aperio: quam tamen Fidem meam in hoc, & in ceteris, determinationi sanctæ Matris Ecclesiæ, & hujus sacri Concilii Generalis reverenter, & obedienter submitto. Cedula hanc meam deliberationis meæ, aliena manu scriptam, meâ, pro testimonio, signavi. Die Jovis, Mensis Decembris. Anno Domini 1415.

SEXTA DELIBERATIO,

SEU

CEDULA

Partis Negativæ*.

Ego &c. & sacre Theologiæ Professor minimus; ad quæstionem, quâ quæritur: Utrum novem Assertiones Judicio Fidei sint reprobandæ: secundum conscientiam meam, respondeo breviter per tres Conclusiones, quas pia mihi, in parte hac, ut spero, dicat conscientia, quas etiam à nullo alio unquam Magistrorum audiivi, aut vidi: sicque easdem, absque sinistra suspensionis scrupulo, pono, salvo semper judicio saniori, & omni pertinacia seclusa.

* Legendum Affirmativæ.

CONCLUSIO PRIMA,

Quod istæ Assertiones respiciunt Fidem Catholicam.

Hæ novem Assertiones, de quibus est quæstio, directe respiciunt Fidem Catholicam, & Scripturam sacram. Patet Conclusio: quia illæ Assertiones, & præsertim prima, & septima, videntur saltare uno pede, & fundantur in opposito Præceptorum Decalogi: *Non occides*, quod secundum sanctos, & Doctores intelligitur, *absque autoritate judiciaria* &c. & Exod. xxi. 14. *Si quis per industriam* &c. quæ duo Præcepta prædicta intelligenda sunt ad intentionem principalis Legislatoris Spiritus sancti, & sanctorum Doctorum, in quibus, & per quos idem justissimus Legislator locutus est. Et quia, secundum Philosophos, & Theologos, oppositorum eadem est disciplina: ideò, sicut illa Propositio, *Illicitum, seu non licitum est unicuique subdito, sine quocumque Mandato, vel Præcepto, occidere quemcumque tyrannum* &c. pertinet ad Fidem Catholicam, & Scripturam sacram, scilicet ad illud Dominicum Præceptum, Exod. xx. *Non occides*: ita ejus contradictoria, scilicet prima Assertio, quæ aliis sequentibus venenum porrigit, scilicet illa, *Licitum est unicuique subdito* &c. respicit Fidem Catholicam, & Scripturam sacram, Exod. xx. 13. & Math. v. 21. positam, scilicet, *Non occides*. Et sicut dictum est de prima Assertione; ita dici potest de sex sequentibus: quoniam, ut dictum est, uno fundantur pede, scilicet, in opposito Præcepti Decalogi. Alias probationes claras, & evidentes omitto, pro præfenti, causâ brevitas.

De octava autem Assertione, notum est quod per-

tineat ad Scripturam sacram; quia ad textum Apostoli, dicentis: *Littera occidit*.

De nona verò Assertione; iterum satis evidens est, quia pertinet ad illud Domini Præceptum: *Non perjurabis*: quo Præcepto, omnia juramenta licita, non vergentia in detrimentum animarum, præcipiuntur observari; cujus oppositum dicit Assertio nona.

CORRELARIUM:

Quod non sint opinabiles, seu probabiles.

EX quibus sequitur, quod prædictæ novem Assertiones non sunt probabiles, aut opinabiles: quia ex quo directe pertinent ad Fidem Catholicam, & Scripturam sacram; & sunt opposita Præceptorum Decalogi, quæ mores, & vitam cujuslibet hominis usum rationis habentis regulare debent; sequitur quod non cadant sub opinione. Nam quanta est distantia inter Fidem, & opinionem, nemo sapiens Theologus ignorat. Et dato quod essent opinabiles: nihilominus ipsæ merito essent repudiandæ tanquam scandalosæ; quia ministrant occasionem ad nefanda homicidia, ad fraudes, ad mendacia, ad perjuriam, ad seditiones. Igitur sunt scandalosæ; ut patet ex diffinitione scandalum.

Scandalum enim; est *dictum, vel factum minus rectum, præbens occasionem ruinae, seu delinquendi*. Et ideò nullo modo sunt ad praxim ponendæ: quia ex solis opinabilibus, incertisque, formidinem de opposito continentibus, nemo debet procedere ad certam hominis mortem, ad perjuriam, mendaciam, ad seditiones, & insidias, & ad alia perhorrenda scandala.

CONCLUSIO SECUNDA:

Pono, sub protestatione communi in Actibus Scholasticis, & Theologicis fieri consueta: Hæ novem Assertiones, de quibus est quæstio, quantum ad sensum principalem, & usitatum, quem verba faciunt, sunt falsæ, & erronæ: & pertinaciter defensatæ, sunt hæreticæ.

Secunda pars hujus Conclusionis nota citò, ex diffinitione hæresis, vel hæretici, dummodò prima pars ejusdem Conclusionis, probabitur† ergo Conclusio ista, quoad primam partem. Probatur ista Conclusio, autoritate hujus sacri Concilii Constantiensis; quod si non formaliter, & in propria forma; tamen virtualiter, & in effectu, primas septem Assertiones in Sessione publica, sexta die Julii facta, solemniter condemnavit. Cui condemnationi Ecclesiasticæ, & determinationi pertinaciter contradicere, quid aliud esset, quam hæresis? Affirmata Assertio namque tunc damnata, hæc septem Assertiones includens virtualiter, est hæc: *Quilibet tyrannus potest, & debet licite, & meritorie*, per quemcumque vassallum suum, vel subditum; etiam per insidias, blanditias, vel adulationes; non obstante quocumque juramento, seu confederatione factis cum eo; non expectata Sententia, vel Mandato Judicis cujusvismodi* &c.

Rogo, ponderentur singula verba hujus condemnatæ Assertionis, & evidenter apparebit veritas hujus secundæ Conclusionis, quoad primas septem Assertiones, si verba harum novem Assertionum cum verbis prædictæ condemnatæ Assertionis comparantur, & figillatim, ut prædixi, æquali lance trutinentur. Et quod plus est; supra malitias in ipsa con-

† Hic aliquid desideratur. * Videtur addendum occidi.

demnata Assertionem insertas; istæ novem novas quasi-
dam malitias superaddunt.

Secunda namque Assertio superaddit iniquitatem
super iniquitatem, quod istæ tres Leges, videlicet
naturalis, moralis, & divina, authorisent tam deto-
stabile homicidium.

Tertia, & quarta Assertionem, supra dolorem vul-
nerum priorum, addunt improvidam, & rusticalem
interficiendi turpitudinem; dùm dicunt, quod talis
fit mors propria tyrannorum, scilicet, occidi villanè;
Hoc ergo ego intell. *, id est, sine diffidatione impro-
vidè, & insidiosè.

Quinta, sexta, & septima Assertionem, prioribus
plagis livorem virulentum adjiciunt, maximam vi-
delicet injuriam Regiæ Majestati; quinta enim as-
serit, quod Rex tale homicidium debeat acceptare, &
authorizare.

Sexta adjungit, quod Rex debeat hujusmodi
homicidium remunerare, amore, honore & divi-
tiis.

Septima execrabilis, annectit quod Rex talem ho-
mici- dam debeat plus amare, quam prius, & debet fa-
cere publicari, & predicari tale homicidium tamquam
fidele, seu fidelitatem, in Regno suo, & extra Regnum.
Et sic hæc tres Assertionem, quinta, sexta, & septi-
ma, suadent Regiæ Majestati, ut laudet peccatorem
in desideris animæ suæ, & iniquum benedicat. Quan-
ta autem hæc sit injuria Regiæ Majestati, quilibet
utens ratione pendere potest.

Octava autem Assertio superaddit venenum aspi-
dum insanabile, videlicet quod *Sensus litteralis sacrae*
Scripturae occidit animam. Cùm utique, secundum
Augustinum, in sensu litterali sacrae Scripturae fun-
duntur omnes Argumentationes in Theologia; &
si in unico passu Scriptura sacra haberet sensum lit-
teralem falsum, & occidentem animam ipsam, ut-
rique tota redderetur suspecta merito. Unde amplius
non dicit, *sensus litteralis occidit;* sed notanter dicit:
Littera occidit. Littera, id est sensus gramma-
ticalis quem termini in textu positi videntur im-
portare, sæpius est falsa, seu falsus, & occidit a-
nimam: sicut ibi; *Nemo mittens manum ad ara-*
trum, & aspiciens retrò, aptus est Regno celorum:
Luc. ix. 62. Si enim littera, id est sensus
grammaticalis, quem hæc verba, prima fronte, vi-
dentur sonare, verificaretur; tunc pauperes rustici
arantes essent in periculo maximo animarum: sen-
sus enim litteralis sacrae Scripturae, quem Author
Spiritus sanctus principaliter intendit, nunquam est
falsus, nec alicubi patitur calumniam. Qui ergo
errare vult, in sacra Scriptura ponere debet diffe-
rentiam inter litteram, & sensum litteralem, ut jam
dictum est.

Nona verò Assertio, hanc superaddit malitiam,
quod *Nullus jurans, teneatur servare juramentum, si*
fit in suum prejudicium, vel uxoris suæ, vel suorum
liberorum. Propter hoc namque quod Rex Sede-
chias non servavit pactum initum, & juramento
firmatum cum Rege Babylonis tyranno impiissimo,
captivatus est crudeliter, & lumine oculorum pri-
vatus; quia Deum, cui juratur, præ oculis non
habuit, ut dicunt expositiones, Quarto Regum, ul-
timo.

Ex illa igitur Ecclesiastica condemnatione facta
per hanc Synodum sanctam Constantiensem, patet
veritas hujus Conclusionis; quæ scilicet sacra Syno-
dus istam pestiferam doctrinam decrevit, & diffi-
nivit esse erroneam in Fide, & moribus: & ut pa-
tet ex Decreto tunc in prædicta Sessione pronun-
ciato, eandem doctrinam, tamquam hereticam, scan-
dalosam, seditiosam, & ad fraudes, seditiones, men-
dacia, deceptiones & perjuriam vias dantem, reprobavit,
& condemnavit. Et si nulla alia esset authoritas c-

Tomi V. Pars III.

* Locum corruptum; forsitan intelligo.

videns, & notoria, sufficeret, ad Conclusionem hujus
veritatem, authoritas hujus sacri Concilii.

Pro veritate etiam hujus Conclusionis multum fa-
cit, quod Salvator noster tam sollicitè, tamque se-
riosè prohibet homicidium, Matth. v. 22. Nam si
Irafcens fratri suo, reus erit Judicio; & qui dixerit
fratri, racha, reus erit Consilio; & qui dixerit, fatue,
reus erit gehenna ignis. Quid de illo erit, qui necdum
irascitur, aut racha, aut fatue dixerit; sed insidio-
sè, dolosè, & nequissimè occiderit fratrem suum
authoritate privata?

Idem, secundum Alexandrum de Halis, in Sum-
ma sua, Libro tertio, circa materiam Decalogi.
Ad interficiendum, secundum Legem, tria requi-
runtur, scilicet justa causa, justus ordo, & justus
animus. Primo inquam, requiritur justa causa;
ut si reus meruerit occidi. Secundo, requiritur ju-
stus ordo; scilicet, ut occidens habeat potesta-
tem, & reus convictus sit de crimine. Tertiò, requi-
ritur justus animus; scilicet ut fiat solo amore ju-
stitiæ, non libidine vindictæ, vel appetitu poenæ.
Constat autem, quod non quilibet habet potestatem
judiciariam super quemcumque tyrannum. Igitur
Assertionem falsæ, & temerariæ.

Et iterum: quia ex primo *Physicorum.* Tunc u-
numquemque scire arbitrantur *, cùm causas ejus
cognoscimus.

Sunt autem quatuor causæ cujuslibet effectus le-
gitimè producti: ideò causa efficiens homicidii, scili-
cet homo legitimè occidens, vel legitimè occidere
faciens, secundum Apostolum, ad Romanos xiii. de-
bet habere causam formalem; id est, debet esse Ju-
dex, vel Prælatum, & sic Minister Dei.

Secundò. Debet habere causam materiale; &
hoc in persona, de qua fit vindicta, scilicet pecca-
tum, seu culpam.

Tertiò. Debet ibi esse finis debitus; quia talis vindi-
cta, seu punitio, debet fieri amore Justitiæ, & con-
servationis Reipublicæ, & absque odio, & appe-
titiu propria vindictæ: & hoc tangit Apostolus, ubi
supra: *Non sine causa gladium portat.* Rom. xiii. 4.
Ecce finis. *Dei enim Minister est:* Ecce ordinata
potestas, quæ est causa formalis. *Vindex in iram,*
ei qui male fecit. Ecce demeritum, seu culpa, quæ
supplet vicem causæ materialis.

Nec valent cavillationes, quæ fortè fieri possent
per adversarios, de casu inevitabilis necessitatis; quia
casum talem prædictæ novem Assertionem non inclu-
dunt: sed si singula verba Assertionum, & præsertim
primæ pensentur, evidenter excludunt; quia in
prima Assertionem ponitur verbum hoc: *machinatur,*
quod dicit morosam, & non subitam, occultam, &
non manifestam actionem; per quam, videlicet pro-
lixam, & occultam actionem, excluditur manifestè
casus inevitabilis necessitatis. Ponderentur nihilomi-
nùs cetera verba primæ Assertionem, & ceterarum;
& invenietur casus inevitabilis necessitatis taliter ex-
clusus. Non enim dicitur in prima Assertionem,
quod *talis tyrannus machinatur in mortem;* sed *in sa-*
lutem corporalem Domini sui. Et non dicit, *pro auf-*
ferendo sibi Dominationem suam: sed dicit: *pro auf-*
ferendo sibi vitam. Ergo pensentur verba omnium
Assertionum.

* Forsan arbitramur.

CONCLUSIO TERTIA.

Hæ novem Assertionem, de quibus quæritur,
Judicio Fidei sunt condemnandæ.

Ista Conclusio sequitur directè ex præmissis duabus
præcedentibus; quia hæ novem Assertionem pertinent
ad Fidem Catholicam, & Scripturam sacram, ut dicit
Conclusio prima: & ipse sunt erroneæ, & hære-
ti-

Ooo

ticæ, ut dicit Conclusio prima: & ipsæ sunt erroneæ, & hæreticæ, ut dicit Conclusio secunda. Et quia omnes hæreses sunt Judicio Fidei reprobandæ; sequitur, quod hæc Conclusio sit vera.

Et iterum: quia hæc sacra Synodus Constantiensis damnavit hanc pestiferam doctrinam, seu Conclusionem: *Quilibet tyrannus potest, & debet licite, & meritorie occidi per quemcumque* &c. Igitur, à fortiori, hoc sacrum Concilium debet has novem Assertiones, quæ non pauciores, imò plures, & majores continent errores, judicialiter condemnare: quod si non fecerit, quod absit, à multis pateretur calumniam, quia *Error, cui non resistitur, approbatur*. Expositione enim quadam facta in loco Sessionis, multi simplices horribiliter sunt scandalisati, dicentes, quod in Generali Concilio Constantiensi determinatum sit, per quemdam Episcopum, quod licebat cuilibet homini, etiam Sacerdoti, & Religioso, quemcumque tyrannum interficere: multi tamen ex eisdem simplicibus, dixerunt se, per nulum modum posse credere dictis ejusdem Episcopi, & in hoc etiam parati essent mori.

Hæc ergo * audiui, securus hinc scripsi.

Ne igitur scintilla in magnam flammam, & voraginem; & parvus rivulus in flumen crescat magnum, obviandum est Assertionibus prædictis per hoc sacrum Concilium Generale, pro toto posse.

Et ne quis autemet, hunc esse Libellum famosum; ecce testor Deum verum, justum Christum, & hunc Crucifixum, corda scrutantem, & renes; quia non livore rancoris, aut invidiæ, hæc scripserim, alicui parti applaudens; sed meram Dei veritatem zelans: & ne Cedula vadat in codicem, cartula quoque brevis in volumen abeat; ecce brevitas amica compendiositatis † calamum prolixiusve affectantem coget conquirere.

Scripta per me &c. manu propria, sub correctione judicii melioris.

* Videtur addendum quæ. † Forfan legendum compendiositas calamum prolixius ire.

SEPTIMA DELIBERATIO,

SEU

CEDULA

pro parte Negativa. *

Ego &c. Theologiæ Professor, respondeo per infra scriptas Conclusiones.

Primò, præmitto illam suppositionem, quod error in Fide, est error qui fit contra Fidem; quæ Fides in sacra Scriptura vel expresse ponitur, vel ex ea sequitur.

Conclusio Prima.

Quamvis Lex divina modificativè impune licentiat hominem interfici; tamen passim, & indifferenter hominem interficiens † obnoxium esse criminis cum decrevit.

Prima pars primò patet in generali, per illud Exod. xxii. 18. *Maleficos non patieris vivere.*

Secundò. Patet in speciali: aut quia Mandatum habet à Deo immediatè; ut Moyses, qui interfecit Ægyptium. Exod. 11. & Act. vii. Et Phinees interfecit Zambri. Numeri. xxv. qui habuit Præceptum à Deo, & à Moyse mediatè. Aut quia habet auctoritatem interficiendi; ut Joyadas, qui interfecit Athalias. Quarto Regum. xi. Aut quia est

* Legendum Affirmativa. † Forfan legendum tamen... interficientem... decrevit, delendo cum.

hostis publicus, & diffidatus; ut Ajoth, qui occidit Eglon. Judicum. iii. Et Joab Absalon. 2. Regum. C. xiiii. Et Samuel Agag. 1. Reg. xv. Aut quia sit occulta Dei inspiratione: & sic Samson excusatur, secundum Augustinum, qui se interfecit cum hostibus. Et, secundum Hieronymum, Jephthe revertens de victoria, propriam filiam occurrentem occidit. Judicum. xi.

Secunda pars principalis Conclusionis probatur a tripliciter.

Primò. Per auctoritates Bibliæ.

Secundò. Per sanctos Doctores.

Tertio. Per exempla.

Nam Genesios ix. 6. Dicitur, *Quicumque fuerit sanguinem humanum, fundetur sanguis illius.* Item. Genes. iv. 10. dicit Dominus ad Cain occidentem Abel: *Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Et sequitur, xiv. 15. *Ecce ejicis me hodie à facie terre, & à facie tua abscondar, & ero vagus, & profugus in terra, omnis qui inveniit me, occidet me.* Deus dixit ei: *Nequaquam ita fiet; sed omnis qui occiderit Cain, punietur septuplum.*

Item. Exod. xxi. 14. *Si quis per industriam &c.* Matth. xxvi. 52. *Omnes qui gladium acceperint, gladio peribunt;* Igitur &c. Patet item per glossam, Exod. xi. *Cum minister Judicis occidit eum, quem Judex occidi præcepit, homicida non est: sed si spontè faciat, homicida est, etiamsi eum occidat, quem sciat à Judice occidi debuisse.* Ex habetur in Canone xxiii. q. v. *Cum minister.*

Per exempla patet. Primò de Lamech, qui occidit Cain, etiam malum; tamen inde punitus est. Genes. iv. 24. 25. Ubi dicitur: *Dixitque Lamech uxoris suis Ada, & Sella: Audite vocem meam, uxores Lamech, auscultato sermonem meum; quoniam occidi virum in vulnus meum, & adolescentulum in livorem meum, septuplum ultio dabitur de Cain; de Lamech verò septuagies septies.*

Item. Patet de Simone, & Levi, qui occiderunt Sichimitas, & inde maledictionem Patris incurrerunt. Genes. xxxiv.

Conclusio Secunda.

Error est in Fide, & moribus, & multipliciter erronea, & scandalum est, asserere quod licitum est unicuique subdito, sine quocumque Mandato &c. ut dicit prima Assertio.

Illà Conclusio habet tres partes. Pro prima parte patet: quia est contra Scripturam sacram; puta contra illam Exod. xx. *Non occides:* & hoc loquendo de occisione hominis infantis, & quæ sit auctoritate privata, & voluntariè. Igitur &c. Consequentiam tenet per suppositionem. Si autem quis diceret, quod sub tali Præcepto, *Non occides,* non includatur tyrannus: contra. Aut hoc esset propter scelerum gravitatem; aut quia licentiat à Jure. Non primum; quia idolatria est peior alius, & idolatra peccat directè contra melius bonum, quia contra Deum. Igitur &c. Consequentiam tenet, ix. Ethicorum, ubi dicitur: *Qui fingit se amicum, est peior quam qui facit falsam monetam.* Ubi Expositores eliciunt, quod de quanta malitia est circa melius, de tanto est peior.

Nota secundum; quia nullibi Jus licentiat eum, imò prohibet; eo quod Lex prohibet omne malum, & præcipit omne bonum v. Ethicorum. Sed taliter occidere, est malum: quia contra Præceptum Dei, scilicet: *Non occides* &c.

Item. Ad idem arguitur: Saül fuit magnus tyrannus, & tamen David sanctus noluit eum interficere; sed hodie est licitum, Consequentia tenet, eo quod

quod Meliores semper oportet nos imitari. ix. Ethicorum. Et Omnia que scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Rom. xv. 4. Major patet: primo Regum. Minor, i. Reg. xxvi. 23. Ubi dicitur in persona David; Tradidit enim Dominus te hodie in manum meam, sed non extendam manum meam in Dominum meum, quia Christus Domini est. Et xxiv. ii.

Item. Ibidem dicitur: xxvi. 8. Dixit Abisai ad David; Conclusit Deus hodie inimicum tuum in manus tuas, nunc ergo perfodiam eum lancea in terra semel, & secundo opus non erit. Et dixit David ad Abisai. Non interficies eum: quis enim extendet manum suam in Christum Domini, & innocens eris?

Item. Primo Regum. xxiv. 5. 6. 7. Surrexit David, & praececidit oram chlamidis Saul silenter. Post hoc percussit cor suum David, eo quod abscidisset oram chlamidis Saul. Dixitque ad viros suos: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo, Christo Domini, ut mittam manum meam in eum, quia Christus Dominus est. i. Reg. xxvi. 10. 11. Vivit Dominus, quia nisi Dominus percussisset eum, aut dies ejus venerit, ut moriatur, aut descendens in praelium perierit, propitius sit mihi Dominus, ut non mittam manum meam in Christum Domini. i. Reg. xxiv. 8. Et confregit David viros suos sermonibus istis, & non permisit eis, ut consurgerent in Saul.

Item. Non sunt facienda mala, ut eveniant bona. ut dicit Eustachius, super primo Ethicorum. Sed occidere hominem, est de se malum, in casu praesentis. Igitur non debet fieri ad tuendam salutem corporalem Regis sui, ad conservandam Rempublicam.

Pro secunda parte, probatur Conclusio. Contra bonos mores est, cum illo incipere bellum, cum quo quis semper familiariter vixerit, & familiaritatem exercuerit. Sed multi tyranni cum certis subditis Dominorum superiorum familiariter vixerunt, & vivunt, & hoc in licitis, & honestis: sed per interfectionem eorumdem tyrannorum maximum bellum committitur, & despectus. Igitur, ad minus, talibus subditis Regis non est licitum tales tyrannos occidere.

Pro prima parte Major patet, per Tullium, in Libro, de Amicitia, dicentem: Nihil est turpius, quam cum illo bellum gerere, cum quo familiariter vixeris. Sed pro secunda parte probatur per Philosophum. iv. Ethicorum, dicentem; Servile est, familiarem despiciere. Sed quis posset esse major despectus, quam non curare de salute corporali alicujus? eo quod injuria est species vilipensionis. ii. Ethicorum. Sed Minor patet ad sensum.

Item. Contra bonos mores est, non velle bonum benefactori suo, gratia ipsius. Sed multi tyranni sunt benefactores ceterorum subditorum suorum Dominorum. Igitur illis non est licitum talem tyrannum beneficientem eis occidere. Major patet: eo quod Secundum bonos mores, re familiari*, ei oportet qui bene fecit. v. Ethicorum. Justum est ei gratiam facere. Primo Rethoricorum. Et Quilibet passus beneficium, tenetur diligere suum benefactorem. ix. Ethicorum. Sed diligere, est velle alicui bonum, gratia ipsius. ii. Rethoricorum. Sed Non est bonum alicui velle, sibi mortem properando, quae est omnium terribilissimum. iii. Ethicorum. Intantum, quod Omne animal salutem tuam laborat, & mortem, & perniciem prorsus evitat. In de Consolatione Philosophiae, agitur.

Pro tertia parte probatur. Quia per hoc daretur facilis occasio vassallis & subditis, ad invadendum Dominos eorum, & ad machinandum in eorum salutem corporalem, & ad rebellandum eisdem. Patet: eo quod Sensus, & cogitatio humani cordis, promoveatur.

Tom. V. Pars III.

* Locum corruptum, forsan refamulari.

suus in malum ab adolescentia sua. Gen. viii. 21. Et, secundum Philosophum, secundo Topicorum. Homines, ut in pluribus, sunt mali, & in paucioribus, boni. Et hinc est quod dicitur, ii. Rethoricorum, quod Plura eorum, quae fiunt, sunt mala, quia multa veniunt in deterius. Sed haec sunt multa mala, quia contra ordinationem Dei, eo quod Qui potestati resistit, ordinationi Dei resistit. Ad Rom. xiii. 2. quae tamen ordinatio Dei, semper est bona, ut ait Boetius, in Libro, De hebdomadibus, in haec verba; Deus bonus est, omnia quae egrediuntur ab eo sunt bona. Et est contra Philosophum. ii. Rethoricorum. Non enim nocet peccatum Medici, sicut non obedire Principi.

Conclusio Tertia.

Erroneum est dicere, & contra Fidem, quod sensus literalis non sit verus aliquando, & non semper tenendus.

Pro probatione praesuppono, secundum Doctores communiter loquentes de sensu literalis, quod Sensus literalis uniuscujusque locutionis, est ille sensus quem principaliter, & de directo ipse loquens intendit. Unde Lyra, in primo Prologo suae Postilla, super Bibliam, dicit quod Sensus literalis sacrae Scripturae, est sensus, qui concluditur ex circumstantia litterae esse primarius, & principalis intellectus ejus.

Tunc probatur sic Conclusio: Sensus literalis uniuscujusque locutionis, est ille sensus, quem principaliter, & de directo ipse loquens intendit: sed dicere, quod non sensus literalis est verus, & tenendus, est idem, quod dicere, quod non semper est capienda intentio loquentis. Sed cum Spiritus sanctus est ille, qui in sacra Scriptura loquitur, juxta illud, 2. Petri i. 21. Non enim voluntate humana allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei omnes, aut homines. Et per consequens, est idem dicere, quod non semper est capienda intentio Spiritus sancti, cum ipse sit via, & veritas, Joan. xiv. 6. Et ob hoc dicit Scriptura: Non contradicas verbo veritatis ullo modo. Eccli. iv. 30.

Confirmatur Conclusio per Beatum Augustinum, dicentem: quod Sensus literalis semper est verus, sic quod non est efficax argumentum, nisi in sensu literalis fundatum.

Correlarie sequitur, quod octava Assertio est Judicio Fidei reprobanda; quia error in Fide, ut dicit Conclusio. Igitur consequentia tenet de se. Patet: etiam ex quid nominis praesupponitur, & non probatur in omni scientia, ut dicit Philosophus. primo Posteriorum.

Conclusio Quarta.

Quodlibet juramentum, promissum, pactum honestum, vel honesta, sponte emissum, vel factum, seu emissum, est servandum, seu servanda. Patet multipliciter.

Primo per illud Exod. xx. 7. Non assumes Nomen Dei tui in vanum, Item. per illud Matthaei, v. 33. Audistis quia dictum est antiquis: Non perjurabis; reddes autem Domino juramenta tua; Item. Per illud Psalmi, lxxxviii. 35. Quae procedunt de labiis meis non faciam irrita.

Secundo. Hoc fundat Lex naturalis illa, de qua loquitur Matth. vii. 12. Omnia quaecumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis. Sed quilibet compos rationis existens, vellet sibi promissa servari, Igitur &c.

Ooo 2

Ter-

Tertiò. Ad hoc movere debent exempla, tam viro-
rum Sanctorum fidelium, quam aliorum.

Primò. Illud, 1. Reg. xxx. De David, qui jura-
vit puero Ægyptio servo Amalechitæ, quod non
occideret eum, nec traderet eum in manus Domini
sui, si ostenderet ei adversarios; & id adimplevit.

Item. Illud, Judic. 1. 23, 24, 25. De domo Joseph
dicitur, quod *Cum obsiderent urbem, que prius voca-
batur Luz, viderunt hominem egredientem de civi-
tate, dixeruntque ad eum: Ostende nobis introitum
civitatis, & faciemus tecum misericordiam. Qui
cum ostendisset, percusserunt urbem in ore gladii: ho-
minem autem illum, & omnem cognationem ejus dimi-
serunt.*

Item. Illud, Josue 11. De Raab meretrice, cui ex-
ploratores missi à Josue juraverunt per Dominum
Deum, sibi facere misericordiam, & domui Patris
sui; quod & impletum fuit.

Quartò. Ad hoc incitare debent poenæ violato-
ribus talium infligendæ, & infligendæ.

Patet primò de Joab, qui occisus fuit per Salo-
monem, eo quod occidit Abner filium Ner, tem-
pore pacis. 2. Reg. 111.

Item. Patet de Sedechia, qui fregit pactum fa-
ctum cum Rege Babylonis, quamvis perversissimo;
tamen indè punitus est.

Item. Ut refert Tullius, in Libro, *De Officiis*,
quod consuetudo Romanorum fuit, quod si quis
non servasset juramentum suum præstitum hostibus,
quod mittebatur ligatus, & captivus ad eos.

Quintò. Ad hoc provocare debent violatores præ-
dictorum, qui, ut in pluribus, perversissimi fue-
runt. Patet hoc, 1. Macch. vi. De Rege Antio-
cho, qui juravit existentibus in *Bithinia: *Et ju-
ravit illis Rex, & Principes ejus. Et ibidem sequi-
tur: Et exierunt de munitione. Et intravit montem
Sion, & vidit munitionem loci: & rupis citius ju-
ramentum, quod juravit, 1. Macch. vi. 61, 62.*

Item. Patet: 1. Macch. De Alcimo Sacerdote,
ubi dicitur sic: *Et convenerunt ad Alcimum, &
Bacchidem congregatio Scribarum, requirere qua justa
sunt &c. Et locutus est Alcimus Sacerdos eum eis
verba pacifica, & juravit illis dicens: Non infer-
mus vobis malum, neque amicis vestris. Et credide-
runt ei. Et sequitur ibidem: Et comprehendit ex
eis sexaginta viros, & occidit eos in una die. 1. Macch. C
vii. 12, 15, 16.*

* Legendum in Jerusalem.

Objectio.

Et si diceretur: Juramentum quod vergit in de-
teriorem exitum, hoc non est obligatorium, sed
servandum: sed sic est in casu nonæ Assertionis.

Responsio.

Respondeo: Negando, sicut verba sonant; &
simpliciter intelligendo, sine restrictione: quia *Om-
ne juramentum honestum &c. ut supra: si potest tene-
ri, sine interitu salutis æternæ, est servandum, ut tota
in C. Si vero, 11. De jurejur.*

Uterius est notandum, secundum Raymun-
dum, in *Summa sua*. Tit. *De jure, & pro*
quod *Juramentum vergit in deteriorem exitum, sex
modis.*

„Primò. Cum juratur aliquid, quod est morta-
le in se.

„Secundò. Cum juratur aliquid, quod est venia-
le in se.

„Tertiò. Cum juratur indifferens aliquid, quod
est ex circumstantia, & efficitur veniale, vel mor-
tale.

„Quartò. Cum juramentum excludit opus pie-
tatis ex charitate faciendi: quando jurat aliquis,
quod nihil dabit isti ex charitate: vel quod non
colet Deum.

„Quintò. Cum juramentum excludit opus de ge-
nere bonorum; & cum quis jurat, quod nun-
quam erit Episcopus, Monachus, vel Canonicus;
vel quod non jejunabit pro Deo; vel pro pecca-
tis suis, in pane, & aqua, ut præcipitur ei; vel
quod non dicet Psalterium, vel septem Psalmos;
vel quod non jurabit istum in licitis, & honestis,
usque ad certum tempus.

„Sextò. Cum juramentum excludit opus indif-
ferens, pia intentione, pro Deo, aut proximo
faciendum: ut si quis juret, quod non loquatur
Martino; vel non intrabit domum ejus; vel quod
non coquet ad furnum ejus; vel quod non mo-
let ad molendinum; vel quod talia non faciet ei;
vel quod non vendet rem pro minori pretio, quam
tali.

Nunc dicit Raymundus ibidem: „In tribus pri-
mis modis credo, quod possit quilibet hic jurans,
authoritate propria, venire contra: sed imponenda
est ei poenitentia, pro temerario juramento.

„In reliquis tribus, quamvis hujusmodi juramen-
ta non sint obligatoria, nec imponenda sit poeni-
tentia, pro transgressionem eorum, tanquam pro mor-
talibus: non expedit tamen, authoritate propria,
contravenire; nisi * propter ingentem necessitatem
sacramenti, quam propter scandalum simplicium,
qui reputant sic incurri perjurium; & idè incurrunt
in facilitatem labendi in perjurium, & detractio-
nem: undè petenda est absolutio à Superiori, qui
hujusmodi juramentum debet facile relaxare, vel
potius ostendere sic jurantes non fuisse obliga-
tos; & imponere poenitentiam de temerario ju-
ramento. „ Ex illis iterum patet quid sit dicen-
dum ad instantiam, seu potius, ad excusationem in
peccatis.

Correlariè sequitur primò, quod nona Assertio
est Judicio Fidei reprobanda. Patet: quia est con-
tra Scripturam sacram, ut patet ex probationibus
Conclusionis.

Correlariè sequitur secundò, ex tota positione,
quod prædictæ novem Assertiones sunt Judicio Fidei
reprobandæ.

Hæc sint dicta, salva semper aliorum supporta-
tione, & directione, & correctione.

* Forfan legendum tam.

OCTAVA DELIBERATIO,

SEU

CEDULA

Partis Affirmativa.

Protestationibus duabus præmissis, &c. quarum
prima est ista: Quod ea quæ sequuntur, non
intendo ponere, dicere, vel asserere in præjudicium
honoris, aut famæ cujuscumque personæ mortuæ,
sive viventis.

Secunda: Quod ea quæ sequuntur submitto
determinationi Universalis Ecclesiæ; seu Concilii
Generalis.

His præmissis, dico quod secundum Deum, &
conscientiam, mihi videtur quod prædictæ novem
Assertiones, in sensu quem faciunt, & quo fiunt,
sunt Judicio Fidei reprobandæ, & dignæ Judicio
Fidei reprobari, & condemnari tanquam falsæ, &
erroneæ in Fide, & moribus; ac multipliciter scan-
dalosæ.

Item,

Item. Conclusionem probant rationes, & auctoritates Sanctorum, & aliorum Doctorum per Ecclesiam approbatorum; quarum plurimas allegavit Reverendissimus Pater, & Doctor, Cardinalis Cameracensis, in sua Deliberatione; & consiliis, quæ mihi faciunt fidem in hac parte.

Deinde arguitur sic: Quoniam Assertiones sunt expressè contra duo Præcepta Decalogi: *Non occides. Et, Non perjurabis.* ut notum est. Sed Præcepta Decalogi immediatè pertinent ad Fidem; quod sic probatur: quòd illa pertinent ad Fidem, quæ sunt à Deo tradita, tanquam regularia, & ordinativa rationalis creaturæ humanæ, in suum finem ultimum supernaturalem purè creditum, & non cognoscibilem in lumine naturali. Patet hoc cuilibet Theologo; ex principiis Fidei. Sed Præcepta Decalogi, ad intentionem præcipientis, in Veteri, & Novo Testamento tradita sunt hujusmodi, testimonio Salvatoris: *Si vis ad vitam ingredi, scilicet æternam, serva Mandata*, Matth. xix. 17.

Secundò. Arguitur: quia quodlibet Præceptum Decalogi habet unam Propositionem sibi correspondentem, ad Fidem pertinentem: ut quòd non est occidendum, vel furandum; & ita de aliis: ergo data sunt, & revelata, non solum ad operandum; sed etiam ad credendum, tanquam *Judicia Domini vera, justificata in semetipsa*, Pl. xviii. 10.

Item. Illa Propositio: *Quilibet tyrannus &c.* potest & debet licitè & meritorie occidi per quemcumque vassallum suum, vel subditum &c. fuit per hoc sacrum Concilium Judicio Fidei, tanquam erronea in Fide, & moribus, & ut hæretica condemnata. Sed illa virtualiter, & in effectu continet Assertiones prædictas, quæ tangunt Fidem; sicut illa, cum sint de eadem materia, & circa eadem Præcepta, ut notum est: & aliàs non fuisset tanquam hæretica condemnanda. Ergo doctrina dictarum Assertionum est falsa, perniciofa, & erronea in Fide, & moribus, ac multipliciter scandalosa.

Et hæc sunt quæ mihi videntur dici, sub protestationibus antè dictis.

Verumtamen, adhuc contra primam Assertionem, in qua dicitur: *Licetum est unicuique subdito &c.* ex qua dependent aliæ, arguitur sic: Quoniam sit Gayus talis tyrannus, sicut ponitur in Assertionem, quem tamen Gayum, Titius subditus credit bonum virum, non habens certitudinem de contrario; tunc arguitur sic: *Licetum est cuilibet subdito quemlibet tyrannum, qui &c.* Sed Titius est subditus, & Gayus est tyrannus, de quo sermo, per casum. Ergo illo casu stante, licetum est Titio occidere Gayum; imò laudabile, & meritorium: quod est manifestè falsum, & tamen Consequentia est evidens, & necessaria de se. Consequens enim est manifestè contra omnem Legem, & præsertim subitò occidere hominem non præmonitum, non denunciatum, nec requisitum, præjudicatum, per dolos, insidias, extra casum inevitabilis necessitatis, & absque divina revelatione, & sine publica administratione; sed sola spontanea, & propria auctoritate, absque Mandato quocumque: quæ omnia inconvenientia ex dictis Assertionibus expressè deducuntur. Quare mihi videtur ut prius.

NONA DELIBERATIO,

SEU

CEDULA

Partis Affirmativa.

Ego &c. Sacræ Theologiæ Professor &c. Habito respectu solum ad Assertionem absolutè, ut

denunciata sunt, sine respectu ad aliquem particularem casum alium quam ex terminis Assertionem habeatur: & habito respectu ad universam causam Assertionem, quæ est non solum intentio excusationis cujuslibet voluntarii homicidii talis tyranni, etiam subitò, insidiosè, & sine ordine Juris facti; sed etiam est recommendatio hujusmodi homicidii, ita ut talis occisio laudabilis dici debeat, & præmio digna; & considerato, quòd ex causa jam dicta, istæ Assertiones sunt positæ tanquam Maximæ quædam, & quasi Leges, & Regulæ directivæ actuum humanorum: & ideo, licet directivæ aliquæ earum, secundum aliquid, sint indefinitè positæ; tamen ex prædictis causis, sunt censendæ universalibus æquivalere. Et ita, quamvis plures Propositiones Begardorum, *In Clementina. Ad nostrum.* An ipsius Wicleff, & Hufs, fuerint indefinitè positæ & potuerint, secundum rigorem, licitè, in aliquo sensu verificari; sunt tamen damnatæ, tanquam in ista materia æquivalentes universalibus, & propter intellectum malum quem communiter causant in animis audientium.

Considerato insuper, quòd in prima Assertionem hoc complexum *absque omni dubio*, debet haberi pro uno signo plenè distributivo, secundum vulgarem locutionem, & quemcumque modum loquendi; dicam primò de qualitate Assertionem, & consequenter ad quæstionem principalem, scilicet; An novem Assertiones præscriptæ, sint Judicio Fidei reprobandæ.

Contra primam Assertionem.

Quantum ad primam Assertionem: de qualitate ipsius; dico primò, quòd est falsa; quia ex ea sequitur, quòd tali tyranno sit licitum seipsum occidere. Patet: subsumendo primò, sub li *subdito*. Talis enim tyrannus est subditus Regis. Igitur licitum est sibi quemlibet tyrannum hujusmodi occidere, aut occidi facere, & ipsemet est talis tyrannus. Igitur licitum erit sibi seipsum occidere, aut occidi facere.

Item. Sequitur ex ea, quòd in casu, quòd licitum sit Sorti occidere hominem, de quo nihil mali scit, aut suspicatur, ut pono, quòd Palatinus Rheni sit notorie tyrannus in suo Dominio, & quòd occultè machinatur in mortem Regis Romanorum: tunc subsumendo primò, sub li *subdito*, & postea sub li *tyrannum*; sequitur quòd cuilibet Ungaro licitum sit occidere Palatinum Rheni. Consequens falsum, cum nihil sciat mali de eo; nec eum noscat.

Item. Ponamus, quòd Rex posset per alium modum præservari à periculo, sicut modi multi cogitari possunt, sine interfectione talis tyranni: tunc ex Assertionem adhuc sequitur, quòd licitum est unicuique subdito talem tyrannum occidere.

Secundò. Dico, quòd est erronea in Fide, & moribus; quia repugnat sacræ Scripturæ, & Præceptis Divinis moralibus. Quod probatur: Deus præcipit, non occidere hominem voluntariè, sine Mandato Dei, aut hominis habentis auctoritatem legitime potestatis. Igitur non est licitum sic occidere hominem; quia non est licitum agere contra Dei Præceptum: & ex consequenti igitur non est licitum occidere talem tyrannum, à superiori negato ad inferius: Igitur de primo, ad ultimum Deus præcipit &c. Igitur non est licitum sic occidere talem tyrannum &c. Tunc sic Consequentia est bona: Igitur quisquis repugnat Antecedenti.

Sed prima Assertio repugnat Consequenti, quia ei contradicit. Igitur etiam repugnat Antecedenti, &

& Antecedens est sacra Scriptura : Igitur Assertio prima repugnat sacrae Scripturae.

Quod autem Antecedens sit sacra Scriptura; patet, *Exod. xx. Deuter. v. Matth. v. & xix.* Et patet ex dictis Beati Augustini, in Libro, *De Civitate Dei*, quae ponuntur. *xxiv. quest. v. & xxiv. quest. viii.*

Dicit aliquis: Quod Assertio non excludit omne Mandatum; sed solum Mandatum explicitum, de occidendo eum: quo stat veritas primae Assertionis, scilicet, quod sic occidere sit licitum, de Mandato Dei implicito, & de familiari Spiritus sancti consilio, per quod Samson licitum fuit se, & alios occidere; quia latenter iussit hoc Deus, qui per ipsum miraculum faciebat, ut ait Augustinus. *1. Lib. De Civitate Dei.*

Sed illa solutio videtur quaedam fuga, & fictio. Ex quo enim li *Mandato* in Assertionem ponitur, sine addito restringente: quare non distribuitur pro omni suo supposito?

Item. Si secundum istam fictionem, li *Mandato*, distribuetur solum pro Mandato explicito: tunc sicut Assertio dicit, licitum esset unicuique subdito, in toto Regno, sic occidere tyrannum: oporteret, quod Spiritus sanctus unicuique subdito, de toto Regno, dedisset de hoc speciale occultum Mandatum, & familiare consilium; quod est frivolum dicere, & est revelationes divinas derisui exponere, & privilegia paucorum, in quamcumque Legem trahere, & unusquisque homicida, pro sui exultatione, fingeret Praeceptum implicitum.

Item. Non est licitum privatae personae velle occidere hominem, seu intendere occisionem hominis, propter defendere se, & suam propriam vitam. Igitur nec propter defendere alium, aut alterius cuiuscumque vitam. Consequentia nota, ex majori obligatione hominis ad se. Patet per Magistrum, in tertio, ubi dicit, quod per hoc Mandatum: *Non occides*, secundum spiritum, prohibetur voluntas occidendi. Et patet per Augustinum, in primo, *De libero arbitrio*; dicentem, quod *Apud divinam providentiam a peccato liberi non sunt, qui pro his rebus, quas contemni oportet, humana cede polluti sunt.* Et secundum sanctum Thomam; *eas reddit contemnendas, quas inviti amittere possint, quarum una est vita temporalis.* Et in Epistola, ad *Publicolam*, dicit: *De occidendis hominibus, ne quisquam ab ipsis occidatur, non mihi placet consilium, nisi forte publica functione teneatur.** Et secundum sanctum Thomam. *Secunda Secunda, quest. lxxviii.* intelligitur *In eo casu, quo quis intendit occidere hominem, ut seipsum a morte liberet.* Bene determinat sanctus Thomas, ubi supra, quod licitum est homini defendere, sed non est ei licitum velle occidere adversarium. Nam si privata persona, defendendo se, cum moderamine inculpatae tutelae, occidat eum, sola intentione defensionis; non est reus homicidii: sed si privata persona, defendendo se, aut alium, intenderet occidere, esset reus homicidii.

Ex quo patet iterum, quod Assertio prima est erronea, eo quod innuit, quod licitum sit subdito intendere mortem talis tyranni: quia dicit, *occidere, vel occidi facere.* Non potest autem quis occidi facere alium, nisi ejus mortem intendat. Etiam patet hoc ex tertia Assertionem, ubi dicitur, quod licitum est silere voluntatem suam de sic faciendo.

Item. Si contendas quod sit utique dandus casus, in quo privatae personae licitum esset velle occidere alium; iste tamen esset solum patens, & inevitabilis necessitatis: ut cum quis esset patenter in tali periculo mortis, per aliquem invasorem aut proditorem, quod non posset aliter evadere mor-

tem, nisi ipse, vel alius interficeret istum invasorem, aut proditorem.

Sed illa Assertio prima, & aliae, quae ex ea dependent, non loquuntur de illo casu patens necessitatis, & inevitabilis: quia prima loquitur de isto, qui machinatur contra salutem Regis corporalem. Machinatio autem, dicit longam actionem, & occultam; & machinatur per sortilegia, quorum effectus est incertissimus; & machinatur per fraudem, & malum ingenium, quae signant quaedam occulta, & non de se nota. Etiam subditus posset, per alium modum, praeservare Regem; ut Regi manifestando, aut Principalibus Regni, aut populo malam tyranni intentionem.

Item. Secundum Augustinum: ad intelligendum difficiles passus Scripturae, *Expedi inspicere facta Sanctorum*: & dat unum exemplum, de Praeceptis patientiae positis *Matth. vi.*

Ita in proposito, ad certitudinaliter intelligendum illud Praeceptum, *Non occides*, & similia; inspicenda sunt exempla Sanctorum, & potissime Sancti Sanctorum, qui Petrum, propria autoritate, percutientem, cum Ministri Judaeorum venerunt ad captivandum Christum Summum Regem ad mortem; ipse Dominus prohibuit, dicens: *Mitte gladium tuum in vaginam, quia omnis, qui acceperit gladium, Joan. xviii. 11.* id est, secundum Augustinum, *secundo Libro*, contra Manichaeos: *Quis nulla superiori, aut legitima potestate, vel iubente, vel concedente, in sanguinem alterius armatur; gladio peribit;* intellige in anima, per peccatum quod in hoc committit.

Item. Saul tyrannus fuit, & machinabatur in mortem David; & tamen subditi eum non occiderunt: imò nec David eum tangere voluit, sed & alios ab ejus morte prohibuit, ut *1. Regum. xxvi.* Cum Abisai eum dormientem perfodere vellet; David prohibuit dicens: *Ne interficias eum.* Et ibidem *xxiv.* quod David in spelunca, *confregit viros suos sermonibus*, & non permisit eis ut confurgerent in Saul; & insuper eum, qui sibi nunciavit, quomodo Saul occidit, morte punivit.

Item. Filius Saul post mortem Patris usurpavit Regnum Israel sibi tyrannicè: & tamen cum duo viri, propria autoritate, ipsum occidissent, & caput ejus ad David detulissent, morte eos punivit.

Contra secundam Assertionem.

De secunda Assertionem: dico quod est erronea in Fide & moribus; & Legibus, naturali, morali, & divinae injuriosa. Patet ex dictis: cum sic occidere, & occidi facere, inquam, plurimum sit* malum; & contrarium Scripturae sacrae, & contra Praecepta Dei moralia; & per consequens, nulla justa Lex universaliter quemlibet de isto auctorizat, & approbat, & ex quo patet, quomodo Assertio injuriatur dictis Legibus, cum dicit, eas auctoritate mala, & iniqua.

Item. Lex divina talem occisionem, & occidendi voluntatem, ut patuit, reprobatur, ut plurimum, & prohibet. Igitur non auctorizat; nec Leges, naturalis, & moralis: quia omne verum omnivero consonat; quod non esset, si una Legum justarum unum auctorizaret, & alia reprobarat.

* *Locus corruptus: forsan legendum, ut plurimum. sit malum.*

Contra tertiam, & quartam Assertionem.

De tertia & quarta: dico quod quælibet earum est erronea, crudelis, & scandalosa. Patet ex dictis, supra primam quam addunt de malo, cum dicunt, quod est propria mors, quæ debent mori tyranni infideles, scilicet occidere eos sine diffidatione, per explorationes & insidias. In quibus quidem insidiis, ut plurimum, concurrunt deceptiones, & mendacia. Propter quod dicitur, Exod. xxi. 14. Si quis per industriam & insidias occiderit proximum suum, ab Altari meo evelles eum, ut moriatur. Etiam loquuntur generaliter de omni infideli tyranno: quare dant in tali genere, quod omnes tyranni quoquomodo fideles, sunt occidendi; imò dicunt occidi subito, insidiosè, & sine ordine Juris: quod, extra casum necessitatis, est aperte erroneum, & contra fraternam charitatem, cum talis improvisam mors sit cum maximo animæ periculo.

Contra quintam, sextam, & septimam Assertionem.

De quinta, sexta, & septima: dico, quod quælibet earum est erronea in Fide, & moribus, scandalosa, & dominativæ potestati injuriosa. Patet: quia sic, occidere, aut occidi facere, autoritate privata, & extra casum extremæ necessitatis, ad quem non restringunt se Assertiones, ut patuit, est semper contra Præcepta divina, & grave peccatum, & habetur ex dictis: & tale approbare, acceptare, & remunerare, esset ei consentire, & per consequens, mortale peccatum, secundum Apostolum, Ad Romanos, primo: ubi inter multa alia peccata, enumerat etiam homicidium, & addit; Qui talia agunt, dignissimi sunt morte: non solum facientes; sed etiam qui consentiunt facientibus.

Item. Talem occisionem laudare, approbare, aut præmiare, est contra Præceptum de fraterna correctione, quo quilibet tenetur proximum delinquentem corrigere, & à peccato * posse revocare.

Item. Est directè contra Præceptum de fraterna charitate, quæ tenemur non solum bona velle, & facere proximis, sed etiam tenemur ab eis mala pro posse removere: sed per talem laudationem, approbationem, & præmiationem, peccator firmatur in peccato suo, & præstatur sibi, & aliis audacia ad pejora.

Item. Sunt contra Apostolum, Ad Romanos, xiii. 4. De Principe, dicentem: Non sine causa gladium portat; Dei enim minister est, vindex iram ei qui malum agit. Et ita ad officium Principis pertinet malos punire, & non præmiare.

Item. Patet exemplis. Undè David non laudavit, nec præmiavit, sed occisorem Saül inimici sui punivit, qui eum diu ad mortem persecutus fuit. 11. Regum. 1. Similiter duos viros, qui filium Saül propria autoritate occiderunt, non remuneravit, sed morte punivit.

* Legendum pro posse.

Contra octavam Assertionem.

De Octava Assertionem: dico, quod secunda ejus pars est distorta quidem, quia est contra, vel præter intentionem Apostoli, gloriæ Augustini, & aliorum Expositorum, & etiam contra Magistrum, in fine tertii Sententiarum. Sed per spiritum vivifi-

cantem, intelligitur Spiritus sanctus, menti significativæ illapsus, & domum ejus principalem, sed charitate infusa. Et ideo, sicut alibi dicit Apostolus: 1. Cor. viii. 1. Scientia, supple, sine Charitate, inflat; Charitas autem edificat. Ita in Proposito: littera, sine Spiritu sancto inhabitante, & gratia adjuvante, actionaliter occidit: quia facit scienter peccare, & addit privationem, & non aufert peccatum. Sed Spiritus sanctus inhabitans, & gratia coadjuvans, vivificat, & tollit peccatum; & illud quod littera docet facit implere, ad intentionem mandantis. Et ideo glossa super Apostolum: Sicut scientia cum Charitate bona est, sine ea occidit; sic Lex sine gratia occidit, quia virtus peccati Lex. 1. Cor. xv. 56.

Item. Quod sit erronea patet: quia innuit aliquem sensum litteralem sacre Scripturæ esse falsum, & non tenendum: quare enim, aut aliàs tenens sensum litteralem occidit animam, ut Assertio dicit, & hoc est erroneum; quia licet inveniat aliqua Scriptura, quæ secundum sensum quem habet ex grammaticali significatione terminorum sit falsa; iste tamen sensus non est dicendus sensus litteralis istius Scripturæ sacre: quia ille est sensus solus litteralis alicujus locutionis, quem loquens principaliter, & directè intendit. Cum igitur Spiritus sanctus loquatur in sacra Scriptura; dicere sensum litteralem sacre Scripturæ falsum esse, est dicere, Spiritum sanctum intendere, & asserere falsum.

Item. Hieronymus dicit: Quicumque aliter Scripturam sacram intelligit, quam sensus Spiritus sancti flagitat, à quo scripta est, licet ab Ecclesia non recesserit, tamen hereticus appellari potest. Sed attribueret ei sensum falsum, aut non tenendum, est eam intelligere aliter, quam sensus principalis Spiritus sancti flagitat &c.

Item. Dicere, quod aliquis sensus litteræ sacre sit falsus; est infirmare autoritatem sacre Scripturæ, & totam suspectam reddere de falsitate, ut in simili arguit Augustinus, in Epistola ad Hieronymum. Et sanctus Thomas, Secunda secunda, q. c. Artic. xi. dicit: Non est fas epistolari, in aliqua Scriptura Canonica aliquid asseri falsum, quia aliàs periret certitudo Fidei, quæ autoritate sacre Scripturæ innuitur.

Item. Specialiter dicere, sensum litteralem sacre Scripturæ esse falsum, esset eam invalidam reddere ad aliquid probandum; solus enim sensus litteralis est fundamentum aliorum, & ex ipso solo, & non ex his quæ secundum allegoriam dicuntur, potest sumi Argumentum. Et dicit Augustinus, in Epistola, Contra Vincentium, Donatistis: Si ergo litteralis Scriptura sensus esset in aliquo falsus, nullam Argumentum in ea esset solidum & efficax. Hoc idem ex intentione determinat sanctus Thomas, in prima parte Summe. Q. prima. Argumento ultimo, ubi dicit: Quia sensus litteralis est, quem auctor Scripturæ intendit: auctor autem sacre Scripturæ est Deus. Et concludit D. Ex hoc patet, quod sensui litterali sacre Scripturæ non potest subesse falsum.

Contra Assertionem nonam.

De Nona dico, quod est falsa, & erronea: quia si liceret frangere juramentum, ad cavendum quodcumque damnum jurati, aut uxoris, liberorum &c. pari ratione, imò fortiori, liceret ex simili causa mentiri: quod est erroneum.

Item. Prædicta Assertio, vel est quædam Maxima, & quasi Lex, & Regula directiva hominum, circa confederationes, & juramenta, & tunc licet sic indefinitè prolata, ut à principio præmissi, æ-

quivalet universali, & tali: Nulla socialitas, juramentum, promissio, aut confederatio unius militis ad alium, quocumque modo fiat, & fieri possit, vergens in praejudicium unius confederatorum, sponsae suae, aut liberorum, obligat ipsum ad observandum eas. Vel est talis conditionalis illativa, aut conventiva, saltem si socialitas, juramentum, promissio, seu confederatio unius militis ad alterum, quocumque modo fiat, aut fieri possit, vergat in praejudicium unius confederati. &c. ipse non tenetur eas observare.

Constat autem quod utroque modo est erronea, de omni confederatione licite jurata, possibili observari, & quae non vergit in detrimentum animae; omnis enim talis servanda est, etiamsi vergeret in detrimentum temporalium: nam tanta debetur reverentia Deo, cujus nomen juratur, & qui in testimonium inducitur, quod etiam juramenta coacta obligant hominem ad implendum licita, quae per nomen Dei promittit, & quod magis debet homo temporale damnum sustinere, quam juramentum solvere, ut determinat sanctus Thomas, *Secunda secundae*. q. LXXXIX. Ad hoc videtur facere exemplum Scripturae positum *Iosue* ix. ubi dicitur, quod Gabaonitae venientes callide ad Israel, & Principes non putantes eos morari in terra Promissionis, juraverunt quod eos non contingerent, Et cum populus cognovit deceptionem, murmuravit contra Principes; qui responderunt illis in nomine Domini Dei Israel: & idcirco non possumus eos contingere, ne ira Domini super nos incitetur, si perjuraverimus. Et tamen juramentum fuit in praejudicium populi Israel, cui terra Promissionis data fuit à Domino.

Ultimò dico, quod istae Assertiones sic generatè posita, sunt multipliciter scandalosae: quia sunt dicta non recta, nata praeberè multiplicem occasionem delinquendi: praebent enim viam ad homicidia, ad prodiciones, ad perjuriam, ad destructionem Politiarum, ad violationem Praeceptorum Dei &c.

Haec de qualificatione Assertionum.

Quantum ad secundum, quod est de principali quaesito; an Assertiones praescriptae sint Judicio Fidei reprobandae? Dico primò, quod sic: quia repugnant sacrae Scripturae, & bonis moribus; & authoritati sacrae Scripturae, ut patuit superius.

Secundò dico, quod sacrum Concilium Constantiense tenetur eas condemnare. Patet per illud Apostoli: Rom. x. 10. *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*. Ipsa enim confessio Fidei, est pro loco, & tempore, de necessitate salutis; potissimè quando per omissionem talis confessionis, subtrahetur honor debitus Deo, aut utilitas proximi impedienda, quod fieret in Propositione, propter pericula animarum, & scandala quae ex dictis Assertionibus in certis terris orta dicuntur, & oriri timentur, quibus per Concilium obviari oportet, per confessionem Fidei suae, circa dictas Assertiones.

Item. Prima Petri, III. 15. *Parati semper ad satisfactionem omni petenti vos rationem de ea, quae in vobis est Fide & Spe*. Cum ergo huius Concilii denunciatae sint dictae Assertiones, Apostolico illo Praecepto tenetur Concilium respondere de Fide, quam habet de ipsis, ne videatur veritatem doctrinae, imò Fidei delinquere, aut etiam opprimere, juxta illud, LXXXI. Distict. *Veritas cum minimo defenditur, opprimitur*. Imò ne sua taciturnitate videatur dictis erroribus consentire, aut eos approbare, juxta illud, ubi supra; *Error, cui non resistitur, approbatur*. Et iterum; *Non caret scrupulo societas occulta, qui manifesto fasiori desinit obviare; con-*

sentire videtur erranti, qui ad refecanda, quae corrigi debent, non occurrunt.

Item. Praelati tenentur intendere doctrinae subditorum, & extirpationi errorum. Igitur à multo fortiori, Concilium Generale. Antecedens patet, per illud Ezechiel, xxxiii. 7. *Fili hominis, speculatore dedi te domui Israel. Si me dicente ad impium: impie, morte morieris, non fueris locutus, ut se custodiat impius à via sua; ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem ejus de manu tua requiram*. Et Matth. vii. 15. *Attendite à falsis Prophetis*. Et Actuum, xx. 28. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus ponit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivisti sanguine suo*.

Patet ergo, quod Assertiones dictae, sunt reprobandae Judicio Fidei, & quod sacrum Concilium tenetur eas reprobare. Utrum expediat eas explicite reprobare per Concilium, sub modificationibus, & qualificationibus supra dictis; vel an propter speciales causas, & propter aliquem particularem casum sufficiat eas reprobare, sub aliquo modo mitiori, & generali, dimitto prudentiae aliorum, qui magis sunt informati de circumstantiis facti.

In quorum testimonium &c. me propria manu subscripsi.

DECIMA DELIBERATIO,

SIVE

CEDULA

Partis Affirmativa.

Utrum praedictae novem Assertiones sint Judicio Fidei condemnandae.

Supponitur primò quid nominis.

Judicium Fidei, est Judicium, quo aliqua veritas ut Catholica credenda, vel ut ritus Religionis Christianae approbatur, vel ut error in Fide, aut obviens bonis moribus reprobat. Patet suppositio: quia secundum Philosophum, Contrariorum eadem est disciplina. Igitur sicut veritas Catholica credenda, & ritus Religionis Christianae, cadit sub Judicio Fidei; sic error oppositus veritati Catholicae credendae, & ritui Religionis Christianae, cadit sub Judicio Fidei; & per consequens, suppositio vera.

PRIMA CONCLUSIO.

Catholicè credendum est, quod sine casu inevitabilis necessitatis nulli homini licet alterum occidere, vel occidi facere, propria autoritate.

Secunda suppositio: quod potest esse homo, propria voluntate, author mortis, sed non vitae. Patet suppositio, quod potest homo alterum, seu seipsum mortificare, propria voluntate: sed eadem voluntate vivificare non potest; quia omnis vita à solo Deo est, juxta illud Deuteronomii, xxxi. 39. *Ego occidam, & ego vivere faciam*. Igitur suppositio vera.

Probatur. Catholicè credendum est, quod sine casu extremae necessitatis, non licet alicui homini rem alterius, sine ipsius voluntate, & autoritate auferre, ex Praeceptis duobus Domini Dei, scilicet: *Non furtum facies*; &: *Non concupisces rem proximi tui*. Igitur, multò à fortiori, catholicè credendum, quod sine casu inevitabilis necessitatis, non licet alicui alterum occidificare, propria autoritate, seu voluntate, quod est vitam auferre alterius, sine Dei voluntate, & autoritate, cujus pro-

proprie vita est, & cujus solius proprium est vivificare, ex secunda suppositione. Igitur Conclusio vera.

Item: Confirmatur Conclusio. Non licet alicui prædicare verbum Dei, sine Prælati, Superioris, vel Dei expressa voluntate, seu autoritate. Igitur, à fortiori, non licet interficere aliquem, sine Prælati, Superioris, vel Dei expressa autoritate. Consequentia tenet, per locum à majori, quia actus Prædicationis est de se licitus; actus autem homicidii de se illicitus, nisi circumstantionetur. Igitur si actum licitum, de se, non licet facere, absque autoritate Superioris expressa: ergo nec actum de se illicitum. Et Antecedens patet per illud, Ad Rom. x. 15. *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* Oppositum etiam Antecedentis est in hoc sacro Concilio condemnatum; quia determinatio Ecclesiæ contrarium, ut habetur *Extrav. De hæresi. Lib. vi. Cum ex injuncto*. Igitur.

Et sicut in officio Prædicationis, non sufficit internam missionem allegare, quæ tamen longè nobilior est exteriori missione, sicut divina missio humanæ missione, ad hoc quod alicui liceat actum Prædicationis exercere, nisi internam ipsam missionem probet, & ostendat; aut apertis miraculis, ut Moyses; vel per Scripturam Sacram, ad hoc sibi singulariter testimonium reddendum, qualiter fecit Joannes Baptista; cum aliàs quilibet hæreticus à Prædicatione prohibitus per suum Superiorem, diceret, se non debere obedire, propter internam missionem; sic certè in licentia actus homicidii, non sufficit secreta inspirationem Spiritus Sancti illum actum autorisantem allegare, cum hoc sit dubium, & à fidei dubitandum, nisi per revelationem, aut apertum miraculum, vel Sacram Scripturam constaret Spiritum Sanctum ad illum actum concurrere: aliàs, sub illa dubitatione, daretur licentia ad innumera homicidia committenda.

Igitur ex secreta inspiratione Spiritus sancti, si allegatur; non concluditur veritas illarum Assertionum, nisi illa inspiratio probaretur.

Ex quibus primò infertur, quod non sequitur: Privata persona, zelo sanctæ affectionis pro salute Reipublicæ occidit, vel occidi facit hominem tyrannum: Igitur Spiritus Sanctus illum actum homicidii secreta inspiratione autorisat. Patet: quia non loquitur*: Ille laicus, vel Sacerdos, à Prædicatione prohibitus, zelo sanctæ affectionis, pro salute populi, prædicat verbum Dei: ergo Spiritus Sanctus, occulta inspiratione, actum illum Prædicationis autorisat. Igitur, à fortiori, non sequitur: Privata persona, zelo sanctæ affectionis, pro salute Reipublicæ, occidit, vel occidi facit tyrannum: igitur Spiritus sanctus illum actum homicidii, secreta inspiratione, autorisat. Antecedens in casu conceditur, & consequens non: quia ad minus est dubium, & à quolibet fidei non habente revelationem dubitandum.

Secundò. Sequitur, quod quicumque non accipit potestatem, vel à divina autoritate, quæ est in Lege; vel ab ejus voluntate intellecta per internam inspirationem; & interficit aliquem, vel interficere facit, præter casum inevitabilis necessitatis; illud Præceptum secundæ Tabulæ transgreditur: *Non occides*. Patet ex conclusione directè, & ejus probatione. Nam qui propria temeritate sibi usurpat gladium, Jura deprimit, & voluntati suæ Leges submittit: qui verò à Domino accipit potestatem, Legibus servit, & Justitiæ, & Juris famulus est. Propter quod dicit Beatus Augustinus, *Libro secundo, Contra Manichæos*: Et similiter, *Libro secundo, Contra Faustum*: *Gladium accipis, qui nulla superiori, ac legitima potestate, vel jure* Tomi. V. Pars III.

* Legendum videtur sequitur

bente, vel concedente, in sanguinem alicujus armatur. Et ad idem, dicit idem Augustinus, Primo, De Civitate Dei: *His exceptis, quos vel Lex justè generaliter, vel ipse fons justitiæ Deus, specialiter occidi jubet: quisquis hominem, vel seipsum, vel quemlibet occidit, homicidii crimine innectitur*. Et habetur, xxiii. q. v.

Tertiò. Sequitur, quod Judex, vel Minister Judicis occidendo, vel occidi faciendo hominem maleficum, non est homicida reputandus. Patet: quia propria voluntate hoc non facit, nec intendit occidere, sed Legibus obedire, propter hoc quod dicit Hieronymus, *Super Ezechielem. l. iii. Qui malos percussit, in eo quod mali sunt, & habet causam interfectionis, id est, potestatem ut occidat pessimos, Minister Dei est*. Ad idem glosa, *Exod. xi. Cum Minister Judicis occidit eum quem Judex occidi præcepit, homicida non est: sed si id spontè faciat, homicida est; etiam si eum occidat, quem scit à Judice occidi debuisse*. Et habetur, xxiv. q. v.

Quartò. Sequitur, quod non infertur: Iste est interficiendus secundum Legem; ergo quicumque interficit eum, facit secundum Legem. Patet: quia ad interficiendum secundum Legem, sufficit solus reatus: sed ad interficiendum secundum Legem, ultra justam causam, id est, reatum, requiritur justus ordo, & justus animus. Justus ordo, ut occidens habeat potestatem, & reus sit convictus de crimine: justus animus, ut fiat solo amore justitiæ, non libidine vindictæ, vel appetitu pœnæ. Pro primo scribitur, Joan. vii. 51. *Nunquid Lex nostra judicat hominem, nisi ex seipso prius audierit, & cognoverit quid faciat?* Pro secundo habetur: *Justè quod justum est exequeris*.

Quintò. Infertur; non sequitur: Privata persona, occidendo maleficum, vel tyrannum, operatur illud quod est utile bono communi: ergo licitum est unicuique personæ talem occidere. Patet: quia Antecedens est verum, & congruum: quia nihil est licitum, vel licitè faciendum, quod virgit in detrimentum propriæ salutis, propter bonum utile Communitatis: juxta illud Salvatoris, Math. xvi. 26. *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur*. Sed constat quod talis homicidii crimen incurreret; ut patet ex præcedentibus.

Sextò. Sequitur, quod non est bonum, honorabile, aut meritorium cuicumque privata personæ, præter casum inevitabilis necessitatis, occidere, vel facere occidi tyrannum, qui machinatur contra salutem Regis sui corporalem. Patet: quia non est licitum, ex immediate præcedentibus. Conclusio: ergo non est honorabile, & meritorium. Unde, quamvis imminet periculum Communitati, de amissione boni Regis, quàm remedium de subtractione tyranni; tamen contra tyrannorum sævitiam, non privata præsumptione, sed autoritate publica procedendum.

* Forsan legendum non sufficit

SECUNDA CONCLUSIO.

Conclusio quæ sequitur secunda ex præmissis, evidenter, est ista. Quod prima Assertio cum aliis sex sequentibus, sunt erroneæ in Fide, & moribus, multipliciter scandalosæ, & seditiosæ. Patet: cum illæ Assertiones expressè repugnant Conclusioni supra scriptæ catholicè credendæ, cum suis Correlariis fundatis in Sacra Scriptura, & dictis sanctorum Doëtorum. Igitur Conclusio vera.

Sed pro majori evidentia, Conclusio probatur, pro omnibus partibus. Et primò, quoad primam partem, arguitur sic: Quia illæ Assertiones nedum

Ppp

li-

licentiant; sed per viam honoris & meriti, ad homicidia incitant, propria voluntate, perpetranda, propter casum inevitabilis necessitatis. Nam prima Assertio dicit: *Licetum esse, honorabile, & meritorium unicuique, sine quocumque Mandato, & sic, propria voluntate, occidere, vel occidi facere quemcumque tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & Domini naturalis, pro auferendo sibi nobilissimam suam Dominationem.*

Item. Secunda authorisat hujusmodi homicidium, per Legem naturalem, humanam, & divinam.

Item. Consequenter tertia, & quarta, per modum liciti, honesti & meritorii, exhortantur, & provocant ad homicidia proditoria facienda; quia per dolos, fraudes, insidias, & explorationes.

Item. Aliæ sequentes tres, per modum honesti apud vulgus reputati, concitant ad hujusmodi homicidia, tanquam benè & meritorie fienda: quia asserunt, quòd *Talis homicida non debet in aliquo reprehendi, sed factum illius Rex debet, acceptando, authorisare, & remunerare; & remunerando, ipsum suis Epistolis, per totum Regnum suum de hujusmodi facto commendare.* Quæ omnia, & singula, Scripturæ Sacræ, & dictis Sanctorum Doctorum obviant; super quibus prima Conclusio, cum suis Correlariis est fundata. Ergo prima pars est vera.

Sed secunda pars Conclusionis patet: quia quilibet illorum Articulorum est scandalosus; imò scandalum in se patet, quia quilibet illorum Articulorum septem in se, est dictum minus rectum, præbens occasionem delinquendi. Igitur per diffinitionem scandalum, quilibet eorum est scandalum in se; quia in se sic prolatus & affirmatus, præbet occasionem ipsis simplicibus credendi erroneè, quòd *licitum sit, honorabile, & meritorium cuilibet subdito, occidere, seu occidi facere quemlibet tyrannum, qui quocumque modo machinatur in mortem Regis:* & sic extra inspirationem secretam Spiritus sancti, extra casum inevitabilis necessitatis, qui casus possent allegari. Igitur illi Articuli sunt scandalosi, & continent scandalum in se.

Sed tertia pars Conclusionis patet: quia dogmatizatio illarum Assertionum vergit manifestè in destructionem omnis Politicæ spiritualis, & sæcularis, cum dat licentiam, & audaciam pessimis proditoribus, & homicidis, quemlibet tyrannum occidere, vel occidi facere proditorie, & subito, per homicidas conductos prece, & pretio, sine quocumque Mandato Superioris; & sic, privata Lege, non monitum, non citatum, diffidatum, non convictum: sed cum constet, quòd in quolibet Politia contingat tyrannidem exerceri, nedum per Supremos, sed medios, & infimos illius Politicæ; igitur juxta quartam Assertionem, Jure, ratione, & æquitate distantibus, quilibet talis esset occidendus, per explorationes, & insidias, quæ est propria mors tyrannorum, Sed hoc asserere est nimis scandalosum, & seditiosum, contra omnem ordinem Juris militaris, & dispositionem; cum quilibet talis homicida, qui privata Lege interficeret tyrannum, non haberet plùs de autoritate legitima, quàm haberet Judex ordinarius illius tyranni: sed Judici ordinario non liceret interficere talem tyrannum, Juris ordine non servato; igitur non licet, non habenti Jurisdictionem super tyrannum.

Et maxime præter casum inevitabilis necessitatis, quem casum illæ Assertiones nullatenus includunt: imò potius, ex circumstantiis oppositis, patenter excludunt. Non enim prima Assertionem dicitur: Quando est tyrannus tantæ potentie, quòd aliter non potest fieri de eo Justitia per Supremum. Sed

dicitur: *Maximè, quando est tanta potentia, quòd Justitia non potest, bono modo, fieri per Supremum.* Ille autem bonus modus requirit examen, & probationem diligentem, si aliter possit fieri Justitia de illo tyranno, vel saltem si interfectio Regis possit impediri. Sed notum est, quòd in casu primæ Assertionis, aliter possit fieri Justitia de illo tyranno, vel homicidium Regis aliter impediri: nam homicidæ illius tyranni vel interficere licet illum tyrannum, præsentem Regem, manus cum armis in Regem extendentem, & volentem jam effectualiter occidere Regem: vel, in absentia Regis, longè distantem à Rege.

Si primum: tenetur subditus Regis, ipsius interfectionem impedire, si potest, per alium modum, quàm per interfectionem tyranni; & si non patet alia via salvandi Regem à morte, nisi quòd subditus interficeret illum tyrannum volentem occidere Regem, casus est inevitabilis necessitatis. Sed hoc non ponit Assertio; sed loquitur de illo, qui machinatur in mortem Regis: machinari autem, importat studium, & laborem occultum, & prolixum, non patentem, nec inevitabilem. Non enim dicit Assertio, quòd ille tyrannus jam habet gladium extensum evaginatum, volens percutere Regem: sed dicit; *qui machinatur per sortilegia, fraudes, dolos, & malum ingenium.* Quæ omnia, & singula, significant actus interiores non patentes de se, quorum effectus, de se, est dubius, & incertissimus, nec propinquus, & sic non inevitabilis; nec talis casus ex circumstantiis aliarum Assertionum colligi potest, eo quòd tertia, & secunda, loquuntur. *Licetum, honorabile, & meritorium fore, talem tyrannum occidere, vel occidi facere per insidias, & explorationes.*

Sed notum est, quòd illi actus, in se, includunt longam præmeditationem: in aliis autem Assertionibus sit relatio implicite ad casum primæ Assertionis; in secunda, quinta, sexta, & septima explicitè; & octava, & nona implicite. Igitur nullatenus in illis Assertionibus includitur casus inevitabilis necessitatis; sed potius excluditur, ut est declaratum.

Si secundum diceretur, scilicet quòd liceret subdito Regis interficere tyrannum, de quo loquitur prima Assertio, Rege non præsentem, & à Rege longè distantem; tunc talis tyrannus, Rege de hoc avisato, successu temporis, poterat per Regem comprimi, vel per insidias multipliciter captivari; vel ille tyrannus, ante completionem homicidii Regis poterat infirmari, vel mori; vel de illa machinatione sanus, vel infirmus poenitere, & à suo proposito malo resilire; & innumeri modi poterant currere, quòd illa interfectio Regis machinata potuit impediri. Igitur illa interfectio tyranni, in tali casu incertitudinis, propter vitam Regis conservandam, non fuit perpetranda.

Item. Primus Articulus, supra quem alii sex immediate sequentes fundantur, circa materiam Catholicam doctrinalem, & regulativam, habet principalem usitatis significationem, & sententiam erroneam. Igitur ille Articulus est erroneus. Antecedens est principalis, & usitatus sensus illius Articuli, quòd licetum sit, honorabile, & meritorium, indifferentem, non plùs in uno casu, quàm in alio, unicuique subdito indifferenter, sine quocumque Mandato, secundum Leges, moralem, naturalem, & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum indifferenter, *Qui per cupiditatem, fraudem sortilegium, vel malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, maxime quando tyrannus est tanta potentia, quòd Justitia de eo non potest, bono modo, fieri per Supremum.* Secundum Regulam Juris, ex communi usu, nedum per Theo-

Theologos, & Fideles; sed etiam apud Philosophos, & Gentiles, circa materiam doctrinalem & regulativam, verba affirmativa indefinite pro singularibus, vel individuis rebus prolata, sunt accipienda non plus pro uno, quam pro alio, sed etiam pro omnibus singularibus. Et in hoc sensu principali, & usitato, etiam simplices, illum Articulum in tali sensu acceperunt *, ubi eis pro dogmate scriberetur, aut prædicaretur; & ille sensus est omnino erroneus, imò hæreticus, contra Præceptum illud, *Non occides*. Absit enim, quòd Sacerdos, subditus Regis, vel alius quicumque, sine omni Præcepto, occideret, vel occidi faceret quemlibet tyrannum indifferenter, qui *per cupiditatem, fraudem, fortilegium, & malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui*, sicut supra est deductum.

Nihilominus, illa Assertio prima potest habere sensum secundarium, vel sophisticum: ut, posito casu quòd si aliquis Rex bonus, & Reipublicæ perutilis, in cujus mortem machinatur unus tyrannus, & pro nunc, non sunt plures machinantes in mortem Regis, nisi ille; & Deus inspiraret, occulta inspiratione consulendo, vel permittendo, non præcipiendo, cuilibet subditorum illius Regis, ad occidendum, vel occidi faciendum illum tyrannum. Talis sensus est possibilis, non repugnans alicui veritati Catholicæ, in quo casu illa Assertio esset verificabilis. Verumtamen sicut ille casus, vel alius, non ostendit veritatem illius Assertionis, & cum quo ad illum sensum secundarium, & sophisticum, si non tollit †, quando ille Articulus sit erroneus, imò hæreticus, in sensu suo principali, & sic ex omni usu condemnandus: sic & ille Articulus Wicleff verbo est condemnandus. *Licet alicui Diacono, vel Presbytero, prædicare verbum Dei, absque autoritate Sedis Apostolicæ, vel Episcopi Catholici*; quia non est dubium, quin ille Articulus in aliquo casu sophistico, & possibili, possit sustineri: sed tamen ille Articulus, ex usu communi acceptus, secundum sensum principalem & Catholicum, est condemnatus ut erroneus, & sic, secundum quem sensum prætendit, quòd *Licet cuicumque Diacono, vel Sacerdoti, prædicare indifferenter, absque omni casu, non habita autoritate Sedis Apostolicæ, vel Episcopi Catholici*: quod est error.

Ex quibus sequitur, quòd illæ novem Assertiones sunt Iudicio Fidei condemnandæ, cum sint erroneæ, scandalosæ & seditiosæ; ut patet ex præcedentibus. Igitur Correlarium verum. Consequentia tenet, ex prima suppositione.

Secundò. Sequitur, quòd nulla Lex divina, quoad privatam personam, authorizat talem tyrannum, de quo loquitur prima Assertio, occidere, vel occidi facere: & cum talis doctrina est expressè contra illud Præceptum, *Non occides*, ut patet ex prioribus. Igitur &c.

Tertio. Sequitur, quòd nulla Lex naturalis, vel humana, talem doctrinam primæ Assertionis authorizat, Patet: quia contra Legem Dei nulla Lex contraria, si Lex meretur dici, vel potius traditio humana, est ab aliquo in auctoritatem acceptanda; sed verius tanquam Lex iniqua repellenda. Igitur &c.

* acciperent.

† Locus corruptus.

CONCLUSIO TERTIA.

Tertia Conclusio, quoad octavam Assertionem, specialiter descendendo, est ista; quòd ipsa octava Assertio est erronea in Fide, totam Scripturam Sacram invalidans, & infirmans, & quòd probandum supponitur commune dictum Do-

Tom. V. Pars III.

ctorum, quòd *Sola Scriptura Biblia vocatur anthomastice, Sacra Scriptura*.

Ex qua suppositione arguitur sic. Nulla Sacra Scriptura occidit animam: quilibet sensus litteralis Sacre Scripturæ occidit animam. Consequens est in *Coelarent*, & Antecedens est Catholicè credendum tanquam Fides. Igitur Consequens, & per consequens, oppositum Consequentis, quod est Assertio, est error in Fide.

Major probatur. Sacra Scriptura, & quælibet ejus Fides, explicitè, & implicitè tenenda; cum Sacra Scriptura, & singulæ Assertivæ, sunt veritates Catholicæ, ad regulandum populum Domini in Fide, & moribus: quædam per Moysen, in Antiqua Lege; & aliæ per Dominum Nostrum Jesum Christum, in Nova Lege promulgata, dicente Apostolo, Ad Romanos, xv. 4. *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam, &c.* Igitur Major Conclusionis est vera, sed Minor probatur. Constat quòd vox, nec attramentum, non est Sacra Scriptura, nisi in respectu ad sensum litteralem, cum, secundum Beatum Augustinum, *Non est efficax Argumentum in Theologia, nisi sit super sensum litteralem fundatum*. Etiam quia vox cito transit, & scriptura comburitur; & Sacra Scriptura, quoad suas veritates, semper manet: juxta illud Salvatoris, Lucæ, xxi. 33. *Coelum & terra transibunt, &c.* Igitur si sensus litteralis, qui est sensus principalis; & primarius Propositionis Sacre Scripturæ est verus, & Catholicus; Propositio vocalis, vel scriptura, in Sacra Scriptura est vera, & Catholica; & per consequens, sensus litteralis Sacre Scripturæ est principaliter Sacra Scriptura. Quod fuit probandum. Igitur Conclusio vera.

Confirmatur illa Conclusio. Nam si sensus litteralis juxta illam Assertionem non esset tenendus; sequeretur, quòd illa pars assertiva Sacre Scripturæ, quoad illum sensum, esset falsa: & sic, Argumentum ab autoritate, quod est in Theologia facillimum, & validissimum, non valet. Patet: quia posita veritate illius Assertionis; non sequeretur, Hæc Propositio assertivè continetur in Sacra Scriptura; igitur ipsa est vera, & Catholica: cum secundum Beatum Augustinum *Non est Argumentum efficax in Theologia, nisi sit super sensum litteralem sit fundatum*.

Juxta Assertionem, aliquando sensus litteralis Sacre Scripturæ est falsus. Patet propositum: ex quo ulterius sequeretur, quòd tota Scriptura Sacra esset suspecta; sicut arguit Beatus Augustinus, in una Epistola, ad Hieronymum: *Si, inquit, Sacra Scriptura, intelligendo de Scriptura Bibliæ, in una sui parte esset falsa, ipsa tota esset suspecta*. Totum * est enim, cum non possit doceri, sine speciali revelatione, quòd istam, vel istam partem, & non aliam, Spiritus Sanctus authorisaret: sed hoc esset totam Scripturam Sacram invalidam reddere, & infirmare. Igitur Conclusio vera.

Et non solum illa Assertio octava, sic in sua generalitate posita, est erronea in Fide; sed etiam ut est condeprendens à præcedentibus, relata ad intentionem Asserentis; cum per illam Assertionem voluit Assertiones septem supradictas confirmare; sic quòd prædictæ Assertiones huic Mandato Decalogi, *Non occides*, sed ad sensum ipsius asserentis non repugnarent: quamvis, ad sensum litteralem illius Præcepti, secundum communem expositionem Doctorum, repugnarent.

Sed dicit illa Assertio, quòd idem sensus litteralis ibidem non est tenendus; quia *occidit animam*. Hoc est error: cum tunc illud Præceptum obligans ad semper, & pro semper, ad sensum litteralem; ad eundem sensum aliquando non obligaret; & sic

P p p 2

non

* forsan Notum.

non ad semper, & pro semper; quod est contradictio.

Ex quo sequitur, quod illa expositio est distorta: *Littera occidit*, id est, sensus litteralis occidit. Patet: quia autoritas Apostoli est vera, & expositio est erronea, ut patet ex præcedentibus. Igitur &c. Unde quod *secundum quod sensum quem prætendunt verba Scripturæ, ex constructione, & significatione nuda grammaticali, Apostolus vocat *litteram*, qui aliquando, ut in ceremonialibus, & in judicialibus occidit, qui jam transierit, quem Judæi in talibus ceremonialibus & judicialibus adhuc prætendunt esse sensum litteralem, quos Apostolus reprehendens dicit. *Littera occidit*. 2. Cor. III. 6.

Secundò. Sequitur quod supposita veritate Sacre Scripturæ, in singulis suis partibus assertivis; sensus litteralis non est semper ille sensus, qui ex constitutione grammaticali, & nuda terminorum significatione resultat, cum tunc multæ Propositiones assertivæ, & ceremonialia, & judicialia exprimentes locutiones figurativæ, & parabolicæ, essent falsæ: quod non est dicendum, propter auctoritatem sanctæ Scripturæ. Ideo per sensum litteralem, regulariter, & universaliter intelligendus est ille sensus, qui concluditur esse primarius, & principalis intellectus ejus, ad intentionem loquentis, scilicet Spiritus Sancti, qui in Sacra Scriptura loquitur multis modis; & ille semper est verus.

Tertiò. Sequitur: quamvis quælibet pars Sacre Scripturæ assertiva est vera, & Catholica; non tamen omnis Propositio recitativè contenta in ipsa, est vera, & Catholica.

Prima pars patet ex Conclusionem. Secunda pars, de illa *Damonum habes*. Joannes VIII. 48. Et iterum de illa, *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissimus eum*. Joan. XVIII. 30. Et iterum, de illa; *Ecce homo vorax & potator vini*. Mathæi. XI. 18. Et sic de aliis multis. Igitur &c.

* *Locus corruptus.*

CONCLUSIO QUARTA.

Quarta Conclusio quoad nonam Assertionem, est hæc Catholica. *Credendum est, quod omne juramentum deliberatè, & licitè factum, non vergens in detrimentum animæ, extra casum fortioris obligationis, est observandum.* Catholicè credendum est, quod omne perjurium, vel fidefragium, extra casum supra scriptum, est cavendum; cum quodlibet tale est mortale peccatum. Igitur, per locum ab oppositis, Conclusio est vera. Et notanter additur in Conclusionem, *extra casum fortioris obligationis*: ubi enim fortior superveniret obligatio, in casu socialitatis, vel confederationis, juramento, vel promissio vallatæ, propter casum inevitabilis necessitatis, quæ compelleret occidere; vel, occidi facere aliquem confederatum, vim vi repellendo, cum moderamine inculpatae tutelæ; ubi, & non in alio casu, juramentum illud, vel promissum non esset servandum.

Confirmatur Conclusio. Propter infirmitatem humanam, securitatem, & fidelitatem habendam inter homines, ut mutuo sibi credant, juramento, vel promissio se licitè stringere consueverunt; ne voluntatem, verbum, & dictum suum, in Contractibus, commerciis, & confederationibus mutarent, in fraudem & injuriam, & in partis nocumentum. Sed si juramentum, vel promissum, sicut in Conclusionem est circumstantionatum, non esset tenendum; omnis periret fidelitas, & securitas in Contractibus, commerciis, & confederationibus humanis; quod esset totam politiam mundanam

perturbare, cum *Omnis controversia finis, ad confirmationem, est juramentum*, ut dicit Apostolus, ad Hebræos. VI. 16. Igitur Conclusio vera. Unde etiam Salvator, ad confirmandum Contractus, conventia divina, & confederationes divinas cum hominibus, dignatus est per semetipsum jurare & promissum facere; qui tamen nullo modo potest immutare, & non tenere voluntatem, verbum, vel dictum suum, circa Contractum, conventum, vel per confederationem, *ut per duas res immobiles, quibus impossibile est Deum mentiri*. 18. Aut fiendo perjurum, aut fiendo fidefragum, *fortissimum solatium habeamus*, ut scribitur ad Hebræos, ubi supra.

Quomodo homini ergo non erit iniquissimum, juramentum, vel promissum, ut in Conclusionem circumstantionatum, non tenere, extra casum fortioris obligationis; cum, in tali casu, sine dubio, ille perjurium, & notam infamiae incurreret; quod homines plus habent, & debent, quam omne humanum incommodum, & damnum, ab una parte, declinare, ut omne commodum, & lucrum humanum, ab illa parte, adipiscatur. Igitur &c.

Ex quo sequitur, quod catholicè credendum est, quod omnis socialitas, vel confederatio, promissione, vel juramento vallata, deliberatè & licitè facta, non vergens in periculum animæ, extra casum fortioris obligationis, est observanda; etiam si ipsum juramentum, vel promissum vertatur in præjudicium unius promittentium, aut confederatorum, sponsæ suæ, aut liberorum. Patet ex Conclusionem, & probationem; cum plus debet diligere anima, quam corpus; sponsa, aut liberi, quam etiam commodum & damnum temporale qualecumque proprium, vel sponsæ suæ, aut liberorum; dicente Salvatore, Matth. X. 37. *Qui amat Patrem, aut Matrem; filium, aut filiam, plusquam me, non est mihi dignus*. Et 39. *Qui invenit animam, id est, vitam animalem, subaudi, perdet eam. Et qui perdidit animam suam, propter me, eam inveniet*. Igitur Correlarium &c.

Secundò. Sequitur, quod illa nona Assertio est erronea; ad perjuriam, fraudes, & injurias viam præbens. Patet: quia juxta illam Assertionem, quilibet contra alterum volens malignari, & fidem non tenere, sive per juramentum, promissum, aut saluum conductum vallatum frangeret; aut fingere posset quod talis promissio, juramentum, aut salvus conductus, esset in suum præjudicium, vel uxoris suæ, aut liberorum; & invalidaretur fides inter homines in tantum, & infirmaretur, quod vix uni alteri credere posset, quacumque facta vallatione; & incurrerent infinitæ fraudes, & injuriæ, perjuriam, & homicidia. Igitur &c.

Tertiò. Sequitur, quod prædictæ novem Assertionem sunt necessariò per hoc sacrum Concilium Judicio Fidei condemnandæ. Patet: quia omnes, & singulæ sunt erroneæ, & scandalosæ; & septem primæ, ultra hoc, seditiosæ. Igitur Correlarium verum. Consequentia tenet ex suppositione prima; tunc etiam ideo, quia in Judicio hujus sacri Concilii ventilatæ habentes defensores, & in audientia publica solemniter in contradictione positæ, ne ipsas hoc sacrum Concilium videatur approbare, juxta illud; *Error cui non resistitur, approbatur*. Tum etiam ideo, ut pars Catholica ab erronea discernatur, propter scandalum simplicium plurimorum, qui ipsas Assertionem reputant veras, & Catholicas, propter Scripturas in oppositam partem in Auditorio adductas, & rationes coloratas. Tum etiam propter prolixitatem multorum sapientum, qui propter imitationem casus, per oppositam partem factam, quam pauci conceperunt, in perplexitate fluctuant, quam partem amplecti debeant ignorantes. Igitur &c. In quo etiam, attenta Articuli illius

illius condemnatione; *Quilibet tyrannus* &c. in quo Articulo omnes illæ Assertiones virtualiter continentur, circumstantias plures aggravantes in se continentes.

Ego &c. Theologiæ Professor &c. Ista scripta offero in favorem Fidei, sub correctione hujus sacri Concilii, profitens per juramentum præstitum, illas novem Assertiones Judicio Fidei reprobandas, ipsas Assertiones in se sicut stant, non habito alio respectu, considerando, & omnino ipsas ad casum nefandi homicidii referendo, Judicio Fidei condemnandas, quod homicidium illæ Assertiones nuntur excusare.

UNDECIMA DELIBERATIO,

SEU

C E D U L A

Partis Affirmativæ.

Reverendissimis Patribus, & Dominis meis metuendis, sacre Ecclesiæ Romanæ Cardinalibus, nec non Episcopis, Magistris, & Doctoribus aliis per sacram Constantiensem Synodum in causa Fidei Judicibus Deputatis.

Ego &c. Magister in Theologia, per meæ professionis fidem, & juramentum præstitum requisitus, quatenus humanis amore, odio, favore, & quavis alia indebita affectione semotis, de novem Assertionibus mihi in scriptis exhibitis, ac in inserta ipsis questione, ea quæ, recta Fide, sentio, in scriptis fideliter exhiberem; sicut pura Fide teneo ex Scripturis, quæ novi fideliter, & sincerè.

Primò. Quod illarum novem Assertionum primæ septem, in sensibus quos habent, secundum significationem suorum terminorum merè grammaticalem, & regulas communis Logicæ, sint verificabiles in certis casibus fortè tamen nunquam, toto sæculi ævo, evenientibus. Patet: nam possibile est quod Princeps, propter detestationem tyrannidis, fortè pro tempore nimis invalescentis, statuat Legem non præcipientem, sed solum permittentem, & consulentem cuilibet subdito Domini &c. juxta primam Assertionem, saltem notoriè talem; & quod sit solum unus tyrannus talis, de quo sit notorium cuilibet, quod sit talis, & tunc ipsa est vera, saltem ut li subdito debet distribui distributione accommodata pro aliis à se; quia non liceret cuicumque occidere se ipsum. Et pari formiter verificarentur sequentes sex.

Item. Patet: in casu inevitabilis necessitatis, quo videlicet non pateret subditis alia via salvandi vitam corporalem sui Regis &c. ut deduxit Reverendus Pater Dominus Episcopus Attrebatensis.

Item. Absolutè, possibile est, quod Deus, *apud quem non est impossibile omne verbum*. Luc. 1. 37. ita disponat, quod sit solum unus Rex, & unus tyrannus, machinans, *per cupiditatem* &c. juxta primam Assertionem; & cuilibet subdito inspiret, non quidem mandando, sed solum permittendo, aut consulendo, quatenus talem tyrannum occidat, vel occidi faciat, etiam se ipsum: & tunc verificaretur prima illarum Assertionum, & in tali sensu, & proportionabiliter sex sequentes, in sensibus similibus.

Secundò. Dico, quod eadem Assertiones septem, stantibus etiam prædictis, aut similibus ca-

sibus, non sunt veræ in sensibus suis, quos faciunt communiter, tam apud cujusvis Juris peritos, & doctos, quam apud indoctos, ex conditione materiæ circa quam sunt assertæ, & occasione, & forma asserendi. Patet: nam in materia morali, præsertim Legum, Mandatorum, & Constitutionum, tam divinarum, quam naturalium, & humanarum, indefinita, communiter apud omnes, tam doctos, quam indoctos, solet capi universaliter tanquam Lex, & regula actionum humanarum directiva: unde talis indefinita, sicut, & sua universalis non reputatur vera propter certum casum particularem, in quo tamen verificaretur, secundum verificationem suorum terminorum merè grammaticalem, & regulas communis Logicæ; nisi ad talem casum referatur.

Sed si regulariter sic sit, in casibus communiter emergentibus, licet rarò stet oppositum, in casu certo, quo epikeja à tali regulari Lege exciperet, ut illa indefinita: *Irascenti proximo suo, licitum est occidere ipsum*: nequaquam reputaretur vera, etiam stante casu, quo solus Judex irasceret malefactori jam justè ad mortem sententiato, nisi fortè ad talem casum quomodolibet referretur; imò ejus opposita, scilicet, *Irascenti proximo suo, non est licitum occidere ipsum*, reputaretur vera, & in casu prædicto, si non ad ipsum casum referretur. Sed aliquæ dictarum Assertionum sunt positæ indefinite, imò aliquæ universaliter, in materia moralis Legis, & divinæ, quia tunc Præceptum *Non occides*. Igitur ex communi usu, tam Doctorum, quam indoctorum, capiuntur universaliter, nec verificantur propter certos casus rarò emergentes; sed oportet regulariter sic esse, qualiter tamen non est.

Item. Quando in materia morali assumitur indefinita, tanquam Major Syllogismi, ad subsumendum sub ea Minorem, & inferendum Conclusionem; tunc indefinita communiter accipitur universaliter, aliter enim non valet subsumptio. Ideò etiam in materia morali syllogizando, satis indistinctè solet assumi universaliter, vel indefinite.

Sed dictæ Assertionem dicuntur à quodam assumptæ, tanquam Majores ad subsumendum, & concidendum, pro excusatione, & justificatione Ducis Burgundiar, à nece Ducis Aurelianensis. Quod si sic: ex occasione, & forma asserendi ipsarum, patet quod capiendæ sunt universaliter, aliter enim fuissent proposito asserentis impertinentes; nec ad idem propositum suffecisset verificabilitas earum, in certo sensu inevitabilis necessitatis, aut divinæ inspirationis; nisi ostenderit casum hujusmodi etiam tunc stetit. Quia tamen illud est facti, non curo an verum sit, vel non; sed specialiter de prima arguo sic.

Pono, quod A, & B, sint subditi certi Domini, in cujus mortem B machinatur, juxta illam Assertionem; sed hoc lateat A; imò credat quod B sit vir bonus, & Regi suo fidelissimus, & directissimus, & non ferens ejus prosperitatem, malà invidià A occidit B, nulla fungens autoritate publica. Tunc sic, *licitum est unicuique subdito* &c. ut dicit prima Assertio. Sed A est subditus, & B tyrannus; igitur licitum est ipsi A, occidere B. Minor patet ex casu. Igitur si prima Assertio est vera, licebit alicui occidere proximum, *D*ex sola malitia invidiæ, quod est impiissimum.

Tertiò. Dico, quod de qualitate dictarum Assertionum, sic absolutè propositarum, non est judicandum Judicio Fidei, secundum eorum sensus primos, quos videlicet habent, secundum materiam significationis grammaticalis suorum terminorum, & regulas communis Logicæ; sed secundum sensus suos secundos, quos habent in communi usu

omnium tam Jurisperitorum, & Doctorum, ex conditione materiæ, & occasionis, ac forma eas asserendi.

Patet: quia tales secundi sensus earum sunt principaliores; cum principalior sit communitas omnium in secundis sensibus communium eis utentium, quam solorum Grammaticorum, & Logicorum: etiam sermones accipiendi sunt secundum subjectam materiam, & sermo intentioni deferriat, non intentioni sermoni: & sic principaliores sunt sensus earum quos communiter faciunt apud omnes; præsertim cum ad primos suos sensus non sunt limitatæ, nec ad certos casus relatæ.

Item. Iudicio Fidei iudicandum est de Propositionibus, secundum illos sensus, quibus Fideles communiter utuntur, & eis a Fidei rectitudine abducentur†, vel in ipsa salubriter diriguntur: sed hoc in secundis sensibus illarum septem Assertionum, non in primis. Igitur &c.

Descendendo ad illas Assertiones in specie; dico quartò, quod licet prima ipsarum, in sensu suo primo, videlicet quem habet, ratione materiæ significationis grammaticalis suorum terminorum, secundum regulas communis Logicæ, sit in certis casibus verificabilis; ipsa tamen, in secundo suo sensu, & principali, quem videlicet habet in communi usu omnium communiter & sic, simpliciter est falsa, erronea in Fide, & moribus, scandalosa, & blasphema in Deum, & ejus Legem.

Prima pars nota est ex primo dicto præmissò, secundum*, secunda verò scilicet quod sit falsa &c.

Patet ex secundo: sed quod sit erronea in Fide. Probatur. Nam sicut Fidelis, de necessitate salutis, habet credere Articulos Fidei, innitendo primæ veritati divinæ, seu auctoritati Dei revelantis: sic habet, de necessitate salutis, credere, quod omnia, quæ Deus jubet fieri per sua Præcepta affirmativa, sint licita, imò debita fieri; per sua Præcepta negativa, sint illicita, & debita non fieri, innitendo summæ Dei bonitati; quæ rectissima est regula actionum inobliquabilis. Et sic, asserere, quod licitum sit aliquid, quod Lege divina est vetitum, est error in Fide; & quod licitum sit fornicari, vel usuras accipere.

Sed prima Assertio, in principali suo sensu est hujusmodi; cum dicat, quod *licitum sit occidere hominem*, non exprimendo casum, vel circumstantias debitas observari: & sic intelligitur universaliter, stantibus circumstantiis quas exprimit: & sic contrariatur Præcepto divino: *Non occides*, secundum expositionem Doctorum ab Ecclesia approbatorum, quam ex aliis Scripturæ passibus, non ex corde proprio posuerunt. Igitur est erronea in Fide &c.

Item. Beatus Augustinus, *primo de Civitate Dei*, & allegatur in Decretis, xxiii. q. v. *Si non licet*.

Item: *Non occides*, dicit, quod *Ab hoc Præcepto quasdam exceptiones facit divina auctoritas*; & enumeratis aliquibus casibus, in quibus licitum occidere hominem, circumstantias tamen illius primæ Assertionis nullatenus continentes subdit: *His igitur exceptis &c. quisquis hominem, vel se ipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimen incurrit*. Et sic, secundum sententiam Beati Augustini, occidens, secundum circumstantias primæ Assertionis, nisi aliæ exceptæ à Præcepto contrariant, peccat contra illud Præceptum, *Non occides*: Et sic occidere, dicit esse licitum. Igitur talis est error in Fide.

Ex eodem patet, quod etiam est erronea in moribus. Non obstat quod ipsa, secundum ejus

sensum primum, est in certis casibus verificabilis:

Quis enim audebit dicere, illam: *Cuiuslibet viro licitum est carnaliter commisceri cuiuslibet mulieri*, non esse erroneam in Fide, & moribus; & congruam Præcepto, *Non machaberis*, sed probabilem & Catholicam? Eo quod est verificabilis in sensu suo, quem habet, secundum materiam significationis grammaticalem suorum terminorum, in certo casu, quo videlicet solum esset unicus vir, & unica mulier legitimi conjuges, sicut fuit ante conceptionem Cain primi filii Adam. Aut quis non dicat illam, *Licitum est cuiuslibet irascenti proximo suo, occidere ipsum*, non esse erroneam in Fide & moribus, atque contrariam Præcepto, *Non occides*, sed probabilem, aut Catholicam? quia verificabilis est, secundum ejus sensum merè grammaticalem &c. in certo casu, quo scilicet solus Judex justè irascetur proximo suo malefactori, jam justè sententiato ad mortem, & nulli alteri, qui casus verisimiliter frequentius contingit, quam aliquis casuum verificantium primam Assertionem.

Sic etiam plures Arculi Wicleff, & aliorum, tam in præsentī Concilio damnati, sunt verificabiles, in certis casibus, rarò, aut nunquam contingentibus; quod tamen non obstat ipsorum rationabili condemnationi. Igitur nec in proposito hoc obstat.

Ex eodem patet, quod sit scandalosa: quia dat assentiēti occasionem ruinæ in homicidium. Patet etiam quod est blasphema in Deum, & Legem; quia ipsis imponit incedens* videlicet quod secundum Legem Dei, liceat committere homicidium.

Similiter secunda Assertio est blasphema in Deum & Leges, quibus imponit quod authoriscent illicita.

Tertia Assertio addit ultra primam, crudelitatem necis, villanè, tam execrandam, per explorationes, & insidias.

Quarta, est injuriosa rationi, & æquitati, quibus imponit tam execrandam crudelitatem.

Quinta, est erronea in Fide & moribus: quia nefandum transgressorem Legis divinæ dicit non debere in aliquo reprehendi, quoad primam partem: sed secunda ejus pars, unà cum sexta, & septima Assertionibus, sunt injuriosæ† dignitati, quam asserunt debere acceptare, & authorisare factum contrarium Legi divinæ, scilicet nefandum homicidium, & debere præmiare, & remunerare bonis maximis, & plùs amare quam prius agentem nequiter contra Legem Dei. Licet enim Rex licitè fortassis posset acceptare, & præmiare zelum talis occisoris, quem fortè, occidendo taliter, ostentaret se habere pro salute Regis: non tamen licitè acceptaret, vel authorisaret homicidium inde procedens; nec ipsum propter illud præmiaret, aut remuneraret honoribus, divitiis & amore; nec propter hoc, licitè ipsum amaret plùsqvam prius, imò propter hoc nullatenus est amandus; sed odiendus ut iniquus. Quemadmodum Deus obstetricibus Ægyptii, approbavit, & remuneravit timorem, ex quo conservabant pueros Hebræorum; sed non mendacium, quo se excusabant erga Pharaonem; ut manifestè innuit Scriptura, dicens: *Quia timerunt obstetrices Deum, edificavit illis domos*, Exod. 1. 21.

De octava Assertionē, dico quintò, quod sensus literalis dici potest uno modo, improprie, secundum nominis derivationem; scilicet ille quem habuit Scriptura, secundum significationem merè grammaticalem litteræ; ut sensus literalis ipsius: *Inverunt ligna consilium*, Judic. 1x. 8. esset

† hic aliquid desideratur
• Locus corruptus.

* forsan legendum innuens.
† Videtur addendum Regiæ.

de lignis materialibus. Et sic verum est, quod *Semper tenere sensum litteralem in Sacra Scriptura, est occidere animam suam.* Sed nullus Doctorum, quos vidi, ita exponit illud Apostoli. *Littera occidit*, 2. Corinth. III. Ideo illa expositio merito dicitur extorta; quia absque auctoritate approbati Doctoris, de corde proprio sic exponentis, quasi violenter excogitata, ad colorandum falsitatem primarum septem Assertionum, ac si non contrarientur Præcepto divino, *Non occides*; nisi secundum ejus sensum litteralem falsum; cum tamen Præcepta Decalogi moralia, principaliter in sensu litterali, ex intentione Dei data sint, nec talis propriè dicendus est sensus litteralis.

Alio modo dicitur sensus litteralis, propriè; scilicet ille, quem Author Sacre Scripturæ principaliter, videlicet Spiritus sanctus; aut secundarius, videlicet homo eam scribens; videlicet Moyses, Isaias, Matthæus, Lucas, aut alius, principaliter per eam asserere intendebat; & ille propriè, & usitatè dicitur sensus litteralis Sacre Scripturæ. Quis enim diceret, quod sensus litteralis parabolæ seminantis, esset de semine materiali, & non potius de semine verbi Dei, de quo Christus ostendit se principaliter asseruisse? Et dicere, quod talis sensus litteralis Sacre Scripturæ, ita propriè dictus, sit falsus, etiam in minimo; vel quod semper ipsum tenens occidat animam; est derogare infallibili veritati Sacre Scripturæ, & irrefragabili auctoritati Spiritus sancti. * *Dei homines*. 2. Pet. 1. 21. Unde, intelligendo Assertionem, de tali sensu litterali propriè dicto, ipsa esset blasphemum in Deum; quia sibi imponeret falsitatem.

Sextò. Dico de Assertionem ultimam, quod ipsa est erronea in Fide & moribus, & scandalosa. Patet ex similibus motivis, sicut de prima, referendo eam ad Præceptum divinum: *Non perjurabis*; sicut prima referebatur ad Præceptum: *Non occides*. Nam secundum Ambrosium, *De Officiis*, & Augustinum, ad Bonifacium, *Fides, & fœdera hosti servanda sunt*. Et jurans solvere usuras, tenetur eas solvere, ut satisfaciatur juramento; licet talis solutio frequenter vergat in præjudicium sponsæ, aut liberorum solventis, qui exinde depauperantur.

Nec potest hæc Assertio intelligi de præjudicio, vel detrimento animæ sponsæ, vel liberorum ipsius promittentis, vel jurantis; cum observatio Fidei, promissionis, aut juramenti unius hominis, nunquam vergat in detrimentum animæ alterius hominis; nisi fortè esset promissio, vel juramentum irrationabile: ut si quis promitteret, vel juraret, non baptizare, vel baptizari permittere infantem suum; & servando promissionem, sineret ipsum mori sine Baptismo. Sed Assertio prima non solum loquitur de tali irrationabili promissione, vel juramento; sed etiam de rationabili: cum dicat generaliter, & indistinctè, *quocumque modo istud fiat, aut fieri possit*.

Postremò. De quæstione annexa, videlicet: *An prædicta novem Assertiones sint Fidei Judicio reprobanda*; dico quod si reprobanda, vel dicit, *digna reprobari*, ut sit sensus: *An ipsa sint digna reprobari*, vel ut reprobentur Judicio Fidei, ut patet ex præmissis, quod sint reprobanda; quia erroneæ in Fide, & moribus &c. juxta qualificationes ipsis superius appositæ.

Vel si reprobanda notat expedientiam, ut sit sensus: *An expediat eas Fidei Judicio reprobari*. Sic, dico quod consideranda est dispositio hominum, apud quos illæ Assertiones sunt disseminate. Nam

* Videtur fuisse omissum ex M. S. *Non enim voluntate humana allata est aliquando Prophetia: sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti*

si ex earum particulari condemnatione facta per Episcopum loci, aut aliorum doctrina sequenti, omne germen errorum à cordibus eorum jam esset evulsus; cautius credo sic eas præterire silentio, partibusque circa eas dissidentibus totale silentium imponere, ne sine fructu, ad conservationem simplicium, ipsis denuò deductis, nova scandala incitantibus fortè alacrius partium defensoribus, vel alias, quomodolibet suscitentur.

Si verò in eorundem hominum cordibus aliquod erroris germen, ratione disseminationis Assertionum hujusmodi remansisset, credo, quod non solum expediens; imò necessarium sit easdem Assertiones Judicio Fidei, auctoritate præsentis Concilii, reprobare: etiam si partes huc usque de ipsarum reprobatione dissidentes componerentur amicabiliter; cum in hoc, non ipsarum partium concordia, vel discordia; sed animarum periculum, & Fidei, ac salutis animarum profectus, à Fidei Judicibus sint attendenda.

Item. Expediens, & necessarium credo; etiam si ob id oriri scandala maxima timerentur: quia *Utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquantur*: præsertim quia tunc, ratione illarum Assertionum, error animarum salutis contrarius prævaleret: in quo casu scandala, quantumlibet grandia sint, censenda scandala Phariseorum accepta, non data, Christi Judicio condemnanda. *Matth. & Marci. xv. & x.* Etiam, secundum charitatis ordinem, animæ salus; etiam proprii, prænonenda. Super qua dispositione hominum, & ceteris circumstantiis ad hujusmodi reprobationis expedientiam, vel nocumentum facientibus, requirendam puto molliam Nationem Gallicanam, vel saltem ejus membra notabilia, ad neutram partem affecta, vel magis indifferentia, & per eorum juramenta, sicut requisiti sunt Theologi; cum ceteræ Nationes de his solum noverint ex auditis. Hæc manu mea propria scripsi.

DUODECIMA DELIBERATIO,

SIVE

C E D U L A

Partis Affirmativæ.

Reverendissimorum Patrum, & Dominorum Judicum arbitrio, pro benè, committo præsentem cedulam, ut universaliter legatur in publico, nomine etiam meo expresso: quia, ex meæ professionis debito, censeo me obligari, ut quæ de Fide Catholica corde teneo, requisitus, intrepidè ore confitear ad salutem; vel ut legatur solum inter eos occultè, vel quod omnino non legatur, prout judicaverint ad præsentem Tractatum Fidei expedire: quia non credo, quod ultra Magistrorum meorum dicta, aliquid publicatione dignum scripserim in eadem.

Novem Assertiones mihi præsentatæ fuerunt in quadam Cedula papyrea, cum subscriptione Notarii, & tituli quæstionis. *Utrum prædicta novem Assertiones Fidei Judicio sint reprobanda.*

Requisitus pro parte Fidei, in testimonium veritatis, ideò respondendo, per conscientiam meam, affirmo me credere, & nullatenus dubitare, quin quælibet dictarum novem Assertionum falsa sit, & catholicè reprobanda, ut periculosa, & erronea, scandalosa, & pernitiosa, in materia Fidei suspecta: & utinam non esset aliqua earum hæresi propinqua, si non hæretica; licet quibusdam glossis inop-

ineptis, & Scripturis authenticis, non conformibus apud nonnullos, nedum aliquarum earum, sed & plures, colorari possint; à quibus si affectio inordinata tolleretur, & Judicio rectæ Fidei, & Orthodoxæ subessent; non æstimo, nec opinor, quod dictas Assertiones assererent, aut modo aliquo approbarent.

Et in confirmationem dicti hujus, est Propositio quædam condemnata in quadam Sessione hujus sacri Concilii, quæ incipit: *Quilibet tyrannus potest, & debet licite* &c. in qua etsi non omnes Assertiones præfatæ formaliter continentur; tamen plures earum virtualiter, seu sententialiter, & simili radice, satis clarè fundantur.

DECIMA TERTIA DELIBERATIO,

SEU

C E D U L A

Partis Affirmativa.

E Go &c. Sacræ Theologiæ Professor; protestatione præmissa, quod in omnibus hîc infra scribendis per me, submitto me determinationi Ecclesiæ, & præsentis Generalis Constantiensis Concilii. Virtutis ergo mihi præstiti, ac per me exhibiti juramenti; Reverendissimis in Christo Patribus, & Dominis, Dominis Judicibus in causis Fidei, per dictum Generale Concilium Deputatis, ad novem Assertiones, *An videlicet sint Fidei Judicio reprobanda*; in scriptis respondeo semper: Primæ Assertionem videntur esse contra Sacram Scripturam, quæ Exod. xx. dicitur: *Non occides*, quæ, ut ex eadem Scriptura patet, & per longum processum declarat Augustinus, *Duodecimo, De Civitate Dei*. Et communiter omnes alii ipsius Scripturæ Expositores. Intelligitur tamen de homine dictum, tam passivè, quam activè.

Cum ergo dictæ septem primæ Assertiones asserant, & supponant, quod *Licetum est unicuique subdito, sine quocumque Mandato, vel Præcepto, secundum Leges, naturalem, moralem, & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum* &c. ut in forma ponit prima Assertio: videntur dictæ Sacræ Scripturæ repugnare; & per consequens, sunt Judicio Fidei reprobandæ. Et hoc est, quod de dictis novem Assertionibus sentio. In ejus testimonium, hæc propria manu scripsi, ac à tergo, mei proprii sigilli impressione munivi. Anno Domini, 1415. Die septima Mensis Septembris, Constantiæ. Instante ibidem celebratione Concilii Generalis.

DECIMA QUARTA DELIBERATIO,

SEU

C E D U L A

Partis Affirmativa.

E Go &c. Sacræ Theologiæ Professor, licet indignus; ad exhibendum opinionem meam, secundum conscientiam, super novem Assertionibus, per juramentum astrictus per Reverendissimos Patres Dominos Judices, & Commissarios in causa

Fidei, per Sacro-sanctum Generale Concilium Deputatos: dico tres Propositiones, in testimonium veritatis.

Primò. *Omnia Præcepta Decalogi sunt de Fide.*

Pro cujus probatione supponitur, quod omnes veritates assertæ in Canone Bibliæ, sunt de Fide.

Probatum: quia si non; ergo cum opposita Assertionem pertinaci stat Fides: ergo staret aliquem esse Fidelem. Et tamen asserere pertinaciter aliquid, cujus oppositum explicitè asseritur in Sacra Scriptura, est erroneum. Licet enim staret, quod quis erraret circa ea quæ continentur expressè in Sacra Scriptura, ad quæ explicitè credenda non tenetur; & tamen Fidem non amitteret; dummodò non cognoscit hoc esse contra veritatem Scripturæ; credit etiam sicut asserit doctrina. Tamen si discredideret pertinaciter alicui quod Scriptura Sacra asserit explicitè, Fidem amitteret; quia esset hæreticus: quia id est * ibi hæresis complementum, scilicet pertinacia contra Sacram Scripturam. Et ita suppositio deducitur faciliter ex dictis Petri de Tarentesia, & Thomæ, in iv. arguendo ex dictis ejusdem Thomæ, à contrario sensu. Ista patent satis in Bartholina, *Hæreticus. i. Paragrapho.*

Secundò. Item cuilibet veritas talis potest † etiam principium, in discursu Theologico, quo Fides saluberrima, quæ ad veram beatitudinem ducit, gignit, nutritur, & roboratur. Igitur &c. Ex quo patet veritas Propositionis, hoc adjuncto, quod omnia Præcepta Decalogi, sunt veritates assertæ in Canone Bibliæ.

Sequitur primò; quod non solum Articuli credibilium speculati, sunt de Fide; sed etiam veritates regulativæ actuum humanorum practicæ. Patet ex Propositione.

Item. Aliundè: cum Fides respiciat credibilia, in quantum necessaria sunt ad vitam æternam: omne ‡ ergo non respiciet principia actuum humanorum regulativa, quæ non minus sunt necessaria ad vitam æternam consequendam, cum actus exinde sequentes, tanquam ex regulis, sint ad id necessarij. Non enim sufficit credere, sine operari. Fidem namque sine operibus mortuam esse, quis ignorat? teste Jacobo, *In Canonica. ii. 17.*

Item. Cum circa principia talia practica non minus periculosè sæpius contingit errare, quam circa hujusmodi purè speculativa credibilia, ut patet intuenti, in multis erroribus damnatis, tanquam contra Fidem. Quare ergo non respiciet illa sicut ista? Fortè dicetur, quod ideò, quia hujusmodi principia practica sunt evidentia in lumine naturali: *Dens est*, quia demonstrabilis, secundum Thomam, & Scotum, & Doctores communiter.

Iterum ista fuit evidens: *Christus passus est*, illis qui videbant eum præsentiaiter pati. Et tamen est Articulus.

Item. *Christus natus est ex Maria Virgine*; quæ fuit evidens ipsi Virgini Mariæ. Et tamen est Articulus.

Item. Principia regularia actuum humanorum, ut sunt, verbi gratiâ, Præcepta Decalogi moralia, licet sint nota in lumine naturali bene dispositis; non tamen causati. Nec ista interferuntur Sacræ Scripturæ, prout valent tantum ad civilitatem politicam hominum: sed prout ordinant hominem ad vitam æternam meritorie consequendam; quod nequaquam patet ex lumine naturali. Et proinde talia principia merito dicenda sunt de Fide. *Itud*

* Forjan, inest.

† Hic aliquid desideratur

‡ Locus corruptus.

Istud satis patet per Symbolum Athanasii. *Ad cuius adventum, omnes homines resurgere habent, cum corporibus suis, & reddituri sunt de factis propriis rationem. Et qui bona egerunt, ibunt in vitam eternam; qui vero mala, in ignem eternum; Et sequitur: Hec est enim Fides Catholica, quam nisi quisque fideliter, firmiterque crediderit, salvus esse non poterit.*

Sequitur secundo, quod hæresis, nedum versatur circa purè credibilia; sed etiam circa actus humanos, & operabilia.

Patet supponendo, secundum Hieronymum, quod *Hæresis est dogma falsum, Fidei Orthodoxa contrarium*; quod nedum reperitur circa purè credibilia, sed etiam circa actus humanos, & operabilia: nam Ecclesia non solum damnat errores, qui contrariantur Articulis speculativis nostræ Fidei, ut istis; *Dens est unus, & unus*; verum etiam illos, qui contrariantur principiis, & dictaminibus practicis, ut istis; *Dens est diligendus super omnia, & proximus sicut nos*; in quibus duobus tota Lex pendet, & Propheta. Matth. xxii. 40. Quales errores nonnulli reperiunt, ut hæreses damnati, ut quod *Sine gratia divina, possumus implere divina Mandata*: contra Pelagium, in vi. C. Carthaginensis Concilii.

Item. Quod actus carnalis, cum ad hoc natura inclinet, non sit peccatum mortale; contra Begardos, in Concilio Viennensi: in Cle. C. *Ad nostrum*. Similiter, quod *Tyrannus potest, & debet licite, & meritorie occidere quemcumque vassallum suum, vel subditum &c.* nuper per hoc sacrum Concilium Constantiense &c.

Ex istis sequitur tertio, quod istæ: *Non occides; Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum*, & aliæ similes, sunt de Fide, secundum intellectum, quem auctor earum, Spiritus Sanctus, per eas voluit explicare. Patet, quia non sunt de Fide, nisi pro quanto sunt per Sacram Scripturam assertæ; nisi secundum intellectum quem auctor ejus, qui est Spiritus Sanctus, inspirati locuti sunt *Sancti Dei homines*, teste Petro, in *(Canonica secunda. 1. 21.*

CONCLUSIO.

HÆ novem Assertiones præsentatæ, sunt contra Fidem, eas intelligendo secundum intellectum quem faciunt communiter.

Probatur: quia sunt contra Sacram Scripturam, secundum illum intellectum, quem auctor ejus, qui est Spiritus Sanctus, per eam habere voluit. Igitur &c.

Pro probatione Antecedentis, supponitur primo, quod non est licitum Sacram Scripturam, ad placitum cujuslibet, interpretari, exponere, vel intelligere: quia hoc caderet in ridiculum Scripturæ, potius quam in laudem; essetque velut regula plumbea, quæ non sufficeret tortuosa dirigere. Propter quod Hieronymus ait, in Epistolis, & alibi legatur, xxiv. q. iii. *Hæresis: Quicumque aliter Sacram Scripturam intelligit, quam sensus Spiritus Sancti flagitat, quo scripta est, licet ab Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest.*

Ex quo sequitur, quod hoc Præceptum, *Non occides*, sicut & alia, debet exponi, interpretari, & intelligi ad intentionem Spiritus Sancti; quæ intentio nobis per Sacram Scripturam, & per Sanctos, & Doctores authenticos panditur, & manifestatur.

Ex quo sequitur ulterius, quod hoc Præceptum, *Non occides*, debet sic intelligi; *Non occides hominem*, scilicet te, vel alium sponte, & ex intentione, si non habeas publicam auctoritatem, vel administrationem; aut etiam specialem à Deo, super hoc, revelationem. Patet: quia iste intellectus innotescit nobis ex Scripturis Sacris, & Sancto-

Tom. V. Pars III.

rum, & Doctorum approbatorum dictis.

Probatur prima pars per Beatum Augustinum; primo de *Civitate Dei*, Et habetur. xxiii. q. v. Ca: *Si non licet. In sanctis Canonis quibus Libris.*

Secunda pars probatur per glossam, Exod. xi. Cum minister Judicis occidit eum quem Judex occidi præcepit, homicida non est: sed si id sponte faciat, homicida est; etiam si eum occidat, quem scit à Judice occidi debuisse.

Tertia pars probatur: nam non habens publicam auctoritatem, vel administrationem, qui gladium accipit, & sic gladio peribit. Matth. xxvi. 52. Unde Augustinus, secundo Libro contra Manichæos: *Ille, inquit, gladium accipit, qui nulla superioris, & legitima potestate, vel jubente, vel concedente, in sanguinem alicujus armatur.*

Iterum, hæc tertia, & sequens nihil * probatur per Augustinum: primo, de *Civitate Dei*, ubi postquam fecit mentionem de Samsone, & aliquibus virginibus, quæ, tempore persecutionis, se interemerunt, ex iussione, & familiari consilio Spiritus Sancti, sic infert concludendo; *His ergo exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel ipse sponsus iustitia Deus, specialiter, occidi jubet: quisquis hominem, vel seipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimen incurrit.* Et habetur, xxiii. q. v. c. *Si non licet.*

Et idem Augustinus, eodem Libro, sic dicit: *Qui sine publica administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, & perjurum, vel quemlibet criminis interfecerit, aut trucidaverit, aut membris debilitaverit; velut homicida judicabitur, & tanto acrius, quanto non sibi à Deo concessam potestatem abusu sive usurpare non sinuit.* Concordat Thomas. Secunda secunda. q. lxiv. Et similiter, Alexander de Halis, Secunda parte sue Summe. *Questione prima: super dicto Præcepto: Non occides.* Aristoteles 2. 4. 5. & 6.

Dicitur autem, *Non occides hominem*: scilicet te, vel alium; propter interfectionem animalium, quæ licite fieri potest propter hominem, propter quem ordinata sunt, ut determinat Thomas, ubi supra. Dicitur autem sponte, propter illos qui vim vi coguntur repellere, & cum moderamine tutelæ inculpatæ; aut qui occidunt à casu, non dantes operam rei illicitæ: tales namque intentionem occidendi non habent, ut patet per Thomam, & Alexandrum, ubi supra.

Ex quo sequitur tertio, quod prima illarum Assertionum, secundum sensum qui communiter, de veritate sermonis, intelligitur, est contra Fidem. Patet: quia est contra Sacram Scripturam debite intellectam; ut patet ex præcedenti, & probatur aliunde. Quia si *Licetum est unicuique subdito: sine quocumque Mandato, vel Præcepto, secundum Leges, naturalem, moralem & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem &c.* Igitur licitum est huic subdito occidere, vel occidi facere &c. Licetum est isti: & sic de aliis. Igitur licitum est isti, scilicet, talimet tyranno occidere, vel occidi facere talent tyrannum &c. sic de singulis. Tenet consequentia prima, per descensum sub termino stante confusè, & distributivè, à parte subjecti, sicut à simili sequitur: *Omnis homo est omnis homo*: Igitur iste homo est omnis homo. Et sic de singulis.

Consequentia secunda tenet, à tota copulativa ad alteram ejus partem. Sed ultimum consequens est erroneum. Igitur illud ex quo sequitur, quod est Assertio.

Quod consequens sit erroneum, probatur: quia nisi sic, sequeretur, quod licitum esset eidem interficere seipsum, posito quod ipsemet sit talis tyrannus, qui machinatur &c. Patet enim, descendendo sub termino stante à parte prædicati confusè,

* forjan mihi

Q q q

fusè,

fusè, & distributivè. Sed hoc est contra Beatum Augustinum, ubi suprâ, dicentem. *In sanctis, Canoniceque que Libris, nobis nusquam divinitus præceptum, promissumve reperiri potest, ut vel ipsius deum adipiscenda immortalitatis, vel ullius curandi, cavendique mali causâ, nobismet ipsis necem inferamus.* Nam & prohibitos nos esse intelligendum est, ubi Lex ait: Non occides. Concordat Hieronymus, in una, xxiii. q. v. *Non est nostrum mortem arripere, sed illatam ab aliis libenter accipere.*

Consimiliter argueretur, quod licitum esset subdito interficere tyrannum talem, quod esset naturalis Dominus ejus; quod est contra doctrinam Beati Petri Apostoli, docentis nos: *Non tantum bonis, & modis, verum etiam & dyscalis.* 1. Pet. ii. 18. Dominis reverenter subditos esse.

Ex quo sequitur consequenter, quod aliæ Assertioniones, usque ad octavam, sunt erroneæ; quia omnes impituntur primæ: & specialiter, est contra eos illud Exod. xxi. 14. *Si quis per industriam occiderit proximum suum, aut per insidias, ab Aliari meo evellens eum, ut moriatur.* Decretalis. *Pro humani. De homicidio.* Libro vi.

Uterius supponitur, quod sensus litteralis est ille, ex quo solo sumitur argumentum efficax apud omnes. Patet, secundum Augustinum: ex quo sequitur, quod sensus litteralis Sacrae Scripturae semper est verus. Propter quod dicitur, *Scriptura veritatis.* Unde Augustinus, de uno Baptismo: *Dist. ix. viii. Quis nesciat, Sacram Scripturam Canonicam, tam Veteris, quam Novi Testamenti, certis terminis contineri suis; eamque posterioribus omnibus Episcoporum Litteris ita preponi, ut de illa omnia dubitari, & disceptari non possit, utrum verum, vel utrum rectum sit, quidquid in ea scriptum sit, vel consisterit esse.* Et in Epistola prima, ad Hieronymum; ibid. vi. *Si ad Scripturas sanctas admittitur fuerint vel officiosa mendacia, quid in eis remanebit auctoritatis? Qua tandem de Scripturis illis sententia profaretur?* Ex quo sequitur, quod octava Assertio, quoad expositionem illam, est erronea; si intelligatur, quod sensus litteralis Scripturae Sacrae aliquoties sit falsus.

Supponitur ulterius, quod per istud Præceptum: *Non assumes nomen Dei tui in vanum;* inhabetur, quod omne juramentum deliberatè, & licitè factum sit servandum &c. usque ad mortem corporalem, dum non vergit in animæ detrimentum, & non intervenit rationalis auctoritas, ut Dei revelantis, vel Prælati dispensantis: quia plius debet animæ ejus Fides diligi, quam corpus, ex ordine Charitatis.

Item. Quia omne juramentum est omnis contraveniens finis, secundum Apostolum. *Heb. vi. 16.*

Item. Quia omne mendacium est prohibitum: igitur multa magis omne perjurium.

Ex quo sequitur, quod ultima Assertio est erronea. Patet ex suppositione.

Ex omnibus istis sequitur, quod ista novem Assertioniones sunt Judicio Fidei reprobandæ; proinde si reprehendenda dicat, vel tantum valeat, sicut dignè reprobatur, vel reprobatione. Patet ex dictis. Ego &c. Manu propria &c.

Item. Quia omne juramentum est omnis contraveniens finis, secundum Apostolum. *Heb. vi. 16.*

Item. Quia omne mendacium est prohibitum: igitur multa magis omne perjurium.

DECIMA QUINTA DELIBERATIO.

SEU

CEDULA

Partis Affirmativæ.

EGO, Sacrae Theologiae immeritus Professor; habens præ oculis Deum, & nodum juramentum quod feci Bononiæ, ferè sunt sexdecim Anni, in Licentia mea: sed quod nuper feci coram Reverendissimis Patribus, & Dominis Cardinalibus, & Judicibus in materia Fidei, cum nonnullis Prælati, & Doctoribus aliis eis conjunctis, ad dicendum juxta conscientiam meam, quid sentiam de novem Assertionibus Magistri Joannis Parvi, dii Parisiis damnatis.

Volens ergo conscientiam, quantum possum, illæsam, & integram servare; dico, quod ille novem Assertiones falsæ sunt, & erroneæ, & contra Scripturam Sacram; & per consequens, Judicio Fidei, & per Judices Fidei, citius quo eodem fieri potest, damnandæ: & non minus justè, quàm condemnata est in decima-tertia Sessione hujus sacri Concilii, quasi fundamentum illarum novem Assertionum: illa scilicet Propositio; *Quilibet tyrannus potest, & debet licitè & meritorie occidi &c.* Unde contra primas septem, sicut & contra earum minùs amplam universalitatem, arguitur breviter, & compendiosè sic, primò.

Episcopum, vel virum Religiosum, ad perfectionem Evangelicam obligatum, occidere tyrannum, aut quemcumque hominem; nisi fortè in casum defensionis propriæ vitæ, non est honestum: ergo nec licitum unicuique &c.

Consequentia patet: & Antecedens probatur. Occisio talis esset contra Evangelium, & prohibitionem Christi, & Apostoli. Ergo &c.

Antecedens patet, *Mat. vi. 29.* ubi ad virum Evangelicum, & personam dicit Christus: *Ego autem dico vobis: Non resistere malo; sed si quis te percusserit ad unam maxillam &c.* Præterea Apostolus dicit, quod *Operiet Episcopum esse irreprehensibilem.* 1. Tim. iii. 2. 3. Et sequuntur: *Non iracundum, non percuissorem &c.* Et ad Titum 1. Et puto, quod hujusmodi occisionibus ad litteram Dominus dicat: *Ne offeratis ultra sacrificium:* & sequitur causa: *Quia manus vestra plene sanguine sunt.* Itai 1. 13.

Confirmatur. Nam gloriæ quædam notabilis, super illo *Matth. xxvi. 52.* *Converte gladium tuum &c.* Non dices, inquit gloriæ illa, *Apostolus, seu viris Apostolicis, gladio materiali uti.*

Secundò arguitur. Prima Assertio elaudit, seu includit contradictionem. Ergo &c. Et Antecedens probatur sic: Nam Sortem occidere Platonem tyrannum, sine quocumque Mandato, & ex obligatione Legis, naturalis, moralis, & divinæ; & Sortem occidere sine Mandato, quod implicat. Nec valet dicere, quod si *Mandata* sunt determinatè, ut sit sensus: *sine Mandato illo:* nullum enim potest Mandatum demonstrari, saltem justum, quod non sub aliquo istarum Legum trium implicite, vel explicitè contineatur.

Tertiò. Occidere tyrannum, sine quocumque Mandato; est contra Legem divinam. Ergo &c. Assumptum satis probavit Reverendissimus Pater, Dominus Petrus Cardinalis Cameracensis, in sua Responsione, ad quam me refero. Unde super illud, Exod. xx. *Non occides,* dicit Magister in Scolastica historia: *Judex inquam, non occidit, sed Lex.* Nulla autem Lex præcipit talem tyrannum, de quo loque-

loquebatur Joannes Parvi, occidere, vel occidi facere: imò prohibet potius, & potissime ab uno quoque subdito. Igitur &c. Idem Magister, in eadem historia, super illo Matth. xxvi. 25. *Omnis qui acceperit gladium, gladio peribit*: ita dicit. *Non accipit gladium, cui datur à Deo, vel à Lege, vel à Iudice*. Et præsertim in prima Assertionem; quin imò potius prohibitio. Ergo &c.

Quartò. Potest argui de Amalechita, qui magnus illum tyrannum Saül, etiam ipso regnante, occidit, & punitus est à David. 2. *Regum* i. tanquam injustus occisor. Ergo &c.

Præterea quintò. Potest argui, exemplo illius pii, & iusti Hebræi, qui Absalonem tyrannum, volentem proprium Patrem molestare in salute corporali, & coronam Regiam auferre, noluit occidere. Unde, 2. *Regum*, legitur, xv. 14. quod David dixit: *Surgite, fugiamus Absalonem* &c. Et cap. xviii. 10. habetur; quod cum dixisset ille pius Hebræus: *Vidi Absalon pendere in quercu*. Joab ait: *Si vidisti: quare non confodisti eum in terram, & ego dedissem tibi decem argenti siclos, & unum baltheum*. Et dicit ad Joab. *Si appenderes in manibus meis mille argenteos; nequaquam mitterem manum meam in filium Regis*. A simili, ut debuit, occisor, vocans fratrem Regis tyrannum, per se, vel per alium, manum mittere, modo quo dicit Assertio prima.

Conformem quasi, & multum similem historiam refert Tullius, 3. *De Officiis*, bene post medium; ubi narrat, quod Fabritius Consul, noluit Pyrrhum Regem, qui Romanis conflictum dederat, veneno necare, licet id potuisset; & à Senatu Romano, propter hoc † fuit condemnatus: & subdit Tullius, *Magnum*, inquit, *dedecus fuisset, & flagitium, si scelere superasset, quem virtute superare non poterat: visumque fuit Fabritio cum Aristide Atheniensi, qui nunquam utilitatem à dignitate, id est, honestate, sanxerit, armis cum hoste pugnare, non veneno*. Hæc Tullius.

Et si dicatur, quod Tullius, ante verba jam allegata, dicit, quod *Contra naturam non est, spoliare tyrannum, cum possis, quem est honestum necare; atque hoc omne genus pestiferum, atque in ipsum ex hominum communitate exterminandum est*. Hic dico, quod verus tyrannus, quem constat esse tyrannum, exterminandus est isto modo, & Judicio, & non villanè, rusticè; quia nihil rusticum agendum est, ut dicit Tullius, ubi supra; nec insidiosè, & malitiosè. Unde idem Tullius, ubi supra, *Nemo*, inquit, *qui fortitudinis gloriam consecutus est, insidiis, & malitiâ laudem est adeptus*.

Ex quibus verbis etiam patet, quod occisor ille, de quo ad litteram loquuntur illæ Assertiones novem, propter illud homicidium non debet famari, neque laudari, cum id ordinaverit malitiosè.

Præterea sextò sequitur, quod in casu, tyrannus non iustus à Deo, posset seipsum licitè occidere. Consequens falsum; & patet consequentia, in casu quo nullo modo vellet, teste conscientia sua, à tyrannide desistere: tunc, ex quo est subditus Regis, juxta primam Assertionem, licitè seipsum posset occidere, sicut seipsum turpiter occidit tyrannus Zambri, 3. *Regum* xvi. 18. Sequitur quod Adramelech, & Sarasar, filii Sennacherib non peccassent, occidendo Patrem. Consequens falsum est; & contra illud: *Honora patrem* &c. *Exod.* xx. Et patet consequentia: quia ille fuit maximus tyrannus, ut patet, 4. *Regum*. xix. *Secundo Paralipomenon*. xxii. *Topicorum primo*. *Isaia*. xxvii.

Item. Octavò sequitur, quod nec Judæi peccassent. *Tom. V. Pars III.*

* forsan non

† forsan addendum non

‡ forsan idipsum

sent, occidendo Christum. Consequens falsum; & patet consequentia: quia crediderunt Christum maximum tyrannum, falsè, & insidiosè quærentem æqualitatem Dei. Unde arbitrabantur obsequium præstare Deo. Joan. xvi. 2.

Nonò. Sequitur, quod quilibet Christianus subditus Deo, posset licitè quemlibet Judæum occidere. Consequens, contra illud Psal. lvi. *Ne occidas eos*, scilicet Judæos. Patet consequentia: quia ipsi sunt maximi tyranni: saltem habitualiter; & conati sunt, atque conantur Regi nostro Christo, imò cuilibet Regi Christiano, auferre nobilissimam Dominationem &c.

Decimò. Arguitur sic: Nihil autorisunt Leges, naturalis, moralis, & divina, nisi iustum, & rectum. Sed occidere villanè, & viliter, propria temeritate, à quolibet subdito, & præcipue à suo cognato, & propinquo, cum quo parem ante fecerat socialem confederationem, nec est iustum, nec rectum &c. Major patet ex dictis Philolophi, *Sexto Ethicorum*: ubi vult quod *Lex præcipit omne bonum, & prohibet omne malum*. Minor verò patet ex hiis quæ dicta sunt, & ex hoc, quod *Nihil est turpius, quam cum eo bellum gerere, cum quo quis familiariter vixerit*: ut dicit Tullius, *Libro, De Amicitia*. Et iv. *Ethicorum*, dicit Philosophus, quod *Servile est, despiciere familiarem*.

Confirmantur omnia prædicta. Nullus debet occidi, nisi Judicio Legis: quia non Judex, sed Lex occidit; ut dicit Magister, ubi supra. *Judicium* autem accusatione, & deffensione constat: ut dicit Tullius, ii. *De Officiis*, propè medium Libri. Ergo &c.

Præterea, undecimò arguitur, & præsertim contra quintam, sextam, & septimam Assertionem. Rex non tenetur, nec debet remunerare actum illicitum, qui fit contra suam voluntatem, de quo summe dolet: sed sic est in casu Assertionem, quod actus ille fuit illicitus, & contra beneplacitum Regis, ut patet ex dictis, & in Litteris Regiæ Majestatis. Ergo &c.

Item. Duodecimò, contra octavam Assertionem: præsupposito quod, propriè loquendo, *Sensus litteralis Sacra Scriptura, est ille, quem loquens, id est, Spiritus Sanctus principaliter intendit*.

Arguitur sic: In nullo passu Sacra Scripturæ intendit loqui falsum: ergo sensus litteralis semper est verus. Patet consequentia: quia aliter vellet mentiri; ex eo quod *Intentio fallendi, cum falsa significatione verborum, est mentiri*; ut habetur, iii. *Sententiarum*. xxx. viii. *Distinct.* Et sic patet Assumptum; quia ipse est *Spiritus veritatis*, Joan. xvi. 13. *effugientis fictum*. Sapientia. i. 5.

Ultimò. Contra nonam Assertionem est Scriptura Sacra, in multis locis. *Levit.* xix. 12. *Non perjurabis in nomine meo*. Allegatur, *Matth.* v. Et secundum Jura: ac etiam Tullium, in *De Officiis*: *Fides hosti servanda*.

Confirmantur omnia prædicta. Illæ novem Assertionem condemnatae sunt Parisiis, per Dominum Episcopum Parisiensem, per Dominum Cancellarium, & omnes Doctores. Ergo non est verisimile, quod sint veræ; sed potius Scripturæ Sacrae contrariæ: & per consequens; Judicio Fidei condemnandæ. Refero ergo me ad damnationem prædictam, & ad futuram, in hoc vero Sacro Concilio faciendam per Judices Deputatos; & ad qualificationem ipsarum.

Scripta sunt prædicta omnia per me, manu propria, Constantiæ, tempore Concilii Generalis. 1415. Vigesima sexta die Novembris. Cum correctione Reverendissimorum Patrum Judicum, in materia Fidei Deputatorum. Et refero me in prædictis, præcipue ad casum, in quo confectæ sunt illæ novem Assertionem præfatæ.

Q q q 2

Dect

* forsan legendum auctoritate.

DECIMA SEXTA DELIBERATIO,

S E U

C E D U L A

Partis Affirmativæ.

Reverendissimi, Venerabilesque Patres, Iudices in causis Fidei, per Sacrum hoc Generale Concilium Deputati. De novem Assertionibus nuper per Reverendissimas Paternitates, atque per Sacræ Theologiæ Magistros præsentatis, inter quos ego minimus, & indignus; conscientia meæ, prout non solum ex professione mea, sed etiam juramento coram vobis corporaliter præstito, efficaciter obligor, satisfacere cupiens, pauca, quia intelligentibus loquor, præsentibus inferere volui, per modum inferius annotatum.

Et quia, respondendo ad istas Assertiones, respicere non habemus ad factum aliquod particulare; sed solum ad ipsas Assertiones in se nudè, & absolute consideratas, secundum modificationes, & qualificationes tyranni in ipsis inclusas: ideò, pro responsione ad illam materiam, pono illam Conclusionem.

Assertio prima, in ordine illarum novem Assertionum, nedum simpliciter est falsa; sed etiam in nostra Fide Catholica, erronea omnimodè, & refutanda. Et quia fortè aliquibus non sufficit dicere quòd ita sit, nisi hoc etiam rationibus, & auctoritatibus ostendatur: declaro primam partem illius Conclusionis *, attentis terminis dictæ Assertionis; & generali, ac universali modo loquendi; quia dicitur: *Licetum est unicuique subdito quemlibet tyrannum &c.* Ex quorum primo sequitur, quòd quilibet subditus talis Regis, huiusmodi tyrannum interficere licetè possit. Ergo &c. Episcopi, alique Clerici in Sacris Ordinibus constituti; item, & simpliciter ignorantes tales, aut talem esse tyrannum.

Item sequitur, quòd in tali casu filius, Patrem; Monachus, Abbatem; & servus, Dominum; imò & quis, seipsum licetè interficere possit; cum quilibet illorum possit esse talis tyrannus: similiter & quis, scire potest seipsum talem esse. Sed istis quid absurdus; quid denique seditiosus, infelicius, & confusibilis poterit inveniri?

Item. Sequitur, quòd cuilibet personæ privatæ, tali Regi subditæ, nulla publica auctoritate fungenti, liceat talem tyrannum occidere: quod est contra omnem rationem: etiam cum huiusmodi potestas coactiva non conveniat licetè, nisi publica potestate fungenti. Undè Beatus Augustinus, in primo, *De Civitate*, & ponitur in xxiii. q. viii. *Quicumque percutis*. Dicit: *Qui sine aliqua publica administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, & perjurum, vel quemcumque criminiosum interfecerit, aut irucidaverit, aut membris debilitaverit, velut homicida judicabitur.* Et ibidem, q. v. c. *Si non licet*. Dicit idem Augustinus, quòd *Ab hoc Præcepto, Non occides, quasdam exceptiones divina facit auctoritas.* Et prima; *His igitur exceptis, quos vel Lex iusta generaliter, vel ipse fons iustitiæ Deus specialiter, jubet occidi: quisquis hominem, vel seipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur.* Et modicum ante ait; *Nec Samson aliter excusatur, quòd seipsum cum hostibus ruinâ domus oppressit; nisi quia Spiritus Sanctus latenter hoc iusserat, qui per ipsum miracula faciebat.* Idem Bernardus, in Libro, *De Præcepto & Dispensatione.*

* Videtur addendum esse falsam,

Ex secunda; videlicet, quòd liceat interficere quemlibet tyrannum &c. Sequitur, quòd quilibet talis tyrannus, quantumcumque occultus, licetè a talibus occidatur.

Item. Qualitercumque talis, per cupiditatem, fraudem &c. tyrannifac: quæ manifestè falsa sunt, & patent consequentiæ; cum illæ modificationes, per cupiditatem, fraudem, fortilegium, & malum ingenium, non dicant manifestum processum ad actum exteriorem; sed magis quid de se occultum, vel actum interiorem, non tamen præcisè, vel solummodò actum invadentis, ut patet faciliter ex terminis. Ista idcirco Assertio non limitatur ad tyrannum actu Regem invadentem; vel ad causam inevitabilis necessitatis, ut dicunt adversarii; sicut clarè patet ex dictis; & illud valde advertendum est in ista materia. Cum ergo, secundum Ambrosium, super Epistolam primam, *Ad Corimb.* Et ponitur. xxiii. q. iv. *Si quis potestatem iudicis non est, sine accusatore damnare: quia ipse quadam iustitia animata, qua non est ad se, sed ad alium.* vi. Ethicorum, Ideò non potest esse Iudex, accusator, & testis. A fortiori igitur, talis subditus non potest esse Iudex, & testis, & actor, & executor; cum non sit majoris auctoritatis, quàm Iudex ordinarius, præsertim in casu Assertionis.

Item, secundum Thomam. Secunda secundæ. q. lxiii. Art. iv. *Occidere malefactorem est licitum, in quantum ordinatur ad salutem totius Communitatis. Ideò ad illum solum pertinet, cui committitur cura Communitatis conservande, ut sunt Principes publicam auctoritatem habentes.* Ex quo inferitur Argumento septimo, quòd illicitum est, quòd homo intendat occidere hominem, ut seipsum deffendat; nisi qui habet publicam auctoritatem &c. Pro quo clarè facit Augustinus, *Ad Publicolam*; & ponitur xxiii. quæst. v. *De occidendis.* Sicut ergo membrum putridum abscindendum committitur Medico totius corporis curam gerenti; & sicut virtus corporis humani regitiva, exponit partem, pro salute totius; sic in proposito. Idcirco &c. non ad quemlibet pertinet bonum commune procurare, cum iactura alterius: quia, ut dicit Sanctus Thomas, ibidem, Argumento iii. *Facere aliquid, ad utilitatem communem, quod nulli nocet, hoc licitum est cuilibet persona; sed si sit cum noxamento alterius, non licet; nisi secundum iudicium ejus, ad quem pertinet existimare quòd sit subtrahendum partibus, pro salute sui corporis.* Concordat Petrus de Coringis, in iii. Ex qua radice multæ rationes adversariorum clarè solvi possunt.

Ex illis igitur patet, quòd prima pars Assertionis est falsa; quia minus generalis est, extendens se ad omnem huiusmodi tyrannum, sive sit notoriè talis, sive non; cum tamen, secundum sanctum Thomam, in suo, *De Regimine Principum*, ad Regem Cypri, & quàmplures alios; *Notoriè tyrannus, & incorrigibilis, per Superiorem; & intolerabilis subditis, magis est iudicio Dei reservandus, quàm per privatam auctoritatem, vel seditionem occidendus.* Et secundum Alexandrum de Halis, in parte. *Ad interficiendum, secundum Legem, requiruntur tria. Primum est: iusta causa; ut si meruerit reus interfici. Secundum: iustus crò; ut occidens habeat potestatem, & convictus sit reus de crimine. Tertium: iustus animus; ut scilicet fiat solo amore iustitiæ, non libidine vindictæ, vel appetitu pœnæ.*

Malè ergò dicitur, quòd hoc licitum sit, secundum Leges, naturalem, moralem, & divinam.

Nec relevat illud, per quod adversarii dictam partem asserentem colorare nituntur, dicentes: *Eos, qui zelo sanctæ affectionis, pro salute Reipublicæ certant, Spiritus Sanctus, secreta inspiratione auctorifac.* Quia si hoc universaliter intelligunt; non est verum: alias, Sanctorum Martyrum occifores, arbitantes se in hoc

hoc obsequium prestare Deo, eodem modo possent excusari. Si autem hoc intelligunt specialiter, in casu nostro; hoc tenentur ostendere, & probare: sicut illi, qui dicunt, se à Deo missos ad prædicandum, quibus non creditur, nisi per miracula, vel per Scripturam Sacram hoc probent, ut patet in Capitulo, *Cum ex injuncto. De hereticis.*

Sit Propositio. Ex illis patet consequenter, quòd secunda pars illius Assertionis, etiam manifestè est falsa, quæ dicit, quòd *Necum hoc est licitum, sed etiam honorabile, & meritorium*: & cum nullum opus illicitum, & iniquum sit tale; sed magis reprehensibile, & demeritorium.

Nec obstat quod aliqui objiciunt, de obstetricibus. *Exod. 1.* Quia remuneratæ non fuerunt propter mendacium; sed pro timore Dei, & benevolentia, ex quibus processit mendacium, ut dicit Sanctus Thomas. 2^a. 2^a. quæst. 110. Hæc autem Assertio dicit manifestè, quòd talis occisio iusta & meritoria sit & laudabilis: nec salvat eam, quod adjicitur, *maximè quando est talis potentia* &c. Quia illa Assertio propter hoc adverbium, secundum ejus communem acceptionem, præsupponere videtur veritatem præmissorum, specificando casum, in quo maximè præmissa habent veritatem. Si tamen aliter caperetur, non relevaret; quia non præmittitur, quòd non possit aliter iustitia fieri, per Supremum: sed, *bono modo, &c.*

Item. Non obstante potentia talis tyranni, Rex potest eum ad Judicium evocare; & exigente sua contumacia, secundum Juris ordinem, contra eum procedere: & tandem, si malitia ejus est notoria, vel sufficienter probata, subditos ad occidendum eum autorisare.

Cum igitur Judex, seu Rex talis, teneatur Juris ordinem, in quantum potest, servare, quia non potest talem non monitum, non citatum, non convictum, & subito interficere: ergo nec talis subditus, majorem utique non habens auctoritatem. Non ergo licet cuilibet sic occidere, sine quocumque Mandato, ut dicit Assertio.

Secunda pars Conclusionis positæ, videlicet quòd ista Assertio in nostra Fide manifestè sit erronea, probatur: quia manifestè est contra Sacram Scripturam, in multis locis; specialiter contra Præcepta Decalogi, *Non occides*: secundum intellectum ejus debitum à Spiritu Sancto traditum; videlicet: *Non occides*, supple, voluntariè, & sine legitima auctoritate.

Per primum, excluditur occisio casualis, & quando vis vi repellitur, cum moderamine &c. quia tales intentionem, & voluntatem occidendi non habent.

Per hoc ergo Præceptum, omnis injusta hominis interfectio prohibetur. Sed talis est ista: ut patet ex dictis. Igitur est contra Fidem, dicere talem esse licitam. Istam Consequentiam satis latè, &, iudicio meo, benè deduxit, Dominus Cancellarius: ideò ad illam me remitto.

Non dico, quòd hominem interficere, sit contra Fidem: sed dicere, quòd licitum sit hominem taliter interficere, est in Fide nostra erroneum: hoc si quidem Præceptum, ad intentionem Legislatoris, non minùs tenendum est, quàm Articulus Fidei.

Ad idem facit sanctus Thomas, 2^a. 2^a. *Quæstione prima. Argumento primo*: ubi quærit: *Utrum obiectum Fidei sit veritas prima*. Et arguitur, quòd non, quia tunc idem est Fides, & fidelitas, cum sint opposita. Sed circa omnia quæ sunt in Scriptura Sacra, potest esse infidelitas; quia quidquid horum homo negaverit, infidelis reputatur. Et respondendo ad hoc, concedit, quòd *Omnia in Scriptura Sacra contenta pertinent ad Fidem*; in quantum per talia ordi-

nantur ad eam, & eis assentimus, propter divinam veritatem. Ecce propositum hoc idem expressius tangit ibidem. *Argumento vi.* ubi objicit, quòd *Credibilia non sunt per Articulos deducenda*; quia *omnium quæ sunt in Sacra Scriptura, est Fides*. Sed illa non possunt reduci ad certum numerum, propter multitudinem. Respondet, quòd *Aligua sunt credibilia, de quibus est Fides, secundum se*: de aliquibus verò, solum in ordine ad alia; sicut in aliis scientiis quedam proponuntur, ut per se intentia; & quedam ad manifestationem aliorum. Quia verò Fides principaliter est de his, quæ videnda speramus in patria, juxta illud Apostoli, *Ad Hebræos. xi. 1.* Fides est substantia &c. Ideò per se ad Fidem pertinent illa, quæ directè ordinant ad vitam æternam; sicut, sunt tres Personæ; Omnipotentia Dei; Incarnatio Christi; & hujusmodi: & secundum illa distinguuntur Articuli. Quedam verò proponuntur in Scriptura, ut credenda, non quasi principaliter intentia; sed ad prædictorum manifestationem, divina Majestatis, vel Incarnationis Christi: & secundum talia non oportet Articulos distinguere. Ecce quomodo expressè Sanctus Thomas dicit, quòd omnia in Sacra Scriptura habita, nobis proponuntur credenda; &, per consequens, aliquo modo pertinent ad Fidem.

Item. Illa Assertio non minùs est contra Fidem, quàm illa nuper condemnata in hoc Sacro Concilio: *Quilibet tyrannus potest, & debet* &c.

Ex illis sequitur, quòd omnes Assertionem posteriores, illam primam supponentes, vel ex ea dependentes, falsæ sunt, & erroneæ; licet aliquæ ex eis videantur minùs universales, & generales.

Patet hoc; attento quòd hujusmodi Propositiones, in materia morali, per modum Regularum, & Maximarum, humanorum actuum directivarum, & regulativarum ponuntur, & sunt accipiendæ, ut dicunt etiam Juristæ: *Propositio indefinita, per modum Constitutionis, vel juris posita, universaliter est intelligenda.*

Sequitur secundo, quòd secunda Assertio falsa est, & erronea, patet ex prima, personæ asserentis primæ dependet*, & ad ipsam sequitur, eamque supposito†. Est denique dictis Legibus valde injuriosa, cum utique nulla Lex iusta illicitum autorisat.

Tertiò. Quòd tertia Assertio etiam falsa est, & erronea, patet ex prima specialiter; insuper continet malitiam, in eo quòd dicit: *Per explorationes & insidias*, & quòd, *hæc est propria mors talium* &c. quia est contra illud, *Exod. xxi. 14.* *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias; ab Altari meo evelles eum ut moriatur.*

Ex quo patet, quòd nullus per insidias, & subito debet interficere proximum suum, quantumcumque etiam periceleratum; nisi in casu specialis revelationis divinæ, & necessitatis inevitabilis. Et addunt aliqui casum diffidationis: quia debuit sibi præcavere. Ratio hujus est: propter periculum damnationis animæ. Sic enim interficiens, quantum in eo est, mortem procurat animæ proximi sui, nisi exuberanti gratia præveniat: ut dicitur in Decretali. *Pro humani. De homicidio. Lib. vi.*

Sequitur quartò. Quòd quarta Assertio similiter est falsa, & erronea, imò est plusquàm prima, pro quòd generalius, & universalius loquitur, quàm prima: quia dicit de omni tyranno, in communitate.

Sequitur quintò. Quòd quinta Assertio falsa est, & erronea: insuper tali Regi injuriosa, in eo quòd

Q99 3

* Forfan legendum Patet ex prima; quia ex persona asserente primam dependet;

† Forfan supponit

dicit: ipsum, tale factum nefarium authorisare debere, & acceptare.

Sequitur sextò. Quòd sexta Assertio falsa est, & erronea facilliter † ex prima, & ejus deductione; cum secundum omnem Legem, Rex positus sit in vindictam malefactorum & non in remunerationem.

Ex quo sequitur septimò. Quòd Assertio septima similiter falsa est, & erronea, Regique multum injuriosa. Non enim ex maleficio debet Rex aliquem plus amare; nec ejus peccatum pro fidelitate habere, & reputare. Neque etiam est simile de Michaële, & Phinées, quos sexta Assertio adducit: quia isti, sic faciendò, non peccaverunt, sicut ille interfector.

Sequitur octavò. Quòd Assertio octava etiam falsa est, impertinentem, & extortam expositionem dicti Apostoli continens. Patet: quia nec Doctores Sancti, nec Glosa Ordinaria, nec aliquis Postillatorum, quos pro nunc videre potui, istam litteram Apostoli sic exponunt; sed longè aliter. Nam Glosa Ordinaria, per litteram illam intelligit Vetus Testamentum, quod quidem occidit, supple *sine spiritu*; non quidem directè, sed occasionaliter: & ibi declarat. Non tamen propter hoc est malum; sicut *Scientia*, sine Charitate: B *inflat*. 1. Cor. vii. 1. Non tamen propter hoc, scientia sine Charitate, est mala. Aliter exponit: intelligendo per litteram, Legem; & per scripturam & spiritum, gratiam. Vel secundum quendam Postillatorem, Apostolus hinc ponit differentiam sui, ad Ministros Veteris Testamenti, quia illi sunt Ministri litteræ, docentis tantum: non autem Spiritus vivificantis; quia in eorum Sacramentis non conferebatur gratia: Ministri autem Novi Testamenti, litteræ docentis, & Spiritus vivificantis sunt Ministri, quia in eorum Sacramentis Novæ Legis, conferuntur dona Spiritus &c.

Vel si exponitur Apostolus, ut exponit ipsum Magister Nicolaus de Lyra, quem adversarii adducunt; intelligendo per litteram, Vetus Testamentum, specialiter quoad cæremonialia; & per spiritum, Novum Testamentum: non tamen propter hoc non † habent intentum. Quia licet talis littera modò occideret observantem cæremonialia; non tamen ejus sensus litteralis occideret quemque: quia non est idem littera, & sensus litteralis Sacræ Scripturæ. Nam littera est sensus grammaticalis litteræ; sensus autem litteralis, est sensus quem author Scripturæ, qui Deus est, intendit: ut dicit sanctus Thomas, in *prima q. 1. Argumento x*, ex quo solo, secundum Augustinum, in Epistola ad *Vincentium*, potest trahi Argumentum. Quomodo ergo talis aliquando est falsus?

Hoc idem dicunt aliqui, velle Nicolaum de Lyra, primo Prologo super Biblia; quem tamen, de præsentia, videre non potui. Undè sanctus Thomas, ubi supra, in fine, infert, quòd sensui litterali Scripturæ Sacræ non potest subesse falsum; nisi diceretur sensus litteralis, qui habetur ex significatione grammaticali terminorum, sicut videntur capere aliqui adversarii. Sed certè hoc non videtur benè dictum: quia, ut dicit sanctus Thomas, ubi supra, sensus litteralis Scripturæ significativè non potest propria figura *, sed figuratum; sicut ibidem declarat, per exemplum.

Ex illis igitur patet, quòd satis extorta est expositio illius Assertionis; præsertim applicando illam ad propositum, sicut Assertor ejus videtur intendisse, quòd videlicet hoc Præceptum, *Non occides*; sensu litterali aliquando occiderit animam. Nam licet Beatus Augustinus, in *De Baptismo par-*

vulorum, per litteram intelligebat Decalogum: nequaquam tamen vult, quòd ille, in sensu litterali, aliquando occidat directè; licet benè occidat indirectè, & occasionaliter, ut tangit glosa: quia *Virtus peccati Lex*, ut alibi dicit Apostolus, 1. Cor. xv. 56.

Sequitur nonò. Quòd Assertio nona, & ultima falsa est, & erronea. Patet: quia manifestè viam aperit ad perjuriam, asserens indistinctè, promissiones, & juramenta, qualitercumque fieri possunt, non obligare, si contingat ea vergere in præjudicium unius confœderatorum, & uxoris suæ, aut liberorum. Hoc enim manifestè videtur esse contra illud Præceptum Decalogi: *Non assumes nomen Dei tui in vanum*; ubi, secundum Doctores, præcipitur omne juramentum deliberatè, & licitè factum, esse servandum, dum non vergit in animæ detrimentum; etiam usque ad mortem temporalem: quia plùs debet diligi anima, quàm corpus; & Fides, rebus temporalibus quibuscumque. Secundum Jura vulgaria, juramentum servandum est, quod non vergit in salutis æternæ dispendium, licet damnosum sit rebus, & corpori; sit initum etiam cum hostibus: quia secundum Augustinum, *Ad Bonifacium*. *Fides hosti servanda est*. Alioquin tota societatis civilitas radicatus evulsa periret, cum secundum Apostolum, *Juramentum omnis controversia fit finis*. Heb. vi. 16. præcipuumque humanæ societatis vinculum.

Item. Hæc Assertio, aut loquitur de præjudicio solum spirituali: tunc si posset intelligi, vera esset. Sed tamen quia hoc non explicatur, nimis generaliter, & indistinctè loquitur: vel de præjudicio temporali, hæc Assertio intelligi debet; quia loquitur de præjudicio uxoris, & filiorum. Constat autem, nullum juramentum mariti, aut Patris vergere in præjudicium animæ uxoris, aut filiorum. Ex illo clarè patet, probationem adversarii nequaquam procedere: quia loquitur de præjudicio spirituali solum &c.

Ex illis infero ultimò, responsionem affirmativam, ad quæstionem quæ quæritur: *Utrum illa novem Assertiones Fidei Judicio sint reprobandæ*, capiendò participium *reprobandæ*, pro *digna reprobatione*. Nam omnes illæ Assertiones, in quantum occasionem injustam & iniquam, dicunt justam & licitam; seu insidias illicitas authorisant; vel juramenta & promissa asserunt non obligare, si quocumque modo præjudicant confœderatis; vel Scripturam Sacram affirmant, in sensu Authoris principalis aliquando non esse veram, vel occidere directè; sunt in Fide, & bonis moribus erroneæ, & multipliciter scandalosæ, ut satis deductum; & probatum est, *impreto.

Si autem li *reprobandæ*, in titulo quæstionis, dicit expedientiam reprobationis per hoc sacrum Concilium faciendæ; tunc dubium est mihi, & fortè in tali sensu Theologis non est proposita. Tamen, sine præjudicio melioris sententiæ, dico, quòd si ex condemnatione illarum Assertionum innumera, multaque mala, ac scandala sequerentur, si pro nunc condemnarentur, ut multi dicunt; & modicus, aut nullus fructus: crederem illam condemnationem, pro nunc, esse omittendam. Si autem ex suspensione, vel omissione talis condemnationis Fides periclitaretur, plurimæque mala, & inconvenientia sequerentur, ut alii constanter affirmant; & de facto extorta in cordibus hominum radicarentur, credentium hujusmodi Assertiones sic solemniter, in Judicium sacri Generalis Concilii, quod supremus, & convenientissimus Judex est in materia Fidei, hinc in terris, deductas, tacitè approbari: vel aliquam probabilitatem habere; jux-

† Forſan legendum ſimiliter

† forſan delendum non

* Hic aliquid deſideratur

† Verbum corruptum

juxta illud: *Error cui non resistitur, approbatur &c.* judicarem omnino *, non obstantibus scandalis quodcumque: quia, ut dicit Gregorius, Regula Juris. III. *Utilius scandalum nasci permittitur, quam ut veritas relinquantur.*

Ista, quæ supra scripta sunt, hæc sunt quæ ego &c. Sacre Theologiæ Professor indignus, de ista materia, secundum Deum, & conscientiam meam, fideliter, & indubitanter sentio. In cujus testimonium hæc manu propria mea subscripsi.

* *Admittendum videtur, condemnationem illarum non esse omittendam, vel ulliquid simile, omissum ex MS.*

DECIMA SEPTIMA DELIBERATIO,

Partis Affirmativæ.

Sub correctione hujus sacri Concilii Constantiensis, Reverendissimorum Dominorum in materia Fidei Judicio.

Ego &c. Sacre Theologiæ Professor minimus, B sentio de novem Assertionibus mihi oblatis, sic ut sequitur.

Primò. Videtur mihi quòd dictæ Assertiones, acceptæ in generalitate, & extensione quam habent ex forma sua, non sint veræ; sed quælibet earum falsa. Et ad hoc dicendum, movent me nondum auctoritates, & rationes per alios contra dictas Assertiones deductæ; sed etiam aliæ quædam rationes inferius annotatæ.

Ex quo infero, quòd quælibet earum est erronea: quia si falsa; tunc erronea. Nam secundum Augustinum, super Psalmum: *Error, est falsi pro vero approbatio.*

Secundò. Videtur mihi, quòd quælibet harum Assertionum, accepta ut supra, est periculosa, & occasionem ruinæ præbens; maxime simplicibus, & imperitis: quoniam quælibet earum est injuriosa, aut divine Legi, aut Regali Majestati; aut est ad mala licentiam ac viam præbens; quamvis una magis, & alia minus. Et ad hoc dicendum, movent me auctoritates, & rationes per alios adductæ, ad quas me refero. Et dico, quòd cujuscunque harum Assertionum dogmatizatio, est per hoc Sacrum Concilium prohibenda: quoniam ad hoc Sacrum Concilium pertinet purgare Ecclesiæ aream de doctrinis periculosis sibi denunciatis, sicut laudabiliter fecit in reprobatione Articulorum Wicleff, & Huls, &c.

DECIMA OCTAVA DELIBERATIO,

SEU

C E D U L A

Partis Affirmativæ.

Reuerendissimi in Christo Patres, & Domini præstantissimi, cum omni reverentia, & honore, ac determinatione Sacro-sancti hujus Constantiensis Generalis Concilii, & singulariter nostrum omnium Dominorum, Judicium in facto Fidei commissorum; ad quæstionem propositam, respondet C. Magister in Theologia, in modum qui sequitur: dicens, quòd doctrina in his novem Assertionibus contenta, est erronea, in Fide, & moribus, ac multipliciter scandalosa.

Probatur. Quia est contra ista duo Præcepta

Decalogi: *Non occides: & Non assumes nomen Domini in vanum* Exod. xx. & hoc secundum intellectum Sanctorum Doctorum. Dicit enim Beatus Augustinus sic, exponens illud Præceptum, *Non occides*, in primo Libro, *De Civitate Dei*, cap. xxi. *His igitur exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel ipse fons iustitiæ Deus, specialiter, occidi jubet: quisquis hominem, vel seipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur.*

Item. Hæc doctrina continet virtualiter errorem nuper in hoc Concilio Generali Constantensi condemnatum, videlicet: *Quilibet tyrannus potest, & debet &c.* & in eadem radice fundatur. Addit insuper circumstantias plurimum aggravantes, sicut de authorisatione Legis divinæ, naturalis, & humanæ, respectu talis homicidii, in secunda Assertionem.

Item. De appetitione occisionis, seu mortis per explorationes, & insidias, villanæ, seu turpiter, quòd idem est, in tertia & quarta Assertionibus. Per quod videtur approbare mortem subitam, & improvisam, quæ non solum corpus, sed etiam anima, nisi gratia Dei præveniat, perimitur; sicut fiebat per assassinos, contra quos, & eorum Dominos, facta fuit Decretalis, in Concilio Lugdunensi. *Pro humani, De homicidio.* Libro vi.

Item. Quòd *Rex debet habere tale homicidium acceptum, & remunerare occisorem; & amplius quam ante diligere, ac suam bonam fidelitatem facere predicari &c.* in quinta, sexta, & septima Assertionibus.

Item. Ad confirmationem errorum addit, quòd *Semper tenere sensum litteralem in Sacra Scriptura, est occidere animam*, in octava Assertionem. Quasi velit dicere, quòd in aliquibus locis Sacra Scriptura sit falsa, & erronea, secundum sensum litteralem: quòd si concedatur, peribit tota Scripturæ authoritas, cum nullum sit efficax argumentum, nisi fuerit in sensu litterali fundatum.

Item. Addit, quòd *In nullo ligat juramentum, vel confederatio facta inter aliquos, si vergat in præjudicium alterius jurantis &c.* ut in nona Assertionem. Nec distinguit, de præjudicio in bonis animæ, corporis, aut fortunæ; sed generaliter loquitur de præjudicio quantumcumque magno, vel modico. Et ita docet magis eligendum fore fidem, promissionem, & juramentum frangere, quam denarium habentem, vel obolum perdere. Hæc autem omnia erronea sunt, & ad finem pessimum tendentia; quia ad justificationem horrendi, & detestandi homicidii.

Ex quibus inferitur responsio affirmativa ad quæstionem propositam, scilicet quòd hæ novem Assertiones supra scriptæ, merito sunt Fidei Judicio reprobandæ: & hoc confirmiter ad deliberationem Reverendissimi in Christo Patris, Domini Cardinalis Cameracensis. Patet ex dictis. Et hæc sint dicta, sub correctione benigna.

DECIMA QUARTA DELIBERATIO,

S E U

C E D U L A

Partis Affirmativæ.

Et sunt duo Doctores in Theologia,
infra scripti in eadem Cedula.

Reverendissimi Patres, & Domini. Cùm in Cedula per vestras Reverendissimas Paternitates & Dominationes, super novem Assertionibus &c. mihi data, quærat: An sint Fidei Judicio reprobandæ. Cum benigna correctione, & determinatione Sacri Concilii, & vestrarum Paternitatum Reverendissimarum, præsupponendo protectiones in simili actu solitas, & debitas, divido prædictam quæstionem in duo membra, seu in duos sensus quæstionis.

Primus est: An prædictæ Assertiones sint erroneæ, hæreticæ, & scandalosæ &c. Aut quales, & qualiter condemnandæ, vel qualificandæ.

Secundus quæstionis sensus est: An eas expediat Judicio Fidei condemnari.

Pro responsione ad primum membrum, in quo consistit difficultas principalis, in quantum concernit dicta quæstio Jurisdictionem Fidei, & factum, seu deliberationem Theologorum: præmitto, secundum doctrinam Philosophi, in primo *Rhetoricorum*, quod Leges, Constitutiones, Judicia melius fuerint, suntque minus suspectæ, & suspecta, ante eventum casuum particularium per eas judicandorum, propter inordinatos favores, vel odia, & alias passiones, quæ plurimum pervertunt judicium. Ex quo sequitur, quod si Assertiones abstraherentur ab omni casu particulari de ipsis, ut sunt quædam Leges, vel Regulæ agendorum: certius, & sincerius judicaretur. Sed hæc abstractio, ut credo, in paucis habebit locum, saltem non in omnibus.

Secundò. Præmitto, quod dictæ Assertiones, quæ, ut tactum est, tanquam Leges, vel Regulæ humanorum actuum ponuntur; positæ sunt, non solum, ut tales, & abstractæ ab omni casu particulari, sed ut justificationes, seu justificativæ alicujus actus mali, & reprobandi: & ex hoc aliquantulum, imò multum redduntur magis suspectæ, magisque condemnabiles, & reprobandæ Judicio Fidei: adeò quod si de se essent veræ, ex tali tamen abusiva explicatione, ad actum nefandum, & iniquum aliquantulum inferrentur, & specialem reprobationem, tanquam adulterinæ, & specialiter applicatæ mererentur.

Consimiliter, dato quod Cæsius, ad quem applicarentur, esset solum de malitia suspectus, & non clarè, vel notoriè malus: ex hoc tamen suspectæ, & reprobandæ specialiter redderentur.

Istis præmissis. Dico primò, quod illæ Assertiones novem, sunt tanquam præsumptuosissimæ, & suspectæ erroris, Judicio Fidei reprobandæ, & condemnandæ. Hoc est clarum. Tùm quia cùm sint solum probabiles, secundum adversarios, sunt tamen assertæ, seu tanquam Assertiones positæ. Quia ergo clarissime tangunt Fidem, & credenda in Præceptis, ad quæ, vel quorum observantiam omnes obligantur, & illorum credendorum cre-

dulitatem habere, etiam quantumcumque sint simplices, post discretionem adeptam; saltem non potest negari quin ad eorum credulitatem obligarentur omnes Theologi: sequitur clarissime, quod sunt tanquam præsumptuosæ Judicio Fidei reprobandæ, & condemnandæ. Tùm quia illæ Assertiones tanquam Leges, vel Regulæ humanorum actuum sunt positæ, & assertæ ante eorum omnem authorisationem; imò textualiter, & multum apparenter contra Præcepta Decalogi, scilicet illa: *Non occides*: &, *Non perjurabis*. Ergo saltem sunt temerariæ, præsumptuosæ assertæ, & tanquam tales Judicio Fidei condemnandæ.

Unde talis & tanta reverentia haberi debet ad divina Præcepta, & ad credenda eis correspondentia, quod quidquid eis contrarium apparet, vel probabiliter asseritur, tanquam temerarium, & præsumptuosum damnari debet, & reprobari. Tùm quia illa doctrina est suspecta apud bonos, & graves; seu gravis autoritatis in sacra doctrina, & ejus expositione, ac elucidatione: puta apud Theologos Parisienses, & innumeros alios Doctores. Ergo ut prius, illæ Assertiones tanquam præsumptuosæ, & temerariæ assertæ, sunt Judicio Fidei condemnandæ, tanquam vehementer suspectæ &c.

B Secundo dico, quod nihilominus prædictæ Assertiones novem sunt Judicio Fidei reprobandæ, & condemnandæ; eo modo, quo per deliberationem Parisiis factam condemnatæ fuerant: quæ condemnatio, seu earum qualificatio, data est per Reverendissimum in Christo Patrem, Dominum Cardinalem Cameracensem: ad cujus declarationem credo sufficere rationes, & motiva adductas, & adducta per ipsum Reverendissimum Patrem. Condemnatio enim facta in hoc sacro Generali Concilio hujus Propositionis: *Quilibet tyrannus potest, & debet licite, & meritorie occidere quemcumque vassallum suum vel subditum; etiam per insidias, vel blanditias, & adulationes, non obstante quocumque juramento, seu consideratione factis cum eo, non expectata Sententia; vel Mandato Judicis cujuscumque*, insertas esse* condemnandas.

Hæc enim Propositio per Generale Concilium condemnata, includitur sententialiter, & clarè virtualiter in illa doctrina novem Assertionum prædictarum: & super addunt illæ Assertiones multas circumstantias reddentes eas magis condemnabiles, secundum quod ad longum satis declaravit idem Pater, in sua deliberatione.

Item. Si illa Propositio tangat Fidem, si pro†, quia, ut declaratum est per idem Concilium; à fortiori, istæ novem, cùm asserant, *Licetum esse, laudabile, & meritorium, remunerandum, & publicandum, seu prædicandum, & in nullo reprehendendum*, aliquod, imò aliqua, quæ sunt nedum contra sanam doctrinam, & contra dictorum Præceptorum approbatas expositiones, & dicta Sanctorum, circa ea, si in† de quacumque Propositione practica ita asseretur, ipsa intraret forum Fidei, etiam de levando festucam.

Item. Illa Propositio multo minus fuit sine assertore condemnata, quàm condemnarentur istæ: quia satis, & nimis pro assertore, vel actore, aut publicatore reputari debet publicatio facta in hoc sacro Concilio; imò defensio: & rationes factæ per Episcopum Attrebatensem, quoad hoc, plus faciunt, quàm earum publicatio, vel Assertio in uno Actu Scolastico, aut in Prædicatione. Et ideo ob carentiam assertoris non debet deesse earum condemnatio.

Item.

* *Locus corruptus: forsan legendum, inserta, esset condemnanda.*

† *Locus corruptus.*

‡ *Locus corruptus.*

Item. Casus inevitabilis, quo non possunt salvari prædictæ novem Assertiones, cum in eis non exprimitur, imò potius oppositum denotetur: similiter esse meritum, & aliæ circumstantiæ depravantes, superadditæ illis novem Propositionibus, ultrà malitiam prædictæ condemnatæ Propositionis, multò amplius eam excusarent, & veram, aut probabilem redderent, quàm possint illas novem Propositiones, vel probabiles, aut veras reddere; quoniam major, & inevitabilior necessitas, & magis authorisatio per Leges, naturalem, moralem, A & divinam occurreret in occisione tyranni Republicam invadentis, & destruentis, ut liberetur ipsa Respublica, & salvetur, quàm pro salute corporali Regis hoc faciendo; cum de tyranno supremo Republicam invadente minùs fieri possit Justitia, bono modo, quàm de quocumque tyranno inferiore ad Regem, ut clarè, & manifestè declarari potest. Ergo istæ novem Assertiones multò magis Judicio Fidei condemnandæ, quàm illa, ut profertur, per sacrum Concilium condemnata.

Item. Multum notari debent illæ horribiles circumstantiæ, omnes ferè malum, nedum inter Christianos, sed etiam inter Infideles inducentes, & apud omnem Sectam damnabiles, & proditorias, scilicet *per insidias, blanditias* &c. Et potissimè, quia perperrantur, & inducere solent mortem subitam, & improvissam, quam intendere, à quocumque, maxime Chittiano, est inexcusabile, B & clarè contra charitatem fraternam; nec potest hoc, scilicet mortem improvissam, & subitam, ac damnationem animæ, quam vocat Auctor, *mortem secundam*, Judex licitè intendere; cum sit notoriè contra illud Præceptum: *Diliges proximum tuum sicut te ipsum*. Matth. xxii. 39. hoc est, ad vitam æternam. Imò vilissimus tortor tenetur, si possit, animam condemnati salvare. Etiam videtur illa Propositio sapere errorem de obstinatione viatorum, quamdiu sunt in via.

Item. In illis novem Assertionibus non exprimitur quòd sit notoriè tyrannus, neque tanquam talis judicatus, vel declaratus; nec ponitur, quòd habita authoritas sit interficiendi &c. per revelationem Dei: quæ tamen videntur circumstantiæ excusabiles, si sint possibiles apponi.

Item. Multum cavendum est Judicibus Fidei, & specialiter sacro Generali Concilio, ne videatur favere interfectionibus, vel homicidiis, quæ sunt de maximis peccatis. Et considerandum est attentè, quòd inferiores, & laici sunt multum & nimis inclinari ad imponendum vitia, potissimè tyrannidis, Superioribus suis; & libenter caperent occasionem, sub isto confecto colore, invadendi, & occidendi suos Superiores, eis imponendo tyrannidem. Nihil enim facilius est, quàm de quocumque Principe dicere: Tu machinaris contra salutem tui Principis. Tu laudabiliter & meritorie potes, & debes occidi per insidias &c. si pro omni probatione sufficit dicere, hoc notorium esse, absque declaratione, vel condemnatione. Nec condemnare prædictas Assertiones, est facere novum Articulum, sed est declarare ipsas esse contra Articulos Fidei, quos* facere potest Episcopus, vel Archi-Episcopus alius à Papa.

Pater ergo responsio ad primum membrum; scilicet quòd illæ Propositiones, seu Assertiones sunt D Judicio Fidei reprobandæ, & condemnandæ, de eo modo quo Pariis sunt condemnatæ, & non gravius.

Ad secundum membrum quæstionis, quod est de expediendi: credo, quòd expediret eas condemnare, etiam in hoc sacro Concilio; tum quia fuerunt deffensatæ publicè; tum propter scandala,

Tomi. V. Pars III.

* Forfan legendum, quod

quæ aliàs contingere possent, si Generale Concilium propter timorem, vel aliam passionem non audeat, aut velit Propositiones condemnabiles condemnare. Quia tamen circà hoc deliberare non est proprium Theologorum; quantum ad hoc, me refero ad determinationem, & deliberationem sacri Concilii.

VIGESIMA DELIBERATIO,

SEU

C E D U L A

Partis Affirmativæ.

R Everendissimi Patres, ad Cedula mihi traditam pet Reverendissimas Paternitates vestras, in qua quaritur: Utrum novem Assertiones infra scriptæ sunt Judicio Fidei reprobandæ?

Ego Frater &c. Professior immeritus in sacra Theologia; facta diligenti investigatione veritatis supra dicta quæstione, per præstitum à me juramentum, & sub obligationibus cæteris, quibus ad bonum Fidei tencor: Respondeo ad præfatam quæstionem affirmativè, quòd videlicet sunt Judicio Fidei condemnandæ; cum illis qualificationibus dudum ab Episcopo Parisiensi factis, vel amplioribus.

Dico insuper, totam hanc doctrinam pestiferam extirpandam esse, prout jam sacrum Concilium videtur incepisse in condemnatione istius Propositionis, *Quilibet tyrannus* &c. quæ includitur in istis, prout Reverendissimus Pater, Dominus Cardinalis Cameracensis, in sua Deliberatione, clarissimè, & succinctè deduxit; cujus Sententiæ, licet penitus inhæreatur, tamen, in obsequium Fidei, rationes aliquas, & paucas, pro elucidatione meæ Deliberationis, in his scriptis deduco, referens me ad allegata per Dominum Cancellarium Parisiensem, suis in Audientiis publicis, quibus adhæreo, & adhærere intendo.

Supponitur primò, quòd hoc Præceptum: *Non occides*, sit de Lege divina, & pertinet ad Fidem; quod negari non potest, nisi Scripturæ sacræ textus in multis locis negetur. Indè est, quòd omnes errores, qui circà hoc Præceptum pullularunt, errores in Fide dicti sunt, ut patet in errore Manichæorum, *De non occidendis animalibus*; & similiter in istis erroribus, *De occidendis tyrannis* &c. *Quilibet tyrannus* &c. quæ Assertio hæretica, fuit nuper condemnata per hoc sacrum Concilium.

Secundum: suppono, cum Sanctis Doctoribus, quòd ratio hujus Præcepti est ista: quia solus Deus est auctor vitæ hominis; ideò nullus debet eam auferre, nisi sit Dei Minister. Quam rationem hujus Præcepti malè considerantes Manichæi, dixerunt, ipsa animalia ab homine etiam non esse occidenda, cum vitæ eorum Deus sit auctor, & non homo; non animadvertentes, quòd animalia cætera ad usum hominum ordinata sunt; ideò erraverunt: homo verò ad ipsum Deum dumtaxat ordinatus est; & ideò solùm ab ipso Deo, vel ejus Ministris occidendus est. Quamobrem, homini fuit datum univrsale negativum Præceptum, videlicet. *Non occides*.

Sed quia Deus quosdam homines constituit in terris suos Ministros, quibus ad reprehensionem malorum dedit authoritatem occidendi; igitur sic intelligitur hoc Præceptum, videlicet *Non occides*, propria authoritate. Deinde quia isti Ministri Dei sunt homines, & per consequens fallibiles, & pas-

R r r

sibiles;

libiles; potestas eorum modificata est per alias duas circumstantias, scilicet, *innocentem*, vel, *non concitatum*; & per istam, *non livore vindictæ*. Et sic patet, quoad hoc, quod ut homo licite ab altero interficiatur, necesse est ut omnes istæ circumstantiæ simul concurrant. Quod notatur in dicto Apostoli, ad Romanos, xiii. 4. *Non sine causa gladium portat, Dei enim Minister est*: ecce primam. *Vindex in iram, ei qui malum operatur*: ecce alias duas.

Prima verò est principalis: quia aliæ duæ sunt solum modificativæ ipsius. Ad hoc autem ut talis actus occidendi sit licitus & meritorius, requiruntur conjunctim hæc tres circumstantiæ.

Itaque erroneum est dicere, quod sit licitum interficere hominem, posita prima circumstantia, & non positis duabus aliis; ut quod interficiens sit Dei Minister; & interficiat non convictum, vel livore vindictæ.

Similiter erroneum est, è converso, dicere, quod positis duabus secundis, sit licitum, non posita prima, quæ est principalis, quod interfectus sit convictus de crimine; & quod non livore vindictæ interficiatur, & tamen interficiens non erit in hoc Dei Minister.

A fortiori, magis est erroneum dicere, quod licitum sit occidere hominem, nedum non positâ primâ circumstantiâ; sed ipsâ positivè exclusâ, & aliis duabus iterum non positis; quod quidem dicunt prima, secunda, tertia, quarta, quinta, sexta, & septima Assertiones in vestra Cedula scriptæ: addendo ulterius circumstantias actum deformantes: ut utilitatem mortis per insidias, & debitum approbationis talis actus deformis à Rege Dei Ministro &c. ut ex tertia ipsarum clarissimè probatur. Ponit enim prima, quod *Licitum est unicuique subdito, sine quocumque Mandato, vel Precepto, secundum Leges, divinam, naturalem, & moralem, occidere* &c.

Satis patet quod excluditur autoritas Magistri, & Ministri Dei, cum dicitur: *Sine quocumque Mandato, vel Precepto*, secundum Leges supra dictas: & quod pejus & contumeliosius est, imponitur Legibus, divinæ, naturali, ac morali, quod hoc dicunt esse licitum, quod tamen expressissime prohibetur.

Sed quod aliæ duæ circumstantiæ non ponantur; videlicet, quod interficiendus sit convictus; & quod interficiens, non livore vindictæ agat; luce clarius patet intuitu textum. Insuper, licet casus necessitatis actum talem licitum, aut meritorium non faciat; tamen clarissimum est, videre, quod per circumstantias textus non includitur in dictis Assertionibus, sed positivè excluditur.

Item. Arguitur sic syllogisticè. Et primò, ponitur, quod Pe. subditus, occiderit Jo. qui erat talis, sicut Assertiones dicunt: tunc assumitur ista Major: *Licitum est unicuique subdito occidere, vel occidi facere* &c. & subsumitur ista Minor: Pe. occidit Jo. talem. &c.

Ex quibus infertur hæc Conclusio: Ergo Pe. laudabiliter & meritorie occidit Jo. Consequentia bona est; quia in tertio modo primæ figuræ. Sed consequens est falsum in omnibus casibus, præterquam in duobus, scilicet in casibus extremæ necessitatis, & divinæ inspirationis. Et adhuc, in casu extremæ necessitatis, sancti Doctores reputant falsum, quoad animum occidendi. Consequens igitur est falsum in omnibus casibus, qui communiter accidunt; quoniam rarò contingunt actus extremæ necessitatis, & divinæ inspirationis. Ergo & Antecedens, & non pro Minore, quia posita est per casum. Ergo pro Majore, quæ est dicta Assertio.

Negue illa Assertio arctatur ad illos duos casus;

imò non includit eos, sed excludit, ut clarum est intuitu ejus textum. Ergo est falsa, & erronea. Nam omnis Propositio universalis, sive indefinita, in moralibus, tanquam pro regula humanorum actuum posita, quæ habet, vel potest habere multo plures, & sæpius contingentes casus falsitatis, quam veritatis, erronea est, & intolerabilis: quin imò, unus solus casus falsitatis sufficit ad falsificandum totam Propositionem universalem.

Nec valeat suorum fautorum fuga, dicentium, quod similiter in sacra Scriptura sunt Propositiones morales multæ, quibus si non supplerentur, aut adderentur circumstantiæ, essent falsæ. Respondetur, quod totius Scripturæ sacræ compago ita sibi cohæret, quod una Propositio sacræ Scripturæ per aliam exponitur; & per unum Scripturæ passum declaratur intentio Spiritus Sancti loquentis in alio passu. Indè est, quod hanc reverentiam ad sacram Scripturam debemus habere, ut quod ejus dicta in suo contextu recipiamus; & sic in ea nihil recipitur falsi.

Sed sic non est de Assertionibus Magistrorum, unde * & seorsum pro regula generali positæ, quæ etiam aliquando, si ad intentionem referantur, forsitan peiores apparebunt. Undè hoc sacrum Concilium condemnavit, & benè, multas Propositiones morales Joannis Wicleff, & Joannis Huf, quæ poterant habere aliquem casum veritatis, sicut ista: *Licitum est Diacono, absque licentia predicare. Ut: Intrare Claustra, est damnare animam suam. Principes temporales possunt removere temporalia ab Ecclesiasticis*. Et sic de multis, aut similibus, quæ ut erroneæ sunt condemnatæ. Sic etiam Joannes Huf, dum interrogaretur, & videret se convictum, addendo hunc terminum, *meritorie*, nitebatur verificare, quod quidem ei modicum profuit.

Item. Unica autoritate arguitur, per illud quod scribitur Matth. xxvi. 52. *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. Qui acceperint*, inquit glossa, *propria autoritate*. Et consideretur casus, oblectro, hujus dicti: jussit enim Christus, ut Discipuli emerent gladios. Venerunt tyranni, iniecerunt manus in Christum, ut eum interficerent: quod videns Petrus, petivit à Christo, an percuteret, & nihil respondit Christus. Tunc Petrus, non expectato plius responso, percussit gladio unum de illis tyrannis: quo facto, mox fuit à Christo reprehensus, & subdit Christus verbum jam dictum, videlicet. *Omnes qui gladium* &c. Atque casus in dictis Assertionibus expressus, alius est longè minor isto, & minus propinquus casui necessitatis extremæ, ut patet consideranti. Si ergo in isto casu, prædicta autoritas fuerit prolata in reprehensione Petri; multò magis allegari potest, in casu dictarum Assertionum.

Item. Si ista doctrina esset vera; sequitur quod omnes Judæi habentes conjecturam, quod Christus volebat usurpare Dominium Cæsaris, & se facere Regem, non peccaverunt, consentiendo activè in mortem ejus. Consequens est falsum, ut notum est. Sed consequentia probatur: quoniam dicit hæc doctrina; quod *Ius est, & equitas, quod omnis tyrannus talis interficiatur per insidias; imò licitum est cuilibet subdito interficere illum, qui machinatur auferre Dominationem sui supremi Domini*. Modò clarum est, ex textu Evangelii, quod plurimi Judæorum hanc conjecturam & existimationem habebant de Christo; quin imò erat argumentum publicum, ad concitandum multitudinem populi. Dicebant enim omnes: *Omnis qui dicit se Regem, contradicit Cæsari*. Joan. xix. 12. Undè si fuerunt aliqui, qui sola hac conscientia moti, consenserunt in

* Foran nudè

in mortem ejus: sequitur, quod non peccaverunt, secundum hanc doctrinam falsam & detestabilem.

Quantum verò ad octavam Assertionem: dico, eam benè, & debitè qualificatam, in Sententia Episcopi Parisiensis; & sub tali qualificatione à sacro hoc Concilio condemnandam. Ratio ad hoc me movens est hæc; quoniam, ut dicit Beatus Augustinus: *Sacra Scriptura sensus literalis est semper verus, nec sit sufficiens Argumentum, nisi in sensu literalis fundatum.* Quomodo autem debet intelligi hoc verbum Apostoli: *Littera occidit*; satis declaratum est in quadam Cedula, quæ incipit: *Pro elucidatione* &c. Ubi clarissimè ostenditur, quod non idem, *Sensus literalis Scripturae sacrae*; & *Littera*, in Propositionibus symbolicis, & figurativis, & parabolicis, in quibus, secundum Apostolum, *Littera occidit*, satis declaratum est. Et quanquam expositio dicti textus Apostoli posita in dicta Assertionem sit in se erronea, cum, ut ponitur; cum cæteris illis Assertionibus adhuc magis est erronea, & multum distorta. Nam, ut ibi ponitur, innuit, quod hoc Præceptum: *Non occides*, non sit accipiendum secundum sensum suum litteralem; sed à quolibet possit epikeiari, quod est falsum, & erroneum. Undè hæc octava Assertio solum posita est pro evasione rationum quæ insurgent contra primam, & secundam Assertionem, ut patet benè consideranti eas.

Postremò. Quantum ad nonam: dico, eam esse erroneam in Fide, perniciosissimam, & ad perjuriam viam præbentem, ac sub qualificationibus sibi traditis ab Episcopo Parisiensi, vel amplioribus, per hoc sacrum Concilium condemnandam. Ratio, quæ me movet, hæc est. Nam præjudicium animæ est solum eventus frequens, qui tollere potest materiam juramenti præstiti. Ergo stat juramentum, & obligatio juramenti cum magno præjudicio ipsius jurantis, aut sponsæ suæ, aut liberorum. Sed dicta Assertio dicit, & asserit, quod propter eventum præjudicii alterius jurantium, vel sponsæ suæ, aut liberorum, non tenetur juramentum servare. Ergo sequitur, quod falsa est, & erronea, ac de directo contraria huic Præcepto: *Non perjurabis.*

Multæ aliæ rationes adduci possent, ad falsitatem, & ad condemnationem novem Assertionum: sed istis paucis nunc contentor, &c.

Dico insuper, quod non solum expedit dictas Assertionem condemnare; sed necessarium, propter tria enormissima scandala, quæ evidentissimè sequerentur ex ipsarum dissimulatione. Primum; est læsio Fidei. Secundum scandalum; est perditio innumerabilium animarum. Tertium; est confusio hujus sacri Concilii.

Primum patet: quia ad ipsarum dissimulationem, sequitur ipsarum confirmatio, & approbatio; juxta illud Canonis: *Error, cui non resistitur, approbatur.* Et maxime, attentis suorum fautorum defensione, & numerositate, qui in præsentia Concilii eas publicare, & defendere veriti* sunt; nulli dubium post discessum Concilii illud magis facient, & taciturnitatem Concilii pro approbatione allegatorum†. Ad quod scandalum & inconveniens, confestim secundum sequitur, scilicet perditio animarum. Quia populus simplex ad licentiam quamdam semper inclinatus, facillimè his Clericis adhibebit fidem, & adhærebit, ubi unius Mandati frenum dissolvere persuadebunt. Quanta animarum pericula, quæ seditiones, quæ mala ulterius sequerentur, facile est videre.

Postremò, hujus Concilii confusio indè clarè sequitur. Nam si post publicam, & apertam contra-

Tom. V. Pars III.

* Legendum videtur, veriti non sunt; nulli dubium quin post.

† Adtendum teneant.

ditionem in materia Fidei, quæ sub opinione non est relinquenda, cum interitum corporum, & animarum immediatè respiciat; sacrum hoc Concilium, quod est suprema Regina in terris, suam determinationem deneget petentibus correctionem deviantibus in devia morum: quæ verba volabunt. Quis contemptus exurget. Quanta occasio æmulis Concilii relinquatur, cogitare abhorreo. Absit hoc, absit, quod aliquorum hominum favor talem confusionem huic sacro Concilio inducat. Porro, ex ipsarum condemnatione nullum scandalum sequi video; nec adhuc audiui: nisi scandalum Phariseorum, quod sprexit Christus, & spernendum docuit, dicens: *Sinite eos, quia cæci sunt, & duces cæcorum.* Matth. xv. 14. Ista sunt, Reverendissimæ Paternitates, quæ ad Dei laudem, bonumque Fidei, ac hujus sacri Concilii honorem mihi pro nunc dicenda videntur.

VIGESIMA-PRIMA DELIBERATIO,

SEU

C E D U L A

Partis Affirmativæ.

E Go Jo. &c. in testimonium veritatis, requisitus à Vobis Reverendissimis Patribus, & Dominis Judicibus, Deputatis in causis Fidei per sacrum Concilium, dico, & per juramentum meum affirmo, me tanquam verum Catholicum firmiter credere, & nullatenus dubitare, quin quælibet novem Propositionum coram vobis exhibitarum, mihi que per vos traditarum, catholicè condemnanda, & in forma subscripta, in fine hujus præsentis Cedulae. Pro cujus tamen condemnatione ampliori, dico quæ sequuntur.

Et primò; quod salva autoritate, & correctione hujus præsentis Concilii, & Ecclesiæ Romanæ, quælibet illarum novem Assertionum concernit, & pertinet ad Judicium Fidei.

Probat. Quoniam earum quælibet concernit aliquod Præceptorum, per quorum observationem pervenitur ad vitam, & felicitatem æternam; sicut clarè patet, *Matth. xix. 17. 18.* ubi Christus cuidam ipsum interroganti, & dicenti: *Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?* Cui respondit: *Si vis ad vitam ingredi, serva Mandata. Qui dixit illi: Quæ? Jesus autem dixit: Non homicidium facies. Non adulterabis. Non perjurabis. Non furtum facies.* &c. Et idem habetur, *Marci decimo cap.* Constat quod nullus ex puris naturalibus pervenire potest ad vitam æternam: cum *Sine Fide impossibile sit placere Deo.* Heb. xi. 6.

Ergo clarè patet intuenti, quod earum quælibet includat aliquod prædictorum Præceptorum.

Sequitur intentum; videlicet, quod pertinent ad Judicium Fidei. Propter quod & Christus, in Nova Lege, dicta Præcepta explicare voluit, ut patet, *Matth. sexto capite*, in fine, quoniam etsi omnes ratione utentes dicta Præcepta non recipiant tanquam principia Legis naturæ, regulantia actus humanos politicos, attento, prout in vitam æternam sunt directiva; omnino ad Fidem pertinent; cum, eorum observatione, præsupponatur, & credatur gloria æterna possideri; sicut clarè patet ex dicto Christi allegato.

Item. Dato per adversarium; quod tamen est contra Evangelii veritatem, quod solum haberent Præcepta Decalogi homines regulare quoad actus humanos, & civiles; & non ducendo eos ad vitam

Rrr 2

tam

tam æternum: non propter hoc negandum esset, quòd ad Judicium Fidei pertinere haberent, cum ista Fides non habeat naturam infirmare, sed potius eam perficere; imò, quòd plùs est, ipsa Fide præsupponuntur principia in moralibus circa agibilia, veluti ipsi Fidei subservientia, sicut cuilibet intelligenti clarum.

Item tertio. Hoc idem patet: quoniam hæc Propositionio. *Quilibet tyrannus potest, & debet &c.* nuper per hoc sacrum Concilium condemnata, ad Judicium Fidei pertinet. Ergo & ipsarum novem quælibet ad Judicium Fidei pertinet. Consequentia tenet: quia dictarum Propositionum novem, quælibet ampliùs concernit agibilia humana, atque spiritaliùs quàm ipsa condemnata, veluti ad Judicium Fidei pertinens, eo quòd quælibet dictarum novem Propositionum addit ad eam plures circumstantias concernentes actuum humanorum facultatem ampliorem, quàm illa: sicut de authorisatione Legis divinæ, naturalis, & humanæ, respectu talis homicidii, in secunda Propositione. In qua Propositione, si benè perpendatur, latet maximè horribile venenum, non solum Legem divinam absorbens, sed omnes positivas, & humanas Leges evacuans: eo quòd de quocumque actu Legem aliquam concernente, si quis contra eam egerit, licet, conformiter ad hanc doctrinam; Lex, naturalis, divina & moralis, me authorisant de faciendo illud homicidium, vel quodcumque aliud contra dictas Leges perpetratum: quoniam hoc mihi dicat conscientia mea &c. & intuitus Fidei, & zelus cujlibet politiæ bonæ in esse conservando.

Hoc benè consideretur & masticetur.

Ex quibus patet error aliquorum dicentium: Propositiones morales ad Fidei Judicium, & examen non pertinere. Nam, ut deductum est, ut habent aspectum ad consecutionem finis ultimi, immediate subsunt Judicio Fidei: ut etiam præsupponuntur ab ipsa Fide, & gratia, quæ perficit naturam, veluti ipsi Fidei subservientia, & ad ejus defensionem multum conferentia; non dubium intelligenti, quin ad Fidei Judicium, & examen pertineant. Secundò. Ex hac deductione patet error intolerabilis, ac ipsis Prælati, Episcopis, & Fidei Orthodoxæ multum præjudiciabilis; quòd aliqui dicunt: non pertinere doctrinam contentam in hujusmodi Propositionibus, in suis Diocesisibus ac Jurisdictione condemnare. Patet. Nam ex quo, per adversarium, Propositiones istæ habent aspectum ad principia moralia, quæ etiam quilibet adultus, non solum in Lege Christi, sed in quacumque Secta habet scire; sequitur clarè, quòd si in Lege Christi, quæ est perfectissima, aliqui in eorum observatione, voluntatis seu malitia, atque pertinacia exorbitent, præsertim de facto, aut aliquid in præjudicium veritatis ipsarum dogmatissent; quòd arce di sunt per Episcopos, quibus cura suæ gregis commissa est: quoniam aliter eorum Jurisdictio nulla foret, neque eis, pro debita suorum subditorum conservatione, non solum corporali, sed etiam spiritali Legem ponere licet, quòd absurdissimum reputo.

Quantum insuper hic error sit intolerabilis, ac ipsis Prælati, & Fidei præjudiciabilis; hoc liquet, tam ex Jure divino, quàm Juribus positivis, quibus obligantur, ex statu suo, obviare erroribus, non solum in Fide; sed etiam in moribus, sub pœna damnationis animarum suarum. Quod siquidem officium, si ab ipsis Episcopis removeretur, nihil aliud foret, nisi illas illaqueare, & auctoritatem eis datam à Christo remove, & singulos eorum subditos ad quæcumque facinora disponere: quòd non solum Fidei Orthodoxæ, sed etiam omni Legi positivæ esset quamplurimum præjudiciale; sicut

deduceretur hoc, non solum Jure divino; sed etiam Jure positivo.

Secundò verò, principaliter dico, quòd ex illis, quæ in præsentì Concilio publicè audiuntur; adversarii obviantes, & resistentes ne novem Assertiones prædictæ condemnentur, salva eorum reverentia, tanquam ad pauca aspicientes, de facili evenit, ea quæ * ipsis, juxta eorum passiones, & affectiones videntur, non advertentes ad illud Tuillii, memorabile dictum: *Non eadem videntur odientibus, & amantibus; iratis, & mansuetis se habentibus.* Ipsi namque innituntur duplici falso fundamento, prout ex deductione concepimus.

Primum namque fundamentum, quo se ipsos, & alios non advertentes paralogizant, stat in hoc, quòd credunt istam valere consequentiam. Iste est interficiendus, secundum Legem: quæ consequentia nihil omnino valet; ut clarè deduxit Dominus Alexander de Halis, in suo Libro, in quæstione illa, qua quæritur. *Utrum illi qui non habent potestatem, univexaliter prohibeantur maleficum occidere.* Et dicit ibidem, in solutione secundæ rationis, quòd *Hæc Consequentia non valet, multis de causis: quia ad interficiendum, secundum Legem, plura requiruntur, videlicet iusta causa, ut si reus meruerit interfici; iustus ordo, ut occidens habeat potestatem, & reus convictus sit de crimine.* Et allegat Augustinum, super sexto Matthæi, *Officia vindictæ possunt impleri; quomodo iudex, quomodo Lex.* Iustus animus: *ut fiat solo amore iustitiæ, non libidine vindictæ, vel appetitu pœnæ.*

Secundum verò fundamentum, quo se ipsos, & alios paralogizant, stat in hoc, quòd ipsi aliter casum ponunt, quàm sit in rei veritate, & quòd appareat ex ipso textu Propositionum mihi traditarum; & inde, apud non advertentes ad varietatem casuum, aliud, & aliud judicium apud eos de earum veritate, aut falsitate confurgit: eo quòd, sicut Hilarius inquit: *Intelligentia dictorum sumitur, imò sumenda est, ex causis dicendi.* Et idcirco expediret ad hoc, ut veraciter detraheretur præfens materia, quòd singuli circa eam deliberaturi considerarent in seipsis ad quid dictæ Propositiones fuerunt positæ: quia, ut clarum est, ad justificationem homicidii, viliter etiam, & enormiter perpetrati, ut patet ex intitutione dictæ Propositionis. Non enim fuerunt positæ ad animandum homines ad virtutem, & Præcepta divina conservanda; sed potiùs ad omnem malitiam: ut clarè patet dictas Propositiones diligenter inspicienti, & consideranti; qualiter in una illarum Propositionum omittitur una circumstantia, & alia ponitur, ut ex singulis circumstantiis hinc inde positis, justificari valeret illud horribile homicidium: quamquam, ut clarum est, nihil inferant ad propositum, ut cuilibet inspicienti clarè patet.

Unde & aliqui adversariorum volentium hanc doctrinam perniciosam defendere, in aliquibus suis persuasionibus supponunt casum inevitabilis necessitatis, qui casus nullomodo includitur in dictis Assertionibus, si diligenter considerentur; imò patenter, & positivè ab eis dictus casus excluditur, si benè considerentur termini positi in casu mihi tradito: & specialiter ille terminus, *machinatur*, importat actionem occultam, & prolixam, & per consequens, non patentem, nec inevitabilem. Et ita per singulos terminos fieri posset discursus: quo clarè ostenditur, quòd nullo modo hic includitur casus inevitabilis necessitatis. Imò, si clarè perpendatur hæc doctrina, patebit quòd eam sustinentes & defendentes, quantum ad hoc, arguere volunt, ac si cordium secreta viderent luculenter, quòd soli Deo reservatum est.

Imò,

* Locus corruptus.

Imò, ut deductum, omnem Legem divinam, naturalem, pariter & humanam, suo iudicio, atque conscientiae erronae volunt subditam fore; & per eos, ad libitum suae voluntatis, fore epikeiandam; ut clarè patet, si benè perpendatur deductio octavae Propositionis, & etiam secundae.

Et hæc sufficiant de secundo, causâ brevitatis; paratus, si opus fuerit, ista ampliùs deducere, propter conservationem veritatis Fidei, & ut frenum ponatur ipsam Fidem impugnare volentibus.

Tertiò. Dico, quòd prima Assertio fundamentalioris materiae, est erronea in Fide & moribus, ac multipliciter scandalosa; & ex consequenti, aliae octo sunt condemnandae: quia in simili radice fundantur, & addunt circumstantias quamplurimum illam aggravantes, ut cuilibet clarè patet.

Et pro fundamento condemnationis hujus pestiferæ doctrinae, sufficiunt mihi allegationes Reverendissimi Patris, & Domini Cardinalis Cameracensis, quas, pro praesenti, quoniam publicè eas allegavit, praetermitto. Et si quis petet, quomodo debent huiusmodi Propositiones qualificari, seu baptisari: dico, quòd conformiter ad Sententiam datam per Dominum Episcopum Parisiensem, cui me, quantum ad hoc, refero.

Et ex his infero Conclusionem responsalem ad quaesitum; videlicet, quòd illae novem Assertiones Iudicio Fidei veniunt condemnandae, id est, sunt dignae reprobari.

Patet: propter errores quos manifestè includunt, non solum apud Fidei Orthodoxos: sed etiam apud quoslibet ratione utentes, nisi sint malitiâ obdurati, aut mentis cœcitate obtenebrati.

Sunt insuper condemnandae, propter scandala exorta ratione doctrinae contentae in eis, & in futurum verisimile exoritura; nisi nunc condemnentur.

Undè, si nunc non condemnentur hæc doctrina, ex quo Generali Concilio est praesentata; à multis, & potissimè simplicibus judicabitur sana; & errores, & scandala ex ipsis ubique pullulari poterunt.

VIGESIMA-SECUNDA DELIBERATIO,

SEU

C E D U L A

Partis Affirmativæ.

Ego &c. Sacrae Paginæ Professor Parisiensis: Dico, & per iuramentum meum affirmo, secundum quod conscientia mea sentit: & discerno, in discussionem intellectus mei, circa Quaestionem factam: An novem Assertiones in scriptis mihi traditæ per vos Reverendissimos Dominos Iudices, sint Fidei Iudicio reprobandae; illa quæ sequuntur.

Pro cuius declaratione Quaestionis, praetermitto* aliquas suppositiones.

Primò ergo, suppono, secundum processum Beati Augustini, in Libro, *De spiritu, & littera*, quòd *Litteram occidere*, nihil aliud sit, quàm Legem scriptam, quaecumque sit illa, demonstrare homini quid agere debeat, quidve evitare, & obligare ipsum ad praefata, sub certis poenis. Et ob hoc, occasionaliter dicitur occidere; quia si non foret Lex, non est quis obligatus ad aliqua agenda, & praecavenda: & cum id quod ipsa praecipit, non do-

net ipsa virtutem homini ad peragendum, ut supra tactum est, ipsa dicitur occidere. Propter quod inquit Apostolus, ad Rom. vii. 7, 8, 9, 10. *Nam concupiscentiam nesciebam, nisi Lex diceret: Non concupisces. Occasione verò accepta, peccatum per Mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam.* Et sequitur: *Ego autem vivebam sine Lege aliquando; sed cum venisset Mandatum, peccatum revixit. Ego autem mortuus sum; & inventum est mihi Mandatum quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. Nam peccatum occasione accepta per Mandatum seduxit me; & per id occidit me.* Et secundum hanc sententiam alibi loquens idem Apostolus de scripta Lege. *Secunda ad Corinthios*, iii. 7. dicit: *Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria; quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria?*

Ex quibus patet manifestè id quod intenditur, quòd quaecumque Lex scripta, intelligitur esse littera, quæ dicitur occidere, & pariformiter spiritum vivificare: vel non aliud intelligitur, quàm gratiam adjuvare hominem ad peragendum id, quod Lex iusta, gratia, & littera praecipit esse faciendum, quod equidem est iustum, sanctum, & rectum.

Secundò. Suppono, juxta sententiam omnium Doctorum, quòd sensus litteralis, sit sensus, quem Author scribens, principaliter, & expressè intelligit in sua locutione. Undè si aliqua sit Scriptura metaphysica; ille est sensus litteralis Authoris scribentis, & nequaquam grammaticalis litteræ metaphysicæ, ut patet in pluribus locutionibus Scripturae sacrae: ut est illud: *Ligna iverunt* &c. *Judicum*. ix. 8. Et de Christo plura praedicantur nomina, propter similitudines rerum, quæ attribuntur Christo. Quod apertè declarat Beatus Augustinus, cum inquit: *Sic enim dicitur vitis per similitudinem, quemadmodum ovis, agnus, leo, petra, lapis angularis.* Et hoc confirmatur per illam famosam Propositionem Hilarii, in Libro suo, de Trinitate: *Intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendorum, quia non sermoni res, sed rei sermo subiectus est.*

Tertiò. Juxta omnium Doctorum sententiam suppono, quòd omnes sensus Scripturae sacrae, quibus Scriptura exponitur, sunt veri; quoniam si in aliqua sui parte sacra Scriptura falsa esset, tota esset suspecta, & calumniabilis, ut inquit Augustinus, in Epistola quadam, *Ad Hieronymum*.

Quartò. Suppono, quòd quilibet est transgressor Legis, qui sibi usurpat quod specialiter alteri commissum est. Patet: quia id quod uni soli datum est, aliis prohibitum est. Et insuper talis dicitur usurpare aliquid, quando id quod alteri singulariter datum est, partem propria voluntate ad se retorquet, & trahit; sic quippe dixit Christus Petro. *Matth. xxvi. 52. Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt.*

Quintò. Suppono, quòd cum iuramentum non sit aliud quàm invocatio divinae Majestatis in testimonium eorum, quæ jurantur, & ad confirmationem promissionis factae; si iuramentum sit liberum, additur praefata invocatio, in testimonium eorum, quæ pacto firmantur. Patet, quòd ne fiat decisio tantæ invocationis, quòd solus ille casus excipitur solvendi iuramenti, in quo divina Majestas respuit esse testis, quod fit cum iuramentum vergit in praedictum animæ jurantis, quæ inviolabiliter Deo obligatur, ut servet Mandata sua. Quod patet sic: *In ore duorum, vel trium, stat omne verbum.* *Matth. xvi. 16.* Cum Deus sit supra omnes homines; tanta invocatio, nisi in casu praedicto, nullatenus debet fieri. Et hoc est, quod Apostolus, ad Hebræos, vi. 16. *Homines*

* Forſan præmitto

enim per majorem sui jurant, & omnis controversia finis est juramentum. Et volens attollere humanam mentem ad firmam spem præcipiendo promissum à Deo * facie, In quo volens Deus ostendere pollicitationis heredibus immobilitatem consilii sui, interposuit iurandum, ut per duas res immobiles, scilicet promissionem, & juramentum, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus. §. 17. 18. Et hoc confirmatur per illud Augustini, super Matthæum, dicens: Quia ex hoc prohibetur juramentum sine necessitate, ne propter frequentiam iurandi, cadat homo in perjurium.

Istis autem suppositionibus prælibatis, respondetur ad Assertiones. Et primò, ad octavam dicitur quòd est falsa, & erronea, & extorta est illa expositio. Patet hoc ex prima, secunda, & tertia suppositionibus. Nam aliud est cortex grammaticalis, & aliud est sensus litteralis. Nam si in omni locutione, loquens habet aliquem sensum, quem intendit: cum loquens in sacra Scriptura intendit aliquem sensum determinatum; & per tertiam suppositionem omnes sensus Sacrae scripturae sunt veri: sequitur quòd omnis sensus litteralis sacrae Scripturae sit verus.

Ad primam autem, & secundam Assertionem dicitur, eas esse falsas, & erroneas, & contra Fidem, & bonos mores, & sacram Scripturam. Patet: nam si per quartam suppositionem, ille est transgressor Legis, qui sibi usurpat quod est alteri per se commissum; & per illud Præceptum Decalogi prohibetur occisio cuicumque, nisi sit specialiter autoritate munitus: sequitur ipsas falsas esse, & erroneas; & per consequens, contra Fidem, & Scripturam sacram, quæ prohibet occidere. Quòd autem sit contra mores vel nisi occurrat casus inevitabilis necessitatis, cum voluntate exclusa, patet: quia illà datà, periret omnis politia, & Lex civilis: quoniam quicumque, sub isto colore, potest alium occidere; & in contumeliam redigetur omnis potestas ordinata, quæ à Deo accipit auctoritatem, & gladium portat, ut malefactoribus poenam eis meritam inferat, & quemlibet subditum, ne transgrediatur, timore codeceat †. Ad hoc autem est specialis determinatio Sanctæ Matris Ecclesiæ. xxiii. q. viii. Quicumque. Ubi inquit sacer Textus: Qui percussit malos in eo quod mali sunt, & habet causam, & potestatem interfectionis, Ministri Dei sunt. Qui vero sine aliqua publica administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, perjurum, vel quemlibet criminofum interfecerit, vel trucidaverit, vel membris debilitaverit, ut homicida iudicabitur; & tanto acrius, quanto non sibi concessam à Deo potestatem abusive usurpare non timuit.

Cum ergo per Textum hunc, qui tactus est, ex verbis Augustini, in Libro De Civitate Dei, nullum genus peccatorum excluditur, in quem peccatorem, cuicumque conditionis fuerit, nulli conceditur, nisi sit suprema autoritate publica munitus, poenam interfectionis extendere. Sequitur Propositum.

Item, ad hoc specialiter arguitur: Si illud, quòd minus est, ab illo in quem peccatum cadere non potest ex statu suo, non auderet fieri, sine Præcepto sui supremi Regis, contra hostem publicum ipsius Regis sui; à multo fortiori illud, quòd longè majus est prohibetur fieri ab illo, qui peccat actualiter, & decipitur in multis, sine Præcepto sui Superioris, in illum, in quem suus Superior non habet, nec tenet pro hoste suo. Sed cum occidere sit longè plus quàm blasphemare, & illud non est ausus agere Michaël Archangelus, contra diabolum publicum Dei hostem. Er-

go homini peccatori non conceditur, sine potestate sui Superioris, illum occidere, quem Superior non tenet hostem.

Consequentia patet, cum Majori: & Minor patet per illud, quòd ait Judas, in sua Canonica: Cum Michaël Archangelus disputans cum diabolo altericaretur de Moysi corpore, non est ausus ei iudicium inferre blasphemia, sed dicit: Imperes tibi Dominus. §. 9.

Ex hac improbatione primæ, & secundæ Assertionum patet, tertiam, quartam, quintam, sextam, & septimam Assertiones falsas & erroneas pariformiter esse in quatuor punctis, quæ in ipsis continentur.

Primum est, quòd sit *Licetum cuicumque subdito, tyrannum interficere per explorationes, & insidias, & optimas cautelas.*

Secundum est, quòd *Quilibet talis debet interfici à quocumque subdito per assassinos*, ut dicunt tertia, & quarta Assertiones, quòd *talis debet interfici villane, Gallicè, vilainement.*

Tertium, quòd *Rex talem interfectionem debet laudare, & commendare, & in tribus remunerare, & præmiare, in amore, honore, & divitiis.*

Quòd autem ista puncta contineant expressam falsitatem, & errorem horridum, probatur.

Et primò declaratur falsitas primi puncti. Nam cum omnis actus exterior non fortietur bonitatem, & malitiam, nisi per conformitatem ad actum interiorem bonum, vel malum; & tantò malitia pejor est, quantò sit ex magis fixa, & determinata deliberatione: quòd patet; quia actus, qui fuerit * ex passionibus repentinis, & naturalibus, facilius veniam merentur, quoniam † qui fiunt ex præmeditata, & præcogitata malitia: ut patet in omnibus humanis actibus. Sed cum omnis occisio voluntaria, à privata persona, simpliciter prohiberetur, à multo fortiori, si sit sociata cum determinata, & pensata deliberatione longæva, ut est *Per explorationes, & insidias, & optimas cautelas*, prohibetur à Lege divina, tanquam erronea, & nefanda.

Quòd autem secundus punctus contineat manifestam falsitatem, & errorem, probatur. Nam cum inter transgressionem contra Dei Legem sit latitudo difformitatis; quoniam in hoc, ad quæ exprimitur, inclinationibus naturæ inclinatur homo cum peccat, facilius est impetratio veniæ, quàm in his, quæ homo committit ex præcogitata malitia, & perversitate voluntatis obstinatæ in peccatis quæ natura abhorret, & maxime etiam in peccatis spiritualibus, de quibus Gregorius dicit: quòd *Peccata carnalia majoris sunt infamia, & minoris culpa.* Sed cum sit majus peccatum voluntariè tendere ad occisionem hominis, quàm sit peccatum carnis, & in hoc peccato, detestabile habetur ab omnibus officium lenonis, & per ministerium lenonum procurare expletionem libidinis cum aliqua. Ergo magis per medium assassinatorum pretio conductorum, vel modo alio, detestabilissimum est occisionem cujuspiam procurare.

Præterea, quantò damnum proximo infligitur, in majorem sui jacturam, & majus periculum; tantò gravius censetur peccatum esse. Sed cum nulli viatori potest major jactura infligi, quàm tollere sibi inopinatè spatium recurrendi ad Deum per actus Contritionis, & Confessionis, in egressu suo ab hac luce; sequitur, quòd procuratio mortis alicujus, per assassinos, cum illa, ut plurimum, inferatur repentinè, sit summè detestabilis, & horrenda.

Ad hoc autem est specialis determinatio Sanctæ

* *Locus corruptus.*

† *Forſan coërceat*

* *Forſan fiunt*

† *Forſan quàm*

re Matris Ecclesiae, contra illos, qui tam nefario modo machinantur, & procurant mortem proximi sui. vi. *Decretalium. Pro humani cap. De homicidio*, quæ acta fuit per Innocentem quartum, in Concilio Lugdunensi, qui sic in forma ait. *Cum ergo illi, qui sic horrenda inhumanitate, detestandaque sevitia mortem faciunt aliorum, ut ipsos faciant per assassinios occidi, non solum corporum, sed etiam mortem procurant animarum, (nisi eos exuberans gratia divina prævenerit, ut sint armis spiritualibus premuniti; ac omnis potestas tribuatur à Domino ad iustitiam, relictumque iudicium exercendum. Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam nefarias presumptiones Ecclesiastica animadversionis mucrone ferire, ut metus poenæ meta hujus presumptionis existat: praesertim cum nonnulli Magnates perimimidantes, coacti sunt securitatem ab eorumdem assassinorum Domino impetrare, sicque ab eo, absque Christiana dignitatis opprobrio, redimere quodam modo vitam suam.*

Sacri approbatione Concilii statuimus, ut quicumque Princeps, Prelatus, seu Ecclesiastica, secularisve persona quempiam Christianorum per praedictos assassinios interfici fecerit, vel etiam mandaverit, quamquam mors forsitan non sequatur, aut eos receptaverit, vel deffenderit, seu occultaverit, excommunicationis, & depositionis à Dignitate, Honore, Ordine, Officio, & Beneficio incurrat Sententias, ipso facto; & illa libere aliis per illos, ad quos collatio pertinet, conferantur: sit etiam cum suis bonis mundanis omnibus, tanquam Christiana Religionis amulus à toto Christiano populo perpetuo diffidatus: & postquam probabilibus constiterit argumentis, aliquem scelus tam execrabile commississe, nullatenus alia excommunicationis, aut depositionis, seu diffidationis, adversus eum Sententia requiratur.

Cum igitur Sancta Mater Ecclesia modum istum procurandæ humanæ occisionis tam detestabilem, horrendumque damnaverit: patet manifesta falsitas hujus secundi puncti, & ex hac deductione patet falsitas tertii, & quarti puncti. Nam cum Principes à Deo constituti sunt, *Ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum*, ut ait Apostolorum Princeps, in sua Canonica propria. 1. Pet. ii. 14. & ad exequenda divina Mandata, ac Sanctorum Patrum instituta, sint supra ceteros inferos singularissimè obligati, juxta illud Gregorii: *Tanto ergo etiam humilior, quantumcumque ad deserendum Deo promptior quisque debet esse ex munere, quanto se obligatiorem esse conspicit ex reddenda ratione.* Cum talis occisio voluntaria, ex usurpata potestate, & per tam nefandum modum assassinorum, sit contra Dei Mandata, ac sacra Instituta, & Legem naturalem, ut probatum; sequitur, Principem, talem occisorem prosequi, ac iusta ultione punire*; & per oppositum nec premiare, nec honorare, nec suum factum, quod non potest dici fidelitas, sed infidelitas nequissima, & pejor infideli; cum etiam apud infideles hoc scelus veretur commendando publicari; cum hoc esset approbatio iniquitatis, quæ sola facit hæresim, & est in opprobrium Regiæ Celsitudinis, ut quæ maxime debet facinora exhorre, facinora commendaret: propter quod in Isaia contra tales reprobus dicitur: *Va qui dicitis bonum, malum; & malum, bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem.* Isa. v. 20.

Ad nonam Assertionem dicitur, ipsam esse falsam, & erroneam, & iniquam.

Probat. Nam si ex solo casu, in quo juramentum vergat in præjudicium animæ, solvendum est juramentum, ut patet ex quinta suppositione, cum damnum temporale alicujus promittentium, aut uxoris, aut filiorum possit stare sine præjudicio animæ: imò si servetur, stat cum ma-

† Legendum prima * Addendum videtur, debere;

gno lucro animæ: sequitur, ipsam Assertionem falsam esse, & erroneam. Confirmatur: nam ex hoc nulla potest stabiliri firmitas alicujus promissi inter quamcumque personam, cujuscumque status fuerit; & falsa esset tam celebris commendatio Serenissimi Principis, Regis Joannis, qui ad Angliam, cum tanto dispendio, & jactura patriæ suæ, & gentis suæ reversus est, ne fidem suam frangeret. Et Sancti Regis Ludovici, qui Soldano Infideli tantas pecuniarum summas transmissit, ut Fidem præfato Infideli fidelis Christianus servaret. Ad hoc autem sunt multa & innumera exempla Christianorum, & infidelium, quor, & quanta fuerunt, ut fidem præstitam illæsam servarent: & communis conceptio Christianorum omnium, de juramento, & fide servanda. Et per hoc, ad interrogationem, factam tenetur pars affirmativa quæstionis, quod præfata novem Assertiones, cum sint falsæ, & erroneæ, & quamplurimum dogmatizatae, sunt Judicio Fidei reprobandæ.

VIGESIMA-TERTIA DELIBERATIO,

SEU

C E D U L A

Partis Affirmativæ.

PRO responsione ad motam quæstionem. Art. videlicet novem Assertiones superius descriptæ, sint Judicio Fidei reprobandæ. Ego &c. humilis Minister, cum humili protestatione de acquiescendo opinionibus magis peritorum, & præsertim determinationi hujus sacri Concilii: dico breviter ea quæ sequuntur.

Et primò. Suppono, quasi notorium, & evidens apud intelligentes, maxime Theologorum, non sine admiratione, quod apud tales debeat revocari in dubium, quod videlicet Assertiones, quæ veniunt sub forma, & nomine *Licetum est*, contra Præcepta Decalogi, concernunt materiam Fidei, & fortè periculosius quàm Assertiones, quæ, de directo, respicerent speculabilia Fidei nostræ. Hujus suppositionis declarationi volo amplius immorari, *Quoniam scientibus Legem loquor.* Rom. vii. 1. Et præterea satis probata est dicta suppositio, per condemnationem illius Propositionis: *Quilibet tyrannus* &c. quæ si concernat materiam Fidei, evidentissimè convincitur septem dictarum Assertionum materiam Fidei concernere: alioquin nec illa. Nec tamen per hoc volo dicere, de præfata, dictas septem sequi ex illa, nec è contra: sed audeo dicere, cum protestatione præmissa, quod si illa concernit materiam Fidei, quod etiam aliæ.

Hac præmissa suppositione: videtur mihi, quod hujusmodi novem Propositiones, attentis determinationibus, & apostilationibus Sanctorum Doctorum, veniunt, per expressum, contra duo Præcepta Decalogi: *Non occides*, & *Non perjurabis*, & non possunt, salva Fide, sustineri, vel defendi.

Pro cujus declaratione, recipio mihi pro fundamento, quod quantumcumque per quascumque Assertiones laxantur habentæ contra Præcepta Decalogi; hujusmodi Assertiones debent, per expressum, continere omnes, & singulas circumstantias, quibus possunt excusari, & excipi actus, & opera, quos, vel quæ concernunt dictæ

As.

Assertiones : alioquin hoc esset leviter nimis dare viam transgressioni hujusmodi Mandatorum divinatorum.

Constat, iudicio meo, sub præmissa protestatione, quod prædictæ Assertiones, quamvis plures exponant circumstantias; non tamen tot, & tantas, quæ debeant excipere ab observatione hujusmodi Præceptorum divinatorum: *Non occides*, & *Non perjurabis*. Sed requireretur, præter dictas circumstantias, quod tyrannus, de quo sermo, A esset notorius. Secundò, quod videretur incorrigibilis, etiam notoriè. Et tertio, quod aliter non posset ab ejus mala voluntate, seu tyrannide præservari Princeps, de quo sermo, nisi per mortem dicti tyranni, ubi se concurrerent dictæ tres circumstantiæ, aut forsitan deliberaretur.

Quod autem prima circumstantia, scilicet notorietas requiratur; ostenditur à posteriori: alioquin enim quilibet posset sibi confingere Principem suum esse tyrannum; ita licere, vel licuisse eum occidere, vel occidisse.

Quod etiam secunda circumstantia requiratur, scilicet incorrigibilitas, patet: quoniam, ut plurimum, potest quis per coleram, aut aliàs subito moveri ad malevolentiam, injuriam, & mortem sui Principis, qui postea recollectus statim poenitebit. In quo casu non licet cuilibet eum interficere, ut prætendunt dictæ Assertiones.

Similiter tertia circumstantia videtur necessaria, videlicet quod aliàs quam per mortem dicti tyranni, non possit præservari dictus Princeps &c.

Quæ circumstantia, dictus Princeps, quamvis eam in suo casu non obmiserit Reverendissimus Pater Dominus Attrebatensis Episcopus, dum partem negativam coloraret, obmissa tamen est in Propositionibus nobis datis, quæ tamen est necessaria: quoniam, secundum doctrinam nostram Theologicam, ex ordine Charitatis prius, & principaliter obligatur quis ipsi *, quàm cuicumque alteri, etiam suo Principi: præsertim in his, quæ concernunt conservationem vitæ suæ corporalis, & spiritualis.

Constat autem, quod nemini licet, etiam defendendo se, occidere alterum, si aliàs possit evadere manus alterius, & mortem suam: quiniò, secundum Doctores, ubi non potest evadere manus alterius, occidendo alterum, habendo respectum ad occisionem, & non principaliter ad suam liberationem, peccat mortaliter, & homicida reputabitur, si pro conservatione vitæ alterius, etiam Principis sui, alium interfecerit, si aliàs potuit præservare dictum suum Principem à manibus alterius.

Ex quibus concluditur omnibus, dictas Propositiones iudicio Fidei venire reprobandas, quarum qualificationes remitto Reverendissimis Paternitatibus, quibus me humiliter recommendo.

* Videtur legendum sibi ipsi

VIGESIMA-QUARTA DELIBERATIO,

SEU

C E D U L A

Partis Affirmativæ.

PRO responsione ad Cedula[m] traditam per Judices in causa Fidei, concernente novem Assertiones Parisiis condemnatas, pono etiam Propositionem præambulam.

Prima Propositio.

Licet Præcepta Decalogi sint de Lege naturali; nihilominus tamen sunt de Lege divina.

Prima pars patet: quia sunt nova *, ex dictamine purè naturali sequentia, ex secundo Proverbio: *Non facias aliis, quod tibi fieri non vis*. Ex quo statim sequuntur Præcepta secundæ Tabulæ: *Non est occidendum. Non est mæchandum*, & sic de aliis. Præcepta verò primæ Tabulæ ex alio fundamento nota sunt, puta, quod non est irreverentia Deo faciendâ, imò summus honor, & veneratio sibi debentur: ex quo clarè sequitur illud: *Non habebis Deos alienos; nec facies sculptilæ tibi adorandum; Nec assumes nomen Dei tui in vanum*. Exod. xx.

Tertium autem, de sanctificatione Sabbathi, quantum ad aliquod cæremionale est, unde Apostolus, *Ad Romanos primo*, Philosophos idolatras reprehendit, eo quod *Cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt; sed mutaverunt imaginem incorruptibilis Dei in similitudinem corruptibilis: ideò traditi sunt in reprobum sensum, dicentes enim se sapientes, stulti facti sunt*. Hoc autem iis contigit, eo quod honorem Deo debitum creaturis impendebant: hoc autem erat habere deos alienos.

Hæc etiam prima pars communiter tenetur à Doctoribus Theologis: homines enim sola Lege naturali contenti, habent ista Præcepta pro directione sui regiminis. Ideò Gratian. i. Distinct. dicit quod *ius naturale est, quod in Lege, & in Evangelio continetur*. Quod præsertim veritatem habet de hujusmodi Præceptis.

Secunda pars patet, Exod. xx. & Matth. vi. ubi Salvator exponit Decalogum.

Secunda Propositio.

Lex divina ordinat ista Præcepta ad ulteriorem finem, quàm sit ille, quem posset quis consequi in puris naturalibus stando; quia ordinat illa ad vitam æternam consequendam, juxta illud quod dicit Salvator. Matth. xix. 17. Si vis ad vitam ingredi, serva Mandata. Et ita finis, ad quem ipsa ordinat Lex naturalis, & † sub fine, ad quem ea ordinat Lex divina.

Ex quo sequitur, quod Propositiones dictis Præceptis repugnantes, ad iudicium Fidei spectant. D Patet. Tum quia repugnant Præceptis divinis, quorum quodlibet implicite includit unum dictamen Catholicum: ut, *Non occides*, includit hoc: *Non est occidendum*, & sic de aliis. Tum secundo; quia tales Propositiones sunt repugnantes his, quæ in Scriptura divina continentur.

Secundò. Sequitur, quod *Aliqua Propositiones Physicales, & morales ad iudicium Fidei spectant tanquam condemnanda.*

Pa-

* Forfan legendum, nota † Forfan legendum, est

1009 Circa Damnationem Propositionum J. Parvi. 1010

Patet: de oppositis dictorum Præceptorum. Similiter iustitia est virtus. Similiter de ista: Deus. Non est enim opposita demonstrata ejus in scientia naturali.

Tertia Propositio.

Novem Assertiones prædictæ in iudicio exhibitæ, sunt iudicio Fidei reprobandæ, hæc est, digna reprobari.

Patet: de octo illarum; quia continentur in illa: *Quilibet tyrannus &c.* quæ condemnata est in hoc Concilio, & addunt circumstantias aggravantes, ut patet discurrendo per eas. Et hæc Propositio manifestior est, secundum casum, qui manifestè eis innitur, quàm secundum casum sophisticum de Gayo, & Titio, qui aliquid de veritate obmittebat, & miscebat ad falsitatem.

Patet etiam Propositio ex his, quæ allegantur in Cedula Domini Cardinalis Cameracensis.

Quarta Propositio.

Prædictæ Propositiones actæ sunt condemnandæ in hoc Generali Concilio.

A Patet: propter scandalum, quod oritur ex eis, in magnam divisionem Regni Franciæ, quod verisimiliter cessaret, si per Concilium determinaretur quid circa eas est sentiendum: quæ si non determinarentur, amplius augebitur, & radicabitur. Ideò ad tollendum hoc malum, semel condemnandæ sunt: & præsertim quia maximè præjudiciabiles conscientiæ, & bonis moribus.

De qualificatione autem dictæ condemnationis, placeret mihi illa, quæ data est per Facultatem: si tamen in genere condemnentur, contentabor.

Reputo prædictas Assertiones errores in Fide & moribus.

Pro responsione ad motam quæstionem: An videlicet novem Assertiones superius descriptæ, sint Fidei iudicio reprobandæ, & condemnandæ. Ego &c.

Cod. 2537. fol. 180. *Sequuntur Nomina Magistrorum & Bachalariorum Formatorum in Theologia, existentium in Concilio Generali Constantiensi.*

D E N A T I O N E G A L L I C A N A.

Cardinalis Cameracensis.
Episcopus Silvanectensis.

Joannes Gerffon.

Jordanus Morini.

G. Pulcrinepotis.

Matthæus Rodel.

N. de Gonesfia.

Jo. Balduvini.

Jo. de Templis, Bachalarius.

Dominus Chaylon.

N. Cavathe.

Ursinus Taillevende.

Jo. Almaris.

Poncius Simoneti.

Andrea Bernardi.

A. Burgini, Bachalarius.

B. Baptisati, Licentiatus.

De Natione Italica.

Patriarcha de Obedientia Gregorii.

De Natione Germanica.

Jo. Galancop.

Theodericus de Monasterio.

Lambertus de Ghelria.

Petrus de Pulea.

N. Dinkenspcul.

Stephanus Palis.

Petrus Suric.

Tomi V. Pars. III.

Jo. Habundi.

Jo. Sceriveld, Bachalarius.

De Natione Anglicana.

Guillelmus Cline.

Guillelmus Corff.

Richardus, Prothonotarius.

Henricus Albithon.

Jo. Fitton, Bachalarius.

Jo. Lok, Bachalarius.

Petrus Portriit, sive Pertriit, Bachalarius.

De Ordine Cisterciensi.

Abbas Cisterciensis.

Abbas Clarevallensis.

Abbas de Urficampo.

Abbas de Versaillis.

Abbas Sancti Ghillefini, in Hanonia.

De Ordine Præmonstratensi.

Jo. Senachalli, sive Senacholli, Bachalarius Formatus.

De Ordine Prædicatorum.

Cardinalis Ruguisinus.

Archiepiscopus Ravennensis.

Archiepiscopus Mittelenfis.

§§§

Epif.

Episcopus Attrebatensis.
 Episcopus Laudensis.
 Episcopus Fulginensis.
 Episcopus Guirnenensis.
 Magister Leonardus de Florentia,
 Provincialis Romanus.
 Dominus de Florentia.
 Ludovicus de Censina, Provincia-
 lis Lombardiaz.
 Anthonius Coste, Procurator Or-
 dinis.
 Hugolinus de Camerano, Magister
 Palatii, in Obedientia dudum Gre-
 gorii.
 Theobaldus, Pœnitentiarius, de Sa-
 xonia.
 Jo. Valkenberch, de Saxonia.
 Henricus de Rimaldia.
 Angelus de Camerano.
 Pe. de Moravia.
 Odinus de Claromonte.
 Herinandus de Saxonia.
 Henricus de Basilia.
 Paulus, Bachalarius Sacri Palatii.

De Ordine Fratrum Minorum.

Episcopus Slevicensis.
 Episcopus Tholonensis.
 Episcopus Placentinus.
 Episcopus Firmanus.
 Anthonius de Pareto, Generalis.
 Jo. de Anglia, Pœnitentiarius.

Guillelmus Bottileri, Minister Mar-
 chiaz.

Jo. de Rocha.
 P. Salomonis.
 Jo. Gorelli.
 J. de Provincia Sancti Jacobi.
 Jo. de Salinis, Minister Colonienfis.
 Jo. Faurot, Pœnitentiarius.
 Jacobus Textoris, Bachalarius.
 Jo. de Ponte Termulo, Bachalarius.
 Pe. Algorissim, Bachalarius.

De Ordine Augustinenfium.

Boëtius, Procurator Ordinis.
 Jo. Sacharie.
 Jero. de Pistorio.
 Anthonius, de Sancto Elpidio, Ba-
 chalarius.

De Ordine Carmelitarum.

Jo. Grossi, Generalis Ordinis.
 Thomas Avis, Provincialis Franciz.
 N. de Spira, Provincialis Alema-
 niaz in Florentia.
 Bertrandus Bacherii, Regens in
 monte Pessilano.
 N. Cook.
 Albertus Roberch, de Westfalia.

De Ordine Servorum.

Stephanus, Generalis Ordinis.

S E Q U U N T U R
TRES TRACTATULI
Dati Judicialiter per
MAGISTRUM JOANNEM
D E
F A L K A B E R G H A,

(Iste erat Jacobita; ut patet in Manuali Magistri Jacobi de Christo,
Notarii in causis Fidei)

Sacra Theologiae Professore;

De quibus fit mentio in Processu Judiciali. Die Martis xviii.

FUNDATIS itaque Propositionibus in petra super omnia victricis veritatis; manifestum est, quod ipsæ Argumenta eis illisa omnia ad nullam*: & primò, Petri Cardinalis Cameracensis, qui quasi turbo impellens parietem, offendentem earum veritati obniti-
tur; & quod ratione non prævalet probare, jura-
mento satagit confirmare; & ait.

*Ego Petrus Cardinalis Cameracensis, tanquam Doctor Theologus, in testimonium requisitus, dico, & per jura-
mentum affirmo, me firmiter credere, & nullatenus dubitare, quod qualibet dictarum novem Assertionum catholicè condemnanda est, in forma eis subscripta.*

Res ridiculosa, & periculosa; quia illud quod per rationem, vel testimonium Legis divinæ, naturalis, & humanæ investigandum est, per juramentum nititur probare. Periculosa: quia sub juramento firmiter credit, & nullatenus dubitat, esse hæreticum, aut erroneum, quod ex digestis multipliciter est verum, aut Catholicum.

Et ergo illis velut ab incio ordinis doctrinæ incautè prolatis, obtentui expositis, cetera volo recitare; & sequenter solvere, quæ ex doctrina sacræ Scripturæ, aut Ecclesiæ non intellecta, ipsis Propositionibus objicit.

Et nihilominus ex condemnatione hujus Propositionis: *Quilibet tyrannus potest, & debet licite & meritorie occidi per quemcumque vassallum suum, sive subditum; etiam per insidias, & blanditias, vel adulationes, non obstante quocumque juramento, seu confederatione factis cum eo; non expectata Sententia Judicis cujuscumque, vel Mandato;* quæ condemnatio in una hujus sacri Concilii † facta est; patet manifestè condemnatio earumdem Propositionum. Nam continent †, ait, doctrinam virtualiter, & in simili radice fundantur; & licet sciolo in sacra Theologia

* Forfan, adnullant;

† Legendum videtur, Concilii Sessione.

‡ Forfan legendum: eandem, aut, illam doctrinam; & de-
tenda sunt comma: a.

logia notum est, quod illa Propositio: *Littera occidit;* non continet doctrinam illam virtualiter, nec in simili radice fundantur, & quod, ob hoc, præmissa narratio colore caret veritatis. Tamen ut ceteris perfectius hoc innotescat, scire necesse est, quod regula Fidei, non est humana cognitio; sed veritas divina, & doctrina Ecclesiæ, quæ procedit ex veritate prima in Scripturis sacris manifestata, ut dicit Doctor Sanctus. Et habetur in Augustino: xi. Libro, *De Civitate Dei*. Capite xviii. *Civitas*, inquit, *Dei credit Scripturis sacris, & Veteribus & Novis, quas Canonicas appellamus, unde Fides ipsa excerpta est, ex qua virtus vivit.* Et in primo Libro, *De Doctrina Christiana*, dicit: *Tribabit autem Fides, si divinarum Scripturarum vacillat autoritas.* Et in tertio ait: *Cum ergo adhibita intentio incertum esse providerit quomodo distinguendum, aut quomodo pronuntiandum est, consulat regulam Fidei, quam de Scripturarum planioribus locis, & Ecclesiæ autoritate percipit.* Et inde, dum manifestum est, sicut præmittitur, quod regula Fidei non est humana cognitio, sed veritas divina, & doctrina Ecclesiæ; omnino, velut à veritate devium, condemnandum est, quod in Judicio Fidei personæ deferendum est: ut ait Magister Guill. Pulchrinepotis: & minime credendum Cardinali, quamdiù affirmat, absque probatione, quod quælibet dictarum Propositionum condemnanda est: quodque ex condemnatione hujus Propositionis; *Quilibet tyrannus, &c.* patet manifestè condemnatio earumdem Propositionum, & continent doctrinam illam virtualiter, & in simili radice fundantur.

Quis etenim Theologus etiam ignorat, quod pro conservanda tota creatura, etiamsi ostenderent * universi mundi pleni creaturis, sicut iste est, nullus debet facere etiam minimum peccatum: ut dicit Anselmus, primo Libro. *Cur Deus homo*. cap. xxi. & cap. xiv. Sed blanditiæ, vel adulationes, potestatem quoque non sibi à Deo concessam usurpare, & facere contra juramentum, & fidem

* Verbum depravatam.

tè præstitam, sunt peccata; & quodlibet eorum, peccatum est; simulque hæc Propositio: *Quilibet tyrannus* &c. quodlibet eorum affirmat, & dicit esse felicitum: & erga ipsa statim audita se falsam probat, seu erroneam, & non indiget alia condemnatione apud intelligentem quicquid nominis, & quia ad sensum manifestum est, quod Propositiones, de quibus præfens sermo, istis carent circumstantiis; & notoriè falsum, quod ex condemnatione hujus Propositionis, *Quilibet tyrannus*, &c. patet manifestè condemnatio earundem Propositionum, & quod continent doctrinam illam virtualiter, & in simili radice fundantur.

Undè, dum in casu proposito: *Quilibet subditus*, auctoritate Legis, † Sententia, vel Mandato, potest licite tyrannum occidere; & in Propositione; *Quilibet tyrannus* &c. dicitur, non expectata Sententia, vel Mandato iudicis cujuscunque: manifestum est, non, inquam, perfectè sententiatò, sed cæco habenti sensum disciplinæ, quod Cardinalis errat, dogmatizans ex condemnatione hujus Propositionis; *Quilibet tyrannus* &c. easdem Propositiones fore condemnandas, quodque continent doctrinam illam virtualiter, & in simile radice fundantur: eodemque modo respondendum est Magistris Joanni † Morini, & Joanni Gerson, ejusdem erroris professibus.

Secundò. Cardinalis primam Propositionem, & sex alias sequentes simul impugnans, dicit quod addunt circumstantias plurimum aggravantes; sicut de auctorisatione cujuscunque Legis, divinæ, naturalis, & humanæ, respectu talis homicidii, in secunda Propositione. Item. De turpitudine, & vilitate mortis, in tertia. Item. Quod Rex debet approbare tale homicidium in tribus sequentibus.

Sed respondeo, quod illa sine approbatione, ex propriis, assumit sibi in Propositione, juxta allegata: minimè credendum est ei, ex eo quod per digesta, quodlibet eorum verum est, hoc licitum, vel debitum.

Tertiò. Ad idem aspirans dicit, quod hæc doctrina est contra illud Præceptum Decalogi: *Non occides*, scilicet absque auctoritate judiciaria; & contra illud: xxiii. Quæstione v. Capite, *Si non licet*. quod sumitur ab Augustino, Libro, *De Civitate Dei*: ubi dicitur: *His igitur exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel Spiritus Sanctus justitia Deus specialiter jubet occidi: quisquis hominem, vel seipsum, vel quemcumque occiderit, homicidii crimine innectitur*. Et xxiii. Quæstione viii. Capite, *Quicumque*, quod sumitur ab eodem Augustino, eodem Libro, ubi dicitur: *Qui sine publica aliqua administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, & perjurum, vel quemlibet criminisum interfecerit, aut trucidaverit, vel membris debilitaverit, velut homicida iudicabitur; & tantò acrius, quantò non sibi à Deo concessum potestatem abusive usurpare non timuit*.

Et omisso, quod male convocandum * c. xxiii. q. v. *Si non licet*; ipse dicit: *Non occides*, & textus communiter habent: *fons justitiæ*; ipse dicit: *Spiritus Sanctus justitia Deus*, volo, Deo propitio, ostendere, quod propriam vocem ignorat. Lex enim, dum in casu proposito cuilibet subdito dat auctoritatem tyrannum occidere, & auctoritas Legis est publica auctoritas, sive ad administrationem; non tantum sciolo, sed etiam cæco palpani post parietem notum est, quod hæc doctrina nullo modo adversatur; sed per omnia conformis Capitulis allegatis, doctrinæque Augustini, in primo Libro, *De Civitate Dei*; & Præcepto, quo dictum est: *Non occides*.

Nonne noscit Cardinalis, & utique noscere debuit, propter tempus, quod dicto Præcepto occisionis hominis prohibetur? non qualitercumque; sed dumtaxat secundum quod habet rationem justitiæ,

intentionem quoque Legislatoris, & contra ipsum nihil potest licite fieri, neque concedi: nulla enim Lex humana concedere potest quod licite homo indebitè occidatur; sed quod tyrannus, in casu proposito occidatur, non est indebitum, ut digesta multipliciter, & luculenter, & sufficienter demonstrant. Et ergo quod tyrannus, in casu proposito, occidatur, in nullo contrariatur Præcepto, quod dictum est: *Non occides*.

Eadem responsio satisfacit Magistris Jordano Morini, & Joanni Gerson, simili Argumento deceptis.

Quartò. Ad idem dicit Cardinalis; quod hæc doctrina est contra illud Exod. xxi. 14. *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias; ab Altari meo evelles eum, ut moriatur*. Et denique ait: Est contra rationes condendi Decretalem illam: *Pro humani. De homicidio. Libro sexto*, editam in Concilio Lugdunensi: ubi contra interfectores per Assassinos ponitur pena excommunicationis, depositionis à Dignitate, Honore, Officio, & Beneficio, ipso facto; & quod quicumque talis fuit, à toto Christiano populo perpetuo diffidatus est: sic quod postquam probabilibus constiterit argumentis aliquem scelus tam execrabile commisisse; nullatenus alia excommunicationis, seu depositionis adversus eum Sententia requiratur. Sed non intelligit, neque * loquitur, neque de quibus affirmat. Occidere enim per industriam, dum est occidere ex electione, seu ex certa malitia: & qui, in casu proposito, subditus occidit tyrannum, quamvis occidit quidem eligens; non tamen ex electione; pro eo quod electio non est in eo primum occisionis principium, sed inducitur ex necessitate ad eligendum occisionem, quam, extra necessitatem existens, non eligeret.

Ergo hæc doctrina non est contra illud Exod. xxi. 14. *Si quis per industriam* &c. dato quod illud observaretur hodiè & obligaret.

Sed quoniam hoc Præceptum: *Si quis per industriam* &c. est Præceptum judiciale Veteris Legis: Hac, inquit Dominus, sunt iudicia, quæ proposui eis; & paucis interpositis, sequitur: *Si quis per industriam* &c. & Cardinalis, sicut patet ex ejus Propositione, credit, quod illud Præceptum damnat hanc doctrinam: idè evidentiissimum est, quod, secundum eum, Præceptum judiciale Veteris Legis, ex ejus institutione, habet vim obligandi. Sed illud præjudicat Fidei veritati, dum per hoc habetur quod ritus, cultusve prioris populi adhuc duraret; & quod Christus nondum venisset.

Et ergo, utrùm habendus est proinde de hæresi vehementer suspectus, judicet Ecclesia.

Et ego ad hominem sic arguo: *Si quis per industriam occiderit suum proximum, & per insidias; ab Altari meo evelles eum, ut moriatur*, ait Cardinalis. Sed pono, quod homo liber per industriam occidit proximum suum, & per insidias, & fugit in Ecclesiam, & apprehendit cornu Altaris, sicut de Joab legitur, iii. Regum. C. ii. Et ergo, secundum Cardinalem, talis homo liber ab Ecclesia, ejusque Altari evellendus est, ut moriatur. Consequens annullat Immunitatem Ecclesiasticam. Extra. De Immunitate Ecclesiarum, inter alia. Et ergo Cardinalis multipliciter, & periculosè errat; dum in credendis, secundum Augustinum, in Libro, *Contra fundamentum Manichæorum*, Capite iv. Non minor est auctoritas Ecclesiæ, quàm Evangelii; Ego, inquit, non crederem Evangelio, nisi Catholica Ecclesia me commoveret auctoritas. Et xxv. q. 1. Violatores dicuntur, quod in Spiritum Sanctum blasphemant, qui Sacros Canones violant.

Et ex, illis dum manifestum est quod Præceptum judiciale Veteris Legis, secundum sensum litteralem mortuum est, & mortiferum, illis qui ex institu-

† Videtur omisum, non expectata

† Legendum, Jordano

* Locum corruptus.

* Forsan legendum, de quo

stitutione Legis illud observant, & credunt habere vim obligandi; manifestum est, quod sensus literalis in sacra Scriptura occidit animam; & quod Cardinalis, dum de hac doctrina differens dicit, quod ad confirmationem erroris addit, quod literalis sensus Scripturæ sacræ occidit animam, à veritate graviter aberrat; & requiro Ecclesiam, quod Cardinalem, quatenus hoc quod ait Apostolus: *Littera occidit*, exponere cogat, ut forte quod Deus ei singulariter revelavit, promulgatum veniat, ad utilitatem Ecclesiæ; vel quod inimicus A homo, in præjudicium Fidei sibi persuasit, procul fiat à finibus Ecclesiæ condemnatum; & ne Cardinalis virtutis vocabuli ignarus, amplius paralogizetur, & post sodales suos evagetur longius.

Assassini fuerunt, & forte adhuc sunt quidam infideles, qui ex quibusdam falsis opinionibus, quibus fuerunt nutriti, de facili ad occidendum mittebantur quemcumque Christianorum; non curantes, si ob hoc occidendi essent ipsi: & per illos dum quidam ex electione, seu ex certa malitia, plures occiderunt, vel occidi facerent*, quosdam quidem in corpore, quosdam verò in corpore & anima. Et nonnulli Magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerunt securitates ab eorum assassinorum Domino impetrare; sicque ab eo, non absque dignitatis opprobrio, quodam modo vitam suam redimere. Concilium Generale tanto volens periculo occurrere animarum, & necessitati, salutique subvenire hominum, prædictam condidit Decretalem. B

Sed, in casu proposito, subditus occidit tyrannum, non quidem ex electione, seu ex certa malitia; sed præter intentionem principalem, ex necessitate debiti impulsus: & sic quasi per accidens; dum mallet, si fieri posset, eum non occidere, & principaliter ad quos obligatur, intendit Regem, & Rempublicam in salute & dignitate, absque opprobrio defendere. Et hæc doctrina non est contra rationes condendi dictam Decretalem: sed rectè intelligenti, magis ab ea persuadetur.

Responsio elidit Argumentum Magistri Joannis Gerson, qui ex eodem Jure malè, & non intellecto, consimiliter huic doctrinæ contradicit.

Quintò. Ad idem dicit Cardinalis, quod dicta doctrina multò magis est condemnanda: quia multò pejus circumstantionata est, quàm illa Propositio condemnata Joannis Wicleff; quæ point, quod *Populares possunt, ad eorum arbitrium, Dominos delinquentes punire, & corrigere.* C

Sed respondeo, quod arbitrium popularium, dum non est eis Lex justitiæ, neque dat potestatem licitè quid facere: sed Lex, divina, naturalis, & humana; & per digesta, in casu proposito, quilibet subditus, autoritate Legis, divinæ, naturalis, & humanæ, potest tyrannum occidere; contra rationem: imò stultum est dicere, quod dicta doctrina multò magis est condemnanda, & pejus circumstantionata, quàm illa Propositio Joannis Wicleff, quæ point, quod *Populares possunt, ad eorum arbitrium, Dominos delinquentes corrigere.*

Sextò. Quantum ad ultimam Propositionem: dicit Cardinalis, quod hæc doctrina est contra Præceptum illud Decalogi: *Non perjurabis*, ubi omne juramentum videtur debere observari, quod non vergit in detrimentum animæ; & permittit quod, secundum eandem doctrinam, in nullo D ligat juramentum, vel confœderatio facta inter aliquos, si vergit in præjudicium alterius jurantium, vel confœderatorum, sponsæ suæ, aut liberorum.

Sed respondeo, quod ritè jurans, dum ex juramento non obligatur ad alia quàm ad quæ ex intentione se obligat; manifestum est, ad sensum, quod nullus ritè jurans obligatur, ex juramento,

ad aliquod extra ejus intentionem jurantis, * est omne præjudicium quod ejus continget juramento; eo quod, opposito dato, ipsum contineretur infra limites juramenti, & ei nullo modo continget.

Et ergo certo certius est, quod nullus ritè jurans tenetur observare juramentum, si contingat quod vertatur in ejus præjudicium. Et hoc quidem non adversatur, sed per omnia conforme est illi Præcepto: *Non perjurabis*; quo observari dumtaxat jubetur quod infra limites liciti continetur juramenti. Et sæpè contingit, quod juramentum quod vergit in ejus damnum temporale potest homo, absque detrimento suæ animæ, observare, & suo † digesta minimè tenetur observare; luce clarius est, quod Cardinalis errat, asserens quod illo Præcepto: *Non perjurabis*, omne juramentum debet observari, quod non vergit in detrimentum animæ.

Ad aliud verò quod præmittit: Respondeo, quod non sequitur; sed ejus oppositum stat cum Propositione: sicut posito quod Sortes inter duo mala constrictus, juravit, ne occideretur, quod de suis bonis Platonem sineret liberè mille auferre florenos: in quo quidem casu manifestum est, quod juramentum Sortis simul eum obligat, & vergit in ejus præjudicium. Sed hoc non repugnat Propositioni, dum hic præjudicium est præmeditatum, & de jurantis intentione; & in casu Propositionis est extra intentionem jurantis, & impræmeditatum. Et quia illa Cardinalis, absque probatione, ex propriis loquitur: ideo juxta allegata, sibi non creditur, & Propositionem minimè infirmat.

Eadem responsio danda est Magistro Jordano Morini, & Joanni Gersono: qui ex ejusdem Præcepti ignorantia, Propositioni non intellectæ obnituntur:

Septimò. Quantum ad omnes Propositiones; dicit Cardinalis, quod „ Hujus doctrinæ condemnatio non minùs fieri potest absque speciali expressione de ejus Assertore, quàm illa, quæ nuper in una Sessione facta est contra errorem „ in Bohemia, *De Communicatione populi sub utraque specie.* „

Sed ego respondeo, quod minimè, quantum ad primum, sibi credendum est; dum id sine probatione, ex propriis asserit; & de seruo †, utrùm Assertor hujus doctrinæ exprimatur; vel delirat, dum proposito negotio in nullo præjudicet, aliquid asserere superfluum puto pariter & omitto & ex his tam clarè expositis, dum est manifestum, & ex digestis in primo Tractatu, quod hæc doctrina non est morbida, neque mortifera; & hæreticum nihil constituit nisi pertinacia in morbida doctrina, ut dicit Augustinus in xviii. Libro. *De Civitate Dei.* Capite li. manifesta est temeritas Cardinalis, quæ dicit, quod hæc doctrina condemnanda est, prout & prædicta Propositio: *Quilibet tyrannus*, condemnata est; videlicet tanquàm erronea in Fide, & moribus, & tanquàm hæretica, scandalosa, seditiosa, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, proditioes, & perjuriam viam præbens; & pertinaciter doctrinam hanc perniciosissimam asserentes sunt hæretici, & ut tales, juxta Canonicas & legitimas Sanctiones, puniendi. Et quia sæpè Argumentum est bonum, & consequens falsum, vel impossibile; ideo admissio quod ex illis, quæ Cardinalis sic temerè asserit, manifestè sequatur quod asserere inter Catholicos dictas Propositiones esse probabiles, vel forsàn veras; est erroneum, vel sapiens hæ-

Sss 3

* *Locus corruptus: forsàn legendum*; in omne præjudicium quod ex ejus

† *Locus corruptus: forsàn legendum*; & sicut per

‡ *Locus corruptus: forsàn legendum*; & de secundo

* *Forsàn legendum, fecerunt* † *Forsàn ad quod*

hæresim; & quòd Doctor Theologus hoc publicè in sacro Concilio, & coràm Judicibus Fidei asserens, habendus est de hæresi vehementer suspectus. Consequens tamen falsum est, & negandum. Dictæ enim Propositiones dùm suadentur, apparenter* testimonio Legis, divinæ, naturalis, & humanæ; & illis non credere absurdum est, pariter & periculosum; indubiè Doctor Theologus ex Præcepto Ecclesiæ referens suam opinionem, veritatis inquirendæ gratiâ, potest † esse eas probabiles, vel forsan veras, publicè in hoc sacro Concilio, & coram Judicibus Fidei, absque periculo hæresis, & hoc quòd habendus est de hæresi vehementer suspectus.

Item sic. Regula enim Fidei dùm non est humana cognitio, sed doctrina Ecclesiæ in Scripturis sacris manifestata, stultum est dicere, quòd habendus est de hæresi vehementer suspectus, qui non asserit aliquid eorum, quæ Ecclesia hæretica reputat. Sed nullus Doctor Theologus in eo, quòd asserit dictas Propositiones, aliquid asserit quod Ecclesia hæreticum reputat, dùm ab ea adhuc non est determinatum quòd ex illis sequitur aliquid contrarium Fidei. Et ergo omnibus nota est stultitia quòd Doctor Theologus dictas Propositiones esse probabiles, & forsan veras publicè in hoc sacro Concilio, & coram Judicibus Fidei asserens, habendus est de hæresi vehementer suspectus.

Item. Si quis etenim sciolus in Doctrina sacra dicit, quòd habendus est de hæresi vehementer suspectus, qui paratus est in omnibus sequi Doctrinam Ecclesiæ, & quoties emergit necessitas explicitè cognoscendi, vel per doctrinam contrariam, quæ imminet; vel propter dubium, quod insurgit, differt ab assensu, quousque plenius ab Ecclesia instruitur. Sed Doctor Theologus publicè in hoc sacro Concilio, & coram Judicibus Fidei dictas Propositiones asserens esse probabiles, vel forsan veras, paratus est sequi Ecclesiam in omnibus, quæ docet, & rationes quas habet suæ opinionis, & producit in lucem, ex Præcepto Ecclesiæ refert, ad eas dissolvendas, vel approbandas. Et ergo ignorantis est rudimenta Fidei, dicere, quòd Doctor Theologus publicè in hoc sacro Concilio, & coram Judicibus Fidei asserens dictas Propositiones esse probabiles, vel forsan veras, habendus est de hæresi vehementer suspectus.

Et ad hominem devium arguo sic. Oppositum cum sit peccatum, neque ex motivo proprio, neque ex Præcepto Ecclesiæ, Doctor Theologus debet facere se de hæresi vehementer suspectum. Et ergo, secundum Cardinalem, nullus Doctor Theologus, cujus opinio est, quòd dictæ Propositiones sunt probabiles, vel forsan veræ, Ecclesiæ dicere † suam quam de his habet opinionem. Consequens adnullat Doctrinam sacram, quæ præcepit nos de Fide decertare, Ecclesiæ quoque obedire. Et sequitur ex dictis: Cardinalis juramento affirmat se firmiter credere & nullatenus dubitare: ideò judicet Ecclesia, utrum habendus est de hæresi vehementer suspectus, vel hæreticus dicendus; & ut cautiùs discat loqui, ne ex solis vocibus inordinatè prolatis hæresim incurrat, ad scholas mittendus.

Demum dicit Cardinalis, quòd pro fundamento condemnationis hujus pestiferæ doctrinæ, licet multa possent allegari de Jure naturali, divino & humano; tamen specialiter pauca contra eam sufficiant, quæ sequuntur.

Sed respondeo, quòd ex propriis loquitur, dùm

* *Legendum videtur*, dùm fundantur apparenter
† *Forfan legendum*, potest asserere eas esse probabiles;
‡ *Forfan addendum*, debet

dicat, quòd hæc doctrina est pestifera, & ob hoc, ut docent digesta in proposito, minimè sibi credendum est: & de Jure naturali, divino, & humano si multa per eum possint allegari, bonum est sibi, & proinde necesse: nec pauca, nec omnia, quæ allegavit pro fundamento condemnationis hujus doctrinæ sufficiunt.

RESPONSIO

Ad ea quæ

MAGISTER JOAN. GERSON

*novem Propositionibus ignoranter
objicit:*

Exhibita per certum Doctorem in
Theologia,

Scilicet

MAGISTRUM JOANNEM
DE FALKABERGHA,

Jacobitam.

QUONIAM enim, ex testimonio Scripturæ divinæ: *Secundum ligna sita, sic ignis exardescit.* Eccli. xxviii. 12. Et per Philosophum: *Augmentum in infinitum est, quousque fuerit combustibile.* Ideò ne ignis erroris Magistri Joannis Gerson per Ecclesiam discurrens, singula ejus speciosa incipiat vorare, & ut in cordibus eorum, quos jam vorat extinctus penitus deficiat; ligna quibus nutritur volo dispersa amovere, & primum robur majus; de cujus firmitate confidens, quòd hujus edacis ignis, non quidem illuminantis, sed dumtaxat fumigantis, in æternum conservativa* est, intrepidus ait.

Propositio prima in ultima ejus circumstantia dicit: *Maximè quando est tanta potentia, quòd justitia non potest, bono modo, fieri per Supremum.* Et ergo, deposita illa circumstantia, licitum adhuc est unicuique subdito, in casu proposito, tyrannum occidere. Argumentum indè claret, quòd superlativum præsupponit suum positivum; & consequens pro eo erroneum est, quòd ista circumstantia deposita, tyrannus potest comprimi, & ab occisione Regis prohiberi, servato Juris ordine communis.

Sed respondeo, quòd se ipsum paralogizat, & Argumentum negandum est. Et ad probationem dico, quòd li *maximè*, duobus † capitur. Comparativè: prima Tim. v. 17. *Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo, inque doctrina.* Alio modo capitur expletivè: 1. Regum xxi. 4. Ubi Abimelech David petenti panes, respondit: *Non habeo panes laicos ad manum, sed tantum panem sanctum: si mundi sunt pueri, maximè à mulieribus, manducent.* In proposito autem, *maximè* capitur, non quidem comparativè, sed expletivè: explet enim, & exprimit circumstantiam, sine qua fortè Propositio non veniret approbanda.

Item sic: Propositio dicit, quòd *Secundum Le-*

* *Locus corruptus.*
† *Omissum est*, modis

ges, naturalem, moralem & divinam, licitum est unicuique subdito, in casu proposito, tyrannum occidere: sed constat, quod tales Leges sunt plenæ Mandatis. Et ergo non est licitum unicuique subdito, in casu proposito, tyrannum occidere. Et ex altera parte dicit, quod sine quocumque Mandato, licitum est unicuique tyrannum occidere.

Sed illæ contradicunt. Ideo manifestum est, quod Propositio implicat contradictionem, & minimè est sustinenda. Sed respondeo, quod referenda sunt singula singulis, & Propositio sic formanda est: *Unicuique subdito, cuius persona hoc congruit, licitum est, secundum Leges, naturalem, divinam & moralem, sine Mandato alio quocumque dato, in casu proposito, tyrannum occidere.*

Et illa dùm non implicat contradictionem, manifestum est, quod Joannes Gerson Propositionem nondùm intelligit.

Item sic. LXXX. ait, Magistri in Theologia expertissimi, Parisiis, per duodecim septimanas diligenter has novem examinatas concorditer condemnaverunt. Et ergo ipsæ minimè sunt sustinendæ.

Sed respondeo, quod Magistri Parisienses, dùm sunt omnes errabundi, & loquaces, opprobrii squallore, error eorum coram tota sordescit Ecclesia. Argumentum non valet, & etiam Assumptum: proinde est mihi dubium, quod Joannes de Dulcimenillo, Facultatis Theologicæ Subdecanus, Parisiis, per me, ex certa scientia, requisitus, de numero Magistrorum in sacra Theologia ibidem residentium, respondit in Sorbona, quod ipsi fortè vix numerum constituerent sexagenarium; præter hoc, quod non omnes in condemnatione dictarum novem Assertionum consenserant.

Item sic. Secundum Magistros Parisienses, ut ait quidam Magister Navarræ, hoc Præceptum, *Non occides*, sic intelligitur: Non est licitum alicui hominem occidere, propria voluntate. Sed secundum Gerson, in casu proposito, subditus occidit tyrannum, propria voluntate; dùm volens eum occidit, vel vult occidere. Et ergo nulli subdito, in casu proposito, licitum est tyrannum occidere.

Sed dicendum est, quod quando dicitur aliquid esse, & fieri voluntariè, potest intelligi duobus modis.

Uno enim modo; ut ablativus designet concomitantiam tantum: sicut possum dicere, quod ego sum homo, mea voluntate; quia scilicet volo me esse hominem. Et Pater, in divinis, generat Filium, voluntate; quia vult se generare Filium. Et hoc modo Princeps licitè occidit hominem, quem licitè occidit, volens occidit, vel vult occidere.

Alio modo; ablativum importat habitudinem Principis; sicut dicitur: Artifex operatur voluntate; quia voluntas est ei principium operationis; & quia Principi cuilibet principium occidendi hominem debet esse voluntas, non quidem qualiscumque, sed regulata ratione.

Et ergo hoc modo adhuc potest concedi, quod Princeps licitè occidit, vel potest occidere hominem, propria voluntate. Undè licet ad hoc, quod Legis vigorem habeat voluntas Principis; oportet, quod sit aliqua ratione regulata: alioquin enim magis esset iniquitas, quam Lex. Absolutè tamen conceditur; *Quod Principi placuit, Legis habet vigorem.* Instit. De Jure naturali, §. Sed & quod Principi. Sed licitum est, quod aliquis occidat hominem, autoritate Legis. Et ergo indubiè licitum est, quod Princeps occidat, propria voluntate.

Et quis ergo fatuus dicit, quod Deus, qui est

Dominus vitæ & mortis, non potest hominem occidere, propria voluntate?

Et ergo pro utroque modo dicto loquendi errat Gerson, Magisterque Navarræ, & Magistri Parisienses, asserentes, quod non est licitum alicui hominem occidere, propria voluntate; & Præceptum, quo dictum est: *Non occides*, penitus ignorant, quod cùm Præceptis Decalogi annumeratur, quæ secundum Gerson, sunt de Jure naturali; & ita clara, quod necesse est omnes ea scire, sine excusatione; & turpe est ignorare quod omnibus convenit scire: ipse suam, Magistrique Navarræ, & Magistrorum Parisiensium allegat turpitudinem.

Item sic. Nullus potest occidere hominem, nisi habeat Præceptum à Deo, vel publicam auctoritatem: alioquin esset Superior, & non subditus; dùm qui publica potestate funguntur Superiores reputantur, respectu eorum, in quos sicut in subditos, potestatem accipiunt; sive habeant ordinariè, sive per commissionem. Et casus etiam non ponit, quod subditus habet Præceptum hominem occidendi à Deo. Et ergo nulli subdito, in casu proposito, licet tyrannum occidere.

Sed quoniam sufficienter ostensum est in duodecima ratione primæ Propositionis, & responsione ad tertium Argumentum Cardinalis, quod subditus, in casu proposito, occidens tyrannum, publica administratione fungitur, & potestate. Et ergo Minor neganda est, & juxta allegata in eadem ratione concedendum est, quod subditus, in casu proposito, efficitur legitimus Judex tyranni, & Superior; & Leges justæ, dùm habent vim obligandi à Lege æterna, à qua derivantur, secundum illud Proverb. viii, 15. *Per me Reges regnant, & Legum conditores iusta decernunt.* Et Lex æterna in solo Deo est, & Deus indubiè, in casu proposito, potest dici, quod à Deo habet potestatem occidere hominem.

Item sic. In casu proposito occidens tyrannum, de perjurio non excusatur; sed perjurare est illicitum. Et ergo, in casu proposito, nulli subdito est licitum tyrannum occidere.

Sed de illa materia Fidei differui in rationibus nonæ Propositionis, & responsione ad sextum Argumentum Cardinalis: ideò illa pro responsione hujus Argumenti sufficiunt.

Item sic. Ista damnata est in hoc sacro Concilio: *Populares possunt, ad suum arbitrium, Dominos delinquentes corrigere*, Et Propositio proposita pejus est circumstantionata, quam illa damnata. Et ergo ipsa damnanda est; & nulli subdito, in casu proposito, licet tyrannum occidere.

Et licet responsio ad quintum Argumentum Cardinalis illud Argumentum etiam evacuat; tamen ad medullam veritatis inquiramus.

Pro parte damnatæ Propositionis sic arguitur: Omnipotentia enim Dei dùm repugnat, quod Deus non potest dare popularibus potestatem, quod possunt, ad suum arbitrium, Dominos delinquentes corrigere; & * Omnipotentiam Dei negare, nefandissima hæresis est: fidelis compellitur dicere, Deum posse dare popularibus, quod possint, ad suum arbitrium, Dominos delinquentes corrigere. Sed quæ per amicos possumus, per nos aliquantulum possumus. iv. *Ethicorum*. Et Ambrosius dicit in casu: *Diaboli*, c. xii. quod multa dicuntur posse, non sua, sed aliena potestate: sicut Liber potest scribi à me, dùm Liber nihil potest, sed ego possum scribere Librum. Et Apostolus, non sua, sed aliena potestate omnia potuit, *Omnia, inquit, possum, in eo qui me confortat.* Philipp. iv. 13.

Et ergo absolutè, & catholicè concedendum vide-

* Forfan legendum, est, & post negare, addendum, &

videtur, quòd populares possunt, ad arbitrium suum, Dominos delinquentes corrigere.

Item sic. Illud dicitur posse facere, quod justè facere possumus; ut colligitur ex verbis Augustini, in Libro, *De Mandatis*, & transumitur, xxii. q. 2. *Faciatur homo*. Sed Deus potest ordinare, imò Imperator, per Constitutionem, quòd, in certo casu, populares possunt, ad suum arbitrium, Dominos delinquentes justè corrigere. Et ergo *dùm possibile positum in esse, nullum sequitur impossibile*, Primo priorum. Videtur concedendum quòd populares possunt, ad suum arbitrium, Dominos delinquentes corrigere.

Item sic. *Populus enim dùm est cætus multitudinis, juris consensu, & utilitatis communione sociatus*; ut dicit Augustinus: xi. Libro, *De Civitate Dei*. Cap. xxi. Indubiè, ex consensu popularium, utilitatis gratià, potest statui, quòd ipsi possunt, ad suum arbitrium Lege regulatum, Dominos delinquentes corrigere. Sed regula Regis non minuit arbitrium, sed perficit; dùm liberius est in justo, qui regulatur Lege, quàm in ejus transgressore: & Sacerdotes opus faciunt Jerarchicum, ad suum arbitrium, & nunquàm, nisi quando est divino instinctu regulatum, ut dicit Dionysius, *Ultimo capite, Eccles. Hierarchie*. Angeli quoque beati. Nunc ad istud: ad suum arbitrium, divina Lege regulatum, occidunt malefactorem. Et ergo certo videtur certius, quòd populares possint, ad suum arbitrium, Dominos delinquentes corrigere.

Conclusio in præsentì Concilio practicata est: dùm omnes illud repræsentantes, imò de Universalì Ecclesia, juxta populi diffinitionem, & illud, prima Petri, ii. 9. *Gens sancta, populus acquisitionis*, sunt populares: & Dominum suum, quem Papam appellant, delinquentem, ad suum arbitrium, correxerunt.

Item sic. Damnatum est in hoc sacro Concilio, quòd Domini temporales possunt, ad suum arbitrium, auferre bona temporalia Clericis habitualiter delinquentibus. Et ergo magis damnandum videtur, quòd licitum est subdito, in casu proposito, tyranno vitam auferre. Et licet ex responsione ad quintum Argumentum Cardinalis, sufficienter ostensum est, quòd Argumentum est negandum: tamen in favorem Propositionis damnatæ, sic arguitur.

Duo Clerici habitualiter peccantes, possunt consentire, jubere, & rogare, quòd evidentis utilitatis gratià, eorum bona temporalia, putà pecora, duo Domini temporales ad suum arbitrium, auferant. Et ergo illi Domini temporales possunt, ad suum arbitrium, auferre bona temporalia Clericis habitualiter delinquentibus. Potest catholicè substineri: stultum enim est dicere, quòd auctoritate Dei, vel Ecclesiæ, Domini temporales non possunt, ad suum arbitrium, bona temporalia Clericis habitualiter delinquentibus auferre. Sed quoniam populares, & Domini temporales ab eorum arbitrio non habent potestatem; neque illi, delinquentes Dominos corrigere; neque isti bona temporalia à Clericis habitualiter delinquentibus auferre: ideò puto, quòd hæc damnatæ sunt per Concilium Generale, & jam damnatæ per Legem rationis, justitiæ, & Scripturæ. *Populares, ab eorum arbitrio, habent potestatem Dominos delinquentes corrigere. Domini temporales, ab eorum arbitrio, habent potestatem bona temporalia Clericis habitualiter delinquentibus auferre.*

Et ergo, dùm plures in novissimis diebus, & in hoc sacro Concilio, magis placitis, quàm veram doctrinam nituntur coaptare; & qui doctrinæ studium non impediunt, quorum numerus infinitus est, de his quæ somniarunt de facili enun-

ciant: Concilium Generale, ne destruat, ubi debet ædificare, videat quæ doctrina sanior est.

Item sic. Actum Prædicationis, qui ex genere est bonus, sine licentia usurpare, peccatum est, & illicitum. Rom. x. 15. *Quomodo predicabunt, nisi mittantur?* Et *Extra. de heret. cum ex injuncto*, dicitur, quòd non debet quisquam sibi indifferenter Prædicationis officium usurpare. Et ergo multò magis usurpare potestatem occidendi hominem, sine licentia, peccatum est, & illicitum.

Sed, in casu proposito, subditus, sine licentia usurpat potestatem occidendi tyrannum, cum hæc à nullo Superiore sibi confertur. Et ergo nulli subdito, in casu proposito, licet tyrannum occidere. Sed sæpè dictum est, quòd Lex cujus auctoritas est major, superior, & publica, dat subdito potestatem, in casu proposito, tyrannum occidere. Et ergo plana est responsio, quòd Minor est neganda.

Item sic. Sequitur, ait, quòd mulieres possint occidere, pro libito, viros suos, & eis imponere, quòd essent tyranni; & pueri Magistrum; & Monachi Abbatem.

Sed respondeo, quòd occidere hominem nemini licet, nisi auctoritate Dei, vel publicæ potestatis; & istarum nulla semper dat, & passim potestatem tyrannum occidere. Minimè sequitur, quòd mulieres possint occidere, pro libito, viros suos, & eis imponere quòd sint tyranni. Eodem modo dicendum est de pueris, respectu illorum Magistrorum; & de Monachis, respectu istorum Abbatum.

Item sic: Hierarchicus ordo est, & requirit, quòd inferiora reducantur ad suprema, per media: sed, in casu proposito, ille ordo pervertitur, dùm subditus, propria auctoritate, tyrannum occidit. Et ergo nullo modo, in casu proposito, licet subdito tyrannum occidere.

Sed respondeo, quòd propriæ ignorantie factus est professor: nam certum est, quòd sæpè, præter ordinem inferioris causæ, & mediæ aliquid fit, & ordinatur in causam superiorem: sicut in rebus humanis, prætermittitur Mandatum Præsidis, ut obediatur Imperatori: & Deus, præter ordinem naturæ corporalis, aliquid miraculosè operatur, ad ordinandum hominem in ejus cognitionem. Ita & in casu proposito, subditus à superiori causa, scilicet Lege, vel ejus latore capit, & habet potestatem occidere tyrannum, medio causæ prætermisso.

Sed quoniam prætermissio ordinis hierarchici, qui debetur substantiis spiritualibus, in nullo pertinet ad ordinationem hominum in Deum, cujus operationes earum * non sunt manifestæ, sicut operationes sensibilibus corporum: ideò ordo hierarchicus, qui illis competit, nunquam à Deo prætermittitur. Lex enim quidem hæc est divinalis, in illis sacratissima, pro prima ad se reducere, & perficere secunda; ut dicit Dionysius, *Lib. Ecclesiastica Hierarchie, & Cælest. c. xiii*. Et appellatione proprii; dum aliquandò continetur quod omni accidit, & non soli: aliquandò quoque quod contra figuratum distinguitur; & auctoritas, in casu proposito, tyrannum ad litteram occidendi, omni subdito accidit, & non solum quia etiam Regi accidit. Minor, pro secunda parte, pro utraque acceptione proprii concedenda est, & neganda; si proprium dicitur, quod soli, & omni, & semper accidit: qualitercumque tamen variatur responsio ad Minorem; Argumentum est negandum.

Item sic. In casu non ponitur, quòd subditus

sciat,

* Forfan coram

sciatur tyrannum esse huiusmodi, ut describitur; sed sine scientia ipsius non potest eum, in casu proposito, occidere. Et ergo non licet subdito, in casu proposito, tyrannum occidere.

Sed respondeo, quod Gerson fallitur, & miserrimè: Civitas enim Dei, dum credit sensibus, in rei cuiusque evidentia, quibus per corpus animus utitur; quomodo miserabilius fallitur, qui nunquam putat esse eis modo credendum? Ait Augustinus; XIX. Libro, *De Civitate Dei*. c. XVIII. Sed sensibiliter, ex casu, subditus scit, & cognoscit verè, quod tyrannus est huiusmodi, ut describitur; dum pro eo quod huiusmodi est, ipsum occidit. Et ergo dum in hoc Gerson non credit, miserrimè fallitur.

Item sic. Contradictoria illius. *Licetam est uni- cuique subdito* &c. est particularis negativa, vera, & Catholica in Fide. Et ergo ipsa est falsa, & erronea in Fide. Assumptum, ait, patet de subdito, qui in casu proposito, tyrannum occidit, livore invidiæ.

Sed respondeo, quod ignarus Logicæ, pro ejus regulis addiscendis, merito ad scholas mittendus est; & Universitati Parisiensi non quidem gloria, sed ignorantia infamia, quod ejus Cancellarius ignorat, quod Argumentum ab inferiori ad superius, negatione proposita negandum est. Et ergo dum ignorantia Logicæ causa est materiæ erroris, & ex ejus professione, Gerson rudimenta convincitur ignorare: non est mirum, sed quasi effectus causæ naturalis, quod eo cancellante, Magistri Parisienses & Episcopus dictas Propositiones condemnantes erraverunt.

Contra secundam verò sic arguit. Generali Lege decernitur, quod nemo in sua causa potest esse Judex; vel Jus sibi dicere. Cap. *Ne quis in sua causa* L. una.

Sed in casu subdito*, subditus occidens tyrannum, in sua causa Judex est, & Jus sibi dicit, non expectata Sententia Judicis alterius cujuscumque. Et ergo non est licitum tyrannum occidere.

Sed respondeo, quod dum esse suum alicujus dicitur, ad ipsum ordinatur; & totum factum, seu judicium subditi occidentis, in casu proposito, tyrannum, directè ordinatur, non quidem ad bonum ipsius subditi, sed Regis, & Reipublicæ: C optimè sequitur quod directè in causa Regis, & Reipublicæ, subditus Judex est, & in sua minimè. Ratio autem, in casu proposito: Lex subditum constituit Judicem tyranni sufficienter, ut sæpè est expositum. Ideo non est necesse repetere.

Item sic. Viris tutela posita est, ut nemo de altero, quantumcumque scelerato, capiat ultionem. Et ergo, in casu proposito, subditus injustè ultus est tyrannum, & occidit.

Sed respondeo, sicut latius disserui, in undecima ratione primæ Propositionis, quod Præcepta patientiæ, dum sunt intelligenda secundum præparationem animi; laudabile est, quod homo proprias injurias, & quæ ad ejus personam pertinent, patienter sustineat, absque ultione, si expediat: sed Dei injurias dum nullus, usque ad auditum, debet sufferre; & omnis injuria quam tyrannus Regi irrogat, Dei injuria est, quæ morte puniendæ est; indubiè subditus debuit eam illico ulcisci, & tyrannum occidere. Et patet quid est dicendum ad Argumentum.

Item sic. Leges dicunt. *Andi aliam partem*: In Clem. *De Sentent. & re jud. C. Pastoralis*. Et Act. xxv. 16. dicitur, quod *Non est Romanis consuetudo judicare aliquem hominem, priusquam is, qui accusatur, presentes habeat accusatores, locum-* Tomi. V. Pars III.

* Forſan legendum: proposito.

que deſſendendi accipiat, ad abluenda crimina.

Sed, in casu proposito, subditus tyrannum occidit, priusquam fuit auditus, accusatoresque præſentes habuit, & locum deſſendendi accipit, ad abluenda crimina. Et ergo injustè eum occidit.

Sed respondeo, quod in his, quæ sunt notoria, dum non requiritur ordo judicialis, secundum illud, 1. Tim. v. 24. *Quorumdam hominum peccata manifesta sunt præcedentia ad judicium*. Et in casu proposito, ex ipsa evidentia facti subdito innotuit quod fuit tyrannus huiusmodi, ut describitur; ejus auditio non fuit expectanda, sed quanto citius negligenda.

Et ad Scripturam respondeo, quod seipsam exponit, & intelligitur quando duo, accusatores, & reus, sub uno Judice de illi ut Judici* occulta simul litigant.

Item sic. *Quaecumque vultis, ut faciant vobis homines, & hoc facite illis*. Matthæi, VII. 12. Sed, in casu proposito, subditus vult quod tyrannus eum non occidat. Et ergo nec ipse debet tyrannum occidere.

Sed respondeo, quod Argumentum neque valet, neque quod valet evidentia habet colorem: maximè dum cæco etiam palpanti post parietem manifestum est, quod justus Judex vult occidere malefactorem, & nunquam ab eo occidi. Nec Scriptura dicit: *Quaecumque vultis, ut non faciant vobis homines, & vos non facite illis*; id est, *bona quæ vultis accipere ab aliis, eadem facite illis*, secundum glossam. Et, ut Gerson proprio gladio interimatur, ex eadem Scriptura, sic arguitur: *Quaecumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis*: sed subditus vult desiderativè, quod tyrannus, qui eum machinatur occidere, Rex occidat: & ergo debet, debuitque Regi simile facere, in casu proposito, tyrannum occidere.

Item. Contra tertiam & quartam Propositiones: ignarus virtutis vocabuli, assassinorum, simul arguens dicit, quod non possunt satis damnari per C. *Pro humani. de homi. Libro. VI.* Et ergo ipsæ sunt sustinendæ. Sed quoniam de hoc sufficienter disserui in responsione ad quartum Argumentum Cardinalis; idè me piget reiterationis.

Item sic. Vix est aliqua Politia, quin in ea aliqua tyrannis invenitur, & exercetur, ut ait, secundum eum, Ægidius, de Ordine Heremitarum, in Libello, *De Regimine Principum*. Et ergo, juxta Propositiones, quilibet Dominus à quolibet subdito venit interficiendus.

Sed respondeo, quod occidere hominem dum nemini licet, nisi auctoritate Dei, vel publicæ potestatis; & istarum nulla semper dat, & passim potestatem tyrannum occidere; sicut supra, in responsione ad octavum Argumentum ipsius, latius disserui: minimè sequitur, etiam dato Antecedente, quod quilibet Dominus à quolibet subdito interficiendus est.

Item sic. Cardinalis Cameracensis, & Florentinus dicunt, illas Propositiones esse erroneas: idè constanter ait Assertio, & nullatenus dubito, quin & quod sunt erroneæ. Sed quoniam Augustinus, in Epistola, ad Hieronymum: Solis Scripturarum Libris, qui Canonici appellantur, hunc honorem didicit deferre, ut nullum Authorem earum, scribendo, aliquid errasse firmissimè credat; & alios jam legit, ut quantalibet sanctitate doctrinaque præpolleant, non idè verum putet, quia ipsi ita scripserunt. Et ergo in ejus professione manifestum errorem Gerson asserit, & à Fidei fundamento se divertit. Sed contra, *In ore duorum, vel trium stat omne verbum*. Matth. XVIII. Et Deuter. XIX.

T t t

Sed

* Locus corruptus: forſan legendum, de illis quæ sunt Judici occulta

Sed duo Cardinales asserunt Propositiones esse erroneas : & ergo pro erroneis habendæ sunt ; & Gerson rectè opinatur , quòd quoniam Fides tunc non assentit alicui , nisi quia est à Deo revelatum ; certissimum est , simulque evidentissimum , quòd ininitur dictis , non quidem quasi ab homine , sed à Deo , qui mentiri non potest . Et ergo Argumentum non valet , & Gerson periculose deceptus est.

Et ad Scripturam respondeo , quòd in Foro Contentioso habet virtutem veritatis , in actibusque humanis , & in his , quæ de factis continguntibus referuntur.

Item sic. Propositiones illæ rationabiliter sunt condemnandæ , quemadmodum in hoc sacro Concilio ista est condemnata , *Quilibet Tyrannus* &c. Ergo minimè sunt sustinendæ . Sed quoniam ista ex propriis , sine probatione assumit ; ideo , sicut differui in responsione ad primum Argumentum Cardinalis , minimè sibi credendum est.

Item. Contra quintam , sextam , & septimam , arguens asserit , quòd dicere , Sententiam condemnationis dictarum Propositionum non esse justam , & Catholicam ; est dicere , Regem Francorum hæreticum , pro eo , quòd ipse Rex mandavit per brachium sæculare eas teneri sic condemnatas , quòd non sint justè condemnatæ , † hæreticus est Rex.

Sed durum contra suum Regem facit Argumentum . Nam sequitur : Si Propositiones illæ non sunt justè condemnatæ , hæreticus est : sed Propositiones istæ non sunt justè condemnatæ , sicut inventum est per Commissarios iu causis Fidei , & convincitur ex doctrina sacre Scripturæ , & Ecclesiæ : Et ergo hæreticus est Rex.

Sed consequens , ut de cæteristaceam , infert , quòd Rex Francorum non est dignus , ut quondam meruit appellari Christianissimus.

Et ergo ne errore Gerson decepti , ad aures aliorum hoc deferant : pro honoris defensione Regis Francorum , respondeo , quòd Assumptum negandum est , & Gerson totus cæcus , apertis oculis nihil videt , asserens , quòd dicere , dictam Sententiam non esse justam , & Catholicam , est dicere Regem Francorum hæreticum , pro eo , quòd Rex mandavit per brachium sæculare Propositiones illas sic teneri condemnatas . Rex enim , dum nunquam ex propria scientia , seu motu , neque animo pertinaci mandavit per brachium sæculare Propositiones illas sic teneri condemnatas , sed deceptus , nesciens quid faceret ; & nihil constituit hæreticum formaliter , nisi pertinacia propria in morbida doctrina , puero * manifestum est , quòd dicere , dictam Sententiam non esse justam , & Catholicam , non est dicere , Regem Francorum hæreticum . Et licet Gerson quandoque visum est , quòd hoc Argumento alios territos ad consensum sui erroris posset inducere : videre tamen debet multum prudenter , quòd eo non terreatur criminis læsæ Majestatis arguendus.

Item sic. Dicere , quòd Rex debet approbare hujusmodi homicidium , est dicere , quòd Rex debet peccare mortaliter . Sed hoc dicere est hæreticum . Et ergo omnes tres Propositiones sapiunt hæresim , & minimè sunt sustinendæ . Assumptum probat factò David , qui noluit , neque Saül , neque Joab occidere . Sed quoniam de primo testimonium proferentibus digestis , & de secundo Scriptura , iv. i. *Regum* , xxi. , & xxvi. uterque eorum laudabiliter agit ; subditus , in casu proposito , & David ; ille tyrannum occidens , qui volebat Regem occidere ; & iste alios , qui volebant Regem interficere prohibens : ideo historię

de subdito , in casu proposito , & de David , se compatiuntur , & minime sibi adversantur.

Nec sequitur : David noluit , neque debuit Saül interficere ; subditus enim dum , in actu proposito , debuit Regem in vita conservare , & non potuit , sine occasione tyranni , certo certius est , quòd coactus erat tyrannum occidere . Sed David potuit semper manus Saül illæsus evadere , & nunquam fuit contritus , in casu inevitabilis necessitatis , eum interficere . Et ergo subditus potuit tyrannum licitè occidere ; & David Saül minimè . Et confirmatur : nam sicut à posteriori , colligitur ex figurato illo , scilicet : *Ne occidas eos* , Psal. lvm. David novit , quòd ad Dei dispositionem , aliter quam per eum Saül esset interficiendus , & dispositioni agnitæ semper obtemperandum est . Et ergo David non debuit Saül interficere . Sed in casu proposito , subditus , secundum Legem , potuit tyrannum licitè occidere . Et ergo in Argumento nulla est evidentia . David non debuit Saül interficere ; sed , in casu proposito , subditus , secundum Legem , potuit tyrannum licitè occidere . Et ergo in Argumento nulla est evidentia : David non debuit Saül interficere , ergo subditus non potuit , in casu , proposito tyrannum occidere.

Ad aliud verò de Joab , facilis est responsio ; & dicendum , quòd David potuit Joab licitè occidere , & sanguinem ulcisci innocentem , quem effudit . Sed quoniam opportunitas non concessit ut eum occideret ; ideo ultionem Filio suo Salomoni commisit . iii. *Reg.* ii. Et in his , dum est manifestum , quòd Scriptura introducta Propositionibus non est dissona , sed consona ; manifestum etiam est , quòd formaliter respondendo ad Argumentum , Assumptum est negandum.

Item. Ex testimonio Abbatis Sancti Dionysii dicit : quòd Rex non potest advoare factum talis homicidii , quin subditus suus recognoscat reatum . Et verbum ipsius Abbatis non est regula imitanda veritatis . Et ergo eadem facilitate quæ allegatur , refellendum est : & è regione , concedendum , quòd in casu proposito , Rex debet advoare factum subditi , eo nullum recognoscente reatum.

Item sic. Zambri potuit interfici ab alio , quàm Phinéas : igitur quilibet alius alium similem actum facientem potest interficere . Et sic ; si Christianus haberet talem actum cum Judæo , cuilibet liceret ipsum interficere . Et licet Argumentum non militet contra Propositiones : respondeo tamen , quòd non valet , pro eo , quòd non quilibet , ex inspiratione divina , zelorum Dei fervore commotus , accepit potestatem hoc faciendi , sicut Phinéas , testimonio Scripturæ . *Numer.* xxv. habuit potestatem Zambri occidendi.

Item. Narrans , quòd , in casu proposito , tyrannus opposuit subdito Præceptum : *Non occides* , & subditus interpretans respondit , quòd tyrannus excipitur ; contra octavam sic arguit . Si licet interpretari Præceptum illud ; *Non occides* : licet interpretari & istud ; *Non furtum facies* , & recipere de thesauro alieno pro studente , qui Reipublicæ , tempore futuro , potest proficere . Et similiter illud , pro aliqua utilitate : *Non adulterabis* . Sed quoniam , ut ait Dionysius 4. c. de li. no. *Bonum ex uno , & tota causa est , & malum ex multis & particularibus defectibus* . Et in furto , tanquam in adulterio , essentialiter est defectus objecti convenientis , quod est malum ex genere . Et ergo nullum istorum potest ita vestiri circumstantiis , quid quid licitè quandoque fiat , & benè , cuiusvis etiam utilitatis gratiâ , ut declarat Augustinus , in Euth. * c. vi. *Nec ideo* , ait , *nullum mendacium*

† Videtur addendum ergo

* Locus corruptus.

* Forfan Enchir.

cium putandum esse non esse peccatum; quia possumus aliquando prodesse mentiendi: possumus autem & furando, si pauper, cui palam datur, sentit commodum; & dives, cui clam tollitur, non sentit incommodum: nec ideo tale furum quisquam dixerit non esse peccatum. Possumus & aduberando, si aliquid, nisi ad hoc ei consentiatur, appareat amando moriturus; & si vixerit, poenitendo purganda: nec ideo peccatum negabitur tale adulterium.

Sed occidere hominem, potest male fieri, & bene: male quidem fit, quando habet rationem indebiti: & tunc dictum est: Non occides, Exod. xx. Bene vero fit, quando habet rationem debiti, aut iusti: & tunc dictum est: Occidat unusquisque proximos suos, qui initiati sunt Beelphegor. Numer. xxv. Et ergo Præceptum illud, Non occides, recipit interpretationem: & istud, Non furum facies, minime; neque illud, Non adulterabis. Et gloria hæc est omnibus Parisiensibus, quod eorum Cancellarius Præcepta ista ignorat, quæ tali populo proponuntur observanda.

Demum nonam Propositionem impugnando, dicit, quod iuramentum deliberatè factum, nullo modo frangendum est, quantumcumque vergat in præjudicium vitæ temporalis. Sed quoniam nullus ritè jurans, obligatur ex iuramento ad aliquid extra Jus, & intentionem jurandi; & sæpè contingit, aut est possibile, quod iuramentum deliberatè factum, extra intentionem jurantis, vergit in præjudicium vitæ temporalis. Et ergo non est inconveniens, quod iuramentum deliberatè factum quandoque frangitur, quando vergit in præjudicium vitæ temporalis. De illo tamen, quoniam superius in responsione ad sextum Articulum, seu Argumentum Cardinalis sufficienter differui, & plura, quæ Gerson Propositionibus* opposuit non respecto: ideo jam dicta, ad satisfaciendum omnibus objectibus, sufficiunt.

* Forſan legendum: opposui, non repeto:

RESPONSIO

Ad certas

PROPOSITIONES

publicè propositas.

Considerans diffidium, quod Universali possit Ecclesiæ supervenire, occasione hujus pestiferæ doctrinæ: Ordinariis licet Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare. & ejus subversione: ne ut cancer serpat, & plures pro ea gerant bella; judicavi utile ostendere, & zelo Fidei inardescens, breviter ostendi, quam sit pernicioſa, ratione, quod & autoritate. Et primò Cyrilli, Episcopi Alexandrini, qui De potestate Papa à Christo tradita, Lib. II. Theſaurorum, differens, ad propositum loquitur familiariter: *Ut membra*, inquit, *maneamus, in capite nostro Apostolico throno Romanorum Pontifice, à quo nostrum est quarere, quid tenere, & quid credere debeamus, ipsum reverentes, ipsum rogantes, pra omnibus; quoniam ipsius solius est reprehendere, corrigere, statuere, & disponere, solvere, & ligare, loco illius, qui ipsum adificavit; & nulli alii, quod suum est plenum, sed ipsi soli dedis; cui omnes Jure divino caput inclinant, & Primates mundi tanquam ipsi Domino Jesu Christo obediunt.*

Sed manifestum est, quod Cyrillus, dum erat Episcopus, loquebatur in persona non tantum simplicium, sed etiam Episcoporum.

Tomi V. Pars III.

Et ergo ad Romanum Pontificem pertinet, & nullo modo Ordinariis licet Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare.

Item. Hieronymus, in expositione Fidei Catholicæ: *Hæc est Fides*, inquit, *Papa Beatissime, Aquam in Ecclesia Catholica didicimus, quamque semper tenuimus, & tenemus: in qua si minus periret, aut parum caute aliquid fortassis positum est; emendari cupimus à te, qui Petri & Fidem, & Sedem tenes. Sin autem hæc nostra Confessio Apostolatus tui Judicio comprobatur; quicumque me maculare voluerit, se imperitum, vel malevolam, vel etiam non Catholicum, non me hæreticum comprobabit.* Et transmutatur. xxiv. q. 1. *Hæc est.* Sed dempta Scriptura, factò Ecclesiæ cognitum est, quod nequaquam imperitum, vel malevolam, neque etiam non Catholicum se inde quis comprobatur, quod maculatum affirmat aliquem doctrinā, quæ Judicio Ordinarii comprobatur. Nefandum quoque est dicere de Hieronymo, quod in Confessione Fidei Catholicæ Papæ tantum attribuit, quod omnibus Episcopis, ex Jure divino, est commune.

Et ergo certius est, quod nullo modo Ordinarii habent potestatem Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare.

Item. xxiv. q. 1. *Quoties.* Innocentius Papa: *Quoties ratio Fidei ventilatur, arbitror omnes Fratres, & Coepiscopos non nisi ad Petrum, id est, sui nominis, & honoris authorem referre debere.* Sed constat, quod autoritas nominis Petri, & honoris, apud nullum Episcopum residet, nisi Romanum. Et ergo Ordinarii, licet possint quæstiones Fidei agitare, vel ventilare. Lxxx. di. c. 2. nullo modo tamen possunt sententialiter terminare, vel Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare.

Sed quoniam ex illis autoritatibus non scitur, nisi quia est; & *Magis est scire propter quid.* Primo Metaphisicæ. Ideò, ut sciatur radix hujus veritatis, & unde originaliter dependet; ratione inquirendum est, & testimonium proferente Scriptura, quod sit manifestum; quod Universalis Ecclesia in hoc à Domino privilegiata est, quod Judicium† est in his, quæ ad Fidem pertinent erroneum esse non potest, *Cum veneris*, inquit, *Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*, scilicet saluti necessariam Jo. xvi. 13. & Luca, xxii. 32. ait Petro: *Rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua; Quam dum, ut factò cognitum est, Petrus postea negavit, in loco ubi periclitabatur, & ejus Confessio requirebatur; certum est quod Christus pro Universali Ecclesia efficaciter, & non Petro rogavit, quod numquam à Fide deficeret.* Sed à Fide quilibet Ordinarius, & de quo minus videtur, Papa, potest deficere, vel aberrare, & fieri hæreticus. xix. di. *Anastasi.* Et xl. *Si Papa.* Et ergo Theologo manifestum est, non quidem præclarissimo, sed quasi cæco, quod Quæstiones Fidei absque errore sententialiter terminare, aut Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare, est privilegium à Christo Universali Ecclesiæ reservatum; & quod nullo modo Ordinariis licet; imò nec Papæ, nisi quatenus adhæret Judicio Universalis Ecclesiæ.

Et hoc modo Papa, quando consideratur quoniam à Spiritu Sancto dirigitur, quemadmodum Ecclesia, ne in his erret, quæ ad Fidem pertinent; ideo benè concedo, & rectè concedendum est, quod ab eo hoc modo se habet* ita, vel considerato, nostrorum est quærere, quid credere, & quid tenere debeamus, ut dicit prima autoritas: & emendari debet, si quid minus periret, aut

T et 2

parum

† Forſan legendum: Judicium ejus

* Forſan, habente

parum cautè, in doctrina Hieronymi, aut alterius Sancti fortè propositum est, ut dicit secunda; & ad eum omnis Quæstio Fidei debet referri, sententialiter terminanda, ut dicit tertia.

Et contra; cum nullus Orthodoxorum suam defendit, & ante omnes, nec ego meam defendo sententiam: & ita, cum ex doctrina sana manifestum est, quod Quæstiones Fidei sententialiter terminare, ad solam pertinet Universalem Ecclesiam, vel ad Papam, in quantum ejus adhæret Judicio, vel eam consulit; manifestum est Theologo, quod non caret fermento hæreticæ pravitatis, dicere, quod Ordinariis licet Quæstiones Fidei sententialiter terminare, aut Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare.

Quis enim rudis Jurista ignorat, quod qui Romanæ Ecclesiæ Privilegium, ab ipso Summo omnium Ecclesiarum Capite traditum, auferre conatur, proculdubio in hæresim labitur, & est dicendus hæreticus. xxii. di. Omnes. Sed Assertor hujus Propositionis: Ordinariis licet. &c. Privilegium ratione Ecclesiæ ab ipso Summo Ecclesiarum Capite traditum conatur auferre; dum quod inter omnes Episcopos tantum Romano à Christo concessum est, scilicet quod Quæstiones Fidei potest sententialiter terminare; aut Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare, dicit singulis Ordinariis licere. Et ergo utrumque evidenter sequitur: quod in hæresim lapsus est; & hæreticus dicendus est.

Item sic. In Ecclesia Universalisunt paucissimi Ordinarii, qui noscunt Propositiones in Fide dubias, hæreticas declarare; & *Nullus potest bene judicare, nisi ea que noscit*, ut dicit Philosophus, primo *Ethicorum*. Indubiè, si Ordinariis liceret Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare; plures eorum malè de dubiis in Fide judicarent, & Christianitas in plures scinderetur hæreses, quàm, persecutione fervente, scissa extitit, quando non dabatur facultas Christianis liberè congregari. Periret quoque unitas Fidei, & haberemus tot Fidei dogmata, quot Ordinarii, qui veritati, vel non intellectæ, vel offendenti resisterent. Sed illud fovere verbo, vel factò, dum sapit hæresim: ergo indubiè dicere, quod Ordinariis licet Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare, non caret nota hæreticæ pravitatis.

Item sic. Quilibet Ordinarius potest Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare. Sed quilibet Ordinarius; dum potest à Fide aberrare; potest Propositionem in Fide dubiam, Catholicam, vel hæreticam judicialiter declarare: & illo posito in esse, & concessò, sicut est concedendum, quod inconcussa Fide refutandum est, quod Fidei Judicio est condemnatum: consequens est, quod Catholicum, velut hæreticum, inconcussa Fide est refutandum. Quo nulla hæresis est absurdior; indubiè dicere, quod Ordinariis licet Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare, hæreticam sapit pravitatem.

Item sic. Ordinariis licet Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare. Sed eodem Judicio simul una contradictorium declararetur hæretica; & altera rectam Fidem continere. Imò dum *Rectus, est iudex sui obliqui*. 1. De Anima. Priùs una contradictorium declaratur rectam Fidem continere, quàm altera hæretica. Et ergo quilibet Ordinarius potest, de novo, aliquem fidelem † con-

scribere, vel componere. Sed hoc prohibet, sub anathemate, prima Synodus Ephesina; in cujus Gestis dicitur, quod *Proleto* * *symbolo Nicenæ Synodi, decrevit Sancta Synodus aliam Fidem nulli licere proferre, vel conscribere, vel componere, præter diffinitionem à Sanctis Patribus, qui in Nicænâ congregati sunt Spiritui sancto*. Et subditur anathematis poena.

Et nullo modo ergo licet dicere, quod Licet Ordinariis, Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare, est contra Concilium Generale, & sequenter manifesta hæresis.

Item sic. In Ecclesia enim Universalis dum est, & debet esse una Fides, secundum illud, 1. Corinthiorum. 1. 10. *Idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata*. Ad illius auctoritatem pertinet Quæstiones Fidei sententialiter terminare, vel Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter condemnare, ad cujus auctoritatem pertinet determinare ea quæ sunt Fidei, ut ab omnibus inconcussa Fide teneantur vel refutentur. Sed hoc non pertinet nisi ad auctoritatem Universalis Ecclesiæ, vel Summi Pontificis, pro eo quod nullius, nisi alterius istorum, vel amborum simul, totam obstringit Ecclesiam.

Et ergo Ordinariis nullo modo licet Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare. Sed vel Universalis Ecclesiæ, vel Summo Pontifici, hoc ordinante Jesu Christo, qui est in sæcula benedictus. Amen.

ET quia Ego Joannes Baers, Clericus Diocesis Morinensis, Bacchalaureus in Decretis, publicus Apostolica, & Imperiali auctoritate Notarius, ac causarum Fidei, & causæ hujusmodi, coram dictis Dominis Judicibus, & Commissariis Officialis, & Scriba, præsentem copiam, facta de eadem collatione ad originale Registrum in hujusmodi causa factum, & habitum cum ipso originali Registro, in omnibus, & per omnia concordare inveni, nil addito, vel remoto, quod sensum immutet, vel variet intellectum; idcirco huic copię, in singulis suis foliis, seu carthis, per me signatæ, hic me unà cum Magistro Conrado de Velden Connotario, & Conscriba, in hac parte, subscripti, signum meum solitum etiam apponendo, in testimonium veritatis, requisitus.

Et Ego, Conrardus, quondam Ortolini de Valden Clericus, Phrisigenis Diocesis, publicus Apostolica, & Imperiali auctoritatibus Notarius, ad causæ hujusmodi, coram dictis Dominis Judicibus, & Commissariis Officialis, & Scriba; quia præsentem copiam juvi collationare cum originali Registro, & corrigi per Magistrum Joannem Baers, Connotarium proximè supra scriptum, vidi, & in omnibus, & per omnia reperi concordare; nil addito, vel remoto, quod possit immutare substantiam facti. Idcirco huic copię, in singulis foliis, nomen meum apposui, & hic in fine signum, & nomen solitum similiter apponendo, requisitus, & rogatus per virum Eximium Dominum Joannem de Gersono, Cancellarium Nostræ Dominæ Parisiensis, ac Christianissimi Francorum Regis Ambassiatorem, in fidem, robur, & testimonium omnium, & singulorum præmissorum.

† Legendum videtur: aliquam Fidem

* Forſan legendum: Proleto.

SUPPLICATIO

Exhibita

IMPERATORI.

EXPONITUR Serenissimæ Majestati Vestræ, pro parte Ambassiatorum Illustrissimi Principis Ducis Burgundiæ &c. Consanguinei Vestri fidelissimique Vassalli; quòd cùm per Magistrum Johannem de Gerssonno Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, & aliquos ei adhærentes, in hoc Sacro Concilio jam dudum * certa materia respectum habens ad eundem Dominum Ducem, & ob hoc, ac propter qualcunque causas Fidem tangentes, fuerunt per ipsum sacrum Concilium certi Commissarii, & Judices deputati, cum Potestate procedendi in causis eisdem, usque ad Sententiam diffinitivam exclusivè. Coram quibus Commissariis per eundem Gersson fuerunt denunciatae certæ novem Assertiones, & totaliter circa eas processum, ex ordinatione dictorum Judicum, & consensu partium, quòd materia ipsarum novem Assertionum diù disputata in eodem Concilio extitit publicè, in loco Sessionis pro qualibet parte; an ipsæ Assertiones sint Judicio Fidei reprobandæ, vel ne.

Quibus disputationibus sic factis per quatuor dies, audientiâ per ipsos Judices omnibus volentibus concessâ, & nulli denegatâ, sic quòd nullus audiri quærebat, præter Magistrum Jordanum Morini dicti Gerssoni collegam, qui fuit ab eis auditus, quantum voluit: Judices ipsi cuilibet Doctorum Cedulam, ipsas novem Assertiones continentem tradiderunt, tempus longum assignantes; & juramento ab unoquoque recepto, infra quod tempus suam in scriptis darent opinionem, sub signo, & sigillo.

Et tandem compertum est, post ipsarum opinionum, & processus publicationem, octoginta septem Doctores, Licentiatos, & Bacallarios in Theologia scripsisse in materia, & dedisse suas opiniones, per hunc modum: videlicet quòd pro illa, quòd sunt reprobandæ ipsæ Assertiones, prout ipse Gersson asserit, solùm reperti sunt XXVI. quorum multi sunt ex illis, qui juraverunt in recessu à Parisius secum hanc prosequi materiam; & inde suspecti habendi sunt.

Pro altera verò parte, quòd non sunt Fidei Judicio reprobandæ, opiniones datæ sunt, scripto LXI. inter quos sunt tredicem Prælati, Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi & Abbates; & de Universitate Parisiensis, XIX. Sic igitur, cùm Judices juxta commissionem eis factam, pro informatione sacri Concilii, & ut reddatur unicuique Judicium & justitia, pro debito; de prædictis, & toto processu, habent ipsi sacro Concilio facere relationem debitam ex ipsis Actis; supplicant, humilitatè quâ possunt, eidem Serenissimæ Majestati Vestræ præfati Ambassiatores, pro fama, Fide, & honore ejusdem Vestri Consanguinei, & Vassalli conservandis; quatenus dignetur eosdem Judices inducere ad ipsam relationem publicè, & celeriter faciendam,

T t t 3

ut

* Videtur omissum fuisse, proposita, vel agitata fuerit

ut veritas cunctis pateat evidenter, & materia ipsa; quæ tanto tempore multa ipsi Sacro Concilio attulit impedimenta, iustitia mediante, ad ipsius Sacri Concilii gloriam, fine debito terminetur.

T Raditæ fuerunt originales Cedulae per Serenissimum Principem Dominum^{H. de} Regem Romanorum, die Dominica, XXVIII. Mensis Martii, in Domo^{Ca. pella.} Augustinensium, Constantiae, post Consecrationem Episcopi Mothensis, in Sacristia; quarum copiae collationatae sequuntur. Et fuerunt eidem restituta eadem die, in Domo Minorum, per me Episcopum Attrebatensem, in loco Nationis Hispanicae.

Finis Tomi Quinti.

